ANNOTATIONES
PRO REGIO ÆRARIO
AD SUPREMI REGIÆ CAMERÆ SUMMARIÆ
SENATVS REGNI NEAPOLIS
DECISIONES
PER LVCVLENTOS TRACTATVS, ET QVÆSTIONES
AD REM FISCALEM ATTINENTES,

EXARATAS,

A præclariſſimo J. C. Spectabili DOM. D. ANNIBALE MOLES, ejuſdem Regiæ Cameræ Præſidente, poſtmodùm in Supremo Italiæ Conſilio,

Apud Invictiſſimum, Potentiſſimumque Hiſpaniarum Monarcham, PHILIPPUM II. à latere Conſiliario, & demum in hoc Regno Regiam Cancellariam digniſſimo Regente.

NOSTRA ÆTATE, ANNO 1670. IN LUCEM EDITAS.

Quibus virili ſpiritu plurima, ad Regalia Jura ſuſtinenda, augenda, atque adminiſtranda, luculentiſſimè elucidantur.

OPUS THESAURARIUM

Magiſtratibus, Advocatis; Cæteriſque in Foro verſantibus perutile, & jucundum.

QVATVOR IN PARTES DIVISVM.

Pluribus hiſtorico-politicis monitis, variorum I.CC. allegationibus, Cauſarumque Cameralium noviſſimis Deciſionibus ditatum.

ADDITISQVE undecim Quæſtionibus, cum ſuis Deciſionibus, ejuſdem ampliſſimi Regentis D. ANNIBALIS MOLES, in editione præfati anni 1670. non impreſſis: Cumulatis, enucleatiſque pluribus Regiæ Cameræ Ritibus, noviſſima in eorundem Rituum editione prætermiſſis.

AUCTORE

NICOLAO CAJETANO AGETA,

I. C. PARTHENOPÆO, ET IN SVPREMIS REGNI NEAP.
Regiis Tribunalibus ſolertiſſimo Advocato.

PARS TERTIA.

NEAPOLI, Ex Officina Typographica Jacobi Raillard. CIƆIƆCXCII.
SUPERIORUM PERMISSU, AC PRIVILEGIO.

LIBRARY
DEC 6 1968
UNIVERSITY OF TORONTO

HJ
2759
A44
1692
t.1-4

EXCELLENTISSIMO DOMINO

D. JO: FRANCISCO PACECCO GOMEZ

DE SANDOVAL, MENDOZZA, ARAGONIO,

Toleto, Velaſco, Tellez, Giron, Duci Vzedæ, Comiti Montisalbani, Marchioni Belmontis, & Menſalvæ, Domino ſtatuum de Galues, & Iumela, Sacræ Catholicæ Majeſtatis Cubiculario, Theſaurario perpetuo Regiarum Arcarum monetæ Matritenſis, ac eximio Siciliæ Proregi.

SIciliam olim Brutiis noſtris conterminam fuiſſe, non ambigitur, PRINCEPS EXCELLENTISSIME, quouſque ſivè maris æſtu, ut plerique volunt, ſivè terræmotu divulſa à reliqua Italia interfluo mari in Inſulam abſceſſerit; unde Poeta:

Hæc loca vi quondam, & vaſta convulſa ruina
Diſſiluiſſe ferunt - - - - - - - - - - - Virg 3. Æneid. v. 414.

Sed fruſtrà hoc naturæ, vel caſus infortunium illam omninò ſegregare à Neapolitano Regno conatũ eſt; Ità enim utriuſque Regni annexa eſt conjunctio, ut in utramque fortunam pariter incurrant, & ex alterius damno alterum ſentiat detrimentum; ex alterius commoditate alterum opes acquirat: Hinc eſt, EXCELLENTISSIME HEROS, quod Te ſapientiſſimè res Siculas moderante, non ſolùm indigenæ tui regiminis utilitatem ſenſerint; ſed Nos etiam fructum tuæ induſtriȩ, & felicitatis ex parte perceperimus; Enimverò ipſe etiam egregiorum tui operum, factorumque laude excitatus ex contiguo Regno multum tibi debere videbar, nec ſatis me explicare ex ea obligatione putabam, niſi mihi ſe dediſſet occaſio operum meorum edendi: Quapropter ne ingrati animi vitium incurrerem, ſtatui potiùs audaciæ, vel temeritatis notam induere, dum pauca hæc in legali ſtudio deſudata offerre tibi contendam. Illa porrò etiam, atque

etiam

etiam me confirmavit ratio; ſcilicet tua in omnes homines politiores benevolentia, qua literarum amantes, & ſuſcipis, & foves; quippe qui inter magnarum rerum gerendarum occupationes, non modò te ipſum aſſiduè ſublimioribus eruditionibus, & ſcientiis auges; imò etiam omnes hujus ſtudii, & laborum ſequaces miris officiis, beneficiiſque proſequeris; *Nam ſatis* *eminet meritis ingenii proprii, qui fuerit fautor alieni*: Majorum tuorum veſtigia imitatus, qui ad inſtar Nili, peramplas Hiſpanicæ Monarchiæ ditiones, & armorum, & literarum gloria felicitèr uberarunt; magna etiam ergà literatos viros propenſione, ſuperarunt Maronis Auguſtos, Flacci Mœcenates, Ciceronis Atticos, Senecæ Lucilios, Plinii Trajanos; ſed nolim ipſe tantæ proſapiæ laudum ingredi mare, qui ad unum Heroem pro dignitate celebrandum par eſſe non valeo. Quare non abſurdè meo huic operi conſultum exiſtimo, ſi benigno oculo (quidquid id eſt) acceperis, mequè inter tuos humillimos famulos ſuſceperis, ut in portu judicii publici, poſt voracem lividorum latratuum Charybdim enavigatam, (quam inter Siculos, & Rhegienſes, ultimos Brutiorum, eſſe fertur), te Duce, grati laborum meorum fructus anchora ſedeat. Hoc ambio: hoc ſpero; nec ſecùs ex tua humanitate, magnanimitateque excelſa conjicere licet: Interim tibi Deus incolumitatem, & felicitatem perpetuam donet, quod voveo. Vale, Excellentiſſime Heros, eruditorum columen, ad celſiſſimæ familiæ tuæ gloriam, Iberiæ amplitudinem, ac perenne utriuſque Siciliæ bonum:

Sidon. Apollin. lib. 5. epiſt. 1.

Excellentiæ veſtræ.

NEAP. ANNO DOM. CIↃIↃCXCII.
Kal. Octobris.

Humillimus Servus
Nicolaus Cajetanus Ageta.

ANNOTATIONES PRO REGIO ÆRARIO

Ad quæſtiones examinatas per Spectab. Dom. D. Annibalem Moles, Regiam Cancellariam meritiſſimum Regentem, & auctas per Dom. D. Thomam Moles eius filium, M.C.Vic. Iudicem, cum ſuis deciſionibus actitatis in Regia Camera Summariæ.

AVCTORE

NICOLAO CAIETANO AGETA,

I. C. PARTHENOPÆO,

Et in Supremis Regni Neapolis Regijs Tribunalibus ſolertiſſimo Aduocato.

AD §. XVII.

De Naufragijs.

AD QVÆST. I.

Bona naufragata, qualiter ad Regem ſpectent.

ANNOTATIO.

SVMMARIVM.

Maris inconſtantia, ac periculum oſtenditur, à n.1. ad 3.

Naufragium, quid ſit, n.4. & 5.

Merces naui vectas, an in mare proijcere liceat, n.6. & 7.

Naufragantium bona ad fiſci beneficium publicari, apud varias gentes increbuit vſus, à n.8. ad 10.

At barbaricam eſſe hanc Conſuetudinem, oſtenditur, à n.11. ad 17.

Naufragiorum cauſæ, quomodò ſummariè decidendæ ſint, à n.18. ad 20.

Naufragantium bona ſupprimentes, qualitèr puniantur legibus Rom. aliorumq; Principum edictis, à n.27. ad 29. Et quid ex Bulla Cœnę Dom. *n.30.*

Declaratur, n.31.

Bona naufragata, an ad Regem ſpectent in hoc Regno, ſi domini ignorentur, vel deſint legitimi ſucceſſores, n.32. & 33.

Et quid in Hiſpania, n.34.

1 DE eo, qui à mari, & ventis ſubſidia vitę ſuæ neceſſaria expectat, dici poteſt cum *Tacito* 3. *Annal.*, quod eius vita perincerta maris, & tempeſtatum quotidiè voluatur, & quod eidem interdùm vix trium, vel quatuor digitorum interuallũ ſuperſit inter vitam, & mortem; Vnde *Catonem maiorem*, *Plutarchus in eius vita fol.* 106. dixiſſe, refert; tria ſe in vita ſua admiſiſſe, quorum pęniteret· Primum, ſi mulieri arcanum commiſiſset: alterum, ſi eò nauigaſset, quò pedeſtri licuiſſet itinere venire: tertium, ſi qua die nihil ſeriæ rei egiſset. Quod etiam
2 noſtri Iuriſprudentes non ineptè ſtatuunt, quod, ſi duplex ſit via, vna per mare breuior, & altera per terram longior, citatus venire debeat terra, non mari, etſi illa propinquior ſit, idque propter periculum, & incertam maris tempeſtatem, ex *tex. in l.* 2. §. 8. *verſ. quid enim ſi quis D. ſi quis caut. in iudic. ſiſtendi cauſ. fact. non obtemp. Gayll.* 2. *obſ.* 64. *num.* 13.

3 Nauibus enim, & caſibus, nauigantium vita commiſsa eſt, *Tacit. lib.* 2. *Annal.* proptèr ſæpènumero increbreſcentes tempeſtates, ac imbres, tantaque tonitrua, & fulgura vt cœlum, terræ, & ſumma profundis commiſceri videantur: Et *Anacharſis Scytha* apud *Dionyſium Laertium* percunctanti cuidam, quænàm eſset ſecuriſsima nauis; *ea*, inquit, *quæ in portum venerit*, *Plutarch. in Apophthegmat. Terent. in Hec.* 3. 4. Sed haud vlla carina conſenuit, *fallit portus & ipſe fidem*, ſecundùm *Propert.* 3. 5.

4 Hinc ex tempeſtate, vel fortuito caſu bona à Naui franguntur, aut leuandæ nauis cauſa, ne onere prægrauata fluctibus ſubmergatur, vt de *Catullo* nauigante refert *Iuuenalis ſatyr.* 12. Nec bona ſolùm, ſed *Ionam* in mare miſerunt, ijs in periculis exiſtentes, vt patet *Ionæ cap.* 1. Nec abludit naufragium *Pauli Apoſtoli*, & Sociorum, de quo latè *Actor. cap.* 27.

5 Naufragium igitur, eſt nauis fractio, ſeù vnà cum mercibus, & hominibus demerſio, caſu fortuitu facta, *Io. de Heuia in Curia Philippica lib.* 3. *cap.* 13. *nu.* 1. à quo plura tranſcripſit *Cõſ. Rocc. in notab. mercat.* poſt 2. 1. *reſp.*

6 Etenim licet propria authoritate merces naui vectas in mare proijcere, cum id communis ſalutis cauſa, & ob bonum commune totius nauis fiat, prout etiam arcendi ignis cauſa licet vicinas ædes incidere abſq; eo, quod actio in factum, vel legis Aquiliæ detur, *l.* 3. *verſ. idem D. de incend. ruin. & naufrag. l. ſi quis fumo* §. 1. *D. ad l. Aquil.* Verùm ſi pereant merces ſic iactatæ, huiuſmodi damnum eſt commune totius nauis, & quilibet, qui ſe, merceſque ſuas ſaluas fecit, tenetur Socio pro rata ad contributionem, iuxtà legem Rhodiam, *in l.* 1. *& 3. D. ad l. Rhodiam, l. item* 13. §. 1. *l. in nauem* 41. *D. locati, l. ſi quis fullo* 45. §. 1. *D. ad l. Aquil.* Cuius legis hiſtoriam, & capita refert *Moriſotus lib.* 1. *de Orbe maritim. cap.* 30. *cit. Roc.*

7 Pro illuſtratione autem difficilis textus *in l. deprecatio* 9. *D. ad l. Rhod.* vbi ſuppliciter *Eudæmon* naufragus ab Imperatore petierat, vt bona naufragij à Publicanis direpta ſibi reſtituerentur, & de interpretatione eorum *Antonin. Aug.* verborum: *Ego quidem mundi Dominus, Lex autem maris*, videndi ſunt *Alciat. diſpunct. lib.* 2. *cap.* 5. *Amaya lib.* 1. *obſeru. cap.* 1. §. 76. *Salſedus ad D. Thom. de Regim. Princip. lib.* 3. *cap.* 13. *diſsert.* 39. *Mancinus lib.* 3. *de triplici iuris collat. c.* 214. *D. Ioannes Ramos in Analect. ad ipſum textum*, *I. Gothofred. in opuſculo ad eundem text. Ioann. Seldenus de Mare clauſo lib.* 1. *cap.* 25. *D. Ioſephus de Retes lib.* 8. *opuſcul. cap.* 19.

8 Apud varias autem gentes, præſertim barbaras in vſu fuit, vel ex eorum Conſtitutionibus, vel ex veteri corruptela, vt naufragantium

bo-

bona, quæ ad eorum litora appellerent, vel in eorum portus colliderentur, fierent fiſci, ſiuè publicarentur, adeòut Rhetores priſci, tam Græci, quàm Latini, dum de forenſium quæſtionum ſtatibus exempla adducunt, hanc ipſam legem, ſeù morem de naufragio moribus alijs in Græcia, ac Rom. Imperio vſitatis immiſceant, velut id, quod erat receptiſſimum, vt conſtat ex *Sopatro, & Syriano in Hermogenem p.* 107. edit. *Venet.* 1509. in hæc: *Lex eſt, ſpolia, quæ reperiuntur, ad Ducem exercitus attinere: lex item, Naufragium eſſe Publicanorum. Mari procelloſo ſpolia in portum inferuntur. Controuerſia de eis oritur inter Duces, & Publicanos. Hac in ſpecie non oportet legum lectione fruſtrà torqueri, ſed ipſam rerum naturam introſpicere.* Curtius item *Fortunatianus Artis Rhetoricæ Schol. lib.* 1. *p.*46. ibi: *Quæ eſt ſimplex definitio? Cum vnam rem ſimpliciter definimus, vt Naufragia ad publicanos pertineant.* Et idem *lib.* 3. ibi: *Nulla certior definitio eſt, quàm naufragantium bona eſſe publicanorum, ideſt eorum, qui publica vectigalia, aut portoria conducta habebant.* Quod etiam notat *Fornerius ad Caſſiodor. lib.*4. *epiſt.*7.

9 In Stadenſi ora, idem viguiſse ſcribit *Albertus Stadenſis*; Et in Brutiorum litore idem obſeruatum fuiſse liquet ex *epiſt.* 36. *D. Paulini ad Macharium*, vbi *Frontus*, & *Duceus* prauitatem hanc luculenter exagitant. Nec his naufragijs parcebat *Agathenſis* Epiſcopus in ora maritima *Orcitaniæ*, qua re Reus poſtulatus fuit apud *Innoc. III. in cap. cum dilecti, de accuſat.*

Et crudele hoc latrocinium ſolerì ad Rupellam exerceri refert *I. Bielius lib.*1. *obſeru. ſacr. cap.*6. quam immanitatem *Honorius* Papa in reſcripto ad *Hildebertum Cenomanenſem* (quod eſt inter eius *epiſtolas* 67.) ſeuerè corripuit, & quotannis Apoſtolico fulmine damnari iuſsit; & hanc putat *Theophilus Raynaud. tom.* 4. *de vitijs lib.*3. *ſect.*3. *cap.*6. fuiſse primam originem percellendi anniuerſario anathemate diripientes naufragorum bona, fortè quod non ad Rupellam tantùm, ſed alibi quoq; eadem barbaries locum haberet.

10 Imò apud varias Septentrionales gentes in vſu fuiſse, probant *Grotius lib.*2. *de Iure belli cap.*7. §. 1. & *in annot. Salmult. ad Pancirol. lib.*2. *memorabil. tit.* 11. *Rebuff. ad leg. Regias gl.* 5. *num.* 74. *Choppin. de Doman. Franc. lib.* 1. *tit.* 6. *num.* 10. & 11. & *in Conſuet. Andegau. par.* 1. *lib.* 1. *cap.* 51. *num.*2. *Camill. Borrell. de Reg. Cath. præſtant. cap.* 75. qui poſt alios tradit idem ſeruari in Regnis Neapolis, Siciliæ, Hiſpaniæ, Angliæ, Aquitaniæ, & Nauarræ. Et apud Britannos idem in vſu fuiſſe conſtat, ex *Hildeberto Cenoman. epiſt.*95. & poſt *Choppin. cit. Borrell. d. c.*75. *num.*5. In Gallia idem malè ſeruari, teſtantur *Bodin. de Republ. lib.*1. *cap.*10. *nu.*171. *Petr. Gregor. lib.*9. *de Republ. cap.* 1. *nu.* 29. Et in Germania vſitatiſſimum, teſte *Kirchnero de Republ. diſp.* 17. *coroll.*7. Quod comprobant, ex *Iuuenale ſatyr.* 4. qui tamen potiùs taxat tempora, moreſq; ſeculi *Domitiani*, quã propriè loquitur de naufragijs:

Si quid Palphurio, ſi credimus Armillato,
Quidquid conſpicuum, pulchrumque eſt ęquore toto,
Res fiſci eſt, vbicunq; natat ——

11 Sed eam conſuetudinem barbaricam, ac iuri naturali, & æquitati repugnare, vt hęc naufragiorum cõpẽdia inter Regalia referãtur, probant præter ſuprà laudatos, alioſq; *Sixtin. de regal. lib.*2. *cap.*3. *num.*92. *Borrell. d. cap.*75. *à n.*8. *Mind. de interdict. tit.*6. *n.*41. & *ſeq. Gayll.* 1. *obſ.* 18. *Matth. Stephan. de iuriſd. Imp. Rom. lib.*2. *p.*1. *cap.* 7. *membr.* 1. *nu.*173. *Arniſæus de Iure Maieſt. lib.*3. *cap.*6. *n.*18. *Antunez Portugal de Donat. Reg. lib.*3. *cap.*13. *à n.* 97. *ad ſeqq. Maximilian. Fauſt. in conſ. pro Ærario claſs.*4. *ord.*276. *claſs.*6. *ord.*557. & *claſs.*20. *ord.*1575. *Gaſp.*

Klockius de Ærario lib.2. cap.114.nu. 6. & ſeqq. Frid.Pruckman.de regalib. §.ſoluta poteſtas cap.3.à nu.122. Guttier.lib.2.canon.qq.c.9. ex n.20. Solorzanus lib.6.Polit.Indiæ cap.6.pag.963. Io. Marquard. de Iure mercat. lib. 2. cap.4. à num.9. D. Emqn.Gonzalez in comment.ad c.3.de raptor. à n.5.lib.5. Decretal. Conſ.Rocc. de Offic. rubr.16. §.1.n.6.& 7.

12 Æquitatem verò Conſuetudinis Galliæ ità confirmat *P.Gregor.de Republ.lib.9.cap.1. n.29.pag.578.* quod non minùs,quàm in vijs publicis cura, & refectio portuum, litorumuè ad Principem pertinent; quod item ea ſit ſollicitudo Principis, vt à pyratis maria circà ſuam iuriſdictionem ſint æquè, ac itinera tuta viatoribus, à latronibus, ſecundùm naturam verò fit, vt qui ſentiat onus,ſentiat & commodum.

13 Iniquitas tamen ità perſpicua eſt, vt minus *Petr.Gregor.* alijq; eius aſſeclæ, de æquitate gloriari poſſint, qui ſanè hac in re,licet multæ lectionis vir, minimè verò æquus eſt; ſed Galliæ potiùs Regibus adulatur; adeòq; illam barbaram eſſe dicit *Bodinus* ipſe Gallus *d. lib.1.cap.10.* additq; ſi in ea re,non errore,ſed ſcientia peccetur, ſcelus eſſe, quod erroris ſpecie prætendatur.

14 Imò à ratione naturali abhorrere leges ciuiles, quæ naufragorum bona fiſco addicunt, quia ius ſuum alicui auferre ſine cauſa, mera iniuria eſt,vt docet *HugoGrotius lib.2.de Iure belli d.cap.7. §.1.* adducitq; locum *Euripidis in Helena: Sum,* inquit,*naufragus, ſpoliare, quod genus eſt nefas? Dionis* etiam *Pruſeenſis orat.7. Abſit, ò Iuppiter, vt lucrum captemus tale,ex hominum infortunio.* Quibus teſtimonijs annectit,*l.1.C.de naufragijs, lib.11.* vbi *Conſtantini,*ſeù vetius ſecundùm alios *Antonini* reſcripto (quod etiã extat in *Synopſi Baſilic. lib.53.tit.8.*) diſertis verbis ſtatuitur: *Si quando naufragio nauis expulſa fuerit ad litus, vel ſi quando aliquã terrã attigerit, ad dominos pertineat; fiſcus meus ſeſe non interponat.Quod enim ius habet Fiſcus in aliena calamitate, vt de re tàm luctuoſa compendium ſectetur?* Inæquiſſimum enim, & abſurdiſſimum eſt, vt quos noſtris opibus ſubleuare debemus, eis diripere reliquias, quas ad littus eiectas bona fide reſtitui oportebat, *l. ne quid ex naufragijs, D. de incend. ruin. &c.* Neq; afflicto debemus afflictionem addere, *c. cum percuſſio 7.q.1.c.mulier 5.diſt. c.at ſi Clerici,§.fin.de iudic. l.Diuus, D. de off. Præſ.l.tàm dementis,* C. *de Epiſc.Aud.* quæ ſumma naſcitur, ſi miſeros ad littus eiectos,adhùc ſuperſtites etiam ——— *hoſpitio prohibemus arenæ;* Quin inſupèr bonis, & facultatibus ſpoliamus,*Crudelitatis enim genus eſt, vltrà naufragium velle deſæuire,* vt inquit *Caſſiodor.var.lib.4.epiſt.7.*

15 Durum itàq; triſtibus, ac afflictis ſe præbere, quos omni ope alleuare par eſſet, impium eſt. Hinc *Tiber. Claudius Cæſar,* teſte *Tranquillo in eod. lib.5. cap.18. in fin. tom.1. hiſtor. Auguſt.*; damna maritimis tempeſtatibus nautis illata, ipſe reſarciebat, & naues hac de cauſa ædificantibus, opem ferebat. Et *Phaſiani* populi, naufragium paſſis,viaticum præbent, & rurſus nauigantibus tres minas dant,*Heraclides in Politic.* Ariſtippus item naufragio facto in littus apud Rhodum nudus eiectus, ob doctrinam inuenit, non modò qui neceſſaria ad victum, verum etiam, qui veſtes ipſi, ac ſocijs præberet, *Fulgoſ.lib.7.cap.2.* Quis enim ſecurus eſt, ne tale quid ſibi contingat? Qui ſanè rerum humanarum inconſtantiam experti ſunt,ab hoc abhorrere debent; vnde prudenter *Virgilius* in perſona *Didonis* inquit:

Haud ignara mali,miſeris ſuccurrere diſco.

Annibal Scot. lib.2. comment. in hiſtor: Tacit.n.24.pag.808.

16 Siquidem res naufragio amiſſæ remanent in dominio eius, cuius erant, *l. interdum 21.§.1.& 2. D.de*

acquir.

acquir. poſſeſſ. d. l. 1. C. de naufrag. lib. 11. rationem aſſignant Iulianus *in l. qui leuandæ, D. ad l. Rhod. de iactu*, & Iuſtinianus *in §. fin. Inſtit. de rer. diuiſ.* vbi *Harpprechtus in princip.* quia nempè, qui leuandæ nauis gratia merces proijciunt, non eam mentem habent, vt eas pro derelicto arbitrentur, ſed, vt eas ſint recuperaturi, non minùs, ac ſi quis onere preſſus in viam res abiecerit, ſtatim reuerſurus cum alijs, vt eaſdem auferat.

17 Ac proinde lege permittente, ſi opportuna occaſio ferat, merces tẽpeſtate exorta, & periculi euitandi gratia in mare proiectas per Vrinatores extrahere licet, *l. 1. §. 1. D. ad l. Rhod. de iactu*; qui ſuprà humanam fidem ſub aqua morari conſueuerũt, *Boter. lib. 9. de Illuſtrat. Stat.*, *& Politic. cap. 22. pag.* 700. & tempore illo continent ſpiritum, ac in ea vrinantur, ideſt merguntur, *Gothofr. ad cit. l. 1. §. 1.*

18 Et ideò res ità amiſſæ retineri nequeunt, *l. vlt. D. de incend. ruin. &c.* vbi habetur, facienti naufragium dari actionem in eum, qui naufragiorum bona collegit, & ad ſua trãſtulit. Quas cauſas breuitèr, leuatoq; velo eſſe decidẽdas Imperatores Honorius, & Theodoſius ſanxerunt in *l. de ſubmerſis* 5. *C. de naufragijs lib.* 11. quæ eſt etiam 6. *in C. Theodoſ. eod. tit. lib.* 13. *tit.* 9. ſcilicet omiſſis dilationibus ſola facti veritate inſpecta; quem *textum* exponit *Hieron. Maggius miſcell. lib. 2. cap.* 13. dicens, *Leuato velo*, nil aliud eſſe, niſi quia ſolebant Iudices, cum de cauſa non liquebat, & maiori dilatione opus eſſet, velum interponere, quandò autem velum amouebatur, negotium clarum erat, quem poſt *Iac. Menoch. de arbitrar. caſ.* 297. *n.* 3. ſequitur *Borrell. d. cap.* 75. *n.* 47. Sed rectiùs, *leuato velo*, ideſt patentibus Iudicij, ſeù Secretarij foribus, nullo impedimento interiecto, & illicò remoto apparitorum faſtidio, qui ingredientes in Secretarium, ſiuè iudicij locum admittebant, vt probat peritiſs. I.C. *Iacob. Gothofred. in comment. ad cit. l. 6. C. Theod. lib. 13. tit. 9. de naufrag. & in l. 1. lib. 1. tit. 7. de offic. Rector. Prouinc.* ex *Lampridio in Alex. Seuero*, vbi, *cum amicis*, inquit, *tàm familiaritèr vixit, vt ſalutaretur vnus de Senatoribus, patente velo, admiſſionalibus remotis, aut ſolis ijs, qui miniſtri ad fores fuerant.* Et *Seneca* quoq; alludit *epiſt.* 80. cum de ſeceſſu ſuo literario ſibi gratulans; *non crepuit ſubinde oſtium, non alleuabatur velum.* Ex quo intelligitur *D. Chryſoſtomus homil. 5. in 2. ad Timoth.* ibi: *Latrones quandiù in carcere viuunt, abſq; metu degunt, vbi verò ad velum ſiſti cœperint, ſoluuntur metu &c.* Ad velum ſiſti hic nil aliud eſt, quàm coram Iudice in iudicio ſiſti.

19 Ea igitur Legiſlatorum mens eſt, vt illicò admittantur Nauicularij ſupèr naufragijs conquerentes, quod iudicium eſſe ſummarium, & expediri abſq; libello, firmant *Ferrar. de re nauali lib. 8. nu. 39. Gizzius ad Reg. Capyc. latr. deciſ. 60. n. 6.* ac etiam probatur per teſtes ſine citatione partis, *Vinius deciſ. 1. num. 3. Borrell. d. cap. 75. à n. 47. R. Cap. latr. dec. 60. n. 3.* peritiſs. *Creſpi de Valdaura obſeru. 94. n. 66.*

20 Quod intelligendum eſt, quandò probatio naufragij fit in loco illius, vel viciniori, & intrà annum, ex *l. 2. C. de naufrag. D. Creſpi d. obſ. 94. n. 67.* quem ſequitur *Portugal de Donat. Reg. d. lib. 3. cap. 13. num.* 103. Vel niſi pars ſit in loco, vbi fit probatio, quia neceſſariò citanda eſt, *Reg. Capyc. latr. d. deciſ. 60. num. 4. Creſpi d. l. num. 69.* Et illud tempus anni præfinitum *in d. l. 2.* aliquandò extenditur ad biennium, ſi Iudex negligens fuerit, *l. penult. C. de naufrag.* & interpretantur *Gloſ. Farinac. & Creſpi d. loc.* quos refert, & ſequitur *cit. Portugal d. cap. 13. n.* 104. At pro diſtãtiæ ratione breuiùs, vel lõgius tẽpus indultum arbitratur *Gothofred. in comment. ad l. 2. verſ. poſtremò. & ad l. 2. verſ. ſecundùm, Cod.*

Theod.d.lib.13.tit.9.tom.5.edit. Lugd. 1665.

21 Iàm verò apud Romanos in primis *Lege Cornelia de Sicarijs* pęna ſtatuta fuit aduersùs eum, qui naufragium ſuppreſſerit, *l.3.§.item is 4. D. ad l. Cornel.de Sicarijs*, & ex reſcripto *Antonini*, teſtante *Vlpiano in l.vlt. D.de incend.ruin.&c.* Et *in l.4. §.1. D. eod. Antonini* aliud reſcriptum proponitur, quo grauiſſimæ pœnæ ſtatutæ ſunt in naufragij, naufragorumque direptores, de cuius legis ſenſu, & lectione agit *Petr.Faber lib.2.ſemeſtr. cap.5.pag.59.* Anterior alia *Hadriani* conſtitutio refertur *à Calliſtrato in l. nec 7. eod.tit.* qua tanquàm latrones puniuntur, qui aliquid ex naufragio ſurripuerint, aut ſuppreſſerint.

22 Edictumq; Prætoris, de quo *in l.1. D.eod.& l.18. C.de furtis*, eos punit in quadruplum, tanquam raptores intrà annum, poſt annum in ſimplū, vt notant *Farinac.q.168.n.80.Gomez t.2.cap.7.n.2. Petr.Greg. lib.7.ſyntag. cap.3.* Quod quidem Prætoris edictū imitatus poſteà fuit Imperator *Leo* Philoſophus, & in ſua *Nouell. 64.* ſanxit, vt in quadruplum ſuppreſſor teneretur; Sed quod ait, olim capitaliter, ſiuè pœna mortis punitum fuiſſe, qui res ex naufragio diripuiſſet, non videtur, vnde collegerit.

23 Sed nullus aſperiùs in direptores naufragij animaduertit, quàm *Andronicus Commenus* Imperator, qui Imperium arripuit ad annum Chriſti M.C.LXXXIII. occubuitq; malè à populo mulctatus ān. M.C.LXXXV. vt teſtantur *Baronius*, *Gaulterus*, & alij *Hiſtorici*, oratione in Senatu, & coram Proceribus habita in Oriente, ità ſanxit: *Vt autem pęnæ quoq; modum noueritis, quam edicti mei contemptor luet, in malo nauis pendebit; ſi malum marinus fluctus deturbauerit, in alto litore, editaq; ſpecula altiſſimæ arbori affigetur*; referente *Niceta Coniate lib.2. de vita Andronici Commeni.*

24 Sub idem tempus *Federicus*, qui imperauit ex anno 1150. vſq; ad 1190. legem tulit in Occidente, quę in corpus iuris redacta eſt, *Auth. nauigia, C.de furtis, & in §.9.in conſtit. de Statut. & conſuetud. contrà libert. Eccleſ. ſub ſine lib.5. feudor.* illaq; ſancitur, omnibus conſuetudinibus ſublatis, tàm nauigia ipſa, quàm nauigantium bona dominis reſeruari, niſi eſſent pyratæ, vel Imperij, nominiſq; Chriſtiani hoſtes, & tranſgreſſores, publicationi bonorum, & extraordinariæ ſubiacere pœnæ, proùt audacia eſflagitauerit, ideſt arbitrariæ, vt ſenſit *Menoch. de arbitrar. caſ.297.* & ſequuntur *Farinac. 3.p.prax.crim.tit.d. furtis q.168.cap.4.Hieronym. Treutlere diſput. ſelect. lib.2. diſp.30. th.2. & 3.* Imò etiam vltimi ſupplicij, per verba *text. modis alijs*, vt poſt *Thabor* tradit *Brunnemann.in comm.ad l.18. Cod.de furtis.* Ex qua *Auth.* contrà legem, quæ conſuetudinem prohibet, non poſſe induci conſuetudinem, notat *Vaſqu.p.2.controuerſ.lib.1.cap.3.*

25 De *Henrico* Rege Angliæ hæc refert *Gulielmus Neubrig. lib.4. hiſtor. Angliæ cap.26.pag.372. Antiquam inhumanam circà naufragos Conſuetudinem in ipſis Regni ſui initijs eximia pietate correxit, atq; huiuſmodi hominibus ab æquoreo diſcrimine liberatis, humanitatis officium exhiberi præcipiens, graues in eos pęnas ſanxit, qui fortè illis in aliquo moleſti eſſe, vel de rebus eorū quidpiā vſurpare præſumerent*; quę recenſet peritiſs. *Gonzal. in comment.ad cit.cap.3.de raptor. n. 8.in ſin. lib.5.* & *Chriſtianus* Rex Daniæ lege, de naufragorum bonis confiſcandis abrogata, dicebat ſibi perijſſe annua aureorum millia, teſte *Grotio in notis ad cap.7.lib.2. de Iure belli.*

26 Et *Federicum* ſequutum fuiſſe Auguſtiſs. *Carolum V.* Imp. in Germania *in conſtit.criminali art.218. tom.3. conſtit.Imper.p.559.* teſtatur *Maximilian. Fauſt. in conſ. pro ærario claſs.6. ord.557. verſ. Quare Imperator, & claſs.20.ord.1575.verſ.Vnde Authent.* Quod in cauſa Ciuitatis Lubecenſis contrà Comitem Oldemburgenſem,

&

& Ciuitatis Hamburgenſis contrà Duces Holſatiæ factum eſſe referunt *Gayll. 1. obſ. 18. nu. 6. Sixtin. de Regal. lib. 2. cap. 3. n. 95.*

27 Et de Glorioſiſsimis Hiſpaniæ Regibus idem conſtat, quos licet taxet *Gloſa* incerti Authoris *in c. diſpenſationis 16. 1. q. 7. ver. deſpicimus*, eamq; ſequi videantur *Io. de Platea in l. 1. C. de naufrag. lib. 11. & Gulielm. de Benedict. in c. Raynutius ver. vxore nomine Adelaſiam n. 374. Borrell. d. cap. 75. n.* 1. Attamen nulla lex inuenitur, quæ ità iuſserit, ſed potiùs ſunt contrariæ vt *in l. 1. tit. vlt. lib. 4. fori legum*, & *in l. 7. tit. 9. p. 5.* alijſque recenſitis per *Gonzal. in cõm. ad cit. cap. 3. de raptor. n. 10. tom. 5.* vbi concludit, quod difficile eſt credere, aliam eſſe gentem, quæ tàm exactè, benignèque naufragis prouiderit, vt Hiſpanica; ſiquid verò contrà fit; contrà leges, & contrà Principum voluntatem fit.

28 Idemque Imperator *Fædericus II.* Sueuus (qui in hoc Neapolis, & Siciliæ Regno ſucceſſit, inueſtitus à Pontifice Maximo Innocentio III. de quo plura annotauimus ſuprà *ad §. 1. de Regijs Fiſcal.*) In *Conſtitutione* eiuſdem Regni *in cap. Rapinas eorum*, ſub *tit. de Surripient. aliquid de naufrag. vel incend.* ſtatuit, vt committentes rapinas rerum naufragij, vel incendij, capitali ſententia plectantur, ac de bonis ipſorum, quæ ad ſucceſſores peruenerunt, rapta in quadruplũ reſtitui dominis debeant, & ità ſeruari teſtantur *ibidem Iſernia, Afflict. Balzaran. & Reg. Tapia lib. 5. Iur. Regni, Borrell. d. cap. 75. num. 19.* & poſt *Authorem* noſtrum *hìc num. 9. Conſil. Rocc. de offic. rub. 16. d. §. 1. n. 16.*

29 Romani quoq; *Pontifices* Opt. Max. naufragorum res, Religionis præſidio, ſub anathematis vinculo tutas præſtare omni ſtudio contenderunt, *Gregorius VII. lib. 5. epiſt. 14.* & in *Concilio Roman. can. 5. Paſchalis II. in Concilio incerto, can. 9. Honorius II. apud Hildebertum Epiſcop. Cenoman. epiſt. 65. & 67. Alexander III. in Concilio Lateran. cap. 24.* relato *in cap. excommunicationi 3. de raptor. & in c. ità quorundam, de Iudæis*, vt memorat *Gonzal. in comm. ad d. cap. 3. n. 9. to. 5.* aliaſq; SS. Pontificum *Conſtit.* refert *D. Card. de Laurea* virtutibus, ac dignitate *Eminentiſsimus in Epitom. Canon. verb. Naufragantes.*

30 Et in *Bulla Cœnæ Domini* §. 4. quotannis excommunicatio (Papę reſeruata) profertur in eos, qui ſurripiunt Chriſtianorum naufragorum bona, ſiuè in nauibus exiſtentia, ſiuè ex eiſdem eiecta, ſiuè in litore inuenta, cuiuſcunque generis bona ſint, & in quocunque mari inuenta, non obſtantę quouis priuilegio, & conſuetudine; docentque *Duard. in expoſitione Bullæ lib. 2. cap. 4. Fragoſ. de Regim. Chriſt. Reipub. in d. §. Bullæ Cœnæ, Caſtr. Palaus oper. moral. diſput. 3. punct. 5. num. 5. P. Gibalinus de cenſuris in Synopſi verb. naufragantium.*

31 Intelligenda tamen ſunt præfata, circà prohibitionem acquiſitionis rerum, quæ naufragio fuerunt amiſſæ, vt non habeant locum, nec incidant illi in excõmunicationem, ſi ea bona occupent, vt reſtituant, vel quæ Dominus habuit pro derelictis, amiſſa omni ſpe ea recuperandi, vel ſi diripiantur bona naufragorum infidelium, Turcarum nempè, Iudæorum, hæreticorũ, & ſimilium, vel ſi Chriſtiani, hoſtes ſint illi populo; quia tunc occupatio iure belli iuſtificatur, vel ſi eſsent Pyratæ, vt concludunt poſt alios *Camill. Borrell. de Reg. Cath. præſt. d. cap. 75. à nu. 23. ad ſeqq. Epiſc. Ric. in prax. var. reſ. t. 2. reſ. 191. Zerola in praxi Epiſc. par. 2. verb. Naufragium, Molina to. 2. de Iuſtitia tr. 2. diſp. 694. n. 6. & 7. Quaranta in ſumma Bullarij 5. v. bona naufragantium fol. 1046. & ſeq. Nicolaus in Floſculis ver. Naufragium, Barboſa in d. cap. 3. de Raptor. num. 7.* vbi *cit. Gonzalez num. 9. circà fin. Enricus Pirhing. Soc. Ieſu in Iur. Can. meth. nou. tom. 4. lib. 5. tit. 17. ſect. 1. num. 42.*

32 Imò huiuſmodi bona naufragata

ad

ad Regem, tanquàm Regalia perueniunt, cum ſine Dñis reperiuntur, ſiuè ipſi ignorātur, *Klock. de grar. lib. 2. cap. 114. num. 50.* vel legitimi ſucceſſores deſunt, vt expreſsè cauetur per *Conſt.* Regni noſtri incip. *Dohanæ de Secretis, ſub tit. de off. Secreti,* quam ſanctionem ſeruari firmant *Marin. Caramanic. ſuper d. Conſtit. ver. ſuperſunt,* vbi etiam *Andr. ver. hic gl. Afflict. num. 21. Reg. Tapia lib. 2. Iuris Regni Neap. in d. Cōſt. Maſtrill. de Magiſtrat. lib. 3. cap. 10. n. 393. Author* noſter *hic num. 9. & 10.* ſubdens *num. 11.* quod naufragium non dat titulum acquiſitionis, ſed cauſam, & occaſionem acquirendi bona vacantia, quem referunt etiam, & ſequuntur *Montan. de Regalib. tit. bona vacantia n. 6. in fin. Conſil.* Roccus *de offic. rub. 16. d. §. 1. de bonis naufrag. num. 20. & ſeq.*

33 Quæ Regni *Conſtitutio* meritò ſeruanda eſt, quia ſuppoſita domini incertitudine, veluti totali defectu dominij non eſt iniuſta; imo & longi temporis conſuetudines, vel leges, hoc Regale inducentes, ex eadem ratione iuſtas, obſeruandaſq; eſſe, cenſent *Couarr. in cap. peccatum 3. p. §. 1. num. 5. Suarez de cenſur. diſput. 21. ſect. 2. num. 34. Duardus ad Bullam Cœnæ Domini can. 4. q. 17. Petr. de Gregor. lib. 3. ſyntagm. cap 14. n. vlt.* quos ſequitur *Gonzalez in comment. ad cit. cap. 3. de raptor. n. 12.* vbi etiam meminit di-
34 ctæ noſtræ *Conſt.* & ait, quod in Hiſpaniæ Regno non eſt lex, quæ bona naufragorum fiſco applicet, vt ſuprà *num. 27.* vnde ex iure naturæ cedent occupanti, vel etiam Principi, ſi naues, vel alia in littus eiecta per ſuos Miniſtros occupet.

AD QVÆST. II.

An bona hoſtium Turcarum, & Pyratarum naufragata, ſpectent ad Regem, vel concedantur occupanti.

ANNOTATIO.

SVMMARIVM.

Bona naufragata, ad quem ſpectent? Recenſetur diſſidium tranſacto ſeculo agitatum, inter Regium Fiſcum, Magnum Admiratum, ac Proregem, à n. 1. ad 3.

Deciſio pro Fiſco comprobatur, à n. 4. ad 9.

Bona, quæ in ipſa naufragij trepidatione capiuntur, an Fiſco debeantur, n. 10.

Quidnè fuerit per Reg. Cam. determinatum, n. 11.

Tranſcribitur allegatio fiſcalis D. Præſid. Iacobi Salutij *in cauſa naufragij aduerſùs Præfectum arcis Brunduſij, à n. 12. ad 38.*

Naufragium, qualitèr eueniſſe dicatur, à n. 19. cum ſeqq.

1 IN cauſa naufragij cuiuſdā Nauis Iudæorum in littore Hoſtunenſi, in Prouincia Hydruntina, anno 1575. de qua *Author hic*, fuit hæſitatum in Collat. Conſ. ad relationem Reg. Cam. ad quem nàm illorum bona pertinerent? Contendebat Regius Fiſcus ad eum, vti bona hoſtium naufragata ſpectare, vt mox dicemus. Itemq; Magnus Regni Admiratus, vt latiùs *in ſeq. quæſt.*

2 Ac etiam Exc. *Marchio de Mondexar,* tunc Regni Prorex, prætendebat ad ſe ipſum bona illa ſpectare, tùm vti Capitaneum Generalem in hoc

Regno,

Regno, tum etiam, quia eius nomine fuerunt ea occupata; Ad quæ de iure fundanda ſcripſerunt inſignes Iuriſconſulti, ac Regentes *Io: Anton. Lanarius in conſ. 84. per tot.* & *Ioan. Franc. de Ponte in conſ. 93. lib. 1.* Quo circà nihil determinatum fuit, ex quo Auguſtiſsimus Rex noſter, tunc Magno Admirato efflagitante, cauſam reſpectu prætenſionis Proregis ad ſe auocauit.

3 Vnde cauſa fuit dumtaxat agitata inter Fiſcum, & Magnum Admiratũ, Excell. Sueſsarũ Ducẽ; in qua hãc, & ſequentem *deciſ.* compilauit noſter *Author*, & duas alias quoque *deciſ.* ſcripſit *Reg. Reuerter. in dec. 76. & dec. 77.* & meminerunt etiam *R. Conſtant. in l. vnic. n. 135. C. de Claſſic. lib. 11. Reg. de Marin. in obſ. ad cit. Reg. Reuert. deciſ. 77. lib. 1. Reg. de Ponte deciſ. 21. n. 12. Reg. Camill. de Curte reſolut. feudal. cap. 5. num. 125.* typis impreſs. poſt *lib. 1. reſol. iur. Reg. de Marin. Conſil. Rocc. de offic. rub. 16. §. 1. n. 44.*

4 Et hi DD. omnes pro Fiſco concludunt; Et bis per R. C. iudicatum refert hìc noſter *Author n. 11. & 26.* qui *n. 12. & ſeqq.* rationes affert, quia licèt vſus littorum, riparum, portus, ac maris ſit communis, nihilominùs quoad protectionem, & iuriſdictionem dicitur Principis in eius locis, & conſideratur tanquàm de Regalibus, vt *in cap. vnic. quæ ſint regal. ver. portus, & ver. Ripa*, quorum cuſtodiam per officiales, quos vocant Portulanos, deputatos in eis, tenet Rex noſter Inuictiſsimus in Regno, ad quorum officium ſpectat, ne bona prohibita extrahantur, aut immittantur, vt in *l. 1. C. de littor. & itin. Cuſtodia*, cum alijs per Nos annotatis *in §. 15. de Offic. Magiſt. Portul.* Vnde ſi poteſt Rex prohibere, ne quis vtatur ſuo iure, de iure gentium permiſso, multò fortiùs ex vſu, & Conſuetudine, vt talia bona naufragorum hoſtium ad fiſcũ ſpectent, admittendũ, vt ſequuntur *Reg. de Curt. ſuprà cit. loc. Conſ. Rocc. d. rub. 16. §. 1. à num. 39.*

5 Et in puncto hoc ius ad territorij quoque Dominos pertinere, cum flumina pertineant ad Regalia, docent *Sixtin. de regal. lib. 2. cap. 3. n. 91. Petr. Gregor. lib. 3. Syntagm. cap. 14. n. 8. in fin. Beſold. diſp. polit. 3. claſs. 1. th. 43. Fauſtus pro ærario claſs. 6. ord. 557. Gryphiand. de Inſul. cap. 31. n. 101. & ſeqq. Dadinus Alteſerra de Ducibus lib. 2. cap. 13.*

6 Vnde cum Cæſaris Legatus coram *Henrico II.* Gallorum Rege anno 1556. queſtus eſset, duas Naues ad littus eiectas, & à *Iordano Vrſino* captas eſse, eaſque reſtitui poſtularet: *Annas Mommorantius*, Magiſter Equitum reſpondit, ea, quæ ad littus fuiſsent eiecta, gentium omniũ iure ad Principes, qui littoribus imperarent, pertinere, *Bodin. de Republ. lib. 1. cap. 10. pag. 267. & 268.*

7 Sed etſi contrà iſtas rationes acritèr inſurgat, *Reg. de Ponte in d. deciſ. 21. n. 12.* vbi poſtquam dixit, Admiratum carere actione, vt in ſuo *conſ. 93.* & in cauſa Proregis noluiſse ampliùs contrà fiſcum interuenire, quia ipſe tenuit vanam eſse prętenſionem Proregis, vti Ducis belli, & paritèr ceſsionem capientium, inualidam, & ſimulatam, fuiſseq; inuentiones compoſitas in partibus Hydruntinis, decipiendo Proregem, & fraudando Fiſcum, cum verè Portulanus Regius naufragata occuparit, & ſic meritò omni Iure Fiſcus erat capiens; Cęterum inquit, id, quod ex aduerſo prò Fiſco, vt ſuprà allegabatur, ſcilicet Regem habere proprietatem in portubus, & maritimis Regni, in ripis, quodque Portulani Regij ſint in cuſtodia illorum, omnia eſse extrauagantia, & nihil ad cauſam, nec vllam prohibitionem apparere, quod bona hoſtium, vel naufragata occupentur, & Portulani cuſtodiunt, ne exeant bona, ſed quoad bona hoſtiũ, vel naufragata, eſse vanitatem, & ius reſiſtere.

8 Concludit tamen idem *Reg. de Pôte ibid. num. 13.*, quod ſtantibus Pro-

B uiſio-

uiſionibus Reg. Maieſt. expeditis anno 1583. de quibus inquit fidem facere *Regentem* noſtrum *in ſua deciſ.* & *Reg. Conſtantium*, vt omnia bona naufragata ſpectent ad Regium Fiſcum, & ſic remanſiſse deciſum per viam deciſionis generalis, quod nos indubiè credimus, ipſum loquutum fuiſse de deciſione facta in cauſa Magni Admirati anno 1577. & in gradu reclamationis anno 1580., in qua declaratum, & ſancitum fuit, vt omnia bona, & perſonæ hoſtium, etiam naufragata, & naufragatæ ſpectent ad Regium Fiſcum, vt in *Arreſto R. Cam.* 299. & *Arr.* 422. apud *Reg. de Marin. Dom. Reg.* noſter *in ſequenti q. num.* 22. *&* 23. *Reg. Conſtant. in d. l. vnica n.* 73. *C. de Claſsic. Reg. de Marin. in obſ. ad cit. deciſ.* 77. *R. Reuert. Conſil. Rocc. d.* §. 1. *num.* 85. *&* 86.

9 Validior autem videtur ratio per doctiſsimum noſtrum Anteſignanum excogitata *hìc num.* 17. *&* 18. nempè quia in hoc Regno aderat Conſuetudo occupandi bona naufragata per Regium Fiſcum, teſte *And. & Afflict. in Conſt. Rapinas eorum*, quæ licet fuerit ſublata per Imp. Federicum in *Auth. nauigia C. de furtis*, attamen quoàd bona hoſtium, & Pyratarum voluit Conſuetudines valere. Et Nos addimus, hoc expreſsè ſtatui per *Conſtit. Dohanæ de Secretis*, quam rationabilem, poſt alios *in fine præced. quæſt.* firmauimus.

10 Imò non ſolùm bona naufragata Fiſco debentur, ſed etiam ea, quæ in ipſa naufragij trepidatione capiũtur, per text. in *l.* 1. §. *ex incendio D. de incend. ruina, & naufrag. & Surd. dec.* 18. & facit apprimè text. *in l. Pędius D. eod.* ibi: *Pędius, poſse etiam, dicit, ex naufragio rapere eum, qui cum, nondum naufragium fiat, in ipſa trepidatione rapiat; Petrus Peckius in commẽt. ad rem nauticam in tit. de incend. ruin. & c. l.* 4.

11 Et ſic fuit iudicatum in cauſa Arcis Præfecti, ſeù Caſtellani Ciuitatis Brunduſij *D. Ioannis Ortiz de Meſtanza* cum Regio Fiſco ſub die 18. Nouembris 1605. per Reg. Collater. Conſil. ad relationem R. Cam. audito Regij Patrimonij Aduocato, bona, & perſonas Turcarum, tanquàm naufragata ſpectauiſse, & ſpectare ad Regium Fiſcum, nullumq; Ius in bonis naufragatis ſpectare ad Capientes, verùm ex cauſis diſcuſsis, darentur dicto Regio Caſtellano, de pretio dictorum bonorum ducati mille, vt in *Arreſt. R. Cam.* 156. apud *Reg. de Marin.*, & in actis penès *Franciſcum Salomonem Act.* Vnde *Reg. Conſtant. in d. l. vnica nu.* 137. aduertit, in caſu prædicto conſtare naufragij metum præualuiſse, & proindè cenſendum eſse ex naufragio potiùs bona quæſita fuiſse, & quia Caſtellanus diligentèr ſe geſsit, ideò certam partem prędæ ei traditam fuiſse; In qua cauſa adeſt dicta *dec.* 21. *Reg. de Ponte*, vbi *in fine* refert decretum, ac memorant *Reg. de Marin. in obſ. ad Reg. Reu. dec.* 422. *tom.* 2. *Thor. in compend. deciſ. ver. bona hoſtium naufragata fol.* 72. *Conſ. Rocc. de offic. d. rub.* 16. §. 1. *à num.* 49. *Reg. de Curte in cit. reſol. feud. cap.* 5. *n.* 126. vbi ſic inquit: *R. Cam. in Collat. Conſ. patrocinante doctiſsimo, & integerrimo fiſci patrono Iacobo Salutio, iudicauit bona ad Fiſcum ſpectare, in qua cauſa multum elaborauit dictus fiſci patronus, & doctam confecit allegationem pro Fiſco.*

12 Quam allegationem præfati fiſci patroni, deindè Reg. Cam. Præſid. *D. Iacobi Saluzij* (quem vti virum *circumſpectum, religioſiſsimum, ac eruditiſsimum ſe clericaſse*, habita prius licentia, teſtatur *Reg. de Ponte de poteſt. Proreg. tit.* 3. §. 7. *num.* 15.) hìc pro publica vtilitate imprimendam duximus.

IVRA

IVRA
PRO
REGIO FISCO
CONTRA
Caſtellanum Inſulæ Brunduſinæ.

Diuino implorato Præſidio.

13 NAVIGIVM Chriſtianorum, de quo agitur, cum mercatoribus Turcis, & eorum mercibus, ex vi ventorum, & maris tempeſtate diutius per nouem dies agitatum, aquis repletum, velis diminutum, ſine cymba, & ſine armagijs, proiectis in mare rebus ad menſam præparatis, & mercibus pro certa parte. Tandem durante eadem maris tempeſtate, applicuit ad litus maris per ictum ſcoppittæ prope Turrim de Penna, vbi non eſt portus, nec aliqua maris ſecuritas, ſed locus ſaxoſus, & naufragijs expoſitus, exiſtentibus viatoribus, & nautis penitus defeſſis, & ferè mortuis ex diuturna tempeſtate, & ex inedia propter defectum potus per nonnullos dies.

Itaque in euidenti mortis periculo conſtituti, ad euadendam mortem, quæ eſt vltimum terribilium, quamprimum innotuit, orto
14 iam ſydere, quod in proximo erat locus habitatus Ciuitatis Brunduſij, emiſſis tribus ictibus tormentorum bellicorum, implorabant auxilium ab incolis: quo retardante, tranſmiſerunt vnum ex nautis in tabula alligatum, cum mercede ducatorum triginta (in quibus contribuerunt Turcæ pro tertia parte) auxilium miſericordiæ implorando, & ſollicitando, vexillum Chriſtianæ Crucis publicè extollendo, & publicè referendo in nauigio adeſſe mercatores Turcas, & eorum merces: Itaque accedentibus cymbis incolarum, omnes in terram deuenerunt, & in terra extenſi, tanquam penitus debilitati, aquam efflagitantes, & oblatam bibentes, in caſtro Brunduſij fuerunt recluſi, durante adhuc eadem maris tempeſtate: qua tandem poſt aliquod interuallum ceſſante, nauigium fuit tranſlatum (ſuffragantibus tamen alijs nauigijs) in portum Brunduſij, vbi adhuc remanet poſt tres annos penitus inutile ad nauigandum. Ita quod dominus eiuſdem nauigij nullum exindè potuit percipere pretium, nec aliquem reperit emptorem. Bona verò ex nauigio accepta, in eodem caſtro noctis tempore fuerunt aſportata, & fuit confectum per Caſtellanum quorundam bonorum inuentarium, & per ipſum fuit prohibitus Regius Portulanus ibidem deſtinatus ne caperet informationē, nec interueniret in confectione inuentarij. Immò fuerunt laceratæ nonnullæ paginæ ex libro onerum eiuſdem nauigij, & deficiunt bona magni valoris in poſſe eiuſdem Caſtellani peruenta, quæ in eius inuentario deſcripta non reperiuntur.

Iſtud factum ita narratum inficiari non poteſt, & licet pars prætendat, quòd Turcæ
15 ſumpſerant arma, & quod tandem debellati, ex terrore armorum ſeipſos dediderunt Caſtellano, quibus ceſſantibus, Turcæ cum nauigio facilè recedere potuiſſent.

Verum aduertant (rogo) quod Turcæ erant numero pauci, conditione viles, ætate ſenes pro maiori parte, profeſſione mercatores, defeſſi propter longam maris tempeſtatem, & diutinam potus inediam, & penitus inermes, quandoquidem eorum arcus, & enſes fuerunt conſignati penes nautas ab initio, quo nauigium aſcenderunt propter eorum ſeueritatem ex diuerſitate Religionis.

Rurſus pars fatetur, quod nautæ ſtatim deuenerunt in terram cum cymbis Brunduſinis,
16 & præſupponit contumaciam Turcarum: Cui obiectioni iam fuit reſponſum. Sed dicat (quæsò) pars, dato etiam (citra veri præiudicium) quod Turcæ in terram accedere recuſarent (prout reuera non fuit) tamen quid inde? Nonnè nauigium erat velis diminutum? nonnè nautę petierant in terram deduci, & cum effectu volentes, & rogantes deſcenderant in terram, & maris tempeſtas adhuc durabat? quæ ſpes libertatis, vel poſtliminij remanebat? qui nautæ erant nauigium gubernaturi, & vnde ſitis erat temperanda, deficiente aqua per tot dies? verè pars defecit in cogitationibus ſuis.

Egit tamen Caſtellanus coram Illuſtriſſimo Regni Prorege pro declaratione, quod Tur-
17 cæ, & eorum bona ad eum ſpectabant, tanquam per ipſum debellati, & capti in acie campi, & in conflictu belli, & remiſſa cauſa inſtante Fiſco, ad Regiam Cameram Summariæ, fuit præfixus terminus in cauſa, & quod Turcæ tranſmitterentur ad Regias triremes, & bona venderentur.

Compilato proceſſu dicitur pro parte Regij Fiſci, quod ex facti ſerie euidenter apparet 18 de vanitate prætenſorum ex aduerſo; quandoquidem illud fuit apertiſſimum naufragium, & omnia ex naufragio fuerunt erepta, & actori nihil penitùs fuit acquiſitum. Immò contrà eum criminaliter eſt procedendum, & bona occupata ſunt exhibenda.

Ad hoc fundādum ſuppono, quod omnes actus 19 qui in naufragio occurrere poſſunt, omnes quidem verè, & realiter oculis inſpiciuntur, & manibus tanguntur in caſu, de quo agitur, quamuis enim nauigium, nautæ, & mercatores non ſint aquis ſummerſi, nihilominus nauigium dicitur paſſum naufragium, & vecti, & vectores dicuntur naufragium paſſi, ſola aquarum ſummerſione in naufragio deficiente, *tex. in l. deprecatio. ff. ad leg. Rhodiam de iactu, in c. excommunicatione, extra de raptor.* & *in l. 2. C. de naufr. lib.* 11. Immo actus naufragij æquiparatur, ſiuè nauigium ſit ruptum, ſiue ad terram peruenerit, *tex. in auth. nauigia, C. de furt. & in c. 1. §. nauigia de ſtat. cont. liber. eccleſ. & in d. l. 2. C. de naufr.* quia regulariter ſufficit eſſe deuentum ad actum proximum, & propinquum, *Bart. in l. cętera, §. fin. ff. de legat.* 1. vbi *Iaſ. n.* 19. & *Alex. conſ.* 7. *circa fin. lib.* 3. vnde portantes bladum extra territorium puniuntur pæna ſtatuti odioſi, & pænalis, ſi fuerint reperti in itinere tanquàm ſi *viagium* perfeciſſent, *Paul. de Caſtr. in l. ſi fugitiui*, vbi *Cæpolla nu.* 65. *C. de ſeru. fugit.* & *Rota Genuenſis dec.* 25. *num.* 8. Et paria ſunt quod aliquid tollatur ex naufragio, vel propter naufragium, *l.* 1. *§. ex Incendio, vbi Bar. ff. de incend. ruin. naufr.* & *in l. pedius in princ. ibi: in ipſa trepidatione, eod. tit.* ſiue de naui, ſiue de mari, ſiue de littore rapiatur *d. l. deprecatio* cum alijs ſuperiùs allegatis, & *l. ſi quis ex naufragio, eod. tit. de incend. ruin. naufrag.*

Immo dato (ſine veri præiudicio) quod pars aduerſa aliquid fuiſſet operata in iſto caſu, 20 nihilominus adhùc non poteſt iudicari de iſtis bonis, & perſonis, niſi tanquam de naufragatis, nam quoties aliquid poteſt referri ad duo; ad vnum per prius, & ad aliud per poſteriùs, ſemper referendum eſt ad illud quod eſt per prius, *l.* 1. *ff. ſi ager vectigalis petatur, Bar in l. quæritur, ff. de ſtatu homin.* vbi *additio*; Et ſimiliter, quando aliquid poteſt iudicari ſecundùm minus potens, & maius potens: ſemper attenditur maius potens, *Bart. in d. l quæritur*, prout eſt cauſa naufragij, maximè in vltimo die Nouembris vigente adhùc eadem maris tempeſtate; nam licet ſemper nauigantes dicuntur eſſe in mortis periculo conſtituti, *l.* 3. & 4. *ff. de donation, cauſa mortis*, idque eo magis procedit attento anni tempore, ſi à Kalendis Octobris vſque ad Kalendas Aprilis mare aſcendunt; quia in illis ſex menſibus Maria clauduntur, *Menoch. de arbitr. iud. caſ.* 61. *n.* 4. 5. & 10. & id maximè eſt attendendum data actuali tempeſtate, poſtquàm ex ſola maris nauigatione, dicitur quod nauigantes, nec inter viuos, nec inter mortuos cenſentur *Iaſ. in l. 1. num 9. ff. ſi quis caution. Bald. & Salic. in l. 2. C. de nautico fęnore*, & *Rota Genuenſ. deciſ.* 36. Et demum quando concurrunt duæ cauſæ, altera naturalis, & alia accidentalis, attendenda eſt cauſa naturalis, vt naufragium, & non accidentalis, vt præſupponitur per occurſum partis aduerſæ, ad *tex. in l. qui habent in principio, ff. de tutelis.*

Quibus, hoc etiā addendū videtur, quod actus capturæ nullo modo, nec imaginariè ſe-21 parari poteſt ab actu naufragij, durante adhuc eadem maris tempeſtate, cum alijs qualitatibus ſuperiùs conſideratis, & ſic nō eſt locus alicui conſiderationi, vt iſta mixta tanquam ſeparabilia conſiderentur, quo caſu quando mixta ſeparari poſſunt, iudicatur de ipſis tanquàm de quolibet ſuo ſimplici, vt *in § ſi vero mixto, in auth. de non eligend. ſecundò nubentes, & in §. & quia parua, in auth. de nuptijs*, ſed potius conſiderandū eſt, quod actus naufragij non eſt ſeparabilis a captura, & tunc eſt inſpiciendus actus naufragij tanquam prior, potentior, & cauſa ſine qua non; vt ſuperius conſiderabam, & ita procedit dictum *Angel. in l. 2. in princ. ff. de verb. obligat.* quam ſequuntur *Decius in l. rogaſti in princ. num. 4. ff. ſi cert. petat.* & *Menoch. de adipiſc. poſſ. remed. 4. n. 29.*

Ampliùs, quia in iſta cauſa agitur de bonis magni valoris occupatis, & ſuo tempore de 22 hoc erit agendum, tam reſpectu Fiſci, quā ad inſtantiam aliquarum partium dominorum, qui ſunt certi, & Chriſtiani nominis, non erit multum alienum aliqua hic tangere, præſupponendo, quod titulus de *incend. ruin. & naufr.* habet locum in his quæ rapiuntur tempore naufragij, ſed in his quæ poſt naufragium rapiuntur, habet locum *tex. in d. auth. nauigia, ſecundum Bar. ibi*, etiam ſi bona reperta ſint in littore maris, niſi fuerint habita pro derelictis, quæ de iure communi occupanti conceduntur, *l falſus, §. qui alienum, & §. ſi iactum, vbi gloſ. Bar. et omnes, ff. de furt. & in § fin. Inſtit. de rerum diuiſ. & Io. de Platea in l. 1. C. de naufrag. lib.* 11. Id tamen ex coniecturis probatur, ſi bona in littore reperta fuerunt habita pro derelictis, ſecundùm *Dec. in locis citatis*, quibus addenda videtur probabilis diſtinctio, ſi bona fuerint proiecta in flumine, vel propè littus maris,

maris, aut in alto mari, ſecundùm opinionem *Franc. Aretin. in l interdum, §. quod ex naufragio, ff. de acquir. poſseſs.* quam exornat *Menoch. in tract. de præſumpt. lib. 5. regul 30. n. 16.* Immo inuentores tenentur ad reſtitutionem rerum, quæ alias erant perituræ, reſpectu prioris domini, quamuis inuentor in hoc paſſus fuerit laborem, & periculum, quia ad id quilibet tenetur ex charitate ergà proximum, alias retardata reſtitutione incidit in excommunicationem, præuia tamen monitione, ſecundùm vnam opinionem; immo nulla requiritur monitio quoad Deum, *tex. in d. cap. excommunicationi, vbi gloſ. & Doct. extra de Rap. Afflict. in conſtit. Rapinas, et Sylueſter. in ver. naufragium*; vltra quod, de iure ciuili, nedùm Rapiens ex naufragio tenetur ad pœnam quadrupli, tam reſpectu partis, quàm Fiſci mota lite infra annum, & ad ſimplum poſt annum elapſũ, ſed etiam criminaliter punitur pœna publicationis bonorum, & alia corporali vſq; ad deportationem, *l. in cum, C. de furtis, et in d. auth. nauigia*, & reaſſumit *Menoch. de arbitr. iudic. caſu 297.* Et in Regno eſt impoſita pœna capitalis contra Rapientes, nec non pœna quadrupli contra ſucceſſores, quatenus ad eos peruenerint, vt in *d. conſtit. rapinas*, vbi Doctores ponunt, ſi propter pœnam huius conſtitutionis tollantur pœnæ impoſitæ per antiquas leges, & diuiſi ſunt in duas claſſes, vt ibi per *Afflict. n. 4.*

Modò pro deciſione articuli, an bona hoſtium naufragata ſpectent ad Regem, vel occu-
23 panti concedantur, non multum laborandum eſſe opinor, nec temporis anguſtia patitur; quandoquidem iſte articulus pluries reperitur diſputatus, & deciſus in Regno, & ſignanter tempore Illuſtriſſimi quondam Marchionis Mondeſarentium tunc Proregis, & Locumtenentis in Regno, quo tempore fuit prætenſum, quod hoſtes ſubditi Turcarum tyranno, & eorum bona erant acquiſita capientibus, ex deductis per *Reg. Lanar. conſ. 84.* & per *Reg. de Ponte conſ. 93.* in quibus pars aduerſa in præſentiarum fundatur.

Nihilominùs contrarium eſt dicendum in ca-
24 ſu, de quo agitur, quoniam portus, littus maris, & Ripæ Regni, ſunt de Regalibus, & inter regalia connumerantur, *tex. in cap. 1. quæ ſint regalia*, vbi *Andr.* & alij, & in *conſtit: ſi quando*. Nec ſolum Portus ſunt Regiæ Maieſtatis, ſed etiam nemini in Regno, ſiue Baroni, ſiue Ciuitati licet in littore maris conſtruere, *Frecc. de ſubfeud in tit. de officio magni admiratus num. 28.* & *Capyc. in inueſt. feud. in ver. portibus*, qui etiam teſtatur, quod in toto Regno littora cuſtodiuntur pro parte Regis, per Regios miniſtros, & eſt *tex. in c. Regni, ita quorundam*, cum *capitulo* ſequenti, *Loffred. conſ. 24.* & *Lanar. conſ. 76. num. 30.* & nunquam veniunt in conceſſ. territoria maritima, vel terræ maritimæ quantum ſe protendunt per iactum baliſtæ, prout in *d. inueſt. feud. in ver. littoribus in fin.* vnde bona hoſtium naufragata applicantur Regiæ Maieſtati tanquam fructus iuriſdictionis ad *tex. in l. fin. ff. ſol. matr.* vbi *Doct. et Boer. deciſ. 182. num. 4. Capyc. dec. 27. n. 15. Frec. lib. 2. de ſubfeud. auth. 13.* Et *Molin. de Hiſpan. primogen. lib. 1. car. 25. nu. 4. et lib. 4. cap. 11. n. 19.*

Ex quibus emanauit antiquiſſima conſuetudo
25 immemorabilis in Regno, quod bona hoſtium naufragata applicantur Regiæ Maieſtati, de qua conſuetudine, & de decretis deſuper interpoſitis in beneficium Regiæ Curiæ, teſtatur idem *R. de Ponte d. conſ. 93. n. 18. et Reg. Annibal Moles in loco inferius citando*, & vera eſt iuris concluſio, quod credendùm eſt Doctori atteſtanti de conſuetudine, ſecundùm opinionẽ *Bart. in l. de quibus, ff. de leg.* quam teſtatur communem, omiſſa aliorum Doctorum ſerie, *Dec. in l. 2. §. mutui datio in 2. lect. ff. ſi cert pet. & conſ. 694.* eamque magis communem dicit *Gozadin. conſ. 59. col. 4.* & eandem tutiorem affirmat *Franc. Curt. conſ. 60.* maximè quando Doctor qui de conſuetudine teſtatur, eſt verſatus in illa Curia, *Lup. in rub. de donat. inter vir, & vxor. §. 21. in princip.*, vel quando Doctor famoſus atteſtatur de conſuetudine, & eo magis quando plures idem affirmant, & alij ſcribentes contrarium non dicunt, *Brun. conſ. 66. & Capyc. deciſ. 176. num. 20.*

26 Suppoſita etiam eiuſdem conſuetudinis validitate, ex aperta iuris diſpoſitione, quæ contrariam conſuetudinem annullat in bonis Chriſtianorum naufragatis, non autem in bonis hoſtium, vt in *d. auth. nauigia*, & in loco, vnde ſumitur, quandoquidem vbi lex voluit, dixit, & omiſſum pro omiſſo habetur, *tex. in l. 1. §. ſed & varietatis C. de caduc. toll. & in cap. ad audientiam ex. de decim. Dec. conſ 372 num. 2.* quibus accedat quod ratio quæ procedit in bonis Chriſtianorum ex præcepto charitatis, & iuſtitiæ, non militat in hoſtibus, & eorum bonis, quia ſunt ipſo iure diffidati, & poſſunt capi cum omnibus bonis; vt notatur in *d. auth. nauigia*, vnde licet arguere ex ratione l. ceſſante *l. adigere §. quamuis ff. de iur. patron. & cap. cum ceſſante, extra de appellat.*

27 Et licet bona hoſtium capientibus acquirantur, ex regulis generalibus, id tamen non procedit niſi in actuali conflictu, & acie belli, nec quando fuerunt capta in terri-

ritorio alieno, prout ſunt portus, & littora maris, quæ ſunt de Regalibus, & in Regali Dominio, Cuſtodia, & Iuriſdictione, ex deductis per *Angel. de Per. in ſua ſollenni diſp.* incip. *renouata guerra col. 3. & per DD. in l. 1. ff de acquir. poſſeſſ.* vbi *Socc. iun. n. 69.* quando bona non capiuntur in conflictu, & acie belli, & ibi *Rip. num. 7.* Quando bona extra bellum ſunt capta; & licet in hoc articulo bonorum hoſtium variæ fuerint Doctorum opiniones in locis citatis, tamen iſte articulus reperitur pluriès iam deciſus in fauorem Fiſci, ſtante prædicta conſuetudine in Regno approbata, quod bona hoſtium naufragata Regio Fiſco applicantur, excluſis penitùs capientibus, & tandem ex prædictis ita reperitur pluriès iudicatum etiam in dicta ardua cauſa per ſententias diffinitiuas in eadem Regia Camera, & in Regio Collaterali Conſilio in fauorem Fiſci, & ſignantèr ſub die 29. Nouembris 1567. & Rurſus ſub die 21. Maij 1577. prout *in deciſionibus dicti Regentis Moles quæſt. 12 fol. mihi 92.* vnde eſt inducta conſuetudo iudicandi in ipſo articulo per dictas duas ſententias, ex *gloſ. in l. 3. C. de Epiſcop. Aud.* com. approbata.

28 Vltimò eſt conſiderandum, quod tandem Regia Maieſtas in anno 1583. magis ſpecialiter ſibi reſeruauit omnia bona hoſtium naufragata ad effugiendam omnem diſputationem, prout teſtatur idem *Regens Moles loc. cit. q. 12. in fin.* vnde ſtante prædicta reſeruatione, ſequitur quod bona non dicuntur amplius hoſtium, quia Dominium ipſo iure tranſit ad Regem, & *text. in d. authent. nauigia* procedit donec bona ſunt hoſtium tempore, quo capiuntur, quia qualitas adiecta verbo, debet adeſſe tempore verbi, *l. in delictis § ſi detracta ff. de noxal. actio, & l. ſi Titius ff. de milit. teſtam.* prout firmat in propijs terminis *Soccin. conſ. 262. n. 5. lib. 2.* ſecus autem quando ex naufragio erant iam applicata Regiæ Curiæ ex noua, & vltima declaratione Regiæ Maieſtatis: & amplius adducitur optima iuris concluſio, quod regula, quæ habet, vt ea quæ in nullius bonis ſunt, efficiantur capientium, non habet locum quando initium eſt vitioſum, propter prohibitionem ingrediendi in aliquem locum, accedente maximè ad hoc aliqua conſuetudine, vt per *Roland. à Vall. conſ. 9. n. 20. et 26. lib. 2.* prout in caſu de quo agitur, ſtante conſuetudine in Regno pro Regio Fiſco in bonis hoſtium naufragatis, excluſis capientibus, & ſtante vltima declaratione anni 1583. in beneficium Regiæ Curiæ, de qua conſuetudine cum excluſione capientium, & de prædicta vltima reſeruatione teſtatur prædictus *R. Moles in d. q. 12. & 13.* & fuit oculatim inſpectum *in libro ſecreto votorum annorum 1567. & 1577.* & in vtraque cauſa incidit quæſtio cum capientibus; nam in anno 1567. officiales Admirati fuerunt capientes, & Fiſcus abſtulerat perſonas, & bona hoſtium a manibus capiẽtium, & propterea Admiratus agebat pro reſtitutione, verum quia illæ triremes fuerunt naufragatæ, imò fuerunt arenatæ tantùm, prout dicitur in rubrica dicti decreti, idcircò Fiſcus obtinuit, & fuit abſolutus; & ſimiliter in anno 1577. ſimiliter fuit quæſtio cum capientibus nomine eiuſdem Magni Admirati, prout latiſsimè teſtatur idem *Regens Moles in loco citato*, & ſimiliter Fiſcus obtinuit. Quæ concluſio fortius hodie procedit ex dicta declaratione an. 1583. in beneficium Fiſci, excluſis capientibus, ſiue nomine proprio, ſiue alieno cępiſse prætendant.

29 Dum autem dicitur, quod alias fuit iudicatum, perſonas hoſtium ſpectare ad capientes, aduertatur rogo, quod illa exempla nullum ſupponunt naufragium, nec naufragij ſuſpitionem, quo caſu ex conſuetudine Regni ex deciſionibus diuerſarum cauſarum, & vltima Regia reſeruatione, omnia ſunt Regi reſeruata, & non ſunt amplius hoſtium, vnde ex diuerſis non infertur.

30 Quibus omnibus accedant, quod actor ratione originis, ratione incolatus, & ratione officij eſt vaſsal'us, & ſtipendiarius Regis, & propter fidelitatem, & aſſecurationis Iuramentum tenetur obſeruare illa ſex, incolume, tutum, honeſtum, vtile, facile, & poſsibile; vt in *cap. 1. de form. fidelit. & cap. 1. de noua forma fidelit.* ad quæ tenentur nedum vaſſalli ratione feudi, & ſpecialis iuramẽti feudatariorum, ſed etiam vaſſalli burgenſes, ſiue ratione originis, ſiue incolatus, & præſertim ſtipendiarij, & alijs muneribus præmuniti, vt in *cap. 1. § fin. qual. vaſal. iur. deb. fidel.* vbi *Andr. Odofred.*, *Anton. de Prato veteri, & Afflict., & in Conſtitutione Regni, domini, a vaſallis, & Luc. de Penn. in l. deuotum C. de metod. lib. 10.* & ſic in iſta acquiſitione tenebatur actor eſſe vtilis domino, & omne auxilium præſtare Regijs Miniſtris, prout tenebatur etiam dominum adiuuare in bello campeſtri, & eidem auxilium, & conſilium ferre, etiam contra filium, & contra patrem, vt in *d cap. 1. de form. fidel. & in cap. 1. in ver. contra omnes, in tit. hic finitur lex.* Ad idem tenebatur actor, propter verbum, *facile*, & *poſſibile*. Ita vt ſi ſciat ſubditus viam propter quam dominus poſſet recuperare feudum, & id non facit, dicatur venire contra iuramentum fidelitatis, *Andr. in cap.*

cap. Vaſallus ſi feudum verſ. aut ſi alium in tit. ſi de feud. fuer. controuerſ. & in ipſis terminis bonorum hoſtilium captorum per ſtipendiatium, vt omninò Regi acquirantur, optimè faciunt conſiderata per *Calder. conſ. 95. num. 3. ſub titulo de treg. & pace*.

31 Rurſus præmiſſis addendum videtur, quod iure gentium, & naturali per occupationem acquiritur dominium capienti eorum, quæ in nullius bonis ſunt, vt in piſcatione, aucuplo, venatione, captiuitate in bello, & inuentione, quæ æquiparantur, *tex. in l. 3 cum duabus ll. ſeqq. ff. de acquir. rer. domin. & in § feræ igitur beſtiæ, & in § item ea quæ ex hoſtib. Inſtit. de rerum diuiſ.* vbi omnes, & nouiſsimè *Io. Oinotomus in locis citatis*, & tamen in venatione, licet Princeps regulariter non poſsit venationem prohibere, itaquod feræ captæ non efficiantur capientium, quia libertas venandi eſt introducta de iure gentium, & contra ius gentium Princeps non poteſt venire, *Felyn. in cap. qui in Eccleſiarum, extra de conſtit. & in cap. 1. extra de probat.* & in terminis firmant *Hoſtienſ. Io. Andr. & Butr. in cap. non eſt, extra de decimis, Decius conſ. 197. Iacobinus in tract. de feudis in verbo, Et cum venationibus, Io de Plat. in l 1. vbi Rebuff. C. de venation. ferarum lib. 10. Bertrandus conſ. 255. num. 8. lib. 1. Natta conſ. 375. lib. 2. & Præſid. de Franch. dec. 258.* nihilominus ſimiliter eſt verum, quod Princeps habet diſpenſationem eorum quæ in nullius bonis ſunt, & poteſt circa omnia ea, quæ iure naturali ſunt communia, ita diſponere, vt in poſterum non communia ſint, nec occupanti quærantur, ſed priuata fiant, vt not *in §. ſingulorum, inſtit. de rer. diuiſ. & in l. 1. ff. de acquir. rer. dom.* transferendo etiam eorum dominium abſque alia corporali occupatione, ſeù traditione, *l. fin. C. de Sacroſanct. Eccleſ. l. raptores C. de Epiſc. & cleric.* & notant DD *in l. traditionibus C. de pact.* vnde magis communis opinio eſt, quod poteſt Princeps ex varijs cauſis venationem prohibere, prout latè firmat *Couar. in reg. peccatum § octauo in princ. & num. 6. extra de regul. iur. lib. 6.* cuius dictis nihil poteſt addi, & nouiſsimè loquuntur *Franciſc. Viuius in lib. 3. communium opinionum in Reg. 1010. n. 9. & Nicolaus Intrigl. in tract. de caſibus conſcientiæ caſu 47. n. 4.* & ita obſeruatur in Regno vbi ſpecialiter per Principem eſt prohibita venatio in locis de Demanio Regis, & in Regijs defenſis, *Andr in l. 1. §. nemo retia. de pace tenenda, Luc. de Penna in l. 2. C. de paſcuis publicis lib. 11. Afflict. in conſtit. ſcire volumus num. 9. Capyc. in inueſt feud. in verbo, venationibus, Grammat. deciſ. 67. in princ. et Io. Ant. de Nigris in cap. Regni Magiſtri foreſtarum num. 16.*

32 Modò arguendo à captis in venatione, ad capta in bello, tanquam ab æquiparatis, & à paritate rationis, vt notat *gloſ in l. ſi ſocer in principio, vbi Bald. et Imol ff. ſolut. matrim. et Bald. in l. conuenticulam, col. ſecunda, C. de Epiſcop. et Cleric.* Eſt verum, quod feræ captæ per venationem, non acquiruntur capientibus, ſiue data conſuetudine, vt capientes feras excludantur, ex quo in talibus conſuetudo omninò ſeruanda eſt, ſiue præſuppoſita prohibitione, & reſeruatione, nam licet ſecundùm aliquos prohibita venatione adhuc capta ſiunt capientium, id tamen non procedit, quando per Principem dominium ferarum per venationem captarum, eſt alteri applicatum, vel quando Principe, vel etiã Iudice prohibente feræ ſunt captæ, quia non fiunt capientium, ſed reſtituendæ ſunt, prout notant omnes in locis ſuperius allegatis, tàm reſpectu conſuetudinis in hoc ſeruandæ, quàm reſpectu reſeruationis, & prohibitionis, & ſignanter plenè *Couarr. in d. regul. peccatum, §. 8. num. 4. 6. et 10. Roland. à Vall. d. conſ 9. num. 24. 25. et 26. lib. 2. Andr. Gayl. in tract. obſeruat. Imperialium lib. 2. obſeruatione 66. n. 3. et Intrigliol. in d. cauſa 47. num. 13.*

33 Vnde ex vi huius argumentationis, ſequitur, quod ſtante immemorabili conſuetudine quæ viget in Regno, vt perſonæ, & bona hoſtium naufragata Regi acquirantur excluſis capientibus, nec non accedente eadẽ expreſſa reſeruatione anni 1583. in beneficium Fiſci. In præſentiarum non eſt locus dubitationi, quod omnia capta in iſto naufragio Regi ſunt acquiſita, excluſis penitus aſſertis, & figuratis capientibus. Illud etiam in terminis proprijs in conſiderationem reuocando, quod ea quæ ex hoſtibus capiuntur, & per Principem aliquo modo fuerunt ſibi reſeruata, non capientibus, ſed principi ſunt acquiſita, *Couarr. in d. reg. peccatum. §. 11. num. 6. in fin.*

34 Ampliùs non diſcedendo ab æquiparatione venationis, & captiuitatis, verum eſt in facto, quod iſti Turcæ inciderant quaſi in laqueum propter naufragium, & naufragij periculum, & dato ſine veri præiudicio, quod exinde erepti fuerint, non tamen capientibus acquiruntur, prout dicitur in fera in aliquo loco illaqueata, vel per aliquem vulnerata, & per alium capta ex diſpoſitione *textus in l. in laqueum, et in l. naturalem, §. illud, ff. de acquir. rerum dom. et in § illud inſtit. de rerum diuiſione*, nam in terminis *d. l. in laqueum*, non requiritur actualis captura, ſed ſufficit ocularis inſpectio, & affectio poſſidentis ſecundùm vnam opinionem, vel ſaltem

tem fera illaqueata acquiritur apponenti laqueum, ſi fera diu luctando ſe expedire non poſſet, vt notat *in d.l.in laqueum in verbo in meam poteſtatem*; & demum in fera illaqueata, vel vulnerata attenditur conſuetudo, vt acquiratur illaqueanti, vel vulneranti, quamuis alius de laqueo eripuiſſet, *Cępoll.in d cap.21.num.4.* & *Couarr. in d.* §. 8.*num.*16. prout in caſu noſtro præſupponitur immemorabilis poſſeſ. pro Fiſco, vt bona naufragata Fiſco, & non capientibus acquirantur, vt ſuperius eſt fundatum.

Et ſimiliter in terminis *d.* §.*illud*, quamuis dicatur, quod ſola vulneratio non facit feram
35 eſſe vulnerantis, niſi capiatur, tamen *Trebatius Iuriſconſultus* in ea fuit opinione, quod fiat vulnerantis, donec eam proſequitur, quo tempore ſi alius eam cœpiſſet furtum, commiſiſſe videtur; Et eſt verum, quod opinio *Trebatij* obſeruatur de conſuetudine, vt non requiratur captura; & amplius idem clarius eſt inductum ſecundum legem *Longobardam*, vt alteri fera non quæratur, ſed vulnerans expectatur per 24. horas, vt per *gloſ.fin.in d.l.naturales*, §. *illud*, vbi *DD.* & ſic aliud eſt de iure, aliud de conſuetudine ſecundum legem *Longobardam*, quæ principaliter obſeruatur in Regno, vt in *conſtit. puritatem*, vbi omnes.

Tandem reminiſcantur (quæſo) peritiſſimi Iu-
36 dicantes, quod in iſta materia millies fuit iudicatum ſecundum diuerſos caſus, & minimè ſunt mutanda, quę certam interpretationem receperunt, præſertim in iudicando, ex notiſſimis iuris principijs.

37 Quando merces naufragatæ ſunt extractæ ex Regno cum debitis expeditionibus, vel à partibus exteris applicuerunt in Regno, & domini ſunt certi, reſtituuntur dominis, qui ſunt Chriſtiani nominis.

Quando domini mercium, ſeù nauigiorum ſunt incerti, licet Chriſtiani, capiuntur per Regni Admiratum, aſſignata tamen quarta parte Regio Fiſco.

Quando merces naufragatæ fuerunt ex Regno extractæ abſque debitis expeditionibus, acquiſitæ ſunt Fiſco, tanquam in cauſam intercepti, propter vectigal defraudatum.

Quando merces, nauigia, & perſonæ naufragatæ ſunt hoſtium, acquiruntur Regio Fiſco ex Regni conſuetudine, ex pluribus decretis, & ſententijs, & ex vltima reſeruatione Regiæ Maieſtatis.

38 Quando nullum interuenit naufragium, nec naufragij ſuſpicio, & hoſtes in terram applicuerunt, vel ad deprædandum, vel aliter fugientes, tunc eorum perſonæ acquiruntur illis, qui debellando cęperunt.

Ex quibus omnibus in cauſa, de quā agitur pro Regio Fiſco iudicandum eſſe concludimus. Cætera ſuppleant ſapientiſſimi Iudicantes.

Iacobus Salutius.

AD QVÆST. III.

An bona prædicta ſpectent ad Magnum Admiratum Regni.

ANNOTATIO.

SVMMARIVM.

B*ona naufragata, an ſpectent ad Magnum Regni Admiratum? Expenditur Capitulum illius officij, à num.*1. *ad* 4.

*Referuntur decretum generale, ac ordines Cath. Maieſt. n.*5. *&* 6.

*Hoſtium nomine, quinàm comprehendantur, n.*7. *&* 8.

*Bona Hoſtium, an in mari Adriatico deprædari, ac eorundem perſonæ captiuæ fieri queant, n.*9.

1 COncurrebat quoque in præfata cauſa naufragij Magnus Admiratus, Excell. *Dux Sueſſæ*, qui ex priuilegio, in *Capitulis* tẽpore collationis Officij cõceſſis, prætendebat, naufragata omnia ad ſe ſpectare, vbi habẽtur hæc: *Naues verò, & Vaxella, & cætera, quæ in Regni partibus naufragia patiuntur, ex quibus Regia Curia ius conſuetum, & debitum conſequitur; habeat Admiratus ſuis commodis applicanda*, quæ etiam poſuit *R.Tap. lib.*2.*Iur.Regn.rubr.*31.*de Off.Magn.Admir.fol.*393.*in cap.*29.

2 Vnde ſi dicimus de iure ad Fiſcum ſpe-

ſpectare, & Rex conceſſit Magno Admirato, mediante ſuo priuilegio, omne ius, quod R. Curiæ competit, ſeù percipere ſolet de naufragijs, ſequitur neceſſariò, quod ſi pertinet ad Regem, virtute ſuæ conceſſionis, pertinebit ad Magnum Admiratum; tranſtulit enim in eum omne ius ſibi competens ſuper naufragijs, *Afflict. in Conſtit. Regni rapinas n.13. Reg. Conſtant. in l. vnica num. 73. C. de Claſſic. lib. 11.*

3 Suadebatur etiam, bona infideliũ naufragata conceſſiſſe Magno Admirato, quia in priuilegio non ſunt excepta, & priuilegia Principum, latiſsimè ſunt interpretanda, *l. fin. D. de Conſt. Princip.* eò magis, quia ꝑ plures teſtes examinatos, & ꝓuiſiones ad inſtantiã ipſius M. Admirati expeditas, apparebat cõſuetudo probata, ex qua priuilegium interpretari videbatur etiam de bonis hoſtium naufragatis, & ſic fuit bis pro Magno Admirato iudicatum in poſſeſſorio, teſte *Authore noſtro hìc n. 11.* quem refert *de Mari in add. ad Gizzarell. dec. 73. n. 2.*

4 Contrarium tamen concludit idem noſter *Author hìc n. 12. & ſeq.* quod licet Magnus Admiratus, in poſſeſſorio, & petitorio habeat intentionem fundatam, quoad naufragia ſimpliciter, non tamen id procedere in bonis hoſtiũ naufragatis, nàm fiſcus de iure ciuili nõ habet intẽtionẽ fundatã, niſi quando bona ſint vacantia, in quibus terminis loquitur *cit. Afflict.* & in cõceſsione de naufragijs, non veniunt bona illa, quæ alio titulo iuris gentium ad Regem ſpectant, cumq; bona prædicta ſpectent ad fiſcum iure hoſtilitatis, quod ius nunquam venit in conceſſione per *Conſtit. ea quæ ad decus*, proindè, nec Magno Admirato, neq; capientibus ius aliquod ſuper illis competit, & ſequitur *Conſil. Rocc. de offic. rub. 16. §. 1. n. 61. & ſeqq.*

5 Et ità ſub die 22. Maij 1577. fuit generaliter iudicatum, omnia bona, & nauigia naufragata, & quæ in poſterum naufragari contigerint, quorum Domini ſunt, & erunt incerti, ſpectare ad perceptionem, ac cognitionem Magni Admirati; Omnia verò Vaxella, bona, & perſonas hoſtiũ, & diffidatorum S.C. Maieſtatis, etiã quod ſint naufragata, non ſpectare, neq; ad perceptionem, neq; ad cognitionem d. Ill. Magni Admirati, & proinde quoad Hebræos, & eorum bona capta in maritima Hoſtuni occaſione naufragij, Regium fiſcum eſſe abſoluendum ab impetitione dicti Ill. Magni Admirati, vt in *Arreſt. R. Cam. 299. Arreſt. 355. Arreſt. 422.* apud *Reg. de Marin.* & teſtantur *Author noſter hìc n. 22. Reg. Reuerter. dec. 77. lib. 1. vbi Reg. de Marin. in obſ. poſt* Reg. *Conſtant. in d. l. vnica num. 73. & 135. C. de Claſſicis, & Taſſon. de anteſ. verſ. 3. obſ. 3. nu. 228. in fine, cit. Conſ.* Rocc. *d. §. 1. n. 45. & ſeqq.*

6 Subdit demum, idem noſter *Author n. 23.* quod ipſo curante, vti Regente in Supremo Italiæ Conſilio, anno 1583. per Regias Prouiſiones S.C. Maieſtas declarauit, nunquàm fuiſſe ſuæ mentis, vt bona hoſtium naufragata concederentur Magno Admirato, & ſic in conceſſione poſteà dicti officij facta, expreſsè id Rex noſter ſibi reſeruauit; memorantq; etiã Reg. *Conſtant. ibid. Reg. de Marin. in cit. obſ. 77. n. 2. Reg. de Ponte deciſ. 21. num. 13. Reg. Camill. de Curt. in ſuis reſolut. feudal.* editis poſt *lib. 1. reſol. Reg. de Marin. in cap. 5. num. 125. circa med. Conſ.* Rocc. *d. rub. 16. §. 1. de bon. naufragat. n. 46. n. 68. 86. 87. & 126.*

7 Hoſtium autem nomine, qui nàm comprehendantur, latè explanat *Conſ.* Rocc. *de offic. rub. 16. §. 2. de præda bonor. hoſt. per tot.* Hinc bona Iudæorum, vel Hebræorum, ſicut alia bona hoſtium noſtri Regis, poſſunt deprædari, & confiſcari, *Reg. Reuerter. deciſ. 76. Maſtrill. deciſ. 254. t. 3. Caſtill. deciſ. 107. t. 2. Borrell. de Reg. Cath. præſt. cap. 75. n. 26. cit. Conſ.* Rocc. *d. §. 2. à n. 57. ad ſeqq.*

8 Verùm ſi Iudæi vaſalli, & ſubditi ſint alicui Chriſtiano Principi, prout

ſunt nonnulli, qui ſubſunt Romano Pontifici, Reip. Venetiarum, & alijs, qui naufragium patientur, nec ſerui efficiuntur, nec eorum bonis priuari poſſunt, *Molfeſ.ad Conſuet. Neap.to.2. conſ.17.per tot. Maſtrill. d.deciſ.254. & Caſtill.d.l.Reg.de Marin.in obſer.ad R.Reuert.dec.545.t.2. Conſ.Rocc.reſp. 33.tom.1.& de offic. d.§.2. à nu.92. ad ſeqq.Cęſ.Nicol.Piſan. in add.ad Goffr. ſuper Ritib.Reg.Cam. rub.22. num.22. & 23.*

9 Imò in Mari Adriatico, poſſe bona Turcarum, ſiuè Iudæorum, vel aliorum diffidatorum S.M. prædari, illorumque perſonas captiuas fieri, latè oſtendunt, & comprobant *Iul. Cęſar Capacius in libro nuncupato, il Foraſtiero, fol. 523. Reg. de Ponte de poteſt.Proreg.tit.11.de triremib. & nauig.Conſ.Rocc.d.§.2.à n.137.ad ſeqq.*

AD QVÆST. IV.

An bona hoſtium capta in Regno ſpectent ad Excell. Proregem, vti Ducem Generalem.

ANNOTATIO.

SVMMARIVM.

B*Ona hoſtium in Regno capta, an ſpectent ad Excell. Proregem, vti Ducem generalem, vel ad Fiſcum, aut capientes, à n.1. ad 4.*

Conſ.Franc. Roccus *pro Fiſco decertat, à n.5.ad 8.*

Bona hoſtium, quæ capiuntur ab excurrentibus mare, an debeantur capientibus, n.9.

Et alia ad materiam, à n.10.ad 12.

1 EX quo Excellentiſſimus *Dux de Alcalà*, huius Regni Prorex, per lapſum duodecim annorum, quo Regni clauum ſuſtinuit, ſolitus fuit Turcas captos ſibi ipſi applicare, indè in vltimo conſtitutus elogio anno 1571. ſcrupulo conſciẽtiæ ductus, mandauit, vt articulus iſte decideretur de iure; Et ſi determinaretur illos ad ſe non ſpectare, pro quolibet mancipio, domino ſolueretur pretium ducatorum centum.

Quamobrèm per executores teſtamentarios fuerunt ad id tanquàm arbitri electi Domini *Vincentius de Franchis*, & *Iacobus Anellus de Bottis*, tunc Regij Conſiliarij, *Franciſcus Antonius de Dauid*, & noſter *Author*, tunc Præſidentes R.C. ac duo Theologi adiuncti, qui pronunciauerunt, prædam, ſeù Turcas ſpectare ad capientes, excluſis Prorege, & Fiſco, idemq; fuit iudicatum die 18. Nouembris 1573. tempore tunc Proregis Cardin. de Granuela, vt refert *Dom. Regens* noſter *hic*, quod etiam teſtatur Reg.*Camill.de Curte in ſuis reſolut.feudal.in cap.5. n.127. & 128.* & poſt noſtrum *Authorem* memorant *Taſſon. de antef. verſ. 2. obſeru.2.nu. 141.Reg.Galeota reſp.fiſc.13. num.14. Conſil.Rocc.in tract.de Offic. rub.16.§. 1.n.75.76. & 77. Hieron. de Roſis ſelect.obſ.p.2.cap.61.de Luca in animaduerſ.ad Gratian.tom.5.cap.1.n.4.*

2 Iure namq; gentium attento, ſerui, cum capiuntur, ſtatim capientium efficiuntur, *l.naturalem, D.de acquir. rer.domin. §.item ea, quæ ab hoſtibus, Inſtit.de rer.diuiſ.§.Ius autem gentium Inſtit.de iur.natur.gent. & ciu.* Idemque eſt de Iure ciuili quoad bona mobilia, *l.ſi captiuus, §. ſi expulſis, D. de captiu.& poſtlim. reuerſ. l.in agris, & l.transfugam, D.de acq. rer.dom.* Et præcipuè, quando abſq; prælio ab ali-

aliquibus particularibus caperentur, tunc ad capientes illa ſpectare, tenuit *Salycet. in l. ab hoſtibus col. 1. in fin. C. de captiu. & poſtlim. reuerſ.* ſequitur poſt alios *Marcellus Berlinguttius in repet. d. l. 1. D. de acqu. poſſ.* quem eorum præceptorem vocant *Author hic nu.* 14. ac *Praeſ. de Franch. deciſ.* 104. *n.* 2. *& deciſ.* 268. *n.* 3.

3 Et prædicta quoque confirmant *Reg. de Curte in d. reſol. feudal. cap.* 5. *n.* 122. *&* 123. *Reg. de Ponte in deciſ.* 21. *in primo artic.* & *Reg. Reuerter. deciſ.* 421. *n.* 2. vbi ità refert iudicatum; Cũ enim in Prouincia Hydruntina ab aliquibus particularibus quadraginta Turcæ capti eſſent, ſicq; in ſeruitutem redacti, ad prædam conſequẽdam concurrebant Regius Fiſcus, Excell. Prorex, vti Generalis Capitaneus, & *Franciſcus*, ſeù *Ciccus Loffredus* illius Prouinciæ Gubernator, qui allegabat pro ſe conſuetudinem, & facta relatione per R. Cam. in Coll. Conſ. cum tribus Reg. Conſiliarijs adiunctis, omnium conſenſu deciſum extitit, Turcas, ſeù mancipia prædicta, neq; ad Regiam Curiam, neque ad Regni Proregem, neque ad Gubernatorem Prouinciæ, ſed ſolùm ad illos particulares capientes ſpectare, teſte eodem *R. Reuert. ibid.* Et hæc eſt deciſio relata ab *Authore* noſtro *hic n.* 20. de qua etiam adeſt eiuſdem R. Cam. decretum ſub die 18. Nouembris 1573. vt in *Arreſt.* 366. ex collectis per *Reg. de Marin.* vbi etiam decernitur, pretium ipſorum mancipiorum, ad rationem duc. centum pro quolibet, iuxtà diſpoſitionem ipſius *Ill. Ducis de Alcalà* deponi debere per Exequutores teſtamenti, liberandum dictis capientibus.

4 Idemq; fuit deciſum ſub die 17. Martij 1575. in cauſa *Iulij Spinæ*, *Io. Andreæ de Riſo*, & *Cæſaris Conchę* militum grauis armaturæ cum R. Fiſco, & Magno Admirato, in qua per R. Cam. ad relationem Præſid. *Fabritij Villani* fuit prouiſum, mancipia capta in maritima *Vbriatici*, ſeù pretium ipſorum, ſpectare ad præfatos capiẽtes, vt habetur in *Arreſto R. C.* 377. *apud Reg. de Marin.* Quod decretum fuit in gradu reclamationis confirmatum per eandem R. Cam. ad relationem noſtri *Authoris* ſub die 6. Februar. 1579. vt in *Arreſt.* 411.

5 Contrariam verò ſententiam acerrimè probat *Conſil. Franciſc. Rocc. in tract. de offic. rub.* 16. §. 1. *de bonis naufrag. à nu.* 78. *ad ſeqq.* vbi ſubdit ità fuiſſe ſæpius iudicatũ, prout in duobus caſibus relatis per *Capiblanc. de Baron. cap.* 41. *n.* 3. idemq; obſeruatũ fuiſſe teſtatur anno 1662.

6 Confirmat id quoq; idẽ *Conſ. Rocc. ibid. n.* 85. *&* 86. ex prouiſionibus de anno 1583. S. C. Maieſtatis, vbi declaratum fuit, omnia bona, & perſonas hoſtium, & diffidatorum Suæ Catholicæ Maieſtatis, etiam quod ſint naufragata, ſpectare ad Reg. Fiſcum, de quibus mentionem fecimus in *praced. quaeſt. n.* 6.

7 Sed aduertendum eſt, iſtas Prouiſiones loqui de bonis naufragatis, & ſic ait *Reg. de Ponte in d. dec.* 21. *n.* 13. quod quando bona non ſunt naufragata, prout in caſu *ſupracit. deciſionũ*, prouiſiones prædictæ nullius ſunt ponderis, & momenti, & remanet articulus, an bona hoſtium efficiantur capientium, in quo teſtatur, maiorem votantium partem in affirmatiuam ſententiam concurriſſe; ſequitur *Reg. de Marin. in obſ. ad* R. *Reuert. d. deciſ.* 421. *n.* 4. Prout iudicatum fuit ad beneficium Commendatoris *della Roſa* capientis, ſaluo quinto Reg. æ Curię debito, teſte *Reg. Reuerter. deciſ.* 545. *p.* 2.

8 Verumtamen adhùc in ſua opinione tenaciter perſiſtit *cit. Conſ. Rocc.* qui tradit, quod licet in dictis Prouiſionibus ratiocinetur de bonis naufragatis, loquitur tamen de illis augmentatiuè, ex dictione, *etiam*; principaliter verò de bonis hoſtium, vt illa generaliter ſint Fiſci, & deinde fit mentio etiam de naufragatis.

Idemq; conſtare ait *nu.*80. ex Regijs literis tranſmiſſis Proregi Regni Siciliæ, quas inſerit *Caſtill. deciſ. Sicil.* 107.*n.*54. quibus S.M. demandauit, vt quæcunq; bona Turcarum, Iudæorum, aliorumq; Regalis Coronæ inimicorum, quomodocunq; deprædata applicentur Regio Fiſco; Ex quibus concludit *ibid. n.*89. deciſiones ſuprà in contrarium relatas, aut eſſe nullas, vel in illis caſibus alias qualitates concurriſſe.

9 Et bona hoſtium, quæ capiuntur ab aliquibus, qui mare excurrunt, vulgò *vanno in curſo*, licet efficiantur capientium, per *text. in auth. nauigia, C. de furtis*, non tamen id obſeruari in Regno noſtro, niſi quando præuia licentia Regis, vel Proregis hoc fiet, teſtatur *Reg. de Curte in cit. cap.* 5. *nu.* 129. *ſuar. reſol. feud. poſt lib.* 1. *reſol. Reg. de Marin.*

10 Et capientibus, nunquam prædam acquiri, niſi in bello, eiuſq; conflictu capta fuiſſet, alioquin ſemper Fiſco deberi, probat *Caſtill. d. dec.* 107. *n.* 46. *cum ſeqq.* dicens, quod bona hoſtium debent Regio Fiſco applicari, nec poſſunt à quocunq; deprædari, maximè in dominijs Suæ Cath. Maieſtatis, in quibus confiſcatio bonorum pertinet ad eius Regium Fiſcũ, quem ſequitur *Conſ. Rocc. d.* §. 1. *num.* 131. *& ſeqq.* vbi poſt *Capiblanc.* neque Duci Claſsis aliquod ius ſuper illis acquiri fundat, contrà *Maſtrill. deciſ.* 180. ſed vide *Reg. Reuert. dec.* 24.

11 Quid ſi bona ab hoſtibus ſint capta, & deinde ab illis recuperata eſſent, nunquid iure poſtliminij bona huiuſmodi ſint prioribus Dominis reſtituenda, vel capientibus acquirantur? In hac quæſtione latè, & accuratè ſcripſerunt *Reg. Capyc. Galeota reſponſ. fiſc.* 13. *& Reg. Capyc. latro conſult.* 97. *lib.* 2. *Conſ. Rocc. d.* §. 1. *à n.* 150. *ad n.* 165. *de Luca ad Præſ. de Franch. dec.* 268. *lib.* 2.

12 Ac ſanè res immobiles, hoſtibus deuictis receptas, in præda non eſſe, ſed poſtliminio ad ſuos Dominos redire liquet ex *l. ſi captiuus* 20. §. 1. *D. de captiu. & poſtlim. reuerſ.* Quin & ſeruos ex hoſtibus receptos, iure poſtliminij ad priſtinos Dominos non reuerti, ſed in præda eſſe, & ſic ad milites capientes pertinere, probatur ex *l. ſi quid bello* 28. *D. eod.* quam legem de re mobili accipiendam eſſe, rectè poſt *Gloſ.* & *Iacob. Cuiacium lib.* 19. *obſ. cap.* 7. ſentit *Bocerus lib.* 1. *de bello cap.* 15. *numer.* 7. *edit.* 3. *Harppreckt. ſuper Inſtit. in* §. *Ius autem ciuile n.* 14. *de iure nat. gent. & ciu. lib.* 1. *& in* §. *Item ea* 17. *de rer. diuiſ. lib.* 2. & qualitèr de iure Romanorum, non ad milites, ſed ad populum ſpectabant, latè *Klock de ærario lib.* 2. *cap.* 87. *à num.* 9. omnium optimè, ac latiſsimè conſulendus eſt *D. Ignatius Gaſtone in eruditis diſceptation. fiſcal. lib.* 1. vbi luculentèr probat, poſſe à Principe publicum bellum indici contrà ſubditos rebelles, ac proinde iure belli Fiſco publicari potuiſſe omnia bona Meſsanenſium tùm Rebellium, tùm etiam commorantium, nec ea bello finito eſſe reſtituenda, quinimò bona iure belli capta tranſire in plenum dominium victoris, abſq; vlla ſpe reuerſionis, *à diſcept.* 5. *ad* 8. *per tot.*

AD QVAEST. V.

An, & quando Officialis poterit percipere præmium de interceptis, ſi de natura ſui officij ad id tenebatur.

ANNOTATIO.

SVMMARIVM.

PRæmio, ac pæna Reſpublica regenda eſt n. 1.

Et an Edictum dicatur fauorabile, ſi concedat præmium capienti facinoroſos, n. 2.

Officiales Regij, qui capiunt facineroſos, vel intercipiunt merces fraudatas, an lucrentur donarium, ſeù præmium ſtatu-

ſtatutum, à n. 3. ad 5.

Et quid in Officialibus Baronum, n. 6. & 7.

Inſpicienda ſunt verba Edicti, vel ſtatuti, an in illis comprahendantur Officiales, n. 8.

Præmium ſtatutum, an ex gratia, aut conſuetudine detur quoq; Regijs Miniſtris, qui ex debito officij ad factum tenentur, n. 9.

1 Cicero (cuius ingenium par Imperio Romano fuiſſe, *Seneca* teſtatur) *lib. 1. de natura Deorum* prudentèr aduertit, nec domum, nec Rempublicam ſtare poſſe, ſi in ea, nec rectè factis præmia extant vlla, nec ſupplicia peccatis; Et *Ariſtoteles* in eadem eſt ſententia, legemq; à *Platone* traditam, quam idem à *Solone* deſumpſerat, voto ſuo in *Ethicis* authorauit. *Democritus* gemino dumtaxat Numini locum fecit in rerum Vniuerſi moderamine, *Præmio* ſcilicet, & *Supplicio*, *Plin. lib. 2. nat. hiſtor. cap. 7.* Et *Socrates* interrogatus, *quæ nàm Ciuitas ritè gubernari poſſit?* reſpōdit, *cum boni inuitātur præmijs, iniuſti dant pœnas*, ex *Plutar.* Sicuti autem perniciosum eſt Reipublicæ, bonos præmijs non honorare, ità & peſſimas perſonas relinquere impunes, *l. 1. D. de inſt. & iur. Chriſtoph. Beſold. diſcurſ. politic. diſſert. 2. cap. 3. p. 4. Solorzan. de parricidij crimine lib. 1. cap. 1.*

2 Hinc Edictum, vel Statutum, donarium, ſiuè præmium concedens, exules, ſeù malefactorem capienti, fauorabile eſt ob bonum publicum, vt à viris iniquis, viarum depopulatoribus Prouincia liberetur, *Soccin. conſ. 157. nu. 1. vol. 2. Decian. in tract. crim. lib. 4. cap. 29. ſub nu. 2. Farinac. in pract. crim. q. 103. ampl. 1. n. 6.*

3 Non tamen locum habet in Regijs Officialibus, ſiuè Miniſtris loci ſtatuentium, illum capientibus, qui ex debito officij tenentur; officialium enim eſt facinoroſos apprehendere, vt Prouincia expurgetur, *l. congruit, D. de off. Preſid.* & negligentes, in dolo eſſe præſumuntur, vbi ex officij neceſſitate ad id cogebantur, ad *text. in l. dolus, D. de mand.* Sed benè intel-
4 ligitur in his, qui ſpōtè, & nō neceſſitate officij compulſi id agunt, quibus promiſſum præmium debetur, vt cōcludunt *Peguera deciſ. Cathal. 67. Antonin. deciſ. Macerat. ſiuè reſol. 24. lib. 3. Giurba conſ. crim. 11. Petr. Caball. reſol. crim. caſ. 279. Velaſcus de priuil. pauper. p. 1. q. 2. n. 7. Camill. Borrell. de magiſtr. Edict. lib. 3. cap. 6. n. 15. Epiſc. Riccius collect. 2617. p. 7. Nouar. in collect. 5. ſuper pragm. 5. de exulib. n. 2. Paſqualinus in commentar. ad Pragm. 17. de exulib. n. 20.*

5 Qua ratione deciſum refert noſter *Author hìc n. 1. & 2.* Officiales, qui tenentur intercipere merces fraudatas, vel aliud exigere, non poſſe percipere præmium, nempè quartam, vel ſextam partem, ſecundùm *Banna* ſtatutam; Idemq; iudicatum teſtatur in
6 Officiali Baronis, vt teneatur intercipere merces, ac ſi eſſet Officialis Regijs, nàm iuriſdictio Baroni conceſſa, adhùc à Suprema Regis dirigitur, quia omnia noſtra facimus, quibus à nobis impartitur authoritas, *l. 1. §. omnia enim, C. de veter. iure enucl. & c. 1. 94. diſt. & Auth.* noſtrum refert, & ſequitur *Horat. Montan. de Regalib. tit. Poteſtas conſtit. magiſtrat. n. 18. verſ. hac ratione.* Et ſtatutum loquens de Officiali Regio procedit etiam in Officiali Baronis, *Afflict. in c. 1. verb. Poteſtas n. 1. tit. quæ ſint regalia, & in Conſt. Capitaneorum n. 15.* poſt alios *Maſtrill. de Indultu cap. 36. n. 14. & ſeq. Conſ. Petra ſuper Rit. M. C. 264. n. 7. t. 2.*

7 Imò *Farinac. d. q. 103. limit. 39. nu. 356.* exemplificat in Poteſtatibus, & Gubernatoribus Terrarum, vel Exequutoribus, aut alijs, qui ratione co-

rum

rum officij tenentur capere facinoroſos homines; & *Boſſ.in pract.crim.tit. de captura n.76.* inquit ſic vidiſſe ſeruari ſub Rege Chriſtianiſſimo Gallorum, quando *Manfredus Pallauicinus* ſubditus Regis, & Rebellis, dum veniret contrà Ciuitatem Nouocomenſem, fuit captus à Barone, qui præerat dictæ Ciuitati, & iuſtitiæ traditus, ac ſæuiſſimæ morti damnatus.

8 Verùm vbicunq; Statutum, vel Bannum de Officiali, ſiuè Miniſtris Curiæ expreſsè loqueretur, tunc, quia ſumus in claris, illis præmium non denegandum, *Caualcan.deciſ.23. p.5.* & ſic totum pendet ex inſpectione verborum Edicti, vel Statuti, vt comprehendantur etiam Officiales, vt aduertit *cit.Borrell. d.cap.6. nu.17.* Vnde deciſum tradit *Author* noſter *hìc num.5.* quod ſi in Arrendamentis adeſſet pactum, quod detur quartum de interceptis, etiam ſi fiant per Officiales Regios, tunc ſtante pacto poteſt illud percipi per Officialem.

9 Annotandum deniquè eſt, quod in hoc Regno Neapolitano, per viam gratiæ aliquibus Regijs Officialibus dictum præmium concedi ſolet, quod paritèr in Regio Conſilio Cathaloniæ ſeruari teſtatur *cit.Peguera d. dec. 67. in fine*, & in Magno Ducatu Hetruriæ de conſuetudine Officialibus præmium concedi, fidem adſtringit *Caball. d.caſ.279. n.11.* cuius obſeruantiæ rationem putat, quia huiuſmodi ſtatutum dans præmium capiẽti bannitum, eſt fauorabile, & tendit ad vtilitatem publicam.

AD §. XVIII.

De Theſauro inuento, qualitèr, & quando, & quæ pars debeatur Regiæ Curiæ.

ANNOTATIO.

SVMMARIVM.

Theſaurus, quid ſit, n.1.
Et quomodò acquiratur, n.2.
An malis artibus vnquàm inuẽtus, n.3.
Theſaurus inuentus, cui acquiratur?
Diſtinguuntur plures locorum ſpecies, à n.4. ad 8.
Et quid in Regno, n.9.
Refertur praxis procedendi in his cauſis, n.10. Et memoratur recens caſus cum inſtantia R. Fiſci, n.11.
Theſauri inuenti materiam, qui nam Doctores tractarint, remiſſiuè, n.12.

1 THeſaurorum materiam elucidat noſter *Author hìc*, de cuius vocabuli deriuatione, ac varia ſignificatione fusè diſſerit *Gaſp. Birſchins in tract. de Theſauris par. 1. cap.1. th.4. cum ſeqq.* Eſt autem vetus quædam pecuniæ depoſitio, cuius nõ extat memoria, vt iam dominum non habeat, *l.numquam 31.§.1. D. de acq. rer.dom.* & verbo pecuniæ, non ſolum ſignificantur nummi, ſed & alię opes abditæ, *l. vnic. C. de Theſaur. lib. 10.* Hinc ea pecunia, quam quis, vel lucri, vel metus, vel cuſtodiæ cauſa cõdidit ſub terra, theſauri iure non cenſetur, ſed manet priſtino domino, adeòut qui eam inuenit, ſi reſtituere nolit, furti actione teneatur, *d.l.numquam 31.§.1. D.de acq.rer.dom. l.à tutore 67. D. de rei vindic. l.peregrè 44. D.de acquir.vel amitt.poſſ. §.1.inſtitut. de obligat.quæ ex delict.naſc.*

2 Huiuſmodi porrò acquiſitionis vis poſita eſt in duobus; Inuentione ſcilicet, & loco. Inuentione quidem, quia inuentio quædam occupationis ſpecies eſt, & vel licita, vel illicita, vt quæ fit arte magica, ſed quod ità inuenitur etiam in ſuo fundo, id omne fiſco applicatur, *d. l. vnic. C. de Theſaur.lib.10. l.nemo 5. C. de maleſic. & mathem.* quia nolumus lucra quæri, quæ per funeſta poſſunt ſcelera reperiri, vt ait *Caſſiodor.lib.4.epiſt.18. 22. & 34.* dùm ex actu illicito, & ſuperſtitioſo, non eſt commodum reportandum.

Quam-

3 Quamuis nullum theſaurum malis artibus conſequutum inuenies vnquàm, ſed eſt vna ex turpioribus illuſionibus, quas Dęmon homini faciat, quia Deus non permittit, nec vult Dæmonem poſſe theſaurizare, aliàs iſti Magici, Necromantici, ac cæteri diabolicæ fidei profeſsores, eſsent cæteris Chriſti fidelibus ditiores, quinimò videmus iſtos Sortilegos, eſse pauperiores, ſordidiores, & viliores, & in hoc mundo calamitoſam vitam agere, & demùm infelici morte perire, & æterno igne cruciari, vt in *c. firmiſſimè extr. de hęretic. c. nec mirum 26. qu. 5.* Sed non decipiunt, niſi aliquos, qui ſunt ſimplicis cognitionis, & carent intellectu, aut nimiùm creduli, & curioſi, *d. cap. nec mirum §. argutia*, vt per eadem ferè verba, tradit *Paul. Grilland. de ſortileg. qu. 3. n. 12.* ac etiam *Andr. Cæſalpin. de inueſtig. Dæmon. cap. 12. Martinus del Rio diſquiſ. magicar. lib. 2. q. 12. Torreblanca de Magia lib. 2. cap. 13. n. 94. & 95.* Et Nero theſauros lybicos, animo ſuo incerti authoris, vana perſuaſione conceptos, neutiquàm inuenit, imò perpetuam notã infamiæ, & leuitatis contraxit, *Corn. Tacit. lib. 16. Annal.*

4 Licita inuentio, vel fit data opera, & ſtudio, vel caſu fortuito, & vtriuſq; idem ius eſt in loco ſuo, in quo ſi quis theſaurum inuenit, ſuus efficitur, vt cenſuit *Adrianus* Imperator, naturalem quandam rationem ſequutus, & ſubſequitur *Iuſtinianus in §. Theſauros 39. Inſtit. de rer. diuiſ. & acqu. ipſ. dom. l. 2. C. Theod. de Theſaur. tit. 18. lib. 10.* quia theſaurus, loci quodammodò pars eſse videtur, & cum non habeat dominum cum effectu, proinde ex mera æquitate inuentori acquiritur; Eſt enim donum fortunæ, *l. ſi quis, D. de acqu. rer. dom.* ideſt beneficium Dei, *d. l. vnic. C. de theſaur.* quod ſuadente Deo obtingit, *l. fin. C. Theod. eod. Libanius declam. 11. pag. 378.* & *Tacitus* initio *vlt. Annal. Deos obuias opes offerre.*

5 Vnde ſic, & *Neruam* Imp. reſpondiſſe *Attico* Herodis patri ſcribitur, cum enim is ingenti theſauro inuento, hanc ad Imperatorem epiſtolam miſiſſet: *Theſaurum domi meæ, Imperator, reperi, quid de eo faciendum iubes? Nerua* reſcripſit, *Vtere ijs, quæ inueniſti.* Cumq; *Atticus* non acquieſceret, ac ſe magnitudine inuenti ſuperari reſcriberet, etiam hoc addidit; *abutere igitur inuento, quod tuum eſt*, referente *Philoſtrato lib. 2. de Vitis Sophyſtar. in vita Herodis, damn. mem. Arniſæus de iur. Maieſt. minor. c. 6. n. 22. P. Diana p. 9. tract. 5. reſol. 18. in fin.*

6 Cæterum alienus locus, eſt, vel priuatorum, vel publicus, vt Cæſaris, fiſci, aut Ciuitatis, & tunc theſaurus in eo inuentus fortuitò, puta arando, vel terram colendo ex dimidia parte eſt inuentoris, ex altera eſt Domini loci, ſi verò induſtria, & data opera ſit adinuentus, ignorantibus, vel inuitis Dominis, eſt totus Domini loci, *d l. vnica, & d. §. theſauros.*

7 De loco ſuo, aut eo, qui eſt nullius, ideſt ſacro, vel religioſo, theſaurus in eo inuentus totus eſt inuentoris, in ſuo quidem, ſiuè fortuitò, ſiuè induſtria; In ſacro verò, & religioſo, ſi caſu fortuito inuentus fuerit, *d. §. Theſauros, l. ſi is qui 63. D. de acq. rer. dom. l. fructus 7. §. ſi fundum, D. ſol. matr.* Et Conſtitutio *Federici Imp. in c. vnic. quæ ſint regalia*, intelligi debet, quod nimirùm Imperator, ibi loquatur, non de theſauro in quouis loco religioſo inuento, ſed in loco religioſo fiſcali, iuxtà *l. 3. §. pen. D. de iure Fiſci.*

8 Ideò autem in dictis iuribus additur, *caſu fortuito*, ne detur hominibus auaris occaſio violandorum ſepulchrorum, ſi etiam ſtudioſè quæſitus theſaurus cederet inuentori, docente *Hunnio in d. §. theſauros*: Quare *Caſſiodor. lib. 4. var. epiſt. 18.* meritò damnat *Laurentij presbyteri* ſcelus, quod effoſſis cineribus, funeſtas diuitias inter hominum cadauera perſcrutatus

eſ-

eſſet. At apud *Quintil.declam.369.* ſepulchri violati reus itâ excipit: *Sed quid ſuſtuli? Æquiùs tamen eſt licere pecunias in monumentis obſtruſas impunè perſcrutari*; Et eſtò in eos extet edictũ apud eundem *Caſſiod.lib.4.ep.34.* conceditur tamen *ibidem*, diuitias publica fide extrahere,& compendijs publicis applicari,modò manus à cineribus mortuorum abſtineant; *Aurum enim* (inquit) *Sepulchris iuſtè detrahitur, vbi dominus non habetur,imò culpæ genus eſt, inutiliter abditis relinquere mortuorum, vnde ſe vita poteſt ſuſtentare viuentium; non eſt enim cupiditas eripere, quæ nullus ſe dominus ingemiſcat amiſiſſe*, videndi ſunt peritiſsimi I.C. *D.Io.Solorzan. tom.2.lib.5.de Indiar.Gubern.cap.vnic.n.39. & ſeqq.* & *D. Eman. Gonzalez in comm. ad lib.5. Decretal.in c.9.de Iudęis n.3. & 4.*

9 De Iure demum Regni noſtri Neap. habemus *Conſtit. Dohanæ de ſecretis*, & *Conſtit. Pecuniam*, editas tempore Regis *Gulielmi I.* ſub *Mali* appellatione, & *cap. Caroli I. incip. Prædicti Magiſtri*, quibus res omnes inuentas fiſco applicandas eſse, ſtatuitur: Quod cum viſum fuerit tempore religioſiſsimi Regis *Caroli II.* contrà omnem æquitatem auferre à ſubditis theſaurum, donum à fortuna eis clargitum,ius cõmune ſeruari iuſſit,prout in *cap.quia non decet 160.* ſicuti etiam ſtatuitur in *cap.Papæ Honorij incip. Circà perſonas*, & ſic præfatæ leges Regni generales per hæc poſteriora *Capitula* correctæ fuere, omnia reducendo,prout à iure communi, vt ſuprà, diſpoſitum reperitur.

10 Debent tamen inuentores eſse multùm cauti, ne illud fortunæ donum, magnum ſit infortunium, nàm ſi ex opera ſunt inueniendi, præuenire debent, & ſe cum Regio Fiſco conuenire,iuxtà concordias aliàs factas, vt in *Arreſt.R.Cam.609.& 644.* ex recollectis per *Reg. de Marin.* Si verò fortuitò reperiantur, Reg. Fiſco denuncient, ſecùs rigoroſiſsimè fiſcales procedent, carcerando inuentores, ac ſequeſtrando pecunias inuentas, teſte *Reg. de Ponte de poteſt. Proreg.tit.de Theſauris nu.9.circà fin.* Et in quo fundetur praxis hæc inquirendi,& carcerandi, docet *Montan. de Regal. ver. Et dimidium theſ. nu.4. fol.309.* Imò *Sebaſt.de Neap. in d.cap. 160.* teſtatur, vidiſse plures theſaurorum inuentores carceratos, tortos, & poſt oſsa confracta in tortura,theſaurum reſtituiſse, & proprium patrimonium pro excarceratione erogaſse, itaquod non beneficium fortunæ, ſed infortunium inuentoris erit.

11 Sed abhorret à tempore noſtro, eos, qui ſuadente Numine, vel ducente fortuna theſaurũ repererint,inquietari; dum *R. Conſil. Dom. Franciſcus de Andrea*, meritiſsimus Regij Fiſci patronus, ac ſcientiarum theſaurus, illa vera lucra dijudicat,quæ integritate ſuffragante percipiuntur: & nupèr mirabili omnium plauſu inuentores repertis lætari rebus, ſine aliquo terrore permiſit; cum enim ex demolitione cuiuſdam domus D. Io. Baptiſtæ Morano in Terra Mõtisfortis Prouinciæ Montisfuſcoli reperti eſsent varij nummi monetæ aureæ, & argenteæ in muro abſconditi, capta informatione, hanc formauit inſtantiam,aureis planè literis ſcribendam, ac poſteris imitandam.

Fiſcus, viſa informatione capta ordine Reg. Audientiæ; Quandoquidem ex ea conſtat agi de pecunia ſignata, antiquitùs abſcondita, et caſu reperta in domo priuata, et non magnę quantitatis, non inuidet donum fortunæ, aut Domino loci, aut Inuentori, iuxtà Conſtitutionem inclyti noſtri Regis Caroli II. in cap.quia non decet, de theſauris; *Qua fuit correcta conſtitutio Regis Gulielmi, quæ generalitèr pecuniam abſconditam, cuius domini ſciri non poſſunt, fiſco adiudicabat*, in Conſtit. Dohanæ de ſecretis, de officio ſecreti; *Ad tradita per Herniam* in ead.conſtit.& in tit.q. æ ſunt regal. n.97. Afflict.deciſ.321.n.10. & D.Reg.de Ponte de poteſt.Proreg.tit.de theſauris n.3. *qui ait in noſtro Regno fuiſse deciſum iuxta dictum* capitulum; *Vt hinc de contraria Conſuetudine non*

non ſit curandum; Inſtat ideò, pecuniam inuentam, pro medietate conſignari Domino domus dirutæ, iuxtà diſpoſitionem dicti capituli. *Et cum inuentioni interfuerit vniuerſus Populus, adiudicari pro alia medietate in beneficiũ Vniuerſitatis pro publicis oneribus; Et ſignantèr pro aperienda via, quæ ducit ad Eccleſiam S. Martini, cuius occaſione fuit diruta domus, et reperta pecunia, ſaluis iuribus tàm Regio Fiſco, quàm alijs intereſſe habentibus reſpectu quantitatis, quæ prætenditur ſurrepta. Et citrà præiudicium iurium R. Fiſci in alijs caſibus, in quibus ageretur de maiori quantitate, in quibus ex generali Cõſuetudine totius Orbis, theſauri adiudicantur Ærario Principis, vt ex illis poſſit occurrere publicis neceſſitatibus, pro manutentione ſui Status, nè teneatur grauare ſubditos nouis impoſitionibus, ad tradita per DD citatos à* P. Diana p. 9. tract. 5 tit. de theſauris tom. 6. ſuorum operum reſol. 19. n. 5. & 6. *Die 28. Aprilis 1692.*

Quare per Regiam Cameram Summariæ, die 5. Maij 1692. ad relationem *Dom. D. Adriani de Lanzina, y Vlloa* integerrimi eiuſdem Regiæ Cameræ Præſidentis, decretum fuit, quod *fiat conſignatio pecuniæ inuentæ in actis deductæ, iuxtà inſtantiam Regij Fiſci, etiam ex cauſis in ea contentis, & diſcuſſis, factis apochis de recepto in actis.*

Apud Io. Bapt. Mangum Act.

12 In præfatis autem omnibus, ac alijs ad materiam theſauri inuenti, plenè conſulendi ſunt DD. omnes in *d.* §. *theſauros, inſtit. de rer. diuiſ.* præcipuè *Pichard. & Harpprecht. à n. 1. ad ſeqq. D. Franc. Amaya in d. l. vnic. C. de theſaur. lib. 10. Matth. Berlich. concluſ 66. tom. 2. Gaſp. Klock. in tract. de ærar. lib. 2. cap. 116. Maximil. Fauſt. in conſ. pro ærario claſs. 6. ord. 564. claſs. 9. ordin. 746. & claſs. 10. ord. 790. Sixtin. de Regal. lib. 2. cap. 21. Caſtill. controu. iur. to. 7. de tertijs lib. 6. cap. 41. à n. 104. Maſtrill. de Magiſtrat. lib. 3. cap. 10. ex nu. 316. Antonell. de loco legali lib. 2. cap. 30. Caluin. de æquitate lib. 2. cap. 196. P. Diana reſ. moral. p. 9. tract. 5. per tot. Antunez Portugal tom. 2. de Donation. Reg. lib. 3. cap. 13. Card. de Luca de Regalib. diſcurſ. 147. à num. 9. Conciol. ad Statut. Eugub. lib. 3. rub. 70.* vbi *Romaguera in add.* allegat Nos *in tract. de feudis fol. 270. verſ. circa autem.*

Et ex noſtris Regnicolis, *Camill. Borrel. de Reg. Cath. præſtantia cap. 27. per tot. Gallupp. de feud. p. 1. cap. 3. à n. 95. Laratha in theatr. feud. p. 11. diluc. 34. & diluc. 69. Reg. de Ponte de poteſt. Proreg. tit. 10. de diuerſ. prouiſ. cap. de theſauris,* vbi *Thor. in add. Reg. Sanfel. deciſ. 394. lib. 3. Barra controuerſ. 10. à numer. 6. de Luca in animadu. ad Gratian. cap. 453. tom. 3.* & poſt *Authorem* noſtrum relatum, *Montan. de regal. tit. & dimidium theſauri, à fol. 307. Taſſon. de anteſat. verſ. 5. obſeru. 3. num. 26. & ſeq. Reg. Tapia lib. 6. Iur. Regni Neap. tit. 8. de theſaur. à fol. 37. Io. Bapt. Mucci in diluc. ad Reg. Sanfel. deciſ. 38. per tot. Cæſ. Nicol. Piſanus in add. ad Goffred. de Gaeta ſupèr Rit. R. Cam. rub. 20. de Iure ſalis, à num. 62. vſq; ad n. 88.*

AD §. XIX.

De conceſſione penſionis ad vitam, quæ concurrere debeant, vt ſoluatur.

AD QVAEST. VNICAM.

An Officialis mandatarius, debeat ſoluere conceſſionario ſine liquida probatione eius vitæ, & nouo præcedente mandato.

ANNOTATIO.

SVMMARIVM.

Vita conceſſionarij, qualitèr probanda ſit, pro ſoluẽda penſione ad vitã, n. 1.

Et quid circa functiones fiſcales venditas ad vitam, commorantibus extrà Regnum, n. 2.

Hominis vita, quomodò computanda, n. 3.

Penſio annua ad vitam, àn poſſit à conceſſionario alijs renunciari, n. 4.

Et an eius aſſignatio, poſſit ſupèr alijs reditibus commutari, à n. 5. ad 7.

1 Breuitèr noſter *Author hìc tradit*, quod Arrendatores Dohanarũ ſoluunt Cõceſsionarijs, & Conſignatarijs Curiæ eorũ penſionẽ; & ſimilitèr Perceptores Prouinciarũ,qui vtplurimùm ſunt dictorum Conceſſionariorum Procuratores, dummodò conſtet de vita Cõceſſionarij, cuius pretextu ſolutiones differunt; Hinc deciſũ refert,ſufficere aliqualẽ coniecturã de conceſſionarij vita; & mandatum ad exigendum, etiam poſt exactionem,& ſolutionem factum ſatis eſse, tanquàm inducens ratificationem.

2 Verùm ſciendum eſt, quod circà diligentias adhibendas per Regiam Curiam in functionibus fiſcalibus venditis ad vitam multis Ianuẽſibus, qui viuunt extrà Regnum, die 5. Iunij 1555. referente R. Camera in R. Coll.Conſilio, fuit ordinatum, quod *Reg. Camera prouideat, quod impediatur exactio dictarum functionum fiſcalium, donec illi, qui ad eorum vitam illas emerunt, produxerint teſtimoniale in forma probante de eorum vita, & in quibuslibet ſex menſibus producant dictum teſtimoniale*, vt habetur in *Arreſt.*163. ſeù 164.in alia edit. ex collectis per *R. de Marinis.*

3 Longiſſimum verò tempus vitæ humanæ,eſtò ſit vſq; ad cẽtũ annos, vt ſic præſumatur, hominem non viuere vltrà dictum tempus; Attamen transfertur onus probandi in cũ, qui prò fundamento ſuæ intentionis vitam allegat, *Fulu.Pacian.lib.2.de probat.cap.8. Narbona de ætate quæſt.vlt. nu.*11. Et quomodò fiat computatio vitæ in annuis legatis, iuxtà *l.cum Titio* 55. *D.ad l.falcid.* aùt in alimentis legatis, ex *l. hæreditatum* 68. *D.eod.* diſquirit *Perez de Lara in comp. vitæ hom.cap.*16.*à n.*95. *ad* 110. & an procedat in omnibus diſpoſitionibus, *de Luca in animaduerſ.ad Gratian.c.*55. & in his terminis *Exc. D.Chriſtophar. Creſpi de Valdaura p.2.obſeru.*110.*n.*5. *&* 10. vbi latè examinat, an renũcia-
4 tio officij,vel dominicę largitionis in fauorem alterius, ob æqualitatem incertitudinis vitæ, poſſit admitti, ignorante, vel inuito futuro ſucceſſore, & quid in cenſu vitalitio, *Rouit.ſup.pragm.*2. *de cenſibus numer.*5. Sed ſi annua penſio ſit conceſsa à Rege alicui,ad vitam ob ſeruitia,ac deinde velit Conceſsionarius in Religionem ingredi,an poſſit in alterius beneficium illam renunciare,eius vita naturali durante? affirmatiuè reſpondet *Reg. de Ponte conſ.*159. *lib.*2. quem ſequitur *Reg. de Marin. ad Reg. Reuerter.deciſ.*492. *t.*2. Et an veniant in cõceſſione feudi functiones fiſcales,ad vitam ſuper illo conceſsæ? negatiuè ſcripſit *idem Reg.de Ponte conſ.* 71.*vol.*2.

5 Vtilitèr ad hęc quęritur,an Princeps de poteſtate ordinaria, poſſit inuitis penſionarijs commutare aſſignationẽ pẽſionis ſupèr alijs reditibus regijs?

6 Qui punctus pendet ab alia quæſtione, vtrum obligatio penſionis ſit realis, vel perſonalis in rem ſcripta, vel merè perſonalis? Si enim realis ſit, non poteſt his inuitis commutari, ſed facta alienatione,tranſit res cũ ſua cauſa, *l.*2. *& l.fin. C. ſine cenſ.vel reliq. l.ſi conuenerit, §.ſi fundus, D.de pign.act.* Item ſi eſset in rem ſcripta; Sed ſi obligatio ſit perſonalis mera, non obligat ſingularem rei ſucceſſorem,prout ità eſse cõſtat; Primò,quia pẽſionarius ab alio pẽſionẽ expectare debet; Secundò,quia concedens,certam quantitatem expreſsit: Tertiò, quia annua,& temporalis penſio durante eorum vita conſtituta eſt,propterea obligatio eſt perſonalis, vt probat *Franciſc. de Clapper. in centur. cauſar. ration. cauſ.*24.*q.*2.vbi *in*
7 *quæſt.*3. agit,an res, ſupèr quibus aſſignatur penſio, ſint pro illa tacitè hypothecatę, & *in cauſ.*31.*q.vnic.*fundat, aſſignationes per Principes debitores factas,cauſa ſolutionis,habe-

re vim adiudicationis, ſaltem ad effectum, vt donatio Principis poſteà facta de rebus, quarum reditus ſolutioni penſionis fuerant aſſignati, non præiudicet aſſignationi.

AD §. XX.

De Iuribus, quæ habet Rex in hoc Regno.

De Iure Serici.

ANNOTATIO.

SVMMARIVM.

Seriſicij diuiſio, & origo, n.1. 2.5.& 6.

Vermiculi Serici, an à bombycibus diſtinguuntur, eorumq; virtus, n.3. & 4.

Serici impoſitiones in hoc Regno, quando ordinatæ, & quot ſint, à n.7. ad 17.

Conſignatarij ſupèr Sericis Biſiniani, qualitèr diſcriminentur, n.13.& 14.

Serici gabellæ augmentum, aut intercepta in Calabria, an ſpectent ad Ill. Principem Biſiniani, n.18.& 19.

Impoſitiones ſupèr extractione Serici, an ſint etiam ſoluendæ pro ſerico cõtexto, ſeù manibus laborato, à n.20. ad 22.

Serici extractio, an omnibus prohibita ſit, n.23.

Croci impoſitio, quæ ſit, n.24.& 25.

Cucullus, an Serici impoſitioni ſubiaceat, n.26.

Serici ius, quanti valeat pro Reg. Curia, n.27.

1 Hoc ſeriſicij, lanificij, & linificij genus in duas partes diſtinguit *Plato in ſophiſta pag.226 & lib.4. de Rep. pag.428. Diſcretoriam* ſcilicet, quæ carminationem continet, & diductionem, ſeù in lon-

2 gum, & latum protractionem; Et *Concretoriam*, quæ textura opus habet, implicatione ſtaminis, & ſubtegminis, *Pancirol. lib.2. memorab.c.24. Bayſius de re veſtiaria*. In Italia autem, ac Hiſpania valdè lucroſum eſt, vbi copia vermiculorum nutriri poteſt, vnde ad alias regiones perfertur varia merces ſerica magni pretij, vulgò *taffettà, ormiſino, damaſcho, velluto, Marſil. Cognat. lib.4. var. obſ. cap. 11.* commendanturq; in Italia hoc quæſtuoſo artificio, præ cæteris Neapolis, Genua, & Florentia, vt tradunt *Gaſp. Klock. lib.2. de ærar. cap.6. n.3. & 4. Maximilian. Fauſt. in conſ. pro ærario claſs.16. ord.1153.*

3 Præfatorum verò vermiculorum, ſeù inſecti, mira eſt generatio, natura, vita, operatio, & mors, quæ analogiam quandam corporum reſurrectionis repræſentant; ſepulchrum enim ſibi concinnant ex ſuis viſceribus, lanigera vteri fertilitate materiam ſuppeditante, quo incluſi, veluti morte functi, tandẽ alia forma emerſi, & in lucem prodeuntes, palingeneſiam æmulantur, metamorphoſi ſtupenda, ex *Leonardo Leſſio de prouidentia diuina lib.1. fol.651. n.91.* & ex *D. Baſilio* admonet *cit. Klotk. d.c.6. nu.8. vbi n.9. ex cit. Marſ. Cogn.* vermicu-

4 los ſerici, à bombycibus diſtinguit, hoſce deſijſſe, illos exiſtere hodiè; comprobatq; ex *Vlpiano in l. veſtis 25. §.1. D. de aur. & arg. leg.* & *Paulo lib.3. ſent. tit.6.* ſericas veſtes à bombycinis diſcriminantibus, *Alciat. lib. Parerg.6. cap.25.*

Et licet in noſtris regionibus bombyces domi alantur, ac folliculos texant, tamen ſui natura, & origine quodammodò fructificant in arboribus, ſeù moris, qui ad hunc præcipuum effectum educandi bombyces plantantur, antequàm enim cognitũ eſſet in Europa, apud *Seres* populos Perſiæ, ſeù Scythiæ (vnde *ſericum* dictum) bombyces ſine vlla induſtria nutriebantur ſuper arboribus, ibiq; texebant folliculos, ac deducebatur ſericum, vt ex *Hieron. Vida lib.1. bom-*

byc. & *Aldrouando de animal. inſectis* oſtendit *Cyriacus controu.for.468.à n. 17. ad 20. Polydor. Virgil. de Rer. Inuentor.lib.3. cap.6.*

5 Et à Romanis *Iuſtiniani Imp.* ætate texi cæpta, quæ priùs à Perſicis mercatoribus tantùm afferebantur, cum ignorarent, quomodò fierent, ac neſcirent, fila eſſe vermium; ac duos Monachos ex India *Bizantium* profectos declaraſſe, fętum illorum vermium, oua nimirùm perexigua in fimo collocata, in vermes transformari, ac mori folijs ali; Indèq; magiſtra natura ipſis filum reddentibus, ſericum confecerunt, vt ex *Zonar.3. ann. tom.3. pag.95.* alijſq; memorat *idem Klock.d.c.6. n.1.* ibiq; poſt alios *in annot.Chriſtophor.Pellerus,* qui *n.6.* ſcribit *Rogerium* Siculum, *Corintho*, *Thebis*, *Athenis* expugnatis, opifices ſericos pannos texentes inde deductos, in Panormo collocaſſe, artemq; illam texendi ſuos edocere præcepiſſe, indeq; priùs à Græcis ſolis inter Chriſtianos habitam, Romanis paruiſſe ingenijs, ex *Ottone Friſingenſi lib.1. de geſtis Feder. III. Imper.* Alij tamen vetuſtiora incunabula ſerici in Italia narrãt, vt videre eſt apud *Garzonum*, ſiuè eius interpretem latinum, *in emporio emporiorum, lib.4.c.1.*

6 Quam nobilem artem ſerici in hãc Neapolis Ciuitatem introduxit Ser. Rex *Ferdinandus I.* Aragonenſis, inſtituendo Conſules, cum iuriſdictione, ac immunitate à gabellis, vt teſtatur *Io. Ant. Summont. par.3.hiſtor. Neap.lib.5.pag.480.in nouiſs.edit.* vbi ſubdit, ex hac arte magnoperè auctã eſſe hanc Ciuitatem; De quo Tribunali nobilis artis ſerici, agit *Taſſon. de anteſ.verſ.3.obſ.3. n.300.*

7 Inter alia verò Regia Iura in hoc Regno Neap. adeſt impoſitio granorum decem pro qualibet libra ſerici, quod in hoc Regnum immittitur ab extrà cauſa commercij; De quo iure loquitur *Ritus R.Cam.ſub rubr.12.de Iure ſetæ*, vbi &ſi in titulo nuncupetur ius *nouum*, iuxtà deſcriptionem factam ab *Andr. de Iſernia in Conſtit. Regni, quantò cæteris*, & *in Rit. R.C. de decimis*; vbi *Goffr. de Gaeta nu.10.* ait, quod diſtinguuntur noua iura ab *Imp.Federico* introducta, ab antiquis,

8 veluti illicita à licitis; Attamen attento temporis lapſu, hoc ius appellatur *antiquum* per noſtrum *Authorem hic n.1.& 2.* quem refert, & ſequitur *Ceſar. Nicol.Piſanus in add.ad cit.Rit.de Iure ſetæ, à n.1.ad 6.*

9 Eſt autem aliud Ius antiquum ſupèr ſerico granorum quinque pro qualibet ſerici libra, quod extrahitur à locis, vbi naſcitur tã per infrà, quã per extrà Regnum; vndè *Ritus 19. de Iure Fundici*, vbi dicitur, quod ius fundici de ſeta non ſoluitur, quia habet ius ſpeciale, intelligendus eſt de hoc iure granorum quinque pro libra, nam aliud ius dict. gr.10. pro libra, eſt de ſerico, quod immittitur ab extrà, vt tradit noſter *Author hìc num.5.& 6.& Goffred.de Gaeta ſuper d.Rit.19.n.349.*concludit, his verbis: *Ad hoc facit ratio, quæ ponitur in præſenti Ritu, vbi dicitur, quod non ſoluitur pro ſeta, quia habet ius ſpeciale; quaſi velit dicere, ne duplici onere grauetur, & ſemper hoc tempore meo practicatum fuit, quod ius fundici, & dohanæ non fuit pro ſeta ſolutum, & hoc de ſeta, quæ venit ab extrà Regnum, ſed quando venit à partibus infrà, vt puta à Calabria, tunc ſolitum eſt ſoluere grana quinque pro libra,* quem ſequuntur *Præſ. Petrus Maſturtius in notis ad cit. Rit.de Iure Setæ lit. A. & Reg. Salernitan.deciſ.36. n.6. verſ.& illud.*

10 Quod ius gr.5. anno 1386.per Regem *Carolum III.* mediante perſona Reginæ *Margarithæ* eius vxoris, vti Regiæ Curiæ deuolutum per obitum Ioãnæ de Sanſeuerino fuit in feudum conceſſum *Beatrici de Ponciaco*, ſed ob rebellionem illorum de *Zurulo* eius ſucceſſorum, Ferdinandus I. dictam gabellam in demanium redegit, vt ex *Capit.Ciuit.Neap.*teſtatur noſter *Author hìc num. 7.* quem refert *Piſanus d. loc. num. 10.*

Et

11 Et deindè idem Rex Ferdinandus anno 1483. dictam gabellam ſerici, quod in Prouincijs Calabriæ naſcitur, vendidit *Illuſtr. Lucæ Sanſeuerino* Principi Biſiniani pro duc. decem, & octo mille; & anno 1541. ab Auguſtiſs. Carolo V. Cęſare, adhibita R. Cameræ conſultatione, aucta fuit exactio pro alijs duobus granis in ſingulas libras; eaq; attributa eidem Principi Biſiniani in ſatisfactionem, ſeù in locum Comitatus *Mileti*, quem ſibi Regius Fiſcus vindicauerat, vt ſcribit noſter *Author hìc nu.* 8. quem recenſent *cit. Piſan. n.* 9. *&* 10. *Conſ. Ioſeph de Roſa lib.* 1. *conſult.* 26. *num.* 2. memorantq; *Taſſon. de anteſ. d. verſ.* 3. *obſeru.* 3. *num.* 303. *Reg. Reuert. dec.* 28. *&* 258. *Paul. Staib. ſen. in conſ.* 65. vbi fundat, ex d. conceſsionibus deſumi qualitatem allodialem dictæ gabellæ.

12 Et iuxtà hanc rationem granorum ſeptem exactum eſt, vſque ad annum 1648. quo tempore ex decreto Reg. Coll. Conſilij redacta fuit ea gabella ad grana ſex; Et ſimilitèr in alia gabella ſerici earundem Prouinciarum Calabriæ, quæ eſt Regiæ Curiæ (vt infrà) eamq; vocant, *la gabella grande*, exactio redacta fuit ad medietatem antiquæ impoſitionis; ſed anno 1653. per idem Coll. Conſ. mandatum fuit, quod exactio diricтuum dictæ gabellæ ſerici Biſiniani, fieret pro granis ſeptem pro qualibet libra ſerici, proùt per priùs, vt teſtatur *Conſ. de Roſa d. conſult.* 26.

13 Quæ gabella à creditoribus, ſeù Conſignatarijs hodiè exigitur, quorum tres ſunt claſses; & primum locum obtinent creditores *participantes*, qui ſcilicet remanſerunt de antiqua ſumma participantium ſupèr reditibus dictæ gabellæ; Secundum locum occupant ij, qui poſt contractum initum anno 1578. à Principe Nicolao Berardino Sanſeuerino cum participantibus, contraxerunt cum eodem ſupèr augumento, ſeù exceſsu, quem ſibi reſeruauerat, & appellati ſunt creditores *dell'auanzo*; Tertius deniquè locus occupatus à *tranſactarijs*, mediante tranſactione inita anno 1622. inter Reg. Fiſcum, & D. Aloyſium Sanſeuerino, alioſque prætenſores, vt latiùs refert *Conſ. Ioſeph de Roſa d. conſult.* 26. *num.* 11. *&* 12. vbi

14 fundat, ac refert decretum R. Coll. Conſ. anno 1653. prolatum, quod taxa annuorum duc. 4500. ſupèr gabella ſerici Biſiniani pro eius rata, ducatorum tercentum mille pro dote Regiæ arcæ militaris, cedat in dãnum omnium aſsignatariorum tam primi loci, dicti, *li participanti*, quàm ſecundi loci, dicti, *dell'auanzo*, quàm etiam tertij loci, dicti, *li tranſigenti*, diuidenda per æs, & libram, reſpectu annuæ quantitatis vnicuiq; ipſorum debitæ.

15 Præterea eodẽ præfato anno 1541. tempore regiminis Excell. *D. Petri de Toleto*, præcedẽti S. M. ordine, fuit ad Regis beneficium indictum aliud ius granorum quinq; pro qualibet libra ſerici, quod extrahitur à Prouincijs Calabriæ, tam per infrà, quàm per extrà Regnum, pro conſtructione Caſtri Ciuitatis *Cutroni*, *Auth. hìc num.* 9. *Reg. Reuerter. d. dec.* 258. *in princip.* quos refert *Piſanus in d. rubr.* 12. *de Iure ſetæ num.* 12. *Scipio Mazzella in deſcript. Regni Neap. lib.* 2. *fol.* 336. *Reg. Tap. in rub. de Conſt. Princ. c.* 4. *n.* 84.

16 Anno rursùs 1555. Exc. *D. Berardinus de Mẽdozza*, tunc Regni Prorex, aliũ carolenũ pro qualibet libra ſerici per extrà Regnum extrahendi exigendum mandauit; Et deindè anno 1557. per Excell. *D. Franciſcum Paceccum* alius carol. pro libra ſerici extrahendi à Regno in omnibus Prouincijs, præter Calabriam, impoſitus fuit; Item mandatum fuit, vt Ius iſtud extractionis per infrà Regnum ipſo ortus ſerici tempore, ad fraudes euitandas, exigeretur, noſter *Auth. hìc n.* 11. *&* 12. relatus quoque à *Piſan. vbi ſuprà.*

17 Et anno 1580. Exc. *D. Ioã Zunica* præcedente Regiæ Cameræ conſultatione mandauit, vt quẽadmodùm in

in Prouincijs Calabriæ exigebantur gr.15.diuerſis tamen temporibus,itã in alijs Prouincijs,in quibus duo caroleni, & ortus, & extractionis tempore ſoluebantur, ipſo ortus ſerici tempore exigerentur, etiam ſi non extrahatur à Regno ſericum, vnde fuerunt regales reditus aucti, vt teſtãtur *Mazzella d.loc.* & *Reg.Tap.d.c.4. num.87.*

18 Veruntamèn dubitatumfuit,an Cęſ. Maieſtas,tũc potuiſſet pro Reg.Ærario dicta alia gr. 5. imponere ſuper gabella ſerici, iàm Principi Biſiniani conceſſa? Et affirmatiuè per R.Cameram in Coll.Conſ. fuit deciſum; cum augmentum, ſeù ſuperindictum ſpectet ad Regem, præſertim ſtante prima conceſſione in ſeptem granis limitata, vt in *deciſ.258.Reg.Reuerter.* vbi *Reg.de Marin. in obſ.* & fundat in terminis *Larrea alleg. fiſc.30. lib.1.* & *alleg.89.lib.2.*

19 Prout controuerſum fuit, ad quẽnàm ſpectarent pænæ fraudantium diritus,ad d. Principem,ſcilicet primum conceſſionarium, vel ad Regẽ, vel pro rata? Et per R.Cam. in Reg. Coll. Conſ. decretum fuit, vt intercepta in Principis beneficium cederent; ſi verò gabella R.Curiæ tantùm fraudaretur, tenerentur fraudantes ſoluere R.Curiæ ęſtimationem ſerici, vt in *Arreſt.192.* apud *Reg. de Marin.* & in *deciſ.28. R. Reuerter.* quem poſt *Conſ.Rocc.* refert *Piſanus in d. rubr. 12.n.19.*

20 An verò iſtæ impoſitiones, quæ ſoluuntur pro extractione ſerici, ſint quoq; ſoluendæ pro ſerico contexto, ſeù manibus laborato?

Affirmatiuè fundauit *Camill. de Medicis conſ.97.per tot.* quem ſimplicitèr referendo ſequuntur *Conſ. Hodierna in add.ad Surd. deciſ.139.nu.6. Cyriac.controu.468.n.30. Conſ.Altim. in obſeru.ad Rouit. conſ.42. nu.5. lib.2. Epiſc.Rocca diſp.iur.lib.1. cap.81.nu.11. de Luca in Schol.js ad deciſ. Gratiani ſch.184.in fine*; vbi exponunt, qualitèr gabella de ſimplici, ſit ſoluenda de materiato.

21 Sed contrarium in eadem cauſa defendit *Horatius Theodorus in alleg. 13.* poſt *deciſ.Salernit.* vbi ſingulatim reſpõdet obiectionibus aduerſantiũ, ac etiam *deciſ.36. Reg.Salernitani*, in qua prouiſum legitur,deberi ius fundici pro ſerico conuerſo in *tortam*, ſeù *manganam*; quod etiam memorat *Præſ. Petr. Maſturtius in notis ad cit. Rit.de Iure ſetę, verſ. la ſeta torta*; Et *in fine d. alleg.* notatur, quod die 10. Martij 1579. fuit prouiſum, impoſitionem ſupèr extractione ſerici, non includere extrahentem vernilia, palſamanos, caligas, & cætera opera manibus laborata, & intexta de ſerico.

22 Cumq; anno 1578. Auguſtiſſimus Rex Philippus II. inter multa, quæ ſcripſit ſuo Proregi *D.Innico de Mendozza Marchioni de Mondexar*, ad Regale Patrimonium attinentia, intenderet, imponendum eſſe alium carolenum pro qualibet libra ſericorum laboratorum, quæ à Regno extrahuntur, vt fit de ſerico crudo; dum dicta impoſitio,licet aſcendiſſet pluſquàm ad annuos duc.12000.non tamen Regnum, ſed exteros onerabat; Ideò executioni mandandum iuſſit, dummodò non obſtarent particularia priuilegia; Quare præuio eiuſdem Proregis ordine, fuit per R. Cam. facta relatio; ſed oportuit audire Conſules artis ſerici,ac Regium Fiſcum, recognitiſq; libris intitulatis, totius pecuniæ Dohanæ Neapolis anni 1575. & 1576. ex quibus apparebat quantitas extracta ſericarum mercium, vulgò *velluti, cremeſini,teletta, damaſchi, dobletti, taffettà*, calculatiſq; diritibus, quos ad eam rationem vnius caroleni pro ſingulis libris perciperet R. Curia,efficiebant annuam ſummam duc.3248. & tanti pluris, minoriſuè, quanti deinceps extraherentur; Et in ius vocatis dictis Conſulibus, datoq; termino die 10. Iulij 1578. produxerunt copias priuilegiorum artis ſerici Sereniſs.

Re-

Regis *Ferdinandi I.* in quibus licet ꝑ dicta extractione nulla immunitas conceſſa videretur; Attamen prætenderunt, dictam artem ſuiſse in quaſi poſſeſſione extrahendi, abſq; ſolutione; quod proptèr Arrendatorum incuriã eueniſſe dicebatur; priùs enim, matriculati, ſeù in albo dictæ artis adſcripti, ſolebant à Dohana Neap. extrahere quotannis cum immunitate pro vſu artis ſerici quinquaginta *ballas*, vel circitèr.

23 Pluribus inſupèr Regijs Bãdis prohibita eſt ſerici extractio, abſq; dirictuum ſolutione, eorumq; forma legitur in *pragm.25. pragm.32. & ſeqq. de extract.* Et reſpectu Clericorum videndæ pro vtraq; parte allegationes apud *Iul.Capon.lib.1.diſc.50. & 51.*

24 Huic gabellæ ſerici coniuncta eſt etiam indictio vnius caroleni pro qualibet libra croci exigendi, *Mazzella*, *& Tapia*, *vbi ſuprà*; quod ius impoſitũ fuiſſe anno 1554. ꝑ Ill. *Cardin.* Paceccum per annos duos, & deinde continuatum, teſtatur noſter *Author hìc n.* 14.

25 Ius verò fundici ſupèr croco in Dohana Ciuitatis Aquilæ, nouitèr quoq; ad R. Curiam peruenit; cum enim Ciuitas prædicta prætendiſset immunitatem à dicto iure, ex priuilegio Sereniſs. Regis Alphonſi I. anni 1456. prout erat in quaſi poſſeſſione; Fuit tamen anno 1555. per Reg. Cameram ius prædictum Regiæ Curiæ reintegratum, vt teſtantur *Author hìc n.*15. & ſuprà *in quæſt.vnic.memb.* 2. *§.6. de Iure Dohan.* duplicata *in qu.* 5. §.14. & *Reg. Reuerter. deciſ.*313. & vide *Conſultationem R.Cam. ſub die* 19. *Ian.*1573. *in Reg.Conſult.Cur.4.f.*102. pro ſolutione iuris plateæ, ſeù dohanæ gran. 18. pro croco à Ciuibus Comitatus Aquilæ; Et an debeat dari cautio, vide *Arreſt.*298. *ſeù* 299.

26 Pro cucullo verò, eſt medietas exactionis ſerici, in illis Terris, in quibus dictum ius ſerici ſpectat ad Reg.Curiam, teſte *Preſ.Petro Maſturtio in notis ad cit.* Rit. *de Iure ſetæ, verſ. Ius ſetæ, fol.*411. & in ſuo *Repertorio m.5.lit.C. fol.*247. tradit, quod de cucullo Calabriæ non ſoluitur dirictus aliquis gabellæ ſerici, ex *Reg.comm.*2. 1467. *fol.*152.

27 Deniq; noſter *Author hìc n.* 17. inquit, ſummam iuris ſerici cum iure croci aſcendiſse ad annuos ducatos 90050. & ſecundùm *Klock.d.lib.2.c.6. num.*11. ad ducatos 100000. & iuxtà *Mazzell. & Tap. in cit. loc.* ad ſummã duc. 148003. Sed hodiè ex *noua ſituatione Regni anni* 1669. *fol.*455. *&* 456. ex contributione generali creditorũ, per Reg. Curiam percipiũtur tantùm ſupèr ſericis Calabriæ duc. 20000. ſericis, & crocis Aprutij duc. 1000. ſupèr granis tribus pro qualibet ſerici libra duc. 2000. ſupèr ſericis aliarum Prouinciarum duc. 6000. ſuper nouis impoſitionibus in ſolutum vẽditis, ideſt duobus granis quinq; pro qualibet libra ſerici duc. 600. & ſericis Biſiniani duc. 4510.

De Iure Olei.

ANNOTATIO.

SVMMARIVM.

O*Lei vtilitas commendatur, à num.*1. *ad* 3.

Olei impoſitiones, quænàm ſint, à n.4. ad 9.

*Oleorũ dirictus cõſiſtũt in extractione, n.*10.

*Gabella olei, an exigenda quoq; ex ſaponibus, pro rata olei in ſaponẽ conuerſi, n.*11. *&* 12.

Impoſitio, vulgò dicta ſalis, olei, & aceti, *ſiuè granorum* 48. *prò qnolibet foculari, quæ nam fuerit, n.*13. *&* 14.

1 OLei, vti condimenti neceſſarij, & ſuauis, ratio cõficiendi, & exprimendi non poſthabenda, cuius vſus frequẽs in cibis, tùm medelis, *Fauſt. in Conſ. pro Aerario claſ.*

16.

16. *ord.* 1135. qui verò plura de oleo, & olea ſcire velit, virtutibus nempè, plantatione, & alijs, adeat *Laurent. Beyerlinck in Theatr. vitæ hum. tom.* 5. *Pacichel in tract. de diſtantia cap.* 10. *memb.* 1. *Proſp. Rendell. in opuſc. de olea, et oleo*, poſt *tract. de paſcuis, Romaguer. ad Statut. Eugub. lib.* 1. *rubr.* 42.

2 A *Iulio Cæſare* tricies centenis millibus pondo olei in annos ſingulos Africa mulctata eſt, *Hirtius de Bello Africo*; & ex *Africa* rediens iactauit tantùm ſe telluris ſubegiſse, vnde quotannis in publicum ducenta millia Atticorum medimnorum frumenti eſſent reditura, & olei libræ millies millenæ, *Plutarch. in Cæſ. pag.* 548.

3 Oleum eſt de præcipuis huius floréntiſsimi Regni Neap. induſtrijs; conficiturq; copioſè in omnibus Prouincijs, vt in Regionibus Aprutij, Barij, Hydrunti, Calabriæ, Principatus, ac Terræ laboris; & cum extrahitur per infrà, aut extrà Regnum, ſoluuntur
4 ordinarij dirictus Dohanis, ac etiam antiquum ius exituræ, de quo loquitur *Ritus R. C.* 2. *ſub rubr.* 6. *de Iure Exituræ*, cuius meminit noſter *Author hic num.* 1. & videndæ literæ declaratoriæ pro exitura olei, tranſcriptæ per *Præſ. Maſturtium in notis ad Rit.* 1. *in fin. d. rubr.* 6.

5 Et præterito ſeculo fuit ordinata exactio duorum granorum pro quolibet ſextario olei, quod extrahebatur, & ſic tareni vnius pro ſalma; ac deindè anno 1554. Ill. *Card. Pacecus Regni* Locumtenens, ob vrgẽtes Regni neceſsitates, impoſuit carolenum vnum pro quolibet ſextario, & ſic ducatum vnum pro ſalma olei, incluſo dicto tareno, dummodò impoſitio hæc per biennium eſset duratura, teſte *Authore* noſtro *hic n.* 2. & 3. vbi tamen inquit, quod durauit, & durabit in æternum, iuxtà *ritus* dictum *ſub d. rubr. 6. de iure exitur. incip. Hic Rex liberaliſsimus*; cuius gabellæ meminerunt *Scipio Mazzella in deſcript. Regni Neap. lib. 2. fol. 338. R. Tapia in rubr. de Conſt. Princ. cap. 4. num. 90. Reg. de Curtè 2. par. de feudis cap. 3. ex n.* 95. & *Reg. Reuerter. deciſ. 537. in fine*, vbi ait,
6 hanc gabellam exactam fuiſse, etiam in terris Baronum, qui ſupèr ea ius aliquod habere non poterant, ſed tantùm Rex, qui illam impoſuit.

7 Rursùs anno 1635. & 1639. fuit addita exactio alterius tareni pro quolibet ſextario olei, quod introducitur in Ciuitatem, teſte *R. Galeota reſponſ. fiſc. 10. n. 66. verſ. Sicut etiam*, proùt in *pragm. 22. de vectigal. & gabell. in cap. 4. inſtruction.* dicitur, quod gabella trium carol. pro ſextario olei, ideſt primi caroleni impoſiti per hanc fideliſs. Ciuitatem in menſe Ianuarij 1635. & duorum aliorum carol. duabus vicibus impoſitorum ex ordine Exc. Ducis Medinæ, fuit anno 1648. redacta ad medietatem, ſiuè ad grana quindecim.

8 Et in menſe Decembris præfati anni 1639. fuit additum ſuperindictum taren. trium pro qualibet ſalma olei extrahẽdi ex Prouincijs Apuliæ, vltrà duc. tres, tarenum vnum, & gr. 18. qui ſoluebantur tàm Arrendamento Dohanarum Apuliæ, quàm Arrendamento olei, & ſaponis pro dirictu nouæ impoſitionis, & alijs, vt ſcribit *cit. Reg. Galeota*; & idem *Exc. Dux Medinæ* alios carolenos triginta ſeptem pro qualibet ſalma olei ſuperimpoſuit, vt teſtatur *Præſ. de Ganauerro dec.* 21. Et in *d. prag. 22. cap.* 15.
9 in Arrendamẽto olei, & ſaponis enumerãtur ſex impoſitiones; prima, car. 4.; ſecunda, carol. 6.; tertia, carol. 4.; quarta, carol. 10.; quĩnta, carol. 10.; ſexta, carol. 17. Sed omnes impoſitiones olei, dicto anno 1648. fuerunt ad medietatem redactæ, vt in *pragm. 21. cap. 1. & pragm. 22. de vectigal.*

10 Dirictus igitur oleorum, in extractione, vt ſuprà conſiſtunt, quæ ſi impediatur, vectigal neceſsariò ceſsat, vt patet ex *Reg. de Ponte conſ. 88. & 89. lib.* 2.

11 Similitèr gabella olei exigitur etiã ex ſaponibus, pro rata olei in ſaponẽ conuerſi, teſte *Camill. de Medicis conſ.* 97.

97. *ſub num.* 9. quem referunt *Conſ. Hodiern.ad Surd.dec.*139. *num.*5. *Cyriac.controu.*468. *n.*28. *Conſ. Altimar. ad R.Ronit.conſ.*42.*n.*4.*lib.*2. & tradit etiam *Horat.Theodorus in alleg.*13. *n.* 22. poſt *deciſ.* R.*Salernitan.* & ſic gabellam deberi pro rata olei, non autem cineris,& aquæ, ex quibus con-
32 ficitur ſapo, tanquàm rerũ nõ gabellabiliũ,poſt *Card de Luca indiſc.*25.*n.* 10. *de* Regal. ſcribit alter *de Luca in Schol. ad dec.Grat.ſch.*184.*n.*6. & latè *Ep.*Rocca *lib.*1. *diſp.iur.cap.*81. *per tot.*
33 Notanda etiam eſt ea impoſitio, quæ vulgò dicebatur, *ſalis*, *olei*, & *aceti*, ideſt granorum quatuor pro quolibet foculari ſingulis menſibus, ſiuè granorum 48. quolibet anno, in Regno indicta pro ſuſtinendis Hiſpanorum peditum hoſpitijs, ſiuè pro acetario, vulgò *inſalata* militum: Et cum in generali Regni Parlamento die 1. Decembris 1540. fuiſſet Exc. *D. Petro de Toleto* Proregi ſupplicatum pro huius impoſitionis abrogatione, reſponſum fuit, dictam impoſitionem fuiſſe ſumma vrgẽte neceſſitate indictam, ne duplici onere grauarentur populi, qui ſuſtinebant peditum hoſpitia ad eorum, ac Regni cuſtodiam, vt in *cap.*1. *d. Parlam.* inter *Cap.Ciu.Neap. fol.*138. & cum pluries id quoq; Regiæ Maieſtati fuerit ſupplicatum, nunquàm fuit conceſſum, vt in *cap.*2.*Caſ.M.fol.*147. *àt.* & *cap.*31.*fol.*156. & *cap.*10. *fol.*152. *àt.* inter *d. cap. Neap. edit. anni* 1588. Fuitq; illa in perpetuum prorogata, vt teſtantur *Auth.noſter* ſuprà §.2.*q.*5. *n.*21.R.*Capyc.latro dec.*116.*n.*12. *Scipio Mazzella in deſcript.* Regni *lib.*2.*fol.* 333. Verùm ex munificentia Cath.
34 Reg. piiſſimi Philippi IV. anno 1648. reductæ fuere functiones fiſcales ad quadraginta duos carol. pro quolibet foculari, cæteris impoſitionibus ſublatis, exceptis iuribus prohibendi, ac medietate nonnullarum gabellarum, vt ex *pragm. xxi.* & *xxij. de Vectigal.*& *gabell.* diximus ſuprà in *annot.ad* §.1. *tit.de collectis n.*78. *p.*1.

De Iure Ferri.

ANNOTATIO.

SVMMARIVM.

Metallorum vtilitas, ac genera, quæ ſint, num.1. & 2.

Ferri commoda extolluntur, *num.*3.

*Vectigal metallorum apud Romanos num.*4.

Tertiaria ferri, *quartaria chalybis*, & *quintaria picis*, *quæ ſint*, & *de quo ferro intelligendæ*, *à num.*5. *ad* 7.

*Iura ferri,chalybis,et picis Ciuitatis Neap. quare fuerint tribus Monaſterijs cõceſſa,ac denuò Reg. Curiæ reintegrata, num.*8.& 9.

Ferri gabella, *an ſit de Regalibus*, & *in generali conceſſione veniat*, *num.*10. & 11.

Iuriſdictio gabellæ ferri Ciuit. Neap. quæ ſit, *num.*12.

Ius mallei, & *Ius ferri*, *an differant*, *n.*13.

Immunes,an ſint,à Iure ferri,Regia Curia, Aug.Imperator, SS.Pontifex, Secretarius Regni, *Magnus Admiratus*, *Veneti, Florentini, Thrieſte, aliæque Vniuerſitates, à num.*14. *ad* 21.

*Alumen quid ſit, eiuſque vtilitas, num.*22.

Aluminis fodinæ in Inſulis Iſchiæ,& Liparis, in Agnano, & in Statu Eccleſiaſtico ad Tolfam, *in quo conſiſtant*, *à num.*23. *ad* 28.

Aluminis fodina, *an ſit de* Regalibus *cum iure prohibendi, num.*29.& 30.

Lapidicinæ, an ſint de Regalibus? *negatiuè reſpondit* De Luca,*cum* Barra, *n.*31. *ſed in dubium reuocatur*, *n.*32.

Syla in Calabria deſcribitur,& an ibi pix effici, *ac arbores incidi poſſint*, & *quomodò locetur per* R. *Curiam, à n.* 33. *ad* 37.

Et quid de niue, & *manna*, *n.*38.

1 DE Metallorum fodinis, cum *Rupello in tract. de Monet. lib.* 1. *cap.*21.*n.*27. dici fas eſt, quod felix, & fortunata ſit Reſpublica, quæ ijs abundat. Hinc apud *Caſſiodor. lib.*9. *epiſt.* 3. Athalaricus Rex ſingularitèr ſtudium inueniendi, & eruendi metalla commendans, inter alia profert: *Decet, vt inter tanta bona, nec illa deſint, quæ putantur eſſe præcipua; Cur enim iacebit ſine cultu, quod honeſtum poteſt eſſe compendium. Aurum ſiquidem per bella quærere nefas eſt, per maria periculum, per falſitates opprobrium, in ſua verò natura iuſtitia.*

2 Metallorum verò, quæ ex terræ venis fodiuntur, genera ſunt varia, non tantùm aurum, argentum, æs, ſtannum, & plumbum, verùm etiam antimonium, biſmutum, argentum viuum, ſulphur, auripigmentum, vitriolum, alumen, nitrum, ſal foſſile, de quibus prætèr *Fabric.*, *Agricol.*, *Auicen.* alioſque *de re metall.* DD. omnes *in cap. vnic. ver. argentariæ, quę ſint regal.* & in *cap.* Regni, *quia non decet*, latiſsimè *Fauſt. in Conſ. pro ærario claſs.*6.*ord.*562. *& claſs.*16. *ord.*1110. 1118. *& ſeqq. Camil. Borrel. de* Reg. *Cath. præſt. cap.* 28. *per tot. Klock de ęrario lib.*2. *cap.* 27. *et* 33. *Bornit. de ęrario lib.*1.*cap.*5. *et in tract. de Nummis cap.*8. *Beſold. de ęrario publ. cap.*3.*n.*8. *Antunez Portugal. de Donat.* Reg. *tom.*2. *lib.* 3. *cap.*12.

3 Vſus verò metalli Ferri vix enarrari poſse videtur, quippè quod ad opera pacis, & belli, & in quouis ſtatu ſe extendat; hinc defenſio Patriæ venit; hinc agrorum vtilitas procuratur, & in vſus humanæ vitæ multiplici commoditate porrigitur: Auro ipſi imperat, & ſeruire cogit locupletes, pauperibus conſtantèr armatis. Conuenit itàque, hanc ſpeciem diligenti indagatione rimari, per quam & nobis lucra generantur, & hoſtibus procurantur exitia, vt *Caſſiodori* verbis vtamur *in epiſt.* 25. *lib.* 3. vbi de ferrarijs *Dalmatiæ* agit. De Ferri nomine, vſu, ac alijs *Georg. Fabric. cap.*8. *obſ. metall. Agric. lib.* 2. *de metall. cap.*14. *et* 15. *Fauſt. in conſ. pro ęrario d. claſs.*16. *ord.* 1115. *Anton. Le Grand hiſtor. natur. par.*5. *art.*7. Et de varijs metallorum venis in hoc Regno Neapolitano memor eſt *Scipio Mazzella in deſcript. eiuſdem Regni lib.*2. *fol.*383.

4 Metalla quoq; in vectigalibus fuere, quæ & Publicanis locabantur, *Plin. lib.*33. *cap.*4. Vſos autem Publicanos, ad fodienda metalla, metallarijs, qui in opus metalli damnati eſſent, oſtendit *Caſſiodor. epiſt.*3. *lib.*9. *et I.C. in l.*1.§.1. *D. de requir. reis, vel abſent. damnand. Iul. Cæſar. Bulenger. de Imper. Rom. lib.*9. *de vectigal. cap.*22. à quo tranſcripſit *Fauſt. in conſ. pro ęrario claſs.* 1. *ord.* 35. *Gibalin. de varijs commerc. lib.*2. *cap.*2. *de vectig. art.*8. *à n.*4. & *d.m. Henning. Arniſæus de Iuribus Maieſt. lib.* 3. *cap.*5. *num.*6. dicit, quod illa portio, quæ ex metallis effoſis Fiſco Principis infertur, iuxtà *l.*1. *et* 2. *C. de metall. lib.*11. dicitur ab *Vlpiano*, vectigal metallorum, in *l. inter publica D. de verb. ſignific.* Si enim vectigal, ibi, intelligeretur de eo, quod ſoluitur pro emptione, & venditione metallorũ, vt interpretatur *Brachęus in d. l. inter publica nu.* 4. ſequeretur abſurdũ, quod nempè Imperator poſuerit eandem rem diuerſis nominibus, cum etiam metalla numero rerum venalium comprehendantur: Itaquè hoc, quod *Vlpianus* vocat vectigal metallorum, appellatur ab Imper. Canon *in l.*2. *C. de metall. lib.*11.

5 In hoc Regno habet etiam Rex, aliud Ius ſuper Ferro, Chalybe, & Pice, quod Imperatoris *Federici* tempore fuit inſtitutum, & inter noua iura refert *Andr. in Conſt. Regni quantò cęteris num.*70. & in *Ritib. Reg. Cam. ſub rubr.* 31. *de Decimis etc. et rubr. de*

Iure

Iure Decini. Immiſsionem enim ferri in Regnum, omnibus alijs, præterquàm Arrendatoribus Regijs, prohibuit, pretio ſtatuto in omnibus Regni Prouincijs (fit autē, vt plurimùm hæc conſtitutio in Reg. Cam., diligenti informatione præcedente, ſingulis annis, præſertìm Neapoli) ſupèr qua venditione Reg. Curia ſuum diriĉtum indixit, ferro ſcilicet medietatem pretij, quod eſt tertia pars eius, quod venditur, nempè ferrum, quod valet ducatis ſex, venditur per Dominum duc. nouem, & illi duc. tres cedunt in beneficium R. Curiæ, ideòque hoc Ius vocatur, *Tertiaria Ferri*;

6 Sic etiam procedit Quartaria Chalybis, ſiuè *azzarij*, quia quarta pars iuſti pretij Regi debetur; Et Quintaria Picis, quæ ſi emitur duc. quatuor pro cātario, venditur duc. quinque, illeq; vnus additus debetur Regi, proùt tradunt noſter *Author hìc à n. 2. ad 5. Goffred. de Gaeta in Rit. Reg. Cam. ſub rubr. 13. de Iure Decini num. 5. & ſeqq. Scipio Mazzella in deſcrip. Regni Neap. lib. 2. fol. 337. Reg. Tapia in rubr. de Conſt. Princ. cap. 5. num.* 88. & conſtat ex *Capitulatione huius Arrendamenti cap. 1. & cap. 41.*

7 Admonet insupèr noſter *Author hic num.* 8. *& ſeqq.* quod ſupradiĉta procedunt in ferro ruſtico, quia pro ferro elaborato ſoluuntur tareni tres pro qualibet vncia, & vide *rit. 21. incip. Ferrum ſub rubr. de Iure Fundici*; & ſic de *azzario*, & vomeralibus laboratis; non tamen procedit in ferro elaborato, lima, mola, vel ſtanno, vt in enſibus, haſtis, & ſimilibus; Ideòque dici de ferro veteri, ſicut de laborato; quia tunc ferrum ſoluit Ius fundici, & Dohanæ, proùt aliæ merces; & hodiè cum nouis impoſitis, & medietate duc. quinque pro centenario pro immiſsione, ac extraĉtione mercium; Inſtruĉtiones verò huius Arrendamenti leguntur *in prag. 46. de veĉtigal.*

8 Anno deinde 1302. Rex *Carolus II.* conceſſionem fecit vnciarum 150. ſiuè duc. 900. ſupèr iuribus tertiarię, azzarij, ferri, & picis Ciuitatis Neapolis, tribus Monaſterijs, nempè Monaſterio S. Dominici vncias oĉtuaginta, S. Laurentij quadraginta, & S. Auguſtini triginta, teſte *Reg. Reuert. deciſ. 245. p. 1.* ea tamen conditione, quod auĉta, vel diminuta venditione diĉtæ gabellæ, augerentur quoq; vel diminuerentur diĉti reditus pro diĉta rata, vt ſtudium diuinarum ſcientiarum in eadem Ciuitate conſeruarent; ſed anno 1543. cum Regia Curia notitiam habuiſſet, quod diĉta Monaſteria non habebant dominiū, ſed tantùm hypothecam pro diĉtis annuis reditibus, vt ſcribit quoq; *R. Reuert. ibid.* Ideò per Reg. Cam. man-

9 datum fuit, vt priuilegia exhiberent, & tandem ad tranſaĉtionem deuenerunt, vt ea iura remanerent ad beneficium R. Curię, & ijſdem Monaſterijs ſoluerentur ex reditibus in d. Ciuitate duc. 1200. in quindecim partes diſtributi, quarum oĉto Monaſterio S. Dominici, quatuor S. Laurentij, ac tres S. Auguſtini aſſignatæ fuere.

10 Hæc gabella ferri in Regno reperiebatur quoq; diuerſis perſonis conceſſa, & circà annum 1469. fuit à Rege *Ferdinando I.* Regię Curiæ reintegrata, prout etiam contrà *Ill. Comitem Policaſtri* per Reg. Cam. iudicatum fuit, quia abſq; titulo ſpeciali

11 poſſidebat hanc gabellam tertiariæ, quę vti de Regalibus, non poterat ad Regem ſpeĉtare, vti dominum diĉtæ Ciuitatis, ſed vti dominum vniuerſalem Regni, vt ſcribit *Reg. Reuerter. deciſ. 344. p. 2.* & facit eiuſdem *deciſ. 239. p. 1.* conferuntq; tradita per *Caſtrenſ. conſ. 353. lib. 1. Montan. de Regal. ver. argentarię n. 5. & 6. Henning. Goden conſ. 3. Portugal d. lib. 3. cap. 12. n. 21. &* 22. Imò conceſſio argentarię *Longobucchi* faĉta *Galeatio Caracciolo* per Cœſ. Maieſt. fuit deinde limitata, vt potuiſſet R. Curia eam redimere, pro feudo reditus annuorum duc. 500. vt ex Conſult. expedita die 17. Apr. 1540. *in Reg. Conſult. Cur. 1. fol. 16.*

12 De iuriſdictione Dohanæ, ſeù gabellæ ferri Ciuitatis Neap. inter cætera contenta in quodam inſtrumento reintegrationis factæ per *Dom. Mazzeum de Afflicto V.I.D. & Præſidentem R. Cam. commiſs.* deputatum per Sereniſs. Regem *Federicum*, ad inſtantiam dicti Monaſt. S. Dominici die 21. Auguſti 1483. per manus egregij Notarij *Cæſaris Amalphitani*, Nicolaus Caſtagnola ad bandum emanatum comparuit, & declarauit, per triginta annos continuatis temporibus arrendaſſe dictam gabellam ferri, & quod ſe extendit vſq; ad Inſulam *Prochytæ*, vſq; ad Terram *Schafati*, vſq; ad Terram *Atripaldæ*, vſq; ad Ciuitatem *Capuæ*, & vſq; ad Ciuitatem *Cayatiæ*. Vide *in Reg. ſeù quinterno Notam. ferri, fol.* 99.

13 Ius verò mallei, & Ius tertiariæ ferri differunt, vt ex literis Regis *Ferdinandi* declarari videtur, vbi mandatur, vt *Guidonis* Caputatij Comitis declaretur Capitulum gratiæ ſupèr ferrarijs ſui ſtatus, *in Reg. liter. Reg.* 3. *fol.* 13. & aliæ conſimiles literæ ſub die 25. Aprilis 1470. *in d. Reg. fol.* 89. *et fol.* 91. Et de iſto iure mallei, vide exequutoriales Cameræ cum inſerto tenore priuilegij conceſſi per Regem *Alphonſum* I. Gaſpari de Sanſeuerino Comiti Caputatij, expediti 27. Iulij 1457. *in Reg. exequ. Cam.* 17. *fol.* 329. *& fol.* 403. Et alias literas de iure *mallei, & forgiarum*, expeditas ad inſtantiam *Ill. Ducis S. Marci*, ſub die 23. Sept. 1457. *in d. Reg. fol.* 449. *& fol.* 460. Et de ferrarijs Comitis Auellini cum iure mallei, *in d. Reg. fol.* 474.

14 Regia Curia poteſt capere ferrum, & chalybem pro vſu triremium, Caſtrorum, & Nauium, cum immunitate dirictus *Tertiariæ*, tantùm ſoluendo effectiuum pretium, & expenſas in immiſſione erogatas; Imò in *Notament. Cam. fol.* 225. *àt.* adeſt decretum ſub die 2. Decembris 1578. quod Auguſtiſſima Imperatrix tractaretur immunis pro ferris extractis pro ſuo vſu, ac etiam pro nouo impoſito; Et aliud R. Cam. decretum, quod ferrum debet eſſe francum à tertiaria, pro conficiendis tormentis bellicis R. Curiæ; licet tunc ferri Arrẽdatori ſoluta eſſet tertiaria pro ferris in Præſidio Turrium *Aulettæ*, & *Tuneti*.

15 Die 14. Octobris 1587. prouiſum fuit quoq; per R. Cam., quod ferrum neceſſarium pro vſu, & ſeruitio Triremium Suæ Sanctitatis, ſit immune à tertiaria, vt in *Notam. fol.* 335. Prout Secretarius Regni eſt quoq; immunis, vt ex *Arreſt.* 28. ſeù 29. apud R. *de Marinis*. Et Arrendatores debent tenere ſñdicum paratum pro vſu eorum, qui ſunt immunes à tertiaria, aliàs ſit prouiſio, quod liceat immittere.

16 Et anno 1584. die 29. Octobris orta differentia in R. Cam. inter Magnum Regni Admiratum, cum Arrẽdatore ferri Apuliæ, ſupèr tertiaria ferri, pro quarto Curiæ pro ferris naufragatis, ac ſupèr petitione, quod de ferro veteri, pro tribus partibus Admirati, ſolueret tãtùm tatenos tres pro vncia; fuit decretum, quod de quarto Curiæ ſit immunis, & pro alijs tribus partibus ſpectantibus ad Magnum Admiratum, ſoluatur Arrendatori id, quod pro ſimilibus ferris veteribus ſolent alij ſoluere, vt in *Notam. fol.* 1057. & in *Arreſt.* 443.

17 Inſupèr die 27. Martij 1594. relato in R. Cam. negotio contrà Venetos, circà exactionem gabellæ ferri, quod conducitur à *Thrieſte*, per Arrendatorem dicti Arrendamenti, circà quod fuit expedita iàm conſultatio S. E. quod fierent repræſaliæ contrà Venetos; Fuit tandem per R. Cam. prouiſum, quod exequatur dicta Conſultatio, vt *fol.* 113.

Inter alias gratias autem, & Capitula Venetis mercatoribus, in hoc Regno morantibus, conceſſa, eſt illud Regis *Ferdinandi* I. ſubſequentis tenoris.

Item hauemo per Capitulo, che tutto lo ferro, che sarà condotto per Venetiani

ni in Trani, pagata la Terziaria, ſi poſſa portare per tutto lo Reame, ſenza pagarſi altra Terziaria, tanto da Venetiani, che lo fanno condurre, quanto da quelli, che lo compreranno da detti Venetiani; hora è innouato, che lo ferro, che ſi conduce per li detti Venetiani in Trani, quantunq; habbiano pagata la Terziaria, nõ ſi ponno portare da Prouincia in Prouincia, ne anche per quello, che non comprano dalli detti Venetiani contro la forma del Priuilegio; ſi domanda ſia oſſeruato lo detto Priuilegio. Placet Regię Maieſtati, quod durante tempore arrendationis de gabella ferri Prouinciarum Calabriæ, Baſilicatæ, & Terræ Hydrunti, de ferro immittendo in dictas Prouincias, deferendo ad fundicos ipſarum Prouinciarum, non exigatur gabella, aut tertiaria pro caricatura, quoad fundicos ipſarum Prouinciarum deferatur, vt inde ferrum ipſum Venetorum deferri poſſit per Prouincias ipſas, & tertiaria ibidem ſoluatur, vbi venditur, in fundicis ſcilicet ipſarum Prouinciarum, nec exigatur eo caſu in Prouincia Terrę Barij, ſic de ferro delato inde ad dictas Prouincias, alia tertiaria per gabelloτos inde ſoluatur, finito vero tempore arrendationis ipſius, ſeruentur Capitula, & Priuilegia Venetis conceſſa.

18 Idemq; conceſſum fuit, per dictum Regem *Ferdin. I.* Mercatoribus Florentinis in Priuilegio ſub data Caſtri Noui Neap. 8. Iunij 1484. cum hoc Capitulo: *Che di tutti ferri, & acciari, che loro, ò altri per loro nome portaranno in lo Reame, paghino ſolamente la terziaria in quello loco, doue prima ſi ſcaricanano, e poi le poſſino portare liberamente da vna Prouincia ad vn'altra, per tutto lo Reame, ſenza eſſere tenuti à pagare alcuna altra terziaria, & in caſo di quello li auanzaſſe, paſſato l'anno, non ſiano tenuti pagare terziaria, hauendolo pagato vno quando entrano in lo Reame. Placet Regiæ Maieſtati.*

19 Quæ Capitula Florentinis conceſſa, fuerunt etiam poſteà elargita, & confirmata Mercatoribus Ciuitatis *Thrieſte.*

20 In cauſa deniq; Regij Fiſci cum Vniuerſitatibus Ciuitatis *Regij, Tropeæ, Scillæ, Brunduſii, Balneariæ, Seminariæ, Paulæ, & Gallipolis,* ſupèr forma ſeruanda, circà immiſſiones ferri, azzarij, & picis, ſine ſolutione dirĩctuũ tertiariæ, quartariæ, & quintariæ pro earum vſu, vide decretum R. Cam. latum ſub die 26. Ian. 1543. *in Arreſt. 70. apud Reg. de Marinis.*

21 Adſunt literæ expeditæ ad inſtantiam Terræ *Spinazolæ,* in quibus legitur Capitulum v3. *Item ſupplica, che attento li tempi paſſati, ſempre detta Vniuerſità, & huomini di quella, haueno liberè comprato ferro lauorato pertinente all'agricultura, come ſono vommari, tallari, zappe, & altri ferri, al preſente per lo Commiſs. de V. M. ne è ſtato prohibito, e vietato, non debbiano comprar, niſi da quelli, che vendono lo ferro della Prouincia di Baſilicata, & attento in detta Prouincia non ci ſono maeſtri, che lauorano tal'opera à tali ferri, ſe degna gratioſè, farci trattare, ſecondo che per li tempi paſſati ſono ſtati trattati. Placet Reg. Maieſtati,* cum inſertis literis R. Cam. ſub die vlt. Iulij 1477. *in comm. 25. fol. 116.* vt refert *Præſ. Maſturtius in Repertorio num. 5. lit. S. fol. 255. à ter.*

22 QVæ autem ſit vtilitas Aluminis, opificibus patet, vt docet *Agric. cap. 14.* cuius genera *cap. 13. Lonic.* refert *pag. 362. Turnh. lib. 3. cap. 5. in Piſone,* putà longum, & ſciſſile, rotundum, petroſum, plumoſum, & vulgò generatìm definitur, quod ſit ſalſus ſudor terræ ex aqua, limoque concreſcens, *Fauſt. cit. loc.* eòque in externis frequentiùs Chirurgi vtuntur, *Plin. lib. 35. cap. 15.* & conficiendi aluminis rationē ex *Bellonio* explicat *Capac. lib. 1. hiſt. Neap. cap. 24. pag. 755.*

23 In hoc Regno Neap. aluminis fodinæ fuere, quemadmodùm in Inſula *Iſchiæ,* antiquitùs *Ænaria* dicta, in qua *Bartholomæus Perdix* negotiator Genuenſis Neapolim petens, alumen in-

inuenit, vt teſtantur *Mazzella in deſcript.Regni Neap.lib.2.pag.283.Kloch de ærario lib.2.cap.34. num.17. & 18.* eaque in feudum Ill. Marchioni Vaſti conceſsa à Sereniſs. Rege *Ferdinando Catholico* anno 1504. tandem materiæ defectu fuit extincta, licet
24 *Reg.Reuerter.* teſtetur, deciſum fuiſſe anno 1562. contrà Ill.Marchionem vt ſolueret adobam, ex quo non fuerat probatũ, quod locus, vbi alumen cõficiebatur, eſſet penitùs deſtructus, itàut neque tunc, neque in futurum poſſet confici alumen, vt ex *deciſ.* 501.iuxtà *ord.Reg.de Marin.* ac etiam typis edita per *Capan.* poſt *tract.de Iure Adohæ fol. mihi* 361. & ex *Arreſt.* R.C. 262. apud *R.de Marin.* A qua aluminis fodina, ſe immunem prætendebat Monaſterium S.Spiritus, vt in *Reg.literar. Regiar.3.fol.*28.

25 De alumine Liparis in *Reg.Comm.* 2.1466.*fol.*5.apparet computum præſentatum in Reg.Cam. de introitu, & exitu aluminis laborati in ea aluminis mina, atque tunc fuit venditum tarenis 28. pro quolibet (vt aiunt) *cantario* monetæ Siculæ, & ad vendẽdum mittebatur, in aqua mortua in portu *Piſaris.*

26 Similitèr in *Agnano* propè Puteolim, alumeria poſseſsa fuit à *Iacobo Sannazario* celebri Poeta, & *Marco Antonio* fratre, ex Priuilegio Sereniſſim. Regum *Ferdinandi II.* anni 1495. & *Federici* anni 1497. *Afflict.dec*321. Et deindè ad *Cæſarem Mormilem*, & *Ioannem Camillum Mormilem* eius filium deuenit; Ne verò aluminis reditus diminutio fieret, qui per Romanam Curiam percipitur in Statu Eccleſiaſtico ad *Tolfam* (inuentus vt hiſtorici ferunt, tempore *Pij II.* qui fuit Pontifex ab anno 1458.vſque ad 1464. à *Francipanis* Dominis *Tolfæ* veteris S.R.E. feudatarijs, ex quibus *Tolfæ* familia nomen ſumpſit, vt ſcribit *Montan. de Regal. ver. argentariæ num.4.*) Opificibus interdixit R.Curia, ne ad ea loca accederent, & anno 1539. ſe conuenit cum dicto *Cæſare Mormile*, vt quatuordecim annorum ſpatio clauſam haberet aluminis fodinã *Agnani*, neue ex ea alumen eliceretur, cum pacto etiam ſoluendi aureos mille annuos, quo tempore completo anno 1552.pro alijs 15.annis renouata fuit conuentio. Sed *Io: Camillo* dicti *Cæſaris* hæredi, à Reu.
27 Camera Apoſtolica mandatum fuit, vt deſiſteret, cumque ille continuauerit, proceſſit contra illum etiam ad cenſuram, ſub prætextu iuriſdictionis in perſonas Terrarum mediatè Sedi Apoſtolicæ ſubiectarum, de quo fuit facta conſultatio Cath. Maieſtati *Philippi II.* immortalis memoriæ ab Exc. *D. Parafan de Ribera* tunc Prorege, eiuſq; Coll. Conſilio ſub die 5. Nouembris 1567. vt Sua Maieſtas huic præiudicio remedium præbere dignaretur; Quam difficultatem ſuperatam fuiſse credimus, dum anno 1568. noua inita fuit conuentio à dicto *Mormile* cum Camera Apoſtolica clauſam tenendi dictam fodinam pro alijs quindecim annis, cum ſolutione annuorum duc. mille & centum. Et in principio *Regeſti Conſult. Cur.* 5. notatur manu Secretarij, quod Conſultatio ſupèr alumine Puteolorum eſt regiſtrata *in lib. notam.anni* 1574. *fol.*539.

28 Tandem anno 1584. die 14.Maij, vt ſolutionẽ annuã abrogaret, eidem Mormili, *Gregorius* XIII. Pontifex Max., XXIII. millia, & quincentum ſoluit, vt etiam memorat *Capac.d.lib.2. hiſt.Neap.cap.24.pag.*754. licet ibi dicat viginti quinque millia ſoluiſse, Idque omne conſtat ex inſtrumentis productis in duobus *Proceſsibus* litis agitatæ inter dictum *Mormilem*, cum hæredibus, & Creditoribus *Petri de Stephano*, qui ad ſe ſpectare prætendebãt pretium à Camera Apoſtolica receptum; Imò deducta etiam fuit venditionis nullitas ex defectu aſſen-
29 ſus; cum aluminis fodina ſit de regalibus; ex *Conſt.Regni, inter multas,* & ità deciſum in R.C. teſtatur *Capyc. in inueſt.feud. ver.cum fodinis fol.* 129. in

ca-

eadem cauſa alumeriæ *Agnani* contrà *Sannazarios*, de qua agit *Afflict. d. deciſ.* 321. & declarant *Montan. cit. loc. Borrell. d. cap. 28. num. 25. & 26. & à n. 51. ad 54.* meminitque *Thor. in comp. dec. ver. ius conficiendi alumen, tom. 1. fol. 298.*

30 Et pleniùs habetur in *Conſultatione Regiæ Cameræ Summariæ Exc. huius Regni Proregi expedita ſub die 12. Ianuarij 1680.* in qua concluditur, Reu. Cameram Apoſtolicam, nunquàm in Regno habuiſse Ius prohibendi emptionis aluminis, imò Regnicolas, exteroſuè liberè ſempèr vendidiſse, ac emiſse alumen Oriẽtale, Flandriæ, aliarumque Regionum pro libito: & ſolùm in alumine *Tolfæ* Cam. Apoſtolicæ, ſolitum fuiſse, ex Proregum beneplacito, non permitti venditionem, aut emptionem, niſi à Conductoribus, ſiuè *Partitarijs* ipſius Reu. Cam. Apoſtolicæ, ex pluribus rationibus in *d. Conſultatione* expoſitis.

31 Lapidicinas verò non eſse de Regalibus, tradit *Montan. vbi ſup. n. 3.* ſed cum in territorio Vniuerſitatis Terræ *Pali* Prouinciæ Barenſis, fuerint inuentæ lapidicinæ marmorum varij coloris, per Reg. Cam. proceſſum fuit ad ſequeſtrum, & pro Vniuerſitate ſcripſit *Ant. Barra lib. 1. controu. 10.* quem ſequitur *De Luca in animaduerſ. ad Gratian. cap. 453. n. 10.* ex eo, quia *Conſt. Regni, pecuniam*, diſponit, lapides pretioſos repertos in via publica eſſe Regiæ Curiæ, nec loquitur de marmoribus in territorijs priuatis.

32 At in hoc cogitandum eſse putamus, cũ DD. omnes, aſserant lapidicinas, alteriuſuè vilioris metalli fodinas, de conſuetudine à Regnantibus plerũq; fuiſse quæſitas, & in hoc Regno omnes inuentiones ad Fiſcum ſpecialitèr pertinent, ex *d. Conſt.* Et in *cap. Regni, quia non decet*, Rex *Carolus II.* theſauri adeptionem ad ius commune reducendo, excepit auri, argẽti, cęterorumque metallorum fodinas, aut ſalinas; & neceſsitas metallorum in Regnantibus, ob quam ea effecta ſunt de Regalibus, neſcimus, quare deficiat in lapidicinis, ſecundùm *cit. Montan.* imò lapidicinæ, iuxtà metallorum iura, regulantur, *Larrea deciſ. Granat. 44. num. 3.* præſertìm ex *l. quoſdam Cod. de metall.* vbi ſaxa, dicuntur metalla.

33 IN Calabria denique adeſt Regia Syla, (de qua *Mazzella in deſcript. Regn. fol. 383.*) ſaltus Rheginorum à *Solino* vocata, Sylua Brutiorũ maxima ad 200. mill. paſſ. patens, vbi ingens arborum procerorum varietas, & mira picis copia, eiuſq; meminit *Virgil. lib. 12. Aeneid.*

Ac velut ingenti Syla, ſummoq; Taburno.

Et *Nicol. Salernus*, quem refert *Rendella de paſc. et foreſt. cap. 20. verſ. Brutiorum Sylam*, ità cecinit:

Eſt locus in Calabris: Sylam dixere priores,
Vbere felici, naturę dote ſuperbã; &c.

34 Cuius Regiæ Sylæ curam habet Regiæ Cameræ Tribunal, eamq; locat præcedentibus Bandis, ac inſtructionibus, cum expreſſa prohibitione, vt nemo poſſit picem albam efficere in d. R. Syla, neq; arbores incidere, abſq; eiuſdem R. Cameræ, aut conductoris licentia; Vnde quotannis per Arrendatores publicantur Banda, vigore *pragm. 2. de incißon. arbor.* de anno 1614. aliorumq; Regior. ordinum.

35 Cumq; die 20. Iunij 1685. ad relationem *D. Reg. de Riſis*, tunc R. C. Præſidentis, præcedenti informatione capta ab omni laude digniſſimo *D. Præſidente Zunica*, tunc Conſentię Præſide, ord. Excellentiſs. Proregis, per R. Cam. decretum fuit, quod *Dom. Iudex Ignatius de Amico*, tunc ibidem Reg. Auditor, nomine eiuſdẽ R. C. licentiam daret perſonis ſibi meliùs viſis efficiendi picem naualẽ, ſiuè nigram in d. Regia Syla, vſq; ad quantitatem *cantariorum* 8000. & ob dictam licentiam exigeret carolenos quinque pro quolibet *cantario* d. picis,

cis, præter alios ſolitos diri&us, etiã Arrendamenti ferri, & faciendi tabulas 30.m.ac trabes 20.m.

36 Ideò ſubconductores Arrendamẽti ferri Calabriæ Citerioris inſtiterunt pro mercedis excomputo, ſub prætextu, quod tacitè prohibita fuerit conſtructio picis albæ in d. R. Syla; ſed Gubernatores nedùm petierunt abſolui ab impetitis (ex quo d. Arrendamentum conſiſtit in exactione iuris quintariæ picis, quę immittitur, aut extrahitur à Prouincia, non autem ſe extendere poteſt ad R. Sylam, quæ vti Patrimonium Regium diuiſim locatur, præſertim cum inſtructione, ne fiat pix alba, ad *text. in l. qui tabernas 32. D. de cõtr. empt.*) Verùm etiam penſionis augmentum, ſtante nouo, & inſolito terręmotus euentu ſub die 5. Iunij 1688. propter facilem venditionem ferri, quod cũ maximo Arrendatorum lucro aſcendit ad duc. 10. mille circitèr, vendendo duc. 17. pro quolibet *cantario*, (ſed anteà duc. 10.) pluris, minoriſuè.

37 Vnde die 20. Apr. 1690. ad relationem R. *Conſ. D. Petri Ant. Chauarri* Delegati, cum interuentu S.R.C. Pręſidis, per S.R.C. declaratum fuit, benè prouiſum per Dom. tunc Delegatum ſub die 11. Auguſti 1685. (ordinãtem extalei ſolutionem) & Subarrendatores ſoluere debere in beneficium Arrẽdatorum generaliũ *Magn. Grutter, Guidetti,* & *Gondi*, integrum extaleum ſexennij, ſaluis iuribus in iudicio ordinario. Quod decretum in gradu nullitàtum confirmatum fuit die 15. Iunij 1690. in *Banca Act. Iannarij Cerere*; ſub patrocinio *Dom. Saluatoris Ciauarella*, inſignis cauſarum patroni.

38 In Montibus eiuſdem Sylæ, & alijs adeſſe foueas ad niues conſeruandas, eaſq; cum iure prohibendi vendendi niuem Arrendatoribus concedi, ſcribit *Reg. Galeota reſp. fiſc.* 10. *nu.* 74. vbi *num.* 73. ait, quod antiquum eſt vectigal fiſci, vulgò *Manna forzata*, quæ colligitur tempore æſtiuo in Prouincia Capitanatæ propè Montem S. Angeli: Et vide *pragm. ſub tit. de Manna colligenda*, vbi *in prag.* 2. *adeſt* Bandum circà adminiſtrationem dicti Arrendamenti Mannæ, anno 1669. emanatum.

De Iure Salis, & Salinarum Regni.

ANNOTATIO.

SVMMARIVM.

Salis præſtantia commendatur, n. 1.
Salium variæ ſpecies dilucidantur, à n. 2. ad 5.

Salis vectigal, quomodò Romæ, ac Athenis fuerit impoſitum, ac Salinę de Regalibus cum iure prohibendi ordinatæ, à n. 6. ad 13.

Salinarum donationes, cur ab Inuictiſſimo Rege Philippo II. *reuocatæ, n. 14. & ſub n. 33.*

Salinas, ac Salinarium vectigal in hoc Regno Neap. *eſſe de* Regalibus *cum iure prohibendi, oſtenditur, à n. 15. ad* 19.

Salis pretium in hoc Regno, *quomodò fuerit varijs temporibus auctum, n. 20. & 21. Illudq; vocari ſuperindictum; & cuius naturæ ſit, n. 22.*

Salis venditionem, etiam ad minutum prohiberi poſſe tempore noui Arrendatoris, ad fraudes euitandas, ex Ritu 6. de Iure Salis, *indicatur, à n.* 23. *ad* 25.

Quidue fuerit nupèr obſeruatum, num. 26. *&* 27.

Ius prohibendi tabacci, in quo conſiſtat, n. 28.

Salinæ, an poſſint per vaſallos poſſideri; n. 29. Et quid in conceſſione feudi; cum ſalinis, *vel* cum mero, ac mixto imperio, *alijsq; clauſulis generalibus, n.* 30. *&* 31.

Salium nouæ impoſitiones, an ſoluendæ ſint à dominis particularibus Salinarum? Examinatur latè in cauſa Ill. Marchionis

chionis Rugiani, *pro puteo ſalis in Terra* Gryptæ Caſtanearum, *à n. 32. ad ſeqq.*

Salis confectio generalitèr in Regno prohibita in prag. 2. de ſale vendendo, *àn comprehendat Salinas alijs conceſsas, à num.* 38. *ad* 44.

1 SVbtiliſsimus ille intimarum animi facultatum indagator *Pythagoras*, ſalem, tanquam præſtantiſsimum quoddam naturæ bonum, à Deo conceſsum mortalibus, & quo humanus guſtus cęleſtibus paulatim aſſueſceret, obſoniorum primum in menſa iubebat apponi; Vt hinc plane, quanta ſit Salis maieſtas, & præſtantia inter ſapores, quantaque ipſius cum guſtu affinitas, & coniunctio videatur; quibus etiam admiſcetur ſal, ſi viuentia ſint, ab omni ferè morbo vindicat, ſi verò mortua, à corruptione tuetur. Et Sale, ac Sole nil vtiliùs veteres dixere, *Plin. nat. hiſt. lib:* 31. *cap.* 9. illum vitæ, hunc amicitię ſymbolum exiſtimantes, vt enim ſal cibi condimentum, ità amor vitæ lenimentum; Nàm & olim ſal, vt ſacrum quoddam concordiæ numen componendis litibus, & conſeruandis amicitijs adhibebatur; Salis autem vires, facultates, ac vtilitates fuſa excogitatione enarrant *Berardin. Gomeſius in quinque Commentar. libris de Sale*, & *Auiſsonus in tract. de Sale, & lege Salica*, *Ioſeph. Laurentius in Polymathia var. erudit. lib.* 3. *ſynopſ.* 24. *Ant. Le Grand. hiſtor. natur. par.* 5. *art.* 3. *Philipp. Finellus in ſoliloquio ſalium diſp.* 3.

2 Variæ autem ſunt ſalium ſpecies, quidam foſsilis eſt, qui vel cum arena educitur, vel è rupibus euellitur; Sunt enim multis in locis montes ſalis natiui, in quibus lapidicinarum modo ſal ferro excinditur, & arborum ad inſtar repullulat, pròut ſunt Sales quatuor Montium Calabriæ in hoc Regno. Qui rursùs extrà terram natiuus eſt ſal, aut reperitur in fontibus, aut in fluuijs, aut in lacunis, aut ad mare. Fons omnis calidus ſalem fert, quoniam è nitroſis, ſulphureiſuè terræ venis erumpit, vt in balneis natiuis, quales ſunt *Puteolis* in noſtra Campania, & alij, *Gomeſ. in d. tract. de Sale lib.* 2. *num.* 72. Et Puteales ſales, quos in pluribus Regni locis habemus, ab educta aqua ſalſa è puteis, & in areas diffuſa, quæ adueniente rore cęli condenſatur; & in candidiſsimum ſalem concreſcit.

3 Porrò poſt Putealem, Lacuſtris Sal ſequitur, qui è lacubus variè egeritur, & concreſcit, dum lacus aqua in ſalem mutatur; ardore Solis ſalſuginoſam terræ naturam ad ſaliendas aquas excitante; Quorum aiunt omnium Europæ celebertimũ in Apulia *Tarentinum* (dictum à *Tarento*, Vrbe antiquiſsima, ac ſuprà modum inclyta, ob huiuſmodi ſalis copiam, quæ tot innumerabilibus alendis pecudibus ſufficit) qui maximè laudatur à *Plinio lib.* 31. *nat. hiſt. cap.* 7. ad vſum medicinæ, & ad guſtùm, cũ idem ſuauiſsimus omnium, & candidiſsimus habeatur, *Author* noſter *hìc n.* 21. quem poſt *Nouar. in prag.* 2. *num.* 2. *de ſale vend.* refert, & ſequitur *Cæſar Nicol. Piſan. in add. ad Goffred. de Gaeta ſuper rit.* R.C. *rubr:* 20. *de Iure Salis num.* 16. traduntque *Gomeſius in d. tract. de Sale lib.* 2. *n.* 74. *Borrell. de Reg. Cath. præſt. cap.* 25. *nu.* 47. *Bartholom. Moriſot. in Orbe maritimo lib.* 2. *cap.* 43. *fol.* 668. *Antunez Portugal. tom.* 2. *de Donat. Reg. lib.* 3. *cap.* 11. *num.* 3.

4 Conficiturque etiam ſal in maritima Caſtellanetæ, Sypontina, & Baruli, *Author hìc num.* 21. *in fin. Mele ad Gizzarell. deciſ.* 34. *num.* 69. & cũ propè Baruli Salinas adeſset ſtannum, eius fauces in menſibus Maij, Iunij, Iulij, & Auguſti clauſas teneri Fiſco inſtante ordinatum fuit, vt ſal commodiùs confici potuiſset; *Reg.*

Reuert. deciſ.445. par. 2.

5 Alius eſt *Marinus*, qui ex mari deriuatur, dum aqua in alueos deducta, Solis calore excoquitur. Varias autem ſpecies conſtituit *cit. Gomeſ. d. lib. 2. num. 76. & 77.* Et qui interſpontaneus gignitur, tunc concreſcit, cum mare feruens ęſtu ſpumas agit, eaſq; ad litora, ſcopuloſque appellit, quæ abſciſsæ, ac in ſcopulis dimiſsæ pro Solis vi, pro aeris, atque loci temperie in electiſsimum ſalem coguntur; Vel qui ex mari etiam, & aqua dulci ſpontaneus ſal gignitur, dum mare feruet, atque excreſcentibus fluctibus in adiacentes litori lacus effunditur, quorum aquæ dulces marina conditæ ſalē emittunt; Ea ſola inter foſsilem, & alios adeſt differentia, quod prior, quia ex terræ viſceribus effoſsus, in albedine, & ſalſedine nō eſt æqualis alteri, qui ex aqua maris in foueas reducta, ſolaribuſq; radijs exſiccata concreſcit, *Reg. Rouit. ſuper pragm. 2. de Sale vendendo n. 4. & 5.* ibique *Nouar. num. 1. & 2.* qui ſequitur *Barbat. de diuiſ. fruct. par. 1. cap. 17. num. 52. & 53.* & poſt *Auth.* noſtrum, alioſque notat *Piſan. d. rubr. 20. num. 18. & 19.*

6 Hæc verò tàm eximia, ac pluſquàm aurea vis ſalis, aliæque præcellentes eius virtutes, ſatis notæ Principibus, effecerunt, vt vectigalia, ſiuè tributa ſalis eiſdem fierent præ cæteris cariora; *Gomeſ. de Sale d. lib. 2. num. 8.* quem ſequitur *Larrea alleg. fiſc. 77. num. 33. lib. 2.*

7 Et in primis conſtat, *Ancum Martium* Regem ſex millia modia ſalis populo in congiarium dediſse, & primum Salinas inſtituiſse, vt refert *Plinius lib. 31. natur. hiſtor. cap.* 7. Sed ex *Dionyſio lib. 2. antiquit. cap. 88. ex partit. Syluurgij*, dicere velimus, Salinas has fuiſse, quas ad Oſtia fluminis *Veientes* habuere, quaſque victis ademit *Romulus* pater Gentis, vnà cum agro *Tiberij* contiguo, qui vocabatur *Septempagui*; cum quibus item rebellantibus, *Ancus* cōflixit, & eaſdem ſalinas, & oppida cæpit, retinuitq; vt idem eſt *author lib. 3. cap. 134. in fin.* Tributum verò ſalis, fuiſſe ſub Regibus, & ſub naſcente libertate, diſertè probatur ex *Liuio lib. 2. ab V. C. cap. 9.* vbi mouente pro *Tarquinijs* bello *Larte Porſena*, Rege *Cluſino*, Romamq; infeſto exercitu veniente, ex quo terrore inter alia blandimenta data plebi à Senatu, placuit etiam eam tributo, portorijſq; liberari, & ſalis vendendi arbitrium, ademptum priuatis; Et *Publio Valerio* iterum, & *T. Lucretio Coſſ.* monopolion ſalis primùm Romæ inſtitutum fuiſſe liquet, non compendij cauſa, ſed in plebis vtilitatem. Poſteà *M. Cornel. & P. Sempronio Coſſ.* exhauſto ærario bello Carthaginenſi, quo *Annibal* Italiam preſſit, alter ex Cenſoribus *M. Liuius*, cui inde *Salinatoris* inditum cognomen fuit, vectigal etiam nouum ex Salinaria annona ſtatuit, quo vectigali valdè oneratæ fuerunt, tribus præſertim ruſticæ, ex eodem *Liuio lib. 29. ad fin.* ſiuè *cap. 37.* Durauit forſan *Liuij Salinatoris* commentum vſq; ad *Iulij Cęſaris* tempora, qui *lege Agraria* omnia tributa remiſit, præter viceſimam rerum venalium, vt ex *Cicerone* repetit *D. Emanuel Gonzalez in comment. ad lib. 5. Decret. in cap. ſuper quibuſdam 26. nu. 4. de v. ſignif.*

8 Et *Athenis* hoc vectigal, primò inſtituiſſe *Lyſimachum* Regem Thraciæ, natura tamen id quaſi refugiente, ſtatim exaruiſſe Salinas, & remiſſo vectigali rursùs prodijſſe, ex *Athenæo lib. 3. Dipnoſoph. c. 1.* refert *Cuiac. 3. obſ. c. 31. Cheppin. de deman. c. 15. nu. 75. lib. 1.* quam cauſam fictam, & ſimulatam putat *Borrel. de Reg. Cath. præſt. c. 25. n. 3.*

9 Superuenit deinde Chriſtianorum Principum tēpus, ſub quo *Arcadius, & Honorius AA.* relati *in l. ſi quis 11. C. de vectig. & Commiſſ.* monopolium ſalis inſtituere, & ſibi reſeruarunt hoc regale, vt nemo priuatus emendi, vendendiuè ſalis facultatem habe-

beret, niſi mancipes Salinarum, ideſt publici ſalis conductores, pœna pretij,& ſalis amiſſione impoſita contrafacienti,vt cenſuit *Pancirol.lib.3.var.cap.31.tit.de Vectigal.Salin.*diſtinctiùs quàm *Bulenger. de Imper.Rom. lib.9. de vectig.cap.21.* & *Cuiac. d.lib.3.obſ.cap. 31.* Quod etiam in Italia valuiſſe probare videtur *Symmachus lib. 10. epiſt.58.* vbi queritur, quod publici ſalis mancipes ad paucos redacti, neceſſitatis publicæ molem ferre nõ poſſent, & conſultatio eſt de Vrbis, Italiæq; mancipibus:Publicani enim, qui ex publico nomen habent, ſiuè Fiſco vectigal pendunt, vel quid à Fiſco conducunt, ex *l.1. & 13.D.de publican.*dicebantur etiam mancipes, vt *in d.l.11.* quia,vt ait *Feſtus*, manu ſublata demonſtrabant,ſe eſſe auctores emptionis, *l.5.C.de vectig.& cõm.*

10 Iſtud autem Ius emendi, & vendendi ſalem priuatiuè quoad alios, quod Interpretes *monopolium ſalis* appellant, antiquiſſimum eſt;Etenim licet ſalinas de iure communi in priuatis locis natas,poſſe ad priuatos iure dominij ſpectare doceamur, ex *l. magis puto 5.§.1.D.de reb.eorum,l.generali 32.§.vxori 2. D.de vſufr.legat. l.forma 4.§.ſalinæ 7. D.de cenſ.* Et Salinas in locis publicis, vel fiſcalibus exiſtentes, eſſe de Regalibus Principis, de quo iure loqui Imp. Federicum *in cap. vnic. quæ ſint regal.verſ. Salinarum*, ſecundùm aliquos, vocaturq; vectigal ſalis *in l. inter publica 17.§.1.D.de v.ſignif.cum concord.*

11 Ex generali tamen Conſuetudine omnium-ferè Principatuum,ad ſolum Principem, Salinæ, etiam in priuatis locis exiſtentes,pertinent, prohibendo nedùm ſalium immiſſionem ab alijs partibus, verùm etiam eorum recollectionem in montibus, & confectionem in maritimis locis, etiam priuatorum, itaùt nec emi, nec vendi poſſint, niſi ab ipſiſmet,eorumuè publicanis, & conductoribus, veluti monopolium faciendo, quod Principibus ſuperiorem non recognoſcentibus licitũ eſt, quodq; ſolùm in iure prohibendi conſiſtit, ne ſcilicet quis præter Principem ſalem vẽdere poſſit, ex *d.l.ſi quis,C.de vectig.* & obſeruabatur priſcis temporibus per ea, quæ habentur in ſacris literis,in quibus *Rex Demetrius* inter alia,quæ Iudæis indulſit, ſalis pretia fuerunt, eiuſq; vectigal, *Machab. lib.1. c.10. verſ.29.& c.11.verſ.35.* vt concludũt poſt alios *Gaſpar Klock. de ærario lib.2.cap.9.n.12.& ſeqq.* vbi *Peller.in annot. Maximil.Fauſt.eod.tract.claſs.10. ord.774.Henric.Klock de vectigal.iure concl.3.Reg.Rouit.ſuper pragm.2.nu.1. de ſale vendendo*, ibiq; *Nouar. num.3. Barbat.de diuiſ.fruct.p.1. c.17.nu.57. & 58.Mele ad Gizzarell. deciſ.34.n.66.& 67. Conſ.de Roſa conſult.70. nu. 13.& 14.t.1. Sixtin.de regal.lib.2.cap. 19. Larrea alleg.77. lib.2. Petr. Queſada contr.for.cap.2.n.4.& 5. Balmaſeda de collectis q.23. Antunez Portugal tom.2. de Donat.Reg. lib.3.cap.11. à n.10.& ſeqq. Card.de Luca in Theatro verit.& iuſt.tom.2.de Regal.diſcurſ. 105.n.14. & 15.Conciol.ad Statut.Eugub.lib.1.rubr.46.n.3. Epiſc.Rocca diſput.iur.ſelect.t.1.cap.69. à n.1.ad ſeqq.* vbi etiam allegat *Nos in Viſion. feud. rubr.4.viſ.5.lit.A.verſ.quemadmodum inter Fiſci Regalia,fol.274.* & poſt noſtrum *Authorem hìc à n.5.*& alios *Cæſar Nicol. Piſan. ad Goffred. de Gaeta ſuper Rit.Reg.Cam. d.rubr.20. de Iure ſalis à n.20.ad ſeqq.* ac Ill.D.*Anſaldus de Anſaldis*, Patritius *Florẽtinus*, olim in Vrbe celeberrimus Aduocatus, nunc meritiſſimus SS. P. Innocentij XII. Auditor, in ſuo perutili *tract. de commercio,& mercatura,diſcurſ.97. n.7.& 9.*

12 Quod procedere arbitrantur, de facto potiùs, quàm de iure naturæ, nempè quia in pleriſq; Regionibus, & gentibus ità obſeruatur, non quia ea ſit ſalis natura, vt Principibus debeatur, imò commoda naturæ, & locus, vbi ſal conficitur, impedimento non ſunt, quominùs in dominio priuatorum conſiſtat, ſi in ſuo fundo

concreſcat; & plerũq; ex aqua ſit, quæ communis eſt, & occupanti ex naturali iure cedit, vt probant *Portugal de Donat. Reg. d. cap. 11. num. 14. & 15. Gonzalez in comment. ad lib. 5. Decretal. in d. cap. ſuper quibuſdam nu. 5. de verb. ſignif.*

13 Et de vectigali pro tranſitu ſalis in Lombardia, vide *Burſat. lib. 3. conſ. 329. Menoch. conſ. 901. & cit. Anſald. d. diſc. 97.* Et in Gallia ſalis commercium prohibitum eſſe, teſtatur *Cuiac. lib. 3. obſ. cap. 31.* & quidem ſub pęna capitis, teſte *Thuano lib. 5. hiſt.* quem refert *Io: Marquard. de Iure mercat. lib. 2. cap. 3. num. 59.* & de omnibus ferè Principibus colligi poteſt, ex noſtra *Notitia Practica Ærarij Vniuerſalis*. Prout in Hiſpania omnibus prohibetur vendere ſalem, *Larrea d. alleg. 77. num. 21.* cum omnes Salinæ ad Regale Patrimonium ſint redactę, *l. 2. tit. 13. lib. 6. Recopil.* vbi legitur: *Y aſſi miſmo las fuentes, y pilas, y pozos ſalados, que ſon para hazer ſale, nos perteneçen.*

14 Imò Inuictiſs. Rex Philippus II. *l. 19. tit. 8. lib. 9. ordinam.* reuocauit omnes donationes Salinarum factas per Reges, quaſi, tanquàm Ius Regale, donari non potuerint; Quòd iuſtè factum poſt *Roias* aſſerit *Petr. Barboſa in l. diuortio §. ſi vir, num. 28. D. ſoluto matr.*

15 In hoc verò Neapolitano Regno, Salinas, ſaliſque vectigal eſſe de Regalibus, & cum Iure prohibendi ad alios, liquidiſsimè cõſtat; Et quidem inſtitutum hoc fuiſſe à *Federico* Imperatore dicit *Affl. in d. cap. vn. ver. Salinarum in princ.* & cauetur expreſſè per *Conſtit. Regni, Magiſtros noſtros Fundicarios*, de qua Conſuetudine loquitur *Ritus R. Cam. ſub d. rub. 20. de Iure Salis*, vt fundat *Borrell. de Reg. Cath. præſt. d. cap. 25. à num. 13.* & noſter *Author hic à num. 9. ad 14.* hanc conſuetudinem, ex varijs Regeſtis oſtendit.

16 Et Rex *Carolus II. in cap. Regni, Quia non decet 160.* ſub *tit. de Theſaur.* poſtquàm correxit Regni *Conſtitutiones* loquentes de Theſauris, eaſq; reduxit ad ius commune, dicit, ſub diſpoſitione illa corrigente non includi fodinas metallorum, & Salinas, quę ab antiquo ad Reg. Curiam ſpectarunt; Ex quo omnes Salinas etiam in locis priuatorum exiſtentes ſpectare ad Regiam Curiam, notant *Montan. de Regal. ver. argentariæ num. 2. circà med. n. 3. & verb. Piſcationum reditus, & Salinarum in 2. verſ. & Afflict. fol. 294.* quem ſequitur *Mucci ad Sanfel. dec. 66. num. 34. & 35.*

17 Tempore verò Regis *Alphonſi Primi* anno 1449. fuit inſtitutum, vt Sal, qui ex Regijs Salinis per Regem percipiebatur, omnibus focularibus Regni diſtribueretur, pro quolibet nempè foculari modius vnus, pro cuius Salis pretio ſoluerentur Regi caroleni quinque pro quolibet foculari, & ampliùs grana duo, vnum pro expenſis conducturæ ſalis, aliud pro menſuratura, vt tradunt *Reg. de Ponte de poteſt. Proreg. tit. 4. §. 8. nu. 36. Reg. Rouit. in pragm. 1. de iurib. & exact. fiſc. num. 65. & in prag. 1. de Sale vend. n. 3.* ibiq; *Nouar. nu. 1. Reuert. dec. 333. Capiblanc. de Baron. pragm. 10. n. 13. Mõtan. de Regal. verb. Extraordinaria collatio ſub n. 7. & ver. vectigalia, Scipio Mazzella in deſcript. Regni Neap. lib. 4. fol. 340. Reg. Tapia in rubr. de Conſtit. Princ. cap. 4. num. 54. & lib. 2. Iur. Regni in annot. ad cit. Conſt. Magiſtros fundicarios ver. maiori fol. 231. Borrell. d. cap. 25. num. 21. Epiſc. Rocca d. diſp. 69. num. 8. & 9.* & noſter *Author hic à num. 15.* & ſuprà *in §. 1. tit. de Collectis à num. 45. ad ſeqq.* quem referunt, & ſequuntur *Taſſon. de anteſ. verſ. 3. obſ. 2. num. 44. Reg. Capycelatro deciſ. 116. à num. 4. lib. 1. Laganar. in add. ad Reg. Rouit. ſuper dict. pragm. 1. de iurib. & exact. fiſc. verſ. Confert, Piſan. ad Goffred. ſuper Rit. R. C. d. rub. 20. de Iure Salis a n. 39.*

18 Sed poſteà in Parlamento Generali anni 1607. hæc ſalis præſtatio fuit

ſuit Regiæ Curiæ remiſſa per Regnum, & ſtatutum fuit pretium carolenorum octo, ex quo emanauit *Pragmatica* ſub die 26. Ianuarij 1608. quæ eſt *2. de ſale vendendo*, prohibens inter cætera, ne poſſit emi, aut vendi ſal ab alio, quàm à Reg. Curia, quod etiam fuit confirmatum anno 1645. per *pragm. 3. eod. tit.* traduntq; præfati DD. Cumq; non ſolum pretium in ſale vendendo, fuerit à Regibus determinatum, ſed ne ab alijs vendatur, conſtitutum; non eſt, quin dubitemus, in ſale concurrere vectigal cum iure prohibendi, vt exponit in terminis *Reg. Galeot. reſp. fiſc. 10. nu.*

19 *28. & 29.* Quapropter nemo in Regno, preterquàm R. Curia ſalem immittere, aut vẽdere poteſt, imò ſi quis immittat, tenetur Regiæ Curiæ vendere, *Nouar. in d. pragm. 2. n. 4. de ſale vendendo, Borrell. d. cap. 25. n. 15.* etiam ſi viliori pretio emere R. Curia voluerit, vt cariori vendat; nulli enim prorsùs, quàm Regi competit pretia rerum determinare, minuere, vel augere iuxtà eius placitum, & occurrentem neceſſitatem, *Larrea alleg. 25. num. 7. alleg. 31. num. 1. & ſeq. & alleg. 56. num. 11. p. 1. Piſan. d. rubr. 20. de Iure ſalis n. 30. 31. & 32.*

20 Hoc autem ſalis pretium carolenorum octo pro ſingulis ſalis modijs, anno 1635. ob imminentes bellorum neceſſitates, fuit auctum ad carolenos decem, & anno 1637. ad duodecim, Reg. *Tapia lib. 6. Iur. Regni Neap. tit. 3. de ſolut. funct. fiſc. in annot. ad cap. 2. in princ. pag. 43. Reg. Capyc. Iatro dec. 116. n. 7.* Et deinde fuit auctum ad carolenos ſexdecim, & poſtea ad viginti duos, qui ex Regali munificentia anno 1649. redacti fuere ad carolenos duodecim, vt in *prag. 21. §. 4.* & *prag. 22. de vectigal.* Sed anno 1684.

21 die 5. Auguſti addita fuerunt alia grana quindecim, ob nouam cõſtruẽdam, cudendamq; monetam, & anno 1686. die 9. menſis Decembris alia fuerunt grana quindecim ſuperaddita pretio ſalis, *Piſan. in add. ad Goffred. de Gaeta ſup. Rit. R. Cam. d. rubr. 20. de Iure ſalis nu. 48.* Et anno 1689. cum in menſe Ianuarij veteri iam aboleta, fuerit noua moneta publicata, neq; huic tàm vaſto Regno ſufficeret, fuerunt ſuperindicta alia grana ſeptem cum dimidio, dicto ſalis pretio.

22 Quæ ſanè nouæ impoſitiones, ſuperindicta appellantur; nàm ſuperindictum aliud non eſt, niſi acceſſio vltrà indictionem facta, ſeu augmentum primæ indictionis, *l. 1. C. de indict. lib. 10. l. 2. C. de ſuperindict. l. 3. C. de excuſ. mun. l. 3. C. de ſilent. lib. 12. l. 3. C. Theod. de collat. fund. patrim. Cuiac. ad rubr. de ſuperindict. D. Franc. Amaya in comment. ad l. 3. n. 33. lib. 10. Cod. tit. 16. Sixtin. de Regal. lib. 2. cap. 14. n. 6. & 7. Piſan. d. rubr. 20. nu. 49.* Et proinde concludendum eſt, quod, quia ſuperindictum eſt indicti augmentum, ſecundùm eius principale regulatur; vulgata enim ſunt iura, idem ius ſtatui in augmento, quod in principali, & in puncto aduertit R. *Galeot. d. reſp. fiſc. 10. n. 39.* ex *Boſſio in tit. de vectigal. num. 4.* vbi dicit, quod totum illud pretium, quod augetur in ſale, vltrà verum pretium, & commune, quamuis non concernat præſtationem extrinſecam, ſed reſpiciat augmentum pretij eiuſdem ſalis intrinſecè, attamen, quia re ipſa in idem cadit occaſione prohibitionis, puta, ſi prohibeatur emi ſal, niſi in ſalinis, vel ab Arrendatoribus, propterea illud augmentum pretij eſt proprium, & verum vectigal.

23 Vnde ſic ſeruari videmus, dum R. Curia locat hæc iura ſalis, & Arrendator per Regia Banna prohibet vẽdi ſalem, etiam ad minutum, niſi ſit de ſalibus emptis tẽpore ſuo, de eius licentia, vt in *Rit. Reg. Cam. incip. Habet ſal., 6. in ord. ſub rubr. 20. de Iure ſalis*, iuxtà nouiſs. editionem, ibi: *Habet ſal, & ſalis gabella hunc morem, quod finito anno, quo emptus eſt ſal, nouus Gabellotus anni ſequentis interdicit, vt nullus mercator vendat ſalẽ aliquem,*

quem, nec in groſſum, nec ad minutum, niſi ſit de ſale temporis ſui; alium ſalem prohibebit vendi tempore ſuo, cum diſtinguatur per ſua certa limitata tempora gabella ſalis; Quilibet ſui temporis ſalem habet vendere, & vendi facere, & contrafacientes perdunt ſalem, & merces; ſed ſale empto à Salinis, pro vſu eorum, poterunt ſubiecti Regij vti ſequenti anno, ſicut placet eis, dummodò non ineant inde commercium.

24 Ex cuius *Ritus* diſpoſitione, clarè conſtat, quod in Arrendamento ſalis, vti fundato etiam in Iure prohibendi, adſunt tempora diſtincta inter antiquum; & nouum Gabellotum, & ſal alicui ab antiquo venditus, poteſt à nouo Gabelloto interdici, vt ſuo tempore vendatur, cum ſalis datium, quod locatur, conſiſtat in iure illo vendendi pro tempore locato, & ſic in iure prohibendi, ne alius vendat, durante dicto tempore, vt eiuſdē *Ritus* vigore declarat *Affl. in c. vnic. verſ. & Salinarum n.2. quæ ſint regal.* quē ſequuntur *Borrell. d.cap.25. n.15. et 16.* & *Montan. de regal. d. ver. piſcationum n.2. et ver. vectigalia, ſub n.12.*

25 vbi etiam ait, quod cum poſſit obuenire fraus in damnum ſecundi Arrendatoris, vendendo ſcilicet minori pretio ſalem ſuperabundantem ciuibus, aut dardanarijs, qui vendendo deinde, auferunt ei lucrum; ideò R. Camera ad fraudem euitandam ſolet interdicere omnibus venditionem ſalis, imò quod detecta fraude, poſſet primus Arrendator condemnari ad intereſſe lucri ceſſantis; Idq; etiam de iure procedit ex *l. & hæc diſtinctio, §. cum fundum, D. locati, Praſ. de Franch. deciſ.96.* vbi *Add.* & *de Luca in obſer. ibid.* & *ad dec.393.n.4. & 5. Conſ. Hodiern. ad Surd. dec.131. nu.13.* quidquid ſcripſerit *Ruin. conſ.74.* Cui reſpōdet *Card. de Luca de Regal. diſc.79.*

26 Quapropter, ex tenore dicti *Ritus* R.C.6. in ord. per Gubernatores Salium Montium Calabriæ inſtitū fuit, quod, cum fuerit completa conductio d. Arrendamenti in fine Octobris 1691. illudq; in demanium remanſerit, omnes emptores ſalium tempore dictæ conductionis, non poſſent illum vendere, aut quomodocumq; eo vti cauſa commercij, ſed pro vſu tantùm, ſub pęna intercepti; Et vendi deberet ſal deinde emptus in Regijs Salinis, cum Regijs *bullectis* per Reg. Officiales expeditis; Et ità cum inſerta forma d. Inſtantiæ, ac *Ritus*, expediti fuere ordines prouiſionales die 11. Ianuarij per integerrimum R. C. *Locumtenentem Dom. D. Sebaſtianum de Cotes*, tūc dicti Arrendamenti Delegatum, directi *Dom. Iudici D. Dionyſio Coſt*, Capiti Aulæ R. Aud. Calabriæ Citerioris, vt Bannū publicari curaret; vt ex Actis excomputi dicti Arrendamenti in Banca *Act. Ioſeph Galiſe.*

27 Et ad inſtantiam noui Arrendatoris Nicolai Poſitani per eundē *Dom. Locumtenentem* tunc Delegatum Arrendamenti quatuor ſalis fundicorū huius Ciuitatis, die 1. Martij 1688. decretū fuit, ꝙ *omnes quantitates ſalium ſiſtentiū in Dohanellis, menſurentur, & cōſignentur eiſdē perſonis Dohanellarū ad finem vendendi nomine Nicolai Poſitani, & pretium depoſitetur in Banco ad diſpoſitionem Dom. Delegati.*

28 Prout ſeruatur in iure prohibendi *Tabacci*, vt ſcilicet finita locatione, prior conductor, per viam reuelationis totum tabaccum in apothecis Neap. diſtributum, conſignet nouo Arrendatori, iuxtà pretium tabacci intrinſecum, & cum poſteà ab eodem nouo Arrendatore denuò apothecarijs conſignatur tabaccus, ei ſoluitur pretium decem, vel duodecim carolenorum, ſicut meliùs poteſt inter ſe conueniri. De quo iure prohibendi vendendi tabaccum, vide reiteratas R.Cam. ordinationes in *prag.24. 25. 29. 31. 37. & 42. ſub tit. de vectigal.* & ab eo nemo eſt exemptus, vt teſtatur etiam *Iul. Capon. diſcep. for.313. cap. 2.n.23. lib.4.*

29 Et quia ad ſolum Principem Salinæ pertinent, non poſſunt eas poſſidere

dere vaſſalli, niſi expreſsa Regum conceſsione, vel conſuetudine immemorabili, vt ex *cap. ſuper quibuſdam* 20. *§.præterea, de verb. ſign.* firmat *Larrea d.alleg.*77.*n.*8. tradiditq; *Montan. d.ver.piſcationum reditus, & ſalinarum num.* 2.*in fin.* & reſpectu iuris menſuræ Salis, deciſum refert *Reg.Reuert. deciſ.*344.*in fin.*

30 Rege verò feuda concedente *cum ſalinis*, intelligi conceſſas Salinas publicas, aut vectigal pro Salinis priuatorum, ſi illas non habet, ſcribit *Borrell.de Reg.Cath.præſt. d.c.*25. *num.* 38. Verùm hæc clauſula (ſicut & ceteræ) ſolita in priuilegijs de ſtylo apponi, nihil operatur, niſi expreſſa extarent in feudis conceſsionis tempore, iuſto titulo acquiſita, vt declaratum fuit per Aug. Imp. Carolum V. *in prag.* 16. *de Baronib.* Et

31 ſi inueſtitura eſset generalis cum mero, ac mixto imperio, pertinentijs, prouentibus, alijſque clauſulis, intelligi etiam factam conceſsionem Salinarum, ſeù vectigalis, poſt nonnullos *Conſulentes* reſpondent idem *Borrell. d. cap.* 25. *num.* 39. & latiùs *Epiſc. Rocca d. diſp.* 69. *à num.* 15. *ad ſeqq.* Quod tamen ex ſupradictis, & inferiùs dicendis alienum à veritate putamus.

32 Notandum prætereà eſt, quod anno 1683. tam per Patrimoniũ, quàm Arrendatores prædictorum ſuperindictorum ſalis, ex cauſa nouæ monetæ, inſtitum fuit, quod *Ill. Marchio Rugiani* conductor Terræ *Gryptæ Caſtanearum*, vti in comprehenſorio quatuor fundicorum ſalis, ſolueret dictas impoſitiones pro ſale, qui in eius puteo, ſeù ex aqua ſalſa conficiebatur, ac deindè vendebatur.

33 Et Nos quoque patrocinantes iura Arrendatorum, reſpondimus, quod etſi prætenderetur, dictum puteum ſalis conceſſum eſse in feudum, & proindè eſse immunem; attamen attenta vrgentiſsima cauſa, ac publica vtilitate, ob quam impoſitiones iſtæ fuerunt ordinatæ, pro conſtructione nouæ monetæ, *abſque exceptione perſonarum, pro quouis prætextu, & cauſa*, dicta immunitas feudalis, non intelligeretur de his indictionibus vniuerſalibus pro bono communi, vt firmauimus ſuprà *in par.*1. §.2. *q.*10. *num.* 17. *&* 18. *& §.6. de Iur.Dohan. q.*14. *num.*15. Et in noſtris terminis, de reductione Salinarum ad Regale Patrimonium, ſcribit doctiſs. *D.Ioan. Bapt.Larrea alleg.fiſc.*77.*ferè per tot. lib.*2. præſertim *nu.*22. vbi ait, quod publica vtilitate ſuggerente, poſſunt reuocari priuilegia Salinarum, quæ vaſſalli habent ex cauſis ſeruitiorum Regibus geſtorum, vel pecuniarum, quas pro Salinis impenderunt: Idq; aliàs iuſtè factum ab Auguſtiſs. Rege Philippo II. memorauimus ſuprà num.14.

34 At ſemota huius publicæ neceſſitatis ponderatione, adhùc iuxtà naturam rei, & conceſſionis, huiuſmodi ſuperindictum, ſeù augmentum pretij ſalis ſpectat ad Principem concedentem, neque comprehendi poteſt in dicta conceſsione, quæ nunquàm extenditur, niſi ad illud ius, quod priuilegij tempore competebat, vt in puncto fundat *cit.Larrea d. alleg.*77. *à num.*27.*ad ſeq.* & in durioribus terminis, quod etiam ſi fuiſset pactum à conductoribus, vt vectigalia aucta cederent in eorundem vtilitatem, idem *Larrea alleg.fiſc.*31.*lib.* 1. vbi *ſub num.* 19. inquit, quod in Sale, Reges pretiũ augere decreuerunt, ac illud non tam vtilitatem Regis, quàm publicam Regni, & communem ſtatum reſpexit.

35 Accedit quoque *Raph.Cumanus in conſ.*162.*in fin.* ſcribens, quod licet Vicarius perpetuus in Regalibus cõceſsis, comprehenſos etiam haberet reditus Salinarum, tamen in conceſſione non veniunt noua vectigalia, & noui reditus Salinarum; cum talia Regalia ſoli Principi videantur reſeruata; quem ſequitur *Roland. à Valle conſ.*1. *num.*147.*lib.*2.

36 Neque ſpeciei huic, ſunt adoptabiles

biles termini *cap.1. §.ſi quis de manſo, tit.ſi de inueſtitura feudi contr.fuer.* ex quo inducere volunt, augumentum cedere debere conceſsioni ad beneficium vaſalli; Etenim *Capitulum* illud non loquitur de augmento, de quo quærimus, quando ſcilicet Princeps aliquid auget, quod longè diuerſum eſt ab his, quæ natura, vel caſu augentur, de quibus propriè loquitur *d.§.ſi quis de manſo*, vt declarat *Larrea alleg.fiſc.89. nu.19. lib.2.* Imò cum dicta conceſsio putei Salis, fuerit declarata ad certam ſummam ducat. biſcentum, ſiuè tot modiorum ſalis, ex quatuor ahenis, ſeù *caldarijs* conficiendi, videtur Regia Curia, ſiuè Arrendamentum ſibi omne augmentum reſeruaſſe, ſeù retinuiſse, ex diſpoſitione eiuſdem §. *ſi quis de mãſo.* ibiq; *Gloſ.in ver. reſeruauit*, cæterique Feudiſtę; prout in articulo augmenti functionum fiſcalium in feudum conceſsarum, prouenientis ex numero fumantium aucto, annotauimus ſuprà *in par. 1. §. 3. de exact. funct. fiſc. quæſt. 5.*

37 Idque ità ſeruatum videmus in omnibus nouis impoſitis Regiæ Dohanæ, ac alijs, quæ exiguntur, etiam in Dohanis Baronalibus; Et licet Sal varium habuerit pretij augmentum; nec vnquàm, aſſerant, a dominis dictæ Terrę aliquid ſolutum fuiſse Regio fiſco; Nihilominùs ex ijſdem actis in R.Cam. exiſtentibus *in banca Act. Ioſephi Galiſe*, conſtat, quod Arrendatores Salis, ſempèr prælati ſunt in emendo salem in dicto puteo confectum, pro illo pretio, quo emebant ab alijs; quæ prælatio ideò non fuit ſeruata, quia per Baronem prætendebatur, quod pro fructu feudali, ac expenſis in ſalis confectione erogandis, ſalis pretium aſcendebat ad illud idem, & fortè maius, quo illi vendere potuiſsent; Sed cum hodiè dictus puteus Salis reddat ann. duc. nonincentum, profectò ſolutis dictis impoſitionibus, non diminuitur fructus feudalis d. putei, iàm liquidati anno 1585. & vẽditi ꝑ duc. biſcentũ.

38 Imò anno 1608. publicata fuit *d. Pragm.2. in cap.1. ſub tit. de Sale vendendo*, vniuerſalitèr prohibens cuilibet confectionem ſalis in qualibet Salina huius Regni, ſub quolibet artificio; & ſi quis prætendiſset habere ius conficiendi ſalem, infrà trium menſium ſpatium titulum oſtenderet in R. Camera Summariæ; Cuius vigore anno 1612. expeditæ fuerunt prouiſiones; & cum Baro *Candidæ* nonnullas ſcripturas produxiſſet, pro titulo ſui putei; per R.Cam. die 26. Apr.1613. fuit datus terminus, & quod interim Arrendator prælatus fuiſſet in emptione ſalis pro pretio, quo emebat ab alijs.

39 Captaq; etiam informatione aduersùs *Franciſcum Ant. de Ponte*, Baronem *Caprilę*, & *Gryptæ Caſtanearum*, comparuit ipſe in Reg.Cam. & produxit inſtrumentum emptionis d. Terrarum, *cum puteo ſalis* exiſtente in d. Terra *Gryptę Caſtanearum*, liquidato per R. Cam. Summ. pro ducatis biſcentum, iuxtà decretum 28. Iunij 1585. *fol.27.proc.R.C.1.vol.* Et die 20. Decembris 1614. decretum fuit, quod detur terminus dierum quatuor vtriq; parti, & *interim Arrendator prę feratur in emptione ſalis pro pretio, quo idem Arrendator emit ab alijs, & non poſſit alijs uendere, ſeruata forma banni, & inſtructionum.*

40 Verùm *Io: Vincentius Macedonius* comparuit deindè in Reg.Cam. dicendo, ſe emiſſe d. Terram *Gryptę Caſtenearum*, & cum alijs reditibus feudalibus d.puteum ſalis, inſtititq; declarari pretium ſalis, quod ſolui debebat ab Arrendatore, captaq; informatione, fuit calculatum pretium granorum quatuor pro quolibet *rotulo*, & carolenorum ſexdecim, & gran. octo pro ſingulis modijs; ideò die 8. Iunij 1621. per R.Cam. decretum fuit, quod pro executione alterius decreti Arrendator quatuor ſũdicorum ſalis pręferiretur in emptione ſalis, qui conficitur in puteo ſalis d.

d. Terræ, ad rationem granorũ quatuor pro quolibet rotulo.

41 Sed cum reclamaſſent à dicto decreto Gubernatores dicti Arrendamenti, fuerunt in Aula vocati cum *d. Io: Vincentio*, qui oretenùs ſe obligauit, haud cõfecturum ſalem, quàm in quatuor ahenis cum aqua ſalſa illius putei, & Arrendatoribus per Regium Fiſcum fuerunt in mercede deducti, ſeù bonificati ducati biſcentum pro dicta prælatione.

42 Ex quibus patet, quod ſal, qui in d. puteo conficitur, & ſi feudalis, cõprehenſus fuit in *d. pragm. 2. de ſale vendendo*, dum pro vero habitũ fuit, quod conceſſionem conficiendi ſalẽ habens, licet ei maneret ea facultas, oſtendendo titulum, vt elicitur ex *d. cap. 1. Reg. Pragm.* Non tamen poterat illum vendere alteri, præterquàm Arrendatori; Id quod anteà videtur quoq; ſeruatum ex *deciſ. 202. Reg. Reuerter.* vbi refertur, quod potiebatur *Albertus Benet* iure conficiendi ſalem in Regno, ſed pro bono publico à Regia Curia coactus fuit, vt nonniſi centum quinquaginta currus conficere poſſet; & quod pro hac quantitate ab Arrendatoribus ſalis reciperet ducatos centum quinquaginta.

43 Nihil igitur profuit conceſſio dicto *Io: Vincentio*, pro venditione libera ſalis, ſed iure optimo fuit ei prohibita, ac data prælatio Arrendatori pro pretio, quo emebat ab alijs; & ità etiam in puncto docet *Petr. Barboſa in d. l. diuortio* 8. §. *ſi vir*, n. 30. his verbis: *Quamuis igitur ad priuatos pertineat, ex permiſſione, vel donatione Principis, ipſe Princeps in emendo ſalem debet omnibus alijs præferri, iuxtà text. in l. 1. C. de metallar. lib. 11.* vbi in ſpecie hoc tradit *Lucas de Penna ad medium, & Platea*, quos ſequuntur *Gregor. l. 55. tit. 5. p. 5. in gloſ. 1. Perez l. 2. tit. 23. lib. 2. ordinam. gl. magna pag. 434. & Matienſo l. 1. tit. 18. lib. 5. ordinam. gl. 2. ad fin.* (adde *Afflict. in c. 1. quæ ſint regal. ver. argentariæ nu. 3. & Borrell. d. cap. 25. nu. 17. & 19.*) *quod à communi Reip. commodo non eſſe alienum, dicit Bernard. Gomez tract. de ſale lib. 2. pag. 73. cum tàm magnus ſalinarum prouentus, ſæpè cauſa ſit, vt populi multò paucioribus tributis grauentur à Principibus.*

44 Idemq; *Barboſa ibid. verſ. vltimò*, ex *Ripa*, notat, quod ex cauſa publicæ vtilitatis, ſolent Principes emere ſalem à ſubditis paruo pretio, & conſtituere, quod inter ſubditos pro maiori pretio diſtribuatur; Idq; eſſe de huius Regni Conſuetudine, poſt *Capyc. in inueſt. feud. ver. Salinis*, inquit *Montan. de Regal. d. fol. 294. verſ. forma*, quod nempè Regia Curia cogit omnes facientes ſalem in ſalinis proprijs, ipſum ſalem vendere Fiſco pro certo pretio, & reliquum plus, quo venditur ſal, percipit ipſe Rex.

AD QVAEST. I.

An Priuilegium Regis conceſſum Eccleſijs de tumulis ſex Salis, cuilibet ipſarum concedendis, comprehendat Eccleſias, quæ de nouo conſtructæ ſunt.

ANNOTATIO.

SVMMARIVM.

Priuilegium conceſſum omnibus Regni Eccleſijs de modijs ſex ſalis, quolibet anno, an comprehendat etiam Eccleſias, quæ poſteà conſtructæ ſunt? Arguitur pro negatiua, à n. 1. ad 3.

Sed affirmatiua comprobatur deciſio, à n. 4. ad 8.

Et an pro hac rata poſſent Arrendatores petere excomputum, n. 5.

Deciſ. *iſtam tranſcripſit* Reg. de Marinis, *ac laudatur à* Iul. Capon. n. 6.

1 EX quo Auguſtiſs. Imperator *Carolus V.* anno 1536. omnibus huius Regni Eccleſijs modios ſex ſalis quolibet anno conceſſit; Fuit inde in dubium reuocatum, an conceſſio hæc comprehendat etiam Eccleſias, quæ poſteà conſtructæ ſunt? Quæ ſanè quæſtio, affinis eſt alteri ab eodē noſtro *Authore* ſuperiùs examinatæ, an ſcilicet immunitas Vniuerſitati conceſſa, comprehendat incolas, qui de nouo acceſſerunt *in quæſt.* 1.§.2. *de immunit. conceſſ.* vbi & Nos fuſo calamo annotauimus.

2 Dubitari itaq; poteſt, quod ſub generali, & indefinita conceſſione non comprehendantur futura, ex *l. ſi ità, l. fin. in princ. D. de auro, & arg.* vbi legato relicto, per illa verba, *argentum meum*, tantùm intelligitur relictum, quod teſtator habebat tempore teſtamenti, & docent *Menoch. lib.*4.*de præſump. caſu* 127.*n.*34. *Mantica de coniect. lib.*3.*tit.*11.*nu.*1.*Caſtill. de vſufruct. c.*44.*nu.*4. Perez de Lara lib.1.de Capell.c.16.n.3.

3 Et *Cępoll. in tract. de ſeruitut. vrb. præd. cap.*50.*n.*21. diſtinguit, quod ſi conceſſio fuit concepta ſub nomine vniuerſali, veluti *promitto ſoluere familię tuę, Capitulo, Vniuerſitati,* & tūc reſoluit affirmatiuè, ſecùs ſi nomine indefinito, veluti *Canonicis, liberis meis, Ciuibus,* & tunc dicit, tacitè cenſeri actum de Canonicis exiſtentibus tempore cōtractus per *l. ſi ſeruitus, D. de ſeruit. vrb. præd.* quam diſtinctionem, latè in terminis ſalis comprobat *Queſada controu. forenſ. cap.*2.*à num.* 34.

4 Contrarium autem deciſum refert noſter *Author hic n.*8. quia ampliſſima facienda eſt interpretatio fauore religionis, & ſic conceſſionem intelligi etiam factam Eccleſijs de nouo conſtructis per diſpoſitionem *text. in c. quia circà, extrà de priuil. Author hic n.*11. vbi ſubdit, quod licet
5 Arrendatores ſalis petijſſent excomputum à R.Cam. pro hac rata aucta; tamen benè iudicatum fuit, illi non eſſe locum, quia iſtæ Eccleſiæ veniūt
6 ex vi comprehenſiua, quam *Authoris deciſ.* laudat *Iul. Capon. diſcept. for.*27. *ſub n.*6.*et num.*20.*in fin. lib.*1. eamque tranſcripſit *Reg. de Marin. lib.*1.*reſol. cap.*227.*à n.*13.*ad* 17. proùt etiam docet *Cabed. deciſ.*22.*à num.*5.*p.*2. quidquid dixerint *Calder. conſ.*12.*de priuil. Enricus Pirhing Soc. Ieſu in tom.*4.*Iur. canon. meth. nou. lib.*5.*tit.*33.*de priuil. ſect.*2.*n.*40. Attamèn *Calder. circà fin.* contrarium admittit, quando priuilegium loquitur indefinitè; Et ſic etiā aduertit *Author hic n.*9. verba priuilegij eſſe indefinita, quoad omnes Eccleſias Regni, & lex ſemper loquitur, *l. Arriani, C. de hęretic.*

7 Verùm alij relati à *Conſ. Arias de Meſa lib.*3.*var. cap.*13. diſcrimen conſtituunt inter indefinitam diſpoſitionem, cui adiectum eſt pronomen, *meum*, & inter eam, in qua adiectum non eſt; Primo enim caſu aſſerunt, indefinitam diſpoſitionem, non protrahi ad futura, quia reſtricta eſt per pronomen, *meū*; Secūdo verò caſu ad futura indefinitā diſpoſitionē extēdi; quam diſtinctionem latè *De Meſa* exponit, & limitat *d.c.*13.*cum ſeqq.*

8 Cæterum ſupradicta deciſio confirmatur, ex *deciſ.*133.*Rotę* penès *Bich. à n.*26. *& ſeq.* vbi de priuilegio conceſſo à *S. Pontif. Bonifacio VIII.* quod, quia generaliter diſponit de Eccleſijs, comprehendat etiam Eccleſias poſteà ædificatas; Et in priuilegio conceſſo Eccleſijs Bononiæ, vel alterius Ciuitatis, extendi etiam ad Eccleſias conſtructas poſt priuilegium in eadem Ciuitate, tradit *Alex. conſ.* 179.*n.*13. *verſ. Ego pro hoc adduco lib.* 2. firmanteq; *R. Tapia deciſ. Supremi Sen. S. n.*3. *Io. Koppen. deciſ.*17.*n.*9.*p.*1. *Epiſc. Genuenſ. in pract. Eccleſ. q.*397. *Meroll. tom.*3.*diſp.*6.*tit. de priuil. cap.*6. *num.*

*num.*159. *de Luca in animaduerſ. ad Gratian.cap.*608.*n.*4.*et* 5.*tom.*3.

AD QVÆST. II.

Si duæ Eccleſiæ ſint vnitæ, an debeatur duplex Salis præſtatio.

ANNOTATIO.

SVMMARIVM.

E*Cclesijs vnitis,an duplex debeatur ſalis præſtatio, n.* 1.

Deciſ. *hanc exarauit* Reg. de Marin. *n.*2.

Vnio Eccleſiæ, et beneficiorum, quæ ſit, remiſſiuè, n. 3.

1 AFfirmatiuè deciſum fuiſſe,ſtante materia fauorabili, teſtatur noſter *Auth. hic*,cuius pauca verba integrè

2 trãſcripſit *Reg. de Marin. lib.*1. *reſol.quotid.cap.*227.*n.*17.*verſ.Quid ſi duæ Eccleſiæ.*

3 Quæ autem ſit vnio Eccleſiarum, vel beneficiorum, à quo fieri poſſit, & alia ad materiam exornant *Barboſ. de Iur.Eccleſ.lib.*3.*cap.*16. *et de poteſt. Epiſc.alleg.*66.*Velaſcus de priuil.paup. p.*1.*q.*12.*Frances de Eccleſ.Cathedralib. cap.*8.*R.Valenz.conſ.*4. *n.*161. *Borrell. in ſumm.dec.p.*1.*tit.*28.*de benef.vn.D. Eman.Gonzalez in comment. ad lib.*5. *Decret.ad c.*8. *de exceſs. Prælat. Cęſar Panimoll.tom.*1.*deciſ.Eccleſ.*1.*annot.*17.

AD QVÆST. III.

Quid ſi eſt auctus numerus Monachorum in Eccleſijs, an ſit augenda præſtatio Salis.

ANNOTATIO.

SVMMARIVM.

A*Vcto Monachorum numero in Eccleſijs, an ſit augenda ſalis pręſtatio conceſſa, n.*1. *et ſeqq.*

Deciſ. D.Reg. *tranſcripſit* R. de Marin. *n.*7.

*Conceſſio, ſiuè obligatio limitata,an extendatur, n.*2.*et* 3.

*Obligatus coquere panem, vel ſoluere certam portionem perſonis alicuius familię, an ijs auctis teneatur, n.*4. *et* 5.

*Et quid in materia fauorabili,à num.*6. *ad* 9.

*Canonicorum numerus, an augeri, vel minui poſſit, n.*10.

1 NOn ſine difficultate pertranſire videtur locus iſte, in quo noſter *Author* concludit, affirmatiuè; Etenim cõceſsio Principis, fuit limitata ad certum numerum modiorum ſalis, ideſt ſex pro quolibet Monaſterio, ideò ſi maior quantitas prætenditur, illa denegari poteſt, ex *l. ſi is cui D. quemad. ſeruit. amitt.* in illis verbis: *Non autem concedatur plus, quàm pactum eſt, in ſeruitute habere.*

2 Deindè facit, quia qualificata conceſsio ſępèr eſt reſtringenda ad qualitatem, ſeù ad quidditatem expreſſam, *Bart. conſ.* 181. *in princip. lib.* 3. illa enim qualitas dicitur data pro forma, *Pariſ.conſ.*66.*num.*112. *& ſeq. lib.*3. *& conſ.*17. *num.*27. *&* 28. *conſ.*

97. *num.* 124. *lib.*1. Siuè etiam quia, quando aliqua determinata, & certa exprimuntur, ad quæ voluit concedens tantùm teneri, declaratur, quod in alijs obligari noluit, *l.quæſitum* 12. §.*idem reſpõdit D.de fund.inſtruct.* ibi: *Nam qui hæc, inquit, excepit, non poteſt non videri de cæteris rebus, quæ in ea eſſent, ſenſiſſe.*

3 Vnde, licet prædia, quibus debetur ſeruitus, fuerint aucta, non tamen augetur modus aquæ ducendæ, quia ſeruitutis conceſsio debet attendi, non agrorum latitudo, *l. non modus* 12. *C.de ſeruit. & aqua*; quem textum latè exponit *Pecchius in tract. de aquæ ductu cap.*9.*quæſt.*3. *lib.*2. & ſic, quando quis promiſit ſuis ſumptibus ſartum conſeruare pontem, quod teneatur eam partem ſeruare, quæ per vim fluminis extenſa eſt, *Bald. & Salyc.in d.l.non modus, Boer. deciſ.*213. *num.*9. *in fin.*

4 Præterea, qui ſingulis annis tenetur gratis coquere panem, vel molere frumentum alterius pro ſe, & familia ſua, aucta familia non tenetur, *Theſaur.deciſ.*226. *n.*2. *Fontanell. de pact. nupt.tom.*1.*clauſ.*4.*gloſ.*18. *par.*1.*num.* 117. & 118. *Nigr.de laudem. tom.*1. *q.* 44.*num.*39. *Io: Koppen deciſ.*17. *Carpzou. lib.*1. *reſp.*45. & licet contrarium concludere videantur *Boer.deciſ.*213. *Reg.Conſtant.in l.vnic. num.*158.*C.de Claſſic. lib.*11. Conciliatur tamen, vt prima opinio procedat in promiſsione gratioſa; ſecunda verò, quando obligatio eſt oneroſa: & de accipiente in emphyteuſim molendinũ, cùm tali pacto, *Rodoer. ad Reg. de Marin. lib.*1.*reſol.cap.*227. *num.*10.

5 Rursùs obligatus ſoluere certam portionem pro anniuerſario, vel alijs Canonicis alicuius Eccleſiæ, vel perſonis alicuius familiæ, tantùm obnoxius remanet pro numero Canonicorum, & perſonarum, quæ tempore obligationis, vel legati reperiebantur, non pro Supernumerarijs, & auctis temporis euentu, vt poſt alios probat *Petr. Queſada controu. forenſ. cap.*2. *à num.* 33. *ad ſeqq.* vbi in puncto ſcribit, promiſſionem ſoluendi quolibet anno in perpetuum cuilibet Canonico Cathedralis Eccleſiæ tot modios ſalis, non ſe extendi ad Canonicos tractu temporis auctos.

6 Præfata autem intelligenda ſunt in materia odioſa, veluti ſeruitutum, vel contractuum, quæ eſt reſtringenda, & per conſequens ſtrictè interpretanda, *Caſtill. tom.*7. *controu.lib.*6. *de Tertijs cap.*14. *n.*37. *Pecchius in tract. de aquæductu d.q.*36. *nu.*6. & fuſiùs in *lib.*1.*q.*2. *num.*22. & *ſeq.* Secùs autem in materia fauorabili, vt ſunt conceſſiones Principum, & quidem factæ Monaſterijs, & ſic fuiſſe deciſum, augeri nempè ſalis præſtationem, teſta-
7 tur hic noſter *Author*, cuius integra verba reſcripſit *Reg. de Marin. lib.* 1. *reſol.quotid.cap.*227.*n.*18.& 19.

8 Facit etiam circà id, quia cum Capitulũ, & Clerus *S.Mariæ Piſcopij* Baroli, vigore priuilegij poſſet ſuis expenſis in Salinis Baroli cõficere centum currus ſalis albi, illumque extrà Regnum vendere, per Magiſtrum Portulanum dicta Salis confectio impediebatur, prætextu ordinis R.Cam. vt nemo per anni ſpatium poſſet ſalem facere, excepto illo Reg. Curiæ: Per R.Cam. fuit declaratum, intentionem Regis, nullo modo fuiſſe, præiudicandi gratijs conceſſis Monaſterijs, & ſic fuit ordinatum, vt permitteret dictum ſalem fieri, iuxtà tenorem priuilegiorum, ſub die 10. Iulij 1482. *in Reg.litterar.part.*25. *fol.*16.

9 Imò dicta præſtatio ſalis, licet determinata, fuit conceſſa pro indigentia pauperum Monachorum, & ſic aucto illorum numero, maiori opus eſt quantitate, attenta mente Cæſareæ Maieſtatis, quæ fortè noluit ſe precisè reſtringere ad numerum modiorum ſex tantùm, *Author hìc n.*3. & ſic regulam illam, vt aucta familia, vel re, nõ augeatur ſeruitus, vel onus procedere, niſi de contraria mente diſponẽtium appareat, ex *l.fin.* §.*Caio D.de libert.leg.* docet *Koppen d.dec.*17. *num.*

num. 19. *par.* 1.

10 An autem Canonicorum numerus augeri, vel minui poſsit, diſtinguitur, quod, aut agitur de Eccleſia non numerata, & tunc deueniri poteſt ad augendum numerum; Vel de Eccleſia numerata, vbi ſcilicet certus præfixus fuit numerus; Et tunc per Ordinarium cum conſenſu Capituli augeri poteſt, vel cũ Papæ authoritate, ſi præfinitus fuit per Papã, ſi tamẽ poſteà excreuerint Eccleſiæ facultates, vt latè declarant *Barboſa de Canonic. & dignitat. cap.* 3. *& de poteſt. Epiſcop.par.*1. *alleg.*87. *D.Eman.Gonzalez in comment.ad lib.*1. *Decret.tit.*2. *de Conſtitut.cap.*12. *Cardin. de Luca in Theatro veritatis,& Iuſtit. tom.* 12. *tit. de Canonic.& Capitul.diſc.*6.*Cæſar Panimoll.deciſ.for.Eccleſ.*98.*annot.*2.

AD QVÆST. IV.

Qualitèr intelligatur clauſula appoſita in Arrendamentis, *cum omnibus iuribus, quæ ad Curiam ſpectare poſſunt.*

ANNOTATIO.

SVMMARIVM.

G*Abellarum locaciones per modũ Capitulorum ſiunt cum quibuſdam pactis, quæ ad inſtàr legis ſeruari debent, num.* 1. *&* 2.

Clauſula in Arrendamentis apponi ſolita, cum omnibus iuribus, quæ ad Regiam Curiam ſpectant, & ſpectare poſsunt, *quæ iura comprehendat, num.*3.*&* 4.

*Ius futurum quotuplex ſit, & quodnàm veniat in eius ceſsione, à n.*5. *ad* 7.

*Conductores gabellarum, quæ iura acquirant, à n.*8. *ad* 11.

*Locatio gabellæ, quomodò iuxtà ſolitum reguletur, num.*12.*&* 13.

1 Gabellarum locationes, fiunt per modum Capitulorum, cũ quibuſdam pactis, tam ex parte Regię Curiæ, quàm priuatorum, vt etiã aduertit *Goffred. de Gaeta ſupèr Rit. eiuſdem R.C. in rubr.*33.*de Excomputis num.* 1. Quæ Capitula ad inſtar legis
2 ſeruari debent, *Corneus conſ.* 339. *in princ. lib.*1. *Pariſ. conſ.*82.*n.*47.*lib.*1. *Burſat.conſ.*190.*num.*43. *vol.*2.*Reg.de Ponte conſ.*88. *num.* 3. *lib.*2. poſt alios *Dom. Anſaldus de Anſaldis in tract. de commerc.& mercat.diſcurſ.*47. *num.* 3.

3 Et in pactis Arrendamenti Salis cum adeſſet illud, quo Regia Curia conceſsit iura ſalis Arrendatori, *cum omnibus iuribus, quæ ad* Regiam *Curiã ſpectant, & ſpectare poſſunt*; hinc dubitatum fuiſse teſtatur noſter *Author hic*, quod cum durante Arrendamento deuolutum fuiſset ius menſuraturæ ſalis, Arrendator prætendebat emolumenta ex illo iure percepta per illam clauſulam (*quæ ſpectant, & ſpectare poſſunt*) quæ comprehendebat etiam iura futura, ex *l. ſi ità quis D de leg.* 2.

4 Attamen contrarium concludit noſter *Author hic à num.* 2. per regulam *Ritus R.Cam.*2.*ſub rub.*33. *de Excomputis*, vbi in Arrendamentis ſubintelligitur clauſula *ſicut ſunt hodie in manu Curiæ*, & licet verbum, *poteſt*, ſit extenſiuum ad futura, tamen debet intelligi de futuris inſpecto tempore præſenti, quæ poterant per Curiam peti, & requiri, non ea incerta, quæ in futurum poſſunt deuolui, ex *Bart. in l.ſi ita eſſet n.*5.*D.de auro, & argento leg.*, & ſic deciſum die 2. Auguſti 1569. teſtatur noſter *Author hic n.* 6. quam deciſionem etiã recenſet *Præſ. Maſturtius in notis ad Rit.* 3. *ſub dicta rubr.*33.*de Excomput.fol.*593.

5 Quod confirmari poteſt, ex tripartita iuris futuri diſtinctione; aliud enim dicitur ius delatum; aliud ius futu-

futurum ex cauſa de præſenti, aliud autem ius futurum ex cauſa de futuro, *Paul.Galleratus de renunc. to.1. lib. 4. cap.3. à num. 38. & tom.2. cent.1. à num.1. D.Alphonſ. de Olea de ceſs.iur. tit.3. q.10. n. 2.* Ius delatum dicitur, cuius acquiſitio ex noſtra voluntate pendet, & queſitum non eſt. Ius verò futurum ex cauſa de præſenti dicitur, veluti debitum in diem, vel ſub conditione; Ius denique futurum ex cauſa de futuro eſt, quòd nec re, nec ſpe competit, veluti hæreditas viuentis.

6 His poſitis communis reſolutio eſt, futura iura venire, quæ ex cauſa de præſenti competunt, non verò, quæ ex cauſa de futuro, & superuenienti ſperantur, *l.2. D.de teſt.liber.* poſt alios *Olea d.q.10.num.21. De Luca in Spicileg. ceſs.iur.quæſt.97. num.5.& in Labyrintho ceſs.iur.via 87. num.5.R.Reuerter.deciſ.553.circà med.* vbi *Reg. de Marinis n.4. & 5.* latè *Manſ. conſult. 2. num.28. & 29.*

7 Locatio autem gabellæ habetur pro iurium ceſsione, *l. creditor D. de act.empt. Clapper. cauſ. fiſc.49. q.unic. num.1.*

8 Quid verò intelligatur translatum in Conductorem gabellarum, an ſcilicet ius eas exigendi, vel potiùs ſola commoditas illas percipiendi? In quo puncto *Bertachin.de gabell.par.2. n.2.* poſt adductis leges pro translatione iuris facientes, dicit, quod tamen illis non obſtantibus, ipſa cōmoditas percipiendi videtur locata, per *l. ſi vſufructu D. de iur. dot.* quem ſequuntur *De Luca in cit.Spicileg.ceſs.iur. q.84.n. 1. verſ.ſimilis, et in d. Labyrinth. ceſs. iur.via 150. num.12. Pacion. de locat. cap.13. num. 22.*

9 Venit etiam in locatione gabellæ ius illam exigendi, & quidquid eſt ad talem exactionem neceſſarium, puta, Capanna, vel domus, in qua exigitur, *Bertachin.d l.n.65. Burſat. conſ.190.n. 31. vol.2 Surd.deciſ.201. num.1.in fin. Pacien. d.cap.13.n.28.et cap.23. n.83.* vbi à *n.98.* ſcribit, quod clauſula, *cum omnibus iuribus, et pertinentijs ſuis*, referenda eſt ad ea, quæ ſunt de natura rei, cui addita eſt.

10 Rursùs quæritur, an iſti Conductores gabellarum, & aliarum rerum fiſcalium acquirāt priuilegium fiſci, præcipuè procedendi contrà debitores incipiendo à captura?

Et negatiuam partem tuentur *Guid. Pap.ſing.287. Boer. deciſ.180.num.10. Faber in ſuo C.lib.4. tit.4. defin.1.* quia per mutationem perſonæ mutatur conditio, & perditur priuilegium, ex *Bart. in l.per Procuratorem nu.3. D.de acquir.hæred.*

11 Sed contrarium tenent *Mauſon. de cauſ. execut. ampl.30.num.22.Guttier. de gabell. q.167. num.5. Caſtill. deciſ. 120.n. 12. & ſeq.* quia dictum priuilegium fiſci dicitur perſonale ad differentiam realis, quia ſcilicet non cōpetit ratione rei, ſed non eſt perſonale, itaùt cedi non poſsit, vt poſt alios aduertit *Surd.conſ.444. num. 11. verſ. Et non obſtat, Caſtill.d.deciſ.120. n.13.* præſertìm quia Fiſcus paſſim conſueuit ſua iura Conductoribus cedere, *Girond. de gabell. par.4. in princ.num. 19. ad fin.* & ſecluſa ceſsione, etiam conductores vtuntùr iuribus Fiſci, tanquàm eius Procuratores; vt firmant *Pacion de locat.d.cap.13.num.30. Olea de ceſs.iur.tit.6.q.4.num.7.*

12 Cæterùm recipit hæc locatio interpretationem à ſolito, adeoùt habeatur pro expreſsa clauſula in inſtrumento locationis gabellæ, vt cenſeatur locatio facta iuxtà ſolitum, *Bertachin. de gabell.par.2.nu.11. Burſat.d.conſ.190. num.36. Caualer. deciſ. 60. num.9. Pacion.d.cap.13.n.29.* & in terminis datij ſalis, ijdem *Burſat. conſ.329.num.2. lib.3.* ac *D.Anſald.in d.tract. diſcurſ.96. num.16. 17.& 18.*

13 Quinimò intelligitur de ſolito iuridico, & proùt de iure ſolitum procedit, non autem de ſolito meri facti cum præiudicio alterius, *Card.Tuſch. pract. concl.lit.S.concl.334.n.1.* factaq; locatione gabellæ cum pactis, & modis vſitatis, intelligitur de pactis, &

mo-

modis in vſum deductis,honeſtis,licitis, & à ſtatutis permiſsis, non de prohibitis, *Altograd. conſ.1. num. 29.* poſt alios.

AD QVAEST. V.

Arrendator, vel Adminiſtrator pecuniæ fiſcalis obligatus ad ratiocinia, ſi efficitur Clericus an, & qualiter poſſit conueniri.

ANNOTATIO.

SVMMARIVM.

Ratiocinijs obligati, an ad ſacros ordines poſſint promoueri, n.1.

Clericus effectus, qui erat obligatus ad ratiocinia,ſeù reliquator, an coram Iudice Laico poſſit conueniri, à num.2. ad 4.

Et quid in criminalibus, n.5.& 6.

Clericus ſuſcipiens aliquod officium, tutelam, vel adminiſtrationem ſub Laicorum iuriſdictione, an debeat conueniri coram Iudice Eccleſiaſtico, num. 7.

1 Ratiocinijs obligati, ad ſacros ordines admitti nequeunt, niſi depoſito onere, ac redditis rationibus, *cap. vnic. extrà de obligat.ad ratiocinia c.magnus 54. diſt. l.officiales 4.C. de Epiſc.& Cleric.* vtilitèrq; declarant *Barboſa lib.1. de Iure Eccleſ. cap.33.n. 134. Gibalin. de irregularit. cap.3. q.5. princ.3.Fornerius lib. 3.ſelect.cap.7.* R. *de Marin.lib.2.reſol.iur. cap. 177.& in obſeru.ad Reg.*Reuert.*deciſ.29.poſt Excobar.de ratiocin.cap.4.nu.1. D.Eman. Gonzalez in comment.ad lib.5. Decretal.in d.cap.vnico; Enric. Pirhing.Soc. Ieſu in methodo noua Iur. canon. tom.1. lib.1. tit.19. D. Didac. Bolèro de decoct. deb.fiſcal.tit.1.q.9.n.9.*vbi refert quoque noſtrum *Authorē hic*, & poſt alios agit, an Clericus conductor Regij vectigalis,poſſit in carcerem Regium duci.

2 Difficultatis cardo in eo verſatur, ſi poſtquàm factus eſt Clericus,poſſit contrà ipſum procedi, prout eueniſſe tradit hic noſter *Author*, in Arrendatore ſalis, qui cum eſſet reliquator, & iàm ſignificatus, ſuſcepit ſacros ordines.

3 Et ipſe *Author* concludit *num.4. & 19.* quod poſtquàm Clericus eſt promotus,non per hoc poteſt allegari, ipſum non debuiſſe promoueri, ſed quod poſſet allegari tãtùm,quod iudicium cœptum remanet coram laico, & quod etiam in cauſa ciuili facta executione reali contrà Clericum, non poſſit deueniri ad capturã perſonæ, ſed benè ad retentionem perſonæ, ſi erat detentus per Palatiũ ante promotionem, in criminalibus verò non poſſe de perſona puniri per laicum, niſi præcedente degradatione.

4 Idemq; tenere videtur *Reg.de Marin.lib.1.reſol.53.* vbi ſic deciſum per R.Cam. Summ. ſub die 20. Nouembris 1577. refert *ibid. n.11.* in cauſa vertente inter *D. Petrum Velaſquez* Scribam Portionis, & *Franciſcũ Morillum*, qui cum exercuiſſet officium Prouiſoris triremiũ, effectus demùm Clericus, fuit per dictum Scribam Portionis in R.Cam.vti Iudice competente conuentus ad reddenda ſuæ adminiſtrationis computa; Et oppoſita per ipſum fori exceptione, fuit prouiſum eſſe procedendum ad vlteriora petita remiſſione non obſtante, quem ſequitur *Conſ.Altimar.in obſ.ad Reg.Rouit.deciſ.20.n.23.*& in caſu debitoris fiſcalis carcerati, & habilitati cum cautione, ſcribit *Conſ. Fabius de Anna conſ. 140. lib.2.* quod ſi fiat Clericus, poſſit per Regiam Camerã Summariæ cogi.

Sed

5 Sed quoad cauſas criminales, rectè non poſſe puniri per Laicum, niſi præuia degradatione docet noſter *Author hic n. 11.* Etenim, vt dicit *Io. Andr. in c. 1. de obligat. ad ratiocin.* Clericatus etiam in fraudem aſſumptus prodeſt, quia fraus non facit, quod non dicatur impreſſus character in anima, & per conſequens ille talis, vti verus, & realis Clericus diudicandus eſt, *Epiſc. Genuenſ. in praxi for. Eccleſ. cap. 8. ſub n. 3. Rodoer. ad R. de Marin. lib. 1. cap. 48. n. 12. & ſeqq.*

6 Quod etiam comprobari poteſt, ex diſcuſſis in ſimili quæſtione, an ſcilicet Laicus, qui delictum aliquod cōmiſit, puniri poſſit à Iudice ſeculari, an autem ab eius iuriſdictione exēptus ſit, ſi poſt delictum Clericus efficiatur? De qua pleno calamo, *de Angel. in ſuo Prato ad lib. 1. C. de Epiſc. & Cleric. l. 3. Maſtrill. deciſ. 294. tom. 3. Rodoer. ad Reg. de Marin. d. cap. 48. à n. 8. ad ſeqq. D. Carol. Ant. de Luca in obſ. ad Præſ. de Franch. deciſ. 209. per tot. & obſ. 384. num. 5.* Et quid de Clerico delinquente, effecto Laico, idem *de Luca in obſ. ad Præſ. de Franch. deciſ. 417. & in animaduerſ. ad Gratian. cap. 226. tom. 2.*

7 Et in Clerico ſuſcipiente aliquod officium, vel artem, ſub laicorum iuriſdictione exiſtentem, vel facto ſequeſtro; aut depoſitario per Iudicem ſecularem, tutore, curatore, vel adminiſtratore bonorum laici, qui ad reſtitutionem depoſiti, ſeù conſignationem ſequeſtri, vel pro reddendis rationibus, coram quo conueniendus ſit, videndi ſunt *Reg. Rouit. deciſ. 20.* ibiq; *Conſ. Altimar. in obſ. Reg. de Marin. lib. 1. reſol. cap. 53. & lib. 2. cap. 177. à n. 8. Rodoer. in add. ad cit. Reg. de Marin. cap. 53. per tot. Mucci ad Reg. Sanfel. deciſ. 14. num. 14. Palma Nepos alleg. 171. t. 2. Cortiada deciſ. Cathal. 10. n. 114. t. 1. Excell. D. Franciſc. Ramos del Manzano in comm. ad leg. Iul. & Pap. lib. 3. cap. 55. à num. 5.* Et debere Clericum coram Iudice Eccleſiaſtico conueniri, pro rationibus reddendis, fuit deciſum per S.C. apud *cit. Reg. Rouit.* licet contrarium defenderit *R. Capyc. latr. conſult. 103.* vbi etiā ait, quod eueniente caſu de *d. deciſ.* cogitandum erit.

AD §. XXI.

De Iure Releuiorum.

ANNOTATIO.

SVMMARIVM.

Inueſtituræ renouatio, quare facienda, & infrà quod tempus, n. 1. & 2.

Releuium, quomodò introductum in Regno, & vnde denominetur, n. 3. & 5.

Releuij duplicati pæna, vel cum intereſſe ad electionem R. Fiſci, quando ſtatuta fuerit, n. 4.

Releuium ſoluitur à ſucceſſore, n. 6. & quid in Eccleſijs, ac Vniuerſitatibus, n. 7.

Releuij duplicati pæna, an ſit ſoluenda quoque à minoribus, vel Balijs, num. 8. & 9.

Et quid in Curatore patrimonij decocti, n. 10. & 11.

Releuij ſoluendi praxis, n. 12.

Ius releuij, ad quam quantitatem aſcendat, num. 13.

1 Inueſtitura, vel potius feudalis contractus, hāc habet ſingularem naturam, quod alterutro contrahentium, domino ſcilicet, vel vaſallo mutato, ſit renouandus, vſquè adeò, vt ſi intrà tempus legitimum, & iure feudali definitum; renouatio inueſtituræ petita non fuerit, feudum amittatur, niſi legitimæ alicuius cauſæ interuētu, vaſallus excuſationem mereatur, *c. vnic. quæ fuit prima cauſ. benef. amit. c. vn. in pr. de cap. Corradi.* Vetus autem inueſtitura, quæ & renouatio inueſti-

ueſti-

ueſtituræ dicitur, eſt actus, quo vetus feudum ſucceſſione delatum, in perſona ſucceſſoris confirmatur, ac renouatur, *c.vn. in fin. de feud.cognit. c. vn.in pr.de Conſuetud.rect.feud.* Cuius ratio redditur, quod petitio inueſtituræ, ſit quaſi cenſus deuotionis, recognitionis, & reuerentiæ, quæ domino præſtari debet, itaùt ſi non fiat, res in commiſſum cadat, *Schrader.de feud. p.6. c.1. & cap.2.num.15.& ſeq. Mozz.de feud. rubr. de ſubſtantial. ſeù requiſit.feud. à n.40. Roſenthal. in Synopſi feud.cap.6.concl.29.30.43.& ſeq. Obrecht.de feud.lib.2.cap.7.à n.40.Bocer.de.inueſt.feud.cap.5.ex n.6.Rudinger.in meth.iur.feud. lib.1.cap.11.à n. 33. lib.1. controuerſ.feud. cap.6.Georg. Scultzen in Synopſi iur.feud. cap.9.à n. 62.Georg.Adam.Strun.in ſyntagm.iur. feud.cap.10.de renouat. inueſt. ex nu.1. D.Ioſeph Vela diſſertation.iur. cap.15. & 16.*

2 Tempus autem petendæ renouationis legitimum, eſt annus, & dies, *c.vn.in princ. quæ fuit prima cauſ. beneſ. amitt.c.vn.in pr. verſ.prætereà, de prohib. feud. alien. per Frider.* Quod etiam ità eſt de Iure noſtri Regni, illud autem additum fuit, quia iure communi pro iſta habẽda inueſtitura nihil ſoluebatur; Introductum tamen

3 fuit in Regno, vt ſoluatur *Releuium*, quod ſecundùm *Hotomanum* dicitur *Honorarium*, quod nouus Vaſallus patrono largitur, introitus cauſa, eſtque medietas fructuum illius anni, quo moritur feudatarius; Cuius moris meminit Imperator *Federicus in Conſt.Regni, poſt mortem, ſub rubr. de nunciand. morte Baron.* ibiq; inſignis Feudiſta *Andr.de Iſernia, & in cap.1. §.ſed & res, per quos fiat inueſt.* inquit ab vſu tantùm loquendi, fuiſſe introductum; Vnde in ſignum deuotionis, & reuerentiæ, imò ex more introductum releuiũ concludũt, vno ore noſtri DD.& poſt *Authorẽ* noſtrum hìc, aliosque *Andreas Capanus in abſoluto tract.de Iure Releuij p.1. qu.1. & ſeqq. Borrell.in ſumma deciſ.par.1. tit.38.de releu.n.1.& ſeqq.Conſ.Gizzarell.deciſ. 8.n.8. ibiq; in addit. de Angelis n.6.de Mari n.1.Præſ.de Franch. deciſ.121.et* 425. vbi *Addent. Reg. de Curte in ſuis reſolut.feud.cap.3. ex nu. 46. Nouar.de grauam.Vaſall.t.2.grau.49. n.5.Klock de ærar. cap.42. num.14. Laratha in Theatr.feud.p.12.dilucid.39.& ſeq. R. Capyc.latro deciſ.92. n.3.lib.1. Reg.de Marin.ad Reg.Reuert. deciſ.371. nu.1. Conſ. Pratus obſeru. pract.8. & tom.3. diſcept.for.cap.21.ac in add.ad Paſchal. de virib.patr.poteſt. p.4. c.1.verſ.ad n. 11. Conſ.Petra ſuper Rit.M.C.4. n.16. t.1.Præſ.Ganauerr.deciſ.Reg.Cam.33. n.4. Vincent. Brilla ad Conſuet. Neap. tit.25.cap.2.n.170.*

4 Inſupèr aduertendum, quod licet de Iure communi non petendo inueſtituram intrà annum, & diem, amitteretur feudum, in Regno verò ex hac non petitione, non amittitur feudum, ſed eſt pœna duplicati releuij, vt omnium conſenſu aſſeritur, quod ſtatutum fuit tempore Regis *Roberti*, vt ex *cap. Regni 256. incip. In nomine Dei*, ſiuè *apud Fogiam*; & deprehenditur ex duobus reſcriptis eiuſdem Regis *Roberti*, quæ tranſcripſerunt *Iacob: Anellus de Bottis in add. d.cap.in 1.verſ.nos autem volentes, & in 2.verſ. non intendimus*, & *Laratha in theatr. feud.p.12.dilucid.*44. Et cum tempore Regis *Ferdinandi Primi* dubitaretur, an iſtæ prouiſiones Regis *Roberti* eſſent in obſeruantia? Regia Camera eiuſdem Regis Secretario affirmatiuè reſcripſit, vt ex tenore relato per *R. de Curte in ſuis reſolut.feudal. cap.3.n.* 47. vbi ſubdit, quod in hac determinatione Reg.Cam. perſiſtit, vt proptèr nõ denunciatam in tempore mortem feudatarij, non priuet ſucceſſorem feudo, ſed ſtatuta eſt pœna duplicati releuij, & ſic erunt integri fructus illius anni, quo feudatarius moritur, & ità in dies obſeruatur, licet ſit in electione Fiſci, vel accipere ſimplex, vnà cum intereſſe, vel duplicatum releuium.

5 Releuij autem nomen ſecundum

Conſ. Pratum obſ. pract. 9. contrà *Iſerniam*, *Borrell.* alioſq; dicitur à *releuando* vaſallum ſoluentem, qui niſi infrà annum, & diem obitus feudatarij, renouationem petierit inueſtituræ, ſoluet duplicatum releuium, & releuatur à pœna amiſſionis feudi, adeòq; potiùs releuatur vaſallus, quàm dominus; & hanc vocabuli ethimologiam iactat *Prat.* ſe facere, ingenij acuendi cauſa, contrà quem arguit *de Luca ad Præſ. de Franch. dec. 425. n. 2.* ex eo quia ſimplex releuium ſempèr ſoluitur, & in duplicato ſolùm verificatur, quod releuat ab amiſſione feudi; Vel quia releuat eum, cui præſtatur, aut vaſallum, qui feudum reaſſumit, *Laratha d. p. 12. dilucid. 49. n. 3. & 4.* Vel quia morte Vaſalli, vt Vaſallus cecidit, ſic cum eo cecidit feudum, & proptereà denuò oporteat releuari, hoc eſt attolli, & non *releuium* modò, ſed & *releuatio* appellatur, ſecundùm *Gerard. Voſſium de vitijs ſermon. & var. gloſſem. lib. 3. cap. 42.*

6 Soluitur autem releuium a ſucceſſore in feudo, ſi tamen eſt poſseſſor feudi, vt poſt alios ſcribit *De Luca ad Gratian. cap. 223. à num. 5. ad 6. lib. 2.*

7 Et Eccleſiæ, vel Vniuerſitates non poſſunt de nouo acquirere feuda, niſi expreſsa licentia Regis, & ſic Terris ad Regium demaniũ admiſſis introitus Baronales poni debent in capite priuati, ad finem, vt Fiſcus non fraudetur debito releuio, & deuolutione, & in multis taxatum eſt tẽpus, quod ſingulis quindecim annis ſoluant releuium, vulgò, *quindennium*, teſte *Reg. de Curte in reſol. feudal. cap. 3. num. 59. & 60.* Idquè latiùs dilucidatur *in lectione feudali Conſ. Petri Carauitæ*, quam in fine huius §. adnectemus.

8 Et tempus præfatum ad ſuſcipiendam inueſtituram, currit pariformitèr, ſine ſpe reſtitutionis in integrum minoribus, tanquàm maioribus, vt ex decreto generali Reg. Cam. de anno 1544. *in Arreſt. 72.* apud *Reg. de Marin. cit. de Curte num. 75. Laratha d. par. 12. concl. 46.* & poſt *R. Rouit.* & *Capan.* memorat etiam *Præſ. Ganauerr. deciſ. 31. num. 16.*

9 Et anno 1651. ſtatutum fuit, vt Balij, ſeù Tutores feudatariorum, infrà tempus debitum eorum nomine denuncient Regiæ Curiæ mortem, aliàs pupilli teneantur ad ſimplum, ipſi verò Balij, & Tutores ad illud plus, quod aſcenderet, vnà cum intereſse de proprio, abſque ſpe repetitionis, ex *prag. 76. de Off. Proc. Cæſ.*

10 Sed an id procedat in Curatore Patrimonij in iudicio deducti, tanquã repræſentante perſonam hæredis, ad quem ſpectat releuij ſolutio? affirmatiuè dicendum videtur, ex traditis in ſimili per *Corbul. de cauſa priuat. ob non ſolut. canon. ampl. 29. à num. 12.* vbi *num. 14.* monet Aduocatum minoris, probare, Curatorem non eſse ſoluẽdo, ſi vult illum ex capite ignorantiæ aduersùs non ſolutum canonem ex æquitate reſtitui; Verùm ſi

11 ante *d. Prag.* hoc dubitabatur de Balio, qui principalitèr datur bonis feudalibus, & conſequentèr allodialibus, vt patet ex *cap. Regni, feudatarius*, & *pragm. 2. de minor.* ac docet *Conſ. Marcian. conſ. 39. num. 20.* Eò fortiùs cogitandum relinquimus in Curatore, qui eſt tanquàm procurator ad lites, & non habet bonorum adminiſtrationem, *Conſ. Rocc. reſp. 17. num. 3. lib. 2.* & bona etiam feudalia per Senatum, aut locari, aut per quẽpiam adminiſtrari mandatur.

12 Prætereà forma obſeruata in Reg. Camera in exactione, & liquidatione releuij, traditur per *Reg. de Curte in ſuis reſol. feud. cit. cap. 3. num. 54.* quod ſcilicet compareat hæres feudatarij, vel pro eo legitimus Procurator cum ſpeciali mandato, antequà m elabatur annus, & præſentet comparitionem, in qua aſſerat, mortuũ feudatarium, cuius mortẽ denũciet R. Curiæ petẽs ſibi renouari inueſtiturã, offerẽs ſoluere debitũ releuiũ, pro cuius ſolutione præſentat liſtam corporũ, ac eorũ introituum, fructuũ, & reddituum illius

lius anni, in qua mortuus fuit feudatarius, quam iuret eſſe veram, & Rationalis, ad cuius onus ſpectat, relationem facit in Reg. Cam. quæ reſoluit difficultates, ſi quæ ſunt, tam circà liquidationem corporum, ſi ſunt feudalia, vel burgenſatica, quàm etiam circà deductionem expenſarum, & onerum, & omnibus liquidatis expeditur ſignificatoria, illaq; traditur Perceptori ſignificatoriarum exigenda.

13 Quod releuij ius in Regno calculatum fuiſſe ad ſummam ducatorum annuorum triginta mille plus, minùſue ex Bilancio trāſmiſſo ad S. R. Maieſtatem, teſtatur noſter *Author hìc n. 3.* quem refert, & ſequitur *Capan. in d. tract. de iure releu. p. 1. q. 5. n. 18.* vbi ſubdit, maiorem ſummam exigi ex ſignificatorijs releuiorum, ac ſuper eis ſatisfieri permultis officialibus tradit. Sed ex *libro nouæ ſituationis Regni anni 1669.* aſcendere poſſunt quolibet anno ad duc. 22000. Et ex *Reſultis* Regij Cedularij, duc. 26500.

AD QVAEST. I.

Si anno mortis nihil percipitur ex feudo, an debeatur releuium, & qualiter.

ANNOTATIO.

SVMMARIVM.

Releuium, an ſit medietas fructuum illius anni, quo moritur feudatarius, an facta coacernatione trium annorum præcedentium, à n. 1. ad 4.

Et quid ſi ex feudo percepti ſint fructus, ex aliquo autem corpore feudali nihil, n. 5.

Annus mortis feudatarii, quomodò computādus in liquidādis fructibus, n. 6.

Et reſpectu liquidationis olei, quodnàm tempus attendatur, n. 7. ac tranſcribuntur ad materiam duæ allegatiunculæ, à n. 8. ad 20.

1 Quæritur primò hìc, an releuiū ſit medietas fructuum illius anni, quo moritur feudatarius, vel vnius anni? Et quidem *Franc. de Amic. in repet. de his qui feud. dare poſſ. col. 1. fol. 50.* (quem ſequitur *Camill. Borrell. in ſumma deciſ. p. 1. tit. 39. n. 32.*) diſtinguit, quod aut nulli fructus ſunt percepti, & ſic ſterilitas ſit in toto feudo; & tunc poterit Fiſcus vberiorem expectare annum; Aut in parte feudi, & in parte fructuum, tunc Fiſcus tenetur ſtare illi anno, & medietas collectorum ſoluenda eſt, prout in hoc caſu iudicatū in R. C. in cauſa *Marchionis Padulæ ex Thoma Nauclerio* aſſerit *Præſ. de Franch. deciſ. 121. n. 10.* Et ſi nulli fructus colliguntur, attendi vnum annum præcedentem teſtātur *Freccia de ſubfeud. lib. 2. author. 3. n. 28. in fin. Capan. de Iure releu. p. 1. q. 18. n. 7. & 8. & p. 2. q. 5.* & *Reg. Camill. de Curte in ſuis reſolut. feud. cap. 3. num. 65. in fine,* quem refert *Reg. de Marin. in obſ. ad R. Reuert. deciſ. 248. nu. 3. in nouiſs. editione.*

2 Communis tamen, & in praxi recepta opinio eſt, quod releuium ſit medietas fructuum vnius anni, ſiuè anni mortis, non vt debeatur ex fructibus, ſed in pecunia ex valore feudi, & reditus, habita ratione de reditibus feudi, de fertili in fertilem, per tres annos præcedentes, ijſq; coacernatis, tunc de hoc veriſimili reditu, Fiſcus capit medietatem fructuū vnius anni, vt concludunt poſt alios *Barbat. de diuiſ. fruct. p. 2. cap. 14. nu. 10. Capiblanc. in pragm. 1. de Baron. n. 52. Reg. Tapia lib. 6. Iur. Regni Neap. tit. 20. in annot. ad Conſt. poſt mortem n. 4. fol. 212. Mele ad Gizzarell. deciſ. 8. nu. 19. Laratha in Theatro feud. p. 12. dilucid. 40. Præſ. R. Cam. Gananerr. dec. 33. de Luca ad Præſ. de Franch. d. dec. 121. n. 1.* quam coacervationem trium an-

norum, probari per *Bald. in l. itàut, D. mand.* inquit *Anna ſing.* 98. quem deinde ſequitur idem *Capan. d. p. 2. q.* 13. *n.* 10. Et ità fuiſſe ſolitum R. Cam. ritum, adhibito Rationalium conſilio, teſtatur noſter *Author his num.* 2. quem referunt, & ſequuntur *Capan. d. p. 2. q. 5. n. 29. & 30. Gizzius in obſer. ad R. Capyc. latro deciſ. 92. n. 8. lib. 1.* vbi noſtrum *Authorem* doctiſſimum, & æquiſſimum præconizat; & ità etiam deciſum per R. Cam. anno 1556. vt in *Arreſt.* 174. *ſeù* 175.

3 Quam ſententiam, permultis rationibus præallegati DD. comprobant, omiſſa illa varia lectione verborum *Iſerniç, illius anni*, an verò, *vnius*, prçcipuè, quia releuium ſoluitur in recognitionem directi dominij, quæ non debet pendere à contingenti exiſtentia fructuum, & ſterilitas vnius anni compenſatur cum vbertate aliorum pro cognoſcendis alicuius rei redditibus, *Velaſc. de Iure emphyt. q. 27. n. 4.* proùt etiam obſeruatur in liquidatione adohæ.

4 Prætereà aliam rationem excogitauit noſter *Author hic num. 5. & 6.* miraturq; quod à nemine fuerit ponderata, quod ſcilicèt *Conſtitutio Regni incip. poſt mortem*, ſtatuit deberi releuium, nec diſtinxit magis de illo anno, quo moritur, quàm de alio, licet vſus, & mos poſteà declarauerit, quod ſint fructus illius anni mortis, qui vſus, & mos ſeruādus erit; quando ſunt percepti fructus, non autem quando nulli prorsùs eſſent percepti, quia hoc caſu Fiſcus excluderetur à releuio, quod omninò ſibi debetur per *Conſt.* præfatam, quæ ſtatuit, pro releuio ſoluendas eſſe decem vncias, & ſic medietatem fructuum, cum feudum interpreteretur eſse redditus vnciarum viginti; quam rationem tradit etiam *Reg. de Curte in ſuis reſol. feud. d. cap. 3. num. 65.* qui fuit coçtaneus noſtri *Authoris*, & in eodem caſu ſcripſit.

5 Cęterum ſi ex aliquo corpore feudali nihil fuit perceptum, nō per hoc poterit Fiſcus prætendere releuium, proùt fuit in fructu anno præcedenti; ſed tantum ex fructibus aliorum corporum, qui per hæredem percepti fuerunt, vt tradit *Reg. de Curte d. cap. 3. d. num. 65.* quem ſequitur *Reg. de Marin. in d. obſ. 248. num. 6. in d. noua edit.* aduersùs noſtrum *Auth. hic ſub num. 2.* ac tranſcribit quoque verba *Præſ. Iul. Cęſ. Minadoi*, qui ità concludit: *Iſtoque iure vtimur in R. Cām. quidquid ex relatione mag. Rationalium aliter fuiſse ſeruatum aſſirmet Dom. Moles in ſuis deciſionibus, quas adhùc impreſsas, ex hæredum negligentia non habemus*: Idq; latè probat *Conſ. Marcian. conſ. 34. ferè per tot. vol. 1.* releuij nempè liquidationem, fieri inſpecto reditu vniuerſitatis feudi, non rerum ſingularium, & ſic pro *Ill. Magdalani Duce* iudicatum refert.

6 Si autem annus mortis feudatarij ſit fertilis, computandus eſt iuxtà modum, & praxim traditam à *Præſ. Ganauerro d. deciſ. 33. n. 21. 22. & 23.* vt ſcilicet ſi fructus feudi reperiuntur in totum, vel in partem locati, vel ſoliti locari, merces locationis erit legitima quantitas valoris, eiuſq; medietas iuſtum releuium. Quando verò non ſunt ſoliti locari fructus, annus mortis incipit currere ſub hac diſtinctione, quod aut fructus colliguntur dietim, vt gabellæ, & ſimilia, & tunc incipit à die mortis, aut colliguntur ſemèl, aut bis in anno, vt frumentum, vinum, & glandes, tunc ſi mors feudatarij contigerit ante *Kalendas Martij*; computantur fructus fertiles anni præcedentis, ſi verò cōtigerit poſt *Kalendas Martij*, computantur fructus fertiles anni ſequentis, & hanc praxim fortè ſumptam eſse ait ex *cap. 1. § his conſequentèr, tit. hic fin. lex*, de quo videndi *Præſ. de Frāch. dec. 19. et 572. R. Rouit. ſup. prag. 4. à n. 83. de feud. Conſ. Gizzarell. dec. 33. vbi Addentes, Capan. de iure releu. p. 1. q. 21. Amicangel. quæſt. feudal. 18. à n. 91.*

7 Et reſpectu liquidationis olei inſpici tempus, quo premitur, ait

Ca-

Capan. d. par. 2. quæſt.13.num.6. & in oleis quoque loquitur *cit. Conſ. Marcian. d. conſ.34.* probans attendi tempus mortis, licet pauci fuerint percepti fructus; In quo caſu reperimus quandam *allegatiunculam* manuſcriptam pro *Ill. Marchioniſſa Galatolæ*, ſequentis tenoris.

IN IVRE ET IN FACTO PRO

Ill. Marchioniſſa Galatolæ.

IN liquidatione fructuum Status Marchionatus Galatolæ pro ſoluendo Regiæ Curiæ releuio, iuxtà vetuſtiſſimum huius Regni morem, ob mortem Ill. Iulij Cœſaris Squarciafici vltimi, & immediati poſſeſſoris ſtatus prædicti, oritur difficultas, medietatem fructuum olei, cuius anni Regiæ Curiæ deberi, ſi illius, quo Marchio Iulius Cęſar obijt, qui die 3. Nouembris 1582. deceſſit, & finitur 2. die Nouembris 1583. vel ſequentis anni mortis à die 2. Nouembris 83. vſq; in diem primum Nouembris 84. Prætextu fortaſsè, quod illo anno obitus pauci reditus fuerint percepti, ſequenti verò quamplurimi, & vberrimi.

8 Et primo, quæſo, aduertatur, quod ipſi Regiæ Curiæ non oliuarum, ſed olei fructus ſunt perſoluendi, ſicuti nec ipſi Illuſt. Marchioniſſæ Galatolæ reditus in oliuis, ſed in oleo perſoluuntur, cum de olei Introitibus, & non oliuarum agatur.

9 Secundo, quod & ſi in fine Octobris, vel Nouembris menſis principio oliuæ legi incipiantur, tamen, & ſequentibus menſibus adhùc leguntur, cum non illicò, nec vnica lectione compleantur, quo fit vt oleum vſq; ad Ianuarij menſem, integrè non percipiatur, imò tempore fertilitatis, etiam menſibus Martij, & Aprilis adhuc oleum percipitur, cùm vſq; ad illud tempus oliuæ premantur, quo fit, vt cùm hominum induſtria oleum percipiatur, induſtrialis, non autem naturalis fructus dicatur, ad *Tex. ſi eius fundi, ff. de rei vind.* & ibi *Bart.* & omnes DD. & idē *Bar. in l. maritus vxori, ad l. falcidiā n. 4.*

10 Cum autem Releuij præſtatio, nõn Iure cõmuni, ſed moribus, & Regni vſibus ſit introducta, vt per *Andr. in Conſt. Reg. Poſt mortem, & in c. 1. §. firmiter de probib. alien. feud.* per *Feder. in c. 1. §. ſimiliter de capit. Corrad.* & latiſſimè per *Loffred. conſ. 15.* cuius præſtatio in medietate fructuum illius anni, quo feudatarius decedit, liquidata eſt, & non alterius, dùm tamen eo anno fructus licet pauci percipiantur, vt *Andr. in præalleg. locis*, & præſertim in *d. Conſtit. poſt mortem in verſ. Et quidem ſecundum vſum Curiæ*, quē ibi ſequitur *Afflict.* Taliſq; præſtatio per nouum feudatarium hæredem, ratione Inueſtituræ perſoluitur, vt per *Andr. in preall. locis*.

11 His igitur ſic veriſſimè præſuppoſitis, & in facto, & in iure, neceſſariò ſequitur determinandum, quod in liquidatione huiuſmodi Releuij annus obitus præfati feudatarij ſit attendendus, qui fuit 3 Nouembris 82. & finitur die 2. eiuſdem menſis 83. Cùm eo anno adhùc fructus percepti fuerint, & ex oliuis eo anno collectis, oleum peruenerit, licèt non in magna quantitate; nec vberrimi fuerint, ſat enim fuit, oleum ex oliuis illo anno fuiſſe perceptum, vt in propoſito latiſſimè *Dom. Frec. in 2. lib. ſubfeud. in 3. authorit.* firmat Iuribus, & Authoritatibus.

12 Hinc infertur, quod ſi medietas olei ex oliuis perceptis de menſe Nouembris 83. Regiæ Curiæ pro releuio eſſet ſoluenda, eſſet contrà veram Doctorum opinionem, & ſtylum ipſius Regiæ Cameræ, prout ex fidibus quamplurimorum magnificeru Rationalium exhibitis demonſtratur, poſtquā illius anni, quo moritur feudatarius, & non alterius ſit ſoluendum, vt per *Andr. & Frec. in locis præallegatis*.

13 Rursùs, quæſo, aduertatur, quod introitus oliuarum, tàm in Statu prædicto Galatolæ, de quo nunc agitur, quam in eadem Prouincia Hydruntina, ac cæteris Regni partibus, non in oliuis, ſed in oleo locantur, & ſic cùm non de oliuis, ſed de oleo agendum ſit, quod eodem Nouembris mēſe 1582. & ſequentibus menſibus perceptum eſt, & ſic in anno obitus, ſequitur quod illius medietas ad quamcumq; ſummam, ſiuè magnam, ſiuè modicam, ſit perſoluenda.

14 Idq; adeò verum eſt, vt non ipſarum oliuarum, ſed olei ex eis peruenti medietas Regiæ Curiæ ſit ſoluenda; Et quod ipſum oleum, & non oliuæ attendi debeant; demonſtratur; Nàm ſi fructus in oliuis, & non in oleo conſiſteret, omnes illæ oliuæ perceptæ antè præfatum diem 3. Nouembris 82. non ad Ill. Marchioniſſam ſucceſſorem in feudalibus ſpectaſſent, ſed ad matrem Marchionis vniuerſalem hæredem ex Teſtamento in burgenſaticis, iuxtà doctr. *Andr.*

dr.in præ alleg Conſlit.Poſt mortem, verſ.Nàm ſi eſſent fructus feudi, & à ſolo ſeparati. Sed quia re vera, non ipſę oliuę, ſed oleum, quod ex eis premitur, & percipitur, eſt in fructu, quod poſt feudatarij mortem percipitur, nõ ad hæredem in burgenſaticis, ad quem nec vna quidem ſpectauit, ſed ad ſucceſſorem in feudalibus, quæ eiuſdem olei hoc tempore percepti, ſicut, & cæterorum introituum feudalium eodem anno perceptorum eidẽ Regiæ Cameræ notam exhibuit, vt de illis Releuium ſolueretur; Iſtius ergò, & non alterius anni medietas Regiæ Curiæ præſtãda erit; maximè cùm nõ annus penitus ſterilis, ſed fructuoſus, licèt nõ vberrimus fuerit.

IVRIVM ALLEGATIONES PRO Ill.ˢ Dom. Duciſſa Atripaldi.

15 NOn eſt dubiũ ex his, quæ in facto proponũtur, puteũ hunc ſalis in tantũ eſſe in redditu, in quantum coquet cum inciſione lignaminum in nemore dicto *de la Macchia*, nam ſine lignamĩnibus, non poteſt coquere, & ab alia parte, quam à prædicto nemore incidi non poſſet.

16 Eſt etiam verum, quod redditus hucuſq; habuit ortum, quia fuerunt facta duo focularia, ad quorum neceſſariam ſuſtentationem opus eſt ſalmis ſexdecim lignorum quotidiè, cùm quibus noctu, diuq; focularia coquent.

17 Eſt deniq; verũ in facto ex probationibus factis, quod ex prædicta continua inciſione non adſunt ampliùs lignamina, vt aiunt, mortua; & infructuoſa, ob quod neceſſe fuit ab annis duobus incidere ligna fructifera, vt ſunt quercus, cerri, & ſimilia: & dicunt teſtes, quòd ex parua capacitate nemoris, & neceſſaria inciſione facienda pro duobus focularibus, vt hactenùs conſuetum fuit, nemus erit totum inciſum, infructiferum, & penitùs inutile infra octo, aut decem annos ad plus: Quodq; lignamina, quæ inciduntur, non renaſcuntur, niſi in ſpatio ſexaginta annorum apta ad iteratam inciſionem, & ad reddendos fructus, proùt hodiè.

18 Ex iſto facto indubitata oritur iuris diſpoſitio, quod non poteſt tractari liquidatio huius corporis, proùt cætera corpora; Practica enim conſueta in Regia Camera liquidandi fructus, & introitus, coaceruando tres annatas, ex regu. *tex. ita vt omnes, ff. mand.* procedit in introitibus perpetuis, & procedit præſumptiuè, quia ex redditu triennali præſumitur certus, & perpetuus redditus in futurum; Secus verò quando habetur certitudo rei, quod in futurum non poſſit eſſe in æquali redditu; & ita tradidit *Dom. Frecc.in 3.auth.n.42.lib.2.* Et ob id iura exiſtimauerunt, differentèr redditus in vita, à redditibus perpetuis, quæ latè diſcurrit *Couar.variar.reſol.lib.3. cap.1.n.7.* & *Molin. de Hiſpan.primog.lib.1.c.19.n.39.*

19 Quarè cùm indubitatè redditus iſte putei, vnà cum ipſo nemore, veniat omninò extinguendus, non poteſt propterea liquidari, proùt eſt hodiè in redditu, quaſi ſit redditus perpetuus, ſed debet non conſiderari redditus ex duobus focularibus, ſeu taliter quod poſſit coquere in perpetuum, & paritèr nemus in perpetuum eſſe in fructu taliter incidendo, & coquendo, vt nemoris, & putei introitus conſeruetur; & hoc erit non liquidando, quod coquat puteus cum duobus focularibus, nec etiam cum vno perpetuo, ſeu ita & taliter, vt poſſit in perpetuum ſubſiſtere, nàm hoc modo conſeruantur introitus nemoris, & putei; Sicut dicimus, ſi in re vẽdita ſit ſylua cædua, quæ nõ niſi decimo quoq; anno cæditur, & in anno in quo fit reuenditio, eſt decimus fortè inciſionis huius ſyluæ, tunc facta reuenditione per venditorem emptor habebit fructus huius inciſionis hoc modo v3. Si poſſedit per decennium habebit omnes fructus, ſi verò minori tempore habebit pro rata, nam debet inſpici vniuerſum tempus decem annorum, & non attenditur fructus tantum anni inciſionis, neq; alij anni attenduntur, in quo fructus percepti nõ fuerunt; Adeòquod non attenditur triennium, non attenditur vnicum tempus perceptionis, ſed ſinguli decem anni computantur pro vno anno, de quo per *Alex. & Iaſ.in l.diuortio, §.quod in anno, ff.ſol.matrim.* latè *Tiraquell. in retract. conuen.in §.5.gl.4.n.28.*

20 Ita hic non ſunt computandi præſentes fructus tantùm, ſed habita ratione extinctionis talij, & temporis quò renaſcetur lignamen, ſic tandem liquidatio fieri debet. DD. enim ex iuribus vulgaribus communiter tradiderunt, res minus eſſe æſtimandas propter periculum amiſſionis ipſarum, de quo *Cor.* facit *conſ.nu.206. vol.3. col.4 in fin.* cum latius traditis per *Rip.in l.1.in §.ſi heres, ff.ad Trebell.ibi n.26.* hinc inſpicitur qualitas loci rei ſitæ, veluti ſi ſit propè flumen, propter periculum corroſionis, vel ſi ſit in montibus, Chaſmate ſuppoſitis, & alia infinita, de quibus per *Rip.vbi ſuprà*, & ibi *Iaſ. n.9.* dixit, quod debent conſiderari qualitates rei, quæ poſſunt augere, & diminuere eam; Hinc *Ang.in §. ſi quis agens, Inſtit. de action.* dixit, quod non debet res æſtimari ſecundũ præſens tẽpus, ſed ſecũdum id, quod

co-

cõmunitèr valere poteſt;& non eſt dubium, quod propter onus annexũ res minùs æſtimatur ſecundum *Alex.Socc.Iaſ.& alios in d. §.ſi hæres*, hinc etiam dixerunt, quod res non ſimpliciter conſideranda eſt, ſed cum qualitatibus ſuis bonitatis, & malignitatis, ſiuè vitiorum, & cum alijs conditionibus, quæ habent diminuere, ſeù augere valorem rei, ad *tex.in l.eum qui in §.melior, ff.de in diē adiect.in l.mortis cauſa, §.fin. ff.de donat. cau. mor.in l pretia rerum ff.ad leg.falc.in d.l.1. §.ſi hærès ad trebell. in l.verum in §.ſed hæc res, & in l.& ſi ſine ff.de minor. in l. non ſolum, ff. de pet.hæred. cum alijs vulgar.* Emit enim Dux, & vendidit Fiſcus introitus perpetuos, & ſubſiſtentes, non autem temporales, & extinguibiles, nam tales introitus non emuntur ad rationem trium pro centenario. Quare ſi Fiſcus vult liquidare introitus nemoris perpetuos, oportet, vt inſpecta illa qualitate, fiat inciſio pro ſeruitio putei talis, vt nemus conſeruetur, & propterea diminuenda eſt inciſio ſalmarum ſexdecim, & conſequenter neceſſe eſt diminutio focularioru; vndè redditus putei non poteſt liquidari, prout hodiè ad rationem duorum focularīorum, quæ noctu diuq; coquant, ſed ad rationem vnius. Quodq; illud pariter interpellatim coquat. Et ità iuris eſse cenſeo.

Io: Franciſcus de Ponte.

AD QVAEST. II.

Si pater refutat feudum filio primogenito, quo mortuo feudum reuertitur ad refutantem, an tunc debeatur releuium.

ANNOTATIO.

SVMMARIVM.

R*Eleuium, an debeatur, ſi pater refutauerit feudum filio primogenito, & iſto ſine filijs præmoriente, feudum reuertatur ad refutantem, à num. 1. ad 4.*

Et expenditur prag.21. de feud.n.5.

Pater, quomodò ſuccedat filio in feudo refutato, & ob illius mortem ad ſe reuerſo, num.6.

1 NOtabilis eſt deciſio, in illa altercabili q̃ſtione, vtrùm pater, qui refutauit feudum filio primogenito, ſi filius præmoriatur ſine filijs, veniat ad feudum iure reuerſionis, itaùt nõ teneatur ad releuium, vel iure ſucceſsionis?

2 Quam ſanè quæſtionem non fuiſse tractatam per *Frecciam*, nec per alios inquit noſter *Author*; Aduertendum tamen eſt, quod idem noſter *Author num.17. & 41.* allegat *Frecc. in lib.2. de ſubfeud. auth. 3. num.19.* vbi hunc articulum examinat, & negatiuam opinionem tuetur, non deberi ſcilicet releuium, quam comprobat varijs rationibus, præſertìm, quia in hoc caſu feudum ad refutātem venit, non iure ſucceſsionis, ſed iure reuerſionis, adeòut illud ad patrem potiùs reuerti, quàm pater ad illud ſuccedere dicatur, ex authoritate *Andr. de Iſernia*; vnde deducit, releuium non deberi, eius enim ſolutio in ſuccedente iure ſucceſsionis fieri debet.

3 Cæterùm contrà *Frecciam*, aliosq; eſt communis opinio rerum iudicatarum authoritate comprobata, & qui dicunt potiùs reuerti, quàm ſuccedere, intelligendi ſunt de facto, vt feudum reuertatur quidem ad aſcendentes, iure tamen ſucceſſionis, & ità interpretatur *text. in §. hoc quoque de ſucceſ.feud. in ver.reuertantur*, vbi de ſucceſsione loquitur; imò refutans in feudo refutato ad ſe reuerſo, dicitur, vt hæres ſuccedere, quia per refutationem iàm erat translatum dominium in refutatarium, ex *text. in cap. 1. de alien. feud. patern.* Hinc ſoluendum eſse hoc caſu releuium concludunt *Praſ.de Franch.deciſ.3.nu.3.* vbi *De Luca in obſ. num. 2. Capan. de iure releu.par.4. queſt.17. Camill.de Laratha in theatro feud.par. 12. dilucid.53. Reg. de Curte in ſuis reſol. feud. cap. 3.*
4 *num. 53.* Et ità magna præhabita diſcuſ-

ſcuſsione deciſum in R.Cam.ſub die 18. Decembris 1570. in cauſa Baronis *Bernaudi*, qui refutauerat feudum *Cornelia Bernauda* eius filiæ, teſtatur noſter *Author hìc num.* 1. *&* 20. quem referunt, ac laudant *Capan.d.p.* 4.*q.* 17.*nu.*20. *&* 21. *D. Rodoer.ad Reg. de Marin.lib.*1.*reſol.cap.*126. *num.* 54. *Scoppa in obſ.ad Gratian.deciſ.*41. *n.*9. *&* 10. *D. Alphonſ. de Olea in Face gemina par.* 2.*impugnat.* 3.*num.*21.*&* 23. cuius deciſionis meminit etiam *Reg. Tapia*, dicens eam audiuiſse à *Reg. Montaluo, in lib.*6.*Iur.Regni Neap. tit.* 20.*in annot.ad Conſt. poſt mortem n.*21. *verſ.Sed quid fol.*214.

5 Quod etiam ſtatutum videtur ex Regia Sanctione anni 1579. tempore gubernij Exc. *Marchionis de Mondeſar in prag.* 21. *de feudis*, ibi: *Eſſendo più volte accaduto, e potendo ben ſpeſso accadere, che quelli, à i quali ſi fanno le rifutationi, paſſino da queſta vita preſente prima di detti rifutanti, nel qual caſo il rifutante ſaria obligato al releuio &c.* Ex quibus *pragm.* verbis ſuccedere iure hæreditario refutantem, & proindè releuium teneri ſoluere, infert *Reg.de Ponte de poteſt.Proreg.tit.* 8.*de refutat.feud. num.* 13.

6 Præterea confirmatur, quia feudum non deſijt eſse antiquum, ex quo regulariter, vbi refutatur feudum ſub quauis ſpecie contractus, ſiuè donationis, ſiuè venditionis in proximè ſucceſſurum, ſempèr remanet antiquum, & dicitur continuatio veteris inueſtituræ potiùs, quàm introductio nouæ formæ, *Zaſ.conſ.*13. *Amicangel. quaſt.feud.*5. *num.*14. & per *prag.* 15. *&* 17. *de feud.* propterea, quando prædecedit filius donatarius, pater donans ſuccedet in feudo, vti proximior agnatus, & perſoluit æs alienum filij, *Giurba de ſucceſs.feud.*§.13.*gl.*12. *n.*9. & ità iudicatum fuiſse in cauſa *D.Sueua Ieſualda*, cum *Comite Policaſtri*, teſtatur noſter *Author hìc n.* 44. de qua latiſsimam edidit *Deciſionem Praſ.de Franchis deciſ.*3. memorantq; *Vinc. Anna in repet. rubr. de Vaſal.decrep.atat.nu.*366. *Reg.de Ponte d.tit.*8. *de refut.feud.num.*14. *Capan. d. par.*4. *q.*17.*num*,29, & latè comprobant *Reg. de Marin. lib.*1. *reſol.cap.*126. vbi *Rodoer.* latè *in add. de Luca in obſ.ad cit. de Franch.dec.*3.*Scoppa ad Gratian. d. obſ.*41.

AD QVAEST. III.

Si hæres infrà annum mortis feudatarij reemit feudum, olim alienatum cum pacto retrouendendi, an debeatur releuium.

ANNOTATIO.

SVMMARIVM.

*REleuium, an debeatur, ſi feudum, quod Baro vendidit cum pacto de retrouendendo, eius hæres intrà annum mortis recuperauit, num.*1.*&* 2.

*Et an pro rata retrouendentis, ac reementis, num.*3. *&* 4.

*Et quid ſi hæres reemerit in vita alienantis, num.*5.

Vel in feudo redhibito per reſciſsionem contractus? transcribitur reſponſum Federici Viualdi, *à n.*6. *ad* 12.

1 PRoponitur hìc quæſtio illa, ſi feudum, quod Baro vendidit cum pacto de retrouendendo, eius hæres, intrà annum à die mortis Baronis, exercendo pactum de reemendo recuperauit, nunquid debeatur Regiæ Curiæ releuium?

2 Et quidem non teneri ad releuiũ iudicatum referunt *Iacob.de Ayello*, & *Freccia* per noſtrum *Authorem hìc* recenſiti *n.*1. vbi ſubdit, ità decidiſſe R.Cam. anno 1571. die 12. Ianuarij in cauſa Ill. *Duciſsa Amalphia*, ea ni-

nimiũ

mirùm ratione, quia releuium debetur de illo feudo, quod eſt in dominio Baronis, huiuſmodi autem feudum tempore mortis non erat in dominio Baronis, ſed alterius; Et licet in hæreditate Baronis mortui adeſſet ius luendi; tamen illud ius erat ſine fructu, quo ſolo exiſtente in hęreditate, non poterat prætendi releuium, & hæres habet feudum, tanquàm contrahens, & licet exercuerit pactum reemendi, tanquàm hæres, nihilominùs verè contraxit; Attamen
3 ad tollendas fraudes, quæ Fiſco fieri poſſent, ex quo retrouendens poſſet dicere, *ego non ſum in poſſeſſione*, & reemens diceret, *ego venio virtute pacti*, & ſic ex contractu, hoc caſu releuium ſoluere debet hæres retrouendens pro rata temporis, quo poſſedit, & hæres reemens pro rata temporis, quo reemit, & ita ſubtiliùs intuentem iudicaſſe Regiam Cameram anno 1564. in cauſa *Regentis Albertini*, & die 4. Nouembris 1572. in cauſa *Ill. Marchionis Burgentię*; Quas *Auth.*
4 noſtri deciſiones referunt, & comprobant *Capan. de Iure releuij par. 4. q. 31. à num. 7. ad ſeqq. Thor. in compend. deciſ. par. 3. ſect. 2. verb. releuium, Reg. Tap. lib. 6. Iur. Regn. Neap. tit. 20. in annot. ad Conſt. poſt mortem num. 19. & 20. fol. 213. Laratha in Theatro feud. par. 12. dilucid. 48. Reg. de Curt. in ſuis reſolut. feud. cap. 3. num. 64. Reg. de Marin. lib. 2. reſol. cap. 182. num. 4. & 5. & in obſ. ad Reg. Reuerter. deciſ. 338. à n. 2. & in obſ. ad deciſ. 490. num. 4.* ſiuè *n. 6. in edit. nouiſs.*

5 Si verò hæres reemerit in vita alienantis, proùt hoc facere poteſt filius, *Intrigliol. cent. 2. art. 32. nu. 48. & ſeq.* diſtinguitur per *Capan. in d. par. 4. q. 31. n. 13. & 14.* quod aut iſta reemptio facta fuit ab ipſo hærede, ſed in faciem alienantis, & tunc releuium eſt ſoluendum, aut reemptio facta eſt ab ipſo hærede, vti agnato, vel vti filio, & tunc non eſſe ſoluendum dicit, licet cogitandum relinquat.

Neq; ad hęc omittendū cenſuimus quoddam reſponſum apud Nos manuſcriptum, vz.

IVRIVM

ALLEGATIONES

PRO

Magnificis Luccheſinis.

CONTRA

Regium Fiſcum.

Super ſolutione Releuij.

6 QVòd Magnifici Luccheſini ad aliquam ſolutionem releuij non teneantur. Suadetur Primò ex ipſa *Conſtitutione Regni, poſt mortem, ſub tit. de morte Baronis nuncianda Imperatori,* quatenùs in ea expreſsè dicitur, ideò mortē Baronis denunciandam eſſe, vt ſciatur, cui ab Imperatore feudum ſit concedendum, ad quem finem, dictam denunciationem requiri tradit etiam ibi *gloſ. in princ.* & ideò dicūt *Feudiſtæ*, releuium deberi pro impetratione inueſtituræ, vt tradit *Marin. Frecc. in tract. de ſuffeud. in 3. author. Baronū n. 2. 19. 21. & 50.* Hinc etiam videmus, quod de tranſlatione feudi per contractum, ſiuè etiam per legatū cum Regio aſſenſu, non ſoluitur releuium, quia non eſt opus inueſtitura, vt tradit *Afflict. in tit. per quos fiat inueſt. col. 10. in fin. & Minado. in Conſt. Regni in aliquibus n. 52.*

7 At hæredes Magnifici Luccheſini feudū, de quo agitur, non volebant, neq; eius inueſtituram, cum per reſciſſionem ſecutam illud iam redhibitum eſſet, & emptio facta à Magnif. Luccheſino ipſorum Patre ad non cauſam eſſet redacta, iuxta *tex. in l. ſi prædiū, C. de ædil. actio. & l. voluntate, §. fin. cum glo. ff. quib. mod. pign. & l. cum autem, § Iulianus ait & l. facta, ff. de ædil. edict.* Certum eſt enim, quod redhibitio etiam in re ſtabili locum habet, *d. l. ſi prædium, C. de ædil. act.* Et maximè dicendum eſt in caſu noſtro ex falſa aſſertione *Ill. Pompei Columnæ* vēditoris, quòd hoc feudum nullis creditoribus eſſet obnoxium, proùt in proprijs terminis firmat *Excommunicatus Author in tract. diuid. & indiuid. in 3. p. n. 620.* ex qua falſa aſſertione cū Magnif. Luccheſinus, contra illum redhibitoria egiſſet, obtinuit reſciſſionem contractus:

Ergò abſurdiſſimum eſset dicere, quod eius hæredes, poſt reſciſſionem ab ipſo impetratam, inueſtituram petere tenerentur, cum altera die eſsent hoc feudum reſtituturi, maxime quia pro conſecutione pretij contrà venditorem quotidiè inſtabant, & per executorium in forma Cancellariæ effectualem aſſiſtentiam, & executionem obtinuerant ſupèr eius bonis.

8 Secundò, Releuium ab eo debetur, qui per ſucceſſionem poſt mortem alterius feudi dominium acquirit, & ideò videmus, quod Eccleſia ob ſucceſſionem Prælati releuium ſoluere non tenetur, quia penès Prælatum non eſt dominium feudi, ſed penès Eccleſiam, vt firmat *Andr. de Iſer. de cap. Corradi, §. ſi mulier n. 15.* latè *Frecc. in tract. de ſuffeudo in 3. author. Baronis n. 15. per totum*, Ergò Magnifici Lucchesini ad ſolutionem releuij non tenentur, cum dominium feudi per redhibitionem ſecutam, ipſo Iure retrotranslatum eſset in venditorem, per *tex. in l. voluntate, §. fin. ff. quib mod pign.* tradit *Iſer. in c. ſi vaſallus de feud. col. 3. verſ. in omnibus iſtis, ſi de feud. ſuer. contro. Salic. in d. l. ſi prædium in fin. C. de ædil. actio. Raphael Cuma. in l. 1. ff. de donat. Couar. var. reſol. lib. 3. c. 8. n. 2. in fin. cum ſimil.* Ergò ſequitur, quod Magnifici Lucchesini nulla ratione ad ſolutionem releuij teneantur.

9 Et hæc veritas confirmatur, nam cõmunis eſt Doctorum ſententia, quod ſi contractus reſcinditur, aut ab eo diſceditur, quia ab initio nullus erat, aut retro, & ab initio nullus fuiſse fingitur, tunc ex eo contractu laudemia non debentur, vt firmat *Tiraq. de retract. conuent. §. 6. gloſ. 2. n. 6.* referendo *Bal. Caſtr. Io: Fabrum in l fin. § ſed quia noſtri, Cod. comu. de lega.* vbi etiam dicit, quod vix quenquam huic opinioni aduersãtẽ reperies, quã concluſionem latius comprobat, idem *Tiraq. de retract. conſanguin. §. 1 gl. 2. nu. 7.* licet autem prædicti Doctores loquantur in laudemio debito ex contractu; idem tamen in releuio debito per ſucceſſionẽ, dicendũ eſse ex idẽtitate rationis cõſtat, quia quod apud VltraMontanos appellatur laudemium, In Regno dicitur releuium; Licet illud ex trãſlatione feudi inter viuos, hoc ex ſucceſſione debeatur, vt tradit *Iſer. de cap. Corradi, §. ſi mulier n. 14.* Et ideò cum per redhibitionem ſecutam, emptio facta per Magnif. Lucchesinum, ante eius mortem redacta fuiſset ad non cauſam, ac ſi penitùs non interueniſset, vt de Iure ſuperius demonſtratum fuit, ſequitur, quod eius hæredes, non poſſint ſolutione releuij prægrauari.

10 Quartò dato, quod eſsemus in dubio, quod negatur, ſemper iudicandum eſset, releuium non deberi, nec facienda erit extenſio de ſimilibus ad ſimilia, argumento eius quod dicit *gloſ. in l. 1. C. quæ ſit longa conſuetudo*, quod de plauſtro olei non fit extenſio ad plauſtrum vini, & in propoſito noſtro tradit *Andr. de Iſer. per quos fiat inueſt. n. 7. & 10. & de cap. Corradi n. 15. & Frecc. in d. 3. author. Baronum n. 15. circa finem*, & hoc maximè in caſu noſtro dicendum eſt, quia ratione dubij euentus, nullum intereſse Regij Fiſci conſiderari poteſt, nam poterit alias contingere, quod venditor, contra quem reſciſſio emptionis obtẽta fuit, emptore citius moriatur, vt tradit *Frecc. in d. 3. author. n. 14.* Quo caſu ab eius hęrede releuium erit præſtandum; licet poſseſsio adhuc reperiatur penès emptorem, quia venditor quoad ſolutionem releuij pro poſseſsore erit habendus, cum poſſit ad ſui libitum pro ſolutione pretij poſſeſſionem recuperare, vt tradit *Frec. in d. 3. Author. Baronum n. 8.*

11 Non obſtat autem prædictis, ſi dicatur, ꝙ per reſciſſionem ſecutam, dominium feudi retrotranslatum non erat in venditorem, cum abſq; traditione regulariter non transferatur, *l traditionibus, C. de pact.* & quia nemo ſibi mutare poteſt cauſam poſseſſionis, *l. cum nemo, C. de acquir. poſſeſs.*

Nam reſpondetur primò, quod per redhibitionem ſecutam, dominium feudi verè, & ipſo iure retrotranslatum fuit, in venditorem, prout de Iure ſuperiùs latè comprobatum fuit, & ex hac noua cauſa extrinſecùs accedente, cauſa poſseſſionis nouata fuit penes Magnif. Lucchesinum, per *tex. in d. l. cum nemo.* & ibi tradita per *DD.* Nam cum anteà poſſideret Iure dominij, poſt reſciſſionem cæpit loco pignoris poſſidere, vt dicitur *in l. Iulianus, §. offerri, ff. de actio. empt.*

12 Præterea dato quod dominium ipſo iure retrotranslatum non eſset in venditorem, non propterea dicendum eſt, quod locus ſit ſolutioni releuij, cum Magnif. Lucchesini inueſtituram petere non teneantur, vt ſuperius demonſtratum fuit.

Federicus Viualdus.

AD QVAEST. IV.

Si mortuo feudatario, qui tenebat feudum emptum cum pacto retrouendendi, & venditor virtute pacti reemit feudum ab hærede, an debeatur releuium.

ANNOTATIO.

SVMMARIVM.

Releuium, an debeatur, ſi venditor reemit feudum ab hęrede feudatarij emptoris cum pacto retrouendendi, à num.2. ad 4.

Hanc deciſ. *tranſcripſit* Reg. de Marinis, num.1.

Et quid per mortem emptoris, qui regio aſsenſu ſuper feudi diſtractione non impetrato deceſsit, num.5.

1 Hanc noſtri *Authoris* quæſtionem integram tráſcripſit *Reg. de Marin. in obſeru. ad Reg. Reuerter. dec.490. num.3. par.2.* ſiuè *num.4. & 5.* iuxtà *nouiſs. edit.* tra-
2 ditq; *Author* quæſtionem hanc, non fuiſse à noſtris Regnicolis tactam, & in caſu, de quo agebatur, fuiſse productum quoddam antiquum decretum ſub die 4. Nouembris 1547. facta etiam relatione in Coll. Conſ. vbi per viam legis fuit prouiſum, quod debetur in tali caſu releuium; & anno 1548. die 11. Aprilis, vbi fuit etiam prouiſum, releuium deberi integrum per hæredem retrouendentem feudum, de quibus adſunt *Arreſt.*87. *& Arreſt.*89. apud *Reg. de Marin.*

3 Sed fuiſse dubitatum, addit idem noſter *Author*, an hìc hæres ad integrum releuium ſoluendum teneatur, vel pro rata temporis? Ratio dubitandi fuit, quia quando retrouenditio non eſt facta in fraudem, ſed ex neceſsitate virtute pacti, quod contractum reſoluit, minùs tenetur ad releuium, & poſtquàm releuium eſt medietas fructuum, hæres non tenetur, niſi pro rata temporis, quo fru-
4 ctus percepit; Contrarium tamen iudicatum fuiſse teſtatur, nimirùm deberi integrum releuium, quia illud debetur ab hærede, & ſucceſſore; vnde ſat eſt, ipſum fuiſse hæredem, & quod Baro mortuus fuerit cum dominio, & quod ſemèl heres ipſe illius feudi dominium, & poſseſsionem nactus fuerit, licet poſteà ex neceſſitate alienauerit, quod etiam deciſum tradit *Reg. Reuerter. dec.*338. ibiq; poſt *Authorem* noſtrum *in obſ. Reg. de Marin. num.*1. *et in lib.2. reſol. cap.*182. *n.*5. *Reg. Tap. lib.6. Iur. Regni tit.*20. *in annot. ad Conſt. poſt mortem num.* 20. *verſ. at quando fol.*213. *Thor. in comp. deciſ. par.3. ſect.3. verb. releuium, Capan. de Iure releu. par.4. queſt.5. à n.*15. *Nouar. lib.1. forenſ. q.74. Reg. de Curte in ſuis reſolut. feud. cap.3. n.62. et 63.*

5 Deberi autem Regiæ Curiæ releuium, per mortem emptoris feudi, qui Regio aſſenſu ſupèr feudi diſtractione adhùc non impetrato deceſſit, dum demùm à venditore impetratus extiterit, tenet *Reg. Reuert. dec.* 490. vbi *Reg. de Marin. in obſ. num.* 1. *et* 2. *et lib.2. reſol. cap.*182.

AD QVAEST. V.

In releuio, an deducenda ſit vita militia, quæ ſoluitur ſecundogenitis.

ANNOTATIO.

SVMMARIVM.

Vita, & militia, an deducenda ſit in releuio?

Hanc deciſ. *imprimi curauit* Capan. *n.*1.

*Et arguitur affirmatiuè, num.*2.

Sed contrariæ deciſiones confirmantur, n. 3. & 4. ac tranſcribuntur verba Bammacarij, *num. 5.*

Et an procedat in omni vita, & militia, aut paragio, à num. 6. ad 8.

Annui introitus in burgenſaticum, an deducantur in releuio, num. 9.

1 NOn modica oritur difficultas in præſẽti Authoris quæſtione, quam imprimi curauit cũ alia ſequẽti, *Capan.* poſt ſuum *tract. de Vita, & Militia fol.* 239. an deducenda ſit Vita, & Militia, adeò, vt de remanẽtibus fructibus, medietas pro releuio ſit ſoluenda?

2 Et affirmatiuè concludendum videtur, quia fructus intelliguntur deductis oneribus, *l. fructus, et l. diuortio §. impendia D. ſolut. matrim. l. ſi à patre 39. §. fructus D. de petit. hæred. Franc. de Angelis in tract. de impenſis dotal. art. 2. num. 14. & art. 24. num. 21.* & in noſtris releuij terminis *Afflict. deciſ. 252. num. 6. Maſtrill. deciſ. 112. Capan. de Iure releu. par. 1. quæſt. 13.* Sed vita, & militia debita fratri à feudatario eſt onus feudale, ex *Conſt. Comitibus,* vbi *Iſernia in 2. lect. Afflict. n. 2. 3. et 4. Reg. Tap. in ver. de bonis patris fol. 197. lib. 6. Iur. Regni.* poſt alios *Capan. in tract. de Vita, et Militia q. 4. Petr. de Gregor. eod. tract. q. 3.* proptereà, vti onus feudi, deducenda eſt in releuio.

3 His verò non obſtantibus, contraria verior eſt ſententia, & releuium, & vita militia non minuantur, alterum ſcilicet per alterum, vt ſic, vt primogenitus debeat ſoluere vitam militiam integram, proùt etiam integrum releuium, nulla in altero facta deductione; quam ſententiam poſt *Iacob. de Ayello* amplectitur noſter *Author hìc num. 1.* & ità ſæpiùs iudicatum in Reg. Cam. teſtatur, & in releuijs Ducis *Andriæ*, Comitis *Seuerini*, & Principis *Sulmonis*, quia vita, & militia potiùs eſt onus proptèr feudum, quàm onus feudi, vt referũt, ac ſequuntur *Capan. de Iure releu. p. 2. quæſt. 14. Reg. Tapia lib. 6. Iur. Regni Neap. ad Conſt. poſt mortem num. 10. et 11. fol. 213. Præſ. R.C. Ganauerr. deciſ. 34. num. 13. Didac. de Mari ad Gizzarell. deciſ. 8. num. 8. Camill. de Laratha in Theatr. feud. par. 12. dilucid. 42. Thor. in compẽd. dec. par. 3. ſect. 3. verb. releuium an integrum fol. 54. et in ſupplem. verb. vita, et militia fol. 655. Epiſcop. de Afflicto controu. forenſ. in add. ad cap. 46. et 47. num. 43. fol. 486. Bottilier. in tract. de ſucceſſ. ab inteſt. tit. de ſucceſſ. feud. et vita mil. cap. 3. num. 36. Donadeus in tract. de renunciat. cap. 6. num. 53. 91. et 92.*

4 Proùt etiam deciſum fuit in Reg. Cam. die 8. Iulij 1596. ſupèr liquidatione releuij ob mortem *Ill. Marchionis Vaſti*, vt in *Arreſt.* 501. *ſeù* 504. ex recollectis per *Reg. de Marinis*, qua in cauſa, fiſci iura tutatus fuit *Reg. Camill. de Curte*, vt in ſuis *reſol. feud. cap. 3. num. 70.* vbi *num. 69. in final.* verbis aſſerit ſic paſſim, & indiſtinctè iudicare Reg. Cam., quod non deducatur onus vitæ militiæ.

5 Aliam deciſionem affert *Bammacarius*, quem refert *Capan. de Iure releu. d. par. 2. qu. 14. num. 9. & 10.* vbi ſequentia eius verba tranſcribit: *Vidi dubitari, & diſcutere hunc articulum contrà Regium Fiſcum, & ex ore Dom. Regentis Moles hodie 26. Nouembris 1590. audiui fuiſſe pluries deciſum, & ſuo tempore, quo præſidebat in Regia Camera, pro Fiſco iudicatum, & ita ipſe notatum habebat in quinterno, & hùc confert deciſio Regentis Moles ſuprà allegata, ea potiſſima ratione, quia vita militia nõ ex feudo, ſed propter feudum debetur: Ergò eius fructus non minuuntur; Et è conuersò, Aduocatus aſſerebat deciſionem eiuſdem Regentis tunc latam in alia cauſa contra Regium Fiſcum. Pro Fiſco fuit adductus Laffred. in cap. Imperialem, de prohib. feud. alien. per Feder. & Iac. de Ayell. de iure adohæ num. 94. & ſeq. pendet nunc quæſtio in-*

ter

ter Regium Fiſcum in Reg. Cam. cum N. . . . . . D. Paulo Feniceo contrà Fiſcum aduocante.

6 Quæ concluſio ampliatur, non ſolùm in vita militia debita fratri ſecundogenito, ſed etiam in vita militia debita patruo feudatarij, poſt noſtrum *Authorem*, *Capan. d. par. 2. q. 14. num.* 24. & in *d. Arreſt.* 501. apud *Reg. de Marin.* eſt enim eadem ratio, quæ pro omni vita militia militat, ideò id erit in omni caſu, nec aliqua diſtinctio habenda eſt, vt fundant *Author* noſter *in ſeq. q. 6. n.* 4. & *Reg. de Curte d. loc.*

7 Idemq; dicendum de paragio fœminis debito, probat *Capan. d. par.* 2. *q.* 15.

8 Imò eſtò, vita militia ſit, & dici poſsit onus feudi, itaut ob illam poſsit vendi feudum, ideòq; tranſeat ad emptorem vti onus rei, & ſuccedat loco legitimæ, vt latè per *Capan. de vita, & militia q. 4. per tot.* adhùc dicit noſter *Author n.* 10. *& ſeq.* quod iudicauerunt, deductionem non eſſe faciendam, quia deductio prædicta nunquàm conſueuit fieri in releuio, niſi pro rata rei ſeparatæ à feudo, vnà cum dominio, itaùt hæres illo anno non percipiat fructus illius ratæ, quia non eſt dominus, nec ipſe, nec eius prædeceſsor, & etiam quando Reg. Cam. eſſet in caſu, quo Reg. Curia poſset percipere releuium pro hac rata, tempore mortis illius, cuius occaſione fit deductio, quæ omnia ceſſant in vita militia, & in ſecundogenito eam prætendente; & *Authorem* ſequuntur *Capan. de Iure releu. d. p.* 2. *q.* 14. *n.* 18. 19. *&* 20. *Epiſc. de Aſſlict. in cit. controu. forenſ. in add. ad cap.* 46.
9 *n.* 42. vbi infert, ex relatis noſtris *Authoris* verbis, neutrũ verificari in ann. introitibus in burgenſaticum vẽditis, quia non diuiditur, nec ſeparatur à feudo rata, ſeù quota ipſius cum dominio, per venditionem annuorum introituum, nec tempore mortis creditoris Reg. Curia poteſt exigere releuium ab hærede creditoris, & cum debitum fuerit contractum pro commodo feudatarij, qui pecuniam percepit, non debet dominus directus pati diminutionem releuij, ſed hæres feudatarij, qui pecuniam pro venditione ſuſcepit, & latè proſequitur in *ſeqq. num.* de deductione horum introituum, de qua etiam *Capan. d. tract. par. 4. q. 6. Conſ. Hodierna controu.* 47. *& habes in Arreſt.* 504.

AD QVÆST. VI.

An vita militia diminuat releuium.

ANNOTATIO.

SVMMARIVM.

QVæſtionem iſtam, ſeù potiùs allegationem additam, edidit Capan. *n.* 1.

Expenſæ, quænàm ex releuio deducantur in liquidatione fructuum, à num. 2. *ad* 6.

EGregiè, & neruosè hìc fundatur
1 eadem concluſio, de qua in præcedenti egimus, vitam nẽpè, & militiam non minuere releuium; eamque imprimendam curauit *Capan.* poſt *ſuum tract. de vita, & militia fol.* 241. *vſque ad* 244. Aduertimus tamen, quod non videtur noſtri *Authoris* deciſio, ſed eſt *Allegatio* deindè inſerta, ſiuè quæſtio addita, vti eam appellat *ibid. Capan.*; Vnde remittimus ad annotata *in præced. quæſt.* Annotanda tamen ſunt aliqua circà deductionem expenſarum, de qua hìc, & ſuperiùs nonnulla tanguntur.

2 Eſt itàque de praxi indubitatum in Regno, ex quantitate releuij deducendas eſſe expẽſas, gratia fructuum factas, vt poſt *Anth.* noſtrum, aliosq; Ca-

Capan.de Iure releu.p.1.q.13.Conſ.Hodierna contr.47. n.1. Præſ. Ganauerr. deciſ.34.n.14. & ſeqq.Reg.de Marin.in obſ.ad R. Reuert.471. n.1. Bottilier. de ſucceſs.tit.de feud.& Vita militia cap.3. n.19.& ſeqq. Vnde *R.de Ponte de poteſt. Proreg.tit.8.de refut.feud.§.4.n.15.* dicit, quod releuia deductis oneribus ad nihilum ſolent reduci.

3 Deducuntur expenſæ factæ in colendo poſſeſſiones, & colligendo fructus, item expenſæ molendini feudalis factæ in renouando molam, quæ arbitratur duratura per annos tres, & in reficiendis inſtrumentis ligneis, ac in reficiendo, & purgando riuo aquã ducente, *Author hic n. 32.* & *q.9. nu. 23. Præſ.Ganauerr. deciſ.34. à nu.24. ad 26.Reg.de Curte reſol.feud.cap.3.n. 71.& 72.* vbi ſubdit praxim, quod
4 Reg. Cam. ſolet reſeruare informationem capiendam in beneficium Fiſci; ſimilitèr deduci quantitates debitas Creditoribus, mercedes, & ſalaria Officialium exigentium introitus feudales, & ſalaria Dohanerijs, & Credenzerijs Dohanæ Baronalis, inquit *Capan.de releu.p.1.q.13.n.25. 26. & 27.* ex *Auth.* noſtro infrà *q.14.*

5 Non autem deducuntur expenſæ, quæ non ſunt factæ immediatè fructuum cauſa, veluti impenſæ pro cuſtodia Caſtri feudalis, *Author* noſter in *præced.quæſt.5. n.5. Reg.Reuert.dec. 225. Capan.d.p.1.q.13.n.13. Ganauer. d. dec.34. n.21.* vbi *num.22.* idem di-
6 cit de expenſis in fulciendo, & reparando parietes Caſtri; Proùt, nec deducendas eſſe expenſas in ſatisfaciendo ſalarium Caſtellani, vel Ærarij, & alias ſimiles tenent *cit.Ganauer. d.l.n.22.Reg.de Curte d.cap.3.num.71. Reg. de Marin.ad* Reuerter. *deciſ.225. num. 2.*

AD QVAEST. VII.

In releuio, an debeat fieri deductio Adohæ, quando illa non ſoluitur per feudatarium ex pacto?

ANNOTATIO.

SVMMARIVM.

Adoha, an in releuij liquidatione deducenda ſit, n.1.& 2.

Et quid in adoha extraordinaria, num.3. et 4.

Vel ſi adoha non ſoluatur per ipſum hæredem, ſed per alium, et refertur exemplum, n.5. et 6.

1 INſurgit contingibilis quæſtio, ſi in anno, quo debetur adoha, moriatur feudatarius, & hæres teneatur ad releuium, vel donatiuum debeatur Regi, an hoc caſu feudatarius omnia onera prædicta ſoluere teneatur, vel vnicum tantùm, vel alterutrum ex eis?

2 Et communis eſt concluſio in praxi recepta, alterum tantùm deberi, vel adoha tantùm, vel releuium, & ſic quando adoha non reperitur ſoluta, & contigerit deberi illo anno, tunc quantitas adohæ, deducitur ex quantitate releuij, & tantò minùs ſoluitur pro releuio, & ſi reperitur ſolutum releuium, & ſuperuenit ſolutio adohæ, tunc etiam feudatarius nõ debet moleſtari pro adoha, ne feudatarius duplici onere grauetur, habeatq; vnde viuat illo anno, ſemper enim quod eodem anno duo onera Vaſallo imponuntur, vnum tantùm eſt ſoluendum, proùt eſt in Collecta, ex *cap.Papæ Honorij, Author hic n.1.et 2. Reg.Tapia in rubr.de Conſtit.Princ.*

cap.

cap.4.n.77. Conſ. Paſchal. de patr. poteſt. p.4.c.1.n.14. Capan. de Iure releu. p.2. q.16. et de Iure adohæ q.13. Bilotta concluſ. feud.18.n.15. Thor. in comp. dec. 1. 1. ver. releuium, an teneatur fol.471. Laratha in Theatr. feud. p.12. dilucid. 29. et 54. Reg. de Curte reſol. feud. cap.3. n.71. R. *de Marin. in obſ. ad* R. Reuert. *dec.247.n.1. et obſ.371.n.1.* vbi R. *Reu.* declarat, quando intrà annum, à die mortis computandum, adoha impoſita eſſet; ſecùs ſi adoha ſoluta eſſet eodem anno per defunctum, & ità deciſum refert in cauſa *Comitis Triuenti*, ſub die 4. Septembris 1521. defuncti, qui de menſe Ianuarij adoham ſoluerat; ſequitur *De Luca in obſeru. ad Præſ. de Franch. dec. 306. n.4.*

3 Diuerſum autem eſt in adoha extraordinaria, ob aliquas imminentes neceſſitates impoſita, & ſic cum quæſtio accidiſſet in cauſa releuij debiti Regiæ Curiæ, ob mortem *Ill. Principis Melphicti*, qui ex hac vita migrauit anno 1632., quo Baronibus Regni, occaſione imminentis neceſſitatis belli, fuerat Regio iuſſu præcedente iniunctum, vt Domino noſtro Regi auxilium præſtarent, cum tot Equitibus, conſideratione habita ad eorum vires; vnde in liquidatione releuij dubitabatur, nùm in illa medietate fructuum Regiæ Curiæ debita, pro releuio deduci deberet id, quod ſucceſſor in feudo impendit pro faciendis *Equitibus*; Et affirmanmandum videbatur, ne feudatarius duplici onere grauaretur; At Regia Camera ſub die 24. Ianuarij 1656. contrarium iudicauit, ex quo dictum ſeruitium non eſt adoha, neque perſonale ſeruitium, ſed quoddam ſubſidium per accidens occaſione imminentis neceſsitatis elargitum, & fuit potiùs voluntarium, quàm coactum, vt refert *Reg. de Marin. d. obſ.247. n.2. & 3.* quem ſequitur *De Luca d. obſeru. 306. num.5.*

4 Contrarium quoq; dicendum videtur, adhùc ſcilicèt deberi alterutrum, quia ambo proueniunt ex neceſsitate legis; nempè adoha, & ſic ſeruitium militare, ex neceſsitate legis mortuæ, & donatiuum ex neceſſitate legis viuæ, vt probat *Marin. Frecc. de ſubfeud. auctor. 3. num. 26.* quia etſi donatiuum ſit voluntarium, tamen dicit *Præſ. Amat. conſ.12.* quod nullus euadere poteſt rigidos exactores dicti donatiui, & iuxtà *Ouidij* monitum, *eſt orare Ducum, ſpecies violenta iubendi*, ſequitur *Capan. de iure adoh. d. q.13. num.9. & ſeqq.* Si autem ea ſit neceſsitas, vt extrà ordinem donatiua gratioſa petantur, & ex beneuola, ac prompta deuoti animi totius populi, & ſubditorum erga ipſum Principē ſignificatione, & oblatione proueniant, non videntur excepti Vaſſalli, qui maiori fidelitatis, & amoris nexu adſtricti, promptiores quoque exhibere ſe debent in fouendis Principis commodis, arg. *tit. de forma fidel. & l.1. in fin. C. de conduct. præd. fiſc. lib.11.*

5 Sed quid ſi adoha non ſoluatur per ipſum hæredem petentem inueſtituram, ſed per alium, vt quia feudum fuerit venditum cum pacto, quod vēditor ipſe teneatur ſoluere adoham, an ſi moriatur iſte emptor, poſsit hæres deducere in releuio adoham per ipſum non ſolutam? Et in hac quæſtione, quam nouam dicit noſter *Author num. 3.* Præſidentes illius temporis diſtinxerunt, aut ille emit feudum liberum ab onere adohæ, & Rex præſtat aſſenſum, itaùt tale tranſierit in emptorem, tunc fuit dictum, non deberi fieri adohæ deductionem, quia adoha non fuit ſoluta, & feudum ea lege, ne ſeruitium ſoluatūr, datum intelligitur;
6 Si verò feudum non fuerit venditūm francum, ſed venditòr promiſit ſoluere adoham, & Rex in aſsenſu reſeruat ſua iura, ſiuè expreſsè, ſiuè tacitè, per clauſulam, *Iuribus Curiæ ſemper ſaluis*, ſub qua clauſula releuium includi, probat *Capan. de Iure releu. par.3. quæſt.10.* & tunc fuit iudicatum, quod debeat fieri deductio adohæ, etiam ſi per illum feuda-

tarium

tarium non fuerit ſoluta adoha, quia ſufficit, vt à quocunque Rex illã recipiat, & ità deciſum fuiſse tradit noſter *Authcr num.* 5. *&* 6. quem per per eadem ferè verba refert, & ſequitur *Capan. d. tract. p. 2. q.* 16. *n.* 24. *&* 25.

AD QVÆST. VIII.

An releuium poſſit exigi à tertio poſſeſſore, & quid in duplicato.

ANNOTATIO.

SVMMARIVM.

R*Eleuium ſoluendi onus, an ſit reale, vel perſonale, & quemcunque poſſeſſorem ſequatur, à num.* 1. *ad* 3.

Deciſ. *hanc trãſcripſit* Thor. *n.* 2. *in ſin.*

Quidue deciſum fuit in cauſa creditorum Ill. Marchionis Gruptulæ, n. 4.

Et qualitèr procedat in releuio duplicato, vel in habente cauſam à Fiſco, ſiuè poſt deuolutionẽ feudi, n. 5. *&* 6.

Releuium, an ſit onus feudi extrinſecum, an verò intrinſecum, num. 7. *&* 8.

Et an cedat in damnum hæredis, vel creditorum, num. 9.

1 SVbuenit alia q̃ſtio, an onus ſoluendi releuium ſit reale, vel perſonale, cum ſi realis actio eſſe concedatur, ſempèr afficit rem, & quemcunque rei poſſeſſorem ſequitur, quod ſi perſonalis referatur, tantùm circà obligati rei perſonam reſtringitur; ſi verò mixta ſit, vel perſonalis in rem ſcripta, tunc contrà rem, etiam exerceri poteſt, §. *omnium*, *Inſt. de action.*

2 Et perſonalem tantummodò, pro releuio competere actionem, concludi videtur; fuit enim introductum moribus, quorum diſpoſitio dirigitur in perſonam ſucceſsoris, eam obligãdo, ad ſolutionem releuij, & ſic eſt quędam prętatio extrinſeca à feudo, vt probatur ex *Andr. de Iſern. in cap.* 1. §. *ſed ſi plures num.* 11. *per quos fiãt inueſt.* Et in Regno pęna non accipientis intrà annum inueſtituram; & non ſoluentis releuium, cum non ſit caducitatis, vel amiſsionis feudi, ſed duplicatæ ſolutionis releuij, obligatio eius non reſpicit feudum, ſed perſonam, & præſertim in duplicato iſto releuio, quod debetur pro dicta pęna; nam in pęnalibus Fiſcus non habet hypothecam, vt alibi diximus; & ità hanc ſententiam tenent poſt *Frecciam* Pręſ. *de Franch. deciſ.* 121. *num.* 6. *&* 14. *Gizzarell. deciſ.* 8. *num.* 3. *& ſeqq. Bilotta concl. feud.* 18. *num.* 2. *Reg. Tapia lib.* 6. *Iuris Regni tit.* 20. *in annot. ad Conſt. poſt mortẽ n.* 35. *&* 36. *f.* 216. *Io. Bapt. Thorus in comp. dec. p.* 2. *ver. releuium, an exigi debeat fol.* 548. vbi poſtquam tranſcripſit hanc noſtri *Authoris* deciſionem, comprobat *cit. deciſ. Gizzarell.* ſecundùm quam iunctis S. C. Aulis referente *Conſil. D. Gregorio Angulo* deciſum refert in cauſa *Ill. Marchionis Cuſani cum Multiplico de Paneſe* die 14. Maij 1626. ac teſtatur etiam *Capan. de Iure releu. p.* 1. *q.* 13. *in fin.* Qui tamen omnes fatentur, Regiam Cameram de facto, & ſine actione reali, conſueuiſse procedere contrà tertios poſſeſſores.

3 Non eſt tamen recedendum à deciſione per *Authorem* noſtrum hic tradita, quod verè, ſcilicet debeatur releuium à tertio poſſeſſore, quam ſententiam quoque tenent *De Medic. conſ.* 18. *num.* 10. *Reg. de Ponte de poteſt. Proreg. tit.* 4. *de regal. impoſ. num.* 13. *Mele ad Gizzarell. deciſ.* 8. *n.* 15. *Barbat. de diuiſ. fruct. par.* 2. *cap.* 14. *à n.* 12. *Laratha in theatr. feud. par.* 12. *dilucid.* 39. *n.* 10. *&* 11. *Conſil. Staib. cent.* 2. *reſol.* 176. *à num.* 77. *Reg. de Curte reſol. feud. cap.* 3. *num.* 68. *De Luca ad Pręſ. de Franch. deciſ.* 121. *num.* 3. *Conſ. Petr. Caranita in ſua lection. feudali n.* 18. in

fine

fine huius §. inſerenda; & *Authore* noſtro relato, comprobant *Capan. de iure releu. par. 1. quæſt. 13.* poſt *nu. 30.* vbi tranſcripſit allegationem *Garciæ Barrionueuo Marchionis Cuſani* in dicta cauſa *multiplici*, *& par. 3. quæſt. 3. Gallupp. in meth. feud. par. 4. cap. 4. n. 13. & 14 Nouar. collect. 3. num. 19. verſ. Et quantitas, ſuper prag. 18. de Off. Proc. Cæſ. Reg. Capyc. latro deciſ. 92. n. 4. & 5. lib. 1. & conſult. 13. à num. 24. & 25. lib. 1. Præſ. Ganauer. deciſ. R. C. 4. num. 62. & per tot. Epiſcop. de Afflict. in ſuis controu. for. in ſupplem. addit. ad cap. 47. ex num. 1. fol. 32. Iul. Capon. diſcept. for. 394. num. 40. & ſeqq. tom. 5.*

4 Et in cauſa creditorum *Marchionis Gruptulæ*, in qua Fiſcus prætendebat Terrã *Gruptulæ* eſſe deuolutã in beneficiũ R. Curię ob mortẽ *Marchionis D. Caroli Sãchez de Luna* abſq; hærede in feudis, & frater vterinus prętendebat, ipſum eſſe hęredem, & comparuit in R. Camera, denunciando mortem fratris, petendo inueſtituram, offerendo releuium, tandem Fiſcus deuenit ad concordiam cum fratre vterino, & illum admiſit ad ſucceſſionem, mediante ſolutione octo millium ducatorum, incluſo releuio, vt *in deciſ. R. Cam. 1. 2. & 3. Præſ. de Ganauerro*, cumque fuerit deciſum, cauſam remitti ad R. Cam., dum tractabatur de articulo ſucceſſionis fratris vterini in dicto feudo, teſte *Reg. Sanfel. in prax. iudic. ſect. 17. num. 10.* cauſa propoſita, fuit etiam dubitatum, an liceret Fiſco trãſigere, ſine colluſionis labe, in præiudicium creditorum, vt apud *cit. Ganauer. dec. 3.* Et an ſolutio releuij ſit onus reale, cui tãquàm credito anteriori, deberẽt cedere fructus feudi, an verò perſonale, itaùt applicandi eſſẽt creditoribus, & Fiſcus agere deberet cõtrà perſonam ſucceſſoris? Et pro releuio, pecuniam peruentam ex fructibus *Gruptulæ*, fuiſſe liberatam Regiæ Curiæ, excluſis creditoribus Marchionis, etiam cum aſſenſu, teſtantur *Præſ. Ganauerr. d. deciſ. 4. & Conſ. Petr. Carauita in dict. ſua lection. feudal. num. 19.* qui fuit Aduocatus creditorum.

5 Quod non ſolùm procedere reſpectu ſimplicis releuij, ſed etiam reſpectu releuij duplicati, vt pro illo Fiſcus habeat actionem realem contrà tertium poſſeſſorẽ, *Author* noſter *hic* firmat *n. 12.* quem referunt, & ſequuntur *Capan. d. par. 3. quæſt. 3. num. 19. Reg. Capyc. latr. d. deciſ. 92. n. 5. Capon. d. diſcept. 394. num. 41. in med.* alijque.

6 Limitant verò *Reg. Rouit. conſ. 97. num. 6. lib. 2. & Montan. controu. 20. num. 10.* poſt *Frecc. de ſubfeud. auth. 3. num. 27. verſ. Quæro*, ſi feudatarius tertius poſſeſſor haberet cauſam à Fiſco, vt Fiſcus eo caſu non poſſit agere pro releuio debito per prædeceſſorem, itaùt feudo deuoluto, nequeat deindè, nec etiam præferri creditoribus feudi; vt conſuluit *Camill. de Medicis conſ. 55. à num. 5.* quem ſequitur *Capan. de iure releu. par. 4. q. 4. nu. 11.* licèt alitèr ſcripſerit *De Luca lib. 2. de linea legali art. 111. num. 3.*

7 Nec officit, quod releuium ſit quędam præſtatio extrinſeca à feudo per morem inducta ex *Andrea de Iſernia*; Nàm prætèr reſponſiones traditas à *Capon. d. loc. num. 44. & ſeqq. & à Garzia Barrionueuo in d. §. 2.* apud *Capan. d. par. 1. q. 13. poſt num. 30.* vbi etiam confutat *Gizzarellum d. deciſ. 8.* dicimus, quod eo ipſo, quo feudatarius accipit inueſtituram, contrahitur debitum fiſcale ex releuio, moribus inſtituto, & poſteà à iure ſcripto canonizato in *Conſt. poſt mortem*, pro quo vti Fiſco debito, tacita contrahitur hypotheca, *l. 1. & 2. C. in quib. cauſ. pign. l. aufertur §. fiſcus D. de iure fiſc.* quæ ſequitur rem, pęnes quoſcunq; reperitur, *l. Imp. 2. D. de public.* Imò onus releuij eſt intrinſecum feudi, & ineſt à iure conſuetudinario, & ſcripto, fuit enim moribus introductum, & iure ſcripto approbatum per *dict. Conſt.* ideoque de primęuo, & ſimplici more non adhùc in legem redacto, loquutos *Andream*, & *Frecciam*, probant *Capan. d. par. 1. quæſt. 7. ex num.*

num.24. Præſ. de Ganauerr. d. deciſ.4. ex num.23.32.& 33.& ſeq. Et ſic negari non poterit ad minùs eſſe actionem ex lege Regni, & per conſequēs condictionem ex lege, & in rem ſcriptam, *Capan.d.q.7. num.33.*

8 Præterea, etiā præciſa veritate doctrinæ *Iſerniæ*, ꝙ releuiū ſit præſtatio extrinſeca à feudo, non per hoc competit actio perſonalis tantùm pro releuio, vt dicit *Camill.de Medic. d.conſ. 18. in princ.* Sed eſt præſtatio extrinſeca à feudo, cum hypotheca feudi, orta ex illo contractu, ſeù quaſi, ratione petitionis inueſtituræ, & ſic eſt onus feudi non intrinſecum, ſed extrinſecum contractum, per feudatarium, quia illa hypotheca eſt onus, & ità intelligendos eſse *Ann. Medic. Reg.Tap.* & *Marcian.* inquit *Conſ.Petrus Carauita in d. lection. feud num. 21.* ex quo aſserunt, hodiè releuium eſſe factum onus feudi, nàm R.Cam. agit cōtrà tertios poſseſsores, quodq; hoc intelligendum eſse ait de onere extrinſeco, orto ex contractu per ipſum feudatarium, & *Marcian. in conſ. 34. num.1.* dicit quaſi onus, & *Capan. in 3. par.* ponit quatuor *quæſt.1. 2.3. & 4.*

9 Et proptereà propriè eſt onus ipſius hæredis feudatarij, & in eius damnum cedit, non autem in damnum creditorum feudatarij defuncti, vt fuit iudicatum in S.C. *Gizzarell. d.dec.8. Reg.Capyc.latr. d. deciſ.92.* vt procedat reſpectu creditorum cum aſsenſu, reſpectu quorum hæres non poteſt deducere ſolutionem factam pro releuio, ſed reſpectu creditorum ſine aſsenſu, & legatariorum ipſe tenet, quod ſolutio releuij cedat in eorum damnum, & hæres poteſt deducere. Et in cauſa creditorum Ill. *Ducis Grauinæ D. Michaelis Antonij Vrſini* in vna Aula per S.C. fuit iudicatum, ſolutionem releuij cedere in dānum creditorum, & Ill. *Ducisſa Sermonetæ* ſoror, & hæres, fuit declarata creditrix Patrimonij *Ducis D. Michaelis Ant. fratris* pro quantitate ſoluta pro releuio, vt refert *cit.Carau.d.lect. feud. num.22.*

AD QVAEST. IX.

Feudo refutato qualitèr, & quando debeatur releuium.

ANNOTATIO.

SVMMARIVM.

Releuium, an debeatur ex feudi refutatione proximè ſucceſſuro facta, num. 1.

Deciſ. *iſtam* Dom. Reg. *traſcripſit* Reg. de Marin. *ibid.*

Et ad materiam inſeritur Conſultatio *per* Authorem *elucubrata, n.2.*

Enarratur cauſæ ſtatus à num.3. ad 6.

Et refertur notabilis Reg.Cam. *conſultatio, num. 54.*

Releuium moribus odioſè, ac irrationabilitèr introductum, num. 7. & 8.

Et an debeatur ex contractu inter viuos, aut ex refutatione, à n.9. ad 16.

Clauſula in regiſtratione refutationis apponi ſolita, vt liceat Regio Fiſco exigere releuium à quo voluerit, *exponitur, à num. 17. ad 19.*

Releuium, qualiter exigi poſsit ex pacto, ob refutantis, ac refutatary obitum, vbi refutatio aſſenſu indiget, n. 20. & 21.

Et declaratur gratia anni 1557. in pragm.14.& 15.de feud. *in refutationibus,* ex nunc pro tunc ſequuta morte, *& quid reſeruato vſufructu, vel purè, à num. 22. ad 34.*

Subſcriptio, vidit fiſcus, *an præiudicet Regio Fiſco, num.35.*

Fraudes releuiorum in refutationibus quomodò præſumantur, aut excludantur, à num.36. ad 53.

Ea

1 EA eſt concors omnium ſententia, vt ex feudi refutatione bona fide non animo fraudandi facta, releuium minimè debeatur, cum habeat illud ex contractu inter viuos, non verò ex ſucceſsione, pro qua releuium ſolui moribus introductum eſt, vt docet *Author* noſter *hic n. 11.* cuius verba tranſcripſit *R. de Marinis ad Reuert. deciſ. 271. num. 4. & 5.* & Nos
2 poſt alios dilucidauimus in ſequenti *Conſultatione, pro Ill. Duce Tulbij D. Hieronymo Pignatello* exactè lucubrata, ea quidem mente, vt illam pro annotatione quoque ad *hanc quæſtionem* poneremus.

CONSVLTATIO

PRO

Ill. Duce Tulbij D.Hieronymo Pignatello, nepote, ac refutatariò Illuſt. Principis Strongoli, & Comitis Meliſſæ D.Dominici Pignatelli.

CVM

REGIO FISCO.

Supèr regiſtratione refutationis feudorum, abſque clauſula, releuium exigendi, tàm per mortem refutantis, quàm refutatarij, *ſed, vt moris eſt, facienda, ad intellectum* Pragm. 14. 15. & 20. de feud.

D. O. M.

3 SI auctoritates Patronorum in iudicijs valerent, ab ampliſſimo viro Fiſci cauſa defenditur; ſi vſus, à peritiſſimo; ſi ingenia, ab eloquentiſſimo (vt cum eloquentiæ Patre exordiar *in Orat. pro l. Corn. Balbo*): Quæ ſunt igitur meæ partes? auctoritatis tantæ, quantam vos in me eſſe voluiſtis; vſus mediocris; ingenij, minimè voluntati paris. Vtinam verò, vtinam *Ciceronis* eloquio, *Papiniani* acumine, *Vlpiani* elegantia, *Pauli* copia vti poſſem, aut alacritate *Demoſthenis*, iucunditate *Iſocratis* excitari, & permiſcere omnia cùm *Pericle* valerem: Veruntamèn orationis meæ defectum ſupplebit noſtra hæc tàm bona, imò optima cauſa, in qua, quò plura dicam, plura video adhùc eſſe dicenda: & Fiſcalis inſimùl inſtantiæ rigorem temperabit Senatorum probata integritas, ac ſumma doctrina, quorum idem, ac *Caligulæ* pium quandoque, *Suetonio* teſte, votum, *ne quid reſpondeant præter æquum*; Eoq; magis fauſto affulgente ſydere digna Clientem fouet ſpes, in virtute ipſiuſmet lectiſſimi Fiſci Patroni, qui *illa vera lucra* diiudicat, *quæ integritate ſuffragante* percipiuntur, nec quærit *de poteſtate, ſed potius de iure victorias, quando laudabiliùs à parte Fiſci perditur, cum iuſtitia non habetur*, ex monito *Theodorici Regis*, apud *Caſſiodor.*

 var.

var.lib.1.epiſt.22. Marcello Fiſci Aduocato reſcribentis .

4 Quod, vt ratum faciam, atque teſtatum, veram facti ſeriem , ea, qua potero breuitate, prænarrabo .

Facti enarratio.

Ill.D.Dominicus Pignatellus Princeps Macellę, vulgò Strōgoli, & Comes Meliſſæ, cū retroactis annis primò duxerit in vxorem Ill.Ducis Montis Sardi D.Ioſephi Caraccioli Sororem, cum qua filiam, poſt modicum temporis è viuis ablatam, procreauit: Ipſaque deinde in ſecundo partu ad meliorem vitam profecta, denuò quatuor ab hinc annis, præfatus Princeps in matrimonium duxit Ill.Principiſſam Macchiæ D. Dianam Gambacurta, quæ licet cum primo eius viro filios minimè procreaſſet, cum prædicto tamen Strongoli Principe filiam in lucem emiſit, in cuius doloroſo partu mater ipſa, & cum ea, poſt ſeptuaginta dies, eadem filia communi luce orbatæ fuere: Qua de re Princeps ipſe anno 1689. non ſemel ad coniugalem ſtatum iterùm redire ſtuduit.

At quia Ill.D.Hieronymus Pignatellus, Tulbij Dux, Ill. Duciſſæ D. Lucretiæ Pignatellæ, pręfati Principis vtrinque coniunctæ Sororis primogenitus filius, cuius tueor iura, ſacroſancto matrimonij fœdere D.Iſabellam, D.Ioannis Pignatelli filiam recepit, & iamnùm cum ventre prægnante; Conſiderauit, & rectè Strongoli Princeps, non ampliùs ei opus eſse pro ſuæ domus conſeruatione ad aliud matrimonium conuolare, dum ipſe Dux D.Hieronymus, ex Principis veluti Sorore Nepos, imò de eiuſdem familia, ac linea Pignatellorum de Rahello, *agnationis incrementum propagare, vetuſtæ familiæ claritatem, Domuſque bona tàm præualet conſeruare; Propterea Strongoli Ciuitatem, ac Meliſsæ oppidum, vnà cum titulis, præfato Duci D.Hieronymo eius nepoti inter viuos donauit, refutauitque.*

Pro cuius refutationis validitate ab anno 1689. ſub die 13. Decembris cum inſtrumento opportunis clauſulis roborato præceſſit d.Ill. Duciſsæ D.Lucretiæ, ipſius Ducis Matris, ac Principis Sororis, de medio abdicatio, & conſenſus, ſuper quo die 19.Decembris Regius aſsenſus fuit impetratus, ac in forma Regiæ Cancellariæ expeditus, ad exuberantem quidem cautelam, cum illo opus non eſset, Anna in rubr.de Vaſall.decrep.ætat.à n.261. v.q.ad 291. Reg.Rouit.ſuper Pragm.1.num.117. de titul.abuſ.Camill.de Medic. conſ.77 num. 24. *proùt ità per S.R.C. deciſum refert* Thor. in comp. deciſ. tom.1. verbo refutatio facta, Nouar. ſuper Prag.20. de feud.collect.16.num.8.

Qua ſtante abdicatione, & conſenſu dictæ Duciſſæ, dicto Principi proximè ſucceſſuræ; mediante procuratione cum ſpeciali mandato ab ipſo Principe facta, ſub die 31. Maij currentis anni, Neapoli, ad beneficium d.Ducis primogeniti, abſque vlla reſeruatione, aut conditione, ſed purè, ſimpliciterque, ex memorata, eaque firmiſſima conſeruandæ Domus ratione, ſtipulata eſt refutatio.

Hinc eſt, quod inita refutatio, abſque aſsenſu legitima redditur, cum aſſenſus Domini in ceſſione cum conſenſu proximioris, vel immediatè ſucceſſuri facta, minimè requiratur, vt pro indubitato fundat Camill.de Medic.conſ.136. a num.7. ad ſeqq. *& ſic contra Fiſcum in fortioribus quoque terminis pluriès per Reg Cam. deciſum refert* ibid.num.13. *Eòque potiùs pro validiſſima firmatur, cum ſit ſimplex, & abſque reſeruatione, aut conditione aliqua, ex quo aſsenſu non indiget,* Reg.de Marin.ad Reuert.deciſ.450.in obſer.num.2. *poſt alios.*

Cauſæ ſtatus.

Requirente verò Reg.Pragm.20. de feud. *vt Fiſco innoteſcat, quod infrà quindecim dies re-*
5 *futatio regiſtretur, cumque in Supremo Regiæ Cameræ Tribunali pro regiſtratione inita fuerit relatio,* ſolertiſſimus Fiſci Patronus *hac formula inſtitit.*

Fiſcus non impedit regiſtrationem, dummodò in regiſtratione apponatur clauſula, ſtante quod refutatio eſt omnium feudorum, liceat Regio Fiſco exigere releuium, tàm per mortem refutantis, quàm per mortem refutatarij, & reſpectu capitum contentorum in Reſulta, inſtat fieri mandatum.

Aſsumptum.

6 Hæc, vt expoſui, Senatores optimi, ità geſta ſunt: nunc verò reliquum eſt, vt oſtendam Fiſcalis inſtantiæ rigorem, ſub Iuſtitiæ, ac æquitatis ductu, harumque ſub auſpicijs ſtatuendam eam, & pro votis diffiniendam: Abſit verò, vt releuium moribus odioſè introductum, & quidem in ſucceſſione mortis cauſa tantùm, ad actū inter viuos protrahatis; ac vſitatum exactionis morem, vel ob refutatarij, vel refutantis obitum, Fiſci euincat auctoritas: Et quoniam ſub eximio I.C. qui fiſci partes nunc dignè ſuſtinet, non de poteſtate, verùm de iure inquiritur; Ne hac in cauſa meis partibus videar defuiſſe, per hæc certò certiùs Clientis Iuſtitiam demonſtrandam obſequentèr duxi.

7 EST equidem notum, quàm quod notiſſimum, de iure communi feudorum, Inueſtituræ renouationem, ſeù reintegrationem a directo Domino gratuitò faciendam, *Feudiſtę ex cap.1. §.prætereà ſi quis, de prob. feud. al. per Frid. & c. vn. de probib. feud. alien. per Loth. cum concord. Schrader. de feud. p.6. c.3. num.24. Roſenthal. in ſynopſi feud. cap.6. tit. quib. mod. feud. acqu. concluſ.66. num.3. Vult.1.f.7.n.95. & ſeq. Bocer. de inueſt. feud. c.5 n.5. & 6. Rudinger. in meth.1.f. lib.1. c.11. n.33. & ſeq. & lib.1. contr. for. c.6. poſt alios Georg. Schultzen. in ſynopſ.1 f. c.9. num.62. Georg. Adam. Strun. in ſyntag.1.f. cap.10. Aphor.1. & Aph 3. & 4.* I. *Releuium moribus odioſè introductū.*

8 Moribus autem introductum in Regno, vt ſoluatur releuium, quod eſt medietas fructuum anni illius, quo moritur feudatarius; cuius memor eſt *Imperator Federicus* in Regni *Conſt. poſt mortem in fin.* ibi: *Recepto veruntamen aliquo releuio, vt eſt moris, &c.* vbi Feudiſtarum coryphæus *Andreas de Iſernia,* nullibi inueniſſe quid ſcriptum de releuio fidem præſtat, niſi quod ipſe ſcribit *in cap.1. §.ſed, & res, per quos fiat inueſt. & in cap.1. §.ſimiliter n.14. de cap. Corrad.* inquiens nomen hoc *releuium* eſſe barbarum, ab vſo tantùm loquendi introductum, extrà naturam feudi, & de rigoroſa conſuetudine, quæ non extenditur, *ad tex. in l. cum quidam, D. de liber. & poſth.* illudq; eſſe odioſum, & cognitum ex quadam conſuetudine, ſeù improbo more teſtatur *Andr Capan. in tract. de iure releu. p.1. q 1. num.4. & 5.* poſt alios quos amplectitur *Pratus diſcept. for. t.3 cap.21. à n.2. & pract. obſ. cap.8. n.10. & 11.* & odioſum, ac irrationabile fatetur *Reg. Reuert. dec.564. n.4.* Imò *Marin. Freccia de ſubfeud lib.2. auth.3. n.3.* dubitando ait, præfatum improbum morem in hoc Regno tempore Gallorum hìc viuentium effluxiſſe, quod *Frecciæ* dictum, ex eadem conſuetudine apud eoſdem Gallos vigente, comprobat *Capan. cit. loc. n.7.*

9 EX quibus euidentèr infertur, quod, cum ab hærede in ſucceſſione feudi releuium deberi mos Regni introduxerit, non autem a contrahentibus, ſi diſtrahatur, & transferatur feudum in vita, illud non debetur: Fuit hæc magiſtralis eiuſdem *Andreæ* doctrina *in dict. Conſt. poſt mortem 1. col. nu.50.* ibi: *Vndè, & Filius, vel alius ſuccedens, quia eſt moris, ſoluit releuium, contrahentes verò non, ſicut ementes, et donatarij, nec filius, quando ſibi ſucceſsuro pater donauit, niſi tunc donaſset omnia bona ſua, etc.* II. *Ex feud ſucceſſione tantùm debetur, non verò eiuſdē inter viuos translatione.*

Idemque *Andr. in d. c.1. §. ſed et res n.7. per quos fiat inueſt. Ad primum*, inquit, *reſpondetur, quod releuium ſoluitur ab hærede; ab emptore, et contrahente non ſoluitur; ſic ſe habet conſuetudo, mos, et forma Curiæ, vt, et de hoc not. infrà de Cap. Corrad. §. mulier; Vndè ſemper pater, vt excludat Curiam à releuio, donabit filio feudum in vita ſua, qui faciet fidelitatem, et inueſtituram petet infrà annum, et nihil ſoluet: hoc iuſtum eſset tunc, quando in fraudem, hanc* (non faceret), addit *Liparul. ibi lit. E.*

Et inferiùs ibi: *Veriùs videtur, vt etſi donetur illi, qui aliàs ſucceſsurus eſt, vt ſi pater filio vendat, vel alienet non omnia bona feudalia, vt ſuprà dicitur, quod non ſoluatur tunc releuium, quia in ſuccedente hærede tantùm ſolutionem releuij mos introduxit, et cum ſit minùs rationabile, vt ſoluatur, quod non eſt impoſitum, nec promiſsum, non trahitur ad ſimilia, etiam eandem rationem habentia, etc.*

10 Et ità ſe habet communis Noſtratum ſententia, rerum etiam iudicatarum auctoritate firmata; nempè ex refutatione proximè ſucceſſuro facta releuium non deberi in morte refutantis, ea, quam Anteſignanus *Andr.* tradidit, ratione, quia releuium ſolui debet per ſucceſſionem defuncto, non verò per acquiſitionem factam inter viuos.

Afflict. in d §. ſed, et res n.21. et in Conſt. conſtitutionem D.M. n.16.
Ant. Capyc. in repet l. Imperialem § prætereà n.23. verſ. extrà f.53.
Freccia de ſubfeud. lib.2. auth.3. n.17. et 34.
Io. Vinc. Anna alleg.23. n.9. et alleg.97. n.16. et ſing.568.
Preſ. de Franch. deciſ.121. n.4. et 5. vbi *de Luca in obſ. n.4.*
Reg. de Ponte lect. feud.2. n.50. et 51. et de poteſt. Proreg. tit.8. de refutat. feud. à n.1. et § 3 n.1. et 4. vbi *Thor. in add.*
Reg. Moles in dec. Reg. Cam. §.21. de iure releu. q.9. n.1.
Reg. de Curte reſ. feudal. cap.3. n.50.
Reg. Reuerter dec.271. 324. et dec.294. num.1. dec.343. n.1. dec 403. n.2. vbi *R. de Marin in obſ et ad dec.564. n.1. et in calce Arreſti R. Cam.702. in p. edit.*
Camill. de Medic. conſ.18. n.10. et 11.
Epiſc. Ricc. collect.7133.

Conſ.

Conſ. Marcian. conſ. 38. ferè per tot.
Laratha in Theatr. feud. p. 12 diluc. 49. n. 14.
Capan. de iure releu. p. 4. q. 14. et ſeqq.
Gallupp. in meth. feud. p. 4. cap. 4. n. 45.
Borrell. in ſumma dec. p. 1. tit. 38. de releu. n. 45.
Reg. Tapia lib. 6. iur. Regni tit. 20. n. 13. et 14. et tit. 21. de reſut. feud. n. 12. et 13.
Thor. in comp. dec. p. 1. ver. releuium, et p. 2. eod. v. et p. 1. ver. reſutatio.
Conſ. Rocc. reſponſ. 43. n. 9. et reſp. 52. d n. 7.
Conſ. Pratus forenſ. diſcept. t. 3. cap. 21. n. 6. et Pract. obſ. cap. 8. n. 5.
Gizzius in obſ. ad R. Capyc. latr. tom. 2. dec. 186. n. 10.
Rodoer. in add. ad R. de Marin. t. 1. reſol. 23. num. 6. et 7.
Conſil. Altim. in obſeru. ad Reg. Rouit. conſ. 31. num. 20. et 21. lib. 1. et ad conſ. 9. nu. 7. et 14. 2. tom.
Rota in annot. ad R. Rouit. conſ. 59. n. 8. to. 1.

11 Id, quod expreſsè declarauit *Pragm.* edita anno 1579. circà præſentationem reſutationum in R. Cam. infrà 15. dies, quæ eſt 20. *de feud.* in illis verbis (*E perche quando dette refutationi ſono ben fatte ſenza frande, portano eſcuſatione dal releuio*) vt obſeruat in illius *annot. Reg. Tapia lib. 6. iur. Regni tit. 21. fol 200. poſt Reg. de Ponte de poteſt. Proreg. tit. 8. §. 4. n. 4.* & notat etiam *Conſ. Roccus reſp. 43. n. 28. in fine.*

III. *Vndè ob refutatarij, non refutãtis naturalẽ mortẽ exigendum.*

12 ET ſic ob mortem refutantis, releuium minimè debetur, cum reſutatarius non veniat, vt illius ſucceſſor, ſed habuit feudum ex refutatione, non ex ſucceſsione: releuium autem in ſucceſsione per naturalem mortem tantùm eſt moribus introductum, vt prefati DD. communitèr tradunt. Vnum verò haud prætereundum arbitror, quod in fortiori hypotheſi, diffinitum per Regiæ Cameræ Senatum refert *Reg. Reuert. in dec. 403.* vbi Ill. Marchio Vaſti, donatarius Principatus Francauillæ, & ſi non eſſet immediatè ſucceſſurus, tamen cum haberet aſſenſum, fuit abſolutus ab impetitione fiſci petentis releuium ob Principis donantis obitum; alijque ſimiles caſus deciſi leguntur apud eundem *Reg. Reuert. dec. 404. n. 4.* vt alias deciſiones conſultò prætercam.

13 Quòd vſquè adeò verum eſt, vt mos iſte ſoluendi releuium ob feudatarij mortem intelligatur de vera, non autem ficta, nempè per ingreſſum religionis, per clericatum, vel per foriudicationem in Regno, ex ſæpè ſæpiùs repetita ratione, vt in vno illo ſucceſſionis caſu releuium ſit introductum, *Reg. Reuerter. dec. 564. t. 2.* ibique alios addit *Reg. de Marin. n. 2.* ſubnectens, per Reg. Cam. iudicatum in cauſa Ill. Ducis Salandræ D. Hippolyti Reuerterij non deberi releuium ob mortem ſui fratris primogeniti, qui cum Theatinam Religionem ingrederetur, ei bona omnia feudalia reſutauit, quia per reſutationem, & religionis ingreſſum acquiſiuit: de qua deciſione adeſt *R. Cam. Arreſt. 709.* de anno 1659. apud eundem *Reg. de Marin. in 2. edit.* meminitq; peritiſſimus noſter S.R.C. Decanus *Dux Vaſti Girardi D. Carolus Petra ſuper 2. tit. M.C. n. 16. circà med.*

14 Prætereà, licet reſutatio dicatur præuentio, ſeù anticipatio ſucceſsionis, & ſit quædam abdicatio, & remiſſio iuris ſui, donando ei, qui aliàs eſset ſucceſsurus, vndè releuium ſoluendum eſſe videbatur, cum ſemper pater hoc facere poſſet ad euitandam releuij ſolutionem; Attamen ſecundum omnes DD. tali caſu releuium non ſolui teſtatur *Reg. de Ponte de poteſt. Proreg. d. tit. 8. §. 3. n. 4.* ex eo, quia debetur ex conſuetudine in ſucceſſione tantùm per mortem, quæ non extenditur vltrà caſum; Proindè allucinatum eſse *Io. Vinc. de Anna in repet. c. 1. de Vaſal. decrep. ætat. num. 226.* dicentem, reſutationem ſapere vim vltimæ voluntatis, idem *de Ponte* prudentèr obſeruat.

15 Neque in hoc vado hærebit ingenij mei cymba, ſi *Andr. Iſern.* grauiſſimi ſcriptoris doctrinam, quæ omnium Noſtratum fide corroborata eſt, admittatis *in cap. 1. §. ſed, et res, per quos fiat inueſt. n. 9.* ibi: *Fiſcales noſtri in Regno Siciliæ introduxerunt, et dicunt, quod ſoluitur releuium (quando agnatus agnato, vel pater filio reſutat) propter fraudem, quia vix vaſallus ſolueret releuium, cum ſemper pater reſutaret, vel donaret ei, qui ſibi eſt ſucceſsurus, non expectans mortem patris, cui debent ſuccedere: Videtur minùs benè dici, quia plus eſt in tempore Inſt. de act. §. plus quatuor modis; imò eueniente caſu, quod hic filius premoriatur patri, inuenit ſe ſoluiſse, cum non ſucceſſerit quando ſoluit releuium, et maximè ſi moritur filius non relicto filio, quo caſu reuertitur ad patrem, eundemque re-*

ſuta-

ſutatorem, ſeù donatorem, nam pater ſuccedit filio, infr. de nat.ſucc.ſeud. in princ.& tunc pater, vel alius frater, vel agnatus ſuccedens, ſimiliter ſoluet pro ſua ſucceſſione releuium: In dubijs contrà fiſcum facilè debet reſponderi D.de iure fiſc. l. non puto, maximè quando ſunt odioſa, vt eſt hoc, vt ſuprà dicitur: Adde quod diximus infrà de Cap. Corrad. &c. ſi pater donaret, vel alienaret in alium, quando eſt feudum nouum, & dominus conſenſit, quo caſu videtur ipſe, qui confirmat, dare, & non ſoluit releuium, quia in contractu: multò minus, quando ſibi ſucceſſuro, quod poteſt ſine conſenſu Domini, &c.

16 Conſiderat itaq; Auctor iſte, quod poterat dari caſus, vt filius ex refutatione ſoluiſſet in vita; demùm deceſſiſſet, cui pater ſucceſſurus eſſet, & ipſe ex morte filij, tanquàm illius ſucceſſor, & hæres iterum releuium ſoluiſſet;& tandem pater poſteà deceſſerit, & ſucceſſor aliud ſoluet, & ſic Fiſcus dum in morte patris vnum tantum habere debebat releuium, habuiſſet tria, vnum per refutationem, aliud per mortem refutatarij, aliud per mortem refutantis, ſequitur *Reg.de Ponte d.tit.8. §.4.nu.4.* addens, quia poteſt ſic decedere refutatarius, ſicut refutans; vnde damnum Fiſci eſt vndique incertum, imò poteſt eſſe vtilitatis, proùt circà deuolutiones ob delictum, quod faciliùs conſideratur in iuuene; nec omnes vendunt, aut refutant, quia nolunt ſe priuare dominio, ob quam coniecturam tollitur præſumptio fraudis refutantis proximè ſucceſſuro, & *R.de Ponte,* ſequitur *Conſ.Roccus lib.1.reſp.52. n.8.& 9.*

IV.
Pro R. Fiſco in regiſtratione refutationis, alternatiua clauſula, exigendi releuium, à quo voluerit, non ſine ratione introducta.

17 INoleuit autem praxis in hoc Regno, quod, dum feudorum refutationes regiſtrari debent in R.Cam. infra 15. dies ex *Pragm. 20. de feud.* apponere faciant clauſulam, *vt liceat R.Fiſco exigere releuium à quo voluerit,* teſte *Conſ.de Georg.in repet. feudal.cap.43.nu.8.* quem refert *Capan.de iure releu.p.4.q.15. n.19.* inquiens *ſub n.20.* quia eſt quædam præuentio ſucceſſionis; Et ſic addo, quod, dum refutatarius ſuc-
18 ceſſionem prædmaturè habet, ex quadam etiam paritatis ratione, fuit introductum, vt ſit in electione Regij Fiſci illud lucrum incertum præmaturè exigere per mortem refutantis, vel per mortem refutatarij, ſcilicet *à quo voluerit;* hæc eſt enim huius dictionis formalis ſignificatio, ad text. *in l.creditor 2.C.de duob. reis,* vbi *creditor prohiberi non poteſt exigere debitum, cum ſint duo rei promittendi eiuſdem pecuniæ, à quo velit,* ſed ſoluenti inſolidum datur contrà correum regreſſio; Et cum vna ſit obligatio, ſi vnus ſoluit, omnes liberantur *l.3.§.vbi duo D.de duob.reis;* Sicuti, cum quis promiſerit illud, aut illud, *quod voluerit,* electionem habet ſtipulator, *l.76.D.de verb.oblig:* In obligatione enim alternatiua duæ res ſunt obligatæ, vt creditor habeat, quam voluerit, ſed electione vnius, altera non debetur, *l.ſi duo §.1.de v.obl l.ſi illud 27.D. de leg.2 l illud 19.de opt.leg.* De qua perſpicua re, videatur peritiſſimus *Dom. Conſil. D.Petrus Ant.de Chauarri in ſua Didaſcalia Iuriſprud p.3.cap.1.§.9.*

19 Idq; apertè comprobat idem *Capanus d. p.4. q 8.* vbi de releuio ſoluendo à pignorante, vel pignoratario feudi, inquit *n.6.* quod appoſita dicta clauſula, *tunc Fiſci eſt electio,* imò quod iſtud onus ſolutionis eſt ſempèr feudatarij pignorantis, ſed Fiſcus exigit à poſſeſſore feudi, ſaluis iuribus alterius contra alterum, quatenùs ipſe teneretur; & *in fine* monet Fiſcales, vt apponi curent hanc clauſulam in feudo dato, vulgò *à godere,* alijſq; ſimilibus.

V.
Ex pacto, in aſſenſibus cõditionatas, & nõ puras refutationes validantibus, vt ob refutantis, ac refutatarij mortem releuiũ debeatur, reſeruari poſſe; Ac ità multifariàm declaratur gratia cõceſſa in anno 1557. in prag. 14. & 15. de feud.

20 POſſet ex pacto ob refutantis, & refutatarij mortem deberi releuium, vbi refutatio aſſenſu indigeret, & eſſet releuium per Regiam Cameram reſeruatum; Releuij enim præſtatio ex iuris diſpoſitione non debetur, ſed ex quadam conſuetudine, vel pacto, quod poteſt etiam contraria conſuetudine tolli, *R.de Ponte conſ.30. num.39. & 40.lib.1. Laratha in Theatr.feud.p.12.dilucid.49.n.12.& 18.& dilucid.57.* ex mente eiuſdem *Andr.in d.c.1 §.ſed res, per quos fiat inueſt.num.8.* ibi: *Quod non fuit impoſitum, vel promiſſum, ſecùs ſi promitteretur, ergò, &c.*

21 Ex quo concluditur, quod ſi in aſſenſu requiſito, ac ſuper refutatione præſtito, non ſit releuium R.C. reſeruatum, minimè illud debetur, vt in puncto contra Fiſcum deciſum refert per R.C. in Collaterali Conſilio *Reg.Reuerter.dec.271.* in cauſa Ill.Andreæ ab Auria Melphiæ Principis, vbi rationem reddit, dicens (*ſecùs dicebatur in caſu propoſito, in quo pro aſſenſu fuerat directus Dominus aditus, qui in illius conceſſione poterat R.Fiſco releuium reſeruare, ſoluendum per mortem Io.Andreæ, ſicut hodiè practicatur; Vndè cum Cæſarea Maieſtas nullam fecerit reſeruationem, ergò noluit, vt ſolueretur*) Ità vt nec ſufficiat, quod in aſſenſu ſuper refutatione conceſſo, apponatur clauſula, *iuribus noſtris ſemper ſaluis,* nam neque ex ea releuium reſeruatum cenſetur, vt deci-

ſum

ſum per Regiam Cameram, memorat idem *Reg.Reuert.dec.404.n.3.* quem ſequitur *Conſ.Rocc.reſp.43.n.27.t.1.* vbi idem concludit de clauſula, *fiat in forma.*

22 Quod vndequaque indubitatum redditur, dum ante gratiam anni 1557. ſuper refutationibus, *ex nunc pro tunc ſequuta morte, & in præambula hora mortis*, a patre filio contemplatione matrimonij factis, de qua in *Prag.14.& 15. de feud.* Ex quo in aſſenſibus, qui ab Excellentiſs. Proregibus præſtabantur, vigore gratiæ anni 1535. de qua in *Prag.7. de feud.* ſuper donationibus, ſiuè feudorum refutationibus matrimonij contemplatione à patre filio primogenito factis, dominio, ſiue vſufructu ſibi reſeruato ad limitationem *Pragm.4. eod.* dictæ *nouem Capitum* anni 1531. minimè apponebatur talis reſeruatio, & ſic non debebatur R. Curiæ ob mortem donantis releuium, *Capan.de iure releuij par.4.quaſt.37.num.4.& 5. Conſ.Rocc. reſp.43.num.28. verſ At quando.*

23 Cumque fuerit poſtea dubitatum, ex clauſula in aſſenſibus præfatis per Excell. Proreg. ſuper dictis refutationibus apponi ſolita, *pro hæredibus ex corpore*, an in perſona filij refutatarij, feudum ex antiquo, nouum euaderet; Vndè quia reſultabat, vt prædefuncto filio refutatario abſque deſcendentibus, Fiſcus deuolutionem prætenderet, excluſis alijs ex eodem patre donante deſcendentibus; Quod, & ſi contra fiſcum ſuſtineri poſſet, tum quia refutatio antiqui feudi minimè illud nouum conſtituit, *Andr.Iſern.in cap.1.in princ.de vaſ.decrep.ætat;* & in *cap 1.Imper.Lothar.n.5. Afflict.dec.193.Loffred.conſ.1.Frecc.p.formul.Inueſt.pag.285.& in 21.diff. inter feud quatern. et de Tabul.Reg.de Ponte de poteſt Proreg.tit.8. de reſut.n.20. & 24. Reg. Moles de iur.releu.§.21 q.2.Andr.Capan.* poſt alios *de iur.releu. p 4 q.15. nu.30.* Tum etiam, quia dicta clauſula *pro ſe, & hæredibus ex corpore*, adhùc operari poterat ſucceſsionem iure hæreditario per patrem, vt ex *Iſern.* doctrina fundat cit. *Capan. par.3. de releu. q.16. n.9. & 10.*

24 Ad euitandas inde Doctorum ſubtilitates, vt in dicta *prag.14.* legitur; dicto anno 1557. Auguſtiſſimo Regi ſupplicatum fuit, vt feuda donata, vt ſupra, antiqua iudicarentur, ad finem, vt procul omni dubio ſuccederent pater, ſiuè alij ab eodem deſcendentes, filio refutatario ſine liberis defuncto, & ita Fiſcus excludendus eſſet; Obtentaque ad id benigna Regis liberalitate iuxta preces gratia, quæ eſt in *6.cap. gratiar. & in Prag 14. de feud.* In reſcripto attamen gratiæ in *Prag 15.eod.* legitur fuiſſe imperatum, vt de cætero in huiuſmodi aſſenſibus præſtandis, releuium ob donantis mortem Reg.Curiæ reſeruetur, ibi:

Placet Regiæ, et Catholicæ Maieſtati, quoad donationes tantum quæ ei filio concedentur, qui immediatè proximè patri ſucceſſurus erit; ea tamen lege, vt in huiuſmodi aſsenſibus præſtandis, cum Donator diſcedat à viuis, Regiæ Curiæ releuium reſeruetur, ac addatur clauſula, quod ſi interim Donatoris culpa, ipſum feudum fortè Regiæ Curiæ aperiretur, præſtitus ei aſſenſus perindè habeatur, ac ſi conceſsus non fuiſset.

Cuius clauſulæ in dicta *Prag 15.* appoſitæ meminerunt *R.de Pont.de poteſt.Pror.d. tit.8.n.1.Capan.de iur.releu.p.3.q.17.n.1.et p.4.q.15. n.21.* & alij.

25 Eaque ſtante gratiæ clauſula, iuxtà eiuſdem limites, & caſum, releuium fiſco ob donantis mortem ſoluendum euenit; Puta quando præuio aſſenſu, cum dicta clauſula releuij reſeruatiua, per contractum filius tantùm de futura ſucceſſione feudi aſſecuratur, permanente in patris perſona feudi poſseſſione *Conſ. Rocc. reſp. 43. nu.28. to.1.* Idque vigore clauſulæ præfatæ, veluti ex conditione in gratiæ conceſſione, vt in dictis aſſenſibus illa apponatur ſancitum; Et ſic in omni alio aſſenſu; in quo talis non adeſſet reſeruatio, releuium conſequi Fiſcus nequiret, *Reg. de Marin.ad Reg.Reuerter.in obſ.ad deciſ.294.n.2.et in dec.324. n.4.* Et propriè in refutatione quoq; ipſa facta à Patre, ex nunc pro tunc ſecuta morte contemplatione matrimonij, ſi in aſſenſu præſtito, dicta clauſula non apponatur, releuium non deberi, deciſum refert

26 *Reg.Reuert.dec.404.* licet poſt *d. Pragm.* dictam clauſulam reſeruationis releuij in d. caſu apponi ſolitam, pro appoſita cenſeri deciſum referat *R.de Marinis ad Reu. deciſ. 204.n.8.in 2.edit.*

27 Et ità intelligendus eſt *Præſ.Camill.de Curte reſol.feud.c.3 n.51.* dum dixit, iam ceſſare controuerſiam illam, an per mortem patris refutantis filio feudum contemplatione matrimonij *ex nunc pro tunc ſequuta morte, vel retento ſibi vſufructu*, releuium debeatur; Nam cum in illis refutationibus (iuxta communiorem ſententiam) aſſenſum requiri dicat (eſto ſubtiliſſimè contrarium, aduerſùs *Reg Rouiti* ſententiam in donatione *ex nunc pro tunc*, veluti pura, fundauerit *Reg.Galeot.controuerſ.6, 2.tom.* poſt

Fab.

Fab. de Anna conſ.39. quem ſequitur quoq; *Conſ.Staiban.reſol.172.à nu.46. ad ſeqq.* vbi ex *R.de Ponte* ait, d. petitionem Ciuitatis fuiſſe contrà ipſam, iuxta ſolitum, ve-
28 rùm d. gratiam, pro maiori cautela obtentam in nihilo præiudicare) Cumque in eo aſſenſu elargito ſempèr apponi conſueuerit clauſula, *quod liceat, & ſit in arbitrio Fiſci exigere releuium, vel ob mortem patris ſequutam, vel ob mortem filij*; teſte *cit.de Curte*; exinde in vim pacti releuium deberi eo in caſu videtur: Firmaque ſemper prima concluſio remanet, quod ſi in aſſenſu nulla apponeretur clauſula releuij reſeruatiua, illud certè non deberetur, cit. *Reg.de Marin.in d.obſ.294.n.2.& 324.n.4.*

29 Præterquamquòd in terminis præfatæ Regiæ ſanctionis, alia indiuidualis ratio ponderatur, per quam releuij ſolutionem reſeruari mandatum fuit, ob donantis quidem obitum; Propter Fiſci videlicet declaratam excluſionem in caſu mortis filij donatarij liberis non ſuperſtitibus; Cum tunc feuda ad Fiſcum deuoluerentur, ſi vti noua iudicarentur; *Sed fiſcales*, ait *Capan.d.tract p.3.q.17.nu.8. qui fiſcalia Iura tuentur, conſiderata hac vtilitate, quę fiſco obuenire poßet in dicto caſu, addiderunt illam clauſulam, in recompenſationem dictæ futuræ vtilitatis, iam per gratiam amiſsæ, vt ſoluatur releuium per mortem donantis, & amittatur feudum ob delictum alterutrius; Rex enim fiſcũ ſuum excludendo, voluit, vt ſoluatur releuium, et hoc cum ratione, quia ſi venit ad feudum antiquum donatum, vti ſucceſsor, et hæres, prout in dicto cap. dicitur, ergò ad releuium tenetur, quod ſi haberet vti nouum ex contractu, vtiq; non tenetur ſoluere releuium, etc.*

30 Attenta igitur præfata concluſione, alia dilucidatur quæſtio, de refutatione feudi facta, reſeruato vſufructu; Et quidem vſque ad tempora *Marin. Frecc.* fuit ſeruatum valere, & releuium non deberi tempore mortis donantis (dummodò Domini acceſſiſſet aſſenſus, cum ſit refutatio cum pacto, & inducens diuiſionem vtilis dominij à feudo, vt idem *Frecc.* admittit *in lib.2. Authorit.3 n.17.* & poſt alios egregiè probant *Reg.de Pont.d.tit.8.§.3.Reg.Marcian.diſput.80. Conſ.Rocc.de Offic. Rubr.12 §.5.à n.26.Conſ.de Roſa conſult.59.à n.12.Card.de Luca de feud.diſcur.76.num.1. Epiſcop. Rocca diſput lib.1.cap.60.à n.8*) Sed poſt tempora *Frecciæ* vſque ad tempora *Reg. Io. Franciſci de Ponte* in hac refutatione reſeruato vſufructu, alitèr per R. Cam. ſeruatum, vt huiuſmodi refutatio admittatur cum reſeruatione releuij tempore mortis refutantis ſoluendi, teſte *Capan.de Iur.releu.p.4 q.24.à n.1.Larath.inTheatr feud.p.12. diluc.49.n.18.* Quod euenit quoque vigore introductæ clauſulæ reſeruationis, cum alias releuio, in tali refutatione vſufructu retento, in aſſenſu non reſeruato, illud non deberetur, vt deciſum refert cit. *Reg.Reuert.dec.271.1.tom.*

31 Poteſt enim hæc releuij reſeruatio eo caſu fieri, quia aſſenſu, ſeù prouiſione hominis refutatio indiget, & ea lege, ſeu pacto aſſenſus præſtatur, vt releuium debeatur; Secùs autem vbi aſſenſus in refutatione non requiritur, cum iuris adſit auctoritas, vt in refutatione ſimplici proximè ſucceſſuro facta abſq; fraude, ad quam ſolùm detegendam fuit ſancita infra quindecim dies regiſtratio, ex *Prag.20.de feud.* Quam ſanè diſparem rationem prudentèr agnouit ſummus feudiſta *Bammacar. in comment. ad cap.beneficium à Vaſallo q.1.n.44.et* 45. vbi poſtquam de præfata gratia meminerit, ità inquit; *Item quod in aſsenſibus præſtandis apponatur clauſula, vt releuium debeatur tempore mortis donantis, et decretatio præſupponit eſse expediendos Regios aſsenſus, quo caſu ceſsat præſens diſputatio, quando aſsenſus adeſt hominis.*

VI.
In refutatione pura proximè ſucceſsuro facta releuium ob refutantis mortem non deberi, quia Domini aſsenſu non eſt opus, ſed iure feudali, ipſa valida manente, ſolummodò infrà 15. dies regiſtranda ex prag. 20. de f.

32 IGitur cum refutatio ſimplicitèr ſit, ex nunc in vita, adeò vt transferatur feudi vtile dominium, & poſſeſſio in proximè ſucceſſurum, tunc quia nō requiritur regius aſſenſus ex *cap.1.§.et ſi libellum de alienat feud.patern.cap.1.§.ſed, et res, per quos fiat inueſt.* & cum habeat ex contractu inter viuos, non ſucceſſione, releuium non deberi, ideòque refutationem non ſubiacere diſpoſitioni dictæ *Prag.15. de feud. de anno* 1557. docent *Reg de Pont.d.tit.8.n.4.et 5 et Conſ.Rocc.reſp.52.n.28 to.1* vbi etiã teſtatur, fuiſſe ad cautelam productam fidem quinternionum Regiæ Cameræ de ſtylo, & forma Reg.Cancel. in aſſenſibus præſtandis; quod in refutationibus factis ex nunc pro tunc ſequuta morte refutantis, apponitur ſemper clauſula reſeruationis releuij; In alijs verò factis ex nunc non expectata morte, quantumcumque pactionatis, non apponitur dicta clauſula.

33 Et ſic etiam poſt dictum annum 1557. declaratum fuit per *Prag.* anni 1579. quæ eſt *vigeſima de feudis*, vbi ſtatuitur, vt deinceps refutationes infra quindecim dies regiſtrari debeant in Regiæ Cameræ quinternionibus, & Curia ex hoc certior facta, poſſit per mortem Refutatarij releuium petere, vel deuolutionem in caſibus ex

iure inueſtituræ contingentibus (ibi) *E perche quando dette refutationi ſono ben fatte ſenza fraude, portano eſcuſazione del releuio)* vt notant cit. *Reg. de Ponte, Reg. Tap. &, Conſ. Rocc. d. locis.*

34 Quapropter vſquè ad noſtra tempora notorius viget iudicandi ſtylus, vt factà pura, ac ſimplici refutatione feudorum, abſq; fraude, refutatarius ad releuium, ob refutantis mortem non teneatur, vt vno ore fatentur, ac deciſum pluries Noſtrates ſuperiùs recenſiti teſtantur. Qui planè mos vel ipſe ſolus legem cauſæ huic præbere poſſet, cum ſtylum pro lege regularitèr ſeruari demandetur, *l. prolatam 4 C. de ſent. et interlocut.* & in ſpecie de Regiæ Cameræ ſtylo pro lege ſeruando; *Reg. Moles dec. R. Cam. § 3 q 5. n. 40. et 44. R. Rouit dec. 28. n. 3. R. Galeota reſp. fiſc. 15. n. 15 R. de Philipp. diſsert. fiſc. 1. n. 147. Præſ. Gaiauerro dec. R. Cam. 29. n. 25. et dec. 56. n. 33.* & in his releuij terminis *Conſ. Rocc. reſp. 43. n. 31. et reſp. 52. n. 29.*

VII. *Per mortem refutantis tantùm, vbi fraus concurrit releuiũ exigendum.*

35 HAſce autem refutationes, vt releuij ſolutionem euadant, bona fide, nec animo Fiſcum fraudandi factas eſſe oportere, non inficior, ideòq; pro fiſci notitia infra 15. dies illæ regiſtrari debent iuxta *Pragm. 20. de feud.* Proinde *Capan. de iure releu. p. 4. q. 15. n. 15.* monet fiſcales, vt ſint cauti, & non ſtatim pronis manibus ſubſcribant, *Vidit Fiſcus,* cum ideò Fiſco notificentur, ad finem, vt videat, an fraus interueniat, quæ ceſſare dicitur, quando illam patitur regiſtrari; licet ex alia clauſula, *citrà præiudicium,* vel *ſaluis iuribus*, in ſubſcriptionibus apponi ſolita, minimè ſibi Fiſci Aduocatos præiudicare, peritè oſtendat *R. de Philipp. diſsert. Fiſc. 2.*

36 Et quamuis fraus in dubio non præſumatur, cum ſit delictum, ad *tex. in l. meritò D. pro Soc. Menoch. de præſumpt. lib. 4. præſ. 82. n. 10. et lib 6. præſ. 83. n. 3. D. Reg. Marcell. Marcian. iunior in excerptis for. exercit cap 7. à n. 1.* Tantò magis, quia agimus in ſolutione releuij, quæ abhorret à regulis iuris feudalis, & eſt odioſa, cuius res, & quæſtio intelligenda ſtrictè euenit, non autem præſumptiuè, vel interpretatiuè, *Capan. in d. tract. p. 4 q 21. n. 9. verſ. tantò.*

At quia fraudem coniecturis probari, magis communitèr voluerunt DD. ex *l. dolum, C. de dolo,* ideò ex quibus præſumi poſſit refutantis animus, vt in fraudem releuij refutationem facere velit, has præcipuas recollegi.

37 Primò quidem, refutationem fraudulentam præſumi dicunt, ſi poſt refutationis contractum, refutans ante, vel poſt paucos dies delictum perpetraret, ex quo eſſet feudo priuandus, ad tex. *in l poſt contractum D. de donat. Capyc. dec* 50. *Capan. de iure releu. p. 4. q. 17. n. 8.*

38 Deinde, ſi refutans in ſenectute, vel infirmitate conſtitutus refutaret, quod ſi poſtea moriatur, tunc fraudulentam eſſe refutationem circà releuium, ex text. *in l. filiæ meæ emancipatæ egræ D ſolut. matr.* tradit *Frecc. de ſuff eud. lib. 2 aut. 3 num. 4.* ſed præſumptionem hanc latius enucleat *Capan. d. p. 4. q. 18. et 19.* vt ſi pater valetudinarius ex propè mortem refutaret, nulla legitima cauſa præcedente, *Reg. de Ponte de poteſt. Proreg. tit. 8. § 4. n 9.* quod intelligi poſt annum, vult *Capan. ibid.* & infirmitas debet eſſe ita grauis, vt de breui dubitetur de vita, ſi nempè poſt dies 20. moreretur, *Conſ. Marcian. lib 1. conſ. 38 n 12. verſ. amplius,* ſed hanc fraudis præſumptionem ceſſare, ſi refutatio fiat ex aliqua cauſa, docent *ibidem;* Secùs verò ſi nulla infirmitatis exiſtente ſuſpicione refutaret, & deinde moriatur intrà tempus, alias de fraude ſuſpectum, *Capan. d. p. 4 q. 21.* cum ſemper homo proximus morti videatur, quia, *qua hora non putamus filius hominis veniet.*

39 III Si donans, filijs donationis tempore carebat, ac de illis propter ſenectutem fuiſſet deſperatus *Napod. in Conſuet. Et ſi teſtator fol 12. dit. Conſ. de Georg. alleg 12.* vel ob ſterilitatem, ſi nempè poſt longum coniugij tempus filios non procreauerit, *Pariſ. conſ 29 n. 40 Roder. ad R. de Marin. lib. 1 reſol. 24 n. 5 et 6.*

40 IV. Fraudulentam præſumi refutationem, ſi poſt illam refutans reperiatur eſſe in poſſeſſione feudi refutati, niſi adeſſet conſtitutum, quo dicitur poſſidere nomine refutatarij, ſcribit *Capan. d. p 4. q. 17. n. 10 et 11.* Et ita ex hac poſſeſſionis retentione penès donantem, non præſumi fraudem releuij, poſt alios probat *R. de Marin in obſ. ad R. Reuert dec. 324 n 3.* quia videtur poſſeſſionem continuaſſe cauſa percipiendi fructus, non autem animo fraudandi, ex *R. Galeot. contr. 6. 2. t.*

Imò ſi refutatio ſimpliciter ſit facta, & in alio actu incontinenti inito coram eiſdem Notario, & teſtibus eodem die eſſent appoſita pacta reſeruatiua, ſine dubio eam valere, deciſum fuiſſe pluriès per R.C. teſtatur *Gallupp.* relatus per *Thor. in comp.*

comp.dec.p.3.ſect.3.ver.refutatio, fol.49.

41 V. In fraudem releuij factam præſumi refutationem omnium feudorum, voluit *Andr.in cap.1.§.ſed,& res n.7.& 8. per quos fiat inueſt.* motus argumento textus in *l. omnes §.Lucius D quæ in fraud.Cred.* quem referendo nonnulli ſequuti ſunt, pecorum ritu, pergentes non quà eundum eſt, ſed quà itur, vt ait *Seneca cap.1.de Vita beata.*

VIII. Fraudem in refutatione omnium feudorũ præſumi, quomodo intelligatur.

42 Aſt aduertendum eſt, quod præſumptio, quæ oritur ex textu in *d. §.Lucius*, procedit reſpectu Creditorum præſentium, & non futurorum, vt declarant ibi *DD.* niſi ex coniecturis aliud appareret, aliàs non dicitur in fraudem donatio, etiam ſi facta ſit de omnibus bonis, vt purà donatio clam celebrata, grauis infirmitas, debita paulò ante, vel poſt contracta, & ſimilia; Fiſcus autem non dicitur creditor præſens, ſed futurus ſequuta morte, imò in ſpe, cum poſſit fieri refutatio, vel alienatio non prohibita, vt egregiè probant *Reg.de Ponte de poteſt.Proreg.tit.8.§.4.à num.3. ad ſeqq. Conſ. Marcian.lib.1.conſ.38 ferè per tot.*

43 Imò declarando *Andr.* ſecundùm legem, quam allegat, *idem R.de Ponte d.§.4. nu.* 14. inquit, quod voluit intelligere, quando donatio eſt omnium bonorum, non verò omnium feudorum, quod idem *Andr.* ſic declarare videtur in *Conſt.poſt mortem n.* 50. ibi: *niſi tunc donaret omnia bona ſua.*

44 PRæterea ſi in hac refutatione omnium bonorum, ſiuè omnium feudorum adeſſet aliqua cauſa, quia omninò tùnc ceſſat præſumptio fraudis, refutationem non præſumi fraudulentam, ideoque releuium non eſſe ſoluendum ob refutantis obitum; omnes cenſuerunt, ac fuiſſe ità deciſum teſtantur.

IX. Qualiter in donatione omnium feudorum, ob iuſtam cauſam facta, fraus excludatur.

Reg.Reuert.dec.271.dec.294 dec.403.dec.404. & dec.564. quæ omnes prodierunt in refutationibus omnium feudorum.

Reg.Moles in doctiſſimis deciſ. R.C. § 21. *de Iure releu. q.9. n.5. & ſeq.* vbi ità concludit: *Sed nos iudicauimus in Ca. quod ſi refutatio prædicta omnium bonorum eſt facta filio, contemplatione matrimonij, vel aliqua alia cauſa, itàquod ceſset ſuſpicio fraudis releuij, tunc non debetur releuium, quia refutatio omnium bonorum valet de iure communi, l.ſi quis argentum, §.ſed, & ſi quis, C.de donation; Et de iure feudorum c.1. de Vaſall. decrep. ętat. Nec ipſa de per ſe conſiderata poteſt dici in fraudem fiſci, quia non poteſt tunc dici creditor releuij, nàm poteſt filius præmori in vita patris, et ideò ſi pater ſub aliqua cauſa donauit filio, maximè cauſa matrimonij; tunc non debebitur releuium, quia ceſsat omnis præſumptio fraudis, Angel. n l.ſi quis poſt hac, circà medium, verſ.vel ſi pro filio, C.de bonis proſcript. maximè quando donatur filio proximè ſucceſsuro, quia cenſetur potiùs debiti ſolutio, l.1. C.de impon.lucratiu deſcript.lib.10.et ità iudicauimus cum Comite Synopolis, &c.*

Anna allegat. 37. num. 6. & in repetit. rubr. de Vaſall. decrep. ætat. num.241. & in ſing.568.

Reg de Ponte de poteſt Proreg.d tit.8.n.7. vbi ait ità fuiſſe deciſum in cauſa Comitis Synopolis (de qua *Reg.Moles dict.loc.*) & in cauſa Principis Melphiæ (de qua *Reg.Reuer d.dec.271.*

Conſ.Marcian.d.conſ.38.n 4. vbi refert cauſam Ducis Magdaluni, (cuius meminit *R.de Pont.d.tit.8.§ 4.in fin.*) in qua per R.C. fuit ſolum deciſum, vt ſolueretur medietas ſimpli releuij, tùm quia donatio erat ſine cauſa, & facta à Duce infirmo, tùm etiam quia in ipſa multæ reſeruationes additæ erant, vt conſiderat *Conſ.Rocc. reſponſ.52. num.30.*

Capan de iure releu.p 4.q.17.n.4.& 5. & alibi.

Reg.de Marin.in calce Arreſt. R.C.702. & in obſ. ad præfatas Reg. Reuerter. deciſ. & præſertim in dec.271.n.4.& dec.294.n.2. ibi: *Secundò notamus adhuc ex refutatione vniuerſali feudorum non deberi releuium, ſi refutatio facta proponitur omni fraude ceſſante, nam ſi verum eſt, deberi releuium ex refutatione omnium feudorum, quia præſumitur fraudulenta, quotiès fraus ceſſaret, releuium non debetur, & id continget, quando refutatio fieret ex aliqua iuſta cauſa, &c.* vbi etiam tradit, non obſtare diſpoſitionem *d.Pragm.15. de feud.* quæ prodijt ex gratia huic Regno conceſſa de anno 1557. dum ait procedere, vbi in donatione omnium feudorum Rex aſſentijſſet, expreſsè releuium Regiæ Curiæ reſeruans.

Conſ. Pratus diſcept.for.l.3.cap.21.n.23.24.& alij.

X. *Quibus ex cauſis tollitur fraus, eaſq; ſpecici huic adaptari, demonſtratur.*

45 CAuſæ autem, quarum ſingulæ omnem fraudem excludunt, plurimæ ſunt à DD. conſideratæ, quas omnes hic volui recenſere, non tam doctrinæ gratia, quàm vt cauſæ huic appoſitè adaptarem.

46 Primò itàque prætenſa fraus excluditur, quia refutatio non fuit facta à Principe infirmo, vel ſene propè mortem, ſiuè decrepitæ ætatis, vel deſperato de prole, ſed hodiè ille ſanè viuit, & ita viuit, vt adhùc poſſit filios procreare, vt notoriè conſtat, vndè fraudis ſuſpicio omninò ceſſat, *Conſ. Rocc. reſp. 52. n. 14. t. 1.* Imò in actibus mundanis hoc mortis periculum non conſideratur, cum ſecùs, eſſet deſtruere vniuerſum, nullus enim perpetuitati ſtuderet, imò quò plus ſenior, eò magis dominio, ac diſponendi poteſtate ſe priuare non intendit, *auaritia* enim *ſenilis, quid ſibi velit, non intelligo* (teſte *Cicerone de Senectute*) *poteſt enim quidquam eſſe abſurdius, quàm quò minus viæ reſtat, eò plus viatici quærere?* Quis autem Strongoli Principem ex iuſta, & vrgenti cauſa ad donandum fuiſſe inductum non concludat, dum animum ſupra obitus metum agit, & ità validis viribus eſt roboratus, vt per plures annos mortem non extimeſcere poſſit?

47 II. Quia ſumus inter Magnates, & diuites, eorum famam cuſtodientes, qui parua releuij quantitate Dominum fraudare non præſumuntur, præſertim ſi ſint incorruptæ conſcientiæ, vt rectè ponderat *R. de Ponte d. tit. 8. §. 4. n. 15.* quem ſequitur *Conſ. Rocc. d. reſp. 52. n. 13.* Hanc verò bonam qualitatem in hac præclariſſima Domo de Pignatellis, tot Officijs apud Catholicam Maieſtatem decorata, maximè relucere, perſpicuè patet.

48 III. Quia refutatio fuit facta palàm, & bona fide, cui per ſex menſes præceſſit publicum inſtrumentum, præuio aſſenſu ſuper abdicatione, & conſenſu Ill. Duciſſæ Tulbij matris, ex quo omnis fraudis ſuſpicio tollitur, *Conſ. Rocc. d. reſp. 43. nu. 13. & reſp. 52. n. 15.* cum ſit actus palàm, non autem clandeſtinè celebratus, *l. palàm, D. de ritu nupt. l. cum ipſi C. de contrah. empt.*

49 IV. Facta namq; fuit refutatio propter beneficia, obedientiam, amorem, ac reuerentiam, ideò non eſt fraudulenta, & releuium non eſt ſoluendum ob mortem refutantis, docente *Capan. d. tract. p. 4. q. 15. n. 15. & q. 17. n. 4.* Vndè quando aliud non cogitando, ſed tantùm amorem ergà proximum agnatum, ſiuè filium, ad donandū inducitur, non attenditur indè, quod in conſequentiam Fiſcus veniat releuio priuandus, cum hoc non fuerit in intentione ad regulam *text. in l. ſi quis nec cauſam D. ſi cert. pet.*

50 V. Quia refutatio facta fuit Tulbij Duci intuitu etiam matrimonij contracti cum D. Iſabella de eiuſdem familia Pignatellorum *de Raſtelló*; hac enim conſideratione facta donatiò pars quædam matrimonij eſſe cenſetur, cum in hoc Regno adeò frequenter fieri ſoleat, vt ratione conſuetudinis neceſſariò fieri debeat, *Conſ. Gizzarell. dec. 22. n. 14.* vnde ceſſat ſuſpicio fraudis circà releuia, quia ſubeſt cauſa donandi, quæ eſt matrimonij contemplatio, ſiuè conſideratio, vt omnes tradunt, & deciſum referunt, videndi apud *Conſ. Rocc. d. reſp 43. nu. 30. & 32. & reſp 52. num. 16. & 30.*

51 VI. Quia Princeps donans iàm agnouit, ſe iterùm ad aliud matrimonium conuolare pro filijs procreandis minimè indigere, dum rectè ſciebat ſuum nepotem aptum ad agnationis incrementum, Vaſallorum regimen, ad ſplendorem, & conſeruationem domus ſuſtinendam, quæ omnia tollunt quamlibet fraudis ſuſpicionem in tàm laudabili refutatione ad beneficium dilecti nepotis, vt rectè tradit *Conſ. Marcian. conſ. 38. n. 8. verſ. in caſu verò.* Vir enim nobilis naturali impulſu nihil magis deſideraſſe credendus eſt, quam principaliora bona (vt ſunt feuda) in familia manere, honoris, memoriæ, & dignitatis cauſa, *ex l. pater §. Iulianus D. de leg. 3.* vbi Primipilaris quiſpiam teſtamento ſuo vetuit domum ſuam majorem alienari; ne vel incideret in illud *Ennij*, apud *Cicer. lib. 1. de offic. O' Domus antiqua heù quàm diſpari domino dominaris!*

52 Quod, & libentiori animo in hac cèlebri familia fateamur, oportet, ex qua tot Decij, ac Scipiones prodierunt, pro Rege, pro Patria glorioſè bona, ac ſanguinem effundentes; eſſet enim ſummus rigor apud Sacrum Regiæ Cameræ Senatum hoc expugnare, quod propugnari oportet, cum è Republica ſit, & publicæ vtilitati principalitèr proſpicere dicatur, qui amplificandis, & augendis Illuſtrium, & Nobilium familijs ſtudet, *l. 1. §. publicam D. de ventre inſpic. Gregor. Tholoſ. in ſyntagm. lib. 45. cap. 13. n. 4. Philipp. Knipſchilt de fideic. famil. nobil. cap. 7. n. 4.* & firmamentum

mu-

munimentumq; regalis potentiæ ex illuſtri nobilium familiarum dignitate reputandum, ſcribit *Annæ.Robert.lib.2. rer. iudic. cap.4.* Vndè exoro cum facundiſſimo *Symmacho lib.10. epiſt.47.* *Quæſo igitur, ne in contumeliam iudicij veſtri, & iuri, & innocentiæ fraus paretur. Nec enim ius fuerit, vt vna familia nouo opprimatur exemplo.*

53 Quanquàm, dum longiùs abeo, nimis fortaſsè parum iudicio veſtro tribuere videor, ſed cum ità ſit, & iam ratio veritatem oſtendat, veritas animum impellat; video vos, Sapientiſſimi Iudices, ità animos compoſuiſſe, vt verè mecum aſſirmare non dubitetis, nihil vnquam in hac cauſa de releuij ſolutione cogitandum, releuij autem conſuetudinem, qua nihil odioſiùs, ſolùm in ſucceſſore, & hærede ſtrictè retinendam. Obſecro tamèn, atque obteſtor ipſum fiſci Patronum, Oratorum noſtri æui facilè primùm, Iuriſconſultorum maximum, Senatorum optimum, vno verbo Franciſcum de Andrea, vt hæc omnia æqui, bonique faciat: *Sed ſi de certo, de perſpicuo, de probato, de iudicato, vobis iure eſſe conſtituendum videtis, nolite committere, vt in re tàm inueterata quidquam noui ſentiatis, imò illa ante oculos proponite:* Primùm, morem, qui hoc releuium introduxit: deinde, maiores, qui illius præſtationem per donatarij mortem tantùm approbarunt: Poſtremò, Senatum, qui perſæpè hoc iudicauit, ita & vos iudicaturos. *Cicer. in Orat. prò l. Corn. Balb.*

Hæc ſupplici voto ſcripſi, ex meo Muſæo Neap.XVII. Kal. Quintilis, Redempti Orbis Anno CIↄIↄCXC.

Caietanus Ageta.

54 *Et poſt hæc ſcripta, in quodam* Summario m.5. Conſultationum Regiæ Cameræ, *reperimus notatam Conſultationem expeditam die 17.Septembris 1573.* in Reg.Conſult. Curiæ 4 fol.185. *in qua narratur, quod cum S.Maieſtas certiorata eſset, in aſsenſibus supèr donationibus, ac refutationibus feudorum, quæ per Barones in beneficium ſucceſsorum fiunt, Regiam Curiam fraudari releuio, ideò ſcripſit Exc.Proregi, vt hoc tractaretur in R. Camera, ac deinde in Collaterali Conſilio: Et remiſso negotio ad Regiam Cameram, vt cum voto et relationem faceret, eadem Regia Camera, re prædicta plenè diſcuſsa, fuit voti, quod huiuſmodi innouatio fieri nequiret, quia ex inueterata Regni Conſuetudine, releuium non debetur, niſi ex ſucceſſione, & pro refutationibus feudorum inter viuos ad beneficium filiorum, aut immediatè ſucceſsorum, nunquàm per Regium Fiſcum prætenſum eſt releuium, niſi refutatio facta eſset in fraudem veram, aut de iure præſumptam, quo caſu illud deberetur; Et quod licet refutationibus factis non ſimplicitèr inter viuos, ſed ex nunc pro tunc ſequuta morte, vel in præambula hora mortis, ſuper quibus partes petierunt aſsenſum, ſit ſtylus Cancellariæ in eo apponere clauſulam, quod adueniente morte ſoluatur releuium, ex forma* d.Capitulorum *in d.Conſult. inſertorum, id non procedit in d. refutationibus, quæ ſimplicitèr fiunt inter viuos.*

AD QVAEST. X.

An, & quando pro fructibus iuriſdictionis criminalis, vel ciuilis debeatur releuium.

ANNOTATIO.

SVMMARIVM.

R *Eleuium, an ſolui debeat de prouentibus iuriſdictionis criminalis, vel ciuilis, à num.1. ad 3.*

Declaratur in duobus caſibus per Reg. de Marin. *num.4.*

Et quid in iuribus portulaniæ, ponderum, & menſurarum, niue, pice, ſaccharo, manna, & alijs, à n.5. ad 8.

1 CElebris eſt deciſio in illo altercabili articulo, an releuiū ſoluendum ſit de pecunia, quam Baroiuriſdictionem in ſuo Caſtro habens percepit, ex pœnis ciuilibus, vel criminalibus, vt ſunt prouentus, compoſitiones delictorum factę per Curiam Baronis?

2 Et nullo modo de his prouentibus iuriſdictionis ſoluẽdum eſſe releuiũ, cõcludit noſter *Author hic*, tùm quia iſti prouẽtus nõ ſunt fructus, quia nõ naſcũtur, nec renaſcũtur, *l. diuortio* §. *vir D. ſolut. matrim.*, imò potiùs commoditates, quæ proueniunt ex ipſa Iuriſdictione, vnde vulgò prouentus appellantur, licet largo modo ſub nomine fructuum contineantur, *l. loci corpus* §. 1. *D. de ſeruit.* attamen cõſiderandi ſunt, vt incerti, & inæquales, & releuium debetur ex fructibus certis, & æqualibus, etiam ſi ex prouentibus non ſoluatur ſalarium Capitaneo, nec pro cuſtodia carcerum, nec alijs ſimilibus, quæ expenſæ deduci debent in liquidatione fructuũ, ſed huiuſmodi expenſas facere teneatur Vniuerſitas, & ſic deciſum fuiſse refert idem *Author num.* 5. & 9. in liquidatione Terrarum *Ferrandinæ*, & *Montis Albani* cum *Ill. D. Garzia de Toleto* per R. Cam. referente eodem noſtro *Authore* ſub die 6. Iulij 1571. fuitq; id confirmatum anno 1574. facta relatione in Reg. Coll. Conſ.

3 Et *Authorem* noſtrum hic recenſent, ac ſequuntur *Reg. Conſtant. in Comm. ad l. 1. num. 67. & ſeqq. C. pænis fiſcal. cred. præferr. Capan. de Iure releu. par. 4. quæſt. 2. ex num. 14. ad ſeqq. Danza ad Grammat. deciſ. 46. n. 11. & 22. Didac. de Mari in add. ad Gizzarell. deciſ. 33. num. 5. Reg. Tap. lib. 6. Iur. Regn. Neap. tit. 20. in annot. ad Conſt. poſt mortem num. 7. fol. 212. Reg. Camill. de Curte in ſuis reſol. feud. cap. 3. num. 66. Reg. de Marin. lib. 2. reſol. cap. 84. num. 3. & 4. cap. 183. n. 11. & cap. 18 . à num. 1. Thor. in comp. deciſ. par. 3. ſect. 3. ver. releuium fol. 54. & fol. 57. Conſ. Rocc. de offic. rubr. 14. § 5. de pœnis pecun. num. 90. & 91. Conſ. de Roſa conſult. 30. num. 44. tom. 1. & to. 2. lection. feud. num. 4. Epiſcop. de Afflicto in controu. forenſ. in add. ad cap. 46. num. 17. fol. 481. Conſ. Petra in Comment. ad Rit. M.C. 56. in fin. tom. 1. Reg. Marcellus Marcian. iunior in Excerptis forenſ. exercit. cap. 10. num. 2.*

4 Quas *Authoris* deciſiones non procedere fundat, in eo caſu *Reg. de Marin. d. cap. 84. à num. 5.* quando feudi alienatione nulla declarata, in liquidatione fructuum venditori reuocãti reſtituendorum, veniunt etiam prouentus, ſiuè pœnæ pecuniariæ, quas emptor percepit, quod etiam comprobat ex relata quadam annotatione *Io: Angeli Piſanelli*; Proùt nec quãdo feudum eſt locatum, quia tunc facit corpus introituum certum, ideóq; ſolui releuium, ex quodam notabili *Iulij Caſaris Minadoi* ſcribit *idem R. de Marin. d. cap. 184. num. 3. & 4.*

5 Ampliatur verò, vt id, quod percepit Baro ex Iuribus Portulaniæ, ponderum, & menſurarum, veniat in releuij præſtatione, vt deciſum fuiſſe per Reg. Cam. in releuio *Marchionis Argentij* ſub die 22. Decembris 1565. refert *Reg. de Curte reſol. feud. d. cap. 3. num. 66. in fin.*, ſecùs autem eſt in Iure Adohæ, vt annotauimus ſuprà ad *quæſt. 1. § 4. de Iure Adohæ*.

6 Similiter de Niue, vt veniat appellatione fructuum, & de ea ſolui debet releuium, deciſum refert in S.C. tempore mortis *Principis Scyllæ*, *Conſ. Gizzarell. deciſ. 33.* vbi *Aadent.* memorantq; *Reg. Tap. lib. 6. Iur. Regni tit. 20. in annot. ad Conſt. poſt mortem num. 8. fol. 212. Capan. de Iure releu. par. 2. q. 17. ex num. 3. Reg. Galeot. reſp. fiſc. 10. num. 16. Epiſc. Rocca diſp. iur. tom. 2. cap. 19. num. 11.* quamuis de dicta deciſione dubitandum eſse dicat idem *Gizzarell. d. deciſ. 33. ſub n. 27. verſ. nec de releuio*, quinimò ait Principe poſtmodùm conquerente, ac prætendente reſtitutionem exactorum redditaum ex niue, fuiſſe dictum, quod fieret relatio in Reg. Camera ad finem prouidendi, an eſsent numerandi inter feudales introitus, & mandauit poſteà Reg. Cam. articulum eſſe decidendum cum interuentu omnium partium Curiæ, & adhuc non eſt deciſus, memoratque *Thor. in compend. deciſ. par. 2. ver. releuium*

nium Curiæ, *fol.*546. *Gallup. in meth. feud.par.*4. *cap.*4. *num.* 79. *Capan. d. loc. num.*5.

7 Proùt de pice, cum in fructu dicatur, eò quod renaſcitur, ſoluitur releuium, *Capan. d.par.*2. *q.*17. *num.*8. ſic de laudemijs, ſiuè vt dicunt *quartarijs* rerum feudalium, vt docuit *Afflit. in Conſtit. Comitibus num.* 9. *Conſ. de Anna conſ.*4. *ex num.*77.

8 Idemq. dicitur de ſacharo, quod colligitur de cannis melleis, cum renaſcatur, ſecùs de ſaccharo iàm confecto, quia tunc magis verſatur hominis induſtria, ex dictis per *Capan. d.q.*17. *n.* 14. *&* 5. quem ſequitur *Bottilier.de ſucceſs.tit.de feud. & vita mil. cap.*3.*num.*28.*verſ.Vnde*, & ſic etiam diſtinguit de *Holoſerico*, *Capan. ibid. num.* 9. *& ſeq.* & de Manna eſse ſoluendum releuium, tradit idem *Capan. d.l.num.*7. quid autem de palea, oleo, lapidicinis, & alijs *idem Capan.d.p.*4. *quæſt.*1.

AD QVÆST. XI.

Quando pater, & filius vnus poſt alium moriuntur in vno, codemque anno, an debeatur duplex releuium.

ANNOTATIO.

SVMMARIVM.

R*Eleuium, an duplex debeatur, ſi intrà annum petendæ inueſtituræ duo feud. ſucceſſores moriantur, à num.* 1. *ad* 5.

*Et quid in veniente iure accreſcendi, n.*6.

1 SIngula ſingulis referendo, ſi intrà annum petendæ inueſtituræ à Titio ob mortem patris, moriatur ipſe Titius, & ſuccedat nepos, vel alter proximior vocatus à lege feudorum, vel ex inueſtitura, iſte tertius ſucceſſor ad duo releuia ſoluenda teneri videtur, vnū ob mortem patris Titij, alterum ob mortem aui; Etenim quot ſunt mortes Vaſallorum, tot anni debent currere ad petendam inueſtituram ſuccelsori, ſecundùm magis veriorem ſententiam, proùt poſt *Andr.* dixerunt *Mozz. de ſubſtantial.ſeù requiſit.feud. num.*45. *& num.*49. *Zaſ.de feud.par.*7. *nu.*7. *Io.Borcholten de feud. cap.*8. *n.*8. *Io. Scheneid de feud. par.* 1. *num.* 31. *Hartm. obſeru. feud.* 12. *verſ. Item ſi*

2 *Vaſallus*; Si igitur duo anni currere debent, videtur, quod ſolui debeant duo releuia, vt tradit *Nicol. Intrigl. de feud. cent.*2. *art.* 5. *num.* 628.

3 Veruntamèn, licet hæc veritatem præſeferre videantur, vt duo, vel tot anni, quot mortes euenerint, debeant currere ad petendam inueſtituram, non per hoc duo ſolui debent releuia, ſed vnicum tantùm; quia dum appoſitum eſt tempus, vt infrà annum, & diem petatur inueſtitura, ſufficit, ſi hoc tempore ſemèl debeatur, tùm quia ſatis, ſuperque eſset vno, eodemque tempore, & anno grauare de duobus releuijs, quæ integros feudi fructus abſorberent, & nihil penès hęredem remaneret, & ſic iudicatum refert noſter *Author hic*, vbi addit, duas cauſas lucratiuas regularitèr ſimùl concurrere non poſse, ex *Bart. in l. Mæuius* §. *duobus ff. de leg.* 2. ſequuntur *Capan. de Iure releu. par.* 5. *quæſt.* 25. *Reg. Tap. lib.* 6. *Iur. Regn. Neap. tit.* 20. *in annot. ad Conſtit. poſt mortem num.*25. *fol.*215. *Reg. de Curte in ſuis reſol.feud. cap.*3. *num.*57. *Epiſc. Ricc. collect.* 2515. *Laratha in theatr. feud.par.*12. *dilucid.*43. *Nouar.forenſ. quæſt.* 10. *par.*1.*Conſ. Staib. reſol.*176. *num.* 70. *Conſ. Paſchalis de patria poteſt. par.* 4. *cap.* 1. *num.*15. vbi *Conſil. Prat. in addit. ver. Et quando pater*, *De Luca in obſ. ad deciſ.Præſ.de Franchis* 306.*num.*3.

4 Ampliatur, vt non ſolùm ſi moreretur pater, vel filius, ſed etiam ſi more-

re-

reretur nepos, vel alij condomini, quorum alter alteri ſuccederet, ex identitate, imò maioritate rationis, poſt noſtrum *Authorem hìc n.3.Capan. d.par.5.q.25.num.12. Nouar. d.quæſt. 10.nu.1.circà ſin. De Luca in d.obſeru. 306.num.3.in fin.*

5 Imò & ſecundò ampliat idem *Capan. ibid.ex num.14.ad ſeqq.* vt nouus ſucceſsor non teneatur ſoluere aliud releuium, ſi eodem anno, quo moritur feudatarius, fuiſset ſolutum releuium, antequàm annus eſset elapſus, & in eodem anno poſteà alter feudatarius moreretur, quia non obſtante, quod releuium reperiatur ſolutum, & inueſtitura facta, non debet iſte nouus ſucceſſor aliud releuium ſoluere, ex præfatis rationibus, & præcipuè, nè duplici onere eodem anno grauetur feudum.

6 Similitèr de feudo duobus inſolidum conceſso, itaùt vnus ſuccedat alteri, quolibet defuncto, à ſuperſtite, cui feudũ peruenit, ſiuè accreſcit, releuium non ſoluitur, *Io:Vinc. Anna ſing.434. Epiſc. Ricc. collect. 585.* & deciſum refert *Thor. in compen. deciſ. iur.releuium non ſoluitur, in cauſa Artalis de Cordoua, Camill. de Laratha in theatr.feud.par.12.dilucid.50. Capan. de Iure releu.par.4. q.29.*

QVæſtiones quatuor, quæ ſequuntur, licet nõ ſint in editione Deciſionum Authoris *noſtri* de anno 1670. *quia tamèn noſtro in* Codice manuſcripto *reperiuntur, ideò hìc fidelitèr eas imprimendas operę pretium duximus, annotationibuſq; noſtris eas quoq; ditauimus.*

QVAEST. XII.

An Releuium ſolui debeat pro omnibus fructibus induſtrialibus, qui fuerint anno mortis, an ſolùm prò fructibus Terratici, & Hortagiorum, quos percepiſſet Baro, etiam ſi induſtrius non fuiſſet

SVMMARIVM.

1 *Fructus induſtriales ſunt certum quid ſeorſum à feudo.*
2 *Solitum Regiæ Cameræ, in percipiendis fructibus.*
3 *Deciſio Regiæ Cameræ ſuper hoc.*
4 *Quid ſi territorium dediſset Baro ad culturam.*

BAro non dedit in affictum Territorium feu 'a'e, ſed voluit ipſe Territorium ſuum colere, moritur anno illo, in ſolutione releuij, Fiſcus dicit liquidandos illos fructus, omnes, quod ex induſtria Baro percepit, deductis tamen expenſis; Et dubium contrà Fiſcum oriebatur, quod de fructibus induſtrialibus non deberetur releuium per ea, quæ citauimus ſuperius *in quæſt.1.poſt med.*

1 ſunt enim certum quid ſeorſum à feudo; item quia ſolita ſempèr fuit R.C. de Territorio feudali, de quo ſolet percipi terraticum per Baronem, & ſi à locatoribus culturæ
2 ſit traditum, recipere terraticum ſolitum, & non culturam factam ab illis, non obſtante quod in effectu territorium illud plus fructuum reddiderit, quàm quod æſtimatur terraticum, & ſic pro hac parte iudicauerunt aliqui ex Dominis, quod non attenderentur fructus percepti ex cultura, & induſtria Baronis, nec fieret liquidatio illorum fructuum, adiuncta etiam liquidatione expenſarum, ſed tamèn haberetur ratio de terratico ſolito.

3 Fuerunt attamèn prò maiori parte alij contrariæ ſententiæ, ſcilicet, quod ſolueretur releuium prò omni eo, quod anno illo perceptum fuerat, expenſarum deductione non negata, ſuper quibus mandauit R.C. à conuicinis informari, & ratio, quæ eos mouit, ea fuit, quod prò releuio debentur fructus, qui percipiuntur, non qui percipi poſſunt, vèl potuiſſent, & ideò ſi paucos fructus percepiſſet Baro anno illo, eius incuria (vtique, quia non coluiſſet, nec conduxiſſet Territoria, ſeù ex iam cultis nihil ob ſterilitatem percepiſſet), non dubium, quin releuium conſequentèr, parum prodeſſet Curię, vt dictum eſt *in 1.quæſt.* Sic è contrario ſi pinguiores fructus ex ſua diligentia, & induſtria percepit, conſequentèr non iniquũ, quod releuium pinguius ſit.

Itèm

4 Itèm ſi Territorium dediſſet Baro ad culturam, ſolitum alias dari ad pabulum, vtiq; ſolueret iſtos fructus perceptos ex cultura, non verò perceptos olim ex paſculis, & ſi pauci fructus eſſent, ex cultura collecti, non ideò poterit R. Curia fructus olim plures perceptos ex herbagijs, ſeù affictum petere, & ideò ſic deciſum die 25. Auguſti 1572. in releuio *Proſperi Suardi*, referente *Brancaleone*.

ANNOTATIO.

1 QVæſtionem hanc relatam per noſtrum *Auth.* teſtatur *Reg. Camill. de Curte in ſuis reſol. feud. cap. 3. n. 56.* eueniſſe ipſo, tunc ex ſtente Fiſci patrono, in cauſa fratris *Ill. Marchionis Caſalisarboris*, ac maiorem votantium partem cum fiſco ſe conformaſſe; Et ſic etiam *R. Tapia lib. 6. Iur. Regni tit. 20. in annot. ad Conſt. poſt mortem n. 8.* inquit, R. Cameram ſeruare, vt exigatur, quod ſolitum erat locari territorium antequàm Baro illud coleret, ſed aliquos fuiſſe in ea ſententia, vt releuium ſoluatur ex omnibus fructibus, deductis tamen expenſis erogatis in eorum recollectione; & hanc *deciſ.* noſtri *Auth.* refert quoq; & ſequitur *Capan. de Iure releu. par. 2. quæſt. 13. n. 11. & 12.*

2 Et licet negatiua pars ſuaderi videatur ex eo, quia, quãdo incrementum feudi prouenit ex induſtria, labore, & impenſa feudatarij, non debet in eius præiudicium maioris oneris intelligi factum, & ità tenere videtur *Iſernia in c. 1. §. ſi quis de manſo n. 18. ante med. verſ. ſecunda videtur*, ibi: *Secùs ergò, ſi diligentia prioris* (hoc eſt poſſeſſoris, vt legit ibi *Liparulus*) *feudum eſſet augmentatum, & in c. 1. n. 1. in fin. de Vaſall. decrep. ætat. Marin. Frecc. de ſubſ. auth. 5. n. 21. Cumia in c. ſi aliquem ver. ſeruitij conſueti n. 84. & 8.* Quod confirmari poteſt ex *Imperatoris* reſcripto *in l. 3. C. de Alluuion. & palud.* non permittente augeri ſeruitium emphyteuticum, ſeù vectigale, ibi: *Ne doleant diligentes operam ſuam agri dediſſe culturæ, nec diligentiam ſuam ſibi damnoſam iudicantes intelligant*; & ità fundat *Reg. de Marin. lib. 2. reſol. 183. n. 8. & 9.*

3 Attamen, quod ſolui debeat releuium, & vt augetur feudum, ità augeri releuium, latè probant, & declarant *Capan. de Iure releu. p. 2. q. 9. Præſ. R. Cam. Ganauer. deciſ. 35. per tot.* Et omiſſis alijs rationibus, vtcunq; ſit, dominium augmenti non pertinet ad feudatarium, imò illud emanat ex vbertate fundi feudalis, & releuij quantitas pendet à quantitate, ſi igitur pinguiores ſunt fructus, licet ex ſua diligentia, & induſtria perceperit, cõſequentèr non iniquum, quod pinguius ſit releuium, vt dicit noſter *Author hìc n. 3. & R. de Curte d. loc.*

4 Si autem Vaſallus habeat feudum conceſſum cum animalibus ad culturam; tunc quia feudalia ſunt talia animalia, ſi vltrà culturam deſeruirent, adeòut Vaſallus aliquod lucrũ perciperet, tunc releuium, ex hoc lucro quoq; feudali, ſoluendum eſt, *Capan. p. 4. quæſt. 1. num. 26. vbi n. 30.* id quoq; ampliat.

QVAEST. XIII.

Quid ſi in hæreditate feudali adeſt fluuius ſine fructu, & hæres infrà annum mortis feudatarij, ædificat in eo molendinum de propria pecunia, an de illius fructuum perceptorum medietate, releuium debeatur.

SVMMARIVM.

1 *Fundamentum Fiſci.*
2 *Caſus iſte indeciſus.*
3 *Opinio* Authoris, *& eius rationes contrà Fiſcum.*

CОntingit dubitari, quod mortuo Barone, in hæreditate feudali erat comprehen-

 ſum

ſum flumen, quod tamen fructus non dabat, hæres infrà annum ædificauit propè aquas fluuij molendinum de propria ſua pecunia: prætendebatur per Fiſcum releuium, ſaltim
1 pro rata temporis illius anni: qui mouebatur forsàn ea ratione, quia in fine anni, in quo ſit diuiſio fructuum, & medietas fiſco datur, reperiebantur hi fructus molendini in hæreditate feudatarij.
2 Hoc non fuit deciſū: Credo forsàn, ni malè recordor, quia omiſſa fuit a fiſco huiuſmodi poſteà inſtantia. Et ſi iudicandum foret,
3 crederem, non iure peti à Fiſco, nam cōtrà ipſum militant omnes rationes prællegatæ in his proximè præcedentibus quæſtionibus, & ſi pro feudo reempto fuit hæres condemnatus prò rata temporis, id aliqualiter diuerſum natura, nam licet tempore mortis feudum illud non erat in dominio feudatarij, hoc verè realitèr, & abſolutè intelligēdo, attamèn quia ius illud luendi erat in bonis defuncti, illudque feudale erat, vt prædiximus ibi, rectè dici poterat, quod feudum illud erat in dominio feudatarij ſaltim intellectuali, & interpretatiuo, & ius illud erat æſtimabile, & ſic hæres licet reemiſſet propria pecunia, attamen fructum percepit, ex illo Iure ſibi relicto, & prò comperto eſt, huiuſmodi venditiones, quæ fieri ſolent cum pacto de retrouendendo, fieri diminuto pretio, & rectè quidem, nàm emens tali adiecto pacto retrouendendi, quia pro certo cogitat, feudum nequaquàm ſibi perpetuò remanſurū, non applicat ſe ad meliorationes omnes, & augmenta feudi, quæ fieri ſolent, & poſſunt, quarum ſpe feuda, ideò, & ſi grauata tot oneribus, vt ſunt adohæ, & releuia, & restricta in ſucceſſionibus, & coarctata in diſpoſitione libera ipſorum, venduntur, & vendi ſolent cariori pretio, quam allodialia, & ſic reempto illo feudo, certum eſt hæredem vtilitatem non modicam ex eo percipere; At in caſu præſenti nulla huiuſmodi dictorum militat ratio, & ſic diuerſa eſſe debet iuris diſpoſitio, *arg. tex. vulg. in l. illud, D. ad leg. Aquil.*

ANNOTATIO.

1 HVius quæſtionis caſus refertur à *R. Tapia lib. 6. Iure Regni tit. 20. in annot. ad Conſt. poſt mortem num. 20. in fin.* his verbis: *Item etiam quæri poſſet, ſi ſucceſſor in feudo infrà annum conſtrui faciat molendinum in flumine, in quo prius non erat, an debeat ſoluere releuium de eo, quod peruenit ex molend no prædicto. De hoc fuit dubitatum in R. Cam. ſed non reperio deciſum, & poteſt decidi ex ijs, quæ ſuperiùs dicta ſunt.*

2 Appoſitè hic cadit quæſtio, ſi in meliorando molendino, quod erat in reditu centum, fuerit multùm expenſum, itaùt poſt melioramentum reperiatur eſſe in reditu biſcentum, an in liquidatione releuij, ſit deducenda rata reditus, ex melioramento ſuborti? Et negatiuè deciſum refert *Præſ. Iul. Cæſar Minadous in ſuo notabili trāſcripto* per *R. de Marin. in obſ. ad Reg. Reuert. deciſ. 225. num. 3. & 4. et lib. 2. reſol. 184. num. 7. & 8.*

3 Publicæ verò vtilitatis intuitu de Iure gentium proditum eſt, vt cuilibet in flumine publico, & multò magis in priuato, & proprio, molendina conſtruere liceat, per *text. in l. fluminum 23. in princ. & §. præterea D. de damn. infect. Hering. de Molendin. q. 9. num. 61. Sixtin. de Regal. lib. 2. cap. 3. n. 45. Borrell. de Magiſtr. edict. lib. 4. c. 7. n. 32. & ſeqq. Thomat. deciſ. 298. Card. de Luca tom. 2. diſcurſ. 145. nu. 10. Ant. Gob. in tract. de aquis q. 14. n. 23.* An autem, & quādo aliquis habens molendinum in flumine, poſſit ab alio aliud fieri, vide *Borrell. conſ. 3. cent. 2. Pecchius in tract. de Aquæductu lib. 4. de Molendin. q. 10.*

4 Allodialia item potiùs, quàm feudalia præſumuntur molendina, *Alciat. reg. 2. præſumpt. 3. Burſat. conſ. 41. Seraph. deciſ. 894. num. 1. Gallia conſ. 17. n. 115.* vbi ampliant, etiamſi à Principe deriuarent, & intrà fines feudi continerentur, præſertim ſi ſuper nauibus ſint extructa, quia in iſtis feudum conſiſtere non poteſt, *Gallia d. conſ. 27. num. 116.* Ex coniecturis tamèn, & ſignātèr ſi probentur de pertinentijs feudi, quod à Vaſſallo iure feudi poſseſsa fuerint, quod intrà fines, & quod ſaltem ex publica voce, & fama ſint de iuriſdictione feudi, feudalia quoque eſse cenſentur, ex latè traditis per *Iacob. Gall. conſ. 32.*

per

per tot. Seraph. d. deciſ. 894. *Reg. Lanar. conſ.* 2. *per tot. Card. de Luca tom.* 2. *de feud. diſcurſ.* 3. *per tot.* latè, ac optimè *Epiſc. Rocca diſp. iur. lib.* 1. *cap.* 57. & 58. vbi & ſæpè allegat Nos *in Viſionibus feudal.*

In omnibus autem caſibus, in quibus res præſumitur feudalis, debet ſolui releuium, *Capan. de Iure releu. par.* 1. *q.* 14. *num.* 8. *verſ. Et ſic.*

QVAEST. XIV.

An mortuo Barone, qui habebat dohanam in feudum, in ſolutione releuij debeat fieri deductio expenſarum ſalarij Dohanerij, & Credenzerij.

SVMMARIVM.

1 *Credenzerius dicitur Cuſtos, & obſeruator Dohanerij.*
2 *Deciſio Regiæ Cameræ, quod fiat deductio in releuio, & ratio.*
3 *Expenſę factæ pro Cuſtode Dohanæ in releuio deductæ.*

AD aliqualem intelligentiam quæſtionis huius, videas priorem *quæſtionem* 10. in qua aſſertum fuit, prouentus criminales, ideò non venire in liquidatione releuij, quia excomputantur cum expenſis; In hac dubitatur, àn mortuo Barone habente Dohanam aliquam in feudum, in ſolutione releuij debeat fieri deductio expenſarum ſalarij Dohanerij, & Credenzerij.

Et ratio dubitationis erat, quia in caſu quæſtionis illius, expenſæ ideò admittebantur, quia videbantur neceſſariæ, & ſine illis non rectè poterat iuriſdictio conceſſa exerceri, nec prouentus commodè percipi; hic verò videntur illę voluntariæ, & primò quoad ſalarium Dohanerij tales videbãtur, quod cum ipſe Baro in primis haberet officium, alium nomine Dohanerij, ſubſtituere non oportebat, & quo ad ſalarium Credenzerij multò magis, quia officialis neceſſarius nõ eſt cauſa exigendorum fructuum,
1 ſed magis cuſtos, & obſeruator Dohanerij, *l.* 1. *D. de admin. tutor.*
2 His tamen reiectis, contrarium fuit deciſum die 13. Martij 1571. in releuio Ill. Ducis Amalfiæ, referente *Magnif. Proſpero de Piatto Rationali*, nàm dicimus neceſſarias
3 expenſas, quia Dohanerius ponitur gratia recolligendorum fructuum, nec venit in conſideratione, quod Baro debuiſſet ipſe exercere, nàm ex mente Regis concedentis cognoſcitur, quando datur aliquid in officium, vel in beneficium, & certum eſt huiuſmodi officia non eſſe proportionabilia viro nobili, & Baroni, & paucis nos expediuimus ſuper hoc per clara iura, & multa exempla.

ANNOTATIO.

1 HAnc noſtri *Authoris* deciſionem referunt, & ſequuntur *Capan. de Iure releu. par.* 1. *quæſt.* 13. *num.* 26. & 27. *Reg. Tapia lib.* 6. *Iur. Regni tit.* 21. *in annot. ad Conſt. poſt mortem n.* 9. *fol.* 212. Fuit enim deciſum eſse deducendas illas expenſas pro ſalario Dohanerij, & Credẽzerij Dohanæ, quam habebat in feudum; ſunt enim neceſsariæ, quia ipſi recolligunt fructus, & iſta ſunt officia, quæ nõ benè competunt Baroni, tanquàm viro nobili; tacitè enim colligitur mens Principis concedentis Dohanam ſupèr feudo, vt concedat, deductis his oneribus, *Author hic num.* 3. quem ſequitur *Capan. d. q.* 13. *n.* 17.

2 Licet expenſas factas in ſatisfaciendo ſalarium Aerarij, & Collectoris introituum feudalium, non eſse deducendas, doceant *Reg. de Curte in ſuis reſol. feud. cap.* 3. *num.* 71. *Præſ. de de Ganauerr. deciſ.* 34. *num.* 23. *Reg. de Marin. in obſ. ad* Reg. *Reuert. deciſ.* 225. *n.* 2. ex quo hæc impendia non poſſunt iudicari fructuum cauſa facta, & introitus veniunt ad manus Aerarij, iam perfecti, & in eſse deducti, quorũ cõſeruatio pertinet ad dominũ eorum, & feudatariũ, ex *Freccia lib.* 2. *anthor.* 3. *num.* 29. & diximus ſuprà ad *quæſt.* 6.

QVAEST. XV.

An debeatur releuium ab hæredibus Viduæ pro feudo, quod illa priùs ſibi adiudicari fecerat pro dote, & antefato.

SVMMARIVM.

1 *Adiudicatio transfert dominium, & quos effectus pariat.*

2 Tex. in l. ſi vt proponis, C. de rei vindic. *non habet locum in feudalibus.*

3 *Mulier pro antefato eſt vſufructuaria tantùm, & pro dotario.*

4 Deciſio Reg. Cam. *in fauorem hæredum Viduæ circa releuium.*

5 *Sententia non transfert plus Iuris, quàm alicui competit ex ſuis ſcripturis.*

6 *Per mortem mulieris reſoluitur adiudicatio.*

7 *Feudum datum pro dotario, reintegratur Baroniæ ex morte Viduæ.*

8 *Feudo dato pro dotario, filij recuperantes, ob mortem matris, non dicuntur ſuccedere matri in illo, ſed patri.*

ISabella de Aquino, viro mortuo petierat, & obtinuerat adiudicationem pro dote, & antefato in feudis viri, tamen, & ipſa etiam
1 moritur; Dubitatum fuit, an deberetur releuium; Prò fiſco dicebatur, quod adiudicatio transtulerat in ipſam, dominium, quæ ideò remanſit debitrix in pecunia hæredibus viri prò reſtitutione valoris antefati prædicti, & non debitrix ad reſtitutionem feudi, & ſic, quod hæredes viri non poterant venire ad ſucceſſionem feudi illius adiudicati, ſed tantummodò ad ſucceſſionem pretij, ſeu valoris antefati prædicti, & quia hæredes ipſius mulieris ſunt, qui veniebant ad ſucceſſionem feudi, licèt tenerentur ad reſtitutionem pretij antefati, & mulier erat creditrix in pecunia prò antefato, quando fiebat adiudicatio, feudum non ſortiebatur eamdem naturam, cuius natura erat creditum in pecunia, quia *tex. in l. ſi vt proponis*
2 non habet locum in feudalibus, ſecundùm *Andr. in c. 1. de duobus fratribus.*

Prò Vidua verò dicebatur, ipſos hære-
3 des non teneri, quia illa reſpectu antefati erat vſufructuaria tantùm, iuxtà *Conſuetudinem Ciuitatis Neap. incip. quartam autem*, ex quo reliquerat filios, & iuxtà *Conſt. Regni incip. mulier, quæ dotariũ*; quod firmat *Andr. in tit. de controuerſ. inueſt. nu. 7. in fin. & in tit. qua litèr olim pot. feud. al. n. 6. §. per hoc patet*, & ſic, quod in ipſam tranſierat dominium feudi, quoad vſumfructum cantùm, vt in *d. Conſtit.* & dicit *Capyc. col. 81. verſ. ſed ego credo in c. Imperialem, de prohib. feud. alienat.*

4 Hæc quæſtio cum fuiſſet diſcuſſa die 12. Ianuarij 1572. translata reſolutione ad aliã diem, tandem die 11. Martij eiuſdem anni fuit deciſum in fauorem Viduæ mortuæ, & ſic abſoluti hæredes à petita releuij ſolutione, nàm licèt fuiſſet facta adiudicatio ſimplicitèr, & dominium fuiſſet ſimplicitèr in mulierem tranſlatum, intelleximus, quod
5 ſententia non tranſtulerit, nec transferre potuerit in eam plus Iuris, quàm ipſi competebat ex ſuis inſtrumentis, & cautelis, & per conſequens, quoad reſpectum vſufructus tantùm intelligeretur facta adiudicatio, & non alitèr; quo caſu, quia per mortem mu-
6 lieris reſoluitur ipſo iure illa adiudicatio, per conſequens iuxta *cap. Regni incip. mulier dotarium*, feudum quod erat prò dotario,
7 reintegratur Baroniæ, à qua exierat ob dictam adiudicationem, ideò hæredes mulie-
8 ris releuium ſoluere non debent, nam feudum habebant vti hæredes patris per *Auth. hæres, C. de ſecund. nupt.*

ANNOTATIO.

NOn deberi releuium ab hæredibus viduæ pro feudo, quod ſibi adiu-
1 dicari fecerat pro ſua dote, & antefato, deciſum refert noſter *Author hic num.* 4. quam deciſionem recenſent quoque *Capan. de Iure releu. par. 4. quæſt. 11. num. 18. Thor. in comp. deciſ. par. 3. ſect. 3. ver. releuium, an debeatur fol. 54.*

2 Diſtinguit tamen *Capan. ibid.*, aut iſta vidua reliquit filios, aut non reliquit. Primo caſu, quando reliquit filios, tunc ſiuè in Capitulis nuptialibus fuerit dictum, filios ſuccedere vti hæredes viri, ſiuè, vti filios, ſemper non teneri ad releuium, quia filij non ſuccedunt ad feudum, ſed ad valorem, & ſic ad pretium antefati aſſecurati ſuper feudo; aſſecuratio autem non transfert dominium rei extantibus liberis, ſed tantùm vſumfructum, & ſic procedit *Authoris* noſtri deciſio, ea ratione, quia per mortem

tem viduæ illa adiudicatio reſolucbatur, & feudum reintegrabatur ad hæredes viri.

3 Secundo caſu, ſi nempè non extant filij, & tunc, quia adiudicatio transferebat dominium, etiam quoad proprietatem in vxorem, maximè ſi adiudicatio fuerit facta pro concurrenti quantitate, tunc quia non ad filios vti non extantes, ſed ad hæredes mulieris feudum tranſit, & verè dicuntur ſuccedere, cum ipſa mulier erat vera domina, releuium debetur, *Capan.d.q..1.num.19. & 20.*

4 Quid autem dicendum, ſtante *Reg. Pragm.* tempore Exc. *Ducis Oſſunæ* Proregis promulgata, quod ſcilicèt mulier de antefato ſit tantùm vſufructuaria, & mortua muliere antefatum reuertatur illuc, vnde exiuit, an ſi feudum pro antefato fuerit iàm datum, vt mortua muliere feudum ipſum rediret ad hæredes mariti, vel dotantis, teneātur ſoluere releuium? Et negatiue reſpondet *Capan.d.tract. par.4.q.11. nu.34.* tùm quia feudum reuertitur ad illos, nō autem dicitur, eos ſuccedere, vti hæredes, prout diſponit *d.pragm.* quæ dicit, quod antefatum reuertatur ad proprietarios, tùm etiam quia, dum vxor eſt vſufructuaria, & dotantes, ſiuè promittentes antefatum proprietarij, tunc mortuo vſufructuario proprietarius non tenetur ſoluere releuium.

5 Præterea feudo per vxorem cum Regio aſſenſu in dotem dato, mortuo viro releuium debetur, ſecùs ſi aſſenſus non fuerit expeditus, quia ſolueretur per mortem vxoris, *Io. Vinc.de Anna alleg.95.nu.10.& in Conſt. Conſtitutionem Diuæ Memoriæ num.21. & 22.* licet *ibidem* indiſtinctè teneat, quod ſiuè cum aſſenſu, ſiuè abſq; aſſenſu fuerit feudum pro dote datum; per viri mortem nullo pacto fiſco eſſe ſoluendum releuium, ſed tantùm per mortem vxoris, quia licet ſit expeditus aſsenſus, tamen legis miniſterio dominium feudi in vxoris poſſe remanſit, *l.in rebus C.de iure dot.* ſicque refert deciſum per Reg. Cam. inter Regium Fiſcum, prætendentem duo releuia annuorum introituum feudalium in dotem datorum per *Iſabellam Sances*, *Ferdinando Capano* eius viro, vnum ob mortem viri, & alterum ob mortem vxoris, expedito aſſenſu ſuper datione in dotem, ſed vnum tantùm deberi, deciſum fuit ſub die 5. Decembris 1556. vt teſtantur poſt alios *Capan. d. q. 11. n. 20. Laratha in theatr.feud. par.12. dilucid.56. Thor.in comp.deciſ.par.1.ver. releuium fol.452. Reg.de Marin. in obſ. ad Reg.Reuerter.deciſ.45. num.1.*

6 Et *Reg. Reuert. in d. deciſ.45.* deciſum tradit, per mortem viri fieri locum ſolutioni releuij, vbi feudum fuerit datum æſtimatum, & ea æſtimatione, quæ emptionem, & venditionem faciat, ſecùs ſi feudum eſſet datum inæſtimatum, vel æſtimatum non ea æſtimatione, quæ emptionem, & venditionem faciat; ad *text. in l. plerumque D. de iur. dot.* quam deciſionem typis mandari quoque curauit *Reg. Tap. lib. 6. Iur. Regni tit.20. fol.215.*

7 An verò de feudo dato in dotem filiæ fœminæ, ob mortem dotantis teneatur filia, vel maritus ſoluere releuium, & quid in caſu contrario, vt ob mortem dotatæ feudum ſi reuertatur ad dotantem; teneatur dotans de illo ſoluere releuium? latè adeundus *Capan.d.par.4. quæſt.12.per tot.*

8 Nec releuium deberi, Caſtro, vel feudo per Socrum genero pro dote filiæ dato, dominio, & vſufructu, vita durante, reſeruato, Socro mortuo, & feudo perueneto genero, docet *Laratha d.par. 12. dilucid.55.* ea ratione, quia filia habebat hoc feudum ex contractu, non autem ex ſucceſſione.

Lectio deniq; feudalis digniſſimi *Reg. Conſ. D. Petri Caranitæ*, ſuperiùs recenſita, eſt ſequens.

PRI-

PRIMA

LECTIO

FEVDALIS

PETRI CARAVITAE

I.C. NEAPOLITANI

Aduocati Primarij, & in Almo Neapolitano Gymnaſio Feudorum Interpretis.

HABITA DIE DOMINICA Decima Martij 1647. in Licæo Maiori Publici Regij Studij.

SVMMARIVM.

1 *ORatio ad Principem.*
2 *Refertur quæſtio* Iſerniæ, *& eius reſolutio.*
3 *Emendatur litera* Iſerniæ.
4 *Prælatus nouus ſucceſſor, non tenetur ad ſolutionem releuij pro feudo Eccleſiæ.*
5 *Prælatus non eſt Dominus bonorum, & feudi Eccleſiæ, ſed Adminiſtrator, defenſor, & diſpenſator.*
6 *Dominium bonorum, & feudi Eccleſiæ ſemper eſt penès ipſam Eccleſiam, quæ poſſidet per Prælatos, ſicut per procuratores, & colonos.*
7 *Releuij ſolutio moribus eſt introducta, in vno caſu, ſucceſſionis in feudo.*
8 *Quod datur Eccleſiæ, datur Deo.*
9 Afflicti *ratio refertur, & refellitur.*
10 *Eccleſia reſpectu feudi ſubeſt Domino feudi, & in Regno adeſt concordia cum Sanctiſſimo.*
11 Iſerniæ *ſecunda ratio refellitur.*
12 *Eccleſia in feudo vtitur iure priuati, & ſicut alij feudatarij vtuntur.*
13 *Argumentum contra rationem* Iſerniæ, *& reſoluitur, num.* 15.
14 *Releuium in Regno eſt taxatum in medietate fructuum, quod exigitur in pecunia, & quid in Regno Siciliæ.*
15 *Releuium non eſt onus fructuum, nec intrinſecum feudi.*
16 *Releuium ſoluitur ratione inueſtituræ, quæ petitur.*
17 *Contractus vel quaſi fit cum Domino ratione petitæ inueſtituræ, & contrahitur tacita hypotheca.*
18 *Hypotheca tacita contracta pro ſolutione releuij, eſt cum prælatione ſuper feudo, etiam creditoribus cum aſſenſu, & ita obſeruat Regia Camera, & quare?*
19 *Deciſio Regiæ Cameræ in cauſa creditorum Marchionis Gruptulæ refertur.*
20 *Actio pro exactione releuij, quæ cōpetat Fiſco, ex* Iſernia.
21 *Releuium eſt onus feudatarij, & quomodo ex diſtinctione* Marchionis Torelli.
22 *Deciſio S.C. in cauſa creditorum Ducis Graninæ refertur.*
23 Iſerniæ *doctrina, aliorum Doctorum teſtimonio comprobatur.*
24 *Stylus Cameræ, ſecundum modernos circa ſolutionem releuij pro feudo Eccleſiæ, refertur.*
25 Marchio Belmontis *aliter ſcribit.*
26 *Ex ſtylo Cancellariæ Vniuerſitates ſoluunt releuium ſingulis quindecim annis pro feudo ſecundùm* Frecc. *& declaratur num.* 27.
28 *Quindennium ſoluitur de beneficijs, & bonis emphyteuticis Eccleſiaſticis, quando deueniūt ad manus mortuas.*
29 Marinus Freccia *notatur.*
30 *Rex, an teneatur aſſentire, ſi Eccleſia offert ſoluere quindennium, cum deciſ. R. Cameræ, & Collat. Conſ.*
31 *Aſſenſus Regis, non autem Proregis requiritur in alienationibus feudi in manus mortuas, & de ſtylo Cancellariæ reſpectu hypothecæ.*
32 *Deciſiones Reg. Cameræ referuntur circa releuium ſoluendum per Vniuerſitates.*
33 *Doctori atteſtanti de ſtylo, & conſuetudine, non eſt credendum.*
34 *Clauſula, de releuio ſoluendo pro feudo Eccleſiæ, vel Vniuerſitatis non appoſita in inueſtitura, vel aſſenſu, an cenſeatur appoſita tanquam de ſtylo Cancellariæ.*
35 *Articulus de clauſulis apponi ſolitis, & omiſſis, remiſſiuè.*
36 *Clauſulæ* conſtituti, & precarij, *& pacti de capiendo, omiſſæ in aſſenſu, cenſentur appoſitæ.*
37 *Clauſula, de ſolutione releuij facienda per Eccleſiam, & Vniuerſitatem, omiſſa in inueſtitura, vel aſſenſu, non cenſetur appoſita, licet eſſet de ſtylo Cancellariæ ſecundum opinionem Authoris, cum deciſ. Reg. Cam.*
38 *Tenor inueſtituræ, & aſſenſus attēditur, etiam contra conſuetudines feudorum.*
39 *Clauſulæ, quæ ſunt de ſtylo Cancellariæ, ſi non apponuntur, & non ſunt neceſſariæ, non vitiatur actus, & ſi apponuntur, quæ de ſtylo non erant apponendæ, ſunt ſeruandæ.*
40 *Clauſula,* Iuribus noſtris, & alienis ſemper ſaluis, *quando nihil operatur.*
41 *Decretatio,* quod fiat in forma, *quid operatur, clauſulis ſolitis omiſſis.*
42 *Releuium non comprehenditur ſub reſeruatione ſeruitij.*
43 *Inueſtitura dubia interpretatur ſecundum ſtylum,*

lum, & conſuetudinem.

44 *Releuij tempus, & quantitas interpretantur ex ſtylo, & conſuetudine.*

45 *Declaratur doctr. Iſerniæ de ſolutione releuij in caſu ſucceſſionis, & refertur deciſio Reg. Cam.*

46 *Veniens iure accreſcendi, non debet ſoluere releuium, remiſſiuè.*

1 REGVM eſt, atque Gubernantium (Princeps Excellentiſſime, Proregum optime) leges conſtituere, eaſquè docere, ſicut & exequi, *Petr.Gregor.de rep. lib.17. cap.11. in princ.* Inutiles enim eſſent leges, ſi non manifeſtarentur, & Ciues in illis non aſſueſcerent; aſſueſcere autem non poſſunt, niſi à Doctore magiſtro inſtruantur, *l.2. §.poſt hoc deindè, ff. de orig.iur. Ariſt. l.5. polit.c.8.* Sic Dauid *1.Paralip.c.26.v.29.* & Ioſaphat *2.Paralip. cap.17. v.7. & ſeq.* Hieroſolimitani Reges, ſubditorum proſperitati conſulentes (in qua & Principes proſperantur) *Bonifac.8 in prohem.6.decretal.* leges edocendas curarunt. Sic apud Aſſyriorum *4. Reg. c.17.ver.26.& 27.* Perſarum *1.Eſdra cap.7.* Tuſchorum *Beroſ.lib 5. in Nino.* Lacedemonum *Pet.Gre d c.11.n.3.* Reges ſancitum, & obſeruatū traditur; Marcus Antonius Romanorum Imperator, cum primum Athenas venit, Doctores pro legum doctrina inſtituit *Pet.Gre.de Rep.l.15.cap.1.n.25.* Iulianus Cæſar, & hoc ipſum agnouit munus, & cùm in ſingulis Ciuitatibus adeſſe non poſſet, decreto Curialium optimorum conſpirante conſenſu remiſit *Magiſt. C.de Profeſſ.& Med.lib.10.* Carolus Magnus, & Nonus, Alphonſus Caſtellæ Rex delectis Magiſtris legum, ſcholas erexerunt *Petr.de Greg. d.c.1. n.21.* In hoc noſtro almo Neapolitano Gymnaſio, antiquioribus temporibus omiſſis, & Proregum iuſſu aliquando, & decreto, Anteceſſores, Doctoreſquè Magiſtri conſtituti ſunt; feudorum tamen Cathedra ſemper Proregum delectioni debito iure ſpecialitèr remanſit, modo prouectis cauſarum Patronis præpoſitis, modo Regijs Conſiliarijs, Regiæ Cameræ Præſidentibus, eiuſdemque Fiſci patronis, qui hic Collaterales, & in ſupremo Italiæ Conſilio Præſides, & eiuſdem Regiæ Cameræ Locumtenentes euaſerunt, ſicut & Aduocati ipſi ad eandem ſupremorum Magiſtratuum munera deinde euecti ſunt. Tales namque fuerunt Bartholomæus Camerarius, *ipſe Camer.in cap.Imperialem.§.præterea Ducatus, car. 98.lit.S.* Io: Antonius Linarius *vt in ſuis repet feudal. in præfat.* Io: Franciſcus de Ponte *vt in ſuis lectio. feud.* Camillus de Curte *in ſuo diuer. feud.* Io. Andreas Georgius *in ſuis repet. feud.* Io. Baptiſta Melior, *Anellus Amat. in Prologomen. feud. in princ* Anellus Amatus *ipſe vbi ſup.* & Andreas Marcheſius, ad cuius iam defuncti ſubſtinendas vices in ipſa die obitus non currentem, ſed cunctantem, non attritæ frontis, ſed verecundum, *Bernar. lib.4. de conſid. ad Eugen. lit.M.* me eligendo dignum feciſti, Excellentiſſime Princeps. Sanè par erat, vt mihi de Principum beneficijs tractaturo, & hoc tanto beneficio dares; & ſicut Gentiles mei pluribus Principibus ſucceſſiuè miniſtrarunt, ego te auſpice eiſdem pluribus miniſtrarem. Strenuus enim ille Eques Aluarus Carauita generalis Aragonum Bayle cum Alphonſo I. Rege Neapolim, cum aliquibus ſuis appulſus, pro tutanda eiuſdem Regis vita in Caſtro Capuanæ propriam vitam obijt, *Zurit.to.2.annal. Arag. lib.13. cap.16. Conſtant.in hiſtor.Regni lib.14.fol.323.* vt meritò deuotiſſimis poſteris ſuis in Regno remanſis datum ſit, eiuſdem Alphonſi ſucceſſoribus, nempè fæliciſſimis, & Auguſtiſſimis Auſtriacis Regibus omnibus in eodem Caſtro Capuanæ togatos deſeruire, & dum horum omnium Principum Feudales Conſtitutiones me interpretaturum poſuiſti, Excellentiſſime Domine, ipſis omnibus inſimul deſeruire feciſti. Tibi gratias referre, immortaleſque laudes tuas recenſere, Regię domus tuæ Magnates, & Proceres cum eorum aſſiduis in Hiſpania ſexcentorum annorum curriculo præclariſſimis geſtis, *Sandoual. in Chron. Alphonſi 7.fol.449.* commemorare, & ſi hic deberem; non tamen valeo; alium namque optimè excultum non me balbutientem Oratorem depoſcunt. Oſtendunt, & Cognomen, & Stemma, oſtēdit & Arcenſis Ducatus; Arcus enim magni eſt nominis. Si de cœleſti ſermo eſt, ſcriptura dicit: *Eccleſ.c 43.ver.12. Vide Arcum, benedic eum, qui fecit illum, valdè ſpecioſus eſt in decore ſuo.* Si de triunphali: *Arcum marmoreum S.P.Q.R. Druſo dicauit Sueton. in vita Claud. c.1.* Si de Militari eminus arcet hoſtem. Si de eo, quod eſt Lyrę, dulcem ſonum componit. Si de illo ædificiorum, ad ſuſtentandum ponitur. Sub Tui ergo Arcus auſpicijs, Diuino inuocato Numine Lectionem aggredior, ad doctrinam *Iſerniæ in cap.1.ver ſimiliter n.15. cum tribus ſequent. de Capit.Conrad.* præſtantiſſimi Prædeceſſoris ſequendo inſtitutum.

Poſuit *Iſernia* in præcedenti *num. 14.* quo-

quomodo hæredes Vaſſalli dant releuia Dominis, & inter hæredes, quomodo teneantur minores, de quo eximius prædeceſſor noſter in ſuis poſtremis lectionibus
2 copiosè tractauit. *In num.15.* cum tribus ſeqq. quærit. An Prælatus nouus ſucceſſor ſoluat releuium, ſi tenet feudum, & concluſiuè reſpondet: *nam videtur vti iure priuati, argum. eſt in ſeq. §. & hoc ſi ſit vſitatum ſoluere Eccleſiam illam pro feudo, alias non tenetur.*

Illud verbum, *nam*, ponitur ex emenda-
3 tione *Loffred.* hic in ſua *paraphraſi*, & *Epiſc. Nicol. Liparuli*, quia in litera corrupta *Iſerniæ* habetur, *non videtur*, & non correſpondet cum ſeq. verbis.
4 Regula igitur *Iſerniæ* deſumitur: Prælatum nouum non teneri ad ſolutionem releuij; item & exceptio ad ipſam regulam, niſi vſitatum ſit, Eccleſiam illud ſoluere: regulā probat duabus rationibus; & prima, quia Prælatus non eſt Dominus bonorum Ec-
5 cleſiæ, ſed procurator, *cap. 2. de donat.* aliquando dicitur diſpenſator, aliquando adminiſtrator, aliquando defenſor, *cap. Caſellas, cap. Epiſcopus 10. q. 2. cap. in Canonibus 16 q. 1.* & dominium bonorum, & feudi Ec-
6 cleſiæ, ſemper eſt apud ipſam Eccleſiam, *l. iubemus, §. ſcientes, §. ſi quando, Cod. de ſacroſ. Eccleſ.* & ſine traditione tranſit ipſo iure, *l. fin. C eod. tit.* propterea Eccleſia poſſidet per Prælatos, ſicut per Procuratores, & colonos, *l. ſicut, ff. quod cuiuſq; Vniuerſit. nom.* Sed ſolutio releuij eſt inducta in vno caſu,
7 ſcilicèt, cùm ſucceditur in feudo, & ſic ſe habet conſuetudo, mos, & forma Curiæ, ergo Prælatus, qui non ſuccedit in feudo, non tenetur ad ſolutionem releuij, cùm ille mos, & conſuetudo ſit contra ius, non trahitur ad alium caſum ſimilem, etiam ſi adeſſet eadem ratio, ſicut ſolutio de plauſtro vini, non trahitur ad plauſtrum olei, *l. 1. & ibi gl. C. quæ ſit longa conſuet.* & odioſa reſtringuntur, non autem ampliantur, *l. cùm quid, ff. de liber. & poſthum.*
8 Secunda ratio *Iſerniæ* eſt, quia quod datur Eccleſiæ, datur Deo, qui immortalis eſt, *l. 4. ff. ad l. Iul. peculat. l. 1 §. ad municip. ff. ad l. falcid.* ſed debet eſſe differentia inter res humanas, & diuinas, ſiue cœleſtes, *l ſancimus, la ſeconda, C. de Sacroſ. Eccleſ.* ergò Prælatus non debet ſoluere releuium, prout ſoluit laicus, vt ſit differentia inter res humanas, & diuinas.

Afflict. hic *num.9.* addit aliam rationem, quia conſuetudo ſolutionis releuij eſt laico-
9 rum, quæ Eccleſiam non ligat, *cap. bene quidem 96. diſtinct.* hæc ratio *Afflicti* fuit ab *Iſernia* excogitata, & tanquam non ſubſiſtens reſoluta, dum hic *num.17.* dicit, quod in feudo, quod Eccleſia tenet a temporali Domino, ſubeſt ei, a quo tenet, *cap. verum, cap. licet, de foro compet. cap. cæterùm, de iudic.*
10 & in Regno adeſt concordia facta cum Sanctiſſimo, vt in *cap. Regni 94. in cap. Item ſtatuimus, quod Clerici, & in Pragm. 1. de Cleric. & Diac. ſelvat.* Et ideo Eccleſia feudataria dicitur vaſſalla, *DD.* apud *R. Merl. tom. 1. contr. for. cap 13. n. 39.* Ergo Eccleſia ipſa feudataria, vtitur iure priuati, & conſequenter ligatur conſuetudine aliorum feudatariorum, & ex hoc etiam reſpondetur
11 ad ſecundam rationem *Iſerniæ*, ſcilicèt circa ſolutionem releuij, nullam [illegible] tiam inter res humanas, ſiue terrenas, & res
12 diuinas, ſiue cœleſtes, dum Eccleſia vtitur iure priuati, & ſicut cæteri alij feudatarij laici vtuntur, quod pluries dicit *Iſern.* hic, *& in conſt. Regni, in cap. [illegible], Lucas de Penna in [illegible] 13. C. de exact. tribut. lib. 19. Afflict. in cap. 1. n. 69. & 70. ex quibus cauſis feudum amittatur, Ioann. Monac. in cap. quia nonnulli, num. 2. de immunit. Eccl. lib 6. Iacobin. de Sanc. Georg. in inueſt. feud. in verb. in feudum, n. 33 fol. 189. at. p. 1. 10. vol. tract. diuerſ.* Reſtat propterea illa ſola ratio *Iſerniæ*, quod Prælatus nouus non tenetur ſoluere releuium, quia non eſt Dominus feudi, ſicut & in ipſa vnica ratione reſidet hic *in d. n. 17.*
13 Sed contra hanc vnicam rationem *Iſerniæ* argumentor, nempè: In hoc Regno releuij præſtationem conſiſtere in medietate
14 fructuum feudi illius anni, in quo moritur feudatarius, quam medietatem exigit Curia in pecunia, *Theodor. all. §. 21.* licet in Regno Siciliæ ſit aliter taxatum releuium, *Maſtrill. deciſ. 112. n. 8. Intriglicl. de feud. cent. 2. art. 93. n. 82.* ſed Prælatus reſpectu fructuum tenetur Domino, ſicut vaſſallus laicus, & circa fructus ſibi præiudicat, vt habetur in § ſeq. *incip. Item ſi Clericus*, ergo tenebitur ad ſolutionem releuij contra doctrinam *Iſerniæ*; Sed defendendo *Iſerniam* pro reſponſione
15 dico, releuium non eſſe onus fructuum, nec feudi intrinſecum, ſed eſſe quandam præſtationem extrinſecam a feudo, vt pluries dixit idem *Iſern. hic num. 21. & 24. & in cap. 1. ſed etiam res, num. 11. per quos ſit inueſt. Reg. de Ponte in tract. de poteſt. Proreg. tit. de reſut. feud. §. 4. n. 4. & 14.* & ſoluitur ratione
16 inueſtituræ, quam petit hæres vaſallus, per quam habet confirmationem poſſeſſionis, & veteris inueſtituræ, & ſoluit Domino releuium ob reuerentiam, quam debet Domino, & ſic non eſt propriè inueſtitura, ſed abuſiua, *Iſern. hic n. 2. verſ. hæc autem inueſtitura, & in cap. 1. quid ſit inueſtitura, Frecc.*

lib. 2.

lib.2. de ſubfeud. auth.3. num.3. & 4. Praſ.de Franch. deciſ.121. Gizzarell.deciſ.8. in princ. Marchio Torelli deciſ.92.num.9. Reg.de Pont. lect.feud.2.num.50. Reg.Rou. in pragm.4. n.9. de feud. & in prag.1. num.11. de offic. Procur. Cæſ. Georg. alleg.18. n.23. Anell Amat. conſ. 14. num.15. Camill.de Medicis conſ.55. nu.4. Borrell. in ſumma deciſ. vniuerſ. tom.1. tit. de releuio,num.6. Reg Galeot.controuerſ.for.lib.1. controuerſ.9.& lib.2. controu.3.num.36. Maſtrill.d.deciſ.112.num.7. Iacobin.in d inueſt.in verb. qui quidem inueſtitus, num.78. Marcian. conſ.34.n.1.lib.1. Capan.de iure releuij, par.1.

17 q.7. Ex qua petitione inueſtituræ fit contractus cum Domino, ſecundum Affl. dict. num.9.ſed melius fit quaſi contractus ſecundum Frecc. d.num.4. ex quo quaſi contractu Fiſcus habet tacitam hypothecam ſuper feudo, l.1. & l.2. C.in quibus cauſis tacitè pignus contrah., l.aufertur, § Fiſcus,ff de iure

18 Fiſci, & illam tacitam hypothecam habet cum prælatione in ipſo feudo omnibus creditoribus vaſalli, etiam cum aſſenſu, quia contrahitur ratione feudi, & ex tenore inueſtituræ vaſſallus tenetur Domino ad omnia, quæ debet ratione feudi, & dicitur inueſtitura contractus vltro, citroque obligatorius, Camill de Medic conſ.18. & ideò pro ſolutione releuij Fiſcus præfertur, prout in dies obſeruat Regia Camera, & moleſtat etiam tertios poſſeſſores feudi, Frecc. d.n.4. Reg.de Pont.in d.tract. in tit. de regal. impoſit. in princ.num 13 Reg.Rou.in d.prag.1. n 11.de offic.proc.Cæſ Marchio Torelli Reg.Capyc Lat. in conſult.13.n.25 lib 1.Capan.d p.1.q.7.Reg. Moles in tract. manuſcripto, de Regal. Regni

19 Neap. tit. de releuijs, qu. mihi 12. Et in cauſa creditorum Marchionis Gruptulę,in qua Fiſcus prætendebat terram Gruptulæ eſſe deuolutam in beneficium Curiæ ob mortem Marchionis abſque hærede in feudis, & frater vterinus prætendebat, ipſum eſſe hæredem, & comparuit in Regia Camera, denunciando mortem fratris,petendo inueſtituram, offerendo releuium, tandem Fiſcus deuenit ad concordiam cum fratre vterino, & illum admiſit ad ſucceſſionem, & voluit releuium, pro quo pecunia peruenta ex fructibus Gruptulæ,fuit liberata Regiæ Curiæ excluſis creditoribus Marchionis, etiam cum aſſenſu. Et ego eram Aduocatus creditorum, & inſtabam, illam concordiam non debere afficere creditoribus, & nihilominus pro Fiſco fuit citatus, tex. in l.filium quem in poteſtate,ff.de bon.poſſ. contra tab. vbi beneficium eſt venale,& hæc non contradicunt dictæ doctrinæ Iſernię,

20 quod releuium eſt præſtatio extrinſeca à feudo, quia non per hoc competit actio perſonalis tantum pro releuio, vt dicit Camill.de Medic. d.conſ 18.in princ. Sed eſt præſtatio extrinſeca à feudo cum hypotheca feudi orta ex illo contractu,ſeu quaſi ratione petitionis inueſtituræ; & ſic eſt onus

21 feudi non intrinſecum, ſed extrinſecum contractum per feudatarium, quia illa hypotheca eſt onus,& ita ſunt intelligendi Anna conſ 4.num.17 lib.1.Camill de Medic. dicto conſ.18. Marchio Belmontis Reg. Tap. lib.6. Iur.Regni tit.20. quo temp. miles inueſtit. pet. debet in Conſtit. incip. Poſt mortem,n.37.Marcian.d.conſ.34 n.1. dum dicunt, quod hodiè releuium eſt factum onus feudi, nam Regia Camera moleſtat tertios poſſeſſores, quia hoc eſt intelligendum de onere extrinſeco orto, ex contractu per ipſum feudatarium, & Marcian. dicit, quaſi onus, & Capan. p.3. ponit quatuor quæſtiones 1. 2. 3. & 4. Et propterea propriè eſt onus ipſius hæredis feudatarij, & in eius damnum cedit, non autem in damnum creditorum feudatarij defuncti, vt fuit iudicatum in S.C. Gizzarell.d. deciſ.8. Marchio Torelli d. dec.92. vbi & de alio pulchro caſu, in quo fuit Aduocatus, quod limitat idem Marchio Torelli d.conſult 13.n.25.& 26. vt procedat reſpectu creditorum cum aſſenſu, reſpectu quorum hæres non poteſt deducere ſolutionẽ factam pro releuio, ſed reſpectu creditorum ſine aſſenſu, & reſpectu legatariorum tenet Marchio, quod ſolutio releuij cedat in eorũ

22 damnum, & hæres poteſt deducere, & in caſu creditorum Ducis Grauinæ D. Michaelis Antonij Vrſini in vna Aula per S.C. fuit iudicatum, ſolutionem releuij cedere in damnum creditorum, & Duciſſa Sermonetæ Soror, & hæres fuit declarata creditrix patrimonij Ducis D. Michaelis Antonij fratris pro quantitate ſoluta pro releuio, Actuario Carbono.

Ex quibus omnibus,ſolutio releuij non eſt onus intrinſecum fructuum feudi, ſed onus ipſius feudatarij in ipſo feudo ſuccedentis; & ideò Prælatum non ſuccedentem in feudo, non teneri ad ſolutionem releuij iuxta doctrinam Iſerniæ tam hic, quàm in dicta Conſtit. Regni, incip. poſt mortem, & ex omni ſui parte remanet tuta, & ſicut eſt veriſſima, ita paſſim à DD. recepta. Sequuntur enim Iſerniam.

23 Affl.hic d.num.9.
Balzaran.n.13.
Iacob.de Ayello in tract.de iure adohæ,n. 75.
Frecc.d.auth.3.n.39.
Petr.Gregor. de ſucceſs.feud.p.8.q.16.in cap.de iure releuij n.4.
Intrigliol.de feud.centur.2.art.5. num.636. & ſeq.

Reg.Rouit. in d.prag.1. num.16.de offic.procur. Caeſ.
Reg.Tap. in d.conſt.Regni, incip. poſt mortem, num.18.
Camill.de Medic.d.conſ.55.n.2.
Epiſcop. Campanil. Practicabil.Eccleſiaſt. tricen.1.q.21.
Borrell.d.tit.de releuio n.11.
Capan.de releuio p.4.q.28.
Rota ſub die 10.*Decemb.*1639. *coram Buccabella,* quam deciſionem refert *Donat.Anton. de Marin.reſol.quotid.cap.*235.*n.*21.

Sed omnia, quæ vidimus, hodie videntur inutilia, ex ſtylo Regiæ Cameræ, quem moderni referunt: *Montan.* enim *in cap. Imperialem, §.præterea ſi quis infeudatus, nu.*52. ſcribit, quod ſtylus Regiæ Cameræ ſe ha-
24 bet, quod Eccleſia, quę tenet feudum à Regia Curia, ſingulis quindecim annis ſoluit releuium, & appellatur vulgò quindennium, *Capan.d.p.4 q.27.n.8. Bilocta in concl. feudali concluſ.*12.10. *Bapt.Thor.in ſupplem. Compend.Deciſion. in verbo Releuium ab Eccleſia,* & *Montan.* ſubdit ſic vidiſſe per Reg. Cameram deciſum, & exequutum in anno 1614. in cauſa Monaſterij Montis Oliueti cum Regio Fiſco.

Marchio Belmontis in d. Conſtit. Regni, in-
25 *cip.poſt mortem n.* 18. poſtquam dixit, Prælatum non teneri ad releuium, ſubdit, *Licet quoad feuda, quæ poſſidentur per Vniuerſitates, conſuetum ſit, releuium ſolui ſingulis quindecim annis,* & nihil allegat, & videtur facere differentiam inter Prælatos, & Vniuerſitates.

Quare eſt videndum de veritate harum aſſertionum, & primus omnium *Marinus Frecc.in d.auth.3. num.*15. *circa medium*, loquutus eſt de feudo Vniuerſitatis, cuius do-
26 minium ſemper eſt penès ipſam, & non penès Syndicos, qui ſunt tantum defenſores, & adminiſtratores, vt in *authent de defenſor. Ciuit.* & dicit *Freccia, quod in Regno ſingulis quindecim annis, quando conceditur feudum Vniuerſitati præſtatur releuium, hæc eſt forma Cancellariæ, quando præſtatur aſſenſus, fuit certa taxa ex ſuper indictione antiqua, ſeu magis conuentione partium à principio dationis feudi, nec poteſt dari de hoc vera ratio, nec arbitrari ex l.hæreditatum, ff. ad l.falcid. quia ſingula ſingulis adaptantur caſibus, & ſeparatorum eſt ſeparata iuris cenſura.* Hucuſquè *Freccia*; Qui non de ſtylo Cameræ, ſed de ſtylo Cancellariæ loquitur in præſtatione aſſenſus, non de omnibus feudis ab antiquo per Vniuerſitates acquiſitis abſque dicta clauſula, ſed de conceſſis cum clauſula prçſtationis releuij in aſſenſu; & ideò non eſt moribus introductum tale quindenniũ,
27 ſiue releuium, nec ex aliquo iure per Vniuerſitatem debetur Curiæ, ſed quando Dominus expreſſit in aſſenſu, & ſic quando ab initio dationis feudi fuit reſeruatum, & cõuentum, quod non negat *Iſernia* hic *n.*16. nec ab aliquo poteſt negari, dum fuit expreſſum, & reſeruatum in principio dationis feudi, ſicut & in beneficijs, & bonis emphyteuticis Eccleſiaſticis expreſsè eſt pro-
28 uiſum de quindennio per plures Pontificias Conſtitutiones Pauli II. Pauli IV. Pij V. & Sixti V. de quibus latè tractat *Nouar. tom.*1. *bullar.in tit. de quindenniorum exactione*.

Nec eſt verum illud aliud, quod dicit
29 *Freccia*, non poſſe dari rationem de illa ſolutione facienda ſingulis quindecim annis, cùm ſit deſumpta ex *text. in l. ſi quis argumentum,* §. *ſin autem donator, C.de donat.*

Ex *Freccia* ergo deſumitur, quod eſt ſtylus Cancellariæ in datione feudi, quæ fit
30 Eccleſiæ in aſſenſu reſeruari releuium ad beneficium Curiæ, ex quo ſtylo fuit aliàs diſputatus articulus in Regia Camera, & in Collaterali Conſilio, ſi tenetur Rex aſſentire in alienatione feudi, quæ fit in Eccleſiã, quæ offert ſoluere quindennium; & quia aſſenſus, & ſi ſit gratia, continet tamen iuſtitiam, & abſquè cauſa, non poteſt denegari tamquam de ſolitis concedi, *Iſern. in cap.1.de probib feud. alien. per Lothar. Camerar.in d.cap.Imperialem, car.44 lit.S. Reg.de Pont.in d.tract.de poteſt.Proreg. tit.de aſſenſu Reg.ſuper dote.§.*1. dicit *Taſſon.* obtinuiſſe conſultationem à Regia Camera, & Collaterali Conſilio in beneficium Monaſterij, *in pragm.de anteſat.verſ.2.obſeru.2 à num.*116. *cum pluribus ſeqq.* & dicit *Taſſon.* obtinuiſſe conſultationem, quia dum agitur de aſſenſu in beneficium Eccleſiæ, deuenit feudum ad manus mortuas, *cap. ſi gratioſè, de reſcriptis in 6.* & Vicerex non poteſt aſſentire, ſed
31 Regis requiritur aſſenſus, vt in *pragm.4.in 1. cap. de feud.* & reſpectu hypothecæ eſt adiuenta cautela, quod in aſſenſu apponitur clauſula, dummodò ſuccedente caſu, alienatio fiat perſonæ habili, & cum dicta clauſula præſtat Vicerex aſſenſum validè, *Reg.de Pont.in d.tract. tit.de aſſenſu Reg. §.8.* & hæc de ſtylo Cancellariæ.

32 Circa verò ſtylum Regiæ Cameræ, quem Moderni referunt, inuenio duas deciſiones eiuſdem Regiæ Cameræ ſibi contrarias, & aduerſantes; ſiquidem in cauſa Ciuitatis Sulmonis cum Regio Fiſco de anno 1563. fuit iudicatum, teneri Ciuitatem Sulmonis ad ſolutionem releuij Regiæ Curiæ ſingulis quindecim annis pro baiulatione, quam in feudum à Rege tenebat, quod releuium,

vulgò

vulgò quindennium dictum, deindè per eandem Regiam Cameram de anno 1632. fuit declaratum ad beneficium emptoris eiuſdem Ciuitatis tamquam compreheſum in venditione facta à Curia de ipſa Ciuitate, & ego fui Aduocatus Ciuitatis, ſed poſt dictam deciſionem de anno 1563. iterum articulus fuit diſputatus in cauſa Duciſſæ Amalphiæ cum Vniuerſitate Maiuri, & diſcuſſo puncto, & diſcuſſa prædicta præcedenti deciſione anni 1563. fuit iudicatum contrarium, & abſoluta Vniuerſitas à prætenſa per Duciſſam ſolutione releuij, ex doctrina *Iſerniæ* hìc loquētis de Prælato, quod ſcilicèt dominium feudi eſt penès Vniuerſitatem, & non penès Syndicos, qui mutantur, non autem mutatur Vniuerſitas, refert has deciſiones *Io. Bapt. Thor. in 3. p. Compen. ſect 3. in verſ. releuium an ſoluere teneatur*, & in *verſ. ſeqq.* quare atteſtatio ſtyli Regiæ
33 Cameræ, & contra Eccleſiam, & contra Vniuerſitatem eſt dubia, & DD. communiter dicunt non eſſe figendos pedes in Doctore atteſtante de ſtylo, & de conſuetudine, vt in materia feudali dixit *Arias de Meſa lib. 2 variar. cap.* 18. *n.* 9. Eſt verum,
34 quod intrat videre, ſi præſuppoſito ſtylo Regiæ Cancellariæ, de quo loquitur *Frecc.* non appoſita in aſſenſu, vel inueſtitura clauſula de ſoluendo releuio, ſeu quindennio cenſeatur appoſita tamquam de ſolitis, & de ſtylo, vt propterea ſit verum aſſerere, hodie Eccleſiam, & Vniuerſitatem teneri ad ſolutionem releuij ſingulis quindecim annis, licèt de eo in inueſtitura, ſiue aſſenſu
35 non ſit facta mentio, & licèt articulus generalis ſit nimis controuerſus de clauſulis apponi ſolitis, & omiſſis, vtrum cenſeantur appoſitæ, de quo copioſè *Moderni* diſtinguentes inter clauſulas reſpicientes ſubſtantialia, naturalia, accidentalia, & acceſſoria actus, *Farinac. tom.* 5. *praxi crim. de falſit. & ſimulat. q.* 157. *n.* 52. *cum ſeqq. Mantic. de tacit. & ambig. conuent. lib* 3. *tit.* 9. *Maſcard. de probation. tom* 2. *concluſ.* 1102. *& ſeq. Ant. Fab. de error. Pragmat. decad.* 1. *error.* 1. *Gait. de credit. cap* 4. *q.* 6. *nu.* 233. *& q.* 11. *n.* 2072.
36 Tamen in materia feudali habemus particulares doctrinas, & de clauſulis acceſſorijs conſtituti, & precarij, & pacti de capiendo propria authoritate, quod omiſſæ cenſeantur appoſitę ſcribit *Marin. Frecc. d. lib.* 2. *q* 15. ſequitur *Reg. de Pont. in conſ.* 17. *n.* 50. *lib.* 2.
37 Sed de iſta clauſula de ſtylo Cancellariæ apponenda circa ſolutionem releuij, ſeù quindennij faciendam per Eccleſiam, & Vniuerſitatem, dico non cenſeri appoſitam, & omiſſam haberi pro omiſſa, iuxta dictam *deciſ.* Regiæ Cameræ in dicta cauſa Duciſſæ Amalphiæ cum Vniuerſitate Maiuri, reiecta dicta deciſione in cauſa Ciuitatis Sulmonis; ratio eſt in promptu, quia in poſſe Domini eſt concedere feudum in manus mortuas, ſicut & aſſenſum præſtare, *cap.* 1. *de alienat. feudi*, ſibi eſt imputandum, dum non expreſſit, quod poterat, *l. veteribus, ff. de pactis.* Sumus in contractu, & aſſenſu, in quibus omiſſum, habetur pro omiſſo, & negligentia officialis, Domino eligenti eſt imputanda; non tamen debet, nec poteſt obligare partes non conſentientes, *l. non omnis, ff. ſi cert. petatur*; Receperunt enim inueſtituram, vel aſſenſum abſquè dicta clauſula, & aliter non recepiſſent, tenor in-
38 ueſtituræ, & aſſenſus, qui loco inueſtituræ eſt, attenditur, etiam quod ſit contra conſuetudinem feudorum, quia ex conuentione feudum accipit formam, *Bald. in l. cùm te, ff. de pactis inter empt. & vendit. & in cap.* 1. *§ præterea, quid ſit inueſt. Afflict. deciſ.* 335. *num.* 15. Sic ſe habet communis, & practi-
39 cata opinio, quod clauſulæ, quæ de ſtylo Cancellariæ non ſunt apponendæ, & apponuntur, ſunt ſeruandæ, aliàs irritatur actus, & ſi omittuntur clauſulæ, quæ de ſtylo Cancellariæ ſunt apponendæ, non tamen ſunt neceſſariæ, non irritatur actus, & tenor tātum attenditur, ſic iudicatum eſt in S. C. *Afflict. dicta deciſ.* 335. *num.* 15. *Reg. de Ponte conſ.* 5. *n.* 32 *cum alijs ſeq. lib.* 1. *Reg. Rouit. in pragm.* 1. *n.* 12. *de fide memor. et deciſ.* 84. *nu.* 2. Nec clauſula, *iuribus noſtris, et alienis ſemper*
40 *ſaluis*, aliquid in hoc caſu operatur, quia reſeruatio illa conſeruat ius, quod Curia habet, non autem de nouo aliquod ius tribuit, *Præſ. Franch. dec.* 540. *num.* 15. & dum ex conceſſione, & aſſenſu in Eccleſiam, nullum competit Curiæ releuium, nihil habet, quod conſeruet illa clauſula, vt conſiderat *Reg. Reuert. deciſ.* 13. *et ſeq. p.* 5. *in manuſcript.* (*ſiuè dec.* 404. *in editis.*)
41 Hanc meam ſententiam limito, quando præcederet decretatio, quod *fiat in forma*, & in priuilegio deindè eſſet omiſſa clauſula de ſolutione quindennij, tunc rectè, & ſi omiſſa, cenſetur appoſita ex voluntate Domini, qui voluit fieri priuilegium in forma Cancellariæ per illa verba: *Fiat in forma*, & ſic ſecundùm ſtylum Cancellarię, & conſequenter cum clauſula de ſolutione quindennij, quando officiales clauſulam omiſerunt, fuit negligentia contra voluntatem Domini, cui non poteſt imputari, & tenor decretationis eſt attendendus, & feudatarius non debet accipere contra voluntatem Domini, ſic intelligitur iudicatum in Collaterali Conſilio facta relatione per

Regiam Cameram, Fiſco, & partibus auditis, ex regula, quod operatur propoſitum in propoſito, operatur oppoſitum in oppoſito, *l.fin. §.fin. ff. de leg.3.* in cauſa Mariæ Bernizzone cum creditoribus mariti, *Reg. Rouit.in d.deciſ.84.* quam exornat, & in aſſenſu ſuper ceſſione actionis feudalis procedere ſcribit *Franciſc. Maria Prat. diſcept.for. cap.26 n.39.*

42 Habet & dicta quæſtio aliam inſpectionem, quid ſi in inueſtitura, vel in aſſenſu ſit reſeruatum ſeruitium, an intelligatur etiam reſeruatum releuium, & dico, quod non intelligitur reſeruatio de releuio, quia & ſi dum Curia exigit releuium, non tenetur hæres vaſallus pro illo anno ſoluere ſeruitium adohæ, nè hæres duplici onere grauetur, & nè remaneat abſquè fructibus in illo anno, & ita videtur quodammodò releuium in eo anno ſuccedere in locum ſeruitij; tamen releuium non eſt ſeruitium, præſtatur pro confirmatione veteris inueſtituræ, & poſſeſſionis, vt ſuperiùs dixi, & in puncto conſiderat *Reg. de Pont. Lect. feud.1. num.51.* Inueſtitura, ſiuè aſſenſus de releuio expreſsè, & clarè loquitur, quod non

43 eſt ſeruitium, & nulla indiget interpretatione facienda ſecundùm ſtylum, & conſuetudinem, tunc intrat interpretatio, quando inueſtitura, ſiue aſſenſus eſt dubius, tunc recurritur ad ſtylum, & conſuetudinem, *Afflict.in cap.1.num.10.an agnat. Mantica dict.tit.9.num.31.* Et aſſenſus, ſiuè inueſtitura dubia, quando eſſet reſeruatum releuium, & nihil dictum de ſolutione facienda ſingulis quindecim annis; tunc eſſet facienda interpretatio, & recurrendum ad ſtylum, conſuetudinem, & vſum, & abſque dubio ſolutio eſſet facienda ſingulis quindecim

44 annis, iuxta vſum, & conſuetudinem; tempus enim, & quantitas ſubiacent ſtylo, & conſuetudini, *Iſern. hic num.16.* Et ex his reſtat regula *Iſerniæ* vndique tuta circa ſolutionem de releuio faciendam per Prælatum; Conſequens eſt, videre de illa ratione *Iſerniæ*, quod præſtatio releuij eſt inducta in vno caſu, ſcilicèt ſucceſſionis in feudo, quomodo hoc procedat, in quo conſideratur caſus diſputatus in Reg. Cam. cum

45 Alexandro Galeota. Epiſcopus enim Squillacenſis patruus Alexandri emerat feudum à Principe Biſiniani pro ſe ſua vita durante, & poſt eius mortem pro dicto Alexandro nepote, mortuo Epiſcopo dicebat Alexander, non teneri ad ſolutionem releuij, quia ipſe non ſuccedebat Epiſcopo, ſed erat in aſſenſu vocatus proprio nomine; tamen quia Alexander in vita Epiſcopi non acquiſierat feudum, ſed poſt mortem Epiſcopi fuit iudicatum, teneri ad ſolutionem releuij iuxta doctrinam *Iſerniæ, Reg.Reuert.dec. 35.p.4.in manuſcript.*(ſiuè *dec.343.*in editis)

46 & ex hoc oritur quæſtio de eo, qui venit iure acceſcendi, an teneatur ad ſolutionem releuij, de qua in ſequenti.

In eodem articulo, pro Fideliſs. Ciuitate Capuæ, veili domina Ciuitatis Calui, ac Terræ Caſtrimaris de Volturno, aduersùs Regium Fiſcum, reſponſum quoq; enucleauit *D.Nicolaus Carauita*, inter primæ notę Aduocatos, eruditiſſimus I.C. auitis, ac proprijs meritis omni Magiſtratu digniſſimus, qui denuò dictam *Lectionem doctiſs. R.Conſiliarij Petri Carauitæ*, typis tradendam curauit, eiq; in dicto ſuo *reſponſo* addidit authoritatem *Reg. de Marinis in obſer. ad R.Reuerter.dec.403.à n.6.ad 11.iuxta nouiſs.edit. et in alleg.144.to.3.reſol. Conſ.Prat. in pract. obſ.cap.8.à n.18.et cap. 22. à n. 11. lib.4. diſcept for.* qui poſt alios tradunt, releuium non ſolui per Eccleſiam, aut Vniuerſitatem, niſi in ipſa feudi conceſſione illud pactum ſit, vel R.Curia eſſet in poſſeſſione illud exigendi; ſed in aſſenſu præſtando, quando feudum peruenit ad has manus mortuas, ſolere apponi clauſulam, *dummodò ponatur in caput perſonæ laicæ, ſeù priuati*; Vel *ſingulis quindecim annis releuium Reg. Curiæ ſoluatur*, quod vulgò *quindennium* appellamus.

AD §. XXII.

De Iure Tapeti, quod vnà cum releuio debetur per hæredem Baronis.

ANNOTATIO.

SVMMARIVM.

Ius Tapeti eſt antiquiſſimum, & ad quam rationem M. Camerario ſoluatur, num.1. & 2.

Et an fiat deductio adohæ, num. 3.

Vnde ſit denominatum, num.4.& 5.

Iuris tapeti directus debiti ex morte Baronis, tempore M. Camerarij, an debeantur illius hæredi, an verò Regio Fiſco, num.6.7.& 8.

Et an in eius ſolutione attendatur tempus

pus denunciationis, vel mortis Baronis, num. 9.

1 INoleuit etiam in Regno noſtro alia conſuetudo ſoluẽdi tempore inueſtituræ, quandam aliam quantitatem vltrà releuiũ, quæ communi vocabulo dicitur *Ius Tapeti*; quod eſt in Regno antiquiſſimũ, eiuſque meminit *Rit. R. Cam. ſub rub. de Offic. Camerarij*, vbi inter alia, quæ ad officium prędictum ſpectant, adeſt Capitulum ſubſequentis tenoris.

Item habebit à quibuſcunque perſonis facientibus homagium, pro quolibet feudo militari, vnciam auri vnam, de qua medietas debet eſſe Cambellariorum Regis.

2 Ex quibus verbis colligitur, quod hoc Ius Tapeti ſoluitur Magno Camerario, ad rationem tarenorum quatuor pro qualibet vncia, quæ ſumma aſcendit ad rationem duc. 13. 1. 13. in ſingula centena eius, quod pro releuio ſoluitur, per noſtrum *Authorem hìc, Capan. de Iure releu. par. 1. quæſt. 1. num. 24. & 25. Reg. Camill. de Curte in ſuis reſol. feudal. cap. 3. num. 75. Io. Baptiſt. Thor. in ſupplem. compen. dec. verb. Ius Tapeti fol. 327. Epiſc. Verde in addit. ad Gallup. in praxi par. 3. cap. 2. fol. 237.*

3 Nec fit aliqua deductio adohæ reſpectu huius Iuris Tapeti, *Author hìc nu. 2.* quem refert, & ſequitur *Capan. de Iure releu. d. par. 1. q. 1. num. 25.* & *de Iure adohæ q. 28. num. 7.* vbi tranſcribit decretum Reg. Cameræ latum ſub die 2. Aprilis 1554. per quod fuit deciſum, eſſe ſoluendum, non obſtante deductione facta, ſeù facienda pro adohã.

4 Et non omittendum, quod teſte *Præſ. Maſturtio in ſuo Repertorio manuſcripto ver. Ius tapeti*, dicebant antiqui *Domini de Camera*, quod iſtud Ius Tapeti eam ſumpſit originem, quia *Ser. Regina Ioanna* donauit officium Capitaneatus *Lanciani* cuidam ſuo familiari, eique iuſſit, vt mitteret aliquod pulchrum *tarpitum Lanciani*; Et pro officio Capitaneatus cuiuſdam Terræ exigi pro vno officio, *in libro notam. Cam. 1506. et 1507. fol. 20.*

5 Verùm dicendum potiùs eſt ex *Tapetibus, Tapetijs, ſiuè Tapetis*, ideſt aulęis, quibus ſubſellia, & cathedræ inſterni ſolent, ſuntque vela picturata, & verſicolori textura ſpectabilia; Dicta *Aulęa* ab Aula *Attali* Regis Aſiæ, in qua primùm inuenta; Vnde dicitur *Ius Tapeti*, quia quando vaſallus præſtabat homagium, per Magnum Camerarium debebat aſportari *Tapetum* ante pedes Regis, ibique illud ſternere, noſter *Author hìc num. 5. Capan. ibid. Reg. de Curte d. loc.* cuius iuris tapeti meminerunt etiam *Cuiac. de feud. in princ. Dambouder in praxi rer. ciuil. cap. 268. Præſ. de Franch. dec. 121. in princ. Cęſar Caracciolus in alleg. 34. inter diuerſ.* apud *Reg. de Marin. tom. 3. Conſ.* Rocc. *reſponſ. 87. in princip. tom. 1.*

6 Tradit inſupèr noſter *Author* hìc *num. 3.* hoc nempè Ius Tapeti teneri conductum per *Ill. Marchionem Piſcarię*, quem refert *cit. Capan. d. q. 1. n. 25.*
7 *in fine*. Sed aduertendum eſt, quod quando Rex conceſſit officium prædictũ *Ill. Marchioni Piſcariæ, & Vaſti* anno 1598. expreſsè dixit: *Cum omnibus, & ſingulis poteſtatibus, vtilitatibus, iuriſdictionibus, ſalario annuo, gagijs, lucris, emolumentis, honoribus etc. ad dictum officium ſpectantibus, tam de iure, quàm de conſuetudine, ſeù alio quouis modo, & præſertìm cum iure tapeti, & releuiorum dicto auo tuo, alijſque Magnis Camerarijs prædeceſſoribus tuis in dicto officio exhiberi, & concedi ſolitis, ſeù eo modo, & forma, quibus meliùs, pleniùs, et efficaciùs dictum officium dicti prædeceſſores tui, dum vixerunt, tenuerunt, & poſſederunt*; vt teſtatur *Thor. in ſupplem. comp. deciſ. d. ver. Ius Tapeti circa med. fol. 327. & Conſ. Rocc. d. reſponſ. 87. in princ.*

Cu-

8 Cuius cōceſsionis vigore, fuit difficultas in Reg. Camera excitata per Fiſci patronum prætendentem, pro quauis morte Baronum ſequuta in vita *d. Ill. Marchionis Piſcariæ* huius Regni tunc Magni Camerarij, & non denunciata ipſo viuente, dirictus Iuris Tapeti non ad ipſum, ſeù ad eius hæredes ſpectare, ſed ad Regiam Cutiam, ad quam officium prędictum fuit deuolutum per illius obitum; Et per R. C. die 29. Ianuarij 1636. fuit prouiſum, Ius Tapeti Baroni mortui tempore *Ill. Marchio Piſcarię* deberi eius hæredi, licet non fuerit exactum per dictum M. Cameratium, *Thor. d. loc.*

9 Et cum dubitaretur in Reg. Cam. ad quēnàm ſpectarent dirictus Iuris Tapeti, qui debentur Magno Camerario, quando ſoluitur Regiæ Curiæ releuium, ad Regium Fiſcum, vel potiùs ad M. Camerarium, ſi contigerit mors Baronis tempore quo officium Magni Camerarij eſt vacans ob illius mortem, licet poſteà tempore denunciationis reperiatur prouiſum officiū; & per R. C. fuit deciſum ſub die 9. Februarij 1573. quod in ſoluendo dirictus Iuris Tapeti, attendatur tempus denunciationis mortis Baronis, non autem mortis, vt *in Arreſt. 362.* ex recollectis per *Reg. de Marin.* in quo caſu ſcripſit *Cæſar Caracciolus in dicta alleg. 34.* apud *Reg. de Marin.*

AD QVAEST. VNICAM.

Magnus Camerarius, qui habet à Rege Ius Tapeti huius Regni, ſi illud vendit, vel locat, an veniat in contractu idem Ius Tapeti, quod fortè contingit per ipſum deberi.

ANNOTATIO.

SVMMARIVM.

IVs tapeti, an ſolui debeat per ipſum M. Camerarium, ſi illud vendat, vel locat, num. 1.

Et comprobatur hæc deciſ. *aduersus* Cam. de Medicis, *ex verbis* Reg. de Marinis, *qui illā trāſcripſit, n. 2. et 3.*

Locans, aut vendens gabellas, an ad illas teneatur, num. 4. & 5.

Et declaratur, n. 6. & 7.

Excomputo petito, eſt dandus terminus, non impedita ſolutione mercedis, ſeù extalei, & quid ordinatum in extaleo maturato, num. 8. & 9.

Conſignatarij arrendamentorum ante dationem in ſolutum, an in iudicijs excomputi ſint principalitèr audiendi? Refertur deciſio in Arrendamento iuris prohibendi tabacci, & quid in arrendamento farinæ, n. 10. Et ſupèr eodem articulo tranſcribitur Iuris Reſponſum D. Præſid. D. Didaci Moles, *à n. 11. ad 34.*

Audiri, an debeat tertius ratione ſimplicis hypothecæ, vel cum conſtituto, & precario &c. à n. 18. ad ſeqq.

Exemplis, an ſit iudicandum, n. 34.

1 CIrcà Ius iſtud tapeti controuerſum fuiſse, tradit noſter *Author hìc*, ſi filius Magni Camerarij, poſt conductionem factam huius iuris, & ſolutum releuium ob mortem M. Camerarij, teneretur inſimùl ad Ius Tapeti ſuo Conductori? Et deciſum refert affirmatiuè referente *Præſ. Berardino de S. Cruce* ſub die 15. Nouembris 1570. *Author hìc num. 8. & 11.* ex *Bart. in conſ. 226. de Statuto Montis Politiani*, vbi de cōmuni firmat, quod teneatur Vniuerſitas ad gabellas venditas; licet con-
2 trarium pro dicto Magno Camerario ſcripſerit *Camill. de Medicis*, vt in *ſuo conſ. 96. per tot.*

3 Et ſequentibus verbis hanc *Authoris deciſ.* laudat, & confirmat *Reg. de Marin. lib. 1. reſol. cap. 158. n. 8.* Nàm (inquit) *cū mortua eſset Ill. D. Maria de Aragonia dicti Marchionis mater, prætendit Scipio conductor, Marchionem lo-*

cate-

tatorem vti ſucceſsorem in bonis feudalibus matris ſuæ, ad Ius prædictum Tapeti ſoluēdum teneri, nec ſuperiùs enarrata locum habere poſse, quia quando Marchio Tapeti ius locauit, conſiderabatur, vt Marchio, & quando exactio prætendebatur, vt hæres eius matris cenſebatur, & ſic vt alia perſona, quo caſu contraria ceſſabant, per *text.in l.ſi tibi §. pactum D. de pact. etiam ſic in fauorem Scipionis contra D. Marchionem fuit pronunciatum die 15. Nouemb. 1570. pro Scipione patrocinante D. Petro Follerio ſua tempeſtate Iuriſconſultiſsimo, vt ex eius reſponſo, quod ad pennam habeo, vbi deciſionem hanc ſcriptā, & notatam reperi manu Dom. Præſid. de Sancta Cruce Cauſæ relatoris, quam demùm poſt hæc ſcripta, & impreſſa per extenſum inueni ſcriptam à D. R. Moles, qui in illius cauſa, dum eſset Præſes Regij Patrimonij, vti Iudex interuenit, in ſuis deciſionibus manuſcriptis in tit. de Iure Tapeti &c.* ibique à *num. 9.* hanc *deciſ.* integrè tranſcripſit.

4 Idemque iudicatum fuiſse teſtatur *Auth.* hic *n.* 12. ſub die 12. Decemb. 1571. in Cauſa *Principis Venuſij*, ex quo Rex *Rogerius* conceſſit Eccleſiæ SS. Trinitatis Venuſij omne Terraticum, quod ſolitum erat præſtari olim Duci Venuſij; quæ Ciuitas cum demùm fuerit conceſsa in feudum, Princeps prętendebat, ſe non teneri ad Terraticum, ad quod ſoluendum teneri deciſum fuit.

5 Dubitandi ratio deſumitur ex illa regula, quam exornat *Bernard. Diaz in regul.* 307. quod in generali conceſsione exigendi vectigalia à quacunque perſona, non videtur includi perſona loquentis; *l.obligatione generali D.de pignor. l.inquiſitio C. de ſolution.* quæ regula procedit etiam in locatione, *l.qui in inſulam §.fin. D.locat.* quam etiam aſſignauit *Alberic.in l.licitatio §. Fiſcus D.de publican.* vbi ait, *textum* illum, per quem diſponitur, vt fiſcus non teneatur ſoluere gabellam, facere contrà mercatores, qui conducunt gabellam Salis à communitate Bononiæ, quæ poſteà emit Salem, vt ipſa ad aliquid pro gabella ſoluendum mercatoribus illis non teneatur, ea inter alias ratione, cum in generali ſermone non includatur perſona loquentis, quam ſententiam amplexi poſt alios fuere *Boer. deciſ.* 213. (vbi reprobat *Bart.in d.cōſ.226.*) *Surd.conſ.47.n.23. Laſſarte de decim.q. 18.n.92.& ſeq. Guttier.de gabell.quæſt. 85. Olea de ceſs.iur.tit.5. quæſt.2. num. 24. De Medic. d.conſ. 96. Reg.de Marin.in obſ. ad Reg.Reuerter. deciſ.548. num.1.& d. cap. 158. à num. 2. ad 7. Præſ.* R.*Cam.Ganauerr.deciſ.14. ex n. 14. ad ſeqq. Rodoer. in add. ad Reg.de Marin.dict.cap.158. num.3. Piſan. ad Goffred. de Gaeta ſuper Rit.R.C. rubr. 2.de iure fundici num. 279.*

6 Attamen *Author* noſter *hic n.10.& 11.* dicit, quod Præſidentes R. Cam. conſiderarunt ſanum intellectum deciſionis DD. *in d. §.Fiſcus*, quod procedat in caſu ſuo, quando fiſcus habet gabellas ſuas proprias, proùt in Vniuerſitate, quæ exigit gabellas ſoluendas inter Ciues, tunc repugnat, quod ſibi ipſi ſoluat, & obliget, & actio, & paſsio non concurrunt in eodem ſubiecto, *l.Vranius verſ.Sed cum duo D.de fideiuſs.& mand. Menoch.cōſ. 231. num.* 73. Sed quando aliquid de-
7 betur à Fiſco, vel Vniuerſitate ſui natura, vt in Iure Tapeti, quod debebatur à *Marchione Piſchariæ*, vti ab alijs Baronibus, tunc in generali locatione, vel vēditione facta per *Marchionem* alteri, ſi non eſt reſeruatum ius, quod ab ipſo deberetur, venit in locatione, quod etiam annuere videtur *Guttierez d. q. 85. num. 15.*

8 Annotandum denique eſt, quod in Cauſa *Io. Bapt. de Angelis*, qui conduxit ab *Ill. Marchione Vaſti*, vti Magno Camerario dictū ius tapeti, dato termino, ac probationibus factis impedimenti vſus dictæ locationis, ob ſeditiones exortas, die 29. Ian. 1649. per S.C. fuit dictus *Ill. Marchio* condemnatus ad faciendum excomputum liquidandum vſque ad diem litis

tis

tis motæ, teſte *Conſ. Rocc. reſponſ. 87. lib. 1.*

9 ET nupèr in cauſa R. Fiſci, & Conſignatariorum ſupèr Arrendamento iuris prohibendi tabacci, cum Arrendatoribus generalibus, tàm ſupèr ſolutione mercedis, iàm maturatæ, quàm ſupèr excomputo per eos petito, die 7. Iunij 1692. ad relationem integerrimi *Dom. Præſid. D. Octauij Capycij Scondito*, per R. Cam. fuit iuxtà inſtantiam Regij Fiſci impartitus terminus, *non impedita interim ſolutione extalei* (quod ità paſſim in R.C. iudicari teſtatur *R. de Marinis in obſ. ad Reg. Reuert. dec. 509. nu. 4. & lib. 2. reſol. 187. n. 7.*) Additumq; ad inſtantiam Cōſignatariorum, quod *nec minùs terminus currat, niſi facta reali ſolutione eiuſdem extalei hùcuſque decurſi*, vt in actis, apud *Act. Io. Bapt. Granata.*

10 Cumq; ad inſtantiam eorundem Conſignatariorum, per prefatū *Dom. Commiſſarium* ordinatū fuiſſet, quod illi audirentur in omnibus in d. iudicio; & contrarium defenderent Mag: Aduocati d. Arrendatorum, ex eo, quia d. Arrendamentū nō èſt in ſolutum datū, ſed tantùm ſuper eo Cōſignatarij à R. Curia aſſignationē habent, & ſic intereſſe principale eſt ſolùm R. Fiſci; Ideò me patrocinante pro d. Cōſignatarijs inſimùl cum doctiſs. I.C. *Io: Caſimiro Morcono*; dirigentibus pro aſſignatarijs, omni virtutum laude, ac morum probitate dignisſimis I. C. *Marco Antonio Piſcione*, aç *Antonio Petrone*, peritiſſimi, ac magni I.C. Regētis *Dominici Petrone* patris percelebri filio, ac imitatore magnifico, dicebatur, quod licet illi ex d. aſſignatione habeant tantùm hypothecam, ex traditis in *dec. 245. R. Reuert.* vbi fuit deciſum, licere aſſignatarijs tantùm aſſiſtere locationi per R. Curiam faciendæ; Non poterat tamen dubitari, quod principale habeāt intereſſe, adeòq; ſunt audiendi; quod enim omnes tangit, debet àb omnibus approbari, *c. quod omnes, de reg. iur. in 6. c. quia proptèr, de elect.* vt in cauſa Conſignatariorum ſupèr Arrendamento farinæ huius Ciuitatis, aduersùs excomputum per eandē factum, ponderat *Reg. Capyc. latr. dec. 194. n. 32. verſ. dicebant*, vbi *num. 47.* deciſum refert anno 1643. quod Arrendatores facerēt pro tunc depoſitū duc. 20. m. Ex quibus, ac alijs rationibùs in Aula expoſitis, fuit hoc habitum pro vero, & firmum remanſit decretum, quod audirentur in omnibus dicti aſſignatarij, decretumque deinde interpoſitum, vt ſuprà, cum Rubrica: *In cauſa Regij Fiſci, & Conſignatariorum, &c.*

11 Et in ſimili articulo, ante dationem in ſolutum in Arrendamento ſerici, peritiſſimè quoque ſcripſit *Dom. D. Didacus Moles*, deinde meritiſſimus R. Cam. Præſidens, cuius *Reſponſum* pro communi vtilitate hic edendum curauimus.

IVRIS
RESPONSVM
PRO
Conſignatarijs Arrendamenti Serici;

C V M

Arrendatoribus eiuſdem Arrendamenti.

Circa articulum, quòd in iudicijs excomputi ipſi Conſignatarij, etiam ex integro ſint audiendi.

Decidendum per Regiam Cameram in Collaterali Conſilio.

12 PVblicanorum temeritas eò iam deuenit, vt ſpretis, ne dùm iuris ciuilis præceptis, ſed etiam Regijs ordinationibus ex friuolis, ac figuratis cauſis in Regijs ordinibus non com-

comprehenſis, etiam in Arrendamenti principijs, iudicia excomputi intentare non erubeſcant, vt territis Conſignatarijs ipſorum bona, non ſine maximo Regij Fiſci dedecore, ac notabili eorum ſubſtantiæ detrimento, miſerabilitèr iactare conentur. Quibus malitijs, vt obuiam eatur, inſtiterunt Conſignatarij ipſi in iudicio prædicto ex integro audiri, vt non minùs Regij Fiſci, quàm propria iura tueantur, quod optimis iuris principijs fulciri non dubitatur: Sunt enim ipſi Conſignatarij creditores vigore contractuum venditionis annuorum introituum per Excellentiſſimos Proreges nomine Suæ Catholicæ Maieſtatis ad eorum beneficium celebratorum, ſpecialiter ſuper dictis introitibus, ac generalitèr ſuper omnibus alijs bonis ipſius fiſci.

13 Omiſsa igitur diſputatione, ſi ex tali cōtractu dominium transferatur ipſis Conſignatarijs pro cōcurrenti quantitate annuorum introituum venditorum, prout inquit ſatis doctè *Reg. de Curte in ſuo diuerſorio iuris feudalis cap.9. num.18. fol.mihi 24.dt.* reprobans acerrimè *Dom. de Franch. deciſ.* 159. res enim ſubiugata pro cenſu cenſetur vendita pro concurrenti quantitate cenſus, vt poſt alios probat *Moleſ. ad conſuet. Neap. p.2.tit.de bon.q.12.num.8. et conſ.11.num.17. & 18.* inquiens ex hoc reſultare, vt venditiones annuorum introituum ſuper feudo ſine aſſenſu Domini non valeant, cùm cenſeatur feudum alienatum pro concurrenti quantitate ſortis principalis, allegans *Cannet. Intrigl., & alios*, & in hac poſſeſſione videtur manere Regius Fiſcus, cùm ex talibus annuis introitibus feudalibus exigat releuium per mortem poſſeſſoris, nec obligatio de propria pecunia tollit difficultatem, quia ſit ad maiorem cautelam emptoris, vt perbellè, & ſatis neruosè probat idem *Reg. de Curte* vbi ſuprà *num. 19. & 20.* Quod ſi contraria ſententia videtur verior, ex latè adductis per *Reg.Rouit. in prag.5. nu.66.cum ſeq. de cenſib.*

14 Hypothecam acquiri vigore dicti contractus, nè dum ſuper ipſis redditibus ſpecialitèr obligatis, ſed etiam ſuper quantitatibus debitis per Arrendatores vigore obligationis per ipſos factæ ad beneficium Regiæ Curiæ ſub iudice non cadit dubitatio, cum etiam in generali obligatione veniat debitoris nomen, tam præſens, quam futurum, immò quod plus eſt, ſiuè adſit hypotheca tacità, ſiuè expreſsa ſecundum veriorem ſententiam, de qua per *Dec. conſ. 349. num.10. verſ. Adeò quod etiam dos,* poſt *Bart. in l. nomen num. 3. C. quæ res pignori obligari poſſunt, Andreas Gayll. pract. obſeru.obſeruat. 25. num. 6. lib.2. Caſtrenſ. in l. ſi conſtante §. fin. num.2.ff.ſolut.matrim.& conſ.198.num.1. & 2. lib.1. Negruſan. de pignor. par.2. memb. 4. col. penult. in princ. verſ. inſuper ad declarationem num. 165. Surd. deciſ. 140. num.3. & conſ.4. num 20. cum ſeq. lib. 1. Cyn. & alij in l. vbi adhuc in fine C.de iur.dot.Traquel.in l.ſi vnquam in verb.bona num.8. C.de reuocand.donat. Cart.deciſ.Gen.19. num.20.*

15 Immò etiam intentari poterit via exequutiua contra tale nomen debitoris, quemadmodum creditor poſset hoc facere, ità vt in tali caſu, neque ſit neceſsaria vtilis actio, *Angel. in l.à Diuo Pio §. ſic quoque num.2.& ibi Alex. in fine, Imol. ibid. num. 29. ff.de re iud.Surd.cōſ.4.n.24.lib.1.Caſſan ſuper conſuet. Burgund. rubr.5. §. 2. in princ.fol. mihi* 817. vbi ampliat etiam ſine ceſſione, *per tex. in l. ſi pignori ff. famil.erciſc.* & tradit ex regnicolis *Carauit. Rit.166. num.70.*

16 Et licèt contrarium ſentiat *Rebuff.de literis obligatorial.art 1. gloſ.9 num.31.to.1.*cum alijs per *Coler.de proceſsibus exequutiuis par. 2. cap. 3. num. 489. circa med. vſque ad 493.* quia iſta procedunt, quando ex parte debitoris poſſet negari debitum; tunc enim non poſset agi exequutiuè, tanquam nō ſit parata probatio incontinenti. Aliud eſt quando fateretur debitum, & de eo non poſset dubitari, vel ſi adeſset obligatio exequutiua, in qua liquido conſtaret de debito, tunc enim exequutio poteſt fieri celeritèr, ſicut poſset facere principalis, proùt declarat *Roderic.Suarez in l.poſt rem iudicatam notabili 7. alias 8. verſ. addas alium caſum contra fiſcales in fin.ff.de re iud.*& ità etiam diſtinguit *Coler. de proceſſibus exeq. p.2.cap 3.in fine num.494.* adeò vt neque hoc caſu ſufficeret negatio debitoris, ſi appareret non ſubſiſtere, ideò non excludit ius exequutiuum, vt latè concludit *Surd d.conſ.4.num.27.vſq;ad 32. lib.1. Aymon.conſ.55.num.30.Socc.conſ.47.num.24. lib.4.& Carauit.*vbi ſuprà legendus.

17 Proùt 'dabitur etiam Saluianum interdictum contra talia nomina debitorum; cùm illa veniant, vt dictum eſt, in bonorum obligatione, qua ſtante eſt locus huiuſmodi remedio, *Aret.in §.item Seruiana nu.8. inſtit de actionib.Gabr.conſ.46.num.20.lib.1.Roland.conſ.14.num.13.lib.3. Surd conſ. 131. nu. 11. lib. 1.* & in Regno noſtro remedium aſſiſtentiæ introductum à *prag.1.ſub tit.de aſſiſtentia*, locum ſibi vindicat, nè dùm ſuper nomine debitoris, ſed etiam in bonis per ipſum debitorem debitoris poſseſsis, proùt deciſum refert per S. C. *Reg. Rou. in allegata prag.2.num.8.in vltima impreſſione.*

18 Et ex his reſultat clara iuris diſpoſitio, quod tertius ratione ſimplicis hypotecę eſt audiendus, etiam ſi non poſsideat rem, ſuper qua eſt controuerſia, vt ex *gloſ. in l. ſæpè in verbo de proprietate in princ. ff de re iudic.* & ex alia *gloſ. in cap. penult. de re iudic. in finalibus verbis*, & ex *Ioſeph Ludouic. deciſ. Peruſ. 26. num. 8. & ex deciſ. Rot. Rom. 334. num. 2. par. 2.* apud *Farinac.* deſumit *Reg. Rouit. dec. 1. num. 37.* quam opinionem habuit pro vera Sacrum Conſilium iunctis Conſiliarijs duarum aularum, vt magis clarè tradit idē *Reg. Rouit. ibidem num. 40. circa finem*, his ſanè verbis:

19 *In hac igitur cauſa maxima pars Dominorũ habuit pro vero, quod filij Marchionis Anzij habebat intereſſe præſentaneum in hac cauſa, in qua agitur de proprietate bonorum feudalium nunc poſſeſſorum per Marchionem Lareni conuentum ex dotibus maternis, pro quibus habent hypothecata eadem feuda, quę ſi per ſententiam proferendam venirent auferenda à dominio, & poſſeſſione Marchionis Lareni, proculdubio eorum hypotheca, quoad hæc feuda euaneſceret, et ideò ex diſpoſitione dictæ* l. ſæpè ff. de re iud. *debebant audiri, admittendo illam opinionem, vt ille* tex. *procedat, nedùm reſpectu eius creditoris, qui pignori incumbit, & poſsidet bona hypothecata, ſed etiam in eo, qui non poſſidet, ſed habet hypothecam: At maior pars habuit pro indubitato, quod adeſſet magna præſumptio calumniæ ad finem dilatandi expeditionem proceſſus iam compilati, & remouendi aliquos ex Iudicibus, qui erant ſuſpecti dicto Marchioni Anzij. Ideò fuit prouiſum, quod non audiatur, ſed liceat ei aſſiſtere tantùm*, hæc Regens Rouit.

20 Nec mirùm, ſi calumniæ præſumptio fuit ratio excluſionis, cùm in hac materia regula ſit generalis in omnibus caſibus, in quibus tertius admitti debet de iure in iudicio, ſiuè antè, ſiuè poſt ſententiam, ſi aliquo modo emergat præſumptio calumniæ in eius perſona, tunc à iudicio erit excludendus, vt poſt *Abb., Iaſ., Franc. Mar., Gayll., Marcheſan., Cancer., Crauett., Guttier., Coſtam, Giurbam, & Couar.*, pro indubitato habet idem *Reg. Rouit. in dict. deciſ. 1. num. 34.* quibus addo ex noſtris *Conſiliarium Gizzarel. deciſ. 40. num. 3.* vbi ex *Text. in capit. final. vt lite pendente in ſexto*; deſumit, quod multotiès iſtæ oppoſitiones fiunt, & procurantur calumniæ cauſa potiùs, quàm ex neceſſitate, & nè lites finem accipiant; quo in caſu ſunt tertij reijciendi, quæ præſumptio cùm omninò ceſſet in caſu noſtro, vbi nulla inter fiſcum, & conſignatarios aptari poteſt, ſed potiùs vt cauſam diligentijs, ſcripturis, ac probationibus valeant adiuuare, dubio procul remanet inconcuſſa opinio tàm maturè, prout in caſu dictæ deciſionis relatæ per *D. Rou.* habita pro vera per S.C. immò ſi poſt ſententiam, ſed ante addictum pignus veniat tertius, ſummariè cognoſcendum erit de iure iſtius tertij, & eius cauſa erit paritèr executiua, ſicut & principalis, *Ioſeph Ludouic. d. deciſ. 76. n. 15. Intrigl. ſing. 203. lib. 1. Cumia rit. 38. nu. 26. Maſtril. deciſ. 253. n. 7. lib. 3. Carpan. ad ſtatut. Mediol. cap. 160. n. 3. Ball. lib. 5. ad prag. de cenſibus, q. 2. n. 2. Alex. conſ. 82. vol. 1. Paz. in praxi p. 4. cap. 4. n. 7. tom. 1. Giurb. dec. 64. n. 1.*

21 Sed vlteriùs addo aliam ponderationem, Nos ſcilicet non verſari in ſimplici hypotheca ſuper aliqua re ſtabili, ſed nominis debitoris, quo in caſu licèt communis opinio Doctor. fuerit, vt poſt ſententiam creditori cum ſimplici hypotheca ſe opponenti aduerſus exequutionem non liceat eam impedire, ſed ſolent iſtæ oppoſitiones reijci, ſaluis iuribus in iudicio ordinario, vel hypothecario, ad tradita per *Bart. in l. à Diuo Pio §. ſuper rebus n. 8. ff. de re iud. Iaſ. n. 17. Alex. n. 24. Caſtrenſ. n. 8. Ioſeph Ludouic. dec. Peruſ. 26. n. 3. & 8. Cauale. dec. 28. n. 18. p. 2. Diaz regul. 266. Dueña regul. 274. Couarr. pract. q. c. 16. n. 14. verſ. decimo ex his conſtat, Muſcatel. in eius praxi de appell. p. 3. gloſ. ſeruata, n. 49. Coſta de reintegr. diſtinct. 95. n. 6. Card. Tuſc. concl. 86. n. 13. lit. T. tom. 8. Milanenſ. dec. 12. n. 128. vſq; ad 132. & ſeq lib. 2. Ballus lib. 5. ad prag. de cenſib. d. q. 2. num. 5. Surd. dec. 61. Muta dec. 25. n. 27.*

22 Si tamen creditor ſe opponeret ad impediendam exequutionem, vel diſtractionem, ſeù exactionem nominis debitoris, tunc impeditur exequutio etiam ratione ſimplicis hypothecæ; Ratio eſt, quia per exactionem nominis a creditore faciendam extingueretur hypotheca tertij Creditoris ſe opponentis, & hypothecarij Creditoris ius efficeretur deterius, immò penitus periret, atque euaneſceret hypotheca, & quoad tertium de hypotheca opponentem ſuper nomine debitoris de irreparabili præiudicio ageretur, *Alex. conſ. 17. n. 4. lib. 1. & conſ. 15. n. 4. 5. & per totum, lib. 6. Loſred. conſ. 6. n. 17. Natt. conſ. 300. ſub n. 2. poſt Bal. Nouell.* quem citat *Felin. in cap. cum ſuper n. 17. verſ. tamen tertius, de re iud. Crau. conſ. 109. n. 33. 34. 35. 36. Milan. d. dec. 12. num. 136. lib. 2. Giurb. deciſ. 61. nu. 11. in fin.* dum reſpondet *Card. Tuſco*, & latiùs *n. 21. Card. Tuſc. tom. 5. lit. N. concluſ. 63. n. 6. 7. 8. & tom. 8. lit. T. concluſ. 85. num. 25. Cartar. deciſ. 19. num. 4. Ambroſin. deciſ. 2. n. 42. Tretac. lib. 3. var. reſol. tit. de ſolut. reſol. 29. n. 3. & 8. Suarez receptarum ſententiarum, verbo cred. ter. & lib. 7. com.*

opin.

opin.tit.33. de reuocand. ijs, quæ in fraud.cred. n.7. Scac. de appell.lib.3.cap.2.q.17.limit.6. n.4. & 85. Ball. lib. 5. ad d. prag. de cenſib. q.2.n.6. Carpan. ad ſtat. Mediol. d. cap. 160. n.28. & cap.447. n.31. tom.1. Oſaſc.dec.62. n.17. Gratian.diſcept.439.n.7.

23 Quod optimè contingit in caſu noſtro, cum non minùs ſolutione, quàm ſententia, qua mediante Arrendatores debitores non eſſe, vel non in integra ſumma declaratur, creditum, & hypoteca irreparabilitèr euaneſcant.

24 Secundò, & fortiùs non verſamur tantùm in ſimplici hypotheca, & ſuper nomine debitoris, ſed in hypotheca, cum clauſula *conſtituti, & precarij*; quam vti de ſtylo in Regno noſtro, etſi in inſtrumento non adeſſet, pro appoſita haberi voluit *Vrſill.in addit.ad Afflict.dec.139. ſub n.5 cum ſeq.* pro qua concluſione firmanda plures concordantes adducit *Conſil.de Anna conſ.93. n.25. lib.2.* per quam clauſulam nulli dubium eſt, quod in alium transferatur poſſeſſio contentorum in inſtrumento, *l.quod meo, ff. de acquirenda poſſeſs.l habet, § penult. ff.de precario, Tuſc.in verb.conſtitutum, concluſ.785. per tot & in verb.poſſeſſio, concl 406. n 44.& ſeq. Chriſtoph.de Paz de tenuta cap.4 num.3. Rota diuerſ dec.549 n.1.p.1.& dec.562 n.1.par.4. Mantic dec.33.n.13.& dec.37.num.1. Rota in recentiorib.dec.270 in princ. p.1. Caualer.deciſ. 515. n 1.* & quidem per conſtitutum transfertur omnis poſſeſſio tam ciuilis, quàm naturalis, *d l.quod meo, in princ. Pontan.in tract. de ſpolio lib.2. cap.14. n.109. Surd.conſ.481. n.6. lib.4. Gratian lib.5. diſcept forenſ.954. n.2. Rot.diuerſor. dec.766. nu.5. p.1. Barzius dec.49 n.24. Guttier. pract.quæſt. lib.5. q.64. n.24 & lib 2 q.87. Molin.de Hiſpan. primog. lib.3. c.13.n.4. Cyriacus controu. forenſ. lib.2. controu.258.n 28. Seraphin. dec.157. ſub nu.1.* & dicta poſſeſſio non eſt ficta, ſed vera, ac realis, *Giouagnon.conſ.9. nu 1. lib.1. Menoch. conſ.687.n.7. Guttier.pract quæſt.lib.5.d.q.64. n.23.& lib.2 q 87.n.8. Giurb. dec.112. n.11. Caualer.dec.319 n.2.* & transfertur nedùm vera, & realis, ſed etiam verè, ac propriè, *Rot.diuerſ.dec.107.n.2. Ludou.deciſ.437.nu.1.* & ibi *Beltram.in additionib. n.5.* licèt modus translationis ſit per actum fictum, *Giurb. d. dec.112.n.11. et Guttierez pract. quæſt. lib.5. q.64 n.23. et lib.2.q.87.n.8. Beltram.d.num.5.* & iſta omnia procedunt tam in corporalibus, quàm in incorporalibus, *Barzius deciſ. 66.n.40.et 41 Beltram loc.alleg.n 5.*

25 Et iſta procedunt ad omne remedium poſſeſſorium, *Ludouiſ. d.deciſ 437.n 2.* vt ad effectum agendi actione ſpolij, *Beltramin.in addit.ad d.dec.Ludouiſ.347. num.6. Pontan. de ſpolio lib.2.cap.14.n.109. et ſeq.* ad effectum etiam mandati de allociando, *Saluſtius Tiberius in eius praxi A.C. lib.1. cap.57.per tot.* ac ad effectum concedendi mandatum de manutenendo, *Caccheran. deciſ. Pedemontan. 133.num.7. Beltram. in d.addit.ad d.deciſ. Ludouiſ.437. ſub n.6. Rot. in deciſ. diuerſ. deciſ. 549. n.1.p.1. et in recentioribus dec.230. in principio p.1. et dec.551. nu n.3. p.2.* Ac denique ad quoſcunque Iuris effectus, *Beltramin.vbi ſupra n.6. Marta de clauſulis par. 1. clauſ.20.n.4.* & ita deciſum per Rot.Rom. habetur *in dec.89. n 6. poſt tractatum Ludou. Poſt.de manutenendo.*

26 Et licèt magna ſit differentia inter precarium, & ſimplex conſtitutum, nam quando debitor conſtituit ſe bona poſſidere precario nomine ſui creditoris, tunc ei ſolùm transfertur ciuilis poſſeſſio; quando verò dicit, ſe ea poſſidere eius nomine per ſimplex conſtitutum, tunc ei transfertur non ſolùm ciuilis, ſed etiam naturalis poſſeſſio, nec aliud penès ipſum conſtituentem remanet, niſi quædam ſimplex tenuta, vt poſt alios plenè refert *Tiraquell.de iur. conſtitut. in 1.p. n.4. et ſeq.* & pleniùs *n.55.cum pluribus ſeqq.* Verùm perpetuò notandum eſt, quod ſi in contractu apponitur vtraque clauſula .ſ. *precarij*, & *ſimplicis conſtituti*, tunc vna vitiatur per aliam, propter earum repugnantiam, vt pulchrè refert *Caſſan.in conſ.7.n.36. et ſeq.* licèt hanc opinionem eſſe nimis duram, & propterea ſi per imperitiam notariorum clauſula coniungitur, tunc præualere clauſulam *conſtituti*, nulla de *precario* habita ratione affirmat *Fontanell. de pact. nupt clauſ 4 gl.27.n.37. fol.366. et Ant.Fab. in C.Fabriano lib.7.tit.7. de acquir.poſſeſſ. definit.16 per tot.*

27 Et ne deſit punctualis doctrina in materia tertij ſe opponentis, licèt creditor cum ſimplici hypotheca poſt ſententiam, & eius exequutionem non ſit audiendus ad finem impediendi pignoris diſtractionem, ſecus tamen ante ſententiam, vt latè ſupra fundauimus; Tamen ſi iſte tertius, nedum de hypotheca, ſed etiam de conſtituto opponeret, quod fortè rei hypothecam haberet, quam diſtrahere intenderet creditor, quod tunc executionem, & diſtractionem impediret not. *Gram.deciſ. 92.n.21.& ſeq. Natt.cōſ.300. num 2. Milanenſ.deciſ. 12.nu. 135.lib.2.* qui teſtatur aliàs deciſum in Curia Prætoriana inter Iulium de Milazzo tertium opponentem de hypotheca, & cōſtituto contra Iſabellam de Romo, *Ann. ſing.593. Ceph conſ 668.vol. 5. Muſcat. in praxi ciuili l. par.3 gloſ. adiudicantur n. 60. Vrſill. dec. 199. Aluar.Valaſ.d.c.55. Theſ.*

dec. 206. Bero.q. 106.n.3. Cartar. deciſ.8. n. 2. Coſta de remed. ſubſid. remed.1. Canale deciſ. 5. num.39 p.4. Intrigiol. ſing 32. lib.2. Giurb. deciſ.16. num.20. Ball. lib.5. ad prag. de cenſib. queſt.2. num.6.

28 Et hoc ſtãte vera poſſeſſionis naturalis, & ciuilis translatione facta per cõſtitutum quamuis per actum fictum, & ob id impeditur executio ad inſtar habẽtis veram poſſeſſionem, DD. *in. l. quod meo ff. de acquir. poſſeſſ. Tiraq de conſtit. p.1 n.2.3.4. & ſeq. & p.2. ampliat.1. n.2.1.2. & 3. & p.3. limit.26. n.5. & 6. Caſtill. deciſ.74. n.6. 7. Surd. conſ.73. num 44. & conſ. 162. nu 46. Peruſin. deciſ.29. num.6 Fontanell. de pact. nuptial clauſ.4. gloſ. 27. n 6.* alios aſſert *Giurb. deciſ.61. num.20.*

29 Tertiò, & denique in occurrente caſu nedùm adeſt hypoteca cum conſtituto, per quam vera traſfertur poſſeſſio quod ad omnes effectus iuris, ac etiam quò ad Audientiam tertio concedẽdam, ſed ipſi conſigatarij ſunt principales quòad actionem, & poſſeſſionem; quòad actionem nedum ex cauſa obligationis nominis debitoris, cùm pro exactione iſtius nominis debitoris obligati, ſi non directa, datur tamen vtilis actio, *l. nomen, vbi Cyn. num.2. in fine Bart. num.2. Salic. nu 3. Aloyſ. de Leo n.3. C. quæ res pignori obligari poſſunt. Dec. conſ. 349. in fin. num.3. Caſtrenſ. in l. ſi conuenerit la 2. in. principio, num.2. ff. de pignor act & conſ. 198. num.2. lib. 1. Surd. conſ.4, n. 23.* Vtilis. n ac directa eandem habent poteſtatem, & effectum *l. actio 47. ff. de neg geſt* & probat nouiſs. *D. Conſ. Arias de Meſa lib.1. Var, reſol. cap.14. ſub n.26.* ad quod allego ſolemnẽ doctrinã *Baldi in §. quid ergo, in fin. de inueſtitura de re aliena facta in vſib. feud.* vbi dicitur, vtilem, & directam actionem naſci ex diuerſa forma, eadem tamen potentia.

30 Hinc punctualitèr dixit *Iul. Ceſar Gallup. pus in methodo feudali, par.1. cap. 3. n. 73 & 74. fol. mihi 28.* quod ratione iſtius hypothecæ conſignatarij Arrendamenti habentius commune cum Fiſco in Arrẽdamento, ita & talitèr, vt pro eodem pretio in aſſictu alijs extraneis præferantur.

31 Secundò habent actionem citra contractum venditionis annuorum introituum, ſaltem perſonalem ex conuentione inita cum Regia Curia de ſoluendo ipſis conſignatarijs, cùm illa vtilis actio per fiſcum quæſita ſola eius voluntate in ipſos tranſferatur, præcipuè iuſta cauſa interueniente abſque ceſſione, iuxta *tex. in l. fin. C. quando fiſc. vel priuat. l. ex nominis, & l. final. C. de hæredit. vel actione vendit. cum concord.* prout benè, & ſatis doctè poſt alios explicat *Dom. Conſ. Arias de Meſa lib.1. var, reſol. cap.19. n. 9. & 10.* directæ enim actiones ſola ceſſione acquiruntur, *l. ex legato 18. C. de leg. l.4. C. ſi cert. pet. l. ex nominis, C. de hæred. vend it. idem Conſ. Arias de Meſa vbi ſupra num 11.* quod videmus in dies practicari per doctos tamen, ac circumſpectos Dominos Præſidentes, nam ad inſtantiam conſignatariorum contra Arrendatores, vt moris, in tempore non ſoluentes nedùm ordines de ipſis conſignatarijs ſoluendo, ſed etiam literas exequutoriales expediunt.

32 Tertiò & ſtrictiùs, nedùm actionem habent, ſed quod magis eſt poſſeſſionem, cum iam ipſi Arrendatores vigore pacti ſoluerunt nonnullas tandas ipſis Conſignatarijs; datur enim in annua perceptione, aliiſque iuribus incorporalibus quaſi poſſeſſio exigendi, iuxta *tex. in cap. querelam, de electione,* nam, & conceditur mandatum de manutenendo exiſtenti in quaſi poſſeſſione exigendi quamlibet annuam præſtationem, ſeù reſponſionem, vel redditum, *Maranta de ordine iudic. p.4. diſtinct.7. n.27. Decc. de interdicto vti poſſidetis cap.8. nu.8. Salvſtius Tib. in pract A.C lib.2. cap.7 n.2. Put. dec 180. n.4. Ruginel. de appell §.2. cap.3. n.694 Cancer. variar. reſol. lib.3. de manuten. cap.14. ſub n.48. Episc. Ricc. collect. deciſ collect.668. in fine, Ludouiſ. deciſ.438. n.1.* & aduerſus negantem ſoluere poteſt agi interdicto poſſeſſorio, *Valaſc de iure emphyt. q.32. n.24.* ad quem quaſi poſſeſſionem acquirendam vnicus ſufficit actus, ſecundum veriorem opinionem *gloſ. in cap. ſi verò 12. de iur. iur.* & eſt de mente *gloſ. in cap. cum Eccleſia Sutrina in verb. trium de cauſ. poſſeſſ. & propriet.* quam ibi ſequuntur *Card. n.3. Rip. n.91. Rebuff. nu. 10.* & poſt *Balb. de præſcript. p.5. q.8.* communem ſæpius confitentur *Cenar pract. cap. 14 n.2. & regula poſſeſſor p 2. in princ. num.6. Card. Tuſc. tom.3 lit. E. concl.83. n.5. & to.7. verb. poſſeſſio concl.421. & verb quaſi poſſeſſio concl.421. & verb. quaſi poſſeſſio concl 34. Triuiſan. dec.54. par.2. Puteus dec.192 lib.1. Maſcard de prob concl.173. à n 8* poſt *Rocch. Lamber.* & plures alios, *Gonzal. ad reg.8 Cancell. gloſ 45. §.2. à num.29.* poſt *Caputaquenſ. Achil. de Graſs. Aloyſ. Ric. in collect dec. p.4. collect.1554 poſt Guttier. & Menoch. Caball. Com. contra Com. q.717. n.4.* poſt *Duaren. raſ.* & alios *Nicol. Garſ. de benef. d c.5. n.56. cum ſeq.* optimè *Gabed. de patronatibus Regiæ Coronæ cap 6 in princ. Camill. Borrell. in ſumma deciſ. tit 32. n.216.* imò ſtantibus ſolutionibus factis de voluntate ipſorum Arrendatorum, & Regij Fiſci non ampliùs poſſunt Fiſco ſoluere, & ſi ſoluerent, non liberarentur, ſed ipſis aſſignatarijs continuare tenentur, iuxta *text. in l.3. C. de nouat.*

Quo-

33 Quomodò igitur dubitari poterit, quin iudicium cum ipſis congnatarijs, & poſſeſſoribus erit inſtituendum, cùm in iudicio quilibet poſſeſſor non ſolum iuſtus, prout Conſignatarij Regiæ Curiæ, ſed etiam iniuſtus citari debeat in iuribus ſuis, *Innoc.in cap.inter,de maioritate, & obedientia, Bal.in l. 2. C ſi propter publicas penſitationes, Roman. in l.iuſtè poſſidet,ff.de acquir.poſseſs. Petr. de Anchar.conſ.274. Calder. in tit.de dilat. conſ. 4.& Bald.& Angel. in l. ſi maritus la prima, C.de donat.inter vir.& vxor. Felin. in cap.dudum de præſumpt. Rot. in deciſ.5. in tit. de reſtitut ſpoliat.in antiquis, Ruin. conſ.17. vol.5. Felin.in cap.cum olim de re iud. & Hyppol.de Marſil.ſing.195.* nec poſſeſſione priuari poterit, abſque cauſæ cognitione, eſt bonus tex. & ibi *Bart.in l.meminerint, C. vndè vi, Alex.conſ.83. viſa facti narratione col.1. lib. 2. & conſ.30. ponderatis col.fin. lib.5. Decius conſ.400.ſub nu.6.* quos ſequitur *Conſ. Marcian.conſ.1. n.62.* ex quibus clariſſimè patet non ſolùm eſſe audiendos, ſed nullum eſſe iudicium excomputi, ipſis Conſignatarijs non vocatis, nec citatis.

34 Nec obſtant exempla, de quibus pars aduerſa fecit magnum feſtum in aula Regiæ Cameræ, dicens aliàs per Regiam Cameram fuiſſe deciſum, ipſos conſignatarios non eſſe audiendos, ſed quod tantùm *ipſis liceat aſſiſtere*, ſi voluerint: exemplis enim non eſt iudicandum, *l.nemo Iudex, C.de ſentent. & interlocut. omn. iudic.* nec ſpectandum eſt, quid actum fuerit, ſed quid agi, vel fieri debeat, *l.ſed licèt,ff. de offic.Præſid. Menoch.conſ. 75.n.94* hinc benè ſcriptum reliquit *Neniz. lib.5.ſyluæ nuptialis,n.62.* à recepta DD.opinione recedendum non eſſe, & ſi aliquando contra eam iudicatum ſit, & licèt nō ignorem, quod exemplis Summi Iudicis, veluti Præfecti Prætorio, vel Senatus iudicandum ſit *gloſ.in d.l.nemo Iudex*, facit *tex. in l.1. §. hoc autem*, ibi; *ſic eſse ſæpè iudicatum, & in l. nam Imperator, ff. de legib.* vbi Conſultus tradit authoritatem in ſimilibus rerum iudicatarum, facilis enim eſt reſponſio, nàm procedunt reſpectu alterius Iudicis inferioris, *non* autem reſpectu Supremorum Magiſtratuum, vel eiuſdem Senatus, quia mutatio opinionum ipſis permittitur, vt latè cōcludit, & ſic in ſpecie declarat, *Menoch.conſ. 59 per totum*, præcipuè *n.10.lib.1.per tex. in l.nam,& ſi parentibus, §.filius, ff. de inofficioſo teſtam.l.circa,ff.eod.tit. l.denunciaſſe, §.vlt.ff. ad leg.Iuliam de adulterijs*, voluit etiam *Bald. conſ.334. præmittendum eſt ad euidentiam in fin.lib.2.Aymon.conſ.232.n.2. Zaſius in rubr. ff.de except.n.6.& 7.* at hæc nunc non erunt conſideranda, nam vt innoteſcit ipſis integerrimis Senatoribus eiuſdem Reg.Cameræ contenta in præſenti allegatione non fuerunt deducta, cùm nullus fuerit defenſor in hoc articulo, per quem fuiſſent oppoſita, vndè deciſum dici non poteſt, vt tradit *Bal. in l receptitia, C.de conſtit.pecun.* quem ſequitur *Præſ.de Franch. & ſi deciſionum compilator inſignis, deciſ.367. n.14.* & ſic omni iure pro ipſis Conſignatarijs iudicandum ſperatur.

D.Didacus Moles
vnus ex Deputatis Arrendamenti.

AD §. XXIII.

De Iure Deuolutionis, quæ, ſiuè ob lineam finitam, ſiuè culpam Vaſalli, vel alio iure, competit Regi in hoc Regno.

ANNOTATIO.

SVMMARIVM.

IVs *deuolutionis, quare ſit Regale, et quænam bona comprehendat, nu.1.& 2.*
Feudum, quibus ex cauſis ad Dominum deuoluatur, num.3. & 4.

1 IVs deuolutionis Regale eſse docet noſter *Author hìc*, quippè quod ad Fiſcum Principis ſpectant feudorum hęreditates, & bona, dum moriuntur ab inteſtato, nullis relictis perſonis, ad quas iure legitimo ſuccedendi facultas deuoluatur, idcircò vacantia illa appellantur, vt *Calliſtratus* ait *in l.1.§.Diuus Pius D. de Iure fiſci lib.1. C. de bon.vacant. lib. 10.cap.vn. quæ ſint regal.* & rationem reddit eleganter *Caſsiodor. var.lib.6. epiſt. 8.* quia Principis perſona poſt omnes debet eſse; neque optare ſolet acquirere, dummodò ſint, qui relicta debeant poſſidere.

Inter

2 Inter regalia Fiſci etiam referuntur bona, quæ indignis auferuntur, bona contrahentium inceſtas nuptias, proſcriptorum, & damnatorum, committentium crimen Leſæ Maieſtatis, de quibus *in cap. vnic. quæ ſint regal.* latiſſimè *Camill, Borell. de Reg. Cath. preſt. cap. 14. cum ſeqq. Montan. de Regal. fol. 83. & ſeqq. Sixtin. de Regal. lib. 2. cap. 9. cum ſeq. D. Franc, Amaya in l. 1. C. de bon. vacant. lib. 10. Maximil. Fauſt. in conſ. pro ærario claſs. 6. ordin. 562. & ſeqq. Antunez Portugal tom. 2. de Donat. Reg. lib. 3. cap. 14. ad ſeqq.*

3 Ex bonis quoque feudalibus, quæ vel finiuntur, vel amittuntur, Principis augeri ſolet ærarium, *Fauſt. pro ærario claſs. 10. ord.* 784. Deuoluitur enim feudum ad Dominum, vaſallo decedente, nullis relictis ſucceſsoribus, *cap. vn. in princ. verſ. rurſus ſi fidelis, quib. mod. feud, amitt.* vel conuentione expreſsa, puta refutatione, quæ fit Domino à vaſallo, *cap. vn. in princ. qualiter olim poter. feud. alien. cap. vn. de vaſall. decrep. ætat.* ſiuè tacita, vt in feudo *Guardiæ*, & *Caſtaldiæ, cap. vn. de Guardia, & Caſtald.* Principaliores autem cauſæ, ob quas feudum

4 amittitur, & redit ad Dominum, ad hæc duo genera reuocari poſsunt, vel ob culpam, quam Iuris feudalis compilatores, *Felloniam* appellant, vel ex alijs quibuſdam cauſis, de quibus latiſsimè *in libris feudorum*, & DD. in commentarijs atteſtantibus agunt, & præſertim poſt alios *Herm. Vulteius de feudis lib. 2. cap. 11. Georg. Schultz. in Synopſi iur. feud. cap. 11. Georg. Adam. Struuius in ſyntag. feud. cap. 15. Schrad. de feud. par. 9.* Roſenthal. *de feud. c. 10. concl. 1. & ſeqq. R. Lanar. in repet. feud. §. huius autem generis, in quib. cauſ. feud. amitt. Reg. Camill. de Curte de feudis par. 4. Gallupp. in meth. feud. par. 4. cap. 5. 6. & 7. Laratha in theatro feud. par. 10. per tot.*

AD QVAEST. I.

Confiſcatis bonis, an Fiſcus dicatur hæres confiſcati.

ANNOTATIO.

SVMMARIVM.

Fiſcus ratione confiſcationis bonorum, an ſuccedat per annihilationem, vel per repræſentationem, ſiue ſit ſucceſſor anomalus, &c. à num. 1. ad 3. & quid in bonis vacantibus, num. 5.

An teneatur ſoluere debita, ac dotes conſtituere filiabus, pro viribus hæreditatis, à num. 4. ad 8.

Et num in bonis feudalibus habeatur tanquàm hæres extraneus, n. 9.

Deuolutione feudi ſequuta, an dominus creditoribus etiã cũ aſſenſu teneatur, an verò ſint extinctæ actiones, à n. 10. ad 12. & reijcitur opinio Conſil. Carleual *n. 13. & à n. 51. ad 54.*

Fiſcus, ſiuè dominus ſuccedens feudatario mortuo abſque legitimo ſucceſsore, an teneatur ſatisfacere quantitatem ab illo cum aſſenſu donatam ex nunc pro tunc ſequuta morte abſque fi[illegible]s? Tranſcribuntur allegationes in hoc puncto elucubratæ per DD. Scipionem Martinum, Vincentium R[illegible]cetanum, *&* Antonium Florillum, *à num. 14. ad 73. Et refertur exitus cauſæ in deuolutione* Montis Aquilæ, *num. 74.*

Donatio facta ex nunc pro tunc ſequuta morte, *an dicatur pura, vel conditionata, & an valeat, impetrato aſſenſu in fraudem Regij Fiſci? diſcutitur latè à num. 15. ad 73.*

Clauſula per Aduocatos excogitata in conditionalibus, ex nunc pro tunc conditione adimpleta, & non aliter, *quid operetur, num. 55.*

1 Acris eſt difficultas, an Fiſcus, ratione confiſcationis bonorum, ſuccedat per annihilationem, vel potiùs per repræſentationem, ſiuè ſit ſucceſsor vindictæ, vel potiùs, vt hæres extraneus? Et non eſse hæredem, ſed tantùm loco hæredis, adeòque non per repræſentationem, ſed per annihilationem perſonæ ſuccedere, tenent *Mantica de tacit. & ambig.lib.12. tit. 18. n. 18. Alex.Trentacinq.var.lib.2.de iur.fiſci reſol.2.num. 2.Fontanella de pact.nupt. clauſ.5.gloſ.4. num. 64.* quos contrà Reg.*Conſtant.*ſequitur *Io.Stephan. Garon.reſol.fiſcal. decad.1. cap.7. num.8.*
2 *& 9.* vbi excipit duos caſus, in quibus fiſcus eſt hæres, quando ſcilicet hæreditas iacet ob defectum legitimorum ſucceſsorum, & quando eſt hæres inſtitutus; ex *Chriſtoph. de Paz in tract. de tenuta par.2.cap.81.n.1. & ſeq. & Clapper. in centur. cauſ. Fiſcal. cauſ.2.q.1.num.6.* cuius verba recenſet etiam Reg. *de Marin. in obſeru. ad Reg.Reuert. deciſ.506. num.2.*

3 Ideò non dicitur propriè hæres, ſed loco hæredis, *l. quoties §.fin.D.de nouat.* & ſic hæres anomalus, *Reg.Lanar.conſ.9.num.1. Guazzin.de confiſc. bon.concluſ.20.num.4.& ſeqq.R.Ronit. ad prag.1. num.14.& 15. de bonis proditor. Maſsinus de confiſcat. quæſt. 35. num.8.Card.de Luca de Regal.diſcurſ. 160.* alter *De Luca in animaduerſ. ad Gratian. cap.423.num.2.tom.3.* Licet autem hæres non ſit, *l.1.§.idem 14.in fin. D.depoſiti;* tamen ſucceſsoris loco
4 habetur, ideòque creditoribus pro modo ſucceſsionis tenetur, *l.ſi vt proponis 5.C.de bonis præſcriptor.l.ſi ademptis 5.C.de ſent.paſs.*qua ratione confiſcatis bonis tranſeunt in fiſcum actiones actiuæ; *l.vlt. in fin. D.de acq. hæred. l.reo criminis D. de ſolut.l.inter Socerum §.vlt.D.de pact.dotal.*& paſſiuæ actiones, *l.cum fiſco D.ad S.C.Syllan.* vbi *Gothofredus* concordantia refert, vt poſt alios docent *D.Melchior de Valentia lib.1. Illuſtrium iur. tract. 4.cap.9. num.6. Intrigliol.conſ.22.Viſcont.concluſ.iur. verb.Fiſcus tenetur, Farinac.de delict. quæſt.25.à num.169. Olea de ceſs.iur.tit.3.quæſt.9.num.7.* Et quando, & ad quæ debita confiſcatis bonis fiſcus teneatur, notantèr proſequitur *Acoſta de priuil.credit. reg.2. ampliat.7. à num.170. ad 220.*

5 Prout Fiſcus ſuccedit in bonis vacantibus, non vt hæres, ſed per occupationem, quia in eum ipſo iure transfertur dominium, *l.fin. C.de bonis vacant.* ibi: *Vt iuſſu noſtro vacantia, vel aliæ res, nomine occupentur ærarij*, vt optimè fundant *Amaya in comment. ad l.1. C. de bon. vacant.lib.10. nu.7. & ſeqq. Antunez Portugal.de donat.Reg.lib.3.cap.21. ex n.1. tom.1.* Vnde licet Fiſcus ſuccedens in his bonis vacantibus teneatur Creditoribus defuncti, *l.non poſ-*
6 *ſunt 11. D. de iure fiſci.* Non tamen tenetur vltrà vires hæreditarias, ſicut teneretur, ſi vt hæres ſuccederet, vt docuerunt *Cyuall.comm.contrà comm. quæſt.822. Reg.Conſtant.in l.1. n.157. C.pœnis fiſc.Cred.præfer. Amaya d.loc. n.11.* qui etiam aſſerunt, non teneri conficere inuentarium bonorum ſibi delatorum, quia non conuenitur, tanquàm hæres, ſi ſuccedit his bonis vacantibus, vel confiſcatis, ſed vti ſucceſſor vniuerſalis, ſiuè poſſeſſor, *Afflict.dec.385. Guazzin. de confiſcat. concl.20.n.23.* Reg.*Capyc.latr.conſult. 121.n.41.R.de Marin.ad* R.*Reuerter. dec.506.n.2.* latè *Epiſc.Fermoſin.alleg. 62.p.1.*

7 Satis verò controuerſum eſt, an Fiſcus ne dum ad debita ſoluēda teneatur, vt ſuprà, ſed etiam ad legata, & fideicommiſſa in teſtamento relicta? De quo articulo adeundi *Chifletius de iure fideic. lib.4. c.1. Sixtin. de regal. lib.2. cap.9. ex n.42. Reg. Conſtant.in d.l.1. C.pœn.fiſcal.ex n.125.ad ſeqq.* Et negatiuam ſententiam latè probant *Amaya in d.l.1.C.de bon.vacant.*

tant. a num. 16. *Antunez Portugal de Donat.Reg.d.lib.*3.*cap.*21.*ex num.*5.ac explicat *Fermoſin.d.alleg.fiſc.*62.*ex n.* 13.

8 Imò publicatis bonis, dotes filiabus conſtituendas eſse à Fiſco, docuerunt, poſt alios *Gigas de crim. leſæ Maieſt. lib.* 3. *cap.*15. *Surd. de aliment. tit.*1.*quæſt.*31. *nu.*15. *Guazzin.de confiſcat.concl.*20.*num.*17.*Io.Steph.Garon. decad.*1.*reſol.fiſcal.d.cap.*7.*num.*1.*&* 2. contrariam autem ſententiam, filias dotare non teneri, tuentur *Reg. Conſtant.in d.l.*1.*num.*124. *Acoſta de priu. cred.d.reg.*2.*ampl.*5.*num.*209. confert dem *Fermoſin.alleg.*22.*&* 23.

9 Quoad bona feudalia, Fiſcus ſequuta deuolutione feudi, propter lineam finitam, aut ob culpam vaſalli ſuccedit, vt ſucceſsor vniuerſalis in feudo, & loco extranei hæredis, ex *l.*3.*§.cum ex cauſa D.de iure fiſci*, vbi Fiſcus, ad quem pertinent omnia bona, habetur loco hæredis, quia feuda non trãſeunt, niſi ad ſuos hæredes, & non ad extraneos, & ea, quæ non tranſeunt ad extraneos hæredes, non tranſeunt ad fiſcum, vt probat noſter *Author hìc à n.*2.*ad* 6.quem poſt alios referunt, ac ſequuntur *Bottilier. de ſucceſs.feud. et Vita milit. cap.*3. *n.*31. *De Luca tom.* 2. *de Linea Legali art.*7. *num.*71. *et* 74. & in *obſeru.ad Preſ.de Franch. deciſ.*213. *n.*9. *Carolus de Roſa* in ſua alleg. impreſsa *in Gloſ.ad Conſuet.Neap.à num.*582.*ad ſeqq.*apud *R. de Marin. in obſ. ad Reg. Reuert. deciſ.* 143.*num.*30.*et* 31. *in nouiſs.editione, et Conſ. Petra ſuper Rit. M.C.* 220. *nu.*3. *tom.* 2. Verùm reuertuntur ad dominum directum, *Reg.Rouit. conſ.*12.*nu.* 13. *lib.*2. *Montan. de Regal.ver.bona committ.crim. num.*14.*fol.*306.

10 An autem ſequuta deuolutione, ſint extinctæ actiones hypothecariæ paſsiuæ ſupèr feudo deuoluto, durante linea creditoris habentis feudum obligatum, & de actionibus actiuis, fiſco ſuccedente feudatario? ſcripſit *Epiſcop. de Afflicto* in celeberrimo *reſponſo, de actionibus deuoluto feudo, hæredi extraneo defuncti vaſalli aduersùs dominum directum competentibus*, in controuerſia agitata inter *D.Emanuelem Carafa*, hæredem in allodialibus *Ill. Ducis Nuceriæ Paganorum D. Franciſci Mariæ Carafa*, defuncti abſque legitimo ſucceſſore in feudalibus, & pro Fiſco peritè calamum arripuit *Regens D.Carol.Calà*; Quorum *Reſponſa* tranſcripſit *D. Carol. Ant. de Luca lib.* 2. *de linea legali art.*7.

11 Si tamen deuolutió fiat ob lineam finitam, dominus, ad quem deuolutio facta eſt, creditoribus non tenetur, *Medic.conſ.*109. *num.*15. *Conſ. Theod. alleg.*83.*num.*20. niſi ſit creditor proptèr pecuniam datam ad emendum feudum, *Reg. Lanar.conſ.*80. *n.*51. *&* 52.*Reg.de Fonte deciſ.*4. *ex num.*28.*R. de Marin.alleg.*146.*num.*10. *&* 11.*to.*3. *Georg.Adam.Struuius in ſyntagm. iur. feud.cap.*14. *n.*7.

12 Quotiès verò adeſt aſsenſus Regius in debitis contractis, tunc Fiſcus tenetur ſoluere creditoribus, *Fachin. lib.*2.*controu.cap.*56. *Schrader.de feud. par.*8.*cap.*4.*num.*43.*Struuius d.cap.*14. *num.*5. *Hartm. Piſtor. lib.*2. *quæſt.iur. lib.*2.*cap.*48. *ex num.* 14. *Fuluius Lanar. in add. ad patruum ſuper repet. §. huius autem generis, quib. cauſ. feud. amitt.num.*1. *Reg de Marin.lib.*1.*reſol. cap.*130.vbi *Rodoer. in add.num.*1.*Conſil. Altimar.ad Reg.Rouit.conſ.*53.*num.* 18.*&* 19.*tom.*1. *& ad conſ.*52. *num.*17. *tom.*2. *De Luca d. lib.*2. *de linea legali art.*7.*num.*108.

13 Quod procedit, quamuis in aſſenſibus adſit clauſula, *Iuribus noſtris ſemper ſaluis*; nam hæc clauſula non ſuffragatur domino in expreſsè conceſſis in aſsenſu, quę hypothecã pariũt, & ſic ius reale, quod tranſit ad quoſcunque ſucceſſores, *Bilecta cons.feud.* 33.*num.*15. *Marcian. conſ.*69. *nu.*55. *lib.*2.*R.Cap.latr.conſ.*34.*n.*23. Et licet in contrariũ ſatis ingenioſe quidem ſcripſerit *Cõſ.Carleu. lib.* 2.*de iud.diſp.* 23.nimis tamẽ impertinẽtèr ſectitus, vt ait *Reg.de Marin d.cap.*130. *nu.*3.

Hanc

Hanc tamen ſententiam in Regno ratione, auctoritate, & praxi in omnibus cauſis receptam præconizat *D.Reg.de Philipp.in alleg.116.num.19.* apud R. *de Marin. tom.3.* ſicq; mandauit Inuictiſſimus noſter Rex *Philippus IV.* per reſcriptum expeditum die 16. Septembris 1640. remiſſum Reg.Cam. die 12. Ianuarij 1641. vt meminit *cit.Reg.de Philipp.d.alleg.116. n.19. in fine*, & legitur apud *cit. Conſ. Carleual.in fine cit.diſp.23.*

14 An autem Fiſcus, ſiuè dominus directus ſuccedens feudatario mortuo abſq; legitimo ſucceſſore, teneatur ſatisfacere quantitatem ab illo donatam, *ex nunc, pro tunc* ſequuta morte abſq; filijs, cum aſſenſu? Scripſerũt ꝑ donationis validitate tũc celeberrimi Aduocati *Dom.Scipio Martinus*, deinde *Reg.Conſil.* ac *Dom.Vincentius Raetanus*, poſteà *Regens*, & pro Reg. Fiſco *Dom.Reg.Antonius Florillus*, tũc acerrimus Fiſci patronus, vt in ſequentibus *Iuris Reſponſis*.

IN IVRE

PRO

D. Franciſco Caracciolo.

CVM

Regio Fiſco.

15 D. Franciſcus Caracciolus Cantelmus vtilis Dominus Terræ Montis Aquilæ, & aliorum feudorum, cognoſcens obligationem maximam, ad quam tenebatur Domino Iulio Caracciolo eius fratri conſobrino ob diuerſa beneficia ab eo recepta, donauit eidem in anno 1641. ſub die 10. Octobris ducatos viginti mille conſequendos ex nunc pro tunc ſequuta morte abſq; filijs cum Regio aſſenſu, quoad ea bona, in quibus habet ſucceſſorem.

Et illo mortuo in anno 1652. abſq; legitimo ſucceſſore, Regius Fiſcus cœpit poſſeſſionem feudorum, & Franciſcus Caracciolus frater vtriuq; coniunctus Iulij Cęſaris, inſtitit in Regia Camera pro ſatisfactione dictę quantitatis; & compilato proceſſu, Fiſco audito, inſtat pro expeditione in eius beneficium.

16 Præſupponendum eſt, D. Franciſcum donantem tempore donationis legitimos habuiſſe ſucceſſores, nimirum Hectorem Caracciolum patrem, qui refutauit feuda, & ſic ſucceſſorem, *ex deciſ. 1. de Franch.* ac Catherinam Caracciolam Amitã ſororem dicti Hectoris, prout in facto, quę pariter erat legitima ſucceditrix, cum ſit in tertio gradu in dictis feudis antiquis à communi ſtipite obuentis D. Franciſco donatis, ex *Conſtit. vt de ſucceſſionib. ac ex prœmgat. 6. de anno 1532.& pragm.8.de anno 1636.de feud.* Secundò, præſupponendum eſt, D. Franciſcum eſſe tempore donationis annorum 40. in circa, quod probatur ex capitulis matrimonialibus ſtipulatis inter dictũ Hectorem Caracciolũ, & D. Felicem Cantelmi in anno 1598. fol. 123.

Tertio. Eſt probatum dicto tempore D. Franciſcum fuiſſe in bona ſalute, & aptum ad procreandum filios.

17 His præſuppoſitis pro veris & indubitatis dicimus, aſſenſum legitimè fuiſſe conceſſum, quia adhoc, vt aſſenſus valeat, requiritur, quod contrahens habeat ſucceſſorem tempore celebrati contractus, & conceſſi aſſenſus, licet tempore mortis eo caruiſſet, quia præmortuus ſit, hic euentus non inualidat aſſenſum, ſed ille remanet in ſua firmitate, ſecundum *Camer. in cap. Imperialem f.30.lit.P.* quod pro indubitato admittunt omnes DD. quos referunt, & ſequuntur *De Pont.tit.de Aſſenſ.Reg.§.4.num.7.* teſtans ſic fuiſſe deciſum, idquè latius proſequitur *in deciſ. 7.D. Reg.Capyc. Galeot, in controuerſ. 24. num. 29. & 30. tom. 1.* & ante eos dixit *Andr. in d. cap. Imperialem, §. præterea Ducatus, num.36.de probibit. feud. alien. per Federic.*

18 Imò etiam ſi feudatarius ſucceſſore careat, tamen ſi eſt habilis, iuuenis, & aptus ad filios procreandum, quod aſſenſus legitimè præſtatur, ac ratione incertitudinis, & dubij euentus, cenſetur remota omnis fraus, *Andr. in d. § præterea Ducatus, n. 37. & in cap.1.§.ſed non eſt alia iuſtior, num. 38. quæ fuit prima cauſ. benef. amitt. Afflict. in d. §. præterea Ducatus, num.3. De Ponte de Aſſenſ. Reg.§.3.num.20.& 29.Dom.Galeot d.controuerſ. 24. num. 29. & ſeq. & Reg. Rouit. in pragm. 4. de feud. num. 19.*

19 Ex quibus ſequitur, non poſſe conſiderari fraudem in eo, qui filios habet, vel habere ſperat. vt tradit *Andr. ibid. num. 36. verſ ſecus ſi tempore diuiſionis.* vbi *Afflict. in 3. notab. num. 13.* dicit, quod idem ſit habere filios, vel quod ſit aptus ad generãdum, & non attenditur, quod poſtea non generauerit, & *Aluar. ibid. ante, num. 9. verſ. Et hoc intellige,* firmat, quod ad præſumendam fraudem, requiritur non habere filios, nec ſperare habituros, ſequitur *Præpoſit. ibid. Capyc. in inueſt. in verbo feudorũ diuiſio, verſ. ſublimito quinto, Curt. in tract. de feud. 1 ... quæſt. 30. in 1. fallent. Iacob. de S. Georg. in v. Marchio, nu. 7.* latiſſimè *De Ponte eod. tit. de Aſſenſ. Reg. §. 3. num. 29. D. Galeot. nu. 30.*

20 Fraus tamen præſumitur ſolum; quando quis non habet ſpem filios procreandi, quando caſtratus eſſet, vel ità ad eam ætatem peruenit, vt filios habere non poſſit, vel ſi ideò facit, vt eum priuet, qui in illis bonis ſuccedere debet, *Gloſ. in cap. 1. §. ſed & res, per quos fiat inueſt.* vbi *Andr. nu. 5.* vbi licet *Gloſ.* dicat in primo exemplo, ſi caſte natus eſt, quia tamen eſt error, legi debet, ſi caſtratus, nam omnes caſti naſcuntur, vt aduertit *Gloſella in marg.*

Sed hæc dicta ſunt ex abundanti, cum nõ ſimus in hoc caſu, ſed in eo, quo contrahẽs habebat patrem, & amitam legitimos ucceſſores.

21 Nec in hac cauſa poteſt excitari quæſtio, ſi ſucceſſor erat deſperatus de prole, cum iàm Catherina Amita ſucceſſores habebat, nimirum Iulium Cæſarem donatarium, Franciſcum actorem, & Vincentiam Caracciola, licet iſta opinio non ſit vera, cum ſufficiat, quod contrahens habeat ſucceſſorem, quamuis ſucceſſor ſit deſperatus de prole, nam attentis verbis *Pragmaticę 4. de feudis,* non reperitur hoc diſpoſitum, ſed tamen quod habeat ſucceſſorem *§. 2. vbi is qui de bonis ſuis feudalibus diſponit, aut tractat, certo, & legitimo ſucceſſore careat, qui iuxta Conſtitutiõem Regni in feudo ſuccedere deberet.* Verbum ergò *ſucceſſor,* intelligitur de ſucceſſore primo, & immediato, & non de ſucceſſore ſucceſſoris, ex *tex. in l. qui liberis, §. hęc verba, D. de vulgar. & pupill.* vbi facta mentione hæredis, intelligitur de primo hærede, & non de hærede hæredis; Ex quibus, & aliis rationibus ſic firmauit *R. Rouit. in d. pragm. 4. de feud. n. 18. cum ſeqq.* reiecta opinione *Reg. de Ponte in tract. de poteſt. Proreg. de Aſſenſ. Reg. § 3. num. 11.* quam agnoſcens erroneam mutauit, vt teſtatur ex *Molſeſ.* idem *Regens Rouit. num. 34. 35. & 39* & nouiſſimus idem fundat *Dom. Donat. Antõ. de Marin.* elaboratiſſimus, & doctiſſimus I. C. *tom. 1. ſuarum quotid. reſol. cap. 21. & D. Conſiliar. Staiban. reſol. 33. num. 1.* Igitur patet eſſe verificatam clauſulam, *quo ad ſucceſſorem* in aſſenſu inſertam.

22 Donatio autem, ſuper qua fuit conceſſus aſſenſus pro obſeruantia quãtitatis donatæ, fuit validiſſima, tum quia fuit facta ob merita, ob beneficia, prout eſt verificatum in facto; Item quia fuit facta à iuuene; Item, quia nõ fuit omnium bonorum, ſed tãtùm ducatorum 20. m. dum donans habebat ad minus ducatos 70. m. prout in facto, quæ ſunt coniecturæ ad excludendam fraudem, vt probant *Maſcard. de probat. concluſ 815. Menoch. poſt alios de pręſumpt. lib. 5. præſũpt. 3.* maximè quia fraus non præſumitur.

Nec quia fuit facta donatio ex nunc pro tunc,
23 ſequuta morte, poteſt fraus præſumi, cum illa ſit vera donatio inter viuos, licet effectus differatur poſt mortem, vt poſt omnes optimè defendit *Fab. de Anna conſ. 39. n. 47 Reg. de Ponte de refutat. feud. in rubr. num. 1. & 2. ex vulg. conſ. Oldrad. 114.* quos ſequutus eſt *Montan. controu. 32. n 12.* prout non præſumitur fraus in prohibito diſponere poſt mortem in præiudicium Agnatorum, iuxtà *Conſuet. ſi donat in vita, cum clauſula ex nunc pro tunc ſequuta morte,* ſicut in puncto fundauit *Molſeſ. ſuper Conſuet. tit. de bonis q. 5.*

24 Inſupèr fraus non poteſt præſumi in præiudicium Fiſci in eo, qui habet ſucceſſorem, nam ſicut poteſt omnia feuda alienare, ſic poteſt feuda obligare contrahendo per quemlibet contractum, mediante aſſenſu, cum feudalia conceſſo aſſenſu ſortiantur burgenſaticorum naturam *Iſern. in d. cap. Imperialem col. 10. de prohibit. alien. feud. per Federic. in cap. 1. de nat. ſucceſſ. feud. col. 5. in cap. 1. qui ſucc. teneant.* ſequitur *Loffred. in d. cap Imperialem, §. ſed nec Dominus, verſ. ſupraſcriptas tamen fol. 63. at. & in conſ. 14. nu. 73. in fin. Freccia de ſubfeud. lib. 3. tit. de differ. inter feud ex pacto, & hæred. diff 2. & diff. 35. q. 6. fol. 442.* in nouiſſ. *De Franch. deciſ. 695. n. 2. R. de Ponte de poteſt. Proreg. tit. de aſſenſ. in princ. n. 5. R. Lanar. in tit. ſi vaſ. feud. priuet n. 31 Præſ. Amat. conſ. 35. n. 7. & conſ. 9. n. 2.* poſt multos, & nihil diſtant ab allodio, dato aſſenſu *Amat ibid. & R. de Ponte conſ. 147. n. 34 lib 2. De Marin. cap. 84. n. 10. lib. 1.* quo caſu feudum acquiritur quolibet titulo, *De Ponte tit. de refut. §. 10. n. 17.* eritquè dicta acquiſitio firma, etiam poſt mortem alienantis, ex *Andr. in cap. 1. qui ſucceſſ. ten.* dixit idem *De Ponte eod. nu. 17* Nam ingenuis hominibus non debet interdici alienatio rei ſuæ, prout reſpondet *text. in l 2. ff. ſi quis à parent. fuerit manumiſſ.* & tunc ſtante ſuc-

ſucceſſore Rex tenebatur aſſentire, ex *Loffred. & Camer.* fundat *Maur. alleg.* 16. & 17. quæ eſt *Piſanel.* & 18. vbi additio eius filij.

25 Nec prætenſa reuocatio officit, nam poſt perfectam donationem, non ſolum nequit reuocari, quia contractus à principio ſunt voluntarij, & poſt facto ſunt neceſſarij, *l. ſicut S.C. de oblig. & action. cum ſimil.* ſed neque poteſt adijci modus, vel conditio, *l. perfecta donatio, C. de donat. quæ ſub modo.* Et proindè donatio non reuocatur, niſi cócurrentibus cauſis determinatis *in l. fin. C. de reuocand donat.* quæ in hac cauſa non concurrunt.

Reſpectu aliorum creditorum, iam in facto ſunt producta inſtrumenta cum Regio Aſſenſu.

Cum igitur in aperto ſint Iura Domini Franciſci Caraccioli, ſupplicatur, vt eidem ſolita Iuſtitia per Dominos Senatores miniſtretur, proùt ſperatur. Cætera ſuppleant Domini mei, &c.

Scipio Martinus.

IVRA

PRO

Ill. Duce Mirandæ.

CONTRA

Regium Fiſcum.

Pro reijcienda oppoſitione, contrà creditum donationis.

26 SI cauſa iſta decidenda foret iniqua opinione *Reg. Conſil. Carleualij*; quæ Dominum feudo deuoluto ſubtraxit ab onere creditorum Regio Aſſenſu contractorum: nihil opus putaremus defenſionibus, nihil opus Aduocatis; nihil opus allegationibus.

Sed quia pio noſtro Monarchæ, vel in literis ab eodem *Carleualio* relatis, ſequi placuit ſententiam iuribus feudalibus conſentaneam: Communiore, & ſaniore Doctorum calculo traditam; à feudiſtis præſertim Regnicolis approbatam: & longo æuo à Regijs Tribunalibus vſu receptam, à qua Supremos Magiſtratus ſumma eruditione, & maxima pietate præditos, nunquam receſſuros putamus, quod aſſenſus Domini durat perpetuò pro accipiente, & eius hæredibus, & per illum dominus ſibi perpetuò præiudicauit in omnem caſum deuolutionis: hilari animo tutelam aggredimur, in excluſionem oppoſitionum eruditiſsimi Fiſci Patroni.

27 Totum robur fiſcalis oppoſitionis in eo verſatur, quod donatio facta à q. D. Franciſco Caracciolo vtili Domino Terræ Montis Aquilæ ſub die 10 Octobris 1641. cum Regio aſſenſu ſub die 12. eiuſdem menſis duc. 20.m. cum hypotheca omnium bonorum, etiam feudalium quond. Iulio Caracciolo, fuerit cum clauſula, *Ex nunc pro tunc ſequuta morte ipſius D. Franciſci abſq; filijs, et deſcendentibus ex eius corpore, & ipſius deſcendentibus deindè deficientibus in pupillari ætate, vel ab inteſtato quandocunque, & per duas horas ante, & è contrà, irreuocabiliter inter viuos.* Et propterea non fuerit donatio pura, ſed conditionalis, in qua non debeat attendi tempus donationis, ſed tempus adimpletæ conditionis; quod eſt tempus mortis dicti D. Franciſci abſque filijs, quo tempore feuda ob defectum ſucceſſorum dicti D. Franciſci deuoluta ſupponuntur ad Reg. Cur. & per conſequens vti donatio collata in tempus inhabile non poſſit iuuari aſſenſu expedito in tempore habili; neque poſſit dari retrotractio; cum extrema non repetiantur habilia.

28 Sed nos tuendo iura Ill. D. Franciſci Caraccioli Ducis Mirandæ, fratris vtrinq; coniuncti, & heredis dicti quondam Iulij donatarij, per vera iuris principia veritatem indagantes, diruto Fiſcalis oppoſitionis, ingenioſo potius, quàm vero apparatu, hypothecam pro dicta donatione ſuper feudis Montis Aquilæ, Rocceræuindolæ, & Valliſporcinæ, validè conſtitutam, cum Regio aſſenſu in tempore habili anno 1651. validè permanere, etiam poſt mortem dicti D. Fráciſci feudatarij donantis abſque filijs, vel ſucceſſoribus, & etiam ſi feuda ſint deuoluta, demonſtrabimus. Cum ſemper attendatur tempus contractus, vel virtute ipſius donationis, quantumuis conditionalis, vel virtute retrotractionis, non impeditæ, etiam in præiudicium tertij, ſub prætextu inhabilitatis extremorum; vel ratione voluntatum Partium, & Domini aſſentientis.

29 In eruditis, & elaboratis allegationibus anteceſſoris Aduocati Dom. Reg. Conſil.

Scipionis Martini, fuit firmè probata theſis, quod ad validitatem aſsenſus ſufficit ſi contrahens habeat ſucceſſores in feudis tempore contractus, quantumuis careat illis tempore mortis, cum *Andrea in cap. Imperialem §.præterea ducatus num.36.de probib.feudi alien.per Feder., Camerar., Reg. de Ponte, Reg. Galeota, Reg. Rouito, Galluppo in methodo iuris feud.par.2 cap.1. num.21. Reuerter. deciſ.407. vbi de Marinis*, & alijs, quos conſultò omittimus.

30 Quapropter deuenimus ad hypotheſim contractus donationis celebrati irreuocabiliter inter viuos, ex nunc pro tunc ſequuta morte ſine filijs, quem non negamus eſse donationem ſub conditione, & ſuſpenſiua, ſeu cauſali, vt poſt *Oldrad. conſ.139. Alexand. conſ.83. vol.2. Tuſch.in ver. caſualis, concluſ. 580. Reg.Marcian.diſp.12.num 16* adducens *Ferrer.in Conſtit Catalon.gloſ.1.nu.255. Gratian. tom.5 cap.856. num. 17.* referens *Rotæ deciſiones*.

31 Et poſſemus dicere in tali donatione, quantumuis conditionali, eſſe attendendum tempus contractus, non autem adimpletæ conditionis, quia contractus conditionalis, quamuis per *text. in l. cedere diem 213. ff. de verb. ſignif.* non producat actionem, niſi quando purificatur conditio; tamen accipit vires à tempore contractus, & ſolum differtur eius exequutio, *l.vſusfructus 26. ff.de ſtipulatione ſeruorum*, ibi: *Quia ex præſenti vires accipit ſtipulatio, quamuis petitio ex ea ſuſpenſa ſit*, & creditor ſub conditione, etiam pendente conditione eſt verè creditor, *l is cui 41. ff.de act.& oblig.* vbi: *Is, cui ſub conditione legatum eſt pendente conditione non eſt creditor, ſed tunc cum extiterit conditio; cum tamen, qui ſtipulatus eſt ſub conditione, placuit etiam pendente conditione creditorem eſſe*. Adeò quod ſolum quoad dilationem petitionis, differat à puro creditore, & licet differatur exactio, non deſinit eſſe debitum formatum, *d. l. is cui, & l.creditores ff.de verb.ſignif.*& poſt *gloſ. in d.l is cui, verbo creditorem, Ant Fab.lib.15. coniect. cap.6. Ferrer in Conſtit.Cataloniæ, in tit.de los impuberes gloſ.1.à num.224.* perbellè docuit *Marcian. d.diſp.12. num.9.*

32 Sed fortiùs ſtringendo argumentationes, dato, quod dictus contractus conditionalis ſub vera conditione ſuſpenſiua, ſuſpenderet non ſolùm actionem, & exequutionem, ſed obligationem; Et quod interim creditor, pendente conditione, non eſset verè creditor, iuxtà doctiſsimam explicationem *tex. in d.l.cedere diem* ſub eleganti ſtylo traditam a Domino Regente, & Magni Camerarij Locumtenente digniſsimo Raphaele Viloſa *in nobili tractatu omni ſublimiore eru-ditione referto, de fugitiuis, cap.19. §.3. à n.63.* quis neſcit purificata conditione contractum iudicari, vt purum? *l. neceſſario §. quod ſi pendente ff.de periculo, & commodo rei venditæ, vbi gloſ. verb. in præteritum, l.potior 11. verſ.cum enim ſemel conditio extitit; perinde habetur, ac ſi illo tempore, quo ſtipulatio interpoſita eſt ſine conditione facta eſset, ff.qui potior. in pign.habeant.l. quoties ff.de nouat.l fin.§.Titius ff.de vulg.& pupill.Pariſ.conſ.11.num 64. & 68.Camill de Medic.conſ.32.n.7.& 8.Reg. Reuert.deciſ.547. Andreas in cap.1.de nat: ſucceſs feud.num.27. Reg. Marcian. dict.diſp.12. num.10.*

33 Et ſequuto implemento conditionis caſualis, fieri, etiam in tertij præiudicium retrotractionem à tempore adimpletæ conditionis, ad tempus contractus; adeoque quòd videatur tunc purè celebratus, & illius tempus attendatur, *d. l. neceſſario 8. §. quod ſi pendente*, vbi *gloſ., Bart. & Faber ff. de periculo, et commodo rei vend l. Titius 4 à contrario ſenſu ff.quæ res pign. oblig. poſs. l 1 vbi Bart.l.qui Balneum 9. §. amplius, et §. Titia, et l.potior 11. ff.qui potiores in pignore habeantur, l. huiuſmodi 64. § ſi ita ſtipulatus fuero 126.l.ſi filius familias 78. vbi Bart.ff.de verb. oblig.l ſub conditione ff.de ſolut. l quoties 14 ff. de nouat. Bolognett.in l.ſi is, qui pro tempore, de vſucap.num.305. et 321. Mantica de tacit lib. 14 tit.46 num.5. Gratian. tom.5. ... cpt.865. Io.Bapt.Coſta de retrotract.cap 8. Neguſ.de pignor.in 1. memb.1.par.à num.12.et in 2.memb. 5.par.n.10. Pariſ. d.conſ. 11. Hartman. Piſtor. lib.3.q.14* Et in feudis *Iſern in cap.1. qui ſucceſsores teneantur num.13. et in d.cap.1.de natura ſucceſs.feudi num.27.*

34 Et hoc, vel quia ſpectatur initium contractus, & tempus, quo contrahitur, ſecundum *Iuriſconſul.in d.l.ſi filius familias 78.ff.de verb.oblig.* vbi *Bar., Pariſ.d.conſ.11. num. 63.* vel quia exiſtentia conditionis habet principium ab origine conuentionis; vnde trahitur ad ſuum principium, ſecundum *Bolognet.in d. l. ſi is, qui pro emptore num. 305. et 321.* vel melius, quia contractus quamuis conditionalis eſt perfectus: adeout non habet locum pœnitentia, & partes per conditionalem perfectum, videntur abdicaſſe ab ipſis poteſtatem aliter diſponendi, & qui contraxit, non poteſt effugere, quin eo inuito conditio adimpleatur, & ea adimpleta, quamuis inuitus, remaneat efficaciter obligatus. Vt ſunt iura *in d.l.Titius, quæ res pign. oblig. poſs. et in d.l.1. et in d. qui Balneum ff.qui potior. in pign. hab.et in l.ſi quis offerenti §. fin. ff.de ſolut. Ant. Fab in rational. in d. l neceſſario §. quod ſi pendente ff. de peric. et commodo rei venditæ, R. Marcian.d diſp.12.*

Pariſ.

Pariſ. d. conſ.11. num.70. Hartman.Piſtor.d. lib.3.q.14.

35 Et ſic videmus, quod ſi primo creditori ſit res conditionaliter hypothecata, & poſtmodum illa eadem res ab eodem debitore fuerit alteri vel hypothecata, vel alienata purè; deindè purificata conditione, etiam in præiudicium iſtius ſecundi creditoris, vel emptoris, cui medio tempore ius fuit quæſitum, ſit retrotractio; & primus creditor præfertur, *d. l. neceſſario, §.ſi pendente, ff. de periculo, & commodo rei venditæ, d. l. Titius, quæ res pignori obligari poſſint, d.l.potior, & d.l.qui balneum, præſertim in §.Titia, qui potiores in pignore, et ibidem DD. Mantica de tacit. d. lib 14. tit.46. Gratian.tom.5.c.856. Io. Baptiſt.Coſta de retrotract.c.8.caſu 31. Neguſant. de pignor in 1. memb.1 p à n.12.& ſeq. & in 2. membro 5.p. n.10.& à n.39.Salgad.in labyr.p.2.c.26.num. 20.& 21. Mang.l. de euict. q.36. Hartman. Piſtorius d.lib.3 q.14.*

36 Videmus in promiſſione conditionali reſtitutionis dotis, ſub conditione ſi matrimonium ſoluatur, & ſi dos prius promiſſa; poſtmodum fuerit ſoluta, *l ſi conſtante, §.1. ff.ſolut. matrim.* vbi DD. cuius hypotheca ſoluto matrimonio, & conditione adimpleta retrotrahitur ad initium promiſſionis, & matrimonij contract, cuius tempus attenditur, etiam in præiudicium quorumcumq; qui medio tempore contraxerint, vel ius quæſierint, *d l.1 ff qui potior. in pign.hab. Io:Bap.Coſta d. c.8. caſu 31. Neguſant.d.2. membr.5.par.nu.10 de Franch. deciſ 677.Salgad.d. par.2.c.20.nu. 19.* latè innumeros adducens *Ant.de Amato reſol. 5.*

37 Videmus in promiſſione euictionis, quæ eſt conditionalis, ſi euictio ſequatur, *l. qui rem, C.de euict.l. habere licere, ff. eod.l.1.& l. hæres meus, ff. de condit. & demonſtr.* quod ſi res fuerit vendita cum promiſſione euictionis, cum obligatione omnium bonorum: poſtmodum bona pro euictione obligata fuerint alienata; quod ſequuta euictione, ſit retrotractio ad tempus obligationis, & etiā in præiudicium tertij acquiſitoris datur emptori actio pro euictione, ſuper dictis bonis alienatis, & per alios poſſeſſis, *Salgad. d.c.20.n.21.Mangil.de euict.q.36.*

38 Et ideò paſſim vidimus in eadem R Cam. in quibuſcumque graduationibus factis ſuper feudis deuolutis nullum fuiſſe per Regiū Fiſcum præſtitum impedimentū ſatisfactionibus creditorum cum aſſenſu ratione euictionis, vel cū alia aliqua conditione purificata, vel ratione dotis; & vix reperietur feudum deuolutum, ſuper quo non fuerit dotibus vxoris feudatarij defuncti ſatisfactū, non obſtante quod dicta conditio ſoluti matrimonij verificetur feudo deuoluto, vel quando deuoluitur. Et in hac eadē cauſa non impeditur ſatisfactio dotium D.Hieronymæ Brancia.

Neque dicatur in contrarium virtutē retrotractionis impeditā remanere feudo deuoluto ob extremorum inhabilitatem, arguēdo ex dictis plurium DD. poſt *Bart.* hanc retrotractionem contingere ratione fictionis translatiuæ, quæ requirit habilitatem extremi, ad quod ſaltem in potentia; habilitatem verò extremi, à quo in eſſentia; & quod actus tūc geri potuiſſet. Quare cum feudo deuoluto, mutato rerum ſtatu, actus geri non potuiſſet; videatur extremū, à quo, eſſe inhabile, ad ſubſtinendā translationem, & retrotractionem.

Etenim reſpondebitur, ſi poſthabitis quæſtionibus nominalibus contingentibus in his terminis metaphyſicis, ſubſtantiam rerum, & veritatem terminorum legalium in explicatione ſignificatus horum extremorum inſpiciemus.

39 Et quidem, in extremo, ad quod, nulli dubium, quod requiratur, & ſufficiat habilitas in potentia, hoc eſt, quod tempore contractus potuiſſet actus perfici, vel conditio adimpleri; quod in caſu noſtro non difficultatur, quod tempore contractus donationis validè poterat verificari conditio, & poterat decedere D. Franciſcus Caracciolus abſq; filijs, cum aſſenſu valido, quia habebat ſucceſſores, & quoad hoc extremū, quod ſufficiat tantum habilitas in potentia, non eſt, ex *DD.in l.ſi is, qui pro emptore, de vſu capionib. in l.quoties, de nouat. in l.ſi filius familias, de verbor. oblig.*& in alijs locis, qui materiam huius tranſlatiuæ fictionis attigerit; qui contrarium auſus fuerit aſſerere.

40 Tota igitur quæſtio eſt in extremo, à quo, in quo cum *Bart.* aliqui tradidere requiri habilitatem in eſſentia: & quod actus tunc geri potuiſſet, quapropter arguendo contra nos dicitur tempore mortis D. Franciſci Caraccioli ſine filijs, quo conditio donationis purificatur, actus geri non potuiſſet, quia aſſenſus cadere non poterat, tunc temporis, quo ſucceſsore carebat, & feuda fuere deuoluta; ergo ex defectu huius extremi impeditur retrotractio in præiudicium Fiſci; & corruit obligatio.

41 Sed videndum quomodo intelligatur iſtud requiſitum habilitatis extremi, a quo: Pro cuius intelligentia, & vera denotatione clauem ſumimus à *Bolognetto in l. ſi is, qui pro emptore, de vſucap. à n.112.* qui diſtinctione clariſſima omnia iura, quæ in hac materia videbantur pugnantia, conciliat, & omnia

nia dicta DD. ex ea remanent explicata.

42 Dicit *Bolognettus*, quod huiuſmodi fictiones translatiuæ, aliquando inducuntur, propter ſe tantum, hoc eſt propter rem ipſam, ſuper qua fictio cadit; vt eſt in fictione poſtliminij, legis Corneliæ, & in alijs ſimilibus, in quibus vnicus eſt actus, ſuper quo cadit fictio, & retrotractio, & fictio inducitur ſemper propter rem ipſam ſolam, quæ retrotrahitur. Et in hac fictione eſt indubitatum, quod requiritur habilitas extremi, à quo in eſſentia; & quod res, quæ retrotrahitur, quod eſt ſubiectum fictionis, & retrotractionis, ſit in rerum natura, & per conſequens actus, tunc geri potuiſſet. Et ideò in poſtliminio, in legitimatione, in reſtitutione natalium, & in caſibus ſimilibus pluribus, qui afferri poſſent, non exiſtente habilitate extremi, a quo, hoc eſt, quod tunc temporis actus geri potuiſſet, ceſſat retrotractio; quia nulla adeſt res retrotrahenda, & de hac non eſt ſermo in caſu noſtro.

43 Secundo modo inducitur fictio de aliqua re retrotrahenda, non propter ſe tantum, ſed propter ſeruitium alterius, & inducitur retrotractio ad validandum aliquem contractum: ad validandam petitionem; ad qualificãdum actum, ex quo caſu fictio trahitur retrò, non propter ſe; ſed ſuper illo actu. Quę fictio videtur quodammodo duplex, quia ſupponit duos actus, vnum, qui retrotrahitur, alterum, ſuper quo fit retrotractio, vt *d.§.quod ſi pendente, d.l.quoties, et l.bonorum, ff.rem ratam haberi.*

In hac igitur fictione duplex eſt ſubiectum; vnum de re, quæ retrotrahitur, alterum de actu, ſuper quo fit retrotractio.

44 Hæc ſubiecta ſunt, quæ appellantur extrema, & ex iſtis ſubiectis, ſubiectum illud retrotrahendum, & de re, quæ retrotrahitur, ſemper requiritur eſſentialiter, & cum potentia perfectionis, & ratihabitio, quæ debet eſſe valida, vt poſſit retrotrahi *d.l.bonorum*, ſic natalium reſtitutio *in l.filio, de natalibus reſtituendis*, ſic in contractu conditionali, conditio illa, quæ retrotrahitur debet eſſe verè adimpleta, & hoc extremum dicitur eſſe habile in eſſentia, vt poſſit fieri retrotractio. In caſu noſtro conditio mortis D.Franciſci ſine filijs fuit verè adimpleta, & verificata, & ideò iſtud extremum, a quo eſt ſubiectum retrotrahendum eſſentialiter exiſtens.

45 Alterum verò ſubiectum fictionis, ſuper quo cadit retrotractio, vt appellatio ratihabenda *in l. 1. in appellationibus recipiendis*; Contractus ille conditionalis, ſuper quo cõditio, & obligatio retrotrahitur, debet neceſſario interuenire, quia ſi venit validandum, & qualificandum, oportet, quod ſit in rerum natura, & ſit factum, quia non entis nullæ ſunt partes; ſed tamen non eſt neceſſarium, quod iſte actus poſſit fieri, vel fiat tempore quo fit ratificatio, vel impletur conditio: ex eo quia ipſe actus non trahitur retro de tempore ad tempus, ſed ſtat ſemper immobilis, & ideò non conſideratur aliqua habilitas, vt actus geri potuiſſet tempore ratihabitionis *d.l.bonorum*, vel tempore adimpletæ conditionis, vt in *d.l ſi filius, de verbor.oblig.& d.§.quod ſi pendente*.

46 Vnde ſubdit *Bolognettus n.132.* quod iſta æquiuocatio de ſubiecto, quod trahitur ad ſubiectum, ſuper quo trahitur, turbauit totam iſtam materiam.

Et ſic concludit *num.133.* quod in hac fictione translatiua, eſt neceſſarium, quod interueniat res, quæ actualiter exiſtat, & transferatur de tempore ad tempus, ſed quando fit ſuper aliquo actu, ideſt ſuper ſubiecto, ſuper quo oportet, quod ipſum ſubiectum interueniat, & verè fuerit factum; tamen non eſt opus, quod tempore incoandæ fictionis, ille actus de nouo poſſit fieri.

Et ſic in caſu noſtro adeſt ſubiectum, ſuper quo cadit fictio, & retrotractio, qui eſt contractus donationis conditionalis perfectus cum Regio Aſſenſu in tempore habili: adeſt ſubiectum retrotrahendum, ſuper hoc contractu, nempe conditio mortis D.Franciſci ſine liberis, actualiter verificata, & retrotrahenda, à tempore verificationis, ad tempus contractus; non eſt igitur quid impediat retrotractionem; cum in hoc caſu, non requiratur, vt actus denuò, tunc perfici potuiſſet, quando conditio adimpletur, vt optimè *Bolognettus*.

47 Hinc DD. in rebus forenſibus verſati tradiderunt in hac fictione translatiua, & retrotractione requiri habilitatem extremi, ad quod, tantum in potentia, & reſpectu extremi, à quo nullam requiri habilitatem; quia ſatis habile dicitur extremum, à quo, per exiſtentiam conditionis, quæ retrotrahitur; plures adducit *Gratian. d.to 5. cap.856 n.6.et 24.* & poteſt ſumi argumentum *ex l.bonorum, ff.rem ratam haberi, & l.ſi filius ff de verb obligat. & l.ſi quis offerenti, §.ſi creditor, ff. de fideiuſſoribus*.

48 Neque aliud dicere voluerunt ijdemmet DD. qui noluerunt requiri habilitatem extremi, à quo, in eſsentia, quando communiter limitauerunt regulam prædictam, vt procederet quoad id, quod principaliter fingitur, & ſuper quo principaliter cadit retrotractio, non autem in his, quæ veniunt in conſequentiam huius fictionis; in quibus nulla alia extremi habilitas expoſcitur, ex

l.pe-

l penult. ff. de ſuis, & legitimis hæredibus, & l. ſi liber Homo, § ſi ſeruus, ff. ad l. Aquil. Imola, Æmil Ferrett. n. 118 Crotus n. 57 Iaſon. num. 141. Bolognett poſt nu. 334. in d l. ſi is qui pro Emptore, ff. de vſu capionib. Mantica de tacitis d. lib. 14. tit 46. n 20. Neguſant. vbi ſupra, Vrſinus de ſucceſs feud. p. 1. q. 4. art. 5. n. 10.

49 Et in noſtra facti ſpecie fictio principaliter cadit ſuper conditione obitus ſine filijs, quæ conditio trahitur retro ad tempus contractus, quo tempore fingitur mortuus ſine filijs D. Franciſcus, & in hoc, quod principaliter fingitur, omnis adeſt extremorum habilitas; nempe extremi, ad quod, in potentia, quia poterat tunc temporis mori D. Franciſcus ſine filijs, extremi, à quo, in eſſentia, quia verè mortuus fuit ſine filijs, quod ex hoc veniat in conſequentiam perfectio contractus donationis; in hoc quod venit in conſequentiam, non ſpectatur habilitas aliqua extremi; & parum refert, ſi actus nunc potuerit geri, vel non.

Quapropter nullo modo poteſt dici, quod ob defectum extremorum, ratione deuolutionis, & carentiæ ſucceſſorum, debeat in caſu noſtro impediri retrotractio.

50 Neque ſecundo opponatur, quod re perempta, & mutato rei ſtatu per peremptionem retrotractio dari non poſſit, *iuxta dictum §. quod ſi pendente*, & feudum per deuolutionem, licet materialiter non perierit, non poteſt negari, quin perierit formaliter, quæ forma ſit attendenda; & reſoluto Iure datoris reſoluatur Ius acceptoris.

Etenim, ſi procederet iſta oppoſitio, certè, neq; debitum hypothecarium purè contractum cum aſſenſu, feudo deuoluto, eſſet à Regio Fiſco ſoluendum, quia etiam hypotheca purè cōtracta perit peremptione rei, *l. ſicut 8 ff. quibus modis pignus, vel hypotheca, ſoluitur, l. inter ſtipulantem, § ſacram, ff. de verborum obligationibus, l quid tamen, §. 1. ff. quibus modis vſusfructus amittatur, Merl. de pign. lib. 5. tit. 1. q. 34.* conſequens eſt falſum, vt infra: ergo & antecedens.

51 Ideoq; dictæ oppoſitioni ſit euidens replicatio, quod ſupradicta fuit opinio *Carleualij* reprobata à Sua Catholica Maieſtate, tanquam repugnans iuribus, & rationibus, quia, quando hypotheca eſt conſtituta ſuper feudo cum aſſenſu Domini, feudum non ſolum materialiter exiſtit, ſed neque formaliter, neque virtualiter perit per deuolutionem, in præiudicium eius, qui ſuper illo ius formatum acquiſiuit; & durat perpetuò pro Creditore, & accipiente, & ſuis hæredibus, & ſucceſſoribus, donec debitum perſoluatur; neque reſoluitur reſoluto iure datoris; quia per talem aſſenſum Dominus perpetuò ſibi præiudicauit, *eſt Text. in cap 1. §. et ſi Clientulus, verſ. ſi vero de alienat. feudi*, vbi *Andr. de Iſer. idem Iſer. in cap. 1. qui ſucceſſores teneantur, et in cap. 1. apud quem, vel quos, et in cap. 1. § hoc quoq; col 3. de ſucceſs. feudi, et in cap. 1. §. præterea quæ ſit prima cauſa beneficij amittendi, et in cap. 1. §. quid ergo n. 5. de inueſtitura de re aliena facta, et in Conſtitut. Regni ſi quis poſt litem, et in Cōſtit. Conſtitutionem Diuę memoriæ, Camerarius in cap. Imperialem car. 43. lit. Q. et car. 50. lit. L. Freccia de ſubfeudis author. 29. n 8. Schrad. de feudis p. 8. cap 4. nu. 34 Fachin. controuerſ. lib. 7. cap. 56 de Franch. dec. 213. num 32. Reg. Conſtant. in l. 1. Cod. pænis fiſcalib. Creditores, præferri lib. 10 num 147.* perbellè *Hartman Piſtorius lib. 2. quæſt. Iuris q. 48. num. 14. et ſeq.*

52 Quia Dominus conſentiens habetur, ac ſi ipſe alienauerit, & in feudo ius conſtituerit in beneficium Creditoris, cuius perſona attenditur. Ideoq; ius hypothecæ conſtitutæ Domini conſenſu non reſoluitur, neq; perit reſoluto iure debitoris, *l obuenire, ff. de verborum obligationib. l ſi liqueat. C. de inofficioſis donationib. §. iuſiurandum, Authentico de Defenſorib. Ciuitatum, Iſer. in cap 1. et ibi Afflict. n. 22. qui ſucceſſores teneantur, et in cap. 1. §. nec alia Iuſtior, et ibi Afflict. num 36. quę ſit prima cauſa beneficij amittendi, et in d. cap. 1. §. quid ergo n. 30. de Inueſtit. de re aliena facta, Harthman Piſtorius vbi ſupra n. 17. et ſeq.* & in præiudicium eius, qui conſentiuit, nunquam impeditur retrotractio, vt eſt *Textus in l. cum decem mihi. §. 1. et 2. ff de ſolutionib.* & tradidit idem *Bart. in d. l. Bonor. ff. rem ratam haberi*, & per *Textum in l. nec emptio, ff. de actionib. empti, Bolognett in d l. ſi is qui pro emptore n. 109. Mantica vbi ſupra n. 22. Salgadus n. 51.*

53 Neque opponatur tertio, de ſimili, de conditione appoſita in prima alienatione feudi, ſi aſſenſus ſuperueniat, quæ non retrotrahitur in præiudicium alterius, qui medio tempore quęſiuit feudum cum aſſenſu: ſicuti non retrotrahitur aſſenſus impetratus poſt reuocationem, vel poſt mortem alienantis, & inter duos Creditores cum aſſenſu præfertur prior in tempore aſſenſus, quamuis ſit poſterior in tempore contractus; quia in præiudicium tertij, qui medio tempore ius quæſiuit, non datur retrotractio, *ex cap. ſi pro te, de reſcript. in ſexto.*

54 Nam reſponſio eſt clara, quod in ſupradictis caſibus primus contractus iuxta *Tex. in cap. ſi pro te, de reſcript* erat nullus abſque aſſenſu, & partes per primum contractum nunquam abdicauerant à ſe poteſtatem aliter diſponendi, ſiquidem non eſt verum dictum

ctum *Carlenalij*, quod præciſa conſtitutione Regni, partes nō poſſunt recedere à primo contractu feudali abſque aſſenſu; etenim præciſa Conſtitutione contractus eſt nullus, & partes recedere poſſunt; vt optimè obſeruauit contra *Carlenalium, Salgadus d. cap.20.num.40.* & tradiderunt *Afflict. deciſ. 335. et in cap.1. de Vaſal. qui contra Conſtit. Lothar. et in cap. Imperialem qu.16. et qu 24. Burſatus 1.tom. conſ.45. et eſt Textus in l. quemadmodum 7. C. de Agricolis, et Cenſitis lib.10.* & ſic illi, qui poſtmodum Ius quæſiuerunt cum valido aſſenſu, & valido contractu, præiudicarunt primo, cuius Ius nullum erat conſtitutum; & in præiudicium iſtorum nulla poteſt fieri retrotractio. Secus verò dicendum eſt, quando primus contractus fuit cum aſſenſu validus, & per illū fuit conſtitutum Ius ſuper feudo, quamuis conditionaliter, abdicarunt enim Partes à ſe poteſtatem aliter diſponendi, & ideò nunquam dicitur plenè Ius quæri ſecundo, qui contraxit, vel acquiſiuit; maximè quādo ipſemet qui acquiſiuit, fuit Dominus, qui per conſenſum ſibi præiudicauerat; nam tunc in præiudicium iſtius ſecundi acquiſitoris conditio purificata retrotrahitur ad primum contractum validum cum aſſenſu; vt aduertunt, ſic intelligendo *d.cap. ſi prò te, Afflict.dec.186.* vbi *Vrſillus, et in cap.1. de Vaſallo, qui contra Conſtitutionem Lotharij, Marinus Freccia in Conſtitutione Conſtitutionem Diuæ mem. q.30.* quos à maledictis *Carlenalij* defendit optimè *Salgadus d.cap.20. num.34. Gratian. tom.4. cap.730. Pariſius dicto conſ.55. Harthman Piſtorius d.lib.63.q.14.*

55 Sed omnia ſupradicta ſunt examinata ad maiorem exuberantiam, & vt veritas articulorum innoteſceret; nàm ſupradicta omnia reiecerunt à foro, Aduocatorum ingenia; quæ in contractibus conditionalibus adinuenerunt cautelam clauſulæ *ex nunc pro tunc conditione adimpleta, et è contra,* quæ clauſula operatur, vt conditio, quandocūq; purificetur, videatur ſemper purificata tempore contractus, & contractus videatur purè celebratus, & ab initio recepiſſe ſuam perfectionem, & ſtante tali clauſula, nunquam impeditur retrotractio, quia à voluntate Partium, quæ poſſunt hoc facere, habilitantur extrema, vbi non ſunt habilia, & inducitur retrotractio, etiam vbi non eſt, *l. huiuſmodi 64. ff. de verborum obligationibus;* vbi *Bart. l. ſi ita ſtipulatus fuero 126. l. eum qui ita §. finali ff. de verborum obligationibus, l. nec emptio ff. de actionibus empti, Bologrettus in d. l. ſi is qui pro emptore, cum Croto, & Alciato ff. de vſucapionibus num. 340. & 341. Imola in l. ſi filius familias de verborum obligationibus* in puncto *Mantica d. 14. tit. 46. de tacitis num. 22.* & propriè in noſtra donatione inter viuos, cum clauſula ex nunc pro tunc ſequuta morte ſine filijs, & per duas horas ante, *Gratian. d. tom.5. cap.856. Reg. Marcian. dict. diſp.12. num.22. Salgad. dict. cap.20. num.51. Oldrad. conſ. 139. Alexand. conſ.83. lib.2. De Franc. deciſ. 213.* vbi *addentes, de Ponte conſ.39. Io. Baptiſta Coſta de retrotractione cap.10. n.9. Antoninus de Amat. 1.tom. reſol. 26. n.8.9. et 10.* & refert deciſum in cauſa D. Beatricis Vrſinæ, *Reg. Galeot. lib. 1. controu. 26.* licet contra allegata per ipſum, quamtumuis eſſet caſus fortior acquiſitionis dominij, & non hypothecæ.

56 Qua de re, cum in noſtra facti ſpecie, donatio fuerit facta a q. D. Franciſco *ex nunc pro tunc ſequuta eius morte abſq; filijs, et deſcendentibus ex eius corpore, et ipſis deſcendentibus deinde deficientibus in pupillari ætate, vel ab inteſtato quandocumque in præambula hora ſuæ mortis, et per duas horas ante, et è contra* cum Regio aſſenſu validè expedito, in tempore, quo D. Franciſcus habebat ſucceſſores, ex tunc contractus fuit perfectus, neque fuit dilata, niſi exequutio; & propterea Ill. Duci Mirandæ Hæredi Donatarij, ſuper feudis, & ſi deuolutis de ducatis viginti mille donatis abſque vlla animi hæſitatione ſatisfaciendum forè ſperamus.

Vincentius Raetanus.

IVRIS
RESPONSVM
PRO
Regio Fiſco.
CONTRA
Ill. Ducem Mirandæ.

57 INter prætenſos Creditores; ſuper Feudis Montis Aquilæ, & Roccæ Rauinolæ iam deuolutis, & incorporatis Regiæ Curiæ per mortem D. Franciſci Caraccioli abſq; legitimo ſucceſſore,

ceſſore, comparuit Ill. Dux Mirandæ Don Franciſcus Caracciolus hæres Iulij eius fratris, magni nominis I.C. morum ſuauitate, ac dicendi facundia nemini ſecundus, qui vigore cuiuſdam aſſertæ donationis duc. 20.m. cum Regio aſſenſu, prætendit locum in graduatione, vt retulit act. fol.71. 2.vol.

58 Fundamentum huius prætenſionis fuit, nam legitur ſub die 10.Octobris 1641.eundem D.Franciſcum donaſſe irreuocabiliter inter viuos duc.20.m. dicto Iulio, his verbis, fol.60. 1.volum.

Ob amorem quem ſe gerere dixit erga D. Iulium Caracciolum V.I.D. eius Fratrem Conſobrinum, & in recompenſam, & remunerationem nonnullorum aſſiduorum beneficiorum ab eo acceptorum, deliberaſſe,& diſpoſuiſſe in acie eius mentis, ex nunc pro tunc ſequuta morte ipſius D.Franciſci abſque filijs, & deſcendentibus ex eius corpore, & ipſis deſcendentibus deinde deficientibus in pupillari etate, vel ab inteſtato quandocunque, et per duas horas ante, & è contra donare donationis titulo irreuocabiliter inter viuos, cedere, et renunciare ſupradicto D.Iulio eius fratri prò sè, eiuſque hæredibus,et ſucceſſoribus quibuſcumque in perpetuum duc.20.m.de Carolenis ſuper omnibus, et ſingulis eius bonis, introitibus, et iuribus quibuſcumque burgenſaticis, et feudalibus preſentibus,et futuris ad electionem dicti Domini Iulij.

Et in diſpoſitiua, donauit ſub eadem ſtructura verborum,& conditione, dicto fol.60. àter. 1.vol.

Super hac donatione, ſupponitur etiam Reg. aſſenſus impetratus, ſub die 12. eiuſdem menſis Octobris 1641. fol.71. 1.vol.

59 Verum quia idem D. Franciſcus donans, maturæ etatis, infirmus, & deſperatus de prole, non habebat legitimum ſucceſſorem in feudalibus, vel de hoc valdè dubitabat, habebat enim Hectorem Patrem decrepitum, & Chaterinam Caracciolam Amitam eiuſdem ætatis, in precibus prò aſſenſu expoſuit habere ſucceſſorem, verum nomen ſucceſſoris non expreſſit,ſed in albo reliquit dict.fol.71. ter. & in aſſenſu adfuit ſolita clauſula, *Quo ad bona in quibus habet ſucceſſores* fol.73.

60 At quia donatio ſuprapoſita non habuit alium finem, quam fraudandi R.Curiam, ex quo donans carebat ſucceſſore in feudalibus.

Sub die 5.Iunij 1642. Idem donator, conſcientia motus, abſolutus à iuramento, donationem reuocauit fol.45. 2.vol. Et aſſeruit donationem factam in præiudicium tam ſui ſucceſſoris, quam feudi, & aſſeruit illam reuocare,vt tuta conſcientia viueret d.fol.45. Addens habuiſſe votum, & conſultationem Theologorum, donationem non potuiſſe fieri in conſcientia, illamq; fuiſſe præiudicialem, non tantum eius conſcientiæ, ſed feudo fol.64.

Deceſſit deinde dictus Hector Pater, & Chaterina Caracciolo Amita donantis,ac demum anno 1652. obijt dictus D. Franciſcus donans abſque filijs,vel alio ſucceſſore in feudalibus; Ex quo feuda fuerunt deuoluta R.C. vt ſupra poſitum eſt.

61 Et ex hoc putans dictus hæres donatarij, purificatam conditionem, mortis ſcilicet donatoris abſque filijs, petijt duc.20.m. donatos, ſuper quo, impartito per R.C. termino, illoque iamdiu compilato, certè neſcio videre quo iure poſſit hæc prætenſio fulciri; ſufficere enim poſſet parti aduerſæ donationis reuocatio, quæ donationis cauſam, fraudemque expreſſe declarauit,quando aliter reuocatio donationis conditionalis, etiam circumſcripta fraude, & ſcrupulo donantis, eſt permiſſa pendente conditione *Menoch. conſ.388. n.34. & ſeqq. Tellus Fernandez in l.17.Taur.n.29.in fin. verſ.Et cum hæc opinio, & alij penes* D.Ioannem del Caſtillo, *controuerſ.Iuris lib 5. cap.119. ſub nu. 31.part.poſter.* licet ipſe recedat ab hac ſententia, & *cap.109.n.20.lib.5.p.1.*

62 Sed dicetur, parum de ſcrupulo donantis curandum, parum de reuocatione, nec dari donationis, licet conditionalis, reuocationem iuxta ſententiam D.Ioannis del Caſtillo, & donationem præfatam licet ad tempus mortis collatam, non cauſa mortis, ſed irreuocabiliter inter viuos celebratam, quæ ſtatim effectum habuit quo ad obligationem, licet quantum ad exactionem, ſeu ad exequutionem differri debuiſſet ad tempus mortis ex ſolemni *conſ. Oltradi 139. in princip.* & ex traditis per *D. Præſidem de Franch. dec.213.* Dicetur etiam, tempore contractus donatorem habuiſſe ſucceſſorem in feudalibus Patrem, & Amitam, & merito purificata conditione per donatoris obitum abſque filijs, ſtante aſſenſu debere ſatisfieri ſummam donatam.

63 Sed vana ſatis eſt hæc prætenſio; Nam donatio ſuprapoſita non fuit pura, quæ alterationem non admiſiſſet, *l.perfect.4.C.de donat. quæ ſub modo,* nec purè concepta quo ad diſpoſitionem, cuius effectus ad tempus mortis fuiſſet dilatatus; ſed fuit conditionalis, nempè ſequuta morte donantis abſque filijs; Cumque conditio duplex ſit, Suſpenſiua, & Reſolutiua,vt poſt antiquos fundarunt *Menoch.d.conſ.388.n.15. D.Ioannes del Caſtillo d.cap.109.in princip. lib.5. controuerſ.* Suſpenſiua illa, quæ reſpicit contractus perfectionem: Reſolutiua, quæ reſpicit di-

Q ſceſſum

ſceſſum à contractu, quem prò perfecto habent contrahentes; Item ſuſpenſiua illa, quæ apponitur ſubſtantiæ actus, Reſolutiua, quæ adijcitur illius reſolutioni, *Menoch. vbi ſup.n.17.* & ex innumeris de more *Don Ioannes del Caſtillo d.cap.109.nu.4. & 5.* Suſpenſiua vero, quæ in futurum confertur, ita actum ſuſpendit, vt ſine vllo effectu penitus maneat, antequam exiſtat ipſa conditio, quæ diſpoſitionis effectum in aliquem futurum euentum contulit, *l. ſi quis ſub conditione dandorum 18. ff. ſi quis omiſſa cauſa teſtamenti*; Vnde conſuetum eſt dici, quod conditio nihil ponit in eſſe, ſiuè illa ſit caſualis, ſiuè poteſtatiua, ſiuè mixta, vt ex innumeris rectè poſuit *D.Io.del Caſtillo d.cap. 109.n.21.* qui, etiam *c.119. lib.5. par. poſterior. nu.3.* fundauit conditione pendente nullum ius eſſe parti adquiſitum, & ceſſare omnem obligationem; & taliter conditio ſuſpenſiua ſuſpendit actum, vt ſine vllo effectu penitus maneat, ante quam conditio ipſa exiſtat, *Menoch.d.conſ.388.n.15.& 20.* & illa pendente non eſt translatum dominium in donatarium, *l.qui abſenti 38.§.1.ff. de acquir.poſſeſſ. Tiraquel. in tract. conſanguineorum §.1.gloſ.2.nu.32. Menoch.d.conſ.388. n.15.* Imo illa pendente actus dicitur informis, eiuſque effectus pendet ab exiſtentia conditionis *Galganettus de conditionib.& demonſtrationib.p.1.cap.7.n.8.& ſeqq. D.Io. del Caſtillo d.cap.119.ſub n.7.* & quæ ſunt in conditione, non ſunt in diſpoſitione; idem *D.Io. del Caſtillo lib 4. cap.55. num.13.* imo conditione ſuſpenſiua pendente nihil actum dicitur *D.Reg.de Ponte conſ.134.n.17.lib.2.* illaque deficiente deficit ipſo iure omnis diſpoſitio, tam inter viuos, quam in vltima voluntate *Caſanat.conſ.2.n.28.& 29. D.Io. del Caſtillo d.cap.119.n.5.* vnde cum ſuſpenſiuæ conditionis euentus, mors ſcilicet donatoris, eſſet neceſsario èxpectandus, & interim donatio ſine vllo effectu remanſerat, & dicebatur informis, & nihil donatum, nihil actum interim erat dicendum; Profectò ſuprapoſita donatio, non pertinet ad illas, quæ inter viuos purè, & ſimpliciter fiũt, illarum tamen effectus, & exequutio dilatuntur ad tempus mortis, de quibus per *Oldradum, & D.Praſ.de Franch. vbi ſup.* ſed remanſit in puris terminis conditionalis diſpoſitionis; quodque conditionalis fuerit, ob conditionem non exiſtentiæ liberorum tempore mortis, licet ſit ſatis euidens, & palpabile, attamen hoc in puncto tradiderunt *Oltradus d.conſ.137.ſub n.1.* vbi fundauit donationem in caſu non exiſtentię liberorum eſſe conditionalem, & proinde natiuitatem obligationis ſuſpendere, *Menoch. d. conſ.388.n.25.* vbi idem poſuit.

64 Ex quo fit vt cum tempore mortis donantis abſque filijs, & ſic purificatę conditionis, donans ipſe per obitum Patris, & Amitæ, careret ſucceſsore in feudalibus; profectò donatio inefficax, & nulla remanſit, & conſequenter defecit Aſsenſus etiam ex clauſula in illo expreſsa; Quoad bona in quibus habet ſucceſſorem; nam ad validitatem contractus conditionalis, tempus eueniẽtis conditionis ſemper inſpicitur *Zaſius in l.ſi filius fam.78.ff. de verb.oblig.* & in donationibus tempus conditionis ſpectandum docuit *Gottofredus in eadem l ſi filius fam litt.I.* ex textu qui eſt expreſsus *in l.2.§. ſi pecuniam ff.de donationibus*; & quando aliquid eſt conceſsum ſub conditione, non inſpicitur tempus conceſſionis, ſed conditionis exiſtentis, vt in terminis terminantibus in diſpoſitione feudorum conditionali, pro abſoluto poſuit *D.Regens Rou. in prag. 4.de feudis n.43. ex Gloſa magna in Extrauaganti Antiquorum de pænitentijs, & remiſsionibus, in communibus, verbo confitebuntur col. 3.in fine, & ex textu in l.eum qui 103. ff. de condit.& demonſtrat. & in l.non oportet 54. ff. de leg.2.*

65 Nec retrotractio poteſt prætendi in hoc caſu à tempore mortis, ad tempus donationis, ex illa clauſula, ex nunc pro tunc ſequuta morte abſque filijs, cuius clauſulæ effectus, & virtus, facit actum ab initio eſſe perfectum, & vt tempus præſens trahatur ad futurum, & futurum ad præſens, *D. Regens de Ponte conſ.131.n.5.lib.2.* nam hoc procedit, quando in medio non adeſt aliquod impedimentum, vt ibidem ſubdit d. *D.Reg.de Ponte*, nam quando extrema non ſunt habilia, non datur retrotractio *Ioannes Crotus in l.ſi is, qui pro emptore nu.137. ff. de vſucap.verſ.3.fallit*, vbi hæc poſuit *tertio fallit, quãdo deficit habilitas extremorum tempore exiſtẽtis cõditionis ex parte rei deductæ in contractum, vel ex parte perſonæ contrahentis, nam nec iſto caſu conditio exiſtens in contractibus trahitur retro ad tempus celebrati contractus, l. quoties in fine ff.de nouat. & illum textum ibidem ad hoc proderat Bart.in vlt.notabili.*

66 Et regulare eſt non dari retrotractionem niſi concurrat habilitas duorum extremorum, nempè temporis à quo incipit, & temporis ad quem refertur fictio & retrotractio *d.l.quoties, 14 ff.de nouat. l.poſtquam 5. ff. vt legatorum nomine caueatur l. Titius 4 ff. quæ res pignori. l.neceſſario 8. §. plane ſi pendente, ff.de periculo, & comodo rei venditæ, Iaſon l. ſi is, qui pro emptore num.107. & 340. ff de vſucap. & ex alijs rectè hoc fundauit Io.Baptiſta Coſta in tractatu de retrotractionibus cap.*

7.

7. in princip. qui ponit exemplum, ſi velimus producere cordulam ab vno capite ſcalarum, ad aliud caput, neceſse eſt ipſam cordulam forè extenſam ſine obſtaculo, & abſque impedimento, vt vtrumque caput complectatur, ſeruiendo intentioni vtentis cordula; nam illud extremum, à quò, debet eſse tale, quod actus ille, qui retrotrahitur, poſſit tùnc inchoari, aliàs non concederetur retrotractio, *Bart. in d. l. neceſſario §. planè ſi pendĕte ff de periculo, & comodo rei venditæ*, *Gabriel conſ. 109. n. 12. col. 2.* vnde conditione pendente, ſuperueniens impedimentum reddit repente inhabile extremum, à quo, quare impeditur coniunctio extremorum, *Dec. in l. omnia 153. ff. de regulis iuris, & conſ. 247.* nam retrotractio admittitur, quando omnia ſunt in eodem ſtatu, deſinit autem mutatis rebus, *Menoch. conſ. 496. num. 34. & 35. lib. 10.* & actus intermedius extraneus ſictionem impedit, *Monterus deciſ. Aragon. 50. num. 21.* vt hæc omnia rectè poſuit *Io: Baptiſta Coſta vbi ſuprà num. 1. ad 4.*

67 Et indubitatū eſt, à tempore donationis, ad tempus mortis in præſenti caſu, extrema nō fuiſſe habilia; adfuit ſuperueniens impedimentum, res non erat in eodem ſtatu, imo omnino mutatus erat ſtatus rerum per mortem ſcilicet Patris, & Amitæ donantis, vnde cum tempore donationis prætendi potuiſſet, ſed non iure, vt infra dicetur, donatorem habuiſſe ſucceſſorem in feudalibus Patrem, & Amitam, qui defecerant tempore mortis donantis, nullo modo poteſt prætēdi retrotractio ad tempus donationis.

68 His accedat donationem fuiſſe collatam ad tempus mortis abſque filijs, quod fuit inhabile ex defectu ſucceſſoris in feudis, & idem eſt fieri aliquid tĕpore prohibito, & inhabili, vel conferri ad tĕpus inhabile, & prohibitum *l. quod ſponſę 4. C. de donat, ante nuptias l. ſtichus ſeruus meus 39. ff. de manumiſsis teſtamento, Decius in l. eum, qui n. 4 ff. de Iuriſdict. omnium iudicum Cravètta conſ. 175. num. 8. Tiraquell de iure conſtituti part. 3. limitat. 2. num. 3. & ſeqq. Maſcar. de probationbus concluſione 1076. num. 1.*

69 Et punctus hic, ferè in terminis terminantibus deciſus fuit per R. C. in Collaterali Conſilio, in cauſa Regij Fiſci, prætendentis ſucceſſionem in bonis feudalibus Alphonſi Caraccioli Comitis Burgentiæ, qui deceſserat abſque filijs, cum Iacobo Caracciolo, Comitis nepote, qui prætendebat feuda ad ipſum ſpectare, ex quo Comes Patruus præcedente Aſſenſu in codicillis illa reliquerat ipſi Iacobo; at quia Aſſenſus fuerat conceſſus per Dom. tunc Proregem dicto Comiti, vt diſponere potuiſset in beneficium Nepotum ex Fratre, tempore quo viuebat Frater, qui ex Conſtitutione Regni, *vt de ſucceſſ.* erat legitimus ſucceſſor (non etenim tunc temporis erant conceſsæ Gratiæ, & ampliatus Gradus in ſucceſsionibus) & tempore diſpoſitionis prędeceſſerat Frater, & ſic Comes carebat ſucceſſore, remanſit nulla diſpoſitio, & nullus Aſsenſus, & cauſa fuit deciſa in fauorem Regij Fiſci, *D. Reg Reuerterus dec. 407.* iuxta compilationem Dom. Regentis de Marinis, vbi optima illius obſeruatio, quam deciſionem allegat *D. Reg. Rouitus in pragm. 4. de feudis ſub n. 39.*

70 Adſtipulatur ſupra poſitis veriſſima illa concluſio, Aſsenſum conceſsum, alienandi Feudum Titio, ſi Feudatarius diu ſteterit in facienda alienatione, ita quod tempore Aſſenſus habeat ſucceſſorem, tempore verò alienationis illo careat, nulla eſt alienatio, & non prodeſt Aſsenſus, *D. Reg. de Ponte de poteſtate Proregis de refutationibus feudorum tit. 8. §. 4. num. 19 ad 24.* vbi conſtantiſſimè ſcripſit, hoc eſse veriſſimum, *Dom. Reg. Capyc. latro deciſ. 43. num. 14. lib. 1.* quia Aſsenſus intelligitur præſtitus, Rebus in eodem ſtatu permanentibus, ex *tex. in l. cum quis 38. ff. de ſolutionibus, & in cap. ſugeſtum extra de decimis, Iſernia in cap. 1. §. mutus, Epiſcopū, vel Abbatem ſub num. 5. & in cap. 1. §. huius autem generis ſub n 9. ex quibus cauſis feudum amittatur*, imò Aſsenſus ſemper intelligitur præſtitus, ſi feudatarius in eodem ſtatu, & habilitate permanſerit, *Iſernia in cap. 1. §. preterea ſi vaſallus ſub n 13.* poſt verſiculum *Audiui Iudicatum, quæ ſit prima cauſa beneficij amittendi.*

71 Cumque Aiſenſus non poſsit præſtari per Dom. Proreges illis qui carent ſucceſſore, propterea licet tempore Aſſenſus adſit ſucceſſor, ſi tamen ille deficiat tempore alienationis, res reducitur ad caſum, a quo incipere non poteſt, & conſequenter vitiatur actus, *l. generaliter 24. ff. de fideicommiſs. libertat. Afflict. in cap. vnico, an Mutus, vel aliter imperfectus ſub n. 7.* & Aſſenſus tali caſu non fuiſſet prę ſtitus, nec adfuit intentio illum concedendi hoc caſu, & tempore quo alienans non habet ſucceſſorem, & merito, re in eodem ſtatu non permanente, Aſsenſus non prodeſt, fieret enim priuilegium omninò iniquum, dum Dominus Rex veniret priuandus deuolutione, quod non cogitauit, qui Aſsenſum præſtitit tempore habili, quando ſcilicet Feudatarius habebat ſucceſſorem, nec Aſſenſus extenditur ad incogitata, & dum reduceretur ad iniquitatem, non poteſt quis ex eo iuuari, vt rectè ex *Iſernia* hæc omnia fundauit *Dom. Reg. de*

Ponte vbi ſup. n.21. 22.& 23. ergo aſsenſus præſtitus ſuper propoſita conditionali donatione, tempore quo tunc temporis colorari poterat ſucceſſor in feudis, minimè operari poterit purificata conditione, quando tunc nullus protſus excogitari poterat ſucceſſor donantis.

72 Secundò, principaliter dico, quod & ſi ſuperuixiſsent Pater, & Amita donantis tempore eius mortis, adhuc Aſsenſus ſuper donatione præſtitus remanſiſset nullus, & inualidus; dum enim per Regiam Pragmaticam 4. de feudis in 2. capite prohibetur Aſsenſus DD. Proregibus ſuper alienationibus, quæ fiunt per Feudatarios non habentes ſucceſsores, benè tamen eſt permiſſum, & ſufficit ſi Feudatarius alienans vnũ tantùm ſucceſsorem habeat, licet iſte poſſit mori, *Marcellus Maurus alleg.16. & alleg. 17. num. 1. & 2.* ſed tamen omninò neceſſarium eſt, quod iſte vnicus ſucceſſor ſit habilis, & non deſperatus de prole, licet enim *Dom. Regens Rouitus in pragm. 4 de feudis num. 18. ad 39.* vti Aduocatus Ioannis Simeonis Moccia eius cariſſimi compatris, vt teſtatur *Dom. Regens de Marin. 1.to. reſol. cap. 21. ſub num.3.* ingenioſè conatus fuerit probare, ſufficere quod adſit ſucceſſor, licet iſte ſit deſperatus de prole, allegando pro hac ſententia *T. Molf. ſuper conſuet. to.1. p.3. tit. de ſucceſs. ex teſtamento q.1. n.19. & ſeqq.* qui pro hac ſententia, nec validam rationem, nec Doctorem allegat; attamen hæc *D.R. Rouiti* opinio non eſt vera; & *D.R. de Ponte*, quem ipſe impugnat, *de poteſt. Proreg. de Aſſenſibus Regijs tit.7.§.3.n.11.cum plurib. ſeqq.* per veros iuris tramites fundauit, R. Pragmaticæ prohibitionem, locum ſibi vindicare, etiam quando alienans habet ſucceſsorem valdè ſenem, & de filijs deſperatum, quia militat eadem ratio, & ſpes proximæ deuolutionis, & paria ſunt non habere ſucceſsorem, vel illum habere inhabilem, quoad effectum deuolutionis, & vt docuit *Andr. in cap.1. §. preterea ſi vaſallus ſub nu. 13. quæ ſit prima cauſa beneficij amittendi*, paria ſunt non eſse, & inhabilem eſse *l.1. ff. quod cuiaſque Vniuerſitatis nomine*, quod etiam probauit *D. R de Ponte conſ 44.n.28.vol.2.& de poteſtate Proreg. vbi ſupra d.tit. 7.§.3.n.11.& ſub n.28.* refert deciſionem R. Cameræ in Coll. Conſilio in cauſa Fabritij Stendardi olim Domini Caſalis Sancti Antimi cum R Fiſco, in qua fuit declaratum, non potuiſse per Dominum Proregem præſtari Aſsẽnſum ſuper venditione dicti Caſalis, quia ſucceſsor erat valdè ſenex, & de filijs deſperatus, & *D.R. de Ponte*, ſequuntur *Maſtrill. de Magiſtrat. lib. 5. cap.6.n.63. doctiſſimus D. Reg. Tap. March. Belmontis lib.6 Iuris Regni tit.22. de prohibita feud. alien.* in Prag. *Recognoſcimus 4 de feudis ſub verſ. certo, & legitimo ſucceſs. num.31.* vbi hæc poſuit; *intellige etiam iſtam prag. habere locum nè dum in eo, qui ſucceſs. non habet, ſed etiam in eo, qui habet ſucceſs. valde ſenem deſperatum de Prole, vel aliàs inutilem, ita declarat D. Reg de Ponte, et ex his fuit denegatus aſſenſus in Sup. Italiæ Senatu cuidam Patritio* Neapol. & nouiſſimè *Dom. Conſ. Staib. 1. tom. reſol. forenſ. cap.33.n.21. & 22.* & non eſse præſtandum Aſsenſum feudatario alienare volenti, ſi habeat ſucceſsorem ſenem, & de prole deſperatum, optimè probauit, & refert fuiſse de mente R. Cameræ in cauſa Baronis Latronici, *D. Reg. Reuert. dec 99.* ſecundum compilationem *D. Reg. de Marinis*, licet pro Barone ſatis piè ſcripſiſset *Marcel. Maur alleg.16.& 17.*

73 Ex quibus, cũ pro hac ſententia nedũ ſtent irrefragabiles rationes poſitæ per *Dom. Reg. de Ponte*, ſed deciſio R. Cameræ in Collaterali Conſ. & Suprem. Italiæ Senatu, non erit fas ab ea diſcedere, abſque temeritatis nota.

Deficit ergo vndequaque prætenſum creditũ Ill. Ducis Mirandæ, & proinde omnino abſoluendũm R. Fiſcum credo ſub cenſura &c. Neap. die 4. Ianuarij 1670.

Antonius Florillus Reg. Conſiliarius. Regalis Patrimonij Aduocatus.

74 In qua cauſa deuolutionis Terræ *Montis Aquilæ, Roccæ Raynolæ*, & feudi *Vallis Porcini*, in eo, quod ſpectat ad validitatem, ac ſubſiſtentiam creditorum, Regiorumq; Aſsẽſuum ſupèr illis, ac tam reſpectu prætenſionis nouæ taxæ pro adoha faciendæ tempore venditionis, quàm aliarum prætenſionum Regij Fiſci anno 1672. fuit admiſsa transactio in ducatis quatuor mille pro omnibus, Regiæ Curiæ ſoluendis, licet contradicente *Dom. Præſid. Antonio Florillo*, tunc Fiſci patrono, ac deindè digniſs. Regente, vt ex reſcripto S. E. præcedente Conſultatione Regiæ Cameræ ſub die 25. Nouemb. dicti anni, decretoque R.C. ad relationem *Dom. Præſid. Io: Dominici Aſtuti* ſub die 26. Nouembris, ordinante executionem ordinis S.E. *fol 520. in Actis 3. vol. creditor. qu. D. Franciſci Caracciolo de Monte Aquila*, in banca *Act. Ioſephi Galiſe*.

AD

AD QVAEST. II.

Aſſenſus, an ſit neceſſarius ſuper compromiſſo rei feudalis, & aſſenſus præſtitus ſuper laudo, an ſit ſufficiens, quando deficit ſuper compromiſſo, ne bona alienata deuoluantur.

ANNOTATIO.

SVMMARIVM.

Aſſenſus præſtitus ſuper laudo, an ſit ſufficiens, quando deficit ſuper compromiſſo de re feudali? Memoratur celebris controuerſia ſuperiori ſeculo agitata, ac definita inter Ill. Principem Sulmonis, *cum eius Vniuerſitate, à n.*1. *ad* 4.

*Compromiſſum ſupèr feudo, an ſine aſſenſu fieri poſſit, n.*5. *&* 6. *Declaratur à n.*7. *ad* 10.

*Compromiſſum, an fieri valeat in Tribunalia, vel Regios Officiales, n.*11.

Laudum, nùm validè proferri poſſit per Arbitros præuio Regio aſſenſu, quamuis ſuper compromiſſo non fuerit impetratus? Negatiuè cum Dom.Reg. *hìc defenditur, aduersùs* R. de Marin. *à n.*12. *ad* 17. *& refertur praxis R.Coll.Conſ.n.*18.

*Aſſenſus, quid operetur in actu, cui accedit, n.*15.

*Et an requiratur in contractu cum Regia Curia, vel Domino, ſiuè cum eius voluntate inito, puta in matrimonio contracto, vt cenſeatur præſtitus reſpectu dotium, n.*19.*&* 20.

1 ILluſtris fuit controuerſia ſuperiori ſeculo exagitata in cauſa *Ill. Principis Sulmonis*, cum Vniuerſitate eiuſdem Ciuitatis; Etenim ſupèr differentijs inter eos ſubortis diffinitiuo prolato laudo per celebres Viros, nempè *Marinum Freccia, Marcum Antonium Floccarum, & Io: Felicem Scalaleonem*, teſte *R. de Ponte conſ.*52.*n.*16.*lib.*2. cum de illius exequutione tractaretur, inſtabat Vniuerſitas, nullum declarari, ex quo in compromiſſo inter partes ipſas ſtipulato, cum de rebus feudalibus ageretur, Regius non interuenerat aſſen-
2 ſus, quamuìs demùm ſuper laudo impetratus appareret; Pro *Ill. Principe* patrocinati fuere illius temporis præſtantiſſimi Aduocati, conſulentes pro validitate laùdi *Marcus Anton. Floccarus, Fabius Marcheſius, Ioannes Baptiſta Franco, & Io. Franciſcus de Ponte*, vt teſtatur *Reg.de Marin. lib.*1. *reſ. cap.*67. *n.*7. Pro Vniuerſitate doctiſſimi quoq; Viri calamum arripuere, nempè *Sylueſter Anſelmus, Petrus Paulus Theodorus, Octauius Niger, & Bartholomeus Baldinus*, vt memorat *Conſ.Petra ſuper Rit.M.C.*50. *n.*11. *in final. verbis tom.*1.

3 Et per Reg. Cameram in Collaterali Conſilio die 17. Februarij 1570. fuit iudicatum, laudum prædictum fuiſſe nullum ex inualiditate compromiſſi, in qua cauſa ſuffragia dederunt ſuaſq; compilauere deciſiones noſter *Author* hìc, & *Reg. Reuert. in dec.*361.

4 De duobus autem articulis in hac quæſtione dubitatum fuiſſe, tradit noſter *Author*; Primò, *an poſſet fieri compromiſſum de re feudali ſine aſſenſu*: Secundò, *vtrùm aſſenſus præſtitus ſupèr laudo, ſit ſufficiens, quando deſicit ſupèr compromiſſo?*

5 Et quidem de Iure communi feudorum non modica eſt difficultas, an compromiſſum ſuper feudo abſque aſſenſu fieri poterat? Siquidem, illud fieri poſſe, ad *text. in c.*1., §.1. *de lege Corradi*, nonnulli tenuerunt, præſertim *Reg.de Marin. lib.*1. *reſol.cap.*67. vbi *Rodoer.in add.*.*n.*10. Contrarium verò poſt *Iſern.* alioſq; tradùnt *Capyc. in inueſt.feud. ver. feudorum cõpromiſſa, Cenſal.ad Peregr. de fideicomm.art.*

40.

40. *verſ. Obſeruo tamen, Borrell. in sũma decíſ. p. 1. tit. 63. de compromiſs. nu. 111. Valeron. de tranſact. tit. 4. q. 2. ex n. 4. 14. & 17. P. Stephan. à S. Gregorio de Neap. de præcip. iur. & iuſt. par. lib. 2. cap. 59. de contract. feud. n. 9. Laratha in Theatr. feud. p. 12. dilucid. 80. Io. Bapt. Mucci var. qq. forenſ. dilucid. q. 38. n. 28. & ſeq.* per *tex. in c. Imperialem in fine,* vbi dicitur, vt nulla alienatio valeat ſine conſenſu domini, & ibi nil de arbitrio limitatũ reperitur, & tanquàm lex poſterior corrigit præcedentem, nempè *d. c. 1. §. 1. de lege Corradi,* prout ratiocinatur *Iſernia in d. c. 1. verſ. Hodiè putamus.*

6 Verùm de iure noſtri Regni ſine dubio procedere liquet per *Conſt. Regni, Conſtitutionem Diuæ memoriæ,* & *Pragm. 1. de arbitris,* cum per dictas leges ſuper feudis fieri compromiſſa prohibeatur, ac pluries in S.C. refert iudicatum, *Frecc. lib. 2. de ſubſ. auth. 1. n. 88.* & ſic deciſum paritèr teſtatur, ac fundat *Author* noſter *hìc à n. 4. ad 21.* & ſequuntur *R. Rouit. & Nouar. in d. Pragm. Borrell. de compromiſs. §. 2. gl. 1. n. 127. & §. 3. gl. 4. n. 94. Bilocta concl. feud. 67. n. 2. Reg. Capyc. latr. dec. 33.* vbi *Add. Danza de pugna DD. tom. 3. tit. de arbitris cap. 7. Conſ. Staib. lib. 1. reſol. 57. n. 39. & 40. Conſ. Petra rit. 30. num. 8. & 12. Conſil. Altimar. in obſer. ad Reg. Rou. lib. 3. conſ. 58. num. 5. & to. 1. de nullit. rub. 9. quæſt. 16. n. 27.* Imò ſicut non poteſt vaſallus dare dilationem ad revendendum feudum ſine aſsenſu, ità nequit prorogare terminum, vel compromiſsum, ſecundum *Frecc. de ſubfeud. lib. 2. in 17. quæſt. num. 2.*

Ratio eſt, quia feudum abſque aſſenſu Domini alienari non poteſt, *cap. 1. in princ. de prohib. feud. alien. per Frider.* & compromiſſum eſt ſpecies alienationis, *Borrell. de compromiſs. §. 1. gloſ. 3. num. 57. & 58.*

7 Similitèr neque fieri poteſt compromiſsum ſuper petitione paragij, & vitæ militiæ ſuper feudo, *Afflict. deciſ. 43. & 138. Minad. deciſ. 3. num. 2. Reg Capyc. latro d. deciſ. 33. nu. 10. Gallup. in praxi S.C. par. 1. cap. 3. num. 35. Conſ. de Roſa conſult. 58. num. 8. & 9. lib. 1.* & iuxtà ſuam opinionem ipſomet referente anno 1660. per S. C. deciſum fuit in cauſa *Ill. Ducis Adriæ* cum *Ill. Duciſsa Laurenzanę,* vt ambarum partium rationes referendo teſtatur *Conſ. Petra ſuper rit. 50. n. 10.* necnon *Paſqualin. in different. feud. inter Sicul. & Neap. tit. de diff. diſpon. inter viuos num. 93.*

8 Secùs ſi eſset lis ſupèr quantitate vitæ, & militiæ, nam tũc non tangitur corpus feudi pèr compromiſsum, cum hæc taxatio reſpiciat fructus feudi, qui ſunt allodiales, *Conſ. Anna conſ. 75. Reg. Galeota contr. 63. n. 56. lib. 1. Capan. de Vita, & Milit. quæſt. 43. Conſil. Rocc. reſp. 51. lib. 2.* poſt alios *Conſil. Altimar. in obſ. ad cit. conſ. 58. num. 11. 12. & 13. Mucci var. qq. forenſ. 38.*

9 Et ſic Regius aſſenſus non requiritur in compromiſſo, vbi quæſtio de re feudali non eſset quæſtio iuris, ſed facti, *Borrell. de compromiſs. §. 3. gloſ. 1. num. 139. cum ſeq. Reg. Capyc. latro dec. 33. num. 9. Conſ. Rocc. reſp. 51. num. 1. lib. 2.*

10 Vel vbi compromiſſum fieret in perſonam Regis, ob cuius mortem tranſit in ſucceſſorem; Sic etiam, vbi fieret in Proregem, vel in S.R.C. vel M. C. in vniuerſum, non autem in particulares Iudices, *Bilocta d. concl. 67. num. 3.*

11 Sed hodiè compromiſſum non poteſt fieri in Tribunalia, ex nouiſſimis ordinationibus, teſte *Reg. Rouit. deciſ. 95. num. 19.* Et in Officiales Regios eſt prohibitum per *Prag. 7. §. 3. de offic. Iudic. & prag. 6. §. 1. de trigeſ. Reg. Rouit. in pragm. 1. de arbitr. num. 30. Conſil. Petra ſuper Rit. 11. num. 2.* vbi aſſerunt fieri poſse, ſi Rex, aut Prorex aſſentiatur, ſed aduertendum eſt, quod Proregi ablata videtur hæc poteſtas, ex *d. pragm. 6. §. 1.* ibi: *y que no puedan diſpenſar en eſto mis Virre-*

jes

yes, ſino que en los caſos, que fuere neceſſario, ò conuenga, que aya Arbitros, ſe heche en mano de letrados que no ſean Conſejeros, ni Miniſtros Togados.

Et ſic cum eſset cuiuſdam Cauſæ Commiſsarius *Reg.Conſil.Eraſmus de Ponte*, partes conuenerunt, vt ipſe ſolus illam decideret, & ſpeciale reſcriptũ ad hoc Prorege obtinuerunt, ipſe verò qua prędirus erat prudẽtia, noluit hac poteſtate vti, ob *literas* Catholicę Maieſtatis id prohibentes, ne tamen videretur partibus id poſtulantibus, ac Proregi hoc præcipienti pertinacitèr obſiſtere, protulit decretum vti Cauſæ Commiſsarius ordinarius, teſte *Conſ. de Roſa conſult.38. in fine lib.1.*

12 Ad ſecundum verò dubium, nùm ſcilicet proferri poſsit laudum per Arbitros, quamuis ſupèr compromiſso non fuerit impetratus aſſenſus, & ſat eſset, ſi ille poſtmodùm impetretur ſuper laudo?

Author noſter *hìc à n. 34. vſque ad 43.* fundat, quod aſſenſus præſtitus ſuper laudo non tolleret defectum aſſenſus in compromiſſo, & proindè laudum fuiſſe nullum iudicatum refert, & habetur quoque *in dec. Reg. Reuert.361.*

13 At *Reg.de Marin. lib.1.quotid.reſolut. cap.67.* tuetur, aſſenſum poſſe validè expediri ſuper laudo, quamuis ſupèr compromiſſo nullus fuiſſet anteà impetratus; & contrà noſtrum Authorem his verbis concludit: *Et ità conſtantèr teneo, quidquid in contrarium per Reg. Cam. de anno 1570. 17. Febr. facta relatione in Coll. Conſ. deciſum referat Reg. Moles in ſuis deciſionibus manuſcriptis deciſ.* 163. cumq; ſequuntur *Rodoer. ibi in add. num. 12. & Io.Bapt-Mucci quæſt.forenſ. dilucid. q.38. num.26.*

14 Verùm pace tanti viri, eius opinio communi Noſtratum traditioni, rerumque iudicatarum authoritati aduerſatur; cum enim compromiſſum de re feudali ſit nullum abſque Regio aſſenſu vt ſuprà, atque laudum ſit ſequela compromiſsi, vt noſtri dicunt, ſiuè effectus compromiſſi, vt ait *Bart. conſ.159. lib. 1.* quem poſt alios ſequitur *Vrceol.de tranſact. quæſt.3.num.3.* ſi latum ſit ab ijs, qui nullam habeant iuriſdictionem arbitrandi; ſequitur proindè, vt nullum ſit ipſo iure, ac minimè poſſit per ſuperuenientem aſſenſum confirmari, vt rectè docet *Io: Vinc. de Anna in repet. d.Cõſt.Cõſtitutionẽ D. M.n.289.* vbi etiam de hac cauſa Vniuerſitatis *Sulmonis* memor fuit; vnde *Afflict. deciſ.285. num. 16.* teſtatur nos hoc iure vti, dum ait: *Super compromiſſo de re feudali debet interuenire Regius aſſenſus, & non ſuper laudo, & hoc iure vtimur, quia laudum deſcendit ex compromiſſo, & eſt exequutio compromiſſi.*

15 Aſſenſus namque nil aliud agit, quàm remouere obſtaculum, quod oritur ex prohibitione Regis, at non ideò dat vllam validitatem actui, qui alioquin fuiſſet nullus, *Præſ. de Frãchis deciſ. 302. num. 11. Reg. de Ponte conſ.36. num.9. vol.1.* quos poſt alios ſequitur *Reg.Capyc.latro deciſ.19.n.2. & 3. & deciſ.43. ſub num. 11. & 12. lib. 1.* idem noſter *Author* infrà *in §. 24. de deman.quæſt.7.num.12.& 13.* proùt nullum fuiſſet laudum, ſi à non habente poteſtatem fuiſſet prolatum, noſter *Author hìc num.* 42. Probata autem nullitate compromiſſi, inde reſultat nullitas etiam laudi, illius vigore promulgati, *Camill. Borrell. de compromiſſ. §.3. gl.4. num.91.* Rota *deciſ.646.num.1.par.4.tom.3.recent.& deciſ.18.nu.14.* poſt *tract. de tranſact. Vrceoli.*

16 Quam ſententiam optimè probat *Reg. de Ponte conſ.52. to. 2.* qui ita reſpondit in cauſa *D. Ferdinandi Gonzagha*, cum Regio Fiſco, eumque ſequuntur *Monac. ad Minad. deciſ. 3. Conſ.Staiban.d.reſol.57.n.40. Thor.in comp. deciſ. par. 1. verb. aſſenſus ſuper laudo fol.46. Gizz.ad Reg. Capyc.latro dec. 33.num.4.* & contrà *Reg.de Marinis*, noſtri *Authoris deciſionem* egregiè com-

comprobant *Dom. Conſ. Petra ſupèr rit. M.C. 50. num. 11. & Dom. Conſ. Altimar. in obſer. ad Rouit. d. conſ. 58. nu. 29. tom. 3.* & nos memorauimus quoque *in Fori feudal. Epitome aſſert. 4. pag. 53.*

17 Ex quibus firma remanet *Authoris* noſtri deciſio, & inſimùl conſtat, nil è re eſse, cur potiùs mouere nos debeat illorum Aduocatorum authoritas, qui in prædicta cauſa Principis Sulmonis pro validitate laudi reſpõderunt, vt ſe iactat *Reg. de Marin.*, quàm aliorum, qui pro Vniuerſitate ſcripſerunt, & authoritas longè maior Regię Cameræ, quæ facta relatione in Coll. Conſilio, laudum illud nullum eſse declarauit. Imò idem *Reg. Io: Franc. de Ponte* (quem tãquàm vnum, ex Principis Aduocatis, nominat ipſe *Reg. de Marin.*) ſententiam mutauit, & iuſtiſsimè decisum fuiſse ait, vt conſtat ex *d. conſ. 52. num. 16. tom. 2.* & ipſemet *Reg. de Marin. in obſer. ad Reg. Reuert. d. deciſ. 361. num. 1. Authore* noſtro relato, eius ſententiam ſequi videtur, contrà ea, quæ ſcripſit *lib. 1. reſol. d. cap. 67.*

18 Vſque adeò verum eſt, vt ſcilicet aſsẽſus debeat impetrari ſupèr compromiſso, & non ſupèr laudo, vt inoleuerit praxis in Regia Cancellaria concedendi aſſenſum, cum clauſula, *dummodò antè promulgationem laudi, fiat priùs relatio in Reg. Coll. Conſ.* vt teſtatur *Bammacar. in cap. ſi Vaſallus num. 16. ſi de feud. defunct. contr. fuer.* qui inquit, ità ſe pluriès vidiſse ſeruari, *Reg. Loffred. in ſua Paraphraſ. feud. fol. 57. verſ. compromiſsum, Ioan. Vinc. Anna in repet. Conſtit. Conſtitutionem D. M. num. 2.* quod ſectantur plurimi relati per *Conſ. Petra ſuper d. rit. 50. num. 11. verſ. quod ſanè, Conſil. Altimar. in obſ. ad Reg. Rouit. d. conſ. 58. num. 20. tom 3.*

19 Annotandũ denique cenſemus, q̃ ſicut contrahens cũ R. Curia, vel Domino, videtur contrahere cũ R. aſſenſu, cum aſſenſus cenſeatur præſtitus ad fauorem fiſci, vt tradunt *Reg. Rou. deciſ. 83. num. 21. Reg. Lanar. in repet. feud. ſupèr cap. 1. de ſucceſs. feud n. 135. & ſeq. Reg. de Ponte de poteſt. Proreg. tit. 8. §. 2. num. 7. & ſeq. Reg. Galeot. controu. 1. num. 27. lib. 1.*

20 Sic paritèr, ſi feudatarius contrahat matrimonium iuſſu Regis, vel ex eius voluntate, cenſetur præſtitus aſſenſus ſupèr eius bonis feudalibus ad fauorem vxoris pro cautela eius dotium, poſt *Iſern. & Camer.* noſter *Author hìc num. 36.* quem refert, & ſequitur *Cõſil. Altimar. in nonis obſeru. ad Reg. Rou. d. deciſ. 83. n. 1.* poſt *Conſ. de Roſa conſult. 52. num. 14.* licèt enim aſſenſus ſit ſtricti iuris, aſsumit tamen eandem naturam, quam habet actus ille, ſupèr quo interponitur; & hoc nõn per viam extenſionis, ſed comprehenſionis, & ex mente concedentis, quoniam Dominus conſentiendo cogitauit id, quod ius vult; Ideòque dum principale conceſsit, omnem neceſsariam ſequelam etiam conceſsiſse videtur, vt optimè poſt alios explicãt *Reg. de Ponte conſ. 64. lib. 1. & conſ. 58. num. 2. lib. 2. Surd. dec. 220. & de aliment. tit. 9. q. 31. à nu. 16. Praſ. Merlin. controu. 60. num. 20. cent. 2. Reg. Capyc. latro conſult. 29. nu. 28. lib. 1. Conſ. Pratus pract. obſeru. cap. 78. Conſ. de Roſa d. conſult. 52. n. 8. & ſeqq. lib. 1.*

AD QVAEST. III.

Iura conditionalia qualitèr tranſeant in Fiſcum in feudo.

ANNOTATIO.

SVMMARIVM.

Iura conditionalia, an per confiſcationem bonorum tranſeant in Fiſcũ, à n. 1. ad 4. Et refertur diſtinctio inter contractus, ac vltimas voluntates, num. 5. & 6.

Iura conditionalia in feudo, an tranſeant in Fiſcum? Dilucidatur Dom. Reg. *deciſio in cauſa* Matthæi Stendardi.

Ius

num. 7. et 8.

Ius diſponendi de aliqua quantitate in donatione, reſeruata, an tranſeat in Fiſcum, num. 9. & 10.

Et an ius adeundi hæreditatem, num. 11. & 12.

SAtis quidem obſcurus hic locus videtur proptèr quæſtionis difficultatẽ, quę inuoluitur ab
1 Interpretibus. Etenim pars negatiua, iura ſcilicet conditionalia in confiſcatione non venire, haud ineptè ſuadetur, ex celebri *Iulij Pauli reſponſo in l. ſi mandauero* 22. §. *is cuius D. mandati*, ibi: *Quidquid poſteà acquiritur, non ſequitur Fiſcum*, & ex *Caio in l. eius qui* 8. §. 1. *D. de teſtam.* facit etiam *text. in l. Statius Florus* §. *Cornelio Felici, de Iur. fiſci*, ſecundum magis probatam lectionem, quam inſinuat *D. Franc. Amaya lib. 1. obſer. cap. 11. num. 41.* & rursùs *in l. certa forma 4. n. 33. in fin. C. de iur. fiſc. lib. 10.*

2 Pro alia parte pugnant alia iura in *L. 2. C. de bon. damn.* ibi: *Deportati, nec earum quidem rerum, quas poſt pœnam irrogatam habuerint, hæredem habere poſſunt, ſed & hæ publicabuntur*; & in *l. ſi deportati 7. de leg.* 3. vbi *Vlpianus* ait: *Si deportati ſeruo fideicommiſſum fuerit adſcriptum, ad fiſcum pertinere dicendum eſt.*

3 Qua difficultate oppreſſi DD. in varias iuere ſententias, vt teſtatur *Oſuald. lib. 17. comment. ad Donell. cap. 4. lit.* G. cum alijs, *Nicol. à Genua in lib. de conciliatione legum in antinomia d. l. 2. C. de bonis proſcript. fol. 156.* ſed priorem ſententiam neruosè tuetur *Præſ. Merlin. controu. cent. 2. c. 20. per tot.* & latè paritèr *Epiſc. Fermoſin. alleg. fiſcal. par. 1. alleg. 30. per tot.*

4 Et ſic, quia bona poſt publicationem acquiſita non confiſcãtur vt ſuprà, huiuſmodi quoque dicunt eſſe conditionalia, quando poſt publicationem impletur conditio, cum deberi incipiant, impleta conditione, vt tradunt *Angel. in tract. de maleſic. ver. Et eius bona publicamus num. 12. Imola in l. quoties 14. num. 3. D. de nouat.* vbi *Paulus num. 4. Angel. num. 4. Nellus de bannitis* 1. *par. ſecundi tempor. num. 31. in to. 11. tract. 18. par. 1. Plotus inter conſ. crim. Ziletti tom. 1. conſ. 130. num. 97. D. Hieronym. Baſilico deciſ. Sicul. 33.* & benè explicat *Montan. de Regal. tit. bona committentium crimen læſæ Maieſtatis num. 9. cum pluribus ſeqq.* quem ſequitur *Bottilier. de ſucceſſ. feud. & vita milit. cap. 3. theor. 110. num. 29. & 30.*

5 Alij quidam pro reſolutione huius non leuis difficultatis, exiſtimarunt reſpondendum per concluſiones diſtinctas vltimæ voluntatis, aut contractus, vt ſcilicet iura conditionalia in diſpoſitionibus teſtamentarijs non tranſeant in Fiſcum per confiſcationem bonorum, quia ad hęredes tranſire non ſolent, *l. legata 41. D. de cond. & demonſtr. l. vnic.* §. *ſin autem C. de caduc. toll. Ant. Faber lib. 15. coniect. cap. 6. & 7. Vela tom. 1. diſſert. 11. n. 5. Solorzan. tom. 2. de Iure Indiar. lib. 2. cap. 11. ex num. 46.* proindè nec in fiſcum; Prætereà cum implementum conditionis in vltimis voluntatibus non retrotrahatur, ſed tempus exiſtentis conditionis ſpectetur, *l.* 1. §. *ſerui D. ad Syllan, l. 4. quando dies legat. l. quæ legata 18. ff. de reg. iur.* non mirum, ſi tanquàm bona futura in confiſcatione non contineantur.

6 Secùs verò in contractibus conditionalibus, tunc enim in Fiſcum trãſire dicunt, ſicut tranſeunt in hæredes, §. *conditionali, inſtit. de verb. oblig.* ſecundùm *Alex. in l. ſi marito D. ſolut. matrim.* qui allegat *textum* notabilem, & expreſſum *in l. inter ſocerum* 26. §. *fin. D. de pact. dotal.* vbi pater dotem reſtituendam ſibi ſtipulatus eſt, ſi filia in matrimonio obijſſet, poſteà conſtante matrimonio pater publicatus eſt, deindè extitit ſtipulationis conditio, ait I.C. dotem ex ſtipu-

latione conditionali debitam in Fiſcum tranſire, quia in contractibus exiſtentia conditionis retrotrahitur ad tempus antecedés, ex *l.potior* 11.*in princ. D.qui pot.in pign.l.ſi filius famil.* 78.*in princ.D.de verb.oblig.*quã planè diſtinctionem ſequuntur,& comprobât *Quemada q.*10.*fiſcali, Conſ.Arias de Meſa lib.*2. *var.reſol. cap.*42.*ex n.* 1.*ad ſeq.* latèque exornat *Epiſc. Fermoſin.d.par.*1.*alleg. fiſc.* 31.*per tot. D. Emanuel Gonzalez in comment. ad lib.* 5. *Decret. cap.vergentis num.*10.*de hæreticis*.

Ratio verò differentiæ inter ſtipulationem, & legatum, elegantior nobis videtur ea, quam affert *Harpprecht. in* §.*ſub conditione* 4.*inſtit.de verbor. oblig. num.*14.quia ſcilicet ſtipulatio conditionalis iàm eſt aliquid, legatum autem conditionale planè nihil eſt; cum legata, vtpotè donationes, ſint facti, *l. penult. D. de capit. minut.*ſtipulationes verò quoad obligationem, ius in ſe contineant, *arg. tit. inſt. de ſtipul. ſeru.* Atqui ea, quæ ſunt iuris, perpetua ſunt, adeòq; ad hæredem tranſeunt, arg. *l. hæreditas* 62.*D.de reg.iur.*quę autem facti ſunt, eo demum mométo aliquid eſſe putantur, quo fiunt, *l.*1.*D.de oper.ſer.* & & cum perſona extinguuntur, *l. vlt. D.de cond.inſtit.* & *l qui hæredi* 44.*D. de condit.* & *demonſtr.*

7 In feudo autem iura conditionalia, quæ reſident in perſona feudatarij, non tranſire in Fiſcum, fundat noſter *Author hìc num.* 8. & *ſeqq.* & ſic deciſum refert die 5. Maij 1572. ex quo *Matthæus Stendardus* alienauit feudum *S.Antimi*, cum conditione, quod ſi emptor, vel eius ſucceſſores alienarent dictum feudum ſine conſenſu dicti *Matthæi*, vel ſucceſſorum, feudum deuolueretur, qua conditione pendente, *Matthæus* effectus fuit rebellis, & poſtmodùm hæredes emptoris alienauerunt feudum ſine conſenſu fiſci, qui tanquàm illius hęres pręetendebat feudi deuolutionem, & fuit deciſum contrà fiſcum ad beneficium *Reg. Reuerterij* poſſeſſoris dicti feudi, quia illud ius conditionale non tranſiuit in Fiſcum, cum *Matthæus* ſibi reſeruauerit illud ius pro ſe, & hæredibus deſcendentibus; Fiſcus autem eſt hæres extraneus, & quæ non tranſeunt ad extraneum hęredem, non tranſeunt ad Fiſcum, vt diximus *ad quæſt.* 1. de quo loquuntur *Franc. de Amicis in repet.tit.de his qui feud. dare poſs.fol.*92. & 93. *verſ. Facit*; & *Marcell.de Mauro alleg.*84. & pro dicto *Reg. Reuerterio*, doctiſsimè ſcripſerunt *Reg. Io: Franc.de Ponte*, & *Fabius Marcheſius*, vt *in conſ.* 22. & 23. *eiuſdem Reg. de Ponte vol.* 2. & de *Authoris* deciſione memores ſunt *Reg.Tap.lib.*6.*Iuris Regni tit.*1. *in annot. ad Conſt.ſi quando num.*23.*fol.*28. *Montan.de Regalib. in rubr. bona contrahentium inceſtas nuptias nu.*19.*circa fin.* vbi dicit eſſe caſum ſingularem.

9 Similiter quæri poteſt, ſi donatio fiat à patre de omnibus bonis, reſeruata ſibi facultate de certa quantitate diſponendi, & commiſso delicto, ob quod eius bona publicentur, an ius illud diſponendi tranſeat in Fiſcum?

Et pro Fiſco pugnant *Cutell.de donat.contempl.matrim.tom.*1.*diſc.*2.*p.*2. *num.*13. *Marius Giurba conſ.* 55. qui ad ſatietatem enucleat articulum huiuſmodi reſeruationis, & *in fine conſ. ſubſequentis* 56.teſtatur fuiſſe iudica-
10 tum pro Fiſco: Contrà Fiſcum verò ſtetit Senatus Siculus apud *Maſtrill. dec.*227.*Caſtill.dec.*142.*Marium Muta deciſ.*49. quas deciſiones, licet *cit. Giurba* fateatur adeſſe, non tamen à ſua opinione recedit; verùm *Conſil. Arias de Meſa d.cap.*42.*nu.*23.& *ſeqq.* poſt vtramque opinionem allatam, reſidet cum deciſione Senatus Siculi cõtrà Fiſcũ, ac omnibus fundamentis per *Giurb.* adductis occurrit, & hanc eandem opinionem ſequuntur *Seraphin.Maſsin.de confiſcat.quæſt.*35. *num.* 24. & 25. *D. Franc. Amaya in comment. ad l.*1.*C. de iure fiſci lib.* 10. *num.*64. *Epiſcop. Fermoſin. alleg. fiſc.*

29. *num.* 1. *ad* 4. *par.* 1.

11 Prout ius adeundi hæreditatem, ſicut non tranſmittitur ad hæredes extraneos, itá nec ad fiſcum in confiſcatione bonorum, poſt alios *Bottilier.de ſucceſs.ab inteſt.cap.* 2.*theor.*71. *num.*3. *Conſ.Arias de Meſa d. cap.*42. *nu.*17. *Maſſinus de confiſcat.quæſt.*36.

12 ſed contrarium tradit *Reg. Reuerter. deciſ.*531. vbi *Reg.de Marin.in obſer. num.*8.ex *l.cum antiquioribus C.de iure deliberandi.*

AD QVAEST. IV.

Feudo conceſſo maſculis, ſi ipſi deficiant,an & quomodò Fiſcus excludatur à fœminis.

ANNOTATIO.

SVMMARIVM.

F*Aeminæ, an admittantur in feudi ſucceſsione, facta donatione pro maſculis tantùm, num.*1.

Deciſ.*hanc tranſcripſerunt* Præſ.Vrſinus, *ac* De Luca, *num.*2.

Dilucidatur ex Reg.Reuerter. *nu.*3. *ac alius enarratur caſus in ſucceſſione Comitatus Triuenti,num.*4.

*Fęminæ ſemèl excluſę à maſculis, àn perpetuò dicantur excluſæ? Ex iure communi, ac Regni examinatur, à nu.*5. *ad* 12.

Et quid ſi in conceſſione feudi dictum ſit pro ſe, & filijs maſculis, *vel diuerſæ inueſtituræ reperiantur,num.*13. *&* 14.

EXaminatur hìc notabilis quæſtio, nempè ſi pater donauit feudum pro ſe,& filijs maſculis tantùm, excluſis ſempèr fęminis, & maſculi omnes moriantur,ſuperſtitibus fœminis tantùm, an ipſæ admittantur, vel Fiſcus?

1 Controuerſia eſt ſumma, aliàs Fiſci, & partium contentione tractata in cauſa ſucceſſionis Ducatus Magdaluni, & contrà Fiſcum definita ſub die 19. Ianuarij 1571. *Domino Regente* noſtro referente in Coll.Conſilio, quod ſcilicet nunquàm fœminæ intelligantur excluſæ, vt Fiſcus præferatur, ſed tantùm, vt maſculi in vlteriori gradu exiſtentes, præferantur fœminis exiſtentibus in priori,& non alitèr, niſi quando expreſsè dictum eſset,quod excludantur, etiam quando non adſunt maſculi, vel expreſsè fuiſset vocatus Fiſcus,vt deciſum refert noſter *Author hìc*, in qua cauſa ſuam paritèr compilauit deciſionem *Reg.Reuerter.in deciſ.* 305.

2 Iſtamque noſtri *Authoris deciſionem* ſummoperè laudat, ac typis imprimendam curauit doctiſsimus *S. R. C. Præſes D. Petr. Iordan. Vrſinus in ſuo eleganti tract.de ſucceſs.feud.par.*2.*q.*2. *art.*2.*num.*25. paucisq; mutatis tranſcripſit *D. Carol. Anton.de Luca in reſponſ.* 20. poſt ſuum *tract. de linea legali lib.* 1 eamque recenſent quoque *Reg.Tap.lib.*6.*Iur. Regn.Neap.tit.*1.*in annot. ad Conſt.Si quando num.*18.*fol.*28. *Conſ.Hodierna in add. ad Surd.deciſ.*95.*num.*12. *idem De Luca lib.*2.*de linea leg. art.*93.*num.*6. *& art.*94. *Io: Maria Sentena in allegatione apud De Luca de pluralitate hom. leg.cap.*149. *fol.*251. *&* 252. *& D. Thomas Moles noſtri Auth.* filius *in add. ad eius Reſponſum de ſucceſs. Regni Portugall. pro Rege Cath. lit.V.* per nos denuò typis editum, *infrà in Mantiſsa var.recollect.pag.*16.

3 Deciſionis huius ſpecies clariùs enarratur per *Reg. Reuert. d. dec.*305. etenim *Diomedes Caraſa*, Magdalunenſium Comes, donauit feuda Ducatus Magdaluni,& Comitatus Cerreti *Thomæ* filio ſuo primogenito, cum hac tamen conditione,vt ſi contigerit,*Thomam*, eiuſque deſcendentes ſine filijs maſculis decedere, ſuccedere debuiſsent alij deſcendentes

maſculi ipſius donantis ex ſecundis nuptijs ſuſcepti, excluſis ſempèr fœminis, onere tantùm adiecto eas dotandi: Cumq; contigerit, vltimum Ducem ſine maſculis deceſsiſse, ſuperſtite tantùm ſororis filio; quæſtio inter Fiſcum, & nepotem orta eſt, cui nàm deferenda eſset feudorum ſucceſsio. Contendebant item pro huiuſmodi ſucceſsione Patruus, & Amita. Putabat Fiſcus, ſibi aperiri feuda, cum fœminæ eſsent excluſæ. At communi omnium voto reſponſum fuit, fęminas fauore maſculorum tantùm excluſas, *l.1. §.penult. D. de ventre inſpic.* cumq; fœminæ cenſeantur excluſe, donec extent maſculi, ipſis autem non extantibus admittantur; propterea contrà fiſcum deciſum fuit.

4 Nec abſimilis diſceptatus fuit articulus circà annum 1676. in cauſa deuolutionis Comitatus Triuenti; ex quo *Michael Afflictus*, Triuenti Comes fideicommiſsum feudorum ſuorum inſtituit, quo deſcendentes ſuos maſculos vocauit, excluſis ſemper fœminis, cum onere dotationis de paragio; cui fideicommiſso aſsenſum præſtitit *Ferdinandus Rex Catholicus*, (de quo fideicommiſſo teſtantur *Reg. Reuerter.deciſ.*52. & plenè *Conſ.Marcian.conſ.*69.*et* 70.*vol.*2.) Cum autem *Hieronymus Afflictus*, vltimus Triuēti Comes, & Princeps Scamni, ſuperſtite tantùm *Ferdinando* ſororis filio, deceſserit, & ſoror ſe abdicauerit, ſucceſsio feudorum *Ferdinando* vti proximiori delata fuit, propterea præambulum, & inueſtituram obtinuit, ſed mota illi à Fiſco quæſtione de feudorum ſucceſsione, nempè, quia ex fœmina ipſe deſcendebat, quæ fideicommiſso excluſa erat, deuolutioni locum non eſse pro dicto *Ill. Principe* peritum calamū arripuit *Dom. Seraphinus Biſcardus*, doctiſs. I. C., & in noſtris Subſellijs primarius Aduocatus, hanc in terminis (vt aiunt) terminantibus afferens rei iudicatæ authoritatem, fuitque terminus impartitus, nec amplius de hoc loquutum.

5 Verùm præſciendum eſt, quod ad fęminas, & deſcendētes ex eis, etiam maſculos, feudalis ſucceſsio, ſecundùm Ius commune feudorum non pertinet, niſi expreſsè in feudi conceſsione dictum fuerit, vt etiam fęminæ ſuccedant, vt ait *text.in cap.*1.§. *& quia vidimus verſ.hoc autem notandum, de his, qui feud.dare poſſ.* ideòque *Obertus*, dum dixit, quod feudum tranſit in accipientem, hæredeſque ſuos maſculos, ſiuè fęminas, ſubdit, *ſi de ijs nominatim dictum ſit*, quod idem diſponitur *in c.*1.§.*filia verò, de ſucceſs.feud. & in c.*1.*quemadm.f.ad filiam pertin*. & alibi paſsim.

6 Cæterùm hæc diſpoſitio non habet locum in noſtro Regno, in quo per *Conſt.in aliquibus*, & *Conſtit.vt de ſucceſſionibus*, hoc fuit immutatū, & diſpoſitū, vt ad feuda illę admittātur, & ſolùm eis præferantur maſculi, dum tamen ſint in ęquali gradu, cum maſculi remotiores non excludāt fęminas proximiores, qui erat antiquus abuſus per *d.Conſtit. in aliquibus*, ſublatus; Eſt autem verum, quod vigore gratiæ huic Regno conceſſæ per *Auguſtiſs. Regem Philippum II.* regiſtratæ *in pragm.*33. *de feud.* vbi fęmina eſset, quæ immediatè ſuccederet in feudo hæreditario, poteſt feudatarius, omiſsa, ſiuè excluſa fęmina, diſponere de feudo in maſculum de familia, qui tempore diſpoſitionis ſuccederet, niſi fœmina adeſſet; circà cuius gratię diſpoſitionem plura magiſtralitèr quidē examinat poſt alios *Dom.Conſ.de Roſa in prælud.feud. lect.* 10.11.12.*&* 13.*tom*.2.

7 Vnde, licet nonnulli teneant etiam in hoc caſu, vbi vocati eſsent maſculi, & fęminæ, quod fęmina ſemèl excluſa propter exiſtentiam maſculi, perpetuò dicatur excluſa, itaùt feudum aperiatur Domino, per *text. in cap.*1.§ *quin etiam, Epiſc. vel Abb.* ex illis verbis: *Relicto maſculo, vlteriùs fęminæ non admittuntur*; quod verbum,

bum, *ulteriùs*, notando *Bald.* ibi pro *perpetuò* dicebat, fęminam ſemèl excluſam, ſic interpretando ſtatuta fœminas propter maſculos excludentia.

8 Illorum tamen opinio fallax eſt, quia *Obertus in d. textu* poſito tenore inueſtituræ, reſpondet per modum regulæ, non autem figurando caſum, aliàs eſset contrà *text.in cap.1.§.filia, de ſucceſs.feud.* vbi diſponitur ità: *non enim patet locus fęminæ in feudi ſucceſſione, donec maſculus ſupereſt, ex eo, qui primus de hoc feudo fuerit inueſtitus*; vbi nota dictionem illam, *donec*, quæ eſt tẽporis finiti, quo præfinito tempore elapſo, deficit prohibitio, vt in *Euangelio D.Matthæi cap.17.* vbi præcepit *Ieſus D.N.* diſcipulis ſuis, qui interfuerant transfigurationi, *vt nemini dicerẽt, donec filius hominis à mortuis reſurgeret*, illa prohibitio fuit tẽporalis, nam poſt reſurrectionem *D. Petrus* euangelizauit de illa, vt *in 2. epiſt.D.Petri cap.2.* cum igitur fœminæ ſint admiſsæ ad ſuccedendum, prohibitæ autem ad tempus, donec ſcilicet maſculus ſupereſt ex primo acquirente, propterea ſemper, quod maſculus non exiſtit, remanet fęmina in facultate ſuccedendi; proùt dictio illa, *ulteriùs*, ſupponens exiſtentiam maſculi in futurum, eo caſu, quo deficiet, admittitur fœmina, vt ſatis doctè fundat eximius Feudiſta *Horat. Montan. controu.for.22.per tot.*

9 Quam ſanè opinionem, fęminam ſemèl excluſam, non eſse perpetuò excluſam, itaùt non dicatur feudum deuolutum ad Dominum per exiſtẽtiam ipſius, tuentur *Iul.Clar.in § feudum q.80.Hartm.Piſtor.de feud pract. obſ. q.36.par.2. Fabius de Anna lib.2. conſ.109. Peregr.conſ.17.vol.2. Card. Mantica de tacit. & ambig. lib.23. tit. 35.per tot. Herm. Vult. de feud. lib. 1. cap.9. à num.89. Carpzou. par.3.c.28. def.15.Georg.Schultzen in ſynopſi feud. cap.3. num.70. Wurmſer. de feud. impropr. claſs.3.ſect.3. à num.92. Georg. Adam.Struu. in ſyntagm. iur.feud.c.9. aphor. 8. num.6. cit. D.Thomas Moles vbi ſuprà, Anton. Gobius conſult. 149. dec.1.Conſil.Hodierna in add. ad Surd. deciſ.95. Bottilier. de ſucceſs. ab inteſt. cap.2. theor.50. num.5. & 8.* cum veriſsimum ſit, quod in omnibus caſibus, in quibus fęmina eſt habilitata ad ſuccedendum in feudo, ſemper intelligitur ordine ſucceſsiuo, vt *in d.cap.1.§.filia, & cap.1. de eo, qui ſibi & hæred. ſuis maſcul.* & in maioratuum ſucceſſione fundant *Knipſchild de fideic. famil.cap.8. num.265. & ſeq. Io: Torre t.1.de ſucceſs. in maiorat. cap.21. §.18.*

10 Neque aduerſantur illa verba, *excluſis ſemper fœminis*, quæ perpetuitatem denotare videntur, vt ex *gloſ. in l.prouidendum ver. nunquam C. de poſtul.* quia reſtringuntur ſecundùm ſubiectam materiam, & præſumptam mentem teſtatoris, quouſque ſcilicet extabunt maſculi, & ſic circà prælationem, non autem omnimodam excluſionem, vt in ſimili exponunt *Mãſi conſult.80.num.15.Card.de Luca de fideic. diſc.40. num.4.*

11 Imò, vt rectè docet noſter *Author hìc num. 6. & 7.* ad hoc, vt fęminæ intelligantur perpetuò excluſæ, conſiderandum eſt, ſi ſupereſt perſona, quę ex mẽte diſponẽtis eas excludat, vnde cum fœminę excludãtur fauore agnatorum, videntur ſub conditione excluſæ, ſi maſculi extabunt, ideò his ceſsãtibus, ceſsat excluſio; quis enim compos mentis dixerit, teſtatorem fęminis ſuis deſcendentibus, Fiſcum prętuliſse? Certè nemo, vt monet *Roſenthal.de feudis c.7. concl.44. n.11.* ibi: *Quod autem quidam ex iure communi conantur probare, fęminam ſemèl ſtatuto excluſam, perpetuò manere excluſam, hoc ſolùm intelligitur quoad illum gradum, à quo excluſa fuit, & itaùt bona ad hæredes excludentis proximos, vel etiam extraneos deferri poſteà poſſint; Sed ſi excludens hæredem alium, fœmina illa iure gradus, vel teſtamenti potiorem nõ relinquat, nemo dixerit, Fiſcum filiæ excluſæ anteponi.*

Quod

12 Quod etiam procedit attēta huius Regni *Conſtit. in aliquibus*, vbi diſponitur, filiam eſſe excluſam propter exiſtentiam maſculorum, cum onere dotandi eas de paragio, ex traditis ſingulariter per *Minad. in repet. eiuſdem Conſtit. in 2. not. num. 66. & ſeqq.* dicentem, ius ſuccedendi fœminarum non eſſe transfuſum in ius paragij, itaut ex ipſius cauſa dicatur excluſa, ſed tantùm ipſa dicitur excluſa ratione prælationis, & ideò ceſſante maſculo, ipſa cenſetur reintegrata ad portionem, ad quam fuiſſet ſucceſſura, ſi maſculus non ſucceſſiſſet, ad notata per *Soccin. iun. conſ. 103. nu. 11. et ſeq. lib. 2. Gratian. 10. 2. forenſ. cap. 218. num. 86.* cum regula illa, quod extantibus maſculis fœminæ non admittantur, intelligatur conditionaliter, temporaliter, & ſuſpenſiuè, & non in perpetuùm, vt explicat idem *Soccin. iun. in conſ. 104. lib. 2.* maximè attento iure *Longobardorum*, vt poſt *Minad.* conſuluit *Menoch. conſ. 331.* quos ſequitur *Card. Mantica de tacit. lib. 23. d. tit. 35. num. 31.* ac etiam contrà fratrem vterinum ſcripſit *Conſil. Theod. allegat. 99.* Imò non obſtante quauis ampliſsima renunciatione per fœminam facta, ipſa admittitur ob non exiſtentiam illorum, quorum contemplatione renunciauerat, vt tradunt *Conſ. Hodierna ad Surd. d. dec. 95. num. 28. Ciroicch. diſcept. 44. n. 16.*

13 Subdit tamen noſter *Author hic num. 15.* hæc locum habere, ſi eſſemus in feudo iàm formato, in quo ex ſui natura & maſculi, & fœminæ ſuccedent, quia tunc ſi fœminæ à ſucceſſione remouentur, ſtantibus maſculis tantùm remotæ cenſentur: Cęterùm ſi initio, quando conceditur feudum, Rex conceſſerit Titio pro ſe, & filijs maſculis, tunc illis deficientibus veniet Fiſcus, ex lege inueſtituræ, quæ dat formam feudo, & ſic deciſum refert per Reg. Cam. in cauſa *Dom. Regentis Reuerterij*, & *Fabritij Stendardi* cum Regio Fiſco, idem noſter *Author hic num.* 24. cuius deciſionis meminerunt etiam *Præſ. Vrſin. de ſucceſs. feud. par. 2. quæſt. 2. art. 2. num. 25. Conſ. Hodierna ad Surd. dict. deciſ. 95. num. 11. Reg. de Philipp. diſſert. 35. num. 59. De Luca lib. 1. de linea legali artic. 7. num. 41. & in d. reſp. lineali 20. num. 4. & 5. & Nos ſuprà ad q. 3. num. 8.*

14 Annotandū tamen ducimus, quod ſi reperiantur plures inueſtituræ diuerſo tempore factæ, & prima dictaret pro maſculis, & fœminis, alia verò pro maſculis tantùm, vel ſub alia forma, prima debet attendi, vt docuit *Bald. conſ. 82. lib. 1. num. 9.* probantq; *Afflict. deciſ. 195. n. 5. & 6. Petr. Greg. de conceſs. feud. 3. par. q. 10. nu. 4. Franc. de Amicis in repetit. tit. de his, qui feud. dare poſs. fol. 172. in 11. quæſt. Præſ. Vrſin. de ſucceſs. feud. par. 2. quæſt. 1. art. 2. num. 8.*

AD QVÆST. V.

Augmenta, & meliorationes factæ in feudo, qualiter, & quando intelligantur deuoluta, ſi deuoluatur feudum.

ANNOTATIO.

SVMMARIVM.

Meliorationes in feudo factæ, deuoluto feudo, an ad vaſalli hæredem ſpectent, à n. 1. ad 4.

Hanc deciſ. vti notabiliſſimam tranſcripſit Reg. de Marinis, *n. 2.*

Diſtinguuntur meliorameta ad perpetuam feudi vtilitatem, vel temporalem, ſiuè inſeparabilia, ac intrinſeca, aut extrinſeca, & de per ſe ſubſiſtentia, puta iuriſdictio, gabellæ &c. à n. 5. ad 8. Et quid in meliorationibus naturalibus, n. 16. & 17.

Retentio ob meliorationes in feudo factas, qualiter detur heredi, n. 9. & 10.

Quid ſi ſint illiquidæ, n. 11.

Et an ſit in electione Domini, vel ſoluere æſtimationem, vel pati, quod ædificium

ficium tollatur, à n.12. ad 14.
Æſtimatio, quomodò facienda ſit pro meliorationibus, n.15.
Bona tàm feudalia, quàm allodialia ad Fiſcum deuoluuntur, ob crimen rebellionis, n.18. & 19.

1 SI feudum deuolutum eſt ad Dominum, & Vaſallus multas in illo fecit meliorationes, cuius nàm commodo cedant? Hęc eſt principalis quęſtio, quæ oritur inter Dominum, & Vaſalli hæredem, quam ſanè omnium optimè elucidarunt *Præſ.Camill.de Curte in ſuis reſol. feud. in cap.4. ex num.41. ad ſeqq.* & noſter *Author hìc in deciſione*, ad quã,
2 vti in hac materia notabiliſſimam recurrere debere Feudiſtas, inquit *Reg.de Marin.lib.2.reſol.cap.134.n.9.* ibiq; fidelitèr integram curauit imprimendam.

3 Quæſtio autem hæc in duobus locis Iuris feudalis proponitur. Primò in *c.1. § ex contrario, de inueſtit.de re alien.facta*, & pauciſſimis ſe abſoluit ab huiuſmodi controuerſia compilator, quandoquidem diſtinguit, an meliorationes de per ſe poſſint ſubſiſtere, & tunc non cedunt feudo; & conſequentèr non ad Dominum ſpectant, ſed ad hæredes Vaſalli; ſi verò tales meliorationes de per ſe ſubſiſtere nequeunt, vt eſt ſeruitus acquiſita feudo, tunc talis melioratio ſpectabit ad feudum, & propterea ad Dominum, ad quem eſt deuolutum.

4 Alter locus eſt *in c.1.§ ſi Vaſallus, tit.hic finitur l.x*, ibi: *Si Vaſallus in feudo aliquod ędificium fecerit, vel ipſum ſua pecunia meliorauerit, & poſteà Vaſallus ſine filio maſculo decedat, dominus, aut patiatur ędificium auferri, aut ſoluat pretium meliorationum, idem dico, ſi pretio ſeruitutem feudo acquirat, quidam alij dicunt, omninò ad Dominum pertinere.*

Quoniam verò plenè hæc materia per Interpretes Iuris feudalis, alioſq; tractatur, ideò *Authoris* noſtri veſtigia ſectando, nonnullos caſus pro dubij reſolutione annotamus.

5 Si igitur ſunt impenſæ, non ad perpetuam vtilitatem feudi, ſed temporalem, vel præcedentis anni, quo moritur feudatarius, vel pro aliqua commoditate eiuſdem, tunc illæ non repetuntur, tanquàm ad feudatarium ſpectantes, *Author hìc n.2.* quod quidem tenent omnes *in d.§.ſi Vaſallus*, vt dicitur etiam de vſufructuario alicuius rei, qui non habet tantum ius in re, ſicut feudatarius, & tamen huiuſmodi expenſas non factas ad perpetuam rei vtilitatem, ſed pro conſequendis fructibus non deducit, iuxtà *text.in l.vſufructu legato, in l.hactenus, de vſufruct.* quinimò plus, in eo, qui non habet, nec vſufructum, nec vtile dominium, ſed quandam commoditatem, vt eſt in eo, qui rem cõmodatam accepit, non permittitur deductio, *l.in rebus, §.poſſunt, D.commod. l. item ſi ſerui, §.fin. D. de ædil. edict.*

6 Si verò melioramenta facta perpetuam feudi vtilitatem concernunt, tunc adhibenda eſt diſtinctio, nam alia dicuntur augmenta intrinſeca, per quæ non quantitas feudi augetur, ſed ipſius valor, vt quia feudatarius ſeruitutem feudo acquiſiuit, & in iſtis augmentis intrinſecis, ſi augmenta per ſe ſubſiſtere non poſſunt, vt eſt in ſeruitute, illud augmentum cedit etiam in beneficium domini, nõ vt illud lucretur ſimpliciter, ſed quia ſeparari non poteſt à feudo, vnà cum ipſo feudo deuoluetur ad Dominum, æſtimationem tamen Dominus præſtare tenebitur hæredibus Vaſalli, & ſic procedit diſpoſitio *text. in d. §. ſi Vaſallus*, *Author hic n.10. & 11. Reg. de Curte d.cap.4.n.45.*

7 Melioramenta itaq; in feudo facta inſeparabilia, efficiuntur feudalia, & aſſumunt naturam illorum, ſed pretiũ dicitur eſſe in hæreditate allodiali, *R. de Ponte conſ.58. nu.2. lib.1. Reg.de* Ma-

Marin.lib.2.reſol.c.2. num.25. & cap. 133. num.1. Card. de Luca de feud. diſcurſ.27. Niſi à lege inueſtituræ cautum eſſet contrarium, vt in emphyteuſi etiam traditur per *Fulgin.de iur. emphyt.tit.de melioram.q.2.nu.2.& tit. de var.caducit. q.1.n.28. Rota dec.60. & 69.p.5. recent. & in ſpecie Card. de Luca de fideicom. diſcurſ.125. num.21.* Aut niſi conſtaret de animo donandi feudo, eiuſq; ſucceſſori, *Reg. de Marin. d.reſol.2. num.24.* idem *Card. de Luca de feud.diſc.9. n.23.* ſed ſi eſſent ſeparabilia, regularitèr excluditur donatio, *Roſenth.de feud.cap.10.concl. 43.* & poſt *Reg. de Marin. de Luca in tract.de linea legal.art.7.n.35.lib.1.*

8 Cęterum ſi illud augmentum poſſet conſiderari de per ſe ſubſiſtens, tunc id extrà feudum eſt, & remanet in dominio hæredis in burgenſaticis, tanquàm res extrà feudum, & ſeparatam conditionem habens, ex *d.§. è contrario*, ibi: *E contrario autem ſi quid feudo à Vaſallo additum ſit, ſi quidem tale adiectum ſit, quod per ſe ſubſiſtere poſſit, ideſt, vt per ſe cenſeatur, vt prędium, id non accreſcit feudo*; *Author hic num.5.& 6. Reg. de Curte d.cap.4. num.45.*

Exemplum, ſi quis feudum habuerit à Domino abſq; iuriſdictione, & poſt habitum feudum, iuriſdictionem in eo emerit, augetur feudum, quia ex iuriſdictione acquiſita creſcit valor ipſius, non feudi quantitas, ſed iſtud augmentum poteſt de per ſe ſtare, quandoquidem iuriſdictio poteſt eſſe vnius, proprietas verò alteriùs, & in hoc augmento, eſtò ſit quid intrinſecũ, quia tamen eſt ſeparabile, ſi feudum deuoluatur, iuriſdictio remanebit penès hæredes Vaſalli, ità *Bald. & Aluar.in d.§.E contrario*, & contrà *Prępoſit.* probat *Ruin. conſ.14. lib.1. Andr.Fachin.controu.lib.7.cap.89. Intrigl.in cent.feud.q.59.n.3.& 4.* Idemque dicendum de aliquibus iuribus, puta gabellis, fiſcalibus, & ſimilibus, *Molin. de primog. lib.1. cap.26. num.5. verſ.ex quo etiam.*

9 Naturæ enim contrarium eſt, aliquem cum aliena iactura fieri locupletiorem, *l. nam hoc natura, D. de condict.indeb.* Et quia ſumptus bona fide, vtiles, & neceſſarij in re aliena facti, vel in re ſua, quæ per alium tranſitura eſt, repeti poſſunt, *l.ſin autem §. in rem petitam ff. de rei vindic.* ideò ſumptus meliorationis per vaſallum in feudo factos, poſſe à Domino, ad quem feudum deuolutum eſt, repeti per hæredes vaſalli, docent *Afflict. & Aluar.* poſt *Iſern. in d. tit. hic finitur lex*, nec cogi poteſt hæres ad feudi reſtitutionem, niſi omnes meliorationes fuerint ſibi ſatisfactæ, poſt alios *Author hic nu.18. & 19. Reg. de Curte d.cap.4.num.53. Reg.de Ponte deciſ. 4. num.33. & dec.12. Roſenth. de feud. cap.10. concl.43. Io: Petr.Molignat. in tract. de retent. quæſt. 104. Marotta diſcept.for. cap. 30. ex num.1. ad ſeqq. Scoppa in obſ. ad Gratian. deciſ.225. num.1.*

10 Quod Ius retentionis ob meliorationes in feudo factas, non tantùm obtinet, ſi feudum ad Dominum redierit, ſed etiam quando ad agnatum deuoluitur, *Brunus conſ. 105. & ſeq. Forſter.de ſucceſſ.lib.3. cap.20. axiom. 8. num.6. & ſeq.* & hæredi ſpoliato competit immiſsio ad ſibi ſatisfaciẽdum de meliorationibus, & de eo, quod ſibi debetur, *Roſenthal. de feud. cap.10. concl.42. num.70.*

11 Difficultas non modica eſt, quando meliorationes ſunt illiquidæ, itaùt ſciri non poſſit, ad quam ſummam aſcendant, nunquid pro illis detur retentio? Et inconcuſſam praxim refert *Reg.de Curte d.cap.4. nu.53.* quod ſi tempore moti iudicij per poſſeſſorem fuit oppoſitum de meliorationibus, etiam quod illæ ſint illiquidæ, nunquàm condemnatur poſſeſſor ad reſtitutionem rei, vel feudi, niſi liquidatis meliorationibus, nec oblata cautio ſufficiet; Quando verò conuentus pro reſtitutione rei nihil opponit, ſed poſt latam ſententiam, per quam condemnatus fuit ad reſtitutionem,

tionem, opponit de meliorationibus, tunc ſufficit, ſi præſtetur cautio, & ſic teſtatur ſeruari in S.C. *Præſ. de Franch.deciſ.112.nu.16.& ſeqq.* quam diſtinctionem, vbiq; ſeruari probant *Reg.Galeota tom.2.contr.46. nu.2.Reg. de Marin.ad Reg.Reuert. dec.559.n.1. Marotta d.diſcept.30.num.9. & ſeq.de Luca ad Franch.dec.112. num.1. Scoppa d.obſ.225.n.3.& 4.poſt alios.*

12 Verum ſubdit idem noſter *Author hic n.20.* quod licet R. Camera indiſtinctè iudicauerit, has impenſas, & meliorationes deberi hæredibus vaſalli, dubitatum tamen fuit de illa alternatiua *in d.§ ſi Vaſallus,* poſita, ad fauorem Domini, vt ſit in electione Domini, vel ſoluere æſtimationẽ melioramentorum, vel pati, quod ædificium tollatur, an ſcilicet poſſit dicere Dominus, ſe nolle ſoluere æſtimationem, & eligere, quod tollatur ædificium.

13 Quem ſanè *textum* à Barbaris, & Imperitis compilatum, ex *Gloſ.Pariſ.* tradit *Præſ.de Franch.dec.110.num.1.* Et licet nonnulli DD. affirmatiuè videantur reſpondere, intelligendum tamen eſſe *cit.text.* tradit noſter *Author n.26.& ſeq.* quando meliorationes poſſunt integrè ſeparari à feudo, vtpotè ſi eſſet ædificiũ aliquod, quod tolli,& refici integrè poſſit, abſq; rei interitu, quia forsàn eſſet ligneum, ſecùs ſi ex fabrica eſſet conſtructum, rectè aduertens poſt *Iſern.* huiuſmodi intellectum ſatis apertè deprehendi ex eodem §.*ſi Vaſallus*, poſtquam idem *textus* ſubdit indiſtinctè, idem eſſe dicendum in ſeruitute, ibi: *idem dico, ſi pretio ſeruitutem feudo acquirat,* in qua non eſt dubium, quod poſſit Dominus pati, quod ſeruitus penitùs extinguatur, & nihilominùs Dominus tenetur ſoluere æſtimationem, cum qua deciſione indiuidualiter concordat alia eiuſdem R. Cam. relata à *Reg.Reuerter.deciſ.572.t.2.* firmantq; *Reg.de Curte in ſuis reſol. feudal.d.cap.4.n.48. Reg.de Ponte dec.12. n.6.Cirocc.diſcept.57.n.17.& 18. Card. de Luca de feud.diſc.27. n.6.* & *Authorem* noſtrum laudant, ac ſequuntur *Reg.de Marin.in obſ. ad cit. R.Reuert. deciſ.572. n.2. & lib.2. reſol. cap.134. de Luca in obſ. ad Præſ.de Franch. dec. 110.n.2. & lib.1. de linea legali art.7. n.36.Epiſcop.Rocca diſput.iur.ſelect.lib. 1. cap.65.n.38.*

14 Et ita ſemper iudicaſſe Reg. Cam. tradit idem *Author* noſter *n.31.* quod teneatur Rex ſoluere hæredi in burgenſaticis id, quod meliorationes factæ valent æſtimari, iuxtà expertõrum iudicium, in cauſa hæredis *Pardi Pappacodæ* (cuius etiam memor eſt *Reg.de Ponte conſ 52.n.32.lib.1.*) Et in cauſa hæredis *Ill.Marchionis Padulæ*, quam recenſet quoq; *Conſ.Fab.de Anna in add. ad opera Io. Vinc. ſui patris num.12.*

15 Sed illud in quæſtione eſt, quomodo ſit facienda æſtimatio hæc, vt ſcilicet illud ſoluatur, quod impenſum eſt, vel potiùs meliorationum valor ſit attendendus, puta ſi tempore erogationis expenſarum, fuerint factæ meliorationes, quæ tunc temporis erant valoris centum, tempore deuolutionis ſequutæ, & reſtitutionis faciendæ, ob deteriorationem, valeant quinquaginta, vel è contra; & meliorationes huiuſmodi hoc caſu, non ſecundùm id, quod impenſum eſt, ſed ſecũdùm earũ valorẽ eſſe æſtimãdas, licet plus, aut minùs expenſum fuerit, per *text.in l.domos, D.de leg.1.* iudicatum, ipſo relatore, in Collaterali Conſ. noſter *Author hic n.21.* quem refert, & ſequitur *Reg. Conſtant. in l. 1.C.pæn.fiſc.Cred.præſ.n.152.* firmãtq; *Anna ſing.182. Reg. de Curte d. cap.4. n.51.& 52 Cirocch.diſcept.50.n.84.& diſcept.57.n.27.Theod.all.74.n.3.Antonell.de tẽpore legali cap.61. n.7. Fulgin.de iur.emphyt.tit.de melior. q.7.nu. 11.Franciſc.de Angelis in elegãti tract. de impenſ.& meliorat.dotal.art.7.ex n. 32.& art.21. n.10. & ſeqq. Andr. Fachin.lib.7.controu.iur.cap.93.* vbi rectè ait ex illo *Papiniani* reſponſo *in d. l. domos*, probari, æſtimationem præſen-

S tis

tis temporis eſſe ſpectandam, nàm iuſta pretia ex præſenti æſtimatione conſtituuntur, non ex præterita, *l.3. §.Diui, D.de Iure Fiſci, l.2. C.de patr. qui filios diſtraxer.* Et licet alij aliter teneant, & diſtinguant, conciliat tamen eorum opiniones, latè R.*de Marin.lib.2.reſol.cap:133.per tot.* quem ſequitur *de Luca in obſeru. ad Præſ.de Franch.dec.109.n.5.*

16 Quæ omnia intelligi debent, vt procedant in meliorationibus, quæ hominis induſtria, & expenſa factæ ſunt, ſecùs verò in his, quæ à natura cum fundo feudali ſunt vnita, puta per alluuionem, vel ſi ex tempore aliquid rei feudali accreſcit, nam tũc deuoluitur eo iure, quo ipſe fundus, per *tex.in l.adeò, D.de acquir.rer.dom.* Et in tali caſu feudo deuoluto, nullum ius remanere hæredi in burgenſaticis, tradit noſter *Author hìc n.32.* idq; probari *ex c.1.§.ſi quis de manſo, & §.rurſus, ſi de inueſt.feud. contr.fuerit,* de qua latè *Io: Bapt. Aymus lib.2. de alluuionib.cap.11.per tot.Conſ.Arias de Meſa var.lib.2.cap.43.n.17.Reg.de Curte in ſuis reſol.feud.d.cap.4.n.46.*

17 Melioramenta enim naturalia, quę proueniunt ſpontè, & naturæ beneficæ largitate, non veniunt in repetitione, & deductione, nec pro eis datur retentio, ſicuti pro cæteris alijs, *Coſta de ratione ratę q.81. n.8. & ſeq. Alphonſ.de Guzman de euict. q.20. ex n.20.Merlin.de legitima lib.2. q.28.nu. 29.de Angelis in cit.tract.de impenſ. & meliorat. dot. art.2.num.12. & art.20. num.9.*

18 Itemq; limitant, vt non procedant, quandò feudum deuoluitur ex delicto, aut alia culpa Vaſalli, tunc enim regulariter deuoluitur etiam augmentum, & meliorationes, ex *c.vn.§. ſi Vaſallus,* vbi *Bald.* cæteriq; Feudiſtæ, idemque *Bald.in c.1. §.ſi quis de manſo n.13.de contr. inueſt.* & ſic vno ore concludunt omnes, *Schrader. de feud.p.2.p.9.princ.ſect.2. nu.16. & ſeq. Vult.de feud.cap.11.n.114.lib.1.Hartm. Piſtor. qu.42.num.29.lib.2.Gallupp.in meth.feud.p.4.cap.5.n.34. Reg.de Curte d.cap.4.n.44.in fin.*

19 Sed noſter *Author n.33.* miratur, quod DD.poſuerint hunc caſum pro limitatione, cum verè hæc limitatio non ſit de regula, poſtquàm culpa Vaſalli in crimine rebellionis habet pœnam, vt tàm feudalia, quàm allodialia amittantur, & bona, iura, & actiones, ad Dominum deuoluuntur, & confiſcantur, & noſtrum *Authorem* recenſet *Reg.Rouit. conſ.101. num.24. circà med.lib.2.*ibi·*Item quod idem Caſale ſimùl cum ſingulis prædictis corporibus burgenſaticis peruenit ad Regiam Curiã, propter rebellionem eiuſdem Cęſaris, ex latè defenſis per Reg. Moles dec.108.per tot. & ſignanter verſ.ſecundò hæc omnia,* meminitq; *de Luca de linea legali art.7.n.*100. conſonat *deciſio 55. Reg.Reuert.*

AD QVAEST. VI.

Conceſſiones factæ per Regem ad beneplacitum, qualitèr, & quandò extinguantur.

ANNOTATIO.

SVMMARIVM.

Beneplacitum, *qualitèr extinguatur, à n.1.ad 3.*

Et quid in conceſſione ad beneplacitum, & ſi fieri contigerit reuocationẽ, anno vno poſt reuocationẽ, *aliiſque caſibus, à n.4. ad 6.*

Et ad materiam tranſcribitur allegatio Frãc.Ant.Dactili, *à n.8. ad 18.*

Officia, ad beneplacitum, conceſſa, an concedentis morte extinguantur, n.7.

BE-

1 BEneplaciti materiam ſuppeditat locus iſte, in quo noſter *Author* concludit, quod, aut conceditur aliquid ad beneplacitũ ſimplicitèr, vel donec durauerit voluntas, vel beneplacitum, tunc nedum poteſt per concedentem quandocumque reuocari, ſed etiam per mortem extinguitur, quia mors extinguit voluntatem, *l.mandatum, C. mandati, l.vxorem, §.penult. D.de leg. 3.* Aut verba concipiuntur denotantia actum reuocationis expreſſum, puta, *concedo tibi hoc, vt habeas, donec reuocauero*, tunc licet poſſit reuocari, quando voluero expreſsè, non tamen inducitur tacita reuocatio, quia mors non ponit reuocationem, *l. cum precario 1.D.de precar.*

2 Quam diſtinctionem rursùs ſubintelligit, quia aut eſt facta conceſſio ad beneplacitum cõcedentis ſub nomine proprio, & adiectiuo, *meum, noſtrum*, & tunc expirat morte; ſi verò ſub nomine dignitatis, nempè Sedis Apoſtolicę, Regiæ Coronæ, & tunc non extinguitur morte, quia dignitas non moritur, arg. *l. quod Principi D. de legib.* Vel conceditur *ad beneplacitum meum*, aut ad beneplacitum Sedis Apoſtolicæ, vel Regiæ Maieſtatis, aut ſub vtraq; clauſula, aut *donec reuocauero*; Et in iſtis quatuor caſibus in primo, & tertio extingui beneplacitum per mortem, in ſecundo, & quarto durare, donec expreſsè reuocatum fuerit.

3 Quæ omnia itá per *Authorem* enucleata latè comprobant, vtilitèrque exponunt *Canoniſtæ* omnes *in c.ſi gratioſè, de reſcript.in 6. Io:Bapt. Coſta de clauſ.conuent.clauſ.26. Marta de clauſ. p.2. clauſ.1. Barboſa in tract. de clauſ. clauſ.3. Molina de iuſt. & iur. t.2. diſp. 298. Sanchez de matrim. lib.8. diſp.28. ex nu.50. Eraſmus à Cochier de iuriſd. ordin.in exemptos q.5.p.3. Nicol.Noalis in tract.de tranſmiſſion.caſ.64. Fab. de Anna lib. 1.conſ.14. Thor.par.3.comp. dec.verb.Beneplacitum, Io.Angel.Piſanell in alleg.1. apud R.de Marin. 3.to. de Georg.alleg.46.Reg.Rouit.lib.1.conſ. 39.* vbi plenè *Conſ.Altim. R. de Marin.in obſ.ad Reg.Reuert. deciſ.511.t.2. Iul. Capon. diſcept.for.189. t.3. Conſil. Roccus in tract. de officijs rubr.13.§.8. per tot. Henricus Pirhing Soc.Ieſu to.1. Iur.Can.method.nou. lib.1. tit.3. de reſcript.ſect.6.à n.184.ad n.190.*

4 Alterum verò caſum à DD. non tactum accidiſſe teſtatur noſter *Author hìc n.22. & ſeq.* ſupèr priuilegijs conceſſis per Regem *Ferdinandum I.* Venetæ Nationi, & Mediolanenſibus hoc in Regno habitantibus, *ad noſtrũ beneplacitum, & ſi fieri contigerit reuocationem, anno vno poſt reuocationem*; Et deciſum refert, illud priuilegium fuiſſe extinctum per mortem Regis *Ferdinandi Primi*, ac ſi ſimpliciter in eo fuiſſet dictum, *ad noſtrum beneplacitum*, quia verba ſequentia non debent interpretari, vt inducant repugnantiam, & cum Regis prima intentio fuerit concedere priuilegium reuocabile, & morte extinguibile, vt ſonant verba illa *ad noſtrum beneplacitum*, propterea verba ſequentia eandem recipere debent interpretationem: In qua cauſa Mediolanenſiũ, *allegationes* tranſcripſimus ſuprà *p.1. §.6.de Iure Dohan.queſt.2.à nu.47. ad ſeqq.*

5 Licet *Reg.Rouit. d.conſ.39. & Conſ. de Georg. d. alleg.46.* tueantur, quod conceſſio facta per *Auguſtiſs. Imperatorem Carolum V.* annuorũ duc.500. Hoſpitali S.Mariæ Montis Serrati de Vrbe, cum clauſula, *durante noſtro beneplacito*, duret etiam poſt concedentis mortem, ex quo fuit facta contemplatione Regalis dignitatis, maximè in re merè fauorabili, & concurrentibus coniecturis.

6 Inſupèr conceſſionem beneficij factam per Religionem Hieroſolymitanam ad decennium, & deindè ab be-

neplacitum, vigore priuilegij conceſſi dictæ Religioni à Summo Pontifice *Clemente VII.* ſortiri vim perpetui, fundat *Iac. Gallus conſ.34. ex n.4.* Et conceſſionem factam à Prorege ad beneplacitum Regis, non valere, niſi placuerit, cum verba illa importent conditionem, ſi Regi placuerit, *Scipio Theodor. allegat.56. num.5. & 12.*

7 Officiales deniq; ad beneplacitum creatos, non poſſe abſq; cauſa reuocari, neq; concedentis morte eorum officia extingui, probat poſt alios *Fontanella de clauſ. nupt. cl.4. gloſ.10. par.1. à num.145.* & vide Nos ſuprà *in annot. ad q.3 §.16.*

Et ad hanc materiam, non omittendam duximus *allegationem* quandam anno 1579. aliàs editam, ſequentis tenoris.

IVRIVM ALLEGATIONES PRO Magnifico Liuio Scala.

8 ALOYSIVS Ripolla vir eximiæ virtutis fuit, & ab Alphonſo Primo, vſq; ad Federicum omnibus Aragoneis Regibus incorrupta fide, induſtria ſingulari, & incomparabili animi ſinceritate grauiſſimis in rebus, omniumq; conſiliorum particeps, pace, ac bello iugiter ſeruiuit, vt ex Regijs commentarijs apertiſſimè probatur. Huic Federicus Rex ſuis meritis disertè commemoratis annuum, atq; perpetuum ſtipendium donauit ducentorum aureorum ex fructibus vectigalium Neapolis (quæ vulgo dohanæ nomine continentur) exigendum. Federico expulſo Regnum ad Diuum Ferdinandum Regem Catholicum translatum fuit. Qui obſequiorum Aloyſij memor idem ſtipendium ei confirmauit, beneplaciti tamen clauſula confirmationi adiecta: Quæritur nunc, vtrum per mortem Regis extincto beneplacito donatio ſtipendij, eiuſque confirmatio reuocata cenſeatur?

9 Si ſimplicem, vulgaremq; eius clauſulæ ſignificationem ſpectare velimus, nulla profectò quæſtio ſupererit, cum nemo vel mediocriter in legibus verſatus ignoret, Principis beneplacitum morte finiri; Sed ſi æquitatem rei, petentis merita, & Iuſtiſſimi Regis mentem, pietatem, atq; iuſtitiam conſtantiſſimam reſpiciamus, facilè comperiemus, morte Principis nec reuocatam donationem, nec de eius Iure quidquam fuiſſe detractum. Nec dubito, quin Sapientiſſimi Iudices, quorum ſententiam pientiſſimus Rex noſter exquirit, ſi non amplam illam Principis poteſtatem, qua omnia quodammodo eius voluntati multi ſubijciunt; ſed æquitatem, quam ſemper ſequi conſueuerunt, ante oculos habuerint, & piam illam, optimoq; Principe dignam ſententiam, quę *in l. digna vox, C. de legib.* continetur, reſpexerint, ſupplicanti libentiſſimè ſint ſuffragaturi.

10 Igitur, vt ad rem ipſam perueniam: In primis conſidero. Quòd ex donatione Regis Federici dominium prædictę annuæ penſionis in Aloyſium translatum fuit, præſertim cum poſſeſſionem fuerit adeptus, eamq; ſemper etiam poſt Regni translationem continuauerit, vt in *l. traditionibus, C. de pactis c.1.* vbi notat *Andr. quid ſit Inueſtitu.* & *in c.1. §. ſi facta ſi de feudo defuncti milit.* idem *Andr. in c.1. quib. mod. feud. conſ.t. poſſ. & in c. Imperialem, §. illud col.3. de prohib. feud alien. per Frider. & Bal. in l.1. in fin. C. de rer. permutat.* Qui exiſtimant, etiam traditione non interueniente ex donatione Principis dominium transferri, & idem *Bal. in c. ad audientiam, de præſcript & in c.1 in tit. Quid ſit Inueſtitu.* & in tantum eadem donatio perfecta fuit, vt ipſe Rex Federicus eam reuocare, niſi cum iniuria fidelis hominis, non potuerit. Nam quemadmodum Princeps cæteros cõtractus cum ſubdito geſtos obſeruare tenetur, Authore *Cyno in l. digna vox. C. de legib.* vbi *Bart. Bal. & Paul. Caſtr.* idem notant, & in *l. donationes quas parentes, C. de donat. inter vir. & vxor. Abb.* & reliqui omnes *in c.1. de probat. & in c. quæ in Eccleſiarum de conſtit. Roman. Conſ 252. Petr. Ancharan. conſ.2. Dec. conſ.121. conſ.151. conſ.186. & conſ.689. Socin. conſ 32 lib.1. Craſſet. conſ.135. & Pariſ. conſ.11. num.47. & 54. & conſ 60. lib.1. conſ. 82. num 48. eod. lib & conſ.2. lib.4.* Ita etiam donationem in aliquem collatam reuocare non poteſt. Vt reſpondit vir ſummę authoritatis *Oldrad. conſ.94. verſ. ſed in caſu præſenti,*

ti, atq; *Deti. in d.c.1. de prob. num.6. in verſ. poſtremo non omitto*, reprobata ſententia *Aretini*, qui eadem in loco contrarium cenſuerat, cum *Oldrado, ac Detio*, idem tradunt *Roman. in conſ.298. Bal. in conſ.327. lib.1. & in c.1. de natu feud. & ibidem Aluarot. in ver. quæro ab extra; Abb. in conſ. 3. 9. 19. lib.2. Brun. in conſ.8. Lancellot. Gal. in l. gallus, §. & quid ſi tantum n.67. ff. de lib. & poſthum. & Io. Ant. Alex. in conſ.* 154. Nam vt *Inſtin* ait *in authen. de reſcr. poſt princip.* Imperialis Maieſtatis proprium non eſt auferre conceſſa, nec beneficia alijs tributa minuere, vt idem refert *in §. illud, in auth conſtitutionem quæ de dignita.* præſertim cum hæc donatio ob merita proceſſerit; Quorum tanta eſt vis, vt priuilegium quoq; irreuocabile faciant, vt *Felyn.* refert *in c. nouit. de iudic.* Sicut, nec illud priuilegium reuocari poteſt, per quod dominium in aliquem eſſet translatum ſecundum *Bal. in l. qui ſe patris, C. vnde lib. & in l. fin. ff. de ſenat. Docto. omnes in d.c. nouit, & c.1. de probat. Gram. conſ. ciuil 6. Carol. Ruin. conſ.21. lib.5. & Cur. iun. in l. hæredes abſens. de iudic. & Capyc. in deciſ.121.*

11 Hoc ſic conſtituto illud etiam ſequitur; Quòd Rex Catholicus tanquam Federici ſucceſſor eandem donationem obſeruare tenebatur, enim verò non tantum hæres, ſed etiam ſucceſſor dignitatis prædeceſſoris facto obligatur, vt poſt *Cyn.* tradiderunt omnes *in d.l. digna vox C. de legib. & in c.1. de probat. Paul. Caſtr in l. fina. C. de tranſactio. Iacobin. in tract. feud. in verbo Princeps poſt nu. 4. Oldrad. conſ.94. in fine, Bald. in c.1. de natu. feud. Iaſon. conſ.1. 2. dub. lib.1. & conſ.10. n.4. lib.3. & Roman. in conſ.116.* atq; vt exteros Authores prætercam, ex noſtris in propria ſpecie eorum, quæ ab Aragoneis Regibus geſta fuerunt, reſponderunt *Loffred. in conſ. 38. num.17. vſq; ad fin. & Ioan. Thom. Minad. in repetit. conſtit. in aliquibus in Rubr. in princ. n.39.* multoq; magis in hac quæſtione hæc ſententia vera eſt; Quòd anno milleſimo quingenteſimo ſexto Magnus Conſaluus ex authoritate, quam à Rege habebat, & poſtea ipſi Principes generaliter confirmarunt omnia priuilegia, omneſq; donationes ſtipendiorum a prædictis Regibus Aragoneis Neapolitanis Ciuibus conceſſas, & deniq; iuſtiſſimus, & verè Catholicus Rex generali conſtitutione præcepit omnia eorundem Regum facta ab omnibus ſeruari debere, nec ex eis quicquam poſſe diminui, aliaque *pragmatica* idem Rex ea tantum irritauit, quæ Federicus geſſit, poſtquam ex Ciuitate Neapolis in Inſulam Ænariam diſceſſerat, quod magis confirmat, ea quæ antea geſta fuerat, & hæc quidem donatio, in Aloyſium collata fuit anno quingenteſimo, quo tempore Federicus quietè regnabat ex quibus patet iam optimum ius Aloyſij non tantum Federici munificentia, ſed etiã Catholici Regis confirmatione, atq; authoritate niti, multoque minus ei derogari potuiſſe, quàm ſi ſola illius donatio extitiſſet, nam ex propria confirmatione Princeps magis obligatur, ſecundùm ea quæ ſcribit *Pariſ. conſ.22. n.49. & ſeq. lib.1.*

12 Sed occurrit vnum non parua dignum animaduerſione, quod vehementer ſupplicantis petitionem conturbare videtur; Etenim quamuis Rex ſuam, nec prædeceſſoris donationem reuocare potuiſſet, attamen modum, vel conditionem ei adijcere iuſtè potuit, vt diffusè probare conatur *Io: Lop. in repet. Rub. de donat. inter vir. & vxor. §.69. nu. 13. & ſeq.* per *tex.* inſignem *in l. qui fundos, C. de omni agro deſerto lib.11.* quem in id expendit *Bal. in l. nuptæ de ſenat.* itaq; cum Rex in hac poſtrema confirmatione non abſtulerit totum ius priorum conceſſionum, ſed beneplaciti tantùm clauſulam adiecerit, quæ conditionem inducit, omni iure id permittente feciſſe videtur: Nec conqueri poteſt donatarius, quod beneplacito extincto donatio quoque fuerit reſoluta: Hoc argumentum, & ſi prima (vt aiunt) facie non leue eſſe videatur, multis tamen modis oppugnatur, validiſſimeq; proſternitur: atque in primis interpretationem affero ſummi feudorum atq; legum interpretis, qui *d. l. qui fundos* ſic exponit, vt quod ibi conſtituitur: eos qui opimiora prædia conduxerunt, ea quoq; ſuſcipere, quæ ſteriliora ſunt, eſſe cogendos. Non intelligatur nouum ius eſſe conditionem adijciens contractibus iam perfectis, ſed declarat naturam conductionum prædiorum ciuilium, quæ fertiliorum conductorem obligat ad viliora etiam prædia ſuſcipienda: Quod quidem ius antea conſtitutum erat, cum peræquatores eſſent, ad quorum officium id pertinebat: Ita (inquam) eam legem interpretatur *Andr. Iſer. in c.1. §. fin de capitan. qui cur. vendid.* eiuſque authoritatem ſequitur *Luc. de Pen. in cad. l. qui fundos, & Loffred. in conſ.39. num.3.* ſecundum quod apparet, quod Imp. ibi ius antiquum declarat, nihil noui ſtatuens; Ego addo, quod & ſi de nouo iure ibi tractaretur; Ideò valet, quia Princeps lege generali illud conſtituebat, & apud omnes *in c. quæ in Eccleſiarum de Conſtit.* receptum eſt, poſſe Principem generalem legem conſtituendo ſubditis præiudicare, licet ſpecialiter nullius bona etiam ex cauſa publicæ vtilitatis, niſi reſtituto pretio poſſit occupare: Præterea addo, quod conditio illa confertur in voluntatem

tatem

tatem conductoris, qui ſi ei obtemperare noluit, culpa ſua priuatur prioris contractus vtilitate, nec ei aliquod damnum infertur, cum ipſe quoq; liberetur ab onere ſoluendæ penſionis: Hæc verò conditio, quæ ex beneplacito inducitur, pendet à voluntate Principis, non donatarij, atq; in maximum eius præiudicium redundat: Ideò non rectè ab ea conſtitutione ad hanc quęſtionem argumentum duceretur: Nec *Io: Lopez in prædicto loco*, nec alius quiſquam de huiuſmodi conditione, quæ in liberam voluntatem Principis conferatur, tractauit: quod ſi eſſet permiſſum, facilè per indirectum, poſſent Principes omnes donationes reuocare, adijcientes eis, poſtquam perfectæ ſunt, beneplaciti conditionem, & deindè paulò poſt beneplacitum ipſum, quod à ſimplici eorũ voluntate pendet, reuocarent. Quod ſicut ridiculum eſt, ita nec æquitati, nec rationi conuenit.

13 Itaq; ex his, quæ huc vſq; dicta ſunt, hæ concluſiones colliguntur: Quarum prima eſt; Quod ex donatione Federici perfectè dominium fuit Aloyſio quæſitum. Altera concluſio: Hanc donationem ipſe Federicus reuocare non poterat. Tertia concluſio. Quod eandem donationem Diuus Ferdinãdus Rex Catholicus obſeruare tenebatur, & iure ſucceſſionis, & ex propria voluntate, cum omnia Aragoneorum Regum geſta tot priuilegijs, & conſtitutionibus confirmauerit, & ex hac poſtrema concluſione colligitur; Quòd beneplaciti clauſula in poſteriori confirmatione adiecta, nihil de iure priorum donationum, atq; confirmationum potuit detrahere: Cui ſententiæ vehementer conuenit, quod multi dicunt. Quoties eiuſdem rei plures extant Principis donationes, ſiuè confirmationes, antiquioribus ſtandum eſſe, non poſterioribus, quatenus in aliquo different, ſiue diuerſis perſonis donationes fierent, veluti, quia Princeps duobus eandem rem donauerit diuerſis temporibus, nam prior huic poſteriori præfertur, licet fortaſſe prius ipſè poſſeſſionem fuerit adeptus, vt reſponderunt *Rom. in conſ. 298. Alex. conſ 3. num. 7. & ſeq. lib 5. Deci. conſ. 302 n. 14.* & plenius *conſ. 588. & conſ. 689. Curt. iun. conſ. 147. atq; Pariſ conſ. 11. num. 4. & ſeq. lib. 1.* quorum ea potiſſima ratio eſt, quia dominium ex priori donatione ipſo iure donatori quæſitum, Princeps rem alteri concedendo auferre non poteſt. Idem iuris eſt in pluribus confirmationibus in eundem collatis, ne ſic poſterior confirmatio ius ex antiqua donatione quæſitum diminuat, vt cenſuit *Bal. in conſ. 82. lib. 1. & in c. 1. §. fin. col. vlt. de feud. guard. Alex. in conſ. 30. num. 5. lib. 1. Dec conſ. 185. poſt n 4. Paul. Caſt. in conſ. 176. exord. videtur dicendum dictã Mariam n 3 lib. 1. Curt. ſen. conſ. 49. Curt. iun. in 2. p tract feud. tit. de feud. laic. q. 7.* atq; *Par. ſ. in conſ. 23. n. 145. & ſeq lib. 1.*

14 Nec quiſquam dicat, quod Aloyſius recipiẽns confirmationem ſub illa conditione ſibi conceſſam, cenſeatur ei conſenſiſſe; Quoniam omnes paulò ante memorati authores probant, quod ex receptione ſimplici alicuius priuilegij non inducitur conſenſus in derogationẽ iuris antea quæſiti ex prioribus donationibus, idq; *Alex.* expreſſius explicat *in conſ 33. n 10. et ſeq. lib. 5.* propter authoritatem *Innocent.* & aliorum *in c. accedentibus, de priuil* Qui ſcribunt, in dubio nõ eſſe præſumendum quemquam velle renunciare priuilegio, ſed magis facere actum cõtrarium priuilegio propter execrationem litium, quàm animo renunciandi antiquo priuilegio. Accedit quod idem *Alexander* ſcribit *in conſ. 27. n. 4. & ſeq. lib. 3.* & maxime quod Aloyſius Regi ſupplicauerat pro confirmatione perpetua; Ideò non eſt credendũ quod voluerit in aliquo iuribus ſuis cedere argum. *l. cum de indebito de probat.* Confirmatio enim in augmentum magis pertinet, argum. *tex. in c. quis neſciat 11. diſtinct. c. quamquam 23 diſtinct. et c. ſi aduerſus, de hæretic. et not. Abb. in c. 1. de confirmat. vtil. vel inutil.* & valdè iniquum eſſe, eam, quæ beneficium eſſe ſolet, in damnum atq; iniuriam ſupplicantis conuertere, contra regul. *l. quod fauore, de legib.* Ex his etiam apparet beneplacitum iſtud, nec morte Regis fuiſſe extinctum, quia nec expreſſa eius voluntate potuiſſet reuocari. Tanto magis quod (vt ex actis apparet) Aloyſius tempore quo pro cõfirmatione prædictæ donationis Regi ſupplicauit, ignorabat eas confirmationes, quarum paulò ante mentionem habuimus, ideò non poteſt videri, quod voluerit eis renuntiare (vt oſtendimus) & conſtitutio *tex. in c. ſi gratioſè de reſcript. in 6.* ex quo ea regula, deducitur, beneplacitum Principis morte finiri; Loquitur de his rebus, quæ ex ſimplici Principis liberalitate proficiſcuntur, quæ in ipſa conceſſione poſſunt recipere omnem conditionem, ſicut penitus poſſent denegari, argum *l. in traditionibus, ff de pactis*. Hanc autem confirmationem Rex denegare non poterat, nec confirmando antiquam donationem, quicquam ipſe largiebatur de ſuo; ideò beneplacitum per mortem extingui nõ debuit; Præſumitur enim Princeps in eadẽ voluntate perſeuerare, ne ſine cauſa ſubdito benemerito iniuria inferatur, argum. eorum quæ traduntur à Docto. *in l. centeſimis. § fin ff. de verb. oblig. etiam Couar. lib. 3. var. reſ cap. 15.*

Non

15 Non enim credendum eſt, Regem Sanctiſſimum, qui dum vixit, iuſtitiam inuiolabiliter coluit, morientem voluiſſe in aliquo eam offendere, nam quemadmodum non debent Principes quicquam velle, ſi iniuſtũ atque iniquum ſit, vt tradit *Pariſ. in conſ. 86. n. 242. lib. 4.* Quia non habent poteſtatem aliquid agendi cum peccato, vt ſapienter declarat *Andr. ab Iſer. in c. 1. §. fin. col. penult. de capitan. qui cur. vend. & in c. Imperialem in princ. colum. 6. & in §. penult. in addit. col. 1. de prohibit feud. alien. per Frider. & in Rub. propè finem, in tit. quæ ſunt regalia, & in eod. tit. in verbo flumina 1. col. & in verb. vectigalia col. fin. Bart. in l. fin. C. ſi contr. ius vel vtilitat. publ. & Pariſ. in conſ. 6. n. 51. lib. 2.* Sic etiam non præſumuntur aliud velle, quàm quod iuſtitiæ conueniat, & æquitati. Vt not. *Iaſon in l. iuſtitia col. 2. ff. de iuſtit. & iur.* vbi ſcribit, quod Principis voluntas præſumitur qualis eſt legis, & rationis naturalis, & eleganter *Bald. in l. æmilius col. fin. ff. de minor.* Magnus (inquit) eſt Cæſar, ſed maior ratio, & veritas. Idem *Iaſon. in l. ex facto n. 5. ff. de vulg. & pupill. ſubſt. Deti. in conſ 64 n. 7. Senatus Pedemonta. in dec. 9. n. 18. Aym. Crauet. in conſ. 178. n. 9.* & elegantius *in conſ. 135. n. 44.* Vbi inter cætera ſcribit poſt *Bal.* quem refert, quòd Princeps, qui tenet ſupremam poteſtatem, ſeruare debet ſummam honeſtatem, & ęquitatem, tamquam regulã, & *Luc. de Pen. in l. ſi diuina, C. de exactor. tributo. lib. 10. col. 5.* ſcribit, quod Princeps præſumitur carere dolo, ambitione, & ignorantia, & conferunt alia multa, quæ de Principe ſapienter tractat idem *Luc in l his quidem col. 3. C. qui milita. non poſ. lib. 12.* & idem *Crauet. in conſ. 9. n. 37.* Quòd Principis debet agere cũ ſubditis non ſecus, ac cum filijs, & nepotibus; per *tex.* vbi not. *Iaſ. in l. ſi quis filium. C. de inoffic. teſtam.* Ad excludendam igitur à mente Sanctiſſimi Princeps omnem iniquitatẽ, fateri oportet, eum nullo pacto voluiſſe, vt per mortem ſuam reuocaretur donatio perfectè Aloyſio quæſita: Nam vt *B. Gregor.* ſummum in Regibus, ait, Bonum eſt iuſtitiam colere, & ſua vnicuiq; ſeruare, in ſubiectos non ſæuire, non ſinere, quod poteſtatis eſt, fieri, ſed quòd æquum eſt, cuſtodire.

16 Accedit etiam prædictis. Quòd cum ex prioribus conceſſionibus Aloyſio ius perfectum quæſitum fuiſſet, aliqua noua confirmatione non indigebat, quæ ſi petita fuit, ad abundantiorem cautelam, fuit petita, vt reſpondit *Alex. in conſ 33. lib. 5.* & non præiudicat primæ, nec receſſum ab ea videtur per ſecundam impretationem, vt not. *Canoniſtæ*, & maximè *Card. Zabar. in c. poſt electionem, in 2. not. de conceſſ. preben.* vbi *Anania* reput. *gloſ.* ſingularem, licuit enim etiam reſpectu proprietatis, pro tutiori iure fouendo, plures conceſſiones coaceruare, *c. literas eod. tit.* & *d. c. poſt electionem*, vbi *Abb. in 3. not.* dicit ſe alibi neſcire, *Deti. not. in l. item. ex his § 1. ante fin. de reg. iur. Caſtald. in tract. o de Imperatore q. 37.* & pulchrè *Caſſado. dec. 3. ante fin. tit. de cauſ poſſ. & propriet. Rom. conſ. 433. quo ad primum num. 7. Dec. in c. bonæ poſt num. 5. de appell. Abb.* optimè *in conſ. 3. num. 1. vol. 2. Io. de Sell. tract. de benefic. p. 3. q. 19. n 2.* Quæ intelligo max. procedere in poſſeſſore, ad tuendum iura ſua, per ea quæ dicit *Lapus alleg. 132.* & *Abb.* ſentit *in d. conſ. 3. n. 1.*

Nec obſtat generalis illa ſuſpenſio, cuius in priuilegio confirmationis mentio facta eſt, nam pari ratione fieri non potuit in præiudicium perfectæ donationis, & quatenus fieri potuiſſet, non pertinebat ad hanc donationem eiuſdem Regis authoritate confirmatam; Generalis enim reuocatio Principis nihil derogat negotijs illis, quæ eius authoritate confirmata ſunt *glo. in clementi. dudum, § pen in verbo pacta de ſepultur.* et *Bal. in conſ. 359. Petrus, & Cynus in l. priuilegia, C. de Sacroſanct. Eccleſ.* Nihil ergo prædicta confirmatio, quamuis extincta, nocere debet antiquioribus iuſtis conceſſionibus, ſecundum Regulas, *l. teſtamentum, C de teſtament. & l fin. C. de prædijs tamiacis. lib. 11.* & quæ eleganter ſcribunt *Hoſtienſ. & Ioan. Andr. atq; Anton. de Butr. in c. nimis in primo de exceſſib. prælato.* Itaq; hic Aloyſij hæres, ceſſante etiam confirmatione, ex primis conceſſionibus rectè ageret.

17 Poſtremo loco conſiderari poteſt, & fortaſſe non ineptè; Quod clauſula beneplaciti ad confirmationem non referatur. Etenim verba Principis ſic ſe habent (*Ad noſtrum beneplacitum confirmamus, et quatenus opus eſt, de nouo concedimus*) volebat enim Rex humaniſſimus, etiam ſi ob Regni translationem, aut aliam cauſam Federici donatio eſſet extincta, ipſe de ſuo largiri. Quo quidem caſu noua donatio fuiſſet, & ideo liberè potuiſſet ſub beneplaciti conditione donare: Itaq; ad hunc tantummodò caſum prædicta clauſula referenda eſt, nec quiſquam huiuſmodi interpretationem tamquã loquendi rationi contrariam deteſtetur. Quoniam ratio abſurdi, atq; iniquitatis vitandæ eam confirmat, quemadmodum clauſula finalis. Ita ad ſuperiora eſt referenda ne alicui iniuſtè præiudicetur, vt probat *Gozadin. in conſ. 2.* Item ne ſequatur abſurdum, vt tradit *Pariſ. conſ. 79. lib. 2. Afflict. in conſtit. de præſtand. ſacram ab Aduoc. num. 23. & Soccin. iun. in conſ. 160. n. 61. lib. 2.* Et generaliter

raliter omnis interpretatio fugienda eſt, per quam quiſquam iniuſtè damnum pateretur, aut abſurdum aliquod ſequeretur, vt *Deci.* ait *in conſ.64.n.8.et Craue.in conſ.121. n.5.* tantoq; iniquior eſſet ea interpretatio, per quam Aloyſius priuaretur fructu ſuorũ obſequiorum, quod ex multis donationibus ab eiſdem Regibus in diuerſas perſonas collatis, qui non modo cum Aloyſij meritis conferri non poſſunt. Sed nec vllam quidem operam Reipub. præſtiterunt, nulla eſt quæ fuerit reuocata: Nec eſt credendum, eum Principem, qui hominibus parum de Repub. meritis tantum indulſit fideliſſimo homini, atq; meritiſſimo, tantam iniuriam voluiſſe irrogare. Quod ſi fortè quis hoc ſibi perſuadeat, noluiſſe Regem vltra beneplacitum ſuum donationem conſiſtere, hoc quidem factum non eſt laudandum. Ideo pro ſua humanitate, atque pietate Sanctiſſimus Rex noſter illud emendare deberet. Nam *Fortunius Garſias* elegantèr, & piè in *l.gallus §.et quid ſi tantum nu.305. de liber. et poſthum. et Arius Pinell. in repet.Rub.C.de reſcindend. vendit. 1.p. n.27.* admonent Reges ſucceſſores ſuorum prædeceſſorum mala facta emendare debere. Sicut etiam hæres defuncti animam expiare tenetur, vt omnes *Docto.not.in c.ſi diligenti, de foro compet. et in c.fin.de ſepult.Abb.in c. à nobis n.5.et 13.de ſent.excom.Alex.in conſ.4.n.21.lib.2.conſ.99. nu.10.lib.4.et conſ.97. n.8. lib.7.* Quod tanto magis in hac re ſuadendum eſt Regi, cum in mente Diui Ferdinandi, nulla iniquitas vnquam cadere potuerit. Denique omnem videtur difficultatem tollere ipſius Regiæ Cameræ decretum, quo nouiſſimè pronuntiauit, eos de familia Carolorũ Ciues Aquilanos iuſtè retinere poſſeſſionem, immunitatis eis conceſſæ, ab eodem Federico; nihil refragante, quod idem Rex Catholicus prædictum priuilegium confirmauit, eadẽ clauſula beneplaciti adiecta, & animaduertant ſapientiſſimi iudices iſtorum confirmationem, eodem anno impetratam fuiſſe, quo Aloyſius Ripolla ſuam confirmationem; ab eodem Rege meruit.

18 Ergo, Sanctiſſimi Iudices, Sanctiſsimo Regi conſulite, reſtituendam eſſe donationem Aloyſij poſteris, nam hoc non minus Diui Ferdinandi religioni, quam Philippi pietati conuenit, qui ſecundum eius humanitatẽ, nedum benemerentes homines, verum etiã ignotos, & nihil de Repub. meritos beneficio vacuos nunquam à ſe dimittere conſueuit, vt ad Imperatoris *Adriani* exemplum publici parentis nomen potius, quam Regis, & Domini apud omnes ſibi compararet. Hoc ipſum expoſtulant ingentia Aloyſij merita, & ſumma ſupplicantis ægeſtas, qui ſicuti ab Aloyſio maternum genus ducit. Ita ex patre Galzeiano Scala procreatus eſt, qui vt ex ipſo Diui Caroli Imperatoris inuictiſſimi teſtimonio conſtat, omnibus in bellis, vel cum Turcis, vel cum Gallis geſtis fortiſſimam operam ſemper præſtitit; digniſſimaſque equitum, & peditum præfecturas fideliter exercuit, & in illa nobili, ſemperq; memorabili Ticinenſi pugna duos fortiſſimos adoleſcẽtes filios ſtrenuiſsimè pugnantes amiſit, & hic Liuius, qui nunc ſupereſt, ex quo per ætatem arma geſtare potuit, nullum bellum prætermiſit, in quo pro ſui Regis vtilitate ſuam operam non præſtiterit, nec periculum aliquod occurrit, cui fortiter ſe non obiecerit, & nunc duorum Nobiliſſimorum virorum progenies tanta opprimitur paupertate, vt Liuius iam ſenex, ſeptem liberis, quos habet vtriuſque ſexus, nedum dotem conſtituere, ſed nec digna alimenta præbere poſſit, ob nimiam egeſtatem, ſed etiam vix viuendi habeat facultatem. Digniſſimum ergo eſt, vt optimi Regis, parentiſque publici iuſtitiam, atque beneficentiam experiatur, & munificentiam conſequatur, & non minor huius Principis, quam *Tiberij Cæſaris* pietas videatur, qui *Æmiliæ Muſæ*, hereditatem Fiſco delatam *Æmilio Lepido* illius conſanguineo, & *Patulei* equitis Romani *Marco Seruilio* prioribus tabulis ſcripto hæredi largitus eſt nobilitatem, vtriuſque pecunia iuuandam eſſe præfatus, vt *Cornelius Tacitus* refert *in lib.2. ſuarum hiſtoriarum.*

Franciſcus Antonius Dactilus Pirronius, Iuris Ciuilis in Gymnaſio Neapolitano matutinæ lectionis interpres.

AD

AD QVAEST. VII.

Bona ſubiecta fideicommiſſo, an deuoluantur commiſſo crimine læſæ Maieſtatis.

ANNOTATIO.

SVMMARIVM.

Criminis læſæ Maieſtatis pœnæ, & inter eas confiſcatio, remiſſiuè, num.1.

Et quid in hac Ciuitate, ac Regno Neapolis, n.2. & 3.

Bona fideicommiſſo ſubiecta, an in confiſcatione bonorum veniant, à num.4. ad 12.

Et quid in feudis, ac maioratibus Italiæ, & Hiſpaniæ, à n.13. ad 16.

Et in commoditate percipiendi fructus, durante vita delinquentis, num.17. & 18.

Hanc deciſ. *typis edidit* Reg. de Marinis, *n.5.*

1 NE de Sole, an luceat cũ *Pyrrho*, vel de ligno, an lignum ſit cum *Herillo*, diſputare velle videamur, certa ab incertis ſecernẽdo; prænotãdũ eſt, quod inter alias pœnas à legibus indictas contrà perpetrantes immaniſſimum ſcelus læſæ Maieſtatis, Diuinæ, vel humanæ (quas congeſſerunt *Gigas, Bocerus, & Laudenſis in ſing.tract.de crimine læſe Maieſt. Scipio Gentilis integro tract.de coniurat. Ant. de Bellis de crim. læſæ Maieſt. Feloaga in elucidat. ad l.quiſquis, C.ad leg. Iul. Maieſt. Iac.Gothofred.in diſcurſu hiſtorico ad d.l.quiſquis, Ant. Matthæus de crimin.ad tit.de leg.Iul. Maieſt. Sauarus ad Sidonium lib.1. epiſt.7. Dempſter.ad Roſinum antiq.Rom.lib.7.c.5. D.Ioannes Vela de delictis cap. de lege Iul. Maieſt. Fornerius 3.rer.quotid. cap.17. Pichard.de delictis, verb. lex Iulia Maieſtatis, Larrea alleg.fiſc.65. cum duabus ſeqq. Boekelius de publ. Iudicijs diſquiſ. 4. D. Ignatius Gaſtone in ſuis diſcept. fiſcal., Clarus, Decianus, Farinac.* pluresque congeſti per *Harpprecht in §.3.Inſt. de publ.Iudic.*) non leuior connumeratur bonorum publicatio, ex omni iure impoſita, & præcipuè ex *Auth.bona damnatorum, C. de bon. proſcript.* ſiuè *Nouell.17.cap.12. & Nouell.134.c.vlt.* ex lariſsimè congeſtis per *Farinac.de hæreſi q.190. Guazzin. de confiſcat.bonor.concl.13.n.3. Maſſin. eod.tract.qu.3. & 4. Caſtr.Palao oper. mor.tract.4. diſp.5. punct.1. Diana coordinat.tom.6. tract.7. de donat. reſol. 25.n.4.& 5. Fagnan.in cap. vergentis, de hæretic.* ibiq; *in Commentar. D.Em. Gonzalez n.9.& ſeq.* Henric. *Pirhing. tom.4.Iur.Can.lib.5.ſect.3.* §.3. cum alijs in voto *Card.Caſtaldi*, de quo in *dec.536.num.8.p.14.recent. P.Salelles Soc.Ieſu de mater. Trib.S.Inquiſ. lib.6. cap.4.reg.459. Conſ.de Roſa conſult.4. n.2.lib.2.Boler.de decoct.debit.fiſc.tit.5. q.24.ex n.9.*

2 Quod pariter procedit in hoc Neapolitano Regno ex *Conſtitutionibus* Imperatoris Federici, contra hæreticos, Apoſtatantes, Vſurarios, Perduelles, & ſimiles, vt in *Conſt.Inconſutilem, Conſt.Apoſtatantes, Conſt.Vſurariorum, Conſt.Comes, Borrell.de Reg. Cath.præſt.cap.17.n.25.*

3 Et licet Neapolitani habeant priuilegium à Catholico Rege *Ferdinando*, vt eorum bona pro quouis delicto non publicentur, excipitur tamen crimen hæreſis, & læſæ Maieſtatis in primo capite, vt in *cap.14.d.Regis Ferdinandi, fol.41.* at. & in Pragm. *3.de immunit. Neap.* repetuntq; *Affl. deciſ.385. n.4. Reg. de Curte in diuerſ. feud.cap.incip. nunc de altera n.76.fol. 62. R.Rouit. ſuper Pragm.1. de immun. Neap.n.12. Præſ.S.C. Vrſinus de ſucceſſ. feud. p.1. q.7. art.8. n.18.verſ.Poſtmodùm Reg.Tapia deciſ. S.C. 50. num.6.*

Danza de pugna DD. tom. 2. tit. de immun. Neap. cap. 1. n. 3.

4 Illud verò in dubium reuocatur, an conſiſcatio, & bonorum publicatio procedat etiam quoad bona fideicommiſſo ſubiecta?

Quam quæſtionem fuiſſe agitatam in Regia Camera in cauſa *Io. Franciſci de Aloys* Ciuitatis Calertæ, teſtatur noſter *Author hìc*, & iudicatum refert in Collat. Conſilio ſub die 28. Octobris 1567. bona omnia eſſe reſtituenda fideicommiſſario, qui de iure debet præferri Fiſco, ſicut alij creditores præferuntur in pœnis, *tot. tit. C. pœnis fiſc. Cred. præf.* ex quo fideicommiſſarius quodammodò Creditor dicitur, quia non eſt ſucceſſor defuncti, ſed primi teſtatoris, *l. cohæredi, §. cum filiæ, D. de vulg. & pupil.* In qua cauſa ſuas quoquè deciſiones compilauere, *Reg. Reuert. in dec. 336. & Reg. Salernitan. deciſ. 50.* licet nullam de reo mentionem fecerint; Et

5 hanc *Authoris* deciſionem typis demandari curauit *Reg. de Marin. in lib. 1. reſolut. cap. 148. n. 18. & 19.* eamque recenſent, & confirmant *Franc. Cenſal. ad Peregrin. de fideic. art. 31. verſ. Et non tantùm fol. 202. Conſ. Franc. Maria Prat. diſcept. for. t. 4. cap. 5. n. 86. & ſeq. Conſ. de Roſa conſult. 4. n. 37. lib. 2.*

6 Et ſic etiam per R. Cameram ſub die 8. Iunij 1657. deciſum teſtatur *R. de Marin. lib. 1. reſol. cap. 166. num. 12.* ipſomet referente in cauſa fideicommiſſi D. *Alexandri de Montibus Marchionis Achaiæ*, qui vltrà expreſſam prohibitionem alienationis bonorum fideicommiſſi, diſpoſuit, vt nullo vnquàm tempore fiſco ius aliquod acquiri poſſit, vbi fideicommiſsi poſſeſſor in perduellionis crimen, adhuc in primo capite inciderit, ſed quod eo caſu in bonis fideicommiſſo ſuppoſitis alij vocati ex propria perſona ſuccedere deberent; & habetur in *Arreſt. 696.* ex recollectis per *eundem.*

7 Et licet aſſerant DD. aliqui, expreſſam prohibitionem teſtatoris, quod in caſu delicti bona in fiſcum non tranſeant, in fraudem fiſci factam intelligi debere, per *text. in l. filiusfam. 114. §. Diui,* ibi: *Nequè Fiſco fraudi eſſe, D. de leg. 2.* & ibi *Ripa n. 2.* quia delinquendi cauſam præbet, vt ex *Bald.* ait *Molina de primog. lib. 4. cap. 11. n. 27.*

8 In eo tamen ſenſu, & caſu intelligendi ſunt, quando ipſemet diſponens, & fideicommittens deliquit, & delictum meditans, vt bonorum ſuorum publicationem euitaret; eidem fideicommiſſo bona ſua ſubiecit cum expreſſa prohibitione, ne in Fiſcum in caſu commiſſi criminis tranſirent, ſecùs verò eſt, quando pater, vel teſtator, qui nihil deliquerit, ità diſpoſuerit; tunc enim non modò non dicitur huiuſmodi diſpoſitio in fraudem fiſci facta, quia intentio prohibentis ordinata potiùs cenſetur ad conſeruanda ſua bona inter deſcendentes, & ad publicam vtilitatem excogitata, vt ſcilicet filij ad prædicti fideicōmiſsi commoda vocati, timore pœnæ à delinquendo retrahantur, vt declarant *Tob. Non. conſ. 97. n. 2. Peregrin. de Iure Fiſci lib. 5. tit. 1. nu. 103. & ſeq. Farinac. q. 25. nu. 23. & ſeqq. Vermigl. conſ. 57. n. 1. Maſtrill. dec. 181. per tot. Guazzin. de confiſcat. concl. 13. limit. 17. n. 22. & concl. 27. nu. 7. & ſeq. Philipp. Knipſchilt de fideicomm. famil. nobil. cap. 16. num. 350. & 368. Aleſſ. Manſi conſult. 340. nu. 29. & 30. & conſ. 341. n. 2. & 3. Card. de Luca de Regal. diſc. 160. num. 10. & ſeq. M. Anton. Sabell. in ſumma diuerſ tract. t. 1. §. confiſcatio 37. n. 16.*

9 Quæ ſanè concluſio probatur, ex *l. eorum 9. D. ad l. Iul. Maieſt.* vbi expreſsè deciditur, quod iura libertorum proptèr crimen læſæ Maieſtatis non confiſcantur, ſed filijs reſeruantur, cuius ratio redditur, quod hæc iura ſint perſonalia, & ad extraneos non tranſeant. *Alciat. conſ. 67. lib. 6. Peregrin. de iure fiſci d. lib. 5. tit. 1. n. 97.* Bona autem fideicommiſſo ſubiecta ad extraneos hæredes non tranſeunt, ſtante expreſſa alienandi prohibitione:

ne: Ergò neq; in Fiſcum delinquendo, qui vt extraneus hæres in bonis confiſcatis ſuccederet, ex dictis *in q. 1. huius* §.

10 Arrident *textus in c. Imperialem* §. *illud, de prohib. feud. alien. per Feder. cap. ſi Vaſallus, ſi de feud. controu. fuer.* vbi habetur, ob delictum vaſalli non confiſcari feuda illa, quæ tantùm iure ſanguinis, aut ordine geniture deferuntur, non verò ad hæredes extraneos tranſeunt. Facit etiam, quod ob delictum perpetratum amittuntur tātum bona propria, & libera, non autem aliena, quæ quis à maioribus ſuis habuit, *l. 3. D. de interd. & releg. l. emancipatum §. fin. D. de Senator.*

11 Prætereà, qui non poteſt præiudicare contrahendo in præiudicium alterius, ſimilitèr non poteſt illi præiudicare delinquendo, *l. ſi filius 3. C. de bon. proſcript.* & publicatio bonorum alienationi æquiualet, *l. Imperator l. rogo D. de fideic. libert.* Imò fideicommiſſum non habet ab eo, qui delictum commiſit, ſed ab inſtitutore ad *text. in l. cum patronus D. de leg. 2. et l. ſi arrogator D. de adopt.*

12 Ex quibus, alijſq; conſultò omiſsis rationibus, huiuſmodi ſententiam pro veriori amplexi ſunt communiter Interpretes, quod in fideicommiſſis non ſuccedat fiſcus ob delictum poſſeſsoris, *Molina de Hiſp. Primog. lib. 4. cap. 11. n. 5. et ſeq.* alter *Molina t. 3. de iuſtit. diſp. 656. Peregrin. de Iure Fiſci lib. 5. tit. 1. n. 98. et ſeq. & de fideicom. art. 31. n. 102. ibiq; in add. Cenſal. verſ. tertia concluſio, fol. 201. & ſeqq. Knipſchilt. de fideic. famil. nob. cap. 16. ex nu. 306. ad ſeqq. Fuſar. de ſubſtit. qu. 529. Menoch. conſ. 805. & 808. vol. 9. Caſtr. Palao oper. moral. t. 1. tract. 4. diſp. 4. punct. 7. n. 8. Mieres de maiorat. par. 4. q. 23. Guttierez 2. practic. q. 66. Caſtill. tom. 6. contr. cap. 160. n. 8. Sarmient. lib. 3. ſelect. c. 3. Guazzin. de confiſcat. concl. 17. & 26. Gibalin. de negot. vniuerſ. t. 2. lib. 6. cap. 2. art. 12. R. de Marin. lib. 1. reſol. cap. 166. n. 11. & lib. 2. reſol. cap. 18. n. 2. et 3. & in obſ. ad R. Reuert. dec. 336. n. 1. Conſ. Petr. ſuper rit. M. C. 220. n. 32. verſ. ſed bona, Conſ. Altimar. in obſ. ad R. Rouit. conſ. 1. n. 26. to. 1. Carol. de Roſa ad Conſuet. Neap. de ſucceſſ. ab inteſt. nu. 596. et ſeq. Sabell. in ſumma diuerſ. tract. t. 1. §. confiſcatio n. 8. Epiſc. Fermoſin. alleg. fiſcal. 15. per tot. et alleg. 33. n. 38. D. Emanuel Gonzalez Tell. in comment. ad lib. 5. Decretal. in c. vergentis n. 11. de hæretic. D. Ioannes Torre in tract. de ſucceſſ. in maiorat. et primogen. Italiæ p. 1. cap. 31. per tot.*

13 Nec obſtat argumentum illud de feudo ad maioratum, quia nempè feuda propter læſæ Maieſtatis crimen, tàm diuinę, quàm humanæ in præiudicium agnatorum confiſcantur, *c. 1. §. deniquè, quæ ſit iuſta cauſa benef. amitt. c. 1. §. ſi Vaſallus, ſi de feudo fuerit controuerſ. inter Dom. & Agnat.* Ergò &c.

14 Siquidem verum eſt in feudo ad hæredes tranſitorio, & redacto ad inſtàr Patrimonialium, quod poteſt ob delictum confiſcari, non verò in antiquo, & familiari, quod confiſcari nequit, niſi is, contrà quem hoc facinus commiſſum fuit, eiuſdem feudi ſit Dominus; tunc enim propter felloniam in Dominum commiſsam, ad ipſum directum Dominum feudum reuerti debet in ſequentium ſucceſſorum præiudicium, vt obſeruant *Antonell. de loco legal. lib. 3. cap. vlt. qu. 8. ex nu. 56.* alijq; apud *cit. Torre de maiorat. d. cap. 31. §. 3. n. 56. et ſeqq.*

15 Sed feudatarius poſſidens feudum ex pacto, & prouidentia antiquum, ſi committat delictum directè contrà Dominum, ân illud feudum applicetur Domino, vel potiùs ad agnatos proximiores deferatur? Et *Reg. Lanar.* relatis DD. opinionibus concludit pro Domino, *in repet. feud. cap. 1. ſi vaſall. feud. priuet. cui deferat*; quem ſequitur *Fulu. nepos in add.* vbi ità deciſum refert in cauſa Aloyſij Caietani cum Comite Murconi, & Marchione Gruptularum, de quo articulo latè agunt *Reg. de Curte in diuerſ. feud. par. 1. fol. 59. ex nu. 37.*

ad ſeqq. De Medic.conſ. 3. *& conſ.*168. vbi latè *Reg. Galeota in add. num.*32. *& ſeqq. Bottilier. de ſucceſs. ab inteſt. theor.* 107. *Præſ. Vrſin.de ſucceſs.feud. par.* 1.*q.*7.*art.*1. *& ſeq.Conſil.Altimar. in obſ.* ad *Reg. Rouit. conſ.* 1. *num.*28. *& ſeq. tom.*1.

16 Aduertendum tamen eſt, quod præſata omnia adaptantur potiùs in fideicommiſſis Italiæ, quàm maioratibus Hiſpaniæ; in his enim cum plerumque accedat Regius aſsenſus, & facultas cum declaratione, quod non fiat præiudicium Regio Fiſco, ob delicta læſæ Maieſtatis, abſque dubio in prædictis caſibus confiſcatio nequit euitari, *Reg. de Curte par.* 1. *diuerſ. feud. fol.*61.*num.*63. *Fermoſin. d.alleg.* 15. *num.*11. *& ſeq. Gonzalez Tellez in comment.ad lib.*5. *Decret. tit.* 7. *de hæretic. cap.*10. *num.*11. *verſ.quæ ſententia limitatur, Card.Caſtaldus in dec.*36. *par.*13. *recent. num.*75. *& ſeqq. Torre d.cap.*31. *num.* 7.

17 An verò ſaltèm cõmoditas percipiẽdi fructus pertineat ad Fiſcum, durãte vita delinquentis? Pro Fiſco multi pugnant, ex eo, quia licet vſusfructus formalis ob alienationis prohibitionẽ ſit inalienabilis, non tamen prohibetur alienari quædam facultas fructuum, ſeù commoditas percipiendi fructus ipſius maioratus, poſt alios *Torre d. cap.*31. §.11. licet diſſentiat *Carol. de Roſa ad Conſuetud. Neap. in Conſuetud. ſi moriatur num.*590.

18 Quæ opinio licet ſit vera, quatenùs agatur de ſimplici fideicommiſso, adiecta alienationis prohibitione, nõ tamen cum clauſulis denotantibus priuationem fideicommiſſi ante delictum, & eſi expreſsè dictũ ſit, quod neque commoditas percipiendi fructus ad Fiſcum poſsit tranſire, durante vita, ad tradita per *Fermoſin. d.alleg. fiſc.*15. *num.*24. *Manſi conſult.*111. *num.*38. *Torre cap.*31.§.2. *num.*40.*& ſeqq.*

AD QVAEST. VIII.

Si fideicommiſſum ſit factum, *ſi ſine liberis deceſſerit*, an bona publicentur commiſſo crimine ab illo, qui liberos procreauit.

ANNOTATIO.

SVMMARIVM.

*Fideicommiſſo facto, ſi ſine liberis deceſſerit, an bona publicentur, commiſſo crimine læſæ Maieſtatis per grauatum, liberos habentem? Pro Regio Fiſco arguitur, à n.*1.*ad* 7.

*Sed contrarium amplectitur cum Dom. Reg. hìc, quod bona fideicommiſſarijs reſtituantur, à n.*8.*ad* 13.

Hanc deciſ. *tranſcripſit* Reg.de Marinis, *n.*9.

*Et quid ſi filij eſſent nati ante delictum, n.*14.

1 EAdem in cauſa, de qua in *præcedenti deciſione*, alia euenit non modica difficultas, ex quo fideicommiſſum erat factum cum hac conditione, vt ſi grauatus ſine filijs deceſsiſset, teneretur reſtituere fratribus; & commiſso crimine læſæ Maieſtatis, fuit capite truncatus, eiuſque bona publicata, relictis filijs; Quapropter Fiſcus opponebat, bona non eſse fideicommiſsarijs reſtituenda, quia non erat factus caſus reſtitutionis; ſi nempè ſine liberis deceſſerit; cum in conditionibus merum factum attendatur, an ſcilicet naturaliter viuant, nec ſit quærendum, an poſsint ſuccedere, *Rota deciſ.*151. *per tot.p.* 3.*recent.* probaturq; ex *l.qui hæredi*

redi in princ. & l.Mæuius, D.de condit. & demonſtr.

2 Præterea vrget *text. in l.filius fam. §.cum quis rogatus D.de leg.*1.vbi ſufficit, quod grauatus procreauerit filios, ad hoc, vt fideicommiſſum expiret, licet filij prædicti hæredes non ſint, nec bona obtineant; non enim eſt inconueniens, vt quis faciat deficere conditionem, & tamen non poſſit ſuccedere, *Salycet.in l.1.C.de condit. incert. Gratian. diſcept.for.*599. *n.*24. *Fuſar.conſ.*88.*n.*10. *Rota deciſ.*151.*n.*1. *et* 2.*p.*3.*recentior.*

3 Et ſic, vbi etiam ex teſtatoris iudicio fœminę excluſę eſsent à ſucceſsione, adhùc tamen illarum exiſtentia de facto ſufficeret ad impediendam purificationem conditionis, ſub qua quis vocatus erat, iuxtà celebrem, ac in materia magiſtralem deciſionem in *Romana fideicommiſſi de Soricijs corã Carillo inter ſuas deciſ.*266.repetitam apud *Manſi conſult.*80. *t.*1. ex eadem ratione, quoniã ſtant benè ſimùl, aliquem non eſse ſucceſſibilem, & tamen impedire purificationem conditionis, *Card.de Luca de fideicomm.diſcurſ.*40.

4 Confirmatur ex *textu in l.quiſquis, §.vxores C. ad l. Iul. Maieſt.* vbi ſola exiſtentia filiorum, licet incapacium, facit, quod mater ſit vſufructuaria, quæ aliàs fuiſset proprietaria, filijs non exiſtentibus, & omnia demum ipſa mortua ad Fiſcum deferuntur, *Farinac.p.*5.*q.*116.*nu.*121. *Ant.Matth. t.*3.*cap.*3.*n.*22.

5 Pugnat inſuper *text.in l.ex facto, §. ex facto, D.ad Trebell.* vbi ſi quis eſt inſtitutus, & grauatus de reſtituendo hæreditatem Titio, ſi ipſe hæres moriatur ſine liberis, filij qui ſunt nati, vel concepti, antequàm hæres ſit deportatus, faciunt deficere conditionem, ſecùs ſi nati, vel concepti ſunt poſt hæredis deportationem: In caſu autem, de quo hìc, filij erant nati ante crimen hęreſis per eum patratũ: Ergò faciunt deficere conditionem in fauorem fiſci, vt eſt *gloſ. in ver. deceſſiſſe*, *Surdus conſ.*90. *num.*21. *et* 22. *vol.*1.

6 Nec obſtare videtur, quod filij rebellis sũt inſucceſſibiles, incapacesq; & ſic pro mortuis habentur; quia ad hoc, vt dicatur eueniſse conditio ſubſtitutionis, non ſufficit, quod pro mortuo habeatur, ſed mors naturalis requiritur, *d.§. ex facto, & l.ſtatius §. Cornelio felici D.de iure fiſci*, vbi loquitur in deportato, quem volunt omnes pro mortuo reputari, & tamen per deportationem negat *text.* ille, eſse locum ſubſtitutioni conceptæ, ſi deceſserit ſine filijs; Imò eſtò pro mortuis habeantur, hoc eſt per fictionem, nàm verè viuunt, quia ambulant, rident, & omnes actus, vt prius, naturalitèr exercent: Conditio autem ſub quã fuit cõceptum fideicommiſſum, debet verificari, non in actu ficto, ſed in vero, vt in principio dicebamus, ex *d.l.Mæuius*, & verbũ, *decedere*; importat mortem naturalem, *l.intercedit D. de cond.et demonſtr.l. qui duos §.ſi maritus D.de reb.dub. l.ſi deceſserit D.qui ſatiſd.cog.*

7 Propenſiùs dicitur, quod habentur quidem pro mortuis, ſed non in omnibus, quia interim poteſt reſtitui, & bona reacquiri, vt *in d.l.intercedit, & d. §. Cornelio*, & poteſt ante eum decedere fideicommiſsarius: Cum igitur mors ciuilis non producat in omnibus eundem effectum, quem produceret mors naturalis, nõ faciet euenire cõditionem fideicommiſſi, ſicut ſi eſset mors naturalis, vt latè fundat *Surd.conſ.*90. *num.*23. *& ſeqq. vol.*1.

8 His tamen non obſtantibus contrarium concludit noſter *Author hìc num.* 7. quod nempè bona reſtituantur fideicõmiſsario, etiam quod exiſtant filij rebellis, quia cum ipſi ſint incapaces, ex *l.quiſquis §. filij C.ad l. Iul. Maieſt.* habẽtur pro non natis, & paria ſunt non eſse, & inutilitèr eſſe, vt in puncto firmat *Fab. de Anna lib.* 1.*conſ.*9. *num.* 13. *&* 14. & ſic idem noſter *Author* deciſum fuiſse teſtatur

die

die 28.Octobris 1567.accedente voto Spect. Regentium, quod fratres *Io. Franciſci de Aloys*, qui fuerat decapitatus ob crimen lęſæ Maieſtatis diuinæ, venirent ad eius bona ex fideicommiſso Patris communis, excluſo Fiſco, & filijs. Et hanc *Authoris*
9 *ris deciſionem* typis imprimendam duxit, *Reg. de Marin. lib.*1. *reſol. cap.* 148. *num.*20. *& ſeqq.* eamque refert, & ſequitur *Montan.de Regalib. tit.bona cōmittentium crimen lęſę Maieſtatis num.*10. *fol.*302 & habetur etiam deciſio eiuſdem cauſæ apud *Reg.Reuert. deciſ.*336. & *Reg.Salernitan. deciſ.*50. *num.*21. *& ſeqq.*

10 Nec obſtant argumenta adducta, quia quando ſunt penitùs incapaces, tunc Fiſcus non capit ab ipſis, ſed defertur agnatis proximioribus, vel fideicommiſsarijs hæreditas, ac ſi ipſi nunquam nati fuiſsent; Et *text.in d. l.quiſquis §.vxores*, procedit, quando proprietas fuerat patris, & ob rebellionem ipſius fuerat deuoluta Fiſco, quia ità erat concepta donatio vxori, vt firmat noſter *Author hìc nu.* 10.*&* 11.

11 *Text.*verò *in l.ex facto §.ex facto D. ad Trebell.*non debet intelligi ſecundum *Gloſ.* ibi; quia *Vlpianus in d. §. ex facto*, in primo reſponſo non declarat, cui nàm deferantur bona, fiſco nè, an filijs; & quod ibi filij habeantur pro iàm natis ad ipſorum beneficium, quia erant capaces ad ſuccedendum, & per conſequens ad excludendum fideicommiſſarium, quia filius deportati de illo iure capax eſt ad ſucceſsionem, *l.1.& l.fin.D.& C.de bon. damn. Author hìc num.*8. vnde licet *Bart.* alijq; communitèr firment *in d.* 1. *reſponſo* fideicommiſsum deficere ad fauorem fiſci; re vera tamen ex illo *textu* hoc non probatur, quoniam ſenſus *Vlpiani* eſt, vt filij ante deportationem concepti faciant deficere cōditionem fideicommiſſi contrà fideicommiſsarium, de quo agebatur ibi, pro intelligentia mentis teſtatricis, *Andr.Siculus in l.cum acutiſſimi in* 2. *arg. partis affirmatiuæ C. de fideicomm. Oddus Peruſin. de ſubſtit. compendioſa partic.*6.*inſpect.*2.*concl.*3. *Ioſeph.de Ruſticis in tract.an, & quando filij in conditione poſiti cenſeantur vocati lib.*1.*cap.*2.*num.*69.*& ſeqq.* Imò *Vlpianus* in dicto primo reſponſo, non agit contra filios, ſed contra fideicommiſsarium: Ergò hoc ſupplere contrà filios, qui faciunt deficere coditionem, eſſet diuinatiuum, *Marta de ſucceſs.legal. par.*1.*q.*8.*art.*2. *n.*4. 5. *&* 6. & latè interpretatur *Amaya in l.* 1. *C. pœn. fiſcal. à num.* 28. *& lib.* 1. *obſeru. cap.*11. qui *& cap.*12. inſurgit cōtrà *Anton. Fabrum lib.* 17. *coniect. cap.* 20. curantem illum *textum* emēdare, & attribuere *Triboniano* magis, quàm *Vlpiano*.

12 Filij autem damnati pro crimine lęſæ Maieſtatis, quia omninò incapaces, pro mortuis habentur, ideò grauatus dicitur deceſſiſse ſine liberis, & per conſequens ſubſtituto fit locus, & DD. *in d.l.ex facto §. ex facto*, dicunt, in damnato ad metallum ſtatim diem fideicommiſsi extitiſse, nec mortem naturalem eſſe expectandam, itaùt verè ſine liberis ſtatim deceſſiſse dicatur, vt concludit poſt alios *Conſ.Fab.de Anna lib.*1.*conſ.* 9.*n.*17.*&* 18. Nec eſt in conſideratione, quod mors ciuilis non operatur eundem effectum, ac mors naturalis, ex quo poſſet is, qui fuit damnatus, reſtitui; tùm quia dependet hæc reſtitutio à voluntate Principis, & ideò iudicatur impoſſibilis, *l. apud Iulianū §.fin.D.de leg.*1.tùm etiā quia eſt *text.* in contrarium *in l. intercedit in fin. D. de condit.et demonſtr.* vbi damnatus ad metalla habetur pro mortuo, & non admittitur, quamuis à Principe poſſit reſtitui; Ergo reſtitutio, quæ fieri poſſet, non impedit, quominùs habeatur pro mortuo.

13 Sed omnis contentio tollitur, ex quo illa opinio, quod ex delicto paterno filij, & deſcendentes, confiſcationem patiantur in bonis independentèr à patre ſibi deuolutis, vt ſunt

fidei-

ſideicommiſſo, ac maioratui ſuppoſita,nõ placet *Molinæ de Hiſp.primog: lib.4. cap.11. num. 51.* & latè defenditur à *Knipſchilt de fideicomm.famil.nobil.cap.16. num.318. et ſeqq.* ac vti veriorem amplectitur *Io: Torre in tract. de ſucceſs.in maiorat. par.1. cap.34.§.4.* quia cum maioratus ſucceſsio à primo inſtitutore,non autem à ſequenti ſucceſſore pendeat, ex eo tempore, quo filius natus eſt, illi acquiſitum fuit quoddam ius formatum ex ſpe firma, & inuariabili, quod ius etiam patre viuente formatum,& conſiderabile, nulla lex de crimine læſæ Maieſtatis loquens, filio auferre valet, ſed ſolùm potentiam ſuccedendi in ijs, quæ eo tempore acquiſita non erant, *Menoch. conſ.808. n. 9. et ſeqq.* alijque penès *Molin.vbi ſuprà nu. 53.* firmantquè *Add. ad Molin. d.l.ex nu. 50. ad 57. Rox. de incompatibil.par.3. cap.2.num.33.Caſtr.Palao oper.moral: tract.4.diſp.5.punct.18. n.1. et 2.*

14 Et quatenùs contraria ſententia eſset ſequenda, ea nullatenùs procederet in caſu, quo filius natus eſset ante delictum, vt in ſpecie præſentis *deciſ.* vbi filij erant nati ante crimen hæreſis perpetratum; Nam pœna infamiæ, & incapacitatis ſucceſsionis, quæ à iure filijs hæreticorum, aut rebellium infligitur, ad natos ante cõmiſsum delictum nõ extenditur, *Calderin. conſ.3. de hæretic. per tot.* cum alijs apud *Molinam d.lib.4. cap.11.n. 53.* vbi dicit, quod hæc opinio eſt ſequenda,tametſi multi contrariam teneant,& multis relatis comprobatur per *Rox.de incompatib.p.3. c.2. nu.24. Conſ. Paſchal. de patr. poteſt. p. 4. c.5. n.55. Palao d.tract.4. diſp.7. punct.2. n.15. Marta vot. 252. per tot. et p.1.de ſucceſs.legali q.7.art.1.num.9. et ſeqq. Reg.de Marin.lib.2.reſol.cap.95. n.1.et ſeqq.* vbi pro filijs natis ante delictum veriorem cenſet opinionem, ſecundùm quam iudicatum refert per Regiam Cameram in cauſa perduellionis olim *Principis Santiæ*, cuius filij ante delictum nati ad fideicommiſſum gentilitium fuerunt admiſsi; Addit inſupèr *Marta d.art.1.n.10.* quod *d. l. quiſquis*, quoad filios hodiè non ſeruatur,neque in vſu habetur.

AD QVAEST. IX.

Quando in refutatione fit excluſio fœminarum, an ex hoc reddatur inualida refutatio; vel ſit ſimplex, vel conditionalis.

ANNOTATIO.

SVMMARIVM.

Refutatio facta filio pro ſe, & filijs maſculis tantùm, excluſis fœminis, an ſit valida, n.1.& n.4.

Refutationes proximè ſucceſſuris factæ, conditionalitèr,& non purè,an abſq; aſſenſu valeant, n.2.& 3.

Et quid in contractu obligationis feudi, vel reſeruato vſufructu, vel aliqua annua quantitate, à n.5. ad 7.

Feudatarius, an poſſit in fauorem maſculi de familia diſponere, excluſa fœmina legitima ſucceditrice, ac etiam ſubſtitutionem facere, à n.8.ad 13.

Fideicommiſſa, an inſtitui poſſint in feudis infrà terminos ſucceſſionis in hoc Regno, n.14.et 15.

HVius deciſionis ſpecies eam tangit dubietatem,an refutatio abſque aſſenſu, quæ continet pacta alterantia naturam feudi, aut reſeruationes, per quas refutanti reſeruatur ius in feudo,ſit valida?

1 Qua in quæſtione noſter *Author hic num.29.* deciſum refert in cauſa *Ill. Ducis Magdaluni cum D. Ioanna Carafa*, ipſo referente in Reg.Collat. Conſ. die 19. Ianuarij 1571. quod donatio facta per olim *Ducem Magdaluni* ſuo filio primogenito pro ſe,

&

& filijs maſculis tantùm, eſset inualida, tanquàm refutatio ex defectu aſſenſus nulla, quia excluſio fęminarũ non poteſt fieri ſine aſſenſu, cum mutet naturam feudi, vti contrà inueſtituram, quæ dat legem, & naturam feudo, maximè, quia vocabantur maſculi vlteriores in gradu, quo caſu oriebatur quodammodò fideicõmiſsum in perſonam aliorum maſculorum, & feudum de hæreditario efficiebatur feudum ex pacto, & prouidentia.

2 Quæ concluſio confirmatur, quia, licet Iura feudalia, quæ ſtrictiſſimè feudalium rerum alienationem prohibuerunt, hunc rigorem relaxauerint, vbi feudatarius feudum ipſum à ſe abdicando, in alium in eadem inueſtitura comprehenſum, ac proximè ſucceſſurum transfert, quam noſtri *refutationem* vocant, vt *in cap.* 1. §. *& ſi libellum, de alien. feud. paterni, in c.* 1. §. *ſed etiam, per quos fiat inueſt.* & propriè *in cap.* 1. *de Vaſallo decrepitę ætatis*; Attamen, vt hæc refutatio valeat, requiritur, vt ſit pura, & ſimplex, nullamq; admixtam habeat conditionem, aut reſeruationẽ, itaùt refutatarius omnem feudi commoditatem conſequatur, ex *Baldo in cap.* 1. *num.* 6. *de alien. feudi paterni, Prę. de Franch. dec.* 71. *n.* 17. *& deciſ.* 591. *n.* 4. *Reg. de Ponte conſ.* 12. *nu.* 16. *&* 17. *& de poteſt. Pror. tit.* 2. *de refutation. feud.* §. 1. *R. Rouit. in pragm.* 4. *de feud. nu.* 8. *Reg. Marcian. diſp.* 80. *n.* 19. *Præſ. Merlin. controu. for. cent.* 2. *c.* 57. *n.* 5. *P. Molfeſ. ad Conſuet. Neap. p.* 4. *tit. de renunc. q.* 1. *n.* 6. *Conſ. Roccus in tract. de officijs rubr.* 13. §. *Quintus caſus eſt num.* 25. *Conſ. de Roſa lib.* 1. *conſult.* 59. *n.* 4.

3 Conditiones autem, ſeù qualitates refutationi adiectę, quę ipſam feudi naturam alterant, dubitari non poteſt, quin illę totam refutationem corruere faciant, *textus eſt in Cap.* 1. §. *profectò. de lege Corradi.* ſecundum communem intellectum, cuius verba ſunt: *Profectò ille, qui ſuum beneficium alijs dat in feudum, non debet alia lege dare, niſi qua ipſe habet, ut ſi habeat ſibi, ſuiſquę hęredibus (quod intelligi debet de ſolis maſculis) non debet alijs dare, vt habeat ipſe, & ſui hæredes maſculi, & fæminæ; vnde quibuſdam placet, quod qui taliter dedit, eo ipſo beneficium amittit*: Et licet *textus* alias opiniones referat, nihilominùs hæc ibi communitèr recipitur, *Iſernia ibid. ſub num.* 14. ibi: *Et hoc videtur verius*, & ante ipſum *Iac. de Beluiſo*, qui *textum* illum legit ſub §. *ſimiliter*, & ibi *Bald. & Aluarot. nu.* 1. *Camerar. in cap. Imperialem fol.* 32. *col.* 3 *lit. P. Marcell. de* Mauro *alleg.* 28. *ſub nu.* 7. quem ſequitur *Conſil. Roſa d. conſult.* 56. *num.* 13. Et hoc maximè procedit in hoc Regno, in quo feudatarij non poſſunt dare ſub alia forma, & natura, quam ipſi habent, ſed nec ſub eadem lege dare poſsunt ſine Regio aſſenſu, vt ex *Conſtit. Regni, Conſtitutionem Diuæ Memoriæ*, rectè obſeruat *Reg. Capyc. latro conſult.* 81. *num.* 18. *lib.* 2.

4 Cum igitur in caſu *Authoris* noſtri donatio facta fuiſset filio primogenito pro ſe, & filijs maſculis tantùm, cum vocatione maſculorum vlteriorum in gradu, dubitari proindè nullo modo poteſt, immutari horum feudorum naturam de feudis hæreditarijs, & in quibus fœminæ, etiam ſecundùm leges Regni ſuccedunt, in feuda ex pacto, & maſculina, perpetuoque fideicommiſso ſubijci, quæ omnia nullatenùs ſubſiſtere poſſunt, nec etiã cum aſſenſu Proregis, ideoq; omninò donationem irritant, vt in terminis habetur apud *R. Capyc. latr. in conſul.* 81. *&* 82. *lib.* 2. *Conſ.* Marcell. Marcian. *conſ.* 52. *&* 69. *vol.* 2. & *Prę. Vrſin. in ſeq. conſ.* 70. *Conſ. Ioſeph de Roſa lib.* 1. *conſult.* 59. *à num.* 15. & ante eos Marcell. de Mauro *d. alleg.* 28. *ſub num.* 7.

5 Vnde contractus obligationis feudi, licet cum proximè ſucceſſuro initus, tanquàm non continens ſimplicem refutationem, nullius eſt roboris, vt iudicatum refert *Camerar. in*

d. cap.

d.cap.Imperialem fol. 31. *lit.A.*& *Reg. Lanar. conſ.* 18. *num.* 5. deciſum tradit, obligationis contractum, eò quod refutatio non ſit, cum proximè ſucceſſuro, non valere in cauſa *Ill. Marchionis S. Lucidi*, quam etiam refert *Præſ. de Franch. deciſ.* 71. *n.*17. *& in deciſ.*591.*num.*2.concludit, non valuiſſe donationem Terræ *Limatulæ* factã à *D. Virginia Gambacurta* eius filio, eo quod aderat pactũ, quo feudum remanebat obligatum; Proùt etiam reſeruatio non valet, ſi per illam conſtituitur ius in feudo, puta, ſi pro obſeruantia promiſſorum hypothecæ ſubijciatur, vel ſi alia pacta apponantur, *Loffred.conſ.*3. *&* 9.*Anna alleg.* 35. *Præſ. de Franch. deciſ.*3. *num.*9. *Reg.Lanar.conſ.*73.*num.*3.*De Georg.alleg.*17.*num.*45. *Reg.Marcian. diſp.*80. *num.* 19. *& ſeqq.* & ſic eſſe intelligendam deciſionem relatã per *Reg.de Ponte deciſ.*12. ait *Conſ. Altim. in obſ. ad R. Rouit.conſ.*59.*n.*11. *lib.* 2.

6 Similitèr ſi à refutante ad ſui commodum eſt reſeruatus vſusfructus, & ſuper eadem reſeruatione non fuerit ſpecificè impetratus aſsenſus, ex indiuiduo voluntatis contrahentium, qui vtiq; vnum ſine altero non egiſſent, corruit etiam ipſa feudi refutatio pactionata, proùt egregiè poſt alios probant *Reg. Marcian. diſp.*80. *Conſ. Rocc. de offic. rubr.*13.§.5.*n.*26. *& ſeqq.Card.de Luca de feudis diſcurſ.* 76.*num.*1.*Conſ. de Roſa d. conſult.*59. *num.*12.*& ſeqq.Conſ. Altimar. in obſ. ad Reg.Rouit.d.conſ.*59. *num.*1.*& ſeqq. Epiſc.Rocca diſp.iuris cap.*60.*num.*7.*&* 8. *vol.*1.& *cit.de Roſa nu.*10. reſpondet illi celebri doctrinæ *Iſerniæ in c.* 1.§.*etſi libellum num.*4. *& ſeq. de alien. feud. paterni*, aſſerentis, quod *refutatio valeat, cætera pacta non*, quæ eſt intelligenda de pactis extraneis, & ſeparatis ab ipſa refutatione, secùs quando ſunt correſpectiuè ad refutationem, & refutans non eſſet aliàs refutaturus, proùt etiam interpretantur *Loffred. d. conſ.*3. *num.*18. *Lanar. conſ.*73. *num.*3.

7 Valere autẽ refutationẽ, ſi nõ fuit reſeruatus vſusfructus, ſed adſit aliqua annua reſeruatio in pecunia, vel in fructibus, ex quo nullum ius ſuper feudo eſt conſtitutum, firmant *Reg. Reuertcr. deciſ.*550.*tom.* 2. *vbi Reg.de Marin.num.*1.latè *Conſ.Roccus d.rubr.* 13.§.*quintus caſus eſt &c.n.*9. *& ſeqq. Conſ. Altimar. d. obſer. ad Reg. Rouit. conſ.*59. *num.*9. *& ſeq. Paſqualinus in tract.de differentijs inter Sicul.et Neap. differ. diſponendi de feudo inter viuos ex num.*65.

8 Veruntamen aduertendum ducimus, quod ex Gratia huic Regno conceſſa per Auguſtiſs. Regem *Philippum II.* anno 1595.confirmata anno 1622.in menſe Auguſti, & poſteà exequutoriata in menſe Martij 1623. cum expeditione priuilegij, & regiſtrata anno 1624. (ideòq; hodiè de illius validitate diſputari non poſſe, ait *Conſ. de Roſa in prælud. feud. lect.* 10.*n.*17.*in tom.*2.*conſult. poſthum.* legiturque *in pragm.*33. *de feudis*) feudatarius tam in actu inter viuos, quã in vltima voluntate poteſt de bonis feudalibus diſponere in fauorẽ maſculi de familia, excluſa fœmina, quæ immediatè ſuccederet in feudo hæreditario, & aſſenſus habetur pro præſtito; De cuius gratiæ interpretatione peritiſſima Cõmentaria elucubrauit doctiſſimus I.C. *Io. Leonard. Rodoer.* quæ iam ſub prælo extant.

9 Quæ gratia fuit pluries obſeruata, vt in refutatione facta per *Ill.Principem Collis* in beneficium *Fabritij de Summa* fratris vtrinque coniuncti de Terra, & titulo Marchionis *Circelli*, dum tempore refutationis habebat filias fœminas, & in alijs exemplis relatis per *Fulu. Lanar. in addit. ad Reg. Lanar. in repet. cap.* 1. *num.*2. *de ſucceſs.feud.fol.*242. *Montan.de regal.* §.*fin.num.*7. *cum ſeqq.* Reg. Rou.*deciſ.* 94. *Reg. Sanfel. deciſ.* 262. *Conſ.*Rocc. *reſp.*44. *to.*1. *De Luca ad Præſ.de Frãch. deciſ.*1. *num.*4. *Conſil. Altimar. in obſ.ad* R.Rouit.*conſ.*1. *n.*21. *et* 22.*to.*1.

10 Sed opportunè hic quæritur, àn

V feu-

feudatarius habens filios, maſculum nempè, & fęminam, inſtituendo maſculum valeat in vim huius gratię diſponere, vt eo moriente ſine liberis, ſuccedere debeat alius maſculus de familia feudatarij in gradu ſucceſsibili, itaùt eueniente caſu, quo defuncto ſine liberis filio, ad eius ſororis excluſionē, in vim ſubſtitutionis, admittendus veniat maſculus ſubſtitutus?

11 *Reg. Capyc. latro conſult. 76. num. 35.* probat, vigore dictæ gratiæ poſſe fieri ſubſtitutiones, & fideicomiſſa à feudatarijs, ſcribendo in cauſa *Ill. Principis Roccæ Aſpidis* Marci *Antonij Philomarini*, ac *Ducis Perdiſumi*, contrà *D. Iſabellam Philomarinam Comitiſsam Conuerſani*, quam ſententiam tuetur etiam *Conſ. Franc.* Maria *Pratus pract. obſ.c.78. per tot.*

12 Sed huiuſmodi diſpoſitionem in vim præfatæ gratiæ nullam habere poſse ſubſiſtentiam, fundant *Montan. de regalib. §.fin. num.7. verſ. ſed num poſsit feudatarius fol. 321.* & *Reg. de Marin. lib.1. reſol. cap. 176. num. 76.* vbi ità diffinitiuo laudo pronunciatum refert in dicta cauſa ſucceſſionis *Principis Roccæ Aſpidis*, vt *in reſolut. 189. num.89. et reſ. 219. num.4. lib.2. Conſ. Roccus de offic. d. rubr. 13. §. quartus caſus eſt num.65. et ſeqq. Paſqualin. in comment. ad pragm.34. de feudis nu. 16. fol. 447.* Et *Conſ. de Roſa in lect: feud. 10. à num.22.* poſt *Reg. de Ponte*, & alios ait, quod poſſit diſponi per quemlibet actum, ſiuè directum, ſiuè obliquum, dummodò vnica ſit diſpoſitio, & non plures vna alteri ſucceſſiua per plures diſpoſitionis gradus, quia non permittitur, vt per *Præſ. de Franch. deciſ. 153.* & in eadem cauſa *Reg. de Ponte conſ.57. lib.2.* quæ deciſio contrà *Pratum* defenditur per *De Luca in obſ. ad cit. Præſ. à num.3.*

13 Quæ opinio probatur, quia ſi admitteretur, valere huiuſmodi diſpoſitionem, ſequeretur licere feudatario ſubſtitutionem in feudis facere, ſed hoc expreſsè prohibetur per *prag.4. cap.6. de feud.* deindè quia voluit Rex in gratia prædicta, vt poſſet feudatarius illum de familia inſtituere hæredem, qui fęmina non exiſtente diſpoſitionis tempore eſset legitimus ſucceſſor, ibi: *In beneficio di quel maſcolo delle loro famiglie, quale nel tempo della diſpoſitione ſuccederà, non eſſendoci femina in proximiori gradu.* Sed in caſu poſito diſpoſitionis tempore legitimus ſucceſſor erat ille, qui fuit inſtitutus, non autem ſubſtitutus, ergo diſpoſitio inualida eſt; *Reg. de Marin. et Conſ. Rocc. cit. loc.*

14 Cæterum Sereniſs. Rex noſter *Philippus IV.* expetente noſtra Ciuitate eidem conceſsit, vt Barones, & feudatarij huius Regni Neapolis poſſint fundare maioratus in ſuis feudis, infrà terminos tamen feudalis ſucceſſionis permiſsæ (quæ ex eadem gratia ampliata fuit in beneficium comprehenſorum in quarto gradu, tam virorum, quàm fœminarum) adiectis etiam his verbis, *itaùt reſtitutionis, ſeù fideicommiſſi onus, vlteriùs in detrimentum iuris deuolutionis nobis, et noſtræ Regiæ Curiæ competentis non procedat*, vt habetur in Regalibus literis de anno 1655. in *prag.34. de feud.*

15 Ex qua *prag.* colligitur, quod non tam è permiſsione fundandi maioratum, quam è prohibitione, ne fideicommiſsi onus vlteriùs procedat, conceditur, poſse fieri ſubſtitutionem vulgarem fideicommiſsariam, quæuè haberet tractum ſucceſsiuum, tum quia maioratus, atque ſubſtitutionum earum conuenientia eſt, *Molin. de primog. lib.1. cap.1. n.8. verſ. earū autem*; tùm etiam quia onus fideicōmiſsi dum ſupponitur, habetur fideicommiſſum pro conceſso expreſsè, *l. ab eo C. de fideicom.*, vt in terminis huius gratiæ breuitèr obſeruat *Conſ. Altimar. in add. ad Rouit. conſ.83. n.6. lib. 2.* & fuſo calamo *Paſqualinus in commentar. ad cit. pragm.34. de feud. num.15. & ſeqq. è fol.447.*

AD QVÆST. X.

Bona hæreticorum, à quo die intelliguntur confiſcata.

ANNOTATIO.

SVMMARIVM.

Bona hereticorum, à quo die confiſcata intelligantur, àn ante abiurationem, vel ipſo iure, vel à tempore ſententiæ condemnatoriæ, à num. 1. *ad* 5.
Et quid in Regno, num. 6.
Et an poſſeſsio maneat penès reum, num. 7.

1 ARticulus iſte, teſte noſtro *Authore*, examinaminatus fuit in cauſa *Io: Berardini Gargani*, qui, dum fuiſſet cõfeſſus crimen hæreſis, & abiuratus, poſteà fuit relapſus, & proindè condemnatus ad mortem, & bonorum confiſcationẽ, vnde dubitari contigit, ſi poterat confiſcari quædam domus per eum vendita per ſex menſes ante primam abiurationem?

2 Et non obſtantibus oppoſitionibus Fiſci patroni *Marcelli de Mauro*, quẽ virum doctiſsimum noſter *Author* appellat *hic num.*4. fuit per Regiam Cameram deciſum negatiuè die 17. Martij 1567. referente Præſidente *De Eſcobar*, ex quo non ſufficiebat ſimplex coniectura ad confiſcandam domum, pręſumi ſcilicet ſempèr fuiſſe in eadem damnatione, dum fuerat relapſus, & cum vẽditio domus præceſſiſset per ſex menſes tantùm antè abiurationem, & confeſsionem delicti, prætendebat Fiſcus, domum eſſe confiſcandam, ac ſi poſt confeſsionem delicti, vendita fuiſſet, ſiquidem debebat probare per veras, & dilucidas probationes, delictum iàm fuiſſe perfectè patratum tempore venditionis, & præſumptiones illas non ſufficere ad relaxationẽ domus, ad *text.in l.fin.C.de probat.* Quam *Authoris* noſtri *deciſionem* referunt, ac ſequuntur *Io: Bapt. Thor. in add. ad Reg.Salernitan. deciſ.* 50. *num.* 14. *& in comp. deciſ.par.*3. *ver. bona heretici fol.*117. *& Conſ.Franc.Maria Pratus diſcept.forenſ.tom.*4.*cap.*5. *num.* 71. *& ſeqq.*

3 Annotandum verò eſt, an hæc publicatio bonorum contingat ipſo iure, itaùt à tempore patrati criminis, ideſt lapſus in hæreſim, amittat reus verum dominium rerum ſuarum, an verò à tempore ſententiæ condemnatoriæ bona ipſa publicentur? Quo in dubio variæ feruntur opiniones, ſed præſciendum eſt, quod in caſibus, vbi dè pœna criminis, vel nullitate actus agitur, opponuntur ipſo iure, & per ſententiam, itaùt pęna dicatur incurſa ipſo iure, vbi lex ipſa ſtatim admiſſo crimine ſententiam per ſe fert, & per ſe pęnam præſcribit, & ſententiam Iudicis imponen-
4 tis non exigit; Dicitur autem, pœnam ipſo iure incurri, vbi reperiuntur hæc verba, *ipſo iure, ipſo facto*, vel vbi in præteritum, vel præſens *textus* verba concipiuntur, vt ſi dicatur, *ſit priuatus, ſint confiſcata, amittat, ſciant ſe incurriſſe*, vel *amiſiſſe*; ſecùs ſi in futurum tempus, ad Iudicem, vel factum hominis referuntur, nempè *incurrat, Iudex priuabit, reuocabit*, vel quid ſimile, vt varijs exemplis exponunt *Tiraquell. in l. ſi vnquam verbo reuertatur num.*142. *Alphonſ. à Caſtro de legib.pęnal.cap.*6.*num.*6. *Guazzin. de confiſcat.concluſ.*14.

5 Quibus ſuppoſitis ex *textu in cap. cum ſecundum de hæretic.in* 6. ibi: *ipſo iure decernimus*, bona hæretici in dominio fiſci ſunt, non verò in dominio rei; Igitur quia aliena ſunt, videlicet fiſci, vt docuerunt *Repetent. in d. cap. cum ſecundum, Couarr. de ſponſal.* 2.*p. cap.*6.*Clarus* §.*hereſis num.*13. fit publica-

blicatio hæc à die ſententiæ, ſed retrotrahitur ad diem commiſsi delicti, itaút ab hoc die reus in fraudem fiſci nihil alienare poſsit, *l. poſt* 15. *l.* 31. *D. de donat. l. quæſitum D. qui, & à quib.* Acquirere autem poteſt, dum non eſt reus declaratus, *Molina de iuſtitia t.* 1. *diſp.* 154. *& t.* 3. *diſp.* 658. *Epiſc. Fermoſin. alleg.* 36. *de confiſcat. Muta deciſ.* 49. *num.* 21. *Fragoſ. de Regim. Reipub. lib.* 3. *diſp.* 5. *n.* 25. *D. Emanuel Gonzalez in commentar. ad lib.* 5. *decret. in cap. vergentis, de hæretic. n.* 12. vbi reſpondet contrarijs, *Conſ. de Roſa conſult.* 4. *à num.* 3. *lib.* 2.

6 Et in hoc Regno bona proditorum ipſo facto in Fiſcum tranſeunt; ex *cap. Regni bona proditorum* 171. requiritur tamen ſententia declaratoria, vt explicant *Montan. de regal. rubr. bona committentium crimen Maieſtatis n.* 8. *fol.* 300. *Reg. Tap. in annot. ad cit. cap. in lib.* 5. *iur. Regni tit.* 4. *fol.* 43. *Boler. de decoct. debit. fiſcal. tit.* 5. *quæſt.* 25. *per tot.*

7 Verùm etſi dominium bonorum hæretici à die perpetrati criminis ad Fiſcum ſpectet; vnde in ſententijs, quibus hæretici ipſi declarantur, adijcitur tempus, ex quo rei effecti ſunt, vt ad illud tempus confiſcatio bonorum referatur, nõ verò incipiat à tempore ſententiæ declaratoriæ; Tamen poſseſſio ipſorum bonorum manet penès reum, quòuſque ſentẽtia feratur; Hinc non tenetur hæreticus, etiam publicus, bona ſua offerre Fiſco, nec etiam Fiſcus poteſt ea occupare ante ſententiam declaratoriam per Inquiſitores prolatam, vt vt *in d. cap. cum ſecundum*; Fiſcus enim nequit occupare bona alicuius, quãdo ea iure poſsidet: *cap. in litteris de reſtit. ſpol.* docuerunt *Couar. d. cap.* 26. *§.* 8. *num.* 10. *Gomez lib.* 3. *var. cap. vlt. num.* 3. *Sanchez lib.* 2. *ſummæ cap.* 22. *num.* 7. *Suarez de fide diſp.* 22. *ſect.* 3. *Caſtr. Palao t.* 1. *tract.* 4. *diſp.* 5. *punct.* 18. *num.* 2. *Alphonſ. à Caſtro lib.* 2. *de leg. pœnal. cap.* 10. *&* 11. *Vaſquez lib.* 2. *diſp.* 170. *cap.* 3. *Gibalinus tom.* 2. *de negotiat. vniu. lib.* 6. *cap.* 2. *art.* 3. qui ex his principijs latè exponunt vulgarem quæſtionem de nullitate alienationis à reo factæ poſt crimen admiſſum ante ſententiam declaratoriam.

AD QVAEST. XI.

An Pragmatica edita Thori anno 1505. ſit fauorabilis, vel odioſa.

ANNOTATIO.

SVMMARIVM.

P*Oſſeſſores bonorum habentes cauſam à Ser. Regibus Alphonſo, & Ferdinando* I. *&* II. *ac Friderico, an moleſtari valeant, n.* 1.

Pragmatica edita Thori 4. *ſub* rubr. de poſſ. non turb. *an ſit fauorabilis, vel odioſa, n.* 2. *&* 3.

An concordet cum alijs ſtatutis, præſertim cum lege Agraria, à num. 5. *ad* 8.

Statuta dicuntur Seminaria litium, n. 4.

L. benè à Zenone, C. de quadr. præſcrip. *fauens habentibus cauſam à Fiſco, an ſit practicabilis, n.* 7.

1 INuictiſs. & Cathol. Rex *Ferdinandus* Regia Sanctione edita in Ciuitate *Thori* die 18. Februar. 1505. quę eſt *Pragm.* 4. *ſub rubr. de Poſſeſſorib. non turbandis*, prudentèr ſtatuit primò, ne quæſtio vlla, vel innouatio fieri poſset supèr quibuſcunq; rebus per Ser. Reges *Alphonſum*, & *Ferdinandum Primos* captis, ereptis, in Fiſcum redactis, donatis, venditis, conceſſis, ſiuè alio quouis modo diſpoſitis, & ordinatis; Secundò idem quoq; iuſſit de rebus geſtis per Ser. Re-

Reges *Alphonſum*, & *Ferdinandum Secundos*, ac *Fridericum*, inconſulta S.Reg.Maieſt. eiuſque Excell.Prorege, præuia relatione R. Cam. Summariæ; Ea potiſſima ratione,quia alitèr tot lites orirentur, vt Regnum totum turbationibus accenderetur, vt in *Proœmio d.Pragm.* legitur.

2 Finis igitur duplex perhibetur: Vnus eſt bonum publicum, ne ſcilicet rerum dominia sempèr ſint in incerto,*l.1.D.de vſucap.* Alter eſt, vt lites, & controuerſiæ, quæ ex dominiorum incertitudine naſcuntur, ſopiantur, *l.vlt.in princ. D.pro ſuo*; neq; poſseſsores amittendarum rerū metu propè immortali torqueantur, *l. cum notiſſimi 7. in fin. C. de præſcript. 30.vel 40.ann.* Ex dominiorum quippè certitudine tranquillitas, & publica, & priuata oritur, commerciorum vſus augetur,& diligentia in rebus colendis excitatur, quibus ad felicem Reip. Statum conſtituēdum, & conſeruandum nihil eſt opportuniùs, meliùs nihil,nihilq; præclariùs; Econtrario verò dominiorum incertitudo materiā turbationū, ſollicitudinem, & periculum litium præbet, commercium tollit, neglectum culturæ, & deſidiam parit: Quæ omnia, & ſingula tanta ſunt mala,vt ijs benè conſtitutæ Reſpubl. funditùs euertantur, ni ſalubri Principis remedio ijs occurratur.

3 Quare, licet hæc *Pragmat.* prohibens, diſcuti, vtrùm habentes titulū à præfatis Regibus, *iure*, *vel iniuria* poſſideant, dura, & à iure communi exorbitans viſa fuerit *Loffredo conſ. 34.num.6.* quem ſequuntur *Laratha conſ.10.num.24. Anell. de Amato conſ. 99.num.37.& 38.* Habita tamen conſideratione ad perſonam Principis conditoris, & ad prædictas cauſas, ob quas edita fuit, iuſta,& fauorabilis omnibus videri debet, vt docent *Io.Angelus Piſanellus in commentar.ad cit.Pragm.editam Thori ex n.12.& nu. 34.Io.Petrus à Mangrellis in alleg.26. n.45.et 46.* poſt *deciſ.R.Salernit. R.de Ponte conſ.20. à num.77. vol.2. Paul. Staiban. ſenior conſ.65. num.28. et 29. R.Reuerter.deciſ.232. circà princ. Reg. de Curte in diuerſ.iur.feud. p.1.fol.71. n.47. Reg.Galeota in reſp.fiſc.19. n.6. et 65.* vbi ſequitur noſtrum *Authorem hìc*, atq; huius *Pragm.* exceptionem *quotidiè practicari* teſtatur, de qua tot agit quæſtiones, idem noſter *Au-*
4 *thor*, vt verè ſtatuta ipſa, litium ſeminaria appellare poſsimus cum *Alciato in l.filiusfamilias nu.21. D. de verb. oblig.*

5 Nec abſimilia ſunt Statuta Seren. Regis *Alphonſi I.* eius patrui, iubentis, quod poſseſsores ex quacunque cauſa cum Regio titulo non vexarentur, abſq; Regia Conſultatione, vt ex edicto *Pentimæ* edito in *Pragm.1. eod.tit.* Et Regis *Caroli I.* qui anno 1278. *in Cap.Regni*, *et ſi frequentèr*, coarctauit quadriēnij tempus in bonis deuolutis ad Curiam, ex crimine læſæ Maieſtatis ad annum, ac duos menſes in præſentibus in Regno, &
6 in abſentibus ad duos annos, quibus elapſis non audirentur; Siquidem de iure communi ex *l.omnes*, *et l. benè à Zenone*, *C.de quadrienn.præſcript. et §. fin.Inſtit.de Vſucapion.* habentes cauſam à Fiſco,vel Principe nulla actione inquietari poſsunt,ſed tantùm Fiſcus,intrà quadriennium.

7 Quæ tamen leges tot limitationes habent, vt nunquàm practicari potuiſse teſtentur *Reg.de Ponte conſ.59. n.49.lib.1.et conſ.131.ſub nu.40. lib.2. R.de Marin.reſol.18. ſub nu.61. lib.2. R.Tapia deciſ.Ital.Sen.5.nu.22.et 29. Caſtill.controu.lib.2.cap.5. n.4. Anton. Gob us in tract. var. in repet. l. benè à Zenone q.1.ſeù 31.n.45.* vbi ſubdit ex *Capiblanco de Baron. pragm.1. n.100.* quod tantò faciliùs ſunt illæ recipiēdæ, quantò per eas ſaltem ad æquitatem reducuntur.

8 Imò ex vetuſtiſſimis quoq; inſtitutis id procedere tradunt noſter *Auth. hìc à nu.3. et cit. à Mangrellis d.alleg. 26. nu.42.et 43.* Cum poſt bella apud Lacedemones, & Athenienſes *amne-*

ſtia,

ſtia, ideſt diſcordiarum obliuio indicebatur, *Bercal. ad Sueton. in Tiberio c.4.* & meminerunt *Iuſtin. lib.5. ad fin. Cic. Philip.1. Oroſius lib.2. cap.12.* Et *de lege Agraria* per omnia ferè verba huic *Pragmaticæ* ſimili *Cicero in orat.17. contrà Rullum* tractat, vbi de datis, donatis, conceſſis, venditis, quæ tunc poſsidebantur per Conceſſionarios *Luculli* in bello *Mitridatico*, quod non poſsent per *Pompeium* deturbari; Et Senatum poſt mortem C. *Cæſaris* idem ſtatuiſſe ſcribit *Appian. lib.2. in princ.*

AD QVAEST. XII.

Duo Conceſſionarij, ſi habeant cauſam ab ijſdem Regibus, vel diuerſis, an habeat locum exceptio Pragmaticæ editæ Thori.

ANNOTATIO.

SVMMARIVM.

Pragmatica edita Thori, an procedat, ſi vterq; conceſsionarius cauſam habet ab yſdem, vel diuerſis Regibus, à n.1. ad 3.

Conceſsiones Regis Federici, factæ in Inſula Iſchiæ, vel poſt deſperationem à Regno, vel poſt annum 1500. an valeant, n.4.

Difficultas non modica diſcutitur in præſenti, ſi vterque tàm actor, quàm reus habeãt cauſam, & titulum ab ijſdẽ Regibus, nunquid locũ habeat *Pragmaticæ* huius exceptio?

1 Et negatiuè reſpondendum videtur, quia quando vterq; cauſam habet ab ijſdem Regibus, non intenditur confirmari magis huius, quàm illius priuilegium, ſeù conceſsionem, ſed videtur ceſſare; cum hoc caſu priuilegiatus non poſsit vti priuilegio contrà æquè priuilegiatum, vt in ſimili Statuto *Mantuæ* tradunt *Curt. iun. conſ.143. & Roman. conſ.298. ſub n.1. Cyriac. controu.463. nu.31. & ſeqq. Ant. Gobius in tract. ſeù repet. l. benè à Zenone q.33. n.43.* & in terminis huius *Pragm. Loffred. conſ.34. n.11. Anna alleg.64. n.6. Amat. conſ.99. num.50. de Medic. conſ.157. n.1. & 2. Laratha conſ.10. n.36. Staiban. ſen. conſ.38. n.1. & 2. de Georg. alleg.13. n.21.*

2 Augetur difficultas, ſi vna pars haberet conceſſionem à Regibus *Alphonſo, & Ferdinando* Primis, cum iſta deberet magis obtinere, quàm altera, quæ habet titulum à ſecundis Regibus, quia primum Caput *Pragm.* loquitur de geſtis per Reges *Alphonſum, & Ferdinandum* primos, qui longa tranquillitate Regnum pacatũ tenuere, & mandat, nullatenùs poſse inquietari poſseſsores; In ſecũdo verò capite, & ſic in geſtis per Reges *Alphonſum II. Ferdin. II. & Federicũ*, qui proptèr Regni turbulentias non habuerunt tàm ſpatium benè cognoſcendi res, ſatis minor militat ratio, in quibus etiam poteſt patere aditus cum certis conditionibus in *Pragm.* expreſsis, vt conſiderant noſter *Author hic n.3. & Thor. in comp. dec. ver. Pragmatica edita Thori*, vbi etiam deciſum refert, *Pragmaticæ* huius exceptionem locum habere, vbi duæ inueſtituræ fuiſsent productæ in forma communi Regis *Ferdinandi I.*

3 Verùm his non obſtantibus contrarium dicimus, quia *Pragm.* hoc expreſsè ſtatuit, dum voluit, quod nõ poſsit diſceptari, nec lis moueri ſupèr validitate titulorum illorum Regum, ſiuè iure, ſiuè iniuria ſit conceſsum, & ſic deciſum tradit noſter *Author hic nu.6.* quòd quando ambæ partes habent titulum ab ijſdem Regibus, etiã ſi vnus ipſorum habeat cauſam à primis Regibus, alter verò à ſecundis, exceptio prædictæ *Pragmaticæ* nõ mi-

militet, nec obſtet, niſi quando ſecunda conceſsio præualeret, vel eſset reuocatoria prioris, vt fuiſse iudicatũ ait in cauſa *Ill. Ducis Seminariæ*, anno 1560. de qua deciſione teſtis quoq; eſt *Præſ. Camill. de Curte in diuerſ. feud. p. 1. fol. 71. n. 58. verſ. nihilominùs*, vbi propterea aduertit hac in re proptèr rerum iudicatarum authoritatem quieſcendum eſse, & aliàs priùs ſic iudicatum fuiſse in cauſa *Theſaurarij*, referunt *Reg. Salernitan. dec. 37. n. 3.* & *Marcus Ant. Floccarus in eius allegationibus pro dicto Ill. Duce Seminariæ*, vt teſtatur R. *Galeota reſp. fiſc. 19. n. 58.* vbi etiam meminit *Authoris noſtri*, & probat *à n. 24. ad ſeqq.* quia tunc non poteſt dici, quod concurrãt duo tituli; Vel in caſu contra-
4 rio, quando ſecunda conceſſio eſset inualida ex iuris diſpoſitione, vt ſunt conceſsiones Regis *Federici* factæ in Inſula Iſchiæ, vel poſtquàm fuit deſperatus de Regno, *Author hic nu. 8. poſt Grammat. dec. 65. nu. 36. cum ſeqq.* addimus *Reg. de Ponte conſ. 31. nu. 142. vol. 2. Vrſill. ad Afflict. dec. 396. nu. 8.* vbi meminit dictæ deciſionis in cauſa *Ducis Seminariæ, Io: Bapt. Thor. in compend. dec. verb. Pragmatica edita Thori fol. 403. Nouar. ſuper* Pragm. 4. *de poſſeſs. non turband. collect. 2. num. 8.* cum Ser. *Ferdinandus* Rex Catholicus anno 1505. reuocauerit omnes conceſſiones per Ser. Regem *Federicum* factas à die 25. Iulij 1500. in anteà, vt *in* Prag. 1. *de reuoc. & ſuſpenſ. gratiar.*

AD QVAEST. XIII.

An ad hoc, vt habeat locum ſupradicta Pragmatica, requiratur, quod eam allegãs fuerit in poſseſſione, tempore, quo fuit edita, vel etiam comprehendat futuros poſſeſſores.

ANNOTATIO.

SVMMARIVM.

Pragmatica edita Thori, quot requirat, n. 1.

Et an tueatur etiam poſſeſſores futuros, vel tẽpore editę Pragm. *à n. 2. ad* 4.

1 Certum eſt, quod ad huius Prag. exceptionẽ probandam, duo requirũtur, primum, quod titulus depẽdeat ab illis Regibus; ſecundum, quod tempore litis motæ titulum allegantes poſsideant, vt ex *d.* Pragm. colligitur, & docent *Præſ. de Curte in diuerſ. feud. p. 1. fol. 71. num. 55. Reg. de Ponte conſ. 67. nu. 7. lib. 2. Reg. Galeota reſp. fiſc. 19. n. 7. & 8.*

2 Sed an teneatur poſſidens verificare poſseſsionem tempore editæ *Pragm.* vel tueatur etiam poſseſſores futuros, qui non poſſidebant tempore editæ *Pragmaticæ*, ſed poſteà habuerunt poſseſſionem ex titulis habitis ab illis Regibus? Hanc quæſtionem agitatam fuiſse in S.C. teſtatur *Afflict. deciſ. 396. n. 8.* & licet ipſe tenuerit opinionem, quod *Pragmatica* tuetur etiam futuros poſseſsores;
3 Contrariam tamen opinionem defẽdit noſter *Author*, quod ſit neceſsarium requiſitum, quod tempore editæ *Pragmaticę* poſsederit eam allegans, ex ratione expreſsa in *Pragm.*

Cum

Cum iubeat, quod poſseſsores habentes cauſam ab illis Regibus conſeruandi ſint in eorum poſseſsione, quam, illis Regibus viuentibus, tenebant, & in *Proęmio* dicitur, *ac propterea lites contra pręſentes eorundem poſſeſſores eſſent moturi*; Et ſic apertè diſponit, quod ſint poſſeſsores tempore editæ *pragmat.*, & ad illos verba *pragm.* diriguntur; illud enim tempus præſens facit, quod requiratur, vt tunc ſit, quia qualitas adiuncta verbo, intelligitur ſecundùm tempus verbi, *Dec. conſ.* 222. *num.* 2. *&* 3. *& conſ.* 114. *num.* 5. maximè, quia adeſt verbum, *tenebantur*, quod meri facti eſt, & nedùm ad poſseſsionem, ſed etiam ad nudam tenutam refertur, *l. quod dicitur D. de verb. oblig.* vbi *Iaſ.* poſt *Aret. num.* 12. *in* 4. *not. Afflict. dec.* 407. *num.* 13. nec ſecùs importat verbum, obſeruare, *l. cum legati D. ex quibus cauſ. in poſſ. eatur.*

4 Præterea in dubio non eſt credendum, *prag.* conditores, qui pijſsimo zelo inducti fuerunt ad illam promulgandam, vt lites tollerentur, & ciuiles diſcordiæ ſedarentur, voluiſſe aperire viam maioribus diſsentionibus; ſi enim aliqui forsàm reperirentur, qui haberent conceſſionem ab illis Regibus, ſed non poſſeſsionem, daretur illis facultas per violentiam inuadendi alienas poſſeſsiones, quoniam poſt͏ͬà tuti eſſent vigore *pragm.* contrà ſpoliatum, vt fundat noſſer *Author hìc*, *Pręſ. de Curte in diuerſ. feud. par.* 1. *fol.* 71. *&* 72. *num.* 64. *&* 65. *Io: Angel. Piſanell. in comment. ad hanc pragm. num.* 36. *& alleg.* 29. *n.* 1. *inter alleg. Iac. Ant. de Mauro, Io: Petrus à Mangrellis in alleg.* 26. *ex n.* 33. *& num.* 48. 49. *&* 50. poſt *deciſ. Reg. Salernit. Reg. Reuert. dec.* 224. *n.* 1. *Anna alleg.* 53. *num.* 13. *& ſeq. lib.* 2. *Reg. de Ponte conſ.* 47. *conſ.* 67. *num.* 1. *& conſ.* 68. *num.* 9. *lib.* 2. *Camill. de Laratha conſ.* 10. *num.* 16. *cum plurib. ſeqq. & conſ.* 12. *n.* 7. *& ſeq. Thor. in comp. deciſ. ver. Pragmatica edita Thori col.* 1. *fol.* 403. *Conſ. Marcian. conſ.* 62. *n.* 8. *Reg. Galeota reſp. fiſc.* 19. *num.* 17.

AD QVAEST. XIV.

An ſufficiat, quod adſit factum Regis, licet non adſit cauſa, nec animus Regis, ad hoc, vt vindicet ſibi locum Pragmatica.

ANNOTATIO.

SVMMARIVM.

PRagmaticę editæ Thori exceptio, conſiderat tantùm, an fuerit factum, num. 1.

Et an requiratur animus Regis, & cauſa conceſsionis, à num. 2. *ad* 6.

1 IVdicatum ſempèr fuiſse tradit hìc *in princip.* noſter *Author*, quod ad hoc, vt habeat locum huius *pragm.* exceptio, eſt conſiderandum, an fuerit factum, & non cur fuerit factum, ſed in cauſa Terræ *Latronici* cum *Ill. Principe Biſiniani* fuiſſe hoc dubitatum, ex quo anno
2 1496. Rex *Ferdinandus II.*, & Rex *Federicus* reſtituerunt dicto Principi omnes Terras ſui Status, & inter alias *Terram Latronici*; in qua reſtitutione Fiſcus opponebat, Reges prædictos fuiſse deceptos, nec habuiſse animum reſtituendi dictam Terram, quandoquidem illa non fuerat deuoluta ipſis Regibus per rebellionem prædicti Principis reſtituti, ſed per rebellionem *Nicolai Riccij*, cui Terra prædicta fuerat vendita per Principem cum aſsenſu Regis, & ſic deficiebat voluntas Regis reſpectu *Latronici*, quia conſenſui nihil tam contrarium, quàm error, *l. ſi per errorem D. de iuriſd. omn. iudic.* & qui errat, nihil transfert, *l. ſi procurator*

meus

meus, de acq. rer. dom. nec poteſt dici factum à Principe id, quod Princeps errans, fecit, *l.* 1. ibi: *Si enim docuerint, vel falſa, vel non ità ſe habere, quæ ſcripta ſunt, nihil à nobis videbitur iudicatum priùs, quam contrà ſcriptum fuerit, D. de appell.* vt conſiderat noſter *Author hìc à nu.* 2. *ad* 7. & latiſſimè pro fiſco in dicta cauſa *Latronici* ſcribens *Io: Petrus à Mangrellis in ſua alleg.* 26. *per tot.* poſt *dec. R. Salernitan.*

3 Sed his non obſtantibus contrarium in multis cauſis deciſum fuiſse teſtatur *Author* noſter hìc, & ſic etiam definitum tradit in dicta Cauſa *Latronici*, ipſo referente in Coll. Conſ., quod nempè hoc ſolùm ſit attendendum, quod Rex aliquid fecerit, & non quomodo, nec quo animo fecerit, quem refert, & ſequitur *Reg. Galeota reſp. fiſc.* 19. *num.* 75. & probant *Reg. Salernitan. deciſ.* 37. *num.* 1. *&* 2. *Piſanell. in comment. ad hanc pragm. num.* 46. *Camill. de Medic. conſ.* 158. *num.* 27. *& ſeqq. idem Reg. Galeota d. loc. num.* 69. *& ſeqq.*

4 Siquidèm *pragmatica*, in illis verbis, *iure, vel iniuria ſe ſpoliatum prætendunt*, hunc caſum comprehendit expreſsè; iniuria enim dicitur ſpoliatus rei propriæ, ſiuè ſcientèr, ſiuè ignorantèr, iniuſtè ſpoliatur, *l.* 1. *in princ. D. de nou. oper. nunciat.* & verbum, *ſpoliare*, principalitèr malam fidem, & dolum ex parte ſpoliantis oſtendit, vt latè *Menoch. de recup. poſſeſſ. remed.* 1. *n.* 184. & proindè *prag.* non requirit diſpoſitionem validam ex dictis verbis, *iure, vel iniuria*, proùt aliàs ſic deciſum fuiſse in Cauſa *Ill. Marchionis Padulæ*, & Theſaurarij, teſtatur *Reg. Galeota d. loc. num.* 69. & refert etiam, poſt *R. Salernitan. dec.* 37. *num.* 3. *Nouar. ſuper pragm.* 4. *num.* 2. *de poſſeſſor. non turb.*

5 Prætereà etiam ex illis verbis, *ſeù quouis modo diſpoſita, & ordinata*, perſpicuum id redditur; nã vti vniuerſaliſsima, omnes modos includit, *Corn. conſ.* 69. *col. fin. lib.* 3. *Pariſ. conſ.* 8. *nu.* 100. *lib.* 3. *Author hìc num.* 11. proùt ex illis verbis, *de iure, vel de facto innouari, Piſanell. ibid. num.* 51. inquit,
6 quod de facto voluit Rex prohibere etiam illud, quod contrà ius, vel prætèr ius prætenderetur; Vnde conſtat, *pragm.* non requirere cauſam, cur fuerit facta conceſſio, ſed nudum, & merum factum conſiderat; vetuit enim, etiam iuſtè diſceptari de cauſa, noluit in iudicio, vel extrà poſse tractari, an iure, vel iniuria conceſsio facta eſset, nec de iure, vel de facto innouari, *De Medic. d. conſ.* 158. *n.* 29. *&* 30. *Reg. Galeota d. reſp.* 19. *num.* 71. *&* 72.

AD QVAEST. XV.

An ſola confirmatio Regis ſit ſufficiens, vt poſſit opponi exceptio Pragmaticæ.

ANNOTATIO.

SVMMARIVM.

PRagm. *edita* Thori, *an locum habeat in confirmatione illorum Regum? Diſtinguitur inter confirmationem formalem, ac materialem, num.* 1. *&* 2.
Quid ex clauſula, & de nouo concedimus, *num.* 3.
Et an ſit vera dicta diſtinctio, num. 4. *&* 5.

Pragm. *edita* Thori, *an comprehendat aſſenſus præſtitos per illos Reges alienationibus feudorum, num.* 6.

ACris examinatur articulus, nunquid dicta *prag.* habeat locum, quando non ſumus in diſpoſitione illorum Regum, ſed in cõfirmatione?

1 Non enĩ loquimur de cõfirmatione formali, ſiuè in forma ſpecifica, quia tunc certum eſt, quod locum habet *pragm.*, vt ſi fiat ex certa ſcientia;

nã illa non ſolùm firmat ius quæſitũ, ſed illud, etiamſi fuiſset nullum, vel non reperiretur amplius, de nouo tamen datum, & conceſſum intelligitur, *l.legata* 19. *D.de leg.*1.*l.adoptio D. de adopt.* adeoùt omnis dubitandi ratio ſublata intelligatur, *Rumelinus ad Bullam Auream Caroli IV. par.*2. *diſſert.*2. *theſ.*2. *Robert. lib.*3.*rer.iudicat. cap.*17. *Solorzan.tom.*2.*de iure Indiar. lib.*2. *cap.*26. *n.*42. *Reg. Valenz. conſ.* 88. *num.* 54. latè interminis *Pragm. Reg.de Ponte conſ.*65. *nu.*1. *lib.*2.*Reg. Rouit.ſuper d.prag.*4. *de poſseſsor. non turb. num.* 17. *& ſeqq. & Camill. de Medic. conſ.*168. ſcribens in eadem cauſa, de qua *cit.Rouit.*

2 Sed quando ſumus in confirmatione materiali, ſiuè in forma communi, videtur dicendum, non habere locum dictam *pragm.*, quia verè intentio confirmantis non fuit diſponere, in qua diſpoſitione applicatur intellectus *pragm.* præſertìm, quia is, qui habuit confirmationem, confirmationis tẽpore iàm alio titulo poſſidere videbatur, & ſic nihil in ipſum diſpoſitũ fuit per Regẽ, arg. *l.habere licere D.de euict. & l.ſi pro fundo C.de tranſact.* Et huiuſmodi confirmatio nihil noui tribuit, nullum ius transfert, ſed ſi quid habet Conceſſionarius, illud quatenùs erat, confirmatur, iuxtà regulam *cap.*1. *per quos ſiat inueſtitur.* vbi *Bald. in princ.* dixit, quod ſi certa priuilegia per Principem confirmentur, non aliter confirmari intelliguntur, vt aliquod ius nouum detur, niſi alitèr de confirmantis intentione conſtet, & tradunt DD. *in cap.*4.*de cõfirmat.util. vel inutili*, vt in terminis huius *pragmaticæ* firmant *Franc.de Amicis in repet.tit.de his qui feud.dar.poſs.fol.* 109. *ver.facit*, *Reg.de Ponte conſ.*65.*n.*9. *& Camill.de Medic.conſ.*84.*num.*3. *& ſeqq.Reg.Reuerter.deciſ.*19.*par.*1.*& deciſ.*452.*p.*2.

3 Niſi confirmatio eſset facta cum clauſula adiecta, *Et de nouo concedimus*, quia tunc diceretur facta in forma ſpecifica, & ſic locum haberet *pragm.* idem *De Medic.conſil.*158.*n.*7. *& ſeqq.* & deciſum refert *Piſanell. in comment. ad hanc prag. num* 64.

4 Verùm his non obſtantibus noſter *Author* concludit *num.* 5. habere locum exceptionem *pragm.* tanquàm fauorabilem, & ſic deciſum fuiſse refert inter Regium Fiſcum, & Ciuitatem Salerni, ſuper exhibitione tituli cuiuſdam gabellæ, in qua eſt quoq; *deciſ.*543.*Reg.Reuert.* & meminerunt *Præſ. de Curte in diuerſ. feud. par.*1. *fol.* 71. *num.* 61. *Thor. in comp. deciſ. verb.pragmatica fol.*403. *Reg. de Marin.in obſ.ad Reg.Reuert.deciſ.*452.*nu.*1. *circa fin.* & probat *Reg.Rouit.in cõment. ad cit.prag.*4.*de poſſeſs.non turb. num.* 29. *& ſeqq.* nàm, cum ad fundandam exceptionem huius *pragm.* titulus requiratur ab vno ex illis Regibus, confirmatio adhùc in forma communi, titulus dicitur habilis ad præſcribendum, & ſic ad transferendum dominium.

5 Inſupèr ſi verba prædictæ *pragm.* intueamur, procùl dubio verba ipſa titulum confirmationis amplectuntur, & comprehendunt; ſiquidèm Rex ſapientiſsimus tuetur poſſeſſorem bonorum quouis modo conceſſorum à prædictis Regibus, vt ibi non ſemèl legitur; quo fit, vt verba prædicta ſic generica comprehendat omnem modum excogitabilem, & viam diſpoſitionis, *Reg. Rouit.d.loc.n.* 35.*de Medic.d.conſ.*158 *num.*23.24. *et* 25. & hoc eſt, quod dicere voluit noſter Author *hìc num.*5.*&* 6. quod attenta cauſa finali *d. pragm.* vt lites tollerentur, & ſic fauorabili, ſolum factum Regis confirmantis eſt ſufficiens, vt pro diſpoſito habeatur.

6 Sed *cit. Piſanellus in commentar. ad prag.* apud nos *m.s.*, vltrà tradita in editis de anno 1590. concludit dictã *pragm.* non comprehendere aſſenſus præſtitos per illos Reges alienationibus feudorum per priuatos factis, ex eo quia dicit *Andr.in Conſt. Regni, cum circà col.fin.* ibique *Afflict. nu.*9. *in fin.* quod aſsenſus Regis non eſt

no-

noua conceſsio, & ideò *Bald. in l. ſi vt proponis C. de ſeru. pignor.* dicit, quod, qui aſſentit, non facit, nam quando ſpectat ad vnum datio, ad alterum verò confirmatio, tunc qui confirmat, non dat, *Alber. in l. 1. verſ. circà quod C. de Epiſc. & Cler.* Ergo Rex præſtando aſſenſum in priuatis alienationibus feudorum, non dicitur de nouo concedere, vel facere; neque vim fieri poſse, ait in illis *pragm.* verbis: *Siuè alio quouis modo diſpoſita, et ordinata*; quia aſſenſus præſtitus alienationi, nō dicitur de per ſe alienatio, nec diſpoſitio alienatoria, ſed mera quędā cōfirmatio, ſi quid cōfirmabile inuenit, *Bald. in l. fin. in fin. C. de ſuis, ac legit. hæred.* & ſic procedere *pragm.* in caſu vero, & proprio, quando ipſe Rex vendit, vel donat, non autem in caſu ficto, & improprio, quando vendenti, vel donanti aſſentit; pręſertìm quia aſsenſus tollit obſtaculū prohibitionis, nō verò dat eſſe, ſiuè validitatem actui, qui fortè fuiſset nullus *P. de Franch. dec. 302. n. 11.* confert *R. de Ponte in conſ. 47 à n. 13. vol. 2.* idemque concludit *Reg. Reuerter. dec. 452.* vbi *R. de Marin. n. 1.* obſeruat: *Contrarium aſſerere, truffam eſſe.*

AD QVAEST. XVI.

An poſſit ſupradictæ Pragmaticæ exceptio opponi contrà Eccleſiam.

ANNOTATIO.

SVMMARIVM.

Pragm. editæ Thori exceptio, an opponi poſſit aduersùs Eccleſiam, num. 1. & quid in feudalibus, n. 2.

Conſtitutio Zenoniana, an procedat in rebus Eccleſiæ, et quid ad eius fauorem, num. 3. & 4.

Pragm. edita Thori, an comprehendat cauſam dotis, num. 5. & 6.

Et an poſsit opponi ab Vniuerſitate, num. 7.

1 HÆc pragmaticæ exceptio cōtrà Eccleſiam, prout in eius fauorem, opponi nō poteſt, tùm ex defectu poteſtatis, quia Rex nō potuit diſponere in præiudicium Eccleſiæ, tùm etiam ex defectu voluntatis; nō enim credibile eſt, quod Rex Catholicus voluerit Eccleſijs præiudicare, & ſic decisum teſtatur in fauorem Eccleſiæ *S. Laurentij de Padula*, noſter *Author hìc*, idq; comprobant, aliaſq; deciſiones referunt *Piſanell. in comment. ad hanc pragm. num. 69. Præſ. de Curte in diuerſ. feud. par. 1. fol. 72. nu. 69. Fab. de Anna conſ. 113. num. 48. Gallupp. in prax. S.C. p. 1. cap. 7. num. 6. Reg. Rouit. in comment. ad hanc pragm. 4. de poſſeſs. non turb. n. 11.* ibique etiam *Nouar. num. 13. Thor. in comp. deciſ. par. 2. verb. exceptio pragm. editæ Thori, & par. 3. verb. eodem, Reg. de Marin. lib. 2. reſol. cap. 74. num. 10. & in obſ. ad* Reg. *Reuert. deciſ. 95. n. 3.* ſiuè *num. 5. in 2. edit.*

2 Quam concluſionem declarat *Reg. Reuerter. in dec. 232.* procedere quoad bona allodialia; ſecùs verò reſpectu bonorum feudalium, quia, cum ratione feudi Eccleſiaſticus ſit laico ſubditus, ideò *d. pragm.* quoad feudalia illum comprehendit.

3 Rursùs in ſimilibus Statutis, & Cōſtitutione *l. benè à Zenone, C. de quadr. preſcript.* vt non procedant in rebus Eccleſiæ, poſt alios firmant *Afflict. deciſ. 361. num. 42. & in Conſt. Regni in prælud. q. 14. in princ. Capyc. in inueſtit. feud. fol. 186. in 6. limit. Peregrin. de Iure Fiſci tit. 4. ſub nu. 18. limit. 11. Caſtill. contr. lib. 2. cap. 5. num. 5. & ſeqq. Caldas de empt. & vendit. cap. 12. num. 27.* & de communi teſtantur *Genuenſ. in practic. Eccleſ. q. 157. num. 1. Sperell. deciſ. 184. num. 9. Anton. Gebius in tractatu, ſeù comment. ad l. benè à Zenone, ad interpretationem Statuti Mantuæ q.*

*3.num.*1. *& 2. vbi num.3.* poſt alios ampliat, vt nec procedat in præiudicium Clerici, eiuſq; bonorum.

4 Neque procedũt fauore Eccleſiæ in rebus alienis ſibi donatis, ſeù venditis, nec tuta eſt Eccleſia hac Conſtitutione *Zenoniana*, vt contrà *Caſtillũ d.loc.* eſt communior opinio, quam poſt alios tuentur *Fabius de Anna conſ.*113.*num.*24.*& ſeqq.Caldas d.cap.*12.*num.*27.*&* 28. *Cyriac.controu.*463. *nu.*38. *Antonell. de tempore legali cap.* 99.*num.*32. *& ſeq. Sperell. d.dec.*184. *num.*11. *Gobius d.quæſt.*3. *num.*7. vbi declarat *num.*11. *&* 12. niſi fortè ex iure priuati, in quod ſucceſsiſſet, ſe tueri prætenderet; ſecundò, vt quoad Laicos, & inter ipſos, etiam in Terris Eccleſiæ practicari non prohibeatur.

5 Similitèr Statutum, & Conſtitutio *Zenoniana* non obſtat iuribus dotalibus, quia dotis cauſa nititur natura pietatis, & ex alijs rationibus firmãt poſt *Bald. in conſ.*359. *lib.*3. alioſq; *Turamin. in l.non puto par.*3. *quæſt.*2. *num.*21.*D.de Iure Fiſci, Barboſa in l.*1. *ſub num.*13.*&* 14.*D.ſol.matr. Antonell. d.cap.*99. *num.*29. *Sperell.d.deciſ.*184. *num.*24.*Acoſta de priuileg.credit.reg.*2. *ampl.*7.*n.*127.*& ſeq. Ant.Gobius d. q.* 3.*num.*14. vbi *in num. ſeqq.* agit de minoribus, Vniuerſitatibus, & alijs.

6 Et in terminis huius *Pragmaticæ*, quod non comprehendat cauſam dotis, tradunt poſt *Loffred. Author hìc num.*8. & *Io. Angel. Piſanell. in comment.ad hanc Pragm.n.*56.

7 Itemq; poteſt opponi dicta exceptio tàm pro, quàm contrà Vniuerſitatem, teſte *Reg.Salernitan. dec.*37.*n.* 6. ibiq; *Thor.n.*5.

AD QVAEST. XVII.

An hæc Pragmaticæ exceptio poſſit opponi contra habentem titulum à Rege Catholico, & an, & quando Rex Catholicus teneatur ad promiſſa per Regem Federicum.

ANNOTATIO.

SVMMARIVM.

E*Xceptio Pragmaticæ editæ Thori, an poſſit opponi contrà habentem titulum à Rege Catholico, n.*2.

Deciſ.*hanc tranſcripſit* R.de Marinis, *n.*1.

*Rex Catholicus, eiuſque ſucceſſores, an teneantur obſeruare diſpoſitiones Regis Federici, eiuſq; prædeceſſorum, n.*3.*&* 4.

Rex noſter Sereniſs. an teneatur ſeruare priuilegia Reginæ Ioannæ II. n. 5.

*Priuilegia conceſſa per Sereniſs.Reginam Ioannam I. abſq; conſilio eius viri, an ſint valida, n.*6.

1 QVæſtionem hanc noſtri *Authoris* de verbo ad verbum typis demandãdam curauit R. *de Marinis in lib.*2.*reſol.cap.*173.*num.*10.*& ſeq.* Deciſũ 2 autem refert noſter *Author hic*, quod exceptio *Pragm. editæ Thori* opponi non poſsit contrà habentem titulum à Rege Catholico, quia cum titulus Regis Cath. eſſet vltimus, & validus, ſiuè præcedat, ſiuè ſubſequatur *prag.* 3 non obſtat; Et quod Rex Catholicus, & ſucceſsiuè Rex noſter Sereniſs. eius hæres, nõ teneatur ad obſeruantiam diſpoſitionũ factarũ per Regem

Fe-

Federicum, & eius prædeceſſores Reges *Ferdinandum I. & II. & Alphonſum II.* niſi in his,quæ ab eodem Rege per hanc *Pragmat. editam Thori* fuerunt confirmata,quamuis diceremus,eos fuiſſe Regni huius legitimos poſſeſſores, & Reges; ſed tantùm tenentur habere rata geſta per *Alphonſum I.* legitimum Regem, cui legitimè paritèr ſucceſſerat Rex Catholicus eius ex fratre nepos, immortalis memoriæ, *Loffred. conſ.4. num.17. & conſ.21.ſub nu.12.* vbi dicit nunquàm vidiſſe, priuilegia dictorum Regum fuiſſe exequutioni demandata, niſi prius à Rege Catholico,vel eius ſucceſſoribus eſſēt cōfirmata,quē ſequitur *Camill.de Medic.conſ.60. nu.12. & 13.* quod paritèr aduertunt R.*Reuert. deciſ.33.n.1.deciſ.286.n.2. & dec.553. in fine*, & *Franc.de Amicis in repet. c. 1.de his,qui feudum dar.poſs. fol.186. in 14.quæſt.* Et pro obſeruantia priuilegiorum dicti Regis Catholici adſunt *cap.10. & 11. Cęſ. Maieſt. in libro cap. Ciuit.Neap.fol.149.àt.*

4 Meritò igitur Ser. Rex *Ferdinandus* Cathol. noluit, ſe nominare *Tertiū*, quia non venit in hoc Regno, vt hæres, nec vti ſucceſſor Regis *Federici* expulſi, ſed ex perſona Regis *Alphōſi I.* eius patrui,ſicut in alijs Regnis paternis, vti ſucceſſor patris, ac ex propria inueſtitura eidē.facta per *Alexandrum VI. Pontificem Max.* anno 1501. & ex alia *Iulij II.* de anno 1510. præſertim cum fuerit Regnum hoc quæſitum ex pecunia illorum Regum Aragonum,ac etiam vnitum cum illis Regnis, & ſic iure proprio, & ex propria perſona,ſiuè ex noua etiā receptа inueſtitura,& cū Regnū hoc fuerit vnitū cū Regnis Aragonū, ideo non conueniebat, vt ſe *Tertium* nominaret, *Author hic n.10.& 11.* & latè *Io: Angel.Piſanell. in comment.ad Pragm. editam Thori num.1. & ſeqq.* qui ſtrenuè tutatur,hoc Regnum,ad Inuictiſſimos Reges Hiſpaniarum omni iure ſpectare; ſed nos fuſiùs annotabimus infrà *ad* §.26.

Et Authorem noſtrum hic referūt, & ſequuntur *Taſſon. de anteſato verſ. 4.obſer.2. num.66. & verſ.14. obſer. 1. num.33. Reg.Rouit. deciſ.72. num.62. & 63.Reg.de Marin.lib.2. d.reſol.173. num.3. et 4. et in obſ. ad* Reg.*Reuerter. deciſ.33.num.1. obſ.286. num.1. et obſ. 553.num.2.Laganar.ad Reg.Rouit. ſuper Pragm. 1. de iurib. et exáct. ſiſc. verſ. His etiam addebat, fol.389. Reg. Galeota reſp. ſiſc. 12. n.338. et n.353. Iul.Capon. diſcept.for.90. num.38. t.2. et diſcept.313.num.27.in fine t.4. Conſ. Petra ſuper Rit.M.C. in Proemio nu.5: t.1. Io. Bapt. Mucci in dilucid. ad Reg. Sanfel.deciſ.135.n 36.Conſ.Altimar.in nonis, ſiuè ſecundis obſer. ad* Reg.*Rouit. dec.71.num.5. Abb.Michael Iuſtinianus in addit.ad comment.Nouar.ſuper Bullar. ad comm.17.par. 1. tit. de aſſaſinio verſ.cuius pacti, fol.6.*

5 Neque dubitandum eſt, quin Ser. Rex noſter teneatur obſeruare priuilegia Reginæ Ioannæ II.vt ex *Afflict. deciſ.17.n.5. et Præſ. de Franchis deciſ. 207.* probat *Reg. de Marin. in d.cap. 173. n.6. et 7.* quidquid aliter ſcribat *Mucci in cit.dilucid.135.num.37.*

6 Denique ſciendum eſt, quod Sereniſs. Regina Ioanna I. conſiderans fragilitatem ſexus fœminini, cū matura, & conſulta deliberatione Procerum, Comitum, Baronum,Vniuerſitatum, & Conſiliariorum ſanciuit, quod omnia tàm ſpectantia ad gratias, quàm ad iuſtitiam, ſiuè publica, ſiuè priuata,adminiſtrarentur,& fierēt ſub vno ſcriptionis Regiæ (ſeù Regis Ludouici eius viri) & Reginalis titulo, decernēdo totum irritum, quod per ipſam ſolam fuiſſet ordinatum,vt patet ex *Edicto* Neap. expedito anno 1349. die 7. Aug. quod publicari fecit in portis Regij Palatij *Aquenſi*, & legitur *in Regiſtro Ludouici, & Ioannæ I. ſign.1348. lit.A. fol. 156. àt.* quod conſeruatur in Archiuo Regiæ Siclę Neap.

AD QVAEST. XVIII.

An hæc Pragmaticæ exceptio poſſit opponi à Fiſco.

ANNOTATIO.

SVMMARIVM.

Pragmat. editæ Thori exceptio, an poſſit opponi à Fiſco?

Arguitur negatiuè cum Dom. Reg. hic, *n.1.& 2.*

Sed tàm pro Fiſco, quàm contrà Fiſcum militare, concluditur, n.3.

1 NEgatiuam opinionem, quod ſcil. iſta *Pragm.* nõ poſſit opponi à Fiſco poſt *Gramm.* & *Af-ſl.* tuetur noſter *Author hic à nu. 1. ad* 8. quia Fiſcus eſt perſona repræſentata, & non de illis, quorum beneficio *Pragmatica* fuit edita, quæ cum loquatur de ciuilibus diſcordijs, ideò voluit Rex declarare, quod illam legem faciebat pro commodo ſubditorum, vt inter eos ceſſarent diſcordiæ, & lites, illa enim dicitur ciuilis diſcordia, quæ inter Ciues oritur, non autem inter ſubditum, & dominum, *l.1.C.de caduc. toll.* eò magis quia in generali ſermone non venit perſona loquentis, *l.inquiſitio, C.de ſolution.* & in dubio omninò cenſuerunt, Iudices non errare, ſi quoad hoc contrà Fiſcum iudicauerint per *l.non puto, D.de Iure Fiſci*, per quem *text. Iſernia in c.1. §. ſed ſi filius in fine tit. Imperat. Lothar.* ità ait: *Et ſemper diſplicuit mihi talis interpretatio, quia iniqua, & defendentes, ſeù colorantes, imò offuſcantes perperam, & iniuſtè dicta (vt placeant Fiſco) deberent attendere, l.non puto, D.de Iure Fiſci*: Conſonat *Plinius in Panegyrico ad Traianum*, dum dixit: *Quæ præcipua tua gloria eſt, ſæpius vincitur Fiſcus, cuius mala cauſa nunquam eſt, niſi ſub bono Principe*; Cumq; etiã à *Ferdinando* Rege hæc *Pragm.* edita fuerit, qui *Catholici* nomen iuſtè promeruit, abſit de tantò Rege iniuſtum aliquod præſumere, arg. *l.non omnes 5. §. à barbaris, D.de re milit.*

2 Quibus, alijſque rationibus hanc quoq; firmarunt opinionem *Io. Ang. Piſanell. in comment. ad Pragm. editam Thori n.24. & ſeqq. et Anell. de Amato conſ.99. n.34. et ſeq.* Quem articulum nunquam voluiſſe decidere Regium Coll. Conſilium, à R. *Hieronymo Colle* ſe audiuiſſe teſtatur *Reg. Reuert. deciſ. 95. num.2. et in deciſ.543. num.1. vbi Reg. de Marin. in obſ.* ſequitur *Piſanell. et Authorem* noſtrum, quem ait, omninò legendum.

3 Sed idem noſter *Author hic num.9.* dicit, aliquos ex Præſidentibus aliquandò tenuiſſe contrarium, quia *Pragmatica* diſponit, etiam ſi bona fuerint in Fiſcum redacta, & licet nõ ſit ſequuta diſpoſitio Regis eripientis, vnum contentorum in ea ſufficit, & ſic concluſum fuiſſe tradit R. *Salernitan. deciſ.37. num.5.* hancq; opinionem probat *Minadous in Conſt. in aliquibus not.5. num.22. verſ. Et ex his, fol.135.* & ſic indiſtinctè militare dictam exceptionem tàm pro Fiſco, quàm contrà Fiſcum, pluriès deciſum refert R. *de Curte in diuerſ. feud. p.1. fol.71. nu.63. in fine*, & ſequuntur *Reg. Rouit. deciſ.69. nu.9. Nouar. ſuper Pragm. 4. de poſſeſſ. non turb. num. 6. Thor. in comp. deciſ. ver.* Pragmatica *fol.403. et in add. ad Reg. Salern. d. dec. 37. num.3.* & contrà *cit. Amat.* ſcribit *Reg. Galeota reſponſ. fiſc.19. à num.20. ad 22.*

AD

AD QVAEST. XIX.

An poſſit ſupradicta exceptio Pragmaticæ opponi contra agentem hypothecaria, & ſi non eſt oppoſita, an ex hoc poſſit dici de de nullitate ſententiæ.

ANNOTATIO.

SVMMARIVM.

Pragm. edita Thori, an locum habeat contrà agentem hypothecaria? affirmatiuè aduersùs Loffred. *reſpondetur, num.* 1. *&* 2.

Et quid in alijs actionibus, num. 3.

*Exceptione Pragm. editæ Thori non oppoſita, an acta ſint nulla, num.*4.

*Et ſi eſt oppoſita, an per proceſſum ad vlteriora, ea reiecta videatur, n.*5.

IN hoc dubio ſemper tenuiſse opinionem *Lof-*
1 *fredi in conſ.*34. *num.*2.
dicit noſter *Author hìc num.*1. *&* 2. quod ſcilicèt *pragm.* non habeat locum contrà agentem hypothecaria, quia non impugnat factum Regis, nec eius conceſſionem, ſempèr namq; Rex intelligitur concedere ſine præiudicio tertij, & *Loffr.* ſequitur Reg.*de Ponte cōſ.* 47. *num.*16. *lib.*2.

2 Sed reprobando *Loffred.* contrarium validiſſimè probat *Io: Angel. Piſanell. in comment. ad hanc prag. editam Thori num.*48.*&* 49. quod *prag.* comprehendat genericè hunc caſum; nam licet inſpectis quibuſdam *pragm.* verbis, ibi: *Ininngentes etc.* videatur Legiſlator loqui de eo, qui litem moueret ſupèr annullatione tituli, attamen alia deindè ſubnectuntur, quæ omnes comprehendit caſus, dùm diſponitur, vt ſuper eiſdem rebus aliquid in iudicio, vel extrà de iure, vel de facto non innouaretur; Innouaretur autem, ſi ſuper eiſdem rebus lis moueretur hypothecaria; Quid enim aliud importet dictio, *ſuper,* niſi hypothecam, & obligationem? *l.codicillis,* §.*inſtituto,* vbi *Bart.D.de leg.*2. in puncto *R.de Pōte cōſ.*20. *n.*73.*vol.*2.& ſic nō ceſſat ratio cōfuſionis,& litiū euitandarum, & licet quando fit auocatio per hypothecariam, non ſit idem, ac ſi auocaretur titulus, tamen non ceſſat, quin aliquid innouatum ſupèr rebus conceſſis non dicatur, & ſic verificantur verba *Pragmat.* & iuxtà hanc opinionem deciſum refert *Reg. Renert.deciſ.*533. *t.*2. vbi *Reg.de Marin. in obſer. num.* 1. poſt *cit.Piſanell.* & in
3 pluribus cauſis iudicatum fuiſſe habere locum *Pragm.* quacunq; actione agatur, ad rem, vel ſupèr re, teſtatur *Reg.*Camill.*de Curte in diuerſ.Iuris feud.p.*1.*fol.*71. *num.*56. quem ſequitur *Thor.in comp.deciſ. ver.* Pragmatica edita *Thori,fol.*403.

4 Illud autem fuiſſe ſemper vniformitèr deciſum teſtatur noſter *Author hìc num.*3. *&* 4. quod ſi non eſt oppoſita exceptio huius *Pragm.* non ideò acta ſunt nulla, quia quando ſtatutum denegat audictiam per alium defectum non reſpicientem perſonam, ſed cauſam, tunc non tollitur actio ipſo iure, ſed oportet, quod pars excipiat, ſecùs autem eſſet, vbi audientia denegaretur propter inhabilitatē perſonæ, vt poſt *Bald. Imol.* & alios in puncto tradit *Piſanell. in comment. ad hanc Pragm.n.*54.*&* 55. Sed ſi eſt op-
5 poſita, Iudex procedendo ad vlteriora eam reieciſſe non videtur, & poteſt quandocunq; opponi, ſecundùm *Afflict. in Conſt.dilationes nu.* 44. vbi quod quælibet exceptio, quæ remouet actorem, ſeù reum, ſiuè Iudicem à limine iudicij, reddit iudiciū, & proceſsū retrò nullum; nam quando extat Statutum, quod tollit iuriſdictionem, & denegat audientiam, ſi Iudex de facto audit, non valet ſententia, vt in terminis huius *Pragm.* docent *Reg.de Curte d.p.*1.*diuerſ feud. fol.*70. *num.*51.*&* 52.*Reg. Rouit. ſuper*

pragm.

pragm.1.de poſſeſſ.non turb. nu.3. Reg. Galeota reſp. fiſc. 19. num. 96. & 97. quidquid ſcripſerit *Reg.de Ponte conſ. 67.n.17.vol.2.*

AD QVAEST. XX.

An, & quando exceptio Pragmaticæ editæ Thori poſſit ad merita reſeruari.

ANNOTATIO.

SVMMARIVM.

Exceptio Pragmat. editæ Thori, an opponi poſſit in quacunque parte iudicij, aut valeat illi renunciari, nu.1. & 2.

Et refertur praxis determinandi, illam militare, vel non obſtare, vel in dubio capi informationem, n.3. & 7.

Exceptio Pragm. editæ Thori, an poſſit ad merita cauſæ reſeruari, à nu.4. ad 6.

1 HVius *Pragmaticæ* exceptionem poſſe opponi in quacunque parte iudicij, & ſic tàm ante, quam poſt litem conteſtatam, imò compilato proceſſu, docet *Reg.Reuerter. deciſ.31. nu.5.* cum ſit exceptio audientiam denegans, quæ ſempèr clamat, firmantq; *Reg.de Marin.ibid.in obſ.num.3. Conſ. Arias de Meſa lib.3. var.cap.45.ex n. 15.Reg.Galeota reſp.fiſc. 19.num.95. cum ſeq.*

2 Quæ exceptio eſt tantæ potentiæ, eò quod procedit annullando, & naſcitur ex ipſa lege prohibitoria, vt pars, cui talis exceptio competit, nõ poſſit illi renunciare, & ſic infertur, quod in quacunq; parte iudicij opponi poteſt, vt ſingularitèr ait *Salic. in l.fin.col.6. ver.idem vbicunq; Cod.de edict. Diu.Hadr.toll.* per cuius doctrinam, aliàs fuit deciſum in S.C. in cauſa *Ill. Principiſſæ Hoſtiliani* cum *Ill.Comite Altauillæ*, in qua erat iam facta concluſio, exceptionem *Pragm.* opponi poſſe, teſte eodem *Piſanello in quadam nota marginali cit.commentarij apud Nos manuſcripti.*

3 Et quando opponitur hæc exceptio, vel illa abſq; termino determinatur, non obſtare, quando conſtat non adeſſe requiſita, vel obſtare, cum de ijs conſtat; vel in dubio, an poſſit militare, capitur informatio quoad cõcernẽtia exceptionẽ *Pragm.*(prout in *deciſ.452.Reg.Reuert.*) & inſtructo Proceſſu, ſuper ea pronunciatur obſtare, vel non, vt docet in praxi fuiſſe receptum *Reg. Camill. de Curte p.1. diuerſ.feud. fol.70. num.53.* vbi *n.54.*

4 ait, èx prædictis etiam determinari poſſe hanc quæſtionem, an ſcilicet huiuſmodi exceptio reſeruari poſſit ad merita cauſæ, & veriùs eſſe tenet poſt *Grammat. dec.65.num.81.* quod non poſſit ad merita reſeruari, quia *Pragm.* tollit à Iudicibus iuriſdictionem, & ex defectu poteſtatis nõ poſſunt ipſi cognoſcere de meritis cauſæ, vbicumq; enim per obiectum exceptionis denegatur iuriſdictio, debet ante omnia Iudex pronunciare ſuper eo, nec poteſt, reſeruatis exceptionibus ad merita cauſæ, procedi, vt in *c.ſi clericus Laicum, de for.compet. gloſ.in c.1.de off.deleg.in 6.* & ſic etiam ſuſtinent *R.de Ponte conſ.59.nu.5.lib. 1. Reg.Galeota d.reſp.fiſc.19. num.66. & 99.* & ità deciſũ fuiſſe anno 1619. teſtatur *Nouar. ſuper d.Pragmat.4. de poſſeſſ. non turb. num.11. verſ.limita quintò,* quem ſequitur *Thor. in comp. deciſ.p.2.verb.exceptio* Pragm.*fol.185. & in ſupplem. comp.eod.ver fol.193.*

5 Pluriès tamen iudicatum fuiſſe teſtatur noſter *Author hìc*, quod, quãdo ipſa exceptio eſt ꝙadmodùm dubia, & requirit altiorem indaginem, ſit reſeruanda, vt vnà cum meritis cauſæ de ipſa exceptione iudicetur, per notata per *Gloſ.et DD.in l.cũ quærebatur, D.de ind.ſolu.*& ex alijs, quos etiã refert *Io.Angel.Piſanell.in comment.ad d.*Pragm.*num.55.in fine, & num.63.* vbi ait, fuiſſe exceptionem reſeruatam

tam

tam in deciſ. cauſæ *Fabij Brancatij*, quia poterat probare de iure Regis, & præſentabatur aſſenſus Regis *Federici*, qui annullabatur per *Pragm.* de rebus geſtis in Inſula Iſchæ (vt ſuprà ad *q.*12.) & ſic, quia requirebat altiorem indaginem, ad merita cauſæ reſeruari debebat, *l.*3. §. *idem*, *D. de exhib. l. nàm poſteà* 9. *in pr. D. de iure iur. gloſ. in c.*1. *de lit. conteſt. in* 6. ſequuntur *Io. Andr. de Georg. alleg.*13. *n.*1. *et Conſ. Marcian. conſ.*62. *n.*6. *lib.*2.

6 Prout de Conſtitutione Zenoniana *in l. benè à Zenone, C. de quadr. præſcrip.* & ſimilibus Statutis, quæ agentibus audientiam denegant, intelligendum eſſe, ſi huiuſmodi exceptio in continenti iuſtificetur, & per agentes quidquam non replicetur, nàm ſi contra eam aliquid allegetur, vel ſaltem altiorem exigat indaginem, ad merita cauſæ debere reſeruari notat, *Præſ. de Frãch. dec.*377. vbi *de Luca in obſ. n.*2. eoq; in caſu Iudici ordinario adépta iuriſdictio non cenſetur, vt ſuper ſimili Statuto Florentiæ audientiã denegante dixit *Soccin. ſen. conſ.*46. *ſub num.*4. *verſ. ſed premiſſis lib.*4. poſt quem, de Statuto Mantuæ, idẽ docet *Anton. Gobius in tract. ſeù repet. l. benè à Zenone q.*3. *aliàs* 33. *n.*82. *&* 83.

7 Annotandum deniq; eſt, quod exceptio huius *Pragmaticæ*, ſi eſſet reſeruata ad merita cauſæ principalis, vel eſſet oppoſita poſt compilatum proceſſum in cauſa principali, ac etiã ſuper ipſa exceptione, & in deciſione articuli reſultabit, exceptionem militare, interponetur decretum, obſtare exceptionem oppoſitam, nec fit aliqua prouiſio in cauſa principali, ſed ſi illa non militabit, tunc ſimùl, & ſemel, per actus tamen ſeparatos, reſpectu exceptionis fit decretum, non obſtare, & reſpectu cauſæ principalis profertur ſententia eodem tempore, vt pluriès obſeruatum vidiſſe teſtatur *Reg. Rouit. ſuper Pragm.*4. *nu.*48. *de poſſeſſor. non turb.*

AD QVÆST. XXI.

Facta conceſſione feudi duobus fratribus, an habeat locum ius accreſcendi.

ANNOTATIO.

SVMMARIVM.

Conſocius, an ex iure accreſcendi ad Conſortis partem euocetur, in terminis l. vn. C. ſi liber. Imp. ſoc. lib. 10. *à n.*1. *ad* 3.

*Ius accreſcendi, an locum habeat in feudis, n.*4. *&* 5.

*Et quid in feudo indiuiduo, vel dato duobus, quorum vnus erat inhabilis, vel inſolidum, aut diſtributiuè, n.*6. *&* 7.

1 Dubitandi ratio nõ ineptè eruitur ex *Conſtantini Imperatoris* ſanctione *in l: vnica, C. ſi liber. Imper. ſoc. lib.*10. vt ſi quis fortè ex his, quibus communitèr aliquid donatum ſit, nullo hærede relicto deceſſerit, ad conſortem pars decedentis perueniat.

2 Illud verò controuerſum eſt, an huiuſmodi ſucceſſio ſocij fiat per ius accreſcẽdi; quidã enim putãt, id pertinere virtute repetitæ conceſſionis, multi ſucceſſionis iure, alij deniq; per ius accreſcendi, de quibus latè adeundus *D. Reg. Io. Hieron. de Philippo in diſſertat. fiſcal.*35. *ex n.*23. *ad ſeqq.* licet *Bellon. de Iure accreſcend. cap.*6. *quæſt.*56. *num.*19. *&* 20. opinetur, neque accreſcendi iure, neq; repetitæ conceſſionis vigore, nec ſucceſſionis virtute ſuperſtitem ſocium admitti, ſed ex noua Principis voluntate præferri illum extraneo debere, ex illis

præſertim *Imperatoris* verbis: *Ad conſortis potiùs ſolatium, quàm ad perſonam aliam pars decedentis pertineat*; quippè quæ denotare exiſtimet, nequaquam id ad ſiſci, ſed ad tertij excluſionem eſſe edictum; ac proindè Principis in voluntate eſſe, defuncti Socij partem, aut ſibi retinere, aut ſi eam alicui donare malit, æquiùs eſſe, vt magis eam Socio, quàm extraneo largiatur.

3 Et fauendum receptiori ſententiæ, ex Iure ſcilicet accreſcendi ad Cõſocij portionem Conſortem euocari, arbitratur *Reg. de Philipp. dict. loc. num. 34. et 35.* poſt *Iacob. Gothofred. in Cod. Theodoſ. lib. 10. tit. 14. l. 3. ſi petition. ſocius ſine hæred. deſec.* & *Baſilicon*, perlectis libris, id ibidem expreſsè cernitur ſancitum *tom. 6. lib. 56. tit. 7. de Delator. pag. 717. ſub lit. D.* his verbis: *Si duobus quibuſdam Princeps res aliquas donauerit, et alter ex ipſis, abſque hærede deceſſerit: pars eius alteri* ACCRESCIT. Quod vltimum ſanè verbum, tam in *Iuſtinianeo*, quàm *Theodoſiano Codice* expetebatur.

4 In feudis tamen regularitèr Iuri accreſcendi locus non aperitur, niſi in inueſtitura manifeſtè ſciens Princeps aliud edixerit, quodque ſpeciatim feudorum vſibus conſtitutum noſcitur, probaruntque noſtri paſſim, huius etiam *l. vnica* diſpoſitione perpenſa magis communitèr, ex *cap. 1. de duobus fratribus à Capitan. inueſtit. circà fin. cap. 1. de fratribus de nouò beneſic. inueſtit. in princip. cap. 1. §. ſi duo fratres de feud. Marchiæ*, ibique *Andr. de Iſernia*, quem ſequitur noſter *Author hic num. 8. & ſeq. Io: de Platea in d. l. vnica num. 3.* ibique *Luc. de Penna verſ. ſed in feudo, Anton. Perez n. 5. Dionyſius Gothofredus in notis ver. donatum, Piſcator Valenzuela ex num. 23. D. Franc. de Amaya num. 16. Fachin. controu. iur. lib. 7. controu. 53. verſ. Poſterioris, Vacon à Vacuna 4. declar. 54. Vult. lib. 1. de feud. cap. 9. num. 119. Schrader. de feud. par. 7. cap. 1. num. 10. tom. 1. Roſenthal. tom. 1. cap. 6. concl. feud. 73. n. 4. Ioannes Sicutus de iure accreſcendi lib. 2. cap. 2. Reg. Conſtant. in l. 1. & 2. C. de ſuys Official. ex num. 82. Reg. Reuert. deciſ. 479. num. 3. & deciſ. 536. num. 2. & in vtraque Reg. de Marin. in obſeru. tom. 2. Reg. de Philipp. cit. diſsert. 35. num. 39.*

5 Quam opinionem attendendam eſſe in hoc Regno, tùm proptèr authoritatem *Andreæ*, tùm maximè ex *cap. Regni Conſiderantes* 18. inquit noſter *Author hic num. 9.* ità bis deciſum tradens *num. 7. & num. 16. in fine*, quem laudat *cit. Reg. de Philipp. cit. loc. num. 40.* vbi *num. 41.* proſequitur prædictis non obſtare *Io: Anton. Bellonum*, qui licet varijs diſtinſtinctionibus in feudis Ius accreſcendi vigere, videatur affirmaſse, *de Iur. accreſc. d. cap. 6. num. 37. à nu. 171.* attamen ſe ipſum enucleans, vel impropriè id credit accipiẽdum, vel pacti ſaltem taciti, aut inueſtituræ efficacia, ortum inquit habere, *d. l. num. 253. ad 256.*

6 Quam concluſionem limitat *Reg. de Marin. in obſ. ad cit. deciſ. 536.* ſi feudum eſſet indiuiduum, vel ſi datum ſit duobus, quorum unus erat inhabilis, poſt *Reg. Reuert. ibid.* vel ſi adiecta ſit dictio, *inſolidum*, vel diſtributiua, *& cuilibet ipſorum* puta *Titio, & Caio, & cuilibet ipſorum concedimus*, &c. deficiente vno, totum alteri ſuperſtiti accreſcere *Reg. Reuert. d. deciſ. 479. in fine*, vbi *Reg. de Marin.* poſt alios *in obſ. n. 3.* prout etiam in ſimili de Emphiteuſi docent *Gratian. diſcept. for. cap. 272. ex n. 29.* vbi *de Luca in animaduerſ. n. 13. & 14. t. 2. Mercſ. conſult. 87. n. 10. & 11. Ceſar Panimolie deciſ. fori Eccl. t. 1. dec. 4. annot. 3. n. 5. & 6.*

7 Sed adhùc veriùs eſſe tale jus non dari, poſt *Oſuuald. lib. 7. Donell. cap. 17. lit. L.* tenet *Amaya in comm. ad eandem l. vnic. num. 15.* ex quo, aut inſolidum aliquibus res relinquitur, aut diuiſim; Si inſolidum re-

relinquitur, altero deficiente, qui il- lam rem habebat, nihil accreſcit al- teri, neque de nouo quidquam habet per ius non decreſcendi, quia pars illa nunquàm fuit eius, qui deficit; Si verò diuiſim, non eſt locus iuri accreſcendi in re quam non conſe- quitur, *Duaren. lib.* 1. *de iure accre- ſcendi cap.* 11. ideò cogitandum re- linquimus.

AD QVAEST. XXII.

Conceſsione facta per Regem de officio aliquo per ceſsionem, ſeù renunciationem, an habeat locum, ſi vacauerit officium per mortem.

6. ANNOTATIO.

SVMMARIVM.

Officij reſignatio ad fauorem alicuius facta, et præſentata in Curia Regis, ſequuta morte reſignantis, vel reſi- gnatarij, ante acceptationem Regis, an reſoluatur, num. 1. *et* 2.

Aſſenſus in venditione feudi conceſsi cum poteſtate vendendi reſeruato aſſenſu, poteſt poſt mortem venditoris im- petrari, num. 3.

*Reſignans officium, an poſſit ſe pœni- tere, ante acceptationem Regis, n.*4. *Et refertur recens controuerſia agita- ta in* Reg. *Cam. num.* 5.

Princeps, àn poſſit concedere feuda poſt mortem alterius vacatura, num. 6. *et* 7. *et quid in officijs, alijſq; conceſ- ſionibus, à num.*8. *ad* 13.

*Officio vacaturo per mortem alterius con- ceſſo, àn conceſſum cenſeatur, ſi va- cauerit per remotionem, vel alio mo- do, num.*14.

1 AGit hìc noſter *Author* de reſi- gnatione officij in manu domi- ni ad fauorem alterius (hac enim forma of- ficia in alium transferri poſſunt, non ſecùs, ac per- mittitur feudi alienatio cum domini aſsenſu, ſecundùm Reg. *de Ponte dec.* 28. *ſub num.* 19. *Amicangel. de* Regal. *offic. q.*8. *num.* 1. *et* 4. *Conſil. Altimar. in obſ.ad conſ.*70. Reg. *Rouit.num.*1. *lib.* 3.) Qua præſentata in Curia Regis, ſi ſequatur mors reſignatarij, vel reſi- gnantis, ante acceptationem Regis, cuius nàm mors attendi debeat, in- quirit *Montan. de* Regalib.*offic.nu.*68. vbi contrà *Flamin.*, *Pariſ.*, *et Io. Andr. de Georg.* probat, mortem reſignan- tis attendi, quia reſignatio perficitur ex conſenſu vtriuſque, reſignantis ſcilicèt, & Regis acceptãtis, & ſic per mortem reſignantis ante acceptatio- nem Regis, extrema non poſſunt coniungi ob inhabilitatem medij, ex doctrina *Iſerniæ*, quam ſequitur *Ca- mer. in rep. l.Imperialem fol.* 90. *col.*1. *ante lit. D.* & elegantèr ex *Pauli* re- ſponſo confirmat Reg. *Marcell. Mar- cian.iun.in excerpt.fiſcal. exercit.cap.*7. *ſub num.* 21. *verſ. quod et alio*; Vnde

2 officium renunciatum reſeruato aſ- ſenſu, fuiſse deuolutum per mortem refutantis ante acceptationem Re- gis, refert noſter *Author hìc num.*8. *et* 15. quem refert, & ſequitur *cit. Mon- tan.d.num.*68.*in fin.*

3 At in venditione feudi conceſsi cũ poteſtate alienãdi reſeruato aſsẽ- ſu, poſse ſuperuenire aſsẽſũ poſt mor- tem venditoris, tuetur Reg. *de Ponte conſ.*81. *vol.*1. ac declaratur per *Conſ. Staib.reſol.*2.*à num.* 2. *cent.*1. R. *Mar- cian. diſp.* 91. *num.* 12. Reg. *Merlin. controu.* 81. *à num.*18. *lib.* 2. Imò ſi re-

4 ſignatio non adhùc cũ voto peruenit in manus Regis, vel eius Vicarij, nec ſit preſtitus aſsenſus, poſse reſignã- tem ſe pęnitere, concludere videtur

noſter *Author hìc num.* 10. ad tradita per *Reg. de Marin. reſol.* 103. *lib.* 1. *n.* 7. & *Montan. d. loc. num.* 64. 65. & 68.

5 Similis euenit controuerſia in Reg. Cam. apud *Conſtantinum Act.* in cauſa *Ioſephæ Papa* filiæ, & hæredis *Anelli Papa*, quæ petijt inteſtationem officij Actuariatus Cambij pro alterius vitæ ſpatio, aduersùs *Honofrium de Litto*, agentem vigore cuiuſdam venditionis, ſeù reſignationis ei factæ in vita *d. Anelli*; Idque duplici iuris fundamento doctiſsimè fundauit *Dom. Ambroſius Roſanus*, celebris cauſarum patronus: vel quia venditio, ſeù reſignatio anno 1685. à dicto *Anello* cum dolo, & enormi læſione facta, ac deindè reuocata, nulla ſit, ac omni conualidationis ſpe deſtituta ob mortem reſignantis; vel pendente deciſione articuli denegationis aſsenſus, vel acceptationis, & reuocationis, titulum officij debere confirmari dictę hęredi, cauſa verò adhuc indeciſa pendet.

Annotandum præterea ducimus, àn poſsit Princeps cócedere res poſt mortem alterius vacaturas?

6 Quæ ſanè quæſtio in materia feudali eſt definita, per *text. in cap. moribus, ſi de feud. fuer. controu. inter Domin. & Agnat. & in cap. 1. qui ſucceſs. ten. & in cap. ſi quis inueſtierit, de feud. dato in vim leg. comm.* & ibi *Andr.* alijq; Interpretes, vbi firmant, quod conceſsio feudi nondùm aperti, nec Regiæ Curiæ deuoluti, valeat, nec ſubiaceat diſpoſitioni *l. fin. C. de pactis*, quia huiuſmodi conceſſio non dicitur de futura ſucceſsione viuentis, ob quam inducitur votum captandæ mortis alterius, ſed caducitas ſucceſsionis per delictum, vel per mortem, vocaturque Inueſtitura de caducitate ſucceſsionis, & non de futura ſucceſsione, ſecundùm *Bald. in d. cap. moribus*, vbi dicit etiam, quod ſit inueſtitura in defectum iuris tertij, qui habet in ſe iuris ordinem, & ità ſeruatum fuiſse per Regem *Robertum*, *Ferdinandum*, & *Federicum*; teſtatur *Aſflict. dec.* 292. ſequuntur *Petr. de Gregor. de conceſs. feud. par.* 1. *q.* 3. *Schrader. de feud. par.* 3. *cap.* 2. *nu.* 18. *Roſenth. de feud. cap.* 4. *concl.* 9. *num.* 2. *Maſtrill. de Magiſtrat. lib* 1. *cap.* 25. *ex num.* 1. *Conſ. Roccus de offic. rubr.* 1. *n.* 1. *Conſ. Altimar. to.* 2. *de nullit. rubr.* 10. *quæſt.* 14. *num.* 22. & latè *Io: Torre de pact. futuræ ſucceſs. lib.* 1. *cap.* 21.

7 Si tamen Rex conceſserit Titio feudum *Martini*, quem credebat eſse mortuum, & *Martinus* viuit, ſed poſt conceſsionem deceſserit, non debetur feudum, niſi in conceſsione fuerit quoque dictum, deuolutum, vel deuoluendum, *Author* noſter *hìc n.* 9. poſt alios *Maſtrill d. lib.* 1. *cap.* 26. *n.* 2. *Montan. d. loc. num.* 79. *in fine*, *Conſ. Roccus d. rubric. num.* 32.

8 In officijs verò, alijſque conceſſionibus, ſecùs dicendum eſt, itaùt, niſi vacata fuerint per mortem, vel alium caſum, proptèr votum captãdæ mortis alteri concedi prohibeantur, vt vt poſt alios firmant *Maſtrill. d. c.* 25. *à num.* 10. *Fontanella deciſ.* 212. *Leo deciſ.* 39. *tom.* 3. *Cutell. ad leg. Sicil. Martini not.* 30. *fol.* 525. *Franc. Salern. conſ.* 10. §. 1. *Reg. Capyc. latro conſult.* 145. *num.* 31. *Bottilier. de ſucceſs. theor.* 44. *cap.* 2. *num.* 6. *Io: Torre de pactis futur. ſucceſs. d. lib.* 1. *cap.* 20. *num.* 66. *Solorzan. to.* 2. *de Iure Indiar. lib.* 2. *cap.* 6. *nu.* 3. & *lib.* 3. *polit. cap.* 7. *Conſ. de Roſa conſult.* 64. *to.* 1. *Conſ. Roccus de offic. d. rubr.* 1. *n.* 2. *Conſ. Altim. d. q.* 14. *n.* 23.

9 Idque fuit etiam obſeruatum ſempèr infauſtum in Magiſtratibus, in locum viuentis alium ſubrogari, ſiquidèm nemo ex his, qui Magiſtratum Collegæ abſtulit, annum vixit, vt monet *Petr. Gregor. Theloſ. ſyntagm. iur. lib.* 40. *cap.* 4. *num.* 6. Quod verò Gẽtiles nequaquam admiſerint conceſsiones dignitatum, præcipuè Sacerdotalium non vacantium, viuente ſcilicet poſseſsore, conſtat ex *Dione hiſtor. lib.* 49. ex quo habetur non licuiſse Romæ, viuo alicui Pontificatum adimere, & ideò *Octauium Cæſarem* recuſaſse Summum Pontificatum

Le-

Lepidi, eo viuente ſibi à Populo oblatum, *Gregor.ibid.*

Vnde beneficia Eccleſiaſtica non vacantia, quæ, *Gratias expectatiuas* appellant *Canoniſtæ*, concedi, aut permitti non debent, vt ex Sacrorum *Can.* & *Conciliorum* diſpoſitione, latè probant *Franc. Salern. d.conſ.*10.§.1. *per tot. Card. Merlin. deciſ.*194. *Fragoſo par.*2.*de Regim.Reipub. diſput.*20. §.5. *Valenſis lib.*1.*de benef.tit.*22. *Dartis de benefic.ſect.*5. *cap.*1. *Io: Torre de pact.futur.ſucceſs. d.cap.*20. *num.*1.*cum plurib. ſeqq. Pereira de manu Regia cap.*56. *& ſeqq. D.Emanuel Gonzalez in comment. ad lib.*3. *decret. cap.* 2. *de conceſs. præbend.*

10 Eòque minùs conceſsiones huiuſmodi fieri poſsunt ab inferioribus à Principe, quandoquidem in ipſomet Principe cõtrouertitur facultas, *Torre d.cap.*20. *num.*70. vt de Barone dixit *Andr.in d.cap.moribus, ſi de feud. fuer. controu. &c.* & poſt *Affl. Maſtrill. d.c.* 25. *num.* 12. & de Cardinali à latere *Anna alleg.* 55. *num.*4. Et de Magno Magiſtro Hieroſolymitanæ Religionis, poſt *Barbat.*, & *Cagnol. Maſtrill. d. loc.* poſse tamen concedere expectatiuas commendarum, dicit *Lotter. de re benefic. lib.* 2. *q.* 15. *num.* 46. & probaſse Supremum Conſilium Aragon. teſtatur *Dom. Creſpi obſeru.* 65. *num.*14.

11 Imo per ſtatuta municipalia nonnullorum locorum, eſse prohibitas harum expectatiuarum conceſsiones apparet, vt de Regno Caſtellæ tradit *Gregor.Lopez in l.*13. *tit.*6. *par.*5.*gloſ. vlt.* in Sabaudia teſtatur *Faber in ſuo Cod.lib.*1. *tit.*13.*de diuerſ. reſcript.def.* 7.ac *Fontanell. d. dec.*213. *num.*14. & in Regno Siciliæ adeſse plures Conſtitutiones in hac materia, teſtes ſunt *Maſtrill. d.cap.*25. *num.* 21. *Franciſc. Salern. d.conſ.*10.§.1. *ex num.*2.

12 Quæ concluſio locum ſibi vindicat de poteſtate ordinaria Principis, qui non poteſt concedere officia vacatura ſine conſenſu poſseſsoris, ſed de poteſtate abſoluta id facere ei non prohibetur, & valet cõceſsio, vt poſt alios tradunt *Maſtrill. d. cap.*25.*n.*27. *Fontanell.d.deciſ.*213.*n.*3. *Dom. Creſpi d.obſeru.*65.*num.*19. *Conſ.Rocc.de offic. d. rub.* 1. *n.* 8. licet contrarium mordicus defendat *Salern. d. conſ.*10. §.3. *per tot.* quod nempè neque de abſoluta, neque de ordinaria poteſtate, officia ſecularia poſsint à Principe anticipatè concedi, ſed minùs rectè, vt obſeruat *Io: Torre d.cap.*20.*n.*68. & ſic hodiè obſeruari, quod Rex noſter concedit officia vacatura, illorumque futuras ſucceſsiones poſt mortem poſseſsoris, ex multis comprobat *Reg.Capyc.latro conſult.* 145.*ex n.*147. qui ſcripſit in cauſa propria, dum proptèr ſua benemerita in munere Regij Conſiliarij, & apud Suam Catholicam Maieſtatem pro hac fideliſsima Vrbe Neap. Legati, obtinuit reſcriptum eiuſdem S. M. de primo loco vacaturo Regentis Regiam Cancellariam, & ſic cæpit officij poſseſsionem, quod vacauerat per mortem *Ill.Regentis Marchionis Belmontis*.

13 Et eò magis valet promiſsio ſi ſit generalis, & de officio incerti hominis, vt ſi promiſsum ſit primum officium vacaturum in Senatu, *cit. Reg. Capyc.latro dict.conſult.*145. *num.*147. *Creſpi d.obſ.*65. *nu.*8. *Torre d.cap.*20. *num.*69. *Conſ.Roccus d. rubr.*1. *num.*7. *Conſ.Altimar.de nullit.d.rubr.*10. *q.*14. *num.*29. *Epiſc. Rocca lib.* 1. *diſput.* 90. *num.*8.

14 Quæritur modo, an ſi Rex conceſsit Titio officiũ vacaturũ per mortem Caij, conceſsum cenſeatur, ſi vacauerit per remotionem Caij, vel alio modo, & è contrà? Hanc quæſtionem ad partes examinat *Maſtrill. de Magiſtrat. lib.*1. *cap.*26. & affirmatiuè reſpondit *à num.* 16. *ad ſeqq.* quia caſus mortis, remotionis, ſeù renunciationis æquiparantur, arg. *text. in l. Gallus* §. *& quid ſi tantum*, ibi: *Vt ad ſimilitudinem mortis, cæteri caſus admittendi ſint, D.de liber.& poſthum.* & idem eſt remoueri ab officio, quod mori, *gloſ. in clem.* 1. *ver.mori, vt lite*

pend.

pend. ſimilis *gloſ. in cap. ſicut ver. moriatur, de conceſs. præbend. in 6.* proùt ſubſtitutus in caſu abſentiæ, cenſetur talis in caſu mortis, cũ abſentia morti æquiparetur, *cap. vlt. §. fin. de Sede vacante*; & ità poſt alios firmant *Olea de ceſs. iur. tit. 3. q. 4. num. 10. & ſeqq. Antunez Portugal de donat.* Regijs *tom. 1. cap. 13. num. 141. & 142. Conſ. Roccus de offic. d. rubr. 1. à num. 33. De Luca in obſ. ad Præſ. de Franch. deciſ. 255. n. 4. Conſil. Altimar. in obſ. ad* Reg. *Rouit. conſ. 105. lib. 2. & tom. 2. de nullitat. rubr. 10. quæſt. 9. per tot.*

AD QVAEST. XXIII.

Quando ſit conceſsio per Baronem de ſubfeudo ſecundum quid, & aſsenſus eſt difformis conceſsioni, an & qualitèr teneat conceſsio.

ANNOTATIO.

SVMMARIVM.

Aſſenſus à contractu difformis, àn ſit nullus, num. 1. 6. & 7.

Et quid in aſſenſu præſtito, dummodò recognoſcat immediatè Reg. Curiam, & Baro concedit ſubfeudum, dummodò teneat immediatè ab ipſo, num. 2.

Vel per clauſulam ad inſtrumentum conceſſionis relatiuam, num. 3.

Vel neque impetratus ſit ſuper pacto dè retrouendendo, num. 5.

Clauſula, cuius tenor habeatur pro expreſſo, *quid importet, num. 4.*

Aſſenſus impetratus ſurreptitiè, vel obreptitiè, an ſit nullus, n. 8.

Et an ſuperſedeatur in exequendo, n. 9.

1 Concluditur hic; quod difformitas aſsenſus à contractu vitiat illum; Quam concluſionem comprobant *Andr. in cap. Imperialem num. 5. & 6. & ibi Camerar. fol. 4. col. 4. Theodor. alleg. 31. ex num. 16. et 86. num. 19. Præſ. de Franch. deciſ. 48. et 154. Amat. conſ. 44. num. 21. De Medic. conſ. 131. num. 10.* R. *Galeota contr. 53. n. 43. lib. 2. Præſ. Merlin. contr. 8. n. 19. cent. 2. Conſ. Gizzarell. deciſ. 3. nu. 10. & 11.* R. *Rouit. conſ. 68. verſ. tertia nullitas, & conſ. 97. n. 1. lib. 2. R. Reuerter. deciſ. 106. t. 1.* vbi Reg. *de Marin. in obſ. n. 2. Nouar. qq. forenſ. lib. 2. q. 7. per tot. Conſ. de Roſa conſult. 59. n. 49.* R. *Capyc. latro deciſ. 170. n. 13. lib. 2.* & latè *R. Marcian. diſp. 7. à n. 19. ad fin.* vbi firmat, aſſenſum nihil operari tanquàm difformem, ſi in contractu renunciationis factæ in beneficium patris, eiuſq; hæredum, & ſucceſſorum quorumcunque tàm vniuerſalium, quàm particularium, aſſenſus ſit conceſſus pro hæredibus, & ſucceſſoribus ſimpliciter abſq; clauſula, *quibuſcunque*, & abſq; mentione hæredum particularium, cum clauſula appoſita in renunciatione generalior ſit, quam illa appoſita in aſſenſu, *Conſ.* Roccus *reſp. 100. nu. 41. lib. 1.* quem ſequitur *Conſ. Altimar. in obſ. ad* R. Rouit. *conſ. 12. nu. 11. lib. 1.*

2 Vnde ſi Baro concedit ſubfeudum, dummodò teneat immediatè, & in capite ab ipſo, & Rex præſtat aſſenſum, dummodò recognoſcat Reg. Curiam immediatè, & in capite, non valere conceſſionem in cauſa *Metelli* de *Rogerio* iudicatum fuiſſe teſtatur noſter *Author hic nu. 1.* de qua deciſione memor eſt quoque *Io. Vincent. de Anna in repet. Conſt. Conſtitutionem D. M. n. 40.* vbi dicit, quod pulchram limitationem tradidit *Fabius Marcheſius* illius Aduocatus, de qua ſe refert ad ſuam *alleg.* 45. vbi de hoc ſcrip-

ſcripſit, ac tradit *Reg. Reuert.dec.* 106. *& dec.* 186. & vtrobique *R.de Marin. Reg.de Ponte conſ.* 72. *n.*5. *&* 19. *lib.*2.

3 Sed ſi Rex præſtaret aſſenſum ſimpliciter, referens ſe ad inſtrumentum conceſsionis prædictæ factæ per Baronem cum clauſula, *cuius tenor habeatur pro expreſſo, ac ſi de verbo ad verbum &c.* tunc deciſum teſtatur idem *Reg.hic n.*4. aſſenſum non eſſe difformē; quē refert, &ſequitur *Montan.de regal.offic. nu.*18. *verſ.clauſula*,

4 dicens, prædictam clauſulam, aliquando declarare qualitatem expreſſorū in priuilegio, itemq; quando poſt clauſulam prædictam, eſſent ſpecificata quædam ſimpliciter, abſq; dicta clauſula, & hæc ſpecificata eſsent difformia ab his, quæ conceſsa erant prædeceſſoribus Baronibus, tunc dicitur reſtricta conceſſio in his ſpecificatis ex *Præſ.de Franch.dec.*192.*nu.* 9.*& ſeq.* conferunt P. *Merolla tom.*3. *Theol.mor.diſp.*6.*de Priuil. cap.*8. *dub.* 46.*difficult.*11.*à n.*441. *R.Reuert.deciſ.* 557.

5 Similiter, ſi fuerit facta venditio feudi, & ſimultaneè initum pactum de retrouendendo, si aſsenſus Domini directi ſit impetratus ſuper venditione, & non ſuper pacto de retrouēdendo, ex defectu aſsenſus ſuper pacto prædicto, eſt etiam nulla ipſa venditio, vt poſt alios optimè firmant *R.Lanar.conſ.*73. *R.de Ponte conſ.*21. *à n.*37.*lib.*1. *R.Ronit.conſ.* 18.*nu.*11.*et* 12. *lib.*2. vbi *Conſ.Altim.in obſ.n.*26.*et* 27. *R.Reuert.dec.*133.*Præſ.de Franch.dec.* 126.*vbi de Luca in obſ. et in deciſ.*105. *Gizzar.deciſ.*67. *Epiſc. Rocca diſp.iur. lib.*1.*cap.*60.*n.*4.

6 Licet autem difformitas aſsenſus à contractu inualidet illum, tamen quotieſcunque talis aſsenſus eſt difformis à contractu in aliqua qualitate, & reſtrictione in damnum emptoris, difformitatem illam non poteſt allegare venditor, cui nullum reſultat intereſse, quia ex conſenſu emptoris contractus remanet validus, *Pern.cōſ.* 7.*art.*5. *Petr.de Gregor.de conceſſ.feud. p.*3.*q.*5.*n.*7.*Surd.conſ.*440.*n.*46. *vol.*3. *Præſ.de Franch.dec.*105. *n.*4. *R.Ronit. conſ.*12.*n.*21. *lib.*1. vbi *Conſ.Altimar. in obſ.n.*12.

7 Sed *Reg. Marcian. d. diſp.* 7. *num.* 26.*& ſeqq.* fundat, non poſſe illum, in beneficium cuius fuit facta dicta renunciatio ampla, cum aſſenſu ſic reſtricto, renunciare ſuo fauori recipiēdo illam ſic ab aſſenſu reſtrictam, licet poſſe fundet *Reg. Ronit. d.conſ.* 12. *num.* 20.*& conſ.*26.*lib.*2. nam ſatis eſt adeſſe difformitatem ad hoc, vt vterque ex contrahentibus illa iuuari poſſit ad æqualitatem ſeruandam, *l.* 1. *C.de Cupreſſ.lib.*10.*& l.fin.C.de indict. viduit. toll.* cum non deceat, contractum claudicare, vt valeat reſpectu vnius, & non alterius, *l.Iulianus*, §.*ſi quis*, *D.de act.empti*, *de Franch.dec.*71. *n.*15.*& dec.*154.*n.*5. *& dec.*540. *Conſ. Theodor. alleg.n.*13. *&* 14.*Nonar.d.q.* 7. *n.*14. Nec confirmatur contractus in eo quod eſt minùs, licet adſit aſſenſus in eo, quod eſt plus, & è contra, ad *text.in c.ſuſceptum*, *de reſcript.in* 6. *de Franch.d.dec.*71.*n.*16.*Georg.alleg.*3. *n.*12.*Gizzarell. d.dec.*3.*num.*10. *&* 11. dicitur enim aſſenſus, quaſi ſimul ſenſus, vt docuit *Bald.in l.fin.ad Maced.* vnde ſi Vaſallus vno modo alienat, & Rex alio modo aſſentiat, non dicitur aſſenſus, ſed diſſenſus, *Freccia lib.*3.*de ſubfeud. q.*34. quem ſequitur *cit.R.Marcian.d.loc.n.*31. vbi etiam reſpondet *R.Ronit.d.loc.*

8 Aſsenſus itidem impetratus ſurreptitiè, cum verum non aſſeritur, vel obreptitiè, cum falſum exponitur, eſt nullus, tùm ex diſpoſitione *c. cum dilecti*, *& c.ſuper literis*, *de reſcript. in* 6. tùm ex ſolita clauſula in ipſo aſſenſu adiecta (*veris exiſtentibus prænarratis*) vt declarat *Reg.de Ponte de poteſt.Proreg.tit.* 8.§.10.*n.*6.*&* 7. *Ricc. collect.*325.*& in praxi Eccl.p.*3. *reſol.* 436.*&* 437. *Nonar. ſuper Pragm. collect.*8. *de off.Iud.n.*270. *Taſſon.de anteſ. verſ.* 4.*ob* .2. *nu.*56. *Theodor.alleg.* 86.*n.*8. *R.Capyc.latr. conſult.*82. *n.*63. *& ſeq. lib.*2. *Reg.de Marin. alleg.*146. *n.*2.

n.2. in fine t.3. Thor. in comp. dec. ver. aſſenſus p.3. fol. 66. Conſ. Staib. t.1. reſ. 1. & in reſol. 164. t.2. Iul. Capon. diſcept. 14. n.2. t.1. Conſ. de Roſa *conſult. 59. ex n.53. t.1. Conſ. Altimar. in obſ. ad* Reg. *Ronit. conſ. 53. à n.29. lib. 3.*

9 Vnde exceptione ſurreptionis, vel obreptionis oppoſita, ſuperſedetur in exequendo, *ex text. in l. & ſi non cognitio, C. ſi contra ius, vel vtil. publ.* exponunt *Ep. Ricc. d. p. 3. praxis reſol. 441. Staiban. ſen. conſ. 65. à nu. 25. & Conſ. Staiban. in obſ. ad d. ſuam reſol. 164. in fine, Reg.* Reuerter. *deciſ. 16.* vbi Reg. de *Marin. num. 1. Nouar. deciſ. 156. Praeſ. Merlin. contr. cent. 2. cap. 15. Conſ. Rocc. reſp. 100. t. 2.*

QVæſtio hæc, eſtò non legatur inter *deciſiones* editas anno 1670. nihilominùs, dum noſtro in Codice manuſcripto illam reperimus, eam imprimi neceſſarium exiſtimauimus.

QVAESTIO XXIV.

An vita Militia debita ſecundogenito, quæratur Fiſco, ob rebellionem illius, durante vita eiuſdem.

SVMMARIVM.

O*B rebellionem confiſcantur bona, & credita, n.1.*

Mors naturalis, & ciuilis æquiparantur, in expreſſis tamen caſibus, aliàs non, n.2.

Vita militia, an veniat loco legitimæ, ſeù loco portionis supèr feudo, ſeù loco alimentorum, n.3.

Deciſio S C. quod vita militia debeatur etiam in ſucceſſione tranſuerſalium, n.4.

Vita militia, an ſit vt feudum in perſona ſecundogeniti, n.5.

Feudum rebellis, quod tenetur mediatè a Rege, deuoluitur ad Regem, durante vita rebellis, n.6.

Rebellis plenè reſtitutus, poteſt repetere vitam militiam, non ſolutam à fratre primogenito, n.7.

Reſtitutio, num operetur in præiudicium Iuris tertio quæſiti, n.8.

Bona prohibita alienari, veniunt in confiſcatione, durante vita poſſeſſoris illorum, n.9.

Vſusfructus non venit in confiſcatione, ſed reuertitur ad habentem proprietatem, n.10.

Differentiæ inter vſumfructum, & vitam militiam, n.11.

Vſusfructus, an veniat in confiſcatione, ſaltem vita durante vſufructuarij, n.12.

Deciſio Regiæ Cameræ contrà Fiſcum in fauorem primogeniti, & ratio, n.13.

Opinio Authoris *contraria, & rationes, n.14.*

Intellectus ad Conſtitutionem Regni, pœna carere, *n.15.*

1 FIſcus ob rebellionem, Iure quidem, omnia venire confiſcanda prætendit, non modò bona, vt in *l. quiſquis in princ. C. ad l. Iul. maieſt.* ſed credita etiam, vt in *l. fin. eod.* vbi *Gloſ.* dicit in *verbo ſoluere*, id eſſe in Fiſco ſpeciale, & ſi dicatur, quod ob rebellionem ſecuta eſt mors ciuilis, & ſicut ob naturalem, nil acquiſiuiſſet Fiſcus, ità & nil acquirere de-
2 beat ob ciuilem, cum æquiparentur mortes iſtæ, *l. ſi deceſſerit, D. qui ſatiſd. cog. l. 1. §. penult. D. de bon. poſſ. contr. tabul.* Id intelligendum eſt in caſibus expreſſis, nam, vbi lex non expreſſit, nō eſt ratio ſimilis vtriuſque mortis, ſecundum *Gloſ. in c. placuit 16. q. 1. & Alex.* multos alios allegantem *in conſ. 139. incip. viſo themate 2. vol.* vnde interim, dum viuit iſte rebellis, Fiſcus Iure etiā dicit, hanc temporalem commoditatem, ſibi applicandam, *l. Statius Florus, §. Cornelio Fælici, D. de Iure fiſci.*

3 Adducuntur etiam prò fiſco quatuor alia fundamenta, & rationes, ob quas videtur, vitam iſtam militiam ſibi deberi: & primo, aut iſta vita militia conſideratur, vt legitima ſecundogeniti ſuper feudo, aut vt pretium, ſeù loco portionis, quæ illi in feudo competijſſet ſecundùm *Andr. in Conſt. Comitibus, & Afflict. in dec. 251.* aut loco alimentorum, quæ ſecundogenito debentur, iuxtà *Frec. de ſubfeud. in 2. lib. n. 19. differ. inter feud. ex pact. & prouident. & feud. hæreditarium*,
4 quod ſaltem prò hac parte videtur eſſe veriùs, quia vita militia debetur etiam in ſucceſſione tranſuerſalium (inter quos non datur Ius legitimæ) vti deciſum fuiſſe in cauſa Principis H[illegible]lliani teſtatur *Capyc. deciſ. vlt.* & ſic, ſiuè hoc, ſiuè illud ſit, commoditas eſt, quæ non extinguitur, & ſic ad Fiſcum venire debet, *l. neceſſario, § fin. D. de peric. & comm. rei vend.*

5 Se-

5 Secundò, iſta vita militia reſidet in ſecundogenito, & in eius perſona, tanquam feudum, vt videtur tenere *Camer. in c. Imperialem car. 102. lit. N.* & tunc habet Fiſcus ſpecialem deciſionem *Speculatoris in tit. de feud. §. quoniam ſuper homagijs verſ. 4. quaritur,* affirmantis, quod feudum rebellis, quod
6 ab alio Domino mediatè tenetur, ad Regem deuoluitur, contrà quem eſt commiſſa rebellio, vita durante rebellis illius, quod & tenet etiam *Bal. in c. nulla in fin. per quos fiat inueſt.*

7 Notatur pro tertio id, quod dicit *Afflict. in Conſt. Comitibus q. 5.* ſcilicet, quod ſi ſecundogenitus ſit Regis rebellis, & inde plenam reſtitutionem obtineat, poterit à fratre primogenito, totum id, quod ſibi debeatur, ratione vitæ militiæ, ſi non fuerat rebellis, recuperare, & ſic infertur, vitam militiam non quæri fratri primogenito, ob rebellionem ſecundogeniti, ex quo iſte recuperat debitum ſibi prò præterito, nàm aliàs reſti-
8 tutio non potuiſſet, quicquàm efficere in præiudicium Iuris aliorum iàm quæſiti iſto medio tempore, maximè ex legis diſpoſitione, vt per omnes notatur in *l. gallus, §. & quid ſi tantùm, D. de liber. & poſth.* vnde ſi verè hæc vita militia remanet ſemper in ſecundogenito vita ſua durante, certè ob rebellionem acquiret Fiſcus portionem illam, dum ille viuit, vti & cætera bona acquirit.

Adde pro quarto, & vltimo id, quod aſſerit *Oldrad. conſ. 17. & Roman. in l. ſi Conſtanti, §. fin. D. ſol. matrim.* & *Alciat. conſ. 783. incip. in teſtamento Magnifici* (& ſi aliter dixerit *Alex. conſ. 27. vol. 1.*) vz. quod alienare prohibitus, bona ſibi in teſtamento relicta, itaùt
9 eius in morte perueniant ad aliquem tertiū nominatum, ſi incurrerit in crimen, ob quod illa bona confiſcarentur, quod ſimiliter intelligentur confiſcata huiuſmodi bona alienari prohibita, dum ipſe vixerit; Vndè, & eadem ratione id dicendum erit in noſtro caſu, & tantò maiori ratione, quantò maius eſt Ius, quod habet ſecundogenitus ſupèr hac vita militia, quàm ille hæres alienare prohibitus ſupèr re alienari vetita.

10 Nec obſtant dicta per *Loffred. in conſ. 5. in quæſt. 3. ad tex. in d. l. Statius Florus,* ſcilicet, quod vſusfructus, quem habet rebellis, cum proprietate conſolidatùr, & non confiſcatur ob rebellionem, nàm vita militia differt
11 ab vſufructu in multis. Primò enim vſufructuarius capit fructus manu propria, ſecundogenitus verò non vitam militiam, niſi à fratre; Secundò, ſi fructus omnes pereunt, vſusfructus ſimiliter peribit, at vita militia permanet, & etiam percipiet ſecundogenitus à primogenito, & ſi fructus primogenitus non perciperet; Tertiò vſufructus vti feudum de per ſe alienari non poteſt ſine aſſenſu, etiam in ipſum feudi dominum, ſecùs vita militia, quam poteſt ſecundogenitus ſine aſſenſu, remittere non modo primogenito, ſed cuicunque extraneo, vita ſua durante, & ſi multi *in l. ſi finita, §. ſi de vectigal. D. de damno infecto,* dixerint etiam
12 vſumfructum ſub confiſcatione venire vita durante vſufructuarij, vt ſi quatenus aliquā habeat cum vſufructu ſimilitudinem vita militia, etiam prò hac parte poſſimus affirmare, vitam militiam eſſe confiſcandam ob rebellionem; Addas relata per *Gigantem in tract. de crimin. læſæ Maieſt. lib. 2. q. 3. & 5.*

13 His tamen non obſtantibus, Fiſcus non obtinuit die 20. Martij anni 1578. nam fuit contra ipſum deciſum, ea ratione, quia hæc vita, & militia erant alimenta, quæ rebelli non debentur. Itèm quia erat Ius ſupèr feudo, quod reſolui deberet in beneficium feudi ob mortem ciuilem ſecundogeniti, vti ob naturalem, alijſque varijs de rationibus;
14 Licet ego ex aduerſo conſideràſſem, quod hæc vita militia erat Ius illud, quod cuilibet filio debetur in bonis patris, & quo priuari non poterat, niſi per exhæredationem, cauſa legitima præcedente vti refert *Molin. in tract. de primogen.* cum ait, quod omninò alimenta debentur ſecundogenito, & ſic, quod debeatur vita militia, eo Iure, quò legitima debetur cuicumque filio, ad *tex. in l. curatio, D. de bonis damn. & ſimil.* Imò quod vita militia non debeatur ſolummodo Iure naturali, proùt debentur alimenta, quæ filio diuiti non dantur, ſed etiam Iure ciuili, & Iure actionis, nè dum perſonalis, quæ oritur condictione ex illa lege, & *Conſtit. Regni Comitibus,* ſed etiam realis, quam introduxit *Cap. Regni incip. alienationis actus,* quæ actio perſonalis, & realis eſt iam formata, & ſic iam in bonis illius ſecundogeniti; ergo ob eius rebellionem deuoluetur, ſicut cætera bona, & licet rebelli non debeantur alimenta per *Conſtit. Regni incip. pœna carere;*
15 (quæ potiſſima fuit ratio deciſionis huius) illam tamē diſpoſitionem, ego intelligebam exortam in odium contumacis, & rebellis illius, vt ibi *d. Andr.* non in beneficium debitoris; His accedat *Conſtit. Regni, ſequens,* vbi ſi filius delinquit in vita patris, fiſcus cōfiſcat, portionem ſuam, ſecuta morte patris.

ANNOTATIO.

1 HAnc noſtri *Authoris deciſ.* recenſent, & ſequuntur *Montan. in tract. de Regalib. tit. bona contrahen-*

tium inceſtas nuptias in fine, verſ. refert quoq; Reg. Moles, Bottilier. de ſucceſs. ab inteſt. cap. 3. theor. 110. num. 30. verſ. ſecũdo verò caſu; Et in hac cauſa, pro Fiſco ſcripſit *Præſ. Marcellus de Mauro*, tunc Fiſci patronus, vt in ſua *allegat. 76.* vbi affert omnia fundamenta, ab *Authore* noſtro hìc pro Fiſco adducta; ſed contrà Fiſcum deciſum fuiſſe teſtatur noſter *Author hìc*, & ſuam paritèr compilauit deciſionem *Reg. Reuerter. in ſua deciſ. 80. t. 1.* ſecundùm ordinem R. *de Marin.* quæ impreſſa etiam reperitur, lõgè tamen vberior, poſt *tract. de vita, & militia Capani fol. 199.* & memorãt, ac ſequũtur *Laratha in Theatro feud. dilucid. 76. per tot. Thor. in ſuplement. comp. dec. ver. vita, & militia, Reg. de Marin. in obſ.* ad Reg. *Reuert. cit. deciſ. 80. num. 1. ad 4.*

2 An verò vita, & militia debeatur ſecundogenitis à Fiſco, etiam poſt deuolutionem ſuper feudo paterno, ad ipſum Fiſcum deuoluto, ob rebellionem primogeniti, qui poſſidebat feudum? & reiecta *Franc. de Amicis* ſententia, in fauorem ſecundogeniti reſpondet *Capan. de vita, & militia q. 29.* & vide *Arreſt. 170.* apud *Reg. de Marin.*

AD §. XXIV.

De Demanio Vniuerſitatum.

AD QVAEST. I.

Qualitèr competat ius Prælationis in Regium Demanium alicui Vniuerſitati, quæ venditur ab eius Barone.

ANNOTATIO.

SVMMARIVM.

Domanij, ac demanij notatio, ac ſignificatio traditur, à n. 1. ad 4.

Huius §. quæſtiones, vti notabiles tranſcripſit R. Tapia, *d. n. 1.*

Demanialia bona, ſeù Caſtra, an poſſint à Rege alienari, n. 5.

Et quid in demanio conceſſo? In dubium reuocatur decretum anni 1638. relatum per R. Galeot. *n. 6.*

Et memorantur quæſtiones cum Ciuitatibus Cauæ, Lanciani, Status Amalfiæ, ac recens reintegratio demanij Ciuitatis Luceriæ, à n. 7. ad 9.

Demanium, ſiuè prælatio pro eodem pretio in venditione Vniuerſitatum, an ipſis de iure competat, à n. 10. ad 13.

Et an ſit vera diſtinctio inter venditionem Ciuitatis Regiæ, vel Baronalis, à n. 14. ad 16.

Seruitus, an ſit viuere ſub Baronibus, n. 17. & 18.

Iuriſdictio criminalis, an rectè Baronibus concedatur, n. 19.

Vniuerſitates ad Regium Demanium admitti, quare expediat Regi; *& quot ad id requirantur, à n. 20. ad 23.*

Demaniorum cauſæ tractari debent in R. *Camera, n. 24. & cur non requirant Regium aſſenſum, n. 25.*

Quo ordine ſint expediendæ, n. 26.

Demanium, an etiam competat particularibus, ipſa Vniuerſitate contradicente, vel paruis Vniuerſitatibus, vel vni ſub aliqua Baronia, à num. 27. ad 29.

Et quid in locatione, in cõtractu ad gaudendum, vel permutationis, num. 30. & 31.

Et an Clerici, vel Ciues alibi habitantes contribuere teneantur, n. 32.

1 Materiam ſcitu dignam de Demanio, magiſq; frequentem in foro exornandã aggredimur; Nonnulla verò de Iure Demanij breui quidem, ſed non inſulſo calamo elucidauimus in noſtra *Fori feudalis Epitome cum ſuis aſſertionib. in tit. Breuis,*

de

de Iure Demanij notitia; Modò alia annotabimus ad haſce noſtri *Authoris* quæſtiones, quas ferè omnes, vti notabiles typis imprimendas quoque curauit *Reg. Tapia in lib.6. Iur. Regni Neap. tit.*10. *de Demanio à fol.*86. *ad ſeqq.*

2 Domanium itàq; in genere ſumptum pro *Dominio* accipi conſtat, ex quo ethymon, id notat Renatus *Chopp. de Domanio Franciæ lib.*1.*tit.*2.*num.*1. Quod ſanè verbum omnia Curiæ bona ſignificare patet ex *Imp. Federici Conſtit. Regni*, *Dignum*, ideſt non ſolum Domanialia, verùm etiam cætera bona, atq; iura ad Regis Curiam ſpectantia, quaſi quod cum omnia Curiæ bona in Regis Dominio ſint, eadem de Domanio quoq; dicantur; ità tamen à Dominio differt, vt genus à ſua ſpecie; Genus namq; dominium eſt, & quidquid in Regis Domanio eſt, in Regis dominio eſt, non verò è cōtra, *Iſernia in §.nec Dominus nu.*49. *de prohib.feud. alien. per Feder.* dicens id colligi ex *d. Conſtit. dignum*, quem ſequuntur *Reg.de Ponte lect.feud.*8. *nu.*12.*Reg.Rouit.in comment.ad Pragm.*63.*nu.*1. *de Offic. Proc.*

3 *Cæſar.* Demanium in huius Regni *Conſtitution.* appellatur, prout etiam in priuilegio eiuſdem *Federici II.* apud *Petrum de Vineis lib.6. cap.* 25. meminit *Gerard. Ioann. Voſſius de vitijs ſermon.lib.*3.*cap.*8.

4 Ex domanialibus verò bonis, quædam Regis eſſe dicuntur, quædam Baronum, quædam Vniuerſitatum; Regis primò domanialia ſunt, quæ ad ipſum vti Principem, & Regni Dominum ſpectant, quæq; in Regis Patrimonio eſſe dicuntur, vt ſunt Ciuitates, Caſtra, functiones fiſcales, gabellæ, & ſimilia, vt tradit *Iſernia in c.Imperialem*, §.*prætereà nu.*48. *de prohib.feud.alien.per Feder.* Sed eſt ſatis

5 controuerſa quæſtio, an Rex poſſit etiam inuitis Vaſallis alienare, ſeù infeudare bona, ſeù Caſtra demanialia? Et communior, veriorq; reſolutio eſt, vt Rex liberè valeat donare, & alienare non ſolùm quælibet bona Coronæ, ſed etiam Ciuitatem, vel Oppidum Regni, dummodò magnū, & notabile, Regno, in diminutionem Regiæ Coronæ, damnū nō inferatur, vt per *Menoch. conſ.*1003. *d.m. Arniſ. de Iur. Maieſt. lib.*3. *cap.*1.*num.*11. *& ſeq.Caſtill.de tertijs cap.*17.*Cabed.* 2.*p. deciſ.*17. & alibi, *Larrea alleg.*80. *nu.* 40. *Reg.de Curte in diuerſ. feud.fol.*6. *num.*9.*& ſeqq.p.*1.*Præſ.Lanar.in add. ad* R.*Lanar.in repet. c.*1.*de his qui feud. dare poſs nu.*10.*& ſeqq. à fol.*105. *Cyriac.contr.*402.*à num.*41. *D. Chriſtoph. Creſpi de Valdaura obſ.*14.*à n.*1.*par.*1. *Antunez Portugal de Donat.* Reg. *tom.* 1.*lib.*2.*cap.*4.

6 Prætereà non modica eſt controuerſia, nùm liceat Regi demanium conceſſum reuocare, & alienare demanialia Caſtra, quam latè examinant *Fulu.Lanar.ſupracit.loc.à nu.*18. *Laratha in ſuo conſ.*86. edito pro demanio Terræ *Molæ*, de quo etiam nos in d. noſtra *Fori feud. epit. d. tit.* *Reg.Tapia deciſ.ſupr.Ital.Sen.*5.*per tot.* Reg.*Capyc.latr. deciſ.*199. Reg.*de Marin.in obſ.ad* R.*Reuert.dec.*409. Et anno 1638. fuit interpoſitum decretum per Regiam Cameram, quod procedatùr ad venditionem plurium Terrarum, & locorum demanialium Regni, tàm ex gratia retrò Regum, quàm ex titulo oneroſo, quod decretum tranſcripſerunt *Reg. Sanfelic. deciſ.*301.*p.*2.*num.*3. *Reg.Galeota reſp. fiſc.*23.*in fine*, *Conſ.Pratus in annot.ad Paſchal.de patria poteſt.par.*1.*cap.*1.*fol.* 21. Ad cuius decreti comprobationem, pleno calamo, in ſeptem concluſionibus ſcripſit *cit. Reg.Galeota ibid.* Contrà quem ex pluribus inſurgit *Franc. Salernus I.C. Siculus* in pleno *conſ.*19. vbi ſcripſit, *Miſtrettam*, aliaſque Siciliæ Ciuitates demaniales iure alienari non poſſe, & alienatas, ſi ſe redimere velint, eſſe audiendas, ſicq; tradit in Supremo Italiæ Conſilio obtinuiſſe, vnde eueniente caſu perdiutiùs eſſe cogitandum inquit *cit. Pratus d.loc. verſ.ſed contrà fol.* 22. &

ſic non procedere in priuilegio Regij Demanij, ex cauſa oneroſa, oſtendit R.*de Marin. in obſ. ad* R.*Reuert.deciſ.* 160. *à n.6. in 2.edit.* Et pro
7 Demanio Ciuitatis *Cauæ* firmo calamo probat *Dom. Conſ. Ioſeph de Roſa conſult.* 71. 72. *&* 73. *t.2.* Et pro Demanio Ciuitatis *Lanciani* neruosè, ac latè reſpondet *conſtantin.Caſar.peregrin.qq.lib.1.q.33.& 34.per tot.* licet pro Ill.Marchione Vaſti,prædictæ Ciuitatis emptore ab Ill.Duce Caſtri, ſcripſerit *carolus Vergara*, primarius Aduocatus; & Præceptor meus, digniſſimus poſteà Reg.Conſ.& R.C. Præſid., ideò die 21. Iunij 1667. referente *Dom.*R.*C.Præſid. Hortenſio Pepe* in Reg.Coll.Conſ. coràm *Excell.Domino D.Petro de Aragona Prorege*, fuit per Reg. Cam. accedente voto Spectabilium Reg.Cancellariam Regentium, cum Reg. Conſiliarijs *D.Thoma Carauita, & D.Ferdinando Moſcoſo* adiunctis, decretum, *quod fiat conſultatio Suę Catholicæ Maieſtati, quod non ratificet contractum venditionis Ciuitatis Lanciani, ſed eam admittat ad Regium Domanium : Verùm non amoueatur à tenuta dictę Ciuitatis Ill. Marchio Vaſti emptor illius, niſi reſtituto ei pretio, in qua reſtitutione habeatur ratio de duc. viginti octo mille oblatis per dictam Ciuitatem, iuxtà inſtantiam Fiſcalem, vt in actis*, apud *Conſtantinum Act.*
8 Itemq; protenſo digito pro demanio Status Amalfię eruditiſſimè ſcripſit D. *Io.Baptiſta Confalonus*, deinde meritiſsimus R. Cam.Præſidens, cuius allegationem imprimendam curauit *Gizzius in obſ. ad* R.*Capyc. latr. deciſ.* 168. *lib.* 2. patrocinante quoq; *Dom.D.Antonio de Ponte*, Duce Caſę maximæ, tunc facundiſsimo inter primarios Aduocatos nemini ſecundo, nunc in Supremo Sanctæ Claræ Conſilio meritiſsimo, & integerrimo Conſiliario, principalitèr reintegrandi gratia, nedum Vrbem *Maiori*, ſuam, ſuorumq; Maiorum Patriam, ſed totum d. Statum Amalfiæ ad ſuũ antiquum demanium; à qua Vrbe ipſe originem trahit, ex Nobili Familia q.*Nicolai de Ponte*, & *Rogerij de Ponte* eius filij, ex quorum genere tot, tantiquè floruerunt Viri, continuatis tẽporibus clariſſimi, & nil prorsùs à Maiorum fama degenerando, eorum veſtigia proſequutus eſt.
9 Et nupèr in cauſa reintegrationis demanij Ciuitatis *Luceriæ*, aduersùs *Ill.Comitem Galaſſum*, cui anno 1642. ob eius merita in Germanico bello d. Ciuitas aſsignata fuit, vt memorat quoq: R. *Sanfelic. in praxi indic. ſect.* 24. in menſe Decembris 1691. per decretum Reg.Cam. Summ. fuit illa reintegrata in poſſeſsione demanij, ſaluis iuribus d. Ill.Comiti, tàm reſpectu gratiæ, quàm expenſarum; Quod fuit in gradu nullitatum confirmatum ſub die 23. Febr. 1692. ad relationem *Dom.Præſid.Franciſci Anton.Andreaſſo*, cum interuentu *Dom. Reg. Conſil. D.Blaſij Altimari*, vt ex actis apud *Act. Cardamomum*, patrocinantibus pro d.Ciuitate, *Dom. Petro Fuſco*, de noſtra legali ſcientia optimè merito, primi nominis Aduocato, omniq; Magiſtratu digniſsimo; ac pro d. Ill. Comite, *Dom.Honofrio Parrillo*, peritiſsimo I.C.ac celebri quoque Aduocato; Nec abſimiles acciderunt controuerſiæ, inter Vniuerſitatem *Ciuitæ Regalis*, cum D. *Io.Diaquez*, vt per R.*Tap. deciſ.* 5. *Supr.Ital.Sen.* & inter *Ill.Ducem Ielſi* cum Terra *Guardiæ Campiclari*, apud R.*Capyc.latro deciſ.*199.*lib.*2.
10 De alio tamen Demanij genere, quod ab iſto originem ducit, noſter *Author hic* agit, hoc eſt, quando aliqua Ciuitas, vel Oppidum alicuius Domini venditur, & illa petit ſe præferri pro eodem prætio, & viuere in Regis Dominio, & ſub eius immediata iuriſdictione, quod noſtri Regnicolæ dicunt, peti admitti ad Demanium.
11 Sed an iure hæc prælatio competat, acritèr pugnant DD. Alij enim pro negatiua reſoluunt, quia ſeruus

ſemèl

ſemèl venditus non poteſt ſe redimere, niſi ab initio hoc actum fuerit cũ futuro emptore, *l.is qui*, §.*ſi ab ignoto.D.de manumiſs.* Imò & ſi dominus promiſerit libertatem ſeruo,id ſeruare non cogitur, quamuis ab eo pretium receperit, *l.cum affirmes*, *C.de liberal.cauſ.l.ſi liber*,*C.de condict.ob cauſ.* & etiam Fiſco petente,non cogitur Dominus pretio recepto ſeruum manumittere, *l.poſt legatum*, §.*ſi pater*, *verſ.ſi ſeruum*, *D.de his*, *quibus vt indign.*& ex alijs rationibus talem prælationem Vaſallis negant *Gallia conſ.46.lib.1. R. Camill. de Curte in diuerſ. Iur.feud.p.1.n.38.fol.8.ac num.47.54. & 74.* latè *Maſtrill. in conſ. vnico poſt tom.1. ſuar. deciſ. à num.30. ad ſeqq.* vbi omnibus contrarijs reſpondet, & quod Iuris termini huic prælationi non aſſiſtãt, ſed q̃ tãtùm in Regno,ex quadam conſuetudine, & vſu Tribunalium fuerit tolerata, tradunt *Præſ. de Franch.deciſ.17.* vbi *de Luca in obſ. num.1. verſ.è contrà*, *Reg. de Ponte de poteſt.Proreg.tit.de diuerſ.prouiſ.§.1.& conſ.158.num.3. n.15. & ſeqq. de Medic.conſ.164.num.2.& 3.Conſ.de Georgio alleg.7.num.1. Reg. Reuerter.deciſ. 22.* vbi *Reg.de Marin.in obſ.num.1.& in deciſ.488.num.1. & lib.2. reſol.cap. 117.nu.8.& ſeq. Reg.Capyc.latro deciſ. 168 ex n. 31. & 199. num.3. & deciſ. 200.lib.2. Conſ.Pratus diſcept.for. t.2. cap.50. nu.23. Card.de Luca de Regal. diſc.148.n.32.& 33.*

12 Pro affirmatiua alij concludunt: Primò ex *text.in l.2.D.ſi libertus ingenuus eſſe dicatur*, ibi: *Sed interdum ità contendendum permiſit*, *ſi pretium reddidiſſet*, & *in l.2. C.de patrib. qui filios diſt.* ax. ibi:*ad ingenuitatem eũ propriã repetère*,& ex §.*nec Dominus*, *inſtit. de noxal.action.*vbi *Io.Faber* notat,quod ad conſeruandam libertatem Vaſalli, & Subditi,qui à Principe alienantur, poſſint oblato pretio, antequàm id Princeps faciat, ſe liberare: Facit *text. in l.domino à familia*, *D. ad S.C. Syllan.* ibi: *Fauore libertatis*, *liber quidem fieri debet*,*pretij autem partem contingentẽ ſociũ conſequi oportet.* Inſupèr cõfert *tex.in c.1.§.ex eadem lege*,*de lege Corradi*, vbi Dominus ſine voluntate Vaſalli feudum alienare non poteſt; Sic etiam *text. in c.1. §.præterea*, *de prohib.feud.alien.per Feder.*Ex quibus ità pręlationem dantes Ciuitati, & ſubditis, firmant *Author* noſter in *queſt.1.à n.12. ad ſeqq.* impreſſa quaq; apud *R.Tap.in Iure* Regni *Neap.lib.6. tit.de Demanio fol.86. uerſ. ſed his non obſtantibus*, *& ſeqq. Vincent. de Anna alleg.27. n. 19. Oter. de paſcuis cap.30. n. 3. Seſſe deciſ. Arag. 36. Camill. de Laratha conſ. 86. n. 38. & ſeq. & in Theatr. feud. p. 11. dilucid. 28.per tot.* Reg.*Rouit.ſuper.Pragm.63.de off.Proc. Cęſ.à n.23.R.Galeota in deciſ.ad contr. 53.1.artic.a n.10.ad ſeq.poſt lib.1.contr. Reg. Sanfelic. deciſ. 107. ex n. 2. ubi Mucci in dilucid.n.4.& 5.& deciſ.326. n.9.Iul.Capon.diſcept.for.102.t.2.à n.1. uſque ad 10.*

13 Quod etiam de Iure Regni eſt cautum, ex Regia Sanctione de anno 1588. emanata, concedente petitionem Demanij quibuſcunq; Vniuerſitatibus Regni infrà annum à die poſſeſſionis, quę eſt *Pragm.63.§.5.de Off. Proc. Cęſar*, & dum poſt illam ſcripſerunt pręcicti DD. eam allegare debebant,& non aſſerere, nulla lege caueri, Vniueſitates ad Regiũ Demanium admitti, ſed ex Conſuetudine tantùm.

14 In tanta autem contentione, probatam à pluribus illam diſtinctionem dedimus in noſtra *For: feud. Epitome cum ſuis aſſertion. tit. de Doman.verſ. ad primum*,quod.ſ. quando Rex venderet Terram, quæ immediatè ſẽper fuit ſub eius dominio, & tantùm ipſum Regem recognoſcebat, eo caſu, quia fieret deterior vaſallorum conditio ꝓcedat opinio dans Vniuerſitati pro eodem pretio prælationem; Quando verò Ciuitas iàm ſubdita Baroni, ab eodem venditur, tunc negari huiuſmodi prælationem, quia vaſallorũ conditio deterior non fit; quam diſtinctionem poſt alios latè,& do-

doctè comprobant *Antunez Portugal de Donat.Reg.to.1.lib.2.cap.4. à n.29. ad 34. Corradinus in tract. de Iure Prælation.q.47. a num.13. vſq; ad 31.*

15 Adhùc tamèn ſubditi, qui paſsi ſunt anteà vendi, poſsunt præferri cæteris in noua venditione, ſaltèm fauore priſtinæ libertatis, vt prçlatio detur ſemper quo quis de vno in alium transfertur, ex *textu in l. cum & poſtliminij, C.de poſtlim.reuerſ.* (*qui captos ab hoſtibus redemerint, accepto pretio redemptos ſuæ ingenuitati reſtituant*) alijſq; iurib; quæ cum loquantur fauore libertatis,&ne quis ſeruus efficiatur, ſoluendo pretiū redimi licet, cum nihil deterius,ac durius ſeruitute, *l. quod actiones D. de reg. iur.* & extremum malorum omnium, non ſolùm bello,ſed morte repellendum, *Tull. ad Philipp.* 2. rectè applicari poſsunt ad Demanium, quia vaſalli dicuntur ſerui, & viuere ſub ſeruitute, quando non viuunt immediatè ſub Dominio Regis, ex *text. in* §.1. *Auth.de hered. & falcid. in princ.* ibi: *Antiquam recipientes habent libertatem*. Et ex *Conſtit.Regni, perſonas lib.* 3. *tit.* 4. vbi Imperator, poſtquàm vocauit *pretioſiores* perſonas, quæ ad Domanium ſuum pertinent, ſubdit: *In hoc enim non tam nobis proſpicimus, quàm libertatis fauori fauemus, cum omnes meritò liberi cenſeātur, qui nullo medio ad Imperialem Celſitudinem,et Regiam pertinent poteſtatem*.

16 Quod eò fortiùs in hoc noſtro Regno procedit, vbi omnes vaſalli Baronum verè ſerui poſſunt appellari, quia, vt plurimùm angarij ſunt, & perangarij, vt *in Conſtit. Regni quiſquis de Burgenſibus*, & ideò ad multa tenentur onera, quæ latè tradidit *Frecc. lib.2.de ſubfeud.in tit.de authorit. & poteſt. Baron.* vnde nedùm ratione conſeruandæ libertatis ad Demanium Terras admitti debere, ſed etiam ad Baronū oppreſsiones euitādas, rectè probant noſter *Author hìc à num.*21. *Laratha d.conſ.86.ex num.46. Capen.d.diſcept.102.num.10. to.2. Corradin. de Iure Prælat.d.q.47.n.46. Mucci ad Reg.Sanfel.deciſ.107.num.6.* alijque paſsim.

17 Et quod ſit ſeruitus viuere ſub Barone, notant *Iſernia in cap.1.§.præterea Ducatus num.* 45. *de prohib. feud. alien.per Fed. De Medic.conſ.164.n.11. Reg. Capyc. latro deciſ.* 168. *num.* 34. *Praſ. Lanarius in add. ad patruum n. 16.fol.322.Franc. Salern.d. conſ.19.n.* 82.Hinc *Taſſon. de anteſ.verſ.* 12.*obſ.* 1. *nu.*106. ex hoc vniuerſos vaſallos

18 *miſeros* vocat, & in Regno Barones eſse ob populi peccata, *verſ.3. obſ.4. nùm.31. fol.* 195. & *Laganar. ad Reg. Ronit. ſuper rubr. pragm.de Baron. in princip.* ſumendo ethymologiam Baronis à verbo barbaro, nonnullos *barbaros* appellat; ſed meliùs *Neuiz. conſ.*12. inter *Conſ. Bruni ex num.93.* quod vaſalli fiunt ſerui, & peius, ac mancipia, *vſque ad num.*108.

Et omnium acriùs, reclamitant *Conſtant. Caſar.peregr. quæſt.33. nu.* 12. & 13. & *Carol.Rota in annot. ad Reg. Ronit. conſ.* 46. *lib.* 3. vbi aiunt, omnia grauamina, & onera, quæ *Iſernia*, quæ *Io: Ant. de Nigris*, quæ *Taſſonus*, quæ *Capiblancus*, quæ *Nouarius in tribus libris de grauam. vaſallor.* excogitarunt, eſse veriſsima,& quotidiè infelices vaſallos illa perpati, & peiora, negari nullo modo poſse, cum mancipia laborent quidem tota die,ſed à patronis nutriuntur, ac veſtiuntur; vaſalli verò laborant quidem tota die pro Barone,ſed veſpere, de ſuo comedere,ſi habent, ſin autem, ieiunare coguntur; Patronos,perſonali ſeruitio,contentos,quç pauca,mancipia acquirerent,eis non auferre, Dños vaſallorum triticum, ſerica,fructus, omnes,quos ſuis ſudoribus vaſalli acquirūt,abſq; vlla pietate, abſque cauſa tollere, vt ſuis luxibus, & inutilibus expenſis conſumāt,vel ſuis creditorib⁹ in partē dēt; Sin autem Barones boni ſint,quis vaſallos eorū preferat his,qui ſub pijſs. Dñi noſtri Regis Domanio viuunt?

19 Si tamèn Oppida, & Vniuerſitates

non

non ſint inſignes, cum Maieſtas Regia vix conſiſtere poſsit ſine Magnatum aſsiſtentia, iſtæ benè infeudatæ ſunt, ſed ſine criminali iuriſdictione, ex qua cuncta mala proueniunt, & pro ſubditorum bono, & pro Regni vtilitate, pro Regis intereſse eſset ſupèr hoc inuigilandum, cum miſerè ſubditi premantur, Regnum deſtruatur, & exindè functiones fiſcales ſolui non poſsint, vt prudentèr aduertunt *Caſar.cit.q.33.n.21.& 22.et Rota in annot.ad d.conſ.46.num.4.&* 5.Imò, quod ex hoc iuriſdictio cōceſsa poſſet à Rege reuocari, ex *Rol.a Valle conſ.1.num.* 114. *vol.*2.

20 Quaproptèr Potentiſsimus, Inuictiſsimuſque *Carolus V.* Imperator, Principum exemplar, cum hoc Regnum peragraret, perſpiciens non adeſse Ciuitates Demaniales in Regno, niſi paucas, ac prudentèr animaduertens id ſuo Regali ſeruitio minimè expedire, mandauit Proregi, Regijſque Tribunalibus, vt quoad fieri poſset, Oppida, & Ciuitates Regni ad Regium Demanium reducerentur, vt ore ex *Dom.Regentis Reuerterij* ſe pluries audiuiſse teſtatur *Dominus Regens noſter hìc num.*42. *&* 43.

21 Imò in eo Cęſareæ Maieſtatis aduentu, fuiſse conſtitutos duos Regios Conſiliarios ſupèr grauaminibus Baronum, & compilatos proceſsus in *Banca Bozzanotræ*, teſtatur *Io: Vinc. de Anna in ſingul.* 155. vbi ait, quod Baro malè tractans vaſallos, priuatur, & Rex mittit Viſitatorem per Regnum, cum Rex ſit Dominus perſonarum, & non Baro, ex *Conſt. quia frequenter*, cum in hoc maxima Re-
22 gis, & Coronæ verſetur vtilitas, intereſt namq; Reipublicæ plures habere vaſallos, iuriſdictioneſque conſeruare, ne minuantur Iura Regni, quæ potiùs conſeruare Rex debet, *Petr.Gregor.de Republ.cap.*20. *num.*61. *verſ.haud ratio*, *Peregrin. de iure fiſci lib.1.tit.2.num.*74. *Antunez de Donat. Reg. t.*1. *lib.*2. *cap.* 4. *num.* 32. Eòque magis ad Regis noſtri tranquillum, ac ſuaue Demanijs licet proclamare, & potiùs nūc ſub Supremo Dominio Clemētiſs.Regis noſtri, ac Potentiſsimi Hiſpaniarum Monarchæ *Caroli II.* Auſtriaci, dicente *Claudiano lib.*3.

——*Nunquàm libertas gratior extat,*
Quam ſub Rege pio.

23 Et ità ſucceſsiuis temporibus id obſeruatum fuit, adeòut, nullus remaneat dubitandi locus in hoc, quod iuri, & ęquitati conſonum eſt, idq; tot ſęculorum ſerie conſuetudò comprobauit, longęuus Tribunalium vſus admiſit, ac Regia Sanctio confirmauit in *prag.* 63. §.5. *de offic. proc. Cæſ.* & ſic incōcuſsè ad hanc prælationē, & Regium Demanium admitti, docet noſter *Author hìc num.* 40. tribus tamen concurrentibus. Primò, quod adſit voluntas ipſius Vniuerſitatis intrà annum explicata. Secundò, quod vires ipſius Vniuerſitatis ſuppetant. Tertiò, quod expediens ſit Regiæ Maieſtati eam in Demanio retinere, & poſt *Auth.* noſtrum *Regens Rouit. in d.pragm.*63. *de offic. proc.Cæſar. num.* 11. *&* 22. *Thor. in compend. deciſ.par.* 3. *ſect.* 3. *verb. Vniuerſitas fol.*423. *Reg.Galeota in fine controuerſ. lib.*1. *in deciſ. ad controu.* 53. *num.* 28. *Cōſ.Prat. to.*2.*diſcep.*50.*n.*83.*circa fin.*

24 Quæ Demaniorum cauſæ tractari debent in Tribunali R. Cam. cōſentiēte, & defēdēte Dn̄o Fiſci Patrono, cuius intereſt, vt Vniuerſitates ſint potiùs Demaniales, quàm Baronales, vt cautum eſt ex *Reg. Pragm.* 62. §.3. *de offic.proc. Cæſ.* notantque *Reg. De Ponte de poteſt. Proreg. tit.* 10. *de diuerſ.prouiſ.*§.1. *num.*14. *Biloct.concl. feud.* 28. *num.* 12. *Conſ. Prat. diſcept. for. to.*2. *cap.*50. *num.* 12. *Reg.de Marinis in obſ. ad Reg. Reuert.deciſ.* 358.
25 *n.*3.*in* 2.*edit.* vbi etiam notat debere per R.C. fieri relationē in R.Collat. Conſ. quæ vim habet Regij aſſenſus, teſte quoq; noſtro *Authore* infrà *q.*6. *n.*5.17.*&* 18.

26 Sunt autem ipſi vaſalli requirendi, & citandi, *Reg. Sanfelic.deciſ.*326. & iuris ordine ſeruato, & compilato pro-

proceſsu tractandas eſſe, fundat *Conſ. de Roſa conſult.* 71. *lib.* 2. proindè ſi non ſint requiſiti, & ignorauerint, ſe vendi, etiam poſt perfectam venditionem admittuntur, ſecùs ſi ſciuerint, & ſine vlla declaratione, aut proteſtatione paſſi fuerint ſe vendi, quia tunc non admittuntur ampliùs, ex traditis per noſtrum *Auth. hìc à n.* 14. *ad* 19. & per *Reg. Tap. d. lib.* 6. *Iur. Regn. tit. de Deman. col.* 3. *in fin. fol.* 87. *Reg. Sanfel. d. deciſ.* 326. *num.* 9. *verſ.* 2. *ſunt citandi*, *Corradin. de Iure Prælat. q.* 47. *num.* 33. vbi *num.* 34. poſt alios notat, quod ſi ſubditi, antequā nouus dominus capiat poſseſsionem, vel in actu ipſius captæ poſseſsionis proteſtentur, & declarent, ſe velle præferri, tunc tale ius ipſis competit, quod ſi nouum dominum abſque tali proteſtatione recipiant, quinimò etiamſi tali exiſtente proteſtatione eum recipiant, tunc ampliùs ipſis prælationis ius non competat.

27. Inſupèr etiam ipſa Vniuerſitate contradicente particulares ad hanc prælationem admittuntur, & non ſolùm maior pars, verùm etiam minor, imò vnus circà hoc præualear, cum agatur de conſeruatione libertatis, *Anna conſ.* 53. *lib.* 1. *Reg. de Curt. in diuerſ. feud. p.* 1. *fol.* 40. *num.* 79. *Nouar. qq. forenſ.* 120. *p.* 1. *& de grauam. vaſall. p.* 3. *prælud.* 6. *num.* 4. *Laratha in Theatro feud. p.* 11. *dilucid.* 28. *n.* 22. *&* 23. *& conſ.* 84. *per tot. Bilotta concluſ. feud.* 28. *num.* 9. *Camill. de Medic.* ſcribens pro Vniuerſitate *Atinæ conſ.* 50. & *in conſ.* 164. *Reg. de Marin. ad Reu. deciſ.* 432. *De Luca ad Franch. dec.* 17. *num.* 7. *verſ. minor pars*, *Corradin. d. q.* 47. *num.* 36.

28 Quæ facultas tam magnis, quàm paruis Vniuerſitatibus competit, *Nouar. ad d. pragm.* 63. *num.* 4. *de offic. proc. Caſ. Thor. in comp. to.* 1. *ver. Demanium fol.* 145. *Capon. d. diſcept.* 102. *n.* 12. & venditis duabus Terris, vel

29 Ciuitatibus vnico pretio, poteſt vti prælationis iure vna Terra, etiam non facta reemptione alterius Terræ, niſi ambæ eſsent ſub vnica Baronia, quia tunc ambæ Terræ ſunt reemendæ, *cit. Reg. de Curte d. l. n.* 69. *Praſ. de Franch. d. deciſ.* 17. *in fin.* vbi *De Luca num.* 6. *Nouar. ſuper d. pragm.* 63. *num.* 5. *Reg. de Marin. ad Reuert. deciſ.* 278. *Capon. d. loc. num.* 13.

30 Competit quoq; huiuſmodi prælatio Vniuerſitatibus in locatione, vt deciſum refert *Reg. Rouit. in d. pragm.* 63. *num.* 31. *Reg. Sanfel. deciſ.* 106. *n.* 4. *&* 5. *& dec.* 107. *num.* 5. *Laratha conſ.* 41. *Conſ. Marcian. conſ.* 44. *à n.* 12. *De Luca ad Franch. d. deciſ.* 17. *nu.* 5. ſed videndus eſt *Corradin. de iure prælat. in quæſt.* 16. *ex nu.* 123. & in contractu ad gaudendum, *Nouar. quæſt. for.* 106.

31 *lib.* 1. An etiam locum habeat in contractu permutationis, latè diſcurrit *Conſ. Anna conſ.* 55. qui ſcripſit pro Vniuerſitate *Atripaldæ* contrà *Illuſt. Principem Abellinatis*, pro quo cõcludit *Conſ. de Georgio alleg.* 7. qui *in fine* refert decreta lata contrà Vniuerſi-

32 tatem. Et àn teneantur Clerici contribuere in Demanio à Ciuitate petito? affirmatiuè declarat *Iul. Capon. diſcept.* 102. *to.* 2. vel etiam Ciues alibi habitantes? pro Vniuerſitate *Afragolæ* ſcripſit *De Medic. conſ.* 80.

AD QVAEST. II.

An hoc ius prælationis competat Vniuerſitati pro aliqua parte Iuriſdictionis, quæ vendatur, ipſa permanente ſub dominio Baronis.

ANNOTATIO.

SVMMARIVM.

Demanium, ſiuè ius prælationis, an competat Vniuerſitati in venditione Iuriſd. ſecundarũ cauſarũ, ponderum, & mẽſurarũ, vel Portulaniæ per terram, vel iuriſdictionis criminalis, n. 2. *&* 3.

B

Et declaratur Corradin. *à n.4. ad 6.*
Et quid in locatione, n.7.
Hanc deciſ. *tranſcripſit* R.Tapia, *n.* 1.

1 IN deciſione iſta (quæ eſt etiam impreſſa apud R.*Tap. lib.6. Iur. Regni tit. de Deman.fol.*87.) noſter *Author* concludit affirmatiuè, quod ſcilicet, ſi Rex venderet ſecundas cauſas Baroni habenti primas
2 cauſas, vel alteri, vel Rex venderet iura ponderum, & menſurarum, vel Portulaniæ per Terram, aut iuriſdictionem criminalem, competat ius prælationis ipſi Vniuerſitati, pro ea parte, ſicut competeret pro toto, & ità deciſum refert in cauſa Vniuerſitatis *Iungani*, cum Comite *Roccæ Aſpidis* eius Barone, ipſo exiſtente Commiſſario, & in gradu reclamationis confirmatum in R.Coll.Conſ.adiunctis tribus Regijs Conſiliarijs; Et pro dicta Vniuerſitate in iure ſcripſit *Lucius de Vecchio alleg.*5.*poſt deciſ. R.Salernit.*vbi dicta deciſio refertur, & votum in dicta cauſa *Reg.Salernitani* recenſet *Thor. in comp.deciſ. p.3.ſect.3. verb. Vniuerſitas fol.*425. cuius deciſionis meminit *Io.Vinc.Anna in repet. c.1.de Vaſall.decrep.ætat.n.*153.*&* 154. vbi inquit, quod ipſe fuit aduocatus in cauſa, & hodiè omnes Vniuerſitates currunt ad brauium; memorantq; etiam *Præſ. de Franch. deciſ.*17.*num.*3. vbi *de Luca n.*4.*Reg.de Curte in diuerſ. feud.p.*1.*fol.*10.*num.*65.*Reg.de Ponte de poteſt.Proreg.tit.*10.*de diuerſ.prouiſ.tit. de donis Vniuerſit. n.*17. *Reg.Sanfelic. deciſ.* 322. *& deciſ.* 339. *num.*2. *&* 3. vbi *Add. R.Galeota* poſt *lib.*1. *controu. in deciſ. ad controu.* 53. 2. *artic. nu.*17. idem *Thor.in compend. dec.par.*1.*verb. Præferri ver. Prælatio, & ver. Vniuerſitas, & p.*3.*ſect.* 3. *ver. Vniuerſitas, & in add.ad d.alleg.*5. poſt *deciſ.Reg. Salern. Bilotta concl.feud.* 28. *num.*6. *R. de Marin.lib.*2.*reſol.cap.*117. *num.*8. *& in obſ. ad* Reg. *Reuerter.deciſ.*488.*n.* 1. & apud *Pratum diſcept.*2.*n.*8. *tom.*2.
3 Idemque deciſum fuiſse cum Vniuerſitate *Seminariæ* in ſequenti anno 1576. dicit noſter *Author hic n.* 22. in qua cauſa pro *Illuſt. Duce Seminariæ* ſcripſit *Fabius Marcheſius*, vt in *alleg.*4. *diu.* apud *R.de Marin.*3.*tom.* facit *Reg. Reuert.in dec.* 160. *&* 409. & ſuam edidit *deciſ.*17. *Præſ.de Franch.* vbi negotio diſcuſso cum adiunctis in Coll. Conſ. refert determinatum pro *Duce* contrà Vniuerſitatē *Seminariæ*, denegando Vniuerſitati prælationem in emptione ſecundarum cauſarum; Verumtamen cum ibi concurriſsent lapſus anni, & acquieſcentia Vniuerſitatis ſine proteſtatione, & alia in facto conſiderata, ideò circumſcripta illa *deciſ.* hodiè in Reg. Cam. paſsim iudicari, prælationem concedi Vniuerſitatibus, etiam in venditione dictarū particularium iuriſdictionum, aduertunt *Reg. de Curte d. loc. fol.* 10. *num.* 66. *cit.* *Reg.Galeota in ſupracit.loc. num.* 19. *&* 20.
4 Sed *Corradin. in tract. de Iure Prælation. q.*47.*num.*44.*et* 45. tuetur, nullam cōpetere hoc in caſu vaſallis de iure prelationem, quia Princeps vendendo iuriſdictionem criminalem alteri, qui habebat ciuilem, & Baroniam, non transfert in eum vaſallorum dominium, ſed tantùm Baroni poteſtatem quandam maiorem illa, quam habebat, concedit, & vendit; ideò ceſsare prælationem, quæ eſt introducta, vt vaſalli ſub Rege ſe conſeruent in illa libertate, non autem, vt iàm exiſtentes in ſeruitute incrementum ipſius euitare poſsint.
5 Contrarium tamèn cum Authore noſtro concludendum eſt, nam *cit. Corradin.* ſe fundat ex eo, quia quando Vniuerſitas iam erat ſub dominio Baronis, & poſteà venditur, non cōpetit illi prælatio, cū non fuerit deterioris conditionis; Quod ſanè fundamentum ex dictis in *præced.annot.* omninò corruit; imò in hoc caſu Vniuerſitas iàm eſt in poſseſſione libertatis quoad hæc iura, quæ in manu Regis erant, eoque potiùs, quia vaſalli magis grauantur ſub iugo ſecundarum cauſarum, & ſub augmento maioris

iuriſdictionis in perſonam Baronis, & cum addatur alius Dominus, dicitur quis redigi in ſeruitium, *cap.2. §.1.de reb.Eccleſ.non alien.*

6 Verùm idem *Corradin. d.q.47. nu.* 45. fatetur, quod prædictæ deciſiones procedunt iuxtà ſtylum Trib. Neap., in quibus ſicut conceditur prælatio, quando venditur à Barone Vniuerſitas, ità etiam multò fortiùs conceditur, quando Vniuerſitas aderat in ſeruitute quoad certas tantùm iuriſdictiones, & in alijs erat in libertate, citans *Reg.Tapiam in lib.6.Iur.Regn. fol.88.verſ.Sed pro contraria*, vbi adeſt impreſſa hæc *deciſio* noſtri *Author.* & hìc eſt à *num.*11. vnde *cit.* Reg.*de Ponte d. loc.* dicit, ex his, alijſque iuſtiſsimis cauſis ſic paſsim, & indiſtinctè Reg. Cam. iudicaſse.

7 Idemque, & fortiùs procedere in locatione, poſt alios ſubdit *Reg.Sanfel. d.deciſ.334. num.4. & 5.* vbi *Add.* niſi concurrat cum Barone, *Reg. Capyc. latr. deciſ.168. num.29.*

AD QVAEST. III.

Si venditur iuriſdictio criminalis à Domino iuriſdictionis prędictę, àn hoc ius prælationis competat Vniuerſitati ſupèr iuriſdictione criminali vendita.

ANNOTATIO.

SVMMARIVM.

VNiuerſitas, àn ad prælationem admittatur, ſi quis Baro vendat iuriſdictionem criminalem, & ciuilem retineat alter, à num.1. ad 4.

Marin. Freccia, *cur ſuſpectus in cauſis demaniorum, num.3.*

Baro ciuilis iuriſdictionis, an præferatur in venditione iuriſdictionis criminalis, alteriuſuè iuris, num.5.

1 A Præcedenti *Deciſione*, non longè admodum diſtat, hæc noſtri *Authoris deciſio*, quæ eam dubietatem reſoluit, nùm Vniuerſitas admittatur ad prælationem, quãdo duo ſunt Barones, quorum vnus habet iuriſdictionem criminalem, alter ciuilem, & ille, qui habet iuriſdictionem criminalem procedit ad venditionem ipſius.

2 Et quidẽ, vt ſuperiùs diximus, licet videatur eſse deneganda prælatio Vniuerſitati, quia cum iam reperiatur ſub dominio, & vaſallagio Baronis, qui eſt Dominus iuriſdictionis ciuilis, ex *Capyc. deciſ.* 27. ceſsat ratio, & fauor libertatis; præſertim ratione vnionis iuriſdictionum, & ſic iudicatum fuiſse in cauſa Vniuerſitatis *Afragolæ* excluſæ à prælatione iuriſdictionis criminalis, ex atteſtatione *Io. Vincentij de Anna* dicit *Camill. Salern. in add. ad Proœm. ad Conſuet. Neap. fol.* 45. aliàs *fol.* 34. *in editione nouiſs.Caroli de Roſa*, & videri poteſt ex *alleg.* 27. *& ſing.* 150. *Io. Vinc. de Anna*, qui ſcripſit pro dicta *Vniuerſitate Afragolæ*, ex authoritate *Mari-*
3 *ni Frecciæ* (acerrimi Demaniorum oppugnatoris, & ſuſpecti, tanquàm actualis Baronis Ciuitatis *Litterarum*, vt aduertit *Caſar. peregr. quæſt.33. n.15.*) *in lib.3. de ſubf.ud. in 2. auth.Baron.num.26. verſ. ſi dominus fol.* 173. quem ſequuntur *Præſ. de Franch.dec.*17.*num.*14. *Bilotta concl.feud.28. n.7. Mucci in dilucid.ad Reg.Sanfelic.deciſ.* 107. *num.*11.

4 Attamen contrà *Frecc.* pluriès deciſum fuit, & ſic probat, & iudicatum refert noſter *Author* per Reg.Cam.in Caſali *Afragolæ, Ciceralis, Tramutolæ*, & in alijs, quod admittatur Vniuerſitas ad prælationem; nàm licet verum ſit, quod dominus iuriſdictionis ciuilis dicatur dominus vaſallorum, tamen habens iuriſdictionem criminalem plura alia iura habet, quorum reſpectu dici poteſt dominus, & poteſt

teſt cõſiderari fauor libertatis, vt aduertit noſter *Author in hac dec. à nu.* 5. *ad ſeqq.* quæ eſt etiã typis edita per R. *Tap. lib.* 6. *Iur. Regn. tit. de Domanio fol.* 88. 2. *col.* & ſequuntur *Reg. Camill. de Curte in diuerſ. feud. par.* 1. *fol.* 10. *n.* 67. *Thor. in compend. deciſ. par.* 3. *ſect.* 4. *verſ. Vniuerſitas fol.* 423. *Reg. Galeot. in deciſ. ad contr.* 53. 2. *art. n.* 22. & 23. poſt *lib.* 1. *controu.* Reg. *Capyc. Latro deciſ.* 168. *num.* 39. *Reg. de Marin. lib.* 2. *reſol.* 117. *num.* 21. *De Luca ad Præſ. de Franch. d. deciſ.* 17. *nu.* 4. *verſ. oppoſitum.* Pro dicta Vniuerſitate *Tramutolæ* ſcripſit *Marcell. de Mauro alleg.* 51.

5 Alter caſus eſt, vbi non prætenditur prælatio per Vniuerſitatem, ſed Baro iuriſdictionis ciuilis inſtat ſeipſum præferri in venditione iuriſdictionis criminalis, vel alterius iuris, quod venditur, ſiuè à Regia Curia, ſiuè à condomino Barone, & tunc adhùc fuit deciſum affirmatiuè, vt pro vniendo, ſiuè ampliando dominio vtili, Baro iuriſdictionis ciuilis præferatur in emptione iuriſdictionis criminalis omnibus alijs, *Anna alleg.* 27. *num.* 12. *Reg. Galeota in cit. deciſ. ad controu.* 53. *num.* 25. & 26. & *reſp. fiſc.* 28. *Montan. controu.* 21. Reg. *Capyc. Latro d. deciſ.* 168. *lib.* 2. vbi ità iudicatum refert in Coll. Conſ. in fauorem *Capituli S. Nicolai Barenſis*, petentis præferri in locatione iuriſdictionis criminalis Terræ S. *Nicandri*; in qua cauſa adeſt etiam *deciſ.* 322. *Reg. Sanfel.* ſcripſerunt *Reg. de Marin. lib.* 2. *reſolut. cap.* 117. & *Conſ. Prat. diſcept. for. to.* 2. *cap.* 1. vbi *in cap.* 2. tranſcribit R. *de Marin. reſponſum*; Et pro *D. Carolo Caraſa Ill. Duce Noiæ* contrà dictum *Capitulum* fundat, & deciſum tradit *Conſ. de Roſa conſult.* 16. *tom.* 1.

AD QVAEST. IV.

An Vniuerſitati volenti admitti ad prælationem, poſsit præfigi tempus ad faciendum depoſitum, quo elapſo præcludatur via.

ANNOTATIO.

SVMMARIVM.

Tempus, an præfigi poſsit Vniuerſitati petenti admitti ad demanium, *num.* 2.

Deciſ. *hanc tranſcripſerunt* R. Tapia, & Reg. de Marin. *num.* 1.

Et an requiratur iuſta cauſa, & *quæ ſit*, *à num.* 3. *ad* 5.

Demanium, cur vocari soleat Demonium *num.* 6.

1 Celebris ob articuli dubietatẽ ſeſe offert deciſio, quam integram tranſcripſere Reg. *Tap. in lib.* 6. *Iur. Regn. tit. de Deman. fol.* 89. & *Reg. de Marinis in lib.* 2. *reſol. cap.* 224 *à num.* 7. Tra-
2 dit enim noſter *Author hic*, quod cum Vniuerſitas vendita peteret admitti ad domanium, fuit per emptorem ipſius dictum ſe contentari, dummodò intrà tot dies faceret depoſitum, & ità feciſſe *Fabium Marcheſium*, eximium Aduocatum, cum emiſſet Ciuitatem *Litterarum*, idemq; aliàs fuiſſe ordinatum per Reg. Cameram; quod Vniuerſitas *Lauriæ* infrà tot dies faceret depoſitum, aliàs non audiretur, aliaque exempla affert *Io: Vinc. Anna, in demanio Maidæ, Paulæ,* & *Afragolæ*, in quibus terminus petendi demanium, fuit reſtrictus ad vnum menſem, vel duos, cõ-

ſiderata locorum diſtantia, *in repet. Conſt. Coſtitutionem Diuę memoriæ n.* 261. quem terminum Vniuerſitati *Afragolæ* imperitum fuiſse per *Reg. Albertinum*, notat *Camill. Salern. in add. ad Proœm. Conſuet. Neap. fol.* 34. *lit.* D. docentque etiam *Reg. de Curte in diuerſ. feud. par. 1. fol.* 10. *num. 62. & 63. Reg. Reuit. ſuper prag. 63. num. 6. de offic. Proc. Cæſ. Bilotta concl. feud. 28. num. 2. Thor. in comp. dec. par. 3. ſect. 3. ver. Vniuerſitas 3. col. 1. fol. 423. & t. 1. ver. Demanium, & in add. ad alleg. 35.* poſt *dec.* Reg. *Salernit. Conſ. Pratus diſcept. for. t. 2. cap. 50. n. 19.*

3 Annotandum verò eſt, quod quando ſimplicitèr alicui ius prælationis à lege, vel Statuto datur, regularitèr Iudex non poteſt tempus datum ad deliberandum minuere, vel immutare ſine iuſta cauſa, quod ſi vrgens; & iuſta cauſa concurrat, poterit Iudex ad inſtantiam intereſſe habentium præfigere breuiorem terminum prælationem habenti, vt declaret infrà illum, an velit emere, iuxtà Theoricam *Bart. in l. 2. D. de re iudic.* P. *Molfeſ. ad* Conſuet. *Neap. t. 3. tit. de Iure congrui qu. 44. Marta Digeſt. tom. 3. tit. de retract. cap. 8. Præſ. de Franch. dec.* 588. vbi latè *in obſ. de Luca à num 1. Reg. Sanfel. deciſ. 268. num.* 10. 11. *&* 13. *Corradin. de Iure Prælation. q. 25. n. 3. & ſeq.*

4 Sed quænàm ſit iſta vrgens, & iuſta cauſa, arbitrio prudentis Iudicis remiſſa videtur; debet enim ipſe circumſtantias facti, & tempus à iure datum conſiderare; nàm ſi tempus à iure, vel Statuto conceſſum eſſet paucorum dierum, vel vnius menſis, non ſatis eſſet iuſta cauſa ad illud abbreuiandum, ſed præcisè neceſſaria requireretur, *Corradin. d. q. 25. nu. 5.* Si verò tempus longiùs vno anno, aut ſimile à lege, vel Statuto datum ſit, quælibet iuſta cauſa ſufficeret, *de Luca in cit. obſ. 588. nu. 5. Corradin. ibid. nu. 6.* Vel ſi volens admitti ad prælationem extraiudicialiter ſaltem declarauerit, velle vti tali iure, tunc enim, vt emptor à moleſtia per illum ſibi inferenda quantocitiùs liberetur, poterit inſtare apud competentem Iudicem, vt anni tempus à lege municipali præſcriptum reſtringat, &. in hoc ſenſu intelligit hanc *deciſ. R de Marin. d. cap. 224. num. 6.*

5 Iuſta quoq; eſt cauſa, quando Vniuerſitas non poteſt permanere in demanio, nā tūc ipſa excluditur, vel ordinatur, quod intrà certū tēpus pecuniam inueniat, quo termino elapſo imponitur perpetuum ſilentium, quia multotiès Vniuerſitates ſemel ad domanium admiſſas, iterum ad nihilum redactas oportuit venire in poteſtatem Baronum, eòq; magis quod nullum videtur conſiderari poſſe Regis intereſſe, cum Fiſcus amittat ſpem deuolutionis, & prouentus non in beneficium Regis applicantur, ſed lucro Gubernatoris cedunt, vt prudentèr conſiderat noſter *Author hic à n. 4. ad*

6 7. qua de re in Reg. Camera *Demanium* vocari ſolere *Demonium* inquit *Præſ. R. C. Gananerr. in deciſ. 21. nu. 31.* Quæ omnia aduertunt paritèr poſt *Frecc. R. de Curte, & noſtrum Authorem, R. Reuit. in d. Pragm. 63. de offic. Proc. Cæſ. num. 19. & 20. Reg. Galeota in deciſ. ad contr. 53. in artic. 1. nu. 24. & ſeqq.* poſt *lib. 1. controu. & reſp. fiſc. 23. num. 349. Conſ. Pratus d. cap. 50. à n. 79. ad n. 83.* ſed vide *Caſar. in ſpec. peregr. qq. lib. 1. q. 33. à n. 17.*

AD QVÆST. V.

An Vniuerſitas admiſſa ad demaniũ, teneatur ſoluere pretium ſolutum per emptorem, & amplius intereſſe ipſius pretij.

ANNOTATIO.

SVMMARIVM.

V*Niuerſitas ad demanium admiſſa, an teneatur pretium ſoluere emptori cũ intereſſe, compenſatis fructibus per ipſum perceptis*, n. 1.

Declaratur, n. 3. & 4.

Deciſ. *iſtam typis edidit* R. Tapia, n. 2.

1 CVm Vniuerſitas ad Demanium admittitur, pretium eſſe ſoluẽdum emptori cum intereſſe, compẽſatis tamen fructibus per ipsũ medio tempore perceptis, ſempèr conſueuiſſe Reg. Cam. iudicare teſtatur noſter *Author hic*, ea ratione, quia poſtquàm emptor inuitus cogitur recedere à ſuo contractu, debet indemnis ſeruari, ne duplici onere grauetur, nempè, quod compellatur inuitus recedere, & de proprio ſentiat intereſſe, & hanc noſtri *Auth. deciſionem*

2 imprimendam curauit Reg. *Tapia lib. 6. Iur. Regn. tit. de Demanio fol.* 89. quã recenſent *Thor. in comp. dec. p. 3. ſect. 3. verb. Vniuerſitas fol.* 423. & 425. & *in add. ad alleg.* 35. poſt *dec. Reg. Salernit*, *Corradin. de Iure Prælation. q.* 27. *n.* 42. docentq; etiam *Reg. de Curte in diuerſ. feud. par.* 1. *fol.* 10. *num.* 71. *Iul. Capon. t. 2. diſcept.* 1 2. *num.* 16. *Card. de Luca de ſeruitut. diſc.* 84. *nu.* 4. & *ſeqq. Conſ. Petra in comment. ad Rit. M.C.* 273. *à n.* 109. *tom.* 3.

3 Contrarium veriùs eſſe defendit idem *Corrad. d. q.* 27. *n.* 43. quia cum emptor acquirat fructus rei pro rata temporis, quo poſſedit vſq; ad tempus, quo fuit eidem pretium reſtitutum, vel depoſitatum, non debet quoq; habere intereſſe pretij, quod in emptione erogauit, & proinde nõ remanere in damno, vbi *nu.* 44. ampliat, quamuis emptor intereſſe prætenderet ratione damni paſſi; Concedit tamen, quod ſi prælationem petens intẽderet acquirere omnes fructus, nec partem pro rata temporis relinquere emptori, quia fortè aut ſtatutum, aut lex id præcipiat, aut circumſtantiæ caſus ità exigant, teneatur ergà emptorem ad legitimas vſuras pretij, nàm dum eo caſu ipſe fructus percepiſſe dicitur, æquum nõ eſt, quod fruatur re, & pretio poſt *Tiraquell. cit. Corradin. d. loc. n.* 45. Sed

4 idem noſter *Author hic num.* 18. iudicatum fuiſſe dicit in cauſa Vniuerſitatis *Policaſtri*, non deberi intereſſe, quia per Vniuerſitatem fuerat factum depoſitum integrum, & liberum, & per emptorem ſteterat, quò minùs illud ei liberaretur.

AD QVAEST. VI.

Baro ſi vendat Vniuerſitatem in demanium Curiæ, an poſſit ſe pœnitere ante impetratum aſſenſum.

ANNOTATIO.

SVMMARIVM.

B*Aro, conuentione facta de vendendo Vniuerſitatem in demanium Curiæ, an poſſit ſe pænitere ante impetrationem aſſenſus*, n. 1. & 2.

Et quid poſt latam, aut exequutam ſententiam prælationis, n. 3. & 6.

Vel ſi fuerit ſolutum pretium, n. 4. & 5.

IN

1 IN ſpecie huius quæſtionis *Ill. Comes Altauillæ* conuenit cum Ciuitate *Troiæ*, de illam vendendo in demaniũ Curiæ, qua conuentione perfecta, præfatus venditor ante impetrationem aſſenſus reuocauit venditionem vigore *Conſt. Regni, Conſtitutionem Diuæ memoriæ*, & facta relatione in Coll. Conſ. contrà Ciuitatem, deciſum fuiſſe ipſo referente, teſtatur noſter *Author hic*, ea ratione, quia quando feudum habet ſeruitiũ ordinatum, vt eſt in Regno, Vaſallus non poteſt ſe ab illo eximere ſine conſenſu Regis, & hanc *deciſionem* memorant *Thor. in add. ad alleg. 35.* poſt *dec. Reg. Salernit. & in comp. deciſ. p. 3. ſect. 3. ver. Vniuerſitas fol. 425. Rodoer. in add. ad Reg. de Marin. reſol. cap. 124. nu. 3. & 4.* vbi tranſcribit noſtri *Authoris* verba *num. 6. & 7.* & probat,
2 omni iure concedendam eſſe reuocationem, nõ obſtante memorialis porrectione pro impetrando aſſenſu, poſt alios *ibid.* & in eademmet cauſa deciſionem compilauit *Reg. Reuert. dec. 358.* vbi *Reg. de Marin. in obſeru.* hanc *deciſ.* refert *n. 1. & 2.*

3 Annotandum verò non omittimus, quod quis non ſolùm poſt intentatã actionem, verùm etiam poſt latam ſententiam pro prælatione, poteſt à petitione reſilire, & poſteà pænitere, etiam exequuta ſententia, vt concludunt *Præſ. de Franch. deciſ. 346.* vbi *de Luca in obſeru. à num. 4. & in animaduerſ. ad Gratian. t. 3. cap. 572. num. 7. Reg. Sanfel. deciſ. 108. à nu. 15. Tondut. quæſtion. lib. 1. cap. 66. R. Rouit. dec. 24. n. 15. & 18. Donad. de renunc. cap. 26. à n. 56. Card. de Luca de ſeruit. diſc. 81. n. 8. & ſeq. Corradin. de Iure Prælation. q. 21. à n. 6. ad ſeq. & in animaduerſ. ad Gratian. t. 4. cap. 572. n. 7.*

4 Si tamen fuit ſolutum pretium pro prælatione obtinenda, tunc non licere recedere etiam re perempta; cum res non ſit ampliùs integra, & contractus tũc eſt perfectus, & abſolutus; vt fundat idem *Corradin. d. tract. q. 4.*
5 *num. 38.* Et licet in caſu præſentis *deciſionis* iàm fuiſset ſolutum pretium, vt dicit noſter *Author hic num. 1.* id non obſtat, dùm contractus tanquam de re feudali non erat perfectus ob defectum aſſenſus, vt ſuprà.

6 Vicinus verò retrahens, pænitendo poſt ſententiam, debet condemnari in expenſis factis in lite, *Scaccia de re iudic. gloſ. 14. q. 32. num. 56. De Luca in obſ. 346. in fine.*

AD QVAEST. VII.

Actio ad demanium, an competat vendito feudo cum pacto de retrouendendo, ſi contractus fuit ſimulatus.

ANNOTATIO.

SVMMARIVM.

Actio pro demanio, an detur Vniuerſitati, ſtante pacto de retrouendendo; num. 1.

Diſtinguitur in contractu ſimulato, ac vero, num. 2. & 3.

Et quid in venditione cum pacto, quod dominium non tranſeat, niſi pretio ſoluto, num. 4.

1 ILlud hìc tangitur dubium, an detur actio pro demanio Vniuerſitati, ſtante pacto de retrouendendo? & noſter *Author hic*, ſtante ſimulatione, ac læſione deciſum refert contrà Vniuerſitatem *del Giro*, cum *Petro Antonio Abenante*, meminitque *Thoras in add. ad alleg. 35.* poſt *deciſ. Reg. Salern.*

2 In hoc tamen puncto diſtinguit *Corradin. de Iure Prelation. quaſt.* 16. *num.* 80. & 81. quod aut contractus habet præſumptiones validas pro ſimulatione, itaùt potiùs ex communibus regulis contractus ſit pignoratitius, & prælatio locum non habebit, iuxtà *dec.* 339. *Afflicti*, quam ſequùntur *Berlich. par. 2. concl. 39. de iure protomiſ. num.* 76. *Marta Digeſt. nouiſs. tom. 3. tit. retractus cap. 6. per tot.* & noſter *Author hìc num.* 17. Aut con-
3 tractus eſt verus, & eo caſu prælatio concedenda eſt, & eam petens habebit eandem commoditatem, quam habet emptor, itaùt durante tempore pacti fruatur re, habeatqoe omnes acceſsiones, quas habuiſset ipſe emtor, & redemptionis caſu non eueniēte abſolutus Dominus remaneat, eoque eueniente teneatur rem reſtituere, adeoùt ſi ſimùl concurrant, venditor volens redimere, & conſanguineus; venditor præferendus ſit, ex *Reg. Salernit. alleg.* 35. *num.* 2. *& ſeqq.* poſt ſuas *deciſ. Reg. Capyc. latrò conſult.* 109. *nu.* 24. *Cirocch. diſcept.* 29. *n.* 42. *& ſeq.* & alijs.

4 An verò prælatio locum habeat facta venditione cum pacto, quod dominium non transeat, niſi pretio ſoluto, latè declarat idem *Corradin. d. quaſt.* 16. *à num.* 83. *vſq; ad* 97.

AD QVAEST. VIII.

Vniuerſitatibus an competat in integrum reſtitutio aduersùs demanium non petitum.

ANNOTATIO.

SVMMARIVM.

Reſtitutio in integrum, an competat Vniuerſitatibus pro demanio, nu. 1. *& 2. Et quid ex* Reg. Pragm. *n.* 3.

Tempus vnius anni in pragm. *præfinitus Vniuerſitati ad petendum demanium abſque ſpe reſtit. in integrum, an militet in remedio nullitatum, alijſque caſibus recenſitis, num.* 4. *Vel in priuilegio demanij conceſsi, num.* 5.

Et an ob hunc terminum, indiſtinctè Vniuerſitas ad demanium admittatur, abſque alia conſideratione, n. 6.

1 VAldè controuerſum fuit antiquis tēporibus, ân & intrà quātum tempus in integrum reſtitutio competeret Vniuerſitatibus pro demanio? & iudicatum fuiſse, dicit noſter *Author hìc à num.* 1. *ad* 7. non eſse admittendas ad petitam in integrum reſtitutionē, niſi cauſa cognita, ex quo licet Vniuerſitas reſtituatur in integrū, ſicut minor; ex *textu* expreſso *in cap. conſtitutus, extr. de in integr. reſtit. cum concord.* tamen iura prædicta dicit procedere, quando adeſt dolus partis, vel deceptio Vniuerſitatis, & læſio, docentq; etiam *Reg. de Ponte conſ.* 104. *lib.* 2. qui conſuluit contrà Vniuerſitatem *Salæ*, & ſuccubuit, & pro indubitato admittit *in lect. feud.* 8. *nu.* 37 *Præſ. de Franch. deciſ.* 17. *num.* 17. Reg. *de Marin. lib. 2. reſol. cap.* 116. *n.* 25. *& ſeq.* Reg. *Capyc. latro deciſ.* 168. *n.* 65. *lib.* 2. *Io. Dexart. deciſ.* 99. & latè declarat *Corradin. de Iure Prelation. q.* 24. *à num.* 26. vbi *num.* 29. refert quoque noſtrum *Authorem hìc*, & *num.* 31. *&*
2 *ſeq.* defendit, competere minori reſtitutionem, etiam non concurrente læſione, cum ſatis læſus dicatur minor in hoc caſu, amittens priuilegium ſibi à iure conceſsum, & vide *Camill. de Medic. conſ.* 103. ſcribentē pro Vniuerſitate *Paulæ*, & *in conſ.* 164. prò Terra *Mariliani*, & non eſse admittendam purgationem moræ poſt ſententiam, tradit *Anna ſing.* 350. quem ſequitur *Gizz. ad Reg. Capyc. latro deciſ.* 30. *ſub num.* 15.

3 Verùm hodiè ſublatam eſse hanc quæſtionem per Regiam *pragmaticam* edi-

editam die 13. Ianuarij 1588. dicit noſter *Author hic n.8.* quæ eſt *pragm. 63. §. 1. & 5. de offic. Proc. Cæſ.* qua præfinitus eſt terminus Vniuerſitati vnius anni à die captæ poſseſsionis ad petendum demanium, quo elapſo non admittitur etiam per viam reſtitutionis in integrum, ſiuè vẽdita fuerit ab eadem Reg. Curia, ſiuè à quolibet alio, idq; rectè, vt finis imponeretur litibus, & dominia rerum non eſsent ſub incerto, *Reg. Rouit. in comment. ad cit. Pragm. à num.* 5. vbi *num. 9. in fin.* refert noſtrum *Authorem hic*, *Reg. de Curte in diuerſ. feud. par. 1. fol. 9. num. 57. & 58. Reg. Tap. lib. 6. Iur. Regni tit. de Deman. fol. 85. verſ. Sic etiam*, *Bilocta concl. feud. 28. num. 3. Capiblanc. de Baron. Pragm. 8. par. 3. à num. 142. Seuerin. in add. ad Reg. Sanfelic. deciſ. 339. verſ. hoc demanium*, *Iul. Capon. diſcept. 102. num. 11. tom. 2. Conſ. Pratus in annot. ad Paſchal. de patr. poteſt. par. 1. cap. 1. verſ. De tempore fol.* 22. & latè ſcribens contrà *Vniuerſitatem Oſtuni, in tom. 2. diſcept. for. cap. 50. n. 3. & ſeqq. Dom. D. Hieronymus Galà Dux Diani* in eleganti *tract. de reſtit. in integrum q. 7. num. 13.*

4 Sed *Cæſar. in ſpecul. peregr. q. lib. 1 q. 34. à num. 36. ad* 42. probat, primò dictam *pragm.* non tollere remedium nullitatum, & intelligendam eſse, vt quantominùs fieri poteſt, lædat ius commune, itemquè non procedere, ſi ante traditionem poſseſsionis Vniuerſitas petijſset iàm in integrum reſtitutionem, & ſuper illa non fuiſſet interlocutum, vel in actu poſſeſsionis captæ, ſolemnitèr proteſtata eſset, reſeruans ſibi in integrum reſtitutionem, vel ob timorem Baronis, vel ſi non fuit audita, aut defenſa, aut vbi læſio eſt continua, quæ nouam cauſam quotidiè præbet in integrum reſtitutioni.

5 Prætereà loqui videtur *d. pragm.* quando Vniuerſitas per viam prælationis demanium petit pro venditione facta à Rege, aut à Barone, ſoluendo pretium; non verò de illa Ciuitate, aut Terra, quæ priuilegium demanij habet cum prohibitione vẽdendi; quia tunc non poteſt vendi, & conſequentèr nequeunt adaptari termini prælationis, qui ſupponunt validitatem venditionis, nec poſſunt applicari ad infeudationes, & venditiones nullas, *Anna alleg. 87. n. 6. & 7.* & ità cum inter alias nullitates pro parte *Ill. Comitis Galaſsi* propoſitas aduersùs decretum R. C. reintegrationis ad Regium Demanium Ciuitatis *Luceriæ*, adeſset decimatertia ex lapſu dicti anni, die 23. Februarij 1692. prouiſum fuit, *nullitates non obſtare*, vt ex *Actis* apud *Act. Cardamomum*.

6 Notandum denique eſt, quod ob præfixum hunc terminum, non eſt indiſtinctè admittenda Vniuerſitas ad Demanium, ſed remanere præcedentes cõſiderationes, vt aduertit noſter *Author hic num.* 9. & in hac Demanij materia conſuetudo non omninò probauit ſeruare *tit. de Iuſtitia, & Iure*, ſed potiùs exemplum Iuris *Longobardi*, quo receditur à recto iuris communis tramite, vt dixit *Camerar.* qui fuit M.C.L. *in cap. Imperialem §. prætereà ducatus car. 108. & in fin. lit. L.* Vnde rectè notat *Camill. Salern. ad Proœm. Conſuetud. Neap. fol. 34. lit. D.* attentis qualitatibus Vniuerſitatum diuerſimodè iudicatum vidiſse, cum ſit toties deciſum, vt alias deciſiones non requirat, *Reg. de Curte d. p. 1. diuerſ. feud. fol. 9. num. 68. in fin. Reg. Galeota in deciſ. ad controu. 53. art. 1. num. 27. & art. 2. num.* 23. poſt *lib. 1. controu. Reg. Capyc. latr. deciſ. 168. num.* 40. & alij.

Ad materiam Cap. Regni, Ex Præſumptuoſæ.

AD §. XXV.

An, & quando mortuo feudatario competat Fiſco ſequeſtratio feudi, pendente lite de legitimo ſucceſſore iuxtà formam dicti Capituli.

ANNOTATIO.

SVMMARIVM.

SEqueſtrum, cur fiat per Fiſcum, mortuo feudatario ſine legitima prole, ex Cap. Regni, ex Prçſumptuoſæ, ſiuè Dudùm, num. 1. & 2.

Cap. ex Præſumptuoſæ *diſpoſitio, an ſit correctoria iuris communis, & quibus rationibus fundetur, a n. 3. ad 8.*

An procedat in allodialibus, Regalibus officijs, & ſubfeudis, à num. 9. ad 13.

Inueſtituræ petendæ praxis traditur, n. 14. & recenſetur cauſa prætenſæ deuolutionis Pratæ, num. 15.

Articulus iuris dubius, an determinari poſsit abſque termino, num. 16. 17. & 22.

Paritate votorum ſequuta in Reg. Camera, ſententia publicatur pro Reo, etiam ſi talis eſset Fiſcus, n. 18.

Reus in iudicio deuolutionis, quis ſit, n. 19.

Cap. ex Præſumptuoſæ, *an locum habeat, ſi adeſset aliqualis dubitatio de ſucceſſore, num. 20.*

Et quid ſi ſucceſſor habeat aliquale ius coloratum? Declaratur Dominus Reg. Moles, *ex* Reg. Rouit. *nu. 21.*

Succeſſor, quando dicatur venire claro iure ratione inueſtituræ, Conſtit. & gratiarum Regni, à num. 22. ad 25.

Et quid in extraneo poſſeſſore, cui fuerat feudum alienatum à feudatario defuncto, ex facultate diſponendi in conceſſione feudi tributa, num. 26. & declaratur, n. 27.

Fructus percepti à Fiſco ex feudo ſequeſtrato, an ſint reſtituendi legitimo ſucceſſori declarato, num. 28.

1 EA eſt bonorum feudalium natura, vt non omnibus eorũ ſucceſsio deferatur, ſed certis tãtùm, quibus, vel non exiſtentibus, vel deficientibus, bona feudalia ad directum dominum, hoc eſt Inuictiſſimum Regem noſtrum deuoluuntur, cuius iuribus, ne præiudicium aliquod fieret, Fiſcales, ex illa iuris prçſumptione, poſseſsionem ſtatìm ſequuta morte præoccupabant, ex quo etiam vaſalli ius deteriùs efficiebatur, quia aliquandò ius clarum, & apertum litibus inuoluebatur; vnde proceſſit illa ſolemnis Prouiſio Inclyti *Regis Caroli II.* vt in ſuo *Capitu-*
2 *lo* incip. *Ex præſumptuoſæ;* At quoniam eodem Rege è viuis ſublato, promulgatum non fuit, à *Carolo* demùm *III.* eius Nepote, Regis *Roberti* primogenito, Regnique Vicario, fuit prolatum, & cum illius inſertione confirmatum, in ſuo *Capitulo,* incip. *Dudum,* 225. iuxtà ordinem *Io. Ant. de Nigris,* ſub *rub. de feudo ſequeſtrando feudatario decedente ſine prole legitima,* vbi ſtatuitur, quod feudatario ſine legitimo ſucceſſore decedente, qui claro, apertoq; iure ad feudi ſucceſſionem vocatus eſset, Fiſcus feudi valeat poſseſsionem nanciſci, illudque ſequeſtri loco retinere, donec ſummariè lis terminetur, idque infrà annum à die mortis feudatarij computãdum, quo elapſo poſſeſsor tutus fit, & iudicium proprietatis per legitimos iuris tramites agatur; Ità notarunt *Reg. Camill. de Curte reſol. feud. cap. 3. nu. 101. Conſ. de Georg. in repet. feud. c. 52. num. 28. Reg. de Philippo diſsert. fiſc. 1. num. 69. & 73.*

3 Cuius *Capituli* diſpoſitio, licet correctoria videatur, quia iure com-

 muni

muni ſequeſtratio in dubio eſt prohibita, *l.1. C. de prohib. ſequeſtr. pecun. clem. 1. de ſequeſtr. poſs.* noſter *Author hic num. 17. & 18.* quem ad hoc refert *Reg. Rouit. conſ. 99. lib. 2.* & eſtò *Andreas in cap. Imperialem §. illud ante num. 70. verſ. iſtis rationibus de prohib. feud. alien. per Federic.* dicat hoc *cap.* eſſe contra ius, ſed validum proptèr ordinationem Regis, qui poteſt de nouo legem condere; quem recenſet *Reg. de Ponte conſ. 15. num. 1. lib. 1. & de poteſt. Proreg. tit. 4. §. 7. num. 30.*

4 Vnde, & illud *Vlpiani* obtineret, *Quod quidèm per quàm durum eſt, ſed ità lex ſcripta eſt, in l. proſpexit D. qui, & à quib. manum.* cuius meminit *Ant. Faber lib. 1. de error. pragm. decad. 6. error. 2. num. 6.*

5 Attamen idem *Reg. Rouit. ibid.* aduertit, non eſſe ſimplicitèr admittendum, quod diſpoſitio dicti *cap.* ſit correctoria iuris communis, & ſic reſtringenda, imò potiùs, quod ſit iuri communi conformis, & magis, ſecũdũ iuris ęquitatẽ, quàm rigorẽ cõtrà hæredem extraneum, non quidem ex capite ſequeſtri, quod de iure cõmuni eſt prohibitum, ſed ex capite deuolutionis ob lineam finitam, cum iura feudatarij ſint dubia, iura verò Regis certa, quoad directum dominium, & cum in hac dubietate ſit faciendum ſequeſtrum, meritò ſit penès digniorem, ex *textu in l. res quæ 22. D. de iure fiſci*, & ex ciuili quoq; poſseſsione, quæ in feudis penès Principem reſidet, etiam feudatario viuente, quo mortuo ad ſe naturalem etiam attrahit poſseſsionem, & vtile dominium cum directo conſolidatur, *Author noſter hic num. 2. & 3. Reg. de Curte d. cap. 3. num. 101. Reg. Rouit. conſ. 98. num. 9. & ſeq. lib. 2. P. Affl. controu. iur. cap. 9. ex num. 3. Reg. de Philippo differt. fiſc. 3. a num. 63. ad 69.* aliaſq; rationes aſsignat *Io: Ant. de Nigris in d. cap. num. 20.*

6 Siue, quia hoc eſt ſpeciale Fiſci priuilegium inter alia priuilegia illi à iure tributa, cum ius ipſi aſsiſtat, ac nunquàm in his ſine poſseſsione litiget ſpoliatus, *Sacca conſ. 1. num. 29. et conſ. 5. num. 104. Larrea alleg. fiſc. 5. nu. 15. lib. 1. & alleg. 109. num. 29. lib. 2. Cęſar Carena reſ. 112. n. 15. Exc. Creſpi de Valdaura obſ. 93. num. 4. lib. 2.* pro quo ponderantur verba prædicti *cap. in fine*, ibi: *Et fiſci noſtri priuilegium temperato moderamine conſeruamus*; noſter *Author hic num. 5. & 6.* ſiuè ex iuris communis diſpoſitione in *l. apud Iulianum, de iure fiſci*, vt dixit *Afflict. dec. 196. in fin. & in cap. Imperialem §. illud ſub nu. 14. de prohib. feud. alien. per Fed.* vel ex *l. vlt. C. ad l. Iul. Maieſt.* idem noſter *Author hic num. 7. vſq; ad 13.* quem referunt, & ſequuntur *Reg. Tapia lib. 6. iur. Regni tit. 11. in annot. ad d. cap. fol. 159. Reg. Galeota reſp. fiſc. 12. num. 388. & 389.* Et ideò non

7 prodeſt quælibet præoccupatio poſſeſsionis in præiudicium Regij fiſci, ac Regiæ Curiæ, *Reg. Rouit. conſ. 198. num. 11.* cum feudum dicatur vacare, ſi ſit finita linea, etiam quod extraneus hęres reperiatur in poſseſsione, *num. 10. & ſeqq.* vbi *Conſil. Altimar. in obſer.*

8 Cæterùm quidquid de illius *Capituli* ratione ſit, de eius viridi obſeruantia ambigi quidem non valet; Imò ex iuſta etiam ratione fundata ab eiuſdem *cap.* auctore, eximio ſcilicet, ac felicisſimo I.C. magno *Bartholomęo de Capua*, vt inquit noſter *Author hic num. 14. et 15.* prout ſub varijs iuris quæſtionibus, factiq; ſpeciebus, tùm priſco, tùm nouiſsimo æuo perſpicere libet, penès *Sebaſt. de Neap. Io. Ant. de Nigr. Io. Angel. Piſanell. M. Ant. Puluer. Conſil. de Bottis, & Reg. Tap. in annot. ad cit. cap. Afflict. deciſ. 197. Io. Vinc. de Anna alleg. 1. n: 1. 15. et 25. cum ſeq. et alleg. 144. et ſing. 19. Minad. dec. 35. et ibid. Flamin. Monac. Reg. Reuert. deciſ. 103. 280. 299. et 315. et deciſ. 405. 407. 519. 539. 562. 563. et 571.* & alibi, *Reg. de Curte reſ. feud. cap. 3. num. 101. Reg. Lanar. in repet. cap. 1. de his, qui feud. dare poſs. n. 17. Conſ. de Georg. in repet. feud. d. c. 52. num.*

num.37. Reg.de Ponte de poteſt.Proreg. tit.4. §. 6. num.39. & 40. & conſ. 15. Octauius Bammacar. in repet. tit. ſi de feud. def. q.48. & ſeq. fol. 11. Epiſcop. Ricc.collect.deciſ.368. par.2. & collect. dec. 2319. par.6. Ludou. Sacca d. conſ. 5.num.53. & ſeq. & nu.110. Montan. de Regal. Offic. num. 10. Camill. Borrell.in ſumma deciſ.tom.2. tit.37. de ſequeſtr. num. 72. Thor. in comp. deciſ. par.1. ver. ſequeſtrum, Bilocta concluſ. feud.36. Reg.Rouit.conſ.1. nu.14.lib.1. conſ.98. 99. & 100. lib. 2. & deciſ.72. num.73. & 74. Reg.Galeota lib.1. controu.24. ex num.44. & reſp.fiſc. 12. nu. 387.cum ſeqq. Reg.Capyc.latro conſult. 75. num. 8. lib.2. P. Afflict. controu.9. num.8. Reg. de Philipp. d.diſsert.fiſc.1. num.71. & 72. & diſsert.3. à num.59. D. Didac. Bolero de decoct. deb. fiſc. tit. 6. quæſt. 31. num. 4. Conſ. Pratus diſcept.forenſ.tom.4.cap.5.num.19. Conſ. Altimar. in obſ.ad Reg.*Rouit. conſ. 1.ex num. 51. lib.1. et ad conſ. 98. lib.2. De Luca lib.1. de linea legal. artic.7. nu.4. et lib.2. art.93.num.10.*

9 Sed an huius *cap.* diſpoſitio procedat etiam in allodialibus, ſi nempè mortuus aliquis ſit ſine hærede, quo caſu bona tanquàm vacantia Fiſco quæruntur, & quis prætendat, ſe eſſe hæredē, & occupet bona, poſſit nè infrà annū Fiſcus facere ſequeſtrū? & nonnulli affirmatiuè reſponderunt, ex eiuſdem *cap.* verbis, ibi: *Poſt anni verò ſpatium poſseſsor huiuſmodi ſine aliqua immutatione poſsideat et de proprietate rei per legitimos iuris tramites recto iuris ordine terminetur.* Quāuis quod cum adſit verbum proprietatis, non poſsit referri ad feudalia, in quibus conſideratur vtile dominium tantùm, eoquè magis, cum *cap.* de bonis generalitèr loquitur, vt ibi: *Eadem bona tanquàm vacantia*; Verùm habere locum tantùm in feudalibus ex ceſſatione rationis directi dominij, & ex rubrica, *quod feudatario decedente*, tenent *Reg.de Curte cit.cap.3. num.103. De Nigris in d. cap. num.11. Reg. Rouit. deciſ.72. num.73. Conſ.Prat.d.cap. 5.num.20. tom.4.*

10 Sed *Marc. Anton.Pulner.in vlt.add. in fin.d.rubr.* dicit, quod illa *rubrica* non eſt authentica, cum dubitando, vtrùm diſpoſitio dicti *capituli* locum habeat in bonis feudalibus tantùm, an etiam in burgēſaticis vacantibus, his verbis proſequatur: *Licet verba rubricæ videantur reſtringi ad feudalia tantùm, aduerte, quod hæc rubrica non habetur in omnibus libris antiquis, quia aliqui non habent, alij habent alterius tenoris, vt eſt in libro d.Iacobi de Gello*, quem ſequitur *Reg. Galeota d. reſp.fiſc.12. num. 399.* vbi *in ſeq. num.* id confirmat ex authoritate *D.Regentis* noſtri, dùm *hìc num. 30.* de alio loquens caſu, dicit, quod cum nigrum illius *capituli* ſit generaliùs rubro, ſtandum eſt nigro, ex *Iaſ. Inſtit. de action. num.17. et 18.*

11 Fiſcales tamèn curant ſequeſtrari etiam bona burgenſatica, vt ex illorū etiā venditione creditoribus hæreditarijs ſatisfieri poſsit, & fiſco ità ſit cautum, teſte *Reg. de Marinis in obſ. ad Reg. Reuerter. deciſ.302. in 2. edit.*

12 Et procedere etiam in Regalibus officijs ex identitate rationis, docuere *Reg. Reuerter.deciſ.364. Montan. de Regal. offic.num.* 10. præſertìm *verſ. quod ſi creditores, Reg. de Philipp. diſſert.fiſc.1. num.77. et ſeq.* & clariùs *in diſsert.3.num.59. et 60.* latè *R.Galeota cit. reſp.12. ex num.416.* ac *Thor. in ſuppl. comp. dec.verb.ſequeſtrum, Conſ. Altimar.in obſ.ad Reg.Rouit.d.conſ.98. num.6.* & *Dom. Conſ. Franciſc.de Andrea* in doctiſs. *Fiſcali reſponſo* per Nos traſcripto *in §.16.q.5. num.48.*

13 Itidemque locum habere in feudis retentis in capite à Rege tantùm, & non in feudis à Barone, poſt *Frec.* tradunt *Reg.de Ponte tit.4.de regal.impoſ.§.6.num.43. Reg.Sanfelic.dec.372. num.12. lib.3 Conſ.Altimar.in d. obſer. ad d. conſ. Rou. 98. num. 4.* ſed eſse cogitandum in hoc dicit *Reg. Tap.in annot.ad d. cap. verſ.ſed redeundo in fine fol. 159. lib.6. Iur. Regn.Neap.*

14 Praxis autem inueſtituræ petendæ

per

per mortem vltimi poſſeſsoris, tradit *Reg.de Ponte conſ.62. vol.1.* vbi etiam ait, quod tunc iudicium inueſtituræ eſt ſummarijſſimum, & explicari ſolet ſine libello, quando petens inueſtituram eſt legitimus, & certus ſucceſſor, nec dominus impedire poteſt, ſi prętendat inualiditatem titulorum; At quando plures cōcurrunt ad ſucceſsionem, inter ſe opponentes, tunc fit iudicium inter eos, & fiſcum, vt liquidetur verus ſucceſsor, & in hoc iudicio cadit propriè plena cauſæ cognitio, quæ tanquàm habens admixtam cauſam proprietatis, concernit poſseſsorium ſimùl, & petitorium, & ſic non procedere *d. capitulum*, docet *Reg.Rouit.conſ.5. num.14.lib.1.*

15 Et notandum eſt, quod in cauſa prætenſæ deuolutionis Baroniæ *Pratæ* ob mortem *Ill. D. Fabij Caraſa Principis Colubrarij*, die 15. Ian.1671. per R. C. ad relationem integerrimi *Dom.Reg.D.Nicolai Gaſcon*, R.C.Præſ. cum declaratum fuiſſet, eſse ea feuda Regiæ Curia deuoluta, oppoſitis non obſtantibus pro parte *Ill. D. Fauſtinæ Caraſæ Marchioniſsæ Layni*, amitæ: Aduersùs tale decretum fuerunt propoſitæ nullitates, inter quas, prima fuit, quia proceſſum ad deciſionem dictæ cauſæ, & Aduocato dictæ *Ill. Marchioniſsæ* denegatus fuerat terminus competens ad allegandum in iure, ac tempus ad informandum: Secunda, quia vel erat articulus certus ad eius fauorem, & erat pro illa
16 decidendus; vel dubius, & non poterat procedi ad cauſæ deciſionem abſque termino, cum in comperto ſit, quod iuris articulus dubius, & intricatus, cenſetur, ac ſi dubius eſset de facto; & ità in deuolutione feudi Ferraudinæ prętenſa per Fiſcum, fuit impartitus terminus per Reg. Cam., vt in *pragm.11. de feudis*; & in illa quæſtione, *an legato feudo debeatur æſtimatio*, fuit deciſum, eſſe impartiendum terminum, apud *Annam ſing.470. & Reg.Sanfel. deciſ.17:*

17 Quæ nullitates, per aliam inſtantiam confirmatæ fuere, ex eo, quia decretum erat, cōtrà *d.cap.ex præſumptuoſa*, in modo procedendi, quia Fiſcus in ſimilibus cauſis tali argumēto vſus fuerat, quod ſi amita eſſet legitima ſucceditrix, tunc poſset benè prętendere, *d. cap.* non habere locum; Quādo autē illa non venit iure aperto, ſed ex interpretatione *Conſtit.* & *Gratiarum*, debet confirmari ſequeſtrum, & audienda erit amita in iudicio ordinario, petitorij, vt tradit *Reg. Galeota*, ſcribens in cauſa *Maſſafræ*, *reſp.fiſc.4. num.36. & 37.*

8 Quibus diſcuſsis, ſequuta fuit paritas in Regia Camera, vbi cum ſeruetur *text. in l. inter pares D. de re iudic. & cap.fin.de ſent.& re ind.* vt ſententia proferatur pro reo; etiam ſi fiſcus ſit reus, vt teſtantur *Reg. Reuert. deciſ.531. in fin. Reg. Rouit. conſ.102. num. 18. lib.2. Præſ. de Ganauerro deciſ.Reg.Cam.3. nu.25. & dec.4. n.119.*

19 Vtraque pars prætendebat ſuſtinere partes rei conuenti, & non actoris; vnde facta relatione per Reg. Cam. in Reg. Coll. Conſ. accedente voto Spect. Regentium, die 25. Septemb. 1671. fuit prouiſum, quod *publicetur decretum in beneficium Ill. Marchioniſsæ Layni, tanquàm in hoc iudicio reæ conuentæ à Regio Fiſco, & proindè primam, & ſecundam nullitatem obſtare, verùm infrà menſem pro omni termino, nominatione, & beneficijs Fiſcus, & pars producāt eorū incūbentia.* Verū me pro d. Ill. Marchioniſſa patrocinante, deindè dicta cauſa tranſactione ſopita fuit, vt in Actis, penès *Act. de Flore.*

20 Proptereà certū eſt, ꝙ etiāſi adeſſet aliqualis dubitatio de ſucceſſione, adhùc eſse locū diſpoſitioni *d.c.* vt poſt *R. Galeota d.l.* ſubſtinet *P.Affl. d.controu. 9. num. 8.* Idquè etiam ex eiuſdem *cap.* verbis: *Sed poſſeſſione præfata penès ipſum fiſcum cuiuſdam ſequeſtri ſpecie in dubio exiſtente*: deducit *Reg. Rouit. d.conſ. 98. num.8.* ponderando particulam illam, *in dubio*, quæ hoc manifeſtè determinat.

21 Si tamèn prætenſus ſucceſſor feudata-

datarius habeat aliquale ius coloratum, & in promptu doceat de illo, non admitti fiſcum abſque ſententia, poſt *Afflict.* tradit noſter *Author hic num.* 20. quem referunt, & ſequuntur *Reg.Tap.in annot. ad cit. cap. verſ. Sed redeundo circà fin. De Luca lib.* 1. *de linea leg. art.*7. *num.* 16. & *Auctoris* noſtri verba tranſcribit *Reg. Rouit. conſ.*99. *num.*3. *lib.*2. vbi *num.* 4. ait, quod vtique libentèr deferret eius authoritati, ſi hoc ipſe affirmaret, ſed quia mouetur, ex authoritate *Afflicti*, intelligendus eſt, iuxtà illius dictum, quod *ibid. num.*5. expendit, & tunc dici ius coloratum, quando poſseſsor tuetur ſe longa poſseſsione, non autem recenti, & modico tempore, prout exemplificat *Afflict.* & declarat etiam *Reg. Galeota d.reſp. fiſc.*12. *num.*433. *&* 434. idemq; *Reg. Rouit.num.*6. *&* 7. concludit, tantùm abeſse, vt in terminis *d. capituli* admittatur aliquale ius coloratum, ex doctrina *Afflicti*, vt potiùs reſultet manifeſta concluſio in contrarium, vt agnato denegetur omne remedium poſseſsorium, remanente ſibi iure ſuper petitorio, poſſeſsione interìm apud Fiſcum exiſtente.

12 Proùt è contrà, quando ſucceſſor venit claro iure, quia eſt de compreheńſis in inueſtitura, & in gradu ſucceſsibili, & Fiſcus opponit de inhabilitate, tunc non admitti ſequeſtrum vigore *d.cap.* docet noſter *Author hic num.*22. vbi *in ſeq. num.* quia illa exceptio non erat notoria, & requirebat altiorem indaginem, & cauſa ſequeſtri virtute *d. cap.* eſt ſummaria, ibi: *Summariè, & de plano, ſine ſtrepitu, & figura iudicij, libelli oblatione ſolemni, & conteſtatione litis.* Et ex *eod. cap.* apparet, non poſse tractari de articulis proprietatem reſpicientibus, *Reg.Reuert.deciſ.*103. *num.*2. Et ſi dubia eſsent iura poſseſsoris in petitorio continente difficiles, aut inuolutos iuris articulos, interim debere poſseſſorē manuteneri, vt ex probatis in ſimili per *Capyc. deciſ.*10. *num.* 20. & *Poſt.de manuten. obſeru.* 42. *à num.* 175. cum articuli iuris intricati aſſimilentur quæſtioni facti, *Gratian.diſcept.*536. *num.* 19. *Reg. Sanfel. deciſ.* 17. *num.*1. *Paſchal. de Patr.pot.par.*2. *cap.* 5. *num.* 7. *De Luca de linea legal. lib.*1. *d.art.*7. *num.*16. *verſ. Etſi.*

23 Licet autem *dictum cap.ex præſumptuoſæ*, loquatur, feudatario decedente ſine legitima prole, & ſic filijs, vel deſcendentibus nō extantibus, & videatur dicēdū, eſſe tūc locū ſequeſtro indiſtinctè. Reſoluit tamen contrarium noſter *Author hic à num.* 28. *ad fin.* ceſsare nempè diſpoſitionem illius *cap.* aliquo decedente, relictis etiam agnatis, qui ipſi decedenti in feudis claro, & aperto iure ſuccedere poſsint, & ſic iudicatum fuiſse per Reg.Cam. in cauſa Status *Pedimontis*, cum *Ill.Duce Traiecti*, & in alijs ſæpè teſtatur, in qua cauſa compilauit *d. deciſ.*103. *Reg. Reuert.*, & ſequuntur *Reg.de Curte d. cap.*3. *reſol.feud.n.*102. *& Reg.Galeota d.reſp.*12. *num.*400. *& ſeq. Montan. de Regal. offic. num.* 10. niſi opponatur rebellio, *Reg. Reuert. deciſ.*157.

24 Tunc verò agnatus dicitur venire iure aperto, quando non ſolùm eſt compreheńſus in *Conſt. Regni, Vt de ſucceſsionibus*, vt ait *Montan. cit. loc.* ſed in omnibus alijs compreheńſis in Inueſtituris, Pragmaticis, & Gratijs huic Regno conceſsis, vt docet *Reg. de Curte d. cap.*3. *num.*102. quem ſequitur *Conſ.Altimar.in obſeru.ad Reg. Rouit. conſ.*1. *num.*53. *lib.*1. *& ad conſ.* 98. *num.*7. *lib.* 2. latè *Reg. Galeota d. reſp.*12. *ex num.*402. vbi *num.*404. ait, clarum, & apertum ius dici, de quo eſt caſus legis, qui coniecturis locum non relinquit, ex *Lud. Sacca d. conſ.*5. *num.*70.

25 Vnde licet in *d.c.* dicatur, eſse locū ſequeſtro, moriēte feudatario ſine legitima prole, & ſic intelligatur de deſcēdentibus, ita ùt ſoror in caſu *dec.* 196. *Affl.*, & neptis ex fratre in caſu *Conſ.de Georg.rep.feud.d.cap.*52.*n.*34. ſint penitùs extranei, vt ait *Biloct.*

cen-

concl.feud. 36. *n.* 3. attamèn ex ſupradictis id verum non eſt, cum hi ſint comprehenſi in gratijs, vt ex *Reg. Reuert.d.deciſ.*103. tradunt *Conſ. Altimar. in obſ. ad cit. conſ.* 1. *num.* 56. *De Luca d.lib.*2.*de linea legali art.* 93. *num.* 10. *verſ. Cauendum*.

26 Idemque procedere arbitramur in eo, qui licet ſit extraneus, & non agnatus, habet tamen cauſam à feudatario habente inueſtituram cum facultate alienandi, etiam in extraneos, cum non veniat, vti extraneus, ſed aperto iure, vti comprehenſus in inueſtitura, dummodò ea facultate vſus fuerit tempore, quo habebat legitimos ſucceſſores, *Reg. Reuert. dec.* 407. idq; admittere videtur *Reg. Rou. d.conſ.*98.*n.*2.*lib.*2.

27 Sed ſi alienatum eſset feudum in vita, an decedente ſine liberis venditore, poſsit emptor priuari poſſeſſione, & retineri ſub ſequeſtro? Et diſtinguitur, quod ſi emptor confiteretur habere feudum abſque aſſenſu, & tunc proceditur ad ſequeſtrum, iuxtà *dec.*197.*Affl.* Aut nõ fatetur, ſed tantũ Fiſcus prætendat, eſse cõtractũ nullũ, quia fortè carebat ſucceſſore, & tũc, quia poteſt exhibere aſsenſum in petitorio, non proceditur ad ſequeſtrum, & fiſcus iuris ordine ſeruato agere debet, *Anna alleg.*1.*et* 144. quem ſequuntur *Reg. Tap.d.lib.*6.*iur. Regni in annot. ad hoc cap. verſ.ſed redeundo fol.*159. *Gallup. in method.feud. par.*3.*cap.*6.*num.*7. *Reg. de Marin. ad Reg. Reuert. deciſ.* 315. niſi in caſu, quo alienatio in vita, eſset facta in fraudem, *Coſil. Altimar. in obſ. ad Rou. d.conſ.*98.*num.*3. *De Luca lib.*1.*de linea leg.art.*7.*num.*5.

28 Demùm quæritur, nùm declarato legitimo ſucceſsore, ſint ei reſtituendi fructus percepti à Fiſco ex feudo, cuius poſſeſsionẽ cępit mortuo feudatario, ex diſpoſitione præfati *Capituli*? Et quamuis non deberi concludendum videatur, ex diſpoſitione alterius *Cap.*incip.*apud Fogiam*, aliàs *In Nomine Domini*, 256. Rectiùs tamen *Montan. controu.* 17. diſtinguit, vt ſi agnatus intrà annum, & diem ab obitu feudatarij comparuerit, petens inueſtituram, pollicendo fidelitatem, & alia contenta *in d. cap. Apud Fogiam*, fructus medio tempore percepti per Fiſcum, ſunt reſtituendi agnato, quia Rex declarauit in *d. Cap. Ex Præſumptuoſæ*, ſe tenere feudum ſub ſequeſtri ſpecie, non autem iure dominij; Si verò agnatus aduenerit poſt annum, & diem, quia de iure eſt perditum feudum, & Fiſcus poſſidet iure dominij, ideò facit fructus ſuos, & licet agnatus probauerit impedimentum, inueſtietur de feudo, non tamen Fiſcus reſtituet fructus, quos fecit ſuos ratione dominij; ſequitur *Conſ. Altimar. in obſ. ad Reg. Rouit. dict.conſ.* 1. *num.*5.

Ad maiorem Dei, ac Sanctiſſimæ ſemper Immaculatæ Deiparæ gloriam.

TERTIÆ PARTIS FINIS.

ANNOTATIONES
PRO REGIO ÆRARIO

AD SUPREMI REGIÆ CAMERÆ SUMMARIÆ
SENATVS REGNI NEAPOLIS,

DECISIONES

PER LVCVLENTOS TRACTATVS, ET QVÆSTIONES
AD REM FISCALEM ATTINENTES,

EXARATAS,

A preclariſſimo J. C. Spectabili DOM. D. ANNIBALE MOLES, ejuſdem Regiæ Cameræ Præſidente, poſtmodùm in Supremo Italiæ Conſilio,

Apud Invictiſſimum, Potentiſſimumque Hiſpaniarum Monarcham, PHILIPPUM II. à latere Conſiliario, & demum in hoc Regno Regiam Cancellariam digniſſimo Regente.

NOSTRA ÆTATE, ANNO 1670. IN LUCEM EDITAS.

Quibus virili ſpiritu plurima, ad Regalia Jura ſuſtinenda, augenda, atque adminiſtranda, luculentiſſimè elucidantur.

OPUS THESAURARIUM

Magiſtratibus, Advocatis, Cæteriſque in Foro verſantibus perutile, & jucundum.

QVATVOR IN PARTES DIVISVM.

Pluribus hiſtorico-politicis monitis, variorum I.CC. allegationibus, Cauſarumque Cameralium noviſſimis Deciſionibus ditatum.

ADDITISQVE undecim Quæſtionibus, cum ſuis Deciſionibus, ejuſdem ampliſſimi Regentis D. ANNIBALIS MOLES, in editione præfati anni 1670. non impreſſis: Cumulatis, enucleatiſque pluribus Regiæ Cameræ Ritibus, noviſſima in eorundem Rituum editione prætermiſſis.

AUCTORE

NICOLAO CAJETANO AGETA,

I. C. PARTHENOPÆO, ET IN SVPREMIS REGNI NEAP.
Regiis Tribunalibus ſolertiſſimo Advocato.

PARS QUARTA.

Cum MANTISSA variarum Recollectionum ejuſdem Auctoris,
Ac totius operis Rerum notabilium.

INDICE.

NEAPOLI, Ex Officina Typographica Jacobi Raillard. CIↃIↃCXCII.
SUPERIORUM PERMISSU, AC PRIVILEGIO.

EXCELLENTISSIMO DOMINO

D. PAULO SPINOLA DE AURIA,

MARCHIONI BALBASIORUM,

Domino Ginoſæ, Marchioni Caſalis Nocettæ, Pontiſcoronæ, Montisbelli, & Montismarini, è Magnatibus Hiſpaniæ, uni ex tredecim Equeſtris Ordinis S. Jacobi, de Cõſilio Status Catholicæ Majeſtatis, ejuſq; Magno Prothonotario in Supremo Italiæ Senatu, ac Majeſtatis Regnantis Reginæ Catholicæ rerum privatarum Comiti.

DEliberanti mihi operi huic patronos, & quaſi Tutelaria Numina quærere; Excelſi Nominis tui amplitudo ſtatim occurrit, EXCELLENTISSIME PRINCEPS: Ad id verò cauſæ multæ ſuppetunt, præcipuè, quia in Hiſpanicæ Nobilitatis flore eruditiſſimus ipſe ſtudioſos amas, ac foves: Quod gentilitium eſt Excellentiſsimæ Familiæ tuæ ornamentum; Unde dubium nullum mihi fuit patrocinium liberale, animo ſubmiſſo, & debita cum obſervantia petere, ut inter tuos minimos famulos adſcitus, tuæ benevolentiæ aura recreatus, tanti faciam lividulorum virulentiam, quanti Luna latrantem canem, aut procellas irruentes ſcopulus; Et cum ſis ex florentiſſimo innumerabilium Heroum genere, & non minùs ob tua præclara facinora glorioſiſſimus: Gloria, inquit *Tullius*, virtutem tanquàm umbra ſequitur; Virtutiſque is ſplendor ſemper fuit, tantuſque ei inditus amor, ut nihil illa ſit amabiliùs; nihilque quod magis alliciat homines ad diligendum, quippè cum propter virtutem, & probitatem eos etiam, quos nunquàm vidimus, quodammodò diligamus; Virtus, inquam, tua, ovationibus quoquè, Imperiis, Purpuriſque Majorum perfulgentiſſima, me inter J.C. minimum, tanquam adamas, ac ſuccinum, feſtucas, & paleas, ad ſe traxit; & veluti ferrum, quod inter metalla non adeò nobile,

ſpon-

ſpontè ad Magnetem (qui facilè præ cæteris lapidibus appetit Principatum) hoc eſt ad præcelſiorem Magnitudinem tuam, properat: Humanitas quidem tua vis illa magnetica eſt, qua calamum meum ità imbuiſti, ut nauticæ inſtar lingulæ rutiliſſimum frontis tuæ polum cominùs intueri percupiat: Quanta enim probata Regi fide, in Italicis, Statuſque rebus gerendis prudentia, gravitate in munere obeundo, in Viennenſi Legatione ſine clava Herculem egiſti; Inſubriam ſapientèr, providèque rexiſti, Reginæ noſtri Monarchæ Domum, te Duce, felicitèr advenerunt, & Plenipotentiarius Pacis in diuturnis diſſenſionibus hominum mentes ad nutum æqualiter flectens, æqualem neminem habuiſſe credimus. Taceo intereà alti ſtemmatis tui celſitudinem, in cujus Cœlo, veluti ſydera ſpectantur Heroes, quos inter innumeros emicat Ambroſius Spinola pro Catholico Rege in pace, Status fidiſſimus Conſiliarius, ac ſuprà omnes ejus ſeculi fortiſſimos, generoſiſſimoſque Duces in belli acie ardentiſſimum fulmen; Continuataque avorum, ac tua virtus præfulget in Excellentiſsimo D. Philippo Antonio Spinola Colonna, filio tuo præclariſſimo, Duce Seſti, Viro Cameræ Suæ Catholicæ Majeſtatis, Conſilii belli, Generali Cataphractorum, ac Equitatus in Statu Mediolanenſi Duce, Præfectoque Caſtri novi Neapolis; Fortes enim creantur fortibus, & bonis, nec imbellem feroces progenerant Aquilæ columbam. At dubitare de tua innata magnanimitate viderer, CLEMENTISSIME PRINCEPS, ſi prolixiùs, verniliùſque patrocinium tuum, tutelamq; obteſtarer; Ea enim virtutis, ac benignitatis tuæ fama, quæ auſus meos provocavit, fiduciam quoque animavit, ut Opellam hanc, velut devotionis ingenuæ pignus, in tuas munificentiſſimas manus traderem, eamque in Regalis Gratiæ forum Patronus, fautorque bona ſcæva deduceres. Deus te incolumem ſervet communi Reipublicæ bono, literarum incremento, ac felici tuæ excelſæ Domus perennitati.

Excellentiæ Veſtræ

Neap. A. D. CIƆIƆCXCII.
Kal. Octobris.

Humillimus Seruus
Nicolaus Cajetanus Ageta.

ANNOTATIONES PRO REGIO ÆRARIO

Ad quæſtiones examinatas per Spectab. Dom. D. Annibalem Moles, Regiam Cancellariam meritiſſimum Regentem, & auctas per Dom. D. Thomam Moles eius filium, M.C.Vic. Iudicem, cum ſuis deciſionibus actitatis in Regia Camera Summariæ.

AVCTORE

NICOLAO CAIETANO AGETA,

I. C. PARTHENOPÆO,

Et in Supremis Regni Neapolis Regijs Tribunalibus ſolertiſſimo Aduocato.

AD §. XXVI.

De Iuſtitia Tituli, & poſſeſſionis Regis noſtri Catholici Hiſpaniarum ſuper hoc Regno Siciliæ citra Pharum.

ANNOTATIO.

SVMMARIVM.

Regna, & Imperia ſunt caduca, n. 1.

Regnum hoc Neapolitanum, quot Regibus ſubiectum fuerit, & quomodò ad Auguſtiſſimos Auſtriacos legitimè peruenerit, n. 2. & 31.

Sereniſs. Auſtriacæ familiæ religio, pietas, & gloria extolluntur, n. 3. & 4.

Sicilia Inſula, cur olim Neap. Regno vnita, ac deinde diuiſa, & Vtriuſque Siciliæ *nomen deriuatum, n. 5. & 6.*

Regnum Neapolitanum, quomodò paruerit Romanis, Gothis, Vvandalis, Longobardis, Græcis, ac Saracenis, à n. 7. ad 11.

Caſſiodorus, *cuias fuerit, & quibus honoribus functus, n. 9.*

Nortmanni, vnde ſic dicti, & quomodò Regni huius potiti, à n. 12. ad 18.

Cenſus ſolutio huius Regni cauſa, facienda Sūmo Pontifici, quando cœpta, & cuius quantitatis ſit hodiè, n. 14. 16. & 36.

Primogenitus Regis Hiſpaniarum, quarè Dux Calabriæ appelletur, n. 15.

Rex Neapolis primus fuit Rogerius Nortmannus, n. 19. Et an Neapolis tunc Reſpublica fuerit remiſſiuè, n. 20.

Aliorumque Regum ſeries, vſque ad Auguſtiſs. Auſtriacos, à n. 21. ad 23.

Reges Catholicos Hiſp. ex Auguſtiſs. Domo Auſtriaca iuſtiſſimo titulo hoc Regnū Neap. poſſidere, ex hiſtorijs; alijſq; ponderationibus indubitabilitèr oſtēditur, à n. 24. ad 33.

Regnum Neapolis, an ſit hæreditarium, n. 34. Et an in eo præter annuum cenſum aliquid habeat S.R. Eccleſia, vel

 in

in Regem omnia tranſlata ſint, etiam directum dominium, à n. 34. ad 38.

HActenùs in Regalibus Iuribus Regni huius ſingulatim, alijſque ad Regium Ærarium attinentibus peculiari annotatione verſati ſumus: Nũc de titulo, quẽ habet in vniuerſo Regno noſter Catholicus Rex, eſt inquirendum; Quod ſanè noſter *Author* oſtendit, ex ipſa hiſtoriȩ repetitione; & Nos etiam, primos iàm noſtræ ætatis annos agentes, non inſulſo calamo Regni Siciliæ Citrà, & Vltrà Pharum hiſtoriæ ſeriem reſcripſimus in noſtra *Fori feud. Epiteme cum ſuis aſſert. in libello de Feudo Regni Vtriuſq; Siciliæ à pag. 1. vſq. ad 47.*

1 Si autem de origine, & ſucceſſionum huius Regni progreſſu ſermonẽ ſubtexere velimus, annotationis inſtitutũ prætermittamus, oportet; Quis enim tanti temporis lapſus modico foliorum numero perſtringere valebit, cum de hac Regnorum mutatione haud ſit mirandum; Regna enim, & Imperia ipſa caduca, & inſtabilia ſunt, & ſub perpetua quadam mutatione, & volubilitate cõſtituta, vt innumeris exemplis ex sacris literis, & omni antiquitate petitis oſtendunt, & illuſtrant *Bocac. de caſib. Princip. Petr. Gregor. lib. 18. Syntagm. cap. 1. & de Republ. lib. 21. & in Syntagm. art. mirab. lib. 22. cap. 4. Thom. Boz. de Signis Eccl. Dei lib. 24. c. 3.* & in integris *octo libris*, quos *de Ruinis gentium, & Regnorum* inſcripſit, *Fr. Thom. à Maluẽda lib. 1. de Antichriſto cap. 4. & lib. 4. ex cap. 8. ad 16. Petr. Faber lib. 1. ſemeſtr. c. 8. & 9. Valdes de dignit. Reg. Hiſp. cap. 12. n. 9. Petr. Andr. Canonherius to. 1. aphoriſm. Polit. Hippocr. pag. 593. D. Io: Solorzan. lib. 2. de Indiar. iure cap. 2. tom. 1.* quod etiam inſinuauit *Iuſt. Lipſius in cent. 3. ad Belgas epiſt. 31.* cum ait: *Magna Imperia limites ſuos habent, quò cum venerunt, ſiſtunt, retroeunt, ruunt.* Et eleganter *Manil. lib. 1. Aſtron.* ſic iſtos Regnorũ caſus, & viciſsitudines canit, ſiuè meliùs luget.

Quot poſt excidium Troiæ ſunt eruta Regna?
Quot capti populi? quotiès fortuna per Orbem
Seruitium, Imperiumq; tulit, variè q; reuertit?
Troianos cineres in quantum oblita refulſit
Imperium, fatis Aſię iàm Gręcia preſſa eſt.
Sæcula dinumerare piget, quotieſque recurrens
Luſtraret Mundum vario Sol igneus Orbe,
Omnia mortali mutantur lege creata,
Nec ſe cognoſcunt terræ, vertentibus annis,
Exutas variam faciem per ſæcula gentes.

2 Regnum profectò hoc Neapolitanum varijs paruit Regibus, quorum quinque Nortmanni, Sueui quatuor, Andegauẽſes octo, Galli duo, Aragonij quinq; Ab anno verò 1501. fœliciter dominari cœpit Sereniſs. *Ferdinãdus* Rex Catholicus, qui *Ioãnam* eius filiã Philippo Archiduci Auſtriæ Maximiliani Imperatoris filio, vxorem tradidit, ex quibus ortus immortalis memoriæ *Carolus V.* Imperator Auguſtus, qui Magnus Atlas Iberus, Monarchiæ Molem, tot Regnis ornatam, tot gentium nominibus potentiſſimã, geminoq; Orbi prægrauem impoſuit *Philippi II.* filij Herculeis propè humeris, eoq; defũcto nominis, & Imperij digniſſimus hȩres ſucceſsit *Philippus III.* Oriẽtis, atq; Occidẽtis Monarcha à Maurorum barbarie Hiſpanijs proſcripta pijſſimus, fortiſſimuſq; emicuit; Hic autẽ ex Margarita VII. Auſtriaca Ferdinandi II. Cȩſaris Sorore Monarchiæ deſtinauit Succeſſorẽ ter maximum *Philippum IV.* ac Triumphatorem Auguſtum, qui quę ex Maria Anna Sereniſſima Heroide Auſtriaca, alterum dedit Inuictiſſimum

Ca-

Carolum II. qui hoc anno 1692. feliciſsimè regnat; & in æuiternum cum ſua glorioſiſsima progenie regnaturum fore ſperamus, non ſolum ob tantæ potentiæ gloriam, ac Maieſtatem, quàm ob innatam, & nunquam intermiſsam Pietatem ad vnam veri Dei religionem, diuiniq; cultus conſenſionem, ex quo meritò *Catholici* titulo decorantur, *Camill. Borrell. de Regis Catholici præſtantia cap.* 41. Et illud
3 inter alia mirandum literis conſignauit, *Hermannus Kirchnerus in Mornillerio lib. 2. cap.* 83. in hac familia nullum vnquam Tyrannum extitiſſe. Atque ob hanc cauſam Auſtriacam domum tot incrementa habuiſse, & pro armorum inſignibus albam faſciam in Campo ſanguineo geſtaſse, elegantèr oſtendit celebris quidam Poeta apud *Solorzan. de Indiar. Iure lib. 1. cap. 16. num. 93.*

Auſtriacamque habitare domum per ſęcula iuſsit,
Et ſpargat cum Sole ſimùl ſua Sceptra per Orbem
Candida Religio eſt, rubet alter Sanguine coniux,
Auſtriacæ hinc inſigne Domus cum Sanguine candor.

4 Et de hac Faſcia cum alijs Auſtriæ Inſignibus, *Hoping. de Inſign. Iure p. 5. §. 1. membr. 2.* Ex eadem familia Imperio tot data Capita, quot nunquam ex alia, cum quindecim numeremus hactenùs Imperatores, ſcilicet Rodulphum I. Albertum I. Fridericum III. Albertũ II. Fridericum IV. Maximilianum I. Carolum V. Ferdinandum I. Maximilianum II. Rudolphum II. Matthiam I. Ferdinandum II. Ferdinandum III. Ferdinandum IV. Leopoldum I. hodiernum Aug. Imp. quorum Laconicam Genealogiam, initium, & progreſsũ habes, apud *Herm. Veſselingium* poſt ſuum *tract. de Iure Poteſt. Rom. Pontificis*, ſed Genealogiam, & alia circà hanc familiam, enarrant *cit. Borrell. de Regis Cathol. præſt. cap. 4. per tot. Spenner. in Syllog. Geneal. Hiſtor. ex pag. 3. Ioannes Lymnęus lib 4. de Iure Public. cap. 2. Philip. Andr. Oldenburgerus in Lymnęo enucleato lib. 3. cap. 2. & tom. 1. Hiſpaniæ Illuſtratæ pag. 1180. Nicolaus à Ritterſhuſio de Genealog. Imp. Regum &c. tab. 1. & 2. Chifſletius in peculiari commentario de Stemmate Auſtriaco, Hieronym. Vignerius in d. ſcript. Genealog. Io: Gans in Arboreto Genealogico Domus Auſtriacæ, & Phoſphorus Auſtriacus.*

5 Sicilia igitur vna ex principalioribus Italiæ Prouincijs (*Cicer. 4. in Verrem, Sigonius de antiquo iure Prouinc. lib. 1. cap. 3. de Sicilia*) cum hoc noſtro Neapolitano Regno priùs iuncta erat, & ſic Regnum Siciliæ appellatur, quod terręmotu ab Italia ſeclusum eſse, dicunt *Plinius hiſt. nat. lib. 2. cap. 88. & lib. 3. cap. 8. Seneca epiſt. 90.* & maris impetu, tempeſtateuè irruptum eſſe, teſtatur *Caſſiodor. var. lib. 12. epiſt. 14. et Virgil. 3. Aeneid.* ità cecinit:

Hæc loca vi quondam, & vaſta conuulſa ruina
(Tantum ęui longiqua valet mutare vetuſtas)
Diſſiluiſse ferunt, cum protinùs vtraq; Tellus
Vna foret——

Et *Ouid. metamorph. lib. 15.*

Nunc freta circumeunt, Zãchle quoq; iuncta fuiſse
Dicitur Italiæ, donec confinia Pontus
Abſtulit, & media tellurem reppulit vnda.

6 Ideòque Neapolitanum Regnum & Siculum, ſub nomine *Vtriuſque Siciliæ* venit, hoc vltimum *Vltrà Pharum*, Neapolitanum verò *Citrà Pharum* appellari ſolet, *Camill. Borrell. in addit. ad Bellug. in Specul. Princip. in proœm. lit. B. & de Reg. Cath. præſtant. cap. 46. num. 139. & cap 47. num. 16.* Diciturque *Sicilia* à Siculo, qui fuit primus Siciliæ Rex antiquiſsimus, quiquè inibi regnabat anno Creationis Mundi 3757. & ante Aduentum Domini Noſtri Ieſu Chriſti 1442. vt tradunt *Author ſupplem. Chronic. lib. 3. fol. 43. col. 2. Solinus in Memorabilibus Mundi cap. 10. fol.* 34. quos refert *D.*

Franciſc. de Balboa in Monarchia Regum 3.p. q.2.n.121.

7 Quoad verò attinet Dominium, antiquitus nulli dubium eſt, hoc Regnum Romanorum Imperio ſubiecisſe, à quorum manibus Gothi eripuerunt, & ab eis Vandali, & ab his Longobardi, & poſt Longobardos, Imperatores, præcipuè Græci, à quibus venit præſertim Inſula ad Saracenos, & ab ipſis ad Nortmannos.

Fuit enim in Romanorum poteſtate vſq; ad tempus Caroli Magni, & quamuis Conſtantinus ille Magnus Bizantium tranſtulerit Imperium anno ſalutis *333.* eius tamen dignitati per ſexaginta annos nihil detractum eſt. Mortuo autem Theodoſio, diſtributiſq; Arcadio Orientis, & Honorio Occidentis Prouincijs, tanta Imperij inclinatio facta eſt, vt dum Honorij adminiſtratores omnium rerum potiri poſſe ſibi perſuaſiſſent, barbaros introducere fuerunt conati.

8 Hinc Gothorum irruptio in Italiã anno 406. facta eſt, quos Romani in ſocietatem adſciuerunt, non intelligentes, quantum detrimenti ab ijs eſſent paſsuri, vnde Zeno Orientis Imperator, qui permiſerat Gothis, vt Thraciam incolerent, cum animaduerteret, barbaros aduerſùs Romanos facilè arma capturos, dato eis Duce Theodorico Patritio Viro, & Conſulari, quem ſibi filium adoptauerat, vt ſic Italiã peterent, hortatus eſt. Theodoricus igitur cum Gothorum copijs ſolus imperauit, ſed Rex maluit appellari, *Iul. Cæſar Capacius lib.1. Hiſtor. Neap. cap. 20.*

9 Cuius Regis fuit Secretarius *M. Aurelius Caſſiodorus*, ijs virtutibus, eaq; fama notus, vt Exquæſtoris Sacri Palatij, Exconſ. Comitis honorẽ, & Præf. prætorio, ac Patriciatus apicem fuerit adeptus, & Brutiorum, ac Lucaniæ propriæ patriæ præfecturã, vt ex eius *Epiſt. 3. lib. 1.* teſte etiam *Licentiato Velmurez in ſuo Secretario diſcurſ. 2. fol. 9.* fuitq; de Ciuitate Squillacij in Calabria, ſi credimus *Maraſioto in Cronica Calabriæ lib. 4. circà fin. fol. 305.*

10 Mortuo Theodorico, Athalaricus, eius ex filia Amalaſuethe nepos, ad Imperium eſt euectus, quod perdurauit vſq; ad tempora Iuſtiniani Imperatoris, qui miſſo Belliſario ſingularisſimo Duce anno Domini 534. Gothos ab Italia expulit, & hãc Neapolis quoq; Vrbem fuit adeptus, *Illeſcas 1. part. hiſt. Pontific. lib. 3. cap. 8. fol. 97. Balboa de Monarchia Regum d. p. 3. q. 2. n. 122.* & noſter *Author hic n. 14. & 15.*

11 Cumq; Belliſarius Conſtantinopolis eſſet reuocatus, rebus Italicis præfectus eſt Narſes Eunuchus, genere Perſa, qui in Italia Gothicũ nomen, quod per 72. annos viguerat, ſũma virtute obliterauit. Et poſt varios belli caſus cum Longobardis, & Saracenis, Nortmanni (quos ſic dictos
12 aſſerunt, quippè *Nort* Septentrionẽ, *Man*, hominem ſignificat, quaſi homines Septentrionales) ex Nouuergia, vel Nortmannia diſcedentes, diuturno bello à Danis victi, nouas ſedes quærere ſtatuentes, anno 700. in Galliam crudelitèr irruerunt; Sed *Leo Oſtienſis in Hiſt. Caſſinenſi* alitèr nectit hiſtoriam; Illud tamen veriùs, quod inter eos *Nortmannus Gulielmus Ferabac*, ſeù *Fortebracius, Tancredi* filius erat, qui occupata à Saracenis Sicilia, Pontificis monitu, cum *Molocco* Græco Duce in barbaros irruit, & inſulam eorũ dominatu liberauit. Eiuſque frater *Drogo* magnam cladem ab alio Græco Duce, qui *Melus* dicebatur, accepit. Drogoni *Hunfredus*, huic *Gothifredus* fratres ſucceſſerunt, vt latè tradunt *Iul. Cęſar Capacius lib. 1. Hiſtor. Neap. cap. 20. Balb. d. q. 2. n. 80. verſ. cum enim.*

13 Huic ſucceſsit *Robertus*, *Gothifredi* frater (licet alij alitèr velint) cognomento *Guiſcardus*, ad maxima facinora natus, qui Calabriam, Apuliamq; eiectis Græcis occupauit, per *Rogerium* fratrem Siciliam recuperauit, *Michaeli* Imperatori opem tulit,

lit, Græcos claſse vicit, *Henricum*
III. Imp. qui *Gregorium* VII. in Mo-
le Adriani obſederat, Vrbe expulit
anno 1084. Pontificemq; liberatum
Salernum ſecum duxit, à quo fuit ei
confirmatus titulus Ducatus Apuliæ,
& Calabriæ, à Summo Pontifice Ni-
colao II. conceſſus, *Author* noſter hic
*à n.30. Balboa d. q.2.n.81. Capacius d.
lib.1. Hiſt. Neap. cap.20. in fine, Io. Ant.
Summonte in Hiſt. Neap. lib.1. fol.462.
Scipio Mazzella in deſcrip. Regn. Neap.
lib. 2. fol.* 420. vbi refert formulas
vtriuſq; iuramenti, quo mediãte Ro-
manæ Eccleſiæ vaſallus ligius factus,
promiſit ei ſoluere cenſum, poſt *Ca-
rol. Sigonium in lib.9. Hiſtor. Regni Ita-
lia fol.389. & Marcell. de Iure Seculari
Roman. Pontif. fol.* 120. *Colennucius Hi-
ſtor. Neap. lib.3.*

14 Et ità incæpiſſe ſolutionem cen-
ſus huius Regni inquit *Taſſon. de an-
tefat. verſ.14. obſ.1. n.36. & 37. vbi n.*
38. hodiè etiam ſeruari teſtatur à no-
15 ſtris Inuictiſs. Regibus, vt eorum Pri-
mogenitus, Hiſpaniarum Princeps,
& Calabriæ Dux appelletur, quod ex
alijs tradidit *Reg. Galeot. reſp. fiſc.* 12.
*ex nu.*255. & ſequitur *Reg. de Philipp.
fiſc. diſſert.32. n.6. & 14.* Sed hic cen-
16 ſus annuus Eccleſiæ Romanæ pro Re-
gno promiſſus, auctus deinde fuit, ad
varias pecuniæ quantitates, vel di-
miſſus iuxtà temporum viciſsitudi-
nes, & occaſiones, vt obſeruãt *Card.
Baron. Annal. Eccleſ. anno* 1198. *Mar-
cell. d. tract. fol.125. & ſeq. Camill. Bor-
rell. de Præſtant. Reg. Cath. cap.47. ex n.*
28. *Felyn. Sond. de Regno Neap. cap.7.
fol.15. Colennuc. lib.4. compend. Hiſtor.
Neap. fol.107. at. Chriſtoph. Beſold. de
Regno Hieroſol. & Neap. fol.774. Sum-
monte lib.2. Hiſt. Neap. fol.6. & fol.87.
&* 178. *Capacius in libro nuncupato (Il
Foraſtiero) giorn.3. fol.157. D. Franc.
Capyc. Latr. Hiſtor. Neap. fol.5. & lib.2.
fol.76.*

17 Duos hic Robertus habuit filios,
Boemundum, & *Rogerium*, quorum
hic vltimus, ille primus, vt dicit *Co-
lennuc. lib.3.* inter quos de Dominatu
diſſidia orta ſunt, nam Rogerium
præſentem populi acceperant, cum
Boemũdus *Dyrrach* à patre relictus
eſſet, in Syriam profectus eſt, & Ro-
gerius Apuliæ, & Calabriæ Ducatum
obtinuit, morienſq; *Gulielmum* reli-
quit, qui Conſtantinopolim nauigãs,
vt in vxorem Imperatoris ſororem
duceret, quidquid in Italia poſſide-
bat, amiſit.

18 Tunc *Rogerius* Siciliæ Comes ex
eo Rogerio ortus, qui iubente Gui-
ſcardo Siciliam à Saracenis recupe-
rauerat, nactus occaſionem in Cala-
briam contendit, eaq; & Apulia poti-
tus eſt, Regemq; Italiæ ſe appellan-
dum iuſsit, quod *Honorius* Pontifex
diſsimulauit, ſed *Innocentius* ſucceſ-
ſor id ægreferens in *Rogerium* arma
direxit, ſed deindè inueſtituram ha-
buit, quam confirmauit *Anacletus*
anno 1130. & poſteà approbauit idem
Innocentius anno 1139. cum titulo
19 Regis Regni, & ità primus Rex
Vtriuſq; Siciliæ appellatus, noſter
Author hic nu.39. & 40. quem refert
Reg. de Philipp. fiſc. diſſert.32. n.4. & 5.
& ex noſtris Hiſtoriographis plenè
colligi poteſt, *Io. Baptiſta* ſcilicet *Ca-
rafa hiſtor. lib.3. ſub verſ. Inteſo queſto
pag.54 & 55. Scipion. Mazzella in de-
ſcript. Regni Neap. lib.2. in vita Rogerij
1. fol.425. Io. Ant. Summonte lib.2. hiſt.
Neap. in vita d. Rogerij à fol.1.* & poſt
Card. Baronium, ex diplomate *Anacleti
Antipapæ*, inibi reſcripto, ſequitur *D.
Franciſc. Capyc. Latr. Marchio Lucidi
hiſt. Neap. p.1. pag.4.* ac etiam *Camill.
Borrell. de præſt. Reg. Cath. cap.47. n.17.
Io. Angel. Piſanell. in commentarijs ad
Pragm. editam Thori n.3. D. Franciſc.
de Balb. in Monarch. Reg. p.3. q.2. n.81.
& 82. Taſſon. in comm. ad prag. de ante-
fat. verſ.14. obſ.1. n.38. Reg. Tapia lib.
1. Iur. Regni tit.1. de nouo Philippi, Cod.
componendo in annot. ad tit.1. nu. 9. &
10. fol.11. Conſ. D. Blaſius Altimar.* ſub
anagrammatico nomine *Tobia Alma-
giore in recollectione miſcell. hiſtor.* inſi-
ta poſt *tom.4. Io. Ant. Summonte*, noui-
tèr *Neap. impreſſ. anno* 1675. *fol.*81.

20 Sed

20 Sed eruditus I.C.& Hiſtoricus *Frãciſc. de Petris lib. 1. Hiſtor. Neap. cap. 5. per tot.* ſtrenuè tutatur Neapolim fuiſſe Rempublicam, & Nortmannos, licet Regni potiti eſſent, non tamen Neapolim dominaſſe contendit, & Rogerium non Regem, ſed Neapolis Vrbis Ducem fuiſſe oſtendit, idque etiam confirmat ex *Capacio lib. 1. hiſt. Neap. cap. 12. in Rogerio Duce* XXXIV. vbi ità inquit: *Quamuis in Rogerio Ducatus Neapolitanæ Reipublicæ finem conſpiciamus, poſterioribus tamen temporibus anno* 1190. *obuciar ſe nobis Alicrnus ille, qui nobiliſſimũ Amalphitanis, & Scalenſibus priuilegium conceſſit, cuiuſq; diploma in Actis Neapolitanis habemus, qui cum Conſulibus, Comeſtabulis, Militibus, & Populo Neapolitano recenſetur &c.* & aliquot Duces recenſet idem eruditiſs. *R. Conſil. D. Blaſ. Altimar. in hiſt. Genealogica familiæ Carafæ lib. 1. fol. 54. 66. & 67.*

21 Qui Rogerius Primus defunctus in Ciuitate Panormi anno Dom. 1156. filium ſuum *Gulielmum* reliquit, qui regnauit vſque ad annum 1166. ſub *Mali* cognomine vocitatus, habuitq; filium *Gulielmum* cognomento *Bonũ*, cui ſine filijs decedenti, ſucceſſit *Tancredus* eius patruus naturalis, qui cũ filio vocato *Gulielmo* infrà ſeptennium obijt, & ab *Henrico VI.* Sueuo Imperatore, *Conſtantiæ* filiæ ſupradicti Rogerij I. viro, ille *Gulielmus* fuit captus, & deorbatus anno 1198. & ità finijt Nortmannorum linea, regnante prædicto *Henrico* Imp. annis quatuor, cui ſucceſſit *Fridericus* vnicus filius Imperator, qui relicto *Corrado* Romanorum Rege infante cœpit regnare *Manfredus* filius naturalis Friderici, ad annum vſq; 1266.

22 Venit indè *Carolus I.* Andegauẽſis, & Prouinciæ Comes, frater *S. Ludouici* Galliarum Regis, à Clemente IV. de hoc Regno inueſtitus, cui Rex *Carolus II.* eius filius, & huic *Robertus III.* ſucceſſit, cuius filio in vita patris defuncto, ſucceſſit *Ioanna I.* prędicti Caroli filia, deindè *Carolus III.* cui ſucceſſit *Ladislaus*, quo ſine filijs mortuo, ſucceſſio fuit delata eius Sorori *Ioannæ Secundæ*, quæ ſibi in filiũ adoptauit *Ludouicum* Andegauiæ Regem, eoq; mortuo fratrem eius *Renatum*, ſed legitimo adoptionis iure vocauit Regem *Alphonſum I.* Aragonẽũ, qui reliquit *Ferdinandũ I.* eius filium naturalem à Pontifice inueſtitum, quiq; habuit filium *Alphonſum II.* cui, expulſo *Carolo VIII.* Galliarũ Rege, ſucceſſit *Ferdinandus II.* filius eiq; *Federicus* patruus, qui in auxiliũ vocauit *Ludouicum* Gallorum Regẽ, cum quo Rex *Ferdinandus*, *Catholicus* nuncupatus, filius Regis *Ioannis* Fratris Regis Alphonſi I. diuiſit Regnum, citrà pręiudicium ſuorum iurium; Sed contentione orta, ex valore Magni Capitanei, victis, ac fugatis Gallis, totius Regni potitus fuit anno 1503. cui ſucceſſit *Ioanna* huius nominis III. qua defuncta ſucceſſit Inuictiſſimus Imperator *Carolus V.* eius primogenitus qui anno 1554. Regna ceſsit Catholico, & Sapientiſſimo Regi Philippo II. eius filio, & ſic iure optimo hoc Regnum ad Glorioſiſſimam Domum Auſtriacam peruenit, teſte noſtro *Authore hic n. 53. & ſeq.* qui ad hæc omnia ſe remittit ad *Freccíam lib. 1. de ſubf. ad. tit. de antiquo Statu Regni à n. 24.*

23 Et hæc breuitèr indicare placuit, ne reſcriberemus latè dicta in pręfata noſtra *Fori feudalis Epitome*, & pleniùs adeũdi Hiſtoriographi, pręſertim *Beſold. hiſtor. Neap. c. 5. Zappull. cap. 5. hiſt. Neap. Collenuc. Coſta, & alij, Scipion. Mazzell. in deſcript. Regni Neap. lib. 2. à fol. 425. vſq; ad fol. 470. Capac. in lib. intit. Il Foraſtiero giorn. 3. Io. Ant. Summonte hiſtor. Neap. lib. 2. vſq. ad lib. 7. Conſ. D. Blaſ. Altim. in d. recollect. hiſt. poſt tom. 4. Summonte edit. anni* 1675. *à fol. 81. ad 87. Balboa in d. Monarchia Reg. d. p. 3. q. 2. à n. 81. ad* 115. & *Antonius Bulifon* in perutili *Annalium Regni Neap. opere*, cui tit. *Cronicamerone.*

24 Dilucide verò patet, Catholicum Regem noſtrum iuſtiſsimo titulo hoc Re-

Regnum poſſidere, ex iuribus Sereniſs. Aragonenſium Regum, per Conſtantiam, ex Sueuorum linea, Manfredi Regis filiam, & Corradini conſobrinam, Petro Aragoniæ Regi, nuptui traditam; Enimuerò mortuo Rege Corrado Imp. Federici II. Sueui filio, ſucceſſio legitimè delata fuit Corradino eius vnico filio; aut Regi Manfredo, etſi filio naturali eiuſdem Federici, cum iam mos in ipſo Regno inualuerat, vt naturales ſuccederent deficiente legitima prole, vt ſeruatum erat cum Rege Tancredo, vltimo ex Nortmannica ſtirpe.

25 Licet Summus Pontifex Vrbanus IV. natione Gallus, ad Regni adeptionem vocauerit Carolũ Andegauiæ Ducem (fratrem S. Ludouici IX. Galliarum Regis, qui & ipſe oblatam ſibi acquiſitionem veluti iniuſtam recuſauit) qui Manfredum ſuperauit, & Corradinum captiuum factum in foro magno Neapolis crudeliſſimẹ morti tradẽdum iuſſit; Cum hic ante eius infelicem obitum, ſua iura donauerit eidem Conſtantiæ Aragonum Reginæ ſuæ Conſobrinæ; Vnde Carolus de hoc Regno Neap. à Clemẽte IV. ſucceſſore an. 1265. iniuſtè inueſtitus fuit; Sed à Siculis, Gallorum duriſſimam ac ſæuiſsimam ſeruitutem reſpuentibus, & in memorandis *Veſperis* Vigiliæ B. Mariæ Auguſti anno 1282. ijs omnibus trucidatis, opera etiam *Ioãnis de Procyda*, acceſſitus fuit præfatus Rex Petrus, qui hẹreditario iure Cõſtantiæ ſuæ vxoris Manfredi Regis filiæ, Siciliæ Regnum vltrà Pharum conquiſiuit, quod ſempèr in Aragoniæ Regum dominio permanſit, vt apud *Hiſtoricos* in comperto eſt.

26 Veruntamèn hoc Regnum Siciliæ citrà Pharum, annuente tunc Summo Pontifice, remanſit Carolo prædicto, qui vocatus fuit Primus, eique, poſt Carolum II. eius filium, Robertum tertiogenitum, Ioannam I. Carolum III. & Ladislaum, ſucceſsit Ioanna II. quæ filijs carens, adoptauit Ludouicũ Andegauensẽ, eoq; mortuo, fratrẽ eius Renatum, cuius infeſtos mores abhorrens in ſui ſubſidium, ac tutelam, hoſtiumque propulſationem aduocauit Sereniſs. Alphonſum I. Aragoniæ, ac Siciliæ Regem, qui non ſine grauibus impenſis, & periculis proprijs, Hiſpaniarũ relictis Regnis, potenti claſſe perſonalitèr veniens, eam liberauit; In cuius ſummi beneficij compenſationem eundem Regẽ in filium arrogauit, ac Regnum eidẽ, ſuiſq; legitimis ſucceſſoribus conceſſit; Poſt cuius Reginæ obitum, Rex ipſe nulli parcens periculo, aut impenſis, ſtrenua animi virtute, ac magnitudine, Regnum hoc recuperauit, ac Neapolim anno 1442. ingreſſus fuit ſupèr aurato curru triumphator magnificus: Qua diſpoſitione Reginæ Ioannæ II. approbata, attentis prædeceſsorũ iuribus, ac eiuſdem Alphonſi meritis in acquirẽda, reſtituẽdaq; Eccleſię Marchia Anconitana, Eugenius IV. tertiò Idus Iulij 1443. ipſum de Regno citrà, & vltrà Pharum inueſtiuit, *pro ſe, ſuiſque hæredibus deſcendentibus ex recta linea maſculis tàm natis, & in poſterum naſcituris*, nec vllus *ſuccederet, qui non eſset de legitimo matrimonio procreatus, & nunquàm eligeretur Imperator Rom. vel Rex Theutoniæ, aut Dominus Lombardiæ, vel Tuſciæ.*

27 Mortuo autem Rege Alphonſo I. ſine legitima prole, in paternis Regnis Aragonũ, ac Siciliẹ iure ſucceſsit Ioãnes eius frater, ex quo natus fuit Ferdinãdus Rex Catholicus; Sed quia iã anteà Rex Alphonſus ſuum ſucceſſorẽ Regni huius declarauerat Ferdinãdum I. filium naturalem, per Eugenium IV. ac Nicolaum V. habilem, & capacem factum, anno 1458. quartò Idus Nouemb. à Pio II. inueſtituram accepit, *pro ſe, ſuiſque liberis, ex recta linea legitimè deſcendentibus, ità tamen, quod ſtantibus maribus, ſiuè ex directa, ſiuè ex trãſuerſali linea, vſq; ad quartum gradum fẹminæ non ſuccedãt, inter eos gradus, & lineæ prerogatiua ſeruata* (quidquid de excluſione fẹminarũ ex Collegij Cardinaliũ decre-

to

to ad euitandas clades, quibus exhauſta fuerat Italia propter fœminarum in Regno ſucceſsionem, teſtatur d. m. *Henning. Arniſ. de Republ. lib. 2. cap. 2. ſect. 12. num. 42.*) Huic ſucceſſit Alphonſus II. eius filius, deinde Ferdinandus II. qui inſtituit Federicum ſuum patruum, ac Ferdinãdi I. filium. Qui Federicus Regni inueſtituram ab Alex. VI. Papa obtinuit anno 1497.

28 Nunquàm tamen Rex Catholicus deſtitit à Regni recuperatione, cum prædictus Ferdinandus I. minimè in eius præiudicium legitimari potuerit, adeòque noluit appellari *Tertius*, quia mortuo Alphonſo I. eius patruo ſine legitimis filijs, ſicut pater eius Ioannes Rex, tanquàm ſecundogenitus, ſuccelsit in alijs Regnis, ità huic Regno ſuccedere debebat, excluſis Ferdinando I. eiuſdem Alphonſi I. illegitimo filio, eiuſque ſucceſſoribus, tanquàm ex infecto ſtipite prodeuntibus; Sed cũ eſsẽt vtrinq; varij conatus, dum Regnum Ludouicus XII. Galliarum Rex occupare, & Rex Catholicus recuperare conarentur; Indè fœdere inito inter eos, quorum quilibet etiam Regnum citrà Pharum ad ſe de iure ſpectare prætendebat, per eundem Alexandrum VI. Summum Pontificem, priuato Federico iure, ſi quod in dicto Regno competebat, Regnum ipſum in duas partes diuiſum fuit, concedendo Neapolitanam, & Caietanam Ciuitates, Terram Laboris, ac Prouinciam Aprutinam Ludouico Francorum Regi, cum titulo Regis Neapolis, & Hieruſalem; Ducatus verò, & omnes Prouincias Calabriæ, & Apuliæ Ferdinando Catholico, & Heliſabeth Hiſpaniarum Regibus, cum titulo Ducis, & Duciſſæ Calabriæ, & Apuliæ, vt ex *inueſtitura Alex. VI. ſub datum Sept. kal. Iulij* 1501.

29 Verùm non diù felici euentu Rex Ludouicus regnauit, cùm exorto poſtmodùm bello quoad terminorum diuiſionem, ſingulari Dei prouidentia, ac ſtrenuo valore Magni Capitanei Conſalui Ferdinandi de Corduba, Inuictiſs. Rex Catholicus totius Regni, vt par erat, palmam retulit; Et Inde Iulius II. Papa, quintò nonas Iulij 1510. ęgrè ferens, quod Regnum prædictum non ſine magno incolarum diſpendio, & quotidianis periculis ſeptum, & in Eccleſiæ graue præiudicium, & dedecus, ſub diuiſione præfata remaneret, illegitimã ipſam cõuentionẽ, ſeù diuiſionem nullã eſse, ac Ludouicũ Regem à Regno, omniq; iure cecidiſſe declarauit, & Regnũ ipſũ Siciliæ, & Hieruſalem cũ tota terra citrà Pharum, vſque ad confinia Terrarum Eccleſiæ Romanæ, excepta Ciuitate Beneuentana, cum eius territorio, *pro ſe, ſuiſque hæredibus, & ſucceſſoribus tàm maſculis, quàm fœminis ex eo recta linea deſcendentibus*, in feudum perpetuum conceſſit dicto Ferdinando, proptèr maiorum ſuorum inſignia merita, ac ipſius gentilem, ac hæreditariam à penè rerum primordio regnandi conſuetudinem, & pro Chriſtianæ Religionis augmento ſuſceptos ſpontè labores, innumerabilemq; exhauſtam pecuniam, *Granatę*, & *Almeriæ* Regna à Mahumetica tyrannide liberata, Indici maris, & vlterioris Oceani ignotos penitùs populos ad humanæ gentis cultum redactos, Iudæos à ſuis vniuerſis Regnis, non abſq; Regij Ærarij iactura prorsùs expulſos, ac bellum contrà Africam, fidei ampliãdæ deſiderio ſuſceptum; Nè tamen hac noua inueſtiturã quicquã iuribus, quæ ipſi Ferdinãdo in dicto Regno, vt ſuprà competebãt, detraheretur, his verbis cõceſsit: *Sine tamen præiudicio iuris ipſi Ferdinando Regi, aliàs in Regno Siciliæ, & Hieruſalem, ac Ducatibus, & Prouincijs prædictis, forsàn competentis, cui per præſentes non intendimus derogare.*

30 Hinc Rex Catholicus, & ſucceſsiuè Rex noſter Sereniſs. non tenetur ad obſeruãtiam diſpoſitionum Regis Federici, eiuſq; pręceſſorũ, vt ſuprà *Hieron. Zurita in to. 6. de las impreſas, y ligas de Italia lib. 7. c. 40. Guicciardin. hiſt.*

hiſt. lib. 7. fol. 329. quia non venit, vt eorum ſucceſſor, licet illi legitimi fuiſſent Reges, ſtantibus SS. Pontificum inueſtituris, vt iudicatum refert noſter *Author* ſuprà *in* §. 17. *de Iure deuolut. qu. 17.* vbi *Nos in annot.* poſt alios; Et adeſt *Pragmatica edita Thori* anno 1505. quæ eſt 4. *de poſſeſſor. non turbandis*; vbi diſponitur, quod nulla lis moueatur de geſtis, & donatis per Ser. Reges Alphonſum, Ferdinandum, & Fridericum, inconſulta Reg. Maieſtate.

31 Regi Ferdinãdo Catholico ſucceſsit eius filia Ioanna III. quæ ex Sereniſs. Philippo Archiduce Auſtriæ ſucceſſorem habuit Auguſtiſs. Cœſarem, ac Hiſpaniarum Monarcham Carolũ V., meritòq; Leo X. Papa anno 1521. pridiè Kal. Iunij diſpenſauit, vt Regnum Siciliæ citrà Pharum cũ Imperio, ac Regno Rom. retineret, non obſtante prohibitione aliàs facta; ſed illuſtri Cæſareæ magnanimitatis exẽplo, Imperium ceſsit Romanorum Regi eius fratri, ac Hiſpaniarũ, Siciliæq; Regna cũ nouo Orbe, eius Auguſtiſs. filio immortalis memoriç Philippo II., qui de hoc Regno à Iulio III. decimò Kal. Nou. 1554. inueſtituram accepit, eo modo, quo per Iuliũ II. præfato Regi Ferdinãdo Catholico conceſſum fuerat, pro ſolito annuo cenſu ſeptẽ millium ducatorum, & vnius parafreni albi; Et poſt duos Inuictiſs. Reges Philippos III. & IV. feliciſsimè nunc regnat pijſsimus Carolus II. Vtriuſq; Orbis Monarcha potẽtiſsimus, cui perennẽ prolem enixè precamur, ac tàm fęcundam Auguſtiſsimę Auſtriacæ familiæ ſeriem, fideliſſima Neapolis numeret, vt Orbem impleat vniuerſum.

32 Siuè igitur inſpiciamus antiqua, eaque firmiſsima Aragonenſium iura, ex Sueuorũ linea, ſiuè iura Andegauenſiũ (qualiacunq; illa ſint) ex adoptione per Ioannã vltimam ex ea ſtirpe Reginam, Ser. Regi Alphonſo I. facta, atque à Summo Pontifice approbata; Vndique patet noſtri Catholici Regis iuſtitia, aduerſus Gallorum fallacias, vt oſtendunt *Author hìc, D. Franc. Balboa de Monarchia Regum d. 3. p. q. 2. n. 115. Io: Angelus Piſanellus in comment. ad Pragm. editam Thori, à num. 3. ad 8.* & ex Hiſtoricis doctiſsimè collegit *Regens D. Iacobus Mainaldus in libello de titulis Philippi Regis*, quem recẽſent quoq; *Reg. Carol. Tapia lib. 1. Iur. Reg. tit. de nou. Philip. Cod. comp. num. 4. & 5. fol. 10. & Conſ. D. Carol. Petra Dux Vaſti Girardi in proœm. Rit. M. C. n. 4.* latè quoq; ac erudiriſsimè ad hęc ſcripſit anno 1648. *D. R. D. Carol. Calà Dux Diani, in reſponſione ad Manifeſtum Galliæ*, & aduersùs Gallorum fucos, laconicè, tuetur integerrimus *Reg. Conſ. D. Franciſcus de Andrea*, ſtrenuus nunc Regij fiſci patronus, in doctiſſima *Reſponſione, tractatui de Iuribus Reginæ Chriſtianiſs. &c. ſuper ſucceſſione Ducatus Brabantiæ*, edita Neap. anno 1676. *in quadam Epiſt. in fine d. reſp. fol* 10. & 11. Ad quæ confert *Excellentiſs. D. Franciſcus Ramos del Manzano, Francorum Comes*, ac præclariſs. I.C. qui tàm eruditè, & neruosè, quàm felicitèr reſpondit *Gallico tractatui, de, aſſertis, Reginæ Chriſtianiſsimæ in Dominationis Hiſpanicæ Dynaſtias, iuribus*.

33 Hi tituli ex hiſtoria. Sed quis vſq; adeò de Glorioſiſſimi noſtri Regis titulo dubitare audebit: ſi ex diuino propè impulſu, ac inſpiratione tantam Monarchiæ molem augeri, & cõſeruari videmus? Et eò iuſtius, ac efficacius, ob Catholicam fidem contrà Turcas Chriſtiani nominis infeſtiſsimos propagatam; Ex tot annorum præſcriptione, quæ iterùm ad examen reuocari non debet; Ex vnanimi populorum conſenſu; ex SS. Pontificum inueſtituris; Et proprio deniq; Iure, ex armorum vi Regnum iſtud toties ab hoſtibus vindicatum, ac felicitèr auctum, proùt de Indiarum quoq; iuſta acquiſitione, latiſsimè probat *D. Io: Solorz. de Ind. Iure lib. 2. & 3.* Nonnè eas repetere fictitias rationes, quas à Ludouico xij. Franciſco Primo, Henrico II. alijſque Galliarum Regibus

toties renunciatas eſse liquet, Regna vniuerſa ſuſq; deque habere videtur? Quod ſi quis improba noua cupit, eius leuitatẽ dolemus, ꝙ noua veteribus in Republ. peiora eſse ignorat. An auaritiam, aut in noſtris amœniſsimis oris regnandi libidinem ex ferôciſsimis gentibus euocare; Innatam Auſtriacorum munificentiam, religionis zelum, libertatem deniq; qua ſub Rege pio fruimur, ſacrilegè ablegare? Abſint inuidentium technæ, & iuſtis fidelium votis annuat continuò Deus.

34 Certiſsimum quoq; eſt, Reges noſtros Catholicos hæreditariò iure Regnum poſsidere, concesſione *pro ſe, hæredibus, ac ſucceſſoribus facta*, & patet ex *Conſt. Regni, poſt Mundi Machinam, & Conſt. cum hæreditarium Regnum, Afflict. deciſ. 17. num. 5.* vbi *Vrſill. n. 7. Frecc. de ſubfeud. lib. 3. diff. 16. Camill. Salern. in Conſuet. Neap. Etſi teſtator poſt num. 8. Reg. Tap. in l. fin. de Conſt. Princ. p. 2. cap. 9. num. 20. d. m. Henning. Arniſæus de Republ. lib. 2. c. 2. ſect. 20. num. 14. Balboa de Monarch. Reg. d. q. 2. num. 80. Reg. de Philipp. diſſert. fiſc. 32. num. 17. Carol. de Roſa in Conſuet. Neap. tit. 2. in Conſuet. ſi moriatur num.* 101. vbi refert *Auth.* noſtrũ *in Reſponſo de ſucceſſ. Portugalliæ*; De ſucceſsione verò Regnorũ, videndi ſunt *Authores*, qui de ſucceſsione Regni Portugalliæ ſcripſerunt, relati per *Nos in annot. ad cit. Reſponſum noſtri Auth.* latè *Io: Torre de ſucceſſ. in maiorat. Ital. p. 1. cap. 35. per tot.*

35 Cæterùm, etſi Regnum hoc dicatur feudum S. R. Eccleſiæ, vt præter Hiſtoricos legitur *in cap. ad Apoſtolicæ de re iudic. in 6.* poſt alios *Balboa d. q. 2. num. 136. & 137. Thom. Bozius de ſignis Eccl. lib. 17. cap. 4. Marta de iuriſd. par. 1. cap. 26.* & ex inueſtituris oſtendit *Frecc. de ſubfeud. tit. de antiquo ſtat. Regni*, adeoùt tyrannus dicatur is, qui de facto occupat Regnum, ſine authoritate Summi Pontificis, ſecundum *Affl. deciſ. 77. num. 2.*

36 Attamèn S. Romana Eccleſia, omnia in Regem tranſtulit, reſeruato ſibi tantùm annuo cenſu ducatorum ſeptemmille cum equo albo phalerato, ſeù palafreno vulgò (*Chinea*) qui exhibetur in die S. Petri, *Borrell. de Regis Cath. præſt. cap. 47. num. 32. Reg. Tapia lib. 1. Iur. Regn. d. tit. de nou. Phil. Cod. comp. num. 11. & 12.* vbi ait, quod licet aliqui dixerint, quod directum dominium translatum eſt in Regem corporum particularium, non autem vniuerſalitèr, & integrí Regni, *Vrſill. ad Affl. deciſ. 122. num. 4. Reg. Lanar. in repet. §. huius autem generis num. 129. ex quib. cauſ. feud. amitt. Borrell. dict. cap. 47. num. 35. & 36.* Non deſunt tamen, dicentes, Regem Siciliæ, etiam reſpectu vniuerſi Regni directum dominium obtinere, vt *ibid. Reg. Tap. num. 13.*

38 Imò Rex iſtius Regni, eſt Monarcha, & tantum poteſt, quantum Imperator in Imperio, *Gloſ. in proœm. Conſtit. Regni, Reg. Reuert. deciſ. 53. p. 1. Reg. Lanar. d. loc. num. 130. & in cap. 1. num. 23. de his, qui feud. dare poſs. Borrell. d. cap. 47. num. 5. Solorzan. de Indiar. iure lib. 3. cap. 2. num. 70.* vbi *num. 73. & 74.* ait, ex inueſtitura omnem Regiæ poteſtatis plenitudinem cum eiſdem prærogatiuis, Regalijs, & Superioritatibus collatã eſse, quæ erat apud Eccleſiam Romanam, ex *Freccia* docente, quod Eccleſia hodiè in Regno non aliud obtinet, prætèr annuum cenſum.

AD §. XXVII.

De Origine Tribunalis Regiæ Cameræ Summariæ.

ANNOTATIO.

SVMMARIVM.

Ærarij, *Fiſci, bonorum priuatorum, ac publicorum, Principis, differentia enucleatur, num. 1. & 2.*

Comites Sacrarum largitionum, & rerum priuatarum, qui ſint; & an ij comparari

rari poſſint Maiordomo, *ac Eleemoſynario maiori, vel* R. *Cam. Locumtenenti, n.* 3. *&* 4. *& à n.* 11. *ad* 13.

Quæſtores, qui dicantur, & cuinam Magiſtratui in hoc Regno *comparentur, à n.* 5. *ad* 8.

Procuratores Cęſaris, & Rationales Rom. *an ſint hodiè Locumtenens, & Præſidentes* R. *Cameræ, n.* 9. *&* 10. *ac n.* 14. *&* 15.

Tribunalis R. *Cameræ origo, ex varijs* Regum *temporibus dilucidatur, à n.* 16. *ad* 20.

Defenditur Dom. Reg. *in antiqua hac origine perſcrutanda, aduersùs* Reg. Galeot., *n.* 21.

Magiſtrorum Rationalium *Officium, quodnàm erat, & ob merita concedi ſolitum alicui ex nobilibus familijs, à n.* 22. *ad* 24. *Et an Præſidentes* R. *Cam. in eorum locum ſucceſſerint, n.* 25.

Ritus R.C. de Magiſtris Rationalibus, ac Magno Camerario *trãſcribuntur, n.* 28. 29. *&* 30.

Regia Camera, quibus ordinationibus regatur, n. 26.

Ritus R. *Cameræ ſeruari debent, n.* 27.

1 DVplex fuiſſe Principis Patrimonium, publicum ſcilicet, & priuatũ, nemo politioris litteraturæ peritus ignorat: Illud enim *Ærarium*, quod erat propriè Populi, & Reipublicæ, hoc verò *Fiſcum* dixerunt; quam differentiam notauit *Plinius in Panegyr. ad Traian.* cum ait: *At fortaſſe non eadem ſeueritate Fiſcũ, qua Ærarium cohibes, imò tantò maiori, quantò plus tibi licere de tuo, quàm de publico credis*; alijſq; ex locis id liquet obſeruari, apud *Dorleans ad Tacit. lib. 6. Ann. pag.* 521. *& Marcell. Donat. in dilucidat. ad Corn. Tacit. lib. 1. in Theſ. critic. tom. 6. fol.* 130. *Alciat. de magiſtrat. ciuilibuſque milit. offic. num.* 16. Ranard. 4. *var. cap.* 4. *Coraſ.* 6. *Miſcell. c.* 19. *Iul. Cæſ. Bulenger. de Imper.* Rom. *lib.* 3. *c.* 26. *Gutherrius de offic. Domus Aug. lib.* 3. *cap.* 18. Eademque differentia animaduertitur in *l. pacta conuenta* 72. §. *fin. D. de contrah. empt. l. vnica*, §. *cum autem* 13. *& ſeq. C. de caduc. toll. l. Procurator* 7. *C. de edendo, l.* 3. §. *ſi in locis* 10. *D. de Iure Fiſci*: Fuit etiam inſcriptio *Calliſtrati lib. 1. de Iure Fiſci, & populi not. in l.* 1. *D. de bon. damn.* quaſi dixiſſet *de Iure Fiſci, & Ærarij*, vt explicat *cit.* Ranar. & vtriuſque Ærarij mentio fit in *Nou.* 7. *Valentiniani, & Nouell.* 4. *Maiorani, de indulgen. reliquor.*

2 Hodiè tamen nulla ponenda eſt diſtinctio inter Fiſcum, & Ærarium, cum Principes nõ ſoleant habere diſtincta Æraria, ſed omnes redditus ſimùl colligantur, cuiuſuis generis, & ex quacunq; cauſa Fiſco quærantur, vt in *l.* 1. *& l.* 3. §. *ſi in locis* 10. *de Iure Fiſci*, & ità promiſcuè vtraq; Patrimonia confunduntur à *Paulo I.C. in l. edicto* 13. *D. de Iur. fiſci, & à Iuſtin. in* §. *vlt. Inſt. de vſucap. & l. benè à Zenone* 3. *C. de quadrienn. præſcript.* & eleganter obſeruant *D. Franc. de Amaya in comment. ad lib.* 10. *Cod. tit.* 1. *de Iure Fiſci ex n.* 21. *Beſold. in diſcurſ. polit. de Ærario publ. cap.* 1. *th.* 4. *Maximilian. Fauſt. in conſ. pro Ærario claſſ.* 1. *ord.* 50. *Angel. Stephan. Garon. ad Conſtit. Mediol. lib.* 4. *tit.* 7. *de Iure, et priuileg. Fiſci cap.* 1. *num.* 17.

3 Et ſicut olim duo fuerunt Æraria, *Sacrum*, ſiuè publicum, & *priuatum*, ità, & duo bonorum genera, ſacræ videlicet, & priuatæ largitionis, *l.* 2. *C. de canon. largit. tit. lib.* 10. *l.* 3. *C. vbi Senat. vel clariſſ.* earumque Præfectos, vocarunt Comites ſacrarum largitionum, ad quos pertinebant omnes pecuniarum theſauri, ex quibus Princeps elargiebatur, & ſub quorum miniſterio dona regalia diſtribuebãtur, & dignitatem habebant de publica largitate, vt ait *Caſſiodor. var. lib.* 6. *formul.* 7. & erãt viri clariſſimi, & illuſtres, vt appellãtur à *Symmacho lib.* 13. *epiſt.* 33. & *Sauaro ad Sydonium lib.* 1. *ep.* 7. Et rerum priuatarum Comites,

mites, qui proprium Principis Patrimonium curabant, & omnes res fiſcales, quorum miniſterium elegantèr ſuo more deſcribit idem *Caſſiod. d. lib. 6. formul.* 8. & proſequuntur *Bulenger. de Imper. Rom. lib. 3. cap. 17. Gutherrius de Offic. Domus Aug. lib. 3. cap. 16. & 25. Pancirol. in notitia Imper. cap. 73. & ſeq.* & notauit peritus *Cuiacius in Paratitl. ad tit. C. de offic. Comit. rer. priuat.* quem poſt alios ſequitur *D. Franc. de Amaya in comment. ad C. tit. 33. de Canon. largit. titul. lib. 10. à num. 5.*

4 Cui rerum priuatarum Comiti, vulgò *Maiordomus* Principis, & Comiti ſacrarum largitionum, *Eleemoſynarius maior* comparari poteſt, ſecundum *Scipion. Capyc. in ſua Magiſtrat. Regni cum Roman. Magiſtr. Comparat.* poſt ſua Poemata, & *Nicol. Top. de Orig. Tribunal. par. 1. lib. 3. cap. 1. lib. 3. c. 1. de Mag. Neap. cum Rom. comp. num. 21.* quod, an verum ſit, inferiùs *n. 13.* explicandum.

5 Ærario conſtituebantur etiã *Quæſtores*, dicti ab eo, quod inquirendæ, conſeruandæ, & expendendæ pecuniæ publicæ cauſa creabãtur, *Ariſt. 1. Politic. 7. Alex. ab Alex. dier. gen. lib. 2. cap. 2.* vbi etiam *Tiraquell. & Gothofr.* poſt *Feneſtell. Patric. de Rep. lib. 3. tit. 9. & Pompon. I.C. in l. 2. §. 32. D. de orig. iuris*; Quorum origo apud Romanos antiquiſsima fuit, *l. vn. in princ. D. de Offic. Quæſtor.* In multiplici tamen

6 differentia fuere, alij enim erant *Quæſtores Vrbani*, eoſq; habuiſse curam Ærarij, & vectigalium; in tabulas accepti, & expẽſi referre: ſigna militaria ex Ærario depromere, atq; Conſules in expeditionem ituros mittere, teſte *Budæo in Pandect. ad tit. de Offic. Quæſt. pag.* 3. ex *Aſconio in Cic. in Verrem Diuin. act. 3. Franc. Hotoman. de Magiſtrat. Rom. tit. Quæſtores Aerarij*, & Præfectum Ærarij, Quæſtor ſignificat, *Aul. Gell. noct. attic. lib. 13. c. 13. in fin.* Alij Quæſtores, qui peregrè pecuniam prouinciarum, & militarem adminiſtrarent, proficiſcentes cum Coſs. ad bellum. Alij Quæſtores Parricidij, vel rerum capitalium, vt notant *Fauſtus in Conſ. pro Aerario claſs. 10. ord. 766. Ioſeph Laurentius in ſua Polymatia lib. 3. de Magiſt. Rom. ſynopſ. 4. §. 7. Conſ. Scipio Martinus in alleg. 125. num. 66. & 67. inter alleg. diuerſ. Reg. de Marinis tom. 3. Franc. Sadarin. reſp. 15. n. 18. & 19.* & latè etiam *D. Reg. Calà in ſuo reſponſo* per *Nos in ſeq. §.* inſerendo.

8 Huic Quæſtori Vrbano, comparari poteſt Theſaurarius Generalis, *Topius d. cap. 1. n. 10. Reg. Tap. lib. 2. Iur. Regn. Neap. in annot. ad rubr. 10. de Officio Quæſtor. General. fol. 237.* cuius officij cura habetur ſub *rubr. Pragmat. de Officio Quæſtoris Aerarij Generalis, ſeù Theſaurarij.* Quæſtoribus Prouinciarum, qui vulgò *Perceptores* Prouinciales dicuntur, qui & ſuſceptores in iure vocantur, eorumq; Commiſsarij, *Coactores* dicuntur, *Nicol. Top. d. lib. 3. cap. 1. num. 10.* & Nos ſuperius annotauimus ad §. 1. *de Regijs Fiſcal. circà fin.* & alijq; quos Deputatos pecuniæ Neapoli appellamus; & Quæſtor Aerarius, vulgò *Perceptor Magnę Curiæ, Topius ibid.* vbi ait, ceſſare hodiè

8 officium Quæſtoris criminum, Sed Quæſtorem criminum, dici Aduocatũ Fiſcalem M.C. Vicariæ, notat *M. Anton. Surgens de Neap. illuſtr. lib. 1. cap. 26. n. 26.*

9 Fuerunt & Procuratores Cęſaris, qui inter Fiſcum, & priuatos ius dicebant, & rationes omnium redditũum, & vectigalium, quę ad Cęſarem ſpectarent, procurare diligentèr cum facultate definiendi, tributa, & omnes redditus colligere, aliaq; ad Fiſcum pertinentia diſponere tenebantur, *l. vnic. D. de off. Proc. Cæſar. l. Procurator 7. C. de edendo, l. 1. & 2. C. vbi cauſa fiſc. l. 1. & 3. C. de fide, & iure haſtæ lib. 10. l. 1. C. de iuriſd. omn. Iud. Pompon. Lętus de magiſtr. Rom. cap. 25. Pancirol. in notitia vtriuſq; Imperij c. 87.* & ex alijs comprobant *Amaya in l. 2. nu. 3. & 4. C. de Iure Fiſci lib. 10. Larrea alleg. fiſc. 52. n. 10. ad 13.* & ſub *Claudio* magnopetè

pere

perè eius officij creuit auctoritas, à quo iudicandi auctoritatem accepiſſe videtur, vt oſtendit *Sueton. in Claud. cap.* 12. & etiam *Tacitus lib.* 12. *Annal.* dum ait: *Eodem anno, ſępiùs audita vox Principis, parem vim rerum habendam à Procuratoribus ſuis iudicatarum, ac ſi ipſe ſtatuiſſet.*

10 Quos Procuratores Cęſaris in hoc Regno dici Locumtenenté, & Præſidentes Tribunalis Regiæ Cam. Summariæ, teſtantur *Afflict. in Conſt. Regni Præſes Prouinciæ n.* 18. *Loffred. conſ.* 36. *n.* 10. *Vrſill. ad Affl. dec.* 4. *n.* 3. *Goffred. de Gaeta ſuper Ritib. R. Cam. rubr.* 1. *de Incantu n.* 117. iuxtà nouiſs. edition. *Top. de orig. Trib. p.* 1. *lib.* 3. *cap.* 1. *n.* 13. *M. Ant. Surg. de Neap. illuſtr. lib.* 1. *cap.* 26. *num.* 23. *Reg. Galeota reſp. fiſc.* 1. *n.* 42. *et lib.* 2. *contr.* 11. *num.* 17. *Thor. in comp. deciſ. tom.* 1. *in præf. verſ. Quò verò ad tertium Tribunal fol.* 7. *Maſtrill. de Magiſtrat. lib.* 5. *cap.* 9. *n.* 1. *et* 2. Vnde omnia ad Supremum hoc Tribunal ſpectantia habentur ſub *rubr. Pragm. de officio Procur. Cæſaris, ſeù Cameræ Summ. & his, quæ ipſi Tribun. incumbunt*, notantq; *ibid. R. Rouit. & Nonar.* ac *R. Tapia lib.* 2. *Iur. Regni in annot. ad rubr.* 6. *de off. Proc. Cęſ. fol.* 174. vbi *n.* 6. *et* 7. inquit *Frecc. ſupracit. loc.* hoc Reg. Cam. Tribunal comparaſſe Co-

11 miti priuatarum rerum, quatenùs priuatas Principis res gubernat, & Comiti ſacrarum largitionum, in quantum habet poteſtatem, & cuſtodiam theſauri, & quandam ſuperioritatem, & Comiti Sacri Palatij, quatenus præeſt illius conſeruationi; Quæſtori, ſeù Præfecto Aerarij, quatenùs in omnes Theſaurarios, & Perceptores fiſcalium introituum ius dicit.

12 Sed veriùs cum *cit. Surgen. d. cap.* 26. *n.* 23. *et* 24. dicendum videtur, quod Præſidentes, dicuntur Procuratores Cęſaris; quibus qui præeſt, à nobis dicitur Locumtenens Reg. Cam. antiquioribus autem Comes rerum priuatarum dicebatur, ſiuè melius æquiparati Magno Camerario, cuius ipſe dicitur Locumtenens, notat *Surg. ibid.*

13 vbi etiā ait, nō ab omnibus probari, eſſe ſcilicet Principis Maiorē domus, vulgò *Maiordomum*, vt tradidit *Scipio Capycius*, à quo mutuatus eſt *Nicol. Top. in loco ſuperiùs recenſito.*

14 Qui Procuratores Cœſaris, quia res fiſcales, rationeſq; omnium reddituum ad Cęſarem pertinentium diſpungere, & definire curabant, *Rationales* etiam ſunt appellati, vt in *d. tit. de offic. Proc. Cæſar. vel Rationalis, l. ad fiſcum* 5. *C. vbi cauſæ fiſc. l. patris* 28. *C. Theod. de appell.* & cum propter bona in diuerſis locis ſita, in varijs Prouincijs morarentur, *l.* 1. *C. Theod. de incorp.* Inde dicti Rationales AEgypti, Africæ, Hiſpaniæ, Italiæ, ac interdū pluriū Prouinciarum, vt docent *D. Franc. de Amaya in comm. ad l.* 2. *n.* 8. *C. de Iure Fiſci, et in l.* 5. *n.* 12. *C. de bon. vacant. lib.* 10. *Maſtrill. d. cap.* 9. *n.* 3. *et* 4. *Larrea alleg.* 52. *num.* 12. *Solorzan. de Indiar. Iure lib.* 5. *cap. vn. n.* 131. *Mattheu de regim. Regni Valent. lib.* 2. *§.* 4. *n.* 39. *et* 40. & conſtat ex *Caſſiodor. var. lib.* 6. *formul.* 8. ibi: *per Rationalium curam, quondam Principum priuatam fertur gubernaſſe ſubſtantiam.*

15 Et in hoc Regno olim Procuratores Cœſaris vocabantur Magiſtri Rationales, vt inferiùs annotabimus; Hodiè tamen diuerſi ſunt Rationales à Procuratoribus Cœſaris, quippè qui ipſi referunt quid receptum, quiduè expenſum ſit ex Principis patrimonio, vel quid acceptum, & expēſum rationibus referunt, ideſt in Rationarijs libris (vulgò *Regiſtris*) deſcribunt, vt notat *Surgen. d. cap.* 26. *n.* 23. *circà fin.*

16 Verum ad huius Regiæ Cameræ Summariæ originem indagandam varia tempora conſideranda eſſe docet hic noſter *Author*, cuius verba tranſcripſit *Nicol. Top. p.* 1. *de orig. Tribun. Neap. lib.* 4. *cap.* 1. *à num.* 1. *ad* 11. licet *num.* 6. *in fin.* remiſsiuè noſtrum *Auth.* recenſeat: Primum ſcilicet à tempore primi Regis *Rogerij Normanni* anno I. Chriſti D. N. 1125. vſq; ad tempora Imperatoris *Friderici II.* anni 1220.

Deindè

Deindè à prædicto Imperatore vſque ad *Carolum I. Andegauenſem*, ac deindè ad Regis *Alphonſi I.* tempora: Demum à prædicto Alphonſo ab anno 1444. vſq; ad ætatem noſtram.

17 Et circà prędicta, ſciendum eſſe, inquit noſter *Author hìc n.1. et* 2. cui annuit *cit. Top. ibid. n.*2. nulla, aut pauca monumenta, neq; illorum temporum regeſta reperiri, & ea quæ in Archiuo Regiæ Siclæ ſeruantur à *Carolo I.* tantùm incipere, quod etiam aliàs tradidit idem *Topius d.p.*1.*lib.*2. *c.*2. *n.* 7. Et ex *Conſtitutionibus* Regni (quæ editæ fuere à Rege *Rogerio I.*, eiuſque ſucceſsoribus Nortmannis, demùmque per Imperatorem *Fridericum II. Sueuum*, ſiuè eius ordine, anno Dñi 1122. compilatę per I. C. *Petrum de Vineis* Capuanum, quem idemmet Imperator Magiſtrum, Magnæ Curiæ Iudicem, & fidelem appellat *in vltima Conſtit.*) colligi poteſt, primos illos huius Regni Reges habuiſse Quęſtores, qui ad Regias pecunias quærendas propoſiti erant, & Quæſtores, Magiſtri, deindè tempore Regis *Gulielmi* Magiſtri Camerarij vocati fuere, vt in *Conſtit. Regni præſentis*; Ad quos omnia iura Regia exigere, locare, & vendere pertinebat, ex *Conſtit. Magiſtri Camerarij in fine*; ſed anteà Secreti Dohanæ nominabantur; Quod ſane *Secreti* officium cum illo *Camerarii* fuit poſteà vnitum, noſter *Author hìc à n.*5. *ad* 11. *et Topius d. cap.* 1. *à n.* 3. *ad* 5. docetque etiam *Conſil. de Roſa in lect. feud.*4. *n.* 51. 52. & 53. vbi licet dicat, quod falsè opinatus eſt noſter *Author*, hęc officia fuiſse ab initio vnita; illum tamen Nos defendimus ſuprà in *annot. ad* §.19. *de Iure Baiulat.*

18 Ab his verò Secretis, ſeù Camerarijs appellabatur ad Regē, eiuſq; Cōciſtoriū, quod *Magna Curia Regni* dicebatur, in qua erāt Iudices deputati, & cū ipſis Magnus Iuſtitiarius, qui in Curia Regia morabatur, & Supremam ſuper omnes Regni officiales iuriſdictionem exercebat, *Author hìc à n.*21. *Top. d.c.*1.*n.* 7. & 8. Antiquitùs enim vna Magna Curia aderat, & altera Vicarij Generalis, id eſt Proregis, ſed tēpore Reginę Ioannę *II.* vnitas fuiſſe, & nunc dici *Magnam Curiam Vicaria*, notat, poſt alios *Conſ. Petra in comment. ad Rit.*1. *eiuſdem M.C. n.*23. & 24.

19 Et hæc vſq; ad tempora Regis *Caroli I.* à cuius temporibus apparere, ait noſter *Author hìc nu.*31. quod hìc Magnus Iuſtitiarius Iudices Magnæ Curiæ habebat, præter quos aderant alij Officiales, qui Regij Conſiliarij, & Magni Rationales Magnæ Curiæ dicebantur.

20 Imò tempore Sapientiſsimi Regis *Roberti*, Regales introitus, & iura Regia adminiſtrabantur, & locabantur per Secretos, Magiſtros Portulanos, & Procuratores iurū regalium, cum obligatione locandi, & vendendi omnes gabellas, & iura infrà duos menſes à die 1. Septembris, qui rationum quaternos diſtinctè, & lucidiſsimè conficere tenebantur, mediantibus Notarijs Cameræ Curiæ Regiæ ad hoc per Iuſtitiarios, Capitaneos, Stratigotas, & Officiales alios, quibus hæc iura erant demandata, eligendis, vt tandem, ſub pœna ſtatuta, poſt ſingulos ſex menſes, & dies 15. rationes præſentarentur in Camera Regia, vt legitur in *cap. Regis Roberti anni* 1317. incip. *Nouis morbis* 257. apud *Io: Ant. de Nigris* & *Reg. Tapiam lib.*2. *Iur. Regni tit. de Offic. Prec. Cæſ. fol.*155.

21 Ex cuius *Capituli* ſerie apparere formam tempore priſcorum Regum obſeruatam in adminiſtratione, & redditione computorum Regij Patrimonij, inquit *Reg. Galeota d.reſp.*1.*nu.* 34. ibiq; *n.*39. inſerit eius confirmationem factam à Rege Ferdinando I. anno 1459. & proindè *num.*35. aduertit, *Auth.* noſtrum, laborem excuſare potuiſse, ſi *capituli* prædicti Regis *Roberti* memor fuiſset, itaùt non indigeat maiori antiquitatis explicatione; Verùm diligentiſsimus *Author* no-

noſter nonnulla repetere cenſuit ex venerandæ antiquitatis penu, & in *ſeq*.§.28. *n*.10. meminit cuiuſdã prouiſionis dicti *Regis Roberti*, mandantis, quod omnes Iuſtitiarij, & alij pecunias fiſcales exigẽtes intrà certum tempus ponerent computum, tàm ſummariè in Camera Regia, quàm deindè finalitèr coram Magiſtris Rationalibus *Magnæ noſtræ Curiæ*.

22 Quod ſanè Magiſtrorum Rationalium Officium, erat in gubernando, & adminiſtrando Regio Patrimonio, illudq; maximum, ac ingens nuncupatur à Regibus *Ludouico*, *&* *Ioanna I. in priuilegio* anni 1350. quod tranſcribunt noſter *Auth. hìc n*.33. & *R. Galeota d. reſp. fiſc*. 1. *n*.51. & ſerioſiùs recenſetur in *Ritibus R. Cam. ſub rubr. de Officio Magiſtrorum Rationalium*, & *in rubr. de Off. Magni Camer*. quorum ad id quoq; meminerunt noſter *Auth. hìc n*.34. & *Goffredus de Gaeta, Magiſter Rationalis d. Reg. Curiæ*, *&* *R. Cam. Præſidens in lect. ad Rit. R. Cam. rubr*.1. *de Incantibus nu*.117. *&* *in rubr*.5. *de Iure Dohanæ*, *n*.196. vbi ait, quod eos

23 *in fine operis ponet*; ſed cum in nouiſſima *Rituum* editione iſti poſiti non reperiantur, ideò *Ritus* prædictos de Magiſtrorum Rationalium, & conſequentèr Præſidentium officio hìc imprimendos duximus.

24 Horum Magiſtrorum Rationalium authoritas, adeò creuerat, tùm ratione iuriſdictionis, tùm qualitatis perſonarum, vt is magiſtratus alicui ex illuſtribus Ciuitatis familijs ob merita concederetur à Regibus, eoque genitorem, alioſq; conſanguineos *Marci Antonij Surgentis* gauiſos fuiſſe ipſemet refert *in Neap. illuſtr. lib*.1. *cap*.7. *n*.3. ac teſtatur noſter *Author in ſeq*.§.29. *n*.5.

25 Sed poſteà anno 1450. ſuperuenit prouiſio *Ser. Regis Alphonſi I*. qui cum inueniſſet tempore retrò Regum, necnon & Regis *Ladislai* ſeruatum, quod rationes ipſę ſummariè viderentur in Camera, plenariè autem à Magiſtris Rationalibus Magnæ Regiæ Curiæ, ſtatuit, vt rationes ipſæ in Camera per Præſidentes, & Rationales non modò ſummariè viderentur, quod hodiè fit ex relatione bilanciorum, ſed plenariè, vt finalitèr terminarẽt, itaùt ſemota, ſeù excluſa Iuriſdictione Magiſtrorum Rationalium, Præſidentes vtriuſq; officij prærogatiua gauderent; vt ex priuilegio per *Auth*. noſtrum tranſcripto *in ſeq*. §.28. *n*.5. ac poſt *Auth*. noſtrum, *Surg*. alioſq; memorat *R. Galeot. lib*.2. *contr*.11. *n*.2. & *d. reſp*.1. *n*.36. *&* 48. legiturq; etiam apud *Topium in par*.1. *de orig. Tribun. fol*.259.

26 Et deindè multa addita eſſe, per nouas inſtructiones anni 1559. in quibus mentio habetur de alijs inſtructionibus, prouiſionibus, & priuilegijs *Regis Federici*, aliorumq; prædeceſſorũ, vt aduertit noſter *Auth. hìc n*.35. cuius verba exarat *Nicol. Top. d. lib*.4. *c*.1. *n*.9. ac præfata legũtur latiùs in *Prag*.5. *&* *ſeqq*. ſub *rubr. de Off. Proc. Cęſ*. Et anno 1634. per Inuictiſs. Philippum IV. Magnum Hiſp. Monarcham, fuerunt emanata 192. *Capitula* prò recta adminiſtratione, & optimo regimine Tribunalis Reg. Cam. Summariæ, vt in *Pragm*. 75. quæ vulgò dicitur *della riforma della Camera*, ſub *eod. tit*.

27 Habet & Regia Camera ſuos *Ritus* compilatos per *Andream de Iſernia*, qui in *Conſt. Regni*, *Magiſtros noſtros fundicarios*, eos vocat Statuta Imperialia, ac refert *Pręſ. Petrus Maſtrillius in add. ad Rit*.1. *de Incant*. Illiq; pro lege exactè ſeruari debent, vt patet ex *d. cap*.257. *Regis Roberti*, *in princ*. ex *Pragm*.1. §.15. *&* *Pragm*.2. *in princ. de officio Procur. Cęſaris*; ac Reg. Camerę ſtylum pro lege ſeruandum eſſe oſtendit, *Cęſ. Nicol. Piſanus in add. ad Goffred. de Gaeta in proęm. d. Rituum* R.C. editorum.

28 *Ritus* verò recẽſiti *n*.23. de Magiſtris Rationalibus, ac M. Camerario in dicta editione prætermiſſi, hi ſunt.

De

De Officio Magiſtrorum Rationalium.

29 *Officium Magiſtrorum Rationaliũ eſt videlicet videre, et diſcutere rationes Officialiũ omnium tàm illorum, qui ſunt in Curia Deputati, quàm illorum, qui ſunt Officiales in Regno extrà Curiam, & hoc ordinatum erat, vt per rationes Officialium, qui ſunt in Regno extrà Curiam, viderentur clariùs, & lucidiùs rationes, & introitus Officialium, qui ſunt in Curia ordinati, quæ rationes, & introitus Officialium in Curia morantium habent originem à pecunia, ſiuè introitù Officialium Regni tàm de ſcritijs, quàm ſiclis, Collectis, Maſſarijs, Portubus, Aratrijs, & alijs quibuſcunque obuentionibus; Hæc tamen ordinata erant quando Domini quondam non diſcurrebant.*

Cum verò erant quondam Domini in eundo per Regnum vel in exercitu, per Magiſtros Rationales ſummariè videbantur rationes Officialium Regni, quia quando Curia erat in motu, vel diſcurſu, non poterant diſcuti rationes Officialium Regni finalitèr, & ſic dies amittebantur, & Officiales etiam grauabantur laboribus, & expenſis, & non poterant expediri, & poſtmodùm Officiales ipſi cum rationibus remittebantur ad Rationales, qui ſtabāt in Regno in certo loco, vʒ. Fogia, vel Melſia, vt finalitèr, & integralitèr diſcuterent rationes ipſas ſic ſummariè receptas.

Itèm rationes expeditæ, & finitæ per Rationales morantes in Fogia, vel Melſia, mittebantur ſub ſigillo eorum ad Magiſtros Rationales in Curia morantes, qui faciebant exindè fieri apodixas, ſecundum formam, quam ipſi Rationales reſcribebant eiſdem.

Item Magiſtri Rationales reſpondebant ſub ſigillo Regio ſupèr omnibus capitulis, quæ per Officiales Regni mittebantur in Curiam.

Itèm petitiones oblatæ in Curia, quæ tangunt Fiſcum, & priuatos, prouidentur per Magiſtros Rationales, cum ipſi melius quàm alij ſciant iura fiſcalia, & habent quaternos à Iuribus fiſcalibus.

Itèm Magiſtri Rationales habeant quaternos conſimiles cum quaternis Cameræ Mareſcalliæ, & Seneſcalliæ de introitu, & exitu eorum, & faciebant fieri inuentarium de ſingulis bonis Domini Regis, tam in pecunia, quàm in rebus, & animalibus, quæ inueniebantur in Camera Mareſcalla, et guardaſpenſa in principio cuiuslibet anni, & huiuſmodi quinterni, & inuentaria conſeruantur in Archiuo Curiæ per Magiſtros Rationales.

Itèm Magiſtri Rationales debent habere regiſtrum vnum de mandatis omnibus, quæ fiunt ſuper recipiendis, & exhibendis pecunia, et rebus fiſcalibus quibuſcunque.

Itèm vnus ex Magiſtris Rationalibus debet intereſſe concordijs, quæ fiunt quolibet loco ſuper quotidianis expenſis factis in Curia tàm per Seneſcallum, quàm Mareſcallum, vel per Commiſſarios eorum, et debent moderare expenſas ſuperfluas.

Itèm Magiſtri Rationales debent intereſſe creationibus officialium, ſiuè ad Credentiam, ſiue ad Gabellam, quia ipſi ſciunt ſi officiales creandi ſunt poſituri Curiæ rationem de aliquibus officijs, vel ſi ſunt Curiæ obligati, et ſi poſuiſſent rationes de aliquibus officijs ipſi Magiſtri Rationales ſcire debent, ſi fideliter rationes eorum ponunt, vel non per Inquiſitiones factas contrà Officiales ipſos, quas Inquiſitiones dicti Magiſtri Rationales in Archiuo Curiæ debent habere.

Itèm Magiſtri Rationales ſub ſigillo Regio mandare debent de faciendis inquiſitionibus contrà Officiales omnes poſt amotionem eorum de pecunia, et rebus cuiuſcunq; receptis per eos infrà tempus eorum officij, vt videatur, ſi omnia accepta per eos in introitu ponunt.

Ad Officium Magiſtrorum Rationalium pertinet accipere omnes rationes quorumcunque officialium tam in Curiam, quàm extrà Curiam.

Itèm facere literas de citatione ipſorum officialium, ac præſentatione eorum, qui ſe præſentauerant, et exigenda pecunia à contumacibus, vel eis termino prorogando, vbi cauſa rationabilis fuit.

Itèm facere apodixas de rationibus poſitis coram eis, et literas compoſitionis, vbi de conſcientia Regis facta fuerit, et liber aut ſolutionis eorum, qui de ſpeciali gratia Regis fuerunt quietati.

Itèm facere Commiſſiones, & capitula omnium Officialium, qui habent ponere rationes, exceptis Iuſtitiarijs, Capitaneis, & Caſtellanis, & alijs Officialibus, qui habent Iuriſdictionem ſanguinis, & commiſſiones, & capitula inquiſitorum contrà Officiales ordinandorum, & literas extractionis ab illis Officialibus, qui Capitula ipſa obſeruarunt.

Itèm habent facere cedulas collectarum, reſponſales omnibus Officialibus, ſuper quibuſcumque conſultationibus eorum, quæ produxit in poſitione rationum ipſorum.

Itèm literas quorumcumque ædificiorum, ſeù reparationis, & Munitionis, biſcotti, & emptionis quarumlibet rerum, quæ pro parte Curiæ emi debent, vt de ijs tempore rationis Officialiũ ſint pleniùs informati, & literas ſolutionis ſupendiariorum caſtrorum, & quorumlibet aliorum ſequentium Gagia Curię.

Itèm habere facere literas deciſionis, vel determinationis queſtionum, quę eſſent cōtrà Officiales, vel ratione Officiorum ipſorum, uel Officiales, & priuatos, ubi tangitur introitus, uel exitus ratione Officialium ipſorum.

Itèm recipiet ſucceſſiuè rationes Officialium, &

ſciant

ſciant Terras, & bona, quæ in manu Curiæ ſunt, & ſucceſſiuè perueniunt, & valor ipſorum, pertinet ad eos facere literas, & aſſignationis donorum, quæ de Terris, & bonis ipſius fiunt per D. Regem, & debent regiſtrare memoriale ſummarium de terris, & bonis ipſius, & pro valore, informatione, & ſecuriori cautela omnia data facta olim per Dominum Regem.

Item habet habere in Camera Regia vnum Notarium, qui faciat quinternum conſimile grafferijs, & ſit in arreſtis pro parte ipſorum.

Itèm, vel ſaltim vnus ipſorum debet eſſe pro ſingulis quindecim diebus in computo expenſarum hoſpicij in arreſtis cuiuslibet diei, tunc quando eſſe potuerunt.

Itèm debet habere in Cancellaria regiſtrum vnum de omnibus Regijs literis, quæ fiunt, conſimile regiſtro Cancellariæ.

Itèm vnà cum Seneſcallo, debent prouidere de pecunia pro expenſis hoſpicij, & alijs negotijs Regijs, opportunas literas autem Regias de prouiſionibus ipſis habent ipſi facere; Cancellarij verò omnes prædictas literas, quas dicti Magiſtri facient, & mittent, ſub ſigillis eorum ſigillabũt.

Itèm omnes officiales, teneantur mittere Magiſtris Rationalibus, ſingulis tribus menſibus quinternũ vnum de introitu, & exitu eorum, & ſingulis ſex menſibus debent comparere coram eis, & ponere rationem finalem.

Gagia Magiſtrorum Rationalium, debent eſſe vnciæ centum, & octo computatis robis, & liberatis panis, vini, & candelarum, ſicut habent hodiè.

Itèm quilibet ipſorum Magiſtrorum Rationalium, Curiam ſequentium habeat ſecum continuè, ad Gagia Curiæ, vnum Scriptorem pro negotijs Curiæ faciendis tàm de die, quàm de nocte.

Et Dominus Rex reſeruat ſibi quod poſſit, ſi voluerit, prædicta, vel aliqua ex eis corrigere, declarare, immutare, & demere, ſeù alia de nouo addere, prout de ſua proceſſerit voluntate.

Officium Camerarij.

Comes Camerarius debet ſcire iocalia, lapides pretioſos, & omnes res generaliter Cameræ Regiæ, tàm illas, quæ quotidiè deferuntur cum Rege, quàm alia, quæ in quocunque loco relinquuntur, aut deponuntur in Cuſtodia, & quolibet anno habebit exindè Inuentarium.

Itèm debet ordinare, & prouidere de rebus neceſſarijs pro apparatu, & ornatu Domus Regiæ.

Itèm habebit plenam conſcientiam, & notitiam omnium expenſarum, quæ quolibet die fiunt in hoſpitio Regis.

Itèm habebit ſimilitèr notitiam, & conſcientiam conditionis, & ſtatus Iurium Fiſci, redditũum, & prouentuum Regiorum, ſiuè in gabellam vendantur, ſiuè in credentiam procurentur, & debet aſſiſtere Secretis, Magiſtris procuratoribus, & Magiſtris ſalis, cæteriſque Officialibus procurantibus demania, et bona Curiæ in Cuſtodia, et procuratione ipſorum, et eos defendere à quibuſcunque Baronibus, Vicinis, vel alijs eos impetentibus, item Iura demanij inuadentibus, de quo ſucceſſiuè per officiales ipſos ſtudeat informari.

Itèm habebit notitiam, et conſcientiam officialium tàm hoſpitij Regij, quam Regni, qui ſunt per Regem, aut ſuos Vicarios conſtituti, quando ſcilicet idem Comes præſens fuerit in Curia Regis, aut Vicariorum, & illorum quidem officialium, quos fecit ad beneplacitum, & tenentur de procuratione Terrarum, ac bonorum Curiæ reddere rationem.

Itèm habebit Regiſtrum penès Cancellarium de omnibus literis, & priuilegijs ſigillatis ſigillo Regis, aut ſigillo Vicarij, & quaternum introitus, & exitus vtriuſque ſigilli.

Itèm habebit totum introitum, & exitum totius pecuniæ iocalium, & rerum quarumlibet aliarum peruentarum vndecumque ad manus Theſauriorum, vel grafferiorum hoſpitij Regij, & liberatarũ per eos pro quibuſcunque cauſis, tàm expenſis hoſpitij, quàm paga familiarium, vel ſtipendiariorum, & alijs quæ in pecunia ſunt, ſeù per literas tàm in Curia, quàm extrà Curiam.

Itèm habebit totum introitum, & exitum omnium prouentuum officij Magiſtri Iuſtitiarij vndecumque proueniant, tàm in pecunia, quàm in Terra, ſeù rebus alijs, & ſi voluerit ad hoc vnum Notarium retinere continuè ad ſuas expenſas, poſſit, alioquin ſit contentus ſingulis tribus menſibus habere inde quaternum à Notario actorum eiuſdem Magiſtri Iuſtitiarij.

Itèm anno quolibet debet habere de menſe Septembris Inuentaria quorumcumque animalium, & rerum quarumlibet, maſſariarum, Mareſcallarum, Araciarum Regiarum, cum opportunis diſtributionibus eorundem.

Itẽ ſingulis ſex mẽſibus habebit à Iuſtitiarijs, ſecretis, & Officialibus alijs Terras, & bona Curiæ procurantibus, quinternos introitus, & exitus cuiuſcumque pecuniæ, & rerum omnium officiorũ ipſorum, quos quinternos ijdem Officiales ſibi mittere teneantur.

Itèm habebit quinternos reſiduorum, quæſtionum, defectuum, & dubiorum inueniendorum in rationibus Officialium, & rubricarum Inquiſitionum, quæ ſunt contrà eos, condemnationum, & compoſitionum, & quietantiarum eorum, ſi hoc permittit Dominus Rex, quod fiat, ſi voluerit idem Comes Notarios opportunos de ſuo proprio retinere.

Itẽ de Drappis aureis, ſericis, aut laneis ponendis ad ornatum Sedis Regis, & Curiæ in feſtis ſolemnibus, quæ idem Comes dicebat ſui dirictus eſ-

ſe, Dominus Rex conceſſit, & cum eo cõpoſuit, quod pro ijs omnibus ſit contentus centum vnciarum auri in quolibet feſto ſolemni, quo ſcilicet idem Rex portabit Coronam, vel ducit vxorem, quia tunc coronaretur.

Itèm habebit à quibuſcunquè perſonis facientibus homagium Regi, pro quolibet feudo militari, vnciam auri vnam, de qua medietas debet eſſe Gabellariorum Regis.

Itèm Magiſtri Rationales conuenient in hoſpitio dicti Comitis pro expediendo coram eo, quæ expedire habent ibidem, vz. Ordinationem generalem hoſpitij Regij, quietantiam, ſeù compoſitionem officialium, aut creationem ſecretorum, vel aliorum officialium, qui habent procurare Terras, & bona Curiæ, quos quidem Secretos, & Officiales tales, poſſit idem Comes amouere, & ſtatuere cum Conſilio Magiſtrorum Rationalium eorundem.

Itèm ordinauit idem D.Rex in perſonam Domini Comitis Magni Camerarij, & Comitis Squillacij, quod habeat prouiſionem omnium Caſtrorũ Regiorum, & faciat ea reparari, & muniri modo debito, cum fuerit opportunum per Vniuerſitates, et loca, ſeù perſonas, quem idem facere conſueuerunt, et tenentur, et vbi aliqua loca, ſeù Vniuerſitates, et perſonæ non conſueuerunt, non teneantur ad id facere, de pecunia Curiæ requirenda propterea à Secretis in ſufficienti quãtitate, et poſſit amouere Caſtellanos, et ſeruientes eorum, et ſtatuere alios idoneos, et fideles, habeatquè cognitionem, et caſtigationem, ſi deliquerunt ſaluo in Caſtris ipſius Magiſtri baliſtarij, qui quidem obediant ſibi in ijs, quæ negotium Caſtrorum tangunt, et conſultent eum de omnibus, de quibus debent conſultare Regem, exceptis veruntamen domibus, et palatijs Regijs, quæ ſunt in foreſtis, et defenſis Regijs, quorum palatiorum, domorum, foreſtarum, et defenſarum Cuſtodiæ præeſt Seneſcalius Regni Siciliæ.

Super omnibus prædictis, ſeruat ſibi Dominus Rex, quod poſſit ea tollere, mutare, et corrigere, addere, et minuere, prout, et quando ſuæ placuerit voluntati.

30 ANnotandũ tamẽ eſt, quod vltrà *Capitula* præfata, de Officio M. Camerarij in antiquis *R.Cam. Ritibus*, adsũt alia, quę ex formula dicti officij, ſummatim recenſet *Frecc. lib.1. de feud. tit. de offic. Magni Cam. n.1.* eaquè Nos obſeruauimus in conceſſione Officij Magni Camerariatus, vacati per obitum *Renty*, ſeù *Laurenty de Columna, Albi Comitis*, per Ser. Regem Alphonſum facta *Ioanni de Montecatheno, Comiti Aderniontis*, cuius in M.Camerariorum Cathalogo non meminit *Topius in d. lib 4. cap.6. par.1.*

Capitula Officij M.C.

ALfonſus Dei gratia Rex Aragonum, Vtriuſq; Siciliæ &c. Magnifico viro Ioanni de Montecatheno Magno Camerario Regni noſtri Siciliæ, Collat. Conſiliario fideli noſtro dilecto; gratiam noſtram &c. Suggerente culmini noſtro tuæ probatæ fidei puritate, quæ euidentèr nos longeua experientia docuit, & vigilantis tuæ diligentiæ ſtudio, quam nobis diuturna conuerſatio clariùs patefecit, nouitèr perſonam tuam, ne præmia ſequeſtrarentur à meritis, non indignè Magni Camerariatus titulo noſtra excellentia inſigniuit; Verùm vt eò potiùs, & ſecuriùs prædictum exercere poſsis officium, quo tibi, quod ſpectet ad ipſum, ſit apertius manifeſtum, præſenti duximus annectenda pagine, quæ pro tanti officij ratione decreuimus pertinere.

Et quidem ad ipſum tuum officium ſpectare noueritis, habere curam, & cuſtodiam perſonæ Regiæ intùs in Camera, procurare lectum, & veſtimenta omnia ipſius, & filiorum ſuorum, procurare ſimilitèr, quod vigiles, qui faciunt excubias in nocte pro cuſtodienda perſona regia, intùs in Camera benè vigilent, & benè cuſtodiant.

Item ordinare debes, vxerios in Camera Regia, & mandare fieri, & diſtribui veſtimenta familię Regię.

Item ad officiũ tuũ ſpectat, recipere omnem pecuniã cuiuſcunque generis ſit, quæ ad Cameram Regiam mittitur, & per te debent theſaurarij ordinari.

Item cæteri Magiſtri Oſtiarij, & Vxerij regales ſub tua debent iuriſdictione manere.

Item ad officium tuum ſpectat corrigere, amouere, & alios ſubſtituere tàm Graſſerios, quàm Magiſtros Areſtorum, & alios Officiales Hoſpitij Regis, recipientes pecuniam pro expenſis prædicti Hoſpitij à Graſſerijs ſupradictis.

Item panni, ſiuè ad aurum, ſiuè de ſerico, ſiuè de lana, ſiuè de lino, ſiuè trapeta, arma etiam cuiuſcunque generis, ſyropi, aqua roſata, garofoli, zuccarum, cannella, & cęteræ ſpecies cuiuſcunque generis ſint, ſeta, iocalia, cuiuſcunque generis, & ſpecies ſint, vaſa argentea, & aurea, omnia vaſa metallorum cuiuſcunque generis, & ſpecies ſint, fructus etiam comeſtibiles pro ore Regali, per te debeant cuſtodiri, & conſeruari, omnia ſpolia Regalia, ſiuè ſint Curiæ, ſiuè ſint aliena, ſunt ſub tua protectione, omnes ſclaui, & ſclauæ, ſint ſub tua cura; Et idem eſt de ſimilibus bonis Regis, & filiorum ſuorum, quæ ſpectant ad curam tuam.

Item &c. ſequuntur omnia prædicta Capitula in *d. Ritibus* contenta.

AD §. XXVIII.

De Nomine Cameræ Summariæ, & de eius diuiſione à Magiſtris Rationalibus.

ANNOTATIO.

SVMMARIVM.

Fiſcus, unde denominetur, n. 1. & 2.
Æraria, ubi à Romanis conſtructa, num. 3.
Cameræ nomen, unde deriuatum, quidue ſignificet, à n. 4. ad 6. & an rectè ad Tribunal extendatur, n. 7.
Summariæ nomen, cur Cameræ adiunctum fuerit, dilucidatur, à n. 8. ad 11.
Tribunal Regiæ Cameræ Summariæ, vocatur Sacrum, eminentiſſimum, Magnum, ac Supremum, n. 12. & 13.
Et an antiquitùs ſeparatum fuerit à Magiſtris Rationalibus, & vbi regebatur, num. 14. & 15.
In quot Aulis ſit diuiſum, & à quibus adminiſtretur, n. 16. 17. & 23.
Præſidentes militares, vulgò idiotæ, *non togati, an in articulis iuris ſuffragium ferre poſſint, num. 18.*
Eorumque inutilis inſtitutio oſtenditur, & quid ſi eligerentur ex Rationalibus, à n. 19. ad 22.
Rationales in relationibus computorum, cur votent ſimùl cum Præſidentibus, num. 21.
Fiſci patroni duo deberent eſſe in R. Cam. ob laborum, ac adminiſtrationis amplitudinem, num. 24.
Fiſci aduocatus, an iuriſdictionem habeat, poſſitque carcerare Actuarios, & Scribas, & debeat in ſententijs ferendis audiri, num. 25. & 26.
Regiæ Cameræ Summariæ Tribunal, quæ nàm alia Tribunalia inferiora ſub ſe habeat, num. 27.
Cauſæ in R. Camera agitandæ, quæ ſint, num. 28. & 29.
Remiſſiones cauſarum ad R. Cameram, cur crebræ ſint, & vbi iudicandũ, an fiſcus habeat intereſſe, n. 30. & 31.
Fiſcus, an cognoſcere poſſit de cauſis inter priuatos, ſi habet intereſſe, vel vni ex litigantibus ſuccedit, vel eſt illius creditor, n. 32. & 33. & quid in debitore ſui debitoris, n. 34.
Iuriſdictio Regiæ Cameræ, an ſit priuatiuè, vel cumulatiuè pro cognitione cauſarum, & officialium, n. 35. & an electio fori ibi militet, n. 36.
Officiales Reg. Cameræ, an poſſint foro renunciare, n. 37.
Et quid ſi adſit Regia Delegatio alicui facta, num. 38.
Collaterale Conſilium, quando in cauſis fiſci votare poſſit, num. 39.
Sententiæ R. Cameræ reclamatio, ad inſtar Præfecti Prætorio, ab eadem cognoſcitur, num. 40.
Paritate votorum ſequuta, an in R. Cam. ſententia publicetur pro reo, vel dentur adiuncti, à n. 41. ad 43.
Et quid ſi Fiſcus eſt reus, n. 44. Vel lis inter priuatos agitatur, n. 45. & 46.
Si actor eſt perſona priuilegiata, vel cauſam habeat fauorabilem, an pro ipſo publicari debeat, n. 47. Et quid in fiſco, num. 48.
Regiæ Cameræ Tribunal, an cum Magna Curia Vic., vel Curia Magni Admirati procedat, per viam literarum hortatorialium, num. 49.
Et quid reſpectu S. R. Conſilij, dilucidatur, n. 50. & 51.
Literæ hortatoriales R. Cameræ directæ Sacro R. Conſ. quibus verbis concipiantur, & quid ea ſignificent, n. 52. & 53.
Scribendi antiquæ formulæ per R. Camerã, Sacro Conſilio, vel Conſiliarijs, Straticoto Meſſanæ, Senatori Romano, Rationali, Principi Salerni, alijſq; referantur, à n. 54. ad 64.
Sacrum R. Conſilium, an præcedat Regiam Cameram Summariæ, num. 65.
Præcedentia Fiſci patroni, Rationalium, Secretarij, ac Procuratoris fiſcalis, quomodò ſeruetur, num. 66.
Theſaurarius Regni Generalis, an præcedat Regiæ Cameræ Præſidentem Decanum? Tranſcribuntur pro vtraq; par-

parte Allegationes Dom. Regentis D. Caroli Calà, *&* Dom. Conſ. Franciſci Mariæ Prati, *n. 67.*

1 FIſcus à *ferendo*, ſicut fiſcina, & fiſcella, ſumpſit originem, teſte *Varrone lib. 4. de lingua lat.* genus quoddam ciſtæ, ſeù Cophini viminei, aut iuncei, quo deferebantur, aut recipiebantur pecuniæ, inde fiſcus pro Principis patrimonio accipitur, per metonymiam, collata appellatione continentis in contentum; & confiſcare, eſt ad Principis fiſcum, ſeù Cameram bona deferre, vt notant *Bulenger. de Imper. Rom. lib. 3. cap. 26. D. Franc. de Amaya in comment. ad tit C. de Iure Fiſci lib. 10. ex n. 3. Angel. Steph. Garon. in comm. ad Conſt. Mediol. lib. 4. tit. 7. de Iure, & priu. Fiſci cap. 1. à n. 6. ad 12. Voſſius in Etymolog. ling. lat. verb. Fiſcellus.*

2 Progrediente verò tempore, cum pecunia publica cœpiſſet augeri, quia homines rebus proprijs non contenti, alienis ſæpè inhiarent, ideòq; in fiſcum ex delicto deuenirent, & quod non caperet Chriſtus, raperet Fiſcus, *cap. maiores 8. 16. q. 7.* perbellè id explicante *Andrea Alciati*, Iuriſprudentiæ, ac Poëſeos laurea ornatiſſimi viri, *Emblemate CXLVIII.*

Exprimit humentes, quas iàm madefecerat ante,
Spongiolas cupidi Principis arcta manus.
Prouehit ad ſummum fures, quos deinde coercet,
Vertat, vt in Fiſcum, quæ mala parta, ſuum.

Ibiq; *Claudius Minois in comment.* ait, ſumptum eſſe hoc *Emblema ex d. c. maiores*, & ex *Suetonio Tranquillo in Veſpaſiano* in illis verbis: *Creditur etiàm procuratorum rapaciſſimũ quẽq; ad ampliora Officia ex induſtria ſolitus promouere, quo locupletiores mox condemnaret, quibus quidem vulgò pro ſpongijs dicebatur vti, quòd quaſi & ſiccos madefaceret, & exprimeret humentes.* Hinc illi verſus I. O.

Vt viſco capiuntur aues, fiſcus quaſi viſcus
Dicitur, à fiſco ſic capiuntur opes.

3 Non ſufficientibus propterea Fiſcis, Æraria fuere conſtructa, loca ſcilicet ad ſeruandam pecuniam publicam capacia, *gl. ad l. in prouincijs 4. verſ. Fiſcalis C. de numerar. lib. 12.* Et Romani in æde Saturni Aerarium eſſe voluerunt, vbi ciuium tributa, ac prędà Imperat. conſeruata, *Macrob. Saturnal. lib. 1. c. 8.* Et *Xiphilinus*, Fiſcum,

4 appellat theſauros Regij Cubiculi, de *Nerone* loquens: *Ille quidem theſauros Regij Cubiculi exhauſit, & vectigalia non ſolita exegit*; Et inde quoq; ortam eſſe Camerę denominationem ſcribit *Garon. cit. c. 1. n. 15.* & de hoc nomine Cameræ mentio fit in *Conſtit. quiſquis de Burgenſibus.* Et *Gloſ. in Conſt. Regni in proœm. col. fin.* dicit, quod Camera, Fiſcus, & Aerarium ſunt quaſi ſynonima, *Reg. Galeota reſp. fiſc. 1. num. 11.* & noſter *Author* in præcedenti *§. num. 37.* à quo exarauit *Topius par. 1. de Orig. Tribunal. Neap. lib. 4. c. 1. n. 10.* & in Pedemõte dicitur Camera Ducalis, *Theſaur. deciſ. 213. n. 1. & 4.* Romæ verò dicitur Tribunal Cameræ Apoſtolicæ, *Octauius Veſtius in lib. 2. iudicior. Rom. Aulæ cap. 1.* quem refert *Taſſon de anteſ. verſ. 3. obſeru. 3. num. 156.* & in Hiſpania *Amaya in cit. loco nu. 21. Boler. de decoct. deb. fiſc. tit. 2. q. 2. num. 21. & ſeq.* & de Camera Imperiali *Gayll. lib. 1. obſ. 20.*

5 Diciturque etiam Camera, locus, vbi ſcripturæ fiſcales, & patrimoniales Imperij conſeruantur, vt tradit *Guid. Pap. quæſt. 453.* vbi de Camera Apoſtolica memor eſt, quam dicit in Francia, & Delphinatu vocari Cameram Computorum, ibiq; *Matth. in add.* ſubdit, quod rerum fiſcalium, & priuatarum Principis iura, Cameram ratiociniorum ſibi vendicare, in ſingulis Regni Galliæ Prouincijs, & precipuè Pariſienſi; quem recenſet *Reg.*

Ga-

Galeota dict. reſponſ. 1. num. 15. necnon *de Leonardis in praxi official. pag. 8.*

6 Et in Iure feudorum de feudo Cameræ, vel de Cauena fit mentio, vt Camera conditorium theſaurorum; Cauena autem aridorum, & liquidorum, frumẽti ſcilicet, olei, & ſimilium, poſt alios *cit. Galeot. ibid. à n. 5.* & ex *R. de Curte in par. 1. diuerſ. feud. cap. 9. ex num. 37.* vbi exemplificat in feudis, & introitibus, qui conceduntur ſupèr gabellis, & functionibus fiſcalibus, quæ ſunt de Camera, ideſt Patrimonio Principis, & poſt *Nos de feud. rubr. 10. viſion. 28. fol. 131. & 132.* memorat *Carol. Rota in annot. ad R. Rou. lib. 1. conſ. vlt. n. 1.* & inde ortum eſſe, vt Camerarius, vulgò *Camerlingus*, dicatur, qui tenet pecuniam Regis in Camera; Et in Regno tàm in terris Domanij, quam in Baronalibus eſſe, qui exigunt introitus Domini in pecunia, ſiuè in fructibus, ſcribit idem *Reg. Galeot. d. reſp. 1. num. 7. & 8.* Et *de authoritate Camerarij Theatini* opuſculum edidit *Hieronymus Nicolinus*.

7 Et licet Camera ſignificet locum, vbi Regis theſauri conſeruantur, rectè tamen nomen hoc ad Tribunal reperitur extenſum, cum procuretur vectigalium omnium, & reddituum Regis, & Regni conſeruatio, & augmentum, vt rectè aduertunt *Mutius Surg. in annot. ad Fratr. de Neap. Illuſt. fol. 376. Conſ. de Georgio repet. feud. p. 1. c. 41. n. 2.* &, vt mediantibus Theſaurarijs, Perceptoribus, alijſque Miniſtris ſubordinatis exigantur, & deferantur in Arcas deſignatas, præuijs litteris ſignificatorialibus pro exigẽdo, & certiorãdo Theſaurario Generali, vt recipiat diligentem ab ipſis rationem, præſentatione rationum ſtatutis temporibus, & Cedulis vtriuſque Arcæ tam theſaurariæ, quàm militaris; vt notat *R. Galeota d. reſp. fiſc. 1. num. 13.*

8 Sed vnde vltrà nomen *Cameræ* fuerit adiunctum nomen *Summariæ*, quot capita, tot ſententiæ; Etenim *Lucas* noſter *de Penna in l. ſi quando 3. C. de bon. vacant. lib. 10. col. 2. in ver. Rationales* dixit, quod Præſidentes Summariæ dicuntur, quaſi *Summæ Rationis*, vel Summaria quaſi *Summa rea*, vel quia ipſi ream exhibent rationem, cumque ſequitur *Frecc. de ſubfeud. lib. 1. ſub tit. de Offic. Magn. Camerar. n. 4.* Vel quia eſt *Summa Hera*, ideſt Domina rerum fiſcalium, aut quia agit *Summa æra*, ideſt Summas pecuniarum, ſecundùm *M. Ant. Surgent. in lib. 1. de Neap. illuſtr. lib. 1. cap. 26. n. 24. circa fin.* quem ſequitur *Taſſon. dict. verſ. 3. obſer. 3. num. 137.*

9 Verùm de *Freccia* valdè miratur noſter *Auth. hic n. 3. & n. 4.* dum ait, quod ipſe hæc indagando cogitauit, fortè hoc nomen *Summariæ* ſumptum fuiſſe ex *l. fin. C. ſi propt. publ. penſit. l. 8. C. vbi cauſa fiſcal.* iuncta inſcriptione *l. Dominicis 7. eod.*, quæ ad *Bulephorum Rationalem Summæ rei* dirigitur, *D. Didac. de Boler. de decoct. deb. fiſc. tit. 2. q. 2. n. 11.* & ità *Cameram Summæ rei* paſſim appellat *Horat. Montan. in tract. de Regal. & controu.*

10 Sed omnes eſſe allucinationes, proſequitur idem noſter *Author hic num. 7.* quem referunt, & ſequuntur *Reg. Galeota d. reſp. fiſc. 1. nu. 28. Nicol. Top. d. lib. 4. cap. 3. n. 1. & 2. Conſ. Petra ſuper Rit. M. C. 1. n. 19.* Et licet *R. Galeota ibid. n. 29. & 30.* dicat, quod defendi poſſit *Lucas de Penna*, cum alluſio vocabuli quouis modo rei attingens admitti poſſit, ex *Euerard. in Topic. legal. in loco ab Ethimologia*, attamen idem *n. 33.* concludit cum *Authore* noſtro, ex textu Priuilegij Sereniſs. Alphonſi I. vbi in ampliatione huius Magni Tribunalis, clarè id explicatur, cum ſtatutum aſſerat, quod rationes ipſæ in Camera per Præſidentes, & Rationales ibidem ordinatos Summariè viderentur, quæ deindè finalitèr per Magiſtros Rationales terminarentur; Verum Ladislai Regis tempore introduci cępiſſe, vt rationes ipſæ in Camera per Præſidentes, & Rationales eiuſdem, nõ modò Summariè viderentur, ſed diſcuterentur,

&

& inde aſſumerentur dubia, & finalitèr terminarentur cum quietantijs, ſeù declaratorijs; Vnde Officiales Cameræ vtriuſque Officij prærogatiua gaudere ſtatuit, vt in *d. Priuilegio Regis Alphoſi I.* tranſcriptum per *Authorem* noſtrum *hìc num. 6.* & *Top. par. 1. fol. 259.* & hanc denominationē *Summaria* alibi etiam ſequitur *cit. Surgens d. lib. 1. cap. 7. num. 2.*

11 Et ex alijs etiam ſcripturis colligi poteſt, vbi dicitur, quod ponant computum de exactis, tam Summariè in Camera, quàm deindè finalitèr coram Magiſtris Rationalibus Magnæ Curiæ, & alibi vocatur *Summaria Audientia Rationū*, & *Regale Auditorium Rationum*, vt tradit noſter *Author hìc à n. 8. ad 13.* quem de verbo ad verbum ſequitur *Topius d. cap. 3. à n. 4. ad 7.* & obſeruat *Præſ. Petrus Maſturtius in notis ad Rit. R.C. rub. 36. in editis*, ibi: *Et nota hìc, quod Tribunal Summariæ dicebatur Auditorium Rationum, poſteà fuit vocatum Summaria audientia rationum, & poſtmodùm ſemper fuit dictum Camera Summariæ.*

12 Poteſt itidem R. Cameræ Tribunal vocari *Sacrum*, vt ex notabili dicto *Io: Vinc. de Anna in cap. 1. de Vaſſall. decrepit. ætat. n. 217.* firmant *Conſ. Prat. pract. obſ. 50. n. 22. Conſ. Petr. ſuper rit. M.C. 51. n. 9. & 250. n. 8. Conſ. Altimar. de nullit. rub. 5. q. 39. n. 28.* nec immeritò, dum Præſidentes Sacri Ærarij appellantur *in l. 4. C. de Aduoc. Fiſci, Frecc. d. loc. num. 4. Author in ſeq. §. 29. num. 2.* & inde Sacratiſsimum Ærarium *in l. 2. C. de quadr. præſcript. §. fin. Inſt. de vſucap.* & Sacrum, apud *Symmach. lib. 1. ep. 54. & lib. 4. ep. 37. & lib. 10. ep. 26.* vel quia pecuniæ dicebantur ſacræ, & publicæ, vt *in tit. D. & C. ad l. Iul. peculat.* vel quia in templis cuſtodiebantur, vt notat *Lipſius ad Tacit. lib. 1. Annal.* Sed non eſt de hoc dubitandum, ob quatuor monumenta relata per *Top. de Orig. Trib. p. 3. f. 241. & 242. à n. 1. ad 4.* vbi vocatur *Sacra Reg. Sūmaria, Camera Sacræ Maieſtatis Regiæ, Sacrū Auditorium &c.*

13 Et Tribunal Eminentiſsimum, ad curam rerum Patrimonialium, populorum cuſtodiam, & protectionem deputatum, vocat *R. de Ponte de poteſt. Proreg. tit. de Regal. impoſ. §. 8. nu. 57.* Et Magnum, ac Supremum Tribunal, ab Inuictiſs. Imp. Carolo V. *in prag. 5. & 13. de Offic. Proc. Cæſ.* ibique præſidere viros ſcientia, integritate, & maxima rerum experientia præditos, ait Ser. Rex Ferdinandus in *prag. 37. eod.* & teſtantur etiam *R. de Marin. ad Reuert. dec. 7. n. 2. R. Galeot. reſp. fiſc. 1. n. 1. & 62. Conſ. Prat. d. obſ. 50. n. 2. Ep. de Afflicto controu. cap. 6. num. 11. Præſ. de Ganauerro dec. 30. n. 1. & 5.* & Magnam Cameram Summariæ vocat *Afflict. deciſ. 265. num. 110.*

14 Ex quibus etiam conſtat, hoc Tribunal Cameræ ab eiuſdē initio diuiſum, & ſeparatum fuiſse à Magiſtris Rationalibus, nec ab ipſis dependens, vt in §. antecedenti; Et Magiſtrorum Rationalium Tribunal, olim regebatur in Caſtro Oui, quod antiquitùs, Caſtrum Sancti Saluatoris ad Mare dicebatur, vt tradit noſter *Author hìc n. 7. & 14.* quem ſequuntur *Top. d. lib. 4. cap. 3. n. 3. 4. & 8. et Conſ. de Roſa lect. feud. 4. n. 49. et 50.*

15 Iuxtà nonnullorum placitum, ab Imp. *Federico II.* fundatum, & ab *Alphonſo I.* auctum, & reformatum fuit anno 1444. in Magno Caſtro Capuano collocatum, & deinde in alijs locis, ac iterum anno 1540. in Caſtro prædicto ſub Inuictiſs. Imp. *Carolo V.* & ex hoc loco in Principis Salerni Ferdinandi Sanſeuerini Palatium, anno 1554. translatum (vbi nunc auguſtiſsimum Templum Domus Profeſſæ PP. Societatis Ieſu conſpicitur) Deniq; ob ipſius Principis perduellionem, ad idem Caſtrum anno 1580. teſte *Topio d. lib. 4. c. 3. n. 11. 13. & 14.* cuius meminit *Conſ. Petra ſupèr Rit. M.C. 1. num. 19.*

16 Fuit tandèm hoc R. C. Tribunal in duabus Aulis diuiſum, vt maiori facilitate Præſidentes in ipſis diſtincti, negotiorum expeditioni operam na-

nauarent, iuxtà ordinem immortalis memoriæ Philippi II. Regis in *prag. 68. de Offic. Proc. Cæſ.* Vniri tamen, vel diuidi arbitrio Locumtenẽtis poſſunt, *d. prag. 68.* §. 12. & *prag. 69. eod. tit.*; Et in reformatione Tribunalis Regiæ Cameræ facta anno 1634. in *prag. 75.* §. 91. *d. tit.* mandatur, quod ſecunda Aula adſit quotidiè cũ Præſidentibus laicis, interueniente Procuratore Fiſci, cum vno ex Togatis Præſ. ac tertia Aula formari poteſt à Protege, conſulto Locumtenente, negotiorum multiplicitate expoſtulante, vt *ibid. in* §. 51. vbi *in marg.* notatur, quod hodiè eſt erecta ad arbitrium Locumtenentis.

17 Adſunt in hoc Tribunali Locumtenens Magni Camerarij, qui eſt caput, itemque octo Præſidentes Doctores togati, qui pro duabus partibus ſunt Regnicolæ, cæteri ad Regis beneplacitum, ex *pragm. 1. de officior. prouiſ.*

18 Sũt alij Præſidẽtes militares (quos laicos, vulgò *idiotas*, ſeù breuioris togæ, vulgaritèr, *di cappa corta* appellamus) eaſdem præeminentias habent, quas togati, excepta togæ dignitate, & vbi agitur de articulo iuris, ſuffragium præſtare nequeunt; ſed tantùm in negotijs rationum, & adminiſtrationis Regij Patrimonij, & huiuſmodi declaratio Locumtenenti committitur, ex Regijs literis anni 1658. *in prag. 77. de Offic. Proc. Cæſ.* vbi derogatur alteri *prag. 58. eod. tit.* in qua id fuerat ſuſpenſum ad inſtãtiam Prędentiũ militarium anno 1562. & quidem cum maximo litigantium periculo, vt in illis rebus iudicet, in quibus expertus quis non eſt, vt monet *Conſ. Staib. reſol. 194. à n. 105. ad ad* 110.

19 At magis Suæ Maieſtatis intereſſet, ac bono Iuſtitiæ regimini, negotiorũq; faciliori expeditioni conueniret, vt in locum dictorum Præſidentium *idiotarum*, deputarentur Præſidẽtes Doctores, vt aliàs circà annum 1561. conſuluit *Dom. Reg. Salernitanus*; & ſic alia fieret Aula pro maiori Regij Patrimonij tuitione, ac pauperum Vniuerſitatum cauſis; intereſt enim fiſci, ijs patentèr aſſiſtere, dùm pro earum bonis, & poſſeſsionibus fiſcalia munera quotidiè ſubeunt, & publicis neceſsitatibus, ſicut quotidiana experientia comprobat, promptitudine deuotæ exhibitionis aſsiſtunt, vt prudentèr inquit Ser. Rex Robertus in *cap. Regni omnis prædatio* 267. ſecundum ordinem *De Nigris*.

20 Ad quid verò aliud Præſidentes *idiotæ* deſeruiunt, quàm ibi tantùm adeſse? cum in Supremo Regiæ Cameræ Tribunali grauiſsima plerumq; tractentur negotia, tum proptèr articulorum qualitatem, tùm etiam ob rerum æſtimationem, in quibus nequeunt ſuffragium dare, ex quo de iuris articulis agitur: vnde ſumma ſcientia, integritate, & rerum maxima experientia prediti eſse debent illius Senatus Præſidentes, vt meritò ſic eos appellat *Ser. Rex Ferdinãdus in pragm. 37. de Offic. Proc. Cæſ.* Quoad rationum liquidationem, ipſi non vident, neque ſummant, aut referunt computa, cum hoc totum fiat per Ra-

21 tionales, qui in relationibus computorum, & in dubia rationum diſcuſſione ſimùl cum Præſidentibus votãt, ex *pragm. 7.* §. 4. *de Offic. Proc. Cæſ.* ac notat *R. Galeota reſp. fiſc. 2. n. 2.* non tamèn ſimplicitèr tanquàm Iudices, ſed vt experti, & periti in ratione cõputorum, remittendo iuris articulos Præſidentibus Iuris peritis, vt docet *cit. R. Galeot. lib. 2. controu. 12. n. 1. & 10.* Imò cognoſcere qualitatem, ac ſufficientiam cautelarum, ac dubia reſoluere, perfectiùs per Doctores, quàm per imperitos adimpletur.

22 Et licet antiqua ſit huiuſmodi militarium Præſidentium inſtitutio; ea tamen erat, vt ex Rationalibus duo Præſidentes eligerentur; quorum aliquot enumerat *Top. d. lib. 4. c. 2. n. 11.* Quod ſi ſeruaretur, duo quoq; emanarent in euidentem Regij Aerarij vtilitatem, primum, quia eſsent viri

de

de Regijs iuribus benè inſtructi, & ex inueterata praxi valdè periti; alterum, quia omnes Rationales, ex hac præmij ſpe, ſuum munus diligentèr, & accuratè exercerent. Idque pro recta tāti Tribunalis inſtitutione ſcriptum ſit, cum alioquin hodierni Præſidentes non togati, dignisſimi ſint, & maiores mercedes promereantur.

23 Similitèr adſunt Aduocatus Fiſci togatus, & Procurator fiſci, Notator, ſeù Secretarius, & Rationales, alijque Magiſtri actorum, Actuarij, ac Scribæ, vt etiam teſtantur *Taſson. de antef. t. verſ. 3. obſ. 3. Tribun. 1. à num. 140. R. Tapia lib. 2. iur. Regni rub. 6. fol. 175. n. 12. & 13. Top. & R. Galeot. vbi ſup.* De quorum Rationalium, Secretarij, ac Procuratoris Fiſcalis officio, nonnulla tangit, R. *Galeota lib. 2. con-*

24 *trou. 11. & 12.* Sed *cit. Taſson. n. 141.* aduertit, vtiliùs eſse Regi duos habere fiſci patronos, pro maiori tuitione eius Patrimonij ob magnam negotiorum molem, quæ diuidi poſsent inter eos, proùt inter Præſidentes negotia Prouinciarum diuiduntur; & ità nulla confuſio oriretur; Laborioſiſſimum namq; Regij Patrimonij Patroni munus, verbis, vix exprimi poteſt, illiuſq; adminiſtrationis amplitudinem, ac laborum compendium narrant R. *Capyc. Galeota in d. reſp. fiſc. 1. n. 59.* & *Reg. Io. Camill. Cacacius in alleg. 85. à n. 22. ad 32.* apud *Reg. de Marin. lib. 3. diuerſ.* Et nupèr per S. Cath. Maieſt. creatus eſt alter Fiſci patronus militaris in eadem Regia Camera integerrimus *Dom. Carolus Mirella Marchio Cariſi.*

25 Et licet Fiſci aduocatus, non habeat iuriſdictionem, ſed tantùm iura proponat, dicitur tamen ſpectabilis, alijſque prærogatiuis fruitur, vt in *reſponſo Dom. Præſ. D. Didaci Moles* per Nos typis edito *in par. 1. §. 3. q. 7. à nu. 96.* & *cit. R. Cacac. in d. alleg. 85.* habetq;

26 poteſtatem carcerandi Actuarios, & Scribas Reg. Cam. quando ei iuſtum videbitur, vt in *Arreſt. 370.* apud Reg. *Reg. de Marinis.* Et ſententia lata, ipſo abſente, velut nulla reſcinditur, *Vrſill. ad Afflict. deciſ. 4. n. 2. & 3. R. Galeota d. controu. 11. num. 29.* & declarat *P. Afflict. in add. ad ſuas controu. fol. 490. à num. 60.*

27 Hę. Regia Camera Summarię, ſub ſe habet alia Tribunalia inferiora, nempè Scribæ Rationis, Theſaurarij Regni Generalis, Dohanæ Magnæ huius Ciuitatis, omniumque Dohanarum, & Fundicorum Regni, atque Arrendamentorum, Regiæ Siclæ monetarum, ponderum, & menſurarum, Monterij Maioris, Portulani Neapolis, omniumq; Portulanorum Regni, Viceſecretorū, Capitaneorum Graſſiæ, paſſuum Cuſtodum, Conſulatuum Artis Serici, ac Lanificij, Perceptorum Regiorum, Theſaurariorum, Magiſtrorum Cameræ, Regij Armamentarij, ſeù Arſenalis, Equitatus Regalis; Ex quo Tribunali conſuetū quoque eſt, poſt quindecim ſingulos annos exire Numeratores pro vniuerſi Regni fumantium deſcriptione, teſte *Topio de Orig. Tribun. par. 1. lib. 4. cap. 4. n. 2. & 3.*

28 Et cauſæ, quæ principaliter in eadem Regia Camera agitandæ ſunt, conſiſtunt in Regalibus, in omnibus rationibus Officialium pecuniariorum, in extractionibus Regni, in negotijs Regię Dohanæ Menę pecudum Apuliæ, in conſultationibus rerum Regij Patrimonij, ac ſeruitiorum particularium, in delictis Officialium, eidem ſubiectorum, & conductorum Arrēdamentorum, in reuelationibus theſaurorum, immunitatibus, bonatenentijs, cataſtis, paſsibus, pontibus, ac ſcaphis, dominijs, executione cauſarum ibi deciſarum inter partes, in omnibus denique vbi fiſcus eſt actor, vel reus, ſiuè author laudatus; aut ſi in cauſis inter partes vertentibus, adeſset aliquod fiſci intereſse præciſum, & apparens; cuius declaratio ſit petēte fiſci Patrono, ſummariè per Reg. Coll. Conſ. vt in *prag. 61. & 62. de Offic. Proc. Cæſ. Conſ. Altimar. de nullitat. rubr. 9. q. 24. à n. 21.*

29 Itemque in cauſis inueſtiturarum feudalium, eſt competēs Iudex, adeòque

que vbi de qualitate feudi, ſucceſsione, adohis, ac releuijs agitur, vt in *pragm.* 13. §. *e perche, cit. tit. R. Rouit. conſ.* 9. *num.* 1. vbi poſt alios *Conſ. Altimar. in obſ. num.* 9. *lib.* 1. *Reg. Capyc. latro dec.* 186. *R. de Marin. reſol.* 146. *n.* 5. *&* 6. *lib.* 1. Et *Nos* obſeruauimus in *Fori feudalis Epitome, aſſertion.* 4. *nu.* 14. *per tot.* & in alijs ſimilibus negotijs, de quibus per *Authorem* noſtrum in his *deciſ. Reg. Cam.* vt ſubdit *Carol. Rota in annot. ad Reg. Rouit. conſ.* 5. *n.* 4. *in fin. lib.* 1.

30 Et quia vt plurimum rei, ad protrahendas lites, procurant remiſsiones cauſarum ad R. Cameram, in qua non ità facilè cauſæ poſſunt terminari, ob negotiorum Regij Patrimonij multitudinem, *Reg. Capyc. latro d. deciſ.* 186. *n.* 11. Ideò dubium, an Fiſcus ha-
31 beat tale intereſse conſiderabile, & præſentaneum, vt Fiſco inſtante ſit cauſa remittenda ad R. Cam. iudicandum eſt in Reg. Collaterali Conſilio; idem *Reg. Capyc. Latr. n.* 5. *&* 6. *R. Sanfel. dec.* 291. *n.* 39. R. *Rouit. dec.* 74. *n.* 5. & patet ex *d. prag.* 13. *& prag.* 62. §. 3. *eod.* vbi hæc prouiſio illi reſeruatur.

32 Et licet R. C. non poſsit cognoſcere de cauſis inter priuatas perſonas, ſecùs ſi Fiſcus habeat intereſſe, vt poſt *Capyc.* docet *Præſ. de Franch. deciſ.* 117. *in fin.* vel ſi vni ex litigantibus ſuccedat; nam tunc cauſa ad forum fiſci cum toto proceſsu eſt remittenda, *Scialoya de for. compet. cap.* 28. *num.* 24. R. *Capyc. latro deciſ.* 175. *num.* 24. ex *l. ſi conſtante* §. *fin. D. ſol. matr.*, vbi *num.* 25. limitat in ſecunda inſtantia; Concluſio verò prædicta patet ex *Pragmat.* 37. *de Offic. Sac. Reg. Conſ.* ibi: *Rurſùsque cauſæ inter priuatos, Fiſcumque noſtro in Conſilio, ſiuè alijs in Tribunalibus, Curijsuè pendentes eandē ad Camerā originalibus ſuis cū proceſſibus deuolutas haberi mādamus &c.*

33 Non tamen Fiſcus, qui eſt creditor alicuius ex litigātibus, poteſt petere remiſsionem cauſæ ſui debitoris, ſed tantùm aſsiſtere, vt pluries deciſum referunt, poſt alios *Conſ. Rocc. lib.* 1. *reſp.* 55. *num.* 10. *&* 11. *Carol. Rota ad Rouit. conſ.* 31. *num.* 3. *lib.* 2. Abhorret enim ſub prætextu debiti procurationem contrà priuatos fiſcum præſtare, *l. abhorret* 3. vbi *Cuiac. C. ne Fiſc. vel Reſp.* Poſse tamen fiſci ceſsionarium cōuenire nomen ceſsum in R. Camera, proùt fideiubentem pro aliquo apud Fiſcum, ſi cogatur ad ſoluendum, fundat R. *de Marin. lib.* 1. *reſol.* 146. quem ſequitur *Nouar. in comm. ad prag.* 62. *de Offic. Proc. Cæſ.*

34 Et licet de iure per officium Procuratoris Cæſaris, debitores debitoris fiſci compellantur in ſubſidium ſoluere Fiſco debitum; Id tamen procedit, quando debitor debitoris fiſci fatetur debitū, quod eſt liquidum, vt in *l. ſi debitum*, 3. *C. quando fiſc. vel Reſp. debitores ſui debitoris conuenire poſſit, vel debeat*; proùt intelligunt *Peregrin. de iure fiſci lib.* 6. *tit.* 7. *n.* 28. *Alfar. de offic. fiſcal. gl.* 6. *priu.* 4. *Olea de ceſs. iur. tit.* 4. *q.* 4. *num.* 45. R. *Rou. in d. prag.* 62. *ſub num.* 2. *de offic. Proc. Cæſ.* & latè fundat *Conſ. Staib. reſol.* 194. *à n.* 24. *ad ſeqq.* nō poſse ſcilicet aliter conueniri in Regia Camera.

35 Quæ iuriſdictio Reg. Cameræ, nequaquàm cumulatiuè, ſed priuatiuè quoad alios quoſcunq; Iudices impertita intelligitur, vt potiſsimum firmarunt R. *Reuert. deciſ.* 7. R. *Galeot. d. reſp. fiſc.* 1. *à n.* 103. *ad ſeq.* R. *Sanfel. deciſ.* 291. R. *de Philipp. differt. fiſc.* 20. *à n.* 35. & alij, quos nouiſsimè congeſsit *Piſanus in addit. ad Goffred. de Gaeta in rit.* R. C. 1. *à num.* 103. Et ſic cognoſcit ſuos Officiales, etiam extrà officium delinquentes, poſt alios R. *Rouit. deciſ.* 74. *Parthen. Petagna in alleg.* 100. *in* 3. *tom. diu.* R. *de Marin.* R. *Capyc. latro deciſ.* 198. R. *Galeot. d. loc. à n.* 98. R. *de Philipp. vbi ſup. à n.* 48. *ad* 59. Et de Conductoribus Arrendamentorū, agunt R. *Galeot. d. loc. n.* 136. R. *Tap. lib.* 3. *iur. Regni tit. de offic. Proc. Cæſ. fol.* 203. *lit. T. Mucci ad Sanfel. dec.* 1. *num.* 40.

36 Adeoùt, nec perſona priuilegiata electionē fori habeat ad variandā R.

Cam. poſt alios *Conſ. Altimar. de nullit. rubr. 9. d.q. 24. n. 13. Præſ. de Ganauerr. deciſ.* R.C. 56.

37 Neque iſti Officiales poſsunt iuriſdictionem prorogare, eorumque foro renunciare, R. *Capyc. latro d. dec. 198. n. 17. lib. 2.* R. *de Philip. d. differt. 20. num. 36.* (quidquid in contrarium ſcripſerit *Caſar. peregr. quæſt. 22. §. 2. & q. 23.*

38 Idq; procedit etiam, ſi adſit Regia delegatio alicui Tribunali facta, niſi expreſsè priuilegio fiſcali derogatum fuerit, ex *pragm.* 12. *de offic. proc. Cæſ.* & ità docet *Goffred. de Gaeta ſuper rit.* R. *Cam. rubr. 2. à n. 288. ad 290.* & confirmatur ex *Præſ. de Ganauerr. d. dec. 56. num. 56.* docente nec per conſuetudinem, Principe inconſulto, derogari poſse huic priuilegio cognoſcendi ſubditos: conferuntq; tradita per *P. Afflict controu. 6. per tot.* vbi ex *prag.* ac Regijs lite-

39 ris, fundat, quod cauſæ, in quibus R. fiſci adeſt intereſſe, non poſsint in R. Collaterali Conſilio agitari, niſi de negotio gubernium, ac regimen tangente tractetur, vel eius dependentia, aut dubiæ *pragmaticæ* interpretatio id ſuaderet; Imò per nouiſsimas *Reg. literas* expeditas præcedenti anno 1691. iuſsum eſt, vt R. Col. Conſ. nō ſe intromittat in cauſis R. Fiſci, aut inter partes, ac Vniuerſitates vertentibus; Et quando ſolet R. Coll. Conſ. ordinare relationem fieri S.E. per R. Cam. tūc R. Cam. accedit ad Coll. Conſ. tanquàm magis dignum, ſed ſententia nomine Regiæ Cameræ Summariæ, accedente voto Spect. Regētium promulgatur, eiuſq; reclamatio pertinet ad Reg. Cam. vt fundat *cit. Præſ. de Ganauerro dec. 30. per tot.*

40 Prætereà ipſum Supremum Tribunal R. C. ad inſtar Præfecti Prætorio, cognoſcit reclamationem ſententiarum ab ipſo latarum, nec per iſtam reclamationem executio impeditur, R. *Reuerter. deciſ. 141. & 178. Præſ. de Franch. deciſ. 601. num. 8. & deciſ. 714. num. 7.* & exploſo *Marino Freccia* fundat R. *Galeot. d. reſp. fiſc. 1.* ex *n. 40.* & poſt alios *Conſ. Pratus d. obſ. 50. num. 12. & 13. R. de Marin. ad R. Reuerter. dec. 7. n. 1. & 2. R. de Philipp. differt. fiſc. 3. nu. 6. Conſ. Petra ad rit. M.C. 57. n. 8. & rit. 250. num. 7. Præſ. D. Gregorius de Ganauerro in deciſ. Supr. Trib. Præfecti Prætorio R. Cam. Neap. deciſ. 30. n. 3.*

41 Seruatur tamen in eadem R. Cam. ſtylus, vt ſi in deciſionibus cauſarum paritas votorum contingat, ſententia pro reo publicetur, iuxtà *l. inter pares D. de re iudic. & c. fin. de ſent. & re iudic.* etiam ſi quatuor eſſent votantes, non obſtante, quod in S.C. debent eſse tria vota conformia, ex quo duo Præſidentes faciunt Reg. Cameram, & ſic duo ſufficiunt vota, vt iudicatum fuit die 12. Oct. 1602. in *Arreſt. 549.* apud *R. de Marin.* quidquid oſcitantèr dicat *Præſ. de Gana-*

42 *uerro deciſ. 7.* Non enim dantur alij adiuncti, proùt ſeruatur in S. C. ſed profertur pro reo, etiam ſi adfuiſſent adiuncti Conſiliarij S.R.C. cum attendatur ſtylus Tribunalis, proùt è contrario, ſi dentur adiuncti Præſidentes in S. C. vel accedant ad votandum in Coll. Conſ., ſequuta paritate, dantur alij adiuncti, vt teſtantur *Præſ. de Franch. deciſ. 252.* & poſt alios *Conſil. Altimar. in obſ. ad R. Rou. conſ. 7. n. 10. & 11. lib. 1.*

43 Ratio verò diuerſitatis inter S. C. & R. Cam. tradita à *Reg. Galeot. lib. 2. contr. 58. n. 8.* & à *Reg. Rou. in prag. 1. de cauſ. decid. nu. 3. & in conſ. 74. n. 2. lib. 1.* eſt, quia Regij Conſiliarij ſunt Iudices Delegati, in quibus recurritur ad Superiorem, vt in *d. c. fin.* & Præſidētes R. Cam. ſunt ordinarij, in quibus ſeruatur regula iuris in *d. l. inter pares*; At illa meritò diſplicet *Conſ. Altim. in obſer. ad cit. conſ. 7. n. 7.* quem ſequitur *Reg. de Viloſa in diſſert. 3. n. 47.* poſt *tract. de fugitiu.* quia Regij Conſiliarij etiam ſunt ordinarij, prout Iudices M.C. & tamen in paritate dantur adiuncti; Vnde verā

ra-

rationem eſſe tradunt, ex *Surgente*, *de Ponte*, alijſq; quia in cauſis vertentibus in R. Camera, intereſſe regularitèr eſt Regij Fiſci, contrà quem in dubijs quæſtionibus iudicandum, ex *l. non puto*, *D. de iur. Fiſci*; & fauorabiliores ſunt cauſę reorum, quàm actorum, *l. fauorabiliores* 168. *D. de reg. iur. l. Arrianus* 46. *D. de act. & oblig.*

44 Quæ diſpoſitio *l. inter pares* procedit, etiam quando fiſcus eſt reus, vt pro illo ſentẽtia proferatur, ſecundũ *R. Rouit. conſ.* 102. *n.* 18. *lib.* 2. vbi ait, quod in Reg. Cam. non ſeruatur *text. in d. l. non puto*; quem ſequitur *Conſ. Altimar. de nullitat. rubr.* 9. *q.* 51. *n.* 8. & ità ſeruatum refert *Præſ. de Ganauerro in deciſ. R. C.* 3. *n.* 25. *& deciſ.* 4.

45 *n.* 119. Imò quando lis eſt inter partes, abſq; Fiſci intereſſe, non ſeruatur *d. l. inter pares*, ſed vel abſentis Præſidentis interuentu terminatur, vel aliquis ex Regijs Conſiliarijs iuſſu Proregis adiungitur, ſi credimus *M. Ant. Surg. in Neap. illuſt. c.* 25. *num.* 28.

46 Quod raró accidit, nam & ſi partes incompetentiam Regiæ Cameræ nõ allegent, ex officio decernitur, quod partes adeant Sac. Conſilium, ex *eod. Reg. ac Reg. Cam. Locumtenente D. Raph de Viloſa in d. differt.* 3. *num* 48. prout ex officio S. R. C. cauſam notoriam fiſci, ad R. Cam. remittit, teſte *S. C. Præſ. Vinc. de Franch. deciſ.* 132. aliàs proceſſus, ac ſententiæ nullius roboris eſſent, ex *Pragm.* 37. *de offic. S. R. C.*

47 Dubiũ hinc pullulat, an in R. Cam. ſeruetur ad vnguem diſpoſitio *d. l. inter pares*, an verò ſolùm vltima pars illius legis, vt non attendatur priuilegium cauſæ, vel perſonæ, ſed tantũmodò proferatur pro Reo ſententia, etiam quod fiſcus ſit reus? Et quidem *R. de Ponte in dec.* 31. *num.* 7. teſtatur in R. C. ſeruari *text. in l. inter pares*, & habere notabiles limitationes, de quibus ibi per *Zaſ.* nedùm in perſonis priuilegiatis, ſed etiã in cauſis fauorabilibus, quales ſunt illę libertatis in *d. l. inter pares*, *cum concord.* ac teſtamenti in *l. ſi pars* 10. *Dig. de inoff. teſtam.* & in *d. c. fin.* ibi: *tenet pro reo*, *non pro actore ſententia*, *niſi in cauſa fauorabili*, *puta matrimonio*, *libertate*, *dote*, *ſeù teſtamento*; cum in his idẽ ſit, ꝙ pro Reo decidere, vt notauit *Cuiac. lib.* 12. *obſ. c.* 16. & in alijs ſimilibus, quæ habent eandem rationem fauoris, ſecundùm *Gonzalez in d. c. fin. ver. teſtamento*, *cit. Viloſa ibid. n.* 39. *&* 40. *Conſ. Altimar. d. q.* 51. *à n.* 9. & videtur annuere *R. Reuerter. deciſ.* 155. *circà med.* vbi refert, quod ſequuta paritate, prodijt ſententia pro *Io. Franc. Balduino*, qui erat poſſeſſor, & habebat titulũ ex teſtamento, attenta diſpoſitione *text. in d. c. fin.*

48 Sed an hoc procedat in Fiſco actore, tanquàm priuilegiato, maior eſt difficultas; & negatiuè ſcripſit *R. de Ponte d. dec.* 31. *n.* 8. ex peculiari diſpoſitione *d. l. non puto*. Sed contrariũ ſtrenuè pro Fiſco tutatur *Dom. Reg. D. Carolus Calà in ſuis allegat.* quas recenſet in *alijs allegat. n.* 76. per Nos hìc inferiùs inſertis, eaſq; legere poteris, apud *D. Hieronymum Calà* eius fratrem, *Diani Ducem*, doctrina, ac moribus ornatiſſimum Patricium, in ſuo celebri *tract. de reſtit. in integr. q.* 30. *à n.* 12. *ad* 14. vbi contrà *Turamin. in libro ſing. ad cit. l. non puto*, probat Fiſci cauſam fauorabilẽ eſſe; Cui tamen opinioni obſtat, quod ſi illa eſset vera, nunquàm ſentẽtia in Reg. Camera pro reo publicaretur, cum ſempèr Fiſcus eſſet priuilegiatus, eiuſq; cauſa fauorabilis, pro qua in paritate votorum ſententia publicaretur; Indubiè tamen procedere illã dicimus, quãdo prò Fiſco actore cõcurreret aliqua ex cauſis fauorabilibus, quæ communitèr, vt ſuprà à iure conſiderantur, prout nouiſſimè examinatum fuit in cauſa *Arrendamenti grani vnius cum dimidio pro rotulo*, vt notauimus *ſuprà par.* 2. §. 13. *n.* 56.

49 Præterea hoc Regiæ Cameræ Tribunal, licet ſupremum, non tamen habet aliquam iuriſdictionẽ in Tri-

bunal Magnæ Cur. Vicariæ, vel Tribunal Curię Magni Admirati, ideòq; ſi quid ad hæc prętendit, procedere debet per viã literarũ hortatorialiũ, iuxtà *deciſ.* 13. *R. de Ponte*, quæ eſt eadem de verbo ad verbum cum *deciſ.* 73. *Conſ. Gizzarelli*, & notant *R. Sanfelic. in diſcurſu* poſt *dec.* 290. *n.* 29. & *deciſ.* 291. *Reg. Capyc. latro dec.* 198. *n.* 12. Et poſſe Curialem Reg. Camerę, trahere reum de foro Admiratiæ, habetur apud *Afflict. deciſ.* 56. Cætera verò Tribunalia Artis Serici, Lanæ, & ſimilium petunt remiſſiones, non hortando, ſed ſupplicando, teſte *cit. R. Sanfel. d. dec.* 290. *n.* 30.

50 Sed an poſſit mittere ad Sacrum Reg. Conſilium literas hortatoriales pro remiſſione cauſæ eius Officialiũ? Dubium pariunt exempla adducta per *R. Rouit. deciſ.* 74. *ſub n.* 7. vt officiales deberent petere remiſſionẽ in S.C. & ſic *R. Sanfel. in praxi ſect.* 17. refert, quod cum R. Cam. Præſidens *Io. Baptiſta Piſanellus*, in Collat. Conſilio petijſſet remiſſionem ad Reg. Cam. fuit deciſum quod comparere debuiſſet in S.C. ibiq; remiſſionem petere; Quod tamen euenit, quia in S.C. erat lis inter creditores, ibique cæptum iudicium, & ne continentia cauſæ diuideretur, vt tradit *R. Capyc. latro d. deciſ.* 198. *in fine.*

51 Verùm *Reg. Conſ. Hiacynthus Cangianus* in quadam *allegatiuncula* trãſcripta per *Mucci in dilucid. ad Sanfel. deciſ.* 70. *nu.* 9. rectè ſcripſit, quod hoc videri non debet nouum, quia Regia Camera non eſt Tribunal ſubordinatum S.C. ſed illi coæquale, eiuſq; officiales nullum alium Iudicem habere poſſunt, quàm Reg. Cameram, & quidquid ſit, quoad ipſos priuatos officiales, inter Tribunalia ipſa, propter eorum eminentiam, nõ cadit comparitio, quæ importat ſubiectionem legalem, ſed tantùm exhortatio, ſeù literæ hortatoriales, per verbum, *hortamur*, quod eſt per preces, & rationes obtinere.

52 Et ſubdit, id confirmari ex *Arreſt.* 458. apud *Reg. de Marin.* vbi anno 1587. die 5. Maij, fuit per Reg. Cam. ordinatum, quod viſis literis hortatorialibus ad S.C. miſsis anno 1500. dictæ literæ concipiantur, per verbũ, *placeat*: Quod ſanè verbum, boni vi-

53 ri arbitrium denotat, *Barboſa dict.* 220. *Menoch. de arbitr. Iud. quæſt.* 8. *à n.* 7. *Capon. diſcept. for.* 368. *num.* 14. *lib.* 5. Placere namq; ſignificat, ex diuerſis rationibus, & motiuis, quæ honeſtati, vtilitati publicæ, iuri, & ęquitati conſentanea ſunt, elicere, prout accipitur in *l.* 2. *de orig. iur.* §. *ſed & quod*, *Inſt. de iur. nat.* notat *Caluin. in Lexic. Iur.*, & in ſententijs vſos fuiſse hoc verbo Romanos, oſtendit *Briſſon. de formulis lib.* 2. *fol.* 169. & 170. Et reſpectu S. R. C. quia Principis perſonam repræſentat, arbitrium regulatum, ſeù diſcretum eſſe debere, inquit *Taſſon. de anteſ. verſ.* 12. *obſer.* 2. *n.* 20.

54 Imò anno 1445. per Reg. Cam. expeditæ fuere literæ hortatoriales directæ R. Conſil. ac R. Cancellariam Regenti *Dom. Valentino Clauerio*, per verba, *requirimus*, & *hortamur*, & cauſam *remittere placeat*, & *velitis*, vt legitur apud *Top. in par.* 3. *de orig. Trib. fol.* 253.

55 Et Reg. Camera ſolita eſt ſcribere Sac. Conſ. videlicet: *Ferdinandus* &c. *Sacro Conſilio ſalutem* &c. *requirimus*, & *hortamur*, *quatenùs* &c. declarando, quod S. C. non ſe intromittat in cauſis Magiſtrorum Portulanorum, die 21. Aug. 1516. *in comm.* 28. *fol.* 17. teſte *Præſ. Petro Maſturtio in repertorio m.* 5. *lit. C. pag.* 180. *à ter.*

56 Itemq; ſcripſit Conſiliarijs, quando Dohanerius Salis fuit citatus in S.C. nempè: *Magn. Viris Regijs Conſiliarijs in S. R. C. deputatis*, *tanquàm fratribus cariſs. ſalutem*, &c. *requirimus*, & *hortamur* &c. *minimè ad aliquem actum procedere*, *imò acta facta remittere ad Reg. Cameram* &c. die 12. Maij 1498. *in Reg. comm.* 44. *fol.* 70. apud *cit. Maſturt. fol.* 155. & 181. *àt.*

57 Et Conſiliario reſidenti in Prouincia

cia Hydrũtina, ità ſcripſit: *Magn. Vir: Vi dicemo, & officij authoritate, qua fungimur, vi eſortamo, che vi piaccia, quando accaderà alcuna differenza trà lo. . . . e lo Maſtro Portolano, di volerli intendere, con pigliare l'informatione, e mandarla in Camera*, ex literis Reg. Cameræ ſub die 17. Sept. 1483. *in Reg. liter. par. 27. fol. 208. Maſturt. ibid. fol. 180. àt.*

58 Proùt & Straticoto Meſsanæ, videlicet à ter. *Illuſtriſs. Straticò, & armorum Capitaneo Ciuitatis Meſſanæ.* Intùs verò: *Illuſtriſsime, & Magnif. vir, tanquàm frater cariſsime: Per tanto vi piaccia far pagare, in Reg. literar. par. 13. fol. 151. anni* 1515.

59 Senatori Romano, ità: *Mag. Militi fideli Regio amico, & conſocio noſtro cariſsimo, ſalutem* &c. *Per tenor della preſente vi ricercamo, & incaricamo, in Reg. liter. clauſ. Cur. 6. fol. 41. A. 1473.*

60 Rationali ſiſtenti in Prouincia: *Egregiè vir fidelis Regie conſocie, & amice noſter cariſsime, In Cur. 6. fol. 30. A. 1467.*

61 Ill. Principi Salerni: *tanquàm fratri cariſsimo: Vi dicemo, & eſortamo, in Reg. liter. part. 35. fol. 34. A. 1521.*

62 Ill. Duciſsæ Barij, videlicet: *Illuſtriſsima Signora Ducheſſa; per tanto la notificamo à V S. Ill. e quella eſortamo, li piaccia ordinare, e prouedere* &c. *Maſturt. d. loc.*

63 Ill. Principi Capuæ, *Ill. Princeps Regie nepos, & Locumtenens generalis. Vi pregamo, che parendoui eſpedire, come à voi pare*, ex literis R. Cam. 25. Sept. 1482. *in par. 25. fol. 76.*

64 Sereniſs. Regina: ſcribebat anno 1498. Regiæ Cameræ, *Mag. Viri Regij Conſiliarij fideles noſtri dilecti* &c. *Per tanto vi pregamo, vogliate* &c. ſubſcriptio verò: *La triſta Regina, in pàr. 6. fol. 135.*

65 Sacrum Regium Conſilium tamen præcedit in ſeſsionibus Reg. Cameræ Tribunal, vt poſt alios teſtatur *Conſ. Franc. Rocc. de offic. rubr. 5.* §. 2. vbi in §. 3. de præcedentia inter S.C. Præſidem, ac R.C. Locumtenentem, & in §. 4. inter Regios Conſiliarios, & Præſidentes R.Cam. & adeundus *Reg. Rouit. conſ.* 102. *lib.* 2. ibique *Conſ. Altimar. in obſ.* Et cum iterùm hoc diſſidiũ fuerit exortum, pro R. Conſiliarijs ſcripſit Doctiſs. *R. Ant. Mirobællus*, tũc Conſil. cuius allegationem imprimendam curauit *Conſ. Altimar.* poſt *deciſ. Reg. Rouit. fol.* 57. Præſidentium verò partes defendit *Reg. D. Carolus Calà* tunc Præſ., cuius Reſponſum edidit *Nicol. Top. in p. 3. de orig. Tribun. fol.* 429. Et pro S. R. Conſil. in poſseſsorio iudicatum fuiſse, teſtantur *Caſar. peregr. quæſt. 12. num. 3. & 4. & Conſ. Petra ſuper rit. 1. num.* 21.

66 De præcedentia verò Fiſci patroni, ac Rationalium cum Iudicibus M.C. Vicariæ, latè egimus *in par. 1. in annot. ad* §. *3. q. 7. à num. 96.* Et de præcedentia Secretarij, & Procuratoris fiſcalis R. Cam. contrà Rationales, ſcripſit *R. Galeota lib. 2. controu.* 11. *&* 12. vbi *in fine*, reſolutum fuiſse refert anno 1633. quod pro conciliatione alternatim præferrentur, cum vtriq; eſsent neceſſarij, & pars integrans Tribunalis.

67 Deniquè ſciendum eſt, quod anno 1584. per Reg. Cameram prouiſum fuit, quod Generalis Regni Theſaurarius, lecto priùs priuilegio, hoc Tribunal ingrederetur, ac ſederet poſt Præſidentem Decanum, citrà præiudicium cuiuslibet, tàm in petitorio, quàm in poſſeſſorio, *vt in Arreſt.* 344. Sed anno 1670. pro Decani, ac omnium Præſidentium præeminentia calamum arripuit, *Dominus Reg. D. Carolus Calà*; Pro Theſaurario autem ſcripſit *Conſil. Franc. Maria Pratus*, ſub anonymo romano perſonatus: Quorum doctiſsimas *allegationes* ad literariæ Reipublicæ bonum, typis edendas exiſtimauimus.

De

De Regiæ Cameræ, eiuſque Decani præeminentia, cum Regio generali Regni Theſaurario.

CONCLVSIONVM SYLLABVS.

I. QVæſtores in Republica Romana fuiſſe Candidatos, Criminum, & Ærarij, & horum vltimum genus infimum, nobilibus, & plebeis commune, quibus Theſaurarij ſucceſſerunt, nullum habens in vrbe imperium, nec iuriſdictionem, non faſcium honorem, neque lictores. In Regno Neapolis nobiles, & illuſtres exercuiſſe Quæſturam Aerarij, eadem verò conditione, & forma, vt Regiæ Cameræ ſubſint, eiuſque mandatis obnoxij ſint, & computorum rationem reddant. Cameræ verò Tribunal magnum, Sacrum, Supremum, & Præfecti Prætorio vices gerens, & eiuſdem Præſidentes ſucceſſiſſe Magiſtris Rationalibus, quorum erat Princeps officium in Regno, eorumq; multos a latere, ſiuè ſecretiores Conſiliarios antiquis temporibus inſimul extitiſſe, ex num. 1. ad 25.

II. Theſaurarios generales in Reg. Camera ſecundum locum quandoque obtinuiſſe, magis ex propria perſona, quam munere, & ex titulari dignitate, vel Conſilij Collateralis. Maiorem dignitatem habenti dari ſecundum locum in Collegio poſt Rectorem, non eſſe admittendum, vbi non maioritas, ſed antiquitas miniſterij attenditur; & Epiſcopum in Eccleſia, in qua eſt Canonicus, ſedere tanquam Canonicum, intelligi de loco receptionis, non de ſecundo. Archipresbyterum maiorem in ordine poſtponi Archidiacono maiorem in adminiſtratione, quæ habeat iuriſdictionem. Maioritatem ordinis, & iuriſdictionis præponi adminiſtrationi temporalium. Theſaurariam communi iure attento non eſſe dignitatem, ſed officium. Dignitatem verò ab officio ſeparatam, & extrinſecam, non eſſe conſiderabilem in materia prælationis, ex n. 26. ad 46.

III. In Collegijs inter æquales iuriſdictione, ſiue adminiſtratione non attendi maioritatem gradus, ſed antiquitatem miniſterij, excepto Conſilio Collaterali ſtatus, & belli. Conſilij verò integri Collateralis cõſtitui tres claſſes, & in vnaquaque prioritatem, non maioritatem, exceptis pariter magnatibus ſeptem Regni officia exercentibus. Inter habentes adminiſtrationem præferri habentes maiorem, vel nobiliorem, vtpotè cum iuriſdictione coniunctam, ex num. 47. ad 61.

IV. Theſaurarium generalem debere ſedere in Regia Camera poſt omnes DD. Præſidentes eius Iudices ſuperiores, & ſupremos; & moribus Regni noſtri, & aliorum non habere Theſaurarium iuriſdictionem, non votum, neq; cognitionem aliquam, ſed eſſe ſimplicem miniſtrum pecuniarum, merumque executorem inſtructionum, quas Reg. Camera ei præſcribit, & hanc ſolam regio præeſſe patrimonio, dempta perſona Theſaurarij, qui officialium numero non comprehenditur, ex n. 62. ad 72.

V. Marci Antonij Surgentis teſtimonium de interuentu, & voto Theſaurarij generalis in Regia Camera, & Collaterali Conſilio multiplici errore conuinci, vel eſſe admittendum in Theſaurario, qui erit inſimul particulari priuilegio Collateralis Cõſiliarius, prout erat ſuo tempore, vel in terminis antiquarum inſtructionum, quæ in voluminen pragmaticarum inſertæ ſunt, ſed de natura officij non eſſe de Collaterali Conſilio, ex n. 73. ad 89.

VI. Inſtructiones, & formulam officij Theſaurarij generalis fuiſſe omninò antiquatas, ſed primas, nec etiam votum Theſaurarij præſcripſiſſe, ſed interuentum in locationibus regiarum gabellarum, cuius muneri erat iniunctum eas fieri curare, & fideiuſſiones recipere, quæ nouis ordinibus, & contrario vſu abrogata ſunt, ex n. 90. ad 98.

VII. Admitti in Collaterale Cõſilium Theſaurarios generales regio iuſſu prohibitum eſſe: Inferiorem verò non poſſe edicere, ſtatuere, nec operari contra legem ſuperioris, etiam quod habeat poteſtatem condendi legem. Contra regium ordinem poſſeſſionem dici nullam, attentatam, improbam, & reuocandam, ex errore, aut regij ordinis notitia non habita, & non eſſe manutenibilem poſſeſſionem ſedendi, quæ non habet certam ſedem. In incorporalibus patientiam aduerſariorum requiri, contradictione diſſolui poſſeſſionem, ſed nec patientiam in ordine Collegiorum ſeruando, qui ad publicum ſtatum ſpectat, quicquam iuris in alium transferre, ex n. 99. ad 109.

VIII. Collegium vti corpus dici in dignitate conſtitutum: Abbatem præferri Canonicis Eccleſiæ Cathedralis, non tamen collegialiter vnitis, nec pariter in eo actu Vicarium præferri Archidiacono, ſiuè Decano, ſed ei cum Capitulo poſtponi, ne membra ſeparentur à capite. Decanatum eſſe dignitatem, imo maiorem in Collegio, &

ad

ad Decanum principaliorem curam, & adminiſtrationem ſpectare, honorabiliorem partem illius eſſe, & in primo, & ſuperiori loco ſtare debere, omneſque præcedere. In Regia Camera intereſſe Pro Magno Camerario, abſente, vel impedito D. Locumtenente, & eſſe Tribunalis caput, & habere iuriſdictionem diſcontinuam, ſed perpetuã, ex num. 10. ad 120.

IX. Decanum Regiæ Cameræ eſſe in poſſeſſione præcedendi Theſaurarium, tàm in Regia Camera, quàm in Collaterali Conſilio, & hunc non debere turbare ordinem collegialiter ei debitum. Pro manutentione poſſeſſionis in materia præcedentiarum dari interdicta poſſeſſoria, & poteſtatem reſiſtend. de facto: & Regiæ Cameræ Tribunal dici tàm in proprio loco, quàm in Collaterali Conſilio, & vtrobique decreta publicari nomine illius, ex n. 121. ad 128.

X. Barones omnes Regni titulatos eſſe Cõſiliarios à latere ſine exercitio, & adminiſtratione, ſed Decanis Regiæ Cameræ, & Sacri Conſilij titulo inſignitis adminiſtrationem quandoque fuiſſe conceſſam particulari priuilegio; eoque carentibus, dùm accederent ad Collaterale Conſilium, fuiſſe etiam permiſſum ſedere in ſella, & declaratum eis deberi hanc prærogatiuam, etiam ſi Decani titulati tantùm ſint, & multò magis ſi Præſidum vices gerant; & de eorum dignitate, & veteranorum priuilegijs remiſſiuè, ex n. 129. ad finem.

1 EXactis Regibus, Conſules, Dictatores, & reliqui Magiſtratus in Republica Romana conſtituti ſunt, & *cum ærarium populi auctius eſſe cæpiſſet*, inquit Pomponius *in l. 2. §. exactis, verſ. deinde, ff. de origine iuris, vt eſſent qui illi præeſſent, electi ſunt Quæſtores, dicti ab eo, quod inquirendæ, & conſeruandæ pecuniæ cauſa creati erant*; & Tacitus apud Englebermeũ in tractatu de quæſtorijs magiſtratibus *lib. 2. col. 4.* Quæſtores olim creatos fuiſſe ait, *cum ſtipendiaria iam eſſet Italia*, hoc eſt tributaria, & in ſeruitute, vt explicat Roſinus *antiq. Rom. lib. 10. c. 22. col. vlt.* & habetur ex *Liuio hiſt. decad. 5. lib. 2.* Et quamuis antiquiorem originem Quæſtoribus alij tribuant, ex *l. 1. ff. de officio Quæſtoris*, quippè à Conditore Vrbis Romulo, deinde Numa Pompilio, & Tullo Hoſtilio, de quo *Plinius lib. 33. cap. 2. Franciſcus Othomanus lib. 1. antiq. Roman. verbo, Quæſtores Ærarij, fol. mihi 270.* attamen id exploratum eſt, quod cùm plebs à patribus ſeceſſiſſet, plebeios etiam eligere magiſtratus oportebat, & Quæſtores primùm fuiſſe conſtitutos à plebe, mox à patribus populi ſuffragio, duos primùm,

2 deindè quatuor, & ex his eos, qui vrbanis negocijs, & ærario præeſſent, alios, qui conſulibus ad belli miniſteria præſto forent, *Liuius lib. 7. Plutarc. probl. 43. Barnab. Briſſonius lib. 1. antiq. cap. 17. Roſinus antiq. Rom. lib. 7. cap. 22.* & ex noſtris tradit Alexander ab Alexandro *dierum genialium lib. 2. cap. 2. in princip.* quo loci alios ex antiquioribus congerit Andreas Tiraquellus *in annotationibus, & Othomanus loco citato, Petr. Gregor. p. 1. ſyntag. lib. 3. cap. 2. circa finem.*

Republica verò in Monarchiam verſa, Quæſturæ munus diuerſimodè acceptum eſt, & ærarij cura fuit non in eo ſolo magiſtratu,

3 nec eodem diſcreta nomine, nam, vt Tacitus ſcribit *lib. 13. annalium, Princeps curam tabularum publicarum à Quæſtoribus ad Præfectos tranſtulit: Variè habita, ac ſæpè immutata eius rei forma, nam Auguſtus permiſit Senatui deligere Prætores, Claudius Quæſtores rurſum impoſuit, atque reſtituit, Nero tranſtulit iterum ad Præfectos*, quod Iuſtus Lipſius in commentarijs ad Tacitum *in dicto loco* pluribus exornat, & comprobat, & exinde comparaticius ſtatus quæſturæ fuit, & venalis redditus eſt, de quo grauiter queritur Tacitus *lib. 11. annalium*, quem refert Leuinus Torrenſius *in Caij Suetonij Claudium cap. 24. col. 2. lit. B. & Engleberm. dicto loco col. 4.*

Veterum verò ærarij Quæſtorum, alij Vrbani, alij Prouinciales. Vrbani nullo imperio

4 fungebantur, quippè qui nec vocationem, nec præhentionem haberent, nec ſella curuli, vt plerique Magiſtratus, neq; lictoribus, aut viatoribus inſignes forent, & apud Prætorem poſſent à priuato in ius vocari, negocioſa tamen, & plena ſollicitudinis adminiſtratio fuit, nam & ærarij, & vectigalium Populi Romæ curam geſſere, tum ſi quid pecuniarum publicè, vel priuatim erogari, vel in ærarium condi deberet, Quæſtorum curæ demandabatur, de quibus vrbanis Quæſtoribus Cicero ad Atticum *lib. 2. epiſt. 6. in fine, Liuius decade 1. lib. 7. & decad. 5. lib. 2. Valerius Maximus lib. 2. cap. 3. & Aſconius Pedianus in Verrem. act. 3. Roſinus lib. 7. cap. 22. in fine, Alexander d. cap. 2. genialium*, & quod imperium aliquod in muneris adminiſtratione non haberent, tradit expreſſè Varro apud Aulum Gellium *lib. 13. cap. 13. Suetonius in Cæſare, & Franciſcus Othomanus dicto lib. 1. verbo Quæſtores Prouinciales.*

Quod idem legimus de Quæſtore, qui cũ Præſido

ſide in Prouinciam mittebatur, nam *ſeparatam fuiſſe Quæſtoris, ac Præſidis poteſtatem tunc cognoſceretur*, inquit Sigonius de antiquo iure Prouinciarum *lib.2. cap.3. nu.20. Cùm Præſidem priuatas, ac publicas controuerſias, quæ aut à iure ciuili, aut à legibus proficiſcerentur diiudicaſſe, Quæſtorem verò propria adminiſtratione pecuniam, prædamque publicam curaſſe, ac tabulas publicas confeciſſe*; quod verum eſt, niſi Quæſtores Prouincias
5 decreto Senatus ſortiti fuiſſent, quibus poteſtas, & imperium commiſſum videretur, quam differentiam tradit Alexander *loco citato, Roſinus d.lib.7.cap.45.lit.F.Carolus Sigonius de antiquo iure Prouinciar. lib.2.ex cap. 3. vſq; ad 9. & alij relati per Tiraquel. de iure primog quæſt.17. num.45.* ad quod referendum eſt id, quod Sabellicus in paraphraſi ad Suetonium in Caio Iulio Cæſare, *fol. mihi 993.* annotatum reliquit, quod Senatores equites Romani, & Tribuni ærarij ſimul iudicarunt, vtpotè ex poteſtate à Senatu tributa, quam poteſtatem nullo modo agnoſcimus in Vrbanis, quibus ſola ad-
6 miniſtratio, ſiuè ærarij cura commiſſa erat, non mandatum imperium, non iuriſdicendi poteſtas, non faſcium honor, neque lictores, vt diximus, & meminit etiam *Petr.Gregor.ſyntagm.p.3.lib.47.cap 32.n.16. & Sigon.loc.cit.*

Et ſic vides Quæſtorum ærarij authoritatem
7 in Vrbe nullam antiquitus fuiſſe, ſed eos Præfecto Prætorio fuiſſe omninò obnoxios, quod probatur eleganter *in l. quiſquis, C.de Epiſcopis, & Clericis*, in qua primipilares, ſiuè quæſtores Præfecti Prętorio pręceptis in perpetuum eſſe ſubiectos oportebat, & refert Pancirolus *in vtramque notitiam dignitatum cap.21.* His Quæſtoribus
8 ærarij Romani Theſaurarios ſucceſſiſſe conſtat, vt memorat Chriſtophorus Beſoldus *de ærario publico cap.7. in princ.* Præfecti verò Prætorio vices habere Reg.Cameram iure cõmuni, & patrio non ambigimus, *nam Claudius à Senatu impetrauit, vt quæ ſui procuratores ſtatuiſſent, eam vim haberent, quam*
9 *ſua edicta*, eorumq; munus eſt, rationes omnium redditũum, quicumque ad Cæſarem pertinent, diligenter procurare, atque tueri, vt *in l.vnic.ff.de offic proc.Cæſar.* quod multis relatis exornat, & comprobat *Larrea alleg.52 n.10. ad 13.* & Regni noſtri pragmaticis *ſub eodem titulo congeſtis* confirma-
10 tur, in quibus pariter Theſaurarij generalis munus deſignatus eſt quæſtoris ærarij nomine, eiq; præſcribuntur inſtructiones, & forma ſub titulo de officio quæſtoris.

Et quamuis alij munia Quæſtoris, Tribuni, & Præfecti ærario confundant, alij diſtinguãt, & Quæſtores prædictos plerique Cameræ
11 Senatoribus aſſimilent, Præfectos Præſidentibus, ſiuè magnis noſtris Camerarijs, non tamen admittendum eſt ab his, qui politiores literas agnoſcunt, & antiqui iuris notitiam habẽt, benè tamen admitto, quod Præfecti a prætura, Prætores a Quæſtoribus gradum agnoſcebant, cùm horum primus fuerit magiſtratum capeſſentibus, & ætatis quandoque robur deerat, vt inſinuat Tacitus *d.lib.13.* & ibi Lipſius *fol.150.* hinc
12 Præfecti authoritas Quæſtoris munus lõgè anteceſſerat, vtpotè magiſtratus ſuperioris, qui Cameræ Præſidentibus benè cõparatur, quod probat expreſsè Iureconſultus *in l.Senatus, §.quod ſi tribus, ff.de iure fiſci, in l.Adrianus, ff. eodem, & in l. cum quidam*, ibi, *cauſam enim ad Præfectos Ærarij miſit, ff.de his, quæ vt indignis*, horum autem Præ-
13 fectorum Ærarij officium laborioſiſſimum & maximum appellat Plinius in panegirico, & ad conſulatum ineundum rite proximum, *Liuius decad.4.lib.2.eadem decad.lib.7. & decad.3. lib.9.hiſtor.* & habet Lipſius *in comment.ad Tacit.d.loco, fol mihi 150.* & de eorum inſigni præheminentia, & dignitate, in qua ſemper viri excellentiores præpoſiti fuere, latè agit videndus Larrea *alleg.52.ex num.10. & Dominus Regens Galeota reſponſ. 1. fiſcal.* Moribus autem quorundam Regnorum inductum eſt, vt aliter hi magi-
14 ſtratus deſignentur, quam proprietas muneris, & nominis inſinuat, vt de Alemania Volfangus Lazius arbitratur, *comment. Reipub. Rom.lib.2.cap 14. col 6* & de varietate Quæſtorum in Regno Franciæ tractat *Englebermeus loco cit. col 7. poſt Gugliel. de Bened.in c. Raynutius, verbo, & vxorem, dec.2. num.217. Boer.de auth. mag.Conſilij d nu.120. & Caſſan.in catalogo gloriæ mundi, par.6 conſid.18 cum tribus ſequentib Fauſtus in conſilijs pro Ærario claſſe 14. conſ. 72.73. & 74.* & Mediolani Quæſtores appellant Magiſtratus illos, qui ratiocinijs præſunt, & vectigalium Principis curam habent, & Ærarij, vt notum eſt, & ſcribit *Menoch.conſ.902. num.6.*

In iure noſtro triplex eſt Quæſtorum genus,
15 ex gloſſa *in l.vnica. ff de offic. Quæſtor.* nam alii ſunt Candidati, cuius muneris pręconia legimus apud Sueton. in Auguſto *cap.6.* & Lampridium in Alexandro, & elegantem formulam ponit Caſſiodorus *lib 6 formul. 5. & lib.1.epiſt.12.lib.5.epiſt.4.& lib.6.epiſt. 5.* & ſcribit Iureconſultus *in l. præcipimus, Cod. de appellationibus, Volfangus Lazius comm. lib.2.cap.14. Tiraquell.in Alex.lib.2. cap.2. & lib.3.cap.3.genial.Beroald.in Suetonij Neronem Claud. Cæſar. cap.15. in fine,*

Ama-

Amaya ad tit. C. de Decurion. lib. 10. cap. 3. n. 1. & hos benè ęquiparat D. Regentibus
16 Regiam Cancellariam Neapolis Panciro- lus *in comm. in notitiam vtriuſque Imper. cap. 71. col. 1. in fin.* Alij criminibus inquirendis, & puniendis pręfecti, & indè Queſtores dicti, quaſi inquiſitores, vt legitur in dicta gloſſ, & in Authentico de Quęſtore, *col. 1. & 2.* & alij à genere inquirendi pecuniam publicam, quos dicimus Theſaurarios, &
17 hoc fuiſſe vltimum, ſiuè infimum Quęſtorum genus, dicit Gloſa *in d. l. vnica in princ. & verb plebeios, & ibi DD. Ant. Auguſtin. lib. 2. c. 1. Caſsaneus d. p. 6. conſid. 17. col. 4. verſ. nunc ergo, Tiraquell. de iure primog. q. 17. n 47. D. R. de Tapia in rubr. de offic. Quæſtoris, n. 1. & 7. Narbon. de ætate an 27. q. 1. n. 2.*

Cùm itaque Theſaurarius Regni generalis, qui Quæſtoris munere fūgitur, & hoc nomine in Regiis pragmaticis propriè deſignatur, Regięq; Cameræ ſubeſt, coram Præſidentibus iuret de benè, & fideliter exercēdo munere, & ab his, & reddendi fidei ſuæ rationem, & computum quolibet ſemeſtri, reique gerendæ recipiat inſtructiones, & formam, quibus ipſe ſubſcribit, promittens eas ſeruaturum, ſponſione iureiurando firmata flexis genibus coram eiſdem, qui in eo quod contraierit, ius dicunt, mulctant, puniūt, neſcio quo iure Præſidētibus ipſius in Tribunali præeſſe, eiſdemque anteire in ſeſſionibus, excepto Decano, contendat, ſpreta Imperiali Conſtitutione *in Authen-*
18 *tico de iudicibus §. ſedebant col. 6.* quod Iudex in loco ſuæ iuriſdictionis ſedere debet in cathedra præ omnibus alijs, *& in auth. vt dignitatum ordo ſeruetur*, vt qui iudicatur Iudici ſubſit, & quauis dignitate præfulget, in aliqua Secretarij parte reponendus ſit, quæ Iudicibus inferior, reliquis alijs ſuperior, & media inter vtroſque, ex *tex. in l. quoties, §. ſedendi, C. vbi Senatores, vel clariſſimi, & in Auth. vt ab Illuſtribus, §. ſancimus, Caſſan. in catal glor. mund. par. 7. conſid. 24. in princip. Præſ. de Franch. decis* 138. *num.* 5.

Non enim cōuenit, vt in ſuperiori loco iudex aſpiciat quem obnoxium ſibi, ſuæque poteſtati ſubditum agnoſcit, & qui Cameræ ſeruit pecunia comparatitio munere, ſpreta Magiſtratus dignitate ſe conſtituat digniorem, quod ego alibi præteritis annis in Regia Iuncta delegata per Suam Maieſtatem cum præcedenti Theſaurario generali latè fundaui, & allegationes typis excuſsæ vulgatæ ſunt, & decreto eiuſdem confirmatæ, ſed multorum annorum lapſu deleta geſtorum memoria; & officio Theſaurarij generalis mox venum expoſito, iterum in diſputationem venit, quod emptoris, non ambitu dicam, renouatur, ſed quia quilibet hominum cæteris præelſe
19 potius vellet, quàm ſubeſſe, vt *Imperator ait in Auth. de Monacis, §. ordo benè dicit in mundo*, at DD. ſuffragio muniri, mores referre, & pactionem obiectare paſsim auditum, quibus ſatisfacere meum eſt, qui licet Decanus ſim Regiæ Cameræ, in qua Theſaurario præſum in Magiſtratu, & ſeſsione, attamen quia Collegarum cordi eſt, & muneris adeſſe præſidio, quibus antecedere contendit, renoco faciles ad penſa manus, & in eorum præheminentia, dignitatenè tuenda ſubſiſto, tum quia nobis omnibus in Collaterali Conſilio conuenientibus, me non excepto, præiudicium etiam inferret, ſi ante Regiam Cameram ipſam poſt Collaterale Conſilium ſedendi facultatem obtineret.

Non tamen iratè agam, ſed comiter, & humanè, nec enim ſuperbiæ faſtu, aut cupiditate gloriæ de ordinis, aut ſedis prælatione contendimus, quod relinquendum illis eſt, qui glorioſè amant primos recubitus in cęnis, primas cathedras in Sinagogis, & ſalutationes in foro, qui damnantur *Matthæi cap. 5. & 23. Lucæ 11. Marci 12.* de quibus loquitur *Textus* noſter *in l. ad ſplendidioris priuilegij, C. de diuerſ. offic. lib. 12.* ſed vt pulcherrimus ille ordo, qui & in patria cœleſti mirificè conſtabilitus eſt, obſeruetur, de quo latè poſt antiquiores *Boer. loc. cit. num. 36. ſeq. Bouadiglia in polit. lib. 3. c. 2. n. 19. & Stepb. Gratian. diſcept. for. c. 845. n. 3. Pater Franc. Bordonius in theatr. præcedentiarum num. 6. tom. 4. ſuorum operum*, nam ex ordine concordia eſt, *Can. vlt. 89. diſtinct.* & perfectio rerum, *Can. nihil 7. q. 1. Bald. in l. 1. ff. de orig. iur.* & in dignitatibus, & mini-
20 ſterio ſeruandus omninò eſt, *l. honor, § generali, ff. de muner, & honor. gl. in can. pueri 1. q. 1. l. fin. & ibi Lucas de Penna C. de his qui ſponte munera ſub lib. 10. & in rub. & nigro tit. vt dignitatum ordo ſeruetur, & ibi etiam Lucas, & in l. fin. C. de primicerio, & Angel.* præter alios *conſ. 111.* latè *Chriſtophorus Beſold. in diſſert. de præcedentia cap. 3. num. 8.* Vndè fit, quod nec amico, nec fratri, aut patri conniuendum eſt in his, quæ muneri vniuſcuiuſq; debentur, nam nec noſtrum eſt, cui poſsimus derogare, nec ſucceſſoribus in adminiſtratione quidquam deroga-
21 tum eſſe, etſi velimus, intelligendum eſt, vt per *Canoniſtas in cap. conſtitutus, de elect.* & in materia docuit *Marian. Soccin. in cap. cum Eccleſia Sutrina num. 153. de cauſ. poſſeſs. & propriet.* quem cum alijs laudaui in allegationibus, quas ſcripſi ſuper præcedentia Regiæ Cameræ cum Sacro Conſi-

 lio,

lio, quas diligentiſſimus, & doctus Iureconſultus, & magni noſtri archiuij præfectus *Nicolaus Topius* inſerit *par. 3. operis de orig trib. Neap. fol. 430. num. 21.* quia publica ratio præfertur ex *l. minimè ff. de religioſis, et ſumptib. funer. l. nam quod, ff. ad Trebell.* cuius rei Principum placita, iuriſque for-
22 mam, & DD. traditiones, & præteritarum rerum exempla referunt ex *Liuio, Valer. Max., Aul. Gell., & aliis, Boer. de author. magn. Conſ. num. 110. Caſsaneus in Catalogo gloriæ mundi par. 7. conſid. 24. col. 4. Menoch. conſ. 257. num. 69. & conſ. 901. num. 36.* & latè *Bouadiglia in politica lib. 3. cap. 2. num. 15. & 16.*

Et profectò dignitatem Præſidentium Regiæ Cameræ magnam eſse nemo ambigit, vtpotè adminiſtrantium, iuſque dicentium
23 in magno, ſacro, ſupremoque Tribunali, his enim titulis inſigniri, & Regijs ſanctionibus, & DD. comuni teſtimonio relatum eſt, vt ex *pragm. 5. et 14. de off. Procur. Caſ. Freccia, Surgente, Reuerterio, Moles, et aliis* ſcribit *D. Reg. Sanfelic. dec. 291. num. 2. lib 2. Dom. meus Reg de Tapia lib. 2. Iuris Regni rub. 6. num 5. de off. Procur. Cæſar.* & cum alijs Dom. Regens, & Locumtenens eiuſdē Regiæ Cameræ, in qua digniſsime præſidet, *D. Antonius Ioannes Marchio de Centeglias*, vir vndequaque ſpectabilis, *in defenſione iuridica præcedentiæ num. 11.* habetq; omnes qualitates, quibus Supremum Conſilium dici poſsit, quas enumerat *D. Ioannes de Solorzano in memoriali, ſiuè diſcurſu præcedentiæ inter Conſilia Indiarum, et Flandriæ nu. 93.* & *Ego* latius fundaui in *dictis allegationibus* impreſsis per *Topium d. 3. par. de orig. Tribun. fol. 430. num. 9. et 10.* vt multi ex
24 ex Præſidentibus Collaterales antea fuerint, & tam Curiæ, quàm Regiæ domus Conſiliarij, eo quod Magiſtris Rationalibus ſucceſſerunt, quorum princeps erat officium in Regno, vt dicit *D. Reg. Galeota reſponſ. fiſc. 1. n. 51. et Freccia, et Surgens* antea tradidere, & alias *Ego* comprobaui, quod includere etiam munus *D. Regentium Regiæ Cancellariam in d. alleg. n. 13.* Hinc videmus, quod erecta dein Regia Camera, & huic antiquo munere translato, magnanimus ille Rex Alphonſus quampluribus Præſidētibus etiam Collateralis munus ad maioris gratiæ cumulum eodem diplomate cōceſsit, vt de Iannocto de Mannectis legenti palam eſt, apud eundem *Topium d. par. 3. fol. 262.* ibi: *Præfatum Iannoctum Conſiliarium noſtrum, ſimul, atque Præſidentem vnum Cameræ noſtræ Summariæ deligere, et aſſumere decreuimus*, & paulò poſt, *in cunctis noſtris Conſiliis tam publicis, quàm ſecretis, et verus, et certus Conſiliarius noſter intereſse etc.* quod Ferdinandus Rex etiam proſecutus eſt cum alijs regiam cōceſsionem merentibus, apud eundem *Topium fol. 507.* vbi de Serbaldino de Luſignano electo Regio Conſiliario, & Regiæ Cameræ Præſidente anno 1461. Et Cęſareæ Maieſtatis priuilegio, *ibid. fol. 351.* legitur Rodericum de Luxan fuiſse Regiæ Cameræ Præſidentem, & Conſiliarium regiæ domus Aragonum, idemq; *Topius fol. 243.* ponit antiquam, humilemq; formam, qua Regiæ Cameræ præſentare conſueuerunt Vrbani quæſtores, ſiuè generales Theſaurarij eorum adminiſtrationis com-
25 puta; & in materia honorifica præcedentiæ ſemper attenditur deriuatio, principium, & origo Tribunalis, *quę neſcit deficere*, inquit Caſsiodorus *lib. 2 for. 15. ſed conſueuit radicitus pullulare*, & in puncto tenent *Marzarius conſ. 26. num 48. et ſeqq. et Valenzuela in diſcurſu præcedentiæ num. 45.* quem cum alijs refert, & ſequitur *Solorzano in d. memoriali num 71.* & in propria ſpecie ponderat *Larrea d. alleg. 52. n. 30.*

Cum itaque Magiſtratus maiores dicantur, & præferendi ſint, qui maiorem habent
26 adminiſtrationem, & iuriſdictionem, vt authoritate *Hoſtienſis, Geminiani, et Rotæ Romanæ* reſpondit *Decius conſ. 161. in fine*, & alijs comprobauit *Natta conſ 638. num. 9.* quos refert *Menoch. d. conſ. 902. num. 61. et ſeq.* & qui *maiora obtinent auſpicia*, vt ait *Sabellicus in Suetonico cap. 40. col. 2. lit E. fol. 991.* vbi Quæſtores Ærarij magiſtratus
27 minores vocat, quos a principio iuuenes, & plebeios exercuiſse conſtat, deindè plebeios, & nobiles, vt *in d. l. vnica ff. de off Quæſtor. et in d. l. 2. de orig. iur. Tacitus lib. 13. annal. vbi Iuſtus Lipſius in comment. Titus Liuius lib. 4. hiſtor. fol. mihi 268 Boer in tract. de authoritate magni Conſilij num 9.* vbi exemplificat in Theſaurarijs generalibus Franciæ, prout etiam *Fauſtus pro Ærario claſs. 14.*
28 *conſ. 73. et 74.* perpetuò tamen iuuenum miniſterium fuiſse habitum, primamque, hoc eſt infimam in Republica adminiſtrationem, à qua prouehi ad maiores infulas Ærarij Quæſtores procurabant, *et primum gradus honoris* vocat *Cicero* relatus à *Caſsaneo in Catal glor mund. par. 4. conſid. 15. Roſin. lib. 7. antiq Rom cap. 22. Tiraq. de iure primogen q 17. n 47.* abſurdum eſt, vt inter maiores Magiſtratus, imò maioribus præeſse
29 velint, nam quod ſucceſſu temporis ſpectabilium, & illuſtrium virorum curæ fuerit demandatum Quæſtoris munus, præſertim in Regno noſtro, non ex hoc præclarius alijs eſt, quibus ſubeſse, vel patrijs legibus eſt ſancitum.

Et

Et quod in ſecundo loco quandoque ſederint in Regia Camera, magis perſonæ, quam muneri tribuendum eſt obtigiſſe, nam Theſauraria ſine adminiſtratione non eſt
30 dignitas, ſed officium, vt tradunt *Rebuffus in praxi, tit. ſingulare beneficium quotuplex n. 9. Petrus Gregorius ſyntag. lib. 15. cap. 39. Antonius Fabricius de re beneficiaria tit. de benef. cum dignitate num. 59.* & quod ſecluſa conſuetudine, de iure comuni non ſit dignitas, dicit *Caſſaneus in Catal. glor. mundi par. 4. conſid. 40. Michael Ferrus in tract. de praeced. Eccleſ. q. 49. n. 2. et Barboſa de iure Eccleſiaſtico lib. 1. cap. 27. num. 4. et ſeq.* & poſt alios *de Canonicis dignitatibus cap. 18. num. 4.*

Nam puto, quod ex Collateralis Conſilij di-
31 gnitate, quæ aliquando particulari priuilegio Theſaurarijs generalibus conceſſa eſt, vel quia titulares fuerint, Principatus nẽpè, Ducatus, vel Marchionatus titulo inſigniti, ſecundum locum quandoque obtinuerint in Regia Camera poſt Decanum ante alios Præſidentes, ex doctrina Abbatis *in cap. poſtulaſti num. 8. de conceſſione præ-*
32 *bendæ*, vbi Epiſcopo ſcholari in Gymnaſio datur ſecundus locus poſt Rectorem quem ſecuti ſunt Felinus *in Rubrica de maioritate, & obedientia, col. 2.* & poſt eos Georg. *alleg. 35. num. 9.* Regens Conſtantius *in l. 1. nu. 17. C. de Conſulibus lib. 12.* Picardus *conſ. 51. nu. 145. inter conſ. Menochij*, & idẽ Menochius *d. conſ. 902. num. 15.* vbi dicit, quod in Collegio Doctorum Mediolani Senator, qui collegiatus eſt, ſecundum locum habet poſt Rectorem in Cathedra, cum tamen reliqui ſedeant in ſubſellijs, quod Neapoli non ſeruatur, ex priuilegio Reginæ Ioannæ II.
33 de quo teſtatur Surgens *d. cap. 27. num. 26. Fab. de Anna conſ. 40. nu. 46. Dom. Reg. Conſtant. in d. l. 1. n. 19.* quamuis iuris magis cõſentaneum ſit, vt ſedens collegialiter, ſuo loco ſedere debeat, quia Epiſcopus in capitulo interueniens, in Eccleſia in qua eſt Canonicus, tanquam Canonicus, non tan-
34 quam Epiſcopus ſedet, ex *Gloſa communiter recepta in cap. d. collatione de appellat. in 6. plura cumulat Freccia de ſubfeud lib. 1. cap. incip. alia fuit quæſtio, Nauarr. conſ. 1. & 4. de maioritate, & obed. num. 4. cum alijs per eundem Menoch. de arbitrar. caſu 68. n. 23. & conſ. 51. n. 43. lib. 1. Gratian. diſcept. 111. Io. Andr. de Georg. alleg. 35. nu. 9. & Gaſpar Fabianus ſubſcribens conſ. ſequenti, n. 156. Menoch. conſ. 902. n. 72. & declarat Surgens d. cap. 27. n. 16. & Reg. Conſtant. l. 1. n. 17. C. de Conſul. lib. 12. & alios allegat Chriſtophorus Beſold. in diſſertatione de præcedentia cap. 2. n. 15. & Barboſa in collect. ad cap. d. collat. n. 4. de appell. in 6. & declarat in collect. ad Concil. Trid. ſeſſ. 25. de reform. cap. 6. n. 46.*

Hinc habemus, quod Archipresbyter, qui Archidiacono maior eſt in ordine, ex *cap. 1.*
35 *de offic. Archipresbyteri, & notat gloſ. in can. in nouo 21. diſtinct. & in §. hic autem, Auth. de ſanctiſſimis Epiſcopis, & Io. Anania in cap. ad deliberandum, de Iudæis*, Archidiacono tamen, qui maior eſt in adminiſtratione, poſtponitur *Gloſ. in cap. deliberatione de offic. legati lib. 1. verſ. pro textu, eadem gloſ. in can. perlectis 25. diſtinct.* ibi: *Archipresbyter verò ſe eſſe ſub Archidiacono, eiuſque præceptis, &c.* & probat *Tex. in cap. 1. de ætate, & qualitate, & in cap. 1. de offic. Archipreſbyt. Boerius d. loco num. 73. latè Aloyſius Riccius in praxi fori Eccleſ. tit. praxis præcedentiæ, deciſ. 555. vbi Thorus in addit.* alios refert, & ſcribit Menoch. *conſ. 51. conſ. 257. ex nu. 60. & conſ. 902. nu. 19.* qui ex Iaſone *conſ. 192. num. 2. & alijs* declarat, quando cum admi-
36 niſtratione concurrit etiam Iuriſdictio, quemadmodum de Archidiacono, dicit *Gloſ. in d. can. perlectis, verb. iurare*; nam alias maioritas ordinis, & iuriſdictionis præponitur adminiſtrationi temporalium, vt decidit Rota Romana *in nouis, tit. de elect. deciſ. 4. alias 451. quæ ſub tit. de præbendis eſt deciſ. 11. alias 173.* vbi etiam voluit, quod in Eccleſia Cathedrali, Theſauraria de iure
37 comuni non ſonat in nomen dignitatis, vt Archipresbyteratus, in cuius locum regulariter ſuccedit Decanus, idem officium exercens, vt quandoque confundantur, *Can. in cap. 50. diſtinct. notatur in cap. miniſterium de offic. Archipresbyt. gloſ. in cap. cum inter, verb. ad decanum de elect.* vel Archidiaconatus, propter iuriſdictionem, & præheminentiam quam habent, quia ſolum habentes adminiſtrationem rerum, vt Theſaurarij ſine prærogatiua, ſiue iuriſdictione, non videntur in dignitate conſtituti, ſed in officio, ſed ſi habent adminiſtrationem, & iuriſdictionem, vt Camerarius Papæ, tunc eſt dignitas, & hoc verificatur in Dominis Præſidentibus, qui vtramque habent circa idem miniſterium, & propterea ſunt in dignitate conſtituti, & Theſaurario præpoſiti, ille enim, & ſi maiorem aliàs haberet dignitatem Conſilij Collateralis, attamen
38 quia ratione officij ſubeſt Dominis Præſidentibus, eorumq; præceptis, debet prorſus in Collegio poſtponi, quia dignitas illa collateralis, vel titularis eſt extra officium, & quo ad Theſaurariam, prout eſt miniſterium Regiæ Cameræ non conſiderabilis, vt multis fundant in ſimili Menoch. *conſ. 257. num. 60.* Regens Rouitus *conſ. 84. num. 7.* & alij quos infrà referam; Et ſi quis vſus ſedendi poſt Decanum adſit, corruptela

39 potius dicenda eſt, quam vſus, & conſuetudo, ex quo iuri comuni, & honeſtati repugnat, quod dignitate minores maioribus præferantur, vt in materia prælationis contra irrationabilem conſuetudinem docuit Abbas *in conſ.21.num.4. lib.1. Felinus in rubr. de maiorit. & obedientia, Rebuffus in praxi benefic. & de Vicario Epiſcopi, num.7. & cum alijs idem Menochius d.conſ.902. n.7. Grammat.deciſ.64.n.34. Ioſeph Ludou. deciſ. 125. & 310. Sarmiento lib.7. ſelect. cap.17. Chriſtoph. Beſoldus in diſſert. de præcedentia cap.3. in princ. P. Franc. Bordonus tom.4. in theatro præcedentiarum, num.532.& 533.latè Larrea alleg.fiſcal.50.n.8.to.1. Riccius in praxi tit. praxis præcedentiæ deciſ 551. & 552.* vbi adducit declarationem Sac.Congregationis reprobantem conſuetudinem contra ius, idem *Riccius collect.1446. col 2. in fin. & col.3.* ſequitur *Michael Ferro Manriquez in tract. de præcedentia q.10. n.9. Gratian. c. 298.n.99.*

Ex quo dicendum eſt, quod non ſatis iuridicè fuit Epiſcopo Biſiniani, electo Conſiliario S. Claræ, conceſſus ſecundus locus poſt
40 Præſidem, & benè dicebat *Vincentius de Franch. dec.138.* fuiſſe contra eius opinionem, quia Rotæ Romanæ Auditores qui Epiſcopi ſunt, ſuo loco ſedent, non inſpecta dignitate Epiſcopatus, vt teſtatur *Steſanus Gratian.diſcept for. cap.845. n.44.* niſi dixeris id Conſiliarios feciſſe propter di-
41 gnitatem Eccleſiaſticam, & Sacerdotalē, qua nulla maior eſt, ad tex. *in l ſunt hæ perſonæ, ff.de religioſis, et ſumptibus funerum, Andreas de Iſernia in rub. Imperator Lotarius n.1.et 2. Surgens cap.27. n.35.* & præſertim Epiſcopatus, qui eſt culmen omnium dignitatum, *Archidiacon. in cap. licet de præbendis in 6. vbi etiam gloſa, Picardus apud Menoch.conſ.52.n.118.et 136.* & non reperitur ordo maior Epiſcopatu, vt dicit *Boerius d.tract.n.57.* vndè Papa ex ordine ſe vocat Epiſcopum, vt notatur in *probem. decret. lib.6.* quam rationem adduxiſſe poſteà reperi *P.Franciſcum Bordonum in theatr.præcedentiarum num.198.* qui etiam cum *Barboſa in collect. ad Trident. ſeſſ. 25. de reformat.cap.6. nu.46.* diſtinguit in Epiſcopo ſedente vt Canonico in capitulo, vel ſeden-
42 te in Collegio, nempè quod in capitulo, tanquam inter Eccleſiaſticos, & ſubiectos, poſſit ſecundum locum obtinere, non tamen in Collegio, in quo nullum ius habet inter collegiatos, quia tunc non ſecundum, propter ordinem epiſcopalem, ſed propriū locum, vt collegiatus iuxta tempus ſuæ receptionis, ſiuè aggregationis in Collegium obtinebit, ad quod multos etiam allegat idem *Barboſ. in tract. de Canonicis, et dignit. cap.18.n.32. cum ſeqq.*

Duplex enim eſt in dignitatibus ordo, vnus prioritatis temporis, alius maioritatis ho-
43 noris, tempus verò operatur intèr æquales, at ſi qui inæquales ſunt ratione alterius dignitatis annexæ, non attenditur prioritas temporis, ſed maioritas dignitatis, *tex. eſt in l.1.C.de Conſul.lib.12 in l.omnes, C. vt dignitatum ordo ſeruetur, in l.1. C. de Præfect. ſacrorum Cubiculariorum in fine, in l.vnicuiq; C.de proximis ſacrorum ſcriniorum, et in l.fin. C.de decurion.eod.lib.tex.cum ſua gloſ.in cap. ſtatuimus de maiorit. et obed. et in can.4. 16. diſtinct. Ioannes de Platea in d.l.1.n.12. C.de Conſul.n 12. et Iacobus Rebuffus ibidem n.2. Lucas de Penna in rubr.vt dignitatum ordo ſeruetur, Peregr.conſ.3.n.39.vol.2. Reg.de Ponte deciſ.8. in princ. Cam. de la Ratba conſ.87. nu.13. Epiſcopus Riccius in collect. dec.1446. in princ.P.Franciſcus Bordonus tom 4. tit. de præcedentia Canon.Lateran.cap.1.n.66.* quod ego multis DD. relatis exornaui in dicta allegatione, quam typis tradidit noſter eruditus Regiæ Cameræ Archiota Nicolaus Topius *d par.3. de orig. Tribunal. fol.430. et 465.n.40.* quibus nunc addo *Georg. alleg. 35.n.1. Rouit.conſ.84.à n 1.ad 11. to.1. Dom. Reg.de Ponte conſ.14 n.38. et D Ioannem de Solorzano in d memoriali præcedentiæ Conſilij Indiarum n.50.* At dignitas annexa non debet eſſe extrinſeca, ſed intrinſeca in eodem
44 genere adminiſtrationis, vt diximus, & pluribus comprobat idem *D. Regens, et Locumtenens Marchio de Centeglias in eleganti diſceptatione legali, et hiſtorica ſimiliter de præcedentia n.8. et 18.* ſiuè qualitas, quæ ratione officij dignitatem, ſiuè maioritatem præſtet, vt Platea, & Lucas locis citatis declarant, & ſequitur Anna *conſ.121. num.42.* & inde eſt quod dignitas titularis, vel Collateralis Conſilij, quæ extrinſeca
45 eſt, & à miniſterio Theſaurariæ ſeparata, non attenditur quoad prærogatiuam huius officij, ex traditis ſuperius, & per *DD. relatos per Peregr.conſ.3.n.31. vol.2. et Caleſatum de equeſtri dignitate n. 82. quos refert Chriſtophorus Beſoldus in diſſertatione de præcedentia c.2.n 15. Bordonus in tract. præcedent.n.199 Gratianus diſcept for.cap.106.in princ Rouit.d.conſ.84 nu.7. Loffredus in cap. omnes filij fol.34. ſi de feudo defuncti militis, et Fabius de Anna conſ.122.n.18.lib 2* dicentes, quod de eſſentia Conſilij non eſt neceſſaria qualitas tituli, quia eſt dignitas non pertinens ad officium, & propterea non conſiderabilis in Collegio, quia non ordinatur ad illum actum, vt dicit *Maur.*
46 *alleg.50.num.14.* quæ doctrina vera eſt, ſed

malè

malè per noſtrates applicata, & confusè tradita præſertim per Conſulentes, vt patet apud *Reg. de Ponte conſ. 14. lib. 1. Fab. de Anna conſ. 40. lib. 1. et conſ. 122. lib. 2. Georg. alleg. 35. Menoch. conſ. 51. n. 31. Peregrin. d. conſ. 3. vol. 2.* nec fælicior *Reg. Conſtantius in l. 1. ex n. 11. ad n. 24. C. de conſul. lib. 12.*

Nam illud verum eſt, & firmiter tenendum, quod in collegijs inter æquales iuriſdictio-
47 ne, ſiue adminiſtratione non attenditur maioritas, ſed antiquitas miniſterij, *l. 1. C. de Conſul. l. 2. C. de Præfect. Prætor. l. 1. Cod. de præpoſitis ſacr. cubicular. lib. 12. cum concordantibus, apud Tiraquell. de iure primogen. in præfatione num. 79. Franc. Marc. deciſ. 806. num. 1. et 8. Larrea d. deciſ. 51. num. 4. Chriſtoph. Beſoldus in diſſertatione de præcedentia cap. 3. num. 4. Maſtrill. lib. 5. de magiſtr. cap. 4. num. 9. Marcell. de Mauro alleg. 50. num. 9. Dom. Regens, et Locumtenens Marthio de Centeglias in d. defenſione iuridica de præcedentia ex nu. 11. ad 22. vbi doctiſsimis obſeruationibus illuſtrat, et declarat l. 2. vt dignitatum ordo ſeru. lib. 12. nec diſsentit D. Reg. D. Franciſcus Ortiz in diſcurſu de eadem num. 89. vbi præter alios addit Alciatum de præcedentiis num. 188. et Coſciam eodem tractatu reſp. 1. num. 55. et 56* eoque iure vtimur tam in Regia Camera, quam in Sac. Conſilio Sanctæ Claræ, & in Collaterali Conſilio Iuſtitiæ, ſiue Cancellaria inter Dominos Re-
48 gentes, inter quos nulla gradus prærogatiua ſeruata collegialiter, & ſuo ordine ſedent, quemadmodum DD. Præſidentes, & Conſiliarij, quamuis extra Conſilium eā benè vtantur, & præcedentiam habeant etiam in ingrediendo, & exeundo à Tribunali, ac etiam ratione dignitatis in omnibus actibus publicis præferantur, vt dicit *Reg. Conſtant. in d. l. 1. nu. 34. C. de Conſulibus, D. Capyc. Latro conſult. 43. num. 19. et 31. to. 1.* quod aliis relatis fundari in dicta allegatione apud *Topium num. 41.* addo *Surgentem de Neap. illuſtrata cap. 33. num. 39. et cap. 27. nu. 19. et 22. et Dom. Reg. Rouit. conſ. 84. num. 7.* Et maioritas gradus, ſiuè dignitatis ſerua-
49 tur tantùm in Conſilio Collaterali ſtatus, & belli, in quibus Conſiliarius iunior titulatus præfertur non titulato antiquiori, non habenti aliam dignitatem, & hoc ex particulari priuilegio Regis Caroli, *Reg. de Ponte conſ. 14. num. 38. Fab. de Anna d. conſ. 122. num. 31. lib. 2. Georg. d. alleg. 35.* quamuis alij dicant Regis Catholici, vt teſtatur *Surgens de Neap. illuſtr. cap. 27. nu. 19. ad 23. Rouitus conſ. 84. n. 8.* & ex antiqua conſuetudine dicit *Dom. Capyc. latro conſul. 43. nu. 27. et 27. tom. 1.* & nihilominus in Conſi-
50 lio Collaterali vnito, in quo plures claſses dignitatum fiunt, etiam prioritas, & vetuſtas attenditur functionis, ex *l. 1. ff. de albo ſcribendo, l. omnes 2. C. vt dignitatum ordo ſeruetur, et dicit Conſtantius in d. l. 1. num. 12.* exceptis magnatibus illis Collateralibus, qui ſeptem Regni officia exercent, in quibus etiam maioritas attenditur, ſiue prærogatiua dignitatis, ex *Fabio de Anna d. conſ. 122. in fine, et poſt Frecciam Rouitus conſ. 84. n. 13. Dom. Reg. de Tapia deciſ. Supremi Italiæ Senatus 22. ex n. 26. ad 33.* & poſt eos primam
51 claſsem conſtituunt Collaterales titulo decorati, vbi confuſis titulis præcedit antiquior; ſecundam Domini Regentes non titulati eodem ordine, deindè Collaterales alia dignitate titulari, vel regiæ Cancellariæ prǫſtantia non inſigniti, & ſimiliter temporis prærogatiua ſeruata, vt poſt *Surgentem Frecciam, et alios latè ſcribit Reg. de Ponte deciſ. 8. et D. Reg. Capyc. Latro conſult. 43. Conſtantius in d. l. 1. n. 12. et 33. C. de Conſulib. lib. 12. et Dom. Reg. de Tapia qui omnes caſus diſtinguit d. deciſ. 21. loco cit. Rouit. dict. conſ. 84. per totum, et Dom. Regens Locumtenens in d. diſcept. de præcedentia n. 224,* ab hoc autem Conſilio Status, ad reliqua Conſilia, & Tribunalia inferre non poſſumus, quia eſt confundere iuris, & moris regulas, quēadmodum ex ſuprà relatis apud multos obſeruare licet, nā quæ ex particulari diſpoſi-
52 tione, & priuilegio inducta ſunt, in conſequentiam non rectè trahuntur, *cap. in cauſis, de ſent. et re iudicata, notant DD. in l. iura ff. de legibus, et in l. hac conſultiſsima §. ex imperfecto C. de teſtamentis.*

Vndè quod de Epiſcopo Conſiliario dictum eſt, intellige iuxta prædicta, nempè quod præcedat, vbi ſeruatur maioritatis ratio, non autem temporis, vel quando eſset in
53 ſua Eccleſia vt Canonicus, & Epiſcopus, nam in alia Eccleſia ſecus, ſecundum *Præſidem de Franch., et addentes ad eum d. deciſ. 38.* idem dicunt Canoniſtæ, & præcipuè *Dominic. in cap. d. collatione col. vlt. n. 6. et 7. de appell. in. et ibi Philippus Francus n. 4. et alij multi apud Gratianum d. cap. 106. n. 3. et 4.* vbi dicit ſeruari conſuetudinem dictæ ma-
54 ioritatis, vel prioritatis, quod multis fundat, & comprobat *Menoch. conſ. 51. per tot. præcipuè num. 36. 49. et ſeq. et Picardus conſ. ſequenti, et num. 170. ad finem, Dom. Reg. Rouitus d. conſ. 84. num. 11. lib. 1. et conſ. 103. n. 5. lib. 2. Dom. Capyc. Latro dec. 181. num. 18. et ſeq. lib. 2. multos allegat Amaya ad titulum C. de Decurionibus lib. 10. cap. 3. nu. 40. et Larrea alleg. 52. num. 19.* Et quando dignitatis ratio attenditur, tunc ſecundus locus Epiſcopo concedi poſſet poſt Decanum, ſiuè Collegij Præſidentem, vt habetur ex *Georg. d. al-*

d.alleg.35.n.11. quæ ratio in S.C. S.Claræ non viget, vt dictum eſt, quamuis dignitas ſit á perſona inſeparabilis, & Fabius de Anna d.conſ.40.lib.1. vbi ſcripſit pro Diomede Carafa, qui erat Theſaurarius generalis, & Collateralis Conſiliarius, & præferri volebat alijs quinque nobilibus ſedilis Nidi, tanquam vnus ex eis maiorem dignitatem habens, non potuit obtinere, quod etiam refert *Dom. Reg. de Tapia d.dec. 21. num.34.* & ante eos *Surgens d.cap.27. num.26.*

Sed conſideremus perſonam Theſaurarij non vt Collateralem, ſed vt ſimplicem ærarij Quæſtorem, & in eodem ordine, & adminiſtratione Regij patrimonij cum DD. Præſidentibus, quamuis Regens de Ponte *conſ.49.n.63. to.1.* dicat, quod nec etiam
55 eſt officialis Regiæ Cameræ, ſed miniſter pecuniarius, habens ſeparatum, & diſtinctum officium, & ſine dubio attenditur maioritas illa, quæ habet qualitatem á iure magis ponderatam, hoc eſt exercitium iuriſdictionis, quam Theſaurarius non habet, nam ſicut attenditur maioritas in quantitate, multo magis attendi debet in qualitate, quæ vincit ipſam quantitatem, & in qualitate præfertur illa, quam lex habet in
56 maiori æſtimatione, quemadmodum eſt adminiſtratio cum iuriſdictione coniũcta, prout comuniter ex gloſa *in cap deliberatione, verbo electionis, de officio legati,* tenent. Hoſtienſis *in ſumma de maiorit. & obedientia, §. primo, verſ. diſpenſationis, Archidiaconus in cap.1. num.2. de conſuetudine in 6. & in can. quamquam 2.q.7. Geminianus tam in d.cap.1. quam in d.cap. quamquam, Turrecremata in can. Epiſcopos 17. diſtinct. Ioannes Andreas in cap. de multa de præbendis,* vbi etiam An-
57 tonius de Butrio, Abbas, & Cardinalis Zabarella, qui ponunt exempla pariter in Archidiacono reſpectu Archipresbyteri, & Vicarij reſpectu Archidiaconi, & ſequũtur *Iaſon. in l. de quibus, n.6. 40. & 77. ff. de legibus, Roccus de Curte in tract. de conſuetud. num.110. & Petrus de Rauenna in eod tract. ſect 6.n.42.* ſequuntur idem dicentes *Berous conſ 22.n.20 & ſeq.lib.1. Ruinus conſ.159.n. 11.lib 4 Bertrandus conſ.77.n.8.lib 2. Rebuff. in praxi beneficiorum, tit de Vicario Epiſcopi, num.7. Lancellottus Corradus in templo omnium Iudicum, lib 2. cap.6. n.14. & 15. Ant. Gabriel tit de præſumption. concluſ.1. num.37. Cardinalis Iacobatius de Concilio concluſ.1. lit. B. fol 67. Menoch. conſ 902. n.61. Gammarus, de officio legati lib.3. n.109. Staſilius in tract. de literis gratiæ, de modo, & forma impetrationis, n.14.* Et de Vicario contra Ar-
58 chidiaconum, ex quo habet maiorem adminiſtrationem cum iuriſdictione, fundat latè *Cuccus in tract. de Vicario, & latius declarat Gratian. diſcept. forenſ. cap.111. per tot. & Aloyſius Riccius in praxi, tit. praxis præcedentiæ deciſ 556 & melius collect. 1446. col. 2. Bordon. in theatr. præcedentiæ n.232.* & antea docuit idem *Abbas conſ.21. per tot.* vbi
59 ex hoc fundamento Vicarij partes contra Archidiaconum comprobauit, *& tuentur etiam Caſſaneus in catalogo gloriæ mundi p.4. conſid.44. & 46 & p.5. conſid 47. Boerius in tract. de authoritate magni Conſilij n. 227. Io: Franciſcus Ripa lib.1 reſp. cap.23. n 13. Petrus de Monte in ſua Monarchia in rubr. ordo aſſiſtentium conſilio n.2. & 3. Author Curiæ Piſanæ lib.2. c.2. & ibi Azeuedus n.19 qui refert motum proprium felicis recordationis Pij V. pro Vicario Eccleſiæ Placentinæ, & Antonius de Petris de iuriſdictione Epiſcopi c.6. nu.41.* apud quos omnes id pro certo eſt, quod in
60 eadem Eccleſia, ſiue Collegio, qui maiorem habet adminiſtrationem, regulariter præfertur, vt *per DD. relatos á Larrea d. alleg.51. n.18. & latiſſimè D. Ioannes de Solorzano in d. memoriali ſuperius citato ex n.37. Ricc. in praxi tit. praxis præcedentiæ dec 556. n. 6. Peregr. conſ.3 n.55. vol.2 Pater Franc. Bordon in theatr præced. n.37. tom 4.* & inter adminiſtrationem habentes, qui maiorem, & nobiliorem, *Marcell. de Mauro d.alleg.50. n 5. & 6.* vtputa cum iuriſdictione coniunctam, & ſic omnibus dignitatibus Eccle-
61 ſiaſticis, & adminiſtratione rerum Eccleſiaſticarum, illa quæ iuriſdictionem habet, ſemper antecellit, *can. volumus 86. diſtinct. can. diaconi 100. diſtinct. quod Geminianus, Io: Andreas Butrius, & alij ſuperius relati vnanimiter tradiderunt, & pariter Ananias in cap. ad deliberandum de Iudæis, Decius in cap. ſanè de officio legati, n.19. & in cap. cum venerabilem de except. Felinus in rubr. de maioritate, & obedientia n.1. Purpuratus in l.1. num. 23. & 181. ff. de officio eius, Aretin conſ.23. nu. 1. Rota Romana d deciſ.11. alias 173 ſub tit. de præbendis in add. & Larrea poſt multos d. alleg 52 ex num.25. Boerius deciſ.286 n.2. Sarmiento ſelectarum interpretationum. lib 7. cap.17. & Conſaluus de Villadiego in tract. de legato p.1. q.9. n.14. & ſeq.*

Cùm itaque DD. Præſidentes in eodem ordine, & collegio, & miniſterio regalis patri-
62 monij maiorem habeant adminiſtrationem, & nobiliorem, ſiuè ſuperiorem ex iuriſdictione, non tam in alios quam in eundem Theſaurarium, omnes eum antecedere omninò debent, atque præferri, vt tenet *Lanarius conſ.72. num.3.* & collegialiter conuenientibus non ſecundus, ſed vltimus locus ei tanquam Theſaurario dandus eſt, ho-

honor enim ſuperiori debetur, & in ſedis
63 prælatione conſiſtit, *cap. cum olim, de con-
ſuetud. Caſsaneus par. 7. conſid. 24. ſcripſi latè
in allegatione pro Regia Camera in principio,
relata per Topium par. 3. d fol. 430. et alijs
exornat Dom. Capyc. Latro deciſ. 181. num. 1.
lib. 2.* id autem cùm interuerti vidiſſent
DD. Præſidentes, qui ſuperiores ſunt, nil
mirum ſi proteſtationem propoſuerint,
64 quia maioris locum occupare quaſi ſacri-
legum eſt, *ſecundum Bald. conſ. 336. vol. 1. et
Angel. conſ. 111. Garſ. Tolet. ad tit. vt digni-
tatum ordo ſeruetur, n. 7.* & contra maiorem
nemo præſumat honorem, inquit Sapiens,
& qui malè ſederit, iniuriam fecit cathe-
dræ, dicit *text. in c. multi 40. diſtinct.* vndè
in locum, ex quo incidenter emerſerit, re-
uertatur, ait Imperator *in l. neminem, C. de
offic. magiſtr. offic.* quin non in priſtinum, ſed
in nouiſſimum locum poſt omnes, *tex. in
cap. præcipimus 94 diſtinct. Girardus de Pe-
tra Sancta ſing. 38 et Romanus ſing. 391.* quod
congruit doctrinæ Saluatoris noſtri, *Mat-
thæi cap. 13. et Lucę 12.* & fundat latiùs *Boe-
rius loco cit. n. 40.* qui etiam *n. 120.* dicit,
quod coram Rege Galliæ quatuor genera-
65 les Theſaurarij ſedent poſt omnes magi-
ſtros requeſtarum domus regalis, & Caſſa-
neus in catalogo gloriæ mundi, *par. 7. con-
ſid. 15.* quod hi quæſtores, ſiuè Theſaura-
rij generales in Gallia, qui alios Theſau-
rarios habent poſt ſe, omnes ſunt ſub Ca-
mera computorum, idem refert *Gugliel. de
Benedictis in cap. Raynutius, verb. et vxorem
dic. 2. n. 218.* vbi addit ſubeſſe Præſidentium
Cameræ computorum authoritati, & de-
creto, & *Petrus Gregorius syntagm. par. 1. lib.
3. cap. 2 n 14.* ſcribit *in locum Præfectorum
ærarij ſunt hodiè les generaux des fenāces, qui-
bus ſubſunt Tribuni ærarij, quos receptores ge-
nerales dicunt, et exactores, ſeù coactores par-
ticulares;* & in dicto Regno emptitias etiam
fuiſſe redditas has quæſturas conqueritur
66 Fauſtus pro Ærario *dicta claſse 14. conſ. 73.
& 74.* Quæ exempla ſi nos non fallit no-
minum, & officiorum etymologia, benè ad
rem noſtram conferunt, quamuis ex alijs
Regnis ad noſtrum in neutram partem in-
67 ferre ex his, vel alijs neceſsario non poſſu-
mus, ex *reg. l. Papinianus exuli ff. de minori-
bus cum concordantib* quin quælibet prouin-
cia ſuo ſenſu abundat, *l. labeo in princ. ff. de
ſuppellet. legat. cum concordantibus,* & conſue-
tudo in vnoquoque inſpicienda eſt, quæ in
hac materia plurimum valet, vt ſupra di-
xi, & probat cum alijs inferiùs citandis *D.
Conſ. Marcianus conſ. 28. num. 10. to. 2.* cuius
nepos Dom. Regens D. Marcellus Marcia-
nus nomen renouat, in florenti ætate do-
ctrinam æquat, & meritò dignitatem au-
get, vtpote ad Supremum Italiæ Conſilium
euectus, quod *Pontificium literati honoris
68 eſt,* vt Symmachus de Candidatorum quæ-
ſtura dicebat *lib. 2. epiſtola 17.* & Caſsiodo-
rus *lib. 1. ep. 12.* quos Principis latus illu-
ſtrat, *l. iuris peritos ff. de excuſ. tutor. Frec. de
ſubf. lib. 1. tit. de offic. magni Cancell. num. 59.
fol. 53. Surg. d. cap. 27. in princ. D. Reg. de Ta-
pia de præſtantia Regiæ Cancell. tit. de præro-
gatiua n. 10. Taſson. verſ. 3. obſeru. 3.* & alibi
Sacerdotium quoddam vocat, Caſsiodorus
lib. 5. form. 3. & gloriam literarum *lib. 6.
form. 5.*

At moribus Regni noſtri non aliter inualuit,
nam inter officiarios regios Theſaurarius
nullum habet imperium, nullam iuriſdi-
69 cendi facultatem, quia iuriſdictionem non
habet, & hoc non eſt in controuerſia, & ſi
quid agit, quod miniſterium ſapiat, eſt ex
facultate tributa per Cameram, eiuſq; in-
ſtructiones, quas exequitur, & quod non
veniat appellatione officialium, nec habeat
iuriſdictionem aliquam, quemadmodum
DD. Præſidentes, ſed ſimplicem admini-
ſtrationem ſui officij, quod pecunia ab eo
comparatur, cum id veniale ſit, latiſsimè
fundant *Dom. Reg. Lanarius conſ. 43. per totum,
præcipuè ex num. 17. Dom Reg. de Ponte conſ.
49. præſertim ex num. 55. & Camill. de Medic.
conſ. 180. num. 16. & 17.* qui omnes ſcripſe-
runt in cauſis Theſaurarij generalis, pro
cuius defenſione, vt illum includerent in
indultu, qui excludebat regios officiales,
70 probarunt illum non eſse officialem, ſed
ſimplicem miniſterium pecuniarium, &
iuriſdictionem non habere, idem tradit
*Maſtrill. in tract. de indultu cap 36. num. 20. et
cap. 40. n. 5. quos ſequitur Taſionus d. obſeru. 3.
Tribun. 12. num. 362.* & ſcribit Fragoſo *de
regim Reip. Chriſt. par. 1. lib. 7. diſp. 22 tit. de
præfectis fiſci, ſiuè Theſaurarijs, & Quæſtori-
bus ærarij, n. 7.* vbi generaliter fundat hos
Theſaurarios generales non habere iuriſ-
dictionem, neque cognitionem aliquam,
cùm hæc pertineat ad officiales regij patri-
monij, ſed eſse meros executores, & nudos
71 miniſtros, & ita lege Luſitaniæ declaratum
eſse, & in illo Regno ſeruari, ex quo etiam
ſequitur, quod ſi Theſaurarius nō habet iu-
riſdictionem, nec etiam habet votum, nam
ius non redditur ſine mandata iuriſdictio-
ne, *tex eſt in l. qui neque ff. de iudicijs, & in l.
3. C. de iuriſd. omn. iudic. cap. paſtoralis in fine
de reſcriptis, l. 1. & ibi Bart. ff. de iuriſd. omn.
iudic. Abb. in cap ex parte n. 6. de officio dele-
gati, Sebaſtianus Medices de definitionibus de-
fin. 18. n. 32.* hinc bene dicebat Camill. de
Medicis *d. conſ. 150. n. 27.* quod tota iuriſdi-

ctio

ctio inſolidum eſt penès Regiā Cameră n,
72 dempta perſona Theſaurarij, quod ex Salyceto, Franciſco Aretino, & alijs fundat, & n 3. dicit, quod Regia Camera ſola eſt, quæ gubernat Regium patrimonium, de cuius authoritate, & præheminentia latè agunt D. Reg. Galeota *d. reſp. 1. & 2. per tot.* & D. Conſ. Pratus *cent. 1. pract. obſer. 50. num. 14.*

Et nihilum refragatur traditio Marci Antonij Surgentis *de Neap. illuſtr. cap. 27.* à quo
73 alij exceperunt, vel eo citato, vel non relato, aut malè intellecto; dicit Surgens *n. 43. in fine, & num. 45.* quod Theſaurarius generalis ſellam habet in Collaterali Conſilio, in quo die Veneris conuenit Regia Camera, pro rebus regium patrimonium concernentibus, & ſuffragandi ordo is eſt, vt primò dent votum DD. Præſidentes, tum Theſaurarius, tertio Locumtenens, tandem DD. Regentes tanquam digniores, & in paritate votorum dantur adiuncti, qui omnium vltimi ſuas ferunt ſententias, & dictus Theſaurarius, quamuis in Collaterali Conſilio ita ſedeat coram Excellentiſsimo Prorege; in Tribunali tamen Regiæ Cameræ, vbi eadem die ſolet de mane conuenire, ſedet ad læuam manum Domini Locumtenentis, primus enim ad dexteram ſedet Præſes Decanus. Idem ſcripſit eo tamen non citato circa ſeſsionis ordinem, & ſuffragandi ius Dom. Reg. Galeota *reſp. fiſcal. 1. n. 14.* Taſſonus autem nemine pariter relato *in prag. de antefato verſ. 3. obſer.*
74 *3. trib. 12. n. 356.* maiori labitur abſurdo, dicens quod Theſaurarius tam in Regia Camera, quàm in Collaterali Conſilio, in quo ſellam habet, præcedit Decanum Cameræ; nec eſt alius Doctor huius Regni, quem viderim, qui de hac re tractatum habeat, excepto Domino Conſiliario Rocco *in lib. de offic. rubr. 17. §. 4. num. 32.* vbi inter eos, qui coram Prorege, & in Collaterali Conſilio ſellam habent, connumerat generalem Theſaurarium, ſed de concurſu Regiæ Cameræ nihil dicit.

His enim ſatisfit primò, quod Surgens quemadmodum errauit in eo, quod dixit dari adiunctos in Collaterali Conſilio, quando cum eo conuenit Regia Camera, ſic potuit
75 in alijs labi memoria, vel aliorum relatione, nam abſolutum eſt, quod in Regia Camera non dantur adiuncti, quando DD. Præſidentes ſunt in paritate votorum, ſed profertur ſententia pro reo, ex *tex. in l. inter pares ff de re iudic. & in cap. fin. de re iudicata, Præſ. de Franch. deciſ. 252. Reg. de Ponte deciſ. 1. num. 7. Dom. Reg. de Tapia dec. S.C. 46. nu. 1. Reg. Rouitus in prag. 1. §. 6. de cauſis decidendis, & conſ. 102 n. 15 lib. 2. Reg. Galeota reſponſ. 29. nu. 38 Præſ. de Amato conſ. 27.*
76 *n. 2.* etiam ſi votaret in Collaterali Conſilio, prout fuiſse declaratum refert *Iudex Taſſonus ad dictam prag. de antefato verſ. 3. obſer. 3. num. 112.* etiam ſi fiſcus ſit reus, vt dicit *Reg. Rouit. conſ. 102. num. 13.* quod ego latius fundaui præteritis annis, & allegationes typis impreſsæ apud multos ſunt, & confutaui, ſiuè declaraui alium errorem dicti *Marci Antonij Surgentis cap. 25. ſub n. 28.* qui dixit, in *Regia Camera concurrente paritate votorum in cauſa fiſcali, contrà fiſcum pronunciatum eſse cenſeri, ex ſtyli viribus tamdiù recepti,* cùm iam appareat ex praxi, & tot inſignium virorum teſtimonio non contra Fiſcum, ſed contra reum eſse pronunciandum, & quamuis intelligeret contra Fiſcum actorem, quia exemplificat cauſas fiſcales, cum cauſa dotis, & libertatis, iuxtà *tex. in d. l. inter pares, & in d. cap. fin.* nihilominus etiam ſibi ipſi contradixiſset in eo, quod voluit dari adiunctos, ex quibus
77 apparet Surgentem non eſse in omnibus Euangeliſtam, prout in iure feudali de noſtro Andrea, propter eius certam, profundam, & incomparabilem doctrinam, comunitèr feudiſtæ teſtantur, de quibus *Bilotta concluſ. 1. feudali n. 3.*

At ſupponamus non errasse eruditum hunc Iuriſconſultum, ſatisfit ſecundo, intelligendum eſse de adiunctis S.C. tantùm, cum de omnibus Conſilijs, Collateralis nempè, Cameræ, & S. Claræ mentionem fecerit, *tam dicto cap. 25. quàm 27.* & de Theſaurario
78 pariter ſellam habente in Collaterali Conſilio, non tanquam Theſaurario, ſed tanquam Conſiliario Collaterali, ſi huic ſupremo muneri particulari priuilegio fuerit allectus, & in effectu loquitur Surgens de Theſaurario generali Diomede Caraſa, quem *in ſupra relata quæſtione num. 25.* dicit fuiſse Collateralem Conſiliarium, quemadmodum fuit etiam Marchio Grottulæ, pro quo ſcripſerunt Regens de Ponte *d. conſ. 49. num 63.* & Medices *d. conſ. 150.* illum verò, cùm eſset de vtroque Conſilio, Collaterali ſcilicet, & Cameræ, vtriſque concurrentibus coram Excellentiſsimo Prorege, in maiori conſediſse, an iure fecerit, ſi collegialiter iuerit cum Camera, non diſsero, & eadem ratione, ſi in Regia Camera ſecundum locum verè, aut rectè obtinuerit, iam dictum eſt; Dominus autem Galeota ſcripſit pro Gentili ſuo Don Fernando Goron Capycio Galeota Regni Theſaurario generali, qui ſimilitèr fuit, & eſt Collateralis Conſiliarius, quo priuilegio non fuit inſignitus Ioannes Baptiſta pater; fuit enim

The-

Theſaurarius, ſed non de Collaterali Conſilio, & ſic patet clara differentia, & ratio traditionis, nam ſimplicem Theſaurarium non eſſe de hoc Conſilio notum eſt; Eoque ſenſu eſt accipiendum, quod voluit D. Roc-
79 cus, qui teſtatur de teſtimonio *Surgentis cap. 23. n. 28.* vbi agit de his, qui prærogatiua ſedendi in Collaterali Conſilio in ſella potiuntur coram Prorege, & inter eos Theſaurarium Regni locat, quod nihil ad rem facit, nam non agit de eius interuentu, quando collegialitèr conuenit cũ Regia Camera in Collaterali Conſilio, imò quando ſolus accedit, intelligendus eſt, nam cum exemplificat titulari dignitate, vel magnę Crucis Hieroſolymitanæ inſignito, habentibus in prætorio Principis ſellam.

Vt autem id euidenter appareat, Frecciam videndum adduco, nihilo minus ac Surgen-
80 tem antiquitatum, & horum rituum ſummoperè ſtudioſum, quibus in iure dicundo in parlamentis, & in Aula Regia Magiſtratus, & Regni Proceres inter ſe conueniunt, & præcellunt, qui *de ſubfeudis lib. 3. auth. 1. ex nu. 19.* ſimiliter ponit ſedendi ordinem in Collaterali Conſilio, & eorum omnium ſeriem, qui in eo poſſunt conuenire, & dicit primò ſedere DD. Regentes, ſecundò Præſidem S.C., tertiò Locumtenentem Regiæ Cameræ, quartò Conſiliarios ſtatus, & belli, ſiuè militares, quintò Scribam portionis, tanquam Mareſcallum, & in Theſauraria interuenientem, & vltimò Secretarium, & non ponit Theſaurarium, ſed Scribam portionis in Theſauraria interuenientem, nam re vera Theſaurariæ officium Scribæ portionis liberantiæ obnoxium eſt, & mandato, imò nec ſoluere, nec acceptum referre quicquam poteſt abſq; officiali per Scribam portionis in eadem Theſauraria deſtinato, *pragm. 3. in fine §. 7. & pragm. 4. §. 2. de officio quæſtoris*; Ecce ergo quod de natura officij non eſt
81 Conſiliarius, nec ſedet, aut interuenit in Collaterali Conſilio tanquam Theſaurarius, nam vtique Freccia id referre, & annotare non deſijſſet, ſtandum eſt ergo enumeratis, & vltra eos non trahetur, ad *tex. in l. 1. 2. & 3. de ſupellectili legata, l. quæſitum, §. penult. de fundo instructo, l. ſi verò, §. de vno, ſſ ſoluto matrimonio, & tradita per Andream in cap. ſi qui miles, verſ. & ſi filius fratris, n. 2. in fine tit. Imperator Lotarius.*

Quod amplius probo, quia ſi Theſaurarius eſſet de Collaterali Conſilio, iuraret quem-
82 admodum alij Collaterales Conſiliarij, in manibus Excellentiſſimi Proregis, vt tradit *Donr. Capyc. Latro deciſ. 154. n. 29. et 48. lib. 2.* ſed iurat in manibus Domini Locumtenentis, vt Miniſter Regiæ Cameræ, & de hoc Conſilio, non autem de Collaterali; Quin Taſſonus *loco citato* dicit, quod nec
83 iuramentum ei datur, ibi: *Nec in inſtructionibus ei per Regiam Cameram datis iuriſdictio aliqua communicata videtur, nec iuramentum ei datur, ſed ſolummodo illis ſe ſubſcribit*, quod ſi datum reperitur, vel per errorem irrepſit, vel non erit profectò ſub eadem formula, qua officialibus iuſtitiam adminiſtrantibus, ſed de benè, & fideliter adminiſtrando, & de ſeruando inſtructiones ſibi datas, & per ſubſcriptionem accepto latas, & ſeruari promiſſas; Hinc eſt quod in regiorum reſcriptorum ſuperſcriptione non datur ei
84 titulus Conſiliarij à latere, ſed tantùm de Conſilio, quam ſubſcriptionem eſſe magni momenti in dignitatum agnitione, probat *tex. in l. 1. ff. de Conſtit. Princip.* & notat *Boerius loco citato num. 76. et ego multis relatis comprobaui in principio dictarum allegationum, quas poſuit Topius d. par. 3. fol. 340. addo Picardum inter conſilia Menochij d. conſ. 52. num. 153. et eundem Menochium d. conſ. 902. n. 18.* nec ipſemet Theſaurarius in ſuis cedulis, & ſcriptutis titulum Collateralis vnquam ſibi aſſumere præſumpſit; Quod ſi ita eſt, nec pars vnquam hoc prætendere, nec ſibi arrogare potuit, quomodo in quæſtionem deducendum eſt, quod nullatenus dubitandi rationem vnquam habuit, nec in prætenſione Theſaurariorum fuit, etenim Conſiliarij Collateralis titulum hi ſolum ſibi ex Theſaurarijs inſcripſerunt, qui regium diploma, & præcipuam de hoc conceſſionem habuere, at non Ioannes Capycius Galeota, qui Collateralis non fuit, nec Theſaurarius præſens; Quod ſi hæc euidenter patent, & ſeruantur in praxi, con-
85 cludendum eſt Surgentem intellexiſſe de Theſaurario, qui ſimùl erit, prout erat ſuo tempore Conſiliarius à latere, nam ex ſui natura non eſt talis, imò nec officialis, quia non ponitur in catalogo officialium, *in cap. Regni officiales omnes, vt dicit Taſſon. loco citato*, & proindè iuriſdictionem non habens, & licet in fine dicat, quod ab indultu fuit Theſaurarius excluſus, id ex eo eſt, quia ex Regia pragm. 11. *de officio quæſtoris*, etiam pecuniarijs miniſtris inhibitum
86 eſt negotiari; At benè apparet lapſus irreparabilis Taſſoni, dum dicebat, quod Theſaurarius præcedit Decanum tam in Reg. Camera, quàm in Collaterali Conſilio, in quo ſellam habet, nam hæc repugnant, & veritati, & praxi ex relatis ſuperius per eum.

Quod autem Surgens dicit de voto Theſaurarij, & ſuffragandi facultate, repugnat

87 vtique traditionibus aliorum omnium, qui dicunt Theſaurarium nullam habere iuriſdictionem, ſcilicet *Lanario*, *de Ponte*, *Medices*, *Taſſono*, *et alijs ſuperius citatis*, non enim ſuffragandi ius habet is, cui facultas iuriſdicendi non eſt; ſed dicamus Surgentem neq; in hoc totaliter aberraſſe, intellige quod locutus eſt in terminis *Regiæ Prag.7. de officio Quæſtoris*, quæ Theſaurarij interuentum in locationibus Regiorum vectigalium, & in acceptatione oblationum votū omnium deſignat.

Sed pro recta illius pragmaticæ intelligentia, & reſponſione ſatis eſſet authoritas D. Regentis de Tapia, qui in commentario ad dictam pragmaticam primis equidem verbis teſtatur, quod dicta pragmatica hodiè
88 non ſeruatur, quemadmodum inquit nec alia ſequens *pragm. 10. ſub eodem tit.* quod in compoſitionibus faciendis per Magnam Curiam Theſaurarius generalis interueniat. Sed inſuper obſerua quod dicta pragmatica 7. non deſignat ſeſſionem in ſella æquali cum Conſiliarijs Collateralibus, potuit enim eſſe in ſcamno cum humerali, proùt reliqui magiſtratus ſedent, & ſi ſecus eſſet, ad quid Theſaurarios pleroſque particulare priuilegium Collateralis Conſiliarij obtinuiſſe, vt in eo poſſent interuenire, & ſella vti, ſi de natura officij iam habebāt,
89 fruſtra enim precibus impetratur, quod communi iure conceditur, *c. abbate, §. contra de verbor. ſignif.* quia priuilegium lex priuatorum eſt, *cap. priuilegia 3. diſtinct multos citat Barboſ. in d. can. abbate num. 3. et declarat Sebaſtianus Medices de definitionibus defin. 17. ex num. 2.*

Sed clarius rem aperiam, ſunt hæ pragmaticę inſtructionum capita, quas inuictiſſimus Imperator Carolus V. Theſaurario generali præſcripſit anno 1520. quæ ſub *tit. de officio quæſtoris* in volumen pragmaticarum redacta ſunt, & curſu temporis innouata,
90 tempus enim multas euoluit mutationes, *Auth. vt omnes obed. Indici nouell. 69. cap. 4. ubi gloſa allegat iura concordantia; et habetur in l. in confirmando ff. de confirmando tutor. vel curatore*, an enim ignoras rei ſuæ dominum quemlibet eſſe, moderatorem, & arbitrum *l. in re mandata. C. mandati, leg. dudum, C. de contrahen. empt.* ſuiſq; adminiſtris ad libitū poſſe præſcribere adminiſtrationis formam, ad tradita per *Geminian. in cap. cum Eccleſia in vlt. notab. de præben. in 6. Dec. in cap. edoceri col. 2. de reſcrip. et Dom. Conſil. Marcian conſ. 32. n. 2. lib. 1.* Atcò res peruenit, vt Theſaurarijs non ſolùm fuerit temporibus noſtris immutata, ſed ad nihilum reddita, vt notum eſt, quid ergo de antiquis inſtructionibus diſſerere, ſi antiquatæ ſunt, & tempus nouas quotidie depropetat edere formas, proùt naturā, *l. 2. §. quia diuinæ, C. de veteri iure enucleando, dicta nouella 69. c. 4. et ibi gloſ. et Andreas de Iſernia in prohemio feudorum in princ. et n. 43. et alibi citatus per Liparulum, ibi*, nam ſecundum varietatem temporum ſtatuta variantur humana, præſertim cum vrgens neceſſitas, vel euidens vtilitas id expoſcat, vt habetur in *Concilio Lateranenſi relato in cap. non debet de conſang. et affin.* quem exornant *Anguianus de legib. lib. 1. contron. 2. Couarr. in cap. alma mater p 2. in princ. num. 2. Mantua lib. 1. dialog. 14. et alij relati per Barboſ. in collect. ad eundem n. 2.*

Erat in Cęſareis his inſtructionibus muneris Theſaurario, gabellarum fiſcalium loca-
91 tionem procurare in Regia Camera, coram interuenire, banna publicare, licitationem fieri, & fideiuſſiones recipere, quarum rerum nec vna quidem eſt iam in viu, nec in facultate illius, nam id omne Regia Camera curat, expedit, iubet, & actorum magiſtris eius fideiuſſiones recipiendas imponit praxi, & eodem *Dom. R. Tapia id docente loco ſuperius citato*, nec abſolutum eſt, quod tunc temporis etiam votum ipſius interueniret, ſed præſentia, tanquam eius, cuius muneri erat id iniunctum, votum enim omnium fortaſſe intelligit officialiū, ideſt iuriſdictionem tantummodò habentium, quod perſuadent verba illa, *con interuençion de toda la banca*, & deindè, *con el pareçer de toda la banca*, aulæ videlicet Regiæ Cameræ, quod probo, quia huius pragm. 7. non obliti ſunt, ſed de ea expreſsè mentionem faciunt *Dom. Reg. de Ponte dict. conſ. 49. n. 60 et Camill de Medicis d. conſ. 150. nu. 16.* & nihilominus concludunt Theſaura-
92 rium non habere iuriſdictionem, ſed eam reſidere totam penès DD. Præſidentes, quod nullo modo eſſet, ſi Theſaurarius votum ferre cum alijs poſſet: Hinc eſt, quod in Regno Siciliæ ex particulari priuilegio Theſaurarijs conceſſum eſt, non quod de natura officij id eis permiſſum fuerit, vt in
93 Concilijs patrimonialibus poſſint votādo intereſſe, proùt cæteri Magiſtri Rationales Laici, vt teſtatur *Maſtrillus de magiſtrat. lib 5. c. 9. numer. 93.* proùt in Francia ex Conſtitutione Franciſci Primi, Petrus Gregorius *par. 1. Syntag. lib. 3. cap 2. num. 13. & 16.* qui etiam *par. 3. lib. 47. cap. 32. num 16. & 17* dicit, quod *Receptores generales, ſiuè Theſaurarij nullam habent iuriſdictionem; habent autem generales finantiarum; qui vna cum Magiſtris ratiocinioꝛum vacant expurgandis illorum rationibus.*

Sed

Sed dato quod apud nos etiã Theſaurarij votum inſtructiones includant, id tamen
94 hodie in Regno noſtro nouis inſtructionibus non immutatum tantùm, ſed abolitum eſt, vt in eis legitur, imò maiori priuilegio Theſaurarius nõ poſset vti, quo DD. Præſidentes militares, quibus etiam de ordine Suæ Maieſtatis inibitum eſt ſuffragium ferre, præterquam in materia computorum, in qua iuris articulus decidendus non reſultet.

Nec venditionis officij conuentio *cum omnibus priuilegiis, prçheminentiis, gagiis, lucris &c. & ea reintegrandi iure*, quicquam ſuffragatur præſenti Theſaurario, nam præterquã deficit mens, & poteſtas concedentis, de his tamen, quæ in nouis expreſsè non ſunt
95 immutatæ, ſemper intelligitur, *cap. Quia Sancta diſtin. 63. cum ibi notatis per DD.* & ſufficeret tacita reuocatio per non vſum, ad *tex. in l. vltima C. de praſcript. long tempor. & ex Suarez, Molina, Azorio, Reginaldo, & alijs firmat Bonacina de legib. diſp. 1. q. 1 puncto vltimo §. 3. num. 51. & Lezana in ſumma qq. regular. tom. 1. tit de prçlaturis cap. 12. dub. 1. num. 65.* etiam quod in corpore pragmaticarum ſint; nam, vt diximus, non propriè pragmaticæ, ſiuè leges generales ſunt, perpetuam firmitatem habentes,
96 quas non vſu, vel contrario vſu tolli velimus, de quo *gloſ. in l. de quibus in fine ff. de legibus, Dom. Conſiliarius Arias de Meſa var. lib. 2. cap 18. & Dom. Præſ Marchio Ramontis cent. 2. c. 70.* qui etiam id admittit *n. 14.* non obſtante clauſula decreti irritantis, data ſcientia, & patientia ſuperioris ſtatuentis, ſed officij prædicti inſtructiones in nouas editæ formas veteribus antiquatis, at-
97 que deletis, nam noua lex derogat veteri, *l. non eſt nouum cum l. ſeq. ff. de legib. facit l. ſi quis in princ. de leg. 3. l. pacta nouiſsima C. de pactis*, & poſterior in ordine derogat priori, *l ſed & poſteriores ff. de legib. notat Bart. in l. omnes populi ff. de iuſtitia, & iure propè finẽ, Steph de Federicis de interpr. iuris par. 2. ex n. 92. ad 96. & declarant relati per Baſseum to. 2. verb. priuilegium 3. num. 3.* Imò ſi eo tempore Theſaurarius ad Collaterale Conſilium accedebat, ad Regiam Cameram, ad Magnam Curiam, & ad quemcunq; alium officialem, qui de locationibus prædictis agere potuiſset, vt eadem *prag. 7.* in vltimis verbis idiomate hiſpano prolatis expreſsè præſcribit, cur adeundi Collaterale Conſilium, & Regiam Cameram, & in eo interueniendi prærogatiuam contendit, & non inferiores magiſtratus; & ſi de Magnæ Curiæ conſeſſu negat vſum D. Regens de Tapia *in d. prag. 10.* cur alius vſus in maioribus interueniendi erit in vſu? an non eædem leges, & pragmaticæ ſunt *ſub eodem tit.* & inſtructionum capita, vnum pariter nihilo ſecus, ac alterum?

Non habuit ergo Theſaurarius hanc præhe-
98 minentiam ſuffragandi, & ſi habuit, non hodie, nam tempus abſtulit contraria conſuetudine legem immutandi, atq; vigorem illius imminuendi, abolendique poteſtatem habente, non ſecus ac Principe, *l. de quibus ff. de legibus cum concord.* multo magis Principe, ſiuè Rege contrarium iubente in inſtructionibus nouis, cuius ſola voluntas ſufficit, *l. 1. §. 1. ff. de poſtul. DD. in l. 1. C. de ſecund. nupt. cum alijs per Dom. meum centur. 2. controu. cap. 70. num. 36.* etſi antiqui Theſaurarij, qui magnam habebant authoritatem, hac prærogatiua non ſunt potiti, minus potientur hodie, qui longè minorem habent, & quaſi nullam.

Sed ecce aliud ſingulare præceptum regium poſt antiquas illas inſtructiones malè per Surgentem, & Theſaurarium intellectas;
99 Theſaurario enim in Collaterali Conſilio intereſse prætendente, ſapientiſsimus Rex Philippus II. anno 1559. ità præſcripſit in inſtructionibus Exc. D. Proregi datis *c. 11.* *El Teſorero general deſse Reyno, ò Regente dela Teſoreria, y el Eſcriuano de Racion, ò ſu Lugarteniente pretenden ſegun ſemos informados, que por raçon de ſus officios deuen interuenir en el Conſejo Colateral, y porque ſegun entendemos, eſtos non ſolian interuenir, ſi no quando ſe hauia de tratar alguna coſa tocante à ſus officios, por el tiempo que aquel negoçio ſe conferia, informaroſeis de ello, y del fundamento de eſtas ſus pretenciones, y auiſarnos eis junto con vueſtro parecer, paraque tornando à inſtar ſobre ello, ſe les reſponda lo que conuenga, y entre tanto no permitireis que entren en dicho Conſejo, mas de las perſonas, que tienen titulo, y priuilegio de ello*; & de his inſtructionibus, quarum apud multos exemplaria ſunt, mentionem facit Reg. de Ponte *de poteſt. Proregis tit de deleg. cauſarum num. 12.* Ceſsat ergo difficultas omnis vbi iuſſus regius, regiaque declaratio eſt, etiam reſpectu maioris officialis, proùt eſt portionis ſcriba, qui Theſaurarium præcedit, vt apud Surgentem, Frec-
100 ciam, & Taſſonum in cõperto eſt, quemadmodum huic regio ordini neminem poſſe derogare, quia inferior non poteſt edicere, ſtatuere, nec operari contra legem

ſuperioris, & per eum diſpoſita ex *c. cum*
inferior de maiorit. & obed. Clement. ne Roma-
ni de elect. & in l. formam C. de off. Præfect.
Prætorij Orientis. Quod etiam in Prorege
Neapolitano habente poteſtatem conden-
di legem ſcribit Dom. meus Marchio Ra-
101 montis *cent. 2. cap. 7. nu. 4.* maximè in his
quorum conceſsionem Rex ſibi omninò re-
ſeruauit, ab eiuſque ſuprema poteſtate de-
pendēt *Camill. de la Ratha dict. conſ. 87 n. 19.*
Maſtrill. de magiſtratib. lib. 1 c. 1. n. 1. & lib. 4.
c. 2. nu. 16. Caſtillo de tertijs cap. 4. nu. 13. nam
idem eſset cōcedere Theſaurario hanc præ-
102 rogatiuam, ac concedere priuilegium, vt
notatur *in Can Epiſcopos 17. diſt. & ibi Car-*
dinalis, & alij, Bald. in c. fin. qui feud dare poſ-
ſunt, quos ſequitur Boerius d. tract. num. 41.
in fin.

Et hoc ſtante nunquam potuit, nec poterit
acquirere poſseſsionem aliquam Theſau-
rarius ex quocunque actu contra ordinem
103 Suæ Maieſtatis, ad *tex. in cap. veniens de*
probationibus. vbi DD. præſertim Cardinalis
Zabarella in fin. n. 12. gloſ. in cap. nullus plu-
ribus de regulis iuris in 6. & poſt Innoc. &
Abbatem tradit Lanarius conſ 94 num. 1. & 2.
& in puncto de actu ſedendi a principio
nullo *Reg. Fornarius apud Reg. de Marinis to.*
3. alleg. 12. n. 10. & 11. quia diceretur nul-
la, improba, attentata, & reuocanda, vt
104 multis relatis fundat Poſtius *de manuten.*
obſer. 48 num. 1. & 10. Decius videndus conſ.
16. n. 5. quos cum alijs laudaui *dict. alleg.*
quam inſerit Topius 3. par fol. 430. n. 22. &
omnium melius fundat doctiſsimus Regens
D. Franciſcus Ortiz Cortes in d. diſcurſu
legali de præcedentia *ex num. 193. ad 220.*
vbi dicit, quod eſset vltra conceſsa, ex erro-
re, & ignorantia regij ordinis, quod non
parit exceptionem, nec manutentionem,
l 4. §. quæſitum ff. ſi quis cautionibus, l. in con-
uentionalibus ff. de verb. oblig. & ex titulo re-
ſiſtenti moderanda ad permiſsa tantùm,
105 *l 1. in princ. ff. vti poſsid. l. improba Cod. de*
acq. poſseſs. & præter alios adducit etiam
Poſtium *obſeru. 49. & 51.* dicentem, quod
non eſt pariter manutenibilis poſſeſsio, quæ
non habet certam ſedem, nec præcedentiā,
tātò magis quod in caſu noſtro, nec etiam
potuit vnquam acquiri ex contradictione,
proteſtatione, & patientia non præſtita
per Miniſtros Regiæ Cameræ, quæ in cor-
106 poralibus omninò requiritur, *c. cum olim*
de conſuetud & cap. cum olim de cauſ. poſseſs.
et propr lib. 1. §. vlt. de ſeruit. ruſtic. l. 3. § cla-
rè ff. de vſufr. & condictione diſsoluitur, *l. 1.*
ff. de his qui ſunt ſui, vel alieni iuris, l. 1. in fine
ff. de Conſtit. Princip l. quemadmodum ff. de
acq. poſseſs. et de vtroque ſcripſi latè d. alleg.
n. 25. et ſeqq. imò nec etiam patientia no-
ceret, quia tunc importat tacitam conceſ-
107 ſionem admiſſio prædicta, quando ſciens,
& admittens potuiſsent expreſsè titulum
concedere, *l. 2. ff. de ſeruit. l ſi ergo §. 1. ff. de*
publicanis, l. cum quid ff. ſi certum petatur, in
terminis Marian. Soccin. in d. cap. cum Eccle-
ſia Sutrina n. 39. in fine, et 48. de cauſa poſ-
ſeſsionis, et prop. dixi d. alleg. num. 21. ſed ne-
mo poteſt ſui, nec alterius muneris præhe-
minentiam in alium transferre, in præiu-
108 dicium ſucceſſorum abſque ſolemnitate,
& authoritate ſuperioris, *Abbas in d. c. cum*
Eccleſiæ Sutrina num. 14. 35. et 43. verſ. hæc
ſolutio, quia cauſa præcedentiæ ad publi-
cum ſtatum ſpectat, ne regendi ratio tur-
betur in ordine ſeruando, *Hoſtienſ. in cap. 1.*
de maior. et obedientia Præpoſitus in cap infe-
rior num 4. diſt. 21. Decianus reſponſ. 21. n. 4.
64. et 72. poſt Puteum, Seraphinum, et alios
dicit Gratian. diſcept. 845 num. 2. et 3. Solor-
zan. in d. memoriale præcedentiæ inter Conſi-
liarios Indiarum, et Flandriæ, qui latè hoc pro-
ſequitur num. 98. et ſeqq. et Larrea d. alleg.
109 *fiſc. 51. num. 2.* & in hac materia debet at-
tendi præcisè quod Princeps diſpoſuit,
Baldus in cap. cum olim de conſuetud. Ruinus
conſ 155. num. 4. lib. 4. Ioannes de Platea in
l. 1. in fine C. de ſilentiar. lib. 12. Valenz. conſ.
82. nu. 22. Anna alleg. 57. & poſt alios *Gra-*
tian. qui tres Rotæ Romanæ deciſiones ad hoc
comprobandum allegat diſcept. forenſ. cap. 940.
num 6. Amaya ad tit. Codicis de Decurion. lib.
10. cap. 3. num. 42. in fine, Beſoldus d diſſerta-
tione de præcedentia c. 3. num. 3. etiam ſi præ-
ferret poſteriorem in ordine, *Franc. Marcus*
dec. 806. per totam.

Nec dicas quod hoc caput 11. non loquitur
quando Theſaurarius cum Regia Camera
conuenit, nam miſerum effugium eſt, imò
cæteris deterius, quia ſi negatur ſella in
Conſilio Collaterali, ſi ſolus interuenit, ne-
gatur ſemper, & multò magis collegialiter
110 adeunti, ex dictis ſuperius de Epiſcopo,
quibus addo quod Collegium, ſiuè Capitu-
lum vti corpus dicitur in dignitate conſti-
tutum, *gloſ. in cap. ſi Canonici de officio ordi-*
narij in 6 et fundat latè Ioannes Picardus
inter conſ. Menoch. 52 num. 30. et 137. &
quælibet Congregatio, Collegium, aut
Vniuerſitas eſt dignior, quam perſona ſin-
gularis, *cap ſtatutum de elect. in 6. multis com-*
probat Caſsaneus in Catal gloriæ mundi con-
ſideratione 32. col. antepenult. verſ 8. facit p.
4. Aloyſius Riccius in praxi titulo praxis præ-
cedentiarum dec. 556. nu. 5. Gratian diſcept. fo-
renſ. cap. 111. nu. 8. & ſeq. vbi etiam allegat
Felinum, Dominicum, Franc[illegible], Ripam, &
alios dicentes, quod licet Abbas præfera-

tur Canonicis Eccleſiæ Cathedralis, non ta-
111 men ſi Canonici ſint collegialiter vniti, quia tunc repræſentant Eccleſiam Cathedralem, *quod etiam docuit Nauarrus conſ.2. & 3. de maioritate, & obed. & Menoch. conſ. 902.n.71. in fin. Sayrus dec.2. de maiorit. & obed. Riccius Collectanea 1446. Chriſtoph. Beſold in diſſert. de præcedentia cap.2. n.15. latè Barboſ. de Canonicis, & dignitatib. cap.18. per totum, præſertim d n.24.* & Vicarius non præ-
112 fertur Archidiacono, ſiuè Decano, nec alteri de capitulo in actibus, in quibus fuerint capitulariter vniti, vt concludunt poſt longam diſputationem, *Menoch. d. conſ.51. & 257. ex n.57. & d. conſ.902. Ioannes Picardus, Nauarrus, & Gratianus locis citatis,* qui latè hanc ſententiam tuentur, *et Gonzales Mendez de Vaſconcellis lib.1. diuerſorum,* quia D canus cum ſuo Capitulo præ-
113 fertur Abbati, & Vicario, quod *Reg Conſtantius in d.l.1. nu.16. C. de Conſulib. lib.12.* admittit de Vicario, qui ſimul eſt Canonicus Eccleſiæ, niſi ſit conſuetudo in contrarium, & Barboſa pleriſq; relatis non in Vicario generali, ſed foraneo, qui ſtare debet ſuo loco, excepta Congregatione, in qua interuenit vt Epiſcopi delegatus, *de iure Eccleſiaſt. cap.1. c.24 n.56. et ſequenti, et d c.18.* quod ſcribit etiam Aloyſius Riccius *in d. praxi dec.551. et 556.* & in Vicario canonico a Capitulo conſtituto ſede vacante *Sayr. dec 3. de off Vicarij relatus ab eodem Riccio collect.1446.* & cum omnes faciant vnum corpus, membra non poſſunt
114 à capite ſeparari, cum ſit contra ordinem naturalem, & moralem, vt inter caput, & membra aliud ingeratur, *can.1. diſtin.12. et notant DD. in cap nouit 4. de his, quæ fiunt à Prælato, gloſ. in cap. irrefragabili verb. per capitulum de off ordinarij, Ioannes Monacus in cap. à collatione de appellat. in 6. et in c. Romana, n.9. de ſententia excommunicationis, Romanus conſ.23. vol 3. quem ſequitur Surgens d. c.27 n.4. Ludouiſ. deciſ.284. Maſtrill. de magiſt. lib. 5. c 4 74 et cap.13. num.41. Gratian diſcept. 111. in princ* & membra
115 quantò magis poſſunt, debent adhærere ſuo capiti, *cap. cum non liceat de præſcript. et in l. 1. et 2. C. de Præfect. Prætor. lib. 12. gl. in § alia in verb. hinc trahe Inſtitutionibus de bonorum poſſeſſ. latè in materia Boerius in addit. ad tract. de authoritate magni Conſilij à n. 62. ad 79. circa medium, Barboſ. d.c.18. à n. 55. Amaya ad tit. Cod. de decurion. lib.10. cap 3. n.41.*

Ex quo vides quam abſurdum ſit, vt Theſaurarius velit in Regia Camera ſe ingerere medium, & occupare ſecundum locum poſt Decanum; ſeparando eum à reliquis DD. Præſidentibus, multòq; magis quod velit in Collaterali Conſilio Decanum ipſum
116 antecedere maiori prærogatiua, vſu ſcilicet ſellæ poſt DD. Regentes, quia Decanatus eſt dignitas, vt fundat *gloſ. in l.4. C. de Sacroſanctis Eccleſijs, Decius in cap. eam te de reſcriptis, Archidiaconus in can. in capite 50. diſtinct. Cardinalis Zabarella conſ.62. Menoch. d. conſ.257. n.20 Rota Roman. d deciſ.4. alias 451. de elect. et poſt alios Anguianus de legibus lib. 2. contr.4. d n.5. ad 10.* imò maior
117 dignitas in Eccleſia, eiq; poſt Epiſcopum principalior cura, & Collegij adminiſtratio competit, *Riccius in praxi for. Eccleſ. par.4. reſol. 394. n.6. et Barboſ. poſt alios de iur. Eccleſ. lib.1. cap.26. n.2. et de Canonic. et dignit. cap.7. n.3.* & debet habere primum locum ex *gloſ. in cap. cum inter verb. ad Decanum de elect.* quæ habet, quod Decanus is eſt, qui inter Canonicos Eccleſiæ primas, & principatum tenet, eiq; præficitur, ex *tex. in cap. per electionem de conceſſ. præben. et in cap. cum inter vniuerſos 18. de elect.* & quod eſt honorabilior capituli pars, qui debet non inferiori, ſed in priori loco ſtare, proût in altiori de Epiſcopo ſtatuitur in *can. Epiſcopos 17. diſtinct. et in can. quia tua 50. diſtinct. et declarant DD. de Rota deciſ.447. in nouiſſ. quam refert, et alijs comprobat Caſſaneus in catalog. glor. mund. par.4 conſid 37. Barboſ. citatis locis, et Taſſonus in pragm. de antefato verſ.7. obſer.3. n.88.* dicit, quòd Decanus in
118 Tribunali, in quo regit, omnes venientes ad illud præcedit, nam præcedentia debetur ei, qui regit, & gubernat, *poſt Bonadill. in polit. lib.2. c.21. num.61. D Capyc. Latro deciſ.181. n.2. lib.2.* & in Regia Camera in abſentia D. Locumtenentis Decanus interuenit pro Magno Camerario, qui eſt Tribunalis caput, & ſuperior omnibus, eidemque Theſaurario, *ex doctrina Bald. in cap. vlt. col. vlt. de electione, quem refert, et ſequitur Anguianus loco cit n.18. in fine,* eiuſque iuriſdictio licet diſcontinua, eſt tamen perpetua, & maximam eſſe differentiam in
119 præcedentijs inter habentes iuriſdictionem perpetuam, vel temporalem dicit *Io: Andr in cap. penult. de off. deleg. in 6. et Felin. in rubr. de maior. et obed. quos cum alijs ſequitur Menoch. d. conſ.51. ex n.17. et Picard. conſ. ſeq. Gratian. diſcept. 845. n.40. et ſeq. Riccius in praxi loc. citat. dec.555. nu.3. Peregrin. conſ.3. n.64. vol.2.* quemadmodum inter Vicarios temporales, & perpetuos, & ab aliorum authoritate non dependentes, *ad tex. in c. ad hæc de off. Vicarij, c. extirpandæ, §. qui verò de præbendis, et tenent Ancharan. cõſil. 404. n.11. Azor. inſtit. moral. par.2 lib.3. c.6. quæſt.7. Rebuff. tit. de Vicario perpetuo, num.15. et lata*

ma-

manu congeſti per Barboſam de iure Eccleſ.lib.
3.tit.de Vicarijs cap.6. ex num.2. ad 36. et in
120 fine, & inter eos,qui habent officium ab
inferiore, vel venale, & pecunia compara-
titium, vt prædicti DD. conſiderant, et dice-
bat in ſpecie Fauſtus pro ærario d.claſs.14.cōſ.
73.et 74. & eos, qui habent dignitatem à
Rege, Franc. Marcus dec.896. num.11. qui
ſemper præferendi ſunt, can. Epiſcopos 17.
diſt.Panormit in c.1.n.3.de maior.et obed.et in
c.poſtulaſtis de conceſs. præbendæ, dicens quod
inter milites ille eſt dignior, qui à digniore
factus eſt, ſequitur Felin. in rubr. de maior. et
obed.n.4 circa medium, Peregr.d. conſ.3.n.34.
et ſeq. Et per Vicedecanum ſui loco inter-
uenientem eſt etiam in poſſeſſione præce-
dendi Theſaurario, tàm in Regia Camera,
quàm in Collaterali Conſilio in exeundo,
121 & introeundo Conſilia prædicta, qui for-
tior caſus eſt, quam ſeſſionis, nam qui ma-
gis dignus eſt, debet præcedere in eundo,
notatur in l.qui indignus, ff. de Senatoribus, c.
perlectis 25.diſtin. Baldus de pace Conſtantiæ,
§. hoc quod nos, qui enim eſt ſedere coactus
in Collegio iuxta ordinem temporis,& mi-
122 niſterij,in exeundo tamen,& introeundo
vtitur maioritate, ſi quam habet, vt dixi ex
Conſtant in d.l.1.n 34.Capyc.Latr.conſult.43.
n.30 et alijs.

Dum itaque ſuo poſteriori loco collegialiter
ingreditur Theſaurarius Collaterale Con-
ſilium cū Regia Camera, non poteſt ſupra
eam,poſtquā ingreſſus eſt,locum meliorem,
& anteriorem petere,& egredi à Collegio,
quia debet ſtare poſſeſſioni, & ordini, quo
123 eſt alligatus, nec illum turbare,& à loco
prodire collegialiter ei debito, quod inge-
niosè obſeruatum agnoui in d. diſcurſu de
præcedentia num.101. per Dom.Regentem
Ortiz inter regios adminiſtros ex primori-
bus peritia legum,vt dicebat Tacitus de Aui-
nio Rebione lib.13. annalium, fol. mihi 102.
dictaque poſſeſſio Regiæ Cameræ, & De-
124 cano conſeruāda eſt, quem Theſaurarius
ſuperiorem,& caput agnoſcit in Collegio,
vt Menoch. et Ticardus tuentur,et docuit Pa-
normitanus in cap 1. et penult. de ſepulturis,
Zabarell.conſ.62.col.2.Corneus conſ 193.num.
11.vol.2.Imol. conſ.164 numer.48. Burſatus
conſ.343.vol.4.Riccius d collect.1446.Viuius
deciſ.226 num 11.Benintend.deciſ.73.Capyc.
Latr.dec.181.n 13 et 45 lib.2.

Pro manutentione verò dictæ poſſeſſionis in
propria materia præcedentiarum dantur
125 etiā interdicta poſſeſſoria, & poteſtàs re-
ſiſtendi de facto, ex gloſ.in §.aliam, inſtit. de
bonor. poſſeſs. vbi Io. Faber, Angelus, Platea,
Hotomanus, et alij, Iaſon in l. ſi non ſortem, §.
liberto.ff. de condict.indeb.Bald.et Dec.in cap.
licet cauſam, de præben. Tiraquell. in tract. de
nobilit.cap.20.num.50.Camil.dela Ratha conſ.
87 ex num.80. Poſtius de manut. obſeru.10.
num.31.& obſeruat.53. num.24. & poſt alios
Larrea d.allegat.51.num.3. & D.Ioannes de
Solorzano in memoriali num.23. Peregr dicto
conſ.3.num.4.vol.2. latè Riccius in praxi for.
Eccleſ. tit.praxis præcedentiarum, deciſ 558.
per totam, Dom. Marcianus conſ.32 num.4.
lib.2. Dom. Reg.& Locumtenens Marchio de
Centeglias in d. defenſione iuridica, num 9. &
in d.diſcept. legal.& hiſtor. num.232. in quibus
locis alios pleroſque adducit, eoque magis,
quod quādo Reg.Camera die Veneris adit
126 Collaterale Conſilium, decreta quæ in
alijs diebus publicantur ſub nomine Excel-
lentiſſimi Domini Proregis in dicto Con-
ſilio Collaterali, cuius caput eſt, Surgens d.
cap.27.num.4.et 22.Reg.de Ponte de poteſtat.
Proreg.tit.de delegat. cauſar. num.12. Capyc.
Latr.deciſ.187.num.1.tom.1. Sanfel. in praxi
ſect.26.num 6.Taſſon.verſ 7.obſer.3. num.16.
publicantur ſub nomine Regiæ Cameræ,
& Domini Regentes ſortiūtur naturam
veluti adiunctorum,nam eorum voto acce-
dente fiunt, ſed ordine Cameræ, cuius ma-
gna in hoc eſt dignitas,& prærogatiua, &
hinc ſequitur, quod ea die locus Cameræ
diuerſus dici poteſt, ſed Tribunal idem, &
127 quemadmodum Decanus præcedit The-
ſaurarium in Camera, ſic pariter ea exi-
ſtente in Collaterali, & ſeſſionis locus eo-
dem modo, & forma Theſaurario debet
vtrobique aſſignari,abſque vllo diſcrimine,
ex traditis per P. Franciſcum Bordonum in d.
theatro præcedentiarum n.559.& de incorpo-
ratione, & vnione Tribunalium in ſimili,
Larrea d.alleg.52.num.20. et 21. quia idem
Tribunal eſt, nec locus mutat rerum ordi-
nem,nec auget, aut minuit qualitatē, quia
128 non hominem propter locum, ſed locum
propter hominem Deus elegit, vt in lib.1.
Maccabeor. cap.5. & locus non ſanctificat
hominem, ſed homo locum, dicitur in can.
multi 40 diſt. nec dignitas loci attenditur,
can.nos qui ead.diſtinct. nec loca faciunt nos
proximos Deo, cap. non loca ead. diſtinct. et
notat in can. nouit 12. diſt. Andr. in rubr.
quo temp.miles num.3.et 4.et de Capit.Corradi
num 23.

Et concurrente etiam titulari dignitate De-
cani multo magis admittendum eſt, quia
Barones omnes titulati,quāuis ſine exerci-
129 tio,ſunt tamen a latere Regis Conſiliarij,
quod probat textus in cap. Imperialem, de
prohib. feud. alienat. per Feder & tradit Sur-
gens cap.23. num.34. et cap. 27. & Lauarnus
conſ.72 n.5. vbi dicit, quod hæc eſt ratio
quare titulati iuniores, qui fiunt de Colla-

terali

teral̃i Conſilio, præcedunt Collaterales
Conſiliarios antiquiores, qui titulati non
130 ſunt, ac etiam Dominos Regentes, vt
ſcribit *Surg. cap. 27. n. 11. Reg. de Ponte dec. 8.
Taſsonus obſer. 3. n. 4. Conſtant. in d. l. 1. n. 33.
D. Reg. Tap. deciſ. 21. Sup. Ital. Senat. d num.
25. Capyc. Latro conſult. 43. vbi latè, Riccius
collect. 1456. col. 2.* quia titulati iam habē-
bant anteriorem illam dignitatem, quam-
uis ſine adminiſtratione, qua ſuperuenien-
te præferuntur ex anteriori illo caractere
dignitatis titulo annexæ, qui actiuitatem
131 recipit ex adminiſtratione, & hoc proba-
tur expreſsè *in l. 2. C. vt dignitatum ordo ſer-
uetur.* idem ſcribit *Dom. Reg de Tapia deciſ.
Ital Sen. 23. n. 25. & 29 & affirmat Taſſon.
in d. pragm. verſ. 14. obſer. 1. n. 1.*

Vndè non immeritò Decanis titulo inſignitis
multoties Collateralis Cõſilij munus, exer-
citium, & dignitas à Rege collata eſt, &
præter antiquores quos retuli ſuprà *n. 24.*
132 *& 25.* D. Præſidenti Comiti Molæ Reg.
Cameræ Decano conſtat fuiſse conceſſam,
*priuilegio expedito Mantuæ Carpentanæ die
17. Nouembris* 1653. & Dom. Conſiliario
Marchioni S. Maximi Felici de Ianuario
Decano Sacri Conſilij *altero priuilegio die*
20. Menſis Decembris 1631.

Et quod magis eſt multos annos ante, dum
hic accederet ad Collaterale Conſilium, à
Dom. Prorege obtinuit, vt ſederet in ſella
poſt DD. Regentes, tanquam Conſilia-
rius antiquior, qui ſtante Præſidis abſentia,
133 Propræſidis munus interim explebat, de-
clarando eadem fuiſse vſos omnes Propræ-
ſides anteceſſores, & deindè functo munere
Propræſidis, eidem Marchioni Felici de
Ianuario tanquam ſimplici Conſiliario
Decano titulato idem permiſsum fuit, &
ſedendi conceſſa facultas eodem modo, &
forma, vt apparet ex originalibus reſcrip-
tis, quorum primum eſt: *Al Varon de S.
Archangel, Duque de Caybano, Secre-
tario del Reyno. El Marques de S. Ma-
ximo Decano del Sacro Conſejo hà pe-
dido à S. E. lo que V. S. verà por el in-
cluſo memorial el qual me hà mandado
remetirlo al Colateral, paraque le haga
juſtiçia, auiſolo à V. S. paraque aſsì ſe
execute. Palaçio 20. de Febrero 1627.
Domingo de Gaztelu, y Gamboa.*
Memorialis verò tenor explicatur ab ef-
fectu, & à ſequenti reſponſo d. Ducis Secre-
tarij: *Al Signor Propreſidente Felice di
Gennaro mio Signore. Venga V. S. à ſe-
derſi in Collaterale, come l'altri Signo-
ri ſuoi predeceſſori, e li fò riuerenza.
Seruitore obligatiſsimo, che lo ſeruirà
ſempre. Il Barone di S. Arcangelo, Du-
ca di Caiuano.* Alterum eſt in ſequenti
anno expeditũ, cum iã non eſſet Propræſes:
*Al Conſejero Felice de Genaro, Mar-
ques de Sancto Maximo. El Duque mi
Señor hà ordenado, que V. S. ſe le de
ſilla en Collateral, aſsì como la tuuo,
ſiendo Propreſidente del S. C. lo auiſo à
V. S. paraque lo tenga entendido. Pa-
lacio 11. de Iunio 1628. Diego Caſtañon.*
& hoc comprobatur teſtimonio Iudicis
Taſsoni *in dicta pragm. de antefato verſ. 7. ob-
ſeru. 3. num. 87. circa medium,* vbi dum dicit,
134 quod miniſtri titulo inſigniti ſedent col-
legialiter iuxtà tempus eorum promotio-
nis in Conſilium, excipit præfatum Deca-
num titulatum, his verbis: *Sed Marchio S.
Maximi Conſiliarius Decanus S. C. Felix de
Ianuario ordine Excellentiſsimi Ducis Aluæ
Proregis ſellam habuit.* Propterea cum The-
ſaurarius ſit Ducatus titulo inſignitus, ſed
Regiæ Cameræ ſubditus, & Decanus præ-
ſens non ſolum titulo, ſed pluribus titulis
decoratus, ac etiam anteriori titulo, & æta-
te, & miniſterio etiam Vicemagni Came-
rarij ſuperior, & veteranus in adminiſtra-
tione, omni iure debet in Collaterali Con-
ſilio cum eadem prærogatiua præferri,
quemadmodum in Regia Camera, & vtro-
biquè Theſaurarius ſedere collegialiter ſuo
135 loco, ne alias Decanus, *qui protectoria di-
gnitate cumulari, & honores varios pro meritis
ſuis conſecutus eſt, incongruis pulſetur iniurijs,*
vt dicit textus *in l. 2. C. de veteran. lib. 12.* vbi
Conſtantinus Auguſtus *in l. 2.* reſpondit:
*Magis, magiſq; conueteranis meis beatitudinem
augere debeo, quàm minuere;* quod præter
antiquiores exornant, priuilegia, dignita-
tes, & munera emeritis debita referentes;
*Petrus Gregorius ſyntag. p. 2. lib. 19. c. 3. n. 23.
& c. 4. n. 3. Garſias Toletus in Cod. tit. 54. &
55. lib. 10. & tit 47. lib. 12. Surgens cap. 22.
et ibi add. Claudius Cotereus de priuilegijs mil.
c. 24. Solorzano de iurib mun. honorar. n. 247.
Conſtant. in l. 1. C. de filijs officialium, n. 13. D.
R. de Tap. d. dec. 21. n. 39. Capyc. Latr. conſult.
36. to. 1. Taſson. verſ 7. obſer. 3. à n. 34. ad 39.
Georgius Acacius Enenkelius lib. vn. de priuil.
veteran. Amaya ad tit. C. de his, qui ſpõte mun.
ſub lib. 10. à n. 3. Caſtill. dec. 105. à n. 22. Al-
tamir. in d. l. 1. cap. 1. num. 22. & 24.* Neap.
Kalen. Martij 1670.

*Don Carolus Calà, Diani Dux,
& Marchio Ramontis, &c.*

IVRIVM

CONSVLTATIO

In vna Neapolitana præcedentiæ inter Dom. Theſaurarium Generalem Regni Neapolis, & Regię Cameręe Summarię eiuſdem Regni Tribunalis DD. Præſidentes, ac Decanum.

Obiectis per idem Tribunal occurritur, atq; comprobatur Theſaurarij iuſtitia, tum ex licitatione, & pactis in oblatione appoſitis, ac inſtrumento deſuper inito cum Regia Curia, mediante perſona Excellentiſs. Dom. Regni Proregis, mandatum à Sereniſs. Rege Catholico habentis; Nec non ex adepta præcedentia in actu poſſeſſionis, ſeù quaſi officij in eodem Tribunali pacificè, nulla ſibi controuerſia mota, nullamq; habendam eſſe rationem de proteſtatione poſtmodum facta per eoſdem DD. Præſidentes, vt ſerotinam, et intempeſtinè excogitatam, ac facto contrariam, multis comprobatur.

De præheminentia, et dignitate Officij Theſaurarij, tum antiquis, cùm recentioribus temporibus, quodq; nihil fuerit immutatum; plures afferuntur atteſtationes Doctorum Neapolitanorum, et exterorũ in alijs Regnis id quod abundè comprobatur, et refelluntur in contrarium adducta, vtpotè nullo iuris, nec facti ſtabilita fundamento.

Obſeruantia, Vſus, et Conſuetudo præcedendi in beneficium Theſaurariorum, ex libris, ſiue Regeſtris eiuſdem Tribunalis primùm, deindè ex actibus præcedentibus, et ſubſequutis, ac ex poſtremis inſinuatur, quidnè Iura diſponant in materia manutentionis in poſſeſſione, ſeù quaſi dignitatis, non inſcitè ſcribitur; aliaq; perplura adducuntur, ponderantur, et declarantur ad iurgij victoriam aucupandam, quæ magis ex conſultationis lectura conſulenda, quàm indicanda ſatiùs putauit Conſultationis Author.

ADSIT DEVS.

1 EXpoſito venali per Regiam Cameram Summariæ Officio Theſaurarij Generalis Regni Neapolitani, præuio diplomate Excellentiſs. Dom. Proregis D. Petri ab Aragonia, nuper ſucceſſoris Ducum de Cardona in Ducatu Segobriæ, & Comitatu Ampuriæ, ob eius præclara geſta omni æuo memorandi eidem Tribunali directo ſub die 5. Iulij decurſi anni 1669. remanſit officium prædictum præfato Duci, obtulit Ill. Dux Iuuenacij duc. 20000. cæpitq; poſſeſſionem ſub die 27. Iulij eiuſdem anni, in eodem Tribunali pacificè, & quietè nulla habita contradictione, aſſidentibus Ill. Marchione Regente, eiuſdemq; Tribunalis emeritiſſimo Locumtenente D. Antonio Centella Nobiliſſimo Hiſpano, ob eius peritiam, quolibet ſummo Magiſtratu digno, alijſq; Dominis Præſidentibus, cum interuentu Domini Fiſci Patroni Regalis Patrimonij, & poſtmodum alia die in Supremo Collaterali Conſilio interuenientibus Illuſtr. & Spectabb. Dominis Regentibus non minus pacificè, ſellam habuit, in qua poſſeſſione, ſeù quaſi exiſtens Dominus Theſaurarius, de quo nulla oriri poteſt hæſitatio, quia ex libris notamentorum clareſcit, & adeò notorium factum eſt omnibus, vt iuſtè inficiari nequeat.

Prodierunt modò Allegationes Illuſtr. Ducis Dianæ D. Caroli Cala Præſidentis Decani
2 Regiæ Cameræ, docti ſanè, & eruditi Iuriſconſulti, qui præferri contendit in ſedendo in Collaterali Conſilio prædicto Theſaurario, propriam ſui aciem ſuſtinens, vti Decanus, qui Theſaurarium præcedit in ſuo Tribunali, ac aliorum Collegarum pugnæ particeps, & Adiutor euaſus in Regia Camera, omnes præcedere Theſaurarium, ex multis erudito ſanè calamo congeſtis, inſinuare nititur, id quod vt ſuadeat, omnes curas intendit, omneſq; vires ſuas obmolitur, eiuſq; allegata ad Me in hac Vrbe Roma, vbi larem teneo, tranſmiſſa, requiſitus à Domino Theſaurario de meo Conſilio, vt eius placito compotem me reddam, dicam, quod ſentio: breui ſanè eloquio, & punctuatim, quatenus res expoſtulat, ingenijq; mei tenues ſuppetunt vires; Nulla etenim alia re commoti ad hoc ſtudium accedere teſtatum facimus, quàm vt iuſtitiæ Clientis, reuinctis obicibus, iuridicas concluſiones reponamus, haud ignari magnum eſſe Prætorium Regiam Cameram in Regno Neapolitano, de cuius origine, & excellentia, poſt alios, plura cum laude receuſet *Dom. Conſ. Trat. in pract. obſeru. cap. 50. per tot.*

Initium igitur deſumimus pro Theſaurario, ac firmè ſuſtinemus ipſum haſtæ fiſcali in-
3 nixum legem habere peculiarem, quæ præcedentiam inſinuat; Nam in eius oblatione, pacto ſibi proſpexit non aliàs ad emptionem illius officij accedere, niſi ei elargirentur omnes præheminentiæ, honores, dignitates, prærogatiuæ, gagia, lucra, emolumenta,

lumenta, & illud totum ipſi officio annexum, & pertinens, tàm de iure, quàm de conſuetudine, atq; vti pleniùs potiti fuerunt eius prædeceſſores, & gaudere poterant, etiam cum iure reintegrandi, vti ex lectura oblationis videre eſt.

Quæ ſanè oblatio à Tribunali Regiæ Cameræ, interueniente Dom. Fiſci Patrono, plu-
4 ries diſcuſſa, ac trutinæ poſita, admiſſa extitit, & contractus perfectus fuit ſollemni inſtrumenti ſtipulatione firmatus, accedente pro Sereniſs. Hiſpaniarum Rege præfato Excellentiſs. Dom. Regni Moderatore emeritiſſimo, cum ſpeciali mandato, vti ex ipſo publico documento iuriſiurandi ſollemnitate roborato ſub die 29. Iulij 1669. palam fit, vndè emergit, adamuſſim conuentionis fidem ſeruandam eſſe, *ad tex. in l. 1. ff. de conſt. pecun. l. 1. ff. de pact. l. ex empto, ff. de actio empt.* eò fortiùs quando cum Principe contrahitur, qui ex contractu obligatur, & eum præciſè ſeruare tenetur, vt probat *tex. in cap. 1. de prob.* quem notandum ad hoc inſinuant *Abb. n. 1. & Cardinal. num. 2. Imol.* ibi, *verſ. Nota*, inquiens nè dum naturaliter teneri Principem ad obſeruantiã contractus, ſed etiam ciuiliter, *Aretin. & Felin.* ibidem *num. 3. Dec. conſ. 186. num. 7. Rom. conſ. 352.* eleganter *Bald. in l. Princeps n. 2. & 3. ff. de legi.* dicens, Principem contrahentem de iure gentium, & ciuili teneri, eo quod ciuili rationi, naturalis æquiparatur ratio, *l. bona fides, ff. depoſ.* Et ſi Princeps reluctaret adimplere contractum, aduerſus iuſtitiam faceret non obſeruando fidem, quæ eius eſt fundamentum, *Tullio* teſte *lib. 1. officior. n. 12.* ſubditq; eam eſſe fidem, quæ conſiſtit, vt dictorum, conuentorumq; ſit conſtantia, & veritas, vndè cum principium trahant conuentiones à ratione naturali; quæ immutabilis eſt, nec per Principem tolli debet, de quo eſt *tex. in §. ſed naturalia, Inſtit. de iur. natural.* & vti benè obſeruat *Reg. Valenz. conſ. 2. nu. 56.* ſi Princeps non ſeruaret contractum, poſſet ex aduerſo etiam non obſeruari ex regula, qua habemus, frangenti fidem, fidem ſeruandam non eſſe, ad quod probandum adducit *tex. in l. 1. ff. de loco publico fruendo, cap. peruenit de iniur. cap. ſi infidelis 28. q. 2. l. cum proponas, C. de pact. & in iure ſeptempartito l. 28. tit. 11. p. 3.* vbi inſignis *Gregor. in Schol. gl. 4. Spec. to. 1. de Actore n. 17. Io. Andr. & Ant. de Butr. in c. ſicut de iureiur.* facit *tex. in l. ſi inſtituta ff. de inoffic. teſt. l. apud Celſum 4. ff. de dol. mal. & met. except.* & notatu digna ſunt in propoſito, quæ expendit *Rol. à Vall. conſ. 1. n. 34. vol. 2.* dum ait, fidem fallere, grauibus graue eſſe, grauioribus grauibus, & viris exemplaribus grauiſſimum, ideò in Regibus, & Principibus pluſquam graue eſſet, debentq; eſſe ſicut polus in Cœlo; & ſicut lapis angularis habere vnam linguam, & vnum calamum, non plures, & alios congerens tradit *Molina de Hiſpan. primog. lib. 4. cap. 3. num. 19.* illis enim conuenit appoſitè illud verbum: *Semel loquutus eſt Deus, & quæ proceſſerunt de labijs meis, non faciam irrita,* pleraq; alia more ſuo congerit *Reg. Valenz. d. conſ. 2. num. 78. & ſeqq. lib. 1.* ad ſuadendam obſeruantiam contractuum à Regibus, & Principibus, *Dom. Conſiliar. Prat. in 1. diſcept. forenſ. cap. 12. n. 20.* inquiens nullam eſſe maiorem iuſtitiam, quàm pacta ſeruare, dicente Prætore, *Pacta ſeruabo,* vnde pactum habetur vti caſus legis, & pluſquam operatur; quàm ſtatutum, *et cap. 49. n. 53.*

Stante igitur ex prædictis firmitate contractus initi cum Excellentiſsimo Regni Pro-
5 rege nomine Regio, ſuper venditione officij Theſaurarij cum omnibus præeminentijs, & dignitatibus (vti modò indicauimus) quo pacto, quouè iure Domini Præſidentes eiuſdem Tribunalis, in quo de emptione actum fuit, & eorum præbuerunt in votando ſenſum poſsint cõtra pactum, præcedentiam Theſaurario contendere, attenta Principis contrahentis enixa voluntate iureiurando conuallata, mihi perſuadere non valeo, & cogor dicere: *Vnde minus timebatur, exorti ſunt turbines.*

Hoc autem verum eſſe, & altera illa ratio
6 confirmat, quia venditio prædicta proceſſit in exequutionem approbationis factæ de perſona Ducis emptoris abipſomet Prorege, qui non poteſt reuocare priuilegium, quod tranſiuit in contractum ſecundum tenorem oblationis, *Alex. conſ. 1. num. 11. vol. 4. Rolan. à Vall. conſ. 25. num. 35. vol. 3.* plenoque calamo conſentiunt DD. congeſti à *Gabriel. commun. concluſ. lib. 3. tit. de iur. quæſit. non tollen. concl. 5. num. 1. et 2. Tiraq. de iur. primog. quæſt 35. n. 23 et ſeq. Rolan. à Vall. conſ. 69. num. 17. vol. 4 et conſ 45. nu. 7. et 8.* vbi adducto *tex. in l. fiſtulas §. fin. ff. de contr. empt.* eam firmat propoſitionem, quod caſui fortuito, & inſolito debet adſcribi, ſi quando Princeps conuentiones, & pacta non obſeruauerit, & iterum *conſ. 25. nu. 46. eod. vol. Euerar. in topic. legal. loco à pacto ad leg. nu. 7.* adeò quod abſq; diſcrimine eſt admiſſum à Iureconſultis nequidem de plenitudine poteſtatis id fieri poſſe, vti poſt *Bald. in l. 1. num. 1. ff. de pact.* tradit *idem Rol. à Vall. d. conſ. 1. num. 28. vol. 2.* expenſis ad propoſitum verbis Ariſtotelis ad Alexandrum dicentis. *O Alexander, obſerua fidem datam, et fœdera confirmata*; eaq; de cauſa

Numa Pompilius fidei templum erexit, &
conſtruxit in Arce Capitolina, de quo *Ale-
xand. ab Alexand. dier. genial lib. 2. cap. 22. et
lib. 6. cap. 11.* verba facit.

Quin amplius: attenta ratificatione contra-
7 ctus initi per Excell. Dom. Proregem, à
Rege, augetur iuſtitia Theſaurarij circa
præcedentiam, quia videtur ab ipſo Dom.
Rege conceſsa, ex regu. *l. lege obuenire ff. de
verb. ſignif.* Qui confirmat, dat, ideoq; effi-
citur immutabilis contractus, & conceſsio,
ſecundum *Rom. conſ. 98.* relatus *à Purpur. in
in l. more n. 67. ff. de iuriſd. omn. iudic. Afflict.
dec. 248. n. 6. in fin. et n. 7. et ſuper Conſt Re-
gn. rubr. 5. num. 75. et 84.*

Quò fit, vt ſi modò annuendum eſset exco-
8 gitatæ pręcedentiæ à Dominis D:cano, &
Præſidentibus Regiæ Cameræ, quam ipſi-
met votantes conceſſerunt in vim contra-
ctus Theſaurario, ſub expreſsis, & prægnā-
tibus verbis cōſultò à nobis ſuperius enun-
ciatis, licèt cenſeantur expreſsa ea, quæ
vſus quotidianus admittit, *l. quod ſi nolit §.
quia aſsidua ff. de ædilit. edic.* vbi latè *Barthol.
Veronenſ. Bal. in rubr. n. 17. C. de fid. inſtrum.
& in l. contractus num 20. eod. tit. & in l. errore
num. 1 C. de teſtam. & in l. 1 num. 21. C. pro
ſoc. Abb. in cap. cum M. n. 4 de conſtit. Boer.
deciſ. 217. num 6.* eſſet ſane per ipſoſmet
deſtrui, ſeù mauis diminui illam prærogati-
uam, quam contractus, lex, & Rex, median-
te perſona Dom. Proregis, Theſaurario tri-
buerunt; quo quid monſtruoſius? quid ab-
ſurdius?

Suffragatur etiam Theſaurario non modicè
ad victoriam certaminis obtinendam, vera
9 illa, realis, ac pacifica poſſeſsio quam habuit
præcedendi, de qua publicum exhibetur
documētum ex nota facta per Secretarium
Reg. Cameræ in libro Notamentorum iux-
ta ipſius Tribunalis ſtylum, cui ſanè ſtan-
dum eſt, tam in iudicio, quàm extra, & ple-
na adhibetur fides ad inſtar librorum pu-
blicam vtilitatem concernentium, ex do-
ctrina *Bartoli in l. quædam §. nummularios ff.
de eden. Bal. in l. exemplo n. 5. in fin. & num. 2.
C. de probat. Abb. in cap. ad audientiam n. 4.
de probat. Cravett. conſ. 158 a n. 5.* benè *Reg.
Valenz. conſ. 78. num. 90.* vbi pluribus exor-
nat exemplis.

Quæ ſanè poſſeſsio, non vi, aut clàm proceſ-
10 ſit, ſed ipſis Dominis Præſidentibus præ-
ſentibus, & minimè contradicentibus, nec
hæſitandum eſt, quod ſi aliquod ius habe-
rent contendendi Theſaurario præceden-
tiam, inſtarent in illo actu, quod declarare-
tur, ad eorum fauorem fuiſſent voto, & in
ſcripe's proreſtati, diſceſſiſsent a Tribunali,
ne do conſenſu conuinci poſſent, vnde fit,
quod dum præſentes fuerunt, & non con-
tradixerunt, conſentientes extitere, vti pul-
chre docet *Bald. in cap. 1. col. 1. verſ. Nota ex
præſentia ſi de inueſt. inter Dom. & vaſſall. lis
oriatur, in vſib. feudor. Din. in regul. Qui tacet
num. 8. de regu iur. in 6. Caualcan dec. Fiuizan.
12. num. 47. par. 1. Ceph. conſ. 110. num. 12.
lib. 3. Cagnol. in l ſemper qui non prohibet n. 3.
ff. de reg. iur. Molin. de Hiſpan. primog. cap. 2.
num. 76. lib. 4. Velazquez in l. 44. Taur. Gloſ.
12. num. 1. Reg Valenz. conſ. 33. num. 197. in
fin.* ſubdens ex communi DD. placito eam
eſſe rationem fundamentalem, *d. cap. qui
tacet,* quod conſentire videtur, quia præſu-
mit lex, quod nemo præſens patitur iuri
ſuo præiudicium fieri, quin contradicat, &
reclamet. Quicquid de proteſtatione poſt-
modum facta per ipſoſmet Aduerſantes
mediante perſona Secretarij eiuſdem Tri-
bunalis Regiæ Cameræ certiorantis The-
ſaurarium, de eorum prætentionibus, ver-
bum faciant, cui mox ſatisfacere curabi-
mus.

Conſeruandus eſt igitur, & manutenendus
11 Dom. Theſaurarius in poſſeſsione ſeù qua-
ſi, in qua reperitur præcedendi, cæteris lon-
gè exaratis ex Aduerſo ad petitorium re-
ſeruatis, vtpotè altiori obnoxia diſcuſſio-
ni, ſeù mauis celeri reiectioni (Etenim ex
ſuperius enunciatis, & ijs quæ inferiùs ad-
ducemus, nec in petitorio ius aliquod aſſi-
ſtere Aduerſarij, pro certo habemus, ex
communi Legiſtarum theorica d. ducta
ex tex. *in l naturaliter §. Nihil commune ff. de
acquir poſseſs. l. 3. § ibidem ff. ad exhibendum,
Philipp. Franc. in cap. ad decimas de reſtit ſpo-
liator. in 6 Abb. in cap. cum olim de cauſ poſ-
ſeſs. & propr. & in cap conſtitutis lo 2. col. pe-
nul. de appell.* alijque quos referens, ſequitur
*Ferret. conſ. 355. n 8. tom. 2. Cæſar de Graſsis
deciſ. Rot. 103. num. 6 Menoch. de arbitrar. Iu-
dic. caſ. 20. num. 6. lib. 2.* plura per *Azeu. in
l. 8. tit. 7. lib. 5. Recopil n. 2. & 3. Gregor. Lo-
pez in l. 7. tit. 4 par. 5. & in l. 2. verſ. Luego
tit. 14. part. 6. Molin. de primog lib. 3. cap. 13.
num. 15. & 16. Dom. Præſ. de Franch. dec. 9.
num. 6. Reg. de Pont conſ. 14. num. 67. & ſeq.
lib. 1. Reg Valenz. conſ. 82. num. 84.* vbi quod
conſeruari, & manuteneri quis debet in
poſſeſſione, ſeù quaſi Honoris, in qua repe-
ritur, ſemper enim manutentio poſſidenti
concedenda eſt, quia fauorem continet, ſi-
ſiue colorem poſſidendi habeat, ſiuè non.
Oldrad. conſ. 222 num. 3. ante ſinem verſ. *Nun-
quam autem, Rot Rom.* apud *Ludouiſ. dec* 105.
num 20. & deciſ. 197. num. 1. vbi ſatis nota-
biliter tradit; poſſeſſionem eſſe manuteni-
bilem, quomodocumque capta fuerit, ſiuè
cum mandato Iudicis, ſiuè abſque ipſius

man-

mandato, *Peregr. de iur. fiſc. lib. 1. §. Hactenus n. 60. & lib. 6. tit. 4. nu. 13.* ea expenſa ratione, quia iura præſumunt pro eo, qui poſſeſſionem habet, non autem pro eo, qui non poſſidet, *l. 1. in fin. cum ſeqq. ff. vt poſſidetis §. Sed interdicto*, vbi *gloſ.* verb. *Clam*, *Inſtit. de interd. Ceph. conſ. 172. num. 5. & conſ. 186 num. 2. tom. 2. Dom. Conſ. Prat. in 1. forenſ. cap. 38. nu 4. & 5.*

12 Suffragatur etiam prædictis atteſtatio eximij viri in maxima æſtimatione in Regno habiti, *Marc. Anton. Surg. de Neapol. illuſtrat. cap. 27. num. 43. in fin. & num. 45.* vbi fidem adſtringit ſuam, Theſaurarium generalem Sellam habere in Collat. Conſil. in quo ſtatuta die Veneris cuiuslibet hebdomadæ accedit Regia Camera pro tractandis negotijs Regalis Patrimonij, & primo loco vota reddere Præſidentes, ſecundo Theſaurarium, tãquam Digniorem, & deindè Dom. Locumtenentem, & tandem Dominos Regentes, adeò quod apparet digniorem reputari perſonam Theſaurarij, & præcedere Præſidentibus, cui ſanè atteſtationi maximè deferendum eſt, quia nullum habens intereſſe, ſed pro veritate ſcribens in peculiari tractatu, non conſulendo pro alijs ſpe lucri, aut alicuius amore, ſiue precibus allectus, de ſolito, & obſeruantia præcedendi in caſu currenti calamum adaptat, vnde redundat veritas, & iuſtitia Theſaurarij, argumento ducto à ſolito, & conſueto, vti DD. inſinuant, & plures formant theſes in *l. ſi quis donaturus, & ibi Gloſ. ff. de vſufr. l. vt liberis in fin. C. de collation. Burgos de Paz q. 2. num. 75. Rol. à Vall. conſ. 81. num. 30. lib. 4. Ceph. conſ. 77. n. 30. lib. 1.*

13 Præterquàmquod: de einſmodi præcedentia liquet ex libro Notamentorum eiuſdem Regiæ Cameræ, in quo eſt adnotatum de anno 1609. die 9. Ianuarij Theſaurarium interueniſſe, & votum ſuum reddidiſſe in cauſa præcedentiæ ortæ inter Secretarium dicti Tribunalis, Rationales, & Procuratorem Fiſcalem circa præſtationem iuramẽti, & licèt non appareat quem locum in ſedendo obtinuerit Theſaurarius, reperitur de hoc facta indiuidualis nota in perſonam D. Coronæ Capycij Galeota, qui poſſeſſionem Officij Theſaurarij Generalis cæpit in anno 1635. ſub die 24. Aprilis, & Sellam obtinuit primam poſt Decanum, qui de hoc minimè contentus vtpotè, qui primum ſibi locum deberi non excepto Decano prætendebat, proteſtatus de hoc fuit expreſſe, oblato libello eadem die omnibus Præſidentibus audientibus, vnde luce clariùs eluceſcit veram, & ſolidam fuiſſe in hoc ſcriptionem, *Surgen. loc. cit.* non minus à ſubſequuta obſeruantia conuallata, quæ mirificè prodeſt ad declarationem cuiuſcumq; diſpoſitionis, vti adamuſſim ſtatuitur in *cap. cum dilectus de conſuetud. Laurent. Siluan conſ. 88. num. 28. lib. 2. Caph. conſ. 28. n. 32. lib. 1. Zaſ. conſ. 14. à n. 86. lib. 1. Guttier. conſ. 2. n. 10. iuxta l. quod ſi nolit, §. qui aſſidua, ff. de ædil. edict. vbi plenè Cepoll. l. fin. C de fideiuſſor. Ioſeph Ludou. concl. vnic. de conſuet. Flam. Cartar dec. 67. num. 20. 28. & ſeqq. Alex. Rauden. conſ. 17. n. 44. Perez de Lara de anniuerſar. cap. 5. n. 49. l. 1. vbi DD. paſſim, C. quæ ſit long conſuet. Reg. Valenz. conſ. 139. n. 3. lib. 2.*

14 Nec aliter, aut ſub alia forma poteſt excogitari, quod ſit conceſſum officium noſtro Theſaurario, niſi ſub ea, quam conſuetudo declarauit, & interpretata eſt, quamq; vigore contractus initi, inter ipſum, & Regiã Curiam obtinuit, de quo non poteſt vlla oriri controuerſia, quando DD. omnes id admittunt in caſu fortiori, quando ſcilicet ignoraretur, qualiter conceſſa fuerint officia, vt in dubio elargita videantur ſecundum obſeruantiam ſuper eo habitam, Ecce *Bart. in l. Magiſtratus, ff. ad municip.* quem ſequitur *Ludou. d. concl. vnic. de conſuet. illat. 99. Paris de Put. de ſindicat. verb. Conſuetudo n. 6. Franc. de Clapper. cauſ. fiſcal. 35. q. 1. nu. 6.* Nouitates namq; non ſunt inducendæ in derogationem conſuetudinis tanto tempore in eodem officio Theſaurarij obſeruatę, ſecundum *Ariſtotel. lib. 2. Politicor. cap. 6. Rol. à Vall. conſ. 9. n. 20. vol. 4.* Et vt verum verè fatear: nouum eſt hoc, quod ex Aduerſo prætenditur, & non mediocris cauſatur admiratio, iuxta exarata per *Caſſiodor. lib. 12. Epiſt. 25.* his verbis; *Plerumq; ſolliciti ſiunt, qui mutatos rerum ordines intuentur, quia ſæpè protendunt aliqua, quæ conſuetudini probantur aduerſa*, & vti inquit *Lucianus lib. 1. Hiſtoriar. pag. mihi 125. Sæpenumero etiam mutatio in melius, maiorum malorum conſueuit eſſe principium*, maximè quia ad ſenſum *Taciti lib. 15. annal.* a quo habuit *Lipſius lib 4. Politicor. cap. 9. Super omnibus negotijs, meliùs, atq; rectiùs olim prouiſum, & quæ conuerterentur, in deterius mutari*, vnde *Plutarc.* ea de cauſa in vita Craſſi, & *Lipſius in lib. aduerſus Dialogiſtam*, conſulunt non eſſe temerè priſca innouanda, *Caſſiodor. lib. 2. Epiſt. 4.* vbi inquit, *Delectamur vetuſtatis exemplo, & ſequi regulas conſtitutas libenter amplectimur, quia locus ſurreptionibus non relinquitur, quoties rationabiliter conſtituta ſeruantur*, & idem in *lib. 10 Epiſt. 23.* rationem reddit illic, *Quia ſemel benè inita, nulla debent occaſione ſuſpendi.* Nec facilè credendum eſt Theſaurarium ad officij emptionem accedere voluiſſe, niſi

ea priuilegia, quæ eius Anteceſſoribus conceſſa fuerunt, ſibi ipſi confirmarentur; ſecluſo peculiari pacto, cum quo contraxit; Nemo enim præſumitur iactare ſuum, *l. cũ de indebito, ff. de probat.* cum alijs concordantibus. Cuius rei atteſtationem quoque faciunt, *D. Reg. Galcot. reſponſ. fiſcal. 1. n. 14.* & *Index Taſſon. in Schol. ſuper Pragm. de antepbat. verſ. 3. obſeru. 3. n. 356.*

Quibus *Marc Ant. Surgen. D. Galcot. et Taſson.* licèt enixus ſit ſatisfacere, eorumq; fidem
15 labefactare Dom. Decan. Reg. Cameræ in eius *Reſponſ. ex n. 73.* attamen ex alijs illos redarguere ſatagit, non autem quoad dictum de præcedentia, de qua eſt quæſtio, vti apud ipſum videre eſt, ne inſulsè membranas in eius dictis repetendis, ſiue confutandis occupemus, & nauſeam legentibus inducamus, & perbellè facit *Conſultus in l. minimè, ff. de legib.* Mutanda ea non eſſe, quæ certam habuerunt legem, & conſuetudinem, ſeu interpretationem, vti exemplificant *DD.* præſertim *Barbat. conſ. 61. n. 37. lib. 3. Mendell. conſ. 61. n. 13. Marin. Frecc. de præſent. inſtrum. p. 8. q. 2. nu. 11. Rol. à Vall. conſ. 35 n. 15 et conſ. 80. num. 5. lib. 4. Capoll. conſ. ciuil. 34 n. 6.* ea ducti ratione, quia difficilis habetur reuocatio eius, quod longam habuit obſeruantiam, ad *tex. in cap. contingit,* illic, *ſi fuit aliquot annis obſeruata, de tranſact.* & adamuſſim quadrat *text. in cap. audita de reſtit. ſpoliat.* vbi non præſumitur derogatum ſententiæ longo tempore obſeruatæ, *Crau conſ. 42 n. 3. et conſ. 151. n. 30.* & in theſi noſtra apparet de conſuetudine præcedendi Theſaurarium, Pręſidentes Regiæ Cameræ pluſquam 50. annorum intercapedine.

Hinc corollariè inferimus, neutiquam rerum
16 mutationem præſumi (quatenus dubia res eſſet) *l. eum qui, ff. de probat. l. item quæritur in fin. ff. locat. l. cum hic ſtatus in princ. ff. de donat. inter virum, et vxor. cap. maiores de baptiſm. l. ſancimus, vbi Iaſ. notab. 4. Cod. de teſt. Alciat. reſponſ. 359. nu. 5. Alex. in l. de tutela nu. 11. C. de in integr. reſt.* Et in dubio, quod reuocatio priuilegiorum non præſumatur, tradit *Calderin. conſ. 11. de priuileg. ſub n. 1. col. 2. Mandoſ. ſuper regul. Cancellar. reg. 4. q. 7. n. 16. Vincen. de Franch. dec. 125. nu. 5.* Et quod non mutatur, quare ſtare prohibetur? cecinit *tex. in l. præcipimus, C. de appell.*

Eò ampliùs: quia correctum, & mutatum non
17 dicitur, quod non eſt expreſsè reuocatum, *cap. cum expediat de elect. Barbat. conſ. 39. n. 3. lib. 3.* vnde inquit *Gonzal. loc. cit. Gloſ. 9. §. 2. n. 29. et ſeqq.* Semper eſſe aſſumendas coniecturas, & præſumptiones, quibus non videatur Princeps auferre, quod ſemel conceſſerat, & (hic eſt caſus noſter) quia decet Principem, priuilegium eſſe manſurum, vti beneficium, & ab omni diminutione extraneum, *cap. decet de reg. iur. in 6. Auth. Conſtit. quæ de dignit. §. illud collat. 6. Roder. Xuar. conſ. 10. n. 52.*

Ex quibus, ruunt adducta per Aduerſarios *num. 94. verſ. Sed dato,* de mutatione rerum,
18 & temporum circa pręcedentiam Theſaurarij, quam indubiam Nos demonſtramus, & eò validius, dum ipſi adſtruunt per longum tempus, & per non vſum amitti priuilegia, & induci tacitam reuocationem; Nam præter modò adducta contrarium tenuerunt DD. aientes, quod ſi habens priuilegium, eò nunquam vſus fuerit, non per hoc illud amittit, niſi conſtet illi eſſe derogatum, vel per actus contrarios, vel partiũ conſenſu, vel alia via amiſſum, quam derogationem, vel amiſſionem tenentur probare, qui priuilegium impugnant, & eorum onus erit probare, quod aliàs in contradictorio iudicio fuerit iudicatum aduerſus priuilegium, & quod hoc priuilegium vbi caſus accidit, nunquam fuit in vſu, vel aliàs inualidum, alias ſtabitur priuilegio, etiam ſi per centum annos quis vſus non fuerit, ita in terminis propoſito caſu per *Conſ. Gizar. dec. Conſil. Neapolitani 73. num. 2.* cuius verba mutuatus ſum, tradit eſſe de iure per *Gloſ. communiter receptam in cap. vt priuilegia 24. §. illud, in verb. Semel in anno, verſ. Sed ſi centum annis. extr. de priuil.* itaq; fuiſſe deciſum per illum Senatum, *d. num. 2.* non obſtantibus ijs, quæ ex Aduerſo adducebantur, *n. 1.* apud ipſum videnda; ne in re tam clara fimbrias dilatare videamur.

Quæ omnia conuincunt, nullo iuris, ſiuè facti fundamento ſeſe opponere DD. Præſiden-
19 tes, D. Theſaurario, cum nullam habeant pro ipſis præſumptionem, contrarium vſũ, mutationem, ſeù euerſionem conceſſionum ad contrauertendam præcedentiam ſibi, vti ſuis Prædeceſſoribus elargitam, & obſeruatam.

Ijſque non parum conducit obſeruantia Cur. Rom. circa præcedentiam Theſaurarij, de
20 qua ſermonem facit alter Collega meus in hac Curia in reſponſione ad ſcripta per dictum Dom. Decanum, *verſ. Habentes etiam, cum pluribus ſeqq.* vbi doctè, quidem ex more ſuo materiã eiuſmodi præcedentiæ enucleat in fauorem Theſaurarij noſtri, æquiparando authoritatem Theſaurarij Regni, cum Theſaurario Papæ, quæ dantur, DD. iudicantibus, & Nobis cordi non eſt aliena prò noſtris venditare.

Tranſgrediamur nunc ad ea, quæ lato quidem ca-

21 calamo adſtruxit Dom. Decanus de origi-
ne Theſaurarij; ſiuè Quæſtoris *n. 1. ad 19.*
vſq; antiqua referens tempora, & Authores
veteres, vbi adeò tenuem, & puſillam hu-
iuſmodi Officij authoritatem inſinuat, vt
mirandum profectò ſit, qua de cauſa poſſit
reperiri vir Nobilis, ad huiuſmodi dignita-
tem aucupandam; Profectò (ni dixerim) vt
variæ lectionis eruditum ſe ſe oſtenderet,
eiuſmodi aſſumpto incubuiſſe, excuſatione
dignus non eſſet, maximè dum cauſam
Collegarum, & eius propriam ſubſtinet;
ſed ex Aduerſo ictu oculi dignitatem, &
prærogatiuam tanti officij Nos luce luci-
diùs demonſtramus, & in primis ſe offert
Doctor Laurentius Mattheu in celebri tract. de
regim. Regn. Valentiæ cap. 2. § 2. nu. 183. qui
liber cùm perpaucis innoteſcat, eius verba
tranſcribere, operæ pretium facturos Nos
exiſtimamus, *Locumtenens Theſaurarij* (in-
quit hic *Author*) *ſicut Regens creatus fuit, vt*
exerceret in Regno ea quæ ad Vicecancellarium
pertinebant, ità inſtitutus fuit vt gereret perti-
nentia ad generalem Theſaurarium, qui adeſt
in ſupremo; Iſte enim teſte Bellug. in Specul.
Princip rub. 6. n. 7. & cum eo Borrell. lit. H eſt
verè Queſtor Ærarij, Varro lib. 4. de lingua
latina, Feneſtell. de Magiſtrat. Romanor. cap.
3. alios congerens; Et ſubſequitur, *Habet enim*
interuentum in ſupremo in omni negotio regimi-
nis, & gratiæ, ſoletq; eſſe vnus ex Magnati-
bus proximioribus Principi, In Regno enim
Locumtenens ipſius in eius locum eſt ſuffectus,
& eſt ad inſtar Quæſtoris Prouincialis, de quo
Roſin. antiquit. lib. 10. cap. 45. Hæc ille.

Vt hinc coniecturandum ſit; Officium The-
ſaurarij quantæ exiſtimationis ſit, & quan-
tum aberret, qui contrarium, ſibi, aut alijs
perſuadere laborat.

Quodq; Theſaurarius nedum magnæ ſit au-
thoritatis, ſed quod etiam in remiſſionibus
22 concedendis interuenire debeat in Regno
Aragoniæ vnà cum Regente Regiam Can-
cellariam teſtis eſt locuples *D. Chriſtoph.*
Creſpi in obſeruat. illuſtr. cap. 3. n. 258. et ſeqq.
pag. mihi 168. col 2.

Quæ omnia ex exteris excerpta, vt cum No-
ſtratibus conferamus, nulli dubium faciunt
23 de authoritate, & præheminentia Officij
Theſaurarij, & ideò iuri, & cōſuetudini, ac
obſeruantiæ repugnat, vt Regiæ Cameræ
Præſidentes præferri cōtendant, tam in ſe-
dendo, quàm in votando Theſaurario; Si-
quidem obſeruantia attenditur ad intelle-
ctum cuiuſuis diſpoſitionis, ſecundum *Ri-*
min. in l. 1. nu. 110. ff. de offic. eius, cui mandat.
eſt iuriſdictio, Cæſ. de Graſ. deciſ. 2. de elect. n. 3.
& dec. vnic. de Magiſtr. num. 5. & 6. Guttier.
conſ. 2. num. 10, & in 3. pract. quæſt. 16. nu. 75.
Zaſ. conſ. 14. à nu. 86. lib. 1. Crau. conſ. 101.
num. 7. Rom. conſ. 271. num. 4. Gonzal. ad reg.
8. Cancellar. gloſ. 5. §. 7. num. 87. & eſt *tex.*
in l. 3. C. de ædif. priuat. illic, *Probatis ijs, quæ*
in oppido frequenter in eodem genere contro-
uerſiarum ſeruata ſunt, l. 1. verſ. *Impubes ff. ad*
Senatus Conſ. Syllan. Cauall. commun. contr.
commun. tom. 3. quæſt. 762. num. 16.

Hinc eſt, quod licèt Aduerſarij extollant ve-
24 teribus è ſæculis repetita memoria, aliter
fuiſse obſeruatum in eiuſmodi præceden-
tia, etiam ſi Nos ei manus demus, attamen
verum eſt in iure vltimam obſeruantiam
primam tollere, vt aduertit *Rom. conſ. 103.*
Bertrand. conſ. 263. vol. 2. Corſet. lib. 2. inda-
gation. iuris cap. 28. num. 3. qui DD. vnanimi
conſenſu tradunt, eam eſſe omninò atten-
dendam, *Reg. Valenz. conſ. 78. num. 61. lib. 1.*
& adeò patet vltima hęc obſeruantia,
vt non illepidè dixerim; *Quod oculus videt,*
nemo fideliter negat, ſecūdum *Bald. conſ. 388.*
n. 6. lib. 1. Affl. dec. 23. nu. 6. Calcan. conſ. 81.
à n. 7. Hyeron. à Mont. in tract. finium regun-
dorum cap. 30. num. 3. & ſeqq. & dicebat op-
timè *Nicetus Choniates in Annalib. Alexij Cō-*
neni lib. 1. ibi: *Aures non videre ipſam rem,*
ſed alienarum linguarum, & ſæpè aduerſarum
ſtrepitum conſeruare, viſum verò certum eſſe
eorum arbitrium, & pluris eſſe, vt ait Comi-
cus, vnum oculatum teſtem, quàm auritus de-
cem, qui non alieno teſtimonio, ſed ſuo experi-
mento nitatur.

Quorſum plura? Nonnè (vti ſuperius adno-
25 tauimus) Theſaurarius noſter in poſſeſſio-
ne ſeù quaſi ſedendi, & votandi pacificè
hodie reperitur, etiam ipſis Aduerſarijs
præſentibus, & conſentientibus? in propa-
tulo res eſt; vnde mirificè conferunt, quæ
DD. tradiderunt in materia præcedentiæ,
quod vltimus ſtatus, ſiue actus attenditur,
ad *tex in l. Mela* verſ. *Sed ſi alimenta ff. de*
Cibar. lega. Anna alleg. 131. num. 1. vol. 2.
Matthæus in Annot. ad Guid. Pap. deciſ. 252.
Reg. Valenz conſ. 108. *num. 78.* verſ. *Et cum,*
lib. 1.

Quid dicendum de allegata proteſtatione fa-
26 cta per Contradictores, mediante perſona
Secretarij eorum Tribunalis à Nobis ſupe-
riùs hoc eod. reſponſ. indicata poſt captam
poſſeſſionem? Quæ ſanè proteſtatio de iure,
facientis animum, & intentionem declara-
re conſueuit, *l. ſi quis, l. ſi ex aliena §. Celſus*
ff. de acquir. hæred. l. Neſennius ff. de negot. geſt.
Paul. de Caſtr. in l. ſin autem §. in repetita ff. de
reiuen. Surd. de alim. tit. 6. q. 8. num. 37. eiuſq;
iura conſeruare, *l. ſi debitor ff. quib. mod. pign.*
vel hypoth. ſolu. l. non ſolum §. morte ff. de nou.
oper. nunciat. l. libera quædam Theodora, vbi
Gloſ. C. de ſenten. & interloquut. omn. iudic.

Zaſ.

Zaſ.conſ.13. n.40. lib.1. Ferrett. conſ. 16 nu. 17. lib.1.

Noſtram adſtingimus fidem, facillimè eiuſmodi obiectum diluit ex facto, ſicuti, & alijs ſatisfactum putamus (ni Clientis Nos fallit
27 amor) ſiquidem DD. Pręſidentes non ignari obſeruatæ præcedentiæ in beneficium Theſautarij, in actu captæ poſſeſsionis, nihil oppoſuerunt, & conſenſum præſtiterūt per taciturnitatem, & patientiam, à quo modo reſilire non valent, *cap. quod ſemel de reg.iur.in 6.cap. per tuas de probat.* vbi *Canoniſtæ*, paſsim materiam exornant, *l. generaliter C.de non numer. pecun.* ideò ipſis imputandum, ſecundum *Gloſ in cap* 1.verb.*Neceſſitatem 21.q.1.Rot.Rom.deciſ.56.num.11.p.2. diuerſor.et dec.230. num.5.par.1.*

Nec præſumendum eſt ex parte Contradi-
28 centium, quod per errorem decepti non diſſentierunt, ideoque non imputandum forè, ſi tunc non fuerunt proteſtati, quinimò admittendos eſse ad eorum iura proponenda ex errore facti, quod in quolibet etiam prudente viro admittitur, quia facilè eſt vt accedat, ad *tex. in l final. ff. pro ſuo, l.regula ff.de iur fact.ignor § ſi quis agens Inſt. de action. Ceph conſ.137.nu.76. lib 1.* ex quo conſenſus ex facti errore excluditur, *l. ſi per errorem ff.de iuriſd. omn.iudic. Alex. conſ.23. num.10.lib.7.Soccin.iun.conſ 3.num.28.vol.2.* obſeruant etenim *DD. ad tex. in l.cum teſtamentum l.non idcircò C.de iur.& fact. ignor.l. ſed hoc ità ff. de aqua pluu. arcen.* nullam eſſe in errante voluntatem, & licere vtriq; vel facti proprij errorem allegare, vel opponere, ſecundum *Gloſ. & Bart.* cui omnes, vt eſt in adagio, vti Bononienſes Carrotio adhæſerunt, *in l. eum de indebito ff. de probat. Dec. conſ.63. in fin. lib.1. Alban.conſ.81. n.6.cap. noſti de elect.*

Eliditur etenim eiuſmodi aſſertio, quia non
29 perfunctoriè, & oſcitanter fuit conceſſa ſedes, & præcedentia Theſaurario per eandem, & in eadem Reg.Cam. Aduerſantibus ipſis præſentibus, ſed cum cauſæ cognitione, & facta perquiſitione per Secretarium de obſeruantia in ſimilibus, nulla habita contradictione, nec quidem orto ſcrupulo, vnde error facti allegari non poteſt; Nec tantillum operari poteſt ad præſens ſerotina illa proteſtatio informiter facta poſt expletum actum, quia videtur contraria factomet captæ poſseſſionis, quia ex eorum ſcientia, & patientia nedum approbatio actus emerſit, ſed conſenſus legitimus, & præiudicialis inductus, *ad tex.in §.ſi pater, vbi Aldobran. n.7. Inſtit. quib mod ius patr. poteſt. ſolu.* imò antiqua illa poſſeſſio præcedendi ex libris Tribunalis excerpta, præſumitur habere iuſtitiā permanentem, *Bald.in cap.1. § cum autem, de contro.inueſt.n 6.et ſeq. Rol.à Vall.conſ.3. n.96.vol.1.*& prò ea pręſumitur vti ex *cap. licet cauſam de probat.* tradit *Hieron. de Tortis inter conſilia Alex.conſ.192.num.1.vol.3. idem Alex.conſ.89.num.9.et 15.lib.5.et conſ. 110.n.1.vol.1.Menoch. de recup. poſſ. remed. 15.n.389.Marcell.Fortun. in tract.de veritat. et error.n.239.p.1. Ancbar.conſ.188.n.5.Cumia in Rit.M.C.cap 38.n.151.*

Et tandem ſi concedamus ritè, & in tempore peractam proteſtationem fuiſſe proficuam,
30 quid operabitur? non aliud niſi iurium reſeruationem, vt ſi quod ius habet is, qui eam facit, illud conſeruet, & ſi nullum ius habet, conſeruet nihil, *l.ſi quis legauerit, ff. de lega.1. Oldrad.conſ.24.Crau. conſ.29. col. 3.verſ.Ex præmiſſis lib.1.et conſ.1.et cōſ.127. 2.col. verſ Tertio quæritur,et conſ.144 n.15. verſ.Super quo dubio col 4.Socc.conſ.287.n 2. lib.2.Ruin.conſ.99.n.10.lib.1. Dec.conſ.343. col.fin. uerſ.Et alia uerba, Decian. reſp.12.nu. 26.to.2.D.Præſ.de Franch.dec.540.num.15. Greg. Summus Sacrorum Antiſtes deciſ. Rot. 347.n.22.* inquiens non eſſe inconueniens, quod reſeruatio nihil operetur, vbi ius reſeruanti non competit, imò ipſius reſeruationis naturæ ità conuenire nihil operari, ſi ius reſeruatum non ſubſiſtit, quemadmodum operari ſi ſubſiſtit, ex doctrina *Angel. conſ.15.ſub n.2. uerſ.Natura enim reſeruationis*, quorum memor fuit *Dom. Conſ. Prat.* ſummæ doctrinæ vir, & eruditione præditus, quem Nos Romæ vidimus, & non ſinè delectu cum eo alloquuti ſumus, in maxima exiſtimatione in hac Vrbe habitus, ob eius ingenij plura documenta typis expreſſa, quæ paſsim *Rot. Rom. in eius deciſionibus* allega reconſueuit *in 1.diſcep.forenſ.cap.34. num.7.*

Cùm igitur tot ſcateat mendis eiuſmodi allegata proteſtatio, & ex aduerſo tot vigeat Iuris, & Facti probationibus Theſaurarij poſſeſſio, ſuimet macerie dilabi decantatam proteſtationem, haud diffitemur.

Pro coronidè ſuſcepti huius muneris ad ſuſtinendam Theſaurarij aciem in hoc præce-
31 dentiæ conflictu, diſpiciamus quænam ſit prætenſio Dom.Decani, vt ſellam habeat in Collaterali Conſilio, vti habent Domini Regentes Cancellariam Regni; Nam ſi intendit præcedere in Tribunali Reg. Cameræ, iam vti Decanus præcedit, & nihil ei oppugnatur; De Sella verò in Collaterali obtinenda, nullum habet Theſaurarius intereſſe, & ſic quò ad ipſum Theſaurariū liberas ædes habet, & ſummoperè lætabitur, ſi obtineat: iurgium inſtruat coram

Do-

Dominis Regentibus, circa quod non eſt Nobis datum, vt verba effundamus, rectè ſiquidem agnoſcimus quibuslibet dignitatis inſulis Dom. Decanum dignum fore: ſatis erit Nobis, ſi profligatis jis, quæ adducta ſunt ad turbandam præcedentiam Theſaurario, victoriam conſequamur, vt ab omni moleſtia is eruatur, pluribus conſultò prætermiſſis, nè in re tam clara, nimij videamur. Romæ 10. Maij 1670.

AD §. XXIX.

De origine Præſidentium, ac Locumtenentis Regiæ Cameræ, eorumq. immunitatibus, & priuilegijs.

ANNOTATIO.

SVMMARIVM.

Magni Camerarij authoritas, ac emolumenta, quæ ſint, n. 1. & 2. & an ſit immunis à gabellis, etiam cauſa commercij, n. 3.

Locumtenens Magni Camerarij præeſt R. Cam. Tribunali, eiuſq; dignitas magna, n. 4. & 5. eorumq; Catalogus, remiſſiuè, n. 6. ac laudatur hodiernus Locumtenens, ibid.

Locumtenens R. C. ſi eſt abſens, an Præſidentes per hebdomadam exerceant, n. 7. & an ſe ſubſcribere poſſit cum ſigno, vulgò ſtampiglia, *n. 8.*

D. Annibal Moles *Regens, & harum* deciſ. *Author, an fuerit Magn. Cam. Locumtenens, n. 9.*

Præſidentes R. Cameræ, cur ita vocentur, & quas habeant prærogatiuas, à nu. 10. ad 14.

Immunitates, ac emolumenta Fiſci patroni, Secretarij, Procuratoris fiſcalis, ac Rationalium, quæ ſint, à n. 15. ad 17.

1 INtèr ſeptem Regni officia, quartum obtinet locũ Magnus Camerarius, qui eſt Supremus omnium Procuratorũ fiſcalium; Magiſtrorum Camerariorum, Dohaneriorum, Portulanorum, aliorumq; Fiſci introitus percipientium; eiuſq; antiqua authoritas præcipuè patet ex *Capitulis* huius Officij, in fine ſuperioris §. 27. tranſcriptis;

2 Habet hodiè pro ſuo ſtipendio annuos ducatos 2190. & à Regia Curia ſeſtertia, ſeù *rotulos* triginta ſex Sacchari, & Salis viginti quatuor modios, ac tres fęni cordas, eſt immunis à tertiaria ferri pro vſu, & à iure bonatenentiæ pro bonis ſtabilibus in Regno poſſeſſis; iuris tapeti emolumenta exigit ab Officialibus Regijs, qui in locis demanialibus deſtinantur; à Baronibus, ſeù feudatarijs Regni tarenos quatuor pro qualibet vncia feudalium prouentuum tempore mortis Baronis, teſte *Topio de orig. Tribun. par. 3. fol. 505. num. 160.* & *Nos in annot. ad §. 22. de Iure tapeti.*

3 Imò ipſe Magnus Camerarius (prout cęteri Domini de ſeptem officijs) eſt immunis ab omnibus gabellis, etiam cauſa commercij, vt tradit noſter *Author hìc n. 14.* & notat *Thor. in compend. deciſ. ver. immunitate collectarum par. 1.* Vnde cum in Ciuitate Sypontina, ſiuè Manfredoniæ, eiuſq; diſtrictu, exigeretur ius *tumulagij* granorum decem pro quolibet curru frumenti, & gr. quinque pro qualibet vncia valoris ipſius frumenti; Per Reg. Cam. mandatum fuit, quod pro frumentis peruentis ex ruribus Magni Camerarij, repoſitis in foueis, tanquàm Magnus Camerarius, vigore priuilegiorum non ſolueret, ex literis R. C. expeditis die 21. Iunij 1467. *in Reg. com. 2. fol. 265.* & vide *cit. Thor.*

4 Eius tamen iuriſdictionis exercitium (dignitate, & prædictis emolumentis tantùm retentis) reſidet hodiè in Locumtenente, qui eſt Tribunalis caput, & non ſolùm ab ipſo Rege eligitur, *Frecc. lib. 1. de feud. tit. de Offic. Magn. Cam. n. 13.* & ex *prag. 1. de offic. prou.* cum mercede duc.

5 2150. ſed tanti æſtimatur eius dignitas, vt ex Supremis, ac intimis Ma-

gi-

giſtratibus ad Regis latus aſsidentibus ſoliti ſint eligi, teſte *Reg. Galeota reſp.fiſc.* 1.*num*.59. & ſi eſt Reg. Cancell. Regens, in cauſis ad Regium patrimonium attinentibus, non fungitur authoritate Regentis, ſed ſola poteſtate Locumtenentis Regię Cameræ, ſecundùm *Reg.Sanfel.deciſ.* 290. *ſub num.* 7. Imò Regentes Supremi rerum Italicarum Conſilij in Hiſpanijs vt plurimùm eliguntur; & ferè ſemper eſsent eligendi ex ipſo cætu R. Cam. Præſidentium, quippè qui ſunt de Regij Patrimonij, & Regni rebus optimè inſtructi, teſte *R. Galeota lib.* 1. *controu.*22. *n.*28.

6 Quorum Locumtenentium aliquot referunt noſter *Author hic à n.* 23. *ad fin.* ac *Taſſon. de anteſ.verſ.*3. *n.*142. *&* 143. & longa ſerie recenſent *Nicol.Top. de orig.Trib.par.*1. *lib.*4. *c.*7. *& Conſ. Altimar.* ſub anagrammatico nomine *Tobia Almagiore in racoll. hiſt.* inſerta poſt *tom.*4. *Summont.edit. anni* 1675. *fol.* 113. & deindè addendi ſunt integerrimus *Dom. Regens D. Antonius de Gaeta* Eques Ordinis Calatrauæ, ad Regiam Cancellariam regendam meritiſsimè adſcitus; & *Dom meus Reg.D.Sebaſtianus de Cotes, & la Carcel*, præſtantiſsimus Eques, ac omni virtute præditiſsimus I. C. Hiſpanus, qui hoc anno 1692. huic Supremo Tribunali digniſsimè, ac integerrimè pro Regio Ærario, ac inſimùl pro Iuſtitiæ tutamine communi omnium plauſu preeſt.

7 Ipſo autem Locumtenente abſente, Præſidentes alternatim per hebdomadam eius officium exercent; cum authoritate ſubſcribendi pro Magno Camerario, vt ex inſtructionibus Regis Federici, *in pragm.* 8. *&* 11. *de offic. Proc. Cæſ.* Et anno 1600.

8 fuit per R. Cameram prouiſum, quod abſque Regia diſpenſatione non liceret *Dom.Reg.Ferdinando Fornario*, eiuſdem R. Cam. Locumtenenti, ſe ſubſcribere cum ſigno, vulgò *Stampiglia*, vt *ex Arreſt.*534.*ſeù* 535. apud *R.de Marin.* refert *Conſil. Rocc.de off. rub.*4.*num.*32.

9 Prout *Dom. Regens Author* noſter, cum eſset Reg. Cam. Præſidens, pro Magno Camerario quoque adfuit, vt memorat *cit. Conſ.Altimar.* & Nos vidimus eius ſubſcriptionem anno 1573. factã *pro M.C.* licet *Conſtantin. Caſar. peregr. quæſt.*50. *n.*28. aſserat fuiſse illum Locumtenentem, ibi: *Grauiſsimus Senator D. Annibal Moles, poſteà Regens Cancellariam, & Magni Camerarij Locumtenens.*

10 Præſidentium verò originem in antecedenti §. elucidauimus, cum Magiſtri Rationales, pleriq; nobiles, & pluſquam ſexaginta, non ſemper in Tribunali interuenirent, & inde factum, vt reſidentes in banca, ſeù Præſidẽtes, Magiſtri Rationales Pręſidentes vocarentur, demum per Sereniſs. Regem Alphonſum illorum officium plenariè in Præſidentes fuit translatũ: qui Sacri Aerarij Præſidẽtes appellantur *in l.*4.*C.de Aduoc.fiſci.*

11 Præſidentes habent quoq; plurima emolumenta, nempè pro eorum prouiſione annuos ducatos 570. *Top. d.par.* 1.*cap.*5. & in Conſultatione R. Cam. ſub die 30. Maij 1550. *in Reg. Conſult. Cur.*1. *fol.*69. refertur Exc. Proregi, quod habent iura declaratoriarum, ſunt immunes ab adohis pro bonis feudalibus, & à iure tertiariæ ferri pro vſu, ac in omnibus Dohanis, & paſſibus Regni pro bonis omnibus pro vſu, & victu familiæ, & à iure bonatenentiæ, pro bonis in Regno poſſeſſis, vltrà duodecim ſeſtertia, vulgò *rotulos* Sacchari, ſeù triginta ſex libras, & ſex ſalis modios, & fæni cordam pro vſu domus; Quæ *Conſultatio* legitur quoq; *in Arreſt.*643. apud *Reg. de Marin.* eamq; referunt noſter *Author hic nu.* 7. *Taſſon.de anteſ.verſ.*3.*obſ.*3.*n.*149. *R.Galeot.d.reſp.fiſc.*1.*n.*64. *&* 65.

12 Et licet *Thor. vbi ſuprà*, dicat, eſſe immunes etiam cauſa commercij; attamen & rectè Nos contrarium diximus *in annot.ad p.*1.§.2.*q.*4. *n.*21. & docet *Auth. hic n.*15. adeòut hæc immu-

immunitas Præſidentium debeat taxari per R.Cam. pro vſu ipſorum, ac familiæ, vt *in pragm.75. §.72. de off. Proc. Cęſ.*

13 Sunt etiam ab antiquo tempore immunes à iure ſigilli, vt declaratum fuit per R.Cam. *in d.Arreſt.643.* qua immunitate gaudere etiam eorum filios, ac vxores, prout ipſi Præſidentes, ac Rationales, fuit per plura R.C. *Arreſta* declaratum, ac docent *R.Reuerter.deciſ.395.* & *Nouar. p.1. q.for. 98.* vbi *à n.6.* alitèr dicendum fundat, quoad filios illegitimos.

14 Itemq; habent iura Cryſtallorum ab Arrendatoribus, ſiuè ipſorum pretia, ac vitulas, quæ præſtantur in officiorum venditione, ac declaratorijs pro liberatione Officialium Fiſcalium, ac duplicata percipere Locumtenentem, & Commiſſarium, refert *R.Galeot.d.reſp.fiſc.1.n.67.*

15 Aduocatus fiſcalis immunis eſt à functionibus fiſcalibus debitis ſupèr bonis ei obuenitis, etiam ex cauſa dotis, *Taſſon. d.loco n.146.* Non tamen gaudet iure declaratoriarum, teſte *R.Galeot.d.loc.* neq; Procurator fiſcalis, idem *R. Galeota lib.2. contr. 11.n.43.* vbi rationem eſſe putat, ne liberatus à rationibus, ſuo aduerſario mercedem ſoluat; gaudere verò iuribus Cryſtallorum, & vitularum, tradit *ibid.n.41.*

16 Et in eodem *regeſto Conſult.Cur. 1.fol.79.* notatur, quod Secretarius R. Cameræ eadem fruitur immunitate, quoad iura tertiariæ, dohanarũ, bonatenentiæ, ſalis, & ſacchari; Rationales verò, ſicut Secretarius, Procurator fiſcalis, & Archiuarius, ſunt immunes à bonatenentia, *Top. d.lib. 4.c.5.n.8.* Et hunc ſalem, & Saccharum, deberi etiam ratione præteriti officij, notat *R.Sanfel.deciſ.290.n.10.*

17 Fruuntur quoq; Secretarius, & Procurator fiſci iuribus Cryſtallorũ, & vitularum; & Rationales iuribus declaratoriarũ tantùm, *cit.* R.*Galeota d.controu. 11.n.39. & 42.* & aduersùs capita Regia Viſitatione circà ſuperexactionẽ Cryſtallorum, & dirictuũ declaratoriarum pro Rationalibus, adeſt *allegatio* tranſcripta per *Top. de orig. Tribun. p.3. à fol.412.* Et vide pandectã *in prag.57. de off.Proc.Cæſ.*

Atq; hęc ad tanti Supremi Tribunalis *Deciſiones*, per varias fiſcales tractationes à noſtro *Anteſignano* recollectas, annotaſſe ſit ſatis: Sic vale, ſtudioſe; & inſimul ad varietatem materiæ; varietatem ſtyli, aut calami ruditatem ne reprehendas; hanc enim abſtruſitatem à mixtione, ac temperie hiſtoriarum, aliorumq; ſcriptorum, quoad fieri potuit, duximus mitigandam, quantum inter forenſes curas per otium licuit: Interim exantlatos hoſce labores æqui, boniq; conſulas, ad laudem, & gloriam DEI, Summi Legislatoris, qui eſt ἄλφα, & ὠμέγα ideſt initium, & finis.

MANTISSA
VARIARVM RECOLLECTIONVM
ANNOTATIONIBUS
PRO REGIO AERARIO
NICOLAI CAIETANI AGETA,
I. C. PARTHENOPÆI,

Et in Supremis Regni Neapolis Regiis Tribunalibus
Solertiſſimi Advocati.

Ad Regiæ Cameræ Summariæ Deciſiones, à præclariſſimo I. C. ac Spectab. Reg. Cancell. Regente D. Annibale Moles, elucubratas.

CONTINENS

Reſponſa duo ipſiuſmet Dom. Regentis ; quorum unum, de Succeſſione Portugalliæ pro Rege Catholico; alterum pro Ser. Infante Heliſabeth in Succeſſione Ducatus Britanniæ ; cum additionibus ejus digniſſimi filii *D. Thomæ Moles M. C. Vicariæ Judicis* ; Atque annotationibus ejuſdem Nicolai Cajetani Ageta I. C.

Relationes, aliaque plurima ſcitu digna de Regia Dohana Menæpecudum Apuliæ, quoad ejus originem, bonumque regimen.

Notitiã Chronologicã, circà paſſuum, ſivè pedagiorum hujus Regni prohibitiones, limitationeſque.

AD CANDIDUM LECTOREM
PROLUSIO.

IAM noſtrarum *Annotationum* opere ad portum ſubducto; recollectiones quaſdam eidem materiæ fiſcali adfines, veluti exiguum tantæ molis ſuperpondium adiicere è re publica futurum putavimus; ac *Mantiſſam* inſcribi placuit, quippè quæ, authore *Feſto*, dicitur additamentum rei, quæ venditur: Quare & *Cicero in fine Topic. ad Trebatium* ſcribit, ſe feciſſe, quod ſæpè liberales venditores ſolent, ut cum ædes, fundumvè vendiderint, rutis cæſis receptis, concedant tamen aliquid emptori, quod ornandi cauſa aptè & loco poſitum eſſe videatur: Sic *Trebatio* ipſe ad id, quod dare debuit, ornamenta quædam voluit non debita accedere. Duo igitur perita ejuſdem *Dom. Regentis Moles* Reſponſa, additionibus adaucta; Necnon varias relationes de Dohana Menæpecudum, ac paſſibus Regni, patrio idiomate, voluimus operi huic apponere; veluti quotidiana, & ſic perneceſſaria, juxtà *Ulpianum in l.1. D. de ſuſpect. tut. & cur.* quæ monente *Paulo in l. legavi 25. D. deliberat. leg.* pleniùs ſunt attingenda; Scitum eſt enim illud *Imp. Leonis, Nov.46. quemadmodùm, ut quæcumque aliæ res in communis vitæ uſum aſſumantur, ipſarum commoditas facit, & quæ utilitatem aliquam adferunt, magnificimus: quæ verò ad nihil conducunt, contemnimus: Sic omninò & ad legalium capitum compoſitionem nos accomodari oportebit, ut quarum uſus aliquis ſit, qui bono quopiam Rempublicam beet, hæ neceſſariò & ferantur, & honorentur.*

ANNIBALIS MOLES RESPONSA

De legitima ſucceſſione in Portugalliæ Regno;

PRO REGE CATHOLICO;

Et de ſucceſſione Ducatus Brittanniæ;

PRO SERENISSIMA INFANTA.

DE SVCCESSIONE PORTVGALLIÆ.

ARGUMENTUM.

In dignitatibus, & Regnis quis ſit ſucceſſor, & an detur ſubingreſſio tàm in linea deſcendenti quàm tranſverſali, & de excluſione fœminarum, an ſit perpetua, vel temporalis.

SUMMARIUM.

1 *Ultima voluntas, eſt magis favorabilis, quàm diſpoſitio inter vivos.*
2 *Moriens poteſt quos, & quot velit, hæredes relinquere in ſuo patrimonio.*
3 *Hoc non procedit in Rege moriente.*
4 *Rex non poteſt eſſe, niſi unus in Regno.*
5 *Non poteſt eſſe, niſi primogenitus.*
6 *Fundatur de jure gentium, & veteris teſtamenti.*
7 *Reges Hiſpaniarum hoc idem conſtituerunt.*
8 *Primogenitus intelligendus eſt tàm maſculus quàm fœmina, & quomodo.*
9 *In ſucceſſione Regnorum ſunt tres prærogativæ ſervandæ.*
10 *Prima eſt prærogativa gradus.*
11 *Secunda eſt prærogativa ſexus.*
12 *Tertia eſt prærogativa ætatis.*
13 *Illæ procedunt, primò in deſcendentibus, ſecundò in collateralibus.*
14 *In caſu præſenti nullus adeſt de linea deſcendenti, tàm Sebaſtiani, quàm Henrici Regum.*
15 *Controverſia in præſenti caſu præcipua eſt cum Ducissa Bregantiæ.*
16 *Poſſit ne illa prætendere ſucceſſionem ex repreſentatione patris.*
17 *Filii repreſentant Patrem, quò ad gradum, & quò ad ſexum.*
18 *Lex excludens fœminas, excludit etiam maſculos ex ea.*
19 *Materia ſubingreſſionis dividitur.*
20 *Deſcendentes repreſentant in infinitum.*
21 *Tàm in allodiis, quàm in feudis.*
22 *Sed quid in ſucceſſione Regnorum? dubitarunt Doctores.*
23 *Variæ antiquæ diſſentiones, & bella ex hoc orta.*
24 *Doctores qui tenent non dari hoc caſu ſubingreſſionem.*
25 *Exemplum in Hiſpania.*
26 *Aliud exemplum in Regno Neapolis.*
27 *Referuntur Doctores antiqui, qui idem tenuerunt.*
28 *Ratio* Iacobi Cuiacii, *cur hoc caſu non detur ſubingreſſio.*

29 *Sed contraria opinio comprobata eſt conſuetudine, & ratione.*
30 *Intellectus ad* l.ſi libertus, §.ſi libertus, ff.de bon.libert.
31 *Aſſertur exemplum relatum à* Plutarcho.
32 *Aliud quod refert* Pauſanias.
33 *Reſpondetur ad exemplum contrarium in Hiſpania.*
34 *Item ad aliud in hoc Regno Neapolis.*
35 *Referuntur Doctores, qui tenent hoc caſu dari ſubingreſſionem.*
36 *Subingreſſio non datur inter tranſverſales.*
37 *Fallit primo, quando nepos concurrit cum fratre defuncti.*
38 *Secundo, quando concurrit cum patruo defuncti.*
39 *His caſibus poſtpoſitis, nunquam datur ſubingreſſio.*
40 *Repreſentatio privilegium eſt, quod non debet extendi.*
41 *In caſu noſtro non datur ſubingreſſio.*
42 *Gloſſa voluit dari ſubingreſſionem, etiam quando nepotes cum patruo non concurrunt.*
43 *Contraria opinio* Azonis, *eſt magis vera, & communis.*
44 *Intellectus ad* verſ.illud palam novell.Iuſt.
45 *Intellectus ad* verſ.ſi verò neque fratres, ejuſdem novell.
46 *Tertium & ultimum* Batt. *reſolvitur argumentum.*
47 *Ratio diverſitatis, cur detur ſubingreſſio, quando cum patruo defuncti, vel fratre concurritur, & non aliàs.*
48 *De jure inſtitutionum ſuccedebant patruo nepotes ſoli in capita.*
49 *Ita decîſum in Germania per Carolum V. Imperatorem.*
50 *Extat de hoc lex antiqua, in legibus Gothorum Hiſpaniæ Regum.*
51 *Gloſſa fuit varia in hac opinione.*
52 Baldus *item varius.*
53 Andreas Barbatia *etiam variavit.*
54 Azonis *opinio procedit, etiam in indiviſibilibus, & ratio.*
55 *Aliqui tenuerunt, etiam concurrente patruo cum nepote non dari ſubingreſſionem in ſucceſſione Regni.*
56 Covarruvias *tamen tenuit contrarium, & ratio.*
57 *Ratio cur extra illum caſum inter collaterales non detur ſubingreſſio ex* Napodano.
58 *Concluditur pro Rege noſtro contra Duciſſam Bregantiæ.*
59 *Duciſſa Bregantiæ prætendit tanquàm ex maſculo præferri Philippo Regi noſtro ex fœmina deſcendenti, duplici ratione.*
60 *Prima ratio agnationis reſolvitur.*
61 *Secunda ratio declaratur, quando infecta primitiva, inficiatur & derivativa.*
62 *Excluſio fœminarum in præſenti caſu eſt ad tempus, & conditionata.*
63 *Exemplum in Regno Aragoniæ, in quo filius ſororis prælatus fuit filiæ fratris.*
64 *Si tractatur de ſuccedendo Regi D.Sebaſtiano, caſus eſſet magis indubitabilis pro Rege noſtro, & quare.*
65 *Habilitatio facta Henrico Cardinali, nunc Regi, per Summum Pontificem, non potuit præjudicare juribus per Regem noſtrum acquiſitis.*
66 *Primogenitus inhabilis ad ſuccedendum tempore mortis patris, non præfertur ſecundogenito habili illo eodem tempore, licet poſtea fiat habilis.*
67 *Laudes Regis noſtri Philippi Catholici.*

ET ſi morientium diſpoſitiones poſt mortem conferantur, ac propterea quaſi in tempus inhabile collatæ de rigore non ſubſiſtant, *l.quod ſponſæ.C.de donat.ant.*
1 *nupt.* Cùm tamen Iuris æquitate nitantur, magis quam viventium † conventiones adjuvantur, *l.in teſtamentis. ff.de reg.jur.* unde Conſtantinus Imper. *in l.j.C.de ſacroſ.Eccleſ. nihil eſt*, inquit, *quod magis hominibus debeatur, quàm quòd ſupremæ voluntatis, poſt quam jam aliud velle non poſſunt, liber ſit ſtylus, & licitum quod iterum non reddit arbitrium;* Hac ratione paterfamilias dece-
2 dens in partibus hæreditatis conſtituendis liberam diſponendi † facultatem obtinet, ut quantas, & quotcumque voluerit, magnas, & exiguas, plurimas, & paucas, arbitrio ſuo conſtituere valeat, *l.interdum §.paterfamilias.ff.de hær.inſt.cum concor.* quod & antiqua *Solonis* lege permittebatur, de qua *Plutarch. Cum is permiſiſſet pro voluntate cujuſque ni ſupereſſent filii hæredem conſtitui, viſus eſt amicitiam propinquitati, & gratiam neceſſitati præferre*, per poteſtatem enim illam (inquit *Demoſth.*) bonorum noſtrorum diſtribuendorum nobis conceſſam, gratos, & officioſos in nos reddimus plures, qui ſpe quidpiam à nobis accipiendi, nobis promptius operam

ſuam,

ſuam, & auxilium ſubminiſtrant, unde *Theodoſius Imp. in novell. de teſt.* inquit. *Invitus nemo nec
taceat, nec loquatur, illud eſt quippe teſtamentum, quod teſtantis meram obtinet voluntatem, natura
talis eſt hominum, ut quoſdam diligant, alios timeant, quorundam fidem intelligant eligendam, aliis
nihil credendum exiſtiment.*

3 At prædicta non procedunt Rege † decedente, is enim cum Regno datus ſit, & publicæ non
propriæ utilitati deſtinatus, unum tantummodo, & neceſſarium tenetur relinquere ſucceſſorem.

4 Unum quidem, quia in dignitatibus † quibuſcunquè ſtatutum fuit, unicum earum fore ſuc-
ceſſorem, *c. Imperialem §. præterea ducatus, de prohib. feud. alien. per Feder. in uſib. feud.* & repu-
gnant omnes juris regulæ, in duabus perſonis inſolidum, unicam eandemquè contineri digni-
tatem, *gloſ. in l. j. C. de metrop. lib. 10. Andr. de Iſer. in c. 1. de feud. March. col. 1. cum concor.* prout
monſtrum eſſet in corpore uno duplex caput *l. non ſunt liberi. ff. de ſtat. hom.* ſic & in reipublicæ
corpore monſtruoſa res eſſet, & deformis, bina capita in binis Regibus repræſentata, *unum enim
Imperii corpus unius animo regendum, Tacit. annal. 1.* nam ut idem inquit *Annal. 4. Arduum ſem-
per eſt eodem loci potentia, atque concordia &c. diſcordantiſque Patriæ non aliud remedium eſſe,
quàm ſi ab uno regeretur,* Idem *Hiſt. 1. & Lucanus* ſcribit, *Nulla fides Regni Socii, omniſquè pote-
ſtas impatiens conſortis erit*, Ita & nos natura docet in apibus, quarum unus eſt Rex, *can. in
apib. 7. quæſt. 1.* in aliiſquè cunctis animantibus, & *Ezech. cap. 37. Servus meus David Rex ſuper
a eos erit, & Paſtor unus erit omnium illorum.* a

5 Neceſſarium etiam relinquet † ſucceſſorem, quia primam ſupra relatam concluſionem ſubſe-
quitur ſecunda non minus famoſa, quod præſuppoſito unico ſucceſſore in Regno, is certè eſſe
debeat, qui primò natus eſt inter proximitate pares defuncto Regi, de cujus ſucceſſione agitur,
6 nam lex naturæ à Doctoribus jus gentium dictum † hoc inducit, ut qui primus naſcitur, regnet
primus, unde *Iuſtin. libro 2. Artamenes maximus natu ætatis privilegio Regnum ſibi vendicabat,
quod jus, & ordo naſcendi, & natura ipſa gentium dedit*. Et *Herodot. in polymn. ſive lib. 7. Quod
maximus natu eſſet totius populi Darii, & quod in more poſitum ſit apud omnes homines, ut primo-
genitus Imperium obtineat,* Et aliàs *Iuſtin. lib. 16. Finito bello Ptolomeus cum magna rerum geſta-
rum glòria moritur, is contra jus gentium minimo natu ex filiis antè infirmitatem Regnum tradide-
rat*, Et ideo lex veteris teſtamenti hoc idem jus, & privilegium primogenito contulit, ut refe-
runt *Io. Andr. Abb.* & cæteri *Doct. in cap. licet de voto, & Patriarcha Iacob.* morti vicinus primo-
genito ſuo dixit, *Tu Ruben primogenitus meus prior in donis, major in Imperio, Geneſ. cap. 49.* &
de *Ioſaphat.* Rege Iuda, qui plures reliquerat filios *2. paral. cap. 21. Deditquè pater ſuus multa
munera &c. Regnum autem dedit Ioram, eo quod eſſet primogenitus*, & eadem ratione moti anti-
7 qui Hiſpaniarum Reges idem ſanxerunt † *in l. 2. tit. 15. partit. 2.* pulchris illam legem rationibus
b exornantes. *b* Et hæc concluſio militat tàm in primogenito maſculo, quàm in fœmina
8 † hoc ordine ſervato, quòd maſculus fœminæ præferatur, ita omni lege diſponente, qua cùm
Regnum, vel feudum conceditur maſculis, & fœminis, intelligatur prius conceſſum maſculis
poſtea fœminis, *c. 1. §. quin etiam Epiſc. vel Abb. in uſib. feud.* teſtatur *Iacob. de feud. in ver. ex feud.
num. 10. Cur. par. 1. princ. ver. & fœminis num. 10. Paul. de Caſtr. conſil. 164. lib. 2. Roman. conſil. 98.
Tiraquel. de primogen. quæſt. 10. num. 20. Covar. var. reſol. lib. 3. c. 5. verſ. primum, & in ver. quarto n.
5. Molin. de primog. lib. 3. c. 4. num. 4.* & ſic particulariter diſponente lege Hiſpaniæ in *part. 2. t. 15.
l. 2. & part. 3. t. 18. in l. 2.*

9 Tertia nec minus nota his concluſionibus ſubnectitur, quòd in ſucceſſione Regnorum ſervan-
dæ ſint tres † prærogativæ, gradus, ſexus, & ætatis, juxta conſtitutionem, quam condidit Fe-
dericus Imper. in ſucceſſione comitatuum, & aliarum dignitatum in hoc Regno, *in conſt. ut de
ſucceſſionibus*, quod proſequitur *Corn. conſil. 199. vol. 2.* tradit etiam *Molin. de primog. lib. 3. c. 4. nu.*
10 14. & primo prærogativa gradus, † ut ad ſucceſſionem vocetur gradu proximior ultimo mo-
rienti Regi, quòd in quocunque ſucceſſionis genere communi jure inſtitutum fuit, ſive maſcu-
lus, ſive fœmina ſit, qui ſucceſsurus eſt, ac ſublata differentia agnationis, & cognationis, *§. ſi ve-
11 rò nequè fratres, & §. nullam, in auth. de hered. ab inteſt. ven. col. 9.* Secundo prærogativa † ſexus,
ut ad ſucceſſionem veniat primo maſculus, ſecundò fœmina, data gradus paritate, etiam ſi
12 fœmina illa major ſit natu ut ex *d. c. 1. §. quin etiam Epiſ. vel Abb.* Tertiò prærogativa ætatis † in-
ſpicitur, ut ad ſucceſsionem admittatur ætate major, data gradus, & ſexus ſimul equalitate, &
ſic inter maſculos primo natus, & illis deficientibus inter fœminas primo etiam nata præfera-
tur, nam in pari cauſa, ut diximus, natu maximis lex gentium hoc jus conſtituit.

13 Præfata verò omnia præmiſsa, hanc declarationem recipiunt, † ut intelligantur procedere
in linea perſonæ, de cujus ſucceſsione tractatur, jure etenim conſtitutum eſt, primos ad ſucceſ-
ſionem vocari deſcendentes illorum, quos dicimus eſse de linea morientis, prout pondera-
vi *text. in c. 1. de nat. ſucc. feud.* Et ſic priuſquàm ad lineam tranſverſalium tranſeamus, videlicet
fratrum, vel ab eis provenientium, videndum eſt an adſint de linea deſcendentium, qui ſi extite-
rint, diſcutiendum erit quis ſit proximior in gradu, quod ſi plures gradu æquales reperiuntur,
eli-

eligendus eſt ſexu dignior, & in pari ſexu, ætate prior(ſepoſito reſpectu omni, prioritatis, gradus, ſexus, & ætatis, cæterorum tranſverſalium, qui in conſiderationem non veniunt, niſi his de linea deficientibus) unde exempli cauſa, Moriente Rege relicto ex una fratre, quem videmus eſſe gradu primum, ſexu maſculum, ætate maximum, ex alia vero nepti, vel pronepti etiam annicula, quam noſcimus gradu remotiorem, ſexu inferiorem, & ætate minorem, non eſt dubium quin fratre excluſo illa ad Regnum ſit vocanda, uti de linea ex qua omnes prius vocandi ſunt, quam ad tranſverſales deveniatur, & in his de linea tantùm prælatæ tres prærogativæ ſunt conſiderandæ, ità conſiderant feudiſtæ, & eorum anteſignanus *Andr. de Iſern. in c. 1. de nat. ſucc. feud.* & præ cæteris melius, & elegantius tradit ſingularis Doctor noſter Regnicola, in veſtra Hiſpania non cognitus, *Sebaſtianus Napodanus in conſuet. hujus Civitatis Neapolis incip. ſi moriatur ver. & omnia, in gloſ. in ver. ex maſculis num. 120. uſque ad finem, & in conſue. incip. ſi quis, vel ſi qua num. 152. 155. & nu. 237. Capyc. deciſ. 159. num. 5. Alex. conſil. 5. lib. 6. col. 2. ver. hæc confirmo, Paul. Caſt. conſ. 164. Grat. conſ. 16. & Covar. pract. quæſt. 38. nu. 5.*

14 Deveniendo igitur ad caſum noſtrum, nullum in eo reperimus † de linea Regum ultimo mortuorum, ſivè Sebaſtianum mortuum, ſivè Henricum Cardinalem viventem conſideremus, ſed omnes tranſverſales ex fratribus, & ſororibus hujus Regis Henrici, deſcendentes verò ex linea, & ſemine Emanuelis Regis, qui genuit Henricum hodie Regem, Odoardum jam defunctum, ex quo ſupereſt Catherina Duciſſa Bregantiæ, Beatricem, ex qua ſupereſt Emanuel Dux Sabaudiæ, & Iſabellam Imperatricem, ex qua Philippus Rex noſter, ex quibus omnibus juxta præfatas noſtras propoſitiones eligendi ſunt tantummodò, Philippus Rex, Emanuel Dux, & Catherina Duciſſa, uti cæteris proximiores in gradu ipſique inter ſe pares in eodem.

15 Sed relinquamus Ducem, qui exiſtente Philippo, & ætate majori, & ex Iſabella primogenita nato, nihil juris in Regno hodie prætendere poteſt, remanet lis derimenda † inter dictam Duciſſam, & Philippum Regem noſtrum, qui pares ſunt in prærogativa gradus, ſed diſpares in ſexu, cujus prærogativa cùm ſit in Rege noſtro, remanet jus ejuſdem ad Regnum evidentiſſimum.

16 Una ſolum remanet difficultas, quæ jus hoc Regis noſtri interturbare videtur, in beneficium juris à Duciſſa prætenſi, & eſt repræſentatio † perſonæ Odoardi patris in perſonam ipſius Catherinæ filiæ, jus enim ſanxit in ſucceſſionibus, quòd filii parentum ſuorum perſonam repræſentent, ita ut valeant ipſi non ſolum ingredi genitorum gradum ex *tex. in §. cæterum verſ. nos verò inſt. de legit. agnat. ſucceſ. l. lege 12. tabularum §. hujuſmodi. C. de leg. hæred. & Auth. de hæred.*
17 *ab inteſt. venient. in princ.* ſed etiam ſexum, & ſic † ex fœminis converti in maſculos, & ut tales reputari virtute legis Vellejæ, ut not. *gloſ. fin. in l. Gallus §. nunc de lege. ff. de liber. & poſthum.* Quo ſuppoſito Catherina Duciſſa, & ſi fœmina, repræſentabit gradum, & ſexum ſui aſcendentis, ut latè comprobat idem celebris *Doctor Sebaſtian. Napod. in d. conſuet. ſi moriatur ver. & omnia in gloſ. 1. nu. 103. & 105.* ubi tenet filiam patris perſonam ſubingredientem in gradu, & ſexu præferendam, uti præferendus eſſet ejus pater, & in *§. & omnia d. conſuet. in gloſ. in ver. ex maſculis nu. 120. ad finem.* Unde prout Odoardus Infans Portugalliæ prælatus fuiſſet Sereniſſimæ Iſabellæ Imperatrici ſorori. ſi uterquè nunc in humanis ageret, ita & Catherina Odoardi filia præ-
18 ferri nunc debeat Philippo Iſabellæ filio; nec obſtabit quòd Philippus † ſit maſculus, ipſa vero fœmina, nam lex cum fœminam reſpuit maſculo exiſtente, reſpuere videtur etiam maſculos ex ea derivantes, infecta enim primitiva inficitur, & derivativa, *Bart. in l. liberorum num. 14. ff. de verb. ſignif. Dec. conſil. 85. in fine Cravet. conſ. 22. in fin. par. j.* & ante illos *Andr.* noſter in *prima rubr. §. hoc autem, per totum, & num. 19.* refert *Iacobin. in ver. ex fœminis num. 5.*

19. Hæc tamen Duciſſæ oppoſitio ſubſequentibus rationibus reſolvitur, & primo tota † ſubingreſſionis materia fuſiſſimè, & acutiſſimè à Doctoribus tractata bimembris eſt, aut enim verſatur inter deſcendentes, aut inter tranſverſales ultimi morientis.

20 In primo caſu deſcendentium, cùm quis moritur relicto ex una filio, ex altera nepote ex præmortuo primogenito, nulla eſt † dubitatio, quin juxtà communis juris regulas nepos ille veniat patris perſonam repræſentans, imò & pronepos, abnepos, & trinepos, etiamquè ſi daretur in infinitum, Avi, Proavi, Abavi, Atavi, & Tritavi perſonam ſubingrederetur, nam aſt Imp. *in Auth. de hæred. ab inteſt. ven. in princ. In hoc ordine deſcendentium gradum non quærimus*, & ſic deſcendentes in infinitum ex patrum repræſentatione portionem illi debitam ſibi vendicabunt, quem ſucceſſionis modum in ſtirpes lex nominavit; quod non modo locum ſibi vendicat in bo-
21 nis liberis allodialibus, verùm † etiam in feudalibus *c. 1. de grad. ſucc. in feud. c. 1. de ſucceſ. feud. cum concord.* allegatis per *Andr.* ibi, & cæteros Doctores.

At cùm agitur de ſucceſſione Regni ad quod plures ſimul vocari non poſſunt, prout in re
22 allodiali, † ſed tantum primogenitus, præfata regula magnam temporibus elapſis paſſa fuit difficultatem, adeoquè fuit quæſtio difficilis reputata, ut multi Doctores quos citat *Tiraquell. de primogen. quæſt. 40. num. 11.* tractaverint ex profeſſo quæſtionem, & eam relinquerint indeciſam,

ciſam,

c ciſam,& idem *Tiraquell.* altiſſimum dicit eſse omnium pelagus, cujus vix fundum reperias, c
23 unde cum *Scipio Africanus* † conſimilem controverſiam quaſi arbiter ſedare vellet; inter *Corbin. & Orſuam*, negarunt illi ſe alium Deorum vel hominum, quàm Martem Iudicem habituros. ut refert *Liv.hiſto. lib.38.* & eadem res Bernardum Italiæ Regem ad arma adverſus Ludovicum Pium Imper.capienda excitavit, cùm diceret Imperium ſibi non Ludovico deberi, quippe Pipini primogeniti filius eſset Caroli Magni nepos, Ludovicus verò patruus ex Pipino patre ſecundus, nec propterea ſi Pipinus morte præventus eſset, legitimo ſuccelsionis jure fraudari
d debere, *d* & à multis concluſum fuit ſubingreſsionem † in Regno etiam reſpectu deſcenden-
24 tium ex recta linea Regis ultimo mortui locum non habere,& Rege mortuo tenuerunt potius ſecundo genitum, quàm primogeniti filium ex ſubingreſsionis defectu præferendum; Hac potiſsimum ratione moti, quia lex ſucceſsionis Regnorum ſpecialis eſt, & ad ſucceſsionem vocat eum qui primò natus reperitur, & ſic patruus, qui primus ortus eſt lege ſpeciali vocatus excludet nepotem non obſtante ſubingreſsione illi ex communi jure aliàs conceſsa, ità in ſucceſsione Regnorum conſideravit *Andreas de Iſern.in c.1.de nat.ſucceſ.feud.in ver.quær.t gloſſa num.14.verſ.hæc eſſent vera in c.1.de ſucceſ.feud.in princ.ver.repete hic quæ in c.1.de grad.ſucceſ.in feud.num.4.verſ.& hoc eſt verum in cap.1.Imper.Lothar.col.1.& in ver.ſi filius fratris,& in c.Imperialem §.præterea Ducatus de prohib.feud.alien.per Feder.* in quibus locis ſemper firmat, & fundat ſubingreſsionem etiam ceſsare in linea deſcendenti, cum ad ſucceſsionem vocantur certæ perſonæ, ut videlicet primò natus tempore mortis illius de cujus ſucceſsione diſcutitur, allegat præcipuè *tex.in l.ſi libertus præterito.§.ſi libertus. ff.de bon.lib.* ubi, *Si libertus inteſtato deceſſerit relictis patroni filio,& ex altero filio duobus nepotibus nepotes non admittentur quandiù filius eſſet, quia proximum quemquè ad hæreditatem liberti vocari manifeſtum eſt.* cum aliis *concord.*

25 Et in hujus ſententiæ confirmationem,(ut cætera prætermittam) duo principaliter afferuntur exempla; primum fuit † in Hiſpania, quia in ſucceſsione Alfonſi cognomine *el Sabio.* Sancius ſecundo genitus prælatus fuit Alfonſo filio Ferdinandi primogeniti dicti communiter de *la Cerda*, ex conſilio Iacobi Secundi Aragonei, & Dionyſii Portugalliæ Regum, ut refert inter modernos *Stephan.Garib.lib.13.compen.hiſt.cap.7.10.12.14.30.& lib.14.c.6.* aliud affertur
26 exemplum † in hoc Regno noſtro Neapolitano in anno 1309. quo cum Carolus Rex obiiſset relicto Carolo Nũberto nepote ex filio primogenito, relictiſquè filiis Ludovico tunc Tholoſano Epiſcopo ſecundo genito,& Roberto tertio genito, exorta fuit altercatio ſuper ſucceſsione Regni inter Robertum,& Carolum Numbertum(nam Lodovicus,qui Roberto præferendus fuiſset,uti Epiſcopus, inhabilis effectus fuerat ad regnandum)Roberto uti gradu proximiore, & ætate majore ad ſucceſsionem de jure ſe vocatum prætendente, Carolo autem uti patris perſonam repræſentante, quæ determinata fuit per ſedem Apoſtolicam in Conciſtorio die primo Auguſti ejuſdem anni in favorem ſecundo geniti Roberti, ſubingreſsione nepotis non admiſsa, quam ſententiam dixit *Bal.in l.liberti.C.de oper.libert.& in l.cum antiquioribus. C.de jure delib.* promulgatam fuiſse à Pontifice Bonifacio VIII. Maximo juriſta conditore libri ſexti decretalium, in quo Doctores dicunt errorem aliquem non inveniri, licet in hoc erraverit *Bald.* eumque ſequuti, cùm verè ſententia lata fuerit à Clemente Quinto, ut ex ejus inveſtitura in Roberti perſonam in noſtro Neapolitano Archivio adhuc hodie exiſtente ſub data 26.Auguſti ejuſdem anni 1309. clarè conſtat, quo tempore Bonifacius jam erat ſex decurſis annis vita functus; quæ Summi Pontificis ſententia, ut potè cui ſumma ineſt poteſtas, ſummaquè debetur reverentia, adeo illorum temporum Doctores terruit, ut contrariam tenere, vel defendere amplius auſi non fuerint, ſed potius illam ſequentes affirmaverint in puncto juris ſubingreſ-
27 ſionem in Regni ſucceſsione non admitti. † *Geminian.Riccard.Imol.Franc.Alex.Iaſ.* & alii plures multis in locis relati,& potiſsimum à *Ioan.Cirier.de primogen.qu.eſt.25.lib.1.* & præter ab eo allegatos, hanc eandem opinionem tenuerunt *Anto.de Roſellis in tract.de ſucceſ.ab inteſt. col.31. Anto.de Prato veter.in repet.l.in quartam in 6.queſt. ff.ad leg.Falcid.Gul.de Pern. conſ.13. Dec.conſ.443.Luc.de Pen.in l.ſi quis in fine C.de procur.ſacr.ſcrin.& in l.fin.C.de Tiron.lib.12.& in l.j.C.de privil.eorumdem,eod.lib. Afflict.in c.1.de ſucceſ.feud. num.89.* diſputans ad partes articulum viginti illinc adductis argumentis.& *Iacob.Çujac.* inter Neotericos doctiſsimus in *c.1.de grad.ſucceſ.in feud.* qui eandem opinionem firmat per rationem ab *Andrea de Iſernia* ſu-
28 pra relatam, adducitquè aliam ipſe magni quidem ponderis meo Iudicio, † quod ſubingreſsio à lege inducta fuerit in favorem nepotum, ut cum patruo ad habendam partem concurrerent, non ut ipſum à tota parte excluderent, unde in Regno, quod non patitur diviſionem, meritò patruus tanquam proximior eſt vocandus.

29 Hac tamen communi antiquorum poſt ſententiam Pontificiam determinatione non obſtante, eorumquè rationibus non officientibus, contraria ſubſequentibus † temporibus prævaluit opinio, eaquè indiſtinctè ſit evenietibus caſibus deciſa, perpetuaq; ſervata conſuetudine, ut nepos

pos

pos ex primogenito præmortuo natus ſecundo genito patruo ſuo præferatur juxta communis
juris civilis ſanctiones,& fuit etiam antiqua opinio *Petr.de Bellapert.in l.paterfamilias §.quin-
decim C.de leg.nnm.13.verſ.& in contrarium reſolvunt* , ſicquè in hoc Regno ſervatum fuiſſe
refert *Grammat.deciſ.j.* eundemque ſervari morem in Gallia, referunt ſcriptores Galli, ex lege
lata, cui nos videmus conſimilem conditam in Regnis Caſtellæ, ut *in par.2. tit.15. & in l.40.
taur.*relata per *Covar.in c.38.pract.quæſt.nu.67.* qui uti fuit vir doctus, conſiderat in favorem
nepotis rationem unam præ cæteris efficacem,quòd lex ſucceſsionis Regnorum vocans primo-
genitos vocaſse videatur totam lineam ipſorum,& prout ex communis legis diſpoſitione om-
nes deſcendentes cunctis collateralibus præferuntur,ſic vocata, & vocatis,ex ſpeciali lege ſuc-
ceſsionis ad Regna, primogenitura, & primogenitis,omnes ex eorum linea viventes præferen-
di erunt,ceſsante gradus prærogativa,quæ non poteſt, nec debet patruum ſecundo genitum
juvare,uti non ex linea primo geniti, cujus quidem linea non perſona vocata cenſetur, quam
celebrem conſiderationem, & ſi *Covar.*aſserat novam eſse ſuique ingenii fœtum(ut & ego opi-
nor) inveni tamen eam ante ipſum adductam à Doctore haud minus celebri *Sebaſt.Napod.in
d.conſuet.ſi moriatur verſ.& omnia nu.118.& 120.*nec penitùs incognitam,& omiſsam à *Paul.
Caſt.conſ.164.in cauſa majoratus Don Petri afan de Ribera Hiſpalenſ.in 6.col.verſ.ad ſecundum
reſpondetur.*
30 Nec obſt.*tex.in d.§.ſi libertus*,quia omittendo † varias ſolutiones à Doctoribus relatas, ibi
meritò concludit *Iuriſc.* nepotes non admittendos,ex quo materia, de qua agebatur, ſuadebat
proximos tantùm eſse filios, cùm non tractetur de ſuccedendo avo,vel alteri aſcendenti, nec
tranſverſali in caſibus permiſsis .i. referendis, ſed tantùm de ſuccedendo liberto, qui non eſt
e neque aſcendens, neque tranſverſalis,ut ceſsent inſomnia aliquorum, *e* qui favore libertatis id
eſse, aſserebant,ne libertus cogatur habere plures patronos, hoc enim in conſideratione non
habetur, ut *in §.ſequenti* ibi, *Si autem ex duobus patronis alter unum filium,alter duos reliquiſſet.*
f *dixi viriles inter eos partes fieri. f*
31 Nec pro hac parte nepotum antiqua etiam deficiunt exempla, nam *Plutarch.in vita Licurgi*
ſcribit, cum † Eunomus Lacedemoniorum Rex duos filios haberet Polidettem, & Licurgum,
Polidettes autem nullo filio ſuperſtite deceſſiſſet, atque ob eam cauſam Eunomo mortuo Re-
gni hæreditas Licurgo delata fuiſſet,regnaſſetque menſes circiter octo, poſt cùm Polidettis vi-
g dua filium peperiſſet, Licurgum ei coronam ceſſiſſe *g Pauſanias* quoquè *lib.3.* ſcribit Cleome-
32 ne † Lacedemoniorum Rege mortuo, litem de Regni hæreditate poſitam inter Areum ex
Acrotato primo filio demortuo nepotem,& Cleomenem ſecundum filium ipſius Arei patruum,
h Senatum autem Areo Regnum adjudicaſſe, *h* & multa alia per Doct.afferuntur exempla, quæ
brevitatis cauſa non refero
33 Et ad contraria relata ſolutiones afferuntur, quia quod attinet ad Primum † de Sancio Præ-
lato Alfonſo filio ex Ferdinando primo genito,plura pro ſolutione ſunt advertenda. Nàm ul-
tra quod ut idem *Stephan.Garib.lib.13.c.14.15.& 16.*refert, tunc in Hiſpania lex aliqua non
extabat hoc determinans,niſi poſtmodum à Ferdinando,& Eliſabetha Regibus lata,ut ex *l.40.
Tau.*non omnes Regni Caſtellæ, & legionis univerſitates juraverunt Sancio ut futuro Regi, &
quæ juramentum præſtiterunt, id potius vi, & metu, quam ſponte fecerunt, erat enim Sancius
moribus ſuperbus,& ferox, unde ei cognomen *el Bravo*,& ut refert *Ric.lib.3.Hiſpan.*quatuor
hominum millia trucidari juſſit, quod in tumultu quodam Alfonſum nepotem Regem appel-
laſſent, eo adeo ut auſus fuerit non modo ſubditos cogere ad jurandum ei, ut Principi, & fu-
turo ſucceſſori, ſed inſurgere adverſus patrem, & ipſum expellere à Regno,quinimò(quod ini-
quius) eundem parentem per judices ab eo electos ſolemni ſententia privatum à jure Regni de-
claravit, quam Regni privationem eveniſſe credendum eſt Alfonſo Regi ob injuſtitiam, quam
prius exercuit in Alfonſum nepotem, unde poſtea & idem met Alfonſus conſcientiæ ſtimulo
agitatus,voluit à principio Regnum Ioannenſe nepoti ex primo genito concedere, ſed tenuit
Sancius,& impugnavit,inde verò creſcente Sancii impietate Alfonſus idem in anno 1283.San-
cium eundem filium à ſucceſſione Regni privatum declaravit, abſolvens cunctos ſubditos à fi-
delitate eidem, ut Principi promiſſa,& publica ſententia reliquit maledictum, confirmavitque
hoc ultimis ſuis tabulis die 8.Novembris 1283. in quibus declaravit nepotem ex primo geni-
34 to Regni ſucceſſorem. Ad ſecundum verò † de ſententia Pontificia reſpondetur cum *Baldo*,
qui dixit quòd ſedes Apoſtolica in illa ferenda ſententia in favorem patrui, potiſſimum ſub-
ditorum hujus Regni beneficio proſpexerat, Carolus quidem Numbertus in Ungheria dege-
bat, unde malè poterat hos ſubditos exiſtentes in Italia regere, Robertus verò præſens erat,
tum ille jam erat Rex, & ſic Regno uno contentus eſse debuerat,& poterat, Robertus verò vi-
xiſset Regni digniſſimus, erat enim Salomon alter in ferendis ſententiis, quod & confirmant
ejus imagines,& picturæ antiquiſsimæ quarum ad pedes lupus, & agnus adſtabant, unde non
mirum ſi poſtea effectus Rex in judicando contrarium decidit ejus, quod in perſona ſua judi-
catum

catum fuerat, adjudicando Comitatum Sancti Severini nepoti cuidam excluſo patruo, prout re-
tulit *Barbat. conſil.* 10. *vol.* 2. ſubdens Robertum Regem aliud juſſiſſe, ut judicem, aliud voluiſſe
ut partem, hocque idem dixit *Bald. in l. ſi viva. C. de bon. mater.* & *in l. liberti libertæque col.* 5.
verſ. ſed dubitatur, Pontificem inquiens in illa ſententia fuiſſe magis partialem, quam Apoſto-
licum. *i*

35 Et pro hac ultima, & vera opinione in favorem nepotis non defuerunt Doctores † haud qui-
dem prioribus ſivè numero, ſivè authoritate inferiores *Oldrad. Alex. Ioan. Andr. Abb. Caſtr. Are-
tin.* & *Barbat.* aſſerens *conſ.* 10. Doctores hanc opinionem tenentes majores cæteris eſſe, numero,
pondere, & menſura, *Ioannes Fabr. Soc. Felin.* & alii, quos retulit *Cirier. ubi ſupra.*

Hæcque omnia ſint reſpectu primi puncti in ſubingreſſionis materia, de quo caſus præſens no-
ſter non eſt, ſed in ſecundo caſu principali de ſucceſſione tranſverſalium, cum quis moritur ſine
filiis, & ſine deſcendentibus ex ſemine ſuo, relictis tantum filiis fratris, quos lex tranſverſales ap-
36 pellat, tunc quidem aliter ſe habet ſubingreſſionis materia † ex legum, & communium jurium
diſpoſitione, nam indubitata res eſt, in hujuſmodi caſu ſubingreſſionem non admitti, imò ex-
preſsè prohiberi *ex l. lege duodecim tabularum C. de legit. hæred.* & *in auth. poſt fratres la* 2. *C. eod.*
& *in* §. *ſi plures Inſt. de legit. agnat. ſucceſſ.* in quibus juribus deciſum eſt inter collaterales in
ſtirpes non dari ſucceſſionem, ſcilicet per repræſentationem, ſed in capita, quod omnes ejuſdem
gradus ſive maſculi, ſive ſint fœminæ ex eadem tamen linea, ſeu ſtipite derivantes, pro æquali
portione ſuccedant.

At non inficiamur inter Collaterales eoſdem, adhuc duos eſſe caſus, in quibus ſucceſſio datur
ſubingreſſionis beneficio ab Imper. Iuſtin. in ſuis novellis admiſſos, & hi ſunt, cum quidam
37 † moritur ſine filiis relicto tantùm ex una fratre, ex altera verò filio ſeu filiis fratris alterius
præmortui, tunc enim filii illi, nepotes ultimò morientis poſſunt ſubingredi perſonam patris,
& concurrere ad eandem patrui ultimo loco mortui ſucceſſionem. Cum altero patruo viven-
te in ſtirpes, videlicet pro ea parte quam pater eorum ſi vixiſſet eſſet habiturus, dividenda in-
ter omnes ipſos *in auth. de hæred. ab inteſtat.* §. *igitur defunctus*, ad exemplum divini juris quod
jus iſtud repræſentationis non modo probavit, ſed & fratrum filios fratres appellavit, ſic enim
Abraham, cum bona dividerentur inter ſe & Loth, addit hæc verba: *frater enim meus eſt*. Et hoc
k idem inſtitutum fuit in ſucceſſione feudorum in *cap.* 1. *de grad. ſucceſſ. in feud.* *k* Item & alter ca-
38 ſus cum † in ſucceſſione defuncti ejus patruus, & fratris filius concurrit, hoc enim etiam caſu,
& ſi omnes ſint in tertio gradu, nepos tamen patris perſonam repræſentando excludet patruum
defuncti ex ſubingreſſionis beneficio in §. *illud palam ejuſdem Auth.* His tamen caſibus poſtpo-
39 tis † non reperitur in jure alter admiſſus, ut remotior gradu cum proximiori concurrat, & ſic
40 ajunt Doct. textum præfatum eſſe juris communis correctorium, & privilegium, quod extendi †
l non poſſit de caſu ad caſum *l* unde exempli gratia in quolibet alio caſu, ſi quis morietur ſine
filiis relicto patruo, & filio alterius patrui ejus patrueli, ſubingreſſio patrueli non daretur, ſed
m patruus de jure ſuccederet, juxta textum in *l. avunculo C. comm. de ſucceſſ.* *m* & dixit *Napod. in
conſ. ſi quis, vel ſi qua in gloſ. j. magna verſ. in collateralibus verò num.* 136. & *ſequen.*

41 Et in caſu noſtro cùm concurrunt duo nepotes † ad ſucceſſionem Chii, ut erit morte ſub-
ſequenda Sereniſſimi Regis Portugalliæ Henrici nunc viventis, vel in caſu fortiori cùm concur-
runt *dos tios ſecundos* ad ſucceſsionem *de un ſobrino ſecundo*, ut fuit morte ſequuta Sereniſsi-
mi Regis Sebaſtiani, in his duobus caſibus, & in ipſorum quolibet remanet benè probatum ſub-
ingreſsionem non dari, cum lex aliqua hoc non conſtituat, imò contrarium diſpoſitum reperi-
mus in allegata *l. lege duodecim tabularum, cum concord.*

42 Non ignoro *gloſſæ* ſententiam fuiſſe, quòd concurrentibus † ſimul ex una duobus vel pluri-
bus, ex altera uno vel etiam pluribus ſimul inter ſe patruelibus nepotibus ex fratribus ad ſuc-
ceſsionem communis patrui, nullo alio ſuperſtite patruo, tunc ſucceſsio eſſe etiam debeat in
n ſtirpes, & non in capita, *n* ut ſic quilibet ſuccedat repræſentando perſonam patris non ſuam,
& unius præmortui locum ſuppleat, ac ſimul tantum auferant, quantum is cujus in locum om-
nes ſubrogantur ſucceſsione tuliſſet, ita ut in effectu ſemper filii fratrum ipſum patrem repræ-
ſentent, etiam quando ſoli ipſi inter ipſos non modo quando cum eorum, vel defuncti patruo
concurrũt, quam *gloſſæ* opinionem ſequuti ſunt *Bart. in l. poſt conſanguineos* §. *hæreditas. ff. de ſuis,
& legitim.* & *in conſ.* 173. in eandem iviſſe ſententiam referens *Dyn. Cyn.* & *Iacob. de Arena,* &
Accurſii conſilium ſe vidiſſe, *Iacob. de Belviſ. Bellapert. Guliel. de Cun. Franciſc. de Rampon. Ioan.
Fabr.* & alii quos cumulant *Tiraquel.* & *Maturin. Montan. in repet. d. auth. in* §. *ſi igitur verſ. ad-
ſunt multo plures,* & teſtatur de communi *Conrad. Lag. in method. jur. civil. par.* 2. *cap.* 59. *num.* 35.
fol. 208.

43 Sed magis communis adverſa emerſit opinio temporibus noſtris ex *Harmenopulo,* & *Azone,*
quem olim ſequuti etiam fuerant omnes Doctores antè *gloſſam,* ut teſtatur *Bald. in c.* 1. *de natur.
ſucceſſ. feud. Iacob. Butrig. Odofred. Alberic. Bald.* & *Salic. in auth. ceſſante*, affirmantes hanc magis

communem ſententiam eſſe, quod patrueles iſti patruo ſucceſſuri in capita ſuccedere debeant & non in ſtirpes,nulla conſiderata patrum repræſentatione, cum aliis cumulatis per *Tiraquel.* & *Montan.*

Probat hoc clarè *Iuſtin.novella in auth.de hæred.ab inteſt.ven.coll.9.in §.ſi igitur ver.hujuſmodi*, cum enim Imperat.fratrum filios cum defuncti fratre ſuperſtite concurrentes ſingulari beneficio per repræſentationem patrum ad ſucceſsionem admiſerit,*Hujuſmodi verò*, inquit, *privilegium in hoc ordine cognationis ſolis præbemus fratrum maſculorum,& fœminarum filiis, & filiabus, ut in ſuorum parentum jura ſuccedant,nulli alii perſonæ ex hoc ordine venienti hoc jus largimur , ſed & ipſis fratrum filiis tunc hoc beneficium concedimus, quando cum propriis vocantur Chiis maſculis, & fœminis, ſive paterni , ſive materni ſint.* Cum quo concordat *Pragmatica*, quam Iuſtineancas
o leges compilãdo Michaelis Duce Imperatoris juſſu edidit *Michael Attaliata o* proconſul & Iudex *in c.41.* ibi. *Hujuſmodi verò privilegium in eodem cognationis ordine ſolis fratrum ſororumq; filiis,aut filiabus damus, ut in parentum ſuorum jura ſuccedant , quippe nulli prorſus alii perſonæ , quæ hoc ordine venit, hoc jus concedimus,* & inferius Iuſtinianus, *quandoquidem fratris , & ſororis filiis tale privilegium dedimus, ut in proprium parentum ſuccedentes locum , ſoli in tertio conſtituti gradu cum his, qui in ſecundo gradu ſunt, vocentur,* quæ verba præciſa, *ſolum,omnino,tunc* , cum prægnanter præcidant,omnem detorſionem, omnem extenſionem abnegant.

Nec obſt.*verſ.illud palam*,quem pro *Accurſio* omnes ponderant, in quo præponuntur filii fratris defuncti Tiis ejuſdem defuncti. qui in tertio ſunt gradu conſtituti ut ſupra retulimus,nam
44 † etiam hoc caſu repræſentant,& ex novo privilegio ad alterius excluſionem veniunt , & illud palam eſſe dicit Iuſtinianus, non quia hoc caſu abſque repræſentatione excluderetur patruus, quod ſit in ordine minus favorabili lateralium, quàm filii fratris,qui ſunt de Collateralibus inferioribus, cùm illi ſint de ſuperioribus,ut aliqui dicunt ex *gloſſa junct.tex.inſt.de ſucceſſ.cognat.*
p nulla enim p lege probari poteſt neque codicis, neque pandectarum , quod deſcendentes laterales pari gradu cum aſcendentibus lateralibus uſpiam illos excludant , imò *in §. ſi verò neque fratres ejuſdem auth.* clarè contrarium deciditur, ibi : *ad hæreditatem vocamus ſecundum uniuſ cujuſque gradus prærogativam, ut viciniores gradu ipſi reliquis præponantur; ſi autem plurimi ejuſdem gradus inveniantur ſecundum perſonarum numerum inter eos hæreditas dividatur* , Sed palam dicit eſſe, ideſt aperta , & clara ratione ad iſtum caſum de novo etiam in repræſentatione includendum motum eſſe, ut quia injuſtum videatur,dum concurrunt cum his , qui ſunt in citeriori gradu , non eodem beneficio excludant eos, qui ſunt in ulteriori, ut deduxiſſe etiam videtur *Irner.* in tranſlatione *auth.poſt fratres C.de ſuis,& legit.* ibi, *hi autem fratrum filii cùm pares ſint defuncti fratribus, præferuntur abſquè dubio ejuſdem defuncti patruis , & aliis ſimilibus,* & clarius etiam ex *Attaliata ubi ſupra* colligitur , qui cum ſolis his qui ſunt in tertio gradu concurrentibus cum his, qui ſunt in ſecundo conſtituti,privilegium concedi dicat, ſtatim manifeſtum eſſe dicit excludere illos, qui in tertio ſunt gradu conſtituti, ibi, *quando igitur fratris ſororiſque liberis tale privilegium tribuimus , ut in locum parentum ſuccedentes licet tertii gradus exiſtant , ſoli cum iis , qui in primo ſecundovè gradu ſunt, ad ſucceſſionem vocentur . Hoc ſanè manifeſtum eſt eos patruis defuncti maribus, atque fœminis paterno, maternovè genere prognatis præferri , quamvis ii tertium ſimiliter cognationis gradum obtineant .*

Minus obſtat *verſ.ſi verò neque fratres*, ubi ſubdit *Iuſtinianus* vocari cognatos hac conditione,ſi defunctus neque fratres, neque fratrum filios reliquerit,quaſi fratrum filii etiam ſoli ex his
45 verbis per repræſentationem admittuntur; † nam addit Imperator,*ut diximus*, & hac adjectione de filiis fratrum omnem ſubſtulit dubitationem , demonſtrat enim ſe non loqui de his ſeparatim inter ſe,& ſolis ſuccedentibus , ſed ſuccedentibus unà , & conjunctim cum fratribus defuncti, nam de illis hactenus dixerat, ut eos vocaret ſolum cum defuncti fratribus.

46 Et demùm non obſtat ultimum , quo utitur *Bartolus*, argumentum, quod ſecundum † *Azonis* ſententiam, cùm privilegium illud detur ſolum in caſu concurrentiæ cum patruo , dum caſus ſuccederet quo quis decederet relicto fratre, & filiis ex duobus fratribus ſuccederent illi reſpectu patrui in ſtirpes ex quo eorum patruus tertiam integram partem haberet, & inter eos in capita, cùm tamen contrarium ſtatuat Imperator , ut etiam eo caſu inter eos ſuccedant in ſtirpes,& conſequẽtiam deducit *Bart.ex l.qui complures.ff.de vulg.& pupil.ſubſt.* ubi in caſu quo teſtator quatuor hæredes inſtituerit pro diverſis inæqualibus portionibus , ac uni ipſorum tantum vulgariter ſubſtituerit, & Titium, & tres reliquos cohæredes,cùm caſus ſubſtitutionis evenerit, ſuccedet Titius pro numero perſonarum pro integra quarta parte , & tres reliqui cohæredes pro portionibus hæreditariis , nam omittendo varias per Doctores adductas ſolutiones, reſpondetur non ideo cohæredes ibi pro hæreditariis portionibus ſuccedere , quia Titius adjunctus fuit ita quod pro numero perſonarum ſucceſsiſſent ſi Titius ſubſtitutus non eſſet,nam nulli dubium eſt quod eadem ratione pro hæreditariis portionibus ſucceſsiſſent , & ſi de Titio nulla mentio facta fuiſſet, ex illa generali deciſionis ratione, quã ibi *gloſſa* ponit in *ver.hæreditarias,*

tarias, quod videatur teſtator eaſdem partes quas in inſtitutione, repetiiſſe in ſubſtitutione ex
l.ſi plures eod.tit. unde *Bald.* ibi notat quod disjuncti in inſtitutione intelligantur disjuncti in
ſubſtitutione, quod non eſt in caſu noſtro, ubi propter illum concurſum cum patruo ſucce-
dunt nepotes ex perſona eorum patris, qui ſi patruus nullus concurreret, poſſent ex propria
q perſona ſuccedere. *q*

Vera ergo eſt opinio, tunc ſolum repræſentationis beneficium fratrum filiis conceſſiſſe Iuſti-
47 nianum; quando concurrunt cum propriis Tiis, non aliter, † ea enim benignitatis ratio, quæ
illum ad iſtud novum jus inſtituendum induxit, ut pars aliqua miſeris propinquis concedere-
tur, qui antea nullam habebant, in hoc altero caſu non militat, nam antiquo jure proſpectum
r illis fuerat, adituſque ad hæreditatem patrui æquè ut aliis patebat in capita, *l.2.§.hæreditas.ff.
de ſuis,& legit.hæred.* ibi. *Et ſi plures ſint ejuſdem gradus omnibus competit, ſcilicet utputa ſi duos
fratres habui, vel duos patruos, unus ex his unum filium, alius duos reliquit, hæreditas mea in tres
48 partes dividetur,* imò etiam Iuſtiniançe † jure illo in capita ſuccedebant antè novellam, ut *in
ſ §. non ſolum inſtit.de leg.agn.ſucc.* & clarius declarat *Theophilus ſ inſt.eod.tit.§.bis ità*, ibi: *Verum
hodie ex his, quæ à Principe noſtro invènta ſunt, ipſa filio fratris præferetur jus agnati habens ex
conſtitutione, quod autem dicitur in capite, ſic intelligendum eſt, veluti evenit ut inteſtatus moreret
relictis fratris, & ſororis jam tunc mortuorum filiis, ſed fratris quidem erant tres, aut quatuor, ſo-
roris autem duo, aut unus, non eſt dicendum filios ſororis dimidiam partem, & filios fratris alteram
dimidiam accepturos, verum in capita fiet diviſio, & fratris filii cum quatuor ſint, quatuor partes
habebunt, ſororis autem duas,* unde improvidens fuiſſet Imperator eos veſtire, qui non erant nu-
di, vulneribus mederi, cùm ſani eſſent, baculo, & tibiccine eos ſubſtentare, qui ambulare pro-
priis viribus poterant; Item, & alium adjunctum eſſe caſum, per eundem Iuſtinianum Impe-
ratorem, quando cum defuncti patruis fratris filii concurrant, quia cum per novum illum ſupra
relatum caſum illi concurrant cum fratre defuncti, injuſtum videbatur Imperat. non etiam de-
functi patruos excluderent in tertio gradu conſtitutos, qui à fratribus illis abſque dubio fuiſ-
ſent excluſi *ut ſupra* diximus.

Aliæ autem rationes fuſius per Doctores allegantur ab antiquioribus feudiſtis *Iacob. Ardiz
in tit.de ſucceſſ.feud.Iacob.de Belviſ.in c.1.de nat.ſucc.feud.*& à modernioribus *Udalric.Zaſ.lib.1.
49 reſp.7.& lib.1.conſ.3.* qui refert eo patrocinante † ſic deciſum per Carolum V.Imper. in con-
ventu ordinum ſpirę in anno 1529.

50 Addo & de hoc extare legem particularem conditam per Regem Flavium Recaredum ex
Gothis † Hiſpaniæ Regem, qui Tolēti regnabant, ſitam *in tit.2. l.8.lib.4.* qui olim *liber judi-
t cum* hodie vero *Iuzgo* nuncupatur *t* ibi (*Si aquelque morre nò ha hermanos, nen' hermanas, mas
ad un hermano, ò ſobrino, e d'otras hermanas ha muchos, todos los ſobrinos, deven partir egualmien-
te ſu buena por cabezas el Rey Don Flavio Reſcindo fizo eſta ley,*) qui regnavit de anno 586. fuit
fide prius, & pace præclarus, Eccleſiam Toletanam fundavit, & ab eo communis & recepta
ſcribentium ſententia eſt, recta linea deſcendere Hiſpaniæ Reges à Pelagio uſque ad Regem no-
ſtrum Philippum, ut narrat *Alphonſus de Villadiego in ejus Chronica Regum Gothorum*.

51 Nec eſt magnifacienda authoritas *gloſſæ*, ut quæ non ſolùm *textibus* ut ſupra demonſtravi-
mus, ſed ſibi ipſi diſſidet, † nam quamvis alibi contra *Azonem* tenuerit, tamen *inſt.de leg.agn.
ſucceſ.§.hoc etiam*, ejus doctrinam amplectitur, quo nomine tanquam teſtis varius quid fidei ha-
beat, facilè judicari poteſt (inquit *Iacob.Spieg.in lexic.in ver.in capita*) qui etiam advertit quod
legendo *Azonem*, conſulendo ab eo receſſit, ut dicit *Bar.ubi ſupra*, quæ variatio quid notet, nu-
52 tu intelligitur, non enim ignoramus in conſiliis ineſſe quæſtum, & lucrum, ſic & *Bal.* † quam-
vis pro *gloſſæ* opinione aliquandò conſuluiſſet, tamen in *d.auth.ceſſante*, ab ea receſſit, *Ego ti-
mens*, inquit, *recedere à gloſſis in conſulendo etiam conſului ſecundum gloſſas, modo videtur mihi
quòd opinio Azonis, & ſequacium ſit magis conſona literæ, & naturæ*, & *Andreas Barb.* doctiſſi-
53 mus Iuriſconſultus †. cum etiam pro *Accurſii* opinione conſuluiſſet, tamen in *ſuis additionibus*
quas *ad Baldum in d.auth.ceſſante*, fortè ſine lucro ſcripſit, poſt recitatam *Salyceti* doctrinam,
rem eam cogitandam reliquit.

54 Quod ſi *Azonis* opinio locum habet in bonis allodialibus, & diviſionem patientibus, multo
magis in indiviſibilibus procedet, † & in iis in quibus unus tantùm ſucceſſor eſſe debebit, ut in
feudis, & Regnis, quæ primogenito conferuntur; hocquè duplici ratione, & prima, quia ubi
primogenitura ineſt, pernecceſſe ſubſequitur prælatio unius & excluſio cæterorum, unde Docto-
res multi, qui tenuerunt inter patrueles ſubingreſſionem admitti, etiam quando cum patruo non
concurrunt, illam tamen admitti negarunt caſu quo propter illam fieret prælatio unius, & ex-
cluſio alterius, nam tunc ut in caſu odioſo reſtrinxerunt ſe ad regulam legis mandantis inter
Collaterales ſubingreſſionem non admitti; ſecunda quia, ſi inter deſcendentes in quibus lex ſub-
ingreſſionem conceſſit indiſtinctè uſquè ad infinitum, cùm ſumus in caſu primogenituræ, &
ſucceſſionis Regni, tanta exorta fuit inter Doctores altercatio, & contrarietas, an nepos ſubin-

gredi poſſit parentis perſonam ad excludendum patruum, ut ſupra retulimus, quanto magis jure quidem ſobſtineri poterit inter tranſverſales, in quibus lex ſubingreſſionem eandem expreſsè prohibuit, & vetavit, qua valida ratione compulſi Doctores quidam aſſirmarunt
55 runt † etiam in caſu illo quo inter Collaterales (nepote ſcilicet concurrere cum altero patruo ad ſucceſſionem patrui) ſubingreſſio de jure admittitur, ſi tunc de primogenitura agendum ſit, locum tunc non dari ſubingreſſioni, quia jura voluerint nepotem patruo æquare, non præferre, *Afflict. in c. 1. de grad. ſucc. in feud. num. 18. & in c. omnes filii ſi de feud. defunct. milit. in quæſt.* quam ponit *num. 11.* & decidit *num. 31. Anton. de Butr. conſ. 48.* & antè eos *Andr. de Iſern. in*
56 *conſt. Reg. incip. ut de ſucceſſionibus*, & quàmvis alii communiter contrarium teneant, *Covar.* † *pract. quæſt. c. 38. num. 10. verſ. 3. ad intellectum, ſequens Soccin. in conſ. 252. lib. 2.* & poſito in *lecturis* poſt *titul. quis, & à quo appell. & Tiraquel. de primog. qu. 41.* tamen extrà hunc caſum concurrentiæ nepotis cum patruo, & in quolibet alio, & ſic in caſu noſtro, nec *Covar.* nec *Soccin.* nec *Tiraqu.* nec alius qui ſcripta reliquit, aſſirmavit admiſſa primogenitura inter Collaterales dari
57 ſubingreſſionem, & ratio eſt manifeſta, † quia non poteſt repræſentare nepos ipſe primogenituram, quam ejus pater non habuit, ille enim nunquam fuit genitus, neque primogenitus, neque primogenitura unquàm potius fuit, ita ſingulariter ad hoc propoſitum dixit, vir mihi ſemper admirabilis *Napod. in ſæpius alleg. conſuet. ſi moriatur. ver. & omnia in gloſ. in ver. ex maſculis nu. 120.* quia ubi non adeſt ſimplum, nec poteſt adeſſe compoſitum *l. ſi tibi. ff. de opti. leg. Affl. in d. c. omnes ſi de feud. defun. mil. fuer. controv.*

58 Ex quibus nulla alia remanet meo judicio in hoc articulo diſputatio, cum enim Rex noſter † nepos ſit, & in eodem gradu fœmina Duciſſa Bregantiæ, & repræſentatio non ſit admiſſa, clarè remanet pro Rege noſtro evidentiſſimum jus ad Regni Portugalliæ ſucceſſionem.

59 Niſi demum diceretur, Illuſtriſſimam Duciſſiam † Bregantiæ uti ex maſculo deſcendentem præferendam, Philippum verò Regem noſtrum uti ex fœmina poſtponendum.

Quæ tamen non obſtant, nam ſuppoſito ex ſupradictis hoc in ratione ſubingreſsionis fundari non poſſe; aut hoc aſſeritur ſupponendo quòd Rex noſter cognatus ſit uti ex fœmina proveniens, Illuſtriſs. verò Duciſſa agnatus uti ex maſculo; aut quia excluſa Sereniſsima Iſabella Imperatrice ut fœmina, excluſus videatur ex ea deſcendens, ex regula illa vulgata, quod infecta primitiva inficitur derivativa.

60 Et quò ad primum reſpondetur † falſum eſſe præſuppoſitum, nam juxta poſteriores Iuſti. Imper. leges agnatus tàm eſt ex ex fœmina, quàm ex maſculo natus, ſi de uno eodemque ſtipite, uterque proveniet ſublata in omnibus agnationis, & cognationis differentia, *tex. eſt in d. l. lege duodecim tabularum, & in d. §. cæterum ver. novero in fin. de legit. agnat. ſucc.* dixit *Bal. in d. auth. ceſſante*, & firmavit *Napodan. in d. conſ. ſi moriatur verſ. & omnia in prima gloſſa.* Tùm etiam quia ſi concederetur à nobis Regem noſtrum, ut ex fœmina natum cognatum dici, eadem ratione ex altera parte concedendum eſſet Illuſtriſs. Duciſſam cognatam etiam eſſe uti fœminam, nam ſi Sereniſsimæ Imperatrici non profuiſſet eſſe filiam Emanuelis Regis, nec proderit Illuſtriſs. Duciſſæ natam ſe filiam Odoardi Infantis Portugalliæ, & ſic uterque cognatus appellandus eſſet, & ipſa Duciſſa, & Rex noſter, licèt re vera & illa, & hic agnatus ſit cenſendus.

61 Quò ad ſecundum animadvertitur † tùnc demùm infectam dici primitivam, cùm fœmina in totum, & penitus à ſucceſsione excluditur, ut in feudis inſpecto jure communi feudorum, tùnc enim filius ex ipſa deſcendens uti derivativa, & ſi maſculus, infectus putetur, ita *Andr. de Iſer. in c. 1. §. & quia de his qui feud. dar. poſſ. & in c. 1. de quo ſibi vel hæred. ſuis maſc.* & ità procedit deciſio *Bart. in l. ſi liberorum. ff. de verb. ſignif.* at cùm fœmina habilis eſt ad ſuccedendum, ut in caſu noſtro, ſed tantummodò excluditur à maſculo in eodem gradu ſiſtente, tùnc dici non poteſt infecta primitiva, & filius ex ea proveniens ſuccedet, licèt ipſa minimè ex caſu ſucceſſerit, ita ſingulariter *Napod. in d. conſ. ſi moriatur. ver. & omnia in prima gloſſa*, ubi loquens in terminis conſtitutionis hujus Regni fœminas ad ſucceſsionem feudorum admittentis, cum qualitate tamen
n quòd maſculi præferantur *n* non obſtante communi lege feudorum eas penitùs excludente dicit hæc verba, *nepos ex filia, quæ poterat in feudo ſuccedere virtute conſtitutionis Regni, admittitur ſicut ejus mater non ex ſexu matris, ſed quia illa non fuit excluſa, & per conſequens nec ejus filius, ſexus enim fœmineus non eſt omnimodo excluſus ut inhabilis niſi quando concurrit cum maſculo, quia tunc maſculus ſibi præfertur, & fœmina tunc non repellitur, ut omninò & indiſtinctè inhabilis, ſed ut minus habilis, quàm maſculus cum quo concurrit*, dixitque ad hoc *Math. de Affl. in c. 1. de eo qui ſibi, & hæred. ſuis maſcul.* authoritatem *Napodani* tantam eſſe, quòd opinioni ſuæ adverſari eſſet ponere os in cœlum, Excluſio igitur fœminarum à regnando conditionata, ad tempus, & ob
62 cauſam eſt, † ceſſante igitur conditione illa, tempore, & cauſa, videlicet cùm maſculi deficiunt, ceſſat & ipſa excluſio, nam (ut dixit *Bal.*) amoto impedimento per obitum maſculorum ipſa amotio impedimenti retrofingit impedimentum nunquam fuiſſe, ſuſpendit etenim exiſtentia maſculorum, non privat; Porro aliud eſt ſuſpendere, aliud eſt tollere *l. hæreditas §. 1. ff. de hæred. inſtit.* &

jura

jura habentia cauſam ad tempus ex tempore pereunt *cap.cum bene,de ætat.& qualit.* & excluſio
temporalis ad perpetuam trahi non poteſt *l.epiſtola §.fin. ff.de pact.* pro ut hæc omnia refert
Anchar.conſ.339.num.9.

63 Tandem hoc jus Regis noſtri tot rationibus,& legibus communitum adjuvatur etiam exem-
plis,nam † in anno 1411. Martino Aragoniæ Rege ſine prole defuncto,cum ad ſucceſsionem
inter alios plures concurrerent Violanta fratris filia,& Ferdinandus ſororis filius, & magna
fuiſſet ſuper eorum ſucceſsione diſputatio inter Doctores,inter quos *Petrus de Anchar.* Doctor
tunc temporis Illuſtris pro Violanta præfata conſuluit multis rationibus,& juribus pro ea ad-
ductis *in d.conſ.339.* demum electis novem ſapientibus à tribus Regnis coronæ Aragonenſis,
ſententia ceſsit in favorem Ferdinandi filii ex ſorore,qui fuit ad Regnum aſſumptus,quę ſenten-
tia(ut refert *Marineus Siculus,* aliique illius Regni ſcriptores)adeo fuit juſta reputata, ut lata à
Spiritu ſancto crederetur.

64 Quæ omnia(ut diximus)procedunt in ſucceſsione eventura Sereniſsimi Regis Henrici nunc
viventis,quòd ſi ſucceſsionem jam eventam Sebaſtiani Regis conſideremus,multo fortius † lo-
cum vendicabunt,nam eo caſu concurrentibus ut ſupra diximus duobus magnis chiis utriſque
in quarto gradu ſiſtentibus, ad communis nepotis ſucceſsionem, deciſio reſultat indubitabilis
in virilis ſexus beneficium, nullo exiſtente Doctore, qui auſus fuerit neque diſputare tali caſu
admittendam eſſe ſubingreſsionem, nulla etiam exiſtente lege, vel conſuetudine ne quidem
barbara, quæ hoc diſpoſuerit.

Nec dicatur,de ſucceſsione Sebaſtiani Regis non poſſe tractari, quia illi ſucceſsit Henricus,
65 de cujus ſucceſsione agendum erit,nam firmandum cenſemus quòd licet Sanctiſsimus † Domi-
nus noſter Gregorius XIII. Summus Pontifex habilitaverit Henricum Cardinalem ut in Regno
ſuccederet,ad quod ſine illa habilitatione non fuiſſet vocatus per ea, quæ dicit *Bald.in cap.cum
in magiſtrum de elect.& And.de Iſern.* cæterique Doctores *in c.de milit.vaſſal. qui arma bell. de-
poſ.*& ipſum exemerit ab infamia apoſtaſiæ cum qua Regnum aliamque quamcumque dignita-
tem obtinere non valuiſſet,ut ponderavit *Alvarot.in d.c.1. de mil.vaſal.* (unde in caſu ſimili ſu-
perius narrato ſucceſsionis ad Regnum Neapolis inter Robertum patruum,Carolumque Num-
bertum nepotem, non fuit actum de Ludovico Epiſcopo Roberti fratri natu majore) tamen
hujuſmodi diſpenſatio de jure non paravit præjudicium juribus jam à Rege noſtro quæſitis
tunc in illa temporis inſtantia quia obiit Rex Sebaſtianus, prout in ſimili caſu dixit *Bartholo-
maus de Capua* inſignis Doctor noſter regnicola in *conſt. Regni ut de ſucceſſionibus in princ.* ibi,
*quæro conſuetudo eſt in Regno quòd primogenitus ſuccedat legitimus, modo natus eſt quidam non le-
gitimus,deinde natus eſt alter legitimus,deinde legitimatus eſt,qui primò natus eſt non legitimus,quæ-
ritur quis debet ſuccedere, dic quòd ille in quo primò hæc duo concurrunt ſimul, quia eſt primò natus
66 legitimus,& ità ſervatur,* arg.*l.quoties C.de rei vend.* in qua lege excitarunt quæſtionem † hanc
omnes Doctores *Butr.Bal.Paul.Salyc.& Iaſ.* omneſque unanimiter tenuerunt,quod ſi Regis pri-
mogenitus habilis non ſit tempore mortis Regis ejuſdem,licèt poſtea habilis effectus fuerit, nō
prætertur ſecundogenito, qui reperitur primò habilis tempore mortis præfatæ, & ſucceſsionis
ad Regnum,nam habilitatio ſubſequens juri jam quæ quæſito obeſſe non debet,confirmat *Tira-
x quell.de primogen.quæſt.38.num.8.per totum x* quòd multò favorabilius firmandum erit in jure
67 tuendo Regis optimi † maximi, unici defenſoris Catholicæ Religionis, & Sanctæ Matris Eccle-
ſiæ propugnaculi. Et ità juris eſſe cenſeo, Annibal Moles in Tribunali Regiæ Cameræ Præſi-
dens, Anno 1579.

A D D I T I O N E S.

a *Ut enim Corona, ſic Regnum ſi pluribus dividatur vim penitus, ac nomen amittit, de cujus dicti
veritate vide quos cumulant Petr.Cened.in collect.ad decret.in d.Can.in apibus, Franciſ.Zoann. de
prima.primog.c.1.& in repet.l.ut vim.ff.de jus.& jur.quibus addo Petr.Greg.in ſyntag.jur.lib. . . .
c.15.ex num.24.in ſyntax.art.mirab.lib.21.de polit.c.4.& in tract.de repub.lib.5.cap.3.4.Iuſt.lipſ.
lib.2.polit.c.4.Andeg.lib.6.de repub.c.5.& Ioan.Caſ.lib.3.c.7.fol.261.*

b *Alia refert exempla Gugliel.Barcl.de Reg.& regal.poteſt.lib.3.c.3.fol.119.& multa mala, quæ
ſucceſſerunt alicubi ex immutatione ſucceſſionis Regni à primogenitis enumerat Petr.Greg.de Repub.
lib.7.cap.9.*

c *Quæſtionem hanc præter cæteros, quos cumulant Tiraquell.Leopold. Hachel. in quæſt.Illuſt.18.
Theſ.5.lit. B.Blaſ.Flor.de Mena in add.ad Gamm.deciſ.Luſitan.174.& Henrich.Roſenth.in ſynopſ.
feudal.vol.1.c.7.concl.26.fol.451.num.12.futè tractarunt moder.Gall.quæſt.Illuſ. c.3. Renat.Chop.
de doman.Franch.li.2.tit.12.Iacob.Bere.conſ.134.Fonſal.Mend.lib.3.diverſ.arg.jur.c.7. Avendan.
ad l.Taur.40.gloſ.8.Petr.Greg.de republ.lib.7.c.18.& Andeg.lib.6.c.5.*

d Scri-

d *Scribit Iuſtin.lib.23. Agatoclem Regem Siciliæ in morbum incidiſſe, & in deſperatione ſalutis, bellum inter filium & nepotem ortum videns, ejus Regnum tanquàm jam mortui vindicantes.*

e *Ita cum Alexand. Imm. & aliis obſervavit Roland.conſ.68.num.51.vol.1.*

f *Verior, & magis communis eſt opinio, quod etiam quando vocantur proximiores filius, ingrediatur locum patris, ut ex multis ad partem relatis cum Baldo confirmat Angel. Matteac. de leg. & ſicom.par.2.c.6.nu.12. ibi:* ego vero longè veriorem exiſtimavi Baldi opinionem, quia nepos in ordine ſuccedendi eſt in eodem proximiori gradu, quo ipſe patruus ita lege ſtatuente, *& latè Molin.de primog.lib.3.c.8.ex num.11. Guttier.pract.lib.3.qu.66.num.36.& 37.& qu.69. num.18. 19.& 59. Avend.ad l:40.Taur:gloſ.2.num.21. ubi veriorem hanc opinionem appellat, & omninò tenendam, & huic ſententiæ magis etiam videtur accedere Hieron.Zavall.pract.com.qu.197.in fin.c.& multos alios cumulat Turret.conſ.38.vol.1.num.8.*

g *Laudat caſum Stephan.Forcat.in comm.de feud.c.6.num.9.fol.204.*

h *Deciſionem comprobat doctiſſimus Petr. Aerod.rer.ab omn.antiq. judic.lib.5. tit.14. & multa exempla in utriuſque opinionis confirmationem referunt ferè omnes allegati præcipuè Petr.Greg. Chopp. Forcat.moder.Gall.& Andegau.quibus addo Menoch.vol.3.conſ.211.nu.3. ſed præcipuè notanda ſunt quæ in hoc eodem Luſitaniæ Regno evenerunt, Ioannes enim Ferdinandi filius, Alphonſo Avo ſucceſſit, Henrico patruo vivente, nec multo poſt Sebaſtianus Ioannis primogeniti filius Emanuelis Avi Regnum excepit non autem Henricus patruus. Sed Franciſc.Balduin.in §.cum filius inſt. de hæred.quæ ab inteſt.defer.num.9. deciſionem refert Senatus Pariſienſis, ex qua in Avi ſucceſſione filia prælata fuit nepoti ex filio, nulla admiſſa repræſentatione, ibi:* Cum enim anno Dom.1302. mortuus eſſet Robertus ſecundus Comes Artheſienſis, relicta filia Mathilde, & Roberto nepote ex filio Philippo: Hicque nepos Robertus jure ſui patris defuncti fretus vellet ſuccedere excluſa filia Mathilde: decreto ſive areſto Senatus Pariſienſis prohibitus eſt: quaſi repræſentationi non eſſet hic locus: *ſed dubia videtur deciſio cum poſſit & alia ratio ipſius afferri, ut inferius per eund.Balduin., ibi:* quanquam alio nomine indignus erat nepos ille Robertus, propterea quod falſo confixerat inſtrumentum, quo jactabat nominatim conventum de hoc repræſentationis jure, &c.

i *Et Andegav.lib.6.c.5.* primogeniti verò filius, *inquit,* Rex Unghariæ jure incertum, an gratia ſuperatus, *Bartolus autem refert in Auth.poſt fratres C.de legit.hæred. quòd ſententiæ ratio fuit, quia Regnum Apuliæ erat Eccleſiæ Romanæ devolutum, qua de cauſa non ſucceſſionis jure Roberto Regnum, ſit adjudicatum, ſed ex Domini conceſſione, & inveſtitura, & hanc rationem inquit à ſe præter cæteros excogitatam, & credo quòd illam fundabat ex his quæ dicit Bald.in tit.de filiis nat.ex matr. ad morgan.cont.in viſib.feud.nu.3. quod Regnum Siciliæ taliter debeatur primogenito, quòd eo deficiente non ſuccedat ſecundo genitus, ſed remaneat diſpoſitio Regni ad Pontificem, ſed certè parcant Bart. & Bal. ratio eſt falſiſſima, quia ſcimus vere nunquam Regnum fuiſſe Pontifici devolutum, & Nicol.de Ubal.de Peruſio in tract.de ſucceſ.ab inteſt.num.70. ut refert etiam Iaſ.in repet. l.quoties num.42.C.de rei vend. valde de Baldo miratur, ex quo ipſemet Bal. in l.cum antiquioribus C.de jur.delib. refert quaſdam conventiones habitas inter Pontificem Clementem, & Carolum Regem Siciliæ de anno 1265. quæ conventiones, & pacta videntur contrarium ſonare.*

k *Quæſtionem ad partes diſputat Avend.ad l.Tauri 40.gloſ.14.nu.19. tandem hoc caſu etiam in individuis primogenituram admitti concludit.*

l *Fictio enim quædam eſt repræſentatio, quæ non niſi in caſibus à Iure expreſſis locum habet, ponderat Didac.Spino.in ſpecul.teſt.gloſ.1.princ.num.44.& ſeq.*

m *Comprobat idem Parlador.rer.quotidian.lib.2.c.15. Hipp.Rim. conſ.526.num.2.vol.5.fol.152.*

n *Authores utramque opinionem defendentes latè cumulant Theſaur. deciſ.pedem.162. Andr. Fach. lib.6.contr.3. Ludovic.Moroz.conſil.1.à num.10.ad 20. Avend.ad l.Tauri 40.gloſ.14. Molin. de juſt. & jur.quæſt.104.& Ioan.Matienz.lib.5.recopt.tit.8.l.5.gloſ.1.concl.14.n.15. Ioan.Goedd.diſp.jur. par.2.diſp.24.Theſ.43. Hieronym.Treutler.diſp.par.2.tit.16.Theſ.5. Feder.Tilem. in diſp.pandec. par.2.tit.8.Theſ.19. Leopold.Hackelm.vol.2.in 2.diſp.par.6.pandect.Theſ.29. Henrich. Roſenthal. in ſynopſ.d.c.7.concl.56.num.9.fol.552.& Eman.mend.ubi ſupra.num.25. qui omnes Azonis opinionem defendunt, quam etiam comprobant Martin. Uran.Prenning. conſil.16. vol.1. ubi diſputando articulum ad partes concludit quod opinio Azonis continet meram veritatẽ juris num 25. mod.Gall. quæſt.Illuſt.c.14. Hugo Donell.com.jur.civil.lib.9.c.4. Matteac.de leg.& fideic.lib.2. c.7. Hubert. Giphan.antin.jur.feud.diſp.5.nu.44.fol.115.& in tract.de jur.feud.c.12.num:53.fol.74. Reinuvald. in Axiomatolog.iur.objec.jur.2.diſp.8.num.23.de hæred.fol.218. Franc.Duar.in conſ.feud.c.9.n.10. Georg.Obrecht.in diſp.feud. 10.nu.283. Petr. Belojus Conſiliarius Tholoſanus in diſp.de ſucceſ. ab inteſt.impreſſa poſt libellum variar.jur. fol:26.verſ. Item fruſtrà quæritur, Renat.Choppin.de morib. Pariſ.lib.2.tit.5.nu.4.fol.232. ubi ita alias judicatum refert in Senatu Pariſienſi, Franciſc.Balduin. in §.hoc etiam addendum juſt.de legit.agnat.ſucceſ.num.7. qui etiam teſtatur de multis arreſtis in Centumviralem Curiam Pariſienſem latis de quibus etiam Papon.lib.21.arreſt.1.cap.11.12.& 13.*

Im-

Imber. in Enchirid. Iun. Gall. in tit. quando ſucceditur in ſtirpes fol. 325. & Dionyſ. Goth. in not. ad novel. 118. de hæred. ab inteſt. ven. §. ſi igitur ver. patruo mihi, Anton. Fabr. in Cod. Fabr. lib. 6. tit. 31. diſtinct prima 2. vol. fol. 288. ubi ita etiam refert deciſum in Senatu, & ſecundum eam deciſum etiam fuit menſibus elapſis per S.C. Neapolitanum referente Domino Veſpulo, in cauſa illorum de Naſtaris, patrocinante doctiſſimo viro Io: Baptiſta Meliori, qui in ſuis allegationibus omnes alios cumulavit, ut non immeritò Petr. Heig. qui eandem Azonis comprobat ſententiam in comm. ſuper inſt. lib. 3 tit. 1. de legit. ſucceſ. c. 5. de ord. ſucceſ. in 3 ord. ſucceſſ. collat. num. 20. fol. 285. dicat quod illa majoribus rationibus nititur, & elegantioribus probatur authoribus, ita ut oleum, & operam perdere exiſtimandus ſit, qui contra eam diſputare in animum induxerit, ſed pro gloſſæ opinione videas Sonsbec. de feud. par. 9. num. 100. Ant. Fabr. in diſput. impreſſa poſt libellum de var. num. deb. ſolv. Bereng. in repet. d. Auth. num. 28. in §. relatum, & præ cæteris optimè Dominum Conſiliarium Ioan. And. de Georg. in alleg. 30. quam olim primarius Advocatus in dicta cauſa compoſuit.

o Ioan. Leuncl. in jur. Græc. Roman. vol. 2. fol. 37.

p Sed optima ratione gloſſæ opinio per Authorem noſtrum reprobatur, & ego præter alios etiam reſpondeo, quòd quamvis Iuſtinianus ibi in ſecundo gradu cognatorum ſolum vocaverit filium, & filiam conſobrini vel conſobrinæ, illud non eſt ut dixit gloſ. quòd hi reſpiciant inferius lineam tranſverſalem, alii omnes ſuperius, ſed quia ex ſingulari beneficio eis placuit indulgere, quod ſi eadem gloſſæ ratione motus eſſet Imperator, inter ſexto gradu conſtitutos cognatos eos etiam ſolos admiſiſſet vel ſaltem præpoſuiſſet qui ex ordine ſunt inferiori non ſuperiori, quod non fecit; & eo magis erravit gloſſa, quia argumentum inducit ex l. ſcripto in fin. ff. und. lib. qui tex. loquitur de deſcendentibus liberis, & aſcendentibus parentibus, non de Collateralibus ſuperioribus, vel inferioribus ut eſt caſus noſter, ibi: non ſic parentibus liberorum, ut liberis parentum debetur hæreditas, & ſi cogitares pro gloſſa quod argumentum ex verbis non induxerit, ſed ex ſequentibus, ibi: parentes ad bona liberorum ratio miſerationis admittit liberos naturæ ſimul, & parentum commune votum, quaſi argueret gloſſ. quòd ſicut filio debetur hereditas magis quàm patri, quia natura dirigere ſolet quod prius liberi quàm parentes moriantur, ita et Collaterali inferiori magis debeatur quam ſuperiori, quia natura etiam dirigitur prius Collaterales ſuperiores quàm inferiores deficere, tamen hoc non obſtante erraſſet etiam gloſſa, quia non eſt votum Collateralis decedentis potius hæreditatem relinquere Collaterali inferiori quàm ſuperiori, ſicut votum parentis, neque de neceſſitate etiam ſequitur eſſe majorem natu Collateralem ſuperiorem quàm inferiorem, ut experientia docet, prout eſt in liberis, et parentibus, non igitur favet Collaterali inferiori, neque natura, neque votum decedentis, ut in caſu d. l. ſcripto.

q Ex hac Authoris ſolutione patet, quòd vim argumenti per Bart. relati multi moderni non intellexerunt, ut optimè ponderat Ant. Fab. in d. diſp. Forenſ. Reſpondent enim non eſſe abſurdum unius ejuſdemquè hominis hæreditatem variè dividi pro varietate caſuum, et perſonarum, ut modo in ſtirpes, modo in capita ſuccedant, quæ ſolutio non reſolvit argumentum, nam de una unius hominis hæreditate, et de eodem caſu loquitur Bart. ut non immeritò videatur abſurdum unam, et eandem rem ſimul, et ſemel diverſo jure cenſeri, et Moroz. in d. conſ. num. 39. qui dicit Bartolum præſupponere aſſumptum falſum quòd fratrum filii poſtquàm in ſtirpes cum patruo ſucceſſerunt inter ſe iterum partes dividant in capita, nullo modo vidit Bartolum, qui illud falſum eſſe fatetur, ſed illud conſequens eſſe dicit ſi vera eſſet Azonis opinio, et falſum, quia contra textum novellæ, ſed Excellentiſſimus Napod. vir nequè Accurſio, nequè Bartolo ſecundus, et qui floruit eodem tempore cum Bartolo, quivè hanc quæſtionem præ cæteris optimè diſputavit, defendendo gloſſæ opinionem, in conſuet. ſed ſi morienti in ſtirpes num. 276. aliter quàm Bartolus ponderavit, cùm enim pro Azone adducebatur ideo eo tantum caſu quo cum patruis concurrunt nepotes in ſtirpes ſuccedere, quia injuſtum videbatur, ut patruus, qui uno gravabatur, ſuccedendo cum his, qui erant in tertio gradu conſtituti cum ipſi exiſterunt in ſecundo, in alio etiam gravaretur, ſi illi in capita etiam ſuccederent, et ita majorem partem auferrent, quàm patres illorum eſſent habituri, reſpondet ipſe hanc rationem non obſtare, quia ponamus, inquit, quòd defuncto ſupereſſet frater, & filii duorum fratrum præmortuorum, ſi conſideramus, quod veniunt cum Cyo, venient in ſtirpem per rationem prædictam, ſi conſideramus ipſos filios duorum fratrum præmortuorum inter ſe, venient in capita, ceſſat prædicta ratio, ergo veniunt in ſtirpem, & in capita, quod eſt conveniens. Sed cum Bartolus, et Napodanus illud pro abſoluto teneant, falſum, et inconveniens eſſe conſequens, quod patrueles inter ſe in capita, et reſpectu patrui in ſtirpem ſuccedere debeant, nota id non tam falſum eſſe, quin cum caſus acciderit non ſit maximam paſſus difficultatem, ut refert Franciſ. Balduin. ubi ſupra nu. 7. cujus dictum placet ad verbum inſerere, ibi: Cæterum fuit in hoc genere alia quædam nobiliſſima olim in Anglia quæſtio: quæ vix tandem multis utrinque illatis acceptiſque cladibus dirimi potuit; an qui patruum anteire vult per repræſentationem jure primogenituræ, idem vinci poſſit per ſuam patruelem fœminam filiam ejus, qui utrumque ætate vinceret, finge quatuor eſſe fratres, Primum, Secundum, Tertium, Quartum. Primum mortuum relicta filia; Secundum sine liberis; Tertium relicto filio; Quartum adhuc vivere; an ibi jus primogenituræ etiam in ſucceſsione cognatorum habeat locum;

etsi

erſi quæratur de ſucceſsione Secundi inteſtato, & ſine liberis mortui; an filius Tertii præferatur ſuo patruo Quarto, repræſentando patrem ſuum Tertium, & idem tamquam maſculus præferatur ſuæ patrueli filiæ Primi, quam in pari gradu exiſtentem non patiatur repræſentare patrem Primum. Hæc (inquam) maxima fuit quæſtio in Anglia ante annos centum inter nobiliſsimas duas filias Regii ſanguinis Lancaſtriam, quæ roſæ rubræ, & Eboracenſem, quę albę inſignibus utebatur, &c. *Et ſic non dubitabatur excludendum eſſe fratrem Quartum per filios Primi, & Tertii, & maxime alteratum, an Primi filia excluderetur per filium Tertii, quod ſi repræſentatio ſemel admiſſa fuit, ſecundum Bartol. & Napodan ſententiam, dubitandum non erat quin filia Primi fuiſſet præferenda.*

r *Eandem rationem comprobat Avend. ad l. Taur. 8 gloſ. 1. ſol. 19.*

ſ *Rectè Author noſter allegat Theophili authoritatem ad probandum quod de jure Iuſtiniani ante novellam fratrum filii ſoli in capita ſuccedebant non in ſtirpes, & Iacob. Curt. Doctor Burgenſis, qui Theophili textum è Græco in Latinum converſit ibi in additionis erravit in ver. in capita ſignando illa verba pro Azonis opinione, credens forſan Theophilum dum antea dixerat,* verum hodie ex his, quę a Principe noſtro inventa ſunt, *loqui de prædicta Iuſtiniani novella, cum vere loquatur Theophilus de conſtitutione Iuſtiniani tempore inſtitutionum, non novellarum, quod evidentius patet, ibi:* ipſa filio patris præfertur jus agnatæ habens ex conſtitutione, *& de conſtitutione novella id intelligi non poſſe non eſt dubitandum, quia in ea jus agnationis, & cognationis eſt penitus ſublatum, Item in eodem §. deciditur inferius fratrem excludere fratris filium, quod eſt ſublatum in novella; ſic etiam errarunt Franciſcus Duaren. alioquin accuratiſſimus interpres in c. 9. num. 10. in feud. Renat. Choppin Petr. Heig. num. 21. & Franciſc. Balduin. ubi ſup. qui ad idem allegant Theoph. & magis malitiosè etiam Io. Vaud. lib. 1. quæſt. jur. c. 24. qui pro eadem Azonis ſententia ponderat Theoph. mutilatis verbis refert enim ejus textum,* verum hodie ex his, quæ a Principe noſtro inventa ſunt, ſi inteſtatus moriatur relictis fratris, aut ſororis filiis, *non refert verba illa,* ipſa filio fratris præferatur jus agnatæ habens ex conſtitutione, *ut facilius lectorem deciperet, qui de Vaudo confiſus non legeret Theoph. textum ex his, enim verbis (quæ omiſerat) clariſſimè, & ſtatim notum fit de novella Iuſtiniani Theophilum non loqui, ut ſupra ponderavi; etſi Theoph. text. legeretur ut Vaudus ipſe componit neque pro Azone probaret, quis enim tàm ignarus, qui non videat verba illa* hodie ex his, quæ à Principe noſtro inventa ſunt *ad tempus quo conductæ fuerunt inſtitutiones, eſſe referenda, cum eo tempore, quo ſcribit Theophilus, de componendis novellis neque cogitaverit Imperator.*

t *Quam antiquiſſimam legem moribus Hiſpaniæ receptam fuiſſe docet l. 13. tit. 3. fori & idem confirmaſſe, conſtat doctiſſimos viros, qui ex jure communi leges partitarum deduxerunt, dum in part. 6. tit. 13. l. 5. id clariſſimè decreverunt not. Avend. ad l. Taur. 4. gloſ. 14. n. 13. & Villadiegus in comm. ad dictam legem.*

u *Quãvis multi quos cumulant Herman. Vult. de feud. lib. 1. c. 9. n. 161. et Intrigliol. de feud. cent. 2. ar. 2. n. 100. voluerint ſemel excluſa fœmina perpetuo excluſam videri, tamen contrarium eſt verius, et defendit ipſe Vult. et multi quos idem allegat n. 52. Leopol Hackelman quæſt. Illuſt. 18. Theſ. 10. et Henrich. Roſenthal. in ſynop. tit. 7. concl. 44. et 45. vol. 1. fol. 521. quibus addo Andr. Knichen. ad privil. in Saxon. c. 8. et Petr. Heig. qu. jur. lib. 1. q. 26. et cam tam jure ſcripto quam naturali juſtitiæ convenientiorem reſpondet Fulgoſ. conſ. 8. verſ. neque hujus ſententię conſ. 12. nu. 2. in fin. quinimò æquiorem, et veriorem certo ſe credere dicit Menſinger. centur. 5. obſer. 84. ut et illam in judicando, et conſulendo ſequendam dicat Vueſemb. cap. 6. n. 23. de feud. et Hunnius lib. 2. de feud. c. 9. dicit contrariam deciſionem eſſe duram, et ab humanitate omni alienam, et illam reſpondet Roman. conſ. 1. n. 3. alicubi uſu receptam eſſe ex rigoroſa feudali conſuetudine, et durior videtur opinio Duareno c. 9. n. 12. de feud. et Iul. Clar. ſcribit in §. feudum q. 80. verſ. ſed è converſo illam ſententiam ſemper duram ſibi viſam fuiſſe, et ita pro contraria judicatum eſt in Camera in cauſa Ill. Ducis Magdaluni cum D. Ioanna Caraſa de anno 1571. ut refert idem noſter Author in tit. de jure devolution. deciſ. 3. in deciſionibus Reg. Cam. Sum. quas uti ſenex valetudinarius, et preſſus mole negotiorum tam in ſupremo Italiæ Conſilio, apud Catholicã Majeſtatẽ, quàm in Regni hujus Collaterali Conſilio et uti erat haud nimius gloriæ affectator, vivens prælo mandare non valuit, nec voluit, eas tamen jam typis excudendas curamus.*

x *Valenzin. Forſter. de ſucceſ. ab inteſt. lib. 6. c. 36. advertit etiam Lanar. conſ. 1. nu. 11. & late Mich. Aguirr. in apolog. de ſucceſ. Portug. par. 4. à n. 26. per multos ſeq. & faciunt, quæ communiter ſcribentes dicunt de filiis non legitimis, qui poſt mortem patris impetrant Principis reſcriptum, quod eo caſu non aliter concedat Princeps niſi conſanguineorum adſit conſenſus Leopol. Hacker. qui alios allegat vol. 2. diſp. 2. par. 6. pandect. Theſ. 8. & latius Daniel. Nebell. juridicar. diſput. jur. par. 2. Theſ. 306. fol. 204. ubi ex multis etiam fundat Principem à Deo conſtitutum eſſe, ut juſtitiam faciat, et illius fines atque terminos excidendo Principis nomine ſe reddere indignum, et notat quæ pulchrè dixit Claudianus Poeta ad Honorium.*

Nec tibi quid liceat, ſed quid feciſſe decebit,
Occurrat, mentemque domet reſpectus honeſti
Tu civem, patremque geris, tu conſule cunctis
Nec tibi, nec tua te moveant, ſed publica vota.

D. Thomas Moles.

A N-

ANNOTATIO.

HOc *Dom. Regentis* peritum *Reſponſum*, aliudque ſequens (aliàs typis impreſſa Neap. anno 1608. cum *additionibus* ejus digniſſimi filii *D. Thomæ Moles*) hùc transſcribenda curavimus, ut uno oculorum obtutu magni illius I.C. ingenii partus aſpici queant. Celebris equidem ſuperiori ſeculo contentio fuit, ſivè rei, de qua agebatur, magnitudinem inſpicias, ſivè contendentium Majeſtatem, ſivè authoritatem Iureconſultorum, qui de Regni Portugalliæ ſucceſſione pro Rege Catholico Invictiſs. Philippo II. acutè, ingenioſèque ſcripſere: Prætermittemus indè conſultò quidquid in re tàm gravi, in Cauſa tàm juſta è re noſtra dici valeret; Compendium verò rationum, ſivè titulorum, qui hac ſupèr Corona, Catholicæ Majeſtati aſſiſtunt, Scriptorumque cathalogum tacitè nullo modo poſſumus præterire.

1 Ad primum igitur, quod attinet titulum, eſt ſucceſſio, ſanguinis jure, quæ fuit in Auguſtiſs. Rege Philippo II. uti nepote inter maſculos majore ſui avi Regis Emmanuelis communis ſtipitis eorum, qui Regnum illud ad ſe ſpectare contenderunt; Ideòque reſpectu Catharinæ Bragantiæ Duciſſæ, neptis etiam Regis Emmanuelis, præerat Ser. Rex Philippus II. in pari quidem gradu, & conſanguinitate Regi, & Cardinali Henrico ultimo poſſeſſori, ſervata maſculinitatis, & majoris ætatis prærogativa; Succeſſionem enim ſanguinis, ſeù gentilitiam in Regnis Succeſſoriis, eſſe Iuriſgentium, ſuadet exemplum Regni Hebræorum, quod ab eis expetitum, & datum, *ſicut univerſæ habent nationes*, ut in *lib.1. Regum cap.8. verſ.6.* conſtat fuiſſe Succeſſorium jure ſtirpis in primogenitis, & tàm olim in præcipuis Imperiis Aſſyriorum, Medorum, Perſarum, Macedonum, Ægyptiorum, quàm poſteà etiam in Regnis, quæ teſtamentis, & diviſioni Regis ultimi ſubjacere ſolita, obtinuiſſe tandem gentilitiam Succeſſionem, communi gentium conſenſu agnoſcunt, poſt alios *Petr. Gregor. lib.7. de Rep. cap.4. Guillelmus Barclajus lib.3. de Regno contrà Monarchom. Beſold. diſp. Nomico-polit. de Regni Succeſſ. & elect. in Prodomo, Bodinus lib.2. de Republ. cap.3. & lib.6. cap.5. Arniſæus de Republ. cap.2. D. Franciſcus de Balboa in pleno tract. de Monarchia Regum, Io: Torre de Succeſſ. in primog. & majorat. Italiæ par.1. cap.35. §.3. per tot.*

2 In Succeſſione etiam Portugalliæ Regni, debebat præferri, inter ejuſdem gradus propinquos, Rex Philippus maſculus, cum apud Gentes, & Nationes Regna primò ad maſculos, & ſucceſſivè ad fœminas deferantur, ut ex innumeris oſtendunt *Arniſæus de Republ. cap.2. ſect.12. per tot. Torre d. cap.35. §.6. per tot.* Et in hoc Luſitaniæ Regno, quod in eo ſuccedant fœminæ in defectu maſculorum, *Michael Riccius in hiſt. Reg. Hiſp. lib.3. cap.29.* relatus à *Carolo de Roſa ad Conſuet. Neap. de Succeſſ. ab int. conſ. ſi moriatur num.135. Caramuel in Philippo Prudente diſp.4. lib.5. c.14.*

3 Eò magis, quia propinquus eſt major natu, ex præſcripto naturalis rationis, & gentium juris, quod patet vel ex Succeſſore *Ioſaphati Ioramo*, cui tradidiſſe pater Regnum dicitur, *quia erat primogenitus 2. Paralip.21.* Imò Salomon ipſe redarguens petitionem patris, confitetur ratione primogenituræ pertinuiſſe, cum ait: *Cur non & Regnum ipſe depoſcis, quia me major natu eſt, & à ſuis partibus habet Abiatharum Summum Sacerdotem, & Ioab principem exercituum, 1. Reg.2. Perſeus* apud *Livium lib.40. orat. de Regno Macedonico* contrà *fratrem Demetrium*: *Regnare utique vis: huic ſpei tuæ obſtat ætas mea, obſtat gentium jus.* Et poſteà: *Cupit Regnum, & quidem ſcelerate cupit, qui tranſcendere feſtinat ordinem ætatis, naturæ, moris Macedonum, juris gentium, obſtat frater major.* Et ex aliis *Petr. Gregor. de Republ. lib.7. cap.5. & ſeq. cit. Arniſæus de Rep. cap.2. ſect.8. per tot. Torre d. cap.35. §.4. per tot.*

4 Inter propinquos verò tranſverſales, qui Succeſſionem prætendebant, ratio haberi non poterat de repræſentatione, & linea, qua ſe muniebat Catharina ex perſona Duarthis ſui patris; Siquidem repræſentationem in jus, ſeù ſucceſſionem, & gradum prædefuncti, ad concurſum in alterius hæreditate, non eſſe juris gentium, ſed vel privilegium, vel Commentum Civilis Romanorum juris, docuere *Hennig: Arniſæus de Rep. d. c.2. ſect.10. & cit. Torre d. c.35. §.5.* ubi latè de repræſentatione, & doctiſſimè poſt alios Excell. *D. Franciſcus Ramos del Manzano in libello ad Summum Pont. Alex. VII. circà proviſionem Epiſcopatuum vacantium in Portugalliæ Regno à n.8. ad ſeqq.* Prout in ſpecie contra Catharinam Bragantiam, ſi repræſentatio, ſeù linea, qua nitebatur, admitteretur, excludendam utiquè à Raynutio Duce Parmenſi, expendebant *Collegia Patavina, Peruſina, & Bononienſia* apud *Luſitanos Conimbricenſes* ab anonymo evulgatos *lib.2. de Iure ſuccedendi in Regno Portug.* & apud *Mich. Aguirre in Apologia pro noſtro Rege in ead. Succeſſ. 1. par. n.201.* & memorat *Iacob. Auguſt. Thuanus lib.69. Hiſtor.* ibi: *Repræſentationis beneficium urgebatur à Brigantina, & à Raynutio, qui Raynutius eandem rationem poſteà contra Catharinam materteram reflectebat, ipſe ex grandiore natu Æduardi filia natus.*

5 Ex quibus, aliiſque fundamentis optimè concludi poteſt, vanas fuiſſe prætenſiones Raynutii Farneſii Ducis Parmenſis, ex Maria, quæ Alexandri uxor fuit, Sorori ſuæ Catharinæ præmortua,

Ducis Sabaudiæ ex Beatrice Sorore Heliſabeth minore, pro quo ſcripſerunt *Antonius Bagnaſacus, Amedeus de Ponte,& Octavianus Cacheranus*, inter *Conſilia ult. volunt. Ziletti* 138. 139. & 140.

Antonii, qui ſe Aloyſii legitimum aſſerebat.

Reginæ Chriſtianiſſimæ, ex remotis rationibus á matre Magdalena.

Catharinæ ex præfata repræſentatione Duartis.

Procerum Regni Portugalliæ, qui ex Succeſſoris defectu, electionem prætendebant.

Et liquere de optimo Iure Potentiſſimi Regis Philippi,& ætate majoris, & ex Iſabella primogeniti; cui ſucceſſionis titulo additur ille juſti, ac neceſſarii belli, quo illius Coronæ poſſeſſionem nactus, *ſed neque ſic, cum alii arma pararent, aut caperent, invaſit, aut ejecit* (ajente Lipſio in exemplis polit.lib.2.c.3.n.11.)*ſed ante omnia jus ſuum diſputari á Theologis,& Conſultis fecit, jámque de eo certior, copias promovit. In limite erat Luſitaniæ,& omnis mora noxia, tamen iterum moratur, iterùmque peritos convocat,& per Deum,& fidem obteſtatur, liberis vocibus, ſenſibuſque edicerent, quid juris ſui eſſet; Hoc non cupere ſe modò, ſed jubere, omnes uno ore jus affirmant. Tùm deniquè Ferdinandus Dux Albæ invadit.*Et concludit: *Imitentur*, Philippum, *Reges, nec temerè ambitio ad arma impellat.* Eodemque ſpiritu conſonat *Thomas Lanſius de Principatu inter Prov.Europ.in orat.pro Hiſp.p.177.Beſold.tom.3.Polit.diſſert.de arte,& jure belli cap.5.n.5.& 15.* & in communi de juſtitia Philippi in bellis obeundis, cum egregio ejus elogio, *Martin. Navarr.de redit.Eccl.qn.1.§.28.n.3.& ſeq.Solorzan.emblem.88.n.39.aliique.*

6 Tertius titulus omni alio potior eſt poſſeſſio pacifica 60.annorum, & trium Regum in Portugallenſi Corona, approbata etiam ſuffragio Apoſtolicæ Sedis, declaratione Cardinalis, & Regis Henrici, ſententia Luſitaniæ Gubernatorum, reiterato fidelitatis juramento Statuum illius Regni, etiam á tribus Bragantiæ Ducibus.

7 Iudicium denique, ſententia, & quaſi Oraculum primæ notæ Scriptorum totius Europæ omni literarum genere præditorum, qui pro Regis Catholici ſucceſſione,& juſto ingreſſu ſtetere.

Ex Gallia, *Guillelmi Genebrardi in Chronographia lib. 4. ad annum 1480. & pag.781. Renati Choppini lib.3.de Doman.Gall.tit.1.n.6.in fin. Thuan. lib.120. hiſt. Dionyſii Petavii in Rationar. Tempòrum 2.p.lib.10.ad annum 1580. Spondani tom.2.poſt Baronium anno 1583.n.4.in fin.& anno 1598.n.11.Petri Matthæi in Henrico IV.narrat.4.Silhonii in Miniſtro Status 2.p.lib.3. diſc.6. Ludovici Gothofredi in Archontologia Coſm.ſub tit.de Potentia Hiſp.§.de Genealogia Regum Hiſp. in fin.& §.de Cathalogo Reg.Portug.in fine.*

Ex Anglia, *Guillelmi Camdeni 3.part.rer.Anglic.Alberici Gentilis lib.2. de legation. cap.10.* & ex Scotia, *Iacobi Gordoni in Chronol.ad annum 1580.Ioannis Barclai in Euphormione 4.par. Icon. animor.cap.7.*

Ex Germania, *Thomæ Lanſii de Principatu inter Prov.Europ.in Orat.pro Hiſp.pag.177. & in Orat.contrà Italiam pag.557.Arnoldi Engelbrecti in diſp. de Succeſſ. primog. in Electoratib. apud Nicol.Hampileum in nucleo de Statu Imp.n.10.pag.681.Henningi Arniſæi de Republ. lib.2. cap.2. ſect.12.n.12.& 43.Chriſtiani Matthiæ in Theatro hiſt.de 4.Monarch., Beſoldi tom.3.diſſert.de arte, & jure belli cap.5.n.5.& 15.& lib.1. Nomico-polit.diſp.de Regia Succeſſ.diſſ.12.theſ.9.& 10. Michaelis Iſſeltis in hiſt.ad annum 1580., Philippi Cluverii lib.2.Geograph.cap.5.*

Ex Italia, *Thomæ Bozii contrà Macchiavellum lib.2.cap.3.& 14.Horatii Turſellini Epit. hiſt. lib.10.ad annum 1575.Honorii in Theſ.Politic. pag.513. Petr. Andreæ Cannonherii politic. Aphoriſm.ad Hippocr.tom.1.interpr.1.pag.249.Martæ de juriſd.1.p.cap.26.n.102.& 110.& de ſucceſſ. legali 3.p.qu.1.art.2. Andreæ Mauroceni lib.12.hiſt.Venet., Natalis Comitis lib.30., Io: Nicolai Doglioni tom.2.Theatr.Princip.part.8.ad annum 1580.Thomæ Coſti lib.3.pag.109.Bartholomæi Dionyſii 5.part.Suppl.hiſt.Io:Tarcagnotæ lib.7.ad annum 1580. pag.327. & ſeq. Ludovici Aurelii in Supplem. Annal.Baron.ad annum 1580.Anaſtaſii Germonii lib.2.de legatis cap.17.n.4. Ioannis Boteri in vitis Illuſtr.Ducum, in Ferdinando Albano ad fin.Trajani Boccalini in lapide lydio tit.de Cenſura Statuum, Auguſtini Maſcardi in arte hiſt tract.3.cap.1.Card.Bentivollii 3.part. bell. Flandr. lib.4.ad fin.Comitis Alphonſi Luſchi in comp.hiſt.pag.66.*

Ex Luſitanis, *Hieronymi Oſſorii in libro defenſionis ſui nominis, edito ab Oſſorio nepote ad finem 1.tom.illius operum pag.1136.Bartholomæi Archiep.Braccharenſis*, ut memorat *Ludov. Munoſius in ejuſdem vita, Duardi Nonnii in Henrico,& Philippo Regibus,& Cenſura in Texeiram 82. Vaſconcelli de Luſitan.Reg.in Henrico,& Philippo, Fariæ Souſæ in Epit.hiſt.Portug.3.par.c.ult.& 4.p.cap.1.Salgadi Aravii de lege Regia Portug.n.111.& ſeq.Auguſtini Emm. Vaſconcelli in opuſc. de Succeſſ.Regni Portugall.Pereiræ deciſ.2.Luſit.n.1.& 12.& dec.3.n.19.Cabed.deciſ.7.n.2. par.2. et Arreſt.5.*

Ex Belgis, *Iuſti Lipſii in Exemplis Politic.lib.2.cap.3.n.11.et lib.1.cap.5.monit.1.n.11.Auberti Miræi in Chron.Belg.ad annum 1580.Franciſci Arci in Annal.Belgic.ad eumdem ann.Franciſci Zipæi in hiatu Caſſani lib.3.cap.6.*

Ex utraque Sicilia, *Cæſaris Campanæ 2.vol.hiſt.lib.1.& in vita Philippi, Camilli Borrell. de præſtantia Regis Catholici cap.3.n.11.& cap.46.n.210.cum ſeqq.Iordani Urſini de ſucceſſ.feud. 2.p. qu.6.art.un.n.8. Antonin.Amat.reſol.1.n.37.& 60.Mar.Giurbæ de ſucceſſ.feud.§.2.n.50.in fin. Cutell.de immun.Eccl.lib.2.qu.18.ex n.5.& qu.20.n.45.qu.7.n.9.P.Dianæ tom.10. tract.1. in additis reſol.10.Dom.R.Conſ. Franciſci de Andrea, nunc meritiſſimi Fiſci patroni, in reſponſione edita, ad tract. Reginæ Chriſtianiſſimæ jurium in Ducatum Brabantiæ, & alios ditionis Belgicæ Status pag.27.*

Ex Hiſpania, *Ioannis Marianæ lib.24.de reb.Hiſp.cap.14.in fin.Antonii Eſcobar.in narrat.belli Portug.Alphonſi Sancii in Anacæphal.de reb.Hiſp.lib.7.cap.9.Ant.Herreræ in ead. hiſt.Ludov.Cabrer.in Philippo II.lib.12.cap.5.& lib.13.cap.1.& ſeqq. Ludov. Baviæ in Pontificali 3.p. Gregor. XIII.cap.52.Salazar* Mendoc.*de orig.dignit.Caſt.lib.4.c.4. §.4. Chriſtoph. Benavent. in monitis ad legatos c.4.Molinæ de juſt.& jur.diſp.632.& diſp.103.verſ.Adverte, Azorii 2.p.inſtit.moral.lib.11. cap.2.qu.12. Arriagæ tom.1.par.2.diſp.24.ſect.5.n.44.Hurtadi Mendoc.de fide, ſpe, & char. vol.2. diſp.169.ſect.7.§.65.et ſeqq.Anonymi Auctoris inter Martem,et vindic.c.7.§.3.Avendann.in l.40. Tauri gloſ.2.n.23.et gloſ.3.n.3.et gloſ.9.n.75.Caſtill.lib.3.contr.cap.19.n.151.Valenz.conſ.Rot.nu. 6.et 33.Robles de Salſed.de repræſent.in add.n.43.et ſeq.Parlador.lib.3.rer.quotid.cap.21.n.6.Fontan.deciſ.584.n.24.tom.2.&* poſt alios peritiſſimi I.C.Excellētiſs.D.*Frāciſci Ramos del Manzano in d. libello ad Pontif.Alex.VII.circa Proviſionem Epiſcopatuum vacantium Portugalliæ pag.17.n. 77.ubi à n.78.et ſeqq.* meritò, clarèq. probat injuſtitiam, infidelitatem, & violentiam acclamationis *Bragantiæ Ducis*, Reatuum Tyranni, Excommunicati, ac Perjurii.

8 Ex profeſſo autem, pro Rege Catholico in d.ſucceſſione, poſt ſuffragia *Academiarum*, & poſt *Guardiolam*, Regium tunc Fiſcalem, ſcripſere.

Rodericus Vaſquius de Arce, de cujus inſigni allegatione mentio fit apud *Salazarium Mendozam in hiſt.Card.Mendoz.lib.2.cap.33.*

Antonius Covarruvias, & *Ludovicus Molina*, Regii tunc Conſiliarii.

Regens noſter D.Annibal Moles, cujus *Reſponſum* cum ſuis *addit.*edidit *D.Thomas* ejus filius, illiuſque meminerunt poſt alios *R.Tapia in add.ad alleg.Riberæ in eadem ſucceſſ., cit. D.Franciſcus Ramos in d.libello n.1.8.et 11.Paſqualin.in Comment.ad Pragm.Regni Neap.fol.20.n.7.Carol. de Roſa ad Conſuet.Neap.fol.63.n.103.et fol.65.n.135.*

Reg.Franciſcus Alvarez de Ribera in allegatione edita, cum *addition.Reg.Caroli Tapiæ.*

Reg.Io: Antonius Lanarius tom.1.conſ.1.

Alphonſus Ramirez de Prado, cujus elogium eſt apud *Ludov.Cabreram in Philippo II.lib. 12. c.9.in fin.*

Ioannes Garzia Saavedra, ſuæ Conſultationis memor, *in tract.de expenſis cap.16.n.29. et de Nobilitate gloſ.1.§.1.n.10.*

Didacus Salonius Paz in tract.de Succeſſione Portugalliæ.

Ludovicus Caſtellus, Mediolanenſis Status tunc Viſitator.

Michael de Aguirre in Apologia de Succeſſ.Portug.pro Rege Cath. quæ etiam extat inſerta initio 1.*tom.conſil.Beſoldi*.

*Alexander Raudenſis tom.1.reſp.1.2.et 3.*ac etiam inter *Conſilia ultim.volunt.Ziletti conſ.141. et 142.*

Luſitani I.C. exceptis aliquot *Conimbricenſibus*.

Alphonſus Alburquerquius Ulyſſiponenſis, apud *Anonymum Antoniani Iuris propugnatorem pag.16.*

Ioannes Caramuel in Philippo Prudente; et in reſponſo ad proclamationem ſub tit.Manifeſti Regni Portugalliæ.

Angelus Franciſcanus in Diſſertatione de Succeſſ. Portugalliæ) ex editione *Frandroburgenſi*
Antonius Puertes Biota in Antimanifeſto contrà Portugalliam) anni 1643.

Ioannes Adamus Parra in Apologetico contrà Brigantinum Tyrannum, edito *Cæſarauguſtæ* anno 1642.

Ioſephus Pellicerius in opuſc.de Succeſſ.Portugalliæ, publicato *Iuliobrigæ*.

Nicolaus Fernandez de Caſtro in Portugallia convicta.

Accitanus Epiſc.Lainius in apparatu ad ſuum Ioſephum.

Anonymus auctor libelli inſcripti, *Viragus Iuridicus*. Et alii.

Hæc breviter pro annotationis coronide indicaſſe ſit ſatis, ne poſt tot præclariſſimos viros, teruncium addentes, in præſumptionis notam incideremus.

Nicolaus Cajetanus Ageta.

DE SUCCESSIONE BRITTANNIAE.

ARGUMENTUM.

De lege Salica, quomodo uſu recepta, & an procedat in feudis particularibus Regni Franciæ, & quomodo ſit intelligenda unio ſtatus; Secundò an neptis debeat præferri matertera, in ſucceſsione Regni, & quomodo inter Collaterales admittatur ſubingreſsio.

SUMMARIUM.

1 *Factum refertur.*
2 *In Gallia adeſt lex Salica, ex qua fœminæ à ſucceſsione Regni ſunt excluſæ.*
3 Franciſcus Hottomanus *quid ſenſerit de lege Salica.*
4 Antonii Mattarell. *reſponſio ad* Hottomanum.
5 *Opinio* Pariſ. *damn. memor. de origine legis ſalicæ.*
6 *Similis eſt legi Salicæ ſucceſſio Regni Iſraelitici.*
7 *Lex Salica in Regno Franciæ perpetua ſervata eſt conſuetudine, & exempla referuntur.*
8 *Scriptores, qui de uſu legis Salicæ ſcripſerunt.*
9 *Doctores, qui de tali conſuetudine teſtantur.*
10 *Ratio cur fuit introducta lex Salica.*
11 *Lex ſalica non ſervatur in ſucceſsione Ducatus Brittanniæ, Aquitaniæ, & Normandiæ.*
12 *Verba legis Salicæ referuntur, & declarantur.*
13 *In feudis Regni Franciæ ſemper fœminæ ſucceſſerunt.*
14 *Quòd in Ducatu Normandiæ ſucceſſerint fœminæ, exempla referuntur.*
15 *Exempla in Ducatu Aquitaniæ.*
16 *Exempla in Ducatu Brittanniæ.*
17 *Arbor ultimi Ducis Brittanniæ, & ejus deſcendentium.*
18 *Feudum in Regno per ſucceſſionem conſolidatum non mutat legem, vel naturam ſuam ſucceſſionis.*
19 *Requiritur actus facti, per quod appareat conſolidatio.*
20 *De Ducatu Brittanniæ non apparet ſolemnis incorporatio.*
21 *Quæ accedunt Regno facto hominis, retinent primam naturam.*
22 *Exemplum de Regno Navarræ.*
23 *Provincia, quæ accedit acceſſorie in Regno, regitur conſtitutionibus Regni, ſecus quãdo principaliter.*
24 *Exemplum de Civitate Piſana cum Dominio Florentino.*
25 *Infanta Iſabella præferri debet Reginæ Navarræ matertera, et ſi proximiori.*
26 *In ſucceſſione feudorum attenditur primogenitura.*
27 *In Regno Franciæ generalis de hoc adeſt conſuetudo.*
28 *Conſuetudo in ſpecie de Ducatu Brittanniæ.*
29 *Primogenitura attenditur etiam in fœminis in ſucceſſione feudorum.*
30 *Fœminæ præferuntur maſculis remotioribus in gradu.*
31 *Natura ſucceſſionis primogenitorum quæ ſit.*
32 *In omni ſucceſſione filius repræſentat patrem in ſexu, & in gradu.*
33 *Subingreſſio procedit etiam in feudis, & maximè in Francia.*
34 *Subingreſsio non datur inter Collaterales.*
35 *Subingreſsio inter Collaterales admittitur, cum nepos concurrit cum patruo.*
36 *In ſucceſsione Regni Portugalliæ, cur non dabatur ſubingreſsio.*
37 *Uti ſit admiſsio ad partem, ità fieri debet ad totum.*
38 *In Ducatu Brittanniæ nepos fuit prælatus patruo in ſucceſsione alterius patrui, & exemplum.*
39 *Verba* Pauli Æmilii Veronenſis.
40 *Iuſtitia Infantæ clara remanet ex multis adductis, & maximè ex antecedenti deciſione.*

1 MOrtuo Henrico III. Francorum Rege † & adhuc Gallia ſine Rege exiſtente, illinc Magnatibus electionem novi Regis ad eos ſpectare certantibus (Henrico Borbonio Pontificiis ſententiis expulſo) hinc Henrico eodem ſceptra prætendente, non modo Gallici Regni, ſed etiam Brittannicæ Provinciæ, ut illi annexæ, noſtrum erit Ducatum illum unà cum Aquitanico & Normandico, cæteriſque conſimilibus, Sereniſſimæ Iſabellæ Au-

Auſtriacæ Philippi Regis noſtri filiæ primogenitæ,ex tunc ſequuta Auunculi morte ſpectaviſſe,
demonſtrare, itá ut illos non ſolum armis decorata Infanta eadem Sereniſſima, ſed etiam legi-
bus armata ſibi valeat vendicare.

Et primo non inficiabimur in Regno Franciæ extare *legem*, qua cautum fuit fœminas ad Re-
2 gni ſucceſſionem non admitti † quam Doctores *Salicam* appellant á Faramundo Primo Gallo-
rumRege latam anno Dom.422.a ſubſequentibus principibus emologatam,& á Carolo Magno
a Imperatore multis capitulis auctam, *a* quæ capita pro legibus obſervari ſancitum fuit, ut le-
gitur in *lib.Longobardorum 3.tit.29.ſub rub.de capitul.leg.ſali.* & meminit de ea lege, etiam *tex.
in c.1.de fil.nat.ex matr.ad Morgan.coutr.in uſib.feud.gloſ.in can.in legibus 2.qu.2.* & omnes Gal-
lici Doctores,& Hiſtorici, qui de rebus Gallorum ſcripſerunt, præſertim *Guaguin.lib.1.c.3. &
Paul.Æmil.de reb.geſt. Franc.in Rege Philippo longo*, legem iſtam nimis notam nobis relique-
runt.

Et quamvis *Franc.Hottom.*Doctor Gallus, qui ſcripſit anno 1573. *in Francog. c.10. & in lib.
3 2.de jur.reg.Franc.l.2.* † inveteratum dicat iſtum errorem eſſe,& potius commentum abſurdum
& fabuloſum eſſe teſtetur, actantum abeſſe,ut ad Regias dignitates pertineat,ut ne ad feudales
quidem ſucceſſiones referri poſſit, quia caput iſtud de lege ſalica loquens *tit.62.de allod.* rela-
tum eſt,& veré non ad francos,ſed ad ſalios populos pertineat, dicatque Francorum duas ſe-
des, duoque Regna fuiſſe, unum in Gallia, quod ad hunc uſque diem permanſerit, alterum ul-
trá Regnum ad flumen ſalam,unde *Salii & Salici*; Franci conjuncté appellari conſueverunt; Ta-
4 men ut optimé in † *Hottomanum* invehit *Ant.Mattar.cap.8. fol.48.* conſtat hanc Salicam legem
fuiſſe ſive ſcriptam,ſive nõ ſcriptam,quam tamen uſus frequentiſsimus receptiſsimus,& omniũ
antiquiſsimus approbavit, non enim leges ob hoc ſunt quód ſcriptæ, ſed quia receptæ, ſic Ro-
mæ legibus extantibus quemadmodum & Lacedemoniis nullum erat jus ſcriptum,donec ejectis
Regibus republica conſtituta leges á duobus populis mendicatę in tabulas redactæ fuerunt, ut
teſtantur.*Liv.& Tacit.lib.3.ann.* non tamen minus dicemus Romanos ſine legibus vixiſſe,quod
ſcriptas non haberent.

5 Imo † damnatæ memoriæ *author Pariſienſ.in tract.de orig.progreſ.& excell.Regni,& Monarch.
Franc.num.77.*legem hanc antiquiſsimam teſtatur, & á Faramundo minimé ſancitam, & multo
minus inventam,ſed ſolum agnitam,& confirmatam,ex quo erat jam dicta lex inde ab initio &
b origine primorum Regum gentis Francicæ conſtituta, *b* & ad exemplum † Regni Iſraelitici
6 Iudæorum á Deo in perſonam Davidis inſtituti, quod inquit David conceſſum,& deſcendenti-
bus ſuis maſculis, quibus ceſſantibus tempore impiæ Athaliæ devolutum fuit Regnum ad po-
ſteritatem maſculinã,Natan fratris Salomonis, in perſona Ioas induſtria Ioade fidelis ſacerdo-
c tis, ut *Philon* & cæteri Hebræi declarant *c.11.reg.2. & cap.22. Paul.2. & Ioannes de Terra ru-
bea in c.1.contra rebelles art.1.concluſ.8.fol.11.* ex ſola vi conſuetudinis obtentum inquit quód
ſucceſsio ſimplex deferatur primogenitis maribus ex linea recta eorum, quibus ſuccedatur.

7 Et veré dubitare non poſſumus hanc legem † perpetua conſuetudine ita fuiſſe validatam,
cunctiſque in caſibus,qui variis evenerunt temporibus, obſervatam, nam refert *Agathias* au-
thor Grecus *hiſtor.lib.2.* Clotarium in Regno Franciæ Prælatum duabus Childeberti fratris fi-
liabus,& tres puellas ipſius Clotarii ex filio nepotes fuiſſe poſtpoſitas pattuo Sigeberto Fran-
ciæ Orientalis Regi.

Quod etiam obſervatum fuit in Clotilde Guntrani Regis Aureliæ filia, cujus hæreditatem
non adivit ipſa Clotildis,ſed Childebertus Galliarum Rex ex Sigeberto patre Nepos.

Et in anno 1315.mortuo Ludovico Hutino Franchorum, & Navarrorum Rege, & Ioanne
ejus filio poſthumo paucis inde elapſis diebus poſt ortum interfuncto, fuit Ioanna ejus filia ad
Regnum Navarræ admiſſa, á Regno veró Franciæ excluſa,vocato Philippo Longo,quo inde ſine
filiis maſculis decedente, ſed relictis tribus filiabus, fuit ad Regni gubernacula vocatus, & ad-
d miſſus Carolus pulcher Hutini,& Longi frater,illis omnibus excluſis. *d*

Et in anno 1328. mortuo eodemmet Carolo pulchro fuit á ſucceſsione Regni Franciæ ex-
cluſus Odoardus III. Anglorum Rex prædicti Caroli pulchri ex ſorore nepos, quód matre ex-
cluſa etiam filius maſculus ex ea derivatus excluderetur, ut in proprio caſu dicit *Corſetus de
poteſt.reg.par.4.qu.65.* & vocatus ad ſucceſsionem illam Pilippus Comes de Valois Caroli Pri-
mi patruelis, cum & illi, & ipſi idem auus fuerit Philippus IV. Rex, quo tempore illud, quod
Chriſtus protulit *Luc.c.12.ver.22.* adductum fuiſſe referunt ſcriptores Galli, *conſiderate lilia
quomodo creſcunt, non laborant, neque nent,* quibus verbis concludebant lilia Gallorum non de-
beri niſi nobilibus, qui non laborant,non niſi maribus,qui non nent, quibus Rex Odoardus re
maturé diſcuſſa,& examinata, acquievit ut refert *author Pariſ.damn.mem.ubi ſupra num.80.* Et
quamvis poſtea idem Odoardus ſiniſtro conſilio ductus(Deo itá in punitionem populi Franci
nimis luxu defluentis permittente)Regnum Franciæ,ut Rex invaſit, iſque & ſucceſſores ſui cir-
citer centum annis cruentis bellis, & magnis cladibus illud vexarunt, tamen oleum & impen-
ſam

ſam (ut ajunt) amiſerunt, perſiſtentibus ſemper Gallis virtute dictæ vetuſtiſſimæ legis Salicæ & ea de cauſa Brittanni Reges, Franciæ etiam Reges ſe appellant, Gallicauique Regni uſurpant
e insignia uſque in præſentem diem. e

Et in anno 1498. extincto Rege Carolo Octavo tres ejus ſorores Regis Ludovici XI. filiæ inhabiles ſunt ad ſucceſſionem Regni reputatæ, obidque admiſſus Ludovicus XII. conſanguineus, nam & utrique Ludovico Carolus V. Galliæ Rex idem proavus fuerat.

Et in anno 1515. mortuo prædicto Ludovico XII. relicta Claudia filia, fuit & ipſa excluſa, & vocatus Franciſcus I. conſanguineus filius Caroli Comitis Angoliſmenſis patruelis Ludovici XII. antedicti.

8 Quæ omnia clara, & notoria ſunt relata per omnes † rerum Gallicarum ſcriptores, ut per Paul. Æmil. Veron. de reb. geſt. Reg. Franc. lib. 6. in vita Philippi Longi, & in vita Caroli Pulchri, & in vita Caroli VIII. & Ludovici XII. & per Ioannem Tilium in Cron. de Reg. Franc. in vita eorumdem Regum Philippi Longi, & Caroli Pulchri, *Guagnin. in ſua hiſt. Gall. lib. 7. cap. final.*

9 Et Doctores noſtri maximè idem † tradiderunt *Petr. Iacob. in tit. de cauſ. ex quibus vaſ. feud. priu. Gugl. Ben. in cap. Raynutius ver. duas filias nume.* 108. 120. *et* 121. *Caſſan. in conſuet. Burg. rub.* 3. §. *coſes feudales num.* 38. *et ſeq. Carol. Graſſal. de Regal. Franc. jur.* 17. ubi alios allegat *in princ.* & *in ver. ſecundo obtentum,* poſt *Bal.* qui pluries meminit de hac Franciæ conſuetudine *in c.* 1. *de feud. March.* & *in l.* 3. *ff. de Senator.* ubi tunc vivens, & legens Paraviæ dixit, quòd Odoardus Rex Angliæ fuit legitimè excluſus, ex prædicta laudabili conſuetudine, & ſi malè accidit poſtea Regibus Gallorum, id alia ex cauſa fuiſſe in mente divina.

10 Et hanc legem † ſemper magnificarunt Galli ſcriptores jure optimo ſancitam eſſe dicentes, ne à lancea in fuſum tranſiret hæreditas, & ut in ſanguine Regali perpetuo Regnum conſervetur, ut dixit *Bal. in d. c.* 1. ubi *Alvar. et Præpoſ. Iaſ.* & alii *in l. certum C. unde legit. Iacob. Bonaud. de Sauſet. in Panegyr. de inſig. Regni Franc. verſ. ex ſeſe pariformiter aſſequitur Ioan. Feral. in tract. de jur. et privil. Regn. Franc. num.* 44. & latè *Pyrr. Anglebert. in tract. de lege Salica*, ubi multis ar-
f gumentis illam optimè defendit. f

11 Sed hæc omnia vera eſſe affirmamus quo ad ſucceſſionem † totius Regni Franciæ, quò verò ad Brittanniæ, Normandiæ, & Aquitaniæ Ducatus, atque aliorum feudorum in Regno ſiſtentium, prædictam legem, vel conſuetudinem procedere negamus.

12 Et primo quidem lex Salica † de Regno, & bonis fiſcalibus, & quæ ſub dominio Regis ſunt, loquitur: ejus verba ſunt. *De Terra Salica nulla portio ad mulieres perveniat*, ita ea refert *Iacob. de Ardiz in ſum. in rub. de ſucceſ. feud. verſ. et quod dico in feudo, Iacob. Bonaud. de Sauſed. in addit. ad Ioan. de Terra rub. ubi ſup. Gugliel. Bened. in repe. d. cap. Raynutius verſ. duas habens filias num.* 73. *Carol. de Graſſ. de reg. Regn. Franc. jur.* 17. *verſ. primo lege, et Paul. Æmil. Veron. in vita Philippi Longi*, quæ verba de *terra Regia*, & propriè fiſcali & Regio Patrimonio interpretantur, quia Primi Reges Franciæ *Salici* dicti ſunt & proprium ipſorum patrimonium dictum fuit, & ita etiam lex Salica, ut ex *Ammiano Marcellino*, & aliis pluribus tradiderunt doctiſſimi viri *Pariſ. in tit.* 1. *de feud.* §. 26. *Alciat. lib.* 2. *diſpunc. c.* 22. *Covar.* latè *pract. quæſt. c.* 1. *num.* 8. *et Iacob. Cujac.* ab eo non allegatus *in j. rubr. feud.* §. *et quia vidimus*, quod etiam ſentire videtur *Gugl. Bened. in d. verſ. duas habens num.* 73. & *Alvar. in c. unic. de fil. nat. ex matr. ad Morgan.* Unir. Terram Salicam dici aſſerens ratione loci, ut ex hoc ceſſent tot inſomnia Doctorum, qui de interpretatione hujus verbi, *Salicæ*, allucinationes multas effuderunt.

13 Et ſicut lex Salica non fuit edita † ſuper feudis Regni Franciæ, ſed ſuper Regno ipſo, & ipſius Regni ſucceſſione tantùm, ita nec etiam conſuetudo, quæ ex ea emanavit, unquàm locum habuit, niſi in Regno ipſo, ipſiuſque ſucceſſione, ſicque perpetua, & notoria conſuetudo nobis
g patefecit in aliis feudis fœminas ſucceſſiſſe, g & in Regno prædicto omnia feuda eſſe hæreditaria, & ad inſtar bonorum patrimonialium, & ita dicit *Ioannes Faber* antiquus Doctor Gallus, qui vixit tempore Regis Philippi Pulchri, *in auth. ingreſſ. C. de ſacroſan. ecclеſ. et inſt. de legit. patr. tutel. in fi.* & in pluribus aliis locis *gloſ.* 2. *in conſuetud. Bitur.* §. 6. *tit. de feud.* & ſequuntur omnes Doctores Galli, *Guid. Pap. deciſ.* 59. *et* 297. *et conſ.* 18. *et* 114. *num.* 7. *et conſil.* 176. *Gugl. Bened. in d. cap. Raynutius in d. ver. duas filias habens nu.* 67. *et* 73. *Caſſan. in conſuet. Burg. rub.* 3. §. 5. *Coſes feudales in princ. et per totum, et prope num.* 30. *verſ. et ideo accipio fallentiam, Carol. de Graſſal. de Reg. Franc. jur.* 17. *Tiraquel. de primog. quæſt.* 10. *num.* 10. *et Pariſ. de feud. tit.* 1. *num.* 104. qui omnes alios refert hanc teſtantes conſuetudinem, adeo quòd *Guid. Pap. d. conſ.* 18. *et* 176. hanc conſuetudinem generalem in Francia tanquam notoriam non eſſe probandam dixerit, eamque ob id aſſeveraverit *Andr. de Iſern.* ſatis eſſe laudandam *in c.* 1. §. *hoc autem de his qui feud. dar. poſſ.* quia ex ea reditur ad jus commune per *l. maximum vitium C. de lib. præter.* & eam validam eſſe fundavit *Gugl. Bened. ver. in eodem teſtamento lo* 1. *num.* 268. & magis rationabilem ſubjunxit *Ioan. Fabr. ubi ſupra.*

14 De Ducatu etenim † Normandiæ, legitur in *Cronicis Franciæ*, cum quibus concordat *Vincent.*

cent.in Spec.lib.24. quòd Ludovicus ſimplex donavit filiæ ſuæ Ducatum Normandiæ ex cauſa matrimonii cum Rodulpho I. Duce Chriſtiano contracti, cujus ſucceſſores per multos annos tenuerunt Regnum Angliæ uſque ad tempus Philippi conquerentis, mortuis Honorio Duce & Rege Angliæ, ſucceſsit ei filia Mahaud uxor Henrici IV. Imperatoris, & poſtea Goffredi Comitis Andegavenſis, ut refert *Frontinus Hiſtoricus*.

15 De Ducatu Aquitaniæ † legitur in *eiſdem Cronicis*, & concordat *Vincent.in Specul. lib.28. c. fin.* quod Guglielmus Comes Pictavenſis tenebat ex ejus uxore Ducatum Aquitaniæ, ex qua habuit filiam nomine Elionoram quæ nupſit Ludovico VII. filio Ludovici Groſsi Regis Francorum, & poſt ſequuto divortio Henrico filio Regis Angliæ, qui fuit Rex Angliæ & Dux Normandiæ, & per ejus uxorem Dux Aquitaniæ, & prætendebat Comitatum Pictavenſem occaſione juris, & repudii ſive divortii prædicti, unde initium belli inter Francos & Anglos proceſsit.

16 Et de Ducatu Brittanniæ in ſpecie agendo † quod in eo pluries fœminæ fuerint admiſſæ excluſis maſculis in citeriori gradu exiſtentibus, clarè apparet & notorium redditur ex hiſtoriis, nam in anno 1341. mortuo Ioanne Duce Brittanniæ, & ſuperſtite Ioanne ejus fratre, & Ioanna ejus nepte ex altero majori fratre, fuit ad ſucceſsionem admiſſa Ioanna neptis & excluſus Ioannes frater, de quo meminit *Caſſan.in d.rubr.3.§.5.num.46.et in anno* 14. . mortuo Franciſco Ultimo Brittannorum Duce, unica tantum filia Anna relicta, ipſa nuptui tradita fuit Regi Carolo VIII. (ita enim Ducatus prædictus intravit in coronam Franciæ) quo Carolo mortuo ſine filiis Ludovicus XII. Regni ſucceſſor eandem Annam uxorem duxit, nè Ducatus Brittanniæ prædictus á corona iterum diſiungeretur, ut teſtatur idem *Caſſan.num.47.* & confirmat *Carol.de Graſſ.de Regal.Fran.jur.17.verſ.3. de Ducatu Brittanniæ*, & narrant prætereos Hiſtorici præfati *Paul.Æmil.Veron.et Ioan.Til.in vita Ludovici Primi, nec non Arnold.Feran. de reb.geſt. Franc.lib.3.in vita Ludovici XII.fol.26.* ibi: *Angebat alia cura Regem, nam Anna Carolo prius nupta Brittannorum Principatum ſecum auferebat, viſa res eſt graviſſima, et quietem Gallicam convulſura*, & *Munſter.in Coſmogr.*

17 Ex prædicta Anna † Duciſſa Franciſci Ultimi Brittannorum Regis filia orta eſt Claudia b *b* á qua & Franciſco Primo Gallorum Rege natus Henricus II. & ab ipſo Henrico II. orti ſunt Reges Franciſcus II. Carolus VIII. & Henricus III. ultimo mortuus, natæ ſunt etiam Iſabella, Margarita, & Claudia ſorores, & ex Iſabella primogenita orta eſt Sereniſsima Infanta Iſabella, de qua agimus, quæ uti neptis ex ſorore ad ſucceſsionem prædictorum feudorum uti proximior admitti debet excluſo Henrico Borbonio, qui ad ſucceſsionem Gallici Regni conſanguinitatis jure vocatur, ex hac enim deſcendentia apparet, Sereniſsimam Infantam noſtram Iſabellam ex Iſabella primogenita natam proximiorem eſſe, & proinde in Ducatu prædicto Brittanniæ, & Normandiæ, ſimiliter & Aquitaniæ, in quibus fœminæ ſemper ſucceſſerunt, admittendam eſſe, ut refert *Caſſan.* & apparet ex deſcendentia relata per eum in *d. rubr.3. §.5. Coſes feudales num.42.et 44.*

Nec obſtabit prædictis, quòd hi Ducatus Normandiæ, Aquitaniæ, & Brittanniæ, ex ſucceſſione prædicta mulierum in manus Regis pervenerint, & cum corona Regia conſolidati fue-
18 rint, † quia non ex hoc mutata eſt lex ſucceſsionis ipſorum, itá notabiliter *Ioan. Fabr. et Angel.Aret.in § ſicuti inſt.de legat.* non enim ex eo quod Rex Ducatus prædictos poſſedit cum Regno, ideo dicentur uniti cum ipſo Regno per *tex.in l.prædiis §.Titio.ff.de leg.2.et arg.tex.in l.Gajus.§.1.ff.de leg.1.et l.ſeje.§.Tiranne.ff. de fund. inſtr.* ex quibus juribus fundatur, quod requiri-
19 tur † actus facti, per quem appareat, quod ſit facta incorporatio & unio, quod & expreſsè dixit *Cuman.in l.ſervi electione §.1.ff.de leg.1.* et ſequitur *Alex.conſ.169.col.3.vol.5.Soc.in l.1.col.2. verſ.primus et col.3.ver.quartus, et ultimus caſus.ff.de reb.dub.et melius Pariſ.in §. 1.gloſ.5. num. 15. et 20.*

20 Et de hoc Ducatu † ſolemnis unio non apparet celebráta, nec incorporatio, *Pariſ.* expreſsè *§.20.num.5.et 6.* & *Caſſan.in conſuet.Burg.rub.3.§.5.num.67.* qui recenſet ſtatus unitos cum corona, inter quos non enumerantur Brittannicus, nec Bleſenſis.

21 Et ea, quæ accedunt † Regno non facto naturæ, ſed facto hominis, ut donatione, & ſucceſſione, etiam quod ſint unita cum Regno, retinent tamen primam eorum naturam & conditionem, & ſi ſeparatam á jure & conditione Regni, ut probat *tex.* allegatus per *Fabr. in l. mevius §.fundo.ff.de leg.2.* & probat *tex.in c.1. §.è contrario*, & itá ibi firmat *Bal. de inveſt. de re alien. fac.in uſib.feud.* ubi etiam *Alvar.* probat *tex.in l.qui fundum.§.1.ff.pro empt.*& confirmant *Ruyn. conſ.14. lib.1. Iul. Clar.ſenten. §. feudum quæſt.8. et Tiraquell. de retract. Lignag. §. 32. gloſ. 1.* k *num. 77.* *k*

22 Et ſic Navarræ Regnum † quod ſimiliter, ut Ducatus Brittanniæ ex dotalitio intravit in Regnum Franciæ, & triginta annis á Gallis Regibus ab anno 1285. uſquè ad ann.1315. poſſeſſum fuerat, iterum ſegregatum fuit ſucceſsione Ioannæ Henrici filiæ, & propterea iterum Maria

Stu-

Stuarda Regina Scotiæ matrimonio copulata cum Franciſco Henrici II. Galliarum Regis filio primogenito, conventum fuit, & expreſſum ad altercationes dirimendas in futurum in matrimonialibus tabulis, ut maſculis decedentibus, à Scotio Regno fœminæ excludendæ non forent *l* anno 1558. *l*

23 Voluit item *Bar. in l. ſi convenerit la 2. §. ſi nudâ ff. de pign. act.* quòd ſi Regnum augetur † illa Provincia adaucta debet regi conſtitutionibus Regni, quando talis Provincia adiicitur Regno vel Caſtro acceſſoriè, quod unum Regnum ſit cum primo, vel Comitatus, ſecus quando non accedit acceſſoriè, & exemplum ponit in hoc eodem Regno Franciæ, cui adjectus eſt Comitatus Toloſæ ita quod Rex ſit Rex & Comes, ſed tamen Comitatus non ſit de Regno, *m* allegat *tex. in l. ſi quando datiani C. de appell.* & hanc *Bart.* diſtinctionem ſequutus eſt *Caſtr. & Ioan. de platea in l. neminem in fine C. de decur. lib. 10.* & eſt vera concluſio, ut inquit *Affl. de capitul. Corrad. §. & iterum ſi clericus num. 24. in uſib. feud.* & originaliter dixit *Cyn. in l. etiam C. de jur. dot. n*

24 Et ſic idem diſpoſitum reperimus, dum olim Civitas † Piſana ſe univit Dominio Florentino, nam iiſdem conſtitutionibus, quibus primo utebatur & regebatur, nùnc gubernatur & voluit *Roman. conſ. 218. in fi. num. 2.* ut proinde non immeritò dixerit *Abb. in cap. 1. de ſed. vac. nu. 6.* quod quando unio fit per viam ſubjectionis, hoc eſt quod una Eccleſia ſubiiciatur alteri, eo caſu Eccleſia debet regi legibus quibus prius regebatur, ex *cap. quia monaſterium de relig. dom.* unio enim non tollit privilegia, ſed conſervat, *Lap. alleg. 68. incip. quævis ver. 2.*

25 Quibus veriſſimis concluſionibus ſic firmatis, Remanet fundare Sereniſſimam Iſabellam † ſolam debere admitti, & in hac ſucceſſione præferri, non obſtante quod Regina Navariæ ſit ſoror ultimi Regis mortui, & quòd tamquam in gradu proximior ad ſucceſſionem videatur vocata per diſpoſitionem *tex. in c. 1. de natur. ſucceſ. feud.* ubi *Andr.*

26 Et primo in ſucceſſione feudorum, & maximè dignitatum † primogenitura attenditur, tum ex diſpoſitione juris communis, & conſuetudinis feudorum *cap. 1. de voto. §. præterea Ducatus de probib. feud. alien. per Feder.* ubi *Andr.* tùm & maximè in Regno Franciæ, ubi generalis &

27 perpetua adeſt conſuetudo † quod primogeniti tantùm ſuccedant, teſtantur de ea conſuetudine, & eam validiſsimam & optimam eſſe aſſerunt *Gugliel. Bened. in cap. Raynutius ver. eodem teſtamento lo 1. num. 168. verſ. ex quibus reſultat & num. ſeq. propè nu. 175. Pau. de Caſtr. conſil. 164. in cauſa Don Peraſani de Ribera, Tiraquel. in tract. de primog. in præfat. num. 4. & quæſt. 10. nu. 12. & 19. Ioan. Cirier. lib. 2. de primog. quæſt. 13. Petr. Iacob. in tit. de ſucceſſ. Regn. Franc. col. 3.* poſt multos alios relatos per *Covar. pract. quæſt. c. 1. num. 7. verſ. ſeptima concluſio ver. apud Gallos &*

28 *lib. 3. variar. c. 5. num. 5. verſ. rurſus ſeptimo, & Bald.* in ſpecie † teſtatur hanc conſuetudinem vigere in Ducatu Brittanniæ de quo agimus in *§. omne autem quo utimur inſt. de jur. nat.*

29 Hæc primogenitura procedit abſque dubio † etiam in fœminis, dum ad ſucceſsionem feudorum admittuntur, ut in caſu noſtro firmat *Bal. in l. multis ff. de ſtat. hom. per cap. ſignificavit.* ubi omnes Doctor. *de reſcript. Covar. d. lib. 3. var. c. 5. num. 5. verſ. ſeptimo ad idem probandum*, ipſæ

30 enim fœminæ † ſemper præferuntur maſculis in remotiori gradu exiſtentibus, ut latè firmavit

31 poſt omnes *Molin. de primog. lib. 3. c. 4. & 5.* Natura autem ſucceſsionis primogenitorum ea eſt † quod omnes de una linea præferri debeat aliis in ea linea exiſtentibus, etiam ſi illi priores & proximiores ſint in gradu ultimo morienti, ut aliàs diximus.

32 Cùm ergo uni omni ſucceſsione filius † repræſentet patrem in ſexu, & in gradu, ſequitur quod Sereniſsima Domina Infanta quia repræſentat perſonam Sereniſsimæ Iſabellæ matris,

33 quæ primogenita erat, omninò erit præferenda, nam & hæc † ſubingreſsio, ſivè repræſentatio procedit etiam in feudis, per *tex. in c. 1. de grad. ſucc. in feud. in c. 1. de ſucceſ. feud.* ubi *Andr.* & Doctor. & maximè procedit, & locum habet in Regno Franciæ ut latè tradit *Gugliel. Bened. in cap. Raynutius, verſ. duas habens filias nu. 71. propè num. 72.*

34 Et ſi dubitetur, quòd hæc ſubingreſsio inter Collaterales minimè admittatur † unde eſt quod quando fuit actum de ſucceſsione Regni Portugalliæ inter Sereniſsimum Regem noſtrum, & Illuſtrem Catherinam Duciſſam Bregantiæ fundatum fuit à nobis, ſubingreſsionem non dari, ſed in capita omnes admitti.

Hæc dicimus non obſtare, quia prædicta jura & deciſiones, quæ ibi retulimus, non proce-

35 dunt † quando agitur de ſucceſsione patrui concurrente nepote cum altero patruo fratre defuncti, de cujus ſucceſsione tractatur, ut eſt in caſu noſtro in quo ad ſucceſsionem Henrici Tertii concurrit Sereniſsima Infanta neptis Regis ex ſorore una cum matertera eademque ſorore ejuſdem Regis, quo caſu adeſt clara juris diſpoſitio, qua datur nepti ſubingreſsio, ut *ibidem* latè fundavimus ex *§. ſi igitur in Auth. de hæred. ab inteſt. venien.* cujus diſpoſitio procedit etiam in feudis *cap. 1. de grad. ſucceſ. in feud.* Caſus ergo ſucceſsionis Regni Portugalliæ ab hoc

36 longè diſtabat, quia ibi concurrebant † duo fratres patrueles, ſivè conſobrini ad ſucceſsionem patrui, quo caſu nulla datur ſubingreſsio juxta veriorem *Azonis* opinionem, quod non eſt in

caſu

caſu noſtro, in quo ſi Sereniſsima Infanta non repræſentaret, non ſuccederet, ſed à matertera excluderetur, ut à proximiori in gradu, unde eam meritò juvat privilegium illud ſingulari ex benignitate inductum à Iuſtiniano Imperatore, quod gradum ſui aſcendentis repræſentet ità quod in ſtirpes admittatur, cùm tamen illo caſu, quia patrueles inter ſe concurrebant, non fuerit neceſſaria ſubingreſſio ad ſuccedendum patruo defuncto, quia nullus ab alio excludebatur, ſed omnes erant in æquali gradu.

Hinc ergo eſt, quod ſi Sereniſſima Infanta ſubingreditur perſonam matris, oportet quod
37 omnino præferatur, ſtante primogenitura, quia ſicut admittitur † ad partem nepos unà cum patruo ad ſucceſſionem alterius patrui, ità omninò debet admitti ad totum ſtante primogenitura, ità in ſpecie conſuluit per multa fundamenta *Socc.conſ.252. in lib.2.* & poſito inter *lecturas* poſt *tit.quis,et à quo appell. Arct.conſ.174.* latè *Tiraquell.de primog. qu.41.* firmavit etiam hanc opinionem *Covar.pract.quæſt.c.38.nu.18.verſ.tertio ad intellectum*; & in ſpecie quod in
38 Ducatu Brittanniæ fuerit admiſſa † filia fratris ad ſucceſſionem patrui, & fuerit excluſus alter patruus frater Ducis præmortui, apparet id accidiſſe in anno 1341. ut ſupra relatum eſt in morte Ioannis Ducis Brittanniæ, quod latè deſcribit *Paul. Æmil.Veron. in vita Regis Philippi lib.9. juxta principium*, cujus verba ſunt:

39 *Ioannes Dux Brittanniæ, Petri Ducis ex Ioanne Rufo filio nepos Lugduni oppreſſus ruina muri, filium Arturum reliquit. Is Dux duobus deinceps matrimoniis liberos tulit: Ex Beatrice Vicecomite Lemovicum eadem Domina Avenarum in Annonibus procreavit Ioannem Tertium, ac Vidonem. Ex Iolanti de Comite à Monteforti progenuit item Ioannem, cui nupſit ſoror Ludovici Comitis Flandri. Ex Vidone nata eſt Ioanna et cognomine, et offenſo corpore Clauda. Ioannes Tertius Dux nullos genuit liberos ſuperſtites fratri Vidoni antequàm Tornacum proficiſceretur. Claudam fratris filiam nuptui dedit Carolo Comitis Bleſenſis minori filio ex Margarita Philippi Franci Regis ſorore ſuſcepto. Mortuo Ioanne Tertio ejus frater item Ioannes jure materno Comes a Monteforti, prædicans ſe legibus vocari ad Brittanniam obtinendam, Nannetes occupavit: fraternumquè Aurum, quod in Lemovicum arce aſſervabatur, illuc profectus ſibi depromi juſſit. Et in Brectum, quod Oppidum, arcemquè, Præſidium Caroli Bleſenſis inſederat, regreſſus ad deditionem compulit; Rhedones etiam in poteſtatem redegit: Et Veneti ſe advenienti dedidere, Poſtulabat à Rege Franco, ut ſe in fidem reciperet; Brittanniæ Ducatum eſſe beneficium Francorum Regum. Adverſarium habebat Carolum Bleſenſem, Is uxoris Claudæ cauſam agebat; Illam eſſe Vidonis filiam: Qui pater ſi viveret, ſine controverſia ſucceſſurus fuiſſet Ioanni Tertio defuncto, quod ab eo frater Secundus natu foret: Ioannes vero qui nunc fratrum reliquus eſſet, Tertius numeraretur, ac æquum eſſe eodem loco filiam haberi, Quo pater ſi viverat, haberetur: Hoc in multis aliis publicis, privatiſque cauſis conſtitutum, obſervatumque, ille contra tendebat: teſtabatur recentem etiam num memoriam, & id, quod ſequuti fuiſſent Patres Pariſienſes, Franciæque compares in Comitatu Attrebatenſi adjudicando Mathildi Amitæ excluſo Roberto fratris filio. Quod ſi mulieres in hæreditatibus paternis præferuntur fratrum jam mortuorum filiis, multò æquius eſſe, ſe virum, ſe patruum præferri fœminæ Claudæ fratris jam mortui filiæ, Quando in Roberto Attrebatæ hujus cauſæ præjudicium factum ſit, filios, filiaſvè patrem in Ducatus, Comitatibuſque non referre, non eodem loco, non eodem jure cenſendos ſe Ioanni Duci Tertio fratrem uno gradu propiorem eſſe, quàm Clauda fratris filia ſit. Hæc pluribus verbis, ſummaque contentione in Senatu, ſedentibus comparibus præſide Rege, acta ſecundum Bleſenſem ſententia lata: ſtatutumque aliam aliorum Ducatuum Comitatuumque cauſam: nec Attrebates eodem jure agere, quo Britannos, in cauſa Attrebatenſi palàm factum, edoctoſque Iudices eodem mulieres jure quo viros eſſe ad Comitatum Attrebatenſe obtinendum: nec patrum repræſentandorum conſuetudinem in Attrebatibus receptam.*

40 Ex his ergo apparet fundatum †, conſuetudinem Regni Franciæ vocare fœminas ad ſucceſſionem feudorum, ipſaſque jure primogenituræ ſuccedere, quòdque ſubingrediantur perſonam patrum, & quod ex eo patruis præferantur, & ità etiam in judicio contradictorio fuiſſe deciſum; Quò caſu magis valida, indubitata, & clara redditur Iuſtitia Sereniſſimæ Infantæ per *Gloſ.in cap. Abbate. de verbor. ſignificat.in ver.contradictoria, & l.cum de conſuetudine. ff.de legib.* ut tanquam primogenita, & perſonam matris primogenitæ repræſentans in ſucceſſione horum feudorum Brittanniæ, & Aquitaniæ, & Normandiæ admitti, & præferri debeat.

Et ità juris eſſe cenſeo Annibal Moles invictiſſimi Regis noſtri in Regno Neapolitano à latere Conſiliarius, & Regiam Cancellariam Regens, anno 1589.

A D D I T I O N E S.

a *Et ſic lex iſta lata fuit, antequàm Iuſtinianus exornaret jus civile, quod factum fuit in anno 527.ut refert Decian.in Apolog.c.8.& uſus fuit Faramundus opera trium virorum peritiſſimorum Morgati, Egibi,& Abrogati,& ejuſdem Morgati contemplatione fuit denominata lex Morganautica, ut indicat Obertus de Orto in c.unic.de fil.nat.ex matr.ad Morgan,contr.in uſib.feud. & latius proſequitur Forcatul.de Gallor.Imper.lib.5. licet alii dicant à Faramundo electos fuiſſe Compilatores legum Salicarum, Uſucauſtum, Locauſtum,& Biſogauſtum, viros Sicambros ſpectatos, primates,et proceres non baptizatos Ioan.Igu.in repet.l.neceſſarios §.non alius num.917.ff.ad Syll. et in diſp.an Rex Franciæ recognoſcat ſuperiorem nu.24.et 96.et Sebaſt.Munſter.in Coſmogr.lib.2.c.21. qui erant Doctores, ut ex Ioanne Naucler.notat Spiegel.in lexico in ver. Salicam legem fol.523. ubi etiam ſubdit ex Ioanne Tritemio, quod habuerunt à Rege unà cum proceribus omnimodam poteſtatem condendi leges, quodvè compoſuerunt Conſtitutionum legalium volumen à principale Authore Salagaſt.nomen legis Salicæ accipiens.*

b *Et Berengarius in repet.c.unic.de fil.nat.ex matr.ad morg.contr.nu.7. tenuit ex ſola conſuetudine talem legem inductam fuiſſe,non autem ab ullo Rege latam,non obſtantibus,quæ de hac lege conſtanter ſcribunt Benedic.et Caſſan.quos ipſe allegat, quæ opinio multis ſuadetur, nam neque Monac.Aymon.et Greg.Turon.antiqui rerum Gallicarum ſcriptores ullam de hac lege faciunt mentionem, ut veriſimile non videatur fuiſſe unquam confectam, vel promulgatam,ut inquit Duaglian. Hiſtoricus Gallus, quem refert et ſequitur incertus Author in tract.quod Regnum Franciæ ſit electivum.*

c *Sed contra videatur Ioan.Leſſæ.in libello de Illuſtr.fœm.in Repub.adminiſtr. et ferend.leg. auth. impreſſo poſt libell.de juſt.tit.Reg.Angl.fol.9.et 10.à ter.ibi:* diſertis verbis tecum Athaliam Imperio ſuo juſte privatam fuiſſe fatemur: ſed prodeant in lucem,obſecro,authorum nomina,qui idem quoque ſentiant, equidem nullum authorem etiam ſumma adhibita diligentia invenio, qui vel huic ſententiæ ſubſcribat *etc.et infra.* Atque ita ſic facere vos deluſit Athalia, inficiamur ergo Athaliam inter Iſraelitas alienigenam extitiſſe: qua propter ea hæreditate alicui Iſraelitarum debita jure privari non poſſit. Neque vero à Regno gubernaculis remota fuit (uti ſani Conſilii inops iſte autumat) eo quod eſſet alienigena: ſed potius quod poſt crudelem, immanemque nepotum ſuorum, e Rege Ocheſia filio ſuo nuper à Iehu è medio ſublato procreatorum cædem, fidenti audacia Sceptrum Regium, quod ad nepotem ſuum Ioas pertinebat,ſibi uſurpaverat: qui quidem ſingulari Dei providentia, & illius inſidias vitavit, & elapſo decem annorum curriculo, Iojadæ ſummi ſacerdotis ope, Regiam tandem dignitatem adeptus eſt, *etc.Sed advertendum eſt quod etiam diu ante Reges Iſraeliticos temporibus judicii quando populus Iſraeliticus voluit Gedeonem facere Regem propter excellentia ejus facta,et merita in Rempublicam Iſraelis; Regnum obtulerunt, et coronam ſub pari lege, et conditione qualis eſt illa lex Salica, videlicet pro ſe,et ejus filio poſt eum,et pro filio filii, hoc eſt in nepotes maſculos legitimè deſcendentes, de maſculo in maſculum tantum. Item in Aphrica apud Vandalos multo antequam apud Franchos lex illa viguit, nam Procop.lib.3. de bello Vandal. narrat Gizericum Regem teſtamento caviſſe ut ſoli qui proximi eſſent virilis ſexus,et inter eos ſoli majores natu, ſibi et poſteris Regibus Vandalis ſuccederent, quod quidem jus Petr.Ærod.rer.ab omn.antiq.jud.lib.3.tit.14. de ſuis et legit.c.2.in fine veretur ne à Gothis,et Vandalis ad Franchos ſit translatum, ut quam legem Salicam ipſi appellant, Gothica aut Vandalica debeat nuncupari.*

d. *Refert exempla Pet.Gregor.Tholoſan.in Syntag jur.univer.par.3.lib.45.c.4.nu.7.et ſeq.*

e *Hinc eſt quòd multi Angli ſcriptores conati ſunt legem illam Regni Salicam impugnare, ſed ex ignorantia craſſiſſima vel malitiosè ut inquit Petr.Greg.de repub.lib.7.c.11.num.71.fol.449.et melius in Syntag.ubi ſup.num.10.et optimè Ant.Mattarel.quem ſupra Author allegavit.*

f *Et quia habitum fuit pro conſtanti quod tantæ moli impar ſit mulier,ut in individuo ſcribit Papir. Maſſon.lib.1.annal.Franc.et inquit Zaſ.conſ.1.nu.62.lib.2. Doctores adeo iſtud paſſim dicere, ut contrarium attentare ſit ineptum, multas etiam rationes, quæ fœminas excludunt à Regno referunt Gomeſ.ad l.Taur.40.num.8.Petr Greg.in Syntag.c.11.num.11. et de repub.lib.7.cap.11. uſquè ad num.23.ubi præcipuè multas mulieres malè rempublicam rexiſſe refert.ſed et idem poſtea, et aliàs benè rexiſſe illuſtres et utiles fuiſſe reipublicæ dicit,quòd et retulit Forcat.de feud.c.7.nu.2.et late etiam Ioan.Leſſæ. Epiſcopus Roſſenſ.ubi ſup.fol.12. et ſeq.ſicut et numerare licet Principes proximos,et Principes optimos, utrorumque magna eſt copia,et ut idem Forcat.inquit ſtultorum infinitus eſt numerus. Sed Iacob.Orloshauſen,integrum compoſuit librum, an fœminæ et ab eis deſcendentes, in ſucceſſionibus ab inteſtato extantibus maſculis rectè excludantur, et maſculi ſoli,et eorum deſcendentes admittantur, ibi latè.*

g *Plura exempla tradunt Stephan.Forçat.de feud.c.7.n.et Renat.Chopp.de dom.Franc.lib.3.tit.6. Authores Galli.*

b ex

b *Ex hac Anna orta eſt etiam Renata ſecundogenita ſoror Claudiæ, quæ nuptui tradita eſt anno 1528. Duci Ferrariæ, unde aliqui dicunt ex ea deſcendentes ſuccedere in Ducatu Brittanniæ, quia quamvis tùnc temporis, quando nupſit, renunciavit in beneficium Claudiæ ſororis, et Franciſci Primi Francorum Regis, et eorum deſcendentium, omnia et ſingula jura etc. id fuit cum expreſſa conditione quòd deficientibus maſculis ſuccederent ſuccedentes ex ipſa Renata cujuſcumqe ſexus, ſed vanum eſt hoc diſputare, quia non potuit Renata renunciare quod ſuum non erat, nec ſibi aliquo modo competebat, & quia ipſa per Claudiam primogenitam excludebatur, omnes ex ipſa deſcendentes ſunt excluſi, quouſque unus remaneat cujuſcumque ſexus ex deſcendentia d. Claudiæ ſecundùm terminos vulgatos.*

i *Et ſic de Comitatu Flandriæ, quod etiam feudum erat ejuſdem Regni, non dubitamus quòd in ipſo fœminæ ſuccedant Bal. in Auth. ſtatuimus C. de Epiſc. & Cler. verſ. juxta hoc quæro, nam ut ex Hiſtoricis omnibus notare licet, Margarita filia Theodorici de Alſacia 16. Comitis Flandriæ ad ſucceſſionem Comitatus illius Philippo fratre extincto devenit; Ioanna itidem fratri Balduino 9. Comiti 19. Conſtantinopolitanoque Imperatori ſucceſſit; cui Ioannæ Margarita Secunda ſoror poſtea immediatè in ſucceſſione Comitatus ejuſdem ſubſtituta fuit; Inde & ultimo Margarita Tertia Ludovici cognomine de Marla 27. Comitis filia ad paternam ſucceſſionem vocata fuit, & nupta poſtea Carolo Duci Burgundiæ Caroli V. Galliæ Regis fratri effecit ut Comitatus iſte Flandriæ Ducatui Burgundiæ jungeretur; Qui etiam Ducatus uti unum ex feudis Gallici Regni eandem ſervat ſimiliter conſuetudinem, ut in eo fœminæ admittantur, nam Maria ultima Ducilla Carolo patri anno 1477. in ſucceſſione Ducatus ſuffecta fuit, Ducatumque illum Auſtriacis poſteris tranſtulit, & ſi Ludovicus XI. Galliæ Rex tùnc Ducatum illum uſurpaverit uti devolutum Regiæ Coronæ maſculis deficientibus, id non jure, ſed de facto potius, & injuſtè factum fuit, nam altius exemplum deducendo conſimile, mortuo Roberto Duce relictis liberis inter alios Odone, & Ioanna, extincta deinde ſucceſſione deſcendentium maſculorum Odonis prædicti, Ioannes Galliæ Rex præfatæ Ioannæ, & Philippi Valeſii filius Ducatum adeptus eſt, & quod fortius idem Ioannes Galliæ Rex poſtea profeſſus fuit ſub diplomate Burgundiam ſibi competere non jure regii Diadematis, ſed matris anno 1361. de menſe Novembris ut teſtatur Renat. Choppin. de doman. Franc. lib. 3. tit. 3. num. 8.*

k *Unde in fœmina Duciſſa fructuaria Angoliſmonum cui ſucceſſit Rex in bonis ab ea emptis, quòd licuerit ei ſubinde eam ditionem obvio cuique emancipare deciſum fuiſſe in Senatu Pariſienſi, teſtatur Renat. Choppin. de dom. Franc. lib. 1. c. 2. num. 17.*

l *Teſtatur Renat. Choppin. ubi ſupra lib. 3. tit. 3. num. 7.* (diverſa, *inquit*, ratio eſt in ſupremo quodam principatu coronæ addicto muliebris dotis nomine, nam à fœminis inchoatus licitè ad fœminas revolvitur jure hæreditario putà Navarriæ Regnum &c.) *quæ verba maximè pro nobis concludunt, quia ut ſupra tetigit Author noſter, Ducatus Brittanniæ per fœminam intravit in coronam Franciæ, & faciunt ad hoc quæ de feudo fœmineo dicunt Doctores, quòd ab eo fœminæ non excludantur ad allegatos per Leopold. Hackelm. diſp. illuſt. 18. Theſ. 10. in princ. Hartm. Piſt. quæſt. jur. civil. lib. 2. par. 2. qu. 34. nu. 18. Henrich. Roſenthal. in ſynop. feud. volum. 1. c. 7. concl. 35. & ſeq. & in majoratu idem tenet Burg. de pac. ad l. Tauri in proœm. fol. 21. num. 131. vide tamen Gothofr. anten. in diſp. feudal. 6. Theſ. 2. lit. B.*

m *Et quod in hoc Comitatu non habuerit locum lex Salica, teſtatur idem Renat. Choppin. de dom. lib. 3. tit. 6. nu. 18.*

n *Vide Aviles in cap. prætor. ver. islas, & cap. 6. in ver. tierra Burg. de pac. ad l. Tauri 1. nu. 451. & Iacob. Cur. Brugenſ. lib. 2. var. quæſt. cap. 46. fol. 106.*

D. Thomas Moles.

ANNOTATIO.

DE hac Succeſſione Ducatus Brittanniæ pro *Sereniſs. Infanta Heliſabetha* Invictiſs. Reg. Philippi II. primogenita, Reſponſum quoque elucubravit *Regens Franciſcus Alvarez de Ribera, cum additionibus Reg. Caroli Tapia*, typis editum.

Apud Gallos jactatur *lex Salica*, fœminas à ſucceſſione excludens, cujus nominis apud omnes origo incerta habetur: Undè *Anglus* quidã, dicente Gallo ſe neſcire, ubi ſcripta eſſet lex, qua dicebatur excludi à Regno Angliæ, qui natus eſſet extrà Regnũ: *Invenies*, inquit, *illam ex altera parte legis Salicæ, Polydor. Virgil.* & *Angli in Eduard. III. & Henrico V.* & doctiſſimus *Dom. Fernandez Miñan. in Baſi Pontificia Iuriſdict. tract. 2. fundam. 2. quæſt. 7. nu. 5.* uno ore fatentur, legem Salicam, eſſe figmentum *Philippi Valleſii*, cum antè illam ætatem, ne nomen quidèm ejus auditum ſit, nec ullibi veſtigium extet; Et vide *Henricum Coccejum in orat. de lege Salica*, edit. 1672. *Heidelb.*

Henricus Cicelius Archiep. Cantuarienſis in orat.qua Henrico V. perſuaſit ſecundum bellum Gallicum, legem Salicam latam ſcribit à Carolo Magno, ſivè a Francis, a Carolo in Miſna traductis. Cæteri ex *Guagnino lib.1.* Pharamudum Regem legis Authorem conſtituunt, cui adiiciunt quatuor Conſiliarios Salgaſtum, Archiſlaminem, Datem, & Viſogaſtum, *Io: Ferrar. in l.2.de R.I. Io: Pyrrhus in princ.Comment.de leg.Sal.Hieron.Henning. in Genealog.Reg.Franciæ. Author Pariſ.tit.1.§.16.Corſet.de poteſt.Reg.quaſt.66.Steph.Forcat.de ſeud.c.7. n.1. Bodin.lib.6. de Rep.c.5.aliique.*

Franc.Hotomanus in Franco-Gallia cap.9. ex Conſuetudine feudorum tractam eſſe legem Salicam cenſet, & quidem in *c.un.de filiis nat.ex matr.ad Morgan.* ejus ſit mentio, quam Longobardicæ apponunt; Cæteri ad Conſuetudinem refugiunt, Franci vero legem his verbis concipiebant: *In Terram Salicam mulieres ne ſuccedant*, Terram Salicam, Regnum, Franciamque interpretabantur; Nàm ut *Armenii* olim *Nov.21.* ità & Saxones, Thuringi, Franci, quorum aliquam nationem Salicam dictam fuiſſe ferunt, fœminas excludebant, quod conſtat; non tantùm ex *tit.de Allode*, ſed etiam ex *epiſtola* quadam *Marchulphi Salii*, quam *Cujacius* inſeruit *in obſ.14.lib.8.* Cum non ſolùm in Regia Domo viguiſſe illam legem, ſed ad privatas familias dimanaſſe conſtet ex *Friderico Lindembruchio in gloſario ad leges antiquas*.

Quo jure non tantùm Clotharii, Sigeberthi, Hutini, & fratrum filiæ cauſa ceciderunt, ſed & Eduardus Anglus, Iſabellæ, trium Regum, Hutini, Philippi Longi, Caroli Pulchri ſororis filius; Unde cum *Anglus* diceret.

Anglorum Regno ſum Rex ego jure paterno,
Matris jure quidem Gallorum nuncupor idem,
Hinc eſt armorum variatio juſta meorum.
Gallus reſpondit:
Prædo Regnorum, qui diceris eſſe duorum,
Regno materno privaberis, atque paterno:
Mater ubi nullum, jus natus non habet ullum,
Hinc eſt armorum variatio ſtulta tuorum.
Sanſ.de Rep.Gall.

Renatus Choppinus de Doman-Franc.lib.3.tit.1.num.2. adducit opinionem, quod ſit error dicere legem Salicam ex incuria Impreſſorum, & quod potiùs eſſet dicenda *lex Gallica*, vel à *Sale*, tamquam à recta ratione, *Io: Pyrrhus in princ.comm.de l.Salic. Aviſſonus in tract.de Sale, Terra, & lege Salica cap.4.* quaſi Pharamundus latina rebus nomina dederit. Vel à *Saliis* Sacerdotibus, ut fabulantur. Vel à *Saliis* Alpinis, ut cenſet *Balduin. in Prologo pag. 10.* Vel à *Saliis* natione Francorum, quæ opinio eſt vero ſimillima, *Æmil.lib.8. Auctor damn.ad Conſuet. Pariſ.tit.1.§.16.Connan.lib.1.comm.jur.cap.8.num.5.Alciat.lib.2.diſpunct.cap.22. Covarr.cap.1. pract.qq.num.8.ad fin.* Hotoman. ubi ſuprà, *Steph.Forcatul.de Gall.imper. & Philoſoph.lib.5. fol.702.*

Nam quod *Chaſſan.in Conſuet.Burg. rubr.3. §.5. num.40.* denominatam putat à primis verbis legis: *Si aliquam*; deridetur ab *Hotomano*; fuere enim inter Francos præcipui *Salii* à *Sala* fluvio, quem incolebant, ſic denominati, quorum etiam meminit *Ammian.Marcellin.* quem citat *Paul.Æmil.lib.8.* Sic inquiens *lib.17.Cæſar petit primos omnium Francos, eos videlicet, quos Conſuetudo Salios appellavit*; & illud *Sidonii Apollinaris.*

Sauromates clypeo, Salius pede, falce Gelonus.

Rhenan.lib.1.rer.German. hùc referens illud *Claudiani, de Laudibus Stilichonis.*

Ut Salius jàm rura colat.

Una, inquit, *ſanè præſtans Francorum natio, Salingos, à fluvio Sala ſe nuncuparunt, cit.Steph. Forcatul.de Gall.imp.& philoſoph.lib.5.pag.701.*

Sed hæc omnia vera eſſe, quoad ſucceſſionem totius Regni Franciæ; Quo verò ad Brittanniæ, Normandiæ, & Aquitaniæ Ducatus, atque aliorum feudorũ in Regno ſilentium, prędictam legem non procedere probat noſter *Author hic*; Et ſic ea feuda ferè omnia, etiã Regalia, & ipſorum Parium in Galliis ad fœminas devoluta leguntur, adeòut Comitiſſa Flandriæ, inter Pares publico judicio præſederit Lutetiæ, ut plures referunt; & præbendarum referendarum facultatem habuerit, de conceſſione ipſius Innocentii Papæ *in c.dilecto 4. de teſtib.* Quin *in cap.dilecti 4.de arbitris*, præcellentes fœminas in Gallia, dicitur obtinere ordinariam juriſdictionem; ubi *Gonzalez Tellez in comment. num.11.* poſt alios id notat; Et videndus quoque *Dom.Reg. Conſil.Franciſcus de Andrea*, nunc *Reg: Ærarii Advocatus* in eruditiſſima *Reſponſione, ad tract. de juribus Reginæ Chriſtianiſſimæ de Succeſſione Ducatus Brabantiæ, aliorumque Statuum Flandriæ, pag.56.& à pag.88.*

Aliquoties equidem, per fœminarum nuptias, & ſucceſſionem; Dominos mutarunt, Flandria, Atteſia, Brabantia, Burgundia, Monsbelgard, Aquitania, Pictonium, & Britannia, ut

ſerio-

ſerioſiùs, ac de aliis quoque recenſet *d.m. Henning. Arniſ. de Republ. cap.2. ſect.12. à num.20. ad ſeqq.* & plenè *Raymundus Ricchard. in libro Italico*, cui tit. *Riflesſioni Belgiche par.2. diſſ.2. punct.4. §. prelatione del ſeſſo*, ubi probat, nonnulla ex Regnis Hiſpaniæ, & Galliæ fuiſſe unita mediantibus fœminis, cauſa dotium, & hæreditatum.

Imò tàm fœminas, quàm maſculos promiſcua confuſione admitti debere, diſputant præfatæ legis Gallicæ memores, poſt *Petrum Gregor. lib.7. de Republ. cap.11. Smith. de Rep. Angl. c.16. & Anglicos Scriptores communitèr in vitis Eduardi III. & Henrici V. Arniſæus d.c.2. ſect. 12. Ramirez de lege Regia §.3. R-Valenz. lib.2. conſ.198. à num.96. Vela diſſert.4. à num.92. Caramuel in Philippo Prudente lib.5. diſp.4. num.4. Franciſc. Velaſc. in Ioanne Quarto 2. par. punct. 1. §.3. Io: Torre in tract. de Succeſſ. in primogen. & majorat. Italiæ par.1. cap.35. §.4. num.140. & §. 6. per tot.*

Has denique notulas (inter forenſes, quibus in Advocationis munere angimur, curas) elucubratas, benigno candore, non livore excipite; Si enim minùs gratæ vobis erunt, multiformi hominum ſententiæ adſcribatis, vel humanæ miſeriæ, cum omnia, teſte *Livio dec.3. lib.10. cap.31.* quæcumque agimus, mille caſibus ſubjecta ſint; ſin autem, vel ad Authoris opus conferentes agnoſcetis, ad Majorem Dei Gloriam referatis.

Nicolaus Cajetanus Ageta.

DELL'

DELL'ORIGINE, STABILIMENTO, E PROGRESSO Della Dogana delle Pecore di Puglia.

DISCORSO I.

Puglia detta la Piana, Daunia anticamente. Suoi Confini.

VNA delle più principali, e fertili Provincie d'Italia, è Puglia detta la piana, anticamente nominata Daunia, li cui confini ſono dalla parte di Levante il fiume Ofanto, cioè la bocca; detto da gl'Antichi Aufidio; per il quale ſi divide dalla Provincia de Terra de Bari, dalla parte di Ponente, il fiume Fortore, anticamente detto Fiterno, per lo quale ſi divide d'Abruzzo citra, da là del Norte il mar Adriatico, da là di mezzo giorno la fonte dell'Ofanto, per la qual parte ſi divide dalla Provincia di Baſilicata, e gli Appennini; La cui parte ſi dice modernamente la montagna di Crepacuore, e Sferracavallo, per dove ſi divide della Provincia di Principato Ultra, ſincome ſi collige da *Girava Geografo*, che allega molti altri, e *Ruſcello*.

Sito.

Dogana di Puglia.

Origine di quella.

Il Corpo della detta Puglia, è un luoco baſſo, piano, e ſpatioſiſſimo circondato da'Monti, e verſo tramontana, come è detto dal mare, loco caldo d'Inverno, procreato dalla natura all'induſtria di Pecore, e de'Campi; In queſta Provincia ſtà ſituata la Dogana delle pecore, una delle più principali entrate, che S.M. tiene in queſto Regno, e laſciando à parte, s'hebbe origine dal tempo de'Romani, *ex Horat. lib. 3. ode* 13. e del Rè Roberto, come vuole Marino Frezza *lib. 2. de ſubfeud. auth. 46. n.* 12. adducendo molte coſe curioſe, oltre del libro, che ſcriſſe il *Preſidente Ogeda* intitolato il *Pecorologium* ſcritto à mano, come mi diſſe il *Sig. Reggente Moles*, poiche non l'hò viſto.

Franceſco Moluber I. Doganiero.

Proviſione, e poteſtà del Doganiero.

Nelli tempi moderni, hebbe principio nell'Anno 1443. e ſecondo la prima opinione, la detta Dogana per le guerre ſoccesſe in Regno, ſi ritrovava diſſipata, inſino al detto anno, che il Sereniſſimo Rè Alfonſo primo la comincio à mettere in ordine, ſpedendo commiſſione in perſona del Magnifico Franceſco Moluber Commiſſario Generale, e primo deputato al governo, ed al condurre lo beſtiame dalle Provincie di Abruzzo, e quanti altri luoghi intra, & extrà Regnum sù la fida di detta Regia Dogana, per la cui bona amminiſtrazione l'anno 1447. fù creato Commiſſario, Doganiero, e Procuratore con proviſione di docati 700. e con facultà di tenere mille pecore in Dogana franche di fida, con ampla poteſtà di potere aſſicurare tanto il beſtiame, quanto le perſone, e di far ſalvicondotti di qualſivoglia danno, repreſaglia v.3. per paſcere loro beſtiame, per la fida, come meglio l'haveſſe parſo, e così anco nel pigliarſi, e ſervirſi di qualſivoglia erbagio di detta Provincia, i quali furono preſi da detto Doganiero per collocare il beſtiame fidato in detta Dogana, e fù bandita detta fida, à ſcuti otto lo Centenaro di pecore del Regno, à ſcuti ſei di fuora Regno, ed à ſcuti venticinque il Cento di beſtiame groſſo levato, e poſto da loro caſe, e Regioni, franchi di paſſo, e di herba, tanto al diſcendere dal 1. di Settembre, come dimorare, e paſcere l'Inverno, ed al ritorno alla fine di Aprile, ancora alle coſe, che ſpettaſſero all'uſo degl'huomini di detta Dogana, cioè pane, vino, e carne.

Accordo con alcuni Baroni, acciò faceſſero portare gl'animali in Puglia.

Ed acciòche ogniuno conduceſſe il beſtiame sù la fida predetta, molti Baroni & Signori faceva franchi di detta fida d'alcuno migliaro di pecore con patto però, che detti Signori faceſſero condurre da loro Vaſſalli il loro beſtiame in Dogana, e così conveneva à più baſſi prezzi con altri, acciò fuſſero venuti, come ſono quelli de Piedemonte, li quali hoggi pagano à ducati ſette il centenaro locati in la Provincia, & à quelli del Contado di Moliſe locati nella guardiola à ducati ſei il centenaro delle pecore, ed il beſtiame groſſo di detto Contado, e Terra di Lavoro, à docati quindeci lo centenaro, come terreni più freddi, e caldi, ed à quelli di Barletta à docati doi per privilegio: il prezzo delli quali herbaggi, ſi come communemente valeva a detto tempo, fù pagato à ragione di Carlini 19. 17. 16. & 15. per centenaro di pecore, ed à doca-

Pagamento che fà la R. Corte agl'herbaggi ordinarii.

docati quattro per centenaro di beſtiami groſſi, nel qual prezzo di herbaggio, ed eſattione di fida ſtà fondata l'utilità di detta Dogana, come ſi colligge da più conſulte, decreti, ed ordini della Camera, e dalli conti del d. Moluber, quale fù Doganiero per più anni; Però in Camera non ſi trovano più d'undeci, che aumentando il numero delle pecore d'anno in anno inſino ad arrivare ad un Milione, che fù il più grande, laſciava, e pigliava ad arbitrio ſuo nuovi Territorii per beneficio di d. Dogana, quali herbaggi come appare da detti conti, ſi pagorno ſotto l'infraſcritta Rubrica.

Rubrica dalla quale naſceva la confuſione di non saperſi li territorii ordinarii, eſtraordinarii; ſoliti, ed inſoliti.

Herbaggi pagati à diverſe perſone di Puglia, Capitanata, e da là dell'Oſanto per ſoſtentatione di detta Dogana, tanto di pecore, quanto di beſtiame groſſo.

Come poi per l'unione ſi ripartì in 42. locationi.

E così dalla d. *Rubrica* non ſi diſtingue ordinario, da ſtraordinario, ſolito, ed inſolito, li quali nomi per li Doganieri ſeguenti ſono ſtati notati per le cauſe, che appreſſo ſi diranno: Li padroni delle pecore, quali ſi locano nell'herbaggio di queſto Corpo della Puglia, li quali ſono ripartiti in quarantadue locationi, incominciando dal fiume de Fortore, e proprio da Civitate inſino ad Andria, che ſono di lunghezza miglia ſettanta, e di larghezza trenta in circa: Sono obligati dare in liſta il numero delle loro pecore al Magnifico Doganiero alli 15. di Ottobre nella Serra Capriola, ſita fuora di queſto Corpo di Puglia, diſtante ſei miglia da Civitate, dove ſi han da trovare detto Magnifico Doganiero, Credenzieri, ed Officiali.

Di più, da Sangro, in Trigno, e da Trigno in Fortore, furo pigliati herbaggi; dove al calare, finche ſi fà detta locatione, il beſtiame ſi trattiene, e paſce, come ſono ancora le Murge di Monte aucino, Ruvo, Quarata, ed Andria, la quale locatione fatta alla fine di Ottobre, ed al più alli otto di Novembre, e dati loro li bollettini delle locazioni, ed herbaggi, che ſi aſſegnano, detti beſtiami entrano in Puglia, e ciaſcuno entra nella ſua locazione, il quale beſtiame entrato, gli herbaggi predetti da Fortore in Sagnano, paſce il beſtiame groſſo, ed eſſe pecore, le quali ſon ſolite pagare per detta prima convenzione à ragione di ſei ſcudi per centinaro, da Fortore in Trigno, e da Trigno in Sagno à ragione di ſcudi quattro, ed il beſtiame groſſo à ſcudi dodici, come luoghi da mano in mano più freddi, e caldi, ed à ducati quattro, do. ed uno in l'herbaggio d'alcune particolari delle Univerſità de'luoghi predetti, ed à doc. ſei il migliaro degli huomini di Trani, e Terre convicine, oltre li quali herbaggi de riposo, in tempo del Sereniſſimo Rè Ferrante Primo, fù anco aggiunta la Montagna di Santo Angelo; nelli quali herbaggi, fatta la locazione, ſi manda à numerare, ed alleſtire per gl'Officiali il beſtiame groſſo, il quale ſi nomina locato extrà locationem.

Dal Rè Ferrante I. fù aggiũta la Montagna di S. Angelo.

Induſtria di Pecore in credenza da Settembre per tutto Aprile.

Fiera di Foggia nel meſe d'Aprile.

Come prima ſi reggeva la Dogana in Lucera; e perche poi in Foggia ſi traſportò dal Rè Ferrante I.

La quale induſtria di pecore, ſi governa in credenza dal meſe di Settembre, che calano, per tutto Aprile, cioè di pane, di fida, di ſcarpe, e ſalario de'garzoni, li quali pagamenti ſi ſodisfano dal ritratto delle lane, caſtrati, ed allievi, e caſo, che vendono in fiera di Foggia il meſe di Aprile, dove ſi regge detta Dogana dall'Anno 1468. Atteſo per prima ſi reggeva in Lucera, e per eſſere detta Terra di Foggia ſita nel centro di d. locazione per maggior commodità di d. Dogana, fù ordinaro per il Sereniſſimo Rè Ferrante Primo, che ſi levaſſe da Lucera, e ſi regeſſe in Foggia.

Dal calare ſino al ritornare à caſa ſi dava il pane.

Di più per detto primo Doganiero fù inventata l'utiltà del pane, per la quale hoggi dalla Corte ſecondo il ſolito ſi eſiggono docati 4000. 1.17. l'anno, cioè che detto Doganiero à ſpeſe della Corte alli locati d'alcune migliori locazioni (levate, e poſte da loro Caſe) agli huomini, e cani donava il pane, per il quale eſigeva, oltre la fida, docati quattro Veneziani per ciaſcun centenaro, e per cauſa, che detto pane non ſi dava à detti pecorari in loro biſogni, maſſime nel calare, e ritornare per camino, per queſto vennero à convenzione havendo riſpetto all'utile, che ſe ne retraeva per la Corte di tutte le ſpeſe ſi facevano in d. pane, che per centenaro di pecore, oltre la fida predetta, ſi pagaſſero carlini dieciſſette, e grana nove d'alcune locazioni, d'alcune altre à ragioni di carlini ſedeci, delle quali locazioni ad iſtanza delli locati, acciò non pagaſſero per più numero di quello, che realmente ſapevano in anno 1484.

nè

ne fù fatto eſtimo particolare, per lo quale aſcendeva à detta ſomma di docati 4000. 1. 17. e per il Sereniſs. Rè Ferrante Primo, fù ordinato per tanto ſi eſigeſſero, nèc pliùs, nèc minùs, & tanti hoggi ſe ne eſigono.

352. poſte ordinarie antiche, ed il modo.

Locatione di Barletta, e ſuo privilegio.

Poſte ſi dicono i luochi, dove giaceno le pecore, nominati lacci.

Dentro di queſte locazioni 41. ordinarie, non compreſa la locazione di Barletta, la quale ex privilegio ſi tiene per gli huomini di Barletta, hoggi ſono ſite trecento cinquanta due poſte ordinarie antiche, nelle quali poſte giacèno la notte le pecore, e nelle Capomandre gl'huomini le governano, e ciaſcuna di dette poſte, ſi ritrova ſita à faccia di Mezzo giorno guardata dà Tramontana in luoghi pendinoſi, acciò l'acqua della pioggia, e bruttizia fà detta pecora, ſcorra fuora del laccio mantenendoſi netto, li quali lacci da tanto tempo, che furo iſtituiti, hoggi ſi ritrovano tanto inſalditi dal ſolime di detta pecora, che non vi può far fango, e la pecora ſi mantiene aſciutta, e dalla parte verſo Tramontana la reparano le ferole, e così dalli doi lati, che tanto più ſi viene à guardare da Tramontana, e principalmente la pecora diſcende in Puglia per governarſi li trè meſi d'Inverno, che più importano, cioè da mezzo Novembre, Decembre, Gennaro, e Febraro, atteſo da mezzo Febraro avanti, che è la Primavera, la buona ſtagione la governa, e mantiene, nel qual tempo d'Inverno la pecora paſce herba ſalda, ed il Terreno per eſſer ſaldo, la pioggia non vi può far fango, ſi campeggia tutto, e ſi può paſcere, nelli quali trè meſi li dì ſono anco più piccioli, e la pecora di coſtume ſi cava a paſcere, dalla poſta d'alta hora, e tutto per aſciuttarſi la roſata bene dall'herba, la quale è nociva à detto beſtiame; E ſecondo *Varrone de re ruſtica lib.2.cap.2.* ibi (*ità paſcere pecus oportet, ut adverſo Sole agat, caput enim maximè ovis molle eſt: Ab occaſu parvo intervallo interpoſito ad bibendum appellunt, & rursùs paſcunt quoad contenebravit: Iterum enim tàm jucunditus in herba reintegravit:* Et doppo proſiegue: *Reliquæ paſtiones biberno, ac verno tempore hoc mutant, quod pruina jam exhalata propellũt in pabulũ, & paſcunt diem totũ, ac meridiano tẽpore ſemèl agere potũ ſatis habẽt.*)

La pecora cala in Puglia per governarſi li trè meſi d'inverno.

Governo che ſi fà alla pecora.

Si caccia a paſcere, ad alta hora, con la ragione, perche.

Forma delle Poſte.

Per lo che da detto tempo dette poſte furo, ſi come ſono ſituate nel mezzo del ſaldo, con haver ciaſcuna poſtà, da ciaſcun lato, e per avanti, e dietro larghezza, ed amplitudine di Terra ſalda, e vicina, per la commodità di detto beſtiame, per le cauſe predette; Nelle quali poſte in detto tempo è ſolito tenerſe ſolo le pecore figliate, quali dicono primitive, e quelle, che figliano nominate vernareccie, e da mano in mano quelle vengono à figliare, doppo nominate cordeſche, dalle quali procede l'aumẽto di detta Dogana, e l'altre come ſono ſterpe, montoni, ſollati, & caſtrati, paſcono nelli riſtori fuor di quel corpo della Puglia, per eſſerno più atti à ſopportare il freddo, ed in detto tempo per il Doganiero non ſi permetteva in pregiudizio, e diminuzione di detti herbaggi, ed incommodi di dette poſte fare ampliare il ſeminato, e romper terreno più del ſolito; La qual Dogana ſtà incaminata, ſtabilita, e governata nel modo predetto, non poſſendo li Maſſari di Puglia allargarſi più del ſolito, per lo che ne donaro ſupplicatione al Sereniſs. Rè Alfonſo Primo del tenor ſeguente v3. *Item* che ſi degni Sua Maeſtà concedere alle dette Univerſità di Puglia, e Capitanata, poſſano far mezzana nelli Territorii loro, acciò che poſſano habilmente vivere loro bovi, e ſeminare loro vettovaglie, che ſeminando aſſai ne viene utilità grande alla Regia Corte, per la ragione della tratta, che li detti grani pagano: In piede della quale ſupplicatione al primo di Ottobre 1457. vi è decretazione del tenor ſeguente v3. *Placet Regiæ Majeſtati, quod ſeminentur defenſæ antiquæ jam dictæ ordinatæ, dum tamen non amplientur ultra debitum.*

Figliano nell'Autunno,

Figliano nell'Inverno.

Figliano nella Primavera.

Non ſi permetteva ſi poteſſe ſeminare più del ſolito.

In anno 1458. eſſendo morto il Sereniſſimo Rè Alfonſo Primo, ed alla conquiſta del Regno, eſſendo calato il Duca Gio: de Caſa d'Angiò figlio di Renato, e conquiſtato parte del detto Regno, e detta Dogana, alla devozione del quale concorſero molti Signori Padroni di herbaggi, e paſsi, & tandem per lo Rè Ferrante Primo debellato il detto Gio: e ù à ſe riunita detta Dogana, al governo di eſſa fù deputato Gaſparo de Caſtiglione Doganiero in anno 1465. e da detto tempo la Corte è in poſſeſſo di non pagar molti paſsi, ed herbaggi, come ſono gli herbaggi di Civitate, di Loiſe Minutolo, di Caſtelnuovo, Orta, e d'Ilicito, del Conte di Celano, ed altri; Nel qual'anno la Dogana per le guerre ſoccesse, fù di numero circa ſei cento mila, e fù locato

Herbaggi che non paga la Corte, detti de la Corte.

cato

cato l'herbaggio per detto Franceſco Moluber;li prezzi delli quali, fù ordinato ſi pagaſſero,ſi come era ſolito,tal che precedente detto ordine, e viſti li conti del detto Moluber,ſi pagava il prezzo ſolito,notandoſi v3. *Viſa relatione Franciſci Moluber anni talis, conſtat dictum herbagium fuiſſe ſolitum ſolvi ducatos tot, & de anno in anno* aumentando detta Dogana,per detto Sereniſs. Rè Ferrante in anno 1467.fù ordinato,che ſe fuſſe neceſſario,detto Doganiero pigliaſſe alcuni Territorii, li quali mai fuſſero ſoliti pigliarſi per detta Dogana,ed eſſendo pigliati alcuni Territorii in d. anno nelle partite di quelli ſi nota v3. *dicta Terra aſſignata eſt pro herbagiis inſolitis,& extraordinariis, & perquiſitis libris Franciſci Moluber, non reperiuntur dicta Territoria fuiſſe capta per dictam Dohanam*; E così tutti gli herbaggi delle locazioni ordinarie, ed eſtraordinarie, delle quali la Dogana ordinariamente è ſtata ſolita ſervirſe,hoggi ſon nominati ordinarii, per li quali paga docati 13880. come di molti altri come di ſopra ſi è detto, è in poſſeſsione di non pagare, come di molti altri herbaggi pigliati à tempo del Sereniſs. Rè Alfonſo Primo, e di quelli infiniti di più pigliati in tempo del Sereniſsimo Rè Ferrante Primo nominati inſoliti,ed eſtraordinarii, cioè non ſoliti pigliarſi per Franceſco Moluber Doganiero, al quale ſuccedè Luiſe de Caſtellis per Doganiero; Hoggi alcuni di quelli ſono nominati extraordinarii,ſoliti,ed alcuni inſoliti,il che è proceſſo ſolo dalli Doganieri,li quali quegli herbaggi,che per riſpetto hanno laſciato di ſervirſe quando l'hanno ritornati à pigliare, non l'hano pagato il ſolito prezzo,mà più, e l'hanno nominati inſoliti, e così tali nomi ſoliti, ed' inſoliti,ed eſtraordinarii da detto anno ſi notano, ed in tempo di detto Doganiero andorno ritenuti,ed uſurpati molti herbaggi,delli quali la Dogana era ſolita ſervirſe,al che non ſolo conſentì il Doganiero Gaſpar de Caſtiglione,mà anco conceſſe infinite mezzane, e territorii per ſeminare,permettendo ſi araſſe,ed in tutto ſcaſſaſſero alcune poſte,e Capomandre per la mala amminiſtrazione del quale li fù fatto Proceſſo,ed in anno 1480.fù privato, e deputato in detta Dogana, per Doganiero, Cola Caracciolo, ed il tutto eſſendo noto al detto Sereniſs.Rè Ferrante Primo,à quello in anno 1480. ſe li ſupplica per parte di detta Dogana trà l'altri Capitoli v3.

Origine degli herbaggi inſoliti, & eſtraordinarii.

Hoggi tutti ſi dicono ordinarii.

Eccetti alcuni, che ſi dicono extraordinarii.

E ſono herbaggi eſtraordinarii ſoliti.

Ed eſtraordinarii inſoliti.

Per colpa del Doganiero ſeguì diverſità de nomi, e de prezzi di herbaggi.

Privazione del Doganiero Caſtiglione.

E fù eletto Doganiero Cola Caracciolo.

Itèm ſupplicano V.M. ſi degni reintegrare alla Dogana tutte le poſte arate per il paſſato, e per l'avvenire non ſi poſſano arare dette poſte. S.M. commette al detto Doganiero, e Commiſſario, che s'informino di tutti i Capimandre arati, e quelli reſtituiſcano alla Dogana, e da quà avanti ſi prohibiſca ſub formidabili pœna, che non ſi poſsino arare più.

Itèm ſupplicano V.M. ſi degni, che gli huomini maſſari delli Campi non poſſano arare vicino le Capomandre per trè baleſtrate, & ſolùm da un lato tãtum, e gl' altri reſtino vacui, come è ſtato il ſolito, e chi faceſſe il contrario, ſia caſtigato per gl'Officiali di V.M. Detta M. ordina che ſi oſſervi ſecondo è ſtato il ſolito per lo paſſato, cioè ſi ari per due baleſtrate dalle mandre; Intendendo tantum da una banda,e non più, e dall'altra banda non ſi ari.

Che non ſi poſſa arare vicino alle Capomandre, e per quanta diſtanza.

Di più detto Sereniſs. Rè Ferrante Primo providde anco alli Territorij uſurpati in anno 1483. con il ſottoſcritto Bando v3.

Bando, e Comandamento da parte della M. del Sig. Rè Don Ferrante per la gratia di Iddio Rè di Sicilia, Hieruſalem &c.

Essendo ſtati pigliati certi Territorii in tempo della felice memoria di Rè Alfonzo noſtro Padre Colendiſſimo per lo qu. Franceſco Moluber, tunc temporis Doganiero della noſtra Dogana delle pecore per uſo, e commodità di detta Dogana, ſecondo, che nelli libri fatti per lo detto Moluber più claramente ſi dimoſtra, e volendoſi di quelli ſervire la Corte come in quel tempo ſi faceva, e pagarli, come in detto tempo ſi pagavano; Del che per lo preſente bando dona autorità, e facoltà al Doganiero preſente, e futuro; Atteſo che li padroni di detti Terreni ſenz'altra licenza di noſtra Corte hanno preſumuto, e preſumono locare beſtiame non ſolito di Dogana in detti Terreni ſoliti per lo tempo ſe ci vogliono metter beſtiame de Dogana in non poco danno, e pregiudizio di noſtra Dogana, e volendomo provede-

vedere, che le pecore, ed altro beſtiame ſolito di Dogana poſſano abbundantemente havere li loro paſcoli. Per tenore del preſente bando ordinamo, e comandamo, che da hoggi avanti, non ſia perſona alcuna di qualſivoglia ſtato, grado, e condizione, che nelli terreni ſoliti pigliarſi per la detta noſtra Dogana in tempo della felice memoria di Rè Alfonſo Primo noſtro Padre Colendiſſimo, preſuma locar beſtiame alcuno non ſolito di Dogana, Imò quello lo debbia laſciare ad iſtanza della Regia Corte, e del Doganiero di detta Dogana, ſotto pena di perdere detti terreni, ed altra pena maggiore riſervata ad arbitrio di noſtra M. Datum in Caſtro Novo Neap. 10. Octobris 1483.

Non ſi fidi nell'herbaggio ſolito.

Doppo lo qual bando in anno 1484. con Capitoli d'iſtruzzione del d. Sereniſsimo Rè Ferrante Primo ſtà ordinato v.3.

Ne meno conſenta à nulla perſona, che in li Terreni, e luoghi ſoliti di Dogana in tempo della f.m. del Sign. Rè noſtro Padre poſſano, ne debbiano aſſittar nulla natura di beſtiame di qualſivoglia perſona, non oſtante qualſivoglia grazia, ò privilegio per noi fatto in detrimento di detta noſtra Dogana, anzi volemo ogni coſa ſi reſtituiſca al primo ſtato.

Qual Capitolo d'Inſtruzzione in anno 1498. per lo Sereniſſimo Rè Federico, ſi ritrova, dove ordina cum inſerta forma del detto preinſerto Capitolo v. 3. *Anzi vole S.M. che ogni coſa ſi reſtituiſchi al primo ſtato, ſi come ſi faceva in tempo di ſuo Avo, e Padre*; E con lo ſudetto Capitolo d'inſtruzzione per detto Sereniſſimo Rè Ferrante Primo in anno 1484. ſtà anco proviſto v.3.

Doganiero: voi ſapete che in l'anno paſſato vi fù ordinato doveſſivo pagare tutti gl'herbaggi, quali ſi tengono per la noſtra Dogana, ſecondo erano pagati in tempo de la f.m. del Rè noſtro Padre, avertendo però alla quantità del beſtiame, che all'hora ci ſtava, e di preſente ci ſta per ragione delli Campi, e benche per noſtra neceſſità non ſiano ſtati pagati per voi l'anno paſſato, tamen volemo, che per l'avvenire ſiano pagati, e però facete ricuperare tutti li Terreni, quali la noſtra Dogana teneva in tempo della f.m. del Sig. noſtro Padre, e quelli pagarete ſecondo ſi pagavano all'hora, poſſendoci tener però la Dogana quello beſtiame, che all'hora ci ſtava, e ſi non, tanto manco li pagarete prò rata.

Decreto del Collaterale, e Camera.

In virtù delli quali ordini, ultimo loco, per la Camera in Collaterali Conſilio, è ſtato dichiarato, la Dogana poſſerſi ſervire, per lo ſolito prezzo, di alcuni di detti herbaggi ſoliti in tempo del Sereniſſimo Rè Alfonzo Primo, e Rè Ferrante Primo.

Lo qual Doganiero per lo riſpetto, e parentado teneva con li Signori, e Padroni di detti herbaggi, non voleva eſeguire gl'ordini predetti, acciò non haveſſero contro lui eſclamato, del che fattane relazione, ed iſtanzia al Magnifico Giulio de Scortiatis luogotenente nella Regia Camera, come appare per d. relazione, e conſultata la M. Sua nel 1489. alla viſita di detta Dogana, fù mandato lo Magnifico Colantonio de Minadois U. I. D. con la qual Commiſſione ſe li ordina v.3.

Pervento ad notitiam Suæ Regiæ Majeſtatis, & ipſius Regiæ Cameræ Summariæ fuiſſe, & eſſe occupatas diverſas poſſeſſiones, ſeù Territoria ab antiquo uſu, & conſuetudine deſervientes, & deſervientia Dohanæ pecudum in Provinciis Comitatus Moliſii, Capitinatæ, & Baſilicatæ, Terrarum Barii, & Hydrunti, & de continuo occupari diverſis modis, & per diverſos homines, & perſonas, & prò ide laborandias, & ſatam fieri non poſſe in præjudicium Regiæ Dohanæ: committendo vobis, quod ſtatim perſonaliter accedere debeatis ad dictas Provincias, & ad quæcumque loca dictarum Provinciarum neceſſaria, & dictas poſſeſſiones, & Territoria receptis quibuſcumque informationibus neceſſariis, præcipuè à Magnifico D. Nicolao Caracciolo Regio Dohanerio dictæ Dohanæ, providere, & ordinare debeatis omne totum, & quidquid vobis expediens, commodiùs, & utilius videbitur tàm prò intereſſe Curiæ, quàm Regiorum ſubditorum &c.

Reintegratione dell'anno 1489. per lo q.V.I.D. Cola Antonio de Minadois.

In virtù della qual Commiſſione detto Magnifico Commiſſario viſitò tutte le locazioni ordinarie di detta Dogana, la viſita del quale è in potere del Circonſpetto, ed Eccellente Sig. Luogotenente ritrovata in potere di Federico di Minadois di Manfredonia, gl'anteceſſori del quale ſono ſtati gran tempo in Dogana, per la qual viſita appare, che molte poſte erano diſhabitate, ed alcune guaſte, per cauſa delli ſeminati, e mezzane conceſſe per detto Gaſ; arre di Caſtiglione, per il che reintegrò molti ſeminati, e maſſarie integre infe-

ren-

tentino danno alle poſte, e così anco molte poſte guaſte le rinovò fando paſcere li ſeminati, quali ſi ritrovavano in diſordine, levando pene, ed ordinando, che non ſi poteſſe arare de cætero ſotto formidabil pena ſenza licenza del Doganiero, e ſuoi Officiali.

In virtù delli quali ordini detti Sereniſſimi Rè di Caſa di Aragonia manutenevano, e conſervavano giuntamente dette induſtrie di Campo, e di pecore l'una ſenza l'altra, non potendo ſtare per cauſa che alla pecora non ſolo biſogna herba di Terra ſalda, mà anco di Terra laborativa, quale paſce in le loro ſolite ſtagioni, si ancora, dove paſce, e campeggia detta pecora; è più fertile, ſicome ſono ſtate manutenute, e governate dette induſtrie da tempo de' Romani, dal qual tempo così hà origine d. Dogana, e ſe collige da più, ed infinite autorità ſecondo la prima opinione.

E dalla morte del Sereniſſimo Rè Ferrante Primo, per le guerre ſucceſſe per l'invaſione, e conquiſta del Regno in anno 1495. per Rè Carlo, deinde racquiſtato, per Rè Ferrante Secondo, doppo la morte del quale fù renunciato il Regno al Rè Ludovico, ed ultimo loco racquiſtato per la f. m. del Sereniſſimo Rè Cattolico, d. Dogana ritrovandoſi rovinata, ed occupata in anno 1508. fù deputato per Doganiero lo Magnifico Anibale de Capua, nel quale anno alla viſita di d. Dogana fù mandato lo Magnifico Antonello di Stefano Procuratore Fiſcale, e Preſidente in la Regia Camera, per la viſita del quale appare, che reintegrò molte mezzane, e Territorii occupati, e per la bona amminiſtrazione di detto officio, per detto Doganiero furo eſpedite inſtruzzioni da oſſervarſi per li Cavallari, ed Officiali di detta Dogana, alli quali è ſtato, e ſtà manutenere detta Dogana, in li ordini antichi, ed ajutarla anco; E per la manutenzione di dette poſte, ſecondo il ſolito, ed ordini antichi in lo concedere delle mayeſi, furo fatti capitoli del tenor ſeguente v. 3.

Reintegratione dell'anno 1508. Doganiero il. Magnifico Anibalo de Capua.

Item volemo, e così ordinamo, e comandamo, che dette majeſe le debiate concedere dal dì di S. Antonio in poi, che ſarà li 17. di Gennaro, e non avanti per qualſivoglia perſona, che ſia ſenza noſtra licenza ſecondo il ſolito, e conſueto.

Le maſſarie ſi permettano fare dal dì di S. Antonio in poi, perche ſino allora le pecore paſcolano le reſtoppie.

Item volemo, e così ordinamo, e comandamo, che dette Mayeſe le debiate concedere fuora di dette deſenze delle pecore, e dalla banda di dietro dello capomandra, e da ciaſcuno deſtro, ed à ſiniſtro, e non davante la poſta, eccetto ſe foſſero lontane più d'un miglio, ò vero doi, che non veniſſero ad appreſſare l'eſito, ed à canto delle pecore di detta poſta al paſcuo, e quelle mayeſi, che haverete da eſtendere, tanto da dietro, quanto dalli canti, ſiano lontane dalle poſte due baleſtrate, acciòche le pecore abundantemente habbiano gl'àniti, e trattura per l'andar à paſculare.

Le quali iſtruzzioni ſi trovano approvate, e regiſtrate in Camera, le quali inviolabilmente s'haveano da oſſervare per li Cavallari di detta Dogana, li quali ſono ventiquattro, e ciaſcuno è deputato in lo partamento de ſue locazioni di ſua Commiſſione dal Doganiero.

E che ſia ſtato così oſſervato, e confirmato per la Ceſ. M.à ſupplicatione di d. Dogana in anno 1536. frà l'altri capitoli firmati per la Ceſ. M. è l'infraſcritto del tenor ſeguente v. 3.

Item che non poſſano far majeſe, ne ſeminare avanti le poſte delle pecore, per ſpatio d'un miglio, e dallà, e da quà, e dalla banda di dietro da dette poſte per mezzo miglio, e ſenza licenza del Doganiero, ed Officiali della Dogana, e che al dare delle majeſe ſi chiamino li locati, come è ſolito, del che n'è in pacifica poſſeſſione. Placet Cæſ. & Cath. M. quod Terræ incultæ nullo modo colantur in detrimentum, aut præjudicium locatorum &c. ſive poſtarum Dohanæ, & quod illæ aſſignentur per Dohanerium, & Officiales Dohanæ, pròut conſuetum eſt.

Queſto ſpatio ſi chiama lo Tavoliero della poſta.

In virtù del qual Capitolo, è sì anco per la Cartella delle majeſe conceſſe, à tempo del detto Anibale de Capua, come per li ſucceſſori Doganieri, in quelli ſi è declarato, e così oſſervato, con vedernoſe dette mayeſe lontane dalle poſte per avanti un miglio, e per li lati, e dietro cinquecento paſſi, per la qual diſtanza ſono ſtate dichiarate dette due baleſtrate.

Ed havendo detto Magnif. Antonello de Stefano viſitate tutte le locazioni ordinarie, viſto, e notato poſta per poſta, havendo appreſſo di ſe huomini eſperti, eſtimorno dette locazioni da fertile ad infertile, ſenza riſtoro, eſſerno capaci di pecore novecento quaranta tre milia, e cinquecento, ſi come particolarmente ciaſcuna locazione per lui, ſi ſtima, e nota; Per lo qual Magnifico An-

Stima della capacità di tutte le locationi di pecore ordinarie 943500.

tonello di Stefano, fù mandato ſuo figlio al Sereniſs. Rè Cattolico con farli relatione di tutto il Patrimonio del Regno,ed in quanto per lui era ſtato eſeguito in la reintegrazione della Dogana, e frà l'altre coſe che riferiſce, è lo ſeguente notamento v3.

Item ſapete quanti docati donaimo in Puglia in l'anno 9.Ind.1508: ſopra la reintegrazione delli Territorii della R.Dogana, e che pochi n'hanno havuto ſuo effetto parte per li reſpetti,parte per la colpa degli Officiali,e parte per la renitenza,e contradizzione d'altri,e le coſe di Biſceglia,e Quarata non ſono ſtate eſeguite per cauſa,che l'Ill.Ducheſſa trattò de componerlo, e non ſi è fatta coſa alcuna, e per le coſe di Caſalnuovo ne meno ſi è fatta coſa alcuna, per eſſer ſtato lo Reverendiſs.Cardinale in ſua Caſa del Duca d'Amalfi.

Reintegratione dell'anno 1533. per lo Reggente Figueroa.

Ed eſſendo ſucceſſa la morte del Sereniſs. Rè Cattolico,dopò la morte, ed appreſſo l'invaſione del Regno per Franzeſi,capo del quale era Monſ. de Lautrech per quello riferiſce di ſopra, detto Magnif.Antonello de Stefano, e per le guerre ſucceſſe tanto più detta Dogana ſe ritrovava ruinata, ed occupata,e per li reclamori s'intendevano dalli pecorari in anno 1533. alla viſita di detta Dogana,per l'Ill. Sig.D.Pedro di Toledo Vicerè nel preſente Regno fù mandato l'Eccellente Sig.Reg.Figueroa,per lo quale furo reintegrati molti Territorii occupati, ſi come appare per li decreti ſuoi di detta Viſita,tal che perſeverando quel che per detto Magnif.Antonello ſi riferiſce ogni dì ſi ſentivano reclamori, e ſi davano querele al detto Ill.Sig.Vicerè, e tal Dogana è ſtata danno, che la Corte non hà poſſuto complire alli carichi ordinarii di quella; Imò l'è mancata buona ſomma;Per lo che, si per l'intereſſe publico, come della Reg.Corte detto Ill.Sig.Vicerè alla Viſita di detta Dogana,mandò lo Magnif.Dottor Guerrero Preſidente in la Reg. Camera in lo meſe di Marzo dell'anno 1548. dove dimorò per tutto lo meſe di Maggio, havendo cavalcato,& oculari inſpectione viſto tutte le locazioni,ordinarie,e del modo ſi ritrovano, ed al ſuo ritorno fatta relatione in Collaterale Conſeglio in preſenza del detto Ill.Sig.Vicerè,del modo ſi ritrovava rovinata ed occupata da difenſe,e mezzane,e Territorii in diſordine rotti,che di facile per l'aggravii patiti per gl'huomini di Dogana tale induſtria di pecore ſaria laſciata,ed abbandonata detta Dogana; Ed eſſendoſi fatta gran diligenza per il Magnif. Pietro Maſturzo Preſidente di detta Reg.Camera,ed all'hora Procuratore Fiſcale in cercare,e voltare tutti li libri,e ſcritture ſi conſervano in Archivio di d.Camera, dove ritrovati detti cõti del q.Magnif.Franceſco Moluber primo Doganiero à tempo del Sereniſs.Rè Alfonſo Primo,e così dalli regiſtri cavate infinite inſtruzzioni,decreti,pragmatiche,ordini,e proviſioni,le quali poſte in luce per detto Magnif.Pietro, e ritrovato dal Cielo alla Terra varietà del modo ſi regge al preſente,dal governo antico,apparendo evidentemente l'occupazione dell'ordinario,e così di molti, ed infiniti herbaggi, delli quali la Reg. Dogana ſoleva ſervirſe,e pagarli il prezzo,quali hoggi per l'uſurpazione di quelli,li quali havevano in faccia degl'Officiali,e della Reg.Corte venduti, ſi trovavano alienati ad altri,dico,che l'herbaggio,che ſi pagava cẽto docati, al preſente ſi vende ſei cento, ed ultrà, che in ciaſcuna locazione ſi diſcerneva evidentemente l'occupuzione del numero delle pecore,che all'hora, ed hoggi ſi locava, nel qual tempo antico la Corte era,ſi come hoggi è tenuta donare herba à ballanza, ſi come bandiva, ed hoggi ſi bandiſce per publici banni, tamẽn allora non ne compravano, ed hoggi ne comprano, & tamen non ſi locava, quel numero era ſolito; E del tutto fatta la diſcuſſione come negozio, che tanto importava, ſua Signoria Illuſtriſs. la commeſſe all'Eccell. e circumſpetto Franceſco Revertera Luogotenente di d.Reg.Cam. il quale conferitoſi in Puglia nel meſe di Novembre nel detto anno 1548. una con il Dottor predetto Guerrero, e portato con lui tutti li libri di d.Dogana, e dette ſcritture cavate per detto Magnif.Pietro Maſturzo, dalle quali viſto il modo,regimento,e ſtabilimẽto di d.Dogana,conforme à quello è ſtato oſſervato, e ſi oſſerva,che per collocare il beſtiame,ſi cercaſſe prima ſapere la quantità,per la quale giudicaſi la quantità del Territorio occupato,e dove concorre poi la qualità,cioè Territorii alti,e freddi,baſſi,e caldi,herbati, e non herbati,dal che ſi cauſa più,e meno; nè ſi potria vendere, nè comprare,e così locare,ſe prima non ſi sà la quantità;E per ſapere ſe in detta Dogana era vero

Da quà comincia il Libro grãde della reintegratione di carte 436.
D. Pietro di Toleto V. Rè.
Franceſco Revertera Luogot. della R.C.
Alfonſo Guerrero Preſid.della R.C.
Pietro Maſturzo Proc.Fiſcale, e doppo Preſid.

vero lo diſordine,ò ſi era capace, conforme al ſolito, come appare per detti libri antichi,e per l'eſtimo del detto Magnif. Antonello di Stefano;detto Eccellente Sig.Locotenente fè cōpaſſare tutti li Territorii di d. locazioni ordinarie per huomini in ciò eſperti con ſua preſenza, e del detto Magnif.Dottor Guerrero,e del Magnif.Ferrante de Sangro Doganiero, ciaſcuno con una ſua paranza per li confini ſoliti,con intervento, e della parte, e delli locati, del qual compaſſone fù fatto libro, le quali locationi ordinarie, non cōpreſi però li demanii, nelli quali la Dogana *habet Ius paſculandi tantum*; furo compaſſate,ſecondo detto compaſſo,nel quale fù poi emendato l'errore fattoſi in la locazione de Candelaro,e così ultimo loco,per li Magnif.Reintegratori anco ritrovato in fiorentino,e S.Giuliano, reſtano compaſſate in Carra 15641.ver. 4.tum.1.à ragione di tom. trè per ciaſcuna Verſura, e di Verſure venti per ciaſcuno Carro,e di trapaſſi ſeſſanta in quadro per ciaſcuno tumolo, intendendoſi il trapaſſo palmi ſette,e per il compaſſo particolare fatto in ciaſcuna di dette locazioni,fù compaſſato il Territorio ſaldo ſi poſſedeva per le poſte ordinarie,quale fù compaſſato in Carra 7079.Ver.8.to.1.ed un terzo,e Carra 8561.Ver.16.e to.due terzi ſi ritrovano occupati in difenze, Vigne, Orti, chiuſure, Parche, Marine, Pantani, e Mezzane, Semenze, e Terre lavoratorie, quali ſeminate aſcendono alla ſumma di Carra 2554.Ver.12. ÷

Queſto è il Libro di ſopra notato.

Ed havendo havuta informatione detto Sig.Luogotenente, che la Puglia mai per lo paſſato era ſtata ſolita ſeminare tanto, quanto ſe ritrova ſeminato in detto anno 1548.ed havuta informatione da huomini eſperti dell'eſtimo di ciaſcuna di d.locazioni di quello ſi poſſea locare da fertile,ad infertile; nella quale havendoſi conſiderazione alli prezzi degl'herbaggi, come ſi vendono,per lo che non ſi è poſſuto oſſervare, nè può dare il baſto degl'herbaggi,e per queſto con non donare il baſto à dette pecore per l'eſtimo predetto,d. ordinario era capace di pecore 757547. ſecōdo lo quale vero eſtimo,e capacità ſcarſamente come di ſopra ſi è detto,nō oſtante,con aggravio di d.Dogana,era ſolito locarnoſi pecore 900000.e quādo era la Puglia herbata un milione,tal che in una locazione,che ſi donava per diece mila pecore, che tante biſognava donarne in liſta,per haver detta locazione, nō ſe ci poſſevano tenenere più di ſei, ò ſette mila pecore,pagando la fida per un terzo più di quel numero,che realmente havea,e che ſi ci teneva,del qual pagamento per indirectum avalendoſi,ſe non in tutto in parte lo locato,per la ſolita numerazione, quale ciaſcun'anno ſi faceva,e si trovava detto mancamento di pecore,per lo quale la Corte ſoleva rimettere in parte la fida,con farſe eſcomputo da ducati diece mila, venti mila, ed inſino à trentamila, e come che d. Dogana era mal locata,non aumentava,del qual futuro aumento,etiam è ſtata in perdita; Ed havuta ancora informazione del modo ſolito del ſeminare, per la quale coſtando, che quando un Maſſaro teneſſe in Puglia una maſſaria, quale fuſſe di Carra dodeci, è ſtato, ed è ſolito doi Carra di quelle conſignarle, e tenerle per mezzana, dove ſi ſuſtengono quaranta bovi, ed ogni otto bovi ſementano, e raccogliono un Carro di Terra,tal che di quaranta bovi ſeminano Carra cinque, e cinque reſtano in riposo, e ciaſcuno anno ſi fà la majeſe, cioè ſi come le Carra cinque ſono ſeminate la terza parte di majeſe, l'altra terza parte di prima ſemente,e l'altra terza parte di ſeconda ſemente, al generale ſeminato d'orgio,e così la parte,che ripoſa conſiſte, cioè la terza parte in ſtoppia, quale ſi laſcia in ricompenza delle majeſe ſeminate, l'altra terza parte in nocchiare di doi anni,quale ripoſa in ricompenza della terza parte ſeminata de prima ſemente, e l'altra terza in nocchiare di trè anni,quale ripoſa in ricompenza della terza parte ſeminata di ſeconda ſemente, in le quali nocchiari di trè anni, ciaſcuno anno ſi fà la majeſe, e ſi laſcia la ſeconda ſemente.

E detto Eccellente Sig.Luogotenente ben informato degl'antichi ordini, e dell'abuſo introdotto in detrimento di detta Dogana al ſuo ritorno di tutto fatta relatione in Collaterale Conſeglio in preſenza di S. E. con intervento della Camera,intimata la parte,e fatto proceſso audito etiam il Regio Fiſco, per il quale produttoſi l'altre ſcritture, le partite delli librī antichi del numero delle pecore locate in ciaſcuna di d. locazioni, ed audite dette parti, per la determinazione,e decretazione fatta in Collaterale Cōſeglio in preſenza di S.E. in ciaſcuno di detti Territorii, e locazioni di quello tanto da rimanere

per

per uſo di Campo aſcendeva la rilaſſazione in Carra 4860. ver.ſei juſta l'eſtimo fatto, ſi locavano un milione, e trenta milia pecore, e ſe reintegravano Carra ottocento di ſeminato. Del quale eſtimo, e reintegrazione fatta relatione in Collaterale Conſeglio, in preſenza di S.E., e del Conſ.di giuſtizia, e di Stato, e della Camera, e di più, e più volte havuta anco relatione di quello al generale era ſolito locarſi al tempo del Sereniſſimo Rè Alfonſo Primo, come appareva, ed appare per li libri del detto Franceſco Moluber primo Doganiero, e così dalli ſeguenti Doganieri, viſto l'eſtimo delle dette locazioni del Magnifico Cola Caracciolo Doganiero in anno 1489., e così l'eſtimo del Magnifico Antonello di Stefano fatto in anno 1508., e conſiderato anco il ritratto di dette Carra ottocento da dove ne cauſa, non ſolo l'utile alla Corte per le ragioni delle tratte, mà ancora per l'abondanza di detti grani, sì del Regno, come anco per la devozione ſi tiene per l'eſtrazzione di detti grani per li potentati, *diſcuſsis, & conſideratis omnibus debitè conſiderandis, tandem*, fù determinato, dovernoſi collocare in dette locazioni pecore novecento milia, per lo quale eſtimo ſi rilaſciarono in beneficio del ſeminato, Carra mille ſei cento, cinquanta uno, tal che in tutta la Puglia delle Carra 15941. ſi relaſciorno Carra 6443., e ſe ne reintegravano di ſeminati Carra 129., non compreſa però la locazione d'Andria, della quale pēdea lite, per la qual dopoi per convenzione in quella, ſi reintegrorno Carra 45. di ſeminati, e furo aſſoluti tutti li padroni degl'herbaggi, quali non ſi tenevano per la Dogana, per la ſervitù preteſa per lo Regio Fiſco fondata per li libri di detta Dogana, quali herbaggi furo deſtinati a pagare, e riſarcire gl'intereſſi di detti ſeminati reintegrati, ſi come già è ſtato eſeguito, ſopra li quali Territorii furo promulgati ſettanta cinque decreti, con li quali ſtà proviſto, che li Maſſari fatto il dì di S.Antonio poſſano liberamēte far le loro majeſe, juſta la forma di detti decreti, ſenza carttella delli Cavallari, *reſervato tamen jure Reg.Cur. quandocumque ſibi placuerit quod cum cartella aretur*; Da che n'è cauſato, e cauſa che ſono tolte tutte le manciarie, ed eſtorſioni, quali detti Officiali facevano nel concedere di dette majeſe, le quali la magior parte ſi facevano nel meſe di Marzo, e di Aprile in sù fuor del ſtagione, che tanto importa a tale induſtria de Campi, dalla quale determinazione, sì per la certezza hoggi ſi hà di quello ſi può ſeminare, come anco fatte dette majeſe in ſua ſtagione, non ſolo ſi ricompenza una così minima perdita di dette Carra cento ventinove reintegrate, mà anco avanza aſſai più, ſe un terzo fuſſe reintegrato di tutti li ſeminati della Puglia, tanto più che di d.ſumma di Carra cento ventinove in Caſalnovo ſolo, ſe ne ſono reintegrate Carra ſeſſantacinque, dove ſi è ritrovato l'eccello, non oſtante che ſia proviſto, e così relaſſato conforme à gl'altri, ed in tutti li reſtanti ſettanta quattro decreti, ſono reintegrate le reſtanti Carra ſeſſanta quattro, per la qual determinazione in molti Territorii, e locationi è ſtato rilaſciato il medeſimo Territorio, che ſi tenea occupato per prima, ed in alcuni poca ſumma di reintegrazione, come che regulatamente l'hanno mantenuto, e defenſato, ed in alcuni, quali non aſcendono al numero de ſei, come che per lo favore, e di potenza ſe l'hanno defenſato in queſti, come che in gran quantità era l'eceſſo, conforme è ſtata la reintegrazione, la determinazione della quale è ſtata ſimile à tutti gl'altri feudi, e perche il diſordine, ed abuſo introdotto ſi defenſava per proprio, e per legge, come da detta terminazione s'è viſto, ed hoggi ſi vede, che per l'utile, più è hoggi cauſato intereſſe di detto eceſſo, che degl'altri, ſempre hãno cercato d'abuttinare tutti li padronali di detti Territorii, e tanto più hoggi con l'occaſione de la mala raccolta, della quale è coſa vana farne retto giudizio, per cauſa che tali induſtrie di Campo, e pecore tutte conſiſtono alla bona, e triſta ſtagione, il ché ſi collige dagl'altri luoghi del Regno, e fuora del Regno, nelli quali non è Dogana di pecore, ne è reintegrazione.

Di più furo ſpedite inſtruzzioni, e banni, conforme à gl'antichi, e di novo, cõ novi capitoli per lo governo di detta Dogana rinovati, li quali furo dati al Magnifico Ferrante di Sangro Doganiero; All'eſecuzione delli quali decreti, e reintegrazioni in anno 1550. andò il Magnifico Meſſer Paolo de Magnanis Preſidente della Regia Camera, per lo quale furo eſeguiti otto decreti frà li quali furo li feudi dell'eceſſo, e come che in uno di eſſi, quale fù comprato

to in Carra 640. delle quali n'erano ſalde ſolo quaranta, e le reſtanti tutte rotte, ed occupate in ſeminati, e mezzane, dove ſi reintegrorno Carra trè cento, e dicenove, biſognava per queſto ſcaſſar maſſarie integre à si gran numero de reintegrazioni, ed in alcuni altri fù reintegrato bona parte, per lo che dalla reintegrazione di queſti, ſi causò, che credendoſi ſimile perdita negli altri feudi, attribuirno, che tal reintegrazione ſaria ſtata l'ultima ruina del Regno, ſi come l'hanno detto, e dicono, e per cauſa che in queſti tali feudi per eſſerne ſtate levate, e ſcaſſate poſte à quelle, che vi erano: Fù diviſo il d. Territorio reintegrato, ed avanzando più del miglio, e mezzo miglio, tanto più fù eſclamato dicēdoſi, che oltre gl'ordini antichi, che più ſi toglieva Territorii, ampliando le poſte più dell' ordinario, del che fattoſi iſtanza all'Eccellētiſs. Sig. Vicerè, fù proviſto, che ſi elegeſſero dieci maſſari di Cāpo dalle patronali Terre di Puglia, e dieci Gargani di pecore, li più eſperti in dette induſtrie, li quali eletti in virtù dell'ordine del detto Eccellētiſs. Sig. Vicerè, per lo Mag. Doganiero di detta Dogana in detto anno 1551. del Meſe di Febraro vennero in Napoli avanti di detto Eccellētiſs. Sig. Vicerè in Collaterale Conſ. ed inteſi più, e più volte, con eſſi anco molti patronali di detti Territorii, li quali f ro iſtanza, che per detto Magnifico Commiſsario nella reintegrazione, ſervando à ciaſcuna poſta il miglio, e mezzo miglio, in la qual demenzione ſe venivano ad includere, e così reintegrare beneficii, come ſono de maſſarie, de fabriche, de pozzi, foſſe, e mezzane arbuſtate, li quali beneficii reintegrandoſi, cauſano grandiſſimo intereſſe, ed incommodo di nuovo farli in li Territorii, quali ſi ce laſciavano, e tanto più dalle mezzane, le quali ab antico eſſendono ſtate deſeſe, hoggi ſi trovano arbuſtate, le quali per mutarle in Territorii lavorativi, e nudi, così detti in Puglia, mâncando il paſcuo nelli bovi, mancava il ſeminato, diſcuſſis diſcutiendis; Il che, ultimo loco fù promulgato per le formate parole v3.

Die Vigeſimo ſeptimo menſis Martii 1551. ſuper reintegratione locationum ordinariariarum Regiæ Dohanæ Menæpecudum Apuliæ &c.

Confirma delli decreti contenuti nel d. Libro della reintegratione, dichiarando per le Maſſarie, e Tavoliero.

VIſis per Ill. Dom. Viceregem decretis latis, & publicatis per S.E. die 27. Februarii 1550. ſupèr reintegratione cujuslibet dictarum locationum, & auditis prætenſionibus Patronorum Territoriorum dictarum locationum ordinariarum, & maſſariorum allegantium ſe ipſos nimium arctari in exercitio maſſariarum, culturæ, & ſegetibus, & vocatis per S.E. duodecim ex probis, & ex antiquioribus maſſariis partium Apuliæ, & totidem ex gargariis, & patrōnis pecudum Regiæ Dohanæ, eiſque ad plenum auditis per S.E. in Collaterali Conſilio ſuper omnibus, quæ occurrunt, & prætendi poſſunt, tàm in favorem, & commodum maſſariorum, quàm dictæ Dohanæ, habitoque per S.E. debito reſpectu ad temporis diſpoſitionem, bonum publicum, & univerſale Regni, conſideratiſque aliis debitè conſiderandis, attendente voto magnificorum, & circumſpectorum Regentium Regiæ Cancellariæ, & Regiæ Cameræ Summariæ, mandat atq; decernit S.E. dicta decreta lata ſuper reintegratione dictarum locationum ordinariarum remanere firma in omnibus, & ſingulis in eis contentis, juxtà ipſorum ſeriem, & tenorem, præterquamquod ad maiſias faciendas in parte Territorii relaxati per dicta decreta utilibus dimiſſis, & patronis in iiſdem locationibus ordinariis prò cultura, & ſegetibus, ſuper quibus ſicut fuerat proviſum tertiam partem debere remanere firmā in reſtoppiis, & reliquas duas partes in Niccbiariis ſecundum uſum maſſariarum Apuliæ, mandat S.E. pro majori commodo dictarum maſſariarum, & ſegetum augumento, & beneficio univerſali, quod liceat dictis, & eorum maſſariis ad eorum libitum maiſias facere uno anno in dimidia parte d. Territorii ſeminatorii eis relaxati juxta dicta decreta, & ſequenti anno in altera dimidia parte; in tertio verò anno ut uberiores ſint ſegetes in ſterroratis, & quietatis Territoriis ſatæ, poſſint dictas maiſias facere, in Territorio deſerviente pro paſcuo pecudum Regiæ Dohanæ eis deſignando per Magnificum Dohanerium, ut infrà ejuſdem menſuræ, et capacitatis prò ut eſt medietas dicti Territorii, eis per dicta decreta relaxati, et ſic etiam fiat in ſequentibus annis, ſi Territoria prò ſeminibus, maſſariis per decreta prædicta conſignata majori ob eorum ſterilitatem indigeant quiete; verum quotiescumque contigerit dictas maiſias modo prædicto fieri in Territorio paſcuorum Regiæ Dohanæ te-

teneantur, et debeant patroni ipſi,et eorum maſſarii tantundem Territorii in anno Nocchiariis relaxare ad uſum Regiæ Dohanæ,quantum eis conſignatum fuerit de Territorio Regiæ Dohanæ pro illo anno,itaquod cū effectu prædicti Maſſarii nunquam poſſint prò Maſſariis uti majori quantitate Territorii, quàm eſt quantitas eiſdem per decreta prædicta aſſignata; Verùm pars Territorii vocata tabulerium exiſtens in circuitu poſtarum, et capomandrarum non aretur, nec tangatur per ipſos patronos,et maſſarios, ſed sempèr remaneat ſaldum ad uſum dictæ Regiæ Dohanæ,in qua quidem conſignatione per dictum Magnif.Dohanerium,ut ſupra facienda,intervenire debeant,tàm Maſſarii,quàm gargarii habentes maſſarias.et pecudes aſſidatas in locatione ipſa pro eorum intereſſe; et ulterius licet per ordinationes, tàm antiquas, quàm modernas dictæ Regiæ Dohanæ expreſsè ſit prohibitum arare Territoria propè dictas poſtas,ſeu capomandras, niſi per unum miliare à tergo,& à lateribus,S.E.declarando,& limitando ordinationes prædictas, decernit habere locum, ubi hujuſmodi diſtantia proportionabiliter poteſt ſervari, ubi verò ex nimia anguſtia Territorii,vel quia poſtæ illius locationis eſſēt intèr ſe ad invicem ſatis propinquæ, vel forsàn,quod ex mutatione maſſariarum à locis in quibus reperiuntur, inferretur patronis damnum notabile reſpectu ædificiorum, puteorum,& aliarum meliorationum ibidem factarum, ità ut tanta diſtantia non poſſit rationabiliter ſervari, eo caſu mandat S.E.quod dicta demenſio debeat abbreviari, & limitari arbitrio reintegratoris, vocatis tamen, & auditis per eum maſſariis,& gargariis ejuſdem locationis,& prædicta omnia obſerventur ad beneplacitum S.Cæſ.Majeſtatis, & donec per S.Cæſ.Majeſtatem, vèl ejus Ill.Vicer. fuerit aliter proviſum. Franciſcus Revert.M.C.L.Polo Reg.Villanus Reg. Lectum,latum, & recitatum fuit præſens decretum in Reg. Camera Summariæ per me Ioannem Paulum Criſpum, ejuſdem Regiæ Cameræ Actorum Magiſtr.die 17. Martii 1551. aſſiſtentibus v3. Excell. Dom.U.I.D. Franciſco Reverterio Locumt. Magnif.U.I.D.Alfonſo Guerrero, Magnif.U.I.D.Ioanne Baptiſta Ogeda, Magnif.D.Michaele Ioanne Gomez, Magnif.U.I.D.Marcello Pignono,Magnif. D.Roderico de Luxan, Præſidentibus.

Della quale reintegratione in detto anno 1551. eſſendone eſeguita parte per detto Magnif.Paolo in anno 1553. à quanto reſtava da eſeguire, fù mandato lo Magnif.Sig.Marcello Pignone Preſidente di detta Reg.Cam.in virtù della quale ſua commiſſione,ſervata la forma del ſopradetto decreto generale,eſeguì la reintegrazione predetta.

Che gl'Officiali di Dogana non poſſano tener pecore in Dogana.

Di più in Foggia,per detto Eccellente Sig.Locotenente,fù promolgato decreto, *facta relatione priùs in Collaterale Conſilio,antè ſuum diſceſſum*, che gli Officiali di Dogana, non poteſſero tenere pecore in Dogana, qual decreto fù inſerito frà gli altri Capitoli d'inſtruzzione rinovati per detto Illuſtriſs. Signor Vicerè.

Decreti, che quelli Territorii,che ſi ritrovavno in vigne, oliveti, amendole &c. reſtaſſero, però non ſe ne faceſſero più.

Che ſi levino le pareti alle chiuſure, e Maſſarie.

Furo anco promulgati decreti ſopra li Territorii di Bitonto,Trevico,Grumo,Ruvò,Quarata,Manfredonia,e Lucera, nelli quali fù proviſto, *quod pro ea parte,& clauſura,quæ reperiuntur prò vineis,olivetis,amygdalis &c.remaneant, verùm quod non amplientur, nèc de cætero fiant prò dicta cauſa,& quæ reperiuntur prò uſu herbarum,demoliantur,et aperiantur, et quod in eis liberè paſcua ſumere poſſint,tàm pecudes,et animalia Regiæ Dohanæ, quàm hominum dictarum Terrarum,et quæ reperiuntur ſeminandi cauſa, recollecto ſemine aperiantur prò paſcuo ut ſupra.*

Furo ano promolgati decreti, e così banni ſopra li tratturi regali, per dove paſſa la Dogana,quali fù proviſto,ſiano di ſeſſanta trapaſſi larghi, ſi come lo ſòlito,li quali ſi laſciano liberi,e ſenza impedimento, nè in quelli ſi poſſa ſeminare.

Fù anco promulgato decreto ſopra l'immunità, quale devono godere gli huomini di detta Dogana,conceſſe per li Sereniſs.Rè di Caſa d'Aragona.

Di più in detta Dogana era introdotto abuſo, che nell'entrare ed uſcire del beſtiame di detta Dogana, oltre li ventiquattro Officiali di detta Dogana nominati Cavallari ordinarii, deputavano tanti altri huomini, per ſalario, delli quali la Corte ciaſcun'anno ſpendeva da doc.700. in circa, & *quod pejus* detta Dogana era aſſaſſinata da queſti,per cauſa, che all'entrare biſognava li pecorari fare la bona arrivata,e gionta, ed all'uſcire la bona andata, e conſiderati li paſſi ordinarii di dove entra,per li quali anco have da uſcire, li

qua-

quali ſono Civitate, Ponte Rutto, la Motta, Alberona, S.Iacomo, e Candela, nelli quali baſtano ſolo gl'ordinarii, con deputarſe, dove trè, due, ed uno, ſecondo l'importanza di detti paſſi, e ciaſcuno di detti Cavallari ſtà à Cavallo con famiglio, e gl'altri, li quali avanzano, aſſiſtono appreſſo al detto Doganiero, parte delli quali nè può deputare, per accompagnare detta Dogana, ſecondo l'inſtruzzioni, acciò per camino non riceva danno, del che fatto Verbo nel Collaterale Conſeglio in preſenza di S.E. Per la Camera fù proviſto in detta Dogana tantùm haverno da ſervire i Cavallari ordinarii, e che de cætero non ſi faceſſe tale ſpeſa.

Così anco ſi ordinò nel 1668. come dal. la Pramm. 79. c. 5. de Offic. Proc. Cæſ.

Fù anco levata, e tolta la guardia della Caſcia in Foggia, nella quale ſpendevano l'anno ducati 90. non ſolita per libri antichi.

Fù anco tolta la ſpeſa d'accompagnare la Caſcia in Napoli, dove ſpendevano ducati cento cinquanta, e fù proviſto, che detto Magnif. Doganiero ſcriveſſe à S.E. per quando ſtava in ordine per partirnoſi, che ſi li mandariano li Cavalli leggieri, seù baleſtrieri, ſi come hoggi ſi mandano.

Di più, ſi è tolta la numerazione, nella quale la Corte ſpendeva l'anno ducati ſettecento ſettanta, oltre più di docati quattromila, quali ſpendeva la Dogana in mangiare, e corteſie facevano alli Numeratori, la quale numerazione ſi è proviſta, quando Dio non voglia accadeſſe notabile mortalità, havendoſi da numerare li carnaggi, e pelle.

Di più conforme à detti ordini, furo dichiarati gli herbaggi, quali per eſſerno interlaſſati di pigliarnoſi, ſi nominano inſoliti, per la Camera F.V. nel Collateral Conſeglio avanti di S. E. fù dichiarato, la Dogana di quelli poſſerſi ſervire, con pagare il ſolito prezzo al tempo del Sereniſs. Rè Alfonſo Primo, e Rè Ferrante Primo, ſi come appareva per li libri, li prezzi delli quali herbaggi dichiarati ut ſupra, montano duc. 1945.2.6. per l'eſtimo, delli quali, ſi locano pecore 90000. per la fida delle quali la Corte n'eſigge doc. 8000. in circa, tal che dedutto il prezzo per detta dichiarazione, è il lucro di duc. 6000. in circa, quali herbaggi dichiarati, ut ſupra, hoggi una con gl'altri ſono nominati extraordinarii ſoliti.

Di più trà gl'altri herbaggi eſtraordinarii, ut ſupra, ſi poſſedevano gl'herbaggi del Demanio, e boſco di Ruvo nella conventione primo loco fatta, quando ſi pigliorno detti herbaggi per detto Sereniſs. Rè Ferrante Primo, fù riſervata la ghianda del detto boſco al padrone di quelli, talche ſecondo il ſolito la Dogana, non poſſeva entrare in d. boſco, fin tanto, che il padrone di quelli s'haveſſe ſervito intieramente di d. ghianda, e che tutta foſſe caſcata, e che li porci immeſſi alla fida di detta ghianda, ſe ne fuſſero uſciti, il che era ſolito farſi il dì di Natale, per lo che l'herba del detto boſco, per cauſa della fida di detti porci trovandoſi ſconmeſſa, non eſſendo coſa più dannoſa all'herba, che'l paſcere di detti porci, la Dogana non ne poſſeva far capitale di detti herbaggi, mà quelli ſi paſcevano doppo detto tempo per alcuni più potenti di detta Dogana, e per queſto la Reg. Corte venne in convenzioni con lo detto Conte del Ruvo, il quale li ceſe la detta ghianda con pagare gl'annoi duc. 1250. della qual convenzione, n'è cauſato grandiſſimo beneficio alla Reg. Corte, per cauſa, che quando in detto boſco ci è pochiſſima ghianda in detti herbaggi, e ghianda ci reſtavano trenta mila animali in circa, nõ eſſendo coſa, che più ingraſſa detta pecora, che detta ghianda per la fida delle quali 30.m. pecore la Corte hoggi n'eſigge la fida doc. 2640. delli quali dedutti, e per la ghianda, e per gli herbaggi duc. 1750. che tanto in tutto paga avanzano duc. 890. oltre li detti duc. 500. delli quali ſimilmente vi è evidente lucro, per cauſa, che primo lo pagava, e non ſe n'avvaleva per reſtoro per la cauſa predetta, e quando ci è ghianda, ci reſtaranno fino alla ſtima di 40000. mj. pecore, e tanto più utile ne retrhae la Reg. Corte.

E ſe la Dogana non è ſtata in quel numero di beſtiame, dal quale è cauſato più introito degli anni paſſati, come ſi raccoglie dalli conti di detta Dogana, li magiori numeri di beſtiame, ed introito à tempo delli ſottoſcritti Magnifici Doganieri ſono ſtati v3.

Dall'amminiſtrazione del Magnif. qu. Michel Geronimo Sanchez.

In anno 1536. furo locate à diverſi prezzi pecore 1048396. bacche 14400. delle quali monta la fida ——— 90827.1. 7.
In detto anno montano gli herbaggi ordinarii, & eſtraordinarii ſoliti ed inſoliti ——— 18223. 11.
Quali dedotti avanzano di utile per la Corte ——— 72604. 16.

Dall'amminiſtrazione dell'Eccellente Reg.Figueroa.

In anno 1541. furo locate, ut ſupra pecore 1066317. bacche 12458.delle quali monta la fida ——— 93264.3. 2.
In detto anno montano gli herbaggi ordinarii, & eſtraordinarii ſoliti, ed inſoliti ——— 20496.2.6.÷
Quali dedotti avanzano l'utile per la Corte ——— 72768. 15.÷

Dall'amminiſtrazione del Magnif. Ferrante de Sangro, e reintegrazione.

In anno 1549.furo locate, ut ſupra pecore 1137064. bacche 11610. delle quali monta la fida ——— 100415.1. 10.
In detto anno montano l'herbaggi ordinarii, ed eſtraordinarii ſoliti,ed inſoliti ——— 22472.2. 19.
Quali dedotti avanzano d'utile per la Corte ——— 77942.3. 11.
In anno 1553.furo locate, ut ſupra pecore 1450848. bacche 8732.delli quali monta la fida ——— 124506.3. 8 7/4
In detto anno montano gli herbaggi ordinarii, & eſtraordinarii ſoliti, ed inſoliti ——— 27901.3. 13.
Quali dedotti avanzano d'utile per la Corte ——— 96614.4. 15 7/4

Per li quali conti liquidati in Camera ſi vede il numero del beſtiame,ed introito maggiore delli ſopradetti anni paſſati:Ed in anno 1555.detta Dogana è ſtata di numero di pecore 1513156. ed è per aumentare per l'avvenire, dal quale aumento è cauſato,e ſi cauſa l'utile della Reg.Corte,e non da reſtrizione di Territorii; Atteſo quello numero ſi locava nell'ordinario, ed eſtraordinario ſolito,ed inſolito per il paſſato, conforme ſi loca hoggi, imo meno,mà è proceſſo,e procede dall'inſtruzzioni, banni, decreti,e proviſioni renovate,e di novo fatte con detta viſita, con li quali ſtà proviſto, che tutto il beſtiame, ſolito di Dogana,e nõ calando ſi debba inquirere,e numerare,e da eſſo eſigere dagl'altri, e queſto è conforme al capitolo delle iſtruzzioni antiche del Sereniſſimo Rè Ferrante Primo,e con uno,ò altro capitolo ſi provede,che detti locati non poſſano comprare herbaggi, mandare in nota al Magnif.Doganiero il loro beſtiame,da mano del quale debbiano ricevere gl'herbaggi,e che neſſuno padrone d'herbaggi poſſa vendere herbaggi à detti fidati, ſotto pena alli fidati di cinquanta onze,ed alli padroni degli herbaggi di perdere il prezzo di detti herbaggi venduti,ed altra ad arbitrio.

Avanti la renovatione delle quali inſtruzzioni,il beſtiame ſolito, non calava tutto in Dogana,mà ſi fidava ſotto la fida d'altri herbaggi,per lo che era introdotto un'altra Dogana in beneficio delli particolari padroni d'herbaggi,e come che hoggi rigoroſamẽte ſi procede per l'oſſervãza di dette proviſioni, tutto il beſtiame cala in Dogana, fidandoſi per lo Magnifico Doganiero, per lo che è maggior numero,che non è ſtato per lo paſſato, dal quale è proceſſo, e procede l'utile,ed introito maggiore del paſſato; Eſſendoſi ancora avanzato, come di ſopra è detto negl'eſiti, docati due mila in circa l'anno.

Talche per gl'herbaggi,e paſſi ordinarii hoggi la Dogana paga-- 13880.
Le locationi ordinarie ſon ſtimate, che tanto ſi poſſano locare da fertile, ad infertile pecore 900.m. Gli herbggi eſtraordinarii ſoliti ſono eſtimati per pecore 300.m.per li quali ſi pagano---- 9558.2.16.

E co-

E così in tutto d'ordinario ſi poſſann locare un milione, e due cento mila pecore con pagare ——————— 23488.2.16.

Qual ordinario, e ſtraordinario ſolito, quanto al prezzo, nèc plus, nèc minùs ſi può nè deve pagare.

Quanto all'eſtimo, quando è abundanza d'herba, facilmente, e si caramente ſi poſſono eſtimare all'eſtimo di un milione, e trecento mila pecore, e più, che meno, e quando la Dogana cala di numero maggiore, che avanza l'eſtimo predetto, in tali caſu ſi pigliano herbaggi eſtraordinarii inſoliti per li prezzi correnti, ſecondo hoggi è ſolito in lo reſtaurare, delli quali la Corte è in competente lucro per la fida che n'eſigge.

Nella quale locazione, per non far punto di differenza, conforme alla iſtruzione, il numero avanza l'eſtimo dell'ordinario tantum e pro rata ſi divide alle locazioni alle quali ſe gli aggiunge reſtoro, tanto delli ſoliti, quanto degl'inſoliti li più vicini, e commodi à dette locazioni.

Di più ſi eſige la fida del beſtiame ex locatione, del quale non ſi hà certezza per eſſer maggiore, e molto più uno anno, che un'altro.

Di più ſi eſigon per l'utilità del pane ——————— 4000.1.17.

Tabla de todo lo contenido en eſte Diſcurſo de la Aduana Real de las Pecoras de Pulla.

LAs locaçiones generales, quantas y quales ſon, num.1.
Quattro advertimientos açerca de las dichas locaçiones generales, dal n.2. al 5.
Las locaçiones particulares quales y quantas ſon, n.6.
Dos Advertimientos açerca de las dichas particulares, n.7.
Lo que Su Mageſtad paga por todas las dichas locaçiones generales y particulares, y el num. de las pecoras, que en todas ellas caben, n.8.
Como ſe reſtoran la locaçiones de Pulla, y como las dichas generales ſacan, y reçiben, d.n.8.
Advertimiento açerca del dicho ſacar, y recibir, n.9.
Las deheſas del Monte ſerico, quales, y quantas ſon, n.10.
Advertimiento açerca de las dichas deheſas, n.11.& 12.
Los Herbajes eſtr'ordinarios ſolitos quantos, y quales ſon, n.13.
Advertimiento açerca dellos, n.14.& 15.
Los Herbajes eſtr'ordinarios inſolitos quales ſon, n.16.
Advertimiento açerca dellos, n.17.& 18.
Los Herbajes inpoſſeibles, y en ayre, y las pecoras aereas quales ſon, n.19.
Diſcurſo ſobre la pretenſion de quitar, y no pagar nada por las dichas pecoras aereas con los advertimientos neceſſarios por el ſervicio de Su Mageſtad, n.20. ad 29.
Relaçiones de todo el provecho ſaca el Maſtredata de las dichas pecoras aereas en daño de los pobres locados, dal n.30. al n.32.
Advertimientos, y eſpedientes para remediar en ello, dal n.33. al 36.
Otro diſcurſo ſobre la pretenſion de Abaxar los derechos de las dichas pecoras aereas, con declaraçion del daño notable, que cauſaria a Su Mageſtad a mas de lo que ſe le ha cauſado en eſtos dos años, dal n.37. al 41.
Las Pecoras que ſe quedan el Invierno en las Provinçias de Apruço, Contado de Molis, y Tierra de Labor, n.42.
Advertimiento açerca dellas, n.43.
La Regia fida que ſe paga por el ganado grueſſo, n.44.
Advertimiento açerca della, n.45.
En eſte meſmo advertimiento en la fin, ſe haze mençion de las pecoras de entre Triño, y Fortor, que pagan a nuebe eſcudos el çiento, y de las de mas, que pagan a ſeys ducados, y a ducado y medio.
Las Pecoras molcias, y cabras, que pagan a doze ducados por millar, n.46.
Los arrendamientos de la nueba agricultura, n.47.
Advertimiento açerca dellos.
La Aduanela de Apruzo en que conſiſte, n.48.
Advertimiento açerca della, n.49.
Advertimiento açerca de las pecoras de fuera Reyno, n.50.
Los Miniſtros que ſe proveen por Su Mageſtad, por el Virrey del Reyno, y por el Aduanero, en dicha Aduana, n.51.
Advertimiento açerca de los dos Credenzeros, que provee Su Mageſtad tocante a Su Real ſervicio, y a la buena adminiſtraçion de la Iuſtiçia, n.52.
Advertimiento ſemejante açerca del Auditor que probee Su Excelencia, n.53.
Advertimiento açerca de los 24. Cabalaros que, tanbien los probee Su Excelencia, n.54.
Advertimiento açerca de un Credenzero, y un Caballaro de la Aduanela de Apruzo, n.55.
Advertimiento açerca del Lugarteniente de la dicha Aduanela, n.56.
Advertimiento importante açerca del carero de la dicha Aduana, n.57.
Advertimiento ſemejante açerca del Maſtredata, y de la Maſtredatia della, n.58.
Advertimiento açerca de los aguaziles, y carcelero, n.59.
Advertimianto açerca de los diez cabalaros eſtraordinarios, n.60.
Y las leyes ordenes, con que la dicha Aduana ſe rige, y govierna, n.61.

DI-

DISCURSO II.

DE TODO LO DE LA ADUANA REAL

De las Pecoras de Pulla, y Apruço

Con los Advertimientos, que açerca de qualquier coſa della ſe offreſçen por ſervicio de Su Mageſtad.

LAS locaçiones ordinarias de la dicha Aduana, ſon hoydia quarenta, y nuebe, es à ſaber, las veynte y quatro generales adonde ſe locan, y apaſçientan las pecoras de diverſas naçiones anſi del Reyno, como de fuera del que los mas ſon gente pobre, y las reſtantes veynte y çinco, ſe dizen locaçiones particulares, y apartadas por locarſe en ellas apartadamente las pecoras de algunos titulados, Barones y otros particulares los mas ricos, y
1 potentes de la Aduana: y ſon la dichas locaçiones generales v. 3.

La Prochina	*Pont' Albanito*	*San Iuliano*
Leſina	*Tres quartos de Orta*	*Salpi*
Arinnano	*Le Cave*	*Trinitad*
Sancto Andrea	*Ordona*	*Canoſa*
Caſal nuebo	*Feudo de Aſcoli*	*Andria*
Candelaro	*Cornito*	*Guardiola*
Caſtillon	*Valle Candella*	*Tierra de Otrento y*
Tres Sanctos	*Salſola*	*Barlecta*

Todas las dichas locaçiones generales, ſon feudos antiquiſſimos de Herbajes muy buenos, y de todas la pecoras, que ſe locan, y regiſtran en ellas cada año, ſe pagan à Su Mageſtad los derechos de la Regia fida à razon de doze eſcudos Veneçianos, que de moneda del Reyno ſon treze ducados, y un tarin por cada cien pecoras: ſi non ſon algunos particulares de Pedimonte locados en la Prochina, que pagan à diez ducados, y medio el çiento, los de fuera Reyno, que van unos en la locaçion de Canoſa, otros en la de tres Sanctos, y otros en la de Valle Candella, que pagan à nuebe eſcudos el çiento todos los locados de la Guardiola, que pagan à nuebe ducados, y los de Barlecta, que pagan no mas, que à tres ducados el çiento.

Acerca deſtas locaciones generales, por ſervicio de Su Mageſtad, y beneficio de los pobres ſubditos locados en ellas ſe advierte lo ſiguiente v. 3.

LO primero, que no ſe habria de permitir, ny por favor, ny por otro reſpecto, que los locados de una locacion ſe paſſaſen à otra contra la forma de
2 la inſtrucion Real num. xxj. que lo prohibe, y veda eſpreſſamente, porque anſi tendria cada uno ſu lugar, que de derecho le compete, ſin que los que mas pueden, y ſe prevalen ſueſen por via de favor, ò por otros medios aquitarſelo, y eſtornarſelo à los pobres, como lo han comencado à hazer algunos de dos, ò tres años à eſta parte à los quales pareſce convendria por exemplo de los otros mandarlos bolver à ſus locaciones ſolitas con ordenar, que la dicha inſtrucion Real num. xxj. ſe guardaſe inviolabilmente per lo venidero. *Advertimiento.*

3 Lo ſegundo que a los que realmente, y con effecto no han tenido, ny tienen de ninguna manera, pecoras en las dichas locaciones generales aunque las tengan en ſus locaciones particulares, y apartadas, no ſe les habria de permitir, que regiſtraſen pecoras ſin tenerlas en las dichas generales, pues conoſcida ya veriguadamente lo hazen por induſtria en perjuycio, y daño notable de los pobres, ſiendo que como no tienen realmente pecoras, los Herba- *Advertimiento.*

ba-

bajes que de parte de Sū Mageſtad ſe les dan à razon de à diez, ò doze eſcudos el carro en las dichas locaciones generales los revenden ellos deſpues à los meſmos locados dellas, en mas de treynta y aun de quarenta ducados el carro, y deſta manera ſe puede dezir, que los ricos que mas pueden, y ſe prevalen, van inpune haſta dentro de ſus caſas de los pobres aquitarles el pan de la boca, por manera de hablar, para deſpues, que los veen Ambrientos revenderſelo à peſo de ſangre, en quanto ellos quiſieren.

4 Lo tercero que algunos Reſtoros, y Herbajes de los eſtr'ordinarios ſolitos que eſtan muy propinquos ya confines con las dichas locaciones generales, no ſe habrian de quitar à ellas, y darſe por favor, ny por otro reſpeto à otros eſtraneos, que deſpues por via indirecta vienen à hazer induſtria dellos revendiendo los al redoble mas de lo que Su Mageſtad ſe los cuenta, por que con quitarſe eſte abuſo, que conoſcidamente es en gran perjuycio, y daño notable de los pobres locados de las dichas locaciones generales, pareſce ſe podrian con muy juſto titulo, los dichos reſtoros anſi Vezinos, comodos, y propinquos à ellas acreſcentar modaradamente de eſtima, al qual acreſcentamento ſin duda ninguna vendrian facilmente, y de muy buena gana los meſmos locados tratandoſe con la diligencia deſtreca, y por los terminos, que conviene, por ſolo eſtar ſiguros que ny por fabor, ny por otro reſpeto nunca nadie ſe los habria de quitar por revenderſelos como arriba. El acreſcentamiento de Renta, que con eſto ſe haria para Su Mageſtad, no ſeria de poco momento, ny podria haver en ello ningun inconveniente, ny eſcrupolo de conciencia, pues ya conoſcidamente valen mas de lo que ſe hallan eſtimados, y porque auna obra como eſta de tan conoſcido ſervicio de Su Mageſtad, y beneficio, y comodo de los pobres ſubditos podrian algunos quica oponer por reſpetos, que no conviene quitar eſtos dichos reſtoros del Albidrio del Aduanero, afinque con ellos haya de reſtorar la dichas locaciones conforme à las neceſſidades, y urgencias, que ſe pueden annuatim offreſcer mas à unas, que à otras: ſe advierte que aunque eſta conſideracion haya lugar en algunos reſtoros eſtr'ordinarios inſolitos, y pudieſſe tanbien haverlo en algunos deſtos dichos ſolitos, no lo ha, ny lo puede de ninguna manera haver en los dichos, que eſtan vezinos à confines, y quaſi encorporados, y anexos con las dichas locaciones, los quales, eſta claro que los eſtraneos, y de fuera dellas, que los codician los procuran por favor, ò por otros medios por ſolo hazer induſtria, y ganar con ellos revendiendolos como arriba.

Advertimiento.

5 Y lo quarto, y ultimo, es que por ſervicio de Su Mageſtad, y beneficio tanbien de los dichos locados, convendria ſe compaſſaſen, y titulaſen formiter de nuebo todas las dichas locaciones, pues como es notorio faltan los mas titulos dellas, que es cauſa de mucha confuſion, y deſorden, porque haziendoſe diligentemente, y por perſonas de autoritad, y rectitud el dicho compaſſo, y titulacion ſe hallarian cierto muchas deſordenes de ocupaciones de territorios hechas por diverſos Barones, y particulares, maſſaros de Campo, en perjuycio, y daño anſi del Fiſco de Su Mageſtad, como de los pobres locados yamas de la Reintegracion, que reſultaria, para lo venidero de todo lo ocupado, Su Mageſtad ganaria tanbien en ello las penas de las dichas deſordenes, que ſon à ſeys ducados al año por cada Verſura ocupada, y los dichos locados ganarian la enmienda de todo lo paſſado à razon de à dos ducados por verſura, que les ſaria de mucho probecho, y quedando anſi compaſſadas, y tituladas las dichas locaciones ceſſarian por lo venidero la mayor parte de las dichas deſordenes, porque cada uno eſtaria mas ſobre ſi, entendiendo, que qualquier deſorden, que deſpues ſe hizieſſe ſe hecharia muy facilmente luego de ver ſin que ſe pudieſſe encubrir, ny diſſimular como haſta aqui, por falta de los dichos titulos, y conſiguientemente ceſſarian muchiſſimos pleytos, y differencias entre los dichos locados, y los maſſaros de Campo, y juntamente ſe reconoſcerian tanbien con ello algunas locaciones, que han tenido, y tienen mas de lo que ſe les ha eſtimado, que no dexaria de ſer de ſervicio, y provecho de Su Mageſtad, aunque alguna ſe hallaſſe algo menos, que tambien ſeria juſto recompenſarſelo ÷ y eſto quanto à las dichas locaciones generales.

Advertimiento.

6 Les

6 Las XXV. locaçiones particulares, y apartadas ſon v3.

Santo Iacovo	*La Correa piccola*	*Quarto de San Iuan*
Lama Chiprana	*L'altro quarto d'Orta*	*Sipanto*
Sancto Chirico	*La Stornara*	*Canne*
Fontanelle	*Gaudiano*	*Sant'Agata*
Verſentino	*Paraſaco*	*Parite*
Farano	*Camarelle*	*Orto de lo Ruſſo, y*
Sancto Lorenco	*Camarda*	*los veynte carros*
La Fabrica	*Quarto de li Turri*	*de la Torre de los*
La Correa grande	*San Iuan Infronte*	*Alemanes*

Eſtas locaciones particulares, y apartadas, ſon tanbien feudos de Herbajes ordinarios de la Aduana, y muy antiquos, aunque la Camarda, Sant'Agata, Parite, e l'Orto de lo Ruſſo, y los veynte carros de la Torre de los Alemanes, ſan algo modernas, y todos los locados dellas pagan à Su Mageſtad la Regia ſida à la razon dicha de à doze eſcudos Venecianos, que ſon treze ducados, y un tarin de moneda del Reyno por cada cien pecoras, que regiſtran, ſi no es por los dichos veynte carros de la Torre de los Alemanes, que no ſe pagan mas que à diez eſcudos, y medio el ciento.

Dizenſe particulares, y apartadas eſtas locaciones, porque ſirven como eſta dicho, para las pecoras de los titulados Barones, y otros particulares los mas ricos, y potentes de la Aduana, y ſon las mejores de toda la Pulla, y las mas provechoſas, y codiciadas en tanto, que ſiempre que qualquier locado dellas ſe quiere deshazer de ſus pecoras con el jus de la locacion, las vende en mucho mas de lo que realmente valen las dichas pecoras allende, que ſigun entiendo los aſſenſos, que para effectuarſe las dichas ventas acoſtumbra de dar el Aduanero, no van tampoco de Valde.

7 Atento lo qual, ſe advierte, que pues las dichas locaciones ſon feudos de Su Mageſtad de la bondad, y perfecion, que ſe ſebe, convendria, y ſeria à my pareſcer juſto, que el derecho, y provecho de los dichos aſſenſos, para las dichas ventas, fueſen de Su Mageſtad verdadero, y legitimo dueño dellas, y no de otro ninguno, y para ello convendria ordenar dos coſas, la una, que los dichos aſſenſos, para las dichas ventas, no los haya de dar ſino la Regia Camera de la Sumaria, la qual, quando los dieſſe podria procurar de ſacar dellos el Beneficio, y provecho, que le pareſcieſſe convenir para Su Mageſtad, y la otra, que quando por delictos de contravenciones de Inſtruciones, y Bandos Reales, ò por otra legitima cauſa, algunos, como ſuele à conteſcer, pierden ſu parte de las dichas locaciones, lo que deſta manera ſe debuelve, y recaye à Su Mageſtad, no lo pueda, ny haya de conceder à otros ſino la meſma Regia Camera, la qual en ſemejantes caſos podria tambien facilmente ſacar algun beneficio, y provecho, para Su Mageſtad aquien, y no à otro, toca, y compete de derecho, y no ſeria mucho; que quando ſemejantes devoluciones ſuceden ſe hallaſen diverſos que de muy buena gana ſe contentarian, y olgarian de lo que eſta eſtimado à doze carros de territorios por cada millar de pecoras, tomarlo à razon de ocho, ò nuebe, y lo que eſta à onze, y à diez tomarlo tambien à ocho, ò à ſiete carros al millar, en que Su Mageſtad haria tambien buona ganancia. *Advertimiento.*

Tambien acerca dechas locaciones particulares, ſe advierte lo meſmo, que eſta dicho atras en el quarto, y ultimo advertimento de las locaciones generales acerca de compaſſo, y nueba titulacion dellas, porque en eſta materia lo meſmo, que hayen las unas, hayen las otras. *Advertimiento.*

8 Por todas eſtas locaciones ordinarias de Pulla, anſi generales, como particulares, quitado la de Tierra de Otrento, que ſe paga con los eſtr'ordinarios ſolitos, paga Su Mageſtad ordinariamenre cada año a diverſos Barones, y particulares trezemil, ochocientos, y noventa, y nuebe ducados, y quatorze granos, y en ellas caben ocho cientas mil pecoras poco mas, ò menos quitado lo ocupado con el arrendamento de la nueba agricultura, y cada año quando ſe haze locacion por el mes de Noviembre ſe reſtoran todas por ygual con las dehesas del Monte ſerico, y con los herbajes eſtraordinarios ſolitos, inſoli-

ſolitos, que los unos, y los otros ſe dizen Reſtoros, però Barleta Sant'Agata, Parite, y los veynte çarros de la Torre de los Alemanes, y la Camarda no entran en reſtoro de ninguna manera, por cauſa que en ellas no ſe regiſtran mas pecoras de las que caben, y aunque en la Camarda ordinariamente ſe regiſtran, y dan en liſta mas de lo que eſta eſtimada, todas las demas de la dicha eſtima, ſe ſacan en una de las locaciones generales, que reciben y en ſus reſtoros, porque en las dichas locaciones generales hay unas que ordinariamente reciben, y otras que ordinariamente ſacan, y es deſta manera, que las que regiſtran, y dan en liſta mas numero de pecoras de las que caben en ellas, y en ſus reſtoros, que le competen todas aquellas de mas ſe ſacan dellas, y ſe ponen en las otras locaciones, que reciben, que ſon las, que regiſtran, y dan en liſta menor numero de pecoras de las, que en ellas, y en ſus reſtoros caben, y en eſto de ſacar, y recibir no entran de ninguna manera la locaciones particulares, y apartadas ſi no es la Camarda en la forma ſuſo dicha &c.

9 Acerca dello de ſacar, y recibir de las dichas locaciones generales por el buon govierno, beneficio, y comodo de los pobres ſubditos convendria à my paresſcer mandar eſpreſſamente, que las pecoras, que ſaca una locacion las haya de recibir la mas cercana, y propinqua à ella, que ſuele recibir, y que en ello haya de haver la retitud, que ſe requiere, ſin que ny por favor, ny por otro reſpeto, el que eſtubiere lexos haya de ſer preferido al mas cercano aquien compete,

10 Las veyntedos Deheſas del Monte ſerico, que ſirven agora de riſtoros, ſon v3.

Caſtello de Capo
Caſtello de Pede
Lo Parayno
Lo Percoyo
L'Andrijana
La Coperchia
Piana Cordona grande
Piana Cordonella
Sierra Chimino
La Minerva
La Gombarda
Santo Pedro en Ulmo
Monte de Potu
Monte Cuculo
Lo Cunno
Peſco Lombardo
Boſco de Sancto Lorenco
Li Selagni
Capradoſſo
Ceraſola grande
Ceraſola piccola, y la Petrangioſa.

Eſtas deheſas ſon todas de Su Mageſtad, ſin pagar coſa ninguna por ellas, y aunque por lo paſſado ſe ſolian arrendar cada año, al encanto, y eſtinto de candela de quatro años à eſta parte por orden de la Regia Camera de la Sumaria ſe eſtimaron, y ſigun la eſtima, que della ſe hizo ſe han deſpues aca deſpenſado, y ſe deſpenſan à los dichos locados por reſtoro de las dichas locaciones. De manera, que hoy dia ſon las primeras, con que las dichas locaciones ſe reſtoran por el mes de Noviembre, quando ſe haze la locacion à albidrio del Aduanero, y todas ellas quitadas las Ceraſolas grande, y picola, y la Petrangioſa, que eſtan arrendadas à uſu de Agricultura, caben ſigun la dicha eſtima 116 V 957. pecoras, que rentan à Su Mageſtad 15 V 438. ducados un tarin, y doze granos al año francos y libres, por ſolo el Invierno, porque deverano dende el mes de Mayo haſta Sant'Angel de Setiembre ſe arrienda la fida eſtatonica dellas, que ſuele valer mas de otros mil ducados al año.

11 Lo que por ſervicio de Su Mageſtad ſeme ofreſce acerca de las dichas deheſas del Monte ſerico, que como tengo dicho ſe ſolian cada año arrendar al encanto, y eſtinto de candela, y de quatro, ò cinco años à eſta parte ſe han deſpenſado, y deſpenſan à los locados, por lo que fueron eſtimadas por orden de la Regia Camera, es, que à my paresſcer anſi como fue en aquel tiempo bien, y prudentemente acordado mandar, que las dichas deheſas no ſe arrendaſſen mas al encanto, como arriba, y que ſe deſpenſaſen conforme à la dicha eſtima, lo ſera tambien agora mandar, que por mas ſervicio, y provecho de Su Mageſtad ſe buelvan à arrendar como de antes, pues dello, por lo que el tiempo, y el acreſcentamento de la Aduana han deſcumbierto, reſultara cierto notable probecho, y acreſcentamento de Renta, para Su Mageſtad ſin eſcrupulo, ny inconveniente ninguno por las razones ſiguientes. *Advertimiento.*

12 El quitar, que las dichas deheſas ſe arrendaſſen al encanto, y mandar, que

ſe

ſe deſpenſaſen por reſtoro ſigun la dicha eſtima, conſiderado, que como no eſtava tan conoſcido como agora la bondad, y perſiçion dellas, ny ſe ſabia tan por entero quan provechoſas, y cobdiçiadas fueſen de todos los locados de la Aduana pareſçe ſe podia en çierta manera temer, que algun año ſe hubieſe de diſminuyr el Arrendamento dellas, y que de tener Su Mageſtad con arrendarlas, una Renta como incierta, y variable, que anſi con efecto lo era de un año mas, y otro menos, con eſtimarlas, y deſpenſarlas como arriba, ſe hazia la dicha renta mas fixa, y firma, y auçierta, y ſigura para ſiempre, fue como tengo dicho beniſſimo, y muy prudentemente acordado, pero y à que el tiempo ha hecho ſu dever con el acreſcentamento dicho de la Aduana, en ſacar à luz con los exemplos, que ſe ſaben, todo lo que hay en las dichas deheſas, haziendoſe nueba conſideraçion de que, como es muy notorio muchos herbajes eſtraordinarios inſolitos en particulares, connoſer con mucho tan buenos, como las dichas deheſas los ha pagado, y paga ordinariamente cada año Su Mageſtad à ſus duenos reſpective al doble mas de lo que hoydia ſe hallan eſtimadas, no pareſçe conviene, ny es juſto ſufra Su Mageſtad tan conoſcida liſion, que el tiempo con tan claros exemplos ha deſcumbierto en la dicha eſtima, que dellas ſe hizo, de manera, que bien ſe pueden à my poco juyçio dezir, y aun con baſtantes razones ſuſtentar, que ſi entonçes por lo arriba dicho fue bien, y prudentemente acordado con intento del ſervitio de Su Mageſtad de quitar el Arrendamento dellas al encanto, y entreducir, que ſe deſpenſaſen ſigun la dicha eſtima, lo ſera çierto mucho mas agora mandar, que ſe buelvan à arrendar como de antes al encanto, y eſtinto de candela, pues tan clara, y conoſçidamente reſultara dello notable ſervitio, y provecho à Su Mageſtad, y aun quiça no menos beneficio, y ſatisfacion à los meſmos locados, y ſubditos en general, y en dos, o tres años por lo mas, que el Arrendamento de las dichas deheſas ſe haga con la libertad rictitud, y deligencia, que conviene, que daran todas ſin duda ninguna arrendadas por ſus cabales quica en la mitad mas de lo que agora rentan, y de que hayan llegado à eſto, entonces no ſeria à mi pareſcer malo, ny de inconvemiente alguno, que por el tanto ſe repartieſſen por rata, y aſignaſſen para ſiempre à las dichas locaciones ordinarias anſi generales, como particulares, porque dello reſultarian dos coſas buenas, la que Su Mageſtad vendria à tener en ellas ſu Renta anſi acreſcentada ſegun lo juſto, y cabal, que valen fixa firme, y para ſiempre de veras cierta, y ſigura, y la otra que à los dichos locados en general ſaria tambien de mucha ſatisfacion, comodo, y beneficio, porque anſi cada locacion, que daria cierta, y ſigura para ſiempre de haver cada año ſu parte en las dichas deheſas para ſus carneros sin haver de procurar deſpenſacion, ny hazer para ello diligencias de fabor, ny de otros medios co Nadie.

13 Los Herbajes eſtr'ordinarios ſolitos, que deſpues de las dichas deheſas del Monte ſerico ſon los mejores, y mas provechoſos reſtoros, que tiene la Aduana, ſon 23.

Sancto Leuchi
Mocta de la Reyna
Ievara
Tertivari
La Schifara
Peca di Santo Nicola
Lamapuotulo
Alvano
La Barca
Iardin de la Trinitad
Scaravotulo
Deheſa de tres Sanctos
Spinaçola
Lampijano
Demanio, y Deheſa de S. Lucia
Sant'Agata
Oliveto di San Iuan
Pantanela grande
Parco di Minervino
Camarda
Lo Luchito
Floreſta di Caſtel Pagano
Serron de Acqua viva
Demanios di Sancto Licandro
Demanio de Cannano
Deheſa de Cauzano
Deheſa de Caprino
Montaña de Arignano
Machinato de Monte Melon
Amendola de Monte Milon

Mita di meza Meſa
Valle Caſtagna
Valle Cornuta
Li Caſalini
La Riacha
Lo Perillo
Sancta Maria de Monte Milon
Lo Sterparo
Spin Amaro
Miſa de le Stinchete
Terliſcho
Turicto
Grumo
Boſco de Rubo
Caſtellanera
Monte Scagiuſo
Torre de Mare
Palijano , y
Arbor Enpiano

Que ſon en todo quarenta, y nuebe, porque aunque eran cinquenta, el uno dellos dicho Montellare del Duque de Bovino ha ſido declarado exento de la Aduana por la Regia Camera della Summaria de quatro años á eſta parte.

14 *Advertimiento.* Eſtos Herbajes, y reſtoros que ſe diezen eſtr'ordinarios ſolitos eſtan eſtimados en 281 V 380. pecoras pero quitado lo que dellos ſe halla ocupado con el Arrendamiento de la nueba agricultura ſigua la deduçion deſte año caben 257 V 687. pecoras, y ſe deſpenſan eſtos dichos reſtoros ordenariamente cada año á los dichos locados á albidrio del Aduanero, y Su Mageſtad los paga tambien cada año ordinariamente á diverſos Barones, y particulares en 9 V 609. ducados dos tarines, y dezi ſeys granos al año, y deſtos ſon los que atras tiengo dicho, que por ſer muy buenos, y eſtar muy çerca, y á confines de las locaçiones ordinarias, ſe podrian aſſignar para ſiempre á las dichas locaçiones con ſubirlos primero moderadamente de eſtima, y ſon ello v3.

15 *Mocta de la Reyna*
Pieca di Sancto Nicola
Sancto Leuchi
La Schifara
Iardin de la Trinitad
Ievara
El Alvano
Tertivari
Parco di Minervino
La Barca
Lamapuotulo
Pantanela grande
Lampijano
Arbor Enpiano
Debeſa di tres Sanctos
Scaravottulo
Mita de le Stingete
Floreſta di Caſtel Pagano
Oliveto di San Iuan
Demanio, y Debeſa de S. Lucia

Y todos los de mas haſta el numero de los 49. que ſon los dichos Herbajes eſtraordinarios ſolitos, podrian quedar para los deſpenſar el Aduanero á ſu albidrio aunque á my pareſçer aun todos ſeria mejor, y mas á çertado repartirlos por ygual, y aſſignarlos para ſiempre á las dichas locaçiones con alguna moderada granançia pues ya, que Su Mageſtad los paga ordinariamente como arriba no embargante, que tienen apelido de eſtra ordinarios ſolitos ſe pueden dezir ordinarios, como realmente, y con effecto lo ſon dende que Su Mageſtad los tomo por el dicho preçio para ſi por ſiempre, y quando eſto ſe hizieſſe reſultaria tambien dello lo meſmo, que ſe ha dicho atras de las debeſas del monte ſerico, y baſtaria, que los eſtraordinarios inſolitos quedaſſen á albidrio del Aduanero.

16 Los Herbajes, y Reſtoros eſtraordinarios inſolitos, que ſiguen á los dichos ſolitos ſon todos ellos de diverſos Barones, y particulares; Pero Su Mageſtad tiene en ellos ſu derecho, y Ius antiquiſſimo, de ſiẽpre, que los habiere meneſter para la Aduana como no hayan de ſervir para agricultura, ny para ganado proprio de ſus dueños, que non ſeá de Aduana, tomarlos, y deſpenſarlos á la dicha Aduana, pagandolos en lo que fuere juſto con haverſe conſideraçion, y reſpeto á lo que ſolian valer por lo paſſado, y otros ſon los que ſe intiman cada año en Nombre de Su Mageſtad, y deſpues el Aduanero, quando haze la locaçion por el mes de Noviembre ſigua la neceſſidad, que dellos hay los toma, y deſpenſa á los dichos locados, y por el tanto no tienen, ny pueden tener çierto numero, ny çierto preçio tampoco, porque ſon quando mas, y quando menos, peró ſe nota, que en el año paſſado de 1580 y 1581. Su Mageſtad pago por los dichos inſolitos en 302 U 208. ducados dos tarinos, y dos granos, y medio, y en eſte año de 1581. y 1582. los paga en mas de 324 U 500. ducados de manera que haziendoſe buena cuenta eſtos eſtraordinarios inſolitos, que nó llegan con mucho alla bondad, y porſeçion de los dichos ſolitos Su Mageſtad los viene á pagar hoy dia á ſus dueños á tres dobles mas de

lo

lo que deſpenſa,y da las dichas locaçiones ordinarias, las deheſas dichas del monte ſerico, y à un los dichos eſtraordinarios ſolitos, que ſon de ſu patrimonio Real, y como es muy notorio los mejores, y mas perfectos, y provechoſos herbajes de todo el Reyno.

17 Conſiderado lo ſuſo dicho, pareſçe,que à çerca deſtos eſtraordinarios inſolitos conviene,y importa mucho,que el Aduanero,y los Credençieros adviertan muy bien en hazer los preçios dellos pues todo lo que ſuben mas del ſolito de preçio los dichos Herbajes, ſe mengua, y deſminuye la Renta de Su Mageſtad,y de dos años à eſta parte han dado una ſubida tan notable, que requiere muy deveras remedio,y moderaçion,que de otra manera ſubiran en infinito, con daño, y perjuycio notable anſi de Su Mageſtad como de los probres locados, y ha llegado tan adelante eſte negoçio, que convendria à mi pareçer,que el año quiene los dichos preçios ſe hizieſen con intervento de uno de los Señores Preſidentes de la Regia Camera el mas eſperto, y platico de coſas de Aduana, à fin que con ſu autoridad, antes que el daño paſſe mas adelante los dichos preçios ſe reduçieſſen al ſolito juſto, y honeſto ſin exçepçion de perſonas, y ſe dieſſe en ello para lo venidero la orden, que mas conviene. *Advertimiento.*

18 Reduçidos, que fueſſen los dicos preçios deſtos herbajes eſtraordinarios inſolitos al juſto,y honeſto ſigun ſoliañ pagarſe por lo paſſado conforme al decreto,que ſobrellos ſe hijo por el Collateral, y por la Regia Camera en el año de 1551. confirmado deſpues por el Cardenal de Granuela en el de 1574.ſe podria à my pareſçer procurar con poca maña, y con mucha facilidad otro ſerviçio de mucha calidad para Su Mageſtad en ellos,y es que conſiderado bien dos coſas, la una de parte de los dueños de los dichos herbajes,y es que,como es notorio ſienten ellos mucho, que los dichos precios no los paguen en Fogia coſorme ſe les promete cada año por las letras de deſpenſaciones,que ſe les dan en nombre de Su Mageſtad,porque de no los cobrar al tiempo,que ſe les promete, que eſpor el mes de Mayo en Fogia adonde en el meſmo tiempo todos concurren, y tienen ordinariamente ſus Procuradores, y hazedores, à venir, o enbiar deſpues por ellos haſta en Napoles por el mes de Iulio, à mas de la dilacion del tiempo, les viene de grande incomodo, y trabajo,y de exceſſivos gaſtos el yr,eſtar,y bolver,o embiar Correos, y Procuradores por tale efeto;y la otra de parte de Su Mageſtad, que es, que por mucho,que por lo arriba advertido ſe reducieſſen los dichos precios à dicho ſolito,ſiempre los vendra Su Mageſtad à pagar al doble mas de lo que valen à reſpeto de como ſe deſpenſan las dichas locaciones, y los dichos herbajes ſolitos,que como eſta dicho ſon muy mejores dello,pareſce ſe podria tractar, y à un con mucha facilidad effectuar,y concluyr,que haziedoſe primero una honeſta, y decente moderacion de los dichos precios conforme à las rajones, y convenencias hay para ello, que como entiendo ſon muy notorias las dexo por brevidad,Su Mageſtad ſe los mandaſſe pagar ordinariamente en Fogia cada año por el mes de Mayo conforme lo deſſean, porque deſto ſin duda reſultaria para Su Mageſtad notable ſervicio,y acreſcentamento de Renta franca,y libre,y à los dichos dueños de herbajes,mucha comodidad,y agorramento de grandes gaſtos, y trabajos,con que muy baſtantemente, y à ſu contento ſe les recompenſaria qualquier moderacion,que ſe hizieſſen en mandar pagar los dichos precios en Fogia como arriba no hay, ny puede haver ningun inconveniente, pues aunque el Aduanero, o ſea ſu Caxero trayga à coſtas de Su Mageſtad el dinero dellos en Napoles, no entra de ninguna manera en la Teſoreria,ſi no que lo tiene el dicho Caxero de ſuerte, que allen de delo arriba dicho Su Mageſtad agorraria tambien en ello los gaſtos de los Carroajos,que traen el dicho dinero donde Fogia à Napoles. *Advertimiento.*

19 Entre eſtos Herbajos eſtraordinarios inſolitos,que como eſta dicho ſon los poſtreros,con que ſe reſtoran las dichas locaciones ordinarias ſigun la neceſſidad,que dellos hay, aunque ordinariamente ha havido ſiempre algunos agora con el acreſcentamento de la Aduana hay muchos,que aunque ſe han deſpenſado,y deſpenſan han ſido,y ſon in poſſeybles,y ſe deſpenſan tan ſolamente por inchir el numero del reſtoro, que viene forcoſa, y neceſſariamente acaber à las dichas locaciones sigun la ſumma, y cantidad de las pecoras,

que ſe regiſtrán en ellas, y eſtos poſſeybles ſon los que de quatro, o cinco años à eſta parte los llaman herbajes en ayre, y conſiguientemente las pecoras, que en ellos ſe notan las dizen pecoras aereas aunque de antes, que no eran en tanto numero como agora ſe dezian pecoras, por haver mas yerba en la Pulla.

Acerca deſtos Herbajes en ayre, y de las dichas pecoras aereas, los dias paſſados haviendoſe tentado dos pretenſiones, que la primera fue de no deverſe pagar nada à Su Mageſtad por ellas, y la otra fue deſpues de abaxar, y diſminuyr ſi quiera los derechos dellos, con el zelo devido del ſervicio devido de Su Mageſtad eſcribi, y puſe en conſideracion lo ſiguiente.

Diſcurſo ſobre la pretenſion, de quitar las pecoras Aereas, y de no pagar nada à Su Mageſtad por ellas.

20 SIendo el particular de las pecoras aereas, de que agora entiendo ſe habra entre otras coſas, de tratar en la viſita de la Aduana dellas. Uno de los mas importantes, que pueda haver en ella, y tal, que por ſervicio de Su Mageſtad conviene, ſe entienda muy bien, y minudamente con todas las razones, y circoſtancias, que en el concurren, aſi de parte de los locados de la dicha Aduana, que pretenden quitarlas con no pagar nada por ellas, como tambien de la de Su Mageſtad, cuyo intereſe, y porjuycio ſe trata en eſto con el devido zelo, y deſſeo de con mi baxo entendiméto, y poco talento, que Noſtro Señor ha ſido ſervido darme cumplir ſi quiera algo de lo infinito, que devo à ſu Real ſervicio, me atrebo notar à cerca dello lo ſiguiente.

21 Lo primero, y principal, que en eſte negocio me pareſce conviene, y requiere, es, que eſte vocablo de pecoras aereas, que pareſce muy nuebo, y eſtraño ſe entienda bien, y diſtintamente por entero, en que conſiſte en ſuſtancia, y realidad de verdad, y para ello es neceſſario ſaber, que todas las quarenta, y quatro locaciones antiguas, y ordinarias de Pulla ſubjetas, y obligadas al reſtoro eſtan eſtimadas, y taſſadas antiquo Unas à razon de adiez, otras à onze, otras adoze, y otras à treze carros de territorio de Herbajes por cada millar de pecoras, y ſigua la dicha eſtima quitando lo ocupado en ellas con el Arrendamento de la nueba agricultura caben hoy dia el infraſcripto numero de pecoras v3.

La Prochina	*a* 13 *carros al millar cabe* ——	18 U 845.
Leſina	*a* 13 *carros al millar cabe* ——	13 U 294.
Arignano	*a* 11 *carros al millar* ——	40 U 469.
Sant' Andrea	*a* 10 *carros al millar* ——	9 U 880.
Caſal nuebo	*a* 10 *carros al millar* ——	43 U 285.
Sancto Iacovo	*a* 11 *carros al millar* ——	4 U 854.
Lama Chiprana	*a* 11 *carros al millar cabe* ——	4 U 658.
Sancto Chirico	*a* 11 *carros al millar* ——	6 U 382.
Fontanelle	*a* 10 *carros al millar* ——	2 U 842.
Verſentino	*a* 10 *carros al millar* ——	4 U 503.
Farano	*a* 10 *carros al millar* ——	13 U 150.
Candelaro	*a* 10 *carros al millar* ——	64 U 642.
Orto de lo Ruſſo	*a* 10 *carros al millar* ——	4 U 175.
Pont' Albanito	*a* 11 *carros al millar* ——	25 U 508.
Caſtillon	*a* 10 *carros al millar* ——	53 U 850.
Sancto Lorenzo.	*a* 11 *carros al millar* ——	5 U 636.
La Fabrica	*a* 10 *carros al millar* ——	5 U 620.
Correa grande	*a* 10 *carros al millar* ——	11 U 977.
Correa picola	*a* 10 *carros al millar* ——	4 U 037.
Tre Sancti	*a* 10 *carros al millar* ——	21 U 651.
Le Cave	*a* 13 *carros al millar* ——	21 U 639.
Sipanto	*a* 13 *carros al millar* ——	3 U 693.
Tre quarti d'Orta	*a* 10 *carros al millar* ——	18 U 335.
L' altro quarto d'Orta	*a* 10 *carros al millar* ——	4 U 500.
Ordona	*a* 10 *carros al milla* ——	19 U 436.

Ster-

Stornara	*a* 11 *carros al millar*	16 U 550.
Feudo d'Aſcoli	*a* 12 *carros al millar*	17 U 229.
Cornito	*a* 11 *carros al millar*	21 U 562.
Valle Candela	*a* 10 *carros al millar*	25 U 558.
Salſola	*a* 10 *carros al millar*	10 U 824.
Camarele	*a* 10 *carros al millar*	3 U 098.
San Iuliano	*a* 11 *carros al millar*	6 U 937.
Quarto de le Turri	*a* 10 *carros al millar*	14 U 573.
San Iuan in Fuonte	*a* 11 *carros al millar*	4 U 338.
Quarto di San Iuvan	*a* 10 *carros al millar*	12 U 317.
Salpi	*a* 10 *carros al millar*	51 U 656.
Trinita	*a* 10 *carros al millar*	33 U 430.
Canne	*a* 10 *carros al millar*	10 U 960.
Canoſa	*a* 10 *carros al millar*	49 U 167.
Gaudiano	*a* 11 *carros al millar*	7 U 458.
Paraſaco	*a* 11 *carros al millar*	4 U 188.
Camarda	*a* 11 *carros al millar*	3 U 770.
Andria	*a* 11 *carros al millar*	34 U 720.
Guardiola	*a* 13 *carros al millar*	48 U 000.

De manera, que todas las dichas locaciones, ſigun la dicha eſtima, y la deducion, que dellas ſe ha hecho en eſte año de lo arrendado para la nueba agricoltura caben en todo el dicho numero de pecoras, que ſon ——— 802 U *996.*

22 Y como todas eſtan dentro de la Pulla, y ſon las mejores, mas perfectas, y mas apropriadas para apaſcentar pecoras de invierno de todos los demas herbajes de la Aduana, y à un de Reyno, ha ſido coſtumbre antiquiſſima, y ſe ha ſiempre inviolabilmente guardado como hoy dia ſe guarda, que cada locado ha participado, y participa en ellas ſu rata, que juſtamente le compete, y viene à tocar, ſigua el numero de las pecoras, que regiſtra, y da en liſta cada año, de ſuerte, que el que mas pecoras regiſtra, y da en liſta, participa mas de la Pulla, y el que menos regiſtra menos le cabe della.

23 Y como lo bueno, y provechoſo ha ſido, como es ſiempre condiciado de todos, quando por el mes de Noviembre ſe cierra la locacion cada uno procura, y ſe es fuerſa de regiſtrar, y dar en liſta todo el mayor numero de pecoras, que mas guſto, y comodo le viene, aunque realmente, y con effecto no las tenga por ſolo participar todo lo que ha meneſter en la dicha Pulla, de manera, que pueſto caſo, que las pecoras profeſſadas, y regiſtradas en todas las dichas locaciones, lleguen como en eſte año ha llegado al numero de 3995 U *656.* pecoras ſin las de tierra de Otranto, y de extra locacion, deſpues de deſpenſado en ellas las dichas 802 U *996.* pecoras, que caben ſe deſpenſan otras 116 U *957.* en las dichas deheſas del monte Serico, otras 257 U *687.* ſe deſpenſan, y ponen en los dichos quarenta, y nuebe herbajes, y reſtoros eſtraordinarios ſolitos, y las reſtantes 2818 U 0*16.* pecoras, que vienen à quedar fuera de todos los dichos herbajes de Su Mageſtad ſe deſpenſan, y ponen en los herbajes, y reſtoros eſtraordinarios inſolitos, que ſon de diverſos Barones, y particulares, y Su Mageſtad ſe los paga al doble mas de lo que valen, que vienen à razon de acinco, y aute de quatro carros por millar de pecoras los mas dellos no enbargante, que no ſon con mucho tan buenos como la Pulla, ny como los dichos eſtraordinarios ſolitos, y al cabo, la que del dicho numero poſtero de 2818 U 0*16.* vienen à quedar ſin herbajes, que realmente ſon pecora, ſino que cada uno por ſu parte las ha regiſtrado, y dado voluntariamente en liſta por ſu provecho, y deſigno de venir por eſte camino à participar todo lo que deſſea, y ha meneſter en la Pulla, la qual muy conoſcidamente vale al doble mas de lo que eſta ab antiquo eſtimada, para que ſe pueda cerrar la locacion, de neceſſidad conviene, y es fuerca à fin, que los dichos locados no vengan à pagar la entera fida dellas, que feria à razon de ciento, y treynta, y dos ducados por cada millar, à ſu requirimento dellos meſmos ſe van deſpenſando, y notando en otros Herbajes, que aunque realmente ſe hallan no ſon poſſeibles ny ſon para pecoras, ny los dueños los pueden

den conſignar, y anſi eſtas vienen à ſer la que dizen agora pecoras aereas, con las quales es à ſaber con las mas dellas ha ſido coſtumbre ganar por lo menos Su Mageſtad treynta, y dos ducados por cada millar, porque con las de fuera Reyno de la Guardiola, y de Pedimonte viene à mucho menos, y todo lo de mas haſta los dichos 132, ducados, que importa la ſida de cada millar de las dichas pecoras ſe paga, y haze bueno à los meſmos locados por cauſa de los dichos herbajes impoſſeybles, que los dijen en ayre.

24 Y aunque eſte nombre de pecoras aereas parezca nuebo, y de pocos años à cauſado, la ſuſtançia, y effecto dellas, ſiempre ha ſido ordinariamente en la dicha Aduana, pero no en tanta como agora, y de baxo de otro apellido ſiendo, que como agora dijen pecoras aereas, por lo paſſado ſe diezian pecoras por haver mas yerba como ſe puede ver por los eſcarchafolles antiquos, y modernos de la dicha Aduana, y aun en los Libros, y Regiſtros de la Regia Camera ſe hallaran ordenariamẽte algunas partidas pagadas, y hechas buenas. y los meſmos locados por cauſa de algunos herbajes, que no han poſſeydo, no les han ſido conſignados de los dichos eſtraordinarios inſolitos, que es lo meſmo, que agora como arriba ſe haze, y que al preſente con el buon govierno, que ha tenido la dicha Aduana ſe halle tau creſcido, como ſe ſabe en numero de las pecoras Reales, y conſiguientemente el de las aereas, que de antes ſe dezian por haver mas yerba, porque ſiempre las unas han ydo como hoy dia van anexas con los otros, no por eſſo ſe puede pretender en ello ningun agravio para los dichos locados pues amas, que como es notorio, y ha ſido recocoſcido ſobre el hecho por los Miniſtros de la Regia Camera ellos meſmos voluntariamente por ſu probecho, y deſigno ſuſo dicho los han regiſtrado, y regiſtran, es de mucha conſideracion el haverſeles acreſcentado los precios de las lanas, que ſos carneros, y corderos, al doble mas de lo que veynte, y aun quienze años atras los ſolian vender, y no obſtante, que los dueños de los dichos herbajes eſtraordinarios inſolitos han ſubido el precio dellos en tanto, que Su Mageſtad ſe los paga al doble mas de lo que por lo paſſado ſe pagavan, que vienen reſpectivamente en los dos tercios mas caros de lo mejor de la Pulla à los dichos locados no les ha Su Mageſtad alterado la eſtima de las dichas locaciones, y quan buenas perfectas, y provechoſas ſean las dichas locaciones de Pulla para los dichos locados à mas de lo que muy notoriamente ſe ſabe, lo puedo yo muy bien teſtificar, pues por unos dias, que por orden del Señor Aduanero he ydo en buelta por ſervicio del Fiſco, he hallado, y deſcubierto, que Iu. Vincencio Santo Mango locado en la locacion de cañe, ha en eſte año vendido dezíſiete carros de herbajes en la dicha locacion, de los que Su Mageſtad le cuenta à treze ducados el Carro, los quatro dellos à quarenta ducados el carro, y los treze à treynta, y quatro ducados el carro; Iuan Battiſta Manſo en la locacion del quarto de San Iuan ha vendido otros nuebe carros en treynta ducados, y medio el carro, y en la locacion del quarto de le Turri han ſido tambien vendidos otros quatro carros en treynta, y quatro ducados el carro, no ſe los contando à ellos Su Mageſtad ſino à la dicha razon de treze ducados, y un tarin el carro, de todo lo qual, y de otros diverſos herbajes, que he hallado revendidos por unos locados à otros de los deſpenſados fuera de la Pulla en 25. veynte, y ſiete, y haſta viente, y ocho ducados el carro, he hecho tomar baſtantes informaciones, las quales ſe han entregado el dicho Señor Aduanero juntamẽte con una memoria de algunas otras contravenciones ſemejantes, que me fue denunciado havia en la meſma locacion del quarto de le Turri, y en otras partes de Pulla, donde no tube lugar de me llegar por cauſa, que ſe me mando bolver à Barleta, y deſpues venirme à Fogia como hizi, que de otra manera entiendo hubiera deſcubierto mucho mas acerca deſta materia.

25 De manera, que bien conſiderado todo lo que haye en eſte negocio, ſe vee claro, que las dichas pecoras aereas ſon muy voluntarias, y proceden de los meſmos locados por reſpecto de la bondad, perfecion, y baxa eſtima de las dichas locaciones de Pulla, que conoſcidamente valen hoy dia mucho mas de lo que ſe hallan eſtimadas, de ſuerte, que los dichos locados no tienen ninguna razon de ſe quexar de lo que ellos meſmos hazen, y procuran por ſu provecho guſto, y deſigno, como arriba, y tanto mas, que queriẽdo pretender ellos de no

pa-

pagar nada por las dichas pecoras aereas, neceſſariamente Su Mageſtad les habria de mandar eſtimar de nuebo las dichas locaciones por ſus cabales juſtamente hay dia valen, y anſi meſmo todos los de mas herbajes de ſu patrimonio Real, en que ſin duda ninguna, vendria aganar de renta fixa firme, y para ſiempre cierta, y ſigura, mucho mas de lo que le valen las dichas pecoras aereas, ſiendo la liſion, que hay dende la dicha eſtima, que tienen á lo que hoy dia ſe podrian rectamente eſtimar de nuebo muy conoſcida notoria, y de mucho momento.

26 Pero pueſto caſo, que de parte de los dichos locados, ceſſen çomo entiendo habran de ceſſar en eſto ſemejantes pretenſiones no quiero dexar de advertir, que á my pareſcer ſeria conveniente, y juſto acerca del dicho ayre por ſatiſfacion, y beneficio de los dichos locados remediar, y probeer á tres coſas v2.

27 La prima á fin, que na die ſe pueda quexar ſo ninguna color de venir por ninguna via forcado á regiſtrar pecoras aereas, y paraque todo el Mundo vea, y entienda, que ſon como arriba voluntarias; Mandar que deſpues, que los dichos locados habran regiſtrado todas ſus pecoras reales, y effectivas con el agumento ſolito, y acoſtumbrado, ny el Aduanero, ny los Credenceros los hayan de violentar de ninguna manera á dar pecoras aereas mas de las que cada uno de ſu libre voluntad quiſier dar, por que con eſto ſe vera mejor la ſinceridad deſte negocio.

28 La ſegunda, ordenar, y mandar, que anſi como hoy dia cada locacion tiene ſus pecoras aereas deſpenſadas en muchas, y diverſas partes, de donde ſe les cauſa a los dichos locados ſin ningun ſervicio de ſu Mageſtad exceſſivo gaſto, y trabajo en pagar el Maſtrodata muchas cartas de deſpenſacion, en embiar deſpues á preſentar las meſmas cartas en tantos, y tan differentes lugares, y procurar en dorſo de cada qual dellas ſu replica, y reſpueſta autenticaen dar informaciones de como todos aquellos erbajes no ſe han poſſeydo, y en dar finalmente muchedumbre de cartas de pago autenticos al Caxero, de lo que ſe les manda deſpues pagar, y hazer bueno por tal cauſa, que es lo que ſienten ellos mucho por el trabazo eſtorbo, y gaſto grande ſe les cauſa, dende aqui adelante por todo lo impoſſeyble, o ſea ayre, que viene á caber á qualquier locacion ſe haga una ſola carta de deſpenſacion, y en una ſola parte, porque deſta manera á los dichos locados ſeria de mucha ſatiſfacion, y grande alibio y á Su Mageſtad, no ſolamente, no ſe perjudicaria coſa ninguna mas antes vendria á ceſſar en todo, y por todo, qualquier coluſion, que ſe pudieſſe ſoſpechar entre los dueños de los herbajes, y los dichos locados en prejuycio del Fiſco á cerca del dicho ayre.

Y la tercera, que los repartimentos, que ſe acoſtumbran de hazer á los dichos locados del dicho ayre, ſe les mandaſſen hazer, y entregar anticipadamente por el precipio de Abril al mas tardar, á fin, que por ſemejante materia no ſe hayan de detener como hoy dia ſe detienen co mucho ſu trabajo, y gaſto haſta los xx. de Mayo, y algunos aun mas.

29 Haviendo con el zelo ſuſo dicho del ſervicio de ſu Mageſtad dado un traslado deſte diſcurſo de pecoras aereas en Fogia al Señor Conſejero Alonſo de Hermoſa, entonces Commiſſario en la viſita de la Aduana, me dixo ſu merçed, que algunos locados ſe le havian quexado ſobre una nueba invencion del Maſtredata del Aduanero de deſpachar á cada locado ſu orden á parte por los dichos reſtoros en ayre, y me mando le puſieſſe particular, y diſtintamente por eſcripto todo lo que importava la dica nueba invencion de las dichas pecoras aereas en daño de los pobres locados, y que le apuntaſſe tambien algun eſpediente, con que ſe les pudieſſe remediar ſin inconveniente del ſervicio de Su Mageſtad, y haziendo la devida obediencia procure de ſe lo poner todo en claro en la forma ſiguiente v3.

30 El particular de los reſtoros inpoſſeybles, que ſe deſpenſan á los locados deſta Aduana ſigun el eſtilo he viſto eſte año uſar, cauſa de intereſſe, daño, y eſtorvo á los dichos locados, y de util, y provecho á la Maſtredatia, todo lo ſiguiente.

Las cartas de deſpenſacion, que ſe han hecho en tiempo de la locacion proxima paſſada de los dichos reſtoros, y herbajes inpoſſeybles, que los dizen en ayre han llegado al numero de quinientas, que á tres carlines por cada

una,

una,como las han pagado al Maſtredata lo dichos locados,importan ciento, y cinquienta ducados ——— 150.0.0.

En embiar diverſos hombres con las dichas cartas en diverſas partes à las preſentar,y procurar reſpueſta autentica à las eſpaldas de cada letra habran los dichos locados gaſtado mas de otros docientos ducados ——— 200.0.0.

31 Los Memoriales, que deſpues ſe han preſentado al Aduanero ſuplicando mandaſſe tomar informacion de como los dichos reſtoros no ſe han poſſeydo, no enbergante, que ſcienter ſe han deſpenſado por inpoſſeybles, y anſi ha ſido autenticamente declarado por las dichas reſpueſtas de los dueños dellos,la muche dumbre de teſtigos, que para ello han ſido forcados de preſentar,y los de mas autos,que en ſemejante materia ſe han hecho,habran ſido de gaſto à los dichos locados,y de probecho al dicho Maſtredata quica mas de otros dozientos ducados ——— 200.0.0.

32 La ordenes,que con nuebo, y no mas haſta aqui uſado eſtilo ſe han deſpechado à cada locado la ſuya dirigidas al caxero à fin, que hizieſſe bueno à cada qual ſu rata, que de los dichos reſtoros en ayre le competea à razon de cinco carlinos por cada orden, como las han pagado, y paga los dichos locados ymportan de gaſto à los dichos locados à ſaber à los de las locaciones generales,que ſon 1230.locados, y de util, y probecho al dicho Maſtredata otros ſeis cientos, y quinzi ducados limpios ——— 615.0.0.

Y à los otros locados de las locaciones particulares,y apartadas, que ſon de numero 53.y por lo que entiendo las han pagado en mas de veynte carlinos por cada orden ſe puede calcular hayan importado otros ciento,y veynte ducados 120.0.0.

Otras ordenes à parte de algunos reſtoros tambien inpoſſeybles, que han tocado apartadamente à algunos locados particulares, ſe calcula habran importado otros veynte,y cinco ducados incluſos los gaſtos de los memoriales, y informaciones 25.0.0.

Los poderes,ſubſtituciones,y otras eſcripturas,que los dichos locados han ſido forcados de preſentar al dicho Maſtredata, paraque ſe les deſpenchaſen, y dieſſen la dichas ordenes habran inpottado otros cien ducados 100.0.0.

Y allen de todo lo dicho,que importa 1410.ducados de gaſto à los dichos locados el trabajo grande, y el perder de mucho tiempo en Fogia tierra muy cara para ſaldar ſus cuentas, que por la muche dumbre de tantas ordenes, y de tantas contentas, y cartas de pago, ſe les han difficultado, y e dilatado mucho, y con gran confuſion ha ſido à los dichos locados en general, y en particular de grande incomodo, y deſguſto, y a un de daño, y gaſto eſtravagante quica de otros mil ducados.

Y todo ſe puede à my pareſcer muy facilmente remediar ſin ningun inconveniente, con ſolo mandar lo ſiguiente v3.

Advertimiento.

33 Que las dichas cartas de deſpenſaciones, que eſte año han llegado à mas de quinientas, las de los dichos reſtoros impoſſeibles, y han coſtado como arriba 150. ducados, por lo venidero no hayan de ſer mas, que quarenta, y y quatro en todo una ſola por cada locacion, lo qual ſe puede,antes ſe deve à my pareſcer, hazer anſi pues para lo que una locacion no ha de poſſeer baſta, y ſobra una ſola carta, la qual no ſe habria de pagar en mas, que uno,ò dos carlines, que todas quarenta, y quatro, vendrian a importar no mas de quatro, ò ocho ducados, y quatro tarines por lo mas.

34 Que las dichas ordenes para el Caxero, que eſte año han ſido 1230. las de las locaciones generales, y 53. las de las particulares, y han importado en todo 735. ducados ſe reducieſſen tàn bien todas al numero dicho de 44. tantum, una ſola por cada locacion,pues anſi baſta ha ſido acoſtumbrado por lo paſſado, y ſe deve de razon acoſtumbrar con eſpreſsion particular, y diſtinta de la rata, que acada qual compete, y eſtas ordenes ſe podrian taſſar, y moderar à tres carlines por cada, una, que en todo no vendrian à importar mas, que treze ducados, y un tarin.

35 Que los dichos memoriales para las dichas informaciones, ſe quitaſſen penitus, y ceſſaſſen tambien en todo, y per todo las dichas informaciones de como los dichos reſtoros en ayre no ſe han poſſeydo pues deſta manera no ſon neceſsarias ny ſirven de nada pues con la orden dicha de deſpenſar á cada locacion un ſolo reſtoro inpoſseyble por toda la ſomma de las pecoras aereas, que le caben vendria tambien á ceſsar penitus qual quier coluſion, que pudieſse naſceren per juycio de Su Mageſtad entre los locados, y los dueños de ſemejontes herbajes..

36 Con eſto, y con mandar tambien como ſeria á my pareſcer muy juſto, y ſancto, que los repartimentos de los dichos reſtoros inpoſſeybles ſe hizieſen á los dichos locados anticipadamente por el mes de Marco al mes tardar, y ſin gaſto ninguno, porque en á quel tiempo los credenceros los podrian muy bien hazer ſin ayuda de otro, y gratis, lo qual por el mes de Abril, que hay muchas ocupaciones forcoſas de ſus officios no podria ſer ſin ayuda de otros como haſta á qui haſido á coſta de los dichos locados, y que hechos los dichos repertimentos como arriba, el caxero de officio, con intervento del Aduanero, y credenceros por la mitad del dicho mes de Marco haya de tener aſſentado en ſu libro mayor á credito de cada locado ſu rata, que juſtamente le compete por los dichos reſtoros en ayre conforme á los dichos repartimentos, ſe alibrarian, y agorarian cierto á los diohos pobres locados en todo mas de tres, y quica de quatro mill ducados al año de gaſto, y coſtas eſtravagantes, y ſe les daria grandiſſima ſatisfacion, y animo para continuar, y aun açreſçentar de mano en mano el ſervicio de Su Mageſtad en el miniſterio de la dicha Aduana con quietud, paz, y ſoſſiego, porque detta manera todos ſerian deſpenchados con mucha rectitud, y brevedad, y ſerian los pobres libres de tantos gaſtos de perder el tiempo, y de otros infinitos cargos, y opreſiones de Procuradores, y aun de Eſcrivanos.

Diſcurſo ſobre la pretenſion de abaxar, y diminuir los derechos, que ſe deven á Su Mageſtad por las pecoras aereas.

37 Mientras ſe ha tratado de la pretenſion de quitar las pecoras aereas, con no pagar nada á Su Mageſtad por ellas, he con el devido zelo de ſu Real ſervicio, notado, y pueſto en conſideraçion açerca dello, lo contenido en el precedente diſcurſo, y agora, que ſigua me pareſçe de entender los meſmos Pretenſores çertificado quiça de no poder ſalir con ello, pienſan de proponer otra nueba pretenſion, que los derechos devidos á Su Mageſtad por las dichas pecoras aereas, que han ſolido ſer haſta aqui á razon de treynta, y dos ducados limpios por cada millar dellas, ſe vaxen, y moderen por lo venidero á veynte ducados, ó poco mas, ó menos por millar, me arrebo con el meſmo zelo á dezir, y poner tambien en çonſideraçion açerca deſto lo ſiguiente.

38 Que de ſolo eſte nuebo motivo dicho, ſi lo hizieren, ſe hechata muy bien de ver, que ſu intento de los dichos pretenſores no ha ſido de que no hubieſſe pecoras aereas, porque ya devian de tener como tienen entendido, que no pudiera paſſar humanamente la Aduana ſin ellas, pues ſiempre aunque de baxo de otro apellido, y no en tanta cantidad como agora las ha havido quando mas, y quando menos ſigun los meſmos locados voluntariamente, y por ſu comodo, y provecho han acoſtumbrado delas daren liſta, mas todo ſu deſigno ha ſido depor eſte rodeo venir á poner en platica el abaxamento, y diminuçion de los dichos derechos, de ſuerte, que conſiderado, que acabo de jornada, que han hecho tanto ruido, paraque ſe les quitaſſe lo que en ſu mano, y libre albidrio dellos meſmos eſtava, y eſta de quitarlo con no dallas mas en liſta, ſi no les eran utiles, deſiſtiendo dello, vendrian con eſta nueba pretenſion dicha, á procurar todo lo contrario, que es de acreſçentar como ſin duda ninguna, con el abaxamento, y diminuçion de los dichos derechos dellas ſe acreſçentaria el numero de las dichas pecoras aereas, pareſçe conviene á my juycio advertir, y mirar muy bien en ello.

39 Por facilitar ſu nueba pretenſion del dicho abaxamento de derechos, entiendo, que por lo primero habran ellos de bolver á proponer de nuebo, y con exaçeraçion el cargo grande, que tiene la Aduana de pocos años aca con

el creſcimento de las dichas pecoras aereas por lo mucho ſe paga por ellas ſin darſeles herbajes poſſeybles, y conſeguientemente diran todo lo mas, que acerca dello habrá acordado de ſu parte, pero en reſpondiẽdoſe les, que no es de creer, que lo que ſe elige volũtariamẽte, pueda ſer dañoſo mas antes provechoſo à los que perſeveran en ello, y con el acreſçentamiento, que ſe ha viſto, y vee, y que pues las dichas pecoras aereas ha ſido, y ſon tan averiguadamente voluntarias, y en ſu mano, y libre albidrio de los meſmos locados ha eſtado, y eſta de darlas, y de dexar de las dar en liſta, no tienen, que ſe quexar de nadie, ſi no es dellos meſmos, que por ſu probecho, comodo, y guſto hazen voluntariamente lo que deſpues dizen, que no les eſta bien, como no podran replicar coſa en contrario neçeſſaria, y forçoſamente veran à confeſſar la verdad, que las han dado, y dan en liſta las dichas pecoras aereas por la codiçia, que cada locado por ſu parte tiene de alcançar en la Pulla el lugar, que mas ancho comodo, y provechoſo le viene para ſu ganado, y conſeguentemente ſaldran à dezir, que ya, que por ellas no ſe les deſpenſan herbajes poſſeybles ſaria juſto, que los dicho derechos de Su Mageſtad ſe abaxaſſen, y diminuyeſſen ſi quiera à veynte ducados al millar de las dichas, y en eſto, que es en que han tenido, y tienen todo ſu fin, e intento, haran tambien todo ſu esfuerço poſſible, y paraque no ſe les pueda oponer por obſtaculo el perjuyçio, daño, y diminuçion notable de Renta, que con el dicho abaxamento de derechos ſe cauſaria à Su Mageſtad, creo, que ſigun ſe han dexado entender diran facilmente, y aun quiça prometeran animoſamente, que aziendoſe el dicho abaxamento las dichas pecoras aereas ſe acreſçentaran en mucho mas numero de lo que hoy dia ſon, con que quedara muy bien averiguado, y por ellos meſmos otorgado, que por mas, que hayan dicho en contrario las dichas pecoras aereas no les pueden ſer dañoſas mientras procedieren voluntariamente como arriba, y con recto govierno, ſiendo muy claro, que artoneçio ſeria aquel, que pudiendo de ſuyo con ſolo ſervirſe de ſu libre albidrio quitar la cauſa de ſu daño, procuraſſe medios, y por rodeos hizieſſe diligençias para las acreſçentar.

40 Atento lo qual dexado à parte el miſterio, que açerca deſtos motivos, puede à lo que me ſuenan los aydos, eſtar oculto, me pareſçe conviene advertir, que con el dicho abaxamento de direchos de las pecoras aereas, aunque el numero dellas creſçieſſe mucho mas de lo que ellos diran toda via à Su Mageſtad ſe cauſaria daño, perjuyçio, y diminuçion notable de renta, porque cada uno por ſu intereſe, y deſigno procuraria de haver pecoras aereas las mas, y poſſeybles las menos, que pudieſſe, en que forçoſamente habria de haver mil ſuertes de fraudes inevitables, en tanto, que en qualquier evento à la Aduana no ſeria de nengun alibio el dicho abaxamento de derechos pues dado, que ſuçedieſſe conforme ellos lo ſupieſſen pintar el creſçimiento del numero de la dichas pecoras en tanto, que los derechos dellas à la razon que ſe abaxaſſen vinieſſen à recompenſar todo el abaxamento, y diminuçion, que ſe les hizieſſe, lo que ſe deve tener por muy difficultoſo. No por eſſo tampoco vendrian à ganar ellos nada, antes tendrian en ello mas trabajo, y gaſto, de lo que hoy dia tienen, y ſuçediendo lo contrario por cauſa de las invençiones, que entiendo ſe hallarian de muchas fraudes, como à ellas habrian de conſentir algunos mediante lo que dexo por modeſtia de dezir, menos vendrian los dichos locados à ſentir ningun alibio dello, pues por via indirecta habrian de dar, como ſe ſuele dezir, lo de Dios al Diablo, es à ſaber à hombres malos lo que juſtamente, y de buen derecho es de Su Mageſtad. Pero, que por mucho, que mediante el dicho abaxamento, y diminuçion de derechos ſe acreſçentaſſe el numero de las dichas pecoras aereas hubieſſe deper de Su Mageſtad muy notablemente de ſu renta, donde agora eſta muy claro, y averiguado ſin otra eſperiençia con ſola la que ſe ha viſto, y vee por lo del año paſſado de 1580. y 1581. y tambien por lo d'eſte preſente de 1581. y 82. pues haviendoſe en el dicho año paſſado acreſçentado 571 U 450. pecoras de mas del año precedente de 79. y 80. con las quales, ò la razon acoſtumbrada por lo paſſado havia Su Mageſtad de ganar mas de diez, y ocho mil ducados limpios juntamente con el acreſçentamiento del gañado grueſſo, que tambien fue de 2759. pieças más del dicho año precedente por ſolo haverſeles moderado los dichos

dere-

derechos à 28.29.y 30.ducados por millar,no vino à ganar ſino 8 U 950.ducados,y eſte año de 1581. y 82. haviendoſe tambien acreſçentado otras 176. U 674. pecoras mas del dicho año paſſado, con las quales, y con el acreſçentamento de la eſtima de la Pulla,que ha ſido mas del año paſſado por haver ſido menos el ocupado en ella con el Arrendamento de la nueba agricultura,y con el acreſcentamento tambien de ſierra chimino de Monte ſerico,del ganado grueſſo,y de los proventos, havia Su Mageſtad de ganar juſtamente à la dicha razon acoſtumbrada mas de ocho mil,y quinientos ducados francos, por haverſeles moderado los derechos de la dichas pecoras aereas à 27. ducados por millar à las locaciones generales,ya 29. à las particulares,no viene à ganar mas que dos mil,y ducientos,y cinquenta,y tres ducados como todo ſe puede ver, y reconoſcer mas particular, y diſtintamente por los libros, y cuentas de la dicha Aduana preſentados en la Regia Camera de la Summaria,de ſuerte,que ſe portan poca moderacion de los dichos derechos,en ellos dos años ſe han perdido mas de quinze mil ducados, de los que ſe habrian juſtamente ganado à la razon ſiempre acoſtumbrada de los 32. ducados al millar,que ſeria ſi el abaxamiento, y moderacion de los dichos derechos ſe hizieſſe agora à veynte ducados al millar, como han acordado de pretender.

41 No quiero, por lo que tengo haſta aqui dicho,negar, que la Aduana en general no tenga meneſter de alibio, y remedio, porque çierto lo tiene, en todo lo que haſta aqui tengo advertido atras, y en lo demas, que mediante Dios apuntare adelante,y por agora no quiero tampoco dexar de dizir que ſu principal, y mas neceſſario remedio, y alibio conſiſte en el buen, y recto govierno, y particularmente en deſtrebuirſeles à los locados della anſi los herbajes buenos, como los malos por ygual, ſin excepcion de perſonas, afinque los potentes, y ricos no tengan ocaſion, ny lugar de oprimir à los pobres, y concluyendo en eſto de pecoras aereas, digo que à my juycio mas por beneficio comodo, y buen regimiento de los meſmos locados, y ſubditos de la dicha Aduana, que por el ſervicio, y probecho de Su Mageſtad,conviene, que remediado à lo que atras tengo dicho, y advertido acerca dello no haya novedad otra ninguna de quitar, ny abaxar derechos de las dichas pecoras aereas, porque ya que ſon anſi voluntarias, y aun ellos meſmos las han inventado, y procurado por ſu probecho, mientras ſe hallaren bien con ellas guſtaran de lo continuar, y ſiempre que por algunas novedades, ò deſordenes, que pudieſſen aconteſcer en el govierno de aquella maquina hallaren lo contrario, eſtara tambien en ſus manos deſiſtir dello, pero con pretender de no pagar, ò ſea de abaxar los derechos dellas ya que ſe ſabe tan claro, que han procedido y proceden de valer lo de la Pulla mucho mas de lo que eſta eſtimado pareſce que tambien de parte de Su Mageſtad ſe podria con muy juſto titulo en tal caſo pretender que ſe eſtimaſſe de nuebo, y por ſus cabales la dicha Pulla, y deſta manera la carga, que hoy dia es voluntaria, y con la liberrad dicha de ſe la quitar ſiempre, que no les eſtubiere bien, ſe les haria forcoſa perpetua, y aunquica mas peſada, ni tampoco por el tanto vendrian aceſſar nunca del todo las dichas pecoras por haver mas hyerba, que las dizen agora aereas.

42 Allende de todo lo que haſta aqui ſe ha dicho, de las dichas pecoras, que ſe regiſtran, y dan en liſta en Fogia, y alla pagan tambien la Regia fida como arriba, ha ſido ſiempre como es coſtumbre antiquiſſima, que todas las demas pecoras, que de Invierno ſe quedan en las montañas por las Provincias de Apruco chitra, y ultra, Condado de Molis,Tierra de Lavor, y otras partes ſolitas de Aduana, aunque no vaxen en Pulla, eſtan obligadas à pagar à Su Mageſtad indifferentemente la Regia fida todas à razon de treze ducados, y un tarin por cada ciento dellas, y por el mes de Noviembre en cada año deſpues de hecha la locacion de la Aduana ſe han embiado, y embian ordinariamente por todas las dichas Provincias,unos Officiales de lo que ſe dizen Caballaros à reconoſcer, contar, y aliſtar todas las dichas pecoras, y cobrar por Su Mageſtad la Regia fida dellas à la razon ſuſodicha, y à ellos Caballaros à mas de ſu parrido, que tienen ordinario de Su Mageſtad ſe les dan para eſte effecto otros veynte y quatro ducados al año por cada uno de los, que van à ello.

De las pecoras, que quedan en las montañas, de Invierno.

43 Lo que hay que advertir acerca deſto, es que ſigun la publica voz, y fama,

que hoy (los Caballaros que van para el effecto ſuſodicho procuran de cobrar mas para ellos meſmos, que para Su Mageſtad de la fida de las dichas pecoras) atento lo qual convendria acordar algun remedio, y eſpediente, paraque por culpa, y falta de los dichos Caballaros no perdieſſe en eſto Su Mageſtad mas de mil ducados al año de Renta, como es opinion que los pierde, y para deſcubrirlo, y juntamente remediarlo por lo venidero pareſce baſtaria, que con el devido ſecreto, ſe hizieſſe un ſolo año la diligencia ſiguiente 43. Diſſimular con los Caballaros, que fueſſen á hazer las dichas cobrancas haſta que hayan buelto, y preſentado ſu cuentas, y luego deſpues embiar ſecretamente tambien otros Comiſſarios diligentes rectos, y fideles á reconoſcer, y inquirir lo hecho por los dichos Caballaros, porque della manera ſin duda ninguna ſe pondria todo en claro, y vendrian por lo venidero á ceſſar las dichas fraudes, porque una vez deſcumbiertas, y caſtigadas no ſe atreberian mas los dichos Caballaros á cometellas, porque no pudieran encubrillas como agora, que quica por lo mucho ha havido que entender en lo mas ſuſtancial de la dicha Aduana nunca haſta aqui en eſte particular ſe ha hecho ninguna diligencia, ni creo ſe habrá tenido noticia de lo que en ello el tiempo ha deſcubierto con los exemplos, que ſe ſaben.

Advertimiento.

44 Los derechos del ganado grueſſo, es á ſaber, de Vacas bueyes, y yeguas, que ſe cobran tambien en la dicha Aduana, para Su Mageſtad han ſido, y ſon antiquiſſimos, y á razon de treinta y ſiete eſcudos y medio por cada ciento de los, que ſon de las Provincias de Apruco, y de á veynte y dos ducados y medio de los, que ſon de las de Capitmata, Condado de Molis, y Baſilicata, y eſte ganado no ſe regiſtra conforme á las dichas pecoras, ſino que por el mes de Henero cada año ſe embian algunos de los dichos Officiales, y Caballaros, es á ſaber unos por el Sachon, otros por la Montaña de Sant'Angel, y otros por la Pulla, y por todos los herbajes ſolitos, que ſon al Rededor della con Comiſion, y orden, que reconozcan, cuenten, y hagan libro de todo el ganado grueſſo dicho que hallan, y que de todo hagan deſpues entera Relacion al Aduanero, y á los Credenceros juntamente con el dicho libro, afinque ſe haga el yntroito, y cobre la Regia fida dellos á la razon ſuſodicha, y aunque algunos vienen ellos meſmos en Fogia á regiſtrar alguna partida del dicho ganado ſon muy pocos, y no ſe atiende á lo que ellos regiſtran ſino á lo que cuentan los dichos Caballaros, quando los Contados exceden al num. de los Regiſtrados.

Ganado grueſſo.

45 Acerca del dicho ganado grueſſo hay tambien que advertir por ſervicio de Su Mageſtad, y es que todos los Caballaros, que han ydo, y van a contar, y aliſtar el dicho ganado cometen ſigun eſtoy informado exceſſivas fraudes en perjuycio de Su Mageſtad, porque á los que tienen ciento les aſientan, para Su Mageſtad treynta, ó quarenta, y lo que importan los reſiantes lo aplican, para ſi dexando algo dello como por merced á lo dueños del dicho ganado, y como eſto haſta aqui creo no ſe haya podido entender bien quica por lo mucho ha havido que entender, y remediar en lo de las pecoras, que es mas importante, y de mucha mas qualidad, ha paſſado tan adelante el negocio, que por lo que ſe entiende, el probecho que los dicho Caballaros ſacan del dicho ganado excede, lo que Su Mageſtad cobra, deſpues ſigun los aliſtamentos, y libros, que ellos traen, y preſentan, y para lo deſcubrir, y juntamente remediar por lo venidero convendria, y ſeria á my pareſce por ſervicio de Su Mageſtad acertado, que por un año fueſen los meſmos Credenceros á reconoſcer aliſtar, y contar el dicho ganado, porque della manera ſabida una vez la verdad, y el numero cierto de todo aunque fueſen, deſpues en lo venidero los dichos Caballaros no pudieran aſentar menor numero, y anſi vendrian neceſſariamente á ceſſar en gran parte las dichas fraudes, y ſe acreſcentarian para Su Mageſtad mas de mil ducados al año de renta franca libre, y para ſiempre cierta, y firme de mas de la, que hoy dia tiene con el dicho ganado, pero eſto ſe habria tambien de tener ſecreto haſta ponerlo en exequcion, afinque no ſe previnieſſen con otras contra fraudes, y porque los meſmos Caballaros, que van á contar, y aliſtar el dicho ganado, ſuelen tambien aliſtar las pecoras, que hallan en el Territorio del Rotello y de Pertichio, que deven á Su Mageſtad la Regia fida á razon de ſeys ducados el ciento, y las

Advertimiento.

que

que ſe hallan en el Territorio de Milanico, que pagan a un ducado, y medio el ciento, yendo los dichos Credenceros para lo ſuſodicho podrian de camino reconoſcer tambien, ſi en eſto hiya algun engaño, y lo meſmo podrian hazer acerca de las pecoras, que los dichos Caballaros aliſtan entre Fortor, y Triño que pagan à nuebe eſcudos por cada ciento.

46 Hay tambien que en la miſma Aduana ſe cobran ordinariamente algunos derechos aunque de poca ſumma de las pecoras moſcias, y cabras, que algunos voluntariamente, y ſin eſtar obligados à ello las vienen à regiſtrar, y poner de baxo de la juridicion, y fida de la dicha Aduana, por ſolo gozar de los privilegios, y immunitades della, y como no ſe les probee de yerba de ninguna manera, no pagan mas que doze ducados por cada millar dellas, y los pagan luego, que las regiſtran antes, que ſe les den las patentes dellas.

De las pecoras moxas, y Cabras.

Acerca deſtas no hay que advertir, porque como no ſe dexen de notar, y aſentar en libro los que ſe vienen à regiſtrar, no puede haver en ellas otra fraude, ny engaño.

Advertimiento.

47 Cobranſe tambien en la dicha Aduana los arrendamentos de las tierras de la nueba agricultura de Pulla, que importan cerca de cinquenta mil ducados al año.

Arrendamientos de la nueba Agricultura de Pulla.

Lo que hay acerca deſto, que advertir es, que por las Inſtruciones, que hube de la Regia Camera de la Summaria el año paſſado acerca de la adminiſtracion de my officio de Credencero de la dicha Aduana entre otras coſas ſe me ordena, que haya de azer libro, y tener cuenta de los dichos Arrendamentos, y de la renta, que cada año ſe cobra por razon dellos juntamente con el Aduanero, pero he hallado, que ninguno de mis predeceſſores, ny tanpoco el Magnifico Sigiſmundo Corohon my colega han tenido cuenta ny hecho libro de los dichos Arrendamentos ny de la cobranca de la Renta dellos, antes la han cobrado como entiendo, ſiempre, y la cobran hoy dia ſolamente el Aduanero con ſu Caxero, parte en Foggia, y parte por medio de Comiſſarios, que para ello embian por la Provincia ſin intervento, firma, comunicacion ny ſabida de Credenceros, de manera, que ſi pareſciere convenir, que como Credencero haya conforme à las dichas inſtruciones, libro, y tenga cuenta de la renta de los dichos Arrendamentos, ſeria neceſſario ſe me dieſſe por la dicha Regia Camera la nota entera de todos ellos ſigun ſe da tambien cada año al dicho Aduaniero para poder con ella formar el libro, y ordenar tanbien al dicho Aduanero, y ſu Caxero, y Comiſſarios, que me comunicaſſen la eſigencia, y cobranca de la dicha renta, paraque pueda tener cuenta della, que de my parte eſtoy, y eſtare ſiempre muy preſto para hazer en ello, y en todo lo de mas, que por ſervicio de Su Mageſtad ſeme mandare la devida obediencia.

Advertimiento.

48 Queda agora por tratar de lo de la Aduanela de Apruco, la qual ſe adminiſtra por un Lugarteniente, que acoſtumbra de poner en ella el dicho Aduanero, y por un Credencero, y un cabalaro, que los probee el Virrey del Reyno, y Conſiſte la dicha Aduanela de Apruco en diverſos Herbajes, que Su Mageſtad tiene por alla: es à ſaber entre los rios del Triño, y del ſangro, y todas las pecoras, que ſe apaſcientan en ellos eſtan obligadas à pagar cada año à Su Mageſtad los derechos antiquiſſimos à razon de ſeys eſcudos por cada cien pecoras, y por el ganado grueſſo ſe paga à razon di diez, y ocho eſcudos, y tres quartos por cada ciento.

Aduanela de Apruco.

49 Lo que acerca de la dicha Aduanela me pareſce convendria por ſervicio de Su Mageſtad, es que uno de los Sennores Preſidentes de la Regia Camera de la Summaria con intervento de uno de los Credenceros de la dicha Aduana mayor de Pulla viſitaſſen formiter, y reconoſcieſſen todos los herbajes, y derechos, que Su Mageſtad tiene en la dicha Aduanela, porque à lo que entiendo con la enmienda de agunos abuſos, que ſe hallaſſen, no dexaria de reſultar dello algun buon ſervicio, y probecho para Su Mageſtad, y tanbien pareſce, que la elacion de Lugarteniente de la dicha Aduanela, pues ſe adminiſtra en ella coſas de patrimonio de Su Mageſtad, no ſe habria de hazer ſin conſulta de la Regia Camera de la Summaria.

Advertimiento.

50 Y porque aunque atras ſe ha hecho mencion de las pecoras de fuera Reyno, que vienen en Pulla, y pagan la Regia fida à razon de nuebe eſcudos vene-

Advertimiento.

ne-

necianos por cada cien pecoras no ſe ha notado nada acerca dellas; lo que ſe me offreſçe per ſervicio de Su Mageſtad advertir en eſte particular, ſo noto aqui, y es, que à my pareſcer conviene uſar diligencia, y tener mucha cuenta, que en ello no haya fraude ny engaño en que de baxo de nombrarſe pecoras di fuera Reyno, no ſean de naturales del Reyno, porque en tal caſo deveria pagar ladicha ſida à treze ducados, y un tarin por ciento.

Los Miniſtros, que probee Su Mageſtad en la dicha Aduana ſon v3.

51 EL Aduanero, que es en vida, y tiene mill, y docientos ducados al año departido los mil por la Aduana grande de Pulla, y los docientos por la Aduanela de Apruco.

Y dos Credenceros, que ſon tanbien en vida, con partido el uno de trecientos, y el otro de docientos ducados al año.

Los que probee en ella Su Excelencia del Virrey del Reyno ſon v3.

UN Auditor, de tres, en tres años, paraque entienda en las coſas de Iuſticia, que ſe offreſcen en la dicha Aduana con partido de trecientos ducados al año.

Veyente, y quatro Caballaros, que ſon en vida, y Su Mageſtad les da de partido v3. à uno dellos noventa ducados, à ocho dellos, ſetenta, y dos, à tres ſeſenta, à otros tres cinquenta, y à los reſtantes nuebe quarenta, y cinco ducados al año por cada uno.

Un Credencero para la Aduanela de Apruco con partido de ſetenta, y dos ducados al año.

Y otros Cavallaros para la dicha Aduanela copartido de . . . . . . ducados al año.

Los que acoſtumbra de proveer el Aduanero, ſon v3.

EL Lugartenieente de la dicha Aduanela de Apruco, que ſvele ſer à ſu beneplacito.

Un Caxero tanbien à ſu beneplacito, al qual Su Mageſtad da ciento, y cinquenta ducados al año departido.

Un Secretario, y Maſtredata tanbien à ſu beneplacito, al qual Su Mageſtad da veynte ducados al año de partido.

Seys alguaciles con 18. ducados al año por cada uno de partido, tanbien à ſu beneplacito.

Un Carcelero para las Carceles de la dicha Aduana ſin partido por que los emolumentos dellas ſon del meſmo Aduanero.

Y mas ſe le ſvele permitir al dicho Aduanero pueda en caſo de neceſſidad probeer haſta otros diez Caballaros eſtraordinarios, però ſin partido ninguno.

Acerca del Aduanero no hay à my pareſcer, que advertir mas de lo contenido en ſus inſtruciones.

Advertimiento acerca de los Credẽceros.

52 ACerca de los dichos dos Credenceros, que Su Mageſtad probee en la dicha Aduana amas de lo contenido en las inſtruciones, que tienen, y de lo atras notado en lo de los repartimentos de los reſtoros en ayre, hay tanbien que advertir, que pues el tribunal de la dicha Aduana es de la qualitad, que ſe ſabe, y cada dia ſe offreſcen en el negocios, y coſas de mucha importancia anſi de peñas corporales, como de pecunlarias tocantes al Fiſco de Su Mageſtad, y quiça de mas calidad de las que ſe offreſcen en qualquier Audencia provincial del Reyno, y por no haver quien ſirva en el de Procurador Fiſcal ſi quiera, en tenerne cuenta, y ſolicitar, que ſe ne proſiguan, y deſpachen conforme à Iuſticia muchos, ò por deſcuido, ò por otro reſpeto ſe albidan, y ſobreſeyen, y à un facilmente ſe pueden ocupar, porque como no hay quien tenga la cuenta, que ſeria razon de todos los proceſ-

ſos,

ſos, y informaciones dichas tocantes al Fiſco, que cada dia entran, y vienen en poder de Maſtredata del Aduanero, y de ſus eſcribanos, viene abſolutamente á quedar en ſu mano, y libre albidrio del dicho Maſtredata hazer, que ſe proceda en unas, y que ſe dexe de tratar, y hablar de otras como mas fuere ſu guſto atento lo qual anſi por emendar algo de lo paſſado, que ne dexa de haver mucho, que lo requiere, como por remediar en ello para lo venidero, pareſce, que por ſervicio de Su Mageſtad, y por la bueña, y recta adminiſtracion de la Iuſticia convendria, ordenar, y mandar, que uno de los dichos dos Credenceros ſirvieſſe tan bien en el dicho tribunal de Procurador Fiſcal, haziendo libro, y teniendo cuenta muy particular de todas las informaciones, y proceſſos criminales tocantes al Fiſco de Su Mageſtad de qualquier ſuerte, que ſean tanto de las que ſe toman en banca, por el dicho Maſtredata, y ſus Eſcrivanos, como de las, que cada dia vienen de fuera embiadas por los Caballaros, Officiales, otros Comiſſarios particulares de la Aduana, que van, y reſiden por las Provincias, á fin que las pueda ſolicitar acordar, y procurar, que ſe proſigan todas conforme á juſticia, y que dello cada año de cuenta particular en la Regia Camera de la Summaria, mandando juntamente con eſto para el effecto dicho tanto al dicho Maſtredata, y ſu Eſcribanos como á todos los demas Officiales Commeſſarios, y Caballaros, que de qualquier informacion, què toman en el dicho tribunal, ó embian en el dende fuera como arriba, hayan de dar noticia, y aviſo con nota da ſus manos al dicho Credenzero, á finque pueda hazer el libro dellas, y tenerne la cuenta ſuſo dicha, con que quedaria remediado, lo porvenir, y para emandar algo de lo paſſado en beneficio de Su Mageſtad pareſce ſe podria ordenar, que el meſmo Credencero hizieſſe inventario de todos los proceſſos, y informaciones, que de quatro, ó cinco años á eſta parte, que dan pendentes, y ſobreſcydos, ó no ſe hubiere procedido en ellos, para ſolicitarlas tanbien como arriba, porque anſi del uno como del otro entiendo reſultaria ſin duda ninguna, notable ſervicio, y beneficio de Su Mageſtad allende de la buona adminiſtracion de la juſticia.

Más hay, que en la Caxa de la dicha Aduana adonde por el mes de Abril ſe cobra cada año todo el dinero de la Real renta della, conviene, que importa, que aſſiſta ſiempre ſi quiera uno de los dichos Credenceros quando por juſtas ocupaciones no puedeñ ambos, y por lo que he viſto eſte año los aſſientos de los dichos Credenceros ſon muy indecentes, porque eſtan inferiores á un al Eſcribano, y diſcipulo del caxero, que amas de la indignidad, es tanbien de mucha incomodidad, y por el tanto me pareſce convendria ſe viſitaſſen, y reconoſceſſen los dichos aſſientos para que ſe remediaſſe en ellos como mejor, y mas decente fueſſe.

53 Acerca del dicho Auditor, que de tres en tres años probee Su Excelencia en la dicha Aduana para las coſas de juſticia como arriba, lo que ſe me offreſce advertir es que á my paraſcer convendria, á mas de lo contenido en ſus inſtruciones ordenar dos coſa en lo de la adminiſtracion de ſu officio por ſervicio de Su Mageſtad, y ſon v3. la una, que las penas, que ſigun las inſtruciones, y bandos Reales, y otros decretos, y ordenes de la dicha Aduana, o ſigun las leyes communes fueren corporales no las haya ny pueda comutar en pecuniarias ſin conſulta de la Regia Camera de la Summaria, y la otra, que todos los negocios criminales, y tocantes de qual quier manera al Fiſco de Su Mageſtad los haya de referir, y deſpechar todos en plena banca, y con intervento de los dichos Credenceros, entendiendo primero en qualquier de los dichos negocios, al que dellos fueſſe nombrado Procurador Fiſcal como arriba. *Acerca del Auditor.*

54 Acerca de los veynte, y quatro Caballaros, que ſon en vida, y los probee Su Excelencia, paraque ſirvan en el miniſterio de la dicha Aduana, allende de lo contenido en ſus Inſtruciones, que ſon muy notorias, y ellos eſtan obligados á guardarlas, ſe me offreſce, que convendria tambien, que por ſervicio de Su Mageſtad ſe probeyeſſe, que quando van á qualquier reſidencia, y ſalen fuera del tribunal por las Provincias, por qualquier negocio de Aduana con comiſion della, no vayan ſin ſabida de los dichos Credenceros ny ſin firma dellos en la dichas comiſſiones conforme á las Regias inſtruciones, y *Acerca de los Caballaros.*

que

que de todo, lo que hizieren, exequtaren, y ſe les offreſciere en qualquier parte de coſas tocantes al Fiſco de qualquier ſuerte, que ſean, hayan de dar particular noticia, y nota tanto al Aduanero, como à los dichos Credenceros, ò ſea al que dellos ſirvieſſe de procurador fiſcal como arriba.

Del Credècero, y Caballaro de la Aduanela de Apruco.

55 Y acerca del Credencero, y del Cabalaro, que tambien probee Su Excelencia en la Aduanela de Apruco por agora no hay, que advertir pero quando la dicha Aduanela ſe viſitaſſe, y reconoſcieſſe conforme atras eſta notado, entonces ſe podria tambien advertir, y acordar acerca de la Adminiſtracion de ſus officios, lo que mas pareſcieſſe convenir por ſervicio de Su Mageſtad.

Del Lugarteniente de la Aduanela.

56 Acerca del Lugarteniente de la dicha Aduanela de Apruco, que lo ſvele proveer el Aduanero à ſu beneplacito. No ſe me offreſce mas de lo dicho, y advertido atras.

Del Caxero.

57 Acerca del Caxero de la dicha Aduana, que lo probee à ſu beneplacito el meſmo Aduanero, y Su Mageſtad le da ciento, y cinquenta ducados al año de partido, como arriba, à mas de lo contenido en ſus inſtruciones, que es muy notorio, y eſta obligado à lo guardar, ſe me offreſce, por ſeruicio de Su Mageſtad advertir lo ſiguiente, y es, que conſiderado, que el introito de la fida de las pecoras, y del ganado grueſſo juntamente con el de los Arrendamentos de la nueba agricultura, que juntos entran aunque en differentes tiempos en el dicho Caxero, paſſa hoydia de ſeicentos mil ducados al año pareſce aunque el dicho Caxero le provea el Aduanero à ſu rieſgo, convendria, por haver de adminiſtrar hazienda de Su Mageſtad, y de tanta qualidad, que ſemejante proviſion no ſe hizieſſe ſin conſulta de la Regia Camera de la Summaria, y tanto mas pagando Su Mageſtad annuatim el dicho partido al dicho Caxero, porque ſi el que pretendiere ſe le cometa la adminiſtracion de la dicha Caxa, fuere mercader, ò cambio, eſta muy claro, que no la pretende por reſpeto, y codicia del dicho partido de 150. ducados mas por deſigno, y codicia de otro provecho muy mayor, y de mucha mas qualidad, que ſaca della valiendoſe, como ſiempre, que fuere Mercader, ò cambio como eſta dicho ordinariamente ſe puede valer, y ſe vale cada año en la feria de Luchera, que ſe dije de todo Sanctos en hazer diverſos cambios dende la dicha feria, y aun dende Fogia à Napoles del dinero, que cobra en primo tiempo por el mes de Setiembre, y Octubre de los dichos Arrendamentos de la nueba agricultura, que ſiempre paſſan de quarenta mil ducados al año, y no da cuenta dellos en la Regia Camera haſta el mes de Heñaros, y deſpues del dinero de la fida de las pecoras, y del ganado grueſſo, que paſſa de quinientos mil ducados, y ſe comienca à cabar por el mes de Marco aunque, lo que dellos entra franco a Su Mageſtad quitado la rata de los reſiduos, que ſe acoſtumbran de dar cada año, y en buena ſumma, ſe pague en ſu Theſororia general en Napoles por el mes de Iunio, del dinero de las conſignaciones, que importan mas de ſetenta mil ducados, y de mas de otros çien mil ducados, que importan los preçios de los herbajes ordinarios, y eſtraordinarios ſolitos, y inſolitos ſe puede valer, qualo ordinariamente el dicho Caxero por todo el mes de Iulio, y aun de Iulio, que con la ocaſion de las ferias de Quareſma en Luchera de Abril en Fogia le viene de mucho util, y provecho à mas de las otras induſtrias, que con la autoridad de la dicha Caxa puede hazer en la Pulla, y de los cambios, que puede hazer, y haze con los meſmos locados de la Aduana, y finalmente ſe puede valer, y ſe vale tambien de los dichos reſiduos, que ſuelen ſer mas de quarenta mil ducados al año, en los quales amas, que ſe ganan los tres por çiento, como es coſtumbre, que van por mita entre el dicho Caxero, y los Comiſſarios, que el embia à los cobrar por las Provinçias por el mes de Iunio, deſpues ſe vale tambien de la mayor parte de capital dellos haſta que acabe de ſaltar ſus cuentas, que ſuele paſſar de Navidad, y aun à vezes de Paſqua, de manera, que todo ello à un Mercader, ò cambio juntamente con la autoridad de la dicha Çaxa conoſçida, ya veriguadamente le viene de tanto comodo, beneficio, y provecho, que paraque ſe le cometa la adminiſtracion della, no ſolamente perdonara los ciento, y cinquenta ducados al año del dicho partido, que le paga Su Mageſtad mas un de muy buena gana dara algun millar de ducados al año de ſu bolſa aquien ſe la cometiera, y en tal caſo no ſeria à my pareſcer juſto,

que

que à coſtas de Su Mageſtad, que paga ordinariamente el dicho partido para el Caxero, otro ſacaſe buena renta al año por cometerle la adminiſtracion de la Caxa, que es de ſu Real azienda, y patrimonio, y anſi con entender la dicha Regia Camera en la proviſion del dicho Caxero podria en ella mirar, y tener conſideraçion à dos coſas de ſerviçio de Su Mageſtad; La prima, que el que pretendieſſe ſemejante adminiſtraçion, fueſſe perſona habil, y donea, y ſufficiente, y que dieſſe tambien franças muy baſtantes, y abonadas para todo, y la ſegunda, que habiendoſe de ſacar provecho del cometerla como arriba, no ſe le uſurpaſen otros à coſtas de Su Mageſtad, que es el verdadero, y legitimo dueño de todo.

Y no haviendo de ſer mercader, ny cambio, el que hubiere de adminiſtrar la dicha Caxa convendria tambien advertir, y mirar muy bien à la qualidad, y ſuffiçiençia de la perſona, y mas à las frangas, que dieſe, y ſe habria juntamente de probeer, que guardaſſe inviolabilmente ſus inſtruçiones, y remediar, que ſus cuentas ſe preſentaſſen, vieſſen, y liquidaſſen con mas brevedad, de ſuerte, que en qualquier evento es bien, que la dicha Regia Camera de la Summaria ſea conſultada, y entendida en la proviſion, que el Aduanero heziere del dicho Caxero.

58 Acerca del Maſtredata, ò Secretario, que el dicho Aduanero probee à ſu beneplacito en la dicha Aduana, al qual Su Mageſtad ab antiquo ha pagado, y paga ordinariamente los dichos veynte ducados al año de partido, conſiderado, que pues, quando la dicha Aduana ſe reſtauro, y puſo en la orden que ſe halla, que fue como es notorio, en tiempo del Rey Alfonſo primero fue meneſter de aſignar al dicho Maſtredata, que anſi y no Secretario entonces ſe dezia, los dichos veynte ducados al año de partido por ayuda à poter ſuſtentar, y ſervir el dicho officio, los emolumentos, y derechos de la dicha Maſtredatia, no devian ſiguramente ſer tantos, ny con mucho tan ſubidos como agora, que con el acreſcentamento de la Aduana, y con las nuebas Invenciones, que de quatro, ò cinco años aca va cada dia ſacando à ſu albidrio el dicho Maſtredata de nuebos, y mas ſubidos derechos en perjuycio de los pobres ſubditos, y ſin ningun ſervicio de Dios, ny de Su Mageſtad, ha llegado en tanto que vale la dicha Maſtredatia, y renta conoſcida averiguada, y effectivamente mas de tres mil ducados francos, y limpios cada año allende de lo que ſe aprovechan en ella muchos Eſcrivanos, que importa quica otros mil, y Su Mageſtad paga toda via al dicho Maſtredata ſu partido acoſtumbrada de los 20. ducados al año por ayuda à ſuſtentarſe en el dicho ſervicio, pareſce que con eſta conſideracion ſeria muy juſto, y conveniente, anſi por ſervicio de Dios, y de Su Mageſtad, como por alibio, y buon govierno de los pobres ſubditos de la dicha Aduana, que ſe remediaſſe en eſto con reformar, moderar, y limitar los dichos derechos, y hazer nueba pandeta, y aranzel dellos de ſuerte, que los pobres ſubditos los puedan ſobrellebar, y ſufrir, y el dicho Maſtredata ſe pueda tambien honeſta, y moderadamente ſuſtentar con ellos ſin tan exceſſiva ganancia acoſta de pobres, pero quando las coſas de la dicha Maſtredatia hubieſen de quedar en el eſtado, que han ſubido, no convendria, que fueſſe el dueño della otro que Su Mageſtad en quien todo ſeria bien empleado aunque à my pareſcer en qualquier evento convendria, y ſeria neceſſaria alguna honeſta moderacion, y limitacion de los dichos derechos tan ſubidos, y alterados eſtan à ſu albidrio del dicho Maſtredata, el qual ſeria tambien juſto, que ſi quiera de tres en tres años, ſino cada año, dieſſe reſidencia conforme la dan todos los de las Audiencias provinciales del Reyno, y que quien hubiere adminiſtrado la dicha Maſtredatia un triennio, haya de dar luego ſu reſidencia, y dada aunque ſalga libre della, para poder bolver otro vez à adminiſtrarla haya de haver intervalo de otro triennio, porque anſi cada uno penſaria de hazer mejor ſu dever. *Del Maſtredata.*

59 Acerca de los dichos alguaciles, que los probee tambien el Aduanero à ſu albidrio con el partido dicho de dinero de Su Mageſtad, no pareſce hay que advertir, ſino que ſeria bien mirar, y tener cuydado, que ſirvan todos ordinariamente como conviene, y es juſto, pues à eſte effecto Su Mageſtad los paga. *Alguaciles.*

Acerca de Carcelero no me pareſce hay que advertir coſa ninguna ſino es que guarde ſus Inſtruciones, como es juſto, y razon pues en quanto à lo de- *Carcelero.*

H mas

mas no tiene partido de Su Mageſtad, y los emolumentos de las dichas Carceles ſon de meſmo Aduanero, que lo probee.

Cabalaros eſtr'ordinarios.

60 Acerca de los Cabalaros eſtraordinarios, que ſe permite pueda el Aduanero probeer en caſo de neceſſidad haſta el numero de diez, y ſin partido ninguno como arriba conſiderado, que cada uno dellos en yr, y bolver, y aſiſtir ocho meſes en Pulla con caballo, y criado, forçoſamente ha meneſter de gaſto ordinario mas de çien ducados si lo que quiere, y procura dellebarſe à ſu Caſa de probecho, y que como no tenen partido, ny emolumento ninguno liçito, neçeſſaria, y forçoſamente lo han da ſacar todo por via indirecta, ò de los pobres ſubditos de Su Mageſtad, y atento tambien, que los dichos veynte, y quatro cabalaros ordinarios baſtan para todo lo que es meneſter en la dicha Aduana pareſçe, que por ſeruiçio de Dios, y de Su Mageſtad, y por buẽ govierno de los pobres Subditos convendria tambien en ello algun remedio, y moderacion aunque lo mejor entiendo ſeria quitarlos penitus todos los dichos eſtraordinarios, y en lugar dellos ſiendo meneſter probeer ſu Excelentia otros quatro, ò çinco ordinarios, que en todo como ſon veynte, y quatro, fueſen treynta.

61 *Las leys, y ordenes, con que ſe adminiſtra, rige, y govierna la dicha Aduana, ſon v3.*

Los Privilegios, y Capitulos antigos de los Sereniſſimos Reys de Aragon confirmados por Su Mageſtad Ceſarea del Emperador deglorioſa memoria, y finalmente por Su Mageſtad Catolica del Rey Don Phelipe Noſtro Señor.

Las inſtruçiones Reales fechas por orden de la dicha Mageſtad Ceſarea en tiempo de Don Pedro de Toledo, que ſon de numero ſeſenta, y ocho.

Acerca deſtas Inſtruciones es neceſſaria alguna reformacion, que por brevedad la dexo de notar aqui.

Los Bandos Reales, y antigos donde el tiempo del Rey Alfonſo primero, que cada año ſe renueban, y prerogan.

Los veynte, y ocho Capitulos, que ſe hizieron en el año de 1574. por el Cardenal Illuſtriſſimo de granuela açerca del remedio, y reſtauracion de la dicha Aduana, que entonçes eſtava muy deſtrida.

Y otros muchos, y diverſos Capitulos, Decretos, y ordenes de la Regia Camera de la Summaria, y Bandos tambien de la meſma Aduana.

De todo lo qual pareſçe convendria ſe hizieſſe un volumen ſigun lo apunte en fin del compendio, que hizi en corte, y dirigi à Su Mageſtad ſobre la antiquedad, y juſtificaçion de los derechos, que ſu Real Corona tiene en la dicha Aduana, del qual tengo tambien dado translado à V.S. Illuſtriſſima.

Ello es todo lo que por informaçion de V.S. Illuſtriſſima con intento de puro ſerviçio de Dios, y de Su Mageſtad, y del buon govierno de los pobres ſubditos, he podito con mi baxo entendimento alcançar de notar açerca de la adminiſtraçion de la dicha Aduana de las pecoras de Pulla. Remitiendome ſiempre en todo, y por todo à ſu mejor, y mas açertado, y recto pareſçer de V.S. Illuſtriſſima, aquien humilmente ſuplico reçiba my buen animo, y deſſeo de ſervir, que Nueſtro Señor, &c.

D I-

DISCORSO III.

Dello Spettabile Sig. Reggente, e Luogotenente della Reg.Cam. Ferrante Fornaro, allora Preſidente dell'iſteſſa R. C. e Governatore della Regia Dogana delle pecore di Foggia.

ILLUSTRISS. ED ECCELLENTISS. SIG.

HAvendomi V.E. comandato, che Io doveſſi venire à Foggia per riconoſcere lo ſtato della Regal Dogana delle pecore, e provedere à tutte le coſe neceſſarie per indennità della Regia Corte, ſtante il ſucceſſo della morte del Doganiero Alfonſo Caracciolo; Ed havendo Io obedito, come dovea, li ſuoi commandamenti, me ne venni quà, ed hò uſata eſattiſsima diligenza per informarmi dello ſtato, e biſogni di detta Dogana, e di farvi quelle proviſioni, che per me in breve tempo han potuto farſi; E ſe bene per lettere mie hò dato avviſo à V.E. in generale delle coſe di detta Dogana, però mi è parſo mio debito farne una relatione più particolare, con rappreſentarli lo ſtato preſente di detta Dogana, la forma, che ſi è tenuta nel governo di eſſa, e gli eſpedienti, che mi pajono neceſſarii di ſoſtentare la conſervazione, e provedere all'augumento di così principal corpo d'entrata Regale.

In d.Dogana queſto anno ſono locate pecore per numero di due milioni venti otto mila ſeicento cinquanta otto, ſecondo la locazione, qual già Io trovai fatta, è vero che il numero reale di pecore, per quanto eſattamente Io hò procurato informarmi, non eccede un milione in circa, e perche l'anno paſſato la locazione fù di quattro milioni, ducento, ed undici milia, ſeicento ottanta, è diminuita queſto anno la Dogana in due milioni, ed ottanta trè milia, e ventidue pecore.

Hò trovato di più, che un gran numero di perſone, che l'anno precedente profeſſorno diverſe quantità di pecore in queſta Dogana, nel preſente anno di niun modo, ne hanno profeſſate, e ſono novecento perſone in circa, ed hò mandato à far diligenza, per ſaper la cauſa, e per chiarire quel che ſi han fatto delle pecore non profeſſate, parendomi veriſimilmente, che in queſto ci potrà eſſere gran fraude.

Ed havendo Io riconoſciuto particolarmente la locazione, che ſi è fatta queſto anno, ed anco l'anno precedente, e la diſpenſazione degl'erbaggi, ed uſata ogni eſatta diligenza per intendere il modo, che ſi è tenuto nel governo di detta Dogana, e ſe ſono ſtate oſſervate le Regie iſtruzzioni, ed ordini, con haver viſto diverſe ſcritture, e trattato con li Regii Credenzieri, ed altri Officiali di Dogana, e con diverſi locati, hò trovato tanto per informazione *oretenus* havuta dalli predettii, e per ſcritture, e per alcune evidenze di fatto, che nel governo di detta Dogana ſono ſtati molti abuſi, ed eceſſi, per li quali li locati ſono ridotti in eſtrema miſeria, e queſta regale entrata andava à camino, non ſolo di notabile diminuzione, mà quaſi annichilarſi, perche non ſolo non ſono ſtate oſſervate le Reggie iſtruzzioni, mà hò trovati totalmente alterati, e pervertiti tutti gl'ordini antichi, e moderni dati per lo buon governo di eſſa Dogana, tanto in pregiuditio di fidati, quanto in detrimento del Regal Patrimonio, li quali eceſsi riferirò à V.E. con ogni poſsibil brevità.

Uno delli principali eceeſsi è, che Io hò trovato ogni coſa eſſere venale, gli herbaggi, e riſtori buoni eſſerſi diſpenſati *extrà locationem* à perſone principali, amici, e parenti per intereſse, ed in fraude degl'ordini di S. M., per li quali hà prohibito le locazioni particolari, riducendoſi per via indiretta detta ſorte di diſpenſazione à locazioni particolari, mentre in detto modo ſi diſpenſano li buoni Erbaggi atti à paſcoli di pecore, come chiaramente ſi vede dall'iſteſſa locazione, che si è fatta, poiche queſto anno ſono diſpenſati eſtra locatione gl'Erbaggi di Tertiviri, di Santo Leuci, di Sacri, Amendola buona, ed altri, tutti perfetti per pecore con defraudarne li locati, e l'anno precedente fù diſpenzato eſtra locatione trà gl' altri l'Erbaggio della Motta della Regina à Raniero Capece Cognato del Doganiero, ſotto nome di Fabrizio Campana, ed è uno delli megliori Erbaggi, che ci siano, e queſta è coſa molto notoria frà tutti li locati, ed Officiali di Dogana.

Trovo abuſo, e gran ſoſpetto di vendita nell'eſtima degl'Erbaggi, che si pigliano da Baroni, e perſone particolari, perche si ſono eſtimati dal Doganiero, e fatti pagare à locati quattro volte più di quello che vagliono, ſenza eſſere in queſto oſſervati li decreti della Regia Camera, ed ordini ſopra ciò dati nell'ordinazione 24. fatta à tempo, che governò in queſto Regno il Carnal Granuela, e molti degli Erbaggi pigliati, ſono ſtati totalmente inutili, e si ſono diſpenſa-

ti à locati contro loro volontà con haverli fatto perdere l'integro prezzo di eſsi in beneficio de Baroni, e queſto è notorio.

Deve il Doganiero ogni anno pigliare per beneficio della Dogana tutti li reſtori buoni, e cōmodi per locati, quali non ſervono per uſo proprio de Baroni, ò altri particolari, trovo che ſi è laſciato di pigliarne alcuni, e che ad altri ſi è tolerato, ſe diceſſero volerli per uſo proprio, e poi li hanno affittati, e particolarmente ſi ſono laſciati gli herbaggi del Marcheſe d'Anzi ingenoſa molti anni, poi ſono ſtati affittati à locati dall'iſteſſo Marcheſe in gran danno della Regia Corte, atteſo li locati con queſta toleranza han profeſſate poche pecore, e ſi è dato à Baroni l'utile, che deve pervenire alla Regia Corte.

Hanno patito li locati diverſe eſtorſioni, ed indebiti pagamenti da' Maſtro d'atti per cauſa che la Maſtrod'attia è ſtata goduta dalli Doganieri, e per utile loro hanno permeſſo, e toleto in queſto molti abuſi, ed hanno ridotti li negozii de' locati in ſcritture, atti, e pleggiarie ſotto varii colori, ed invenzioni per augumentare li diritti della Maſtrod'attia, qual'anticamente non vi era, dovendoſi li negozii di Dogana eſpedire ſummariamente in virtù dell'iſtruzzione 62. ed hoggi era ridotta à termine, che della Maſtrod'attia ne percepeano quattro mila docati in circa.

Di più hò trovate introdotte certe Maſtrod'attie nelle reſidenze delli Cavallari al numero di dodici, ò quindici, e con queſto in ogni tempo vi era eſtorſione.

a E per augumentare più li diritti della Maſtrod'attia, ſi era inventato di dare autorità alli Maſtrid'atti à potere nominare diverſi commiſſarii per l'eſiggenza delle contumacie per le controvenzioni di ponere foco alle reſtoppie, e di non levar gli animali dalle locazioni doppo il giorno di S.Angelo di Settembre, e che anco poteſſero nominare un guardiano al boſco di Ruvo, e con queſta occaſione li Maſtri d'atti mandavano huomini loro, ed occupavano tutti i proventi di dette controvenzioni in pregiuditio della Regia Corte, e con queſte condizioni trovo, che ultimamente ſi era affittata la Maſtrod'attia per ducati trè mila, e cinquecento, e con peſo di dare al Doganiero un Cancelliero per tutto l'anno *gratis* a ſpeſe loro, e darli tutta la Carta, che li biſognava, e con altri peſi che li valeva poco meno di duc. quattro milia.

b Le ſcritture della Dogana le hò trovate in molto diſordine, e ſenza inventario, atteſo li Maſtri d'atti hanno ſolo atteſo al guadagno, e non al buon governo, ne al ſervizio della Regia Corte, ed oltre che non vi è inventario, è ſtato in mano di Maſtri d'atti occupare infinite ſcritture, hò trovato che manca un libro di pleggiarie preſe per l'affitto di tre ſalde date ultimamente per la Regia Corte, e per molta diligenza, che ci hò fatta, non ſi trova, e dette pleggiarie non furon mai poſte in libro, mà ſolo in baſtardolo, e quel baſtardolo è perſo, tanto che Io hò determinato rimediare à far rinovare dette pleggiarie, il che ſarà con gran travaglio, ed intrico.

c Li Cavallari ordinarii, che ſono venti quattro, deputati per difendere li fidati di Dogana da oppreſſioni, ed aggravii de Puglieſi, e d'altri, e per accompagnarli, e difenderli, ſappia V.E. che è compaſſione à vedere, ed intendere con quanta poca vergogna hanno coſtumato eſtorquere la ſoſtanza, ed il ſangue delli poveri locati, uſando anco fraude contro la Regia Corte in tolerare che nell'entrare in Puglia vadino nelle locazioni ſenza licenza, e nell'uſcire paſſino le pecore ſenza la paſſata, ed in far venale ogni loro azzione, e ſono ſtati tolerati, perche Io hò hauuta informazione, che la diſtribuzione delle reſidenze, alle quali ſi mandano detti Cavallari, pur è ſtata venale, e che per haver una reſidenza buona, ove poteſſero più eſtorquere denari, hanno pagato cento, e ducento docati al Doganiero, più e meno, ſecondo la qualità della reſidenza, e può V.E. conſiderar quello, che hà da fare il Cavallaro in detta reſidenza, mentre per ottenerla paga denari, non eſſendovi ne proviſione, ne emolumenti giuſti, perche Sua Maeſtà conceſſe privilegii alli locati, che non pagaſſero coſa alcuna alli Cavallari, quando andavano à vedere qualche loro differenza.

d Hò trovato un numero copioſo di Cavallari eſtraordinarii, quali non haveano proviſione alcuna, e ſi mandavano nelle dette reſidenze, ed alla cuſtodia delli paſſi eſtorquendo denari à locati, non oſtante che per Sua Maeſtà nella viſita fatta in queſto Regno dal Cardinal di Toledo, ordinò che il Doganiero non poteſſe deputar Cavallari eſtraordinarii, e nelle dette ordinazioni del Cardinal Granvela *e* fù proviſto, che in caſo di neceſſità, poteſſe ſolamente il Doganiero nominarne fino al numero di diece alla Regia Camera, dalla quale ſi fuſſe ordinato, quel che li fuſſe parſo, ſecondo l'occorrenze, e neceſſità delli tempi.

Il Doganiero è obligato cavalcare per le locazioni, e viſitarle, e così ſtà ordinato per le Regie

(a) *Nel 1668. ſi prohibì la commeſſa del fuoco, laſciando ſolo la prohibizione antica*; Prag.79.c.31 de off.Proc.Cæſ.
(b) *L'inſtruzzione, e pandetta dell'Archivio delle Scritture, ſi ordinò nella* Pragmat. 81. nel detto titolo.
(c) *Non poſſono ricevere altro, che due carlini per ogni morra di pecore*, d.Pragm.79.cap.5.
(d) *Si deſtinano ſolo gli ordinarii, per* d.Pragm.79.cap.5. (e) Cap.25.

Regie iſtruzzioni, nè ſi può governar bene queſta Dogana, ſenza far detta diligenza, perche tutto il governo, conſiſte nella diligenza di tenere li locati bene accommodati, e che non comprino erba da altri, e mentre il Doganiero non cavalca, ſuccedono infinite controvenzioni, biſognando ſtare à fede di Cavallari, quali non attendono eccetto all'utile loro, e non oſtante la detta iſtruzione, trovo che da otto anni à queſta parte il Doganiero non hà mai viſitato le locazioni.

Il Doganiero deve trovarſi in Puglia fin dal meſe di Settembre, e deve far la locazione al primo di Novembre, ſecondo l'iſtruzzioni, correndoſi gran pericolo nel ritardare della locazione per li mali tempi, che ſoleno ſuccedere, e trovo, che queſto non ſi è oſſervato, mà li Doganieri ſono ſtati aſſenti alle volte inſino à Novembre, e l'aſſenza predetta del Doganiero causò gran parte della mortalità dell'anno paſſato, perche non venne in Foggia inſino alli 11. ò 12. di Novembre; e tardò tanto à fare la locazione, che ſopragionſe il mal tempo, ſtando le pecore alle montagne, e la maggior parte morſero per camino nelli tratturi, e queſta è coſa notoriiſsima, e per le iſtruzioni ſtà ordinato, che à Settembre ſe debbia trovare il Doganiero in Puglia, ed al primo di Novembre fare la locazione.

Dalla predetta negligenza ſi è cauſato, che li Territorii, ed herbaggi della Regia Corte, quali tiene per il paſcuo delle pecore, ſono ſtati in molte parti uſurpati, e ſono ſtati levati li titoli affiſsi nell'anno 1552. dal Regente Marcello Pignone, all'hora Preſidente della Regia Camera, e per la iſtruzione 65. ſtà ordinato, che al tempo dell'eſtate il Doganiero debbia fare riconoſcere li titoli, che all'hora furo affiſsi, acciò non ſi amovano, e l'evidenza del fatto chiariſce, che hoggi non ci ſono titoli, e quaſi tutti ſono ſtati amoſsi, dal che è nato che li Baroni, e Maſſari hanno uſurpato li ſaldi della Regia Corte, e per non eſſernoci li titoli, ſi pongono le coſe in lite, ſenza poterſene vedere fine, e reſta privata la Dogana di gran quantità di Territorii ſaldi.

Li ponti delli rivi, e fiumi della Puglia, ſtanno tutti rotti, e guaſti con incommodo grande, e danno de poveri locati, ed ogni anno mojono molte perſone, che ſi affogano nelli detti fiumi, oltre altri incommodi, e danni che ne riſultano, e ſtà ordinato per l'iſtruzzione 34., e per l'ordinazione 19. del Cardinal Granvela, che il Doganiero facci accommodare detti ponti, facendoſi la ſpeſa in terzo fra la Regia Corte, locati, e Baroni, e di queſto non ſe ne è eſeguito coſa alcuna.

Sono ſtati ancora occupati li tratturi tanto neceſſarii per l'acceſſo, e receſſo delle pecore, e per la poca attenzione, ſi ſono quaſi perſi, biſognando in queſto una vigilanza eſtrema, dal che è nato, e naſce gran detrimento alle pecore, e conſeguentemente alla Dogana.

Li demanii ſoggetti alla Dogana ſtanno per la maggior parte occupati dalli Cittadini delle Terre, che la Dogana ne gode poco, ò niente, e così ſuccede nel demanio di Lucera, di San Severino, di Ruvo, Terlizzi, e Corato, ove ogni dì han fatto nuovi parchi, e riſtretto l'uſo della Dogana, per non eſſerſi fatto faccia, e con invecchiare le coſe, ſono tutte ridotte à lite.

Tiene la Dogana l'uſo nel boſco di Minervino, ſecondo la reintegrazione fatta nell'anno 1549., e ſono cento Carra di boſco, e ſe lò godono tutto li Cittadini contro la forma di detta reintegrazione.

Gli erbaggi eſtraordinarii ſoliti in gran parte ſtanno occupati da Baroni, per non eſſerci li titoli, ed in alcune parti hanno rotti li Territorii, e l'hanno coltivati in pregiuditio della Dogana, e particolarmente il Duca di Torre maggiore in un Territorio dell'horto del Ruſſo, e molti tengono la poſta delle pecore nelli luoghi, ove fanno maſſarie, dal che ſuccede, che ſi allargano, ed occupano li ſaldi della Regia Corte.

Tiene la Regia Corte affittati per uſo di coltura quattrocento Carra di Territorii ſaldi, nell'affitto delli quali hò trovato, che ſi è fatto molto pregiuditio alla Regia Corte, atteſo molti di detti Territorii ſe hauriano potuto affittare per maggior prezzo, e ne hò viſto l'eſperienza, perche Io trovai uno affitto di diece Carra del Territorio di Monte Sericò nella defenza detta de Ceraſola picciola fatta ad un Vitello Telleo, per docati 42. il Carro; ed havendo alcuni eſpoſto, che detto negozio paſsò con fraude di detto Vitello, atteſo per non haver concorrenza fece publicare li banni dell'affitto, una matina all'alba; Ed havendo Io perciò precedente ordine della Regia Camera di nuovo fatto allumare la candela al detto affitto, ſe ne trovorno docati 81. il Carro, per tanto ſtanno hora affittati, e ſi ſono avanzati in beneficio della Regia Corte docati 1560., ed in queſta materia, ò ſia ſtato diſquito, ò per compiacere ad amici, e parenti, ò vero per intereſſe, la verità è che molte partite di detti Territorii ſe havriano potuto affittare à molto maggior prezzo, ed in particolare trovo, che ſe ne affittorno dodeci Carra à Raniero Capece cognato d'Alfonzo Caracciolo per docati ſettanta trè, e mezzo il Carro, ſotto nome di Franceſco Braida, il quale Raniero Capece, ſecondo coſta per informazione ſubaffittò gl'iſteſſi Terreni ſaldi ad Agoſtino Catanio per docati cento il Carro.

Vi

Vi è ancora in detti Affitti un altro ecceſſo, qual ſi potrà con facilità chiarire, perche alla conſignazione, che ſi è fatta agli Affittatori delli Terreni affittati, ſi ſono mandati Cavallari, e Compaſſatori di poca qualità, quali han fatto tanto buona miſura, che per quanto Io ſono informato, e mi è ſtato offerto portere in vero con l'eſperienza, la magior parte degli Affittatori hanno preſo terreni ſoverchi; oltre che poi ne hanno occupati degli altri, ed in queſto ſi è uſata molta negligenza, ò toleranza, ed è coſa che può importare ogni anno buona ſumma.

Il Doganiero manda ogni anno Commiſſarii in Apruzzo, ed in Contato de Moliſe, ed altre Provincie per eſiggere la fida delle pecore non calate in Puglia, la quale importa diece mila docati l'anno più, e meno ſecondo la fedeltà, e diligenza, che ſi ci uſa, ed anco manda Commiſſarii per numerare il beſtiame groſſo, del quale ſi paga la fida à ragione di docati trentaſette, e mezzo il centenato. Tengo informazione da perſone degne di fede, che dette commiſſioni ſi ſono vendute; dal che è nato, che li Commiſſarii hanno fraudata la Regia Corte in migliaia di docati; e ſe li è tolerato, nè vedo che contra loro ſi è fatta dimoſtrazione alcuna, ed è un negozio di molta fede, nel quale la Regia Corte può eſſere facilmente fraudata di trè, e quattro mila docati l'anno, mentre non ſi ci uſa la diligenza, che ſi ci deve.

L'Officio di Caſſiero, è coſa certa che il Doganiero l'hà venduto, non sò la certezza del prezzo; però alcuni dicono per trè mila ducati l'anno, altri per due mila.

Dal vendere della Caſſa, è nato danno grande alla Regia Corte, e confuſione di reſidui, atteſo ogni anno ſi ſono figurati reſidui di ottanta, e cento mila docati; ed in queſto ſi è fatta mercanzia; perche ſi è data dilazione con guadagno di tanto per cento, e di queſto ce ne è chiara informazione non oſtante, che per l'iſtruzzione 58. ſtà ordinato, che il Doganiero non poſſa fare reſidui, ſenza ordine della Regia Camera.

Si ſono fatti cambii delli denari publicamente, e non ſi ſono pagati li padroni di Erbaggi, nè conſignatarii, nè la Regia Corte ſi hà potuto ſervire delle ſue Regali intrate, e ſi è ridotta queſta amminiſtrazzione nella confuſione, che V. E. hora vede, eſſendoſi hora dato dalli Caſſieri à capo di otto meſi, più di ſeſſanta mila ducati di reſidui.

Si ſono ſerviti detti Caſſieri di denari, e fattone ſervire il Doganiero, e ſe trovano denari eſatti per il Doganiero non ſcritti nel libro del Caſſiero, ed infinit reſidui eſatti da Caſſieri, e non ſcritti in libro.

Si ſono ricevuti denari ſenza intervento delli Credenzieri, li quali Credenzieri dovendo intervenire in ogni coſa che fà il Doganiero; trovo che hanno ſervito per forma, e che il Doganiero hà fatto quello che li è piaciuto, ſenza intervento loro, e ſi è contravenuto à tutte le iſtruzzioni, ed ordini, che di queſto trattano.

Ed in ſomma concludo à V. E., che il fine principale del Doganiero, che hà amminiſtrato queſta Dogana; è ſtato ſolo di andare inventando modo di poter cavare denari per beneficio ſuo particolare; e non di mirare al buon governo, e conſervazione della Dogana, e del Regal Patrimonio; anzi l'hanno laſciata in abbandono, e ridotta nelli termini, che V. E. hà inteſo, ed impoveriti talmente li locati, che ſtanno in una diſperazione incredibile, eſſendoſi ridotti in termine di non poter più ſoſtentare l'induſtria loro delle pecore.

E quel ch'è peggio, di tutti gli altri inconvenienti; V. E. ſaprà, che li Doganieri per coprire il loro mal governo, e moſtrare, che han procurato il beneficio della Regia Corte, e fatto augumento alla Dogana; hanno procurato un augumento di pecore in aria, ed uſato in quello, non ſolo artificio, mà alle volte violenza; e con diſpenzare li buoni herbaggi eſtra della locazione, han ridotti li locati à profeſſare groſſo numero di pecore più di quel che hauriano fatto per la via ordinaria, e così han rappreſentato con beneficio apparente, e poco durabile, e raddoppiato il peſo à locati.

La Regia Corte, oltre la Dogana grande, che tiene in Puglia, tiene anco in Apruzzo la Doganella delle pecore; nella quale ſi eſigge la fida à manco prezzo di quello ſi eſigge in Puglia, la quale è andata unita coll'officio di Doganiero di Puglia, il quale Doganiero è ſolito deputarci il Luogotenente con pigliar denari della detta Luogotenenzia, ed ultimamente il Doganiero Alfonſo Caracciolo ne haveva havuto docati mille da Carlo Pignatello, quale haveva deputato per Luogotenente; ed oltre di pigliarne denari, li Doganieri ſi faceano eſito di duecento docati per la proviſione di detto Luogotenente, però ſe la pigliavano loro, e li Luogotenenti ſervivano ſenza proviſione, nè mai li Doganieri andavano à viſitare detta Doganella, nè ſapeano in che conſiſteſſe, nè detti Luogotenenti tengono iſtruzzioni, mà han fatto quello, che li è parſo, e da quà è nato, che detta Doganella; non è mai andata in augumento alcuno, e può conſiderare V. E. quel che haverà fatto il Luogotenente di detta Doganella, con haver pagato denari per la Luogotenenzia, e con non tener proviſione.

Trattarò hora degli eſpedienti, che mi pajono neceſſarii per rimediare à tutte le coſe predette, e per ridurre la d. Dogana nel ſuo dritto camino, e buon governo, acciò non ſolo poſſi riſtorarſi, mà anco andare augumentando.

Il principal rimedio, che mi occorre, è di rimediare alle cauſe, dalle quali è proceduto il diſordine predetto, ed il detto mal governo, e le cauſe principali ſono Prima, perche li Doganieri d'alcun tempo in quà han comprato l'officio con prezzo eccesſivo con pigliare anco li denari ad intereſſe, il che hà cauſato che ſono entrati al governo della Dogana più con intento di rimborzarſi del prezzo ſborzato, e degl'intereſſi, che ne pativano, che di attendere al buon governo, & augmento del Regal Patrimonio; atteſo la proviſione del Doganiero non è tale che poſſi eſſer comprata con quaranta, ò cinquanta mila docati, anzi non li baſta per le ſpeſe, ne per la metà di dette ſpeſe, poi che non è più di mille docati, ed altri emolomenti non vi ſono, eccetto della Maſtro d'attia, che ſe l'hanno uſurpata, la quale quando ſi eſigeſſero li diritti giuſti, tampoco val tanto, che ſi poſsi ſpendere il detto prezzo vita durante.

La ſeconda cauſa è ſtata la occaſione, e commodità, che li Doganieri hanno havuto con il colore delli diritti di detta Maſtro d'attia, atteſo hanno inventato tante ſorti di pleggiarie, e di atti, che han fatto fare alli poveri locati, per fare augumentare il guadagno della Maſtro d'attia, che ſotto queſta occaſione, non ſolo ſe ne ſono cauſate l'eſtorſioni alli locati, mà anco ſi hanno uſurpato li proventi della Regia Corte.

La terza occaſione è ſtata la commodità, che hanno havuta di ſervirſe del denaro della Regia Corte, per haver loro deputato il Caſſiero, dalla quale deputazione del Caſſiero ſono nati gl'inconvenienti, che ſopra hò riferiti.

La quarta occaſione è ſtato per lo arbitrio, e libertà, che ſi è laſciata alli Doganieri di diſpenzare li riſtori à modo loro.

La quinta occaſione, e molto principale è ſtata, perche li Doganieri ſono ſtati Cavalieri Napolitani, quali hanno parenti, ed amici tutti intereſſati nelle coſe di detta Dogana, atteſo alcuni hanno le loro Terre, e Territorii ſoggetti alla Dogana, altri fanno maſſarie in Territorii di Dogana, ed altri tengono pecore, e con li riſpetti, ed occaſioni di parentadi, ſi ſono fatti infiniti pregiudizii alla Regia Corte, e molto danno agli altri locati, come ſopra ſi è detto.

E perciò il vero rimedio ſaria togliere le dette occaſioni, e per togliere la prima dico à V.E. che l'officio di Doganiero non comple al Regal Patrimonio di Sua Maeſtà, che ſe debbia vendere, atteſo è aſſai diverſo da tutti gl'altri officii vendibili, nelli quali l'entrata di Sua Maeſtà è certa, però il negozio della Dogana è una induſtria, che fà la Regia Corte in locare le pecore, e pigliare diverſi Territorii di particolari, oltre quelle, che la Corte tiene per accommodare le pecore, e l'augumento, e diminuzione di detta entrata depende dal buon governo del Doganiero, e per eſſere il negozio di grandiſſima confidenza, potendo il Doganiero dare, e togliere col buono, ò mal governo in uno anno ſolo cinquanta, e ſeſſanta milia docati di entrata più, e meno, ed eſſendo ancora detto governo molto difficile, ed intricato, il quale richiede perſona di molto ingegno, di molta fede, e di molta carità, e che il fine ſuo ſia tutto poſto al buon governo, mi pare impoſsibile, che una perſona, che ſpendea una ſomma notabile à comprare detto officio, poſſa havere dette qualità, dovendoſi tenere per certo, che ogni uno che ſpende li ſuoi denari, lo fà per cavarne utile, ed eſſendo coſa chiara, che da detto officio il Doganiero non può cavare utile, eccetto governando male, e dal mal governo ſi diminuiſce, e diſtrugge la detta Regal Entrata, e per guadagnar il Doganiero mille fà danno alla Regia Corte di diece milia.

Di più dico, che non conviene venderſe, perche detto officio tiene amminiſtrazion di giuſtitia, tenendo giuriſdizione civile, e criminale con mero, e miſto imperio ſopra tutti locati di Dogana, la qual giuriſdizione è maggiore di qualſivoglia governo di Provincia, e vi è l'Audienza formata, ed è ſtato ſempre riputato inconveniente à venderſi li governi di giuſtizia, anzi la Maeſtà Ceſarea per Capitolo particolare, confirmato doppo da Sua Maeſtà Cattolica, conceſſe à queſto Regno, che gl'officii, nelli quali fuſſe amminiſtrazion di giuſtizia, non ſi doveſſero vendere, poi che vendendoſi ſi dona una manifeſta occaſione al mal governo, e trovarà V.E., che per li tempi paſſati non ſi trova, che detto officio ſi fuſſe venduto per la Regia Corte, atteſo dopoi, che fù Doganiero Annibal di Capua, che ſon più di cinquanta anni, detto officio non è vacato, mà dopoi di Annibal di Capua la Maeſtà Ceſarea lo conceſſe al Regente Figueroa, e dal detto Regente paſsò in Ferrante di Sangro, e di mano in mano inſino ad Alfonſo Caracciolo, Sua Maeſtà hà conſentito alle rinoncie, che ſi ſono fatte di detto officio, mà non l'hà direttamente venduto.

(a) E non vendendoſi, il megliore eſpediente, ſecondo il mio poco giudizio, ſaria ogni anno mandare nella Dogana nel meſe di Ottobre, uno delli Preſidenti della Regia Camera, mutandoli ogni anno per circolo, con deputare un Preſidente de più, dal che naſceriano due buoni effet-

(a) *Nel 1594 per S.M. ſi ordina, che s'invii un Preſide ne nella locazione, ed un altro nel tempo dell'eſazione, così parendo al Sig. Vicerè, e che li Doganieri non ſi ſervano delli denari à cambio, nella* Prag. 11. §. 53. de Official. & his, quę eis prohib.

effetti, l'uno, che la Dogana ſaria ben governata ſenza riſpetti, ne intereſsi, e la governariano Officiali ordinarii di Sua Maeſtà, quali attendono al governo de tutto il reſto del Regal Patrimonio, ed il fine loro è ſolo di acquiſtare honore, e paſſare avanti, ed ogni anno procuraria quel Preſidente, che ci andaſſe, ſegnalarſi nella ſua annata, e far ſervizio notabile à Sua Maeſtà; l'altro buon effetto è che la Regia Camera, e Preſidenti di eſſa reſtariano tutti bene informati, ed inſtrutti delle coſe di detta Dogana, il che importa notabilmente al Regal ſervizio, e con queſto tutta la Camera veneria à governarla, e quando ci andaſſe un Preſidente nuovo al fare della locazione, ci potria andare con eſſo per quelli quindeci giorni, che ſi fà la locazione, il Preſidente, che ci fuſſe ſtato l'anno paſſato per inſtruirlo, ed incaminarlo, e così al fine della locazione, che è il più importante negozio, che ce ſia, ce attenderiano ogni anno due Preſidenti, ed anderia il negozio per lo camino giuſto, e ſaria di maggior importanza queſto buon governo, che havere cinquanta, ne ſeſſanta milia docati dell'officio, li quali denari li Doganieri pur li pagavano dall'iſteſſa Dogana.

E quando queſto eſpediente non piaceſſe à V. E. ſe potria dare l'officio ad una perſona benemerita, e di qualità tale, che haveſſe à ceſſare ogni ſcrupolo, però haveria da eſſere foraſtiero, che non teneſſe intereſſe de parentadi, come appreſſo ſi dirà.

(a) E per togliere la ſeconda occaſione, mi pare neceſſario da quà innante ordinare, e provedere che il Doganiero, che haverà da eſſere, ò qualſivoglia perſona, che havrà penſiero del governo di queſta Dogana, non habbia da intrometterſi à pigliare in beneficio ſuo diritti, ne di Maſtrod'attia, ne di Secretaria, ne che ſi habbia da intrometter per ſuo particolar beneficio in eſſe, mà che detta Maſtrod'attia, e Secretaria reſtino à beneficio della Regia Corte, così come ſtà ordinato da Sua Maeſtà nelle riforme della Regia viſita, che fù publicata nell'anno 1566; e con queſto ceſſariano molte eſtorſioni, ed uſurpazioni, che ſotto colore di Maſtrod'attia ſi faceano, quali non mi pare poſsibile rimediarſi, mentre il Doganiero ſteſſe intereſſato in godere il frutto della Maſtrod'attia, atteſo per il proprio intereſſe ſi diſsimulano l'eſtorſioni delli Maſtri d'atti, e li poveri locati, che le patiſcono non trovano giuſtizia, poiche il Doganiero, à chi haveriano da ricorrere, è parte intereſſata, e queſto eſpediente è tanto neceſſario per ſervizio di N. S. Iddio, e di Sua Maeſtà, che potria incaricarlo più à V. E. affirmandole, che per qualſivoglia altiſsimo prezzo, non è eſpediente far godere à Doganieri la detta Maſtrod'attia, e Secretaria.

Per rimediare alla terza occaſione, mi pare anco neceſſario dividere l'officio della Regia Caſſa di detta Dogana dall'officio di Doganiero, e che la Reg. Corte deputaſſe il ſuo Caſsiero, qual fuſſe perſona puntuale, ed abonata, e queſto eſpediente è neceſſario per due riſpetti principali, l'uno perche l'eſperienza hà dimoſtrato, che li Doganieri ſi ſono ſerviti del denaro della Regia Corte, e con l'iſteſſo denaro pagano il prezzo dell'officio, e ne patiſce danno la Regia Corte, e non ſono mai pagati, ne conſignatarii, ne padroni d'herbaggi, e non ſolo godono li denari di detta Regia Caſſa li Doganieri, mà anco ne godono un altra groſſa parte li Caſsieri, che deputano, perche detti Caſsieri per haver la Caſſa, come ſopra è detto, ne pagano groſſa ſumma al Doganiero, e per ciò loro ancora godono denari facendo cambii, e dando dilazione alli pagamenti, con ricevere gl'intereſsi, e fanno molte eſtorſioni, per mezzo di loro Commiſſarii, facendo eſiggere trè per cento in beneficio loro, e le giornate di più per li Commiſſarii, e perche queſto ceſſaria, quando il Caſsiero lo provedeſſe V. E. con iſtruzzioni, che non si poteſſe ſervire di un carlino della Regia Corte, e ſe rimediaranno grandi inconvenienti, ed intereſsi, che la Regia Corte, e particolari patiſcono caminando la Caſsa per mano del Doganiero.

La ſeconda cauſa, per la qual conviene à farſi il predetto è, perche il Doganiero non tenendo à carrico l'eſazzione, e pagamento del denaro, potria attendere meglio al governo della Dogana, qual governo ricerca tanta meglioranza, ed attenzione, che conviene tenere il Doganiero disbrigato, quanto più è poſsibile, acciò poſsi attendere alla conſervazione di queſta Regal entrata, ed alla oſſervanza delle iſtruzzioni, e potria in tal caſo V. E. ordinare, che al tempo dell'eſiggenza della fida, il Doganiero doveſſe tenere una chiave della Regia Caſſa, oltre l'iſtruzzioni, che ſopra ciò converiano à farſi.

Ne laſciarò à queſto propoſito dire à V. E; che col havere il Doganiero tenuto cura della Regia Caſſa, la Regia Corte, oltre le coſe predette è ſtata molto defraudata nella materia di proventi, perche ſi fanno introito di quelli proventi, che li piace, e lui ſteſſo fà notar li proventi, e ne dà conto, il che apporta grande inconveniente, non potendoſi havere vera certezza delli proventi, quando dall'iſteſſa perſona, che ne hà da dar conto, dipendono detti proven-

(a) *Nel 1668. ſi formò nuova Pandetta, da oſſervarſi dalli Credenzieri, Maſtrod'atti, Secretario, ed altri, come ſi ordina nella* detta Pragmat. 79. §. 12. de Offic. Procur. Caſ. *e quella dell'Archivario ſi legge nella* Pragm. 81. eod. tit.

venti, e ſe bene vi ſono li Credenzieri, V. E. ſia certa che il Doganiero fà quel che li piace, e manda li Credenzieri attorno, ed in ſimil carrico, quando il Doganiero non è di tutta bontà, e ſincerità, fà, e può fare quello, che li piace, perche l'amminiſtrazione è ampliſſima, intricata, e di gran confidenza.

Per rimedio della quarta occaſione, ſaria eſpediente effettoare, quel che più volte ſi è trattato d'applicare tutti li buoni riſtori alle locazioni, e togliere l'occaſione di diſpenſarſi, ò per denari, ò per compiacenza, dal che ſempre ſono nati infiniti inconvenienti, atteſo li Doganieri non hanno bene uſato l'arbitrio, che nella diſpenſazione di detti riſtori li è ſtato laſciato, e ſi ſono ſempre oppoſti à queſto eſpediente, ſotto preteſto, che gl'Erbaggi non ſempre rieſcono d'una iſteſſa qualità, ed abondanza d'Erba, e che conviene andarli diſpenſando, ſecondo il biſogno, e ſecōdo l'annate, però già che queſto non l'hanno mai oſſervato così, mà ſi è viſto, che hanno abuſato l'arbitrio per proprio intereſſe, per ciò ſaria eſpediente togliere in tutto detta occaſione con fare una applicazione ben conſiderata con giuditio di eſperti, il che, io mi ſono bene informato, che può farſi, e che riuſciaria, e li locati ne reſtariano più contenti, e ſodisfatti.

Circa l'ultima occaſione dico à V.E. che quando non reſtaſſe ſervita di fare governare la Dogana ogni anno per uno delli Preſidenti della Regia Camera, mà vorrà provedervi di Doganiero, che ſaria più ſervizio di S.Maeſtà deputarvi perſona foraſtiera, atteſo tutti li principali Cavalieri Napolitani, e Baroni titulati, e non titulati ſtanno intereſſati in detta Dogana, alcuni per conto delli loro herbaggi, delli quali la Dogana ſi ſerve, altri per far Maſſarie di Campi in Territorio di Dogana, altri per tenervi Maſſarie di Pecore, e tutto il Baronaggio vi hà qualche intereſſe, e non ſi trovarà perſona di qualità, che non habbia parenti intereſſati in Dogana, é queſto hà cauſato per li tempi paſſati grandi inconvenienti, quali per non eſſere così proliſſo, laſcio di raccontarli, e ſono notorii à tutta la Regia Camera.

Di più mi pareria eſpediente, che ſi doveſſe vendere ad vitam la ſopradetta Maſtrod'Attia, e Secreteria, con riformarſi prima molti abuſi in eſſe introdotti, e queſto è neceſſario, acciò, che il Maſtro d'Atti, non, ſi vadi mutando da tempo in tempo, per cauſa, che li negozii di Dogana ſono differenti da tutti gl'altri, & è neceſſario, che un Maſtro d'Atti per ſervire bene habbia lunga eſperienza delli negozii di detta Dogana, che altrimente ne riſultaria molto pregiudizio alla Regia Corte, quando le coſe paſſaſſero per mano di huomini nuovi, ed ineſperti, e potria la Regia Corte avvalerſi di qualche ſumma di denari dalla detta vendita.

E ſimilmente ſe potria vendere anco la detta caſſa con prezzo però moderato, e ſe repararia in parte alla perdita, che si faceſſe dal non vendere l'officio di Doganiero, ſe bene io affermo à V.E. che non è perdita, mà guadagno il non vendere detto officio, perche chi lo compraſſe, lo pagaria come hò detto con li denari dell'iſteſſa Regia Corte, e non potria far coſa buona, nè ſe ne potria ſperare quel buon governo, che è neceſſario per l'augumento, e conſervazione di detta Dogana, l'augumento, e diminuzione della quale tutto dipende dal buono, ò mal governo, per eſſere un negozio d'induſtria, e di una amminiſtrazione aſſai difficile, ed intricata, che vi biſogna perſona di giudizio più che ordinario, e di ſomma integrità, e bontà.

Di più per rimediare alle uſurpazioni, che ſi ſono fatte delli Territorii della Regia Corte, ed occupazioni de'tratturi, ed altre coſe alterate contra la forma della Regia reintegrazione, mi pare neceſſario, che V. E. ſia ſervita alla fine di Settembre, primo mandare in Puglia due Preſidenti della Camera, li quali riconoſcano il tutto, e riducano tutti li Territorii occupati juxtà la forma della detta Regia reintegrazione con darli poteſtà di decidere tutte le differenze ſopra la faccia del luogo, e con ordine, che habbiano d'affigere li nuovi titoli fatti di fabrica rilevati, ed in alcune parti farli à modo di Cappelle, acciò ſiano ſegni perpetui, e non ſi poſſino più ammovere, e che debbiano anco fare compaſſare, e titulare gl'erbaggi eſtraordinarii ſoliti, quali non ſono ſtati mai titulati, e che habbiano da eſeguire la ſentenza data in favore del Regio Fiſco, circa la reintegrazione del ſaccione, la quale non è ſtata ancora eſeguita per diverſi impedimenti, ed è di molta importanza al beneficio di queſta Dogana, la quale reſta privata d'uno ampliſſimo Territorio con tenere ſentenza a favore, che ne debbia godere l'uſo del paſcuo, e con queſto ſi ſaria rimediato à tutte l'uſurpazioni, e vi ſi daria fine per ſempre.

E per rimediare al negozio della Doganella d'Apruzzo, la quale è coſa ſeparata dalla Dogana di Puglia, giudicaria eſſere neceſſario deputarci Doganiero appartato, come in altri tempi ſi è fatto, e mandarſi per una volta un Preſidente della Regia Camera, per viſitare detta Doganella, e riconoſcere l'erbaggio, e le ragioni, che tiene la Regia Corte in eſſa, acciòche ſi poteſſe poi trattare di pigliare gl'eſpedienti neceſſarii per l'augumento, e buon governo di detta Doganella.

L'iſtruzzioni, che tengono li Doganieri, ſono molto antiche, e ci mancano molti ordini, ed iſtruzzioni fatte dopo in diverſi tempi alli Doganieri, delle quali ſi eſcuſano non haverne havuta notizia, ed è anco neceſſario di farne molte altre per provedere à molti caſi, che l'eſperienza hà moſtrato tener neceſsità di nuova proviſione, delle quali iſtruzzioni hò fatto alcuni capi à parte, acciò che V.E. poſſa ordinare, che ſi riconoſcano, e quelle che ſaranno à propoſito ſi aggiungano alle iſtruzzioni antiche.

Io hò voluto dire à V.E. tutto quello, che ſento con quella libertà, che devo, ſenza mirare à riſpetti humani, mà ſolo al ſervizio di Iddio, di Sua Maeſtà, e di Voſtra Eccellenza, la quale hora informata, potrà col ſuo prudentiſsimo giudizio, e ſuo ſanto zelo provedere, come meglio li parerà, e ſarà ſervizio.

DISCORSO IV.

Sopra la materia delle pecore reali, e delle ragioni, perche ſi doveſſe fare il libro nuovo, ſtante la mortalità ſucceſſa, e l' utile, che ne percepe, & può percepere per avvenire la Regia Corte.

ESſendo queſta Regia Dogana la maggior, e principal entrada, che Sua Maeſtà tenghi in queſto Regno, ſe deve tenere molto mira nel governo d'eſſa, e procurare tutti li modi poſſibili per manutenerla, e conſervarla, acciò l'entrate d'eſſa con il buon governo più preſto venghino ad augumentare, che diminuirſe, con li termini però giuſti, e convenienti, ſenza fare aggravio à neſſuno, e perche la principal cauſa, e fondamento dell'entrade d'eſſa Dogana, è l'aſſegnatione delle pecore reali, dalla quale depende ogni coſa, e la ſubſtanza di quello Patrimonio regale di Dogana; Però ſe deve ſtare molto avertito in eſſa, e procurare, che in ciò la Regia Corte non ſia defraudata, mà ſe li conſervi detta aſſegnatione ſenza mancamento alcuno di quel numero, che foſſe effettivo, anzi procurare quello andarlo augumentando con tutti li modi poſſibili, conforme li tempi, e ſtaggioni dell'annate, dimoſtraranno, coſſi come s'è viſto per gl'anni paſſati, che ſi ſono pigliati alcuna volta dieci, alcuna quindici, & inſino à venti per cento d'augumẽto delle pecore reali, conforme le ſtagioni antecedenti, che ſono ſtate, e con molta ragione, perche quando la ſtaggione camina dolce con poco Invernata, preſſo Primavera gl'animali nõ patiſcono, e vengono à creſcere gl'allevi, e coſſi la Maſſaria de ciaſcuno locato viene à moltiplicarſe, e con ragione ſe li può domandare l'augumento dell'anno ſeguente, ne potria havere occaſione di negarlo, e dolerſene, e coſſi come è eſpediente, & utile della Corte conſervarſi il numero effettivo delle pecore reali, che ciaſcuno locato tiene, e ſe deve procurare, che quello non manchi alla Regia Corte, coſſi anco giudico utile, eſpediente, anzi neceſſario, che quando quello numero di pecore non vi foſſe, che per qualche accidente de mortalità, mala invernata, ò infermità mancaſſe, che ſi debbia dedurre, e deſcrivere quello, che effettivamente foſſe.

E queſto per molte ragioni.

La prima dell'indennità, e forza del nome di pecore reali, che vole denotare effettivamente ve ſia, e che camini col ſalire, e ſcendere dall'Apruzzo in Puglia, e tornare da Puglia in Apruzzo, che queſto è quello, che dinota il titolo della Dogana della mena delle pecore, che ſignifica condotta di pecore, che caminano, e che ſono vive, & effettive, che poſſano fare queſto moto di ſcendere, e ſalire.

La ſeconda, che mentre il fondamento della Dogana, è ſopra le dette pecore reali, e quelle non ſono vive, & effettive, ſarà il fondamento fiacco, & inutile in tanto, che poco potria durare l'edificio, che ſopra ciò ſi fondaſſe, e coſſi la Dogana poco potria durare, e però, acciò ſe conſervi, e manotenghi, biſogna, che l'aſſignatione de dette pecore come fundamento, e baſe di detta Dogana, ſia de pecore effettive, perche ſopra quello ſi può edificare l'edificio, che è di fare le locationi, diſpenſare gl'erbaggi, titolare li Tratturi, aprire li Demanii, e confirmare li riposi, e manuter li privileggii, e franchizie, & altre immunità, e può ſtare ſicura poi al ſuo tempo haverne il ritratto del pagamento della fida, la graſſa del Regno, la conſervatione del tra-

ſico trà la Puglia, & Apruzzo, & ogn'altro beneficio univerſale, e ſervitio di Sua Maeſtà.

Terzo, perche coſsi fù fondata la Dogana, e coſsi ſi regolò ſempre per molti anni con molta pace, e quiete con il ſervitio di Sua Maeſtà à ſodisfattione delli locati, con andarſe ſempre accreſcendo, & augumentando, & era in tanta conſideratione il vero numero reale di pecore, ch'ogn'anno ſe contavano le pecore dopò fatta la locatione, e ſe prohibeva, che neſſuno locato aſsignaſſe più numero di pecore di quello, che teneva effettivamente, ſecondo parlano l'inſtruzzioni Regie di detta Dogana fatte nell'ann. 1497. num. 9. anzi di più s'eſtimava tanto il vero numero di pecore, che poſſedevaſi, che non ſolo volevano, ch'effettivamente il locato, le teneſſe, mà che effettivamente ancora le calaſſe in Puglia; In tanto, che ſe non haveſſe calata in Puglia alcuna parte, non ſe li conſignava erba, ſe non per quelle, che effettivamente erano calate; coſsi s'ordinò per le Regie Inſtruzzioni fatte nell'ann. 1574. numero 27.

Quarto, acciò s'oſſervi la uguagliãza, ch'ogn'uno ſtia al male, & al bene, e però coſsi come il Regio Fiſco hà giuſtamente preteſo l'augumento delle pecore reali, quando ſono ſtate le buone ſtaggioni, & annate, coſsi all'incontro deve ſtare al male di patire diminuzione, quando ſuccedono le notabili mortalità.

Quinto per diſcarrico della coſcienza del Rè, e ſuoi Miniſti, non poſsendoſi giuſtificare il volere far pagare ad uno locato per trè mila pecore, che ſtava deſcritto nelli libri, mentre, che non tiene più, che numero 2000. e per tanto paſce in Puglia, gode li tratturi, ripoſi, franchizie, immunità della Dogana, & altre mille, abſque ſua culpa per accidente de mortalità, fortuna, infermità, ò altre le ſono morte.

Seſto, per beneficio, & utile delle medeſime entrade di Sua Maeſtà, dalle quali deducendoſi quello numero, che ciaſcuno locato mancaſſe per qualche accidente, e nõ deſcrivendoſeli il numero, che ſtava prima della mortalità, vengono à creſcere ordinariamente, & all'incontro non fandoſi la deduzzione, vengono à mancare, quod patet ad ſenſum; perche mentre un locato ſtà deſcritto per pecore 3000. e per diſgratia di mortalità ne lì ſono morte 2000. e ne li ſono remaſte 1000. ſe non ſe li fanno buone le 2000. morte, che foſſe neceſsitato il locato pagare per tutte le 3000. col tempo venerà à mancare à tutta la Maſſaria, perche per pagare la fida de tutte le 3000. pecore nõ baſtaria il frutto, che può percipere dalle ſole pecore 1000. che tiene, e così ſarà neceſsitato per ſodisfare la Corte ogn'anno andar vendendo del capitale de dette pecore, e quanto più ne và mancando, tanto più manca il frutto, che potria percepere, e lo debbito ſempre reſtaria il medeſimo, & all'ultimo ſe diſmetteria la Maſſaria, e quello ch'è peggio, ſi perderia il locato, perche pur le reſtaria il debbito, ſenza havere il capitale di pagarlo, e per non morire in Carcere, procurarà fuggirſene, ò darſi in campagna per huomo rotto, e coſsi la Dogana tractu temporis viene à perdere le pecore, & il locato, e reſta carica di liſte de reſidui, & ineſigibili, come adeſſo ne tiene in tanta quantità, tutto cauſato da queſto modo detto di ſopra, e però è bene rimediare al principio, acciò l'induſtria ſi conſervi, perche deducendoſi al locato il numero delle pecore, che li moreno per quello, che reſta, baſta il frutto, che ne percepe ogn'anno à pagare alla Reg. Corte ſenza dar di mano à vendere il capitale, anzi l'augumento, che li dà ogn'anno, fà augumentare le Maſſarie, e coſsi viene ad augumentarſi l'entrata.

Settimo, per evitare un'altro intereſſe della Regia Corte, e che quando in una locatione vi ſono molti locati, li quali ſia deſcritto maggior numero di pecore di quello, che effettivamente poſſedeno, e che realmente non tengono, perche detti locati ſono forzati di vendere quell'herba, che li toccherà nel ripartimento per non fare tanta perdita di pagare alla Corte, gl'altri locati, ch'haveranno tante pecore, quanto ne ſono ſcritti nelli libri, per quelle commodamente ſoſtentare, come tutti procurano, biſognariano aſsignare maggior numero di pecore per erba, come ſogliono fare ordinariamente li locati, con la ſperanza d'havere, e poſſere l'erba di queſti locati comprare, che non tengono pecore, ò che non ne tengono tanta quantità, quãtò ne ſono ſcritte, non aſſegnano le dette pecore per erba, e coſsi le locationi ſi fanno baſſe con poco numero di pecore, e la Regia Corte perde queſta fida certa, e ſicura di dette pecore per erba, che dovevano aſsignare detti locati, che tengono le pecore, che li ſono ſcritte, e ſtà in dubbio di poſſere eſiggere la fida da quelli altri locati, mentre effettivamente non ne tengono, ò ne hanno meno di quello che ſono ſcritte.

Ottavo, per l'oſſervanza, e conſuetudine per l'altre mortalità, che ſempre s'è fatto libro nuovo; e ſi ſono ſcritti dopò la detta mortalità ogn'uno delli locati per quel numero di pecore, che li ſono rimaſte, con dedutle tutto quel numero, che l'era morto l'anno antecedente della mortalità, come ſeguì nell'anno 1571. e 72. che fù dopò la mortalità dell'anno 1570. e 71. ch'aſſignorno, e deſcriverno le pecore reali di numero ſeicento ſettanta ſei millia trecento, e ſette, à tempo, che l'anno antecedente era ſtato di numero un milione cento ſeſſanta tre millia cinquecento, e ſette, che furo meno pecore quattrocento ottanta ſette millia, e duecento;

to; In tanto, che effettivamente ſe li fè deduzzione delle pecore morte à ciaſcuno locato, e ſe li ſcriſſero le pecore, che rimaſero vive, & il ſimile fù nell'anno 1586. & 87. che fù ſimilmente mortalità, che le pecore reali furo di numero due milioni, e cinquanta ſette millia ſettecento ſettanta due, e l'anno ſeguente dopò la mortalità, furo di pecore reali 1528605. che mancorno pecore 529157.

In tanto, che per tutte queſte ragioni, e cauſe, mentre l'anno paſſato 1611. e 1612. ſucceſſe la mortalità coſſi grande, giuſtiſſimamente, e ſantamente s'è proviſto doverſi fare libro nuovo con la Proviſione ſpedita da S. E. e ſuo Collaterale; ſotto la data delli 21. di Novembre 1612. Per oſſervanza della quale ſi ſono fatte l'infraſcritte diligenze, acciò s'avertiſſe di ſcriverſi ad ogni locato il vero numero di pecore, e ſe ſapeſſe, chi effettivamente non teneſſe pecore, & il Regio Fiſco non fuſſe defraudato nelle ſue ragioni, mà procurato il beneficio d'eſſo, quanto più ſia ſtato poſſibile, come è eſeguito, per quello ſi dirà.

Per eſeczuione del detto ordine di S.E. e ſuo Collaterale Conſeglio, con lo quale s'ordinava doverſi fare la locazione con il numero di pecore, che ciaſcuno locato haveſſe profeſſato tenere con giuramento, uſando ogni diligenza, acciò la Regia Corte non reſtaſſe defraudata, ſi ſono ſubbito dopò gionta detta Proviſione publicati banni, tanto nella Terra di Foggia, quanto per tutte le Reſidentie ordinarie della Puglia, e Terre in eſſe compreſe, che ogni locato frà termine di trè dì dopò la publicatione del banno foſſe comparſo perſonalmente, ò per ſua legitima perſona ad aſſignare, e profeſſare il vero, e real numero di pecore, che tiene con il vero nome, e cognome, e patria, ſenza ſottoporre nomi fittizii, & incogniti, e la vera, real quantità di pecore poſſedeſſe ſotto la pena contenuta in detti ordini, e proviſioni di S.E. ch'era di pagare un docato per pecora che ſi trovaſſe più di quello aſſignaſſe, e d'applicarſi per il Regio Fiſco le pecore ſoverchie, & altra pena riſervata ad arbitrio di S.E. e che quelli, che non compareſſero, elaſſo detto termine, ſi deſcriveranno con il numero di pecore, che tenevano prima ſenza deduzzione alcuna.

In virtù delli quali Banni comparſero con molta fretta innumerabili locati à profeſſare il numero reale, & effettivo che ciaſcuno locato teneva, e cō il loro giuramento in mia preſenza, & intervento dell'Auditore, e Credenzieri della Regia Dogana, ſi deſcriverno nelli libri nuovi, che per tale effetto ſi fecero fare ſenza ſparagnare ſorte di fatica alcuna, mà con attenderci continuamente tutto il giorno, e parte della Notte, perche il tempo ſi trovava molto innanzi, & era neceſſario farſe la locatione, acciò non foſſe ſopragionto qualche mal tempo, & haveſſe poſſuto cauſare danno, e pericolo agli animali, con queſta diligenza ſi è atteſo à ricevere le profeſſazioni di tutte le pecore de locati, che vennero à farle ſpontaneamente con il loro giuramento, e come che detta profeſſazione ſi ſol fare per termine di due meſi, venendo uno dopò l'altro con ſpazio, e commodità; & adeſſo in queſti tempi per la molta concurrenza de' locati, e per eſſere ſtato il tempo molto innanzi, e con la continua fatica, e diligenza ſi finì in dieci giorni.

Finito di ricevere la detta profeſſazione di pecore reali, e fatta diligenza nelli libri vecchi, ſi trovava, che mancavano molti, che non erano venuti à fare la profeſſazione de loro pecore, ſe bene erano comparſi perſonalmente, aſſerendo non tenerno le pecore, che ſi trovavano deſcritte nelli libri vecchi, che parte l'erano morte nell'Invernata paſſata, e parte l'erano morte prima, e che molti anni ſono non l'havevano tenute, & acciò che il Regio Fiſco in ciò non reſtaſſe defraudato, & ingannato, e ſe ſapeſſe con realtà, ſe dette pecore ſi trovavano, e ſe poſſedevano da dette genti, parſe fare l'infraſcritte diligenze, v3.

In primis hò fatto declarare cum Iuramento à quelli ſono comparſi, ſe con effetto tenevano pecore, e con il loro giuramento di non haverne in conto neſſuno, n'hò fatto faſciculo delle loro iſtanze, e fattolo conſervare con la declarazione del giuramento fatto.

Secondo; Per corroborazione del loro giuramento hò fatto fare diligenze nella locazione dell'anno paſſato, nella quale li locati di ciaſcuna locazione declarorno quelli, ch'erano incogniti, e falliti, e che non tenevano pecore, per il Duca di Vietri furo repartiti per gl'altri, che tenevano pecore, e coſtretti à pagare alla Regia Corte la fida de loro animali, havendo tenuta detta declarazione per vera, mentre li locati la facevano in danno loro, che havevano da pagare la fida, che non ſi proſuppone fraude in danno di chi rivela, e declara, e coſi con il loro giuramento, è anco concorſo la declarazione predetta fatta nell'anno paſſato.

Terzo; Non eſſendo baſtato queſte due diligenze, ſi chiamorno in Rota dove ſtava con tutti gl'Officiali, ſedendo pro Tribunali, tutti li deputati della Dogana, & anco tutti li locati d'eſſa, & eſſendono tutti uniti, e congregati dentro detta Camera della Rota, ſe chiamorno per ciaſcuna locatione trè, e quattro delli più principali, e prattichi della loro locazione, e che conoſcevano molto bene li locati, e ſe li diede il giuramento à ciaſcuno ſotto la formidabile pena, che diceſſero la verità, ſe quelli, che havevano da nominarſi in loro preſenza, have-

havevano pecore nella loro Patria, ò l'haveſſero calate in Puglia, ò veramente li foſſero morte, e mancate, e lettoſi alta, & intelligibili voce tutti quelli nomi, cognomi, e Patrie di quelli, ch'erano comparſi, e declarati non tenere pecore, tutti confirmorno non haverno pecore, e ch'effettivamente l'erano morte, e mancate, e che nè in Puglia, nè al loro Paeſe tenevano pecore in neſſuno modo, e così ſi fece locazione per locazione; in tanto che venne confirmato per queſta terza diligenza per teſtimonii degni di fede, ch'effettivamente non tenevano pecore.

Quarto; Concorſe à queſta prova un'altra diligenza, ch'è ſtata da trè, ò quattro anni in dietro, che ſono incominciati à mancare queſte pecore da diverſi locati, non ſono ſtati mai profeſſate da loro ſpontaneamente; mà ſempre ſono ſtate deſcritte nelli libri ex officio dello ſpoglio, che s'è fatto dell'anno antecedente à tempo ſe voleva fare là locazione, che queſto deſcrivere ex officio, è medeſimamente prova ſufficiente, che quello locato non tenghi pecore, ch'altrimente l'havrebbe venuto à profeſſare, ſaltem per poſſere havere la paſſata per portare, e paſſare le pecore nelli ſoliti ripoſi, ſenza la quale non haveria poſſuto paſſare, nè può farne di meno di non portarle al ripoſo, che ſaria volerli perdere, e fare morire volontariamente, intanto che non eſſendo venuto à fare la profeſſazione, è chiaro, e manifeſto che non l'hà havuto, e ſi è confirmato con queſta quarta diligenza, che effettivamente non tenevano pecore.

Stante tutte queſte diligenze de'giuramenti, rivelazioni, e declarazioni degl'anni paſſati, e declarazioni de'locati in queſto preſente anno, e di ſcritture fatte negl'anni paſſati ex officio, oltre anco molte informazioni di molti Paſtori che ſono preſe, e ſimilmente ſi ſono riconoſciuti, mentre coſta ch'effettivamente non tenevano pecore, parſe non volerli ponere nel libro nuovo, perche ſarebbe ſtato di nuovo ritornare alli reſidui d'incogniti, e falliti; poiche da quelli la Regia Corte non haveria mai poſſuto havere la fida, e ne haverrebbe ſentito anco queſt'altro intereſſe, che ſi dirrà appreſſo nel particolare dell'empire la Puglia, & erbaggi ordinarii, & extraordinarii ſoliti.

Havendo come s'è detto di ſopra ricevuta l'aſſignazione delle pecore, che ciaſcuno locato haveſſe fatto ſpontaneamente, & anco ſcritto à parte un libro, che ſi fece fare à poſta di tutti li nomi de'Particulari, che effettivamente non tenevano pecore, e che erano incogniti, locazione per locazione, ſi fè lo ſpoglio delli libri vecchi, e ſe diſcriſſero quelli, che non erano comparſi ad aſſignare, ò dimoſtrare che non havevano pecore, ò che non erano ſtati dichiarati dalli locati in plena banca di non havere pecore, e d'eſſerno incogniti, e ſi fè la ſumma del numero in che s'era arrivato di queſta profeſſazione, e ſi trovò eſſere di pecore 588947. e perche mancavano molte centenara di migliara di pecore per empire la Puglia, & erbaggi ordinarii, & extraordinarii ſoliti; Per queſto effetto s'hebbe molto travaglio, e penſiero per poſſere arrivare ad empire la Puglia, e detti erbaggi della Regia Corte, & ultimamente ſi fece tanto con li deputati, e locati con preghiere, e repreghiere, anteponendo il ſervizio di S.M. & il beneficio che ſe li faceva di farſeli boni, e dedurli il numero delle pecore morte, che ſi contentorno, s'empiſſero tutti gl'herbaggi della Puglia degli ordinarii, & extraordinarii ſoliti, e ſi concluſe in Rota, doverſi ad ogni locato duplicare le pecore, che teneva aſſignate per reali, e di ſcriverneli altre tante per erba, e da queſto ne riuſcì, ch'il numero delle pecore, ch'empì gl'herbaggi della Corte, fù di un milione, e ducento milia, che la Regia Corte ne può fare capitale, e ſtare ſicura dell'eſazzione, & in queſto numero non furo aggregati, nè poſti quelli degl'incogniti, e falliti, e così giovò queſto beneficio d'haverli poſto à libro à parte, perche altrimente ſe reſtavano con il numero, e nella nota dell'altre pecore, ch'erano ſtate profeſſate dalli locati, tantò meno ſarebbe mancato per empire li detti erbaggi, e tanto meno haverrebbono aſſegnati per erba, e la Regia Corte non ſaria ſtata ſicura in eſiggere quella fida per le parti degl'incogniti, e falliti; In tanto ſe procurò empire la Puglia, e gli erbaggi della Regia Corte, ch'è ſtato uno ſervizio notabile, che non fù fatto nell'anno 71. e 72. dove non s'empirno gl'erbaggi della Corte, mà quelli reſtorno vacui, e la Corte ne ricevè danno per il pagamento, che doveva fare del prezzo d'eſſi alli Padroni, come coſta chiaramente, perche la locazione di detto annò fù di numero di pecore 742796. e la Puglia, & erbaggi della Regia Corte importaro in dett'anno in pecore numero 778000. In tanto, che mancorno pecore 35204. oltre molti erbaggi eſtraordinarii ſoliti, ch'importano pecore 245414.

E queſt'anno ſi ſono pleni tutti, anzi avanzano pecore circa novanta milia d'aere, e ſi ſono piene de pecore reali, & effettive, che ſe ne può eſigere la fida ſenza difficoltà alcuna, e poſte à parte le partite delle pecore degl'incogniti, e falliti cõ riſerva, e proteſta del Regio Fiſco di poſſere eſiggere la fida da quelli ogni volta, che ſi trovaranno haverne pecore, e di procedere all'eſequuzione della pena contenuta negl'ordini di S.E. & anco per li locati di ciaſcheduna locazio-

cazio-

caſione,che falſamente hanno giurato,e declarato non tenerno pecore,e con queſta proteſta, e riſerba ſe ſono conſegnate le liſte alli locati, e deſcritte à parte in dette liſte li nomi,cognomi,Patrie,e quantità delle pecore,che da quelli ſono ſtati declarati,che non ne tengano,acciò nel ripartimento,che doveano fare trà di loro, haveſſero di nuovo fatte diligenze, s'haveſſero pecore,e ſi trovaſſe ſempre la porta al Regio Fiſco di procedere all'eſazzione della pena,& eſazzione della Regia fida, quando trovaſſe haverne pecore, ſenza poſſerno allegare cauſa d'ignoranza,& haverno giuſta eſcuſa .

Di più,per accertare l'aſsignazione di dette pecore reali fatta con li modi ſopradetti,ſia vera, e che non reſti defraudata la Regia Corte, pare, che ſi debbiano numerare le pecore per la Puglia,& erbaggi,dove ſi trovano per il meſe di Febraro da me, Auditore, e Credenzieri per ſervizio della Regia Corte unitamante per tutte le locazioni,poſte,erbaggi,& altri luoghi,dove ſarà neceſſario,e che la ſpeſa,ch'occorrerà in detta numerazione, già che per li locati, e generalità di detta Dogana è ſtato domandato formarſi il libro nuovo,e riduſe le pecore al vero numero di quello,che tengono, e ne hanno ſentito, e ſentono beneficio per il relevio havuto; parmi ſe debbia fare à coſto della detta generalità , acciò la Regia Corte non reſti intereſſata di queſto ancora: E perche ſi ſpera,che le pecore anderanno augumentando,come ſeguirà in queſt'anno per l'abbondanza dell'erba, e bona ſtaggione , che corre, acciò ſi riduchi la Dogana allo numero delle pecore reali, ch'erano prima, che per quattro altri anni continui nel meſe di Settembre al tempo del profeſſare le pecore reali ſi debbia pigliare l'augumento di venti per cento per ragione degl'allevi,che faranno l'anno,più,ò meno,ſecondo l'annate bone, ò cattive,che correſſero, e dopò nell'Inverno quando le pecore ſono locate , tornarle à numerare per le dette locazioni,e di più farſi banno,& ordine, che per alcuni anni non s'ammazzano pecore atte à vita,per macellarnoſi,nè ſi vendano,ò macellino gl'agnelli femine,che naſceſſero,acciò ſe conſervino per augumentarſi lo numero delle pecore reali .

DISCORSO V.

Del Sig. Avvocato Fiſcale, in materia delli reſidui di Foggia, e della Caſſa.

Li reſidui della Dogana di Foggia, ſono in queſta maniera.

Delle Terre ſalde, & uſo d'herba ,
Fida delle Pecore calate in Puglia ,
Fida delle Pecore rimaſte ,
Fida degli Animali groſſi .
Scommiſſioni , e diſordini ,
Proventi , & Affitti .

ALli Reſidui di terre ſalde non ſi deve trattare, che il Percettore ſi ſcuſi di havere incogniti,mentre ci ſono gli affitti fatti à perſone certe, e le pleggiarie à carrico del Maſtrod'atti,e ſi fà l'atto della conſegnazione al padrone vero, che perciò mi pare una vanità ammetter queſti reſidui ſotto colore de incogniti.

L'impotenza può cauſarſi, ò da ſterilità, ò vero da baratto de grani: l'una, e l'altra alla Corte non apporta danno per le pleggiarie,che per queſto effetto ſi danno; bensì, che ſi può andare temperatamente nella eſazzione,ſecondo queſte due cauſe militano .

A queſta ſorte di reſidui dividerà li pagamenti, con levare lo 3. per cento al Percettore, e dare alla Corte l'intereſſe, che ſe ogn'uno ſapeſſe doverlo pagare, forſe non reſtaria reſiduo alcuno.

Alli reſidui di fida di pecore calate in Puglia , ſimilmente s'avverte , che non ci devono eſſere incogniti , nè impotenti : Dico, incogniti , che ſe bene per la locazione può cauſarſi per perſone incognite, però non è coſsì; mentre che dopò la locazione fatta l'herba diſpenſata

alli

alli locati, locazione per locazione, l'herba predetta ſi reparte frà loro, e di queſta diviſione ſe ne fà atto publico per lo numero delle pecore, che ogni uno paſce dentro la locazione diſpenſatali, la quale ſcrittura può acclarare locazione generale. E perciò ſaria de parere, ſi ordinaſſe alli Credenzieri fatta la locazione comprobaſſero con la locazione fatta, acciò prima, che parta la Dogana, ſe ſappiano li veri locati, che hanno paſcolato, e ſe fuſſe neceſſario c'ſi deputarſi per le poſte, e non fare, che dopò, che ſi è magnata l'herba del Rè, all'hora non ſe ſappia chi hà magnato, e ſia incognito in Apruzzo, de modo, che al magnare ſia certo, al pagare incognito.

Anzi, perche ogni locazione fà li ſuoi Procuratori, che ſono li megliori locati, come de Cerrito, & altri, far che eſſi debbiano con puntualità dar la nota de chi paſcula realmente in ciaſcheduna locazione, e conſtringerli à queſto, etiam alla eſazzione della fida, come ſe ſono offerti quando fui io in Foggia, per evitare lo trè per cento à danno delli locati, come sà il Capitan Domenico Antonio, e ſarà facile da loro ottenerlo, come ſi offerſero à me, e con queſto ſenza dubio ceſſariano gl'incogniti.

Per l'impotenza nelli locati, quando non ci è mortalità, lo reſiduo ſe potria eſiggere con facilità, con dividere le tande, come hò detto nel particulare della Caſſa, ſenza lo trè per cento. Con ordinare, che in neſſun modo ſe poſſa ricevere pagamento da locato dell'annata preſente, mentre ci è l'attraſſato. Poiche il deſiderio di chi governa per un'anno de non laſciare nella ſua amminiſtratione reſiduo, fà che laſci lo vecchio attraſſato; ſi deve prohibir queſto preciſamente con rigore, acciò ſi oſſervi inviolabilmente.

Talche à reſidui de fida di pecore calate in Puglia, ſi dà il modo di non eſſerci incogniti, & eſiggerſi dagl'iſteſſi locati, che lo deſiderano per levare lo trè per cento, e la diviſione del tempo del Caſſiero, non riuſcendo l'altro eſpediente.

Quando ſuccede mortalità, all'hora la Regia Corte tiene obligo, per mantener li locati, far reſiduo, ſecondo la neceſſità urgente.

Li reſidui di pecore rimaſte, coſsi nelle Provincie de Apruzzo Citrà, & Ultrà, come nelle Provincie de Capitanata, Baſilicata, e Contato de Moliſe, Provincie ſoggette à calare.

In queſto ſi hà da mirare.

Perche la Corte patiſce due danni; Il primo, perche li Commiſſarii, che ſi deſtinano all'alliſtare, fanno infinite imbroglie in contentarſi di prorogare à danno del Fiſco. E perche ſi vendevano queſte commiſſioni de'Doganieri, d'onde è riſultato il danno per lo paſſato. Il ſecondo è, che le pongano in faccia di perſone non cognite, e da queſto naſce il reſiduo incognito.

Il Marcheſe di Padula introduſſe per remediare al ſecondo inconveniente con obligare quello à chi dava la commiſſione degli alliſtamenti alla eſazzione à ſuo danno, con farſi dare la pleggiaria, e con queſto modo remediò. Adeſſo è ceſſato queſto; perche il Percettore eligge eſſo con li ſuoi Commiſſarii, il Preſidente deputa quelli, che alliſtano, e con queſto naſcono molti incogniti, e la Corte perde aſſai.

Per me multiplicaria due altri Credenzieri in Dogana, li quali per circolo ſe deſtinaſſero à queſto con li Cavallari ordinarii, e far fare queſto alliſtamento certo, e ſicuro nelli meſi di Maggio, Giugno, e Luglio; e non d'Inverno con la neve.

Reſidui di animali groſſi contiene l'iſteſſa difficultà di alliſtarli nelli territorii diſpenſati della Dogana, acciò debbano pagare la fida, overo ſiano ſoliti di Dogana, e per gl'alliſtatori ſi fanno latrocinii infiniti, sì in alliſtare perſone non ſoggette, e ponere le ſoggette ſotto le non ſoggette, e nella eſazzione infiniti incogniti. Perche l'impotenza non deve eſſere in animali groſſi, poſſendo ben chi tiene la Vaccha pagare la fida, tutto il male è la vigliaccharia degli alliſtatori, che rubbano.

In queſto ſi conſidera, che hà biſogno la Dogana di riforma, perche ſe doveria formare libro particulare adeſſo di tutte quelle che pagano, acciò con la diſtinzione anno per anno, ſe ſapeſſe che ſi è fatto di detti animali; perche ò ſon vẽduti ad altro, e quello deve pagare, ò ſono macellati, & transeat; ſe doveria anche ſapere quelli luoghi che godono tratturi, poiche queſta eſazzione è venuta quaſi ad eſtinguerſi, dovendo augmentare in groſſo havendo biſogno di uno alliſtamento per mano di perſona più che confidente, e da bene, ci ſono anche altre diligenze da farſi per queſta eſazzione, che è quaſi perſa.

Per li Reſidui di ſcommiſſioni ſono de parere, che ſi dia l'eſazzione all'iſteſſo Cavallaro, lo quale guarda la locazione, e li fà, acciò non reſti l'eſazzione ſotto regola de incognito, ſenza pagarſi. Et in queſto ſi han da fare alcuni Capi per comprendere tutta queſta ſorte di reſiduo, che non ſi eſigge.

Li proventi deveno eſſere più eſpliciti, che altro, perche ſi deveno cautelare con la pleggiaria à danno del Maſtrodatta della Regia Dogana.

Agl'affitti di altre coſe ſimilmente non ci cade impotente, nè incognito, perche ci è pleggiaria.

Per-

Perciò reaſſumo, che ſe bene la Regia Dogana non può ſtare ſenza haver reſidui in una materia di tanti debitori, però adeſſo è moltiplicata aſſai per gl'abuſi grandi de'Caſſieri, e de'Doganieri, e non ci è coſa in Dogana, che non ha biſogno di qualche riforma.

Reſta ſolo toccar l'ultimo della numerazione di Pecore reali, che dicono cauſare gl'incogniti, che in queſto eſſendo la materia più grave, tengo altro diſcorſo fatto per ſervizio del Regal Patrimonio. Però del tutto mi rimetto (Senioribus) di queſti Signori Preſidenti, che ſono ſtati in quel governo, che l'han toccato con mani.

E perche il danno alli locati lo cauſa l'eſazzione del tre per cento, che perciò ſono moltiplicati li Reſidui, e per l'eſtraordinarii aſſaſſinii fatti da'Commiſſarii, è forzoſo pigliare eſpediente à queſto.

Il mio parere è, levare queſto carrico di Percettore, ſeù Caſſiero della Dogana, e perciò hò ſpedita conſulta ſe faccia depoſito al Percettore Poſitano, & recedere dal contratto, in virtù del patto che è nel detto contratto per diverſe ragioni à parte notate, le quali mi moveno à fare queſta inſtanz*a*, con deſtinarſi altra perſona in Foggia, come ſtà notata in Camera per mia propoſta, che queſto è fatto differente,

Il Caſſiero di Dogana hà da deſtinarſi, come Caſſiero de'Banchi per ricevere la moneta ſolamente con ſalario da ſtabilirſeli, con che non s'intrometta in altro, che ricevere il denaro ſe li porta da'locati con pleggiaria per ſicurtà dell'eſazzione, il quale Caſſiero riſeda in Foggia l'Inverno, e l'Eſtate in Apruzzo.

In Foggia non s'hanno à pagare li Conſignatarii; mà in Napoli tutti del modo parerà à S. E. ſe bene à queſto un ſolo inconveniente ſe rappreſenta, che ſuole eſſere giovevole alla fiera, che il denaro pagandoſi là, torna in caſcia, ſecondo l'opinione di alcuni, per lo che vorrei eſſer inteſo à bocca, per non fare lungo ſcritto, e proliſſo.

Per lo reſiduo che reſta à tempo la Dogana parte da Foggia nel meſe di Maggio, publicar banno, che à Luglio nella fiera della Madalena in Caſtel di Sanguine ſi paghi, dove ſi hà da ritrovare il Caſſiero à pigliar lo denaro da'locati, che li portaranno da donde per carruggio verrà, nel qual luogo vada il Credenziero della Doganella, che ſtà nell'Aquila per tener libro incaricato al Luogotenente della Doganella, che debba mandare il carruggio con l'inſtruzzioni bene aggiuſtate, overo il libro maggiore.

E ſe parerà ſtabilire l'altra caſſa appreſſo il Luogotenente iſteſſo pur ſarà bene.

Benche per la commodità della fiera; dove il locato vende formaggio, lana, caſtrati, mi dà occaſione ſtabilire, che debbia eſſere Caſtello di Sanguine, ò quelche reſtaſſe, inſino che li locati baſſano, pagare nell'Aquila.

E dal meſe di Maggio inſino à quel tempo, non biſognano Commiſſarii che ſon fatti per aſſaſſinare. E queſto tempo adeſſo ſi vende à diece per cento ſenza che la Corte ſenta beneficio, & il locato poſſa pagare.

Deſtinarſi altra fiera in le parte di queſte altre Provincie, che devono lo reſiduo fatto à Maggio.

Il reſiduo, che rimanerà per tutto lo meſe di Luglio non pagato, all'hora deſtinarſi Commiſſario ad eſiggerlo in queſto modo.

Il reſiduo delle due Provincie d'Apruzzo conſignarlo al Luogotenente della Doganella, ch'è perſona principale, che mandi ad eſigerlo, al quale ſe ſi gli hà da dare lo trè per cento, ò meno, overo niente, purche ſe habbia l'eſazzione, ò almeno darſeli per la ſumma che eſiggerà. Benche queſto ancora tiene alcuno inconveniente, nel che mi riſerbo eſſere inteſo.

Nell'altre Provincie deſtinar parimente altro eſpediente faciliſſimo per evitare di tralaſciar l'eſazzione del reſiduo, che non ſi eſigge.

E benche S. M. ſentirà de danno il non vendere queſta caſſa, ſe avverte à V. E. che S. M. lo patiſce maggiore, eſſendo coſa più, che manifeſta, che alla prima eſazzione il Percettore, ſeù Caſſiero ſe pone in mano il denaro del prezzo dell'Officio. E voleſſe Iddio non fuſſe maggiore, e duplicato, ſervendoſi di eſſo: di modo che non conoſco danno; mà utilità manifeſta, con evitare l'occaſione di moltiplicare tanti Reſidui. Se mi ſi dirà, che queſta è novità, li replico, che *crevit malitia ſuper Terram*.

DIS-

DISCORSO VI.

Sopra gli erbaggi eſtraordinarii, inſoliti, e loro prezzo.

LA Regia Dogana delle pecore di Puglia, in virtù della prima convenzione, fatta per la fundazione d'eſſa, tiene obligazione di conſegnare herba baſtante à tutte le pecore, che calaſſero l'Inverno da Apruzzo à paſcere nel Piano della Puglia, e però nel principio per corriſpondere à queſt'obligo, fundò le locazioni ordinarie di numero venti trè, adeſſo, ſe ben prima erano più, che furono dopò unite, & aggregate con le dette venti trè, & anco alcuni erbaggi eſtraordinarii ſoliti, pagando alli padroni di eſſi certo, e ſtabilito prezzo ogn' anno in perpetuo; E perche fra'detti herbaggi ordinarii, & eſtraordinarii ſoliti naſceva ogni giorno differenza con li padroni di eſſi, e li locati della Dogana per la coltura che vi ſi faceva, con queſt'occaſione nell'anno 1551. venne il Regente Revertera, che all'hora era Logotenente della Regia Camera, & accomodò queſte differenze, dividendo li territorii, laſciando una parte à beneficio del padrone dell'herbaggio per ſervizio della coltura, & un'altra à beneficio della Corte per lo paſcolo degl'animali de'fidati di Dogana; e prevedendo che con il tempo la Dogana predetta era per augumentare, e creſcere; di modo che ne gli erbaggi ordinarii, ne gli eſtraordinarii ſoliti poteſſero baſtare per ſoſtentare gl'animali, che vi calavano, li parſe ordinare, che quando foſſe il numero delle pecore, che calavano in Puglia in tanta quantità, che non baſtaſſero detti erbaggi ordinarii, ne gli eſtraordinarii ſoliti, all'hora poteſſe il Doganiero con li Credenzieri pigliare altri erbaggi di diverſi particolari, e quelli diſpenſare per quel numero di pecore, che giudicaſſe poſſere capere, e ne pagaſſe il prezzo, che poteſſe convenirſe con li Padroni, e quando non fuſſero d'accordio, che ſi deſtinaſſero due perſone pratticlre ad eſtimare, & apprezzare l'herbaggio, e conforme la capacità dello territorio, così lo pagaſſe al padrone, con che reſtaſſe un giuſto guadagno per la Regia Corte, e conforme à queſt'ordine laſciato da detto Sig. Luogotenente Revertera, ne fù interpoſto decreto nel Regio Collateral Conſeglio, ſotto la data delli 20. di Ottobre 1551. e furono chiamati detti herbaggi eſtraordinarii inſoliti.

Nè queſt'ordine fù vano; poiche con effetto creſcè tanto la Dogana, che fù neceſſario ponerlo in eſecuzione, e pigliare detti herbaggi eſtraordinarii inſoliti, e quelli diſpenſare a'locati per uſo, e paſcolo de'loro animali; E perche vi ſolevano continuamente eſſere differenze circa la detta diſpenſazione, poiche il padrone pretendeva, foſſero di miglior qualità, e più capacità di quello, ch'il locato aſſeriva, e ſi faceva diſpenſare, e che per quello ſe li doveſſe pagare maggior prezzo, però per ovviare in parte queſte differenze, e per poſſere la Dogana dar la ſodisfazione, che deve alli locati, e padroni d'erbaggi con fare complimento di giuſtizia à tutti; Parſe deſtinare perſone, acciò riconoſceſſero li detti herbaggi, e così nell'anno 1574. ſi commiſe al Credenziero Sigiſmundo Corcione, & altri Officiali ch'haveſſero riconoſciuti detti herbaggi, e faceſſero diſtinta relazione della qualità loro, e capacità, e comodità che tenevano, e quanti animali foſſero atti, e così ſi conferirno nella Montagna di S. Angelo nella Puglia, & in Saccione, e ferno relazione della capacità, e qualità di ciaſcheduno degl'erbaggi predetti, e ſe ne formò un libro, intitolato, *Eſtima d'Herbaggi*, che ſi conſerva in queſta Regia Dogana.

Da detta eſtima in poi la Dogana incominciò à diſpenſare li detti herbaggi, con maggior certezza, e ſenza diſtinzione de'Padroni, e locati, perche ſi ſapevano le qualità, e quantità d'eſſi à ragione di carra *6.7.8.9.*10. & 11. à migliaro di pecore, ſecondo la qualità di ciaſcheduno di detti Territorii, & ancorche non ſi è trovato decreto interpoſto, che ſi pagaſſe al padrone dell'herbaggio certa quantità di denaro per migliaro di pecore, che ſi diſpenſaſſe, tutta volta da detto tempo in quà, ſi trova quaſi ſempre fatto uniforme pagamento di doc. cento per qualſivoglia migliaro di pecore, che s'è diſpenſato in ciaſchedun herbaggio, qual pagamento s'è tenuto, e ſi tiene per decreto diffinitivo, e formale per tutti gl'herbaggi, e con molta ragione, perche mentre il decreto del Regio Collateral Conſeglio dell'anno 1551. che ordinò, ſi pigliaſſero detti herbaggi, diſſe che ſi doveſſe pagare quel prezzo, che ſi poteſſe concertare con il padrone, ò quando fuſſero in diſcordia, ſi doveſſero fare apprezzare da due prattichi, e pagarſi, conforme l'apprezzo, e ſempre dopò detto decreto, e dopò che furono pigliati detti herbaggi, ſi ſono pagati à detta ragione di docati 100. per migliaro di pecore; Parche per termine di legge ſi poſſa dire, che queſta oſſervanza, e conſuetudine così antica habbia declarato, & interpretato detto decreto, acciò ſi debbia intendere del modo pre-

detto, e per conſeguenza è veriſſimo, che queſto prezzo ſia una taſſa ordinata virtualmente per detto decreto, quale così è ſtato declarato per oſſervanza antica, con la quale s'è ſempre caminato in queſta Regia Dogana, quando li detti erbaggi ſi ſono pagati alli Padroni.

Secondo; perche quando ſi fanno le lettere di diſpenſazioni, con le quali ſi ordina al padrone degl'erbaggi, che li conſegni al locato, ſe li dice che debbia conſegnare il detto erbaggio, perche al meſe di Maggio ſe li farà il debito pagamento. Dunque s'ha d'intendere del ſolito, e conſueto, e che tanto tempo continuamente s'è oſſervato, e con queſta bona fede il Padrone dell'erbaggio lo conſegna, penſando doverſeli oſſervare il ſolito, altrimente ſaria ingannarlo, e burlarlo, poiche ſi non ſe le dovea pagare intieramenre li doc. cento, biſognaria dirlo nella lettera, e non offerirli il ſolito pagamento, perche forsàn non conſignaſſet, ſe ſaputo haveſſe, che non ſe l'havea da pagare, conforme l'antico ſolito, & oſſervanza.

Si confirma queſto ancora, che per la Regia Camera eſſendono ſpedite proviſioni, ordinando, che il prezzo degl'herbaggi impoſſedibili, ch'ogn'anno ſi diſpenſino alli locati, & anco di quegli herbaggi ch'effettivamente ſono diſpenſati per poſſedibili, mà non ſono ſtati conſegnati a' locati per diverſe cauſe di coltura, ò altre occupazioni, ſi debbia far buono al locato per d. prezzo, e generalmente ſi fà buono in docati cento per ciaſcheduno migliajo di pecore per l'herba poſſedibile, e di doc. 102. per l'herba impoſſedibile, importandono quelli due ducati di più l'acree, che ſi vengono à diſpenſare, e non per altra cauſa, intanto che può dirſe, che à quello prezzo commune di duc. 100. ne ſia legge fatta, mentre in queſta predetta forma vi ſono queſte proviſioni, poſte in eſecuzione tanti anni, e che continuamente ogn' anno s'eſeguano.

Ultimo ſi confirma, e verifica dalli libri, e prezzi d'herbaggi, che ſi conſervano in queſta Dogana, ch'incominciano dall'anno 1581. e continuano ſino al preſente, nelli quali appare, che ſempre continuamente ſi è fatto il pagamento degli herbaggi predetti à docati 100. per ciaſcheduno migliaro di pecore che foſſe diſpenſato.

Fatta la diſpenſazione del modo ſopradetto di qualſivoglia herbaggio, ſe quello ſi trovaſſe dannificato, ò mal'herbato, non ſi fà mai baſſamento di detta diſpenſazione, mà in tal caſo, ſe il locato fà inſtanza in Dogana, lamentandoſi di detto danno, il Doganiero commette pigliarſe informazione del danno, che il tale erbaggio teneſſe di fuoco, ò altro, & in queſto caſo ſi apprezza il danno, e quello ſi deve rifare, e pagare al locato, del prezzo di detto erbaggio, che la Regia Corte paga al padrone, e quando ſi trovaſſe in coltura occupato, ò che ſerviſſe per uſo degli animali non di Dogana, mà del padrone, intanto ch' il locato non poteſſe ſervirſene; All'hora ſi replica per il padrone predetto queſto impedimento in dorſo della lettera della diſpenſazione che ſi conſegna al locato, qual replica viſta ſi dà al locato l' eſcambio di detto herbaggio, ſe lo cerca, e non cercandolo, il prezzo intiero di detto herbaggio, che ſi dovèa pagare al padrone predetto, ſi paga, e fà buono alla ſida che deve il locato, pagando eſſo ſolamente il deritto alla Corte intiero, e così ſi è oſſervato, & oſſerva in Dogana, & il tutto ſempre ad inſtanza del locato, nè mai ſi fà ex officio dal Doganiero, non eſſendoci intereſſe del Fiſco, mà ſolo delle parti.

E però ſtante le ſopradette ragioni, che li ſopradetti erbaggi eſtraordinarii inſoliti ſono neceſſarii per la Dogana, e furno pigliati con molta circumſpezzione, e con ordine del Collateral Conſeglio, per il quale pare che ſi ſia taſſato il prezzo del medeſimo, che s'è detto di ſopra, e che li padroni ſono forzati conſegnarli, quando la Dogana li diſpenſa, e di rifare il danno, quando ſi trovaſſero dannificati, ſe li deve pagare il prezzo integramente, e non ſe li deve fare deduzzione alcuna delli docati cento per ciaſcheduno migliaro di pecore, che ſi diſpenſa, non potendo il Doganiero con ragione, e giuſtizia diminuirlo, perche ſaria non oſſervarli quello li promette al tempo della diſpenſazione, e contravenire à gli ordini Regii, decreti, & oſſervanze di ſopra conſiderate, e con l'iſteſſa ragione, anzi maggiore, non può il Doganiero augmentare il detto prezzo de'docati cento per migliaro, perche veneria ad intereſſare la Regia Corte; poiche perderia tutto lo di più delli duc. 100. che pagaſſe al padrone, giàche la ſida è ſempre uniforme de'duc. 132. per migliaro, e però il prezzo deve eſſere ſempre uniforme de'duc. 100. per migliaro, ſebene ad alcuni erbaggi ſi paga meno de'duc. 100. che ſono molti pochi com'è la Scanzana, & alcuni altri herbaggi di Santo Nicandro, che da principio, che ſi trovorno pigliati, ex continua ſolutione, ſi trovano pagati à meno prezzo de'duc. 100. per migliaro.

E ſe bene ritrovamo, che nell'annò 1588. & 89. à tempo del governo di queſta Dogana del q. Regente Fornaro, all'hora Preſidente della Regia Camera, ſe pagaſſe il prezzo di detti erbaggi, meno delli duc. 100. per migliaro di pecore di diſpenſazione, non ſapemo da donde procedè detto baſſamento, nè in queſto Tribunale ſi ſono trovate ſcritture, nè informazioni per queſto effetto, e il ſimile dicemo per lo baſſamento fatto l'anno paſſato per il Duca

de

de Vietri di duc. 10. per cento del prezzo di detti erbaggi, non ſapendo donde ſi foſſe cauſato, che per quanto ſono informato, non ci fù inſtanza de'locati per danno d'herbaggio, e quando fuſſe ſtata, ſaria ſtata d'alcuni, e non di tutti univerſalmente, che tutti ſariano baſtati ſenza vederli, nè haverſene informazione, ò relazione, ſi foſſero ſtati mali, ò bene erbati, e tanto più che quando il predetto baſſamento doveſſe havere luogo per ragione di danno, ò altro, dovria andare in beneficio del locato, e non della Regia Corte, havendo il locato patito il danno dell'herba paſcolata, ò danno ritrovato nell'erbaggio, e non la Regia Corte, la quale hà diſpenſato l'erbaggio, eo modo, & forma, che ſi trova eſtimato, ed hà perceputo il deritto intiero della fida, che li toccava, e doveva pagare al padrone il ſolito prezzo, & eſſendoci danno, l'haveria da rifare al locato, e non ad eſſa Corte; E però non poſſo conſiderare con che ragione foſſe fatto, ne come ſi poſſi giuſtificare.

DISCORSO ULTIMO.

Del Magn. Giuſeppe Freda; intorno al principio della Regia Dogana di Foggia, pagamento delli locati, & origine delle pecore gentili, che ſono hoggi per tutto il Regno;

E le ragioni, che competono al Regio Fiſco per eſiggerne la Fida indifferentemente da tutti i poſſeſſori di quelle.

SONO di tanta autorità meco i favoriti comandamenti di V. S. che anco con evidente pregiudizio delle mie debolezze mi coſtringono à ſervirla delle notizie, che mi ricerca di alcune materie di queſta Regia Dogana, e di volerne ſentire anco il mio parere per lo buon governo, e manotenzione di eſſa; e benche in me non concorra tale habilità, nulladimeno hò procurato con più accurata, ed eſatta rifleſſione d'ogni altra relazione, fatta circa queſta materia, di adempire al mio debito coll'obbedirla in riſpondere agl'infraſcritti Capi da lei medeſima inviatimi.

Primo: *Come la Regia Dogana pretenda d'haver ſoggette tutte le pecore gentili, che ſono hoggi in queſto Regno di Napoli.*

Secondo: *Se il pagamento, che ſi faceva anticamente da'locati di Dogana, è quello ſteſſo, che ſi fà al preſente, e ſe è uniforme à tutte le pecore, così per queſte, che calano, come per quelle, che reſtano.*

Terzo: *Se le pecore gentili della Provincia di Terra di Lavoro ſono immuni dal pagamento di pecore rimaſte; E ſe vi fuſſe ſpecial Privilegio per l'uſo, e graſſa della Città di Napoli.*

Quarto: *Se le pecore rimaſte s'intendono aſſolutamente le gentili, eſcluſe tutte l'altre, ò pure vi ſe includono le Carfagne, che ſono figlie a' Montoni gentili, e ſe da quelle il Regio Fiſco può eſiggere indifferentemente la fida in tutte le Provincie del Regno.*

Al *Primo* ſi riſponde, che queſta Regia Dogana giuſtamente pretende d'haver ſoggette tutte le pecore gentili, che ſi trovano hoggi in queſto Regno, à cauſa che habbiamo per antica tradizione tramandata da età in età trà gl'Officiali, ed huomini di Dogana; Come dal Sereniſſimo Rè Alfonſo I. d'Aragona, fù fatta traſportare da Spagna in Regno una gran quantità di pecore gentili, mà con numero molto maggiore de'Montoni, dalli quali coperte anco le pecore di minor condizione, che vi erano in quel tempo hoggi dette *Moſcie*, e *Carfagne*, fù non ſolo megliorata la qualità della lana, mà ne fù ancora augumentata l'induſtria, la quale per le guerre antecedenti ſi trovava diſſipata con pregiudizio grave del Regno ſteſſo.

Queſta tradizione tiene riſcontro di probabilità da un ſimile eſempio, che habbiamo nella vita di Odoardo Quarto Rè d'Inghilterra, ſopra la conceſſione fatta à Giovanni Rè d'Aragona ſuo Collegato, ed amico, di un gran numero di pecore gentili, le quali da quell'Iſola traſportate in Spagna, ove per i paſcoli più fini, e per la benignità del Clima megliorate, ed accreſciute in ſommo grado, diedero à gl'Ingleſi cagione di riſentimento contro il loro Rè per lo guadagno, che nello ſmaltimento delle lane, e nelle fabriche de'panni vennero à perdere, mentre i Mercanti incominciorno à provederſene in Spagna, e per la robba riuſcitavi più perfetta, e per lo luogo più commodo; donde chiaramente appariſce, che lo ſteſſo fù

fatto da quel prudentiſſimo Rè Alfonſo in queſto ſuo Regno, per accommodare i Popoli di così buona induſtria.

Le vicende di fortuna ſofferte nel Regno doppo la morte del ſudetto Rè Alfonſo con più invaſioni, e mutazioni di dominio per una parte, ed il non havere havuto la Dogana in quei tempi, nè reſidenza in luogo determinato, e fiſſo, nè forma bene ordinata d'Archivio, ove ſi conſervaſſero le ſue memorie, per l'altra hanno cagionato, che non ſe ne trovi ſcrittura veruna, e che queſta notizia rimanga ſolamente approvata dall'accennata tradizione, che tuttavia per vera, anzi per veriſſima ſi ſoſtiene.

Nell'anno poi 1443. il medeſimo Rè Alfonſo havendo voluto ſtabilire queſta ſua naſcente rendita per ampliarne il Patrimonio Regale, ne commiſe l'amminiſtrazione à Franceſco Monubler, con poteſtà di affidare tutto il beſtiame, così minuto, come groſſo, tanto dentro, quanto fuori del Regno, quando voleſſe calare ad invernare in Puglia; Il che felicemente ſortì ſotto la di lui buona direzzione, e ſi continuò finche nell'anno 1447. trovandoſi la Maeſtà Sua dal medeſimo Monubler ben ſervita in queſto impiego, ne lo coſtituì Doganiero perpetuo in conformità della quì allegata copia di Patente. Ritornato quello per tanto con tal poteſtà alla continuazione della ſua carrica per provedimento de'Padronali delle pecore gentili, e del beſtiame groſſo, che ſotto la Regia fida venivano; ſi valſe di molti Erbaggi di Baroni, di Univerſità, e di particolari, che non ſe ne ſervivano per uſo proprio, pagandone loro il giuſto prezzo, per lo quale ad altri ſolevano affittarſi; Bensì ſecondo il biſogno della Dogana, e li mutava, e li pigliava de'nuovi ogni anno à ſua diſpoſizione; Per lo che ſe ne megliorò, e ſe ne augumentò l'induſtria di maniera tale, che ne riſultò à meraviglia grande, non meno il beneficio à i popoli, che la rendita alla Regia Corte; Mentre era tenue il prezzo degl'Erbaggi; Mà ciò che ſe ne ricavava, era molto rilevante.

E ſi continuò in queſta forma ſin all'anno 1458. quando al d. Sereniſs. Rè Alfonſo, che paſsò à meglior vita, ſucceſſe nel Regno Ferrante I. contro del quale inſorſero le armi di Giovanni figlio del Rè Renato d'Angiò, quivi chiamato dalla fellonia d'alcuni Baroni; Onde la Dogana fù lungo tempo, doppiamente travagliata, così per le ſcorrerie dell'uno, e dell'altro partito, come per gl'incommodi, che ſono inſeparabili compagni della guerra.

Rimaſto vittorioſo alla fine il Rè de'nemici, ricaddero alla ſua Camera per morte, e ribellione de'Baroni ſudetti, che havevano feudi, e Territorii in Puglia, e per altre ragioni fiſcali, molti erbaggi, de'quali ſoleva prima ſervirſi pagandone il prezzo à i Padroni di eſſi. Quindi procurò tuttavia Ferrante di riſtaurare la Dogana, e ne appoggiò l'incumbenza à Gaſparro di Caſtiglione nell'anno 1465. dal qual tempo eſſendo la Corte in poſſeſſione d'affidare tutto il beſtiame, che calava in Puglia, obligò colla lunga continuazione à calarvi tutti i Padronali di pecore gentili della parte di Penna, che ſono le due Provincie d'Apruzzo, di Capitanata, e Contato di Moliſe, con parte di Terra di Lavoro, e Terra di Bari, inſieme con gl'altri, che ſolevano fidarſi dal predeceſſore Monubler, ſervendoſi per uſo del Beſtiame, che calava, non ſolo degl'Erbaggi, de'quali ſoleva pagar il prezzo à i Padroni, mà parimente delli ricaduti in ſuo aſſoluto dominio, e dall'hora incominciarono à chiamarſi ordinarii, ed eſtraordinarii ſoliti, che poi ricevuti, e con atti continuati, ratificati da quei Padronali, vennero à dichiararſene ſoggetti, come pur fecero tutti gli altri di quel tempo, tanto più, che la Corte, oltre all'oſſervare molte franchizie, ed immunità à i medeſimi, reſtò tenuta di corriſpondere il pagamento annuale a'Padroni degl'Erbaggi, al tempo iſteſſo, che n'eſiggeva la fida fin dall'anno 1483. nel qual tempo ſi ritrovava Doganiero Nicolò Caracciolo deputatovi fin dall'anno 1480. per mancanza di Gaſparro Caſtiglione; E perciò a' 10. di Ottobre di detto anno fù publicato Banno d'ordine del detto Rè Ferrante, che tutti i Territorii, ed erbaggi ſoliti à pigliarſi per ſervizio della Dogana dal primo Doganiero Monubler in tempo del Rè Alfonſo ſuo Padre, reſtaſſero à diſpoſizione de i Doganieri futuri, per uſo, e commodità del Beſtiame di detta Dogana, con pagarſene però à i Padroni l'iſteſſo prezzo, che ſi pagava loro dal Monubler, e così tutti i detti Erbaggi reſtorno perpetuamente alla Corte per queſto uſo, ſotto prezzo uniforme.

Fù tutto ciò confirmato con duplicate iſtruzzioni ordinate dal medeſimo Rè nell'anno ſuſſeguente 1484. e ſucceſſivamente ſtabilito per altre iſtruzzioni, ed ordini del Sereniſſimo Rè Federico nell'anno 1498. ed in queſta conformità continuato ſino all'anno 1548. finche poi dal Regente Franceſco Revertera fù fatta la generale reintegrazione di tutti gli Erbaggi ordinarii, ed eſtraordinarii ſoliti d'ordine del Sig. D. Pietro Toledo all'hora Vicerè di queſto Regno.

D'onde apertamente ſi ſcorge, che ſe il Rè Alfonſo, e ſuoi Succeſſori ſi obligorno di pagare ogni anno à i Padroni dell'Erba il prezzo dovuto per mantenerne queſta lucroſa induſtria, e per farla ſempre più accreſcere à beneficio de'loro popoli (oltre à tante franchizie, ed im-

munità loro conceſſe) era ſimilmente neceſſario, che detti Padronali di pecore gentili, ed animali groſſi, ſi foſſero obligati di venire à ſvernarli in Puglia, ed à pagare la ſtabilita Fida, à titolo almeno di patto reciproco.

Queſto modo di vivere in Dogana continuato per quanto regnò la Sereniſs. Caſa d'Aragona, benche ſotto varie perdite di Beſtiame, e per influenze di morbi, e per ſcorrerie di guerra durò, finche pervenne il Regno ſotto il fortunato dominio dell'Auguſtiſſima Caſa de' Noſtri Linorioſiſſimi Rè.

Nell'anno poi 1574. trovandoſi quì Vice-Rè il Sig. Cardinal Granvela, egli per riſtaurare, e ſtabilire queſto Regal Patrimonio con matura deliberazione alle coſe preſenti, e con attenzione ſingolare alle paſſate, obligò reciprocamente, con patto più eſpreſſo tutti i Padronali delle pecore gentili di quei luoghi, dove in quel tempo n'era più accreſciuta l'induſtria, come nelle Provincie d'Apruzzo, Contato di Moliſe, Capitanata, e Piedemonte in Terra di Lavoro, e di Barletta, Andria, Trani, Canoſa, Bitonti, Toritto, Grumo, Corato, Terlizzi, e Minervino in Terra di Bari; e di Melfi, Laviello, Genzano, Venoſa, Avanzi, Palazzo, Montemelone, Spinazzola, e Montepeluſo in Baſilicata, à dover calare in Puglia, ed à ſervirſi dell'Erba contenuta in eſſa, il qual luogo poi con volgari parole per la ſua pianezza, e forma lunga, e quadra fù chiamato *Tavoliero*; laſciando però in ſua libertà, quelli, che per antica conceſſione, ò Privilegio Regale godevano la franchizia di non calarvi, come ſi legge nel *Cap. XII. dell'ordinazione di detto Sig. Cardinale*. Stabilito dunque queſto reciproco patto diventò molto numeroſo il Beſtiame minuto, e groſſo della Dogana per lo beneficio non meno del tempo, che di una lunga pace; Onde da i padroni di quello ſi atteſe, non ſolo à poſſedere il Tavoliero della Puglia, mà ancora à farſi diſpenſare molte difeſe, ed Erbaggi di particolari fuora di eſſo in varii luoghi dell'altre Provincie notati ne' libri ſotto rubrica *di eſtraordinarii inſoliti*.

Dal moltiplico di queſte pecore gentili ſe ne vidde in progreſſo di tempo ripiena buona parte del Regno per la communicazione delle Provincie, e molto più ſe ne augumentò l'induſtria, doppo che ſe ne provarono gli emolomenti, e quanto al godimento de' frutti di eſſe, e quanto al beneficio de i privilegii della Dogana; Per lo che molti altri, così di Baſilicata, come di Principato Ultra, e Terra di Lavoro furono ritirati à fare ſimilmente compra di pecore gentili, e mandarle pro tempore in Puglia ſotto la Regia Fida, per farſi diſpenſare poi Erba per gl'Animali loro in diverſi altri luoghi di dette Provincie, ſi che vennero tutti volontariamente à ſoggettarſi; Oltre à quelli, che anticamente erano dichiarati tali; E però non può difficoltarſi, che tutti i Poſſeſſori di pecore gentili di qualſivoglia parte del Regno, e ſpecialmente di dette Provincie ſiano ſoggette à queſta Dogana, ed obligati à calare in Puglia, negli erbaggi Regii, ò à pagarne il deritto, come rimaſte, del che più diffuſamente ſi parlerà nel ſuo Capitolo.

Al *Secondo*: il pagamento antico oſſervato in queſta Dogana da eſiggerſi da' locati sin dal tempo del Rè Alfonſo, e de' ſuoi Succeſſori fù vario, e di più maniere; Come appunto diverſi in qualità erano gl'erbaggi, ove si locavano gl'Animali, conforme si prattica tuttavia di preſente, e si può riconoſcere da i conti, che nella Regia Camera si preſentano; Fù però uno ſolo, ed eguale il prezzo, che pagavano le pecore, che paſcolavano negl'erbaggi del diſtretto della Puglia ridotto doppo l'ultimo raſſerto, che ſe li diede à venti trè locazioni, eccettuatene bensì quelle, che si locavano nella Guardiola.

La fida bannita del primo Doganiero Franceſco Monubler fù di ſcudi otto Veneziani per centenaro di pecore del Regno, e di ſei per quelle di fuori, alla ragione di carlini undeci per ogni ſcudo, e di ſcudi venticinque Veneziani per ogni centenaro d'Animali groſſi; ſalvo però con alcuni pochi, co i quali fù convenuto à prezzi più baſſi, acciòche veniſſero piacevolmente in Dogana, con tutto il loro Beſtiame, come fecero quelli di Piedemonte in Terra di Lavoro, i quali havendo da quel tempo pagata la fida à docati ſette per centenaro di pecore, hoggidi continuano ancora pagamento inferiore à quello che è generale à tutti; Lo ſteſſo ſi patticò nella fida degl'Animali groſſi, che calavano dalla ſudetta Provincia, non facendoſene pagare all'hora, che docati quindeci per centenaro; Come pur di preſente pagano à più baſſa ragione degl'altri.

Si continuò in queſta forma l'eſazzione di tal pagamento fino all'anno 1556. quando ritrovandoſi al governo del Regno il Sig. Duca d'Alba il Vecchio rifletté alle ſpeſe, che correvano alla Corte, così per lo ſoſtenimento del beſtiame, come per lo ſoldo de' Miniſtri, degl' Officiali, e de' Soldati del Tribunale, conſiderò parimente quel che da eſſa Corte ſi corriſpondeva a' Padroni d'Erbaggi, di Tratturi, ed ogni altra coſa neceſſaria al mantenimento della Dogana, conobbe poi dall'altra parte il moltiplico di eſſa, ed il ſuo grande beneficio, che i Padronali del Beſtiame riportavano dallo ſmaltimento delle lane, de' latticinii, e de' Caſtrati;

ti; E perciò ordinò ſi accreſceſſe la metà del prezzo ſolito di pagarſi fino à quel tempo ad ogni ſorte di fida, così per le pecore, come per gli animali groſſi, e tanto per quelli che paſcevano in Saccione, e Guardiola, quanto per gl'altri, che calavano nelle locazioni della Puglia; Di modo che aggiungendoſi á gl'otto ſcudi Veneziani, che per prima ſi pagavano per centenaro di pecore, altri ſcudi quattro fecero la ſumma di docati tredici, & un tari di Regno, per lo che ne reſtò ſtabilita la fida alla ragione ſudetta, che per ogni pecora vengono grana tredici, ed un quarto.

Má la varietá de'Tempi, e le vicendevolezze delle coſe alterorno, e mutorno il tutto, come è ſolito, quindi non meno la perizia degl'huomini in una induſtria per più ſecoli fatta familiare, quali á tutte le Provincie, che le pecore aſſuefatte ad un'Aere, dove per altro prima ſarebbono eſtinte, diedero occaſione à molti di reſtarſi in propria patria, ó in altri erbaggi fuori di quelli della Regia Corte trovandoſi ricetto, baſtevole per reſiſtere all' inclemenza dell' Aere, ed al rigore dell'Inverno, portati à queſta riſoluzione, ó dall'haver poche pecore, ó dal non volerſi ſcommodare á calare in Puglia, ó da altro fine d'intereſſe; Non oſtante, che tutti i poſſeſſori delle pecore gentili foſſero tenuti à calare ne'paſcoli delle Regie locazioni à pagare l'erba alla Regia Corte, come per le cauſe narrate al primo Capo, devono, ed il prezzo di eſſa aſcende alla ſumma di docati cento quarantacinque milia in circa l'anno.

Hebbero in queſta forma principio le Doganelle di pecore rimaſte, membri della medeſima Dogana; Siche i Padronali di pecore gentili, non hanno, che opponere circa il pagamento delle grana tredici, ed un quarto per pecora, quando non calano, ne ſuffraga loro il preteſto di non goder erba, perche da tanto tempo prima, come già ſi è detto, fù aggiuſtato il Tavoliero della Puglia per uſo loro, e ne furono ſituate le penſioni à i padroni degl'erbaggi per tal'effetto, che annualmente ſi ſodisfano; il non volerſene poi ſervire, è loro difetto, ed atto mezo volontario, ed inſieme, è un danno notabile, non ſolo della Regia Corte, má ancora de'Padronali, che effettivamente calano, perche non eſſendo ſufficienti le pecore, che vengono attualmente in Puglia, ne i paſcoli delle Regie locazioni ad empire il poſſedibile, conviene alle volte per riſcotere il prezzo d'eſſo, da quelli, che calano di radoppiare il pagamento di grana tredici, á ventiſei, più, ó meno, ó ſecondo reſta la ſua capacitá.

Al *Terzo*: ſe bene da molti ſi ſuppone, che alcune pecore gentili rimaſte in Terra di Lavoro ſiano immuni anco del pagamento, al quale ſono obligate, come pecore rimaſte per congettura, che ſiano laſciate per uſo di graſſa della Città di Napoli con Privilegio particolare; Io nondimeno non trovo ſcrittura alcuna, ne antica, ne moderna in Dogana, che ciò dica, ne altra che con qualche eſempio lo dichiari, anzi trovo l'oppoſto in tempo, così antico, come moderno, perche la Dogana prima d'affittare detto corpo di pecore rimaſte, hà ſempre mandato ad eſiggere indifferentemente la fida così nelle Provincie d'Apruzzo, Contato di Moliſe, Capitanata, come in quelle di Terra di Lavoro, e Principato Ultra; E poi della Regia Camera per la poſſeſſione, nella quale ſi trovava il Fiſco, s'affittorno per molto tempo dette Provincie di Contato di Moliſe, Capitanata, Terra di Lavoro, e Principato Ultra fino à prezzo di docati diece mila l'anno in circa, e finalmente nell'anno 1650. fu aſſignato queſto Corpo d'intrade al Sereniſſimo Principe di Neoburgo, ſeparandolo da queſta Dogana (precedente ordine di Sua Maeſtà, che Dio guardi) nella forma medeſima, che dalla R. Corte ſi aſſittava.

Nè ſi può opporre, che la fida di pecore rimaſte, ſia qualche gravame nuovamente introdotto ſpeciale in queſta Provincia di Terra di Lavoro, mentre ſi eſiggeva fino in tempo del Doganiero Gaſparro di Caſtiglione, come ſi raccoglie da una conſulta fatta in detto anno a'24. di Ottobre dal Tribunale della Regia Camera al Rè Ferrante, al quale hebbero ricorſo alcuni Padronali di pecore di Rocca Mandolfi nel Contato di Moliſe, e dell'Abbadia di San Vincenzo in Terra di Lavoro, contro il Doganiero, da cui venivano coſtretti al pagamento della fida, e diffida per non haver calato in quello anno le loro pecore in Puglia; Per lo che dal medeſimo Rè fu rimeſſo all'iſteſſo Tribunale della Regia Camera, che faceſſe giuſtizia; Imperòche quelli ſi ſcuſavano di non haver potuto condurre le loro pecore in Puglia in d. anno per legitimo impedimento del contagio, che tenevano dette pecore, come appare da detta conſulta *Reg. in partium XI. dell'anno* 1473. *fol.* 189. dalla quale chiaramente ſi vede, che quelle, le quali non erano calate in Puglia à fidarſi dal Doganiero, negli erbaggi della Regia Corte in detto anno 1473. erano ſtati aſtretti al pagamento della fida, e diffida, che in parte fuſſe la fida duplicata à ragione di quella, che in d. tempo ſoleva eſiggerſi, in luogo della quale è ſocceduta hoggi quella de'docati tredici, ed un tari per centenaro di pecore rimaſte, ſenza che alle medeſime ſi diſpenſi ſorte alcuna d'Erba.

Soggiungo di più à V.S. che non ſolo nel paſſato, má ancora nel preſēte Secolo, tutte le pecore della locazione di Terra di Otranto, calavano dalla Provincia di Terra di Lavoro, come

da

da Cerreto, Petrazoja, S. Lorenzo Maggiore, S. Lorenziello, Tino, Gallo, Cuſano, Pontelandolfo, ed altri luoghi, ed importava ogni anno alla Regia Corte rendita de'docati ſei mila, e cinquecento, la quale hoggi è quaſi diſtrutta per la mancanza di molti locati, e di terre intiere frà le ſudette, che non fanno calare le loro pecore, mà le tengono in detta Provincia di Terra di Lavoro, e quel ch'è peggio, ne meno alle proprie patrie, mà in erbaggi di particolari, ſenza volerſi ſervire di quelli della Regia Corte, come è Cuſano, Petrazoja, Tino, e Gallo, dove per l'orridezza del clima in modo veruno poſſono ſvernarle, e pure è vero, che poſſiedono gran quantità di pecore gentili.

E perciò per rimettere nel primiero ſuo ſtato queſta locazione, deve la prudenza, ed il zelo di V.S. procurare, che ſi deſtini Miniſtro in dette Terre per l'effettivo calo delle pecore; che poſſiedono; Mentre ſin hora le ragioni del Reg. Fiſco (non ſenza qualche arteficio) ſono ſtate, ò mal inteſe, ò mal difeſe sù queſto particolare; Nè deve permettere in niun conto, che in pregiudizio così grande del medeſimo, ſe ne eſigga ſolamente la ſemplice fida, come rimaſte, mà farle effettivamente calare nella propria locazione.

E non oſta il dire, che nelle *ordinazioni del Sig. Cardinale di Granuela* non venne dichiarata la provincia di Terra di lavoro univerſalmente ſoggetta al calo, come le altre, mà ſolo Piedemonte, perche ſi hà per tradizione trà gli Officiali, ed huomini di Dogana, che non fù queſta Provincia dichiarata univerſalmente ſoggetta à calare in Puglia, à cauſa di non privare affatto della graſſa, e dell'abondanza la Città di Napoli, ch'è quello appunto, che il volgo chiama Privilegio, e per lo ſteſſo fine hà ciò tolerato ancora la Dogana in non forzare al calo predetto, ma non hà però eſſa tralaſciato, nè tralaſcia di manutenere le ſue ragioni, col mandarvi ogni anno gl'ordini per lo calo delle pecore gentili, come appunto fà nelle Provincie di Apruzzo, Contato di Moliſe, Capitanata, e Principato Ultra, nè il Fiſco hà perciò inteſo d'abolire per queſto riguardo, ò tolerare, che ſia la fida di pecore rimaſte in detta Provincia; Perche così prima, come doppo di *dette ordinazioni del Cardinale di Granvela* è ſtato ſempre, e ſtà in poſſeſſione di eſiggere, d'affittare, e finalmente d'aſſignare ad altri detta Provincia, come effettivamente ſtà hoggi aſſignata al pari dell'altre trè al predetto Sereniſſimo di Neoburgo.

Oltre che, come mai poſſono pretendere queſta aerea eſenzione li Padronali di detta Provincia, ſe tutte le pecore gentili, che vi ſono, provengono dalle pecore attuali di Dogana, come è certo, ed indubitato per infiniti eſempii, che habbiamo in Dogana del paſſaggio di Maſſarie intiere di pecore d'Apruzzo, e Contato di Moliſe in Terra di Lavoro. Viene confirmata queſta verità dall'iſteſſa evidenza, mentre nella Provincia di Terra di Lavoro ſi vedono piccioli indifferentemente tutti gli agnelli, ed à quelle dà più di eſſe, quanto più preſto ſi può per godere del lucro del latte, che è la rendita più premitiva, e più ſicura della pecora; Il che per eſſer coſa notoria, e ſi vede manifeſtamente da ogni uno nelle piazze publiche di detta Città, dove ſi macellano detti agnelli, non hà biſogno di prova veruna, ſi che neceſſariamente i padronali di Terra di Lavoro per conſervarne la lucroſa induſtria, ſono coſtretti di provederſene ogni anno delle altre, le quali comprano dalle Provincie ſopradette, dove ſogliono l'eſtate, così per lo beneficio della vicinanza, come per lo vantaggio della perfezzione, il che ſolamente di preſente hò oſſervato, e riconoſciuto, e da gli eſempii, che n'habbiamo in Dogana, e da' libri delle numerazioni di pecore rimaſte in detta Provincia, non meno per le relazioni de' Commiſſarii pro tempore deſtinati in Terra di Lavoro, ed in altri luoghi, à tal effetto, che per l'iſtanze fatte, e fondate ſopra giuſte pretenſioni ſin dall'anno 1631. dalla generalità de' locati, che proponevano le coſe accennate per obligarle parimente à calare anche col deſtinarſi per tal cauſa Miniſtro in detta Provincia; Onde manifeſtamente appare, che non ſolo non hà eſſa Privilegio alcuno, mà ancora, che il Reg. Fiſco ſtà *in probatis*, che ſiano dependenti dall'attuali pecore doganate, è ſtà tutta via in pacifica poſſeſſione di eſiggerne il detto al pari dell'altre.

Al *Quarto*: io non poſſo ſapere quel che gl'Affittatori della Doganella habbiano introdotto nell'eſazione di pecore rimaſte à loro beneficio, mentre nelle numerazioni preſentate in Dogana, così nel tempo, che quelle vi erano incorporate, come doppo d'haverle aſſignate, non vedo fatta menzione alcuna di eſazzione di pecore *Carfagne, Moſcie, Canine, Ruſtiche, ò Triſone*, mà ſolamente delle gentili; sò però molto bene, che di tali nomi ſi ſogliono valere li Padroni di vere pecore gentili, per eſimerle dal dovuto pagamẽto, ſervendoſi di queſto artificio per impedire la via eſecutiva, con la quale ſi eſigge queſta Reg. fida, baſtando ſolamente, che ſi trovino in fraganti fuori degl'erbaggi Reggii ſenza diſpenſazione di quella Dogana; In ordine però ſolamente alle gentili, e non all'altre, e con ragione, perche ſe l'eſazzione della fida delle pecore rimaſte, procede dal non calare in Puglia le pecore gentili, dall'altre di qualunque condizione ſi ſiano, non eſſendo ſoggette al calo, non ſi può conſeguentemente eſiggere la

re la fida de rimaſte , alla quale ſolo le gentili ſono obligate , ed in tal oſſervanza ſempre è ſtata,ed è tutta via queſto Tribunale.

E benche dal Reg.Fiſco,e dagl'Affittatori pro tempore,prima di farne l'aſſignamento predetto, ſia ſtato preteſo di eſigerla ſimilmente dalle *Carfagne*, che dependono da pecore *Moſcie*, e da *Montoni Gentili*, riflettendo alla qualità del Padrone; Io nondimeno non trovo,che queſta pretenſione ſia ſtata mai pratticata, ne che mai ſia ſtato deciſo queſto articolo,ò dalla Reg.Camera, ò da queſto Tribunale ; E' vero bensì , che ne meno trovo giudicatura poſitiva in contrario, mà più toſto favorevole al Reg.Fiſco,eſſendoſi in ciò detto; *Exigant juxtà ſolitum pro Ovibus gentilibus, ſalvis juribus , quoad Carfaneas, &c.* mà l'uſo coll'inveterata oſſervanza è affatto contrario à tale pretenſione, nè di ciò ſento più diſcorrere dagli Officiali medemi.

Quanto però alla pretenſione di queſta Dogana,e del ſuo Reg. Fiſco ſopra le pecore gentili , non deve in modo alcuno controvertirſi,che non ſiano ſoggette tutte quelle , che hoggidì non ſolo ſono nei luoghi dichiarati tenuti al calo , mà ancora tutte l'altre , che ſi trovano ſparſe in tutte le parti del Regno.

La cagione ſi è, che ſi come tutte le pecore gentili dependono da un ſolo principio,tutte parimente ſono tenute à calare in Puglia ſotto la fida degl'Erbaggi Regii;Onde è neceſſario, che con tutte ancora ſe ne procuri l'effetto, in propoſito però di quelle,che poſſono calare; perche quanto all'altre, che per cauſa di lontananza , ò per altro impedimento non poſſono godere gl'Erbaggi della Corte , baſta che ſi aſtringano ſolo à portarne ugualmente il peſo, come rimaſte,così per le ragioni antecedenti addotte con tanta chiarezza , come per li ſeguenti motivi.

E primo par che non può darſi pecora gentile, la quale hoggi ſia in Regno, che in conformità delle coſe predette non dependa da queſta Dogana, come fonte,d'onde ſcorrono i rivoli ad ogni Provincia; Nè è gran fatto,che per lo ſpazio quaſi di trè ſecoli , ſiano quelle paſſate da Provincia in Provincia per compre fattene da queſte Doganate col fine di godere del meglioramento di queſta induſtria, come appunto ſi vede nei noſtri tempi , e particolarmenmente nelle Provincie di Calabria , ove ſi ſono augumentate à sì gran numero, quando per prima nè pur ſi conoſceva queſta qualità di pecore in quei Paeſi. Certo è, che quelle non ſono venute già dalla Francia; E però in conſeguenza non ſi potrà mai difendere,che ſe bene non ſono attuali pecore Doganate,non ſiano dalle medeſime dependenti , *ſaltèm quoad originem*, che è quanto baſta per fondare, e ſoſtenere le ragioni del Regio Fiſco per obligarle à ſodisfare indifferentemente la Regia fida.

Secondo, perche eſſendo hoggi augumentate, e diffuſe per tutto il Regno, quando in tempo dell'*ordinazioni, e Banni del Sig. Cardinal de Granvela*, ò ſe ne ritrovavano poche , ò non ſe ne ritrovava alcuna in altre parti, che in quelle dell'enonciate Provincie , e de i luoghi dichiarati ſoggetti al calo , non ſi deve attendere di preſente à queſta ſemplice ſoggezione del calo, ma alla loro qualità gentile, per eſiggerne giuſtamente la fida , come rimaſte , eſſendo tutte dipendenti da un ſolo principio, e da tempo in tempo diffuſe, per tutto il Regno, come ſi è detto.

Terzo , perche così milita anco per ragione di buon governo ; ò queſto Dazio è giuſto , ò nò ; Il dire, che non ſia giuſto, pregiudica la ſomma giuſtizia, e la gran rettitudine del noſtro Monarca, che Dio guardi , e nega inſieme l'obligazione naturale , con la quale ciaſcheduno fedele Vaſſallo deve ſodisfare i Tributi , e Dazii al ſuo Rè , ò per neceſſità di legge , ò per cagione di gratitudine , come è nel noſtro Caſo ; Biſogna dunque confeſſare , che il Dazio è giuſto , come è giuſtiſſimo il Noſtro Rè , dal quale con uguale affetto ſono riguardati indifferentemente tutti li ſuoi Vaſſalli ; Hor qual ragione di buona politica deve permettere , che ſolo in ſei Provincie del Regno ſi eſigga queſto deritto da i profeſſori di pecore gentili, e dagl'altri, che ſono ugualmente Vaſſalli, e profeſſori dell'iſteſſa qualità di pecore , non ſe ne eſigga deritto veruno?

Non oſta il dire , che ne'tempi antichi ſi ritrovavano in Regno pecore gentili , come da qualche ſcrittore pare, che ſe ne facci una tale, quale menzione, perche all'hora s'intendevano per pecore gentili quelle, ch'erano della ſpecie megliore nel Regno , in quei tempi , à fine di diſtinguerle nominatamente dall'altre , mà che quelle pecore gentili foſſero veramente gentili, cioè della ſpecie di queſte che furono introdotte dal Rè Alfonſo, ciò non ſi deve ammettere, e non è in conto veruno da credere, perche non è da credere , che un Rè di tanta prudenza, come fù il Rè Alfonſo, havendo nel ſuo Regno queſta ſorte di pecore gentili , le haveſſe fatte condurre da Spagna con ſpeſa, ed intereſſe così grande.

Quindi è, che con ragione li Padronali,che fin hora hanno pagato, e pagano la fida di pecore rimaſte, ſenza goder Erba della Reg.Corte difficultano, che ſia giuſto il Dazio,mentre que-

queſto è particolare, e non univerſale, e ſe non è univerſale, per qual cauſa non ne devono eſſere eſenti, & ancora, quando non paſcolano erba di Corte? Mà ſe è univerſale (come è per appunto, eſſendo tutti fedeli Vaſſalli di S.M. e poſſeſſori di pecore della medeſima condizione, che proviene da uno ſteſſo principio) ò tutti devono eſſere coſtretti al Dazio, ò tutti da queſto devono eſſere aſſoluti, poiche da sì fatta partialità inſorgono i litigii di non venire al pagamento, e le pretenſioni di non calare, ed ottenerne ciaſcheduno qualche eſenzione nella meglior forma, che può, affinche nella peggior forma ancora, che ſia poſſibile, ne vada dando uno all'altro l'eſempio, non ſenza gran pregiudizio, ed intereſſe del Regal Patrimonio.

All'incontro poi, quando ſi eſigge indifferentemente da tutti il Dazio, come che ragionevolmente non può dolerſene alcuno, e anco da tutti volentieri ſodisfatto, ò almeno da tutti quietamente ſofferto; Oltre che quando il Dazio Regale, è con parzialità impoſto, ò eſatto, ancorche giuſtiſſimo ſia, tira ſempre ſeco diſparità di conſeguenza, come V.S. sà meglio di me, e dagl'Iſtoriografi viene atteſtato.

Potrei ſoggiungere molte altre ragioni sù queſto particolare, mà ne dirò ſolamente due per final concluſione del mio diſcorſo, che per giuſtizia, e per buon governo ſuperano qualunque difficoltà.

La prima ſi è, che ſe gl'ordinarii locati, quando effettivamente non calano le loro pecore gentili ne' paſcoli delle Regie locazioni, non poſſono eſimerſi dal pagamento di pecore rimaſte, ancorche fuſſero profeſſate in Dogana per gl'inconvenienti, e pregiudizii notabili, che ne pervengono al Regal Patrimonio; Quale giuſtizia doverà permettere, che i Padronali di pecore dell'iſteſſa qualità che nè calano, nè profeſſano, ſiano eſenti dal pagamento della ſemplice fida, come rimaſte. Non è dubio alcuno, che ſe in queſti tempi ſi slargarà in ciò la mano, come par che faccia inavertentemente la Reg. Cam. con tante proviſioni, pochiſſime ſaranno le pecore, che calaranno in Puglia, così bene ſi ſono accomodati à tenerle in altri erbaggi, ò nelle proprie Patrie.

E per la ſeconda; Qual ragione di buon governo potrà mai permettere, che le pecore gentili, le quali non calano, e ſono accreſciute à numero sì grande, che con l'abbondanza de' loro frutti, ne hanno diminuito il prezzo, ed il valore alle doganate, non debbano portarne peſo alcuno, con un vantaggio sì copioſo di lucro? E che queſte poi, le quali dal ritratto de'medemi frutti ſono neceſſitate d'allaccare il denaro per pagarne la Corte, debbano eſſere notabilmente pregiudicate da quelle, e per la baſſezza del prezzo, e per la dimora dello ſmaltimento delle merci, come appunto ſi prattica nella vendita delle lane, che ſi ſtà alle volte in queſta Dogana anni intieri a ſmaltire? E quante volte ancora à i poveri locati ſi radoppia il gravame del Deritto per empirne il Tavoliero? Dunque, perche da queſti il Reg. Fiſco riceve tanti emolomenti, nel calare a'paſcoli Regii, come beniſſimo ſi sà, hanno da eſſere per buona ricompenſa trattati d'inferior condizione, per non dire puniti di peſo maggiore, ed è convenevole, poi che quelli, i quali ſono, non ſolamente al medeſimo Fiſco infruttuoſi, mà ancora notoriamente pregiudiziali à queſto Regal Patrimonio, habbiano da rimanere con tutta la loro libertà immuni da qualſivoglia gravezza.

Io non sò per verità, come frà tali confuſioni d'ordine, e di governo, poſſa lungamente durare queſto Regal Patrimonio, quando per l'ugual pagamento non ſi prendeſſero gli eſpedienti neceſſarii, ponderando quell'approvata ſentenza; *Dùm nova emergunt, novo indigent auxilio*: Prevedo bensì all'incontro, che quando tutti i padronali di pecore gentili in tutte le Provincie del Regno ſaranno univerſalmente aſtretti all'ugual pagamento, ò che calino, ò che reſtino, ciaſcheduno ſi sforzerà d'eſſere de i primi à profeſſare, e calare le ſue pecore in Dogana per godere l'erba, che li ſpetta, ed in tal maniera ſi conſerverà ſempre più florida queſta Dogana, e ſempre maggiori ſaranno gli emolomenti che ne riporterà il Reg. Fiſco.

Tale è il mio ſentimento con matura rifleſſione, e con lunga oſſervazione digerito per la manotenzione di queſto Real Patrimonio, ritrattandomi di preſente da ogni altro parere, che per lo paſſato dalla mia incapacità, per non dir dalla mia negligenza è ſtato mal compreſo. Mi proteſto bensì di non intendere con queſto diſcorſo offendere alcuno di qualſivoglia condizione, mà ſolamente di adempire il debito delle mie parti, verſo il buon ſervizio di S.M. che Dio guardi, ed obedire à V.S. che riveriſco, come mio gran Maeſtro, e come zelantiſſimo Miniſtro in patrocinare il Regal Patrimonio, che però ſotto alla ſua cenſura, non meno che à quella d'ogni altro Sig. Miniſtro in tutto, e per tutto rimetto l'eſpreſſiva di queſte oſſervazioni, quali ſi ſiano, ed à V.S. per fine bacio le mani. Foggia li 28. Decembre *1667*.

Di V.S.

Devotiſs. Servidore
Giuſeppe Freda.

ISTRUZZIONI

Della Regia Dogana per il buon governo di quella.

1 *IL Magnif. Doganiero, ò ſuo Luogotenente ſe hà da trovare alli 30. di Agoſto in Lanciano dove hà da fare emanare Banni dell'aſſicuratione di detta Dogana.*

2 *Item nel medeſimo tempo gli Officiali di Dogana tutti ſimilmente ſe c' hanno da ritrovare, alli quali ſi hà da dare carrico d'intendere quante pecore ſono nella Provincia.*

3 *Item ſi hà da publicare Banno, che ſe diano le pecore à liſta per tutti li 20. di Ottobre.*

4 *Item ſe hanno da inviare alcuni Officiali di Dogana con alcuni gargari prattici à riconoſcere gli erbaggi della Puglia, & altri, delli quali ſe ne ſole ſervire detta Dogana, e ne hanno da fare relatione come ſe trovano erbati, acciò ſe ne poſſa tenere conto al fare della locatione.*

5 *Item quando le pecore regnicole baſtano ad empire la Puglia non devono fare entrare in Regno pecore foraſtiere.*

6 *Item al calare di detta Dogana, che farà d'Apruzzo in Puglia ſe hanno da mandare Officiali ad accompagnarla, & aiutarla, & favorirla nelli tranſiti, e ſignantèr nelli luoghi ſtretti, e difficili.*

7 *Item la detta Dogana hà d'havere li tranſiti, e riposi, che havea al tempo del Sereniſſimo Rè Alfonſo Primo.*

8 *Item neſſuno patronale di beſtiame può calare con loro animali d'Apruzzo in Puglia avanti li 5. di Settembre, eccetto per furtunali di tempo, neve, ò pioggie li fuſſe neceſſario calare prima di detto tempo.*

9 *Item in primi tempi in tutti li luoghi della Dogana, cioè tratturi, e nelli territorii dove ſe hà da reposare eſſa Dogana, può paſcolare, e dove ci foſſero arbori de gliande.*

10 *Item ſe hanno da preſervare li riposi in tutti li luoghi della Dogana, e ſignantèr nelli luoghi vicinò li fiumi, acciò poſſano riposare, e paſcere.*

11 *Item gli huomini di Dogana non devono eſſere impediti per lo paſſare, paſcere, riposare, e pernottar in macchia di Fortore, Gambateſe, Matrice, Celenza, Santo Bartolomeo del gaudo, & altri luoghi.*

12 *Item la locatione ſe hà da dare per tutto l'ultimo d'Ottobre, ò per li 8. di Novembre, però ſe hà d'avertire ſia locata larga, e ſpatioſa.*

13 *Item data la locatione ſe il tempo và buono, il Doganiero può fare interporre la Dogana d'entrare nelle locazioni, purche le ſiano più ſalve nell'inverno.*

14 *Item quando è tempo de Zecca, la Dogana deve eſſere accompagnata degli Officiali, acciò non faccino, nè riccevono danno.*

15 *Item al fare di detta locazione ſe deve haver cura ſotto pena di fedeltà, così delli poveri, come delli ricchi ſenza fare differenza di perſone.*

16 *Item quando il numero delle pecore, che calano in Puglia, e ſi vedeſſe l'eſtima delle locazioni ordinarie della Puglia, biſognando pigliare herbaggi per reſtoro, ſe devono pigliare prima quelli erbaggi ſoliti, quali poſſede la Reg. Corte al preſente più caldi, è quelli meno paga, e ſecondo ſara la Dogana groſſa così di mano in mano pigliar gl'altri.*

17 *Item ſi devono intimare li padroni degl'erbaggi, che in quelli terreni, ſeu erbaggi, delli quali la Reg. Corte ſe ſuole ſervire, non debiano affidare beſtiame alcuna, mà quelli tenere ad iſtanza di detta Reg. Corte, e del Doganiero di detta Dogana ſotto pena di perdere li terreni, & & altra.*

18 *Item non ſi deve permettere, nè dare licenza à perſona alcuna, che prima, che ſe dia la locazione ſi comprino, nè vendano erbaggi, à tal che al tempo della locazione biſognandono ſe ne poſſa ſervire la Corte.*

19 *Item il Magnif. Doganiero tutto quello numero di pecore, che eccederà l'eſtima della Puglia, l'hà da repartire frà tutte le locationi ordinarie, tanto de locationi, e peſte appartate, quanto dell'altro pro rata, & in queſto non ſe deve fare eccezzione di perſone, ma ciaſcuno ſenta la commodità degl'erbaggi eſtraordinarii, che ſe li agiongono.*

20 *Item li riſtori, che ſe hanno da dare alle locazioni, ſi devono dar vicini, e comodi à quelle locazioni, che ſe hanno da reſtituire, perche dandonoſi lontani non giovano, e detti riſtori non ſe devono dare in denari, mà ſolo in erba realmente.*

21 *Item non ſe deve in neſſun modo permettere, che li locati de una locazione poſſano fare accolic-*

tima

tima di pecore d'altre locazioni, ſi non delle pecore della iſteſſa locazione, acciochè ogn'uno' ſtia in la locazione, dove è locato, e per banno del Sig. Doganiero ſe declara, che accogliendoſi pecore dell'iſteſſa locazione, non può eccedere il numero di pecore 2000. e che quando ſe danno in nota, ſe declarino li nomi di quelli, e quantità di pecore.

22 *Item accadendo, che la Dogana calaſſe groſſa, e biſognaſſe provedere de alcuni erbaggi oltre gli erbaggi eſtraordinarii ſoliti, & inſoliti, quali potria eſſere, che non foſſero mai ſoliti, ſi deve molto bene avertire al prezzo di quelli in maniera, che la Corte non ſia defraudata, & accadendo pigliarſene di quelle ſe deve fare la debita eſtima per gargari prattici, e degni di fede, perche la Corte venghi à pagare il giuſto.*

23 *Item non ſe deve permettere, che finche non è locata la Dogana, poſſa ſcendere in Puglia altro beſtiame, che non paga fida, atteſo ſcendendo prima faria nõ poco danno alli territorii, dove le pecore, & altri animali di eſſa Dogana ſe hanno da locare.*

24 *Item dopoi il dì di S. Michele Arcangelo ſe devono far cacciare tutti gli animali dalli territori, dove deve paſcere il beſtiame di Dogana.*

25 *Item non ſe devono cacciare pecore da una locazione in un'altra, ma quelle conſervare in loro locationi, ſenza però giuſta cauſa, ò vero conſultarlo con la Reg. Camera, atteſo è molto dannoſo agli animali mutarli da una locatione in altra.*

26 *Item tutte quelle perſone, che diſcendono beſtiami groſſi, e minuti, cioè baccino, cavallino, pecore, caſtrati, & ogn'altri animali in Capitanata, fortore, e trigno, devono ſubito, che giongono in quelli darli in nota al Sig. Doganiero ſotto pena di onze 25.*

27 *Item biſognando alcun tempo di far bruſciare alcuno di detti Territorii per comodità di detta Dogana, quello ſi può fare parendo neceſſario.*

28 *Item per li bovi aratorii, devono paſcolare dentro le mezane, à tal uſo deſtinate, e non in territorii delli locati.*

29 *Item ſe hà da tenere particolare penſiero, che le pecore non ricevano dãno, nè meno ne faccino in grani, ſementati, & altre difeſe della Univerſità, ma attendere à favorire li campi, perche la Corte non meno hà utilità dalli Campi, che dalla Dogana, e che gli Officiali di Dogana ogn'anno ſe mutino d'un loco in un'altro ſecondo al Sig. Doganiero piacerà.*

30 *Item il Sig. Doganiero deve viſitare di perſona li luoghi dove ſono locate le pecore, & intendere ſi c'è alcun biſogno, e provedere in tutte le coſe occorrenti neceſſarie, & opportune, per conſervatione, & aumento di detta Dogana.*

31 *Item nella locatione, che ſe fà, ſe deve notare ciaſcuna locazione con lo numero de pecore di ſua eſtima, & accadendo dare reſtoro ſimilmente notar'il numero delle pecore 40000. ſe li dà per reſtoro Santo Nicandro pecore 10000. e così tutte l'altre locazioni.*

32 *Item poi fatta detta locazione, ſe ne hà da mandare copia in Camera.*

33 *Item ſe hà da havere cura, e particulare penſiero, che per le pecore de'ricchi, e potenti non ſe agravino quelle delli poveri.*

34 *Item ſe deve attendere, e fare conciare con diligentia tutti li ponti di Puglia, e tutti gli altri per dove detta Dogana hà da paſſare, acciò poſſa ſecuramente, e ſenza pericolo paſſare.*

35 *Item nelle mezane non devono paſcolare altri animali, che bovi aratorii proprii, nè conſentirſi, che ſi poſſa affidare.*

36 *Item per decreto della Reg. Camera à 12. Ottobre 1548. ſtà proviſto, & ordinato, facta relatione in Reg. Collaterali Conſ. che neſſiuno Officiale di detta Dogana, come ſono credenzieri, caſſieri, cavallari, & altri poſſono tenere pecore, nè altra ſorte di animali in Dogana directè, vel indirectè, nec per ſuppoſitas perſonas, neque per viam ſocietatis, neque communionis, ſub pœna amiſſionis ipſorum animalium, & privatione officiorum.*

37 *Item detti Officiali di Dogana non ponno, nè per ſe, nè con compagnia d'altri fare facende, mercantie, nè campi di grani ſotto pena di privatione.*

38 *Item non ſe deve permettere, che gli Officiali, e Miniſtri di detta Dogana, nè per dono, nè per impronto, nè anco per altro recevino per ſe, nè per altri, coſe da padroni, gargari, & huomini di Dogana, nè per altri ò per eſſi publiche, ò occulte, aut aliter quovis modo, e ſimilmente nella locazione, che ſi farà delle pecora, & altri animali della Dogana, che per dono, nè per impronto, nè altro modo ſe habbia da dare coſa alcuna à detti Officiali ſotto pena del doppio.*

39 *Item quando ſe repartino l'erbaggi delle locazioni trà eſſi fidati, ci deve intervenire un cavallaro per evitare gli errori, che potriano ſuccedere, quale cavallaro non debbia parlare in favor di neſſuno.*

40 *Item s'alcuno gargaro, ò padrone d'animali voleſſe comprar'altra difeſa, ò territorio per alcuna neceſſità allegaſſe havere gl'erba per ſue pecore, e caſtrati, deve il Magnifico Doganiero havere altre informationi ſe li ſarà neceſſario cõprare tali erbaggi, & eſſendo neceſſitato li debbia comprare eſſo Doganiero per la Corte per lo prezzo da declararſi per la Reg. Camera procurando l'uti-*

lità di quella, e che non ſia lecito à neſſuno padrone d'erbaggi vender erba à neſſuno ſidato di Dogana, ſotto pena ad eſſi padroni d'erbaggi di perdere tutto l'erbaggio, & alli compratori de 50. onze.

41 Item ſe deve dare cura alli Cavallari de guardare li territorii di Puglia, perche non ſe ci ponghi ſoco con fare buttar banno, che neſſuno à pena de vita ponghi detti ſochi in la Provincia di Puglia, perche per quelli viene gran danno, e detrimento delle maſſarie, e della Dogana.

42 Item non deve perſona alcuna nelli territorii, e diſtretti, riſtori, e tranſiti di detta Dogana prohibire agli huomini di Dogana di pigliar acqua, e legne per uſo, e neceſſità di capomandre loro, e di loro animali ſotto pena di onze cinquanta.

43 Item neſſuna perſona di qualſivoglia grado può, nè deve impedir agli huomini di Dogana pigliar, e ſervirſe di paglia, legne, e faſcine per uſo di dette capomandre loro, e di loro animali, dove n'è abondantia ſotto pena di 50. onze.

44 Item finita la locazione, venendo il tempo di numerare, il Magnif. Doganiero con ſomma diligenza deve havere huomini eſperti, e ſoliti numerare, li quali una con l'Official di Dogana devono fare il numero di dette pecore nel modo ſi faceva à tempo della felice memoria di Rè Alfonſo Primo fandoſi per detti Officiali li quaternoli in carta firma, in li quali ſe devono notare dì per dì le pecore, & altri animali groſſi, e dove ſe trova mancamento notabile hanno da havere buono ſollicitatore d'intendere donde procede, e deveno incontinente darne notitia à detto Sig. Doganiero, e non revelandolo, deve detto Doganiero provedere alla indennità della Reg. Corte, con avertirſe, in detta numeratione, non ſe hà da far più di ſpeſa, ch'è neceſſario, & era ſolito in tempo di detta felice memoria, ne meno commetterſi fraude alcuna.

45 Item quelli che haveranno à fare numeratione, devono preſtare il giuramento in mano del Doganiero, e Credenzieri di non commettere fraude alcuna, o pregiuditio della Reg. Corte, nè danno di alcuna perſona in la numeratione predetta, tanto di animali groſſi, come minuti per preghiere, prezzo, amore, odio, ò timore, fando notamento appartato delle baccine, delle giomentine, ſeu cavalline fando mentione, nelli quaternoli, che faranno d'ogni coſa.

46 Item al contare ſe farà del detto beſtiame, il Doganiero con intervento delli Credenzieri, debbia fare interrogare li Cavallari, e ſe pongano huomini eſperti, fedeli, e ſolleciti, e ſolamente pongono li neceſſarii, e detti contatori debiano fare giornate al contare bene ſenza perlongare il contare, e di tutti debiano fare li quaternoli, e mandarli in Camera con retenernoſi copia autentica, con la manco ſpeſa poſſibile, come ſi faceva al tempo della feliciſſima memoria del Rè Alfonſo.

47 Item ſe deve ordinare alli detti Contatori, & ſignantèr à quello farà lo quinterno, che debbia ponere de che territorio, e tenimento ſono le maſſarie, e poſte, dove contano lo beſtiame predetto, acciò la Reg. Corte poſſa havere pura notitia di tutto lo beſtiame, che ſarà numerato in ciaſcuna locazione.

48 Item ſe hà da provedere, che detti Contatori per corteſia, ò gratia non laſſino di contare alcune pecore per eſſer poco intereſſe della Corte.

49 Item ſi deve eſiggere la fida dagli animali ſoliti di Dogana, e che non veniſſero in Puglia.

50 Item il Magnif. Doganiero deve tenere uno ſuo Luogotenente in Apruzzo, che habbia d'intendere, e provedere, che l'eſtate le pecore nelle montagne ſiano ben locate, e che habilmente poſſano ſtare, atteſo alcune volte calano dette pecore in Puglia tanto magre, che tutte ſe morono l'invernata per cauſa, che l'eſtate le montagne d'Apruzzo tutte ſe comprano da huomini ricchi, e potenti, & in quello affidano il maggiore numero di pecore, che ponno.

51 Item nelle montagne d'Apruzzo non devono in neſſuno modo entrare pecore foraſtiere, ſe prima non ſono locate, & accomodate le pecore regnicole, verum eſſendono ſtate pecore di foraſtieri in Dogana, habbiano da eſſere locate come foſſero di Regno.

52 Item al ritorno, che farà la Dogana da Puglia in Apruzzo, ſi deve accompagnare dagli Officiali ſino à tanto ſaranno arrivate à ſalvamento, e con bona cuſtodia in loro patrie, governandoli di maniera, che non recevano danno, e ſopra tutto, che non ſiano rubati.

53 Item prima che parteno le pecore da Puglia, il Doganiero deve aviſare lo Capitaneo, ſeu Luogotenente della graſſa della quantità delle pecore, che ciaſcuno foraſtiero havrà immeſſo in Puglia, acciò detto Capitaneo non ſia defraudato all'uſcire di dette pecore, il quale aviſo, ſeu patente ſe dee fare abſque ſalario.

54 Item le pecore, & animali, che ſe dicono ſavaneſi, ſtatim, che ſaranno trovati, ſe devono notare per il Doganiero, e Credenzieri, e che ſe ne dia conto, e ritrovandoſi li padroni quelli le ſiano renduti, e notarſe in libro di Dogana la reſtitutione, acciò per la Camera ſe ne poſſa vedere la debita ragione.

55 Item il Magnif. Doganiero hà da fare li bollettini, ſeu poliſe delli denari, che pigliarà, in li quali hà da fare ſcrivere la quantità, e qualità recevuta, e la qualità, e quantità del beſtiame, per lo quale riceverà la pecunia predetta, in le quali poliſe, ſeu bollettini noti lo mancamento del-

le mo-

le monete che riceverà, che non ſaranno de giuſto peſo, le quali poliſe, ò bollettini detto Doganiero deve ſottoſcrivere di ſua mano, e nizzar di ſuo proprio nizzo, e quelle ſi hanno da regiſtrare de verbo ad verbum per produrle in Camera, con lo conto, che haurà da fare.

56 *Item li proventi, che ſe faranno, ſe devono fare con intervento delli Credenzieri.*

57 *Item la fida che ſe pagha, ſe deve pagare, e pigliare con intervento di detti Credenzieri.*

58 *Item non ſe deve, nè può far credenza della Reg. fida à neſſuno ſenza conſultarne la Regia Camera.*

59 *Item non ſi può fare pagamento neſſuno dal Caſſiero ſenza ordine in ſcriptis, & intervento delli Credenzieri.*

60 *Item il Caſſiero non deve fare buono al conto del Doganiero, eccetto inſino alla ſumma di ſua proviſione.*

61 *Item il Magnif. Doganiero non può mandare perſona alcuna con ſua commiſſione per facende di Dogana di qualſivoglia coſa ſenza firma delli Credenzieri.*

62 *Item la giuſtizia, che ſi hà da fare dal Magnif. Doganiero, & Auditore in le cauſe civili, debbia farſe ſummariè, de plano, ſine figura Iudicii, con quanta minore ſpeſa ſi può, e nelle cauſe criminali ſi debbiano bene intender le parti, e fare proceſſo conforme à giuſtizia.*

63 *Item ſi devono ſatisfare li arrobbi, e caſtigare li malfattori.*

64 *Item non ſe deve permettere, che nella fiera di Foggia l'Aprile, entrino animali, ò altre robbe eſtra Dogana, ſe prima non ſi devenneranno quelli delli fidati, & huomini di Dogana.*

65 *Item poi partiti gli Apruzzeſi da Puglia il Sig. Doganiero deve l'eſtate ordinare alli cavallari, che cavalchino per le locazioni, e riconoſcano li tituli, acciò non foſſe uſurpata coſa alcuna delli terreni reintegrati, ò che foſſero ammoſſi, e poſti più dentro del territorio di detta Dogana, e ritrovandoſi alcuno diſordine darne ſubito notitia al detto Doganiero.*

66 *Item perche li Citadini di Barletta tengono gratia per lo numero de pecore* 10000. *poſſerno paſcere in li territorii di eſſa Univerſità con pagare à duc. 2. il cento, quelli in fraude della Corte fanno accolletima di pecore foraſtiere, & alcuni ſi fanno Cittadini di quella, perciò ſi deve procurare ſcoprire con ogni diligenzia tale fraude, e ritrovandoſi alcuna, ſe deve eſigere integramente la fida de doc. 3. per centenaro da quelli commetteſſero tale fraude, e loro pene levarli tutto il beſtiame, &c.*

L'altre iſtruzzioni, ſeu ordini ſi poſſono leggere nella *Pragm. del* 1668. la quale è la 79. *de Offic. Proc. Cæſar.*

Privileggio conceſſo dall'Imperatore di bona memoria Carlo Quinto alla Dogana delle pecore, ſub Die xi. Februarii 1536.

1 *Gli huomini di detta Dogana, gli Officiali tutti, e quelli, che la ſeguitano, non ponno eſſere aſtretti per qualſivoglia cauſa, delitto, criminale, ò civile, ſeu miſta da neſſuno Tribunale in qualſiveglia Provincia maggiore, e minore, nè dalla Gran Corte della Vicaria, nè Barricelli di Campagna, nè altro qualſivoglia, ma ſolum dal Tribunale del Doganiero.*

2 *Item detti huomini di Dogana ponno andare armati de dì, e de notte con foco, e ſenza per tutti li luoghi, dove pratticano.*

3 *Item detti huomini di Dogana per li danni, che fanno con loro amici in qualſivoglia luogo, non ſono tenuti à pagamento alcuno di pena, mà ſolum alla metà del danno, præterquam in caſu quo conſultò, & malitioſè ſuiſſet factum.*

4 *Item ponno bagnare loro pecore in tutti fiumi ſenza pagamento alcuno.*

5 *Item circa l'eſcomputo, che li locati domandano di dieci pecore per cento l'anno, s'è remeſſo al Vice-Rè, che con conſulta della Camera proveda.*

6 *Item il numerare, & accompagnare della Dogana nell'entrare, & uſcire della Puglia ſi deve fare à ſpeſe di Sua Maeſtà.*

7 *Item, che neſſuna perſona di qualſivoglia ſtato poſſa ponere fuoco alle reſtoppie, deſeſe, mezane, & altri luoghi, dove detta Dogana prattica.*

8 *Item non ſi ponno far maeſe, nè ſeminare avanti le poſte delle pecore per ſpatio d'un miglio da là, e quà, e dalla banna di dietro dette poſte per mezo miglio, e ſenza licenza del Doganiero, e che allo dare delle maeſe ſe ci chiamano li locati delle poſte.*

9 *Item nella fiera di Foggia non ſi può condurre lana, nè animali de huomini extra Dogana à vendere.*

10 *Item in Puglia non devono entrare beſtiami eſtra Dogana, prima de locarſi la Dogana.*

11 *Item gli huomini delle Città, e Terre, luoghi della Puglia, e Terra di Bari non poſſono fare monitioni de ferte per vendere, nè per ſervarle in caſa di quelle delle locazioni, mà ſolo per l'ardere dì per dì.*

12 *Item*

12 *It em gli huomini fidati di Dogana ponno tagliare per tutti li luoghi legne infruttifere per fare le capomandre di loro pecore, quando la Puglia non tanneſſe, e non fa ſcrole, & etiam li ſtajoli per le rete .*

13 *Item vien confirmatione generale de tutti declarationi,riti,oſſervantie,e proviſioni dal Vice-Rè del Regno Marcheſe di Villafranca,e per lo Collaterale Conſeglio ,*

14 *Item à detti huomini di Dogana ſono confirmate tutte reſtitutioni, e reintegrationi di territorii, deſeſe, mezane, parchi, clauſure, e vignali fatte per l'Eccell.Gio: Figuerola , ſine tamen præjudicio jurium partium, in quo fieri debet juſtitia .*

15 *Item gli huomini di Dogana non ponno comprare erbagi,ſe prima non è ſervita la Dogana.*

16 *Item ogni tre anni ſi hà da crear un adjutore, al quale ſe li paga il ſalario delli proventi .*

17 *Item non ſi può fare eſecutione ſopra animali fidati, niſi ultimo loco facta diſcuſſione aliorum bonorum, & in functionibus fiſcalibus ſervetur ſolitum .*

18 *Item che s'habbia cura di rifare il ponte di Civitate, & altri luoghi.*

19 *Item, che ſi caſtigano li ladri di Saccione,di Peſcheci, & altri luoghi , li quali aſſaſſinano detta Dogana .*

20 *Item quando alcuno huomo di Dogana voleſſe pagare la fida di ſuoi animali, & altre occorrenze dalli 25. di Marzo in poi, ſe li debbia ſpedire bollettino , che ſe ne poſſa andare ſine præjudicio generalis ipſius Dohanæ .*

21 *Item non può il Magnif.Doganiero inſtituire locatione l'inverno in Puglia, niſi cum expreſſa facultate Vice Regis .*

22 *Item, che gli huomini di detta Dogana non ſiano tenuti à pagamento di paſſo .*

23 *Item quando la lana, e caſtrati di detta Dogana calaſſero à vili prezzi,ſi deve haver cura,e riſpetto di agiutarli, e far utile ad eſſa Dogana .*

24 *Item li Cavallari non devono eſſere pagati de giornate , & altre fatiche in ſervitio delli fidati .*

Banno , e comandamento fatto dall'Illuſtriſs. , e Reverendiſs. Gardinal di Gran Vela Luogotenente , e Capitan Generale nel Regno , ſotto la data delli 19. di Giugno 1574.

1 CHE non ſi poſſa eſtraere,nè cavare dal Regno neſſuna ſorte di beſtiame , ſotto pena di docati mille, e di perdere il beſtiame .*

2 *Item la Maeſtà Sua in ſua buona fè, e parola, fida, & aſſicura tutte le pecore, & altro beſtiame tanto groſſo, come minuto, che veniſſe da qualſivoglia parte dentro, ò fuora Regno à paſcolar l'invernata, e primavera in Puglia, Terra di Bari, Capitanata, & Abruzzo, patroni , gargari, conduttori, e paſtori tanto nel venire, come ſtare, & al ritornare con promeſſa di rifarli tutti danni gli fuſſero fatti à detto beſtiame, e patroni, paſtori, & altri d'ogni perſona .*

3 *Item qualſivoglia perſona di Regno , ch'haveſſe tenuto pecore fuor Regno , ò altro beſtiame groſſo, ò minuto ſoggetto à Dogana, ſia tenuto rimetterli dentro Regno .*

4 *Item quando una perſona di fuor Regno vuole affidar pecore, ò altro beſtiame di fuor Regno deve pagare ſolum la fida à docati 9. il cento venetiano , e li Regnicoli doc.12, e doc.37. e mezzo per centenaro di beſtiame groſſo, e gli huomini d'Apruzzo , e quelli di Puglia , e Terra di Lavoro doc. 22. e mezzo come per lettere della Reg. Camera à 26. di Marzo 1556. con inſertione di lettere del Sig. Duca d'Alcalà à 25. di detto appare .*

5 *Item detta Dogana deve eſſere trattata franca di tutti paſſi, e deritti tanto Regii, come di Baroni .*

6 *Item patendo detti huomini fidati aggravii, ò offeſe, ò danno tanto al venire, ſtare, ritornare, ò dimorare, tanto in Puglia, come nelle montagne ſotto tale fida, devono ricorrere à gli Officiali più vicini del loco , dove ſuccederà , e ſuccedendo il caſo in luogo di Dogana à gli Officiali di quella , li quali debbano inquirere il caſo ſucceſſo, & deinde poi rimettere detta inquiſitione, e tutti atti, ò altro al Doganiero di detta Dogana ſenza pagamento alcuno .*

7 *Item, che lo beſtiame, pecore, & altro minuto, ch'è ſolito fidarſi in Dogana, non ſi può affidare in altro luogo ſotto altra fida .*

8 *Item per li danni, che faceſſero li beſtiami di Dogana, non ſi ponno ritenere beſtiame, nè ſi può eſiger pena, mà ſolum il danno d'apprezzarſi da comuni amici per le mani del Sig. Doganiero, ò altro in ſuo luogo .*

9 *Item nelli territorii ſoliti pigliarnoſi per la Dogana, non ce ſi può affidare neſſuno beſtiame, ſotto pena di onze cento .*

10 *Item, che li Baroni , & Univerſità dello Territorio , dove ſono li tratturi , per dove paſſano*

dette

dette pecore, & altri animali reducbino li tratturi della maniera, ch'erano al tempo del Sereniſſimo Rè Ferrante Primo, e che le clauſure, vigne, e difeſe fatte di poi ſi foſſero derocc ıte, e che detta Dogana poſſa dimorare, pernottar 2.3. e 4. dì, e quanto haverà di biſogno nelli domanii loro, non entrandono però in quelle defeſe fatte al tempo del detto Sereniſſimo Signore.

11 *Item è permeſſo à detta Dogana nelli territorii, e diſtretti di quella, riſtori, e tranſiti pigliare acqua, legne per uſo, e neceſſità di capomandre loro, e di loro animali ſotto pena di onze 50.*

12 *Item, che li locati di alcune locazioni ſterili di paglia, legne, e faſcine ſia lecito à farne in altre, dove n'è abbondantia per uſo di loro capomandre, e pagliari.*

13 *Item neſſuna perſona de Capitanata poſſa far ferole oltre de loro uſo proprio, & alli 15. del meſe di Novembre.*

14 *Item detti fidati ponno far pane per uſo de loro Maſſarie franchi, & immuni.*

15 *Item quelle perſone, che poi partita la Dogana da Puglia pongon fuoco, guaſtano le capomandre, che reſtano nelle locationi in tutto, ò in parte oltre la pena di onze cento, che ſiano fruſtati ad arbitrio del Doganiero.*

16 *Item ritrovandoſi, che haveſſe poſto fuoco à detta pagliara, e capomandre, ſono tenute l'Univerſità, & huomini di quelle Città, e Terre in lo territorio delle quali ſaranno ſituate dette mandre, e quelli, che araranno appreſſo dette mandre alla refettione di quelle à loro ſpeſe.*

17 *Item l'Univerſità donde paſſa la detta Dogana, dimora, paſce, e pernotta, devono guardare li loro territorii, e ſuccedendo in quelli furto, ò altro danno ad eſſa Dogana, è tenuta quella dove ſuccede de rifarlo, tam publicè, quam occultè.*

18 *Item non devono detti huomini di Dogana entrare con le loro pecore in Puglia prima della locazione ſotto pena di Galera due anni, e riſare i danni.*

19 *Item non ſe deve, nè può vendere, nè comprare erba per uſo di animali fidati, ſotto pena alli compratori di onze cinquanta, & alli Baroni, & altri venditori di perdere gli erbaggi venduti, & altra ad arbitrio di Sua Eccellenza.*

20 *Item le difeſe, che ſi fanno da' maſſari per dividere le mezane loro dal territorio della Corte le devono comprendere dentro non fuora le mezane.*

21 *Item mentre gl'animali di Dogana ſono in Puglia, non ci devono entrare animali extra Dogana, e preſtare alli mezani.*

22 *Item li mezani non ſi ponno vendere, mà ſi devono tenere per li bovi proprii, ſotto pena di perder l'affitto, e di conſiſcare dette mezane alla Corte.*

23 *Item quelle perſone, che notificaranno alla Reg. Corte alcune di dette fraudi con la firma di detti capi, oltre di tenerſi ſecreto ſe li deve dare docati cinquanta di remuneratione.*

Li capi 1. 3. e 5. di queſto Banno vengono conſirmati nel 1668. dalla *Prammatica 79. cap. 3. & 16. de off. Proc. Cæſaris.*

Banni emanati per ordine del Signore Doganiero à 7. di Febraro 1574.

1 S*E ordina à tutti fidati, che con eſſi portaſſero pecore di fuora Regno con le loro, rivelino il vero numero tanto di quelle, come delle loro proprie.*

2 *Item, che detti huomini di Dogana non debbiano partire dalle montagne con loro animali prima delli 15. di Settembre, nè paſſare il fiume di Tiſerno avanti li 15. di detto, debbiano pur tutto detto meſe trattenerſi per il piano della Rena, San Martino, Goglioniſi, e la Serra: in modo, che non paſſino Civitate, Ponteruttó, la Motta, & altri paſſi ordinarii, prima che ſe dia la locazione, ſotto pena di due anni di Galera, e di riſare il danno.*

3 *Item il dì, che entrano in fiera li caſtrati, non ci devono entrare pecore, nè agnelli.*

4 *Item, che neſſuno fidato poſſa partire da Puglia ſenza havere pagato la fida, & havuto il bollettino.*

5 *Item, che tutti quelli locati, e ſudditi di Dogana, che vendono pecore, ò altro beſtiame ſoggetto à Dogana, debbian darne frà dieci dì notitia al Signor Doganiero.*

6 *Item, che li Magnif. Baroni, & Univerſità delli luoghi, donde paſſano le pecore, & altro beſtiame fidato, al calare, e ſcendere d'Apruzzo in Puglia, e da Puglia in Apruzzo debbiano tenere, e manutenere li tratturi ampli, e ſpatioſi almeno di larghezza di 60. trapaſſi, dentro del quale ſpatio non ci debbiano ſtare nè vigne, ortali, arbuſti, giardini, nè altro,*

7 *Item detti huomini ſudditi di Dogana non devono, nè ponno eſſer conoſciuti per qualſivoglia cauſa civile, criminale, ò miſta, activè, & paſſivè d'altro tribunale, che dalla Dogana predetta, mà eſſi ponno trahere in judicio in eſſa Reg. Dogana qualſivoglia padrone, e privilegiati, che ſiano, il che anco ſtà coſſi declarato per proviſioni della R. Camera à primo d'Ottobre 1573. Regiſtrate in Curiæ 17.*

ria 17.fol.57. durante però il tempo della Dogana ſe parte dalle montagne d'Apruzzo,finche ritorna l'eſtate in eſſe montagne, quali huomini di Dogana ſe devono intendere non ſolo gli Officiali di quella, & altri,che ſtanno notati nelli Reg.Libri, mà tutti quelli, che per qualſivoglia ſervitio calano, e ſono ſoliti calar d'Apruzzo in Puglia, & accadendo alcuno delli detti ſuddi ti di Dogana delinquere in alcuno luogo,gli Officiali di quella devono incontinente à ſemplice richieſta del Magnif. Doganiero, ſeu Luogotenente,remetterli una con tutte armi robbe,animali,e coſe, che li foſſero ſtate tolte,una con gli atti ſenza pagamento alcuno, etiam,che eſſi di Dogana ſponte voleſſero pagare.

8 Item detti huomini di Dogana ponno andare armati di notte con fuoco, e ſenza, per qualſivoglia Città,Terre,e luogo, con armi però lecito,e non prohibite dalle Reg.Prammatiche.

9 Item detti huomini di Dogana devono eſſere trattati franchi, & immuni di piazze,paſſi,gabelle, datii, ò altro deritto,& il medeſimo ſi deve oſſervare alli Mercanti,che vengono a comprare robbe di Dogana.

10 Item non ſi può fare eſecutione ſopra animali fidati, per qualſivoglia debito univerſale,ò particolare, e per pagamenti fiſcali,quando eſſi fidati di quelli haveranno pagato la loro rata.

11 Item accadendo alcuna volta, che la Dogana predetta,e ſuoi animali, ò per ſtaggione fredda,che correſſe,ò per altra cauſa non partiſſe dalle locazioni di Puglia avanti il dì di Sant'Angelo di Puglia di Maggio, in tal caſo li padroni di dette locazioni non li debbiano dar faſtidio, ne impedimento alcuno.

12 Item, che neſſuno Maſſaro, coratoli, garzoni,& altri poſſano ponere fuoco nelle loro reſtoppie avanti li 15.di Agoſto,e poi con licenza dell'Officiale di Dogana più vicino, e quella havuta prima di ponere fuoco,debbiano fare le debite preceſe intorno delle reſtoppie con proviſione di gente neceſſarie, & il ponere ſia verſo la ſera al poſar delli venti, perche non ſi facci danno.

13 Item,che li Magnif.Baroni,& altri Padroni di erbaggio, delli quali la Reg.Corte ſe ſole ſervire, li debbiano tenere intatti ſenza farci fare danno dal dì di Santo Angelo in poi, nè con animali proprii, nè di altro modo inſino alli 15.di Novembre, dal qual tempo in poi ne poſſano diſponere à loro modo ad huomini fuora, e non ſoliti di Dogana.

14 Item, che li Baroni, Univerſità, & altri padroni di erbaggi ordinarii, & eſtraordinarii ſoliti, non debbiano reſtringere li confini di quelli,mà reintegrarli alli ſoliti confini,come ſtavano al tempo, che la Reg.Corte contrattò con eſſi.

15 Item, che neſſuno poſſa guardare, nè mezane, nè diſeſa, ſeminati,nè altro ſenza èſpreſſa licenza del Signor Doganiero, ſotto pena di dieci anni di Galera, & il padrone,che ſe ne ſerve incorra in pena di duc.mille.

16 Item,che neſſuna perſona ardiſca fare diſordine tanto de' ſeminati,come di mezani,ò maeſi, tanto alla parte relaſſata ad uſo di campo, come di proprii, ſotto pena di doc.ſei la verſura, oltre la predetta pena delli ſeminati.

17 Item, che li maſſari di campo, che fanno maſſarie vecchie, e nuove in le locazioni, debbiano ogn'anno ſementare integramente la parte,che devono, conforme alla capitulatione fatta trà eſſi con la Regia Corte al tempo delli primi affitti.

18 Item à quelli,che amoveranno li titoli delle locationi, vi è pena della vita.

19 Item quelle perſone,che trovaranno animali ſmarriti,nominati ſavaneſi,lo debbiano revelare ſubito al Signor Doganiero altrimente oltra ſarà inquiſito di furto, incorre in pena di onze 50.

20 Item, che li Baroni, Univerſità, & huomini delli luoghi donde paſſa detta Dogana, debbiano accomodare li ponti,e manutenerli bene,perche la Reg.Dogana ſe ne poſſa ſervire.

21 Item nelle montagne d'Apruzzo non ſe devono affidar più pecore di quelle,che capeno comodamente l'eſtate.

22 Item neſſuna perſona eſtra Dogana per uſo de'ſuoi animali può comprare erbaggi, ſe prima non ſono proviſti quelli di Dogana.

23 Item gli Officiali di Dogana alli 30. di Agoſto ſi devono trovare in Foggia.

24 Item, che detti Officiali debbiano ſtar avvertiti, che non ſi facci neſſuna contradizzione, e che tutte le coſe predette ſe debbiano oſſervare.

25 Item,che tutte l'immunità, prerogative, e franchitie, che godono li fidati di Dogana, ſi devono oſſervare à gli Affittatori di Terre della Reg.Corte,conforme alla capitulatione fatta frà detta Reg.Corte, e Maſſari.

Capitoli, Decretazioni, & ordini novamente ſpediti dall'Illuſtriſs. e Reverendiſs. Cardinal di Granvela à 30. di Luglio 1574. Regiſtrat. in Curiæ 7. fol. 131.

1 GLi huomini fidati di Dogana, gargari, e tutti quelli, che con eſſa calano lor beſtiame, robbe, è merce, ſi devono trattar franchi, & immuni di qualſivoglia datio, gabelle, impoſitioni impoſte, & imponende, tanto Regii, come di Baroni, e per le lane, caſo, pelle, e qualſivoglia altro frutto, che procede da dette pecore, e li caſtrati, e dette lana, e caſo devono eſſere franchi, ſinche attualmente eſcono da Regno, e ch'il compratore non foſſe fidato.

2 Item tra il baſcittiero, e locato non ſe deve fare differenza alcuna, e per le carni, che vendono ad huomini di Dogana indiſtinte devono eſſere trattati franchi, e per quelli, che vendono à quarti ad huomini fuor di Dogana, ſimilmente devono eſſere trattati franchi, mà quelli, che vendono à peſo ad huomini non di Dogana, ſon tenuti, e devono pagare li datii ſoliti, però in Regno non devono, nè ponno vendere neſſuna ſorte di carne infetta, ò morbita, ſotto pena di una onza d'oro, e le Univerſità, e Capitanii delli luoghi ponno di tal fraude farne pigliare informatione, e di quella darne notitia ſubbito al cavallaro più vicino, & al Signore Doganiero, ſeu Luogotenente.

3 Item, che li tratturi ſi reduchino alla miſura di 60. trapaſſi di larghezza giuſta la forma del decreto interpoſto per il Sig. Regente Revertera à 5. di Marzo 1549. però in R. ſi dice, che occorrendo per la integratione la deroccatione di alcuna vigna, il Doganiero deve oſſervare à riſpetto degli edificii, che dove ſe può dare altro tanto tratturo comodo, purche ſia poco diſtinte, ſi debbia dare à ſpeſe delli padroni, ſenza deroccare eſſe vigne.

4 Item giuſta la forma del detto decreto fatto per detto Sig. Regente nell'anno 1549. detta Dogana può, & in detti tratturi di qualſivoglia Barone pernottare, e riposare quanto ſaralli neceſſario, però in R. ſi dice, che non poſſa pernottare più, che per ventiquattro hore, e tanto più, quanto per neceſſità urgente li ſarà neceſſario, cioè quando accadeſſe un temporale, di neve, pioggie, ò creſcenze di fiume, & altri caſi ſimili, però l'erbe, che ſi ſogliono tenere guardate, non ſe poſſano toccare.

5 Item in quanto alli Baroni padroni d'erbaggi eſtraordinarii ſoliti patendono l'uſo delle ghiande, in mantenerci per alcun tempo porci, non ſenza danno delli locati, mentre, che la Camera provederà di giuſtizia, non ſe ci devono imponere, però in R. dice, che occurrente caſu il Doganiero deve eſſo riconòſcere, ò da uno delli ſuoi credenzieri le difenze, e ſe in quelle ſe ritrovaſſero alcune parti boſcoſe, e de valloni, talche non ſiano ſoliti paſcere da pecore, mà più atte à porci, & altro beſtiame groſſo, non ſe li deve dar faſtidio, in quanto à gli altri luoghi piani, & atti a pecore dove c'è ghiande, ſe deve permettere, che prima della locazione ſe ci poſſano immettere, purche aſſicurino il Doganiero, che advenìente tempore locationis ne li cacciano, e laſſino l'erbaggio intatto ſenza danno, però volendono, raccoglierla li ſia permeſſo ſenza contradizzione alcuna.

6 Item negli erbaggi eſtraordinarii ſoliti dal dì di S. Angelo di Settembre non ci devono entrare animali di neſſuna ſorte, e ſi ſe pretendeſse dalli padroni, ò altri foraſtieri farci paſcere per via de comunità, ſe devono manutenere in quella poſseſſione ſinche dalla Reg. Camera ſe provederà, & in R. dice, che quando occorrerà, che l'Univerſità, & altri compariſcano in Camera, ſe li farà giuſtizia.

7 Item quelle Terre, che ſono ſtate affittate vicino le poſte, e nelli tavolieri di quelle, cioè per due terzi di miglio diſtante dalla parte dinanzi, & un terzo delli lati, e da dietro, e ſono recadute, non ſe devono più affittar, mà deveno inſaldire.

8 Item li reſtoppicanti, che ſe devono diſpenſare alla metà meno, cioè carra 20. à migliaro, e che ogni anno ſe debbia fare la deduzzione alli Luogotenenti degli affitti.

9 Item l'Univerſità, Baroni, e Maſsari devono ogn'anno ſementare le Terre relaſsate per la reintegratione ad uſo di coltura, cioè ogni anno la rata, che li tocca ſecundum uſum maſsariorum Apuliæ, e quello, che mancaſsero, ipſo jure ſe intenda conceſso, e diſpenſato alli locati, oltre la pena di doc. mille, & in R. ſi dice, che accadendo il caſo, che per non havere facultà, ò per altra urgente cauſa non foſse poſſibile per alcun'anno fare la coltura, purche non ſi laſſi in fraude per vendere l'erba, non ſe deve procedere à detta pena de doc. 1000. però circa reliqua ſi deve oſservare &c.

10 Item il beſtiame groſso ſi deve numerare ogn'anno, et eſiggerſi la fida ſolita, & il Doganiero deve diſpenſare à detti animali groſſi tutta quell'erba, che li ſarà dimandata, e li coſtarà haverne il biſogno. & in R. ſe dice, quando il Doganiero avanti la locazione ſarà richieſto di alcuno erbaggio per uſo di quelli, lo può fare, & ante locationem, purche li coſti della neceſſità, e che ſia erbaggio eſtraordinario inſolito, e tale, che ſia ſicuro eſso Doganiero non poſsere ſervire.

11 Item tanto le pecore della locatione della guardiola, come li caviti devono pagare la fida à doc. 9. il cento, e non più.

12 Item tutte le pecore gentili, che ſono in Puglia, Capitanata, Contato di Moliſe, Piedemonte. & in

tutto il diſtretto di eſſa Dogana, come ſono Barletta, Trani, Andria, Canoſa, Ruvo, Bitonto, Turitto, Grummo, Corato, Terlizzo, Minorvino, Melſi, Laviello, Genzano, Venoſa, Avanzo, Palàzzo, Monte Melone, Spinazzola, e Monte peluſo, e di tutte le Provincie d'Apruzzo Citra, & Ultra omninò devono calare in Puglia, eccetto quelli patroncelli, che ne haveſſero da 20. in baſſo, & in R. ſi dice, che dimoſtrando alcuna Univerſità ò altri, decreti, ò ſentenze della Regia Camera eſſerno eſenti, che ſi oſſervino, e dalla Reg. Camera, ſe li facci giuſtizia, e coſſi ancora tutti quelli, che teneſſero privilegii, e poſſeſſioni immemorabili, & altre giuſte cauſe, per le quali non foſſero obligati, e per ordine di Sua Eccellenza à 13. di Settēbre 1587. ſi dice doverſi oſſervare l'eccezzione predetta ſolo per quelli, che dimoſtrarando decreti, e ſentenza della Reg. Cam., & in quanto a quelli, che pretendono ſervirnoſi di poſſeſſione quamvis immemorabili, eſſendo d'Apruzzo Citra, & Ultra non audiantur, & in quanto à gli altri, ſi oſſervi la qualità delli luoghi, cioè dove è abondanza di erba con aere temperato ſe ammetteno le loro propoſte fatta relatione à Sua Eccellenza, ſeu Collaterali Conſilio.

13 *Item l'Univerſità tutte ſono obligate à rechieſta del Doganiero fidare à loro demanii in primo tempo quelle pecore, che ne havranno di biſogno, juſto pretio mediante, e che le poſſa aſtringere alle coſe predette, & in R. ſi dichiara, che ſi debbia oſſervare in quegli erbaggi, che ſi teneno per dette Univerſità venali ad uſo di fida, e non in quelli, che ſervono per uſo proprio.*

14 *Item il Doganiero deve in primo tempo nel diſpenſare di detti demanii havere matura conſideratione, che quelli, che li dimandano in primo tempo, habbian profeſſato attualmente le loro pecore, e che con effetto ſiano calate in detto luogo, e quella diſpoſitione ſia taſſata per quel prezzo, e giorni, che dal detto Doganiero ſaranno taſſati, e che gli erbaggi, che ſi dimandano poſt locationem, non ſe deveno concedere ſimpliciter, ſe non quando è piena la Puglia, tanto gl'erbaggi ordinarii, come eſtraordinarii ſoliti, e che detto erbaggio, che ſi domanda, ſia per la ſopravenuta poſt dictam locationem, nè ſi deve premettere, che il locato poſſa comprare da neſſuno erbaggi, eccetto dalle mani del Doganiero,*

15 *Item in Puglia non devono entrare pecore moſcie, & altro beſtiame non di Dogana, nè entrare dentro li paſſi per donde paſſa d. Dogana in modo, che per gli erbaggi donde hà da paſſare, ſtiano in fatti ſinche ſarà fatta la locatione, & in R. ſe dice, che per queſto non s'intenda fatto pregiudizio alcuno alli Baroni per la fida ſtatonica, quale la devono godere juxta ſolitum, conforme a loro privilegii.*

16 *Item quelli patronali di pecore, che tengono parte di loro pecore in Dogana, e parte nò, e godendo come foſſero tutte di Dogana, ſe deve avvertire in queſta fraude, e non farli godere, ſe non per quelle, che tengono in Dogana, e ſotto le pene, che al Doganiero parerà, & aſtringerle à venire in Dogana ſe ſono delle Provincie ſogette, e nella fiera di Foggia non ſi deve permettere, che poſſano entrare neſſuna ſorte di animale, ò frutti, che non ſiano di Dogana, inſino à tanto, che non ſono venduti gli animali, e robbe di Dogana, quali caſtrati, lana, e caſo, & altre merce di eſſi fidati, che ſe vendino in Dogana fiera, devono eſſere trattati franchi, & immuni, finche eſcano da Regno, e che li compratori non ſiano di Dogana, mà di fuora Regno.*

17 *Item à riſpetto delli peſi, e miſure falſe, che detti di Dogana teneſſero, non devono eſſere moleſtati da altro Tribunale, che di Dogana, verum quelle Univerſità, che tengono alcuni decreti di poſſerli conoſcere nelle loro fiere, e territorii compariſcano in Camera, che ſe li miniſtrarà complimento di giuſtizia, & in R. ſi dichiara non farſi per queſto pregiudizio al Tribunale della Regia Zecca, mà che detti locati ſiano obligati agiuſtar loro peſi, però circa la pena, e delitto ſi deve riconoſcere dal Doganiero, però per quelle fraudi, che commettono l'eſtate redutti in loro paeſi, non ſi ci deve intermettere detto Doganiero.*

18 *Item le cauſe, che vertono tra eſſi locati, & altri con eſſi, ſi devono ſpedire ſummariè, & de plano, e ſe ben dalli decreti della Dogana ſi appella in Camera, quella deve provedere, ſi ſe devono fare inhibitorie, ò ſuperſeſſorie in maniera, che ſi ſpediſcano ſummariè, & de plano.*

19 *Item, che li ponti delli fiumi, e canali ſi devono accomodare li rutti, e dove non vi ſono, e ci biſognano, ſe ci devono fare à ſpeſe della Reg. Corte per una terza parte, e per l'altra terza parte delli locati, e l'altra terza parte delli Baroni padroni delli territorii, eccetto in caſo, che detti Baroni per la cōmodità del paſſo, che forſi eſiggeſſero in detto luogo, ò per altra ragione di giuſtizia foſſero tenuti all'integra contributione di detta ſpeſa, & in R. ſi dichiara, che ſe alcuni Baroni, Univerſità, ò altri particolari teneſſero privilegio, ò altra ragione di non eſſerno tenuti à detto peſo, la Reg. Camera proveda di giuſtizia.*

20 *Item il ſindicato degli Auditori ſi deve dare nel meſe di Novembre, nel quale tempo la Dogana è ritirata in Foggia.*

21 *Item il Doganiero deve tenere non ſolo l'inverno particolare penſiero di locare bene la Dogana, mà anco l'eſtate in Apruzzo, non permettendo, che nelle montagne, e luoghi d'Apruzzo poſſano locarſi più pecore di quelle ſaranno eſtimate, nè che le pecore fuori Regno eſtra Dogana poſſano entra-*

tra-

trare in Regno in detta montagna, ſe prima non ſono ben locate dette di Dogana, & dice, che per beneficio di d. Dogana, il Doganiero, deve tenere un luogotenente in Apruzzo, che debbia attendere, mirare, e provedere, che le pecore l'eſtate ſiano habilmente locate, e che quelli, che comprano dalli Baroni erbaggi per venderli alli luogotenenti, non debbiano venderlo ad ingiuſto prezzo.

22 Item non poſſono eſſere in Dogana più di 6. compratori, & in R. ſi dice, quando in futurum parerà eſſere eſpediente, e comodo alla Dogana aumentare detto numero, ſe debbia fare, quando più parerà conveniente.

23 Item detto Doganiero con intervento delli Signori Deputati per eſſa Dogana hà da deſtinare due Dottori, e 4. Procuratori tantum per lo beneficio di detta Dogana, & in R. ſi dà facultà, che ogn'uno poſſa procurare, & avvocare.

24 Item il Doganiero deve tenere nota appreſſo di ſe particolare di tutti gl'erbaggi eſtraordinarii inſoliti con l'eſtima di eſſi, e nota di quello ſono ſtati ſoliti pagarnoſi ogni anno.

Item nel meſe di Settembre, e Novembre avanti, che ſi facci la locazione, e ſi pigliano detti erbaggi eſtraordinarii inſoliti. ſi devono mandare eſperti à riconoſcerli, e riferire ogni anno in Dogana, à tempo, in che ſtato, e qualità quelli ſi trovano, e ſi ſtanno bene, ò mali erbati, ò parte coltivati.

25 Item in caſo di neceſſità il Doganiero può eligere alcuni cavallari eſtraordinarii ſaltem ſino al numero di dieci duraturi, mentre parerà alla Reg. Camera.

26 Item ogn'anno devono aſſiſtere appreſſo del Doganiero dal meſe di Settembre ſino, che la caſſa ſe conduce in Napoli 15. Cavalli di campagna, 8. della Provincia di Capitanata, e 7. della Provincia di Bari, e li pagamenti ſoliti ſe li devono fare dalli Percettori di dette Provincie con fede del Doganiero del ſervitio, che fanno.

27 Item le pecore, che remaneno l'inverno in Apruzzo, ſe devono numerare, & aſtringere, a pagare la fida, benche non godono l'erba della Corte, alle quali non ſe li deve dare erba, mentre non calano in Puglia, &c.

28 Neſſuno Officiale maggiore, e minore, Regii, e di Baroni, & à chi ſpetta inſolidum, ſotto pena di doc. 1000. eſigenda irremiſſibiliter, ſi deve directè, vel indirectè intermettere nella giuriſdizzione di eſſo Doganiero, quale aſſoluto hà da riconoſcere gli huomini di detta Dogana per qualſivoglia cauſa civile, criminale, e miſta, e per qualſivoglia delitto per enorme, che ſia; Quali perſone di Dogana ſono non ſolo gli Officiali, & altri, che ſtanno notati nelli libri di eſſa Dogana, ma tutti quelli, che per qualſivoglia eſercizio calano, e ſono ſoliti calare in Puglia, in modo, che non ponno eſſi eſſere chiamati, nè convenuti in altro Tribunale, ma eſſi ponno tracre tutte perſone quantumvis privilegiate durante il tempo di detta Dogana ſi move d'Apruzzo in Puglia finche ritorna, & accadendo alcuno delli detti delinquenti in la giuriſdizzione di alcuni Officiali Regii, ò di Baroni, quelli in abſentia delli cavallari devono pigliare l'informatione, e ricercandolo il caſo alla cattura delle perſone delinquenti con aviſare ſubito il Doganiero, ſeu Luogotenente, & Officiali più vicini, alli quali ſe li devono incontinente rimettere una con gl'atti, e proceſſi originali, una con tutte robbe, armi, denari, ò altro, che li foſse ſtato tolto, per la quale remiſſione non ſe deve pagare coſa alcuna per via di portello, nè altro qualſivoglia pagamento, e quelli, che reſtaſsero l'eſtate in Puglia per ſervizio, ò negozio pertinente à Dogana, deveno godere l'iſteſse prerogative, e ritornati in Apruzzo deveno godere gl'iſteſſi privilegii in quanto non eſſerno tratti, però circa il trahere non poſsano ſe non in cauſa toccantino à Dogana.

In reformatione ſi dichiara, che in tempo d'eſtate, che la Dogana è già ritirata in Apruzzo, il Doganiero può riconoſcere per quelle cauſe civili, criminali, e miſte, & attenenti alla Dogana, ò dependenti da eſse, ò da altra qualſivoglia cauſa cominciata in quella, & per ſolam informationem; Mà per li negotii eſtra Dogana, ò che ſiano civili, criminali, e miſti, ſono delli Baroni, però l'inverno, e da che cala detta Dogana in Puglia, e ſe ne ritorna in Apruzzo, la giuriſdizzione deve eſſere integramente del Doganiero, e quelli delitti, che ſi commetteno da detti di Dogana in luoghi eſtra Dogana, & eſtra li luoghi dove dimora, paſce, ò camina, deveno eſſere conoſciuti dalli Baroni delli luoghi, dove ſi commettono, però per quelli ſi commetteranno in perſona loro, e di loro beni, la giuriſdizzione deve eſſere integramente del Doganiero, &c.

Il ſudetto *Capitolo* 28. con il ſeguente della riforma, viene traſcritto dal *Signor Reggente de Marinis nell'oſſerv. al Reg. Revertera deciſ. 726.* ove anco pone la dichiarazione di detta riforma fatta nel 1576. la quale anco ſi legge appreſſo *Scialoia de foro compet. cap. 20. num. 20. & 21.* E *Coſtantino Caſaro nel libro delle ſue quiſt. peregrine alla quiſt.* 15. traſcrive, e ſpiega il capitolo di detta riforma procedere ſolo nelle cauſe dependenti dalla Dogana, potendoſi in ciò anco oſſervar la *Pragm. 79. al §. 22. de Off. Proc. Caſ.* Del che da Noi ſi fà mentione in queſte *Annotat. par. 2. tit. de Dohana Menæpec. Apul. §. 3. num. 15. & 16. & §. 6. num. 3. e nel §. 2. num. 14.*

Et eſſendo ciò quiſtionato nella cauſa dell'*Ill.Marcheſe di Baranello* con alcuni ſuoi Vaſſalli di *Friſolone*, li quali come locati domandaron la remiſſione nella Gran Corte della Vicaria alla detta Regia Dogana, dottiſſimamente ſcriſſe il Signor *Giacinto de Mari*, come Avvocato del detto *Ill. Marcheſe*. con le deciſioni riferite da *Caſaro*, e per la *riforma del cap*: 28. che nel tempo di eſtate(cioè dalli 8.di Maggio ſino à 29.di Settembre)circa li negozii eſtra Dogana civili,criminali, e miſti,riſerva la cognizione alli Baroni, e che ritrovandoſi inquiſiti alcuni della detta Terra di *Friſolone* per cauſa di un'homicidio ſucceſſo in tempo di Agoſto, ſi ottennero per detto *Ill.Marcheſe* proviſioni della Reg. Camera ordinanti, che procedeſſe la Corte di *Friſolone*, non oſtante l'inibitoria della Regia Dogana da quelli, come locati, ottenuta; Anzi che trattãdoſi de'delitti commeſsi in perſona di Officiali,cioè del Governatore, deve procedere la G.Corte della Vicaria, e non il Tribunale della Reg.Dogana,come avvertiſce *Scialoja de foro competenti d.cap.20.num.11.& cap.48.nu.5*. e concorda il *Rito 49.di detta G.Corte*. Onde il Reg.Collateral Conſeglio,*audito Fiſci patrono*, ordinò, *quod M.C. procederet in cauſa prædicta, literis hortatorialibus expeditis per Reg.Cameram non obſtantibus*; E le proviſioni del Collaterale ſono in Vicaria Criminale, appreſſo lo Scrivano fiſcale *Nicola Morabita*.

P A-

PAPEL

Que de orden del Excelentiſs. Señ. Marques de los Velez Virrey, y Capitan general deſte Reyno de Napoles, eſcrivio el Señ. D. Nicolas Gaſcon, y Altavas Cavallero del orden de Alcantara del Conſ. de Sù Mageſtad, y Sù Preſidente en la Regia Camera, y aora Regente del Supremo Colateral, ſobre el govierno de la Dohana de Foxa.

EXCELENTISS. SEÑOR.

SEñor. Hé tomado la pluma por cumplir con el precepto de V. E.; que por ſatisfacer en todo ala vigilancia, con que atiende al Govierno de eſte Reyno; ſe ha ſervido mandarme, que le repreſente, lo que me pareciere digno de sù noticia, para reparar al menoſcavo del patrimonio Real dela Duana de Foxa, y para las direcciones de ſu buena adminiſtracion, á fin de que la comprehenſion de V. E. pueda ſolicitar de la grandeza de Su Mageſtad las ordenes mas adequadas ala conſervacion, y aumento del miembro mas principal del Erario de Napoles, y al mejor exercicio de la Iuſticia entre los Vaſallos de muchas Provincias, que lo componen.

El Cuerpo de la Duana ſe reduze alas rentas, que ſe correſponden al Rey Noſtro Señor, por los herbajes reales, que poſſee en la Region de la Pulla, cuya buena calidad con lo templado de los ayres en lo mas rigido del Ibierno, haze el Pais muy aproposito, no ſolamente para los ganados menores, pero tambien apacienta infinitas Vacadas, en que ſe crian los Bueyes, que cultivan los Campos. Y concurren muchas caſtas de Cavallos, que por sù hermoſura, y brio tienen muy acreditado al Reyno, y deſpiertan la embidia de las Naciones enemigas de Sù Mageſtad; Y aſſi miſmo en los territorios de la Duana ſe haze la ſementera de los trigos, y cevada con tanta abundancia, y copia, que han hecho alzar ala Pulla con el nombre de las Frojes de Europa, y ſe correſponde el precio de la conducion del terreno a las Caxas Duanales. De todas eſtas induſtrias con las que de ellas reſultan, ſegun ſon las de carnes, lanas, y queſo, ſe forma un notable comercio entre los Reyniculos, y Foraſteros, que dà gran untilidad ala cauſa publica, y hà hecho ala Ciudad de Foxa (que es la reſidencia del Tribunal de la Duana) lugar de mucha contratacion, y ella miſma facilita tanto la cobranza delòs drechos reales, que caſi toda ſe hace eſpontaneamente con poca neceſidad de apremiar anadie ala contribucion de lo que ſe deve.

Y por eſtas razones los Reyes Aragoneſes, que fundaron la Duana con las leyes, e inſtruciones prudentes, y adaptadas al Miniſterio, y trato de ganados aplicaron con muy diſpierto cuydado á favorecer los ſubditos con privilegios, e inmunidades, y deſpues las han confirmado nueſtros Auſtriacos Monarcas conociendo la importancia de mantener tan noble hacienda cobrada en la primavera de cada año (que en los paſados excedia de treciento mil ducados) y al miſmo tiempo ſe conſerva una contratacion de los generos referidos, que deviera ella ſola por via de buen govierno ſuſtentarſe por la comodidad, y grangeria de los Vaſallos, quando el Regio Fiſco no ſe intereſara en las grueſas cantidades, que percive.

Y aunque no me parece neceſario para mi intento el diſcurrir en lo particular, y mecanico del manejo de la Duana, ni en todas las circunſtancias de ſu inſtituto, con todo eſſo en la ſerie de la repreſentacion ſe tocaran las noticias principales, para la total comprehencion de las rentas, y drechos reales, que en eſte patrimonio pertenezen á Sù Mageſtad pues poſſee, y goza en las Provincias de la Pulla dilatados herbajes, que por ſu llanura ſe llaman el tablero, y para dar mayor amplitud, y Campaña a los Ganaderos, que queri acudir, ſe tomaron deſde el tiempo del Rey D. Alonſo diverſos territorios de particulares, a los quales ſe correſponde mas de veinte mil ducados cada año de la Caxa real por el precio de ſus hierbas, y Su Mageſtad tiene ſenalada la capacidad de terreno, que neceſita cada millar de ovejas, ſegun la calidad del herbaje, y por ei ſe le contribuye, ciento, y trenta, y dos ducados al año; Bienque algunas naciones, ó por privilegio, ó por la inferior bondad del paraje deſtinado pagan alguna coſa menos.

En los principios de la conſtitucion de la Duana los Reyes alentaron, y convocaron gran concurſo de ganados, no ſolamente con la referida prevencion de paſtos, ſino con la conceſſion de franquezas de puentes, paſos, pedaticos, y otras impoſiciones, y con ordenar que por veinte, y quatro horas pudieſſen pacer los Rebaños de Duana en qualquiera territorio realengo, ò Baronal ſin pagar precio, ni ſida. Y lo que es mas digno de ponderacion, que el Rey D. Alonzo mando a Franceſco Mantulaber Catalan primer Duanero, que crio, y deſtinò con parente en la Pulla, que aſeguraſſe en ſu nombre real à todos los que quiſieſſen acudir à los paſculos Duanales, que no padecerian moleſtia, Vexacion, ni daño, deſde que partieſſen de ſus patrias, haſta que volvieſſen â ellas, y por eſto los Ganaderos ſe llaman ſidados, y lo que contribuyen ſida, por que venian ſub fide Regis. Y cumplio à quel Principe tan exactamente lo que havia ofrecido, que ſe halla notado en las inſtrucciones de sù tiempo, que a un pobrecillo de Montereal, que trayendo à Foxa ſus Ovejas, le havian urtado algun dinerillo, y traſtos de sù Miniſterio paſtoril, le mando Sù Mageſtad hazer bueno en la paga de hierba, que le tocava todo lo que havia perdido en el Urto, por haverſele faltado ala prometida aſeguracion con no tener limpio de ladrones el camino de ſu Cabaña.

Con la obſervancia puntual de tan ſantas leyes non ſe eſtrañarà, que concurrieſsen al Tablero de la Pulla cinco, y ſeis millones de ovejas por largos años, que obligavan al Duanero à comprar otros muchos herbajes, y Deheſas para colocarlas; Y porque aora no ſe les cumple a los Ganaderos el punto de franquicias, y inmunidades a lo menos ſe hà menos cavado tanto el numero de ganados, que ſe travaja infinito para diſpenſar enteramente cada año los treze mil carros de territorio, que Sù Mageſtad poſſee (que aſſi ſe haze la medida de la Pulla) que ſon capazes de un millon, y ducientas mil cavezas de ganado ſegun la eſtimacion, y aprecio, que ſe hizo en el ſiglo paſado con accuerdo, y aprobacion de hombres inteligentes, y de experiencia. Luego ſerà de ſumo beneficio, que Sù Mageſtad, y V.E. ſe ſirvan de mandar, que a los ſubditos de Duana ſe les guarden todas las inmunidades, privilegios, y exempciones, que les eſtan concedidas; Encargando a los Señores Virreyes, y a los Miniſtros Governadores de la Duana, que inviolablemente las hagan efectuar, caſtigando los contravenientes, y procurando reparar los daños a los Ganaderos, y Paſtores, y cobrando de los Barones las penas eſtablecidas, porque no ſe les infiere agravio ni injuſticia, haviendo ellos comprado los Feudos, que eſtan confinantes con las Cabañas (que en Napoles llaman traturos) con eſta condicion, y peſo notorio de tolerar el uſo de la conceſſion referida a los que llevan ſus animales à Foxa.

Eſta diminucion de ganados hà traido la de la hacienda, por que deſpues de haver arrẽdado Sù Mageſtad todos los herbajes, ſe diſpenſan los de particulares ſegun la volũtad, y ajuſte, que à cada Ganadero haze con ſus Dueños; Y ſe tributa treinta, e dos ducados a millar de Ovejas por eſta licencia de pacer a quel, o eſte territorio, en que conſiſte el drecho de diſpenſacion. Pero le faltan los animales menores ala Duana por haver numero conſiderable, y mayor al de la Pulla, y Abruzos en las Provincias de Baſilicada, Tierra de Lavor, Contado de Molis, y Principado Ultra, y Citra, que no ſe conduze â Foxa, ſiendo todo originario, y deſcendiente del que hizieron traer de Expaña los Reyes Aragoneſes, con que annoblecieron las Ovejas de eſte Reyno, que ſe han quedado con el nombre de Gentiles a diferencia de las baſtardas, y de groſera, y burda lana, que ſon antiguas del Pais.

Y aſſi parece punto indiſpenſable, que Sù Mageſtad ordene, que todos los ganados de las citadas Provincias ayan de acudir à la Duana à recivir los paſtos Regios, ò a diſpenſar por mano del Governador aquellos, de que quiſieren uſar, porque eſto miſmo ſe eſtila con los dos Abruzos obligando à los Ganaderos à conducir ſus rebaños à la Pulla como excedano al numero de veinte, y aunque algunos pienſan, que las Provincias de Abruzo ſolamente eſtan obligadas à eſte tranſito, porque con ellas hablan las inſtrucciones, y nò con las demas, es error conocido ſupueſto, que el principio, y origen de eſta induſtria los Abruzeſes eſpecialmente la praticavan, porque gozan Montañas freſcas, y de hierbas precioſas para colocar los armentos en el Verano quando ſe retiran del clima de la Pulla, y aſſi los Reyes principalmente hablavan en las inſtrucciones con las Provincias de Penna, que ſon los Abruzos, y comprehendian al Contado de Molis. Però la preciſſion, y dependencia de ſer el ganado ſugeto à la Regalia Duanal, es lo que dà regla al apremio de conducirlo a Foxa. Y ſe prueva con evidencia, porque en las miſmas inſtrucciones del tiempo de los Reyes D. Alonſo, Ferdinando Primo de Napoles, de D. Pedro de Toledo, y Cardenal Granuela ſe haze memoria de muchos lugares de Capitanata, y Baſilicata ſugetos a la Duana ſin ſer del Abruzo, luego era porque poſſeian animales de naturaleza noble, y gentil. Y con mas claridad ſe conoze eſte derecho real; porque una inſtruccion ordena, que de todos los Ganados, que no acudieren à la Pulla, y ſe quedaren en la Patria de Tierra de Lavor, Principado Ultra, Contado de Molis, y Capitanata

nata

nata ſe cobre lo miſmo por cada millar de Ovejas, que ſi hubieſſen recivido el herbaje de Su Mageſtad,la ſal,y otros beneficios,que logran en la Duana. Y eſta exigencia ſe llama de pecoras remaſtas, *quia remanent*. Y de aqui ſe infiere, que la ſugecion no la dà la Provincia, ſi no la calidad del Ganado, que para obligar á que ſe lleve cada año à la Pulla ha impueſto la ley una pena tan rigurosa como la citada de ciento,y treinta, y dos ducados por cada mil ovejas ſin el contracambio, que gozaria en Foxa. Y con todo eſſo los Barones poderoſos han ſacado de la Duana tan grandes cantidades de animales, que ſe podria formar otra mas numeroſa, y ſe han cauſado graveza à los pobres, que ſon puntuales en arrendar los herbajes regios ſegun ſe diſcurrirá mas adelante.

Es verdad,que por hallarſe eſte Cuerpo de ovejas remaſtas de las ſobredichas Provincias diſmembrado de la Real hacienda,y Duana de Foxa, y conſignado al Rey Iuan Caſimiro de Polonia,de cuyo dominio pasó à la Caſa del Señor Duque de Neoburgo, que oy le poſſee (y por la benignidad de Su Mageſtad ſoy yo ſu delegado) han dado los Arrendadores ocaſion con prejudiciales tolerancias al aumento del Ganado, qua ſe hà eximido de la obligacion de acudir à la Pulla, y por conſiguiente tengo por indiſpenſable, de que el Rey Noſtro Señor Señale à la Sereniſſima Caſa de Neoburgo los doze mil ducados, en que ſe eſtimò la renta por los creditos,que tenia contra Su Mageſtad ſobre la miſma finca de la Duana,y que eſtos drechos ſe incorporen de nuevo con ella, porque de otra manera no ſe evitaran los daños,que padece el Erario Duanal; antes bien creceran cada dia,y deſtruiran el mejor, y mas lucido efecto,que tiene Monarca; Y es digno de particular reflexion, que el concurſo de ganados en otras Provincias,y la falta en los herbajes reales no ſolamente prejudica à la entera diſtribucion, y al tributo de las diſpenſaciones, que quedan citadas ſino que embaraza gravemente la cobranza. Porque eſta ſe alcanza, y facilita con beneficiar las lanas,y queſos, que ſe introducen en los Almagazenes de Foxa con los demas frutos de Corderos, y Carneros,que ſe venden en la Feria de Mayo à la viſta del Governador de la Duana, que interviene al tiempo de abrirſe los precios de cada genero para evitar las fraudes, y monopolios. Y con la abundancia, que hallan los Compradores en otras partes, ſe proveen anticipadamente,con que los ſubditos Duanales no tienen con que ſatisfacer la Caxa Real,por quedarſe muchos años ſin vender ſu hacienda,y ſiempre experimentan el menos cabo del poco valor, por haverſe hecho la proviſta de eſtas mercadurias para el Reyno, y los extrangeros fuera de la Duana,quando los locados en virtud de ſus Privilegios,y repetidos bandos han de ſer preferidos à todos los demas Ganaderos,y francos de qualeſquiera drechos. Eſtos, y otros conſiderables daños,que ſe apuntan al ultimo de eſte papel, cauſa el haver ſeparado eſta exacion de la Duana,y no hago à V.E. mejor encarecimiento de lo mucho, que importa reſtituirlo à ſu origen,porque la experiencia palpable,y los perjuicios del Patrimonio claman ſabor de la reintegracion.

Y entrando mas indibidualmente en el aſunto de lo que pide remedio en el governo, y adminiſtracion de la Duana, ſe deve ſuponer,que en el otoño de cada año vajan los Ganados à los confines de la Pulla, y Su Mageſtad les concede tres amplios erbajes entres diferentes angulos del Pais,que ſe llaman repoſos, porque en ellos deſcanſano haſta que ſe le permite entrar en el terreno de la invernada, que ſegun la inſtruccion Duanal ha de ſer al primero de Noviembre,ò por lo menos à los ocho. En que el Governador aſiſtido de los dos Credencieros conceden las liſtas con los nombres de cada Ganadero,y el numero de ovejas,que eſpontaneamente hà confeſado,que poſee,y eſte acto ſe llama locacion general,pues cō ella quedan arrēdadas todas las ierbas del Reyno, que eſtan divididas en viente,y tres repartimiētos cō el nombre tābien de locaciones.Y en cada una concurren la nacion,y lugares determinados, Y ſin grandes fundamientos no ſe pueden variar ſegun las inſtrucciones,porque ſaria dañoſo à la induſtria pecoraria mudarla del teritorio conocido. Bien es verdad, que en la miſma locacion los locados hacen ſubdivaſiones, y las alteran entre ellos conforme ſe pueden convenir, y ajuſtar.

Eſta ley de conceder los herbajes anticipadamente, que ſe eſtablecio con tan maduro acuerdo,y providencia ſe ve oy deſuſada en la Duana, porque ſe ſuele formar la locacion à la mitad de Diziembre,y muchos años ſe hallan los ganados fuera de ſus parajes en los Navidades con el detrimento,y daños mas notables,que puede padecer la cauſa Real, y la conſervacion de tan provechoſo, y util manejo, como ſe conoce en los inconvenientes, que ſe ſiguen.

Primeramente ſe encontra ſuma dificultad en beneficiar todas las ierbas del Tablero, porque los Ganaderos ſe proveen taſadamente para los quatro meſes,que faltan haſta el Mayo, quando hicieran mayor prevencion para los ſeis ſi empezaran agozarlas deſde el Noviembre, y ſe arrendaran todas las de Su Mageſtad aunque fueſſen mas dilatadas. Y de aqui reſulta un

un imponderable agravio à los pobres locados, porque la Duana à fin de dar complimento à la jerba poſeible los carga mayor capacidad de la que neceſitan para el numero de ſus cortos rebaños con preteſto de que en la confeſsion del numero han ocultado la verdad, con que ſe ven obligados à venderlos à los Barones, y locados poderoſos por precios muy tenues, quando la pagan al Rey por ſu Caval eſtimacion; Y aſsi quedan impotentes para la contribucion, y muchos han abandonado el trato, y negociacion de animales.

Secundariamente reſulta otro perjuicio, que aventura el todo de eſta materia, porque no haciendo los Paſtores ſus Cabañas, y abrigos à la entrada del ibierno, ſuele algunos años entrar tan riguroſo en el Clima venigno de la Pulla con frios, y eladas, que conſuma la mayor parte de los Ganados, quando no ſe hallan en los apriſcos, y reparos, con que los deſienden, y ſe han viſto algunos años morir inmenſidad de animales en pocos dias; Fuera de que los Corderillos de primer tiempo aun quando corre mas templado, caſſi ſiempre ſe pierden por no eſtar en ſito permanente, y abrigado.

En tercero lugar es de conſiderar, que padece infinito la cobranza por la riferida tardanza de locacion general, porque los locados no pueden eſtrar mas de quince, ò veinte dias en los repoſos, que Su Mageſtad les concede; porque como los Ganados ſon muchos no es facil, que concurran en los paſtos comunes, que los marchita la confuſſion, y los Ganaderos compran otros para conſervar ſus animales, procurando mantenerles pingues, paraque reſiſtan las nieves, y otras inclemencias invernales. Y à eſte ſin gaſtan conſiderables ſumas, y pagan intereſſes del dinero, pues no es tiempo de ſacarlo de los frutos, que ſolamente perciven en la primavera, con que todo eſto viene à faltarles para cumplir con el tributo de la tida. Y habrà obſervado quien tiene eſperiencias de la Duana, que la cauſa de los reſiduos, y rezagos proviene de eſte eſtravio, y poca providencia en diferir la diſtribucion de jerbas contra la mente de tan acertada inſtruccion.

La quarta conſideracion es de otro eſcandaloſo inconveniente. Por que la Duana tiene treinta ſujetos, que ſe llaman Cavallaros, y deſde el dia 29. de Setiembre en que empiecan las ierbas aſer de Su Mageſtad (pues en el verano tienen caſi todas Dueños particulares) los divide el Governador, paraque guarden los paſtos reales haſta, que ſe permiten a los Ganaderos, y por que eſta gente es de Vaja condicion mal habituada, y protegida de los Miniſtros inferiores del Tribunal, en lugar de cuſtodia venden el herbaje à todo genero de perſonas, y quando los locados llegan à ſu repartimento lo hallan pacido, y deſtruido el Pais, y eſpueſtos a la neceſidad de Vuſcarlo, y de comprar otro de extrangeros, y el precio, y gaſtos los deja impoſibilitados a la contribucion Regia. Y el que no puede comprarlo incurre en la perdida de ganado mal alimentado, y ſufre la injuſticia de pagar lo que no come. Y con acelerar la locacion ſequita la ocaſion de deſpojar a los intereſados de la hierba, que les toca, quando en los meſes de Noviembre, y Diziembre es mas eſtimable, y crecida, y entonces no ſuole renacer haſta, que ceſan los rigores del Ibierno, come enſeña la agricultura, y obſervan los ojos de todos en la Campaña.

Mucha parte de eſtas conſideraciones devio tener preſentes una prematica, que ſe publicò en eſte Reyno en materia de Duana de Foxa en el año 1668. pues diſpuſo, que la locacion general ſe hicieſſe a los 25, de Noviembre ſin prorogarla por ningun caſo. Y ſi bien no ſe hà obſervado cavalmente ſu diſpoſicion, nunca reparara los daños, y malas conſecuencias referidas, ſinò manda Su Mageſtad, que ſe cumplan las inſtrucciones Duanales inviolablemente, en virtud de las quales los ganados han de entrar à pacer ſus herbajes al primero de Noviembre ò por lo menos a los ocho del mes. Y nadie pienſe, que tendrà razon para oponerſe al punto capital, y demas relevante importancia de eſte Real Patrimonio con imputar a los Ganaderos la tardanza, y dilacion de colocar ſus animales, por que no vaxan a la Pulla de los Abruzos al tiempo eſtablecido con el preteſto de la intemperie, y mutacion (que es travajo calamitoſo del Reyno) Pues quando los locados han reconocido premura en la Duana en deſpachar la locacion, ſiempre han aſiſtido no ſolo por medio de ſus Agentes, ſino perſonalmente haſta los mas principales Gentiles hombres, como han eſperimentado muchos Governadores, que han uſado gran ſolicitud ſobre el caſo. Y haviendo podido yo en el año de 76. (que governè la Duana) empecar los repartimientos à 4. de Noviembre, tube el concurſo neceſario para el manejo. Però quando los intereſados conſienten en creer, que ſe ſigue la lentitud introducida, ſon tardos en dejar ſus caſas por eſcuſar gaſtos, y mas larga incomodidad, y no ſe puede preſumir, que ellos ayan de embarazar un beneficio de tanta utilidad, y que les cueſta muchas eſclamaciones, ſupueſto, que han ſuplicado, que ſe les concedan los herbajes deſde el mes de Mayo para el año ſiguiente dejandoles à sù cargo la Cuſtodia; y a que ellos ofrecen pagarlos a la Teſoreria Regia. Y por que eſte expediente concuerda eſencialmente con el inmediato, que ſe acava de tocar, y tiene el miſmo fin, Va-

riando

riando ſolamente algunos accidentes en el modo no ſe le añade ponderacion eſpecial.

Y porque del acierto en la ſementera de la locacion, y buena poſtura de los Ganados ſe ſaca la felicidad, y coſecha en la cobranza de lo que actualmente importa eſte Cuerpo; Es digno de reparo, que la citada prematica de 68. previene que deſpues de lleño el tablero de la Pulla, y hecha la total diſtribucion de los herbajes no ſe averigue, y exercite la controvencion, que conſiſte en provar la Duana el numero de animales, que ſe han ſacado á pacer fuera de los territorios Reales, y condenarlos por cada millar á lo miſmo, que hubieran pagado ſi perſiſtieran en las locaciones, por no haver ſalido de ellas con la diſpenſacion, y beneplacito del Duanero. Y ſolamente permite, que ſe uſe de la controvencion quando han quedado á Su Mageſtad jerbas que beneficiare, y que eſtos proventos ſuplan en la caxa la diminucion del poſeible.

Eſta prematica, que devio ſer adaptada para la conſtitucion de las coſas de aquello eran, es poco á propoſito para el curſo del buen govierno Duanal. Porque Su Mageſtad há ordenado, que en la Duana ſe viva por voluntaria, y expontanea profeſacion, á cuja practica dio principio con mucho acierto el Regente D. Eſteban de Carrillo en el *1661*. dando á cada Ganadero jerba para el numero de animales, que confeſare, ſin eſcrivir en los libros de oficio los que por muchos años antes ſe hallan notados (que era el modo poco plauſible, que antes ſe tenia, y nada conforme á la razon, y equidad, porque ſe cargava como deudor, que en ya ſe havia deſpoſeido de la induſtria) luego para que ſe profeſſe con verdad el numero de Ganado, no ay otra medicina, ni contraveneno, que la cominacion de la pena de la controvencion, porque haviendo de ceſar eſta cada qual juzga, que el Tablero lo llenatan otros, o que procurara la maña del Governador, que no le quede jerbas; Y aſſi los Ganaderos eſconden la cantidad de ſus animales, porque eſtan inclinadiſſimos á ocultarla, tanto por el rezelo del tiempo antiguo, como porque no los obligue el Miniſtro Duanero á tomar mas territorio Real, del que ellos han diſenado, con que la profeſſacion voluntaria es inſeparable de la practica de la controvencion, eſtando lleno, ó diminuido el tablero de la Pulla. Es verdad que en algunos años convendrá templar mas, o menos ſu rigor regulado de las circunſtancias del tiempo, y prudencia del Govierno. Pero ſiempre importa ſumamente, que las diligencias de la controvencion corran por mano del Duanero, valiendoſe con vigilancia, y atento cuydado del Auditor, y Credencieres de la Duana ſin fiarlas de otras perſonas, para que ſean juſtificadas, y ſin parcialidad.

Y ſe conoze mas la preciſſion de reformar el ſobredicho Capitulo de la prematica, porque ha hecho tacitamente abolicion de los drechos de diſpenſacion (que ſon los 32. ducados por millar de los que piden la licencia para ſalir á herbajes de particulares) los mas antiguos de la Duana, y de los quales ſe aumentó conſiderablemente eſta renta, porque regularmente no ſe conceden diſpenſaciones, quando no ſe han arrendado todos los territorios, y paſtos Reales. Y quando ſe há hecho la venta final del tablero, nadie pedirá las diſpenſaciones, porque ſe ſave con ſeguridad, que ceſando la controvencion, como ordena la moderna prematica, non ſe le hará cargo de otra pena por la tranſgreſion de las leyes Duanales, y ſus bandos.

Con eſta reforma, y providencia ſe deſterrara otro abuſo pernicioſo, y de poco decoro de la Juſticia, y del Tribunal de la Duana, que ſe há abrazado algunos años; porque deſeando los Ganaderos evitar los rigores de la controvencion con la capa de la prematica, aunque no ſe aya llenado el tablero, han ſuplicado por medio de los Diputados de la Generalidad al Duanero, que ſe les concedieſſe á ellos la facultad de inquirir los Ganados contravenientes, quedando a ſu cuenta el Vacio del precio, y falta del Tablero. Y en la Duana ſe há aſentido a ello juzgando accion de gloria el publicar por llenos los herbajes de la Pulla. Y quien no advierte la indecencia de fiar ſemejante manejo á los Diputados (que ſon quatro Procuradores de la Comunidad de locados, e intereſados en la materia) quando apenas baſta para el acierto la aplicacion, y grado del Miniſtro Governador; Y aſſi ſe há viſto, que á los Contravenientes poderoſos ſe les há diſimulado lo que devian pagar, ó por reſpecto, o por propia conveniencia. Y ſe han gravado los pobres impotentes ſeñalando ſus partidas á la Duana para ſupplir el defecto del Tablero. Y yo ſolia decir, que con tan eſtravagante medio ſe llene el libro mayor, y cargo de guariſmos, pero ſe dexa vacia la Caxa de dineros; pues tanto han importado los rezagos las anadas, que ſe há admitido el arbitrio.

Proſigamos aora el diſcurſo, antes de formar el repartimiento tienen obligacion los Credencieros de hacer la deduccion de los territorios, que ſe hallan arrendados para ſembrar, y hacer barbechos aquel año á fin de no cargar la porcion cultivada á los locados: porque no ſe puede conceder por paſto, lo que ocupa la Cultura, y Sementera, y los Ganaderos ſon entendidos en eſta defalcacion para regularſe en lo que cada uno há de poſeer. En eſte punto

to ſe ſuele cometer en la Duana otro abſurdo, porque deſpues de hecha la locacion ſe arriendan muchos Carros de terreno, paraque ſiembren los labradores, con que ſe incurre en el perjuicio, y daño de quitar al Ganadero parte del herbaje concedido. Y aunque el labrador, o maſaro ſiembra muchas veces ſin arrendar de la Duana, y hace en la ſuſtancia el miſmo deſorden; Con todo eſſo en eſte caſo paga el locado quince ducados á carro por emienda del detrimento ſegun el ſtilo inveterado de la Duana, y no ſucede aſſi quando ſe arrienda deſpues de la locacion. Luego ſerá neceſſario, que ſe eſtablezca de nuevo, que todos los Arrendamientos de cultura, y ſiembra ſe ayan de pedir en el Mes de Octubre, antes que ſe publique la general locacion, porque los labradores en eſte tiempo há determinado la ſementera, que pienſan ſeguir. Y no es razon, que por alagar á unos Subditos de aquel Patrimonio padezcan, y ſe moleſten otros, que ſon los mas utiles, y de mayo numero, y ſe evitaran con eſta regla las injuſticias, y fraudes, que há ſufrido el Real Erario de los Eſcrivanos de la cultura, ſegun ſe han viſto por lo paſado en el Compas univerſal, que cada año ſe haze de los Campos de la Duana por los Agrimenſores expertos, que elige el Governador.

Otro punto deve hallar cecidado en el animo pio, y amante de la Iuſticia de Su Mageſtad, de V.E. y de los Señ. Virreyes; Porque conforme ſe há inſinuado: los territorios de la Duana ſe dimidieron, y compaſaron a nivel, habrá ciento, y treinta años con la aſſiſtencia del Reg. Revertera, y ſe extimaron, y apreciaron con inteligencia de perſonas peritas, y de experiencia, y quedó un libro con el nombre de reintegracion, en que ſe llaman, y citan las lineas, confines, diviſiones, y titulos, que ſeparan los unos de los otros, y los del Rey Nueſtro Señor, de los de Dueños particulares, y ſe atendio con deſuelo a taſarlos ſegun la calidad del ſito, y herbaje, Y con eſte aprecio han continuado á pagar los Ganaderos haſta el Dia de oy ſin embargo de que pudieran repreſentar, que ſe han deteriorado, y perdido de condicion aſſi por la viciſſidud de los tiempos, como porque gran parte de terreno, que llaman virgen ſaldo (que es lo miſmo, que ſolido) ſe há coltivado, y roto con el arado contra las rigidas prohibiciones de la Duana por la potencia de labradores ricos, y co hecho de algunos locados, haviendo quedado el Pais menos vigoroſo para la produccion de la hierba. Y con toda eſta cautela diviſoria de terminos, los han uſurpado muchos Barones de autoridad confinantes con el Tablero, y los poſeedores de las dehesas, que con el titulo de mezanas ſe reſervaron para paſtos de los Bueyes de la cultura, y Campaña. Y aſſi ſe deja conocer la obligacion indiſpenſable de mandar reintegrar, y reſtituir lo ocupado á los herbajes de Su Mageſtad, y goze de ganados Duanales; porque con la claridad, y medidas del volumen de la reintegracion ſe hará con muchiſſima facilidad. Y es incumbencia, que ſe puede cometer al Miniſtro, que govierne quando tenga las prendas, y talentos, que há meneſter ſemejante conduta.

El Miniſtro extravio, y travajo ſe há reconocido en los tratturos, que ſon las Cavañas de ſeſenta paſos de ancho por donde los ganados ſe conducen á Foxa, y ſus locaciones, que tienen centenares de millar de longitud, y traveña de muchas Provincias, porque caſſi todos eſtan ocupados de la Codicia de los Barones, por cuya Iuriſdicion ſe eſtienden. Con que la diligencia de reintegrar há de comprehender tambien eſtos caminos, de que uſan todos los Ganaderos dos veces al año, y ſobre exercitar eſte acto de Iuſticia, y de conſuelo de la Comunidad de locados tan empobrecida ſe ſacaran proventos conſiderables para el Fiſco de los uſurpadores, que han incurrido en las penas cominadas, y eſtablecidas por la ley de la Duana.

Algunos han querido ſugerir, que ſeria muy provechoſo, que todos los Barones Ganaderos ſe unieſſen en un repartimiento para eſcuſar á los pobres las opreſiones, y moleſtias, que les ocaſiona la vecindad, Peró la propoſicion no es practicable, porque el mancomunar los titulos en un herbaje produciria mayores males politicos, y no libraria de imperios, y vexaciones á los confinantes con los Paſtores, y Ganaderos de Poderoſos. Y para tal linaje envejecido de tirania de tan buenos, y utiles Vaſallos del Rey, como ſon los locados no ay mas remedio, que el de la autoridad, y reſpecto, que ſave adquirir el Miniſtro, que govierna, paraque gane veneracion el nombre de la Iuſticia.

Y antes de ſalir de los efectos, que cauſa la mano imperioſa de los Barones, que no ſe ajuſtan á vivir dentro de los limites del dever (porque ay muchos en la Duana dignos de comendacion) ſerá bien acordar, que la Reg. Corte concede cada año á ciertas locaciones el herbaje del Voſque de Ruvo en la Provincia de Bari capaz de quarenta mil ovejas, de que ſaca la Real hacienda, ſegun la cuenta, y calculo Duanal cinco mil ducientos, y ochenta ducados annos. Y porque eſte Voſque era de la Caſa de los Condes de Ruvo, que oy eſtá incorporado en la de los Duques de Andria. Le corriſponde Su Mageſtad mil, y ochocientos ducados al año poco mas, ó menos, por el precio, y goze del herbaje ſervado para los Ganados

nados de Duana deſde los principios de ſu fundacion, y ha llegado à tanto la deſgracia de los pobres locados contenidos en diez repartemientos à quien ſe diſpenſa la Deheſa, y la autoridad de la Caſa de Andria, que por cinquenta ducados, que paga à cadauna de las ſobredichas locaciones nadie ſe atreve à entrar en el Voſque, ni ha pacido ſobre el en muchos años; Con que los Duques por quinientos ducados, que entregan à los Ganaderos, quedan Dueños del uſo del Voſque eſtimando ſufuciente para quarenta mil Cavezas; y cobra de la Caxa Real la miſma Caſa de Andria, lo que ſe apreció ſu ierba antiguamente.

De la narracion ſe colige quanto convenga aplicar remedio à eſte gravamen. Y porque ſerá dificultoſo, que los Ganaderos vivan ſoſegados en el Voſque, y con la tranquilidad, y paz que trae con ſigo la ſoledad de los Montes, y la ſinceridad del exercicio aunque les aſiſtieſſe continuamente un Miniſtro inferior de la Duana por el horror, y reſpecto, que tienen à la Caſa de Andria à cuyos ojos iace el territorio, parece preciſo, que Su Mageſtad reſuelva, que ſe Vuſque otro herbaje equivalente, y que entretanto ſe conſuelen los locados intereſados, con que ſe renuncie el Voſque à Su Señor, y el Fiſco no le ſatisfaga los mil, y ocho cientos ducados de ſu eſtima, y tantes ſino, que queden à beneficio de los Ganaderos de à quel Pais; porque ſe ſave, que quando no ſe eſtudiaſſe en prevenirles otro de igual bondad, y amplitud, quedarian muy guſtoſos aſi por el alivio de eſta ſuma, como por no oir las vozes del Voſque de Ruuo, que ſuena en Foxa, diſpenſando à ſu favor, y uſufructuado por otros, lo pagan ellos.

Tambien es digno de advertencia, que muchos titulos de la Pulla tienen obligacion de mantener los Puentes de algunos Rios, Arroyos, y torrentes, para que paſen los rebaños, y Paſtores, pues por el gaſto, y cuidado de las acomodaciones ſe les correſponde el drecho del paſaje, ò gozan beneficios, y privilegios correſpectibos. Y en eſte punto no ſe obſerva el contrato, ni la ley, porque es coſa notoria, que los Pobres ſubditos de la Duana reciven el agravio de pagar el pedatico, y de fabricarſe ellos miſmos con ramos, y vigas los puentes.

Y no ſe atribuya à nimiedad, ni ponderacion el repetir, lo que importa ayudar, beneficiar, y ſocorrer à los locados; por que podando, y no cortando ſe conſerva la Viñe, y fructifica, y las inſtrucciones Duanales eſtan llenas de eſtos documentos, y Yo me acuerdo, que eſtando en el govierno halle que deſde el año de *1649.* ſe havia ceſado de exitar una cantidad de ſetecientos ducados en cada mes de Mayo de la Caxa Real, que ſe pagavan à los Sindicos, ò Diputados de la Generalidad de locadôs, y les ſervian para ſeguir los pleitos, que tienen en la Camara de Napoles, y para otros peſos, que trai con ſigo la defenſa de ſus immunidades, y franquezas tan perſeguidas, y conſulte à V.E., que mandaſſe reſtituir à lo menos en lo venidero el curſo de eſta paga con dos obſervancias, la primera por ſer de Iuſticia ſegun ſave el curioſo en las materias de Duana, pues ſe les ofrecio à la immunidad de Ganaderos, quando el Rey Noſtro Señor exigio sù conſentimiento para extender el territorio ſeminatorio, y crecio la coltura en daño de los herbajes, y provecho del Erario; la ſegunda, porque ſe cree fixamente que los Credencieros procuraron la intercadencia del pagamiento para tener los Diputados mas deſarmados contro la livertad de ſus operaciones, de que luego hablaremos; Entiendo que V.E. remitio mi papel à la Regia Camara, peró haſta aora no ſe ha viſto reſolucion favorable; Y me fuerza el dictamen à repetirlo à qui añadiendo, que à quella Regla politica del tondere, & non deglubere, que haje maxima en manejos tributarios, y de buen govierno ſe ha de afectar en la Duana de Ganados, por que ſea Iuſta ella con propiedad natural.

De las vexaciones, que reciven los Ganaderos de los Cabalaros, que de guardas de las jerbas convierten el oficio en el de venderlas queda apuntada alguna coſa, y à ellos miſmos toca el aſiſtir en quatro paſos por donde ſe retiran en la Primavera todos los Ganados à las montañas à fin de què no ſalgan de la Pulla, ſin el Paſaporte del Duanero, que lo concede, quando ſe hà pagado la fida, o cautelado parte de ella con las prendas de la lana introducida en los almagazenes de Foxa ſegun el teſtimonial de Peſadores Regios, que ſe crian à eſte efecto. Y alli cometen los Cavallaros graves extorſiones, excediendo la limitacion, y taſa de los drechos: la execrable licencia de eſtos oficiales ſe atribuye, a que tienen el amparo de los Miniſtros inferiores de la Duana, de cuyo arbitrio ſupoñen que pende el colocar en los tranſitos mas lucroſos à los que mas contribuyen, y regalan, no obſtante que la eleccion ſea del Governador; Y para deſvanecer eſta inteligencia, y poderlos caſtigar mas francamente, ſera ſaludable conſejo proveerlos en los paſos, y locaciones por ſuertes, ſegun con gran madurez, y acuerdo mandò el Señor Virrey Conde de Caſtrillo por un deſpacho, que ſe conſerva original en el Archivio del Tribunal, porque con eſto la accion no queda electiva, ni ellos la podran imaginar venal. Y quien la hà practicado en eſta forma hà conſeguido efectos

N 2 de

de mucha ventaja à la Real hacienda, de alivio de los locados, y de ſatisfacion de la Iuſticia, reprimiendo la corrupcion, y coſtumbres de eſta gente.

El Governador de la Duana (que de mas de treinta años à eſta parte hà ſido caſi ſiempre Miniſtro Togado del Colateral, ò de la Camara, ſegun Capitulò la Generalidad de Ganaderos en el 46. quando ſirvio à Su Mageſtad con el precio del oficio de Duanero, paraque ſe ricompraſſe de Haime Monella, que lo poſeja) ſuele durar en el exercicio un bienio. Y es tiempo muy corto, y limitado paraque ſea con fruto, y utilidad. Porque el Patrimonio y el empleo ſon un caos de confuſion, y un agregado de infinitas coſas, y eſpecies eterogenias, que por ſer municipales, y unicas en el Reyno no ſe pueden comprehender ſin la pratica experimental, y aſſi ſe obſerva, que quando el Governador ſe hà inſtruido en las noticias, ,que havia meneſter para obrar con la aplicacion, y maña, que le ſugieren ſus obligaciones, y la confianza del cargo, entonces ſe retira à la ocupacion de Napoles, y ſe le ſubſtituye ſucceſor nuevo, con que la adminiſtracion pende ordenariamente de los Miniſtros inferiores con deſconcierto, y ofenſa de la autoridad, y de la hacienda. Eſta repreſentacion ſe comprueva, y califica con lo que paſa en la Duana con el Auditor (que es un Miniſtro letrado, paraque adminiſtre Iuſticia entre los ſubditos del Tribunal, quando ceſa el interes Patrimonial) por que los Señores Virreyes proveeno ſu oficio de tres en tres años, à tiempo, que los Auditoratos de las Provincias duran dos ſolamente. Y eſto en conſideracion de lo peculiar de terminos, y Materias Duanales, que à penas tocan ligeramente à la inteligencia del Auditor, luego el Governador, que es el Capitan, Piloto, y Timonero de la Nave empezara aſer à propoſito para el arte de governar, quando dexe de Ser Viſoño.

De los dos Credencieros, ſienten muchos hombres de Iuicio, que ſon los mas perniciosſos al govierno, y felicidades de la Duana. Y me parece, que con fundamento, porque ſus oficios ſon vitalicios, y à un hereditarios por el Cuidado con que ellos procuran comprar las futuras ſucceſſiones. Y uno de los dos ha caſi ochenta años, que eſtà en una miſma caſa. De eſte principio, y de lo que hà decrecido con ſu permanencia la autoridad, y eſtimacion en los ſubditos, (por que ſe ſientan en el Tribunal con ſillas de tercio pelo, aunque mas Vajas, que las del Duanero, que eſtà de Vajo doſel) Y de conſiderarlos perpetuos, y ſeguros en Foxa, y que los Governadores bienales han de valerſe de ſu pericia, y practica, ſe han ſeguido caſos tan laſtimoſos, que ſeria neceſario un Volumen para referirlos. Y por la miſma razon no ſe quejan los ſubditos, ne piden reparo de los agravios, que reciven por eſtos conductos, y mano de los Credencieros, y han aumentado el fauſto de genero, que con el ſalario de ducientos ducados, que goza el uno, y trecientos el otro con muy moderados gajes, y emolumentos, mantienen caſas, familia, coches, y lucimiento ſuficiente à qualquier eſtirado Cavallero, y Miniſtro de grado.

Para dar mexor providencia à las razones fiſcales de la Duana, de que los Credencieros ſon computiſtas, y deven ſer Argos en la atencion, y zelo, ſe ha diſcurrido, que im portaria, que la Real hacienda reſtituyeſſe el precio de eſtos oficios (à lo menos deſpues de las vidas de los poſeedores) y ſe nombraſſen por los Señores Virreyes dos Racionales de la Regia Camara, ò otras perſonas de obligaciones, que aſiſtieſſen quatro años en Foxa, y y que no ſe mudaſſen entrambos à un miſmo tiempo, para que el noticioſo inſtruy de el novicio. Y ſiendo los Racionales Perſonas de talento, y punto como Miniſtros de la Camara à quien el Rey llama de corpore, ſe puede creer, que deſempeñarian la incumbencia de Credencieros con rectitud, y Ventajas del Patrimonio, y al retirarſe al Tribunal ſervirian con las relaciones practicadas para los negocios Duanales, y liquidarian con mayor acierto las Cuentas, que cada año preſenta el Perceptor de la cobranza de la Duana.

Yo vivo ſiempre perſuadido, que ninguna coſa podria ſer de mayor eſtimulo al cumplimiento de las leyes Duanales, ni de direccion mas medida à las crezes, y conſervacion de tan apreciable cuerpo de la Real hacienda, como el que Su Mageſtad criaſſe en lugar del Auditor un Fiſcal Togado perpetuo de la Duana, que deviera ſer eſpañol por huir de las dependencias de los Paiſanos entre tantos Titulos de ſupoſicion como ſon los intereſados en la Pulla. Y como que ſu oficio habria de ſer para defender las razones patrimoniales, y reconocer el cargo de exigencia, y las deducciones, que actuan los Credencieros, podria ſervir de Ivez en los negocios de partes entro los Ganaderos, y los demas, que gozan el fuero de la Duana, y haria con eſto el oficio de Auditor, añadiendole otros trecientos ducados de ſalario à los miſmos, que eſtan ſeñalados al Auditorato; y graduando el Rey Noſtro Señor la plaza con aſcender el ſugeto digno, que lo ocupaſſe à las de los Conſejos de la Camara, ò Santa Clara, adquirirà el puello creditos, que ſolicitan el mas caval deſempeño, y los Duaneros entraran en el Govierno con ſeguridad de beber las noticias acriſoladas de la verdad, y con un brazero condecorado, y de obligaciones, de quien podran fiar ſu cuidado

ba-

haſta comprehender la Provincia vaſta de Su Miniſterio con primor, y prudencia donde fal-ta la comprehenſion.

Es digno aſſi miſmo de memoria, que quando en el mes de Febrero ſale el Governador con los Agrimenſores à medir con el compas los ſembrados de los territorios reales para condenar al que hubiere hecho ſementera ſin arrendamiento con la Duana, pagan los gaſtos de ellas diligencias no ſolamente los que ſin ningun contrato han cultivado (que es muy Iuſto, y razonable) pero tambien los labradores, que haviendo arrendado muchos carros, han excedido en alguna corta, y limitada porcion, y contribuyen las dietas, que llaman del deſorden por el travajo, y fatigas de haverſe compaſado la capacidad arrendada. Y porque muchas veces el exceſo es inculpable en campo dilatados, y otras eſtan ligero, que no deviera atenderſe, ſerà bien, que ſe taſſe, y determine à quantas verſuras hà de llegar el aumento de lo arrendado, que ſe hallara excedente à fin de cargar à los labradores en los gaſtos, y no al Patrimonio Real, y de evitarles las quejas quando ſin muy conocida, y clara Iuſtificacion ſe ven obligados à ſatisfacer las expenſas del compas.

Todos los animales mayores, que acoſtumbran pacer en los Campos reales de la Pulla correſponden à Sù Mageſtad un drecho muy antiguo, que ſe llama del aliſtamiento, porque los Comiſsarios, que nombrava la Duana para eſte efecto los eſcrivian en una liſta; Y porque el Fiſco tiene pretenſion, que eſte ganado ha de tomar por neceſidad los herbajes Duanales, aunque no ſea de los Abruzos (pues en los de eſtas Provincias, y à ſe executa) ſino de las demas de los contornos de Capitanata ſeria muy acertado, que V.E. mandaſſe examinar el punto de Miniſtros experimentados, porque cauſa gran confuſion, y deſconſuelo particularmente à los Ganaderos, que gozan herbajes propios, y atribuyen à tirania en ſer obligados à comprar otros, ſin embargo de eſtar la Reg. Corte en eſta poſſeſſion ſupueſto, que pareſce, que ſatisfaze el Dueño de los animales ſolitos pagando el derecho referido del aliſtamiento en reconocimiento de haver uſado de las Cabañas, ò traturos Reales, ò de haver entrado algunas veces en los Territorios del tablero. Y yo no pongo aqui mi dictamen ſobre el caſo, porque pende de la mas recondita erudicion, y noticias de la Duana, en que guſtare mucho da aprehender, y ſer enſeñado, como en todo lo demàs.

Eſte tributo del aliſtamiento và comprehendido con los que ſucedieron al Rey de Polonia, que oy ſe halla en la Caſa de los Señores Duques de Neoburgh, y ſi el Rey Nueſtro Señor no reſuelve, que ſe reintegren à Su Real hacienda ſubſtituyendo la recompenſa de doze mil ducados de renta, como ſe hà repreſentado es neceſſariſſimo, que ſe modere, y ſe reduzca à juſta proporcion la facultad, que ſe concedio por el Señor Conde de Oñate, y la Reg. Camera à los Arrendadores de Neoburg, de que ellos miſmos hicieſſen las liſtas, e informaciones de los ganados mayores, que ſe hallavan en los territorios aduanados; Porque los Comiſſarios, que deſpachan ordinariamente ſon Criados ſuyos, ò perſonas de ſu total dependencia; Y por el acto de aliſtar dejan los animales con el caracter de ſolitos, y ſugetos à la contribucion, aunque nunca ayan gozado de las ierbas Reales, ſinque los Dueños ſean citados, ni entendidos en ſu perjuicio, y razones, y eſto reciviria temperamento, y remedio con ordenar, que para la informacion, y autos de conſtituir ſolitos los Ganados, que no lo ſon ſe llame el Oficial de la Duana mas vecino, ò algun Governador Regio, ò Baronal à fin de que corra por ſu mano con teſtigos la prueva, porque de eſta manera el aliſtamiento ſera iuſtificado, y los intereſados no tendran lugar de recurſo, ni quejas.

En la Secretaria, y Maſtredatia de la Duana ay graves abuſos en medio de un aranzel, ò pandecta, que ſe formò los años paſados para dar norma à la exigencia de lo que les toca, y los deſordenes han cundido notablemente à los Excrivanos, y Soldados de la eſcuadra. Però en eſto puede obrar mucho el Miniſtro Duanero con ſu zelo, prudencia, y autoridad para evitar las extorſiones, y cortar el hilo à las malas coſtumbres de tan infimos oficiales, como hà hecho ſiempre la Ierarquia de los Governadores, que han merecido el empleo.

Entre las coſas loables, que diſpuſo el Reg. Marques de Centellas, quando governò la Duana fuè una la de eregir el Archivio para conſervar los libros, y papeles, porque los Tribunales de hacienda los neceſitan indiſpenſablemente, y ſin ellos no puede adminiſtrarſe el Real Patrimonio. Y deſpues el oficio de Archivario ſe hà hecho venal para tenerlo mas ligado al cumplimiento de sù obligacion. Y con todo eſſo nada hà baſtado, para que aya la puntualida conveniente en coſa de tanta importancia, y conſecuencias, porque haviendo yo paſado por Foxa con el exercicio de algunas comiſſiones, que V. E. ſe ha ſervido encargarme (Y en el Viaje Reda currente he eſcrito eſtos recuerdos, porque mis occupaciones de Napoles no me hubieran concedido eſte ocio) tube neceſidad de algunos libros del Archivio de la Duana, y no ſe hallaron en el, y deſpues de mucho travajo parecieron en caſa

de

de un Credenciero ſin recivo ni noticia del Archivario, en que ſe manifeſta la neceſidad de haver riguroſo inventario de las eſcrituras, y cargar el peſo, y Cuidado del oficio, para que deva dar eſtrecha cuenta à la Regia Camara, y no ſe pierdan otros libros, y papeles, porque ſon muchos los que faltan, y ſe han ocultado, y perdido.

Nò he podido ceñir mas lo que me hà parecido digno de eſcriverſe, y repreſentarſe à V.E. de cuyo ſuperior talento recivirà la materia no ſolamente las luces, y claridad, que hà meneſter ſu inteligencia, ſino que tambien la mejor norma, la adminiſtracion, y govierno de la Duana, y Yo de ſu benevolencia las eſcuſas de mis deſaliños, y proligidad, aunque he procurado cumplir con el Conſejo de Sidonio, que dixo: *Curæ fuit cauſam potius adimplere, quàm paginam*. Noſtro Señor guarde à V.E. muchos años, como deſeo, y he meneſter; de San Germano à 25. de Iunio 1681.

Pra-

Præclariſſimo, conſultiſſimoque Viro Patricio

JAMDIU ADVOCATORUM FACILE PRINCIPI,

D. FRANCISCO DE ANDREA

SACRI REGII CONSILII NEAPOLITANI

Integerrimo Senatori,

Ac in Supremo Regiæ Cameræ Tribunali meritiſsimo Regii Fiſci Patrono.

NICOLAVS CAIETANVS AGETA,

I.C. PARTHENOPAEVS S.P.D.

FUerat mihi jampridem in voto, vir Clariſsime, ut aliquod grati animi monumentum publicè tibi ponerem, ut ſimùl & mei ergà te obſequii, & maximis tuis ergà noſtram patriam meritis aliqua ex parte ſatisfacerem, quæ cum nonnullis aliis titulis tibi obſtricta ſit; tum maximè eo, quod tu omnibus artibus, officiiſque nitaris, ut quibuſcumque gravaminibus temporum, hominumque injuria invectis levetur; & vias mediteris univerſas, quibus illa exoptatum cum reliquis nationibus commercium, & obtineat, & amplìet (quod unicum eſt, & præſtantiſsimum reſtaurandæ Reipublicæ remedium) Enim verò quantum præſtiteris beneficium, colligere licet ex iis, quæ uſu jam captæ erant, & inveteratæ plus exigendi (pręſertim in pedagiis) conſuetudinibus à te jam repreſsis, & ad juſtam metam reductis. Nec te minùs illuſtrant innumeræ ſcriptiones eruditiſsimæ ad hoc opus elaboratæ, & præcipuè laborioſa illa, & ampla de prohibita pedagiorum exactione: Eam igitur pro hujus operis coronide poſteritati commendandam, & tibi ipſi dicandam putavi.

Quæ tibi parva licet, cunctis at maxima vovi;
Nam tua ſunt ſolùm jure dicanda tibi.

In ipſa namque omnimoda, & accurata inquiſitione proſecutus es ea, quæ ad fiſcalium illationum pertinent curam, tum etiam ſubditos liberandos demonſtraſti ab oneribus, & damnis, quæ ultrà juſtam, legitimamque collationem, aut ex publicanorum extorſione publici muneris prætextu, ſivè injuſta pedagiorum exactione invehcrentur.

Hæc equidem antiquitùs tempore Regum *Nortmannorum*, quaſi quędam ex Regalibus Juribus, in quibusdam Regni locis inoleverant, ut ex *Conſtit.* Regis *Gulielmi*, incip. *Magiſtri Camerarii*; paulatim porrò per Barones occupata violentèr excreverant; eaque prohibita etiam legimus

in

in *Capitulis Summi Pontificis Honorii IV*. quæ anno 1285. ad Regni levamen emanarunt. His verbis,

Abuſiones Caſtellanorum, per quos homines dicti Regni ad portandũ paleas, ligna, & res alias etiam ſine pretio cogebantur inviti, iidem Caſtellani de rebus, quæ per Caſalia, ſeù per Caſtra eadem portabantur, in pedagia exigebant, præſentis proviſionis beneficio prohibemus.

Sed poſt tot rerum viciſſitudines rursùs adaucta, (& ferè ad immenſum pleraque) mirum quantum damni ad commercii interitum, & Regni perniciem attulerint, & dubitandum penè fuit, ne Provinciales ad ſummam inopiam redacti conſuetis, juſtèque debitis tributis publicis exolvendis non ſufficerent: Niſi tu, conſtantiſsime Regii AErarii vindex, ſalubri Edicto per Regiæ Cameræ Senatum publicato tanto labori non occurriſſes.

Eſt igitur, quod tua cauſa Regno noſtro congratuler, Juriſconſultorum Sydus, qui meruiſti, ut primum inter omnes benè, ornateque dicendi locum adeptus, incredibili acclamatione, non Regno ſolùm, verùm toti penè Italiæ ultrò admirandus judicareris, & publicis cauſis præponereris. Nec minùs ſuſpicio ornatiſſimos, & ſpectatiſſimos fratres tuos, *D. Januarium*, in ſupremo Italicarum rerum Conſilio apud Hiſpaniarum Monarcham inter lectiſsimos illius Regentes allectum, & *P.D. Cajetanum*, Theatinæ Religionis decus; Tibi doctrinæ, probitatis, prudentiæ, ac eloquentiæ laude, quam ſimillimos, quibus noſtra Parthenope mirificè patriciis gaudet concivibus. De hujus equidem Triumviralis Coronæ culmine *datur amicis lætitia, lividis pœna, poſteris gloria*. Interim hoc unum voveo, ut magnũ, & publicum onus, quod cũ maximo honore hactenùs ſuſtinuiſti, diù incolumis, & magno totius Regni emolumento ferre pergas, etiam, atq; etiam vale. Neap. Idibus Quintilibus CIↃIↃCXCII.

AD EUNDEM
ANTONII AGETA,
AUCTORIS FILII
EPIGRAMMA.

Sume tuo decus à Demoſthene (Romà ſuperbos
De Cicerone animos) Græcia, ſume tuo.
Sed magè FRANCISCO Syren Campana ſuperbi,
Denſum humeris avida, quem bibit aure forum.
Scilicet eloquio fluit, inſtar fluminis, aureo;
Quæ laus, quando auro Secula quaquè fluunt?
Ferrea per Secla, aurato decurrere rivo,
Hæc laus ingenii, temporis illa fuit.

NO-

NOTIZIA
DI TUTTE LE PROIBIZIONI
DELL' ESAZIONI DE' PASSI

Fatte da' Sereniſsimi paſſati Rè di queſto Regno, da tempo in tempo, ſino al dì di oggi.

E di tutte le ordinazioni fatte dal Collaterale, e dalla Camera, per la lor pontuale eſecuzione, e per l' eſazione delle pene contro i Traſgreſſori.

Colla quale ſi dimoſtra; che i Paſsi furono proibiti.

I. *Dal Sereniſsimo Rè LADISLAO nel* 1400. *annullando anche le conceſſioni fatte da lui, ò dal Rè CARLO III. ſuo Padre.*

II. *Dal Sereniſsimo Rè ALFONSO I. nel* 1443. *ordinandone l' oſſervanze; colle proibizioni fatte dalla Camera dall'anno* 1454. *per tutto il* 1455.

III. *Dal Sereniſsimo Rè FERRANTE I. nel* 1466. 1468. *e* 1471. *colli Bandi publicati dalla medeſima Camera dal detto anno* 1466. *per tutto il* 1473.

IV. *Dal Cattolico Rè FERDINANDO nel* 1505. *confermando ſolamente i Paſsi, de' quali vi fuſſero le conceſsioni de' Sereniſsimi paſſati Rè della Caſa d' Aragona. Colle proviſioni della Camera ſotto l' invittiſſimo Imp. CARLO V. dall' anno* 1532. *ſino al* 1544.

V. *Sotto il Regno della Maeſtà del Rè FILIPPO II. ad iſtanza del Parlamento generale nel* 1569. *Con tutti i decreti, ordinazioni, e bandi del Collaterale, e della Camera, dall' anno* 1570. *per tutto il* 1595.

VI. *Dalla Maeſtà del Rè FILIPPO III. nelle inſtruzioni à ſuoi Vice-Rè nel* 1616. *acciòche ſi proibiſſero tutti i Paſſi, che non havean legittimo titolo; e ne' permeſsi non ſi eſigeſſe più della ſomma ſtabilita.*

Et ultimamente dall' Auguſtiſsimo Monarca oggi regnante il Rè CARlo II. nel 1684.

Per la cui eſecuzione dalla Camera ſi ſon rinovati i medeſimi bandi, e i medeſimi decreti fatti in tempo del Rè Ferrante I. e del Rè Filippo II.

J. M. J.

Eſſendoſi per ordine dell'*Illuſtriſs. Sig. Viſitator generale*, alle querele di tutto il Regno, ſin dall'anno 1679. preſe diverſe informazioni della gran Moltitudine de'paſſi in eſſo Regno introdotti, e dell'eſtorſioni, che in quelli ſi commettevano, in graviſſimo pregiudizio, non meno del commercio, e della pubblica contrattazione, che delle Regalie di S.M. e per conſeguenza di tutti i ſuoi fedeliſſimi Sudditi. E fattaſene relazione alla Maeſtà del Rè N.S. fù da quella, precedente conſulta della Giunta eretta ſopra i negozii attinenti alla Viſita, ordinato con ſuo real diſpaccio *de' 18. di Settembre del 1684. all'Eccell. Sig. Marcheſe del Carpio*, allora V.R. che haveſſe dato ordine alla Camera, che anche in eſecuzione di quel, che ſe l'era laſciato incaricato dal *medemo Sig. Viſitatore*, haveſſe proceduto, con tutta l'attenzione, al rimedio de'ſuddetti abuſi, & all'eſecuzion delle pene contro i colpevoli, ſecondo ſarebbe ſtato di giuſtizia. Come *dalla Carta della detta Real M.* del tenor ſeguente.

Hà informado el Regente Danes Caſati, Viſitador General, que fue en eſſe Reyno, que haviendo llegado à ſu noticia el grande inconbeniente, que ſe ſigue al commercio, à mis Regalias, y al caudal de eſſos mis fideliſſimos Vaſſallos, de la uſurpacion introducida por algunos Barones, y otras perſonas particulares, en la cobranza de derechos nò devidos, y exceſſivos, de puentes, y paſſos en caminos publicos de eſſe Reyno; encargò à eſſe Tribunal de mi Regia Camara recivieſſe informacion ſobre ello, y procedieſſe à las penas merecidas contro los uſurpadores. Y conformandome con lo que en eſto me ha repreſentado la Iunta formada aqui ſobre la Viſita, hè reſuelto encargaros, y mandaros, como lo hago, con toda preciſion, deis la orden conbeniente al dicho Tribunal de eſſa mi Reg. Camara, ſegun el Viſitador ſe lo dejò encargado, que tenga eſta materia muy à la viſta, para proceder en ella, ſegun fuere de Iuſticia. Pues nò es bien, que eſſos mis fideliſſimos Vaſſallos padezcan eſtas eſtorſiones de peſos injuſtos, ſe atraſe, y difficulte el commercio, y conſiguientemente ſe minoren los reales derechos, que me pertenezen. Y que me abiſe el dicho Tribunal, por via de eſte mi ſupremo Conſejo de Italia, de lo que reſultare en razon de eſto; pues tambien en las condenaciones, ò tranſactiones podrà intereſſarſe mi Real Patrimonio.

Rimeſſoſi da S.E. queſto Negozio alla Camera, perche haveſſe conſultato il modo, da tenerſi per la più pronta eſecuzione de'reali ordini; E fattaſi perciò conſulta, che per non impedirſi l'eſpedizione delle altre cauſe fiſcali nel Regio Cedolario, havrebbe potuto di queſta materia trattarſi nella Regia Giunta degli Eſpedienti; fù poi, anche per eſecuzione di altri Ordini Regali, dal medeſimo Sig. V.R. ordinato, *nel dì 18. di Settembre 1686.* che queſto negozio ſi trattaſſe indiſpenſabilmente una giornata la ſettimana nella Camera abbreviata in Caſa del Sig. Luogotenente, ſino alla ſua total determinazione, *col ſeguente Viglietto*, diretto ad eſſo Sig. Luogotenente.

Siendo continuas, y repetidas las quejas, que han llegado, y llegan cada dia al Marques mi Señor ſobre las eſtorſiones, que ſe cometen en la cobranza de los paſſos de eſte Reyno; y redundando eſtas en deſervizio de las Mageſtades divina, y humana, del publico commercio, y de los pobres Vaſſallos: Y conſiderando S.E. que nò obſtante la limitacion, y taſſacion de derechos con la ereccion, que ſe hizo de epitaphios, en conformidad de las ordenes generales, que para ello emanò el Tribunal de la Camara, ſe cobra mas de lo eſtablezido; y que nò ſe tiene la tariſa eſcrita en marmol; y que los paſſos, que fueron quitados, y prohibidos para que en ellos nò ſe cobraſſe coſa ninguna, ſe han buelto à introduzir, y paſſado à exigirſe en ellos contro la prohibizion; y que en otras partes ſe han introducido nuebos paſſos ſin regia conceſſion: y que muchos patrones de paſſos, a los quales ſe concedieron con el peſo de acomodar los puentes, y eſtradas, nò han cuidado de hazerlo, ny reedificarlos, atendiendo ſolamente à cobrar el derecho, cargandoſe à la R. C. el gaſto de la acomodacion, que ſe hà hecho del dinero eſtablezido para los puentes, caminos, y laños, ocaſionandoſe de eſto un gaſto conſiderable à la R. Corte, deſmembrandoſe de los mejores efectos de ella una ſuma tan conſiderable, que deviera applicarſe à otras urgencias. Y ſiendo la materia digna de toda reflexion, y de que ſe dè providencia à ella; Hà reſuelto S. E. que un dia de cada Semana junte V.S. el Tribunal de la Camara en sù Caſa, para que ſe decidan, y fenezcan las referidas cauſas. Con prevencion de que, ſi el dia, que ſe eſtableziere unirſe el Tribunal para eſte efecto, fuere fieſta de Corte, diſpenſa S.E. à la referida feria; y que, ſi el dia, que ſe determinare, fuere fieſta de precepto, ſe anticipe el Tribunal, ò ſe junte en la ſiguiente jornada, à fin de que indiſpenſablemente aya el referido Tribunal en caſa de V.S. y con ſu aſſiſtencia, un dia de cada Semana; que en virtud de eſte Villete diſpenſa S.E. à qualeſquiera ordenes, que hubiere en contrario.

In virtù del quale ordine eſſendoſi dalla Camera fatti diverſi decreti circa la limitazione di alcuni paſſi; i quali però nè meno hanno havuta tutta la loro eſecuzione. E dovendo perciò pro-

provederſi ſopra le inſtanze del R.Fiſco, perche le ſuddette eſtorſioni ſi tolgano affatto, nè ſi dia occaſione di tornare ad introdurle; con procederſi anche all'eſecuzion delle pene contro i traſgreſſori, & alla reſtituzion dell'eſatto; non ſarà ſe non bene, che ſi dia una diſtinta relazione dell'origine, e del progreſſo, che hanno havuto nel noſtro Regno l'eſazioni de'paſſi, e di quanto ſi ſieno affaticati i noſtri Sereniſſimi paſſati Rè, con più loro editti, e i Signori Vice-Rè, e'l Collaterale con più Ordini generali, e la Regia Camera con più decreti, di proibirne gli abuſi; e di tutte le proviſioni fatte da tempo in tempo, per l'eſecuzione de'medeſimi decreti.

IN ordine à ciò ſi ſon fatti riconoſcere tutti i regiſtri, e i proceſſi antichi della R. Camera; che ſi conſervano preſſo *l'Attuario, e Prorazionale Giuſeppe Stabile*, & altri, che ſi ritrovan nell'*Archivio*, con eſſerſene fatte cavare le intiere copie autentiche, ligate in un Volume preſſo *il medeſimo Attuario*, affinche poſſan più facilmente leggerſi da chi haveſſe ò curioſità, ò intereſſe di riconoſcerle; dalle quali, ſi vedrà, che le doglianze del Regno in queſta materia non ſono nuove; come ne meno nuove le proviſioni fatte da'noſtri Rè, e da'Signori Vice-Rè prò tempore, per diſgravare il Regno da un peſo così pregiudiziale alla pubblica negoziazione.

Per pruova di che baſterebbe legger quel, che circa l'eſtorſioni, che ſi commettevan ne' ſuddetti paſſi, fù rappreſentato da tutto il Baronaggio congregato nel *Parlamento Gener. dell'anno 1569. al Sig. Duca d'Alcalà all'ora Vice-Rè*, ſupplicandolo pe'l dovuto rimedio, colle ſeguenti parole. *Item ſupplicano V. E. (atteſo ſi commettono per li paſſi di queſto Regno infinite eſtorſioni alli poveri paſſaggieri, che pare più preſto ſpecie di latrocinio, che di exigentia, con eſigere più di quello ſi conviene per le Mercanzie, & robe, che conducono) che voglia reſtar ſervita, ò per Pragmatica, ò per altra via dar rimedio à queſta novità; con ordinare in ſpecie ſotto graviſſime pene, che debbiano tenere in pubblico nell'eſazione delli paſſi una tabella delli diritti, che ſi haveranno da pagare, firmata dagli Officiali della R. Camera della Summaria, con tutte le circoſtanzie neceſſarie; perche, rimediandoſi à queſto, ſarà libera la contrattazione de' Mercanti, e di ogni altra perſona, con grandiſſimo beneficio delli Sudditi di S.M. E non tenendoſi per li Eſattori di detti paſſi detta tabella, non ci ſia obbligo di pagamento alcuno.* Come ſi legge in tutti i proceſſi fabbricati dalla *R. Camera nello ſteſs'anno 1569. e ne gli anni appreſſo*, ſopra la proibizione, e limitazione de'paſſi, per eſecuzione della ſuddetta Supplica.

E pure, benche dal Sig. Vice-Rè, e ſuo Collateral Conſiglio ſi fuſſe ordinato alla Camera, che ſopra di ciò haveſſe proveduto, come più ſarebbe ſtato conforme à giuſtizia; Dalla quale *dal d. anno 1569. per tutto il 1595.* ſi feron più di trecento decreti, circa la proibizione, ò limitazione di altrettanti paſſi, con darſi moltiplicati ordini per la loro oſſervanza, come ſi dimoſtrerà nel progreſſo di queſto diſcorſo; Con tutto ciò, benche tali ordini ſi fuſſer dati ad inſtanza di tutto il Baronaggio, e di tutto il Regno; Pure de'paſſi proibiti, molti non ſi ſon laſciati di eſigere: I limitati ſon quaſi tutti ſeguitati ad eſigerſi col medeſimo eccesso; e i paſſi, in cambio di diminuirſi, ſi ſono augumentati à più di altrettanti. Coſa che non potrà non arrecar maraviglia à chi conſidererà, che il pregiudizio maggiore, che naſce da quelle eſazioni, è quello de'Baroni. Poiche non eſſendoſi quelle introdotte, ſe non nelle ſtrade più frequentate, per ragion del commercio, viene ad eſſer ſenza proporzione maggiore il numero de'Baroni, che non eſigono paſſi di quei, che gli eſigono. I quali perciò non poſſono ſentirne altro, che danno. Così per la negoziazione, che s'impediſce a'loro Vaſſalli; come per quella delle lor proprie induſtrie, e particolarmente degli Animali, quando vogliano inviarle à ſmaltire nelle fiere del Regno; O quando anche vogliano venderle à Mercadanti; per la diminuzione del prezzo, al quale ſono obbligati venderle, per la detta ragione.

E quindi è, che tali eſazioni, come tendenti alla diſtruzion del commercio, ſon proibite per le leggi civili, ſotto pena capitale; e per li Sacri Canoni, ſotto pena di ſcommunica. E i noſtri Dottori inſegnano, che ſenza giuſta cauſa, nè men dal Supremo Principe poſſan concederſi, ſenza peccato. Come ſi è baſtantemente dimoſtrato nella Scrittura de Iure. E quindi da'noſtri Rè in vari tempi, ſe ne ſon ſempre rinovate le proibizioni.

E Perciò, per quel, che tocca al noſtro Regno, havrà à ſaperſi, che 'l pagamento de'paſſi cominciò anticamente ad introdurſi in alcuni luoghi, per ragion delle ſpeſe, che faceanſi dagli eſattori, per tener le vie ſicure da'ladri. E ſotto queſto titolo, e non con altro, viene il detto pagamento approvato ne'Riti della Camera. Come *dal rito 3. de Iure paſſagii. Hæc paſſagia, guidagia, pedagia ſolvuntur in locis timoroſis, ut guidentur Tranſeuntes per hos dubios paſſus. Nam accipientes hoc Ius aſſecurant ſolventes aſſociando; & loca ſylveſtria propè paſſus* com-

complanant, ut ſalvos faciant à malis hominibus. E per queſta ſola ragione ſi rendevan giuſte ſimili eſazioni, come ſi ſuggiunge nel medeſimo Rito: *Ideò ſunt juſtè impoſita à Principe, ſeù Rege; vel ſi eſſet Conſuetudo, cujus non extat memoria; Aliàs excommunicantur imponentes de Iure Canonico; & de Iure Civili perpetuo damnantur exilio*.

Dove è da avvertirſi, che quel, che ſi dice della Conſuetudine, *cujus non extat memoria*; non è per eſcluder la giuſtizia della cauſa di eſigere i paſſi; Quaſi che dove fuſſe tal conſuetudine, non ſi fuſſe ricercato, che gli Eſattori haveſſer tenuto ſicuro il cammino; perche ciò contradirebbe à quel, che ſi era detto poco anzi; *Nàm recipientes hoc Ius aſſecurant ſolventes*. Mà s'intende ſolo, per ſupplire il difetto dell'autorità d'imponere il paſſo. Cioè, che oltre la giuſtizia della cauſa, si ricercaſſe anche la conceſſion del Principe, ò pure l'autorità della Conſuetudine. Senza una delle quali gli Eſigenti ſarebbon ſcommunicati per le leggi Canoniche, e puniti di perpetuo eſilio per le Civili. Siche la Conſuetudine immemorabile può giovare a gli Eſigenti, per eſimerli dall'obbligazione di esibire il privilegio, non per render giuſta l'eſazione, ò per obbligare in futurum i viandanti à pagarla ſenza giuſta cauſa. Perche in tal caſo, tàl conſuetudine ſarebbe corruttela, & abuſo, non conſuetudine; Come ſi è baſtantemente dimoſtrato nella *Scrittura* de Iure.

Furono queſti *Riti* compilati ſotto titolo *di Riti della Dogana* da *Andrea d'Iſernia*, il quale vi ſcriſſe anche *i Commentarii*, perdutiſi con altre ſue opere; come per autorità *di Luca di Penna*, che viſſe vicino à i tempi *di Andrea*, dimoſtra *il Veſcovo Liparulo nella prefazione à i di lui Commentarii de' feudi*. Donde si raccoglie, che ne' tempi *d'Iſernia*, che fiorì *dopo il* 1300. e morì *nel* 1353. ſotto il Regno *della Regina Giovanna Prima*, gli Eſattori de' paſsi nel noſtro Regno aſsicuravan le ſtrade a' viandanti; nè in detto tempo vi era altra ſorte di paſſi, che quei, de' quali sì parla nel ſudetto *Rito*; non introdottosi ancora l'abuſo di eſigerli, per ſolo guadagno degli eſattori, in pregiudizio del pubblico commercio, come si cominciò à praticar ne' tempi, che ſeguirono appreſſo.

DUrò queſto lodevol coſtume per tutto il Regno della detta *Regina Giovanna Prima*, e sino alla venuta del *Rè Carlo III.* detto *di Durazzo*; Che chiamato dal *Pontefice Urbano VI.* à farne l'acquiſto contro la *Regina*, da lui ſcommunicata, e dichiarata decaduta dal Regno, venutovi con poderoſe forze nel 1382. dicianove anni dopo la morte *d'Iſernia*, la privò del Regno, e della vita. Poiche conſervatosi sino à quel tempo il Regno in una perfettiſſima pace, e non eſercitandosi da' Baroni nelle loro Terre la giuriſdizion criminale, non era in lor poteſtà imponere in quelle nuove gravezze, & obbligarvi non ſolo i lor Vaſſalli, mà tutto il Regno. Perche ne ſarebbon ſtati impediti dagli Ufficiali Regii, che nelle medeſime Terre havean la cognizion de' delitti, che vi si commettevano.

Mà dopo che colla venuta del nuovo Rè, ſi diviſe il Regno in fazioni; Poiche molti aderivano al partito della *Regina*, e di *Luigi Duca d'Angiò, fratello del Rè Carlo V. di Francia*, da lei adottato per *Figlinolo*, con aſſenſo *del Card. di Gineura*, che ſotto nome di *Clemente VII.* contro *il Pontefice Urbano VI.* era riconoſciuto per Papa dalla Francia. Altri all'incontro ſeguitavan le parti *del Pontefice Urbano, e del Rè Carlo III.* contro la *Regina*; chiamandoſi queſti *Urbaniſti*, e quei *Clementini*; onde hebbe fomento quel gran Sciſma, che cominciato con tale occasione nel noſtro Reame, si diffuſe poi per tutto il Mondo Cattolico: Siche tenne diviſa la Chieſa, e colla Chieſa tutti i Prencipi Criſtiani, che v'intralciarono i loro intereſſi temporali, per più di quaranta anni; Non fù meraviglia: che in quel gran ſconvolgimento di tutte le coſe, così divine, come umane, e trà l'incertezza di chi doveſſe eſſere il legittimo Rè, poſtisi i Baroni, e le principali Città del Regno in una certa ſpecie di libertà, & aderendo chi all'una, chi all'altra parte: cominciaſſero ad impor nuovi dazii, e nuovi paſſi nelle lor Terre, e giuriſdizioni, ad uſo di Sovrani. E molti, per giuſtificarne il poſſeſſo, cercaſſero di ottenerne la confermazione dal medeſimo *Rè Carlo*, che biſognoſo del loro ajuto contro le forze *di Luigi*, che entrò nel Regno con numerosiſſimo Eſercito nel 1383. fù obbligato, per diſcacciarnelo, conceder loro tutto quel, che vollero.

CAvasi tutto ciò dall'Editto, che dal *Rè Ladislao*; ſucceduto *al Rè Carlo III. ſuo Padre*, dopo ottenuta intiera vittoria de' ſuoi nimici, fù formato nel 1400. contro le ſudette eſazioni de' paſſi. Nel quale si dice, ch'erano ſtate introdotte dal tempo dell'*ingreſſo del Rè Carlo III. ſuo Padre*; proibendo però à i Baroni, & à tutte altre ſorti di perſone, di qualunque dignità si foſſero, di continuarle, ſotto pena della confiſcazione di tutti i loro beni, ancorche n'haveſſero ottenuta conceſſione dal *medeſimo Rè Carlo*. Il quale editto fù fatto *in Gragnano nel dì* 3. *di Gennajo del d. anno* 1400. Come vien riferito dalla Camera nel *decreto della limitazione del paſſo di Scafati, regiſtrato nel regiſtro Limitatio paſſuum Regni, facta*

tem-

tempore Sereniſſimi Regis Ferdinandi Primi. Come dall'intiera copia *in d. volume fol.* 1. *&* 2. con queſte parole.

Sereniſſimus Rex Ladislaus ſuo generali edicto, ſub datum Grauiani die 3. *Menſis Ianuarii anno Dom.* 1400. *omnes, & ſingulas novas gabellas, ac vectigalia, quocunque vocabulo diſtinguerentur, ſub nomine platearum, ſeù in quibuſvis plateis, paſſagiis, & itineribus Terrarum, & partium Regni, à tempore felicis ingreſſus claræ memoriæ Regis Caroli III. ſui genitoris, tunc regnantis in Civitate Neapolis, & uſque in diem ipſius edicti, per quoſvis Regni Magnates, & Proceres, ac per ſingulas perſonas alias, cujuſcunque ſtatus, gradus, & conditionis exiſterent, propria, vel alia quavis authoritate ſtatutas, & impoſitas revocavit, annullavit, & ſubſtulit; pœnam confiſcationis bonorum omnium imponens gabellas ipſas, ſeù vectigalia, ex tùnc exigentibus.*

E che la ragione di conceder detti paſſi fuſſe ſtata la ſola neceſſità, nella quale ſi vidde conſtituito il Rè per la guerra, per la quale molti n'eran ſtati conceduti anche da eſſo *Rè Ladislao* ne'primi anni del ſuo Regno, come poi la ragion di abolirli fuſſe ſtata quella di eſſerſi da lui rimeſſo il Regno in pace, lo diſſe *la medeſima Camera al ſuddetto Rè Ferrante nel dì* 30. *d'Aprile del* 1471. *in una conſulta* toccante *al paſſo di Popoli*, nella qual diſſe: *Trovaſi; che Rè Lanzilao, havuta la vittoria, e ricuperato Napoli dal poſſeſſo del Duca di Angioja, e ridotto il Reame in pace, fece generale Editto, per lo quale tolſe tutti li paſſi impoſti dal tempo di Rè Carlo III. ſuo Padre (con lo quale ſi cominciò la guerra di Caſa di Angioja) ſino allo tempo dell'Editto, etiamſe tali paſſi fuſſero ſtati impoſti con licenza di ſuo Padre, ò ſua, Conſiderato, che la neceſſità della guerra havea importato tale licenzia*. E perciò conſultò la Camera *al Rè*, che ad imitazion del ſudetto *Rè Ladislao* haveſſe proibito tutti gli altri paſſi, che dopo la morte *del medeſimo Rè*, erano ſtati introdotti per le nuove guerre ſopravenute ſotto *la Regina Giovanna II.* di lui ſorella, dandone per ragione; Perche *coram juſto Rege, quod Belli Calamitas introduxit, Pacis lenitas ſopire debet*.

E Veramente una eſazione così odioſa, e così contraria all'uno, e all'altro dritto, Canonico, e Civile, non potea introdurſi nel noſtro Regno in tempo più proprio, che in que'che ſeguiron dopo la morte della *Regina Giovanna Prima*. Quando conculcate tutte le leggi, non men della Chieſa, che dello Stato, e tramiſchiati gl'intereſſi temporali con gli ſpirituali, ſi vidde obbligato di riconoſcere ora uno, ora un'altro *di due Papi*, che profeſſandoſi egualmente per Vicarii di Chriſto, ſi lanciavan l'un contro l'altro i fulmini delle Scommuniche; e che ordinando ciaſcuno, che doveſſe ubbidirſi al Rè della ſua fazione, non ſapea diſtinguerſi il delitto della ribellione dal merito dell'ubbidienza al ſuo legittimo Principe. Nè potea concederſi *dal Rè Carlo III.* in tempi di maggiori anguſtie, che quando diſguſtatoſi *col medemo Pontefice Urbano*, che l'havea chiamato, ſe 'l vidde venire in perſona nel Regno per impoſſeſſarſene in nome della Chieſa. Siche di due *Fazioni*, ch'eran prima, ſe ne formaron trè; di *Urbaniſti*, che aderivano al Papa; *di Durazzeſchi*, che ubbidivano al Rè; e *di Angioini*, ò *Clementini*, che ſeguivan le parti *di Luigi II. Duca di Angiò*, figliuolo del *primo*, che colle forze del Papa, della Francia, e de'Baroni della ſua fazione pretendea acquiſtarlo per sè. Fazioni, che preſa maggior forza dopo la morte del *Rè Carlo*, ſi vidde il di lui figliuolo *Ladislao*, ſuccedutogli in età aſſai tenera, quaſi ſpogliato di tutto il Regno, e coſtretto di veder nella ſteſſa Città capitale regnar per più anni il medeſimo *Luigi*, portatoviſi in perſona dalla Provenza, per conſervarne l'acquiſto.

Nè potea à sì gran male ſperarſi il rimedio da altri, che dal medemo *Rè Ladislao*, dopo che creſciuto in età riuſcì il più glorioſo Rè de' ſuoi tempi. Poiche non prima ſi vidde egli in età d'impugnar la lancia, che poſtoſi alla teſta de'ſuoi huomini di armi, dopo varie battaglie, & or vincente, or perdente, e quando perdè dimoſtratoſi maggiore, che quando vinſe, ottenuta finalmente piena vittoria de' ſuoi Avverſarii, entrato vittorioſo in Napoli, e diſcacciatone il ſuo Competitore; Immediatamente per far, che 'l Regno cominciaſſe à goder i frutti della pace, proibì tutte l'eſazioni de'paſſi à tutti i Baroni di qualunque dignità ſi fuſſero, ancorche fuſſero ſtate ottenute con conceſſione ſua, *ò del Rè Carlo ſuo padre*, col ſuo generale Editto *nel detto anno* 1400. Qual per tutto il tempo, che viſſe, che fù *ſino al* 1414. dee crederſi, che 'l faceſſe inviolabilmente oſſervare. Se non ſol quanto potè eſſerne impedito dalle guerre, ch'egli aſpirando con animo grande, all' Imperio di tutta Italia, eſercitò per molti anni fuor del Regno.

MA le guerre, e le diviſioni, che riſurſer poi nel medeſimo Regno ſotto *la Regina Giovanna II. ſua ſorella* (Nome fatale al noſtro Reame) il fecer facilmente ritornare negli antichi diſordini. Poiche per la debolezza del ſeſſo, e per la licenza della vita, caduta prima in diſprezzo, e poi in odio de'Baroni, fù cagione, che toltale l'ubbidienza, chiamaſſer dalla Proven-

venza *il terzo Luigi d'Angiò* ſucceduto à *Luigi II.* ſuo padre,per diſcacciarla dal Regno.Onde fù ella obbligata ad implorar ſoccorſo dal magnanimo *Rè Alfonſo, Rè di Aragona,e di Sicilia*, adottato da lei per figliuolo, per opporlo *à Luigi*. Siche non fù maraviglia, che diviſo di nuovo il Regno in due fazioni *Aragoneſe*, & *Angioina*, non ſolo ſi rinovaſſer da' Baroni l'eſazioni de' paſſi, mà accreſceſſero in maggior numero. Nompotutoviſi dal Rè dare l'opportuno rimedio, per la guerra, che poco dopo ſi acceſe trà lui,e *la medema Regina*; che colla ſua naturale incoſtanza, fatta nuova adozione in perſona dello *ſteſſo Luigi*, dianzi nimico, contro il quale si era ſervita degli ajuti *del Rè*,cercò poi di ſervirsi del medeſimo *Luigi*, per liberarsi dall'obbligazione contratta *col Rè*. Dal quale all'incontro ritenendosi le Caſtella della noſtra Città, e le Calabrie, come *Primogenito di eſſa Regina*, potè per tutto il tempo della di lei vita, dirsi il noſtro Regno, che haveſſe due Rè, ò più toſto neſſuno.E quindi (come conſtò poi per le informazioni preſe ſotto *il Rè Ferrante Primo nel* 1469.) per tutto detto tempo si acrebbero immoderatamente l'eſazioni de'paſſi; ſecondo che à ciaſchedun de'Baroni, ò delle Univerſità medeſime, ne'lor Territorii, veniva talento d'imporle.

Mà dopo la morte della *Regina*, rimaſto finalmente *il Rè Alfonſo* vittorioſo contro *Renato d'Angiò* fratello *di Luigi*, e divenuto perciò pacifico poſſeſſore dell'uno, e dell' altro Regno, cioè di Sicilia, e di Napoli, volendo dar raſſetto alle coſe del Reame, e farvi rifiorir la Giuſtizià, congregò il Parlamento generale *nella medema Città di Napoli nel dì* 28. *di Febrajo del* 1443.E con queſta occaſione tentarono i Baroni di ottener dal nuovo Rè la confermazione della loro uſurpazione de'paſſi. Poiche havendogli fatto il donativo di un ducato à fuoco, per la difeſa del Regno, ſuſſidio grande in que'tempi, atteſa la frugalità, colla quale si era viſſuto ſotto i paſſati Rè, e giuratogli anche per ſucceſſore il di lui *figliuolo Ferrante*, non oſtante l'illegittimità de'ſuoi natali; ſperarono poterne facilmente ottenere in contracambio la permiſſione delle loro non meno illegittime eſazioni. Benche ne meno si fidaſſero di dimandarla apertamente, ben conoſcendone l'ingiuſtizia. Onde à titolo di dimandar la remozione delle gabelle introdotte per li beſtiami, che calavano in Puglia, dimandarono *ſub involucro verborum*, che non s'innovaſſe però niente circa l'eſazione de'loro paſſi; Quasi che foſſero ſtate più giuſte le gabelle impoſte di propria autorità da'Baroni à tutto il Regno, e ſopra tutta la negoziazione, in deſtruzion del commercio, che non quelle, che si erano introdotte ſopra una ſola ſpecie di coſe à beneficio del Rè. Come si raccoglie dal *Capitolo* 3.*del detto Parlamento trà Capitoli della Città, fol.*4. con queſte parole. *Item, che ſia tolta ogni gabella, e ſoluzione di beſtiame tanto groſse, come minute, e tanto domite, come non domite. E che ogni Barone, come altra perſona, che haveſſe erbaggi in Puglia, le poſsa vendere, e contrattare à chi li piace, ſecondo era ſolito in tempo di R. Ladislao,e li Patroni di li paſſi ſe li poſsano riſcotere, ſeù pagare,ſecondo è ſtato ſolito.*

Mà il prudentiſſimo Rè; ben conoſcendo quanto una tal conceſſione,havrebbe potuto eſſer pregiudiziale al ſuo Regno, & a'ſuoi Succeſſori, non ſolamente non la concedè;mà eſpreſſamente la niegò. Poiche dopo matura deliberazione, riſpoſe, che si foſſe in ciò oſſervato quel, che si oſſervava in tempo *del Rè Ladiſlao*. Come dalla riſpoſta *al medeſimo Capitolo* 3. *fol.*5.*à t.Item ad Capitulum, quod incipit: Che ſia tolta ogni gabella, e ſoluzione di beſtiame &c. Placet R. M.Verùm, quod herbagia vendi debeant non minori pretio, quàm ſolita fuerunt vendi tempore b.m. Regis Ladislai. Et de paſſibus itidem.* Con che non ſolo non approvò l'eſazione de'paſsi; mà ne confermò la proibizione fatta *dal Rè Ladiſlao*, che col ſuo Editto generale nel 1400. havea rivocati anche quei,ch'erano ſtati conceduti da lui,*e dal Rè Carlo III.* ſuo padre: come si è veduto.

E Queſta fù la prima interruzione della preteſa preſcrizione del Ius di esigere i paſsi introdotti dopo l'Editto proibitivo *del Rè Ladiſlao*; mentre *dal Rè Alfonſo* à petizione di tutto il Baronaggio, *in un Parlamento generale nel detto anno* 1443.ne fù ordinata l'oſſervanza.

Quindi *nel dì* 12.*di Settembre del* 1454. si vede, che la Regia Camera di ordine *del medeſimo Rè* ſpedì ordini generali à tutti i Percettori, & altri Miniſtri del Regno, che per eſſersi havuta notizia, che in molti luoghi si esigevano indebitamente i paſsi, in grave pregiudizio de'Sudditi, e diſpregio della giuſtizia, haveſſer perciò fatto mandato à tutti gli eſattori de'medeſimi, che ſotto pena della perdita di eſsi paſsi, e di altre oncie cento di oro da applicarsi al Regio Fiſco, tra'l termine di quindici giorni foſſer compaſsi in Camera à preſentar le Scritture, e i privilegi circa la legittimità della loro eſazione,altrimenti si ſarebbe proceduto contro di loro,conforme à giuſtizia. Come *dalle proviſioni di detta R.Camera*, che si conſervano nell'*Archivio grande*, regiſtrate *in detto volume fol.*6. dirette *al nobile, & egreg. Salvator de Miraballis Regio Commiſsario nelle Provincie di Principato, e Baſilicata; Al Magnifico Portolano* nelle parti *di Puglia*; & à i *Teſorieri di Abruzzo, di Calabria, e di altre Provin-*

vincie, colle ſeguenti parole. *Quià plura paſſuum, & aliorum vectigalium Iura in quamplu-ribus locis veſtræ Iuriſdictions exiguntur, & colliguntur indebitè, & minùs juſtè, in non modicam regiorum Subditorum, & aliorum exterorum per paſsus ipſos tranſeuntium præjudicium, & jacturam, ac Regiæ Curiæ, Iuſtitiæque dedecus, & detrimentum; Nos ejuſmodi exceſsibus, & tranſeuntium per paſsus prædictos indemnitati, pro Iuſtitiæ debito, providere volentes, Vobis harum tenore committimus, & mandamus, quatenùs omnibus, & ſingulis, qui jura paſsum, pontium, platearum, & aliorum quorumvis jurium à tranſeuntibus quibuſcumque petunt, ac exigunt, harum vigore injungatis, & mandetis, ad pœnam privationis jurium prædictorum, & unciarum centum Regio Fiſco, ſi ſecùs fecerint, adplicandam, ut intrà dies quindecim, à præſentium intimatione eis facienda in anteà numerandos, legitimè compareant in Camera Summ. prædicta cum litteris, privilegiis, & aliis juribus, & authoritatibus, quibus jura prædicta exigunt; aliàs contrà eos procedetur, proùt Iuris fuerit &c.*

In conformità del quale ordine furon l'anno ſeguente *nel dì 4. di Dicembre* 1455. ſpedite commiſſioni dalla Camera in perſona *del Nobile Natalello Mangrella della Cava*, perche ſi foſſe conferito nelle Provincie di Calabria, & ivi haveſſe preſa informazione di tutte l'eſazioni de' paſſi, che ſi faceano, così da' Baroni, come da molte Univerſità nelle dette Provincie, *colle inſtruzioni* delle diligenze da farſi; e le medeſime commiſſioni, *nel giorno ſteſſo*, e *colle medeſime inſtruzioni* ſi veggono anche ſpedite in perſona *del Regio Teſoriero Antonio Gazullo* per le Provincie di Abruzzi. Come *dalla copia cavata dal Regio Archivio*, *e regiſtrata in detto volume di Scritture fol. 36.* delle quali ſe ne fà anche menzione *nelle addizioni al detto Rito della Camera 3. de Iure paſſagii*. E le parole della commiſſione furono: *Pervenit novitèr ad noſtri notitiam, in Provinciis utriuſque Calabriæ eſſe quamplures Barones, Terrarumque Dominos, & Univerſitates, quæ jura paſſus, & aliorum vectigalium, & gabellarum indebitè, & minùs juſtè recollegerunt, & recolligunt, in grave damnum ſolventium jura prædicta.* Et appreſſo. *Ob quod volentes, ut tenemur, tàm indemnitati Regiæ Curiæ, quàm tranſeuntium, ac aliarum quarumcumque perſonarum ſolventium vectigalia, & gabellas per paſſus prædictos, debitè providere; Confiſi de fide &c.*

Et è da notarſi, che *nelle inſtruzioni*, che ſi diedero ſottoſcritte *da Goffredo di Gaeta, come Pro-Mag. Camer.* il quale ſcriſſe *i Commentarii ſopra i Riti della Camera*, ſopra tutto s'incaricò à i Commiſſarii, che prendeſſero informazione, ſe i luoghi, ne' quali detti paſſi ſi eſigevano, erano pericoloſi da' ladri, e ſe dagli eſattori vi ſi tenean Genti baſtanti per aſſicurare i viandanti; perche in altro caſo detti paſſi non havrebbon potuto eſigerſi. Donde ſi vede, che durava ſino à quel tempo l'opinione ne' Regii Miniſtri, in conformità *del Rito della Camera*, che ſimili eſazioni non fuſſer lecite, ſe non per le ſpeſe, che faceanſi dagli eſattori per ſicurezza delle ſtrade. E perciò ſi diſſe.

In primis lo detto Natalello debba diligentemente inquirere, e pigliare informazione di tutti Baroni, Univerſità, & huomini di qualſivoglia ſtato, grado, condizione, ordine, e dignitate, che ſiano, che teneno, e recolligono paſſi da li huomini, ſome, e beſtie, che paſſano per loro Terre; Et alli predetti peta, e dimandi li privilegii reali, che hanno delli detti paſſi. E ſe li producono, ſi pigli la copia autenticata per mano di Notaro, comprobata con li originali. Et in caſo, che non haveſſe Notaro publico, li pigli, e ſcrivi di mano ſoa, e fazzaci ſottoſcrivere trè teſtimonii.

Item, che inquira, e pigli informazione, in che loco ſi ricolgono li detti paſſi, e ſi è loco pericoloſo per quelli, che paſſano; overo ſi ricolgono dentro de le Terre. Perche ſi devono ricogliere in lochi, dove poſſono havere pericolo quelli, che paſſano.

Item pigli informazione di quanti huomini teneno li patruni de li paſſi alla guardia de ipſi paſſi, per ſapere ſe valeno à tenere lo paeſe ſecuro.

Item, ſe troverà di quelli, che ſenza alcuna razone ricolgano paſſo; Veda, ſe è neceſſario, che tale paſſo ſe guarda per ſecuretate de chi paſſa, e ſe nce biſognaſſe di ſpeſa, e pigli informazione di quello, che nce ſi ricoglie.

QUal fuſſe ſtato l'eſito delle ſuddette informazioni, dalle Scritture, che ſi conſervano nell' Archivio, non hà potuto conſtare; Leggendoſi ſolamente, che *nel dì 28. di Ottobre del medeſimo anno* 1455. ſi era ſpedito altro ordine, che ſi foſſe proceduto all'eſazion della pena contro diverſe Univerſità, & altri particolari, per cauſa di non eſſer comparite nel tempo ſtabilito à produrre i lor privilegi; Come ſi enuncia *in un' altra proviſione* di ordine *del medeſimo Rè Alfonſo del dì 27. di Dicembre del medeſimo anno*, *in dicto vol. ſcripturarum fol.* 9. col quale remiſe loro la detta pena, per eſſer comparſi i Sindici avanti di lui, e giurato, che ne' lor Territorii non havean mai eſatti i ſuddetti paſſi. *Cùm per Regiam Cameram Summ. olim die 17. menſis Septembris tertiæ indictionis anni 1454. Vobis fuit traditum in mandatis, ut mandare deberetis omnibus, & ſingulis, qui jura paſſuum, pontium, ſivè platearum, à tranſeuntibus*

tibus

tibus colligebant, & exigebant, ut infra certum terminum legitimè comparere debuiſſent in dictā Camera, cum literis, privilegiis, & authoritatibus, quibus jura prædicta exigebant, ſub pænæ centum unciarum &c. Poſtea autem Vobis fuit mandatum, ut contra omnes Univerſitates Civitatum, Terrarum, & Caſtrorum, mandatum prædictum contemnentes, in dicta Camera Summ. intrà dictum terminum minimè comparentes, propter earum contumaciam, ad exactionem dictæ pœnæ procedere debuiſſetis, ut ſupradicta, & alia in dicto mandato ſub datum die 27. Octobris quartæ indictionis clariùs, & diſtinctiùs videntur adparere. Nunc cùm infraſcripti Syndici, Ambaſciatores Civitatum, Terrarum, & Caſtrorum demanialium Provinciæ Aprutii citrà recurſum habuerunt de prædictis ad pedes S.R.M. allegando jura paſſuum, platearum, ſeù pontium, aut aliquorum vectigalium à tranſeuntibus minimè exegiſſe. Eidem Majeſtati ſupplicando, ut pœnam contumaciæ in non comparendo intrà terminum prædictum eiſdem gratiosè remittere dignaretur. Cui ſupplicationi præfata S.R.M. annuens, pœnam contumaciæ prædictæ gratiosè, & benignè remiſit.

Che perciò dalla Camera ricevutoſi prima il giuramento da'medeſimi Sindici di non haver mai fatta alcuna delle dette eſazioni, e data plegeria di pagare la detta pena, ſempre che foſſe conſtato, che quelle da loro ſi fuſſero eſatte; ſi ordinò, che non fuſſero moleſtate. E furono l'Univerſità *di Ortona, Chieti, Francavilla, e Bucchianico nella Provincia di Abruzzo citrà d.fol.9.* e le conſimili proviſioni ſi ferono à favor delle Univerſità *di Città di Penne, Silvi, Campli, Civitella, Teramo, e Città S. Angelo in quella di Abruzzo ultrà d.fol.9. à t.lit. A.* Come ancora altre ſe ne ſpedirono à favor *del Veſcovo di Chieti, di Filippo Valignano, e di Franceſco di Ortona*, per cauſa, ch'erano comparſi in termino, *ibid. lit. B.* Come anche à favor delle Univerſità *di Arci, e di Sulmona fol.10.* L'una, perche conſtò, che l'eſazione non ſi era fatta dall'Univerſità, mà dal Regio Teſoriere in nome della Corte; e l'altra perche ſimilmente conſtò, che dall'Univerſità tal paſſo non ſi eſigeva.

E Molto però veriſimile, che preſeſi l'informazioni de'paſſi, che ſi eſigevano da'Baroni, in conformità delle ſuddette commiſſioni, ſi fuſſe poi ſopraſeduto à proceder ſopra di eſſi, per cauſa, che havuto biſogno *il Rè* l'anno ſeguente di congregar di nuovo il Parlamento generale per provedere alle neceſſità della Corona, celebrato in Napoli *nel meſe di Settembre* 1456. fù ſupplicato da'Baroni in quella congiuntura, per loro aſſai favorabile, che haveſſe lor permeſſa la continuazione dell'eſazione de'paſſi; Non già generalmente, come havean preteſo *nel Parlamento del* 1443. Mà riſtretta à quei ſoli paſſi, e gabelle, delle quali ne fuſſero ſtati in poſſeſſione da tempo, che non vi era memoria di huomo in contrario. Come *dalla Supplica in detto Parlamento*, cavata *dall'Archivio*, e regiſtrata *in detto Volume fol.21.* dicendo, *Item ſupplicano li ſudetti Baroni ſi conceda per S.M. ſi poſſano eſigere lo deritto di quelli paſſi, e gabelle, che hanno ſolito eſigere da quello tempo, che memoria d'huomo non è in contrario.*

Alla qual petizione però, ne anche ſtimò quel ſaviſſimo Principe di condiſcendere, come quegli, che molto ben ne conoſcea l'importanza. Onde riſpoſe, che haveſſer nominato i paſſi, de'quali pretendean la continuazione dell'eſazione, e che ſopra di eſſi, dopo di eſſerſi informato de'meriti della dimanda, havrebbe deliberato. *Nominent paſſus, & habita informatione providebitur, d.fol.21.*

Riſpoſta, colla quale, non ſolamente non concedè quel, che ſi gli dimandava, mà implicitamente lo niegò. Poiche, ſe per render giuſta l'eſazione de'paſsi haveſſe baſtato la poſſeſſione, della qual non vi fuſſe ſtata memoria di huomo in contrario (come alcuni amano di darſi à credere) ſarebbe ſtato inutile l'haverli da nominare; Perche havrebbe baſtato, che non vi fuſſe ſtata memoria contraria, come ſi ſupplicava. Onde non ci ſarebbe rimaſto altro, sù che *il Rè* haveſſe dovuto informarſi, per concederne la permiſsione.

Mà la Riſpoſta fù tale, quale appunto havrebbe dovuto ſperarſi da un Rè ſtimato il più Savio di quanti Principi fuſſer mai ſtati ne'ſuoi tempi; per eſſer grandiſsima la differenza tra la poſſeſsione, della qual non vi ſia memoria d'huomo in contrario (che fù la dimanda de'Baroni) e la conſuetudine introdotta da tempo immemorabile, ch'è quel, che ſi ricerca ne'paſsi *dal Rito della Camera*, per ſupplire il difetto della conceſsione del Principe. Non ogni poſſeſsione potendo meritar nome di conſuetudine. Poiche molto maggiori ſono i requiſiti, che ricercanſi per fondar la conſuetudine immemorabile, che quei, che biſognano per la preſcrizione immemorabile. E la conſuetudine ſteſſa, come ſi diſſe al principio, può ben ſupplire il mancamento della conceſsione, mà non già quello della giuſtizia della cauſa; E perciò giuſtamente ſi ordinò, che ſi nominaſſero i paſsi, per veder ſe vi fuſſe ſtata alcuna giuſta cauſa, per la quale haveſſe potuto, ò dovuto introdurſi tal conſuetudine.

Nel che è da notarſi, che *quel Rè*, per altro liberaliſsimo co'Baroni, e che non hebbe alcun

con ſcrupolo di conceder loro la giuriſdizion criminale, che prima non haveano; Coſa di aſſai maggiore importanza pel pregiudizio, che ne naſceva alla giuriſdizione regia; e di prerogativa di gran lunga maggiore, che non è l'eſazione de paſſi, perche ſi concedeva à tutto il Baronaggio, reſo perciò più conſpicuo di quel, che ſiano molti altri nell'Europa, l'hebbe poi grandiſſimo in concedere ad alcuni di loro il Ius di esigere i paſſi, anche per quei, che ſe ne fuſſer ritrovati in poſſeſſione da tempo immemorabile; Et ancorche la grazia ſi gli fuſſe dimandata in un Parlamento generale, nel qual tempo più che in altro, ſogliono eſſer graziosi i Rè co'lor Sudditi.

Del che altra non fù la ragione, ſe non perche, donando il Rè a'Baroni la giuriſdizion criminale, donava quel, ch'era ſuo, e quel che non vi era alcuna proibizione à poterſi concedere. Anzi quel, che ſecondo l'uſo de'ſuoi Regni di Spagna, non portava neſſuno inconveniente. Mentre dovendo intenderſi, purche rettamente l'eſercitaſſero, tal conceſſione ridondava più toſto in beneficio, che in danno de'Sudditi, per haver più da vicino chi loro amminiſtraſſe giuſtizia. Mà l'eſazione de'paſsi, ſenza cauſa legittima, non potea in neſſun caſo eſſer, ſe non dannoſa al Regno. Onde non potea in conſeguenza dipender dal di lui arbitrio, come proibita non men dalle leggi divine, che dalle umane; E quindi per le leggi di Spagna proibita di preſcriverſi, anche per preſcrizione immemorabile, e perciò non potea da lui concederſi, ſenza cognizione di cauſa; e concedendola ſarebbe ſtata nulla (come dicono i noſtri DD.) la conceſsione; *Ne de manu Regis ſanguis Subditorum poſtuletur.*

Donde può vederſi quanto s'ingannino quei, che han preteſo, che *dal Rè Alfonſo* fuſſer ſtate approvate l'eſazioni de'paſsi, ch'erano in uſo à ſuoi tempi. Quando si vede, ch'egli non ſolamente le proibì, ordinata l'oſſervanza *dell'editto del Rè Ladiſlao*, mà non volle approvar ne meno quelle, delle quali i Baroni ne fuſſer ſtati in poſſeſsione da tempo immemorabile.

L'età però avanzata *del Rè*, per la quale due anni appreſſo fù ſopragiunto dalla morte, e'l poſſederſi i paſsi da'Baroni, in quel tempo potentiſsimi, e in numero aſſai grande, non gli permiſe dar l'ultima mano à queſta materia; come havrebbe sicuramente fatto, pel ben del ſuo Regno, ſe da altre maggiori cure diſtratto, non fuſſe ſtato obbligato laſciarne il penſiero al figliuolo *Ferrante*, che gli ſuccedè nel noſtro Regno; ſuccedutogli in quei di Aragona, e di Sicilia il fratello *Giovanni Rè di Navarra*.

Fù *Ferrante* ſapientiſsimo Principe, e non inferiore al padre, ſe non nella qualità della naſcita, e nell'ampiezza del dominio. Onde non tantoſto si vidde libero dalla guerra moſſagli *dal Duca Giovanni* di Angiò, qual come figliuolo *di Renato* fratello *di Luigi III. di Angiò*, che s'intitolava Rè di Sicilia, havea aſſunto il titolo di Duca di Calabria, che immediatamente si applicò à liberare il Regno dall'oppreſsione de'paſsi. Onde *nel dì 28. di Settembre del 1466.* publicò un'editto, col quale eſagerando prima, quanto gravi fuſſero i diſordini, che si cagionavan nel Regno dalle tante, e così ſpeſſe eſazioni de'paſsi, e quanto grande fuſſe il pregiudizio, che ne naſceva al pubblico commercio, e particolarmente alla Città di Napoli, alla quale non potea venirſi da neſsuna parte, che in ciaſcheduna Terra, per dove paſſavaſi, non s'incontraſſe in simili eſazioni; Volendo perciò darvi il dovuto rimedio, ordinò generalmente, che tutti i Baroni, ò altri. di qualunque dignità ſi fuſſero, che pretendeſſero haver dritto di poterli esigere, haveſſer dovuto trà termine di trè meſi comparir nella Regia Camera à produrre i titoli della lor poſſeſsione; Altrimenti s'intendeſſer decaduti da ogni Ius, che ſopra di quelli haveſſero havuto pel paſſato, ò che pretendeſſero haverci per l'avvenire. Et à fin che tale editto s'intendeſſe venuto à notizia di tutti, baſtaſſe, che ſe ne affigeſſer le copie *nella porta del Caſtello nuovo, nel Palazzo della G. Corte della Vicaria, e nella Regia Dogana*, siche Tutti s'intendeſſero legittimamente notificati. Come *dal regiſtro, che ſi conſerva nella Regia Camera, intitolato Limitatio paſſuum Regni, facta tempore Regis Ferdinandi Primi; e dalla Copia nel detto volume di Scritture, fol.*11. e fù del tenor ſeguente.

Rex Ferdinandus, &c. Univerſis, & ſingulis præſentium ſeriem Inſpecturis, tàm præſentibus, quàm futuris, gratiam noſtram, & bonam voluntatem. Cùm nupèr ad Nos clamoſa inſinuatione pervenerit, quod Nonnulli Magnates, Comites, & Barones, atque Feudatarii in eorum Territoriis, Terris, locis, atque paſſibus exigunt, & exigi faciunt ab indè tranſeuntibus, ſeù merces, res, & bona deferentibus per territoria, Terras, loca, ſivè paſſus, nonnulla vectigalia, ſivè gabellas indebitè, & minùs juſtè, & ultra ſtatutum debitum, ipſos tranſeuntes, & deferentes nimiùm gravando, & ſic frequenter inveniuntur hujuſmodi exactores, quod vix per Terram merces, & res aliæ duci poſſunt, præſertim ad hanc Civitatem Neapolis, ad quam undique de Regno prædicto merces, & res aliæ concurrere habent, tàm ex celebritate ejuſdem, quàm ex continua noſtræ Curiæ reſidentia &c. Volentes propterea inlicitis exactionibus debitè providere, hoc

præſenti noſtro perpetuo edicto ſtatuimus, dicimus, & jubemus, quod omnes, & ſinguli Comites, Barones, & feudatarii, hujuſmodi vectigalia obtinentes, ſivè exigentes, aut exigi facientes, intrà trium menſium ſpatium, de Iure, quod in illis prætendunt &c. Et in quibus vectigalia ipſa conſiſtunt, & quid pro una quaque re exigi debeat, atque ſolvi, in Camera noſtra Summariæ docere debeant. Scituri, quod ſi intrà Terminum ipſum de his non docuerint, eoſdem, & quemlibet ipſorum omni Iure, quod in illis prætendunt, ex nunc privatos eſſe decernimus, & ad reſtitutionem perceptorum exindè eos noſtræ Curiæ, ſivè Fiſco obnoxios. Et nè quiſquam præſentium ignorantia excuſari valeat, membranas præſentium ſeriem continentes, in Valvis Caſtri novi Neap. affigi mandamus; Cùm non ſit veriſimile remanere occultum, quod tàm patenter exhibetur oculis ſingulorum &c.

NOn parve, che di queſto editto *del Rè* i Baroni, e gli altri compreſi nell'editto (per la condizion di quei tempi) haveſſer tenuto gran conto. Onde non ſi legge, che alcuno fuſſe comparſo, nè à preſentare i titoli, nè ad allegar le cauſe, perche il ſuo paſſo non haveſſe dovuto proibirſi.

Laonde *nel dì 1.di Ottob.del* 1468. parendo, che fuſſe tempo che l'autorità regia ſi faceſſe ubbidire, paſſati già due anni dal tempo dell'editto, ſi fè *nuovo ordine dal Rè* diretto alla Camera, col quale ordinò, che per eſecuzion dell' ordine dato, tutti quei Baroni, ò altri, che eſigevano i paſſi, e tra'l termine ſtabilito non eran comparſi ad allegar lor ragioni, tutti gli haveſſe fatti deſiſtere dall'eſazione. Del quale ordine ſe ne fà menzione dalla Camera *in alcune proviſioni dirette al Governatore, & à i Sindici dell'Univerſità di Città Ducale*, ordinanti la ſuſpenſione del paſſo *di Cantalice*, come dalla copia *in detto Volume di Scritture fol.* 26. nelle quali ſi dice.

Noveritis, quod olim in anno 1466. prò parte Reg.Majeſtatis quoddam per totum Regnum emanavit Edictum continens in effectu, quod omnes Magnates, Barones, Feudatarii, & perſonæ, quæ jura paſſuum à tranſeuntibus, & merces, res, & bona hinc inde deferentibus per eorum Territoria exigebant, ut infra terminum trium menſium comparere deberent in Reg.Cam.Summariæ ad oſtendendum de eorum Iuribus, Titulis, & rationibus, per quos, quas, & quæ vectigalia ipſa exigebant, Quid, & quantum prò unaquaque re, aliàs ſi infrà dictum terminum non docuiſſent, privati eſſe deberent gabellis, & juribus paſſuum prædictorum; ſub datum in Caſtello novo Neap. die 28. Menſis Septembris Anni Dom. 1466. Demùm & tranſacto termino in dicto Edicto præfixo per plures menſes, & menſes nonnullæ litteræ à S.M. emanaverunt ſuper dictorum paſſuum quæſtionum materia; Et inter alia in prædictis litteris continebatur, quod omnes illi Magnates, Barones, Nobiles, & Feudatarii, paſſuum jura, & gabellas recolligentes, qui intrà Terminum in dicto Edicto contentum, de eorum Titulis, privilegiis, conceſſionibus, aut Iuribus de eorum paſſagiis minimè docuerunt, quod ſtatim ſuſpendi à recollectionibus dictorum Iurium, paſſagiorum, & gabellarum deberent. Sub datum in Caſtello novo Civit. Neap. die 1. Octobr. 1468.

In conformità del quale ordine fù dalla Camera *nel detto dì 18.di Marzo dell'anno ſeguente* 1469. ſoſpeſo il paſſo *di Cantalice*. E le proviſioni furon ſottoſcritte dal *Preſidente Gizzio, come P.M.C.* con ordine à i poſſeſſori, che *donèc alitèr à S.M. ſeù à R.Camera fuiſſet proviſum*, haveſſer laſciate paſſar libere tutte le perſone con loro merci, & animali per detto paſſo, e ſenza pagamento alcuno; *Sotto pena di cento oncie d'oro Reg.Fiſco irremiſſibilitèr adplicanda*. Come dalla *detta copia fol.*26.

Et quoniàm ad aures dictæ Regiæ Curiæ perventum eſt, quod certi Nobiles, videlicet Petrus, & Ioannes Carlucii de Cantalicio de Civita Ducàli exegerunt, & exigunt certum paſſagium in quodam loco diſtrictus dicti Caſtri Cantalicii, cujus occaſione nonnulla illicita, & inhoneſta commiſerunt, & committunt; qui minimè infrà terminum in Edicto contentum, nec poſt, aliquod efficax, & rationabile in dicta Camera produxerunt, propter quod poſſint, & valeant dictum Ius paſſagii, ſeù gabellæ paſſus à tranſeuntibus per dicta loca exigere, aut exigi facere; ea propter d.Edicti vigore ipſo Iure paſſagii, aut gabellæ ſunt privati, quamobrem Nos, qui ut tenemur intendentes indemnitati tranſeuntium cum quibuſvis mercibus debitè providere, ea authoritate Regia, qua in hac parte fungimur, injungimus, & ſtrictè præcipiendo, mandamus Vobis, & cuilibet veſtrum, ad quem præſentes fuerint præſentatæ, quatenùs ſtatim receptis præſentibus præcipere, & injungere faciatis præfatis Petro, & Ioanni, & quibuſvis aliis, prò eorum parte dictum Ius paſſagii recollectoribus, & perceptoribus, quòd de cætero, aut ex nunc in anteà ab exactione, ſeù recollectione dictæ Gabellæ paſſagii abſtinere ſe debeant, donèc aliud à Regia Majeſtate, ſeù à dicta Camera fuerit proviſum; atque mandatum, ac etiam permittant, omni noxa, impedimento, & novitate ceſſantibus illac tranſeuntes cum quibuſvis oneribus, mercantiis, & mercimoniis, animalibus, & quibuſvis aliis rebus liberè, & ſine aliqua ſolutione pertranſire, ſub pœna, & ad

pœnam

pœnam unciarum auri centum Regio Fiſco irremiſſibilitèr applicanda. Cavete de contrario, quantò Regiam Gratiam caram habetis, & dictam pœnam cupitis non ſubire. Volumuſque, & vobis injungimus, ut facta præſentium præſentatione præfatis Petro, & Joanni pro Cautela Regiæ Curiæ præſens mandatum cum annotatione diei, ac coram quibus, ad dictam Cameram fidelitèr remittatis. Datum Neap. in eadem R.Cam. Summariæ die 28. Martii ſecundæ Indictionis 1469.

Mà pochi meſi appreſſo eſſendoſi già cominciate à prender le informazioni di tutti i paſſi, che ſi eſigevan nel Regno, & à queſto fine deſtinatoſi per Commiſſario il ſudetto *Preſidente Gizzio, poi Reggente* come teſtifica *il Sig. Regg. Moles nelle deciſioni della Camera de Jurib. paſſ. §.14. mum.5.* & appariſce da *due volumi originali delle informazioni preſe in quel tempo*, ſi vede, che nel *dì 22. di Settembre del medeſimo anno* 1469. ſi ſpedirono *cento, e due proviſioni*, colle quali, non più colla clauſola *donec alitèr*, mà aſſolutamente ſi proibirono *cento ſettantaſei paſſi in diverſe Terre, poſſedute*, la maggior parte da'primi Signori del Regno. Oltre altre ſei proviſioni deſcritte per extenſum, *per altri nove paſſi* ſotto li *dì* 1. 26. *e* 27. *di Agoſto del medeſimo anno*, proibiti nella medeſima conformità. Con ordine, che non doveſſero più eſigerſi ſotto le pene ſtabilite dalle leggi *contrà indebita vectigalia imponentes, ſivè exigentes, ipſo facto incorrende*, & altre ad arbitrio di S.M. e ſalve le ragioni *di ripetere à beneficio del Regio Fiſco l'indebitamente eſatto*. Come dalle *lettere circolari* intimate à ciaſcheduno de' poſſeſſori, copia delle quali ſi legge *nel detto Volume fol.12.*

Nelle quali dopo riferitoſi *l'editto generale di S.M. nel dì* 18. *di Settembre* 1466. detto di ſopra; E dopo riferitoſi, che per neſſuno de' poſſeſſori di detti paſſi ſi era dedotta, ò dimoſtrata in Camera coſa, per la quale non doveſſero eſſer dichiarati privati del Ius, che pretendevano ſopra i medeſimi paſſi, ſi fè ordine à ciaſcheduno di eſſi, *ſub pœnis à Iure ſtatutis contrà nova, & indebita vectigalia imponentes, ſivè exigentes, quas ipſo facto contrafacientes incurrere decernimus, quatenùs receptis præſentibus Vos, & Veſtrum quilibet ab hujuſmodi paſſus, ſeù Iurium paſſagii in dicta Terra, ejuſque Territorio exactione ab indè tranſeuntibus cum quibuſvis Animalibus groſſis, vel minutis, aut aliàs quovis modo, prorsùs, & omninò ceſſetis, & quilibet veſtrum ceſſet, ac ceſſare debeat. Quinimò ſinatis, & quilibet veſtrum ſinat, patiatur, & permittat, hujuſmodi tranſeuntes cum quibuſvis animalibus groſſis, vel minutis liberè, vel abſque hujuſmodi paſſus, ſeù Iurium paſſagii exactione, aut perceptione, & alio impedimento quocumque ſibi propterea inferendo, ab indè tranſire, ire, & redire prò libitu voluntatis, nihil exindè propterea exigendo, & percipiendo. Nec contrarium faciatis, aut fieri ſinatis, ſi pœnam prædictam, & aliam R. arbitrio reſervatam cupitis, & quilibet veſtrum cupit non incurrere.*

Ordinandoſi perciò à ciaſchedun de' detti poſſeſſori, che pagaſſe il ſalario al portiero, che gl'intimava l'ordine, a conto di quello, che havrebbe dovuto reſtituire al Fiſco per l'indebitamente eſatto; *De quibus quidém perceptis Nobis deliberationem in poſterum reſervamus &c. alioquin providebitur ſuper reſtitutione omnium perceptorum juxtà Regium Edictum &c.*

FUrono i paſſi proibiti nel modo già detto, al numero di cento ottanta due. E trà eſſi molti poſſeduti dal *Gran Siniſcalco, dal Prencipe di Salerno, da quel di Biſignano*, e da altri Signori; Come furono *i Duchi di Atri, di Gravina, di Amalfi, di Venoſa, di Sora, di Aſcoli, di Melfi, di Termoli, e di Bojano; Il Marcheſe di Peſcarra, & i Conti di Altavilla, di Popoli, di Alvito, di Potenza, di Caſerta, di Auverſa, di Simmari, di Arena*, & altri Baroni principaliſſimi.

Et all'incontro dimoſtratoſi da alcuni per valide Scritture, che non ſtavan compreſi nella proibizione *del Rè Ladislao*, e che *dal medeſimo Rè* craao ſtati laſciati in piedi, che furono aſſai pochi, queſti ſoli ottennero permiſſione di continuar nella poſſeſſione di eſigere; ridotta però alla forma antica, e moderati tutti gli eceſſi, che vi ſi erano introdotti. E furono al numero di ventiſei, cioè *Angri, Avellino, Cajazza, Calvi, Cammarelle, Ceppaloni, Corretura d'Averſa, Ducenta, Gaudello, Grotteminarda, Mirabella, Pelloſa, Ponte à Selice, Ponte, Populi, S.Giorgio, San Severino, S.Martino, Santo Stefano, Sarno, Scafati, Somma, Teleſe, Torre di Franceliſe, Torricella, e Zungoli*. Come *dalle proviſioni del paſſo di Scafati in detto Vol. fol.1. del dì 22. Novembre* 1469. e per gli altri, dalla fede del *regiſtro fol.* 22. Oltre il paſſo *di Tiliverno*, che rimaſe in piedi *per modum proviſionis*, ſino ad altro ordine *nel dì* 3. *di Agoſto* 1471. Così ordinatoſi *dal medeſimo Rè* in riſpoſta di *una conſulta della Camera, d.fol.22. lit.A.* Et i paſſi *di Popoli, e di Bojano* laſciati ſimilmente in piedi, *donec alitèr*. Come dalle *conſulte della medeſima Camera in detto Volume, fol.4.31. & 32. lit.B, nel dì ultimo di Aprile del medeſimo anno.*

Et à queſto ſol numero ſi riduſſero tutti i paſſi permeſſi nel tempo *del detto Rè Ferrante*; abolitiſi tutti gli altri, anche poſſeduti da' Baroni, che in quei tempi havean l'onore di apparentare co' lor medesimi Rè.

I quali però nè men furono permeſſi ſenza molta cautela, per aſsicurarsi il Fiſco, che non ſi

fuſſe ritornato à i diſordini di prima. Come si vede dalla permiſsione del *paſſo di Scafati*, à favor *del Duca di Amalfi* patente del Rè, *d. fol.* 1. nella qual conformità si fecero tutte l'altre.

Poiche non ſolo ſi ſtabili la taſſa antica, e quale appunto ſi eſigeva nel tẽpo *del Rè Ladislao*; E che non ſi pagaſſe ſe non per quelle merci, che ſi cõducevano per cauſa di negoziazione, e nõ per uſo proprio, ò di loro famiglia, e poſſeſſioni *abuſu quolibet in contrarium non obſtante.* Mà s'impoſe pena, per qualunque volta, che ſi contraveniſſe della perdita del paſſo, oltre l'altre pene, *contrà indebita vectigalia imponentes, ſivè exigentes,* come dalle parole. *Contrarium omninò fieri prohibentes, ſub pœnis de Iure ſtatutis, contrà nòva vectigalia imponentes, ſivè exigentes. ac etiam privationis, & amiſſionis Iuris vectigales ejuſdem, utili Domino ipſius, quatenùs præmiſſa non ſervaverit, ſervarique mandaverit, curaverit, atque fecerit, quas ſingulos contrafacientes ipſo Iure qualibet vice, qua contraventum fuerit, incurrere decernimus.*

Ordinandoſi in oltre, che doveſſe tenerſi eſpoſta à tutti una tabella, colle proviſioni della Camera in eſsa deſcritte, quale ſi teneſſe di giorno, e ſi levaſſe di notte, à finche da tutti commodamente poteſſe leggerſi; ſotto pena à gli Eſattori di venticinque oncie di oro, per qualſivoglia volta, che haveſſer contravenuto. *Nec non gabellotis, & paſſageriis intimare debeat, ut indè in loco publico, ubi à tranſeuntibus palàm, & publicè videantur, & legi poſſint, hujuſmodi noſtras litteras affigere debeant, atque affigant, mandetque, proùt Nos tenore præſentium mandamus Gabellotis, qui pro tempore fuerint, quatenùs præſentes noſtras litteras ibidem ſingulis diebus affixas ſtare faciant, & quod ibidem ſic affixæ permaneant, curent; De nocte illas indè tollendo, & de die illas itidem reponendo, & ſic affixas ſtare faciendo. Sciturì, quod ſi contrà fecerint, pœnam unciarum auri vigintiquinque à ſingulis contrafacientibus exigi mandabimus.*

Riſervandoſi ancora à beneficio del Fiſco, la reſtituzion di tutto l'eſatto indebitamente pe'l paſsato. *Riſervantes nihilominùs Regiæ Curiæ Ius ſibi indè competens pro iis, quæ hactenùs indebitè fuerint exacta, ſivè percepta prò vectigali, ſeù Iure paſſagii à tranſeuntibus prò mercibus, rebus, & bonis per pontem prædictum quandò voluerit, aut ſibi videbitur indè deducendum, vel exequendum. Datum Neap. die 22. Novembris 1469.*

PAreva, che con queſte proviſioni poteſſe dirſi allegerito, ſe non totalmente liberato il Regno dall'eſazione de'paſſi. Mà come i mali incancheriti, per efficaci, che ſiano i rimedii, non è facile alla prima eſtirparli, ſi vidde due anni appreſſo, che il rimedio non era ſtato baſtante. Poiche i paſſi limitati pur ſi eſigevano, oltre la forma preſcritta; E de'proibiti molti ancor ſi eſigevano, non oſtante la proibizione. Del che fattaſene relazione dalla Camera à S.M. *nel dì 27. di Giugno* 1471. la riſpoſta *di S. M.* fù qual ſi conveniva, che contro li traſgreſſori ſi fuſſe proceduto all'eſazion della pena; E che i paſſi prohibiti in tutto ſi levaſſero. Dicendo: *A quello, che ſcrivite, che alcuni Signori, e Baroni, contrà proviſionem noſtram, hanno preſunto di eſigere li paſſi, che per Nui come ad injuſti, e novi erano ſtati levati; Vi dicimo, che contra tali procedaſi, e ſi eſeguiſca la pena, & in totum tali paſſi ſi levino. Datum in Caſtro novo Neap. die 3. Menſ. Auguſt. 1471. Rex Ferdinandus. In Curiæ 22. & in dicto Vol. fol. 23.*

Laonde parendo, che le proviſioni ſino à quel tempo fatte non foſſero ſtate baſtanti, *il Rè fè nuovo reſcritto alla Camera nel dì 28. di Novembre del medeſimo anno.* Nel quale enunciandosi prima le provisioni fatte sino à quel tempo nella detta materia de' Paſſi; E che molti ne erano all'in tutto prohibiti, & altri moderati, e ridotti à quel, che anticamente si esigeva; E che ciò non oſtante, i diſordini pur continuavano; comandava perciò alla Camera, che ſotto le pene, che ad eſſa fuſſe paruto d'imponere, haveſſe ordinato à i medesimi eſattori de' paſſi, Così di quei, che si eran prohibiti, come de'limitati, che haveſſer dovuto erigere à loro ſpeſe un muro nel medemo luogo dell'eſazione, con iſcrizione ne'paſſi proibiti, e ne'limitati doveſſe erigersi similmente il muro coll'iſcrizione della taſſa, colla quale si permetteva l'eſazione, cosi per la quantità, come per le ſpecie delle robe. Comandando in oltre alla medesima Camera, che haveſſe dovuto inquirere contro tutti quei, che havean contravenuto à i decreti di eſſa, con proceder contro loro all'eſazion delle pene ſtabilite dalle leggi; *In modo*, fur l'ultime parole delle regali lettere, *che ad eſſi ſia pena, & à gl'altri exemplo.* Come dalle medesime, che conſervansi *nel Regio Archivio della Camera.* E che poſſon leggersi regiſtrate *nel libro de' Capitoli della noſtra Città, e Regno. fol. 75. à t.* del ſeguente tenore.

Rex Siciliæ &c. ſpectabiles, & Magnifici viri, collateralis conſilii, fideles noſtri dilecti, eſſendo per voi multe exactione de'paſſi, che indebite ſi facevano in diverſi lochi del preſente regno del tutto prohibite, & multe moderate, & redutte ad quel che antiquamente è trovato per voi per tali paſſi ſe exigeva. per havere circha quilli data exequtione alo edicto da noi più anni fà emanato. ſopra la remotione, & indebite exactione de paſſi, in lo noſtro Regno; ſimo informati, che non obſtante dit-

te ditta prohibizione, & moderatione, alcuni haveno proceſſo in la exactione de quilli, contra tale probibizione, e moderazione; per tanto volimo, e per la preſente de certa noſtra ſcientia, ve mãdamo, adciò che da qua innante ſia remota, & tolta omne occaſione de tale indebite exactione de continente provedate, ordinate, & mãdate, ſub le pene da voi ben viſte, ſi como noi etiã per la preſente mandamo, che tutti, e ſinguli quilli, per li quali tale exactione ſo fatte, in li lochi, dove tale exactione ſe facevano, facziamo infra lo termine, che per voi ſerra ſtatuito, fare edificare muro, in lo quale ſiano noſtre arme depicte, & ſotto in quello, ſcritto di litere groſſe, che per li itineranti ſe poſſano ben legere, in la quale ſia contenuto in quillo locho, per lo paſſato è ſtata exacta raſone de paſſo, la quale per ordinatione de noſtra majeſtà è ſtata probibita exigere, ſiche ciaſcheduno intenda da la paſſare, con qualſevoglia beni, francho de tal paſſo; & in li lochi dove la exactione non è ſtata in tutto probita, mà moderata, ſe faczia muro, in lo quale depicte noſtre arme ſimiliter de litere groſſe ſe ſcriva la quantità, che per noſtra ordinazione, & mandato, ſe have da pagare, per quilli, che con boni, e merce, da la paſſaranno, juxta la moderàzione, per litere inde da voi emanate ad ipſi intimate, la quale moderazione ſia in ditto muro, ut ſupra, ſcripta, ſiche ciaſcheduno inde itinerante con qual ſe vole boni intenda per tal paſſo non devere pagare ultra la moderazione de quillo, per noſtre litere è mandato; & à queſto darra de continente debita exeqution e, adcio che ciaſcheduna inlicita exactione de tali paſſi dacqua avante ceſſare; & nientedimeno inquirere, & fare inquirere de quilli, che haveranno contravenuto ad quelche de tali paſſi è ſtato per voi ſtatuto, & mandato, & contra quilli, che trovarriti havere contravenuto, procedere ſopra le pene indecorſe, in modo che ad ipſi ſia pena, & ali altri exemplo; & ancho, ſopra li altre paſſi tanto ſopra probibiti, quilli che indebite ſe exigeno, quanto per moderare quilli, per li quali ultra debitum ſe exigeſſe, procedate, e provedite che omne indebita exactione ſe habbia da ceſſare per lo advenire. Datæ in Caſtello novo noſtro Neapolis die 18. Novembris 1471. Rex Ferdinandus.

In eſecuzion delle quali si fè l'ordine dalla Camera à tutti quei, nelle Terre de'quali erano ſtati proibiti i paſſi, che haveſſero dovuto erigere un muro colla detta inſcrizione, ſotto pena della perdita de'loro feudi, & di altre cento oncie d'oro à tutti gli altri, che haveſſer contravenuto à detti ordini. colle parole, che sieguono. *Nos intendentes regiis, ut tenemur obedire mandatis, vobis tenore præſentium, officii auctoritate, qua fungimur, committimus, præcipimus, & mandamus, quatenùs, receptis præſentibus, mandetis, ſicut nos tenore præſentium mandamus, infraſcriptis baronibus, & pheudatariis, ac univerſitatibus, & earum ſyndicis, ſivè ad regimen earum deputatis, pro quibus hactenùs in territoriis infraſcriptarum terrarum, & locorum pro iis à tranſeuntibus cum animalibus, rebus, atque mercibus, jura, ſeù vectigal paſſuum hactenùs pro certis temporibus exacta fuerunt, ſivè exigebantur, quorum exactio veſtris literis eiſdem hactenùs præſentatis probibita fuit, de cetero bujus jura, ſeù vectigal exigerentur, ſivè exigi deberent, ut in literis à nobis propterea emanatis, ad quas nos referimus, pleniùs continetur, quatenùs ſub pœna amiſſionis pheudorum, in quorum territoriis, jura ipſa ſivè vectigal, ut prædicitur, exacta, pro eis fuerint, ſivè exigebantur, ante probibitionem noſtris literis emanatam, quod ipſo facto contrafacientes incurrant, necnon pœnam unciarum centum, à ſingulis contrafacientibus irremiſſibiliter exigendam, & Regio Fiſco applicandam, ipſorum quilibet in loco, quo pro eo hujus jurium, ſivè vectigalium, exactio facta fuit in territoriis civitatum, ſivè terrarum infraſcriptarum, ac fieri conſuevit, infra dies viginti, poſt mandatum hujuſmodi inde ſibi factum, ædificari faciant murum, in quo regia arma, ſivè inſignia ſint depicta, ſub quibus groſſis literis ſit deſcriptum taliter, quod per itinerantes benè legi poſſit, verbis vulgaribus, Che in lo loco, dove è edificato ipſo muro, per multi tempi paſſati è ſtato exatto, & reſcoſſo da quelli, che paſſavano, con animali, & qual ſe vole boni, & merce, & per ordinatione del Sereniſſimo S. lo S. Don Ferrando per la gratia de Dio Rè de Sicilia, Hieruſalem, & Ungaria, è ſtato tale eſactione, & pagamento de paſſi probibita, & tolta, & in tutto levata, ſiche da qua avante ciaſcheduno pote liberamente paſſare, con qual ſe vole animali, boni, & merce, per lo territorio de detta terra, ſenza pagamento alcuno, & deritto de paſſaggio. dies verò mandatorum quæ proindè unicuique ipſorum infraſcriptorum feceritis, coram quibus, & quicquid actum fuerit, nobis veſtris literis reſcribatis; ut ſi qui contravenerint, elapſo termino prædicto, contra eos ad exactionem pœnarum hujuſmodi juſtitia mediante procedi poſſit, atque valeat; & contrarium non faciatis, quanto regia gratia vobis cara eſt. Dat. Neap. in eadem regia camera ſummariæ die 18. menſ. decemb. quintæ indict. 1471.*

E così ne furon notificati gli ordini à ventiſette tra'Baroni, & Univerſità, nelle cui Terre eran ſtati per prima proibiti i paſsi. E trà eſsi *Il Conte di Caſerta* per li paſsi di S. Agata, Limata, e Valdi Tocco. *Il Duca d'Aſcoli* pe'l paſſo di Ottajano. *Il Gran Cancelliero di Alagno* per quello della Torre dell'Annunciata. *Il Gran Siniſcalco* per quel di S. Martino. *Il Prencipe di Biſignano* per li paſsi di Caſſano, Tricarico, Sarcuni, e Latronico; & altri, che poſſon leggerſi nel d. libro de'capitoli *fol. 76.*

Nè laſciò la Camera di dare i medemi ordini per quei Baroni, nelle Terre de'quali i paſsi

cran

eran ſtati limitati. Onde *nel dì 23. di Dicembre del medeſimo anno* 1471. ſpedì mandato *al Duca di Venoſa* utile Signore in quel tempo della Città dell'Acerra, pel paſſo del Gaudiello, uno de' paſsi limitati, che ſotto pena della perdita della detta Città, haveſſe fatto erigere trà vinti giorni dal dì della notificazione la detta iſcrizione.

Ut ſub pœna amiſſionis feudi dictæ Civitatis Acerrarum, & Iurium, quæ habet in Civitate ipſa, ejuſque Territorio, & pertinentiis, & ſignantèr Iuris dicti paſſus, ſeù paſſagii, quod ipſo facto contrafecerit, incurrat, & prædictis aliis ſub pœna unciarum centum à ſingulis contrafacientibus irremiſſibilitèr exigenda, quatenùs intrà dies viginti, à die veſtri mandati in anteà numerandos, in dicto loco, ubi dicitur lo Gaudello, in quo jus paſſus, ſeù paſſagii exactum fuit, & exigitur pro Duce prædicto, conſtrui faciant murum, in quo depicta ſint arma, ſivè inſignia regia, ſub quibus literis groſſis, quæ per indè itinerantes benè legi poſſint lingua vulgari continentes: che quantuncha per lo paſſato in quiſto loco, dove ſi dice lo Gaudello per molti tempi paſſati la eſazione del paſſo ſia ſtata mayore; nientedimeno per ordinazione, & mandato del Sereniſſimo Sig. il Sig. D. Ferrando per la gratia de Dio Rè di Sicilia, Hieruſalem, & Ungaria è reducta alo pagamento infraſcripto, cioè per ſalma groſſa &c.

Come dalla *copia delle dette proviſioni in detto volume fol.* 23. E le conſimili furono notificate à tutti gli altri poſſeſſori de' ſuddetti paſsi limitati *dal dì 24. di Dicembre* 1471. *per tutto il dì 4. di Gennajo* 1473. Con altri ſette paſsi, che trà queſto mentre erano ſtati ſimilmente limitati; Cioè *dell'Apelloſa, Santo Martino, Ceppaloni, Teleſe, Calvi, Torre di Francoliſi*, e *di Ponte*. Come appariſce dal ſuddetto *Regiſtro Limitatio paſſuum, & dal detto Volume fol.* 24. & 25.

Di maniera, che tutti i paſsi, che rimaſero limitati, e permeſsi, incluſi quei di *Tiliverno*, *di Popoli*, *e di Bajano*, laſciati ſoſpesi colla clauſola *donèc alitèr* in tempo *del Rè Ferrante Primo*, in tutto non furon più, che trenta. Et all'incontro i proibiti furon cento ottantadue.

NE per intiera notizia di tutto quel, che fù operato in tempo *del detto Rè Ferrante*, e de' ſentimenti che 'l *medemo Rè*, e la Camera tenevano in quel tempo, circa queſta materia, dovrà laſciarſi di riferire la relazione, che dalla medeſima Camera nello ſteſſo giorno, che laſciò ſoſpeſo il paſſo di Popoli fù fatta à S.M. per occaſion di una lettera di eſſo Rè preſentata dal procuratore del Conte di detta Terra, per la quale ſe gli permetteva l'eſazione del paſſo, come ſi era da lui fatta pel paſſato. Eſſendoche benche il paſſo fuſſe aſſai antico, e per ragion delle ſpeſe, che faceva il Conte nel mantenimento del ponte, per commodità de' paſſaggieri, haveſſe potuto permetterſi. Per la qual ragione nella riforma, che poi ſi fece *nel* 1576. fu tolta la clauſola *donèc alitèr*, colla limitazion però de' diritti, come ſi dirà appreſſo; Con tutto ciò conſiderandoſi dalla Camera, quanto fuſſe di peſſimo eſempio, ſe ſi fuſſe permeſſo à i poſſeſſori de' paſſi ottener da S.M. ſimili reſcritti, ſenza cognizione di cauſa; Ancorche il Conte fuſſe in quei tempi uno de' primi Signori, e Genero del Conte di Fondi, che poſſedea il primo luogo di grazia preſſo il Rè, non hebbe ritegno di farne conſulta al medeſimo Rè, rappreſentandogli, che S.M. ſenza pregiudizio della ſua coſcienza, non potea permettere la continuazione del detto paſſo, quando non fuſſe ſtato giuſto. Ciòche obbligò il Rè à riſpondere alla Camera, ch'egli non intendea portar carico di conſcienza in ſoſtenere qualiunque eſazioni illecite, che per cauſa di detti paſſi si fuſſero fatte. Del che non ſoddiſfatta la Camera, e ricercando più eſpreſſa deciſione, gli fè la ſeguente conſulta con inſerzione della prima. Come *dalla copia cavata dal detto Regiſtro del detto dì ultimo di Aprile* 1471. *nel detto volume di Scritture fol.* 4. & *ſeq.*

S.R.M.

Aliàs per queſta R. Camera ſi fè conſulta à V.M. modo, qui ſequitur.

S.R.M. Eſigendoſi gabelle di paſſi in diverſe Terre del Contado di Popoli, e fatta di quello per ordinazione di V.M. debita inquiſizione, per levare quelli, che fuſſero nuovi, e li antiqui, che fuſſero augumentati, ultra quello, che antiquamente per eſſi ſi eſigeva, riducere all'antiqua eſactione, & anco fare altre proviſioni, ſecondo fuſſe à V.M. viſto. Citato in la detta Camera lo Conte di Popoli, e produtte per eſſo ſcritture, e teſtimonii, quali hà voluto, finalitèr iterùm citato lo dicto Conte à dire, allegare, e dimoſtrare quello, che voleſſe in tale cauſa infra lo termino à ciò ſtatuto, è comparuto in queſta Voſtra Camera lo procuratore de lo dicto Conte, & hà preſentato una lettera di V.M. del tenore ſeguente. Rex Siciliæ &c. Conte. Nui ſimo contenti, e per la preſente vi damo libera licenza, e facoltà, che poſſate fare riſcotere li deritti delle gabelle, e paſſo di Popoli da quà avanti, ſecundo havite accoſtumato per lo paſſato quelli fare eſigere. Datum in Caſtro novo Neap. die 22. Menſis Auguſt. 1469. Rex Ferdinandus. A. Secretarius. A tergo Spectab. Magnif. Viro Ioanni Cantelmo Comiti Populi Conſiliario noſtro fideli, dilecto.

Et licet intendiamo tale licenzia de eſigere lo dicto paſſo, ſecundo have lo dicto Conte accoſtu-

mato

mato per lo paſſato, eſſendo ſtata la eſactione de lo paſſo juſta, la doveſſe perſeverare per l'avvenire; che non eſſendo ſtata juſta per lo paſſato, non è da preſumere, che V. M. contro voſtri editti, & in pregiudizio dell'itineranti, & quod plus eſt di voſtra conſcienza, che ſenza peccato li Re non poſſono tali paſſi concedere, & non dicitur fieri poſſe, quod cum peccato ſit; Tamen prima, che ſi proceda a fare determinazione ſopra lo detto paſſo, ne have paruto conſultare V. M. che ſe altro intende, manda quello, che le piace. Avviſando V. M. che per la inquiſizione fatta, ſi trova, che ſino, che lo Contato di Popoli venne in potere di Raimundo Caldora, tolta al Conte di Olivito per M. Iacopo Caldora in lo ultimo anno della Regina Ioanna Secunda, lo paſſo ſi riſcotea in Popoli ad uno bajocco per ſoma de qualſivoglia valore. E dopoi per lo prefato Raimundo fù augmentato, che la Soma, che prima pagava uno bajocco, dopo n'havea pagato dieci; & in le altre Terre de lo Contado, dove non erano paſſi, lo dicto Raimundo li poſe di nuovo. E così è ſtato ſeguitato. Siche coram juſto Rege, quod belli calamitas introduxit, pacis lenitas ſopire debet. E dopo riferitoſi l'Editto del Rè Ladislao detto di ſopra, ſi conchiude. *Siche V. M. ſe mandarà ſe faccia la Iuſtizia ſe provederà debitamente in li predetti, & altri paſſi de lo Regno. Datum Neap. die 21 Octobris tertiæ Ind. 1469.*

E perche dopo detta Conſulta, per voſtro Secretario fù dicto, che le preinſerte voſtre lettere havevate mandato le vedeſſe lo Spett. Conte di Fondi Socero del predetto Conte di Popoli, con farli dire, che V. M. non intendeva portare carrico di conſcientia in ſubſtinere exactioni inlecite, che per cauſa di dicti paſſi ſi faceſſero; Tamen dopo altra reſpoſta non ſi have havuta da V. M. Onde per noi ſe habbia poſſuto procedere ſopra la proibizione de eſactioni illecite, che per cauſa de tali paſſi ſi faceſſero. Siche per non imputarſe ad Nui non provedere ſopra tale exactione, Iterùm ſopra ciò conſultamo V. M. che mande quel, che le piace, che per Noi ſarà eſeguito. In grazia, e mercè della quale ſempre ne raccomandiamo. Datum in Caſtello novo Neap. in Camera Summariæ die ult. April. quartæ Ind. 1471.

COlla ſuddetta prohibizione, e moderazione fatta *dal Rè Ferrante* nel *d. anno* 1471. non può mettersi in dubbio, che non si fuſſe baſtantemente proveduto all'indennità del Regno, circa l'eſazione de' paſſi. Poiche molti pochi furono i permeſſi, e di gran lunga maggiore il numero de' proibiti. Come non è nè men lecito di dubitare, che egli non si haveſſe fatto molto bene ubbidire per tutto il tempo, che viſſe, che fù sino al 1494. ſendo egli, e'l ſuo figliuolo Alfonſo ſtati aſſai più rigidi, che indulgenti, come è noto per l' Iſtorie. Mà la guerra moſſagli dal Rè Carlo VIII. di Francia, nell'ultimo anno della ſua vita, e le mutazioni, che ſeguirono dopo ſua morte; dalla quale *ſino al* 1500. in termine di ſei anni, viddersi nel noſtro Regno regnar ſette Rè, facilmente feron ritornar le coſe à gli antichi diſordini. Onde è molto verisimile, che in quell'univerſal ſconvolgimento del Regno molti de' paſſi proibiti si ricominciaſſero ad esigere; & altri, de' quali non si trova notizia nell'inquisizione formata dal Presidente Gizzio, s'introduceſſer di nuovo. Siche tutta queſta grande introduzione, che si è fatta di paſſi, non può havere origine più antica, che *dal* 1494. in quà.

Quindi ſi vede, che reſtituitoſi finalmente il Regno ſotto il legittimo dominio *del Rè D. Ferdinando il Cattolico,* come diſcendente da' ſuoi antichiſſimi Rè, e legittimo Succeſſor *del Rè D. Alfonſo*, dopo diſcacciati i Franceſi, che per quella odioſa diviſione trà eſſo *Rè Cattolico, e'l Re Luigi XII. di Francia*, vi ſi erano intruſi; procurarono i Baroni, che lor ſi fuſſer confermati, almeno quei paſſi, de' quali diſſero tenerne conceſſione da gli ultimi Rè della Caſa di Aragona. *Onde nel* 1505. trà le grazie dimandate dalla Città di Napoli al medemo Rè, e da lui concedute nella *Città di Segovia nel dì 5. di Ottobre del detto anno*, dimandarono, che lor ſi confermaſſero le conceſſioni di tutte le Città, e Caſtelli, & altri privilegi conceduti à Napoletani da' paſſati Rè della Caſa di Aragona, non oſtante, che ne fuſſero ſtati ſpogliati *dal Regio Fiſco del Rè Luigi XII. di Francia.* E trà le coſe, delle quali dimandavano la confermazione, nominarono anche i paſſi; Come *trà le dette grazie nel capitolo* 7. colle ſeguẽti parole.

Item ſupplicano ſe degne confirmare, & quatenùs opus eſt de novo concedere ad ipſi Supplicanti tutte Cittate, Terre, Caſtelle, grazie, privilegii, dignitate, immunitate, franchizie, & exemptioni, honori, fama, tituli, beneficii, & officii, feudi, baronie, coſe reali, baglive, gabelle, paſſi, meſure, e piſi, tumoli, ſtatere, membri di baglive, juriſdictioni civili; e criminali, mero, e miſto imperio, & gladii poteſtate, robe burgenſatiche, e feudali, mobili, e ſtabili, tratte, e terzarie, debiti, ricoglienze, e nomi di debitori, ragioni, attioni, e proviſioni, feudi con Vaſſalli, e pagamenti, de fochi, e Sale, Caſtellanie, portulanie, maſtrodattie, dohane, e proviſioni ſopra Dohane, e gabelle, & ogni altra grazia, & coſa, etiam demaniale, dalla quale n'haveſſero havuta conceſſione, donazione, e confermazione dalli retro Principi della Sereniſſima Caſa di Aragona, uſque ad lo Sereniſſimo Rè D. Federico incluſivè, delli quali al preſente ſi trovaſſero in poſſeſſione, overo ne fuſſero ſtati ſpogliati per lo regio fiſco de lo chriſtianiſſimo Rè Loiſe &c.

E la

E la decretazione fù. *Placet Sereniſſimo Domino Regi, quoad Cives fideles dictæ Civitatis. Dummodò conceſſio non ſit facta in fraudem; ſcilicèt eo tempore, quo Rex Federicus erat in Inſula Iſclæ.* Grazia, che fù poi più ampiamente confermata dal medemo Rè nella *pragmatica edita Thori*, à ciaſcuno nota.

E con queſta conceſſione, della quale coſa più contraria non può allegare all'eſazioni de' paſſi, ſi pretende oggi da'difenſori delle medeſime, di giuſtificarne il titolo. Tanto ſpeſſe volte la volontà ſi rende padrona dell'intendimento. Poiche ſe altri paſſi non ſi confermarono, ſe non quei, che eran ſtati conceduti da'Sereniſſimi Rè della Caſa di Aragona, & à i ſoli Cittadini Napolitani; & oggi il Fiſco non pretende eſtinguere, ſe non quei, che non han privilegio, e che non ſi difendono, che coll'antichità dell'uſurpazione; Chi non vede, che la ſuddetta conceſſione è contrariiſſima alla lor pretenzione? Mentre tal confermazione, in virtù della ſola antica poſſeſſione, non ſol non ſi ottenne, mà non ſi fidaron ne meno di dimandarla. Conforme havendola dimandata in tempo del Sereniſſimo *Rè D. Alfonſo* nel 1456. era ſtata loro niegata.

E ſe la Regia Camera conſultò *al Rè Ferrante*, che la grazia ſpeciale, & eſpreſſa da lui conceduta *al Conte di Popoli*, circa la continuazione del paſſo, non dovea intenderſi, ſe non colla clauſola; purche l'eſazione fuſſe ſtata giuſta. Che dovrebbe dirſi di una confermazione di paſſi dimandata ſub involucro verborum, da un Rè non informato, & aſſente dal Regno, quale era in quel tempo il *Rè Cattolico*? Rè piiſſimo, e prudentiſſimo ſopra tutti gli altri Re del ſuo tempo, e di chi non potrebbe mai preſumerſi, che haveſſe voluto confermar quei paſſi, che ſenza carico della ſua conſcienza, e ſenza graviſsimo pregiudizio del Regno, e delle ſue rendite regali, quando anche haveſſe voluto, non havrebbon da lui potuto concederſi.

PRocuraron con tuttociò molti Baroni nelle confermazioni, ò nuove conceſsioni de'feudi; che ottennero dal medemo *Rè Cattolico*, con farvi ſtendere quella cantilena, già fatta uſuale; *Cum ſylvis, nemoribus &c. Et cum angariis, perangariis, furnis, tapetis &c.* d'inſeritvi anche la parola *paſſagiis*, & in virtù di queſta conceſsione, in tempo *dell'Invittiſſimo Imp. Carlo V.* preteſero, che tutti quei dritti ennunciati nella detta cantilena, s'intendeſſero novellamente conceduti, ò che trovandoſene in poſſeſsione, s'intendeſſero confermati. E con ciò giuſtificar molte uſurpazioni contro i loro Vaſſalli.

E benche non ſi legga, che haveſſer perciò preteſo di potere imponer gabelle à tutto il Regno, che tanto vale, l'eſiger di propria autorità i paſsi da tutti i Regnicoli, che paſſano per le vie pubbliche; Ad ogni maniera ſi vede, che oggi per ſoſtenere una sì fatta eſazione, ſon ricorſi alla detta clauſola. Coſa però affatto inſoſtenibile. Poiche anche per li dritti, che in virtù di tal clauſula preteſer potere eſiger da'lor propri Sudditi, una tal pretenzione parve *alla detta M. dell'Imp. Carlo V.* così lontana dalla ragione, e così pregiudiziale à ſuoi Sudditi, che *nel 1536.* ſtimò con ſua *particolar pragmatica* dichiarare, che mai non ſi era inteſo con tal clauſola di concedere alcuna coſa di nuovo a'ſudetti Baroni, mà ſolamente di confermar quei dritti, che da loro, ò per conceſsione havutane, ò per legittima preſcrizione giuſtamente ſi poſſedevano, prima che tal conceſsione ſi fuſſe fatta. Con che viene à toglierſi in tutto la pretenzione di poterſi ſervire della detta parola, *Paſſagis*, per dire di haver titolo, almeno colorato per l'eſazione de'paſsi. Come dalla *detta pragmatica*, ch'è *la decima, eſta de Baronibus del detto anno 1536.*

Ad noſtras etiam aures aures pervenit, quod Barones, & alii utiles Domini, ut nova ſervitia, novaſque angarias Vaſſallis imponant, eo ſe velamento excuſant, quod in privilegiis, quæ de Civitatibus, Terris, Caſtris, Caſalibus, & Villis tenent, conceſſio facta eſt cum angariis, furnis, tapetis, & hoſteriis &c. Aſſerentibus in omnibus in dictis clauſulis contentis titulum habere.

Et quià intentionis noſtræ non fuit, neque eſt per tales clauſulas novas inducere angarias, aut perangarias, aliave Populo inferre nova gravamina; ſed talis clauſula de antiqua hujus Regni citerioris Siciliæ conſuetudine, & ſtylo procedit, Nec debet privilegium, aut conceſſio noſtra aliquid ultrà concedentis intentionem inducere, declaramus, ut Iura etiam volunt, & mandant, per talem clauſulam, videlicèt cum angariis, perangariis, furnis, tapetis &c. noſtræ Regiæ intentionis non fuiſſe, neque eſſe, novas inducere angarias, aut perangarias, nec novas defenſas, aut Ius prohibendi aliorum furnos, tapetos, molendina, aut alia, in eadem clauſula contenta, ſed eas, & ea tantùm ſub tali clauſula, & conceſſione comprehendi, quæ tempore dictorum privilegiorum, & conceſſionum, aut juſto titulo, aut legitima præſcriptione erant in Civitatibus, Terris, Caſtris, & Caſalibus, taliter conceſſis, acquiſita per alios Barones, qui Civitates, Terras, Caſtra, & Caſalia ipſa tenuerant; Taliter privilegia, & etiam conceſſiones noſtras, & venditiones, & donationes noſtro cum aſſenſu factas, & firmatas; faciendas etiam, & facienda declaramus.

Et in effetti eſſendoſi cominciato da molti Baroni, & Univerſità del Regno ad eſigere i

paſsi limitati *ſotto il Rè Ferrante Primo* col medeſimo eccelſo, col quale ſi eſigevano prima della limitazione; e ciò anche nel tempo del ſuddetto *Imperadore Carlo V.* veggonſi perciò ſempre dalla Camera rinovate le proviſioni per l'oſſervanza delle dette limitazioni. Come dalle proviſioni *del dì* 10.*di Gennajo* 1532.*del dì* 25.*di Marzo,primo di Luglio,e* 27.*di Novembre* 1538. *e del dì* 30.*di Ottobre* 1544. *estratte dal ſuddetto regiſtro limit.paſſ.riportate nel ſuddetto vol.1 fol.*39.*ad* 58. Come ancora eſſendoſi da molti altri rinovate l'eſazioni de' paſsi proibiti, ò introdottevene di nuovo, & in maggior copia, che non eran nel tempo del ſuddetto Rè Ferrante; Benche queſte da principio, pe'l guadagno, e per la frequenza del commercio, che ſi godè ſotto il ſuddetto Imperadore, poco ſi rendeſſer ſenſibili; Ad ogni maniera, dopo che ſi vidder creſciute à tale eccelſo ne' primi anni *del Rè Filippo II.* che come ſi diſſe da tutto il Regno *nel Parlamento generale del* 1569. raſſembravan più toſto *Specie* di latrocinio, che di eſigenza, non ſi preteſe mai, così ne' paſsi, che ſi proibirono, come in quei, che ſi limitarono, che di eſsi per la detta parola, *cum paſſagiis*, ſi teneſſe alcuna conceſsione. Come apparisce da tutti i proceſsi, che ſi fabbricarono in quel tempo; e da quel, che laſciò ſcritto *il Sig. Reggente D. Anibal Moles, all'ora Preſidente, e Commiſſario generale de' ſuddetti paſſi* nelle ſue non men dotte, che utiliſsime deciſioni della Camera date à comune utilità ultimamente in luce *dall'odierno Sig. Reggente Moles Duca di Parete, ſuo degniſſimo Pronipote, nel Titolo de Iuribus paſſuum.*

Argomento troppo chiaro, e baſtante à convincere i più oſtinati; che le ſuddette conceſsioni *cum paſſagiis*, non davano neſſun nuovo titolo, ò privilegio, mà ſolamente confermavano quel titolo, che forſe vi fuſſe ſtato per prima. Eſſendo troppo irragionevole, che ſe il Prencipe, ſenza carico di ſua conſcienza, non può concedere tal ſorte di pedagii, in pregiudizio de' ſuoi Sudditi, ſenza cognizion di cauſa. E perciò il Rè Alfonſo, ancorche richieſtone in più Parlamenti generali, non volle mai confermare quei, che attualmente ſi ſtavano eſigendo, mà ſe ne riſerbò la proviſta, quando haveſſe conoſciuto della lor giuſtizia, haveſſe poi à dirſi, che i Rè Succeſſori, per la ſuddetta clauſola generale, ſenza alcuna cauſa, e ſenza ſapere nè quel, che ſi dimandava, nè quel, che ſi concedeva, ſi fuſſero obbligati à mantenere i paſsi; ò à concederli di nuovo, in pregiudizio non men del Regno, che della lor coſcienza. Contro i Decreti de' Concilii, i Canoni de' Sommi Pontefici, le Conſtituzioni degl'Imperadori, gli Editti de' lor Predeceſſori; e contro il Rito della Camera, che non li permetteva, ſe non quando ſi erano introdotti legittimamente, e con giuſta cauſa, per ſervigio de' medemi Viandanti; Come ſi è dimoſtrato al principio.

Che perciò ritornando all'iſtanza fatta dal Regno nel Parlamento generale *del detto anno* 1569. *al Sig. Duca di Alcalà*; acciòche in nome di S.M. haveſſe ò per Pragmatica, o per altra via ordinato, che i ſuddetti paſsi non poteſſero eſigerſi, ſe da gli Eſattori non ſi teneva in pubblico una tabella firmata da' Miniſtri della Camera de' diritti, che dovean pagarſi, e che in altro caſo non vi fuſſe obbligazione di alcun pagamento. Non ſi dubita, che la decretazione fù, *Illuſtriſſimus D.Vice-Rex jam mandavit R.Cameræ Summariæ, proùt iterùm mandat, quod de Supplicatis, adhibita exactiſſima diligentia, ſe informet, & relationem faciat S. E. ut provideri poſſit, quod omnes exceſſus, & oppreſſiones tollantur.*

Laonde fattaſi dalla Camera la relazione in Collaterale, fù ordinato, che ſopra detta dimanda haveſſe proveduto di giuſtizia. Onde dal ſuddetto *Sig. Preſidente Moles*, come Commiſſario generale, riconoſciutiſi tutti i proceſsi attitati nel tempo *del Rè Ferrante Primo*, & altri fabbricatiſi di nuovo *dal* 1570.*per tutto il* 1576. ad altro non ſi atteſe, che à disbrigar le cauſe de' paſsi; E come egli dice nel ſuddetto *titolo de Iuribus paſſuum in princ.nu.*7. *Commiſſo hoc negotio per S.E.R. Cameræ, & per ipſam mihi delegato, citavi omnes Barones Regni exigentes hoc Ius paſſagii ad exhibendum titulum; & gradatim ad videndum limitationes illius paſſagii, ſuper quo negotio expediti fuerunt tercentum proceſſus.*

PRocurò con tuttociò *il detto Sig. Reggente*, e la *Camera* di andar mite, quanto potè co' detti Eſattori de' paſsi; ſtimando, che quando ſi fuſſero ridotti alla taſſa antica, e colle cautele, che quella non haveſſe mai potuto alterarſi, non ſarebbono ſtati di tanto gran pregiudizio al Regno, che nell'affluenza di tutte le coſe, che in quei tempi godevaſi, e pe'l groſſo guadagno, che ſi facea nella negoziazione, poco ſarebbe venuto à ſentirli. Anche perche queſto, e non più parea, che si fuſſe ricercato dal Regno nel ſuddetto Parlamento.

Onde trovatoſi, che ne' paſsi *di Cajazzo, della corretura di Averſa, di Mirabella, di Ponte à Selice, di Sarno, di Somma, e della Torricella di Tiano*, limitati al tempo *del Rè Ferrante*, non si erano oſſervate le limitazioni; Ancorche havrebbe potuto proibirli, per l'inoſſervanza, e procedere anche alle pene ſtabilite dalle leggi, contrà nova vectigalia imponentes, sivè exigentes, non eſſendo meno nuovi i paſsi, che nuovamente si accreſcono, che quei, che nuovamen-

mente s'introducono; si contentò con tutto ciò di ridurli di nuovo all'antica limitazione. Aggiuntavi però la cautela ricercata nel Parlamento, che haveſſer dovuto tenere in pubblico la tabella colla taſſa de'dritti, che poteano esigersi. Con riſervar le ragioni al Fiſco, per l'eſazione fatta oltre la limitazione. Onde ne'decreti, che si ferono, dopo deſtinati i luoghi dell'eſazione, si aggiunſe; *Cum tabella ibi prò roſtris adponenda juxtà ordinem per R. Cameram dandum; Citrà præjudicium Iurium Regii Fiſci exactionis factæ prò præterito ultrà prædictam limitationem*; con annotarsi ancora in calce di ciaſchedun decreto la taſſa, che dovea oſſervarsi, E'l medesimo si fè riſpetto à trè paſsi *di Bojano, Popoli, e Tilivemo*, rimaſti in piedi in tempo del detto Rè Ferrante, colla clauſola *donec aliter*. Mà in detto tempo limitati, con obbligazion di tener la tabella nel modo già detto.

Et all'incontro trovatosi, che de'paſsi proibiti in tempo del *detto Rè*, ancor si esiggevano quei *di Avenzano, Bomba, Brancalcore, Campo di Giove, Cauzano, Carunchio, Caſtel Saraceno, Caſtellaccio, Caſtiglione, Caſtropignano, Civitella, Colle di Macine, Corſano, Dragonara, Fiorentino, Foggia, Guardia, Lalbola, Limata, Magliano, Marſico nuovo, Melza, Monteſerrante, Muro, Ope, Ortona, Palizzi, Peſco d'ope, Peſcolanciano, Petrella, Pacentro, Ponte di Santa Venere, Prata, Pratella, Quatra, Riccia, Rocca Imperiale, Rocca Scalegna, Roccaviva, Rotonda, S.Gio: delle Piane, S.Buono, Sarcove, Schiavi, Speron d'Aſino, Torrebruna, Tormaggiore, Torricella d'Apruzzo, Tricarico, Valleſortore, Venoſa, Vigiano, e Vulturara*; Chiamati i padroni di eſsi paſsi à difendersi ſopra la proibizion de'medesimi, furon di nuovo proibiti; benche ſenz'altra pena, che di riſervar le ragioni al Fiſco, *reſpectu exactionis factæ prò præterito*. Come da proceſsi, che ancor'oggi si conſervano, e dal regiſtro de'decreti; Secondo la *fede in detto volume di ſcritture, fol.34.*

E' vero però, che oltre i ſuddetti paſsi limitati in tempo del Rè Ferrante ne furono limitati altri ſettantaſei, quali non apparivano nè proibiti, nè permeſsi in quel tempo; colla pena però della perdita del paſſo, in caſo d'inoſſervanza, e furono

Acquaviva.	Colli.	Pomigliano d'Arco.
Acumoli.	Contrada.	Ponte d'Annicchino.
Albi.	Coſenza.	Ponte di Torre di Mare.
Amatrice.	Fricento.	Ponte à Carbonara.
Andria.	Geſualdo.	Rapolla.
Alpaja.	Giſoni.	Ripacandida.
Atripalda.	Giulianova.	Rocca Mondragone.
Barrea.	Introdoco.	Salerno.
Broguatore.	Lauro.	S.Germano.
Buon'albergo.	Lioneſſa.	S.Angelo à Scala.
Burrello.	Lioni.	S.Omero.
Caivano.	Lucero.	S.Iorio.
Calcabottaccio.	Macchia d'Iſernia.	S.Stefano di Serpico.
Cancello.	Maddaloni.	Seſſa.
Candela.	Martorano.	Sello.
Candelara.	Matera.	Solano.
Canne.	Matina, ſeudo di Bitonto.	Soriano.
Canoſa.	Mignano.	Terranova, Calab. ultra.
Carinola.	Monteforte.	Terza.
Caſapuzzana.	Morcone.	Tolve.
Caſtelleccato.	Motta Soreti.	Torella.
Caſtelmortone.	Oliveto.	Torre di Policore.
Cimitino.	Oria.	Tutco.
Civita di Capitinata.	Orta.	Vallelonga.
Civita Ducale.	Polignano.	Valle Cappelli.

Et all'incontro altri ſettantadue, de quai similmente non si trova memoria in tempo di detto Rè Ferrante, furono proibiti colla medesima riſerva delle ragioni del Fiſco, per l'eſazione fatta, e furono

Acerenza.	Altilia.	Anoja.
Accino.	Altomonte.	Anzi.
Airola.	Ameruſa.	Apice.
Aliano.	Andretta.	Aquila.

Aulet-

Auletta.	Colle Totto.	Pagliera.
Bagnuolo.	Colonella.	Pietrapertoſa.
Bojano.	Converſano.	Pietraſtornina.
Burgenza.	Cornuto.	S.Giorgio.
Buſſo.	Favale.	S.Angelo.
Caccuri.	Fondi.	S.Elia.
Campagnano.	Fontanaroſa.	S.Mauro.
Campo chiaro.	Garigliano.	Sciſciano.
Campo marino.	Guardia.	Squillace.
Caniſtro.	Iſchitella.	Caſtrominardo.
Cariati.	Itri.	Supino.
Carovigno.	Lanciano.	Sujo.
Caſa Calenda.	Lacedogna.	Terranova di Biſignano.
Caſa di Albero.	Latiano.	Torella.
Caſtro Minardo.	Loreto.	Torre del Tronto.
Caſtrovillari.	Marſico Vetere.	Trivigno.
Callino.	Montecalvo.	Tullo.
Chiavice.	Monticchio.	Vaſto Aymone.
Cirignola.	Montuoro.	Venafro.
Civita d'Antina.	Oppido.	Villamaina.

MA l'indulgenza della Camera in permetter tanti altri paſsi, oltre i permeſsi in tempo *del Rè Ferrante I.* non partorì nemeno l'effetto deſiderato. Perche in contemptum de'decreti, l'eſazioni pur si continuavano contro la forma preſcritta: Onde *nell'anno* 1581. ſotto il governo *del Sig.Gio.di Zunica, all'ora Vice-Rè*, parve al Fiſco fare iſtanza in Collaterale, che ſotto formidabili pene, anche corporali, ſe ne ordinaſſe l'oſſervanza. In conformità della quale ſotto *il dì 29.di Gennajo del detto anno* si ſpedì da S. E. ordine alla Camera continente gl'infraſcritti Capi.

Primieramente, che haveſſe ordinato à i Padroni de' paſsi, che frà competente termine haveſſero eretto un muro nella via pubblica, nel luogo, dove ſi eſigevano, con farvi ſcolpire l'armi di S.M. E ſotto di eſſe ſcrivere in lettere majuſcole la limitazione de'dritti, che in eſſi potevano eſigerſi, à fine che da ciaſcheduno poteſſero eſſer letti.

Secondo, che anche ne'luoghi, ne'quali il paſſo era ſtato proibito, doveſſe ſimilmente edificarſi il muro colle medeſime arme, e coll'inſcrizione, come in quel luogo, ancorche anticamente ſi fuſſe eſatto il paſſo, da quel tempo avanti non ſi potea più eſigere, per eſſere ſtato proibito.

Terzo, che ſi faceſſe ordine penale à i ſuddetti padroni de'paſſi permeſſi, che faceſſero oſſervare puntualmente la limitazion de'diritti, nè permetteſſero, che ſi eſigeſſe contro la forma di eſſa.

Quarto, che à riſpetto de'paſſi proibiti, ſi faceſſe ſimilmente mandato à gli antichi poſſeſſori, che in modo alcuno non haveſſer fatto fare in eſſi alcuna eſazione, ſotto pena à i padroni di ducati ſeimila *irremiſſibilitèr exigenda*; E a gli Eſattori di trè anni di galera.

Et in eſecuzion di queſti ordini furono ſpedite dalla Camera proviſioni circolari, à finche ſi notificaſſero à tutti i poſſeſſori de'paſſi così permeſſi, come proibiti. Acciòche per li permeſſi, trà termine di due meſi à loro ſpeſe haveſſer fatto erigere il ſuddetto muro, colla nota della limitazione, quale doveſſero preciſamente oſſervare, ſotto le pene contenute nelle ſuddette proviſioni del Collaterale. E ne'proibiti si erigeſſe il muro con iſcrizione, che'l tal paſſo ſtava proibito, e più non si eſigeva. Et acciòche per la mutazion de gli Eſattori, non poteſſe allegarsi cauſa d'ignoranza, che fuſſero obbligati i padroni de' paſſi ſotto le medeſime pene denunciare à i nuovi affittatori, in ogni occaſione di nuovo affitto, le ſuddette proviſioni della Camera; i quali doveſſero eſſer tenuti delle colpe de'loro ſuſtituti, anche per le pene corporali. Come *dalle dette proviſioni del dì 27.di Giugno del* 1581.*nel detto vol.di Scritture fol.29.* E le medeſime rinovate *nel dì 6.di Marzo del* 1584.*ut in d.volum.fol.33.* Conforme ſi vede anche proceduto dalla Camera alla limitazione di alcuni de'paſſi di ſopra riferiti, *per tutto il* 1595. à relazione *de'Signori Preſidenti Fr.A.David, G.Franceſco de Ponte, e Muzio Sorgente*: Come *da' Regiſtri*.

Ma l'impunità delle tranſgreſſioni paſſate diede animo di commetterle di nuovo. E i Viandanti, & altri, che traficavano pel Regno, obbligati à ricomprarsi la libertà del camminare per le pubbliche vie (che pur per commune uſo delle Genti ſono à tutti communi) non curavano di proporne le querele, per evitar maggiori diſpendii. Il che pervenuto à notizia della M. del Rè Filippo III. lodatiſſimo trà tutti i Rè, per la ſantità della vita, e per la pace, che fè godere à tutti i Regni della ſua vaſta, & illimitata Monarchia, non iſtimò, che fuſſe coſa da do-

ver tolerarsi; ben conoſcendo quanti, e quali fuſſero i pregiudizi, che da tal diſsimulazione havrebbon potuto originarsi a ſuoi amatiſsimi Sudditi. Onde parendogli, che la coſa meritaſſe l'applicazione del ſuo animo reale, ordinò con particolari inſtruzioni a ſuoi V.R. che daſſero ordine alla Camera, che con ogni brevità haveſſe dato rimedio a così grave inconveniente. E ſopra tutto, che à quei Baroni, che non dimoſtraſſer legittimo titolo, si fuſſe affatto tolta tale eſazione. Come *dal capitolo 89. delle inſtruzioni date al Sig. Duca di Oſſuna V.R. nel 1616*; che è il ſeguente. A ſinche si vegga non eſſersi dalla Camera in queſti ultimi tempi ordinata coſa, che non fuſſe ſtata molto tempo prima, e con reiterati ordini, comandata da' ſuoi ſantiſsimi, e giuſtiſsimi Monarchi.

Porque entiendo que en muchas partes del Reyno ſe pagan dacios de las cargas, y camminantes, que paſſan, y que ſe lleva mas de lo que por privilegio, ò coſtumbre antigua es permetido, y pueden llevar. Y que los paſſajeros aunque veen, y conocen ſer agraviados, por ſer poca coſa, ninguno quiere perder tiempo, ny ſu hazienda, en proſeguirlo por Iuſtitia. Y diſſimulandoſe eſto podria poco à poco cauſar gran daño à los ſubditos, y foraſteros, que platican en el Reyno. Y que eſto ſe començò à remediar en la Camera de la Summaria por orden de vueſtros predeceſſores; dareys orden para que del todo ſe acabe de remediar con brevedad. Advertiendo, que à los Barones, que nò tuvieren legitimos titulos de eſigir eſtos paſſos, ſe les quite la facultad d'ello, conforme à Iuſtitia. Y à los que le tuvieren legitimo, ſe mire que nò exigan mas de lo que antiguamente exigian, y deven exigir. Aviſandome de lo que en eſto hizieredes, y ſuccediere. Come dalla copia *in detto volume di Scritture fol.49.*

E queſte ſono ſtate le provisioni, che da tempo in tempo si sono andate facendo da' noſtri Sereniſsimi Rè, e da' Signori V.R. per liberare il Regno dall'oppreſsione de' paſsi. Le quali, ſe per le mutazioni de' medemi V.R. e per le occupazioni de' Miniſtri, e ſe vorremo dire anche, per la connivenza, non ſono ſtate baſtanti ad eſtirparli, ſono ſtate però più che ſufficienti, per impedirne la preteſa preſcrizione; come si è ampiamente dimoſtrato nella Scrittura de Iure.

Non laſciando però di porsi in considerazione, che ſe mai in altri tempi un sì fatto abuſo si è ſtimato haver biſogno di correzione, quello nel quale ci ritroviamo ne tien preciſa neceſsità. Poiche come la negoziazione al dì d'oggi per tutta l'Italia è notabilmente diminuita, quella eſazione, che quando fioriva il commercio, ſarebbe ſtata poco ſensibile, oggi è divenuta aſſolutamente intolerabile. Poiche per la tenuità del guadagno i negozianti non ci trovano il lor' conto, ſe oltre le ſpeſe, haveſſero à ſtar ſoggetti anche alla rigidezza dell'eſazioni de' paſsi. E quindi ſon nate le querele di tutto il Regno, per la perdita del commercio, pervenute all'orecchie *di S.M. che D.G.* per mezzo *del ſuo Viſitator generale*. Quindi i ſantiſsimi ordini *dal noſtro Gran Monarca*, e non men pio, che Grande, diretti a' Signori V.R. perche a sì gravi diſordini si dia il dovuto rimedio. E quindi l'applicazion della Camera, per riformar tutti gli abusi, che in queſta materia si veggono introdotti; per reſtituir la libertà della contrattazione. Dalla qual ſola dipendeno le ricchezze, l'abbondanza, e la felicità degli Stati.

Ad quam pedagiorum materiam, pro eorum Conſuetudine reprobanda, hæc alia, quæ ſequuntur, pro Regio Fiſco obſervanda ſunt.

Conſtans enim in jure eſt, ut nemini abſque Principis conceſſione pedagiorum exactiones ſtatuere liceat, præſertim ex *c. ſuper quibuſdam 26. de verb. ſignif. c. innovamus 10. extra de cenſ. & exact.* unde tanquàm omni jure damnatæ, ſunt impræſcriptibiles quia in his exactionibus non conſideratur bona fides; in dubio enim pro libertate præſumendum, & judicandum, juxtà regulam *Hermogeniani in l. lege Iulia D. de manumiſſ. & Pauli in l. inter pares D. de re judic.* Rurſus quia in mala fide cenſeri debent exactores, qui contra Regis præcepta novas pedagiorum exactiones impoſuerunt; *Malæ fidei namque poſſeſſorem eſſe nullus ambigit*, qui aliquid contrà Regum interdicta mercatur, rectiſſimè *Imp. Valentinus, & Valens* reſcripſerunt in *l.7. C. de agricol. & cenſit. lib.11.* Et ex jure *Partitarum leg.2. tit.1. par.2. leg.11. tit.28. part.3.* ibi: *E los pechos, e los tributos, que dan los homes ſon de los Emperadores, e de los Reyes, leg.6. tit.29. ead. part.* juncta *Gloſſa Gregorii ver. tributos*, ſecundùm quàm nec immemorialis ſufficit ad tributa juſtificanda.

Clariores quoque ſunt leges Regni Hiſp. *l.1. tit. de las preſcripciones 15. lib.4. Recopilat.* ubi inter alia, quæ præcisè requirunt Principis privilegium, etiam ſtante præſcriptione immemoriali, reſeruntur tributa; Conducit *leg.2. tit.21. lib.6. Recopil.* ibi. *Defendemos que ſin nueſtra licencia, y mandado ninguno ſea oſſado de poner impoſiciones nuevas, ſo color de portazgo, ni pontage, ni peage, ni ſean oſſados de acrentar las impoſiciones, que antiguamente fueron puestas, &*

trans-

tranſgreſſoribus pœnas imponit; idemque in lege ſequenti ſtatuitur, cum quibus perſonis, Eccleſiaſticis, aut Secularibus. Imò omnia privilegia, quæ conceſſa fuere per Regem *D. Henricum* uſque ad annum 1464. uti nulla declarata ſunt *in leg.4.d.tit.11.lib.6.* etiamſi eſſent ante d. annum, niſi confirmata eſſent per Reges Catholicos, ut ex *leg.15.tit.27.lib.9. Recopilat.*

Quarum Regiarum legum intelligentia, roboratur ex interpretatione antinomiæ, quæ agnoſci videtur inter *dict.leg.1.tit.15.lib.4. Recopilat.* in qua dicitur, tributa præſcribi non poſſe, neque per tempus immemorabile; & inter *leg.8. eod. tit.* ubi ad hoc, ut Barones obtineant in judicio poſſeſſorio ſuper impoſitionibus, aliiſque rebus, ſufficiunt quadraginta anni; Et in judicio petitorio tempus immemorabile in locum juſti tituli; cui correſpondent *text.in leg.1.tit.11.lib.6.Recopilat. l.16.tit.27.lib.9.* in qua ad conſultationem Regiæ Audientiæ Granatenſis declaratum fuit, diſpoſitum in antecedenti, quoad impoſitiones, ubi agitur de illis, qui non habent privilegium Regium, ante annum 1464. locum non habere, neque intelligi de illis, qui ſe fundarent in præſcriptione immemoriali (De cujus tamen interpretatione adeundus *D.Petrus de Salcedo in comm.ad leg.4.cap.20.lib.3.Recopil.nu.130.* poſt *Caſtill.de tertiis cap.20.*) *Leg.19.tit.7.lib.3.Recopilat.& d.c.ſuper quibuſdam.*

Hæc namque contrarietas diſſolvi poteſt.

Aut ex doctrina *P.Suarez de legibus lib.5.cap.14. ex n.35.cum ſeqq.* ubi ex *Caſtro de leg.pœnal. cap.10.* diſtinguit (eſtò non referat *d.leges Regias*) inter poteſtatem indicendi tributa, quæ nullo modo præſcribi poteſt, nec per tempus immemorabile (quidquid alitèr ſentiat *P.Sanchez lib.2.conſ.cap.4.dubit.4.*) & facultatem utendi illis, quibus tempore prædicto gaviſi fuerunt; & hæc, vi immemorialis permiſſa eſt, cum pro illa ſupponatur legitimus titulus, & privilegium Principis; Nec diſſimili diſtinctione utitur *Amaya in l.3. C.de annon. & trib. n.21.* inter Iura regalia majora, & minora, ut majora, tanquàm ipſi Principi connexa (inter quæ connumerat poteſtatem indicendi tributa) præſcribi non poſſint, nec per immemorialem ex *dict.leg.1.tit.15.lib.4.Recopil.* Minora autem (inter quæ ipſa tributa connumerat, hoc eſt jus illis fruendi, tanquàm legitimè ab antiquo impoſitis) per immemorialem præſcribantur, ex *d.l.8.eod.tit.* cum qua ſententia ſe conformare videtur *D.Petrus de Salcedo*, qui latè, & eruditè hoc proſequitur *in comment. ad leg.4.cap.20.tit.14.lib.3.Recopilat. ex n.105. cum plurib.ſeqq.*

Aut ex ſententia *Præſ Covarruvias in Reg.poſſeſſor 2.p.n.8.verſ.ſecunda rerum ſpecies*, quem ſequitur *Azebed.in d.l.1.tit.15.lib.4.ex n.41.cum ſeq.& Caſtill.* plures referens *de Tertiis cap.21.ex n.2.& cap.22.n.5.* diſtinguentis inter tributa, quæ in ſignum univerſalis dominii, & ſupremæ poteſtatis indicuntur, & alia, quæ ſuperindicta vocantur, & pro occurrenti neceſſitate imponuntur, ut illa nullo modo præſcribi poſſint, ex *d.leg.1.* hæc verò regularitèr tempore immemoriali præſcribantur.

Aut ex opinione *D.Franc.de Alfaro de off.fiſcal.gloſſ.20.§.3.ex n.42. cum ſeqq.* præcipuè *n.49.& 50.* ubi quod vectigalia contrà Regem præſcribi non poſſint, nec per immemorialem ex *d.l.1.* at vero contrà privatum, aut contrà oppidum tempore immemoriali præſcribantur; ut anteà videtur ſenſiſſe *Covarr.in d.reg.poſſeſſor 2.p.§.4.n.1.*

Præterquamquod dicta *lex 8.d.tit.15.lib.4.Recopilat.* obſervari, ac intelligi debet, quando tributa, aut impoſitiones ſunt juſtæ, & rationabiles; quia pro injuſtis neque in judicio poſſeſſorio ſufficiunt quadraginta anni, neque in petitorio præſcriptio immemorialis, ex eleganti doctrina *Padillæ Meneſes in l.ſi aquam C.de ſervit.& aqua ex n.32.cum ſeqq.* ibi.

Unde infertur, quod ſi domini terrarum, vel locorum collegerint à ſubditis ſuis, hoc eſt vaſallis Collectas, jura hoſpitiorum, munerave quæcumque, etiam ſi probent per longum tempus hæc fuiſſe ſibi præſtita, & titulum allegent, cujus virtute ſe contendunt illa omnia accepiſſe, adhùc non obtinebunt, quouſque probent tituli veritatem, cum non cenſeantur illa omnia data animo contrahendæ obligationis, ſed potiùs ex quadam familiaritate, aut certè per dominorum ipſorum impreſſionem, &c. Et ità audio plerumque in his, ex hac præſumptione, dominos in utriuſque Regni Prætoriis, & Pinciani, & Granatenſis condemnari; Et *n.38.* probat, quod immemorialis non ſufficit pro juſtificandis his impoſitionibus, ea ratione: *Cum tempus immemoriale vitium impreſſionis, quo ego ſemper præſumo à ruſticis illa præſtari, non excuſet*, & *n.41.* loquens de dicta lege 8. ait: *Cujus legis diſpoſitio rarò obſervata fuit*: Tantum enim ſervanda eſt, quando conſtat aliunde de juſtitia impoſitionum, aliàs incideremus in ſententiam *textus in c.quod latenter, extrà de reg. jur.* ibi: *quod latenter, aut per vim, vel alias illicitè introductum eſt, nulla debet ſtabilitate ſubſiſtere*. Confert *Philipp.Albertus Gruben de regali conducendi jure cap.2. verſ.quod ſi tamen.*

Et ſic iſtam legem intellexit *D.Gregor.Lopez in l.6.tit.25.p.4. gloſ. magn. per tot.* præcipuè *verſ.unde*; ibi: *Unde benè advertendum quod ſi domini terrarum defendentes ſe tempore immemoriali non deducerent in articulis, & probarent, quod iſta voluntariè, ideſt ſine coactione aliqua præſtita fuerunt à ſubditis per dictum tempus immemoriale, non obtinerent, quia in dubio judican-*

dum eſſet pro ſubditis, quaſi præſumantur inviti præſtitiſſe,&c. ſequitur *Io:Guttierez lib.1.pract.qu.92.* licet in foro judiciali ſentiat, poſſe defendi, quod ex parte dominorum hæc probatio non ſit neceſſaria; abſolutè tamen *Solorzan.de Indiar.gubern.to.2.lib.1.c.1.ex n.29.* & ſinguantèr *n.36.*concludit,ibi: *Nec ſufficiet probatio immemorialis Conſuetudinis, niſi ſimul probetur ſubditos ſua ſponte, non per vim talia onera ſubiiſſe, quia aliàs lex inuſitatas,& indebitas exactiones per tyrannidem, violentiam, aut concuſſionem factas eſſe præſumit, ut expreſsè docent Io:Andr.&c.* Idemque pluribus relatis,tradit doctiſſimus *D. Didacus de Balmeſeda de Collect. qu.4. nu.18.verſ.in ſecundo verò caſu, Valeron de tranſact.tit.4.qu.3.n.67. Cavallos qu.782.ex n.17.*

Et licet adſint Auctores, qui ſuppoſitis d. Regiis legibus,non requirunt hujuſmodi probationem ex parte dominorum, ut innuit *Covarr.in reg.poſſeſſor 2.p.§.4.n.5.Io:Garzia de expenſ.cap.9.ex princ.cum plurib.ſeqq.* præcipuè *n.8.& 23.Gaſp.Rodriquez de annuis reditibus lib.1.qu.15.ex n.67.* Intelligendi tamen ſunt de impoſitionibus, quæ probabilitèr, ut licitæ, & juſtæ poſſint æſtimari; non verò de illis, quæ omni juſtificatione, & probabilitate deſtitutæ inveniuntur; cum non poſſit immemorialis majorem producere effectum, quam Principis privilegium; & certum eſt, quod nec Princeps exactiones injuſtas indicere poteſt, ex traditis à *P. Suarez de legib.lib.5.cap.15.& 16. Sanchez lib.2.conſ.moral.cap.4. dub.2. Card. Lugo de juſt. & jur.diſp.36.ſect.2.& 3.* & ex pluribus aliis *Amaya in d.l.3.C.de annon.& tribut.n.27.*

Idque omne confirmatur ex magiſtrali, & ſolidiſſima doctrina *D. Gregorii Lopez in d. l.6. tit.25.p.4.gloſ.magna poſt med.* ubi poſtquàm dixit, has exactiones, quæ ſolum per immemorialem probantur,violentas præſumendas eſſe, proſequitur: *Indebita enim ſervitia præſumuntur à Dominis per metum extorta, ſecundùm Io:Andr.c.1.de præſcript.lib.6.in Novella, & refert Bald.in v.pactiones,de pace Conſtantiæ, ubi & inducit illud, contrà potentes præſumitur, præſertim ergà ruſticos,& hæc nota in practica, qualitèr inducatur, & probetur præſcriptio immemorialis; Et àttendenda ſunt verba dictæ legis Matriti: La immemorial coſtumbre probada por la manera,e con las calidades, e circumſtancias, que por derecho, e leys de eſtos Reynos ſe deve probar: Per quæ verba ſatis vult, quod exigatur probatio, quam dixi, & in foro conſcientiæ ego ſemper ſuaderem iſtis Dominis, quod in his ſervitiis quæ ſunt à Iure indebita, & in quibus nullum titulum habuerunt, quàm conſuetudinem licet immemorialem, non curarent de tali conſuetudine, cum hæc pars ſit ſecurior conſcientiæ, & in dubio tenere debemus, quod certiùs, & ſine periculo animæ explicari poteſt, ut in Clementin. exivi, de v.ſign.*

Hæc ex doctiſſima quadam allegatione ad manus noſtras nupèr perventa Eruditiſſimi hiſpani I. C. nobiliſſimi D. Ioſephi Pardi integerrimi Regii Conſiliarii, pro hujus operis coronide annotare curavimus.

Ad majorem Dei,ac Sanctiſſimæ ſemper Immaculatæ Deiparæ gloriam.

Quartæ, & ultimæ harum Annotationum Partis

F I N I S.

INDEX
RERVM NOTABILIVM,
Quæ in his quatuor Annotationum partibus continentur.

P. partem, f. folium, n. marginalem numerum, & m. mantiſſam denotat.

A

ABolitio, an conceſſa intelligatur quoad Regios diriƈtus gabellarum, vel ratam intercepti Arrendatoribus debitam, vel quantitatem reuelantibus promiſſam, vel inquiſitos de venditione frumenti vltrà pretium taxatum, p.2.f.107.à n.14. ad 18.

Accuſatio in crimine repetundarum, & peculatus quamdiù præſcribatur, p.2.f.343.n.6..

Accuſationis propoſita cauſa, ſi intrà annum non terminetur, an poſſit accuſatus nouos aſſequi honores, p.2.f.337.n.28.& 29.

Accuſatus, ſeù denunciatus de crimine, an hac denunciatione pendente, à nouis dignitatibus arceatur, p.2.f.330.à n.6.ad 8. *Expenduntur* textus in l. reus delatus, & l. vn. C. de reis poſtul. *à n.9.ad* 11.

Aƈtio criminalis pro pœna defunƈti Officialis, an in hæredem tranſeat? Laudantur Ciceronis, *ac* Plinij *loci, p.2.f.342.n.1.ac declaratur regula negatiua, n.2.&* 3.

Aƈtio pro recuperanda dote, an competat mulieri, conſtante matrimonio, p.1.f.564.n.70.

Aƈtio pro demanio, an detur Vniuerſitati, ſtante paƈto de retrouendendo, p.3.f.190.n.1. Diſtinguitur in contraƈtu ſimulato, ac vero, n.2.& 3. Et quid in venditione cum paƈto, quod dominium non tranſeat niſi pretio ſoluto, n.4.

Aƈtio realis, an competat ceſſionariis Regiæ Curiæ pro donatiuis, p.1.f.414.n.30.

Adiudicatio transfert dominium, & quos pariat effeƈtus, p.3.f.92.n.1.

Adiutum poſt Friderici obitum vocabatur donum, deindè colleƈta vſque ad tempus Alphonſi Regis, p.1.f.161 n.73.

Adohæ nomen, vnde exortum, & quid ſit, p.1. f.395.n.9.& ſeq.& n.16.& 17.

Adohæ præſtationes, cur hoſtenditiæ diƈtæ, p.1. f.395. n.13.& 15.

Adoha in Gallijs vocatur Arriebar, *p.1.f.396. n.18.*

Adohæ taxa, & forma, quæ ſit, p.1.f.397.à n.20. ad 22.& n.28.

Adoham, an teneantur ſoluere Græci, Illyrici, & Epirotæ, p.1.f.399.n.27.

Adoha, quando Baronibus remiſſa fuerit, & Donatiuum exigi cæptum, p.1 f.399. à n.29.

Adoha, an debeatur pro fruƈtibus, ſiuè prouentibus Portulaniæ, ponderum, & menſurarum, ac ſecundarum cauſarum? Negant Conſ. de Roſa, & Reg. Marcian. *p.1.f.402.n.3. Sed contrarium defenditur ſecundùm* Reg. Moles, *& varius notatur idem* Conſ. de Roſa, *à n.4.ad 12. Et quid in releuio, n.6.*

Adoha debetur de gabellis, baiulatione, niue, alijſque in feudum conceſſis, p.1.f.403.n.7.& 8.

Adohæ quantitas ſecundùm taxam antiquam, & nouam, quæ ſit, p.1 f.407.n.3.& 4.

Adoha, an ſit onus intrinſecum feudi, p.1.f.413. n.24.

Adoha, an ſit ſubrogata in locum militaris ſeruitij, & reſpiciat naturalia feudi, an ſubſtantialia, p.1.f.413.n.25.

Adoha fuit remiſſa in Regno anno 1442. vſq; ad annum 1504.p.1.f.413.n.28.

Adoharum exaƈtio, an ſub donatiuo contineatur, p.1.f.414.n.29.

Adoha, an augeatur auƈtis fruƈtibus feudi, p.1. f.427.à n.1.ad 3. Et quid ſi eſſet faƈta conceſſio ſub conſueto ſeruitio, vel ſtante neceſſitate, n.6. & 7.

Adoha, an debeat augeri faƈto augmento funƈtionum fiſcalium in feudum conceſſarum, p.1. f.427.n.4. Et quid ſi augmentum eſſet eiuſdem valoris cum ipſis funƈtionibus, n.5.

Aduocati, cur ſtando perorent, p.1.f.272.n. 34. Sunt immunes ab oneribus perſonalibus, hoſpitijs, & colleƈtis, n.45.& 46. à tutela, n. 47.& poſſunt malleatorem à vicina domo expellere, n.48.

An ſint immunes ab excubijs tempore peſtis, n.49.50.& 51. Et quid in hac Vrbe Neapolis ob negotiorum numerum, n.52.

Aduocati dicuntur milites, laudabiles, neceſſarij, nobiliſſimi, togati. p.1 f.274.à n.53.ad 55. Pro labore honoraria accipiunt, n.56. Eorumq; ſuffragia in cauſis decidendis aliàs præſtiterunt, n.57.

An ſint Leƈtoribus præſtantiores, n.58. Et Au-

 ƈtores

ctores de eorum dignitate, ac priuilegijs tractantes referuntur, n. 59.
Aduocati cogniti examinari non debent, vel qui libros compoſuerunt, vel Scholaris doctus, p.1. f.336.n.72.
Aduocati eligi debent ad dignitates, p. 2. f. 279. n. 51.
Aduocatus Pauperum, an à gabellis exemptus ſit, p.1.f.248. n.26.
Æraria, vbi à Romanis constructa, p. 4. f. 20. n.3.
Ærarij, Fiſci, bonorum priuatorum, ac publicorum Principis differentia enucleatur, p. 4. f.11.n.1.& 2.
Ærarij conſtituendi vtilitas, ac neceſſitas, eiuſq; Scriptores, p.1.f.4.à n.1.ad 8.
Eius conſeruatio, augmentatio, & adminiſtratio, quæ, p.1.f.6.& ſeq.
Ærarium, diuitiæ, ac vires cuiuſque Status, Imperij, Reipublicæ, ac Principatus, p.1. f. 26. ad 136.
Æſtimatio, quomodò ſit facienda pro meliorationibus, p.3.f.137. n.15.
Alcaualà, an de Equis debeatur in Regno Caſtellæ, p.2.f.127.n.8.
Alphonſi I. Regis tempore fuit oblata ſolutio per Generale Regni Parlamentum ducati vnius quotannis in ſingula focularia, & poſteà additi carol. 5. & gr. 2. pro quibus præſtare voluit cuilibet fumanti ſalis modium, p. 1. f. 154. n.45. & 46.
Alphonſus I. Rex in hoc Regnum introduxit Hiſpanos, & veteres ſex collectas abrogauit, conuenitq; pro certa quantitate carol.10. pro fumante, p.1.f.197.n.62.63.& 74.
Alumen quid ſit, eiuſque vtilitas, p.3.f.37.n.22.
Aluminis fodinæ in Inſulis Iſchiæ, & Liparis, in Agnano, & in Statu Eccleſiaſtico ad Tolfam, in quo conſiſtant, p.3.f.37.à n.23.ad 28.
Aluminis fodina, an ſit de Regalibus cum iure prohibendi, p.3.f.38.n.29.& 30.
Ambitus, & ambitio, in quo differant, p.2.f.277. n.42.& 43.
Ambitio honorum quanàm ſit prohibita, p. 2. f.277.nn.46. & 47.
Anchoragij ius, quid ſit, & de quibus ſoluatur nauigijs, p.1.f.470.n.12.& 13. Et an ſpectet ad eum, qui portum conſtruxit, n.16.
Angarij, & perangarij vaſalli quinàm ſint, p. 1. f.358.n.3.& à n.28.ad 33.
Animalium groſſorum, vel minutorum appellatione, qui contineantur, p.2 fol.207.n.11.
Animalia extrà Vrbem mactari debent, p. 2.f. 154.n.5.& 6. Et vendi in locis deſtinatis, n.7.
Animalia ſi quis poteſt tenere in paſcuis, poterit etiam futura depaſcere, p.1 f.229.n.34.
D.Annibal Moles, quando Regens electus, & cuius ſucceſſor, dignis encomijs memoratur, p.1.f.140. n.1. Meritò à iure functionum fiſcalium exorditus fuit, ibid. n.2.
An fuerit Magni Camerarij Locumtenens, p.4.f.56.n.9.
Annotationes iſtæ cur adeò excreuerint, p. 2. f. 1. n.1.
Annui introitus in burgenſaticum, an deducantur in releuio, p.3.f.69.n.9.
Annus mortis feudatarij, quomodò computandus in liquidandis fructibus, p.3.f.60.n.6.
Et reſpectu liquidationis olei, quodnàm tempus attendatur, n. 7. Ac tranſcribuntur ad materiam releuij duæ allegatiunculæ, à n. 8. ad 20.
Appretium bonorum Ciuium ſit pro rata, vel gabellæ imponuntur pro ſoluendis functionibus, p.1.f.164.n.87.
In hoc appretio bona forenſium æſtimantur, vocaturq; bonatenentia, n.88.
Ex deſcriptione bonorum in Cataſto, an oriatur hypotheca, n.95.
Aprutij Prouincia cum populis Samnit., Marſis, Pelignis, ac Frentanis deſcribitur, p. 2.f.343. à n.1. ad 7.
Vndè ſumpſerit nomen, & cur in duas partes diuiſa, n.8.& 9.
Aprutina tellus, ſitu fortis, armentorumque ditiſſima, quare æſtiuo tempore paſcua aptiſſima pecudibus præbeat, n.10.
Apulia, vndè dicta, p.2.f.245. n.4. Eiuſque fertilitas herbarum, ac planities commendatur, n.5. & 6.
Apuliæ regio deſcribitur, p.2.f.145. n. 1. Et cur dicatur Capitanata, n.3.
Apuliæ locus hyemali tempore ob Cœli amœnitatem pecoribus paſcendis aptiſſimus eſt, p. 2. f.246.n.9.& 10.
Apuliæ planities, cuius ſit menſuræ, p. 2. f. 247. n.2.
Aqua ardens, ſeù aquauita, an ſit mercis ſpecies, & de ea gabella debeatur, p.2.f.121. à n.29. ad 31.
Armorum varia genera, eorumque ærumnæ, p.2.f.258.n.6.7.& 11.
Articulus iuris dubius, an determinari poſſit abſque termino, p.3.f 196.n.16.17.& 22.
Aſſenſus præſtitus ſuper laudo, an ſit ſufficiens, quando deficit ſuper compromiſſo, p.3.f. 125. à n.1. ad 4.
Aſſenſus quid operetur in actu, cui accedit, p. 3. f.127.n.15. Et an requiratur in contractu cum Regia Curia, vel Domino, ſiuè cum eius voluntate inito, puta in matrimonio cõtracto, vt cenſeatur præſtitus reſpectu dotium, n.19.& 20.
Aſſenſus a contractu difformis, an ſit nullus, p. 3. f.174. n. 1. 6. & 7.
Et quid in aſſenſu præſtito, dummodò recognoſcat immediatè R.Curiam, & Baro concedit ſub feudum, dummodò teneat immediatè ab ipſo, n. 2.
Vel per clauſulam ad inſtrumentum conceſſionis relatiuam, n.3.

Vel

Vel ſi neque impetratus ſit ſuper pacto de retrouendendo, n.5.
Aſſenſus impetratus ſurreptitiè, vel obreptitiè, an ſit nullus, p. 3. f. 175. n. 8. Et an ſuperſedeatur in exequendo, n.9.
Aſſenſus Regis, non autem Proregis requiritur in alienationibus feudi in manus mortuas, & de ſtylo Cancellariæ reſpectu hypothecæ, p.3.f.98. n. 31.
Aſſenſus in venditione feudi cum poteſtate vendendi, reſeruato aſſenſu, poteſt poſt mortem venditoris impetrari, p.3.f.171.n.3.
Aſſignatarij functionum fiſcalium in feudum, an in exactionis concurſu cæteris in allodium aſſignatarijs præferantur? Affertur Conſultatio ab Auctore elucubrata, p.1.f.286. à n.14. ad 68.
Aſſignatarij adoharum, an ſint præferendi in concurſu creditorum habentium expreſſam hypothecam. p.1.f.410.n.10.& ſeq.
Vide verb. Conſignatarij.
Atomi quæ ſint, & earum cognitio apud Alphenum I.C. p.1.f.226.n.13.
Aucto Monachorum numero in Eccleſijs, an ſit augenda ſalis præſtatio conceſſa, p. 3. f. 51. à n 1.
Auctoris querimonia de litterarum contemptu, ac odio, p.1.f.1.à n 1.ad 4.
Eius inſtitutum in conſcribenda Notitia practica Ærarij vniuerſalis, p.1.f.2 à n 9.ad ſeq.
Auctores moderni exteri, cur potiùs allegentur, quàm noſtrates, p.1 f.22.n.11.
Audientia Regiæ Dohanæ Menæpecudum Apuliæ, à quo regatur, p.2 f.241.n.11.
Quando è Luceria in Ciuitatem Fogiæ, ſeù Foueæ translata fuerit, f. 246. n.8.
Audiri, an debeat tertius ratione ſimplicis hypothecæ, vel conſtituti, & precarij, p.3.fol. 106. à n.18.
Augmentum, an comprehendatur in conceſſione feudi, p.1.f 224.n.7. & 38.
Augmentum functionum fiſcalium, an comprehendatur in conceſſione, vel ſub immunitate, p.1.f.313.à n 1. ad 8.
Et quid in feudo ad certum annuum reditum, à n 9.
Augmentum intrinſecum, ſeù extrinſecum rei conceſſæ, ad conceſſionarium, vel concedentem ſpectat, p.1 f.319.n.21 & 22.
Auocatio cauſarum à Tribunalibus huius Regni Neap. non poteſt fieri ex gratia, p.1.f 434.n 9.
Auocatio pecuniæ à creditore, qualitèr competat, p.1.f.554. & f.563.n.67.& 68.
Auſtriacæ Sereniſs. familiæ religio, pietas, & gloria extolluntur, p.4.f.3.n.3.& 4.
Auus habens duodecim nepotes ex filio, ſiuè viuo, ſiuè mortuo gaudet immunitate, vel ſi habeat filios, & plures nepotes, p.2.f.20.n.1.& 2.
Auus, ſiuè pater vnius filij gaudentis immunitatem ob numerum 12. liberorum etiam gaudet, p.2.f.20.n.3.

B

Baiulationes quænam ſub ipſis includant, & cur etiam à nonnullis retineantur, p.2.f.81. à n.22.ad 24.
Baiuli etymologia, ac ſignificatio pro operariis, executoribus, pædagogis, præpoſitis, aliiſq; p.2. f 79.à n.2.ad 8.
Baiuli officium, quid ſit in hoc Regno, aliiſque Regionibus, p.2.f.79. à n.9.ad 14.
Baiuli nonnulli in Regno magnam habent iuriſdictionem. p.2 f.83 n.23.
Baiuli Tribunal in hac Ciuitate, quid ſit, p. 2. f.81.n.34.
Baiulorum pœnæ, quomodò regulentur, p.2.f.82. n.31 & 32.
Balius Baronis, vel Titulati quomodo præcedat in Parlamento. p. 1 f.327.à n 24.ad 28.
Baptiſmus quid operetur, p.2 f.54.n.3.& 4.
Baptizatus in Ciuitate gaudet vti Ciuis ortus, p.2.f 54.n.1. Quid ſi in fraudem baptizetur, n.5. Et in eorum filiis, n.6
Baraptariæ crimen, vndè dictum, & quid ſit, p.2. f.281.n.64.& 65.
Barenſes, an ſint immunes, p.1 f.524.n.70.
Baro ciuilis iuriſdictionis, an præferatur in venditione iuriſdictionis criminalis, alteriuſuè iuris, p.3 f.187 n 5.
Baro conuentione facta de vendendo Vniuerſitatem in demanium Curiæ, an poſſit ſe pœnitere antè impetrationem aſſenſus, p. 3.f.190. n.1. & 2. Et quid poſt latam, aut exequutam ſententiam prælationis, n.3.& 6.
Vel ſi fuerit ſolutum pretium. n 4.& 5.
Baro terribilis, & crudelis, an poſſit vaſallos auocare, p.1 f.359.n.4.5.7.8 & 11.
Barones eximentes aliquem à præſtatione iuriū ſibi debitorum, an alios moleſtare poſſint, p. 1. f 241.n.14.
Barones expellentes ſubditos abſq; cauſa iuſta, an teneantur ipſi eorum ratam Regi ſoluere, p. 1. f.285. n. 12. Vel ratam Vniuerſitatum impotentium, n.13.
Barones habentes conceſſionem cum focularijs, eorumq; augmento, an etiam habere debeant, quod Reg. Curia percepit ex tranſactione cum Regno, nè illud numeraretur, p.1.f.320 à n.1.
Barones, an præferantur nobilibus ſimplicibus, p 1.f.346.n.132. Et quid in Titulatis, ibid.
Barones affligentes vaſallos priuari poſſunt iuriſdictione, p.1.f.360.n.9.
Barones, tanquàm milites ab hoſpitij onere exempti, p 1.f.429. n. 9. Poſſuntq; vnam ex eorum Terris reſeruare, n. 10. Et quid ſi ipſi viſitent Terras, n. 11.
Barones pro Camera reſeruata, an poſſint exigere pecunias à vaſallis, p.1.f.430. n.14.& 15. Et an pro ijs releuium ſoluere teneantur, n.23.
Barones, an poſſint plures Terras pro ſuis Cameris

ris reſeruare, p.1.f.431.n.17. Vel eas reuocare, n.20. Et ſi à Regno abſint, an gaudeant Cameris reſeruatis, n.18.& 19.

Barones habentes augmentum functionum fiſcalium, an poſſint participare de pecunia Regiæ Curiæ ſoluenda ex tranſactione, ne fiat numeratio fumantium, p. 1.f. 440. n. 6.

Barones immunes ſunt pro vſu eorum familiæ, p.1.f. 576. n.21. Et quid pro comeſtibilibus, pro alterius ſeruitio emptis, n. 22.

In quo puncto tranſcribuntur literæ Ser. Reginæ Ioannæ, n.23.

Barones, an efficiantur Ciues ratione feudalis dominij, & quibus rebus fruantur, p. 2.f.45. à n.32.

Barones, vel Vniuerſitates priuilegium habentes faciendi mercatum, an poſſint aliquid exigere ex animalibus, alijſq; rebus inibi vendituris, p. 2.f.86. à n.10. ad 19. & in appendice.

Barones, an poſſint exigere mulctas extrahentium victualia à Rege prohibita, p.2.f.265. n.15. Et quid ſi Princeps prohibeat actum de iure permiſſum, n.16.

Barone non contribuente pro ea ſumma adohæ, pro qua tenebatur, actio eam petendi ſpectet nè ad Combarones, an verò ad Regem, p.1.f.404. à n. 1.

Baroni licet eijcere vaſallum tumultuoſum, p. 1. f.360. n.9.

Baronum feuda taxari, quæ adhùc donatiua non ſoluerunt, aliorum Baronum intereſſe, tradunt D.Reg.Moles, alijq; p.1.f.405.n.4. Sed in dubium reuocatur ex P.Affl.n.5.& ſeqq.

Bartolus, an fuerit expoſitus, & quando ius Ciuile diſcere cœperit, p.2.f.61.n.15.

Beneplacitum, qualitèr extinguatur, p. 3.f.139. à n.1.ad 3. Et quid in conceſſione ad beneplacitum, & ſi fieri contigerit reuocationem, anno vno poſt reuocationem, alijſque caſibus, à n.4.ad 6.

Bombardarum inuentor quis fuit, p.2.f.258.n.8. Earumq; vſus quare ſit frequens, n.9.& 10.

Bona feudalia, & allodialia ad Fiſcum deuoluuntur ob crimen rebellionis, p. 3.f. 138. n. 18. & 19.

Bona fideicommiſſo ſubiecta, an in confiſcatione bonorum veniant, p.3.f.146.à n.4. ad 12.
Et quid in feudis, ac maioratibus Italiæ, & Hiſpaniæ, à n.13.ad 16.
Et in commoditate percipiendi fructus, durante vita delinquentis, n.17.& 18.

Bona hæreticorum, à quo die confiſcata intelligantur, an ante abiurationem, vel ipſo iure, vel à tempore ſententiæ condemnatoriæ, p. 3.f.155. à n.1.ad 5. Et quid in Regno, n.6.
Et an poſſeſſio maneat penes reum, n.7.

Bona hoſtium in Regno capta, an ſpectent ad Exc. Pro-Regem, vti Ducem Generalem, vel ad Fiſcum, aut capientes, p.3.f.18.à n.1.ad 8.

Bona hoſtium, quæ capiuntur ab excurrentibus mare, an debeantur capientibus, p. 3.f. 20. n.9. Et alia ad materiam, à n.10.ad 12.

Bona hoſtium, an in mari Adriatico deprædari, ac eorundem perſonæ captiuæ fieri queant, p.3 f.18.n.9.

Bona naufragata, an ad Regem ſpectent in hoc Regno, ſi Domini ignorentur, vel deſint legitimi ſucceſſores, p. 3.f.7. n.32.& 33. Et quid in Hiſpania, n.34.

Bona naufragata in Regno, an ſpectent ad Regem, Proregem, vel Regium Fiſcum, p.3.f.8.à n.1. ad 9.

Bona naufragata, an ſpectent ad Magnum Regni Admiratum, p.3.f.16.à n.1.ad 6.

Bona, quæ in ipſa naufragij trepidatione capiuntur, an Fiſco debeantur, p. 3.f. 10. n. 10. Et tranſcribitur allegatio fiſcalis Præſ. Iacobi Salutij, à n.12.ad 38.

Bonatenentia, ſeù Collecta, an pro annuis introitibus venditis ab Vniuerſitatibus Regni cum pacto immunitatis debeatur, & ad quam rationem, p.1.f.200.n.75.& 76.

Breuitas in cauſis agendis, vel ſcribendis, qua gaudent quidam moderni, neruosè exprobatur, p.2.f.64.à n.1.ad 3.

C

Cambiare, an poſſint Campſores monetam æream cum argentea, vel aurea abſq; licentia Regiæ Curiæ, p.1.f.484.à n.4.

Camera reſeruata, an talis remaneat, ſi Terra vendatur à Barone, p.1.f.421.n.21.

Cameram reſeruatam, an habere poſſint Conductores, Epiſcopi feudatarij, & ſubfeudatarij, p.1.f.432. à n.24.

Cameræ nomen, vndè deriuatum, quidnè ſignificet, p.4.f.20.à n.4.ad 6. Et an rectè ad Tribunal R. Cameræ cum addito, Summariæ, extendatur, n.7. & 8.

Cameræ reſeruatæ, quæ ſint, p.1.f.429.n.10. Et an per tranſitum, vel ex vrgenti cauſa hoſpitari teneantur, n. 12. & 13. Et nùm gaudeant immunitate contribuendi in pecunia, n. 16. Et an reſpectu vaſallorum ſint hodiè voluntariæ, n.27. Et quid in Caſalibus, n.22.

Campionis (vt vocant) officium in ponderandis mercibus in hac Ciuitate Neap. quid ſit, p.1. f.481. à n.26.ad 28.

Cannabis vſus in Republ. vtilis, p.2.f.256.n.1.

Canonicorum numerus, an augeri, vel minui poſſit, p.3.f.53.n.10.

Capitula Papæ Honorij in Regni Archiuo conſeruata fuiſſe, & à DD. vti iura allegata, p.1.f. 185. n. 25. Et notatur error Io: Franc. Paſqualini, n. 27.
Dicuntur edita in planitie S.Martini in Prouincia Calabriæ, n. 28. & 54. Exhortatoria, & ad releuamen Regni Siciliæ dicta, d.n.28.

Capi-

Capitula Papæ Honorij quem vigorem habeant in Regno, dilucidatur, p.1.f.191.n.45.& ſeq.

Eorum acerrimus, ac iuſtus defenſor Reg. de Ponte, *n.48.*

Non fuiſſe ſuſpenſa per Nicolaum IV. ad inſtantiam Caroli II. Regis probatur, contrà Petrum de Monteforte, & Conſ. de Georgio, *n.51.*

Capitula aliqua Papæ Honorij edita reperiuntur in corpore Prag. Regni, *& quæ ſint, p.1.f.194. n.52.*

Eorum authenticum vnà cum confirmatione Caroli II. in antiquo Archiuo Monaſterij Cauenſis conſeruatur, ad quod exemplandum acceſſit Marcellus Marcianus, *ordine* Dom. Reg. Moles, & Conſ. Marcheſij, *cuius commentaria ad* cit.cap. *combuſta fuere, n.53.*

Capitula Papæ Honorij ſunt verè Caroli II. qui vti Vicarius patris, plura conſtituit ad fauorem Eccleſiarum, quæ fuerunt per Honorium IV. confirmata, p.1.f.194.n.54.

Capitula Papæ Honorij, licet in quatuor caſibus collectas imponi permittant, extrà illos caſus poſſe collectam imponi probatur, p.1.f.186. n.29.

Capitula 28. Inſtructionum *pro bono Regiæ Dohanæ Apuliæ regimine, publicata fuere* à D. Reg. Moles, *vnà cum* R. Reuerter. *p.2.f.247. n.3. & in mantiſſa f.97.*

Cap. ex præſumptuosè, *diſpoſitio, an ſit correctoria iuris communis, & quibus rationibus fundetur, p.3.f.193. à n.3. ad 8.*

An procedat in allodialibus, Regalibus officijs, & ſubfeudis, à n.9 ad 13.

Et an locum habeat, ſi adeſſet aliqualis dubitatio de ſucceſſore, n.20. Vel ſi habeat aliquale ius caloratum, n.21.

Carcerati, an comprehendantur ſub indultu, p.2. f.108.n.22.& 23.

Carnium vſus, ac lanionum munus deſcribitur, p.2.f.154.n.1.& 2.

Carolo I. Andegauiæ Duce de Regno inueſtito à S.P. Vrbano IV. fuit conuentio habita de tributis, in quibuſdam caſibus exigendis, & proùt viuebat Rex Gulielmus, p.1.f.197.n.61.

Caſalia diuiſa quoad ſolutionem functionum fiſcalium tantùm, remanent quoad cætera, proùt priùs erant vnita, p.1.f.203.n.82.

Caſſiodorus, *cuias fuerit, & quibus honoribus functus, p.4.f.4.n.9.*

Caſtro conceſſo, an intelligatur conceſſa iuriſdictio, p.2.f.83.n.3.

Caſtrorum reparatio, cuius expenſis fiat, p.1.f.373. n.5. Et an ea liceat ædificare, vel reficere abſq; Regis licentia, n.9.

Caualcata quid ſit, & an feudatarij extrà bellum quoque equitare teneantur, p.1.f.413. n.27. adde Bald. conſ.401.n.4.lib.4.

Caualarij, ſeù Cuſtodes Dohanæ Apuliæ, quomodò aſſiſtere debeant, p.2.f.247.n.5.& 6.

Cauſa, quæ facilitèr redire poteſt, an ſit ſufficiens ad continuanda tributa, p.1.f.191.n.42.

Cauſa iuſta, an requiratur pro amotione Officialium, p.2.f.289.n.7.& quæ, n.9.& 10. Et an ſatiùs ſit adhibere exploratores ſecretos, n.8.

Cauſarum ſpecies quot ſint, p.1.f.539.n.1. Et quænàm dicatur cauſa ciuilis, vel criminalis, à n.2. ad 12.

Et quid reſpectu Baronum, & M.C.Vic.n.13.

Cauſa intercepti, an ſit ciuilis, vel criminalis, latè enucleatur, p.1.f.541. à n.14. ad 21.

Cauſa intercepti cum alio delicto admixta, an ſit ciuilis, vel criminalis, & an poſſit à criminalitate ſeparari actio ciuilis intercepti, ſeù rei, ac directùm perſecutoria, p.1.f.545. à n.9. ad 12.

Cauſa liquidationis inſtrumentorum, an ſit criminalis, p.2.f.109.n.4.

Cauſa mixta, quæ dicatur, p.1.f.543. à n.1. ad 5.

Cauſæ interceptorum, & contrauentionis Bannorum quouis modo emanatorum, an comprehendantur ſub indultu, p.2.f.104. à n.2. ad 4.& n.13.

Cauſæ reintegrationum ad Sedilia, quomodò, & vbi agitentur, p.2.f.75.n.26.& 27. Et quid in cauſis manutentionis, ex nouiſſimis ordinibus, n.28.

Cauſæ in Regia Camera agitandæ, quæ ſint, p.4. f.24.n.28.& 29.

Cedularium, & Quinterniones quid ſint, p.1. f.398.n.25.& 26.

Cenſalium cognitio ſpectat ad Magiſtros Sacræ Domus SS. Annunciatæ; illiq; non veniunt in generali bonorum obligatione, p.2.f.131.n.10.

Cenſus ſolutio pro hoc Regno facienda S. Pontifici quando cœpta, & cuius quantitatis ſit hodiè, p.4.f.5.n.14.15.& 36.

Cenſus quid ſit, & vndè dictus, p.1.f.152.n.40.

Et cenſus luſtralis, n.41.

Cereuiſia quis potus artificialis ſit, p.2.f.118.n.8.

Ceſſionarij, ac cedentis correlatio quomodò procedat, p.1.f.289.n.21.

Ceſſionarijs Fiſci pro donatiuis in concurſu, an poſſit ſatisfieri, niſi priùs ſatisfactis creditoribus anterioribus, p.1.f.412.n.18.

Ciuilitas, ſeù Ciuitatis ius quantiuis pretij æſtimatur, p.2.f.40.n.1. Et quot modis acquiratur, n.2.

Ciuilitas originis, an amittatur per domicilij tranſlationem alibi, p.2.f.41. à n.11. ad 14.

Et quid in Ciuibus per Pragm. *vel per incolatum, n.15.*

Vel in nobilibus Sedilium huius Ciuitatis Neap. n.16.

Ciuilitas, an acquiratur per incolatum, p.2. f.46.n.35.

Ciuilitas ex allectionis priuilegio per patrem acquiſita, an tranſeat in filios, p.2.f.66.n.3.& 4.

Et quid in filijs Officialium, n.5.

Ciuilitas ex conuentione contracta, an tranſeat

ad filios hæredes, p. 2. f. 69. n. 6.

Ciuilitas, quibus modis probetur, p. 2. f. 82. n. 1. & 2.

Ciuilitatem conſequutus, dummodò emat, vel ædificet domum, non ædificando, vel emendo, an deſinat eſſe Ciuis, p. 2. f. 71. n. 12.

Ciues, quomodò fiant ex allectione Ciuitatum, p. 2. f. 43. n. 22. Et quid in hac Ciuitate Neapolis, n. 23. & 24.

Et an gaudeant immunitate à dirictibus Regijs, à n. 25. ad 27. Ac memoratur Regiæ Cameræ praxis, n. 28. Et quid ſi fiat per priuilegium Regis, n. 29.

Ciues allecti, an gaudeant vſu paſcendi, ligandi, & alijs, p. 2. f. 45. n. 30. & 31.

Ciues quomodò per domicilium fiant, Scholares, Milites, Doctores legentes, & Officiales Academiæ, Aduocati, Magiſtratus, Clerici, Monachi, Epiſcopi, p. 2. f. 47. à n. 45. ad 50.

Ciues allecti, vt gaudeant, habitare debent in Ciuitate, ſaltem maiore anni parte, vel habeant ibi familiam, p. 2. f. 49. à n. 60. ad 62. Ac traditur R. Cam. praxis, ac ſtylus, n. 63. & 64.

Et an ſit de iure, n. 65. Et num debeant in hoc interpellari, n. 66

Ciues de Coſta Amalphiæ gaudent vti Neapolitani quouſq; inibi habitauerint, p. 2. f. 50. n. 67. & 68.

Ciues Neapolitani, an ſint immunes à gabella Sbarrarum pro vſu, p. 2. f. 137. à n. 1. ad 4. Et in appendice.

Et ſi victualia conducant cũ animalibus alienis, an ſoluant ius curreturæ pro vectura, n. 6.

An ſint immunes pro mercibus commercij cauſa inuectis, latè declaratur, p. 2. f. 138. à n. 5. ad 19.

Ciues Nolani, & Capuani, an ſint immunes à gabella Sbarrarum, & Curreturæ, p. 2. f. 141. à n. 20. ad 33. Et contrà Nolanos anno 1680. deciſum fuiſſe, ipſo Auctore patrocinante, memoratur, n. 34.

Ciues Neapolitani, ac Barulenſes, an pro mercibus per vectores delatis in paſſu Cannarum immunes ſint, p. 2. f. 214. à n. 50. ad 52.

Ciues apud Romanos quinàm erant, p. 2. f. 37. n. 1. Et qui ſint honorarij, n. 2.

Ciues in patria contrahentes, quare non ſoluant Ius Dohanæ, p. 1. f. 454. n. 57. & 58.

Ciues particulares non tenentur ſoluere collectas, & onera, niſi collectiuè, licet ex conſuetudine à Perceptoribus ipſi carcerentur, p. 1. f. 307. n. 1. declaratur, n. 2.

Ciues inſignis Vrbis præferuntur Ciuibus quamuis nobilibus alterius mediocris Ciuitatis, p. 1. f. 330. n. 29. Ex quo nihil præiudicare nobili Ciui munus Tribuni plebis, vel regiminis SS. Annunciatæ, n. 39. & 40.

Ciues, an poſſint diſcedere à propria Patria, p. 1. f. 358. n. 1. Et quid in angarijs, & perangarijs, à n. 23. ad 27. & adducitur luculentum Auctoris reſponſum pro Ill. Marchione S. Georgij D. Iacobo Milano, n. 34. & 35.

Ciues, & ſubditos ſeruari, & in Patria manere Reip. intereſt, p. 1. f. 359. n. 5. 6. 20. & 25.

Ciuis nouus veniens ad habitandum in Ciuitate, an teneatur ad Collectas pro debitis anteà contractis, p. 1. f. 224. n. 8.

Ciuis, an teneatur collectam ſoluere in Ciuitate, vbi eſt ſubditus pro bonis extrà territorium ſitis, p. 1. f. 277. n. 2.

Ciuis numeratus in duabus Terris pro foculari, ſoluit functiones fiſcales, vt Ciuis in illa Terra, vbi habitat, in alia verò vti bonatenens, p. 1. f. 277. n. 3.

Ciuis arreſtari poteſt pro debito fiſcali, etiam non facta excuſſione bonorum, p. 1. f. 312. n. 3.

Et quid ſi Vniuerſitas cum Regio aſſenſu obligetur, à n. 20. ad 22. Et in adminiſtratoribus, & Electis, n. 23.

Ciuis innocens, an tradi poſſit in hoſtium manus pro Ciuitatis ſalute, p. 1. f. 439. n. 37.

Ciuis quomodò fiat origine propria, paterna, materna, vel auita, p. 2. f. 40. à n. 3. ad 7.

Eiuſq; effectus, à n. 8. ad 10.

Ciuis an poſſit eſſe duarum Ciuitatum, vel in pluribus conſtituere domicilium, p. 2. f. 48. n. 51. & 52.

Ciuis effectus per Pragmaticam, quæ requirit domum, ac vxorem Neap. qualem domum habere debeat, p. 2. f. 56. n. 1.

An ſufficiat domuncula, vel fictè empta, aut in emphyteuſim recepta, vel cum pacto de retrouendendo, aut dotalis, à n. 2. ad 5.

Ciuis, an quis efficiatur natiuitate caſuali, vel origine propria, ex natiuitate filij in loco, in quo pater domicilium habebat, p. 2. f. 65. à n. 6. ad 22.

Ciuis creatus, dummodò ſoluat gabellam, ſi non ſoluit, an reſoluatur ciuilitas, p. 2. f. 71. n. 13.

Ciuitas, ſeù Vniuerſitas in caſu vrgentiæ, nolens Collectas imponere, officio Iudicis cogi poteſt, p. 1. f. 179. n. 10.

Ciuitas Neapolis, cæteras Regni Ciuitates, velut Metropolis antecellit, p. 1. f. 329. n. 38.

Ciuitas Neapolis, an ad medietatem gabellæ teneatur pro frumentis venditis Ciuibus, p. 2. f. 144. à n. 35. ad 38. Annectuntur allegationes Agatij Aſſanti, ac Iulij Cæſaris Minadoi pro Arrendatore Regalis gabellæ Sbarrarum, à n. 39. ad 85.

Ciuitatis Neapolis ampliatio, an expediat, vel poſſit prohiberi, p. 2. f. 38. à n. 8. ad 12.

Ciuitates, ſi faciunt pacem pro ſe, & ſubditis, an ea extendatur ad ſubditos poſteà acquiſitos, p. 1. f. 229. n. 33.

Ciuitates plures de præcedentia decertantes recenſentur, p. 1. f. 329. n. 36. & 37.

Ciuitates Caſtrimaris de Stabia, & Iſerniæ, an à donatiuis ſint immunes? adducuntur Reſponſa, p. 1. f. 417. à n. 12. ad 35.

Ciuitatis ius acquiritur manumiſſione, adoptione, ac priuilegio Principis, p.2.f.42. à num.17. ad 21.

Ciuitatis principalis bona, ſunt abuſiuè publica, eaq; auferens grauiùs punitur, p.2.f.271.n.13

Clauſula indulti (dummodò pœnæ non ſint exactæ, aut alitèr Fiſco incorporatæ) *enucleatur, p.2.f.105.n.7.&* 8.

Clauſula, ſi, & prout prędeceſsores officiales tenuerunt hoc officium, *quid importet, p.2. f.339.n.5. Et an ſub illa veniat poteſtas ſubſtituendi, à n.6. ad* 8.

Clauſula in Arrendamentis apponi ſolita, cũ omnibus iuribus, quæ ad Regiam Curiam ſpectant, & ſpectare poſsũt, *quæ iura comprehendat, p.3.f.53.n.3. et* 4.

Clauſula in regiſtratione refutationis apponi ſolita, vt liceat Regio Fiſco exigere releuiũ, à quo voluerit, *exponitur, p.3.f.79. à nu.17. ad* 19.

Clauſula, cuius tenor habeatur pro expreſso, *quid importet, p.3.f.175.n.4.*

Clauſula per Aduocatos excogitata in conditionalibus, ex nunc pro tunc cõditione adimpleta, & non alitèr, *quid operetur, p.3.f.120. nu.55.*

Clauſula, iuribus noſtris, & alienis ſemper ſaluis, *quando nihil operetur, p.3.f.99. n.40.*

Clauſula de releuio ſoluendo, pro feudo Eccleſiæ, vel Vniuerſitatis non appoſita in inueſtitura, vel aſſenſu, an cenſeatur appoſita, tanquàm de ſtylo Cancellariæ, p.3.f.99. à n.34.

Clauſulæ conſtituti, & precarij, & pacti de capiendo omiſſæ in aſſenſu, an appoſitæ cenſeantur, p.3.f.99.n.36.

Clerici, & Presbiteri Græci, eorumq; filij, & vxores, an teneantur functiones fiſcales, aliaq; onera ſoluere, p.2.f.36.n.13. & 14. & in appendice.

Et quid in Clerico latino, more græcorum ordinato, n.15.

Vide uer. Eccleſiaſtici.

Collaterale Conſilium, quando in cauſis Fiſci votare poſſit, p.4.f.26.n.39.

Collecta dicta S. Mariæ, quæ ſit, & quibus præſtetur, p.1.f.198.n.69.

Collectarum origo, p.1.f.173. n.117.

Collectari, an poſſint forenſes, p.1.f.199. n.71.

Collecta, reſpectu ciuium onus mixtum, quoad forenſes verò onus patrimoniale, p.1.f.199.n.70

Collectas tempore Regis Gulielmi non fuiſſe, ſed iuxtà Friderici mores in Regno exactas, legitur, p.1.f.196.n.60.

Comites Sacrarum largitionum, & rerum priuatarum qui ſint, & an comparari poſſint Maiordomo, *ac Eleemoſynario maiori, vel R. Cameræ Locumtenenti, p.4.f.11. n.3. & 4. & à nu 11. ad 13.*

Commerciorum libertas conſiſtit in libero vſu maris, p.2.f.249.n.1.

Compromiſſum ſuper feudo, an ſine aſſenſu fieri poſſit, p.3.f.125. à n.5. ad 10.

Compromiſſum, an fieri valeat in Tribunalia, vel Regios officiales, p.3.f.126.n.11.

Conceſſio, ſiuè obligatio limitata, an extendatur, p.3.f.51.n.2. & 3.

Conceſſio facta ſub nomine collectiuo, puta Vniuerſitatis, familiæ, territorii, religionis, Eccleſiæ, Collegij, dotis, an extendatur ad augmentũ, vel ſubrogatum, p.1.f.227. à nu.18. ad 23. & n.31. ac 33.

Conductores gabellarum, quæ iura acquirant, p.3.f.54. à n.8. ad 11.

Conductores bonorum feudalium pro fructibus, quos ex ijs bonis colligunt, an gabellam ſoluere teneantur, p.1.f.575. à n.17. ad 19.

Conductoribus Apulis tempore Theodorici Regis Gothorum penſio releuata ob frumentorum concremationem, p.1.fol.162. n.79. Sic etiam Campanis Veſuuij ignis læſione vaſtatis, & quid ob terræmotum, ac peſtem, n.80.

Confiſcantur bona, & credita ob rebellionem, p.3. f.176.n.1.

Congregatio S. Iuonis pauperum Aduocati in hac Ciuit. Neap. quod nam habeat inſtitutum, p.1. f.276.n.60.

Conſignatarij Gabellæ vini, ſeù iuris ſeptimi, an pro præcipuitate conuenta poſſint via executiua agere aduersùs tertios poſſeſſores introituũ, ſibi ſpecialiter obligatorum, cum prohibitione alienandi, p.2.f.127.n.6.7.8. & 17.

Conſignatarij ſupèr Sericis Biſiniani, qualitèr diſcriminentur, p.3.f.29.n.13. & 14.

Conſignatarij arrendamẽtorũ inſolutũ nõ datorũ, an in iudicijs excepti ſint principalitèr audiẽdi? Refertur deciſio in Arrendamento Iuris prohibendi tabacci, & quid in Arrendamento farinæ, p.3.f.104. n.10. & ſuper eodem articulo tranſcribitur Iuris reſponſum D. Præſ. D. Didaci Moles, *à n.11. ad 34.*

Vide ver. aſſignatarij.

Conſiliarij S. Claræ, quibus gaudeant immunitatibus, p.1.f.247.nu.22.

Conſocius, an ex iure accreſcendi ad Conſortis partem euocetur in terminis l. vn. C. ſi liber. Imp. ſoc. lib.10. *p.3.f.169. à n 1. ad 3.*

Conſtitutio Zenoniana, an procedat in rebus Eccleſiæ, & quid in eius fauorem, p.3.f.163.n.3. & 4.

Conſuetudo in vectigalium exactione attendenda, ac nouitates arcendæ ſunt, p.1.f.531. à nu.1. ad 3.

Conſuetudo ſermonis attenditur, p.2.f.80.nu.10. & 15.

Coralia, quæ emuntur in Turri Græci, & capiuntur in mari Neap. vbi ſoluant ius fundici, & alia circà eorum ſolutionem, p.1. f.462. à nu. 33. ad 35.

Coralium exactio pro iure nouæ Gabellæ, alijſq; diritibus quomodò fiat, p.1.f.476.n.9.

Corporum genera quot ſint, & exornatur Pomponij *reſponſum* in l.rerum D. de vſurp. & vſucap.*p.1.ſ.226.n.15.*

Credenzerius dicitur cuſtos, & obſeruator Dohanerij,p.3.ſ.91.nu.1. Quid ſit eius officium,p.1.ſ.493. Et an eius libro ſtetur, p.1.ſ.503.n.42.

Creditores chirographarij, ſeù perſonales, an poſſint auocare pecuniam alteri ſolutam, p.1.ſol. 561.nu.52.& 53.

Creditori anteriori, an liceat auocare pecuniam poſteriori Creditori ſolutam, latè dilucidatur, p.1.ſ.557.à n.20.

Crimen de pecunijs repetundis, quomodò committatur,p.2.ſ.280.n.55.& 56.

Criminis reſiduorum pęna quæ ſit, p.2.ſ.273.à n.26.ad 29.

Criminis læſæ Maieſtatis pęnæ, & inter eas confiſcatio,p.3.ſ.145.n.1. Et quid in hoc Regno,& Ciuitatę Neap.nu.2.& 3.

Croci impoſitio quæ ſit,p.3.ſ.31.n.24.& 25.

Cucullus,an ſerici impoſitioni ſubiaceat,p.3.ſ.31.nu.26.

Curia Baiuli,quæ facere valeat,p.2.ſ.82.à n.28.ad 39.

Cuſtodes paſſuum in confinibus Regni à quo deputantur, & cur Capitanei graſſiæ nuncupātur, & quid curare debeant, p.1.ſ.489.n.5.et à n.9.ad 13.

Cuſtodes debent iter agentes expectare,vt dirictus accipiant,p.1.ſ.505.n.56. Et reprobetur opinio volentium, ponendam eſſe pecuniam ſub lapide,vel feneſtra, n.57.et p.2.ſ.221.nu.90.& 91.

Cuſtodes in territorio, an per dominos pedagiorũ teneri queant,p.2.ſ.121.n.89.

D.

DEcanatus,an ſit dignitas,p.4.ſ.45.à n.1 16.

Decretatio,quod fiat in forma,*quid operatur,clauſulis ſolitis omiſſis,p.3.ſ.99.n.40.*

Delicta enormia, vtrùm in abolitione excipiantur,p.2.ſ.114.n.25.

Demanij, ac domanij ſignificatio traditur, p.3.ſ.178.à n.1.ad 4.

Demanialia bona,ſeù caſtra,an poſſint à Rege alienari.p.3.ſ.179. Et quid in demanio conceſſo? In dubium reuocatur decretum anni 1638. Relatum per R.*Galeota,nu.6. Et memorantur quæſtiones,cum Ciuitatibus Cauæ, Lanciani, Status Amalphiæ, ac recens reintegratio demanij Ciuitatis Luceriæ,à n.7.ad 9.*

Demanium,ſiuè prælatio pro eodem pretio in venditione Vniuerſitatum,an ipſis de iure competat, p.3.ſ.180.à n.10.ad 16.

Demaniorum cauſæ tractari debent in R*eg.Cam.p.3.ſ.183. nu.24. Et cur non requirant* R*egiũ aſſenſum,nu.25. Quo ordine ſint expedienda, nu.26.*

Demanium, an etiam competat particularibus, ipſa Vniuerſitate contradicente, vel paruis, Vniuerſitatibus, vel vni ſub aliqua Baronia, p.3.ſ.184.à n.27.ad 29.

Et quid in locatione, in contractu adgaudendum,vel in permutatione,n.30 & 31.

Et an Clerici, vel Ciues alibi habitantes contribuere teneantur,n.32.

Demanium,ſiuè ius prælationis,an competat Vniuerſitati in venditione in iſd.ſecundarũ cauſarum,ponderum,& menſurarum,vel Portulaniæ per terram, vel iuriſdictionis Criminalis,p.3.ſ.185.à nu.1.ad 8. Et quid in locatione,nu.7.

Demanium, cur vocari ſoleat Dæmonium,p.3.ſ.188.nu.6.

Denunciatio mercium generalis, an ſufficiat,ne incidant in commiſſum,p.1.ſ.502.à nu.33.ad 36. Et quid ſi gabellarij dicant, non deberi gabellam,n.37.

Deputati quinq; vel ſex Platearum nobilium, an cognoſcant differentias inter illarum nobiles, p.2 ſ.74.nu.18.

Deuolutione feudi ſequuta, an dominus creditoribus,cum aſſenſu teneatur,an verò ſint extinctæ actiones,p.3.ſ.112.à n.10.ad 13.& à n.51, ad 54.

Dignior ad iuſtitiam regendam quis habeatur, p.2.ſ.278.à nu.50.ad 54.

Dirictus præteriti,an exigi poſſint, p.1.ſ.513.nu.20.& 21.

Doctor creatus à ſuperiore, an alijs præferatur, p.1.ſ.337.n.75.

Doctor,an præcedat milites, vel medicos, p.1.ſol. 337.nu.76.& 77.

Doctores legum, an ſint immunes ab onere recipiendi hoſpitij,p.1.ſ.267.nu.4. Etiam cum filijs,fratribus, & vxoribus, n.6. quid ſeruetur in praxi,n.9.& 10. Et in caſu neceſſitatis, nu.11. Et an teneantur contribuere in expenſis ratione hoſpitij,n.12.& 13.

An ſint immunes ab omnibus oneribus perſonalibus,& collectis,n.7.& 8.

Doctores imperiti,& non exercentes,an gaudeant priuilegijs? negatiuè.p.7.ſ.269 n.19.& 20.& plura de iis dicteria memorantur, à n.23. ad 25. Et iocoſi rhitmi in Doctorellos, nu.26. Arguitur contrarium,n.27.& 28.

Doctores ſunt in dignitate conſtituti, & honeſti, excelſi,parentes, ac amici Principum, p.1.ſol. 271.n.29. Et militibus præſtantiores, nu.30. Admittuntur ad officia Nobilium,n.31.

Eorumq; plura priuilegia,a nu.32. ad 41. Et Auctores de ijs agentes recenſentur, n.42.

Doctores Iuris Canonici, an præferantur Doctori legum Ciuilium,p.1.ſ.337.n.74.

Dohanæ nomen in pluribus regionibus vſitatum, eiuſq; variæ notationes ex verbis Græcis,Latinis,Arabicis,Gallicis, Italis, Longobardis, & Normannis recenſentur, p.1.ſ.445. à nu.9. ad 17.

Dohanæ ius, in quo conſiſtat, & an conuenire dicatur cum vectigali rerum venalium, p.1.fol. 446.nu.5.
Dohana eſt corpus mixtum heterogeneum plura in ſe continens membra, ſeù iura, & ſignificans totum Regale Patrimonium, ac R.*Cam. p.1. f.447.nu.18.*
Dohanæ partes, ſeù iura, cur membra appellētur, & quæ ſint, p.1.f.448.nu.19.22.& 25. Et an Dohanam emens, prædicta emiſſe videatur, n.23. Et quæ ſint vetera, vel noua, n.24.
Dohana Regia *Neap. Fundicus maior denominatur, eſt Caput Dohanarum* Regni, *multaſq; præeminentias habet, p.1.f.448.n.20.& 21.*
Dohanæ ius ratione contractationis ſoluitur, & ſic quotieſcumq; merces contractantur, ſeù vēduntur, licet pro iiſdem rebus, & quid Neap. p.1.f.451.n.38.& 39.
Tàm à venditore, quàm emptore exigitur, nu. 40.& conciliantur R.Cam. Ritus, *refutato* Goffredo de Gaeta, *n.41.& 42.*
Dohanarum directus, debeantur ne in loco traditionis mercium, an verò conuentionis, p.1.fol. 453.nu.44.& 45. In quo adducitur teſtificatio Officialium Dohanæ Tarenti prò declaratione Edicti Ser. Regis Roberti, à nu.46. ad 56. & p.2.f.226.n.7.& 13.
Dohanæ, & Fundici Neap. iuriſdictio quouſq; extendatur, & quomodò exactio in ea fieri debeat, p.1.f.461.à n.28.ad 31. Adduciturq; atteſtatio pro mercibus in Ciuitatem Cauæ deuenientibus, nu.32.
Dohanæ Regni Neap. quæ ſint, p.1.f.492.n.1.& 2
Dohanæ Regiæ, ac maioris Fundici Neap. ſitus, officialium, ac directuum ſummarium, p.1.fol. 494.à n.10.ad ſeq.
Dohanæ in feudum conceſſæ, an poſſint dici communes cum fiſco ratione directi dominij, p.1. f.568.à nu.29.ad 33.
Dohanæ pandecta, ſiuè directus, an poſſit diminui, vel augeri in præiudicium iuris boni denarij, ſeù trium, & quinque octauarum, p.1.f.134. à n.34.ad 36.
Dohana Menæpecudum Apuliæ à Rege *Alphonſo ſub optima forma erecta, ac ſucceſſiuis temporibus melioribus inſtitutis ampliata, p.2.fol. 232.n.16.*
Et qui nàm Auctores de ea tractarunt, à n.17. ad 29. Et varia documenta eduntur in Mantiſſa var. recoll. à f.30. ad ſeqq.
Dohana Menæpecudum Apuliæ vnde denominetur, p.2.f.240.n.1.& 2.
Dohanæ menæpecudum Præfectus, ſeù Dohanerius, eiuſq; officium, p.2.f.240.à n.3.ad 6.
Et qui ſint alij officiales, à n.7.ad 9.
Eius Audientia, vide ver. Audientia.
Dohana Menæpecudum, an poſſit capere territoria aliena pro herbagijs, p.2.f.235.n.9.& 10.
Dohanella Aquilæ quæ ſit, p.2.f.241.n.20.
Dohanati, vide ver. Locati.
Domicilium triplex, naturale, commune, & accidentale, quid ſit, & quot pariat effectus, p.2. f.46.à n.36.ad 40. & f.48.à n.53.ad 55.
Dominij diſtinctio in directum, & vtile, an detur in iure, p.1.f.569.n.31.& 32.
Domino mercium, an culpa nautæ, aurigæ, vel mulionis in vectigali ſoluendo noceat, p. 1. f.551. à n.14.ad 27.
Donatio facta ex nunc pro tunc ſequuta morte, an dicatur pura, vel conditionata, & an valeat, impetrato aſſenſu in fraudem Regij Fiſci, p. 3. f.117. à n.15.ad 73.
Donatiuum extraordinarium, qualitèr ordinarium, & neceſſarium dicatur, p.1.f.256.n.9. Ab initio voluntarium, deindè neceſſarium, p.1.f.400.n.35.
Donatiuum, quomodò, & quando exigatur in Regno, p.1.f.400.à n.36. ad 40.
Donatiuum, an ſit in locum adoharum ſubrogatum, p.1.f.412.à n.20.ad 22.
Donatiuum, an debeatur pro ſumptibus alterius Regni, p.1.f.437. à n.30. ad 34. Et quomodò in hoc ſit procedendum, n.35. Et quid ſi adeſſet bellum, vel firmus inuaſionis timor in propria Regione, n.36.

E

Eccleſiaſtici, quando ad ius paſſiuum teneantur, p.2.f.210. à n.30.ad 34.
Eccleſiaſtici, an ad ſubſidium extraordinarium in caſu neceſſitatis teneantur, p.1.f.188.n.34. f.380.n.10.& 13.
Eccleſiaſtici, an in caſu neceſſitatis donare Regi teneantur, p.1.f.416.n.9.10.& 11.
An ligentur ſtatutis laicalibus cōmune Reip. bonum reſpicientibus, vt ſunt Banna extractionem rerum prohibentia, pro annona conſeruanda, vel alia lege politica, p.1.f.188. à n. 23. ad 29.
Et quid in Equitibus Ordinum militarium, n.30.
Eccleſiaſticorum præcedentia in ſeſſionibus, & alibi, quæ, p.1.f.357.à n.190.ad 192.
Eccleſiaſticorum immunitas, an hodiè in hac Neapolis Ciuitate obſeruetur, p.1.f.526. n.4. & 5.
Eccleſiaſticis, an duplex debeatur ſalis præſtatio, p.3.f.51.n.1.& 2.
Electio Officialium, quomodo facienda, p.2.f.278. n.48.& 49.
Electio denotans perſonæ induſtriam, quibus verbis concipiatur, p.2.f.345.n.2.& 3.
Emptores fructuum bonorum Eccleſiæ, vel Fiſci, an ſint etiam immunes, p.1.f.526. à n. 6. ad 10.
Diſtinctio traditur in actu à contractu ſeparato, vel ei annexo, n.11. Ac exemplis dilucidatur, à n.12. ad 14.
Emptores mercium, an teneantur pro præterito

venditore diriƈtus ſoluere, p. 1. f. 532. n. 1. Et quid ſi merces penes emptorem exiſtant, à n. 3. ad 5.

Epiſcopus, an poſſit reuocare Presbyterum extrà Diœceſim habitantem, p. 1. f. 358. n. 2.

Epiſcopi, an præferantur Baronibus, p. 1. f. 356. n. 189.

Equi de armis nequeunt è Regno exire, p. 1. f. 489. n. 6. Et quid ſi Eccleſiaſtici cum illis exirent, n. 7. & 8.

Equorum vtilitas extollitur, p. 2. f. 126. n. 1.

Equorum extraƈtio à Regno Neap. an fieri poſſit, p. 2. f. 127. n. 9. Et an aliquid pro equis, vel bobus veteribus ſoluendum ſit, n. 10.

Europæ breuis delineatio, p. 1. f. 25. & ſeq.

Exaƈtio fiſcalis præfertur alteri, p. 1. f. 310. n. 14.

Exaƈtor negligens quomodò puniatur, p. 1. f. 312. n. 5. & 6.

Exaƈtor tributorum Cenſitor dicitur, & æquitatem reſpicere debet, p. 1. f. 167. n. 101.
Violentiam, & impoſturam euitet, n. 102.

Exaƈtores paſſuum; an aſſiſtere debeant in loco deſtinato, vbi eſt Epitaphium, p. 2. f. 221. n. 90. & 91.

Exaƈtores, ſiuè Perceptores mites ſe gerere debent nihilq; ampliùs exigere, quàm cauſæ iuſtitia depoſcat, p. 1. f. 166. n. 97.
Pro funƈtionibus fiſcalibus contrà particulares Ciues exequitur, ibid. n. 96. & p. 1. fol. 307. n. 1.

Exaƈtores iniqui varijs Epithetis, p. 1. f. 168. n. 103. Apochas ſoluentibus præſtent, n. 104.
In hoc Regno tranſmittunt ad Theſaurarium pecuniam cum mulionibus, n. 105. & alia, à n. 106. ad 108.

Exaƈtoribus, an pedagium fraudantes carcerare, vel pignorare liceat, p. 2. f. 222. n. 93.

Exaƈtorum ſæuitia in debitores fiſcales deploratur, ac puniri debet, p. 1. f. 309. à n. 8. ad 12.

Exceptio Pragm. *editæ Thori, vide verb.* Pragm.

Excomputo petito eſt dandus terminus non impedita ſolutione mercedis, ſeù extalei, & quid ordinatum in extaleo maturato, p. 3. f. 103. n. 8. & 9.

Executio contrà Vniuerſitatem quomodò fiat, p. 1. f. 310. n. 15. & 16.

Exemplis, an ſit iudicandum, p. 3. f. 109. n. 34.

Expenſæ, quænàm ex reddeuio deducantur in liquidatione fruƈtuum, p. 3. f. 69. à n. 2. ad 6.
Et quid in expenſis ſalarij Dohanerij, & Credenzerij in Dohana Baronali, p. 3. f. 91. à n. 1. Vel in ſalario colleƈtoris introituum feudalium, n. 2.

Exponendi filios meos, ac pœna enucleatur, p. 2. f. 58. à n. 1. ad 8.

Expoſitorum cura maxima adhibita fuit, p. 2. f. 60. n. 9. & 10.

Expoſitionis loca multùm ad pietatem conferunt, & quid agendum, ſi ea deficiant, p. 2. f. 61. n. 16. & 17.

Expoſiti, an legitimi cenſeantur, iiſq; ſuccedant hoſpitalia, p. 2. f. 62. n. 18. & 19.
Liberorum loco habendi, ac fiunt Ciues illius loci, in quo exponuntur, à n. 20. ad 22.

Exterus aggregatus in Sedili, an gaudeat Ciuilitate Neapolitana, & admittatur ad Collegium Doƈt. Neap. p. 2. f. 74. à n. 14. ad 16.

Exterus habens vxorem Neapolitanam, & domum propriam, ſi nunquàm petierit, ſe declarari Ciuem vigore Reg. Pragm. *an poſt mortem vxoris id conſequi valeat, p. 2. f. 69. à n. 1. ad 11.*

Exteri in hac Ciuitate Neap. quantumcumq; habitent, non gaudent, niſi ibi domum poſſideant, & vxorem ducant Neapolitanam, p. 2. f. 49. n. 58. Et quid ſi alterum ex his deficiat, n. 59.

Extorſio, & concuſſio, quæ ſint, p. 2. f. 282. n. 66. Et diſtinguuntur plures caſus, à nu. 67. ad 69.

Extraƈtio quando non permittatur, p. 2. f. 250. n. 5. & 6.

Extraƈtio viƈtualium intrà Regnum, an licita ſit, p. 2. f. 252. n. 1.

Extraƈtio vini quo paƈto fieri debeat, p. 2. f. 255. n. 3. & 4.

Extrahens vinum, pluſquam ei ex licentia permiſſum eſt, an totum incidat incommiſſum, p. 2. f. 256. n. 5.

Extrahens abſq; notitia Proregis, vt in licentia expreſſum erat, an incidat in pœnam, p. 2. f. 267. n. 8.

Extrahentes, ſi amittant bona ob naufragium in portu, an poſſit Reg. Camera denuò extraƈtionem permittere, abſq; alia diriƈtuum ſolutione, p. 2. f. 266. n. 3. & 4.

Extrahi, an iteràm poſſit ſine ſolutione diriƈtuum, ſtante aſſecuratione mercium, illiſq; in portu naufragatis, p. 2. f. 267. à n. 1. ad 3.

F

Falſificantes interceptorum libros, vel alias res, an ſub Indultu comprehendantur, p. 2. fol. 107. n. 20. & 21.

Familiæ nobilitas, quomodò probetur, remiſſiuè, p. 2. f. 76. n. 29.

Fatalia, an currant in Regia Camera, p. 1. f. 538. n. 21.

Federicus II. Imperator, Rex Neapolis, Conſtitutionumq; Regni conditor, p. 1. f. 158. n. 62.
Iura noua, ſeù alia tributa in Regno imperauit, n. 63.
Studia hac in Ciuitate primùm reſtaurauit, ac litteratorum amiciſſimus fuit, n. 64.
Fuit tyrannus, ob quod videtur qui ſcere in pace, & non in pace, n. 65.
Fuit multoties excommunicatus, ac depoſitus tandem, Conſtitutiones verò ipſius, cur non fuerunt reuocatæ, n. 66.
Quaſdam ſubuentiones à toto Regno exegit ſub adiu-

adiutorij nomine, quod ſeparatum eſt ab adohamento, n.72.
Ferdinandus I. Rex ſuper tributorum abolitione per Cæpollam, & Barbatiam ſcribi curauit, & anno 1481. impoſitiones ſuper comeſtibilibus indixit, & quandiù huiuſmodi exactio continuata, p.1.f.197.n.64.& 65.
Ferdinandus Rex Catholicus anno 1507. omnes collectas tollendas, & exigendas fiſcales functiones iuſſit, p.1.f.198. n.66.
Feriæ, cur vulgò nundinas ſignificent, p. 2.f. 85. n.6.
Ferri commoda extolluntur, p.3.f.34.n.3.
Ferri gabella, an ſit de Regalibus, & in generali conceſſione veniat, p.3.f.35.n 10.& 11.
Feuda deuoluta, ſi rurſus vendantur, ſeruitium iuxtà antiquam taxam, an iuxtà nouam exigi poſſit, p.1.f.407.n.1.2.& 5.
Feudalium fructuum emptores, vel coloni, an de ijs collectas ſoluere debeant, p.1.f.576.n.20.
Feudatarij vocabantur Terrerij, p. 1.fol. 172. n.114.
Feudatarij, ac Ciues allecti, an poſſint admitti ad officia naturalibus debita, p.2.f.51.à n.71. ad 73.
Feudatarij huius Regni, an teneantur ſeruire extra Regnum, vel Regem comitari, & cuius expenſis, p 1.f 436.à n.25.ad 27. Et quid ſi adſit bellum in locis conuicinis, & in Statu Mediolanenſi, n.28.& 29.
Feudatarij, ſeù Barones pro bonis ipſis feudalibus ſub contingenti ſeruitio, ad collectas non tenentur, p.1.f 573.n.1.& 2.
Quid pro bonis allodialibus in feudalia commutatis, n. 3. Pro fructibus feudi, n. 4. & 5. Pro induſtrijs, ac animalibus ad inſtructionem feudi, n.6.& 7 Siuè de feudis quaternatis, planis, ruſticis, & de tabula, & adhenaſijs feudi, n.8. Et quid de rebus, ſiuè reditibus Regijs ſimpliciter, vel ſub annuo ſeruitio conceſſis, n. 9.
Feudatarij non ſunt immunes pro bonis allodialibus, licet intrà feudi fines, libera præſumuntur, p.1.f.574. n.10. & 11. Nec à iuribus Dohanarum, & quare, à n. 12. ad 14. Quidue ob publicam neceſſitatem, vel vtilitatem pro muris, pontibus, alijſq; rebus communibus, n.15. & 16.
Feudatarius, an poſſit in fauorem maſculi de familia diſponere, excluſa fœmina legitima ſucceditrice, ac etiam ſubſtitutionem facere, p.3. f 153.à n.8.ad 13.
Vide verb. Barones.
Feudi eſſentialia, quæ nàm ſint, p.1.f.413.n.26.
Feudo deuoluto Regiæ Curiæ, an poſſit ſuper illo onus nouæ taxæ imponi in præiudicium creditorum cum aſſenſu? Refertur articulus cum creditoribus Gryptæ Minardæ diſcuſſus, p. 1. f.408. à n.6. ad 8. Et quid in praxi ſeruetur, n.9.
Feudum datum pro dotario, reintegratur Baroniæ ex morte viduæ, p. 3.f.92. n 7. Et an filij dicantur in illo ſuccedere patri, n.8.
Feudum, quibus ex cauſis ad Dominum deuoluatur, p.3.f.110.n.3.& 4.
Fida pecudum remanſarum à Regia Curia ceſſa Sereniſs. Regi Poloniæ, ac Duci Neuburg. quæ ſit, p.2.f.236.n.11.
Fida, an debeatur pro ouibus, quæ remanent in proprijs paſcuis, non obſtante, quod ſint profeſſæ in Regia Dohana abſq; eiuſdem diſpenſatione, p.2.f.236.à n.12.ad 16.
Et memoratur Regiæ Cameræ deciſio, Auctore patrocinante, n.17.
Fidæ ius, quid ſit, & quando exigatur in herbagijs Dohanæ Apuliæ, p.2.f.233.à n.22.ad 25. Et an pro ouibus non ſolitis fidari, vel morbo infectis, à n.26.ad 30.
Fidæ ſolutio in paſcuis priuatis, ſeù demanialibus Vniuerſitatum, ad quem ſpectet, p.2.f.234. à n.33.ad 36.
Fideicommiſſa, an inſtitui poſſint in feudis infrà terminos ſucceſſionis in Regno, p.3.f.154.n.14. & 15.
Fideicommiſſo facto, ſi ſine liberis deceſſerit, an bona publicentur, commiſſo crimine læſæ Maieſtatis per grauatum, liberos habentem, p. 3. f.148.à n.1.ad 13.
Fideiuſſores magiſtratuum, eorumq; heredes, an ad pœnas, & intereſſe teneantur, p.2.f.286. à n.20.ad 24.
Fides Electorum, vel Deputatorum Sedilium Ciuitatis Neapolis, an ſufficiat pro Ciuilitate probanda, p.2.f.72.à n.3.ad 13.
Filiæ nuptæ, & ſeorſim à patre habitantes, an computentur in numero 12. liberorum, p. 2. f.11.à n.1.ad 5.
Filij Doctorum præferuntur alijs, gratiſq; recipiendi, p.1.f.337.n.73.
Filij emancipati, an proſint patri pro immunitate 12. liberorum, p.2.f.12.n.4.
Filij expoſitorum, an gaudeant, vti oriundi, p. 2. f 63.à n.26. ad 28.
Filij Monachi, ſiuè moniales, an poſſint patri pro immunitate 12.liberorum, p.2.f.34.n.1.& 2. Et quid in filio naturali religione ingreſſo, n.6.
Filij Presbyterorum Latinorum, Albanenſium, vel Græcorum, quando proſint patri pro priuilegio 12. liberorum obtinendo, p. 2.f.35.n. 7. & ſeqq.
Filij, an immunitate ob 12.liberos conceſſa gaudeant, mortuo Patre, p.2.f.11.à nu.6.ad 9.
Filij, qui munera publica ſubire non poſſunt, vt ſunt minores, animo, aut corpore infirmi, abſentes, & ſimiles, an proſint patri, ad conſequendam immunitatem, p.2.f.34 n.3. Et quid in filijs monſtruſis contrà formam humani generis procreatis, n. 4.
Filij paterni corporis pars, eademq; perſona exiſtimantur, p.2.f.88.n.1.& 2.

Filius

Filius, quando ſequatur originem matris, p.2. f.63. à n.26. ad 28.
Filius in utero exiſtens, an proſit patri pro immunitate 12. liberorum, p.2. f.13. à n.8. ad 10. Et quid ſi paucis horis ſuperuixit, n.11.
Vide ver. liberi.
Fiſci patroni Reg. Cameræ, an ſint immunes, p.1. f.248. n.25.
Fiſci patroni duo deberent eſſe in Reg. Camera, ob laborum, ac adminiſtrationis amplitudinem, p.4. f.24. n.24.
Fiſci patronus R. Cam. an præcedat alterum M. C. vel Iudices, p.1. f.340. à nu.95. ad 120. An iuriſdictionē habeat, poſſitq; carcerare Actuarios, & Scribas, & debeat in ſententijs ferendis audiri, p.4. f.24. nu.25. & 26.
Fiſcus, vnde denominetur, p.4. f.20. n.1. & 2.
Fiſcus, an de iure, non tantùm cæteris Vniuerſitatum creditoribus, verùm in functionum fiſcalium exactione alijs aſſignatarijs præferatur, p.1. f.286. à n.15. ad 27.
Fiſcus multa iudicia prætermittere debet pro publici ſtatus quiete, p.1. f.405. n.5. in fin.
Fiſcus reſpectu donatiuorum, an careat actione, & reſpectu adobarum, an habeat intereſſe, p.1. f.411. n.15. & 16.
Fiſcus in donatiuis non habet, niſi tacitam hypothecam, p.1. f.412. n.17.
Fiſcus, an ex quolibet contractu, ſeù quaſi habeat tacitam hypothecam, & an hypothecam poſteriorem habēs, præferatur tacitæ, priuatæ, anteriori hypothecæ, & quid de dotali, p.1. f.412. nu.49.
Fiſcus, an ſit immunis pro rebus, munitionibus, bonis confiſcatis, vel immiſſis pro ſeruitio Regiarum triremium, ac Equitatus, p.1. f.435. à n.19. ad 23.
Fiſcus habet hypothecam in bonis ſui debitoris, p.1. f.533. n.2. Et quid pro commiſſo, vel alijs pęnis, n.6. & 7.
Fiſcus vigore hypothecæ, an poſſit auocare à Creditoribus poſterioribus pecuniam qualitercunq; conſumptam, p.1. f.554. à n.1. ad 12.
Fiſcus, an reuocare poſſit hæreditatem, aut legatum repudiatum per debitorem fiſcalem, aliàs decoctum, ex delicto, p.1. f.556. à n.13. ad 19.
Fiſcus rem communem cum priuato poteſt inuito Socio alienare, etiamſi in ea minimam habeat portionem, parte tamen pretij Socio cōſeruata, p.1. f.565. n.1.
In quo fundetur hoc fiſcale priuilegium, & an in alijs caſibus, vel perſonis amplietur, à nu.5. ad 22.
Fiſcus inſtrumenta ad rem communem pertinētia conſeruare debet, p.1. f.567. n.14. Et rei cōmunis eligit portionem, n.15. & 16.
Fiſcus, an poſſit rem cum alijs communem locare, p.1. f.568. à nu.23. ad 26.
An poſſit Dobanas Baronum iuſto pretio accipere, eaſq; locare Regijs Arrendatoribus, n.27. & 28. Et quid poſt dationem in ſolutum, à n. 33. ad 39.
Pretium, an teneatur in hoc caſu ſoluere, & ad quam rationem, à nu.40. ad 42.
Fiſcus in ius priuati ſuccedens, quas vſuras præſtare teneatur, p.2. f.285. n.13.
Fiſcus ratione confiſcationis bonorum, an ſuccedat per annihilationem, vel per repræſentationem, aut ſit ſucceſſor anomalus, & c. p.3. f.111. à nu.1. ad 3. Et quid in bonis vacantibus n.5. An teneatur ſoluere debita, ac dotes conſtituere filiabus pro viribus hæreditatis, à n.4. ad 8. Et nùm in bonis feudalibus habeatur tanquā hæres extraneus, n.9.
Fiſcus, ſiuè dominus ſuccedens feudatario abſq; legitimo ſucceſſore, an teneatur ſatisfacere quantitatem ab illo cum aſſenſu donatam ex nunc pro tunc ſequuta morte abſq; filijs? Trāſcribuntur allegationes *in hoc puncto elucubratæ per* DD. Scipionem Martinum, Vincentium Raetanum, & Antonium Florillū, *p.3. f.113. à nu.14. ad 73. Et refertur exitus Cauſæ in deuolutione Montis Aquilæ, n.74.*
Focularia abſentia, an contribuere debeant cum Terris, in quibus ſunt numerata, p.2. fol.38. nu.10.
Foculariorum numeratio ſingulis quindecim annis fit, eaq; clauſa, an detur reuiſio, p.1. f.165. nu.94.
Fodrum, Parata, & Manſionaticum quid ſint, p.1. f.145. nu.21.
Fœminæ, an admittantur in feudi ſucceſſione, facta donatione pro maſculis tantùm, p.3. f.131. à n.1. ad 4.
Fęminæ ſemel excluſæ à maſculis, an perpetuò dicantur excluſæ, p.3. f.132. à nu.5. ad 12.
Et quid ſi in conceſſione feudi dictum ſit, pro ſe, & filijs maſculis, *vel diuerſæ inueſtituræ reperiantur, n.13. & 14.*
Franciſcus Molumber, *primus Dobanerius Apuliæ, à Rege Alphonſo deputatus, p.2. f.235. num.7.*
Fraudare vectigal permittitur, ſi imponatur ab eo, qui non habet poteſtatem, vel cum ſine cauſa imperatur, p.1. f.147. n.28. Et quid ex rebus vſus cauſa ductis, n.29. & 30.
Fraudati vectigalis crimen, cur dicatur contrabannum, vel interceptum, p.1. f.497. n.3.
Fraudati vectigalis pęna, infrà quinquennium datur, & quomodò iſta præſcriptio militet, p.1. f.512. à nu.17. ad 19.
Fraudes vectigalium ſoluendorum multas eſſe, eaſq; in fraudantium damnum cedere indicatur, p.1. f.497. n.1. & 2.
Fraudes releuiorum in refutationibus, quomodò præſumantur, aut excludantur, p.3. f.82. à n. 36. ad 53.
Fraus in non ſoluendis vectigalibus, quomodò probetur? afferuntur plures coniecturæ, ad probandum, vel excludendum dolum, p.1. f.505. à n.58.

n.58.ad 84. Et quot requirantur coniecturæ, nu.85.

Fructus percepti à Fiſco ex feudo ſequeſtrato, an ſint reſtituendi legitimo ſucceſſori declarato, p.3.f.198.n.28.

Functiones fiſcales ſunt nerui Regnorum, p.1. f.141.n.4.

An ſint de Regalibus,p.1.f.152.n.39.& 83.

Functiones fiſcales, quæ à noſtro Catholico Rege exiguntur à quolibet foculari, ex iuſta cauſa impoſitæ ſunt,p.1.f.153.nu.44.

An dici poſſint onera realia,nu.82. 89. & 90.

In locum Collectarum ſubrogatæ,n.83.An ſint ordinariæ,nu.85.

Functiones fiſcales, ſeù iura focularioꝛum ſucceſſerunt in locum collectarum,p.1.f.198.n.68.

Et Regni Vniuerſitates tempore Regis Alphonſi ſe obligarunt ſoluere duc.vnum pro quolibet foculari,nu.72.

Functiones fiſcales ex gratia Auguſtiſs.Regis Philippi IV. redactæ ſunt ad carolenos 42. pro quolibet foculari, veterum impoſitionum medietate abrogata,p.1 f.202.n.78.& 79.Et quo tempore ſoluantur,nu.80.

Functiones fiſcales, grana 48. aliæq;impoſitiones pro viarum conſtructione,hoſpitio, & Barricellis,quæ munera ſint,p.1.f.255,n.5.& 7.

Functionum fiſcalium exactio in hoc Regno fit à Perceptoribus Prouinciarum,p 1.f.165.n.93. Cur olim per Barones fieret, num.98. & fol. 309.nu.7.

In ijs fauor publicus verſatur,f.156.n.49.

Commodiùs in duodecim Prouincias diſtributa fuit.f.202.nu.81.

Functionum fiſcalium, ſiuè focularioꝛum onus, mixtum dicitur,p.1.f.200.n.73.

Fundici,ſeù fundaci ius, vnde dictum, à quo inſtitutum, & ad quam rationem ſoluatur,p.1. f.458.à nu.3.ad 6.Fuitq;introductum pro hoſpitio,& cuſtodia mercium, nu.6.& 7. Et an hoc fuerit color quæſitus,n.11.& 12.

Fundici territorium,& iuriſdictio, qualitèr differant,p.1.f.461.n.27.

Fundicus eſt vnicus in Regno, licet pro faciliori exactione diuiſus,prout de Regno, Collegio, & Ciuitate,p.1 f.465.n.4.

Fundicus Ciuitatis Puteolorum eſt membrum Dohanæ Neap. ex priuilegio Ser. Regis Ladislai,cuius verba tranſcribuntur,p.1.f.532.n.6

G.

Gabella,& ius prohibendi, quomodò differant,p.2.f.115.à n,1.ad 4.

Gabèlla,an bis debeatur,ſi quis per viam duobus communem tranſeat,vel de ſingulis rebus vnitim emptis, vel de ſimplicibus, & poſteà laboratis, aliiſq;materiatis, vel de contractu in alium transfuſo,vel de reuenditione,vel de rebus denuò ad Ciuitatem, vel portum reuerſis, p.1.f.455.à n.59.ad 65.

Gabella, an debeatur de venditione mixtarum potionum,ſiuè aquæ mulſæ,ac loræ,p.2.f.121. n.32.& 33.

Gabella, an debeatur de equis, aliiſuè rebus pro dote æſtimatis,p.2.f.128.n.1.& 2. Et quid in Hiſpania,n.4.

Gabella non petita, an excuſetur mercator,p.1. f.502.à n.30.ad 32.

Gabella aſſecurationis ſuper mercibus, pecunia, & vita,quando introducta, & ad quam rationem ſoluatur,p.1.f.484.à n.6.ad 9.

Gabella boni denarij à Seren. Regina Ioanna II. Ciuitati reſtituta fuit, & ab alijs Regibus confirmata,p.2.f.133.n.25.& 26.Et an fuerit ad beneplacitum indicta,n.27.

Gabella boni denarij, vel mali denarij, vnde denominata ſit,& qualitèr exigatur,p.2.f.133. à n.30.ad 33.

Gabella Cannabis,quæ ſoluitur in Regia Dohana, olim erat membrum Officij Magni Admirati, p.2.f.257.n.4 & 5.Et an debeatur pro Cannabe ad vſum triremium,n.6.

Gabella carnium, cur vocetur Platea maior, Il Reale,ac Salati,& minutilli, p.2.f.156.à n. 19.ad 22,

Gabella Carnium fuit ante Regem Manfredum, tanquàm membrum Dohanæ,ac vnita Gabellæ Sbarrarum, ſeù Cenſalium ſub quartucij nomine,p.2.f.156.à n.24.ad 27.

Gabella debita pro animali,an debeatur de mortuo,p.2.f.207.n.9.& 10.

Gabella equorum,quæ ſit, p.2.f.126.n.2. Et quomodò peruenerit ad illos de Antinoro, nu.3. Ac affertur pro ijs quædam allegatiuncula, à n.4.ad 7.

Gabella grani vnius cum dimidio,quando impoſita,& de quibus rebus exigatur, p.2 f.160.à nu.44. ad 52. Debeanturne eius diritus pro Caſeo recenti,ac lacte preſſo, vulgò ricotta, an verò includantur ſub Gabella grani vnius Lacticiniorum recentium,à n.54.ad 56.

Gabella, ſeù ius Curreturæ Plagæ, & Cæſareæ, membrum boni denarij,quomodò ad Ill.Principem Scyllæ pertineat,p.2.f.134. n.37. Vide ver.Ius curreturæ.

Gabella Olei,an exigenda quoq;ex Saponibus pro rata Olei in Saponem conuerſi,p.3.f.32.n.11. & 12.

Gabella Piſcium,quæ ſit,p.2.f.159.n.43.

Gabella Sbarrarum, cur ità denominetur, p.2. f.129. n.1.& 2. In quibus locis,& quomodò exigatur,n.3.& 5. Quare dicatur etiã Quartaticum,ſeù quartucium,n.4. Quomodò adminiſtretur,à n.11.ad 13.

Gabella tertiariæ vini,quæ ſit, & quando indicta,p.2.f.118.à n.9. ad 11. Cur ità dicatur,n. 12.Eiuſq;ſuperindicta quæ ſint,nu.13.& 15. Et an ad eam extendatur immunitas, n.14. Et quid ſibi retinuit R.Curia anno 1649.n.16.

Gabella trium, & quinq; octauarum, quare it à dicta, p.2.f.133.n.28.& 29.
Gabel'a tinctoriæ declaratur, p.2.f.159.à n.38. ad 40.
Gabella Vniuerſitatis, an debeatur de victualibus, quæ in Baronalibus apothecis venduntur, p.2.f.116.n.10.
Gabellarum locationes, per modum Capitulorũ ſiunt cum quibuſdam pactis, quæ ad inſtar legis ſeruari debent, p.3.f.53.n.1.& 2.
Gabellæ Carnis, & Sbarrarum, qualitèr fuerint Creditoribus aſſignatæ, earumq; adminiſtratio conceſſa Æeonomis Sacræ Domus SS. Annunciatæ, ac Cenſales dictæ, p.2.f.130.n.7.& 8.
Gabellæ hœdorum, Ouorum, ac volatilium origo, & exactio, p.2.fol.159.à n.34.ad 36. A Rege Ferdinando conceſſa Dragouecto Boniſacio, ac ob hæreſim Marchionis Oyræ Regiæ Curiæ reintegrata, n.37.41.& 42.
Gabellæ Vini iuriſdictio, & Officiales, p.2.f.119. à n.19.ad 21.
Gabellæ vini introitibus alienatis, an poſſit exerceri pactum de retrouendendo còntrà tertios poſſeſſores, p.2.f.123.n.5.
Gabelluccia Vini (ſeù ius ſeptimi) Ciuitatis Neapolis quomodò ſoluatur, p.2.f.120.nu.22. Et quando impoſita, n.23. Cur dicatur Ius ſeptimi, nu.20. Et quando Creditoribus aſſignata, n.25.& 26.
Goffredus de Gaeta in R. Cam. pro Magno Camerario præſedit, ac laudatur, p.1.f.452.n.41.
Gratificatio Creditorum, quando fieri dicatur pro effectu auocationis, p.1.f.561.n.48.& 49.
Græcorum Ritus tolerat Eccleſia Latina, ſeù Romana circà baptiſmum, Matrimonium, & alia, p.2.f.36.n.12.

H.

HAbitans cum perſona immuni, an ad hoſpitij onus teneatur, p.1.fol.264.n.28.
Habitatio fraudulenta non facit quem abſentem à loco derelicto, p.2.f.53.n.3.
Hæredes, an poſt delinquentis obitum in crimine repetundarum, peculatus, & de reſiduis obſtringi queant, p.2.f.342.n.4.
Hæredes, an vltrà vires hæreditarias, vel tantùm ad id, quod ad eos ex delicto perueuerit, teneãtur, p.2.f.343.à n.10.ad 13.
Et quid ſi actiones meram rei contineant perſecutionem, n.14.& 15.
Hæres, an teneatur pro crimine fraudati vectigalis, p.1.f.578.n.6.& 7.
Hiſpanum Imperium primum obtinet locum, p.1.f.323.n.9.
Hiſpaniæ Reges Catholici meritò laudantur, quod ſumma moderatione imponant tributa, approbantibus Regni Procuratoribus, ac ſubditis, p.1.f.156.nu.50.
Homines, an veniant in generali obligatione, p.2. f.204.n.2.& 3.
Hominis gratia omne conſtitutum in terra, p.2. f.204.n.4.
Hominis vita, quomodò computanda, p.3.f.26. num.3.
Hoſpitari tenentur Vniuerſitates tàm Baronales, quàm Demaniales regulariter, p.1.f.260.n.10 Exceptis Neapolis Ciuitate, in quo adeſt Regiũ Præſidium, nec non Cameris reſeruatis, alijſq; priuilegiatis, n.10.& à n.32.ad 34.
Hoſpitia priſcis temporibus publicè dari ſolebant, quibus æque diſpertiendis inſtituti Metatores, & Epidemetici, p.1.f.259.n.3.& 4.
Hoſpitia, vel alimenta, qualiter in hoc Regno militibus debeantur, & quomodo Vniuerſitates contribuant, p.1.f.259.n.5.6.8.& 9.& f.428. à nu.1.
Hoſpitia ſatellitum, atq; officialium, tanquàm onerosa populis ſublata, iiſq; aucta ſalaria, p.1. f.260.nu.7.
Hoſpitij recipiendi munus, etiam perpetuum, an veniat ſub immunitate generaliter conceſſa, vel requiratur ſpecialis mentio, p.1.f.258.n.1. 13.& 16. Et quando dicatur ſpecialiter conceſſum hoc priuilegium, nu.14. Expenditurq; priuilegium Sacræ Domus A.G.P.n.15.
Hoſpitiorum immunitas, vide ver. Immunes.
Hoſpitium præbere vaſallus tenetur Regi, eiuſq; familiæ, & quid de Magnatibus Hiſpaniæ, Baronibus, Iudicibus, & Epiſcopis, p.1.f.261. n.11.12.& 17.
Hoſtium nomine qui nàm comprehendũtur, p.3. f.17.n.7.& 8.

I.

IAnuenſis Reſpublica eſt ianua Regni Neap.p.1 f.438.n.32
Ignorantia, quomodò probetur, & quid in hoc Regno ad finem euitandi commiſſi pœnam, p.1. f.505.à n.52.ad 55.
Immunes, an ſint à iure ferri, SS. Pontifex, Regia Curia, Aug. Imperator, Secretarius Regni, Magnus Admiratus, Veneti, Florentini, Trieſte, aliæq; Vniuerſitates, p.3.f.36.à n.14.ad 21.
Immunes ſunt Eccleſiaſtici, & quid de Clericis coniugatis, Equitibus Hieroſolymitanis, S. Lazari, Theotonicis, S. Iacobi, &c. Nobilibus, Legatis, Doctoribus, Scholaribus, Officialibus Matricularijs, Mercatoribus, feminis, ſexagenarijs, cæcis, &c. p.1 f.208.à n.4.ad 13.
Immunes, an ſint Præſides, Auditores, Capitanei, alijq; Miniſtri Curiarũ Regni, p.1.f.248.n.27.
Immunes ab onere hoſpitij, an ſint Archiatri Principis, Pictores inſignes, literarum magiſtri, Doctores, Medici, Philoſophi, p.1.f.263.n.18. Conſules, & Patritij, n.19.& 20. Et quid de Prætorijs Iudicum, n.21. Familiaribus Regum, & Curſoribus publicis, n.22. Patribus duodecim filiorum onuſtis, Senatoribus, Mercatoribus, Artificibus, Piſcatoribus, Colenis, &c. nu.23.

Perſonis miſerabilibus, n.24. & Viduis, n.31. Syndicis, & Electis Ciuitatum, n.25. Scribis Portionis, & Magiſtris Portulanis, n.26. Prælatis. & Eccleſiaſticis, ac familiaribus SS. Inquiſitionis, n.27. Militibus leuis, & grauis armaturæ, vel Straticotis, Iuratis, Baiulis, alijſq; n.29. Titulatis, ac Baronibus, n.30. Ciuitate Capuæ, vel alijs, n.35. Et Officialibus Dohanæ Vigiliarum, n.36.

Immunes in Regno nedùm Vniuerſitates, ſed particulares perſonæ numerantur, p.1.f.278.

Immunes, an etiam tales ſint neceſſitatis tempore, p.1.f.383.n.20.

Immunes etiam à donis, quando contribuere teneantur in caſu neceſſitatis, vel in diuiſione generali facienda pro donatiuo, p.1.fol.416. n.7.& 8.

Immunes à iure fundici, an ſint Neapolitani, & Eccleſiaſtici, p.1.f.463.n.36.& 37.

Immunes, an debeant limitari in extractionibus victualium ex fundicis Regijs? afferuntur allegationes Præſ. Iacobi Salutij, p.1.f.513. à n.23. ad 32.

Immunes, qui nàm ſint à Dohanarum iure, p.1. f.525. Et an ius fundici exigatur, cùm immittunt, vel extrahunt merces, n.2.& 3.

Immunes, an debeant merces in fundicum immittere, & quomodò in extractione cauere de aſportando eas in locum fundici, vel ſoluere pro futuro emptore, p.1.f.527.n.15.& 16. Affertur ad id Capitulatio Arrendamenti cum aliquot R.C. decretis, à n.17.ad 20. Et quid in fundico Ciuitatis Neapolis? recenſetur antiqua fides obſeruantiæ, ſeù potiùs præeminentiæ, n.21.

Immunes perſonæ, res alienas ſuo nomine tranſuehentes, an exemptionem amittant, & merces in commiſſum incidant, p.1.f.546.n.1. & 2. Et an priuandi ſint ciuilitate, vel alia corporali pœna afficiendi, n.3.& 4.

Immunes aliquas res vnà cum alijs vectigali obnoxijs vehens, ſi omnes quaſi immunes profitetur, an munificas tantùm amittat, p.1.f.548. à n.13.ad 16.

Immunis nemo eſt à tributis, niſi ſpecialiter exemptus reperiatur, p.1.f.208.n.3.

Immunis, an ſibi præiudicet ſoluendo in actu meticuloſo, p.1.f.220.n.37. Si grauetur, & non appellet, an immunitatem perdat, n.40.

Immunis nemo eſt ab onere conſtruendi muros, p.1.f.375.n.11. Et quid de Vniuerſitate, Eccleſiaſticis, patribus onuſtis, exteris bona tenentibus, feudum quaternatũ habentibus, alijſq; à n.10.ad 28.

Immunis Vniuerſitas etiam à donatiuis, ſi illa per aliquod tempus ſoluerit, an exemptione gaudeat, p.1.f.415.n.6.

Immunis res non profeſſa, & abſq; ſchedula immunitatis tranſuecta, an in commiſſi pœnam impingat, p.1.f.529.n.22. Diſtinguitur in re notoriè, vel obſcurè immuni, à n.26.ad 29. Et an attendatur Conſuetudo, n.30.& 31. Contraria opinio firmatur, à n.32. ad 34.

Immunitas, quibus ex cauſis concedatur, p.2. f.1.n.2.

Immunitas pro rebus vſui deſtinatis, an etiam proſit, ſi ipſæ res mutato propoſito deinde vendantur, p.2.f.199. à n.15. ad 21. Et an ſtetur iuramento, vt de primo propoſito conſtet, n.22.

Immunitas generalitèr conceſſa, an includat ius exituræ, p.2.f.264.n.9.

Immunitas, & munus, quid ſint, & vndè deriuentur, p.1.f.212.n.14.

Immunitas à Principe ſolùm concedi poteſt, p.1. f.212.n.15. Et quibus ex cauſis, n.16. Acquiritur priuilegio, pacto, conſuetudine, vel præſcriptione, n.17.

Immunitas non ſoluendi vectigalia in rebus à Fiſco incorporatis, vel alijs, quomodò præſcriptione acquiratur, p.1.f.215.n.24.

Immunitas, an dari poſſit euntibus ad molendina Ciuitatis, ſi alia molendina ad alios pertineant, latè diſquiritur, p.1.fol.216.n.26. & 27.

Immunitas à ſolutione Collectarum, an præſcribatur ex ſolo ſpatio longiſſimi temporis, etiam ſine titulo, p.1.f.217.n.29.& 34.

Immunitas conceſſa alicui pro fructibus ſuorum bonorum, ſi ad alium fructuum collectio pertineat, an ceſſet, p.1.f.223.n.4.& 26.

Immunitas conceſſa vaſallis præſentibus, & futuris, an comprehendat acquirendos, p.1.fol. 224.n.5.

Immunitas conceſſa Vniuerſitati, comprehendit etiam incolas, & focularia, quæ de nouo acceſſerunt, p.1.f.224.n.9.& ſeq.

Immunitas conceſſa alicui, an extendatur ad famulos, p.1.f.228.n.27.& 30. Vel fratres, n.28. Vel vxorem, n.29.

Immunitas conceſſa, an extendatur ad alias futuras impoſitiones, ſiuè augmentum, p.1.fol. 229.n.35.& 36.

Immunitas à vectigalibus alicuius Principis territorio impoſitis, an extendatur ad terras nouitèr acquiſitas, p.1.f.230.n.37. Et quid in ſeruitute, ne luminibus officiatur, ibid.

Immunitas conceſſa Ciuibus, an intelligatur etiam de his, qui per conſtitutionem veri domicilij, vel ex priuilegio tales effecti ſunt, & quid de Hebræis, p.1.f.230.n.40.

Immunitas à Rege alicui condigno Baroni conceſſa, an prorogetur ad eius ſucceſſorem, p.1. f.232.n.46.

Immunitas conceſſa alicui pro ſe, ſuiſq; ſucceſſoribus in perpetuum non ſoluendi fiſcalia, an mortuo patre competat filijs in ſolidum, vel pro rata, p.1.f.233.n.50.

Immunitas conceſſa Ciuitati, an competat etiam Vicis, ſeù Caſalibus, p.1.f.227.n.24.

Im-

Immunitas Vniuerſitati conceſſa, an cedat in damnum Regis concedentis, vel Regni, latè diſſeritur, p.1.f.234.à n.1. ad ſeq. Quid ſi ob impotentiã contingat, n.3. Et quid in donatiuis, nu. 6. Etiam ſtante clauſula, nemine exempto, *n.*8.

Immunitas alicui perſonæ conceſſa, in damnum Communitatis, an verò Principis concedentis cedat, p.1.f.238.n.1.& ſeq.

Immunitas de iure communi, vel ex priuilegio diuerſum ſortitur effectum, p.1.fol.242.n.1. & 28.

Immunitas conceſſa à muneribus, an intelligatur etiam de patrimonialibus, p.1.f.256.n.6.

Immunitas recipiendi hoſpitij, an procedat in caſu neceſſitatis, p.1.f.265.n.37.

Immunitas conceſſa Doctoribus, alijſq; nobiliter viuentibus in Regno pro capite tantùm, p.1. f.268.n.14.

Immunitas, ſeù priuilegium non recipiendi hoſpitij, an competat tantùm Doctoribus actu legentibus, vel etiam alijs, p.1.f.268.n.15.& 18. Et quid in licentiatis, n. 16. vel Bullatis, n.17.

Immunitas conceſſa à functionibus fiſcalibus, an comprehendat perſonas non numeratas, p.1. f.276.n.1.

Vel ſe extendat vltrà carolenos quindecim iuxtà declarationem Regis Friderici, p.1.fol. 278.à n.2.ad 4.

Immunitas Dominis de Tranſo *conceſſa, an comprehendatur ſub diſpoſitione Regis Friderici, p.1.f.279.à n.5.ad 11. Et an ſint illi immunes etiam à bonatenentia, à n.12.ad 14.*

Immunitas generaliter cõceſſa, nùm comprehendat onera vrgente neceſſitate indicta, p.1.fol. 378 à n.1.

Immunitas alicui Vniuerſitati conceſſa, an operetur in caſu contributionis faciendæ in ſubſidium Capitis Regni, p.1.f.384.n.22.

Immunitas generaliter conceſſa ab omnibus muneribus, an comprehendat onera pro Barricello, turribus, vijs, & militibus grauis armaturæ impoſita, p.1.f.386.à n.1.ad 13. Et quid in Clericis, patribus onuſtis, alijſq; à n. 14. ad 17.

Immunitas Vniuerſitati à Rege conceſſa, etiam ab extraordinarijs oneribus, an comprehendat donatiua, p.1.f.414.n.1.2.& 4. Et quid in venditione functionum fiſcalium, n.3.

Immunitas vaſallis conceſſa ſuper iuribus Baronis, an noceat ipſi Baroni concedenti, p.1.fol. 428.n.11.

Immunitas triremium, quæ ſit, remiſſiuè, p.1. f.436.n.24.

Immunitas ob numerum liberorum, ob quas cauſas conceſſa eſt, p.2.f.2.à n.1.ad 4.

Immunitas 12. liberorum, an eximat etiam ab oneribus patrimonialibus, p.2.fol.5.à n.19. ad 23.

Immunitas 12. liberorum, an procedat in diuitibus, vel ſi Vniuerſitas eſſet pauper, p.2.f.7. n.33. Et an communicetur fratri patris immunis, vel matri, n.34.& 35.

An ſit fauorabilis, & in generali reuocatione comprehendatur, vel poſſit per Vniuerſitatem, aut Principem tolli, à n.36.ad 39.

An extendatur ad bona deinde quæſita, vel res negotiationis, onera anteà impoſita, vel merè realia, vel reficiendi pontes, mænia, & alia omnibus communia, aut belli occaſione indicta, à n. 40. ad 47. Et quomodò amittatur, n.48.& 49.

An duret morientibus aliquibus, vel omnibus filijs, p.2.f.10.à n.1.ad 5. Et quid in oneribus poſt filiorum mortem impoſitis, n.10.

An extendatur ad matrem, viuo adhùc patre, p.2.f. 21. n.3. Et quid in vidua poſt mortem viri, n.4.& à n 8.ad 12.

Immunitas realis, vel perſonalis, quæ ſit, & an militet cauſa commercij in Eccleſiaſticis, Fiſco, alijſq; p.2.f.141. à n.23.ad 29.

Immunitas conceſſa alicui à pedagijs, an extendatur in præiudicium eorum, quæ per Dominos locorum exiguntur, p.2.f.170. à n.53. ad 58.

Immunitas pro vſu, quomodò intelligatur, p.2. f.198.à n.7.ad 11.

Immunitate Titio, & generi ſuo, ac poſteris conceſſa, an veniant deſcendentes ex fœmina, p.1. f.232.n.48. Et quid ſi conceſſa ſit Titio, & hæredibus ſuis, ac ſucceſſoribus in perpetuum, n. 49. Vel omnibus, qui ſunt de ſanguine Regio, n.51.

Immunitate generaliter conceſſa, an includantur ea, quæ Rex alijs anteà conceſſit, p.1.f.241. n.17. in fin.

Immunitatem Ciuibus, vel exteris concedere, an liceat Vniuerſitati vigore pacti, & qualiter, p.1.f.213.à n.18.ad 20.

Immunitatem eligiri, an poſſint Vniuerſitates, quæ exigendi vectigalis ius acquiſiuere, p.1. f.216.n.25.

Immunitatem allegans, vt à mala fide ſe liberet, an titulum allegare opus habeat, p.1.f.217. n.28.

Immunitatem habens Vniuerſitas à functionibus fiſcalibus, & donatiuis, an illa ſoluens ſibi præiudicet, p.1.f.219.n.35. Et quid ſi ſoluit per triennium, n. 36.

Et an priuilegio derogatum cenſeatur, ſi appareat aliquem ex Ciuibus poſteà ſoluiſſe, p.1. f.223.n.4.& 26.

Immunitatem concedens, an intelligatur conceſſiſſe à collectis, quæ alteri debentur, p.1.f.240. n.9.& 17.

Immunitates, ac emolumenta Fiſci patroni, Secretarij, Procuratoris fiſcalis, ac Rationalium Reg.Cameræ, quæ ſint, p.4.f.57.à n.15.ad 17.

Immunitatis conceſſio ab Vniuerſitate ritè facta nul-

nul-

nullatenùs Fiſco præiudicare poteſt,p.1.f.213. n.21.Et ad validitatem requiritur cauſa,conſenſus, & auctoritas, n. 22. Et quid ſtante Regia Pragmatica,*quæ prohibet donationes, n.23.*

Immunitatis poſſeſſio probatur teſtibus, vel ex publicanorum libris, vel publica fama, p. 1. f.217.n.30.& 31.

Et an teſtes de interpellatione domini fidem facere cogantur, latè enucleatur, n.32.& 33.

Immunitatis priuilegium ex actu cõtrario qualiter amittatur, p.1.f.220.n.38.& 39.

Immunitatis priuilegio, an derogetur, ſi priuilegiatus abutetur priuilegio, p.1.f.221.n.44.

Immunitatis priuilegium, ſtrictè, an verò latè interpretandum, p.1.f.223.n.3.39.& 47.

Immunitatis priuilegio conceſſo Ciuibus, comprehenduntur etiam futuri,p.1.f.228.n.25.

Immunitatis priuilegium, an extendatur ad bona poſteà quæſita, p.1.f. 231. n.41. & 42. Et an ad futura,de quibus non cogitaſſe cenſetur concedens, n.43.& 44.

Immunitatis 12.liberorum priuilegium, an poſſit ab alijs, quàm Regia Camera expediri,p.2. f.10.n.50.

Immunitatis beneficium æquitate nititur, p. 2 f.21.n.1.

Immunitatum priuilegia ſunt odioſa,ſi alios onerant, p.1.f.208.n.2.

Immunium à donatiuis rata, an cedat in damnum Regis, vel Regni, p. 1.f. 424. à n. 1. ad 3. Diſtinguuntur plures caſus,n.2.4.5.9.& 10. Et quid ſtante clauſula,quod nemo ſit exemptus, n.6. & 7. Vel ſi Regia Curia eſſet in quaſi poſſeſſione exigendi integrum donatiuum, n.8.

*Impoſitio, vulgò dicta, Salis, Olei, & Aceti, ſinè gran.*48 *pro quolibet foculari, quænàm fuerit, p.3.f.33.n.13.& 14.*

Impoſitio extraordinaria, ex poſtfacto ordinaria fieri poteſt, p.1.f.256.n.8.

Impoſitiones duorum granorum 25. anni 1643. tempore Exc.*Ducis Medinæ, de quibus mercibus, & an in* Nundinis *Salerni ſint ſoluendæ, fueruntq; inſolutum datæ, p. 1.f. 457. à n.73 ad 76.*

Impoſitiones ſuper extractione Serici, an ſint etiã ſoluendæ pro ſerico contexto, ſeù manibus laborato, p.3.f.30.à n.20.ad 22.

Incorporatio bonorum pro Fiſco, quando facta dicatur, p.2.f.106.à n 9. ad 12.

Indictiones, vndè dictæ, p.1.f.162.n.76.

Indulgentia criminum, cùr à Principe concedatur, & in quibus caſibus, p. 2.fol.111.n.4. & 18.

Indulgentia generalis, an ſit ſupremæ poteſtatis inſeparabilis, vel poſſit ab alijs concedi, p. 2. f.111.n.5. & à n.13.ad 15.

An tollat nedùm pœnam, ſed ipſam culpam, ſeù delictum, n.16.

Indulgentia, an poſſit à Prorege concedi vaſallis Baronum, p. 2.f.114.n.28. Vel comprehendat Clericos, n.24.

Vide verb. Abolitio.

Indultus generalis anni 1572.quare fuit conceſſus, p.2.f.104 n.1.

Indultus comprehendit omnes ſubditos, licet non immediatè Regis, p.2.f.111.n.3.

Infames quinàm dicantur, & quotuplex ſit infamia, p.2.f.329.à n.2.ad 5.

Infamibus, cùr honores deferri prohibuerit Alexander Seuerus, p.2.f.329.n.1.

Infideles redempti, vel liberi, an poſſint ab hoc Regno diſcedere abſq; licentia, p.2.f.257.n.3.

Innocentius IV. S. Pontifex de familia Fliſco, ſub Azone, alijſq, Ius ciuile didicit, p.1.f.160. n. 67.

Cardinalatus tempore Friderici II. amiciſſimus, ſed eum poſteà damnauit ſicut Diabolum, n.68.

Scripſit Commentaria ad Decretal. & librum de Iuriſdictione Summi Pontificis contrà Petrum de Vineis, *Friderici à Secretis, n.69.*

Mortuus eſt Neap, , & ſepultus in Eccleſia S. Laurentij, vbi hodiè Archiepiſcopalis Eccleſia eſt, n.70.

Referuntur carmina inter ipſum Innocentiũ, & Fridericum reſcripta, n.71.

Inquiſitus, ſeù de crimine accuſatus, an poſſit ad officium promoueri, p.2.fol.336. n.24.& 25. Et quid poſt acceptas Regias literas pro electionè recenſetur nupera deciſio, n.26.& 27.

Inſtantia cauſæ biennio in criminalibus, triennio verò in Ciuilibus perimit, p.1.f.536. n.6. & 7. Et quid in S.R.C. Neap. n.8.

Inſtantia, an perimat in cauſis fiſcalibus, p. 1. f.536.n.9.Et quid in Regia Camera Summariæ, tàm ſi Fiſcus ſit actor, quàm reus, vel in cauſis inter priuatos inibi agitatis, à n. 10. ad 12.

Inſtantia capta cum defuncto in eadem Reg. Camera, an tranſeat in hæredem, etiam Clericum, vel alium ſucceſſorem, p.1.f.537. n.13.

Inſtantia, an currat in cauſa intercepti, p. 1. f.543.n.22.

Inſtantiæ peremptio, an reſpectu cauſarum criminalium in Regia Camera emergentium procedat? affirmat D.Reg.Moles, *p. 1.fol. 537. n.14.& 15. Sed contrarium firmatur* ex nouella Pragm. *à n.16. ad 18.*

Et quid in Regijs Audientijs, & Curijs Baronalibus, n.19.& 20.

Inſtitoris factum, an domino noceat, p.2.f.352. n.17.

Intercepta à manibus Officialium euellens, qualiter puniatur, p.1.f.509 n.90.

Intercepti gratia, quibus ex cauſis ſoleat à Regia Curia fieri, p.1.f.498 n.11.& 12.

Intercepti pœna non adeſt, vbi directus non debentur, p.1.f.499.n.13.& 14.

Intercepti pœnam totam Fiſcus accipere debet,

qui deindè ſoluat partem Arrendatori debitam, p.1.f.567.n.17.
Intereſſe, an debeatur ſequuto impedimento extractionis, p.2.f.267.n.4.& 5.
Intereſſe, & vſuræ differentia, p.2.fol.283.n.4. & 5.
Inueſtituræ renouatio, quare facienda, & infrà quod tempus, p.3.f.56.n.1.& 2.
Inueſtituræ petendæ praxis traditur, p.3.f.195. n.14. Et recenſetur cauſa prætenſæ deuolutionis Pratæ, n.15.
Iudex Criminalis, an ratione criminis mixti, ſeù connexitatis poſſit incidenter de articulo ciuili cognoſcere, p.1.f.544.à n.6.ad 8.
Iudices M.C.Vicariæ, an præcedant Fiſci patronum, & Rationales Reg.Cameræ, p.1.f.339. à n.95.ad 128.
Iudices, quales eſſe debeant, p.2.f.283.n.70.
Iudicium ſuſpenſionis Officialium prudenter terminandum, p.2.f.337.n.30. Et quare vnum fiat ſummarium ad finem ſuſpendendi, alterum ord. ad finem priuandi, n.31.
Iura conditionalia, an per confiſcationem bonorum tranſeant in Fiſcum, p.3.fol.129. à n.1. ad 6.
Iura conditionalia in feudo, an tranſeant in Fiſcum, p.3.f.130.n.7.& 8.
Iura Dohanarum, an debeantur pro extractione victualium, quæ iuri tractarum ſunt ſubiecta, p.2.f.254.n.5.
Iura ferri, chalybis, & picis Ciuitatis Neapolis, quare fuerint tribus Monaſterijs conceſſa, ac denuò Regiæ Curiæ reintegrata, p.3.f.35.n.8. & 9.
Iura Plateæ, ſeù Dohanæ, baiulationis, ſcannagij, ponderum, & menſurarũ, quare in pluribus Regni locis ad Barones, & Vniuerſitates ſpectent, p.1.f.450.à n.32.ad 34.
Iura Regia antiquiſſima, & iuſta, nempè paſſus, foreſtagiæ, plateatica, prouentus pœnarum, iura ponderum, & menſurarum, &c. p.1. f.158 n.59. Iuraq; vetera, n.60.
Iuriſconſulti ſectati ſunt Philoſophiam Stoicorum, à quibus multa ſumpſerunt, p.1.f.226. n.16.
Iuriſdictio baiulationis, an priuatiuè ſit penès Barones, eorumq; Officiales, & apud quos appelletur, p.2.f.81.à n.25.ad 27.
Iuriſdictio criminalis, an rectè Baronibus conceſſa, p.3.f.182.n.19.
Iuriſdictio gabellæ ferri Ciuitatis Neap. quæſit, p.3.f.36.n.12.
Iuriſdictio meri, ac mixti Imperij cum quatuor literis arbitrarijs, quando fuerit Baronibus communicata, p.1.f.172.n.115.
Iuriſdictio Regiæ Cameræ, an ſit priuatiuè, vel cumulatiuè pro cognitione cauſarum, & Officialium, p.4.f.25.n.35. Et an electio fori ibi militet, n.36.
Iuriſdictionem ciuilem habens eſt verus Baro, & Dominus, p.1.f.172.n.116.
Iuriſdictionis ſpecies infima, quæ per Baiulos exercebatur, conceſſa olim cenſebatur, p.2. f.83.n.4.& 5. Et quid hodiè, n.6.
Iuriſprudentiæ, & Iuriſconſ. encomium affertur, p.1.f.266.n.1.& 2. Et quid ſit methodus ſtudendi, legendiq; iuris, remiſſiuè, n.3.
Ius accreſcendi, an locum habeat in feudis, p.3. f.170. n.4.& 5. Et quid in feudo indiuiduo, vel dato duobus, quorum vnus erat inhabilis, vel inſolidum, aut diſtributiuè, p.3.fol.170. n.6.& 7.
Ius adeundi hæreditatem, an tranſeat in Fiſcum, p.3.f.130.n.11.& 12.
Ius anchoragij, quando exigatur, p.1.fol.472. n.17 Et an de nauibus, quæ vi tempeſtatis in portum applicuiſſent, n.18. Et qui ſint ab eo immunes, à n.19. ad 22.
An hodiè ſoluatur, & recenſetur Scala franca, anno 1633. introducta, p.1.f.473.n.23. & 24. Et alia nouiſſima, p.2.f.260.n.5.& 6.
Ius balliſtæ declaratur, p.1 f.471.n.15.
Ius boni denarij exigitur in Sbarris, & ad quam rationem, p.2.f.131.n.14. Quando, & quare fuerit inductum, à n.15.ad 17.& n.23.& 24. Tranſcribuntur priuilegia Ser. Regum Caroli I. & Roberti, n.38.
Vide verb. Gabella.
Ius bucceriæ, ſiue Sannagij vetus, & nouum exponitur, p.2.f.154.n.8.& 9.
Ius Cannabis, quando introductum, & quomodò ſoluatur, p.2.f.256.n.2.& 3.
Ius commiſſi, quare pro medietate applicetur Arrendatori, pro altera verò Regio Fiſco, & quid in deductione expenſarum. p.1.f.498. à n.7.ad 10. Et in contrabannis vigore dationis in ſolutum, n.15.& 16.
Ius concedendi licentiam extrahendi merces illicitas, vel percipiendi pœnas extrahentium, an veniat ſub conceſſione Iuris Portulaniæ, p.2.f.264.n.12.& 13.
Ius Curreturæ, ſeù paſſagij, an debeatur à vectoribus, quibus ſalarium, vel merces datur à Regia Curia, p.2.f.209. à n.25. ad 27. Et an pro ouiculis Dohanæ Apuliæ, veruecibus, agnis, alijſq; fructibus dictarum ouicularum, n.28.& 29.
Ius deuolutionis, quare ſit Regale, & quæ bona comprehendat, p.3.f.109.n.1.& 2.
Ius diſponendi de aliqua quantitate in donatione reſeruata, an tranſeat in Fiſcum, p.3.fol. 130.n.9.& 10.
Ius Dohanæ, ſiuè Plateæ in hoc Regno, quomodò introductum à Ser.Rogerio II. Normanno, & Primo Neapolis Rege, p.1.f.449.n.28.& 29. Et notatur lapſus Conſ.Capycii.& R.Tapiæ ſcribentium, Dohanæ ius fuiſſe ab Imp.Friderico inſtitutum, n.30.
Ius Dohanæ, vel ſundici, ſi de aliquibus mercibus in aliqua Regni parte non fuerit ſolutum,

an

an ſoluendum ſit, p.1.f.465.n.3.& 7. Et quid ſtante præſcriptione, n.5.8.& 9.

Ius exigendi, quod habet Rex in aliquo loco, an conſeruetur reſpectu cæterorum, p.1.f.465.n. 3.6.& 10.

Ius exituræ ad portus vectigal refertur, p.1.f.485 n.1. Cur ità dictum, n.2. Inter Regalia numeratur, nec in priuilegio, vel immunitate generali comprehenſum eſſe intelligitur, à n.3. ad 5.

Ius exituræ, quando, & de quibus mercibus ſoluatur, p.1.f.485. à nu.6. ad 11. An debeatur, ſi extractio fiat de victualibus ex proprijs ruribus, vel emptitijs de vna in aliam Terram per intrà Regnum, à n.13. ad 16.

Ius exituræ, an ſit rationabile? interpretatur Ritus R.C. p.1.f.487. à n.17. ad 19.

Ius exituræ fraudantes, quomodò puniendi, & quid ſi victualia reperiantur aucta, ſiuè pinguefacta, p.1.f.487.n.20.& 21.

Ius extractionis infidelium redemptorum, quare in hoc Regno inductum, p.2 f.227.n.1.& 2.

Ius falangagij, quid ſit, p.1.f.471.n.14.

Ius fundici, & Dohanæ eſt Regale, p. 1. fol.458. n.1.

Ius fundici eſt onus reale, & ſoluitur ab emptore tantum, etiam Ciue, p.1.fol.459.nu.13. Eo ſemèl ſoluto, liberatæ merces dicuntur, & quid de operibus factis de mercibus fundicatis, à n. 14. ad 16. Et cui nàm gabellario debeatur, venditionis, an immiſſionis tempore, n.17.

Ius Fundici, & Ius Plateæ, ſeu Dohanæ, in quibus differant, p.1.f.459.nu.18.

Ius Fundici, de quibus mercibus ſolui debeat, p. 1.f.460.n.19. Et quid in exoneratis ex neceſſitate in portu n.20. In nundinis, an, & quando ſit ſoluendum, n.21.& p.2.f.223.n.100. Quomodo ſoluatur de mercibus per intrà, vel extrà Regnum exportatis? recenſetur praxis, p.1.f.460. à nu.12. ad 24. Quiduè in Maiori fundico Ciuitatis Neapolis ob eius præeminentiam, n.25. Et affertur fides obſeruantiæ, n.26. & f.528.n.21.

Ius fundici anno 1611. quare auctum in alijs granis decem, p.1.f.463.n.38.& 39 Et an ſoluendum in Dohanis Baronalibus, à nu.40. ad 46. Et quid in Nundinis, n.47.

Ius fundici, an debeatur à Ciuibus immunibus pro futuro emptore de mercibus extractis, quas minutim vendunt in apothecis? Traditur obſeruantia Dohanæ Neapolis pro ſolutione Iuris fundici, & cur alitèr obſeruetur in alijs fundicis Terrarum, p.1.f.532. à n.4. ad 7. Et an teneantur fundicarijs denunciare, ſi exteris vendant, à n.8. ad 11.

Ius futurum quotuplex ſit, & quod nàm veniat in eius ceſſione, p.3.f.53. à n.5. ad 7.

Ius imbarcaturæ quid ſit, à quo introductum, & quomodò pro mercibus iterum ponderandis exigatur ad beneficium ponderatoris, non verò Regiæ Curiæ, p.1.f.483.n.1.& 2.

Directus ponderatoris, & menſuratoris, remiſſiue nu.3.

Ius laternæ exponitur, p.1.f.473.n.25.& 26.

Ius Macelli, & Ius Scannagij, in quo differant, p.2.f.155.n.10.& 11.

Ius Macelli, ſeù facultas ſcindendi, ac vendendi publicè carnes, ad quem ſpectet, & quid in Eccleſiaſticis, p.2.f.155, à n.12. ad 15.

Ius mallei, & Ius Ferri, an differant, p.3.f.36. nu.13.

Ius menſuraturæ, ad quã rationem, & pro quibus rebus debeatur, p.1.f.481. à n.19. ad 22.

Ius nouæ gabellæ in Dohana, ad quam rationem exigatur, & à quo introductum, p.1.f.375.n. 1. Fuitq; ampliatum in toto Regno à Ser. Rege Alphonſo, n.2.& 3. Eiuſq; Capitula inſeruntur, à n.14 ad 20.

Ius noui impoſiti anno 1625. tempore Exc. Ducis Albæ quare indictum, & ad quam rationem, de quibus mercibus, & à quibus perſonis ſoluatur, p.1 f.456. à n.66. ad 72.

Ius nundinarum, an ſit de Regalibus conceſſibilibus, p.2.f.87.n.20.& 21.

Ius Olei, vide ver. Olei.

Ius paſſagij, an pro libris, ſiuè inſtrumentis ad eorum impreſſionem neceſſarijs, etiam cauſa commercij delatis, debeatur, p.2.f.222.n.95. & 98.

Ius paſſuum, ſeù pedagiorum, an in pluribus locis exigi, vel de vno ad alium locum transferri valeat p.2 f.217.n.68.& 69.
Et quid ſi conceſſum ſit ſuper territorio; vel ad fraudes euitandas, à n.70. ad 71. Sed quod pedagij translatio prohibita ſit, nu.75. & 76. Et refertur R.Cam. prouiſio ſuper paſſu Cimitini, num.77.

Ius pedagij, an veniat conceſſo territorio, p.2. f.166.n.31.32.& 37.

Ius pedagij, an ſit de Regalibus, & quibus eiuſdē indictio competat, p.2.f.167. à n.33. ad 36.& nu.44.

Ius pedagij exigendi, an tranſeat, ſi ædes pedagij exactioni deſtinatæ in feudum dentur, p.2. f.167.n.38. Et an ſufficiat abſq; inueſtitura allegare ſimplicem illius recognitionem pro titulo valido, n.39.& 40.

Ius pedagij, an cõmunicetur Baronibus per clauſulam in inueſtituris apponi ſolitã, cum paſſagijs, p.2.f.168. à n.41. ad 43. Et quomodò ad eoſdem ſpectare poſſit, n.45.& 46. Et in mantiſſa f.132. àt.& 133.

Ius pedagij alio iure, quàm conceſſione ad feudatarium ſpectans, an deuoluto feudo illud euaneſcat, p.2.f.169.n.47.

Ius pedagij, an poſſit in alieno territorio, renitente domino eiuſdem, à Rege impetrari, ac ab eo inueſtiri, p.2.f.169. à n.48. ad 51.
Vide verb. Pedagium.

Ius Plateæ eſt Dohanæ membrum, & corruptè appellatur Ius Dohanæ, exigiturq; ad rationē

gran.

gran. 18. pro vncia, p. 1. f. 449. n. 26. & 27.
Ius Plateæ, quam vocant Regis Roberti, granorum 18. pro vncia, minimè debetur, p. 1. f. 453. n. 43.
Ius ponderaturæ, ad quam rationem, & pro quibus rebus debeatur, p. 1. f. 481. à n. 19. ad 22.
Ius ponderum, & menſurarum, quare introductum, p. 1. f. 480. n. 7. & 8.
Nequit propriè denominari vectigal, adeòq; nemo eſt ab illo exemptus, p. 1. f. 482. à n. 32. ad 35.
Ius prohibendi, an poſſit ab alijs exerceri, p. 2. f. 115. n. 5. Et quid ex clauſulis in conceſſionibus feudi, n. 6. & 7.
Ius prohibendi, an militet pro acceſſu extrà territorium, p. 2. f. 116. n. 8. & 9.
Ius prohibendi Aquæuitæ, quando iuſſum, p. 2. f. 121. n. 28.
Ius prohibendi Niuis, in quo conſiſtat, p. 2. f. 122. n. 34. Et quid in hac Ciuitate Neap. n. 35. & 36. An obliget etiam Eccleſiaſticos, n. 37. & 38.
Ius prohibendi Tabacci, in quo conſiſtat, p. 3. fol. 46. n. 28.
Ius prohibendi venditionis pulueris, & ſalnitri, quid ſit in Regno Neap. p. 2. f. 258. n. 3.
Et an procedat quoq; in ditione Baronum, n. 4.
Ius quartucij, quid ſit, p. 2. f. 157. à n. 27. ad 33.
Ius reficæ, ſeù reſinæ, vndè dictum, & quare dicatur refica maior, & minor; & ad quam rationem ſoluatur, p. 1. f. 477. à n. 1. ad 3. Et de quibus mercibus, n. 4.
An exigatur ab illis de Coſta Amalphiæ, & Eccleſiaſticis, n. 5. & 6.
Ius releuij, ad quam quantitatem aſcendat, p. 3. f. 59. n. 13.
Vide verb. Releuium.
Ius Salis, vide verb. Salis.
Ius ſalmarum, quid ſit, & ad quam rationem exigatur, p. 2. f. 252. n. 2. 3. & 5.
Ius Salnitri, quando impoſitum, & quomodò exigatur, p. 2. f. 258. n. 1. & 2.
Ius Saponis, quando impoſitum, p. 2. f. 255. n. 1.
Et an veniat ſub gabella Olei, n. 2.
Ius ſcalatici, ſeù colli, quid ſit, p. 2. f. 208. n. 14. & 15.
Ius Scannagij, quid ſit, eiuſq; origo, & cùr in multis Regni Vniuerſitatibus exigatur, p. 1. f. 451. à n. 35. ad 37. & p. 2. f. 154. n. 8. & 9.
Ius ſcannagij in Ciuitate Neapolis, ad quam rationem exigatur, p. 2. f. 155. à n. 17. ad 18.
Ius Scaphæ, ſeù ſcaphagium, an ſit de Regalibus, vel ſpectet ad Barones, p. 2. f. 165. n. 25. & 26.
Ius ſeptimi vini, quid ſit, p. 2. f. 120. n. 24.
Ius Serici, vide verb. Serici.
Ius ſignandi pondera, & menſuras cum exactione diritus, an veniat in generali conceſſione, & an Barones illud habentes poſſint alia pondera conſtituere, vel alios dirictus exigere pro noua obſignationis reuiſione, p. 1. f. 481. à n. 25. ad 27.
Ius ſulphuris, ad quam rationem exigi introductum, p. 2. f. 256. n. 3. Et an extrahi poſſit à Regno, n. 3.
Ius tapeti eſt antiquiſſimum, & ad quam rationem M. Camerario ſoluatur, p. 3. f. 101. n. 1. & 2.
Et an ſiat deductio adohæ, n. 3. Vndè ſit denominatum, n. 4. & 5.
Ius tapeti, an ſolui debeat per ipſum M. Camerarium, ſi illud vendat, vel locat, p. 3. f. 102. à n. 1.
Eius dirictus debiti ex morte Baronis tempore M. Camerarij, an debeantur illius hæredi, an verò Regio Fiſco, p. 3. f. 101. n. 6. 7. & 8.
Et an in eius ſolutione attendatur tempus denunciationis, vel mortis Baronis, n. 9.
Ius tractarum, quando fuerit introductum, p. 2. f. 253. n. 1. & 2. Et quomodò ſucceſſiuis temporibus continuatum, n. 3. Et ad quam rationem hodiè exigatur, n. 4.
Ius tumuli, quid ſit, & quomodò ſoluendum, p. 1. f. 481. n. 23. & 24.

L

Laici, & Principes ſeculares, an conſuetudine acquirere poſſint ius tenendi Scamnum, & Baldacchinum, & alia in Eccleſia, p. 1. fol. 357. n. 194.
Laici, an teneantur ad reparationem Eccleſiæ, poſſintq; cogi ad vendendum, p. 1. f. 376. n. 19. & 20.
Lapidicinæ, an ſint de Regalibus, p. 3. f. 39. n. 31. & 32.
Laudum, nùm validè proferri poſſit per Arbitros præuio Regio aſſenſu, quamuis ſuper compromiſſo non fuerit impetratus, p. 3. f. 127. à n. 12. ad 18.
Lector Iuris Ciuilis, ſi anteà fuerat Lector Canonum, an præferatur Lectori Canonum actu legenti, p. 1. f. 338. à n. 82. ad 86.
Lector præpoſitus primariæ Cathedræ, donec fieret concurſus, an poſteà in ipſo concurſu alios præcedat, p. 1. f. 339. à n. 87. ad 91.
Lectores, quomodò inter ſe præcedant, p. 1. f. 337. à n. 79. ad 81.
Legati Regum, vel Principū in ſeſſionibus quam præcedentiam habeant, p. 1. f. 329. à n. 33. ad 35.
Leges Hiſpaniæ dominantis, an obſeruari debeāt in hoc Regno, vel alijs ſubiectis, p. 1. f. 434. n. 6. & 7.
L. benè à Zenone, C. de quadr. præſcript. fauens habentibus cauſam à Fiſco, an ſit practicabilis, p. 3. f. 157. n. 7.
Lex Iulia de ambitu, quæ ſit, p. 2. f. 276. n. 41.
Lex Iulia de reſiduis, quos puniat, p. 2. f. 273. n. 24. & 25.

Lex

Lex Salica *excluſiua ſucceſſionis fœminarum, an ſit fictitia, & qualiter procedat in Gallia, in Mantiſſa, f.20.& 21.*

Liberi, vide verb. Filij.

Liberorum numerus pro immunitate impetranda, an poſſit componi ex liberis natis ex pluribus vxoribus, vel e x fœminis, legitimatis, naturalibus, adoptiuis, mortuis in bello, in obſidione, vel duello ob patriæ, & Eccleſiæ ſalutem, alijſq; p.2.f.6.à n.24.ad 32.

Liberos duodecim habens, an ab omnibus muneribus excuſetur, p.2.f.4.à n.14.ad 17.

Libri, cùr ſint optimi Conſiliarij, p. 1.f. 23. n.1. Et quot Sacræ Literæ Deo tribuant, p.1.f.24. n.8. An ſint eſſentiales Doctori, p. 1.fol. 269. n. 21. Eoſq; non euoluenti, & conſilium præſtanti, an debeatur honorarium, n.22.

Libris gabellotorum, an credatur, p.1.fol. 503. n.41.& 42.

Lingua latina, quo tempore corrupta in Italia, Hiſpania, & Gallia, p.1.f.397.n.19.

Literæ hortatoriales Reg. Cameræ directæ Sacro Reg. Conſilio quibus verbis concipiantur, & quid ea ſignificent, p.4.f.28.n.52.& 53.

Litium ærumnæ, cauſidicorum calliditates, earumq; remedia indicantur, p. 1.f.535. à n.1. ad 5.

Locans, aut vendens gabellas, an ad illas teneatur, p.3.f.103.à n.4.ad 7.

Locati, ſeù Dohanati Dohanæ Apuliæ ſunt immunes à gabellis, p.2.f. 241. n.12. Et quid in ementibus ab ijs lanas, &c. n.13.

An pro pecudibus dohanatis teneantur ſoluere collectas Vniuerſitati, n.14.

Nùm gaudeant exemptione fori, etiam contrà miſerabiles perſonas, ac Neapolitanos, à n.15. ad 19. Et in Mantiſſa, f.110. Vbi etiam quid ſi lis ſit cum Officialibus Baronum.

Et an, vt gaudeant, cum maiori pecudum parte paſcua conducere debeant, n.20.

Locatio gabellæ, quomodò iuxtà ſolitum reguletur, p.3.f.54.n.12.& 13.

Locationes herbagiorum, quot ſint, & loca pro pecudum mora, p.2.f.248.n.6.& 7.

Locumtenens Magni Camerarij præeſt Reg.Cam. Tribunali, eiuſq; dignitas magna, p. 4.f. 55. n.4.& 5. Eorumq; Catalogus, remiſſiuè n. 6. Ac laudatur hodiernus Locumtenens, ibid.

Locumtenens Reg.Cameræ ſi eſt abſens, an Præſidentes per hebdomadam exerceant, p.4.f.56. n.7. Et an ſe ſubſcribere poſſit cum ſigno, vulgò Stampiglia, *n.8.*

Locus ad paſcua deputatus, vulgò lo Tauoliero, *cuius capacitatis ſit, p.2.f.235.n.5.& f.248. n.5.*

Locus dignior, quinàm reputetur in Seſſionibus, p.1.f.323. n.7.

Locus originis, an domicilij ſit attendendus in munerum receptione, p.1.f.277. n.4.

Lucas de Penna *ortus in Ciuitate Pennæ in Prouincia Aprutij, non verò in Gallia, p.1.f.186. n.30.*

M

Macellatores publici, an teneantur dare carnem explicitam, p.2.f.155.n.16.

Magiſtri Portulani, vnde dicantur, & quomodò præcedant, p.2.f.250.n.9.& 10.

Magiſtrorum Rationalium officium, quodnàm erat, & ob merita concedi ſolitum alicui ex nobilibus familijs, p.4.f.15.à n.22. ad 24. Et an Præſidentes Reg.Cam. in eorum locum ſucceſſerint, n.25.

Ritus R. C. de Magiſtris Rationalibus, ac Magno Camerario *tranſcribuntur, à n.* 28. *ad* 30.

Magni Camerarij authoritas, ac emolumenta, quæ ſint, p.4.f.55.n.1. & 2. Et an ille ſit immunis à gabellis, etiam cauſa commercij, n.3.

Mare, an ſit in dominio alicuius, p.2.f.249.n.2. & 3.

Marinus Freccia, *cùr ſuſpectus in cauſis demaniorum, p.3.f.186.n.3.*

Maris inconſtantia, ac periculum oſtenditur, p.3. f.2.n.1.

Maritus, an ſit dominus dotis, p.2.fol.57. à n.7. ad 9.

Martianus I.C. *fuit inter* Papiniani *diſcipulos, p.2.f.271.n.11.*

Mater dicitur ante partum oneroſa, in partu doloroſa, & poſt partum laborioſa, & nùm eius ſanguis ad generationem conferat, p. 2.f. 21. n.2. Et an teneatur filios alere, n.13.

Mater habens filios, & nepotes, an gaudeat immunitate, p.2.f.21.n.5. Mortuis patre, & filijs, an gaudeat immunitate, n.9.

Matritum, vbi Curia Regia refulet, communis Patria cenſetur huius magnæ Monarchiæ, ibiq; conueniri poteſt quilibet ſubditus, p. 1. f.434.n.8.

Medici, an Philoſophis anteponantur, p.1.f.337. n.78.

Mediolanenſis Status eſt noſtri Regni antemuralis, p.1.f.438. n.33.

Mediolanenſiũ immunitas, an ſit extincta? tranſcribuntur allegationes, p. 1.fol.520. à n.47. ad 69.

Meliorationes in feudo factæ, deuoluto feudo, an ad vaſalli hæredem ſpectent, p.3.f.135.à n.1. ad 4.

Diſtinguuntur melioramenta ad perpetuam feudi vtilitatem, vel temporalem, ſiuè inſeparabilia, ac intrinſeca, aut extrinſeca, & de per ſe ſubſiſtentia, puta iuriſdictio, gabellæ, &c. à n.5.ad 8. Et quid in meliorationibus naturalibus, n.16.& 17.

Menſura territorij, quomodò fiat, p.2.f.247.n.1.

Menſuris falſis vtens, qua pœna puniatur, & an hoc ius ſit de Regalibus, p.1.f.479. à n.3.ad 5.

Mer-

Mercatores ad Nundinas venientes, ſunt à Gabellis immunes, nec in ijs, arreſtari queunt, p. 2. f. 86. nu. 7.

Mercatores exteri, an per habitationem, ſaltem per triennium in hoc Regno tractentur vti Ciues, p. 2. f. 48. n. 56. & 57.

Merces naui uectas, an in Mare proijcere liceat, p. 3. f. 2. n. 6. & 7.

Mercatus, an ſine Principis licentia inſtitui poſſint, p. 2. f. 88. à n. 24. ad 27.

Mercatus, & nundinas faciendi ius in Regno eſt prohibitum, p. 2. f. 89. n. 28. At recenſetur praxis pro impetratione, n. 29.

Merces iuri fundici ſubiectæ fundicari debent in fundicis, & non in alijs locis ſine licentia Dohanerij, & quid ſi mercator non eſt tutus, puta tempore peſtis, p. 1. f. 459. à n. 8. ad 10.

Merces qualiter incidant in commiſſum vnà cũ continente, p. 1. f. 497. à n. 4. ad 6. & n. 20.

Merces commiſſæ, an ipſo iure Fiſci dominium ſubeant, eiq; competat reiuindicatio, vel redemptio, ac poſſit de ijs diſponere, p. 1. f. 499. n. 17. & 18. Et quid ſi fur rem furtiuam non profiteatur n. 19.

Merces ſi profeſſæ ſint, ſed vectigal non ſolutum, duplicatum diriƈtum ſoluunt, p. 1. f. 500. à nu. 21. ad 23.

Merces licitæ, an inſimùl cum illicitis publicari poſſint, p. 1. f. 548. à n. 17. ad 21.

Merces propter fraudata pedagia, an incidant in commiſſum, p. 2. f. 222. num. 92. Et quid ſi iàm tranſierint, an pedagijs hypothecatæ ſint, à nu. 94. ad 96.

Mercium æſtimatio, quomodò facienda, p. 2. f. 226 nu. 8. & 9. Ac recenſentur duæ Reg. Cam. Conſultationes pro æſtimandis mercibus in Dohanis, ac pro reformatione pandectæ, à num. 10. ad 14.

Metallorum vtilitas, ac genera, quæ ſint, p. 3. f. 34. nu. 1. & 2.

Miles, an priuilegijs gaudeat, antequàm in numerum referatur, p. 1. f. 249. n. 33.

Militaria priuilegia quibus militibus competãt, p. 1. f. 252. à nu. 47. ad 52.

Milites, an ſint immunes à muneribus perſonalibus, vel realibus, p. 1. f. 249. n. 34. 36. & 37.

Milites hodierni grauis armaturæ, an ab onere foculariorum eximi debeant, p. 1. f. 250. n. 38.

Milites in fraudem effecti ad euitanda onera, an exemptionibus gaudeant, p. 1. f. 250. à nu. 39. ad 42. Et quid ſi miles reperiatur anteà numeratus vti ſubfocularis, à n. 43. ad ſeqq.

Milites exteri habitantes in aliqua Regni parte, an ſint immunes, aut numerentur, p. 1. f. 252. nu. 46.

Milites Hiſpani in hoc Regno, quibus gaudeant immunitatibus, p. 1. f. 253. nu. 54. & 55.

Militum priuilegia, vltrà immunitatem, indicãtur, p. 1. f. 253. n. 56. & 57.

Militum ſpecies in Regno Neapolitano quot ſint, p. 1. f. 250. n. 35.

Miſericordia omnibus virtutibus gratior, ac admirabilior eſt, p. 2. f. 110. n. 1. & 2.

Modius maior, & minor antiquus adeſt in Regno, & quare, p. 1. f. 482. à n. 28. ad 31.

Mænia, & viæ Ciuitatis Neapolis, cuius ſint, Regis ne, an Ciuitatis, p. 1. f. 373. n. 3.

Molendina in flumine, an conſtruere liceat, p. 3. f. 90. nu. 3.

Et an præſumantur allodialia, vel feudalia, nu. 4.

Monaſteriorum nimia ampliatio in hac Ciuitate Neapolis oſtenditur, p. 1. f. 377. n. 21.

Mons Garganus ex apparitione S. Michaelis Archangeli celeberrimus, p. 2. f. 247. n. 7.

Mora irregularis pro minore, an procedat quoq; pro Fiſco, p. 2. f. 284. à nu. 10. ad 12.

Moræ ſpecies quot ſint, p. 2. f. 284. nu. 6. Et an ea requiratur in Fiſco, n. 7. & 8. Et quid ſi concurrat cum alio priuilegiato, n. 9.

Mulier, an poſſit agere contrà Creditores ad reſtituendam pecuniam dotalem eis ſolutam, p. 1. f. 559. nu. 35. & à n. 54. ad ſeq.

Mulier cum nubit, an ſortiatur originem loci ſui viri, p. 2. f. 55. n. 7.

Mulier pro antefato eſt vſufructuaria tantùm, p. 3. f. 92. n. 3.

Muri Ciuitatum, quatenùs ad ipſarum vſum, & decus conſiderantur, ſine permiſſu refici, aut erigi poſſunt, ſecùs pro defenſione, & contrà hoſtes propugnaculo, p. 1. f. 372. n. 1. 2. & 4.

N.

Aturalitatis ius, an à Principe concedi ſoleat exteris, vt poſſint obtinere officia, quæ ſolis naturalibus dari debent, p. 2. f. 52. nu. 83. Et an ſit de Regalibus, n. 84.

Natus in aliqua Ciuitate in fraudem, nùm gaudeat illius Ciuilitate, p. 2. f. 53. n. 1. & 2.

Natus in aliquo loco per tranſitum accidentaliter ex fuga genitorũ, Neapol. timore peſtis, belli, tumultus, vel cauſa deliciarum, pietatis, &c. Gaudeat nè Ciuilitate Neapolis, p. 2. f. 67. n. 17.

Naufragantium bona ſupprimentes, qualiter puniantur legibus Rom. aliorumq; Principum edictis p. 3. f. 7. à n. 27. ad 29. Et quid ex Bulla Cenæ Domini, n. 30. & 31.

Naufragantium bona ad Fiſci beneficium publicari, apud varias gentes increbuit vſus p. 3. f. 2. à n. 8. ad 10. At barbaricam eſſe hanc Conſuetudinem, oſtenditur, à n. 11. ad 17. Et quid in Regno n. 32.

Vide ver. bona.

Naufragiorum cauſæ, quomodò ſummariè decidendæ ſint, p. 3. f. 5. à n. 18. ad 20.

Naufragium, quid ſit, p. 3. f. 2. n. 4. & 5. Et qualiter eueniſſe dicatur, f. 12. à n. 19.

Neapolis Vrbs olim ad ſex Collectas contribuebat, & qualibet platea eligebat Collectorem pro exactione, p. 1. f. 198. n. 68.

Neapolis Vrbs, an fuerit à Collectis liberata à Rege Carolo II. Andegau. & ab eo Gabella boni denarij indicta, enucleatur contrà Summōt. p.2.f.132.à n.19.ad 22.

Neapolitanæ Vrbis augmentum per Sereniſs. Reges factum enarratur, p.2.f.37.à n.3.ad 7.

Neapolitani, an ſint immunes à bonatenentia, dilucidatur, p.1.f.201.n.77.

Neapolitani ementes animalia, infrà triginta milliaria circa Neapolim, pro ijs vendendis non ſoluunt, ſed vltrà ſoluunt grana quindecim pro qualibet vncia, p.2.f.156.n.23.

Neapolitani, an ſint immunes à iure ſalmarum, p.2.f.252.n.4.

Neceſſitas facit iuſtum quidquid ad bonum publicum vergit, tolerabiles reddit ingentes exactiones, ac alia efficit, p.1.f.378.n.3.8.& 9.

Negligentia Officialium, an delictum ſit & priuationem mereatur, p.2.f.275.n.36.& 37.

Nepotes ex filio præmortuo, computantur in numero 12. liberorum, p.2.f.17.n.1.
Et quid ſi eorum pater eſt viuus, an proſint auo ad obtinendam immunitatem, à n.2.ad 4.

Nepotes, an pro vno capite numerentur, p.2.f.19. n.5.& 6.

Nobiles extrà ſedilia, an poſſint excludi ab aggregatione ad ſedilium honores. p.2.f.75.n.25.

Nobiles Sedilium Neap. an poſſint ad honores eorum, concurrente maiore parte Nobilium, aggregare, & quid ſtantibus Ordinibus S.Cath. Maieſt. p.2.f.74.à n.19.ad 24.

Nominator, ſeu elector, an in ſubſidium ad intereſſe teneatur, p.2.f.287.n.25.& 26.

Nominator, an teneatur pro nominato ad officiū, p.2.f.352.à n.18.ad 20.

Nortmāni, vnde ſic dicti, & quomodò Regni huius potiti, p.4.f.4.à n.12.ad 18.

Nortmanni primùm Coronam Regni Neap. ſuſcepere, & Rogerius ab Innocentio II. Pontifice de hoc Regno inueſtitus, p.1.f.156.n.55. Et inde primus Neapolis Rex dictus, n.56.

Nouerca habens filios, & priuignos, vel ſolos priuignos, an immunitate fruatur, p.2.f.21.nu.6. & 7.

Nouæ Gabellæ ius ſemel ſoluitur, & de quibus mercibus, p.1.f.475.à n.4.ad 8.

Numeratio focularium ad euitandas expenſas anno 1576. non fuit facta, ſed tranſacta pro vno millione, p.1.f.440. n.4. Et an talis conuentio ſit valida, n.5.

Numeratione clauſa, ex diminutione Ciuium nō datur allenatio, ſicut ex augmento non augetur ſolutio, p.1.f.284.n.7.& 8.

Numerationes focularium Regni ſingulis quindecim annis factæ fuere, & in Reg. Camera diſcutiuntur, p.1.f.198.n.67. Et an hoc ſit in arbitrio Regis, f.440.n.3,

Nundinantes, an moleſtari poſſint pro ſolutione pedagij, p.2.f.223.n.99. Et quid pro iure fundici, n.100.

Nundinarum tempus, vel locus, an abſque Principis licentia mutari valeat, p.2.f.89. à nu.31. ad 34.

Nundinarum Magiſtri ſententiæ appellatio ad quem fiat, p.2.f.88.n.22.& 23.

Nundinæ, vnde dictæ, & quare introductæ, p.2. 85.à n.1.ad 5.

Nundinæ variæ recenſentur, p.2.f.86.n.6.

Nundinæ, & Mercatus, an in diebus feſtiuis fieri poſſint, p.2.f.89.n.30.

Nundinæ Ciuitatis Salerni, an debeant fieri in Platea S. Laurentij, vel extrà eam liceat Mercatoribus ad alia loca accedere? tranſcribuntur allegationes pro vtraq; parte elucubratæ, p.2.f.90.à n.35.ad 70.

Nuptiæ, vnde dictæ, & quomodò antiquitus celebratæ, p.2.f.55.n.9.& 10.

O.

OBligatus coquere panem, vel ſoluere certam portionem perſonis alicuius familiæ, an ijs auctis teneatur, p.3.f.52.n.4.& 5. Et quid in materia fauorabili, à n.6.ad 9.

Officia iuſtitiæ, an vendi poſſint, p.2.f.293.à n.1. ad 9. Et quibus rationibus eorum venditio prohibeatur, à n.7.ad 10. Et quid ſi non habeãt iuriſdictionem à nu.11. ad 15. Et de Baronibus, à n.16.& 18.

Officia, ac beneficia Regnicolis conferenda, quibus Ciuium generibus conferri poſſint, p.2. f.50. num.69.

Officia Regnicolis conferenda, an Lectoribus, Officialibus, Militibus, &c. Eorumq; filijs extrà Regnum natis concedi poſſint, p.2.f.58. nu.80. & 81.

Officia Magiſtri Camerarij, Magiſtri Secreti, ac Baiulorum, in quo conſiſtant, p.2.f.80. à n.16. ad 21.

Officia vendibilia, an in legitimam computentur, p.2.f.298.n.1. Et an veniant in collatione bonorum, à n.2.ad 4. Quod nàm tempus attendatur pro pretio, n.5.

Officia Regalia conceſſa pro hæredibus, & ſucceſſoribus in perpetuum, & in burgenſaticum, an alienari, obligariuè poſſint abſq; Regio aſſenſu, vel ad alios tranſire hæredes, quàm qui iuxtà Regni leges ad feudalem ſucceſſionē admittuntur? Recenſetur caſus nuper occurſus in Officio Regiæ Siclæ Auerſæ, traſcribiturque Fiſcale Reſponſum aduerſus Horatij Mōtani opinionem, & ad interpretationem Regiarum literarum in Pragm. vlt. de Offic. ad R. M. Collat. Spect. à n.6. ad 175. Et quid fuerit per R. Cam. determinatum, n.176.

Officia ad beneplacitum conceſſa, an concedentis morte extinguantur, p.3.f.140.n.7.

Officiales, qui in Supremo Regiæ Cameræ, ac Sacri Conſilij Senatibus, ac in M.C.V. floruerunt, latè collaudantur, eorumq; edita opera indi-

eantur, p.1.à f.13. ad 22.

Officiales ſunt immunes à muneribus perſonalibus, excubijs, & cuſtodia murorum Ciuitatis, p.1. fol.244. n.12. & 14. Et quid in hac Neapolis Vrbe, n. 13. Et an ſint immunes à muneribus realibus, extraordinarijs, ordinarijs, & mixtis, à n.15. ad 21.

Officiales Regiæ Dohanæ Neap. quot ſint, eorumq; officium, p.1. f.492. à n.3. ad 9.

Officiales Regij, eorumq; coniuncti, an poſſint litem inſtituere, vel motam proſequi pro reintegratione ad Sedilia, inconſulta S. C. Maieſtate, p. 2. f.76. n.30. Ac tranſcribitur quoddam Reaſſumptum *pro Sedili Portæ nouæ, in cauſa familiæ* de Anna, *à n.31. ad 41.*

Officiales conſcij in delictis Perceptorum, an gaudeant Indultu, p.2. f.107. n.19.

Officiales Regiæ Dohanæ, an facere poſſint expeditiones pro rebus iuri tractarum ſubiectis, p.2. f.252. n.19. & 20.

Officiales pecuniarij, ſi pecuniam ſibi concreditam reliquantur, vel ſubuertunt, lege Iul. de reſiduis *tenentur, p.2. f.274. n.30. Et recenſentur exempla quoad portuũ cuſtodes, Perceptores, Theſaurarium, Dohanerios, Rationales, Conductores Fiſcales, Nummularios Bancorum, à n. 31. ad 33. Et quid ſi non doloſè eam in proprios vſus conuertant, n.34. Et an præſumatur dolus, n.35.*

Officiales, an præſumantur ex officio ditati, p. 2. f.276. à n.38. ad 40.

Officiales reliquatores pecuniæ fiſcalis, qualiter ad intereſſe teneantur, p.2. f.283. n.1. & 2. & n. 14. & 15. Et quid ſi tenerentur ad pœnam dupli, n.16.

Officiales à Principe ad nutum conſtituti, an poſſint ſine cauſæ cognitione amoueri p.2. f.288. à n.1. ad 3. Et quid in conceſſione officij ad beneplacitum, n.4. & 5.

Officiales durante anno, an poſſint à Baronibus amoueri, p.2. f.289. n.6.

Officiales per inferiores electi, an facta electione denuò reuocari poſſint, p. 2. fol. 290. n.13. Et quid in Miniſtris huius Ciuitatis Neap. n.14. Tranſcribitur allegatio Io: Vinc. Caualerij, *circà priuationem officij Ianitoris, à n. 50. ad 20. Quidnè determinatum, n.21.*

Officiales, an per ſubſtitutum ſeruire valeant, p.2. f.345. n.1.

Officiales habentes facultatem ſubſtituendi relatiuè ad priuilegium alterius, an poſſint ea vti, p.2. f.348. n.1.

Officiales ad munus aliquot deputati præſtita fideiuſſione, ſi illud in capite obtineât, an iterùm fideiubere teneantur, p.2. f.352. n.12.

Officiales, an etiam pro omnibus Miniſtris, ac executoribus teneantur, p.2. f.352. n.16.

Officiales Regij, qui capiunt facinoroſos, vel intercipiunt merces fraudantiũ, an lucrentur donarium, ſeu præmium ſtatutum, p. 3. f.21. à n. 3. ad 5. Et quid in Officialibus Baronum, n.6. & 7. Et eſſe inſpicienda verba Edicti, n.8.

Officiales Regiæ Cameræ, an poſſint foro renunciare, p.4. f.26. n.37. Et quid ſi adſit Regia Delegatio alicui facta, n.38.

Officialis, ſeù Conſiliarius à Rege creatus, cenſetur factus nobilis, & immunis, p.1. f.243. n.4. Et quid de Silentiarijs, Regis Secretarijs, Præſidibus Prouinciarum, eorumq; viduis, ac filijs, à n.6. ad 11.

Officialis quidam barbam ſibi tingens, cùr fuerit officio priuatus, p.2. f.290. n.11.

Officialis, vt remoueatur ab officio, pendente inquiſitione, quæ requirantur, p. 2. f. 338. à n. 32. ad 34.

Officialis ab officio ſuſpenſus, an ſalarium, alioſuè directus amittat, & quid ſi reintegretur, p.2. f.339. à n.1. ad ſeqq.

Officialis dignitate priuatus, ac deindè reſtitutus, an recuperet eundem locũ ab alio præuentum, p.2. f.340. n.8.

Vtrùm poſſit vlteriùs officium exercere, quo abſtinuit, n.14.

Et quid ſi fuerit ſuſpenſus ad certum tempus, an illo completo poſſit ad officium redire abſq; licentia Principis, n.15.

Officialis ſubſtituens, vide verb. Subſtituens.

Officialium immunitas, ac ſalarium per ſimplicem officij ingreſſum, an per exercitium acquiratur, p.1. f.248. à n.29. ad 32.

Officialium delicta indicantur, p.2. f.269. n.1.

Officij reſignatio ad fauorem alicuius facta, & præſentata in Curia Regis, ſequuta morte reſignantis, vel reſignatarij ante acceptationem Regis, an reſoluatur, p.3. f.171. n.1. & 2.

Officio vacaturo per mortem alterius conceſſo, an conceſſum quoq; intelligatur, ſi vacauerit per remotionem, alioue modo, p.3. f.173. n.14.

Officium Magiſtri Portulani, quando inſtitutũ, & in quo conſiſtat, p.3. f.250. à n.11. ad 15.

Officium Prothomedici Regni Neap. an exteris, vel ciuilitatem aſſequentibus committi poſſit, p.2. f.51. n.74. Ac enarratur alius caſus nuper diſputatus cum quodam Medico Siculo, à n.75. ad 79.

Olei vtilitas commendatur, p.3. f.31. à n.1. ad 3.

Olei impoſitiones, quænam ſint, p.3. f. 32. à n.4. ad 9.

Oleorum directus conſiſtunt in extractione, p. 3. f.32. n.10.

Onera, ſeù munera ordinaria, ac extraordinaria, quæ ſint, p.1. f.254. à n.2. ad 4.

Onerum genus triplex, perſonale, reale, & mixtum, p.1. f.254. n.1.

Onus reale, Fodrum etiam appellabatur, p.1. fol. 162. n.75.

Onus reale pro quantitate patrimonij, cuiq; imponitur, p.1. f.162. n.74. & 77.

Ordo ſcripturæ prælationem inducit, p.1. f.291. n.26. & 27. & f.324. n.12. & 127.

Ordo

Ordo ſeruandus in ſententiarum, ac votorũ prolatione, quiſnam ſit, p.1.f.246.n.129.& 130.
Et qualiter in Collegijs Aduocatorum, n.131.
Oriundorum appellatione, qui veniant, p.2.f.50.n.70.
Ortus extrà Neapolim tranſeunter, vel ad tempus ibi moram trahendo, an gaudeat vti Neapolitanus, p.2.f.64.n.4.& 5.
Oues omnes in Regno exiſtentes, an cogantur in Apuliam deſcendere, ac Regia herbagia ſumere, p.2.f.237.n.18. Et quid ſi non ſint ſolitæ?
Tranſcribitur allegatio D. Io:Baptiſtæ Piſcicelli, à n.19.ad 24.

P

PActum de non alienando cum ſpeciali hypotheca, an impediat dominij translationem, & ex illo poſſit in via executiua contrà tertiũ agi, ad interpretationem textus in l. ſi creditor 7.§.fin.D.de diſtract.pign.p.2.f.124.à n.9.ad 16.
Pandecta directuum officij Regij Cuſtodis Portus Neapolis, qualiter formata, p.2.f.261.n.6.
Pandecta directuum officij Magiſtri Portulani, ac alia Regij Viceſecreti Amantheæ, inſeruntur, p.2.f.260.n.5.
Pandecta directuum Regiorum Cenſalium tranſcribitur, p.2.f.367.
Panis vtilitas, quæ ſit in Dohana Apuliæ, p.2.fol.235.n.6.
Papiniani authoritas cæteros I.C. præcedit, p.2.f.271.n.12.
Paritate votorum ſequuta in Regia Camera, ſententia publicatur pro reo, etiam ſi Fiſcus eſſet reus, p.3.f.196.n.18.& p.4.f.27.n.44. Vel dantur adiuncti, à n.41.ad 43.
Quid ſi lis inter priuatos agitatur, n.45.& 46.
Vel ſi actor eſt perſona priuilegiata, vel cauſam habeat fauorabilem, an pro ipſo publicari debeat, n.47. Et quid in Fiſco, n.48.
Parlamentum quid ſit, & quomodò fiat pro donatiuis in hoc Regno, p.1.f.324.n.13.
Partus præſumitur legitimo tempore natus, & vitalis, p.2.f.14.n.12.
Partus quinquemeſtris, an proſit patri ad conſequendam immunitatem 12. liberorum, p.2.f.14.n.13.
Partus octomeſtris, an computetur in numero 12.liberorum pro immunitate, p.2.f.15.n.14.& 15.
Dilucidatur ſingularis A. Gellij locus, p.2.f.15.n.16.
Partus octomeſtris, an ſit abortiuus, vel vitalis, p.2.f.15.à n.17.ad 24.
Paſcuorum vectigal, cùr à Romanis ſcriptura denominatum fuerit, p.2.f.211.à n.9.ad 11.
Paſſagij ius, an debeatur pro vectura rerum immunium cum animalibus alienis, p.2.f.208.à n.19.ad 21. Et quid ſtante pacto immunitatis ad vectoris beneficium, n.22.& 24.
Paſſagium, ſeù pedagium, an pro rebus in collum delatis exigatur, p.2.f.208.n.12.& 13.
Paſſagium, an quis ſoluere debeat, manens in via limitropha, domino territorij, cum alio communi, p.2.f.220.n.85.
Vide verb. Pedagium.
Paſſus feudalis Cannarum in Barulenſi agro memoratur, p.2.f.209.n.23.
Paſſus, ſeù pedagia, an immemorabili præſcriptione legitimè acquiri valeant, p.2.f.174.à n.15.ad 25. Expenditurq; Conſt.Regni, Quadragenalem, à n.30.ad 32.
Paſſuum cuſtodia in hoc Regno Neap. ad quem ſpectet, p.2.f.164.à n.20.ad 24.
Paſtores profiteri debent in Dohana, nec ab Apulia exire poſſunt, abſq; Dohanerij licentia, ſoluta fida, p.2.f.247.n.4.
Pater vnius, duorum, trium, quatuor, quinque, vel duodecim liberorum quas immunitates conſequatur, p.2.f.3.à n.9.ad 13.
Pater, an gaudeat immunitate 12. liberorum, ſi non habeat omnes liberos viuentes, petitionis tempore, p.2.f.12.à n.1. ad 5.
Et quid ſi aliquis filius moriatur, tempore, quo pater iter facit pro impetrando priuilegio, vel poſt expeditas prouiſiones pro capienda informatione, n.6.& 7.
Pater habens ſex, vel octo filios, ac totidem, vel plures nepotes ex filio; an gaudeat immunitate, p.2.f.18.à n.1.ad 4.
Pater 12.liberorum, an gaudeat immunitate gabellæ grani pro rotulo in Ciuitate Neap. impoſitæ, p.2.f.24.à n.1.ad 3.
Pater, ſi petit immunitatem tempore, quo filius non eſt Monachus, gaudet ea etiam poſt monachatum filij, p.2.f.32.à n.3.ad 5.
Quid ſi petit immunitatem tempore monachatus filij, n.6.& 7.
Pater quomodò ſuccedat filio in feudo refutato, & ob illius mortem ad ſe reuerſo, p.3.f.64.n.6.
Patres numero 12.liberorum onuſti, an teneantur ad ſolutionem gabellæ granorum 35. pro quolibet modio farinæ, ſeù tritici in hac Ciuitate Neap. p.2.f.24.n.4.
Recenſentur affirmatiuæ rationes Dom.Reg. Petrone, n.7. ac Dom. Flauij Gurgo in eorum reſponſis, & in appendice à fol. 354.
Et afferuntur contrariæ allegationes Dom. Præſ.Andreaſſi, d.p.1.f.25.à n.8.ad 43.
Pecorum paſſus, ſeù Regij tratturi, quare conſtituti, p.2.f.246.n.1. Et quotuplex ſit tratturus, n.2.
Pecuariæ rei ſuauitas, præſtantia, ac vtilitas ſummoperè commendatur, p.2.fol.229.à n.1.ad 8.
Pecudum numero aucto, paſcua vendenda ſunt Regnicolis tantùm, & non exteris pro mercede conſueta, & capacitate territorij, p.2.fol.233.n.31.& 32.

Peculatus pœna, quæſit, p.2.f.271.n.14.& 15. Et an quoad Magiſtratus ſit pœna capitalis, à n.16.ad 19.

Pecunia, an ſit vectigali obnoxia, p.2.f.199. à n. 12.ad 14.

Pecunia, quando dicatur extare ad finem auocandi ſolutum poſteriori creditori, p.1 f.559. à n.37.ad 47.

Pecuniæ diminutio, quæ mittitur per Dohanerios ad R. Theſaurariam, cuius damno cedat, p.2.f.229.n.21.& 22.

Pedagia largè pro qualibet exactione, ſtrictè pro tributis per tranſeuntes ſoluendis accipiuntur, p.2.f.162.n.1.

Pedagia, an pro ſolo tranſitu per vias publicas, territoriorum domini exigere poſſint, latè diſſeritur, p.2.f.162.à n.2. ad 9.

Pedagia, pontagia, ſeruagia, guidagia, Saluinaria, &c. vndè denominentur, p.2.f.164. à n. 13. ad 16.

Pedagia exigentes, quibus caſibus ad damni reſtitutionem tranſeuntibus teneantur, p. 2.fol. 164.à n.17.ad 19.

Pedagia, an in Baronum terris imponi poſſint, vel augeri à Rege abſq; eorum conſenſu, p. 2. f.169.n.52.

Pedagia, an præſumantur per timorem, ac extorſionem per Barones, vel bona fide præſcripta, p.2.fol.175. n.21. 37. 38.& 39. Quidnè contrà priuatum, n. 40.

Pedagia, ſeù paſſagia à nullo imponi poſſe præter Principem, eorumq; exactiones, quæ abſq; conceſſione per Barones, ac Vniuerſitates Regni fiunt, nulla longæua poſſeſſione iuuari; ac lite pendente, aſſerta immemoriali poſſeſſione adhùc non probata, minimè illos fore conſeruandos, longè, latèq; fundauit R.Conſil.Dom. Franciſcus de Andrea in Fiſcali Reſponſo, quod tranſcribitur, p.2.f.180.à n.52.ad 160. Et in Notitia prohibitæ exactionis paſſuum, in Mantiſſa à f.113.ad 133.

Pedagia, an exigi poſſint à laicis vectoribus mercium Eccleſiaſticorum, latè exponitur, p. 2. f.211. à n.35.ad 46. Quid per Reg.Cameram, ac Sacr. Congreg. fuerit determinatum, à n. 47.ad 49.

Pedagiorum abuſus, quomodo in Germania creuerit, & noniter ea concedi vetitum abſq; Imperatoris ſimùl, ac Electorum conſenſu ex Capitulatione Cæſarea anni 1658.n.81.& 82.

Pedagiorum cauſalis ratio dependet à ſecuritate tranſeuntium, ac impenſis in vias, pontes, ac portus erogandis, p.2.f.163.à n.10.

Pedagiorum poſſeſſores, an cogi poſſint ad titulum exhibendum, & quid ſeruatum, à n. 12. ad 14. & f.180.n.51.

Pedagiorum poſſeſſores, an ſint lite pendente in poſſeſſione manutenendi, vel ſtatim priuari queant, p.2.f.175.n.23.24. & à n.41.ad 45.

Pedagiorum detentores nupèr à Reg. Camera Summariæ vocati fuere ad recipiendum modum exactionis faciendæ ſub pœna amiſſionis eorum, p.2.f.180.n.51.

Pedagium pro homine, & Capite libero, an exigi poſſit, p.2.f.204. n.1. & 2.

Pedagium, an debeatur pro tranſitu meretricum, lenonum, vel mulierum honeſtarũ tranſeuntium, etiam equeſtèr, p.2.f.205. n.5.& 6.

Pedagium, an exigi poſſit pro cadauere tranſeunte, elucidatur, p.2.f.206.à n.1.ad 7.

Pedagium, an debeatur de inſtrumentis ruralibus, fructibus ſeminatorijs, vacca lactante, ac de bonis Regiæ Curiæ, p.2.fol.208. à n. 16. ad 18.

Pedagium, an quis ſoluere teneatur, ſi non vult tranſire per pontem, ſed natando, vel per vadum fluminis, p.2.f.217.à n.65.ad 67.

Pedagium, an exigi poſſit de alijs rebus, de quibus non fuit conſuetum exigi, p.2.f.219.n.78. Et quare ſeruandus ſit modus exactionis per Reg.Cameram præſcriptus, vulgò tariffa, n.79. & 80.

Pedagium exigendi, in pluribus locis territorij ſui, priuilegium habens, ſi longo tempore vſus ſit in certo loco, vel minùs exegerit, an quoad reliqua illud amittat, p.2.f.220.n.83.& 84.

Pedagium, an extrà territorium exigi poſſit, vel pro eiuſdem ſolutione res tranſeuntium capi, p.2 f.221.à n.86.ad 88.

Pendente quæſtione, an quis ſit Ciuis, vel naturalis, an ad officia admitti debeat, p.2.fol.53. n.85.

Penſio annua ad vitam, an poſſit à conceſſionario alijs renunciari, p.3.f.26.n.4. Et an eius aſſignatio poſſit ſuper alijs reditibus commutari, à n.5.ad 7.

Penſiones à ſocijs fæderatis acceptæ, ac dona Regum à Romanis aliquandò ſpreta, p. 1.f. 144. n.15.

Perceptores non poſſunt functiones ſeparatim exigere à Caſali, p.1.f.168.n.107.

Perceptores, an teneantur de reſiduis prædeceſſorum, & pro reliquatis cum intereſſe, p. 1.fol. 312.à n.1.

Perceptoribus monitum optimum ex Caſſiodoro, p.1.f.169.n.109.

Petrus Maſtartius R.C. Præſes laudatur, eiuſq; Repertorium, aliaq; opera recenſentur, p. 1. f.451.n.36.

Platea, & Plaua, in quo differant, p.2.f. 102.n. 65.& 66.

Pœna ambitus, quæ olim, & an hodie vigeat, p.2. f.277.n.44.& 45.

Pœna contrà ædificantes extrà hanc Ciuitatem, & pœna nonupli ab Exactoribus debita, an comprehendantur ſub Indultu, p. 2.fol. 110. n.6.& 7.

Pœna criminis repetundarum, quænàm ſit, p. 2. f.280.n.57.

Pœna duplicati releuij, an veniat ſub generali abo-

abolitione, p.2.f.109.à n.1. ad 3.

Pœna peculatus quoad Magiſtratus in Regno, an ſit capitalis, p.2.f.272.à n.20. ad 23.

Pœnæ damnorum, & contrauentionis bannorũ, quæ à Baiulis tantùm exigi ſolent, an debeant liquidari, tanquàm reditus ſub baiulatione comprehenſi, veluti fructus iuriſdictionis, p.2. f.83.n.1.& 2.

Pœnæ ipſo iure poſitæ per Regias Pragm. *aduerſùs Officiales, an tranſeant ad hæredes, p.2.fol. 343.n.7. Et an requiratur ſententia declaratoria, n.8.& 9.*

Pœnæ prouenientes ex obligationibus M.C.V. incuſatis, ac inſtrumentis iuxtà Ritum M.C. præſentatis, nùm ſub generali veniant abolitione, p.2.f.109.à n.1. ad 3.

Pœnitens ſe velle extrahere merces à Dohana, an repetat dirictus ſolutos, p.1.f.571. à n.1.ad 6.

Pœnitentia, an habeat locum quoad dirictus Dohanarum re integra, & quando, p.1.f.572. n.7.& 8. Expenditurq; l. debet 27. D. de ædil. Edict. *n.9.& 10.*

Pœnitentia quid operetur in delictis commiſſi, vel falſæ profeſſionis mercium in contractibus nominatis, & innominatis, p.1.f.572.à n.11. ad 15.

Ponderari, an poſſint merces extrà Dohanam pro maiori mercatorum commoditate per Regios Officiales, p.1.f.480.à n.12.ad 15.

Ponderum, ac menſurarum in Rep. neceſſitas oſtenditur, p.1.fol.479.n.1. Et recenſentur DD. hanc materiam tractantes, n.2.

Ponte deſtructo, an pontagium, ſeù pedagij ius exigi queat, p.2.f.215.à n.58. ad 60. Quid verò ſi reficiatur in veteri, ſeù alio loco, à n.61. ad 63.

Pontium refectio, ad quem ſpectet, p.2.f.215. n.53.& 54. Et quid in locis, in quibus pedagium exigitur, n.55.& 56. Et paſſu Cannarum, *n.57.*

Portorium, an differat à pedagio? Declaratur opinio Vulc. & Roſenthal. *p.1.fol.469.n.6. & 7.*

Portorium inter Regalia adſcribitur, p.1.f.470. n.9.

Portorium pro vitijs, quid ſit, & curioſus caſus enarratur, p.1.f.143.n.11.

Portulani officium quid, & quot ij ſint, p.2.fol. 250.n.7 & 8.

Portulania per terram quæ ſit, p.2.f.252.n.21.
An ſub generali conceſſione iuriſdictionis, ſeù baiulationis comprehendatur, p.2.f.264.n.10. & 11.

Portulania maris cum iure exituræ, ſeù tractæ, an in generali conceſſione comprehendatur, p.2.f.26.à n.5.ad 8.

Portulanus vnius maritimæ, an exequi debeat mandatum à Magiſtro Portulano Prouinciali expeditum, p.2.f.251.n.18.

Portus, portoria, & portitores, quid ſint, p.1. f.468.à n.1.& n.8.

Portus Inſulæ Neſidis, an ſit in iuriſdictione vtilis domini d.Inſulæ, an verò R.Cuſtodis Portus Neapolis, p.2.f.261.à n.7.ad 9.

Portus vectigal duplex, Anchoragium ſcilicet, & Exitura, p.1.f 470.n.11.

Portuum cuſtodia, ad quem ſpectet, p.2.f.249. n.4.

Poſſeſſionis ſuæ titulum, an quis exhibere Fiſco teneatur, p.2.f.171.à n.1.ad 4. Et quid in Regalibus, feudalibus, officijs, ac iuriſdictionalibus, à n 5.ad 10.

Poſſeſſores pedagiorum, an ſint lite pendente manutenendi, p.2.f.175.n.23.& à n.41.

Poſſeſſores, an lite pendente manutenendi ſint in eorum poſſeſſione, ſi cum præſcriptione producunt titulum adhùc dubium, p.2.f.224.n.2.

Poſſeſſores bonorum habentes cauſam à Ser. Regibus Alphonſo, & Ferdinando I. & II. ac Friderico, an poſſint moleſtari, p.3.f.156.n.1.

Poteſtas abſoluta non datur in Principe Chriſtiano, eaq; nunquàm vſi fuere noſtri Catholici Reges Hiſp. p.2.f.112.n.10.& 11.

Pragmatica edita Thori 4.ſub rubr.de poſſeſſor. non turb. *an ſit fauorabilis, vel odioſa, p.3.f.157.n.2.& 3. Et an concordet cum alijs Statutis, præſertim* cum lege Agraria, *à n.5. ad 8.*

Pragm. edita Thori *quot requirat, p.3.f.159. n.1. Et an tueatur etiam poſſeſſores futuros, vel tempore editæ* Pragm. *à n.2.ad 4.*
Conſiderat tantùm factum, & non cùr fuerit factum, f.160.n.1.
Et an requiratur animus Regis, & cauſa conceſſionis, à n.2.ad 6.
An locum habeat in confirmatione illorum Regum, ſiuè formali, ſiuè materiali, & in communi, p.3.f.161.à n.1.ad 5. Et quid ex clauſula, Et de nouo concedimus, *n.3.*

Pragm. edita Thori, *an comprehendat aſſenſus per illos Reges præſtitos alienationibus feudorum, p.3.f.162.n.6.*
An poſſit opponi à Fiſco, vel contrà eundem, p.3.f.166.à n.1. ad 3. An locum habeat contrà agentem hypothecaria, & quid in alijs actionibus, f.167.à n.1.ad 3.

Pragmaticæ editæ Thori *exceptio, an opponi poſſit aduersùs Eccleſiam, p.3.f.163.n.1. Et quid in feudalibus, n.2.*
An comprehendat cauſam dotis, n.5.& 6. Vel poſſit ab Vniuerſitate opponi, n.7.
An poſſit opponi contrà habentem titulum à Rege Catholico, f.164.n.2.
An poſſit ad merita cauſæ reſeruari, f.168. à n.4. ad 6.

Pragm. editæ Thori *exceptione non oppoſita, an acta ſint nulla, p.3.f.167.n.4. Et ſi illa eſt oppoſita, an per proceſſum ad vlteriora, reiecta videatur, n.5.*
An opponi poſſit in quacumque parte iudicij, aut

aut valeat illi renunciari, f.168.n.1.& 2.

Et refertur praxis determinandi, illam militare, vel non obſtare, vel in dubio capi informationem, n.3.& 7.

Præcedentia, an detur in proceſſionibus pro SS. Reliquijs principalis Protectoris, p.1.fol.357.n.193.

Præcedentia Fiſci patroni, Rationalium, Secretarij, ac Procuratoris Fiſcalis quomodò ſeruetur, p.4.f.29.n.66.

Præcedentia Theſaurarij cum Dominis quinque Sedilis Nidi, ac Titulatorum cum Dominis ex Septem officijs in Sedili Nidi, p.1.f.354. à n.170. ad 179. Et an in Illuſtr. Sedilibus Neap. detur aliqua præcedentia, à n.180. ad 188.

Præcedentiæ quaſi poſſeſſio, & obſeruantia debet attendi tàm in priuatis, quàm in publicis Seſſionibus, p.1.f.322.n.1.2.3.& 5. Et quid in actu ciuilitatis, n.6.

Et an Conſuetudine induci queat, vt minor maiori præferatur, n.4.

Præcedentiæ in quæſtione tria reſpicienda antiquitas, potentia, & poſſeſſio, p.1.f.323.n.8.

Præcedentiæ ordo ſeruandus in ſolemni Equitatu qualis ſit, p.1.f.344.n.121.& 122.

Præcedentiæ materiam quinàm Authores tractarint, p.1.f.357.n.195.

Præcedere debet, qui maioribus prærogatiuis præfulget, p.1.f.330.n.41. Vt prior in dignitate, n.42. Vel primò nominatus, n.43. Vel prior in data, n.44.& 45. Et refertur præcedentiæ diſſidium inter DD.Reg.Centellas,& Reg.Ortiz, *n.46. Vel qui actu dignitatem retinet, nu.47. Vel prior ad ordinem adſcitus, n.48. Et adducitur Reſponſum pro Ill. Marchione Orioli cum Ill. Duce Populi, à nu.49. ad 66.*

Præfertur Officialis, qui erat Aduocatus, vel Lector, p.1.f.336.n.11.

Præfertur ſenior inter pares, p.1.f.324.n.10. Et quid inter familias æquales, n.11.

Præmio, ac pœna Reſpublica regenda eſt, p.3.f.21.n.1. Et an Edictum dans præmium capienti facinoroſos ſit fauorabile, n.2.

Præmium ſtatutum, an ex gratia, aut Conſuetudine detur quoq; Regijs Miniſtris, qui ex debito officij ad factum tenentur, p.3.f.22.n.9.

Præſcriptio immemorabilis, quam vim habeat, p.2.f.176.n.29. An proſit vltrà contenta in titulo, vel ex titulo inualido, à n.46.ad 49.

Et an Procuratoris confeſſio domino noceat, nu.50.

Præſcriptio, qualiter probetur inſtrumentis, ac teſtibus, p.2.f.224.n.3.& 4. Et quomodò articulanda, n.9.

An interrumpatur per prouiſiones Reg.Cameræ, & quid in immemorabili, n.10.

Præſidentes, & Locumtenens Reg.Cameræ, à quibus muneribus ſint immunes, p.1.fol.247. n.21.& 23.& p.4.f.57.à n.15.ad ſeqq.

Cùr ità vocentur, & quas habeant prærogatiuas, p.4.f.56.à n.10. ad 14.

Præſidentes militares Reg.Cameræ, vulgò idiotæ, *non togati, an in articulis iuris ferre ſuffragium poſſint, p.4.f.23.n.18.*

Eorumq; inutilis inſtitutio oſtenditur, & quid ſi eligerentur ex Rationalibus, à n.19.ad 22.

Præſides Prouinciales, olim in omnibus locis criminalem cognitionem habebant, p.1.fol.172. n.113.

Præſtatio illa, quæ fit ex rebus in Ciuitatem inuectis, vel euectis, an cognita in Iure Ciuili, p.2.f.445.n.4.

Pretium, an peti poſſit à publicano pro re, quæ in commiſſum incidit, ſi ipſa res non exiſtat, p.1.f.577.à n.1.ad 5.

Primogenitus Regis Hiſpaniarum, quare Dux Calabriæ appelletur. p.4.f.5.n.15.

Princeps debet rationem habere, nè ſubditi in neceſſitatem inducantur, p.1.f.183.n.20.

Subditorum bona, an capere poſſit, & illorum dominus ſit in caſu neceſſitatis, n.21.

Princeps antequàm ad tributa imponenda perueniat, debet priùs ſuſpendere gratias penſionum, n.37. Et quid in creditoribus ex contractu, n.38.

Stante neceſſitate ad alienationem rerum Regiæ Coronæ, an verò ad noua imponenda tributa perueniri debeat, n.39.& 40.

Princeps, an poſſit concedere immunitatem etiã ab oneribus Vniuerſitatis, vt portio exempti alijs accreſcat, p.1.f.240.n.10.11.& 12.

Et an tertius poſſit à tali conceſſione appellare, p.1.f.240.n.13.

Princeps vrgente neceſſitate non ſolùm poteſt tributa imponere, ſed etiam ſubditos rerum ſuarum dominio priuare, p.1.f.379.n.4.& 5.

Princeps, an poſſit concedere feuda poſt mortem alterius vacatura, p.3.fol.172.n.6.& 7. Et quid in officijs, alijſq; conceſſionibus, à n.8. ad 13.

Principales in cauſa, qui dicantur, vt poſſint ex integro audiri, p.2.f.91.

Principis conceſſio, nùm operetur in ijs, quæ non aderant tempore conceſſionis, p.1.f.223.n.1. 2.& 6.

Priuilegia conceſſa per Ser. Reginam Ioannam I. abſq; conſilio eius viri, an ſint valida, p.3.fol. 165.n.6.

Priuilegium allegans, an ſit manutenendus lite pendente, p.1.f.467.n.11.& 12.

Priuilegium conceſſum Titio, & hæredibus ſuis, vel deſcendentibus, an tranſeat ad filios, & filias, earumq; deſcendentes, p.1.f.231.n.45.

Priuilegium conceſſum omnibus Regni Eccleſijs de modijs ſex ſalis quolibet anno, an comprehendat etiam Eccleſias, quæ poſteà conſtructæ ſunt, p.3.f.50. à n.1. ad 8. Et an pro hac rata poſſint Arrendatores petere excomputum, n.5.

Pro-

Probatio commiſſi quomodò facienda, & quibus teſtibus aut libris, p.1.f.503.à n.37.ad 45.

Procurator in Parlamento, an poſſit eſſe plurium Baronum, vel Vniuerſitatum, & quam vocem habeat, p.1.f.327.n.22.& 23.

Procurator, vel adminiſtrator, an domino præiudicare queat, p.1.f.511.à n.10.ad 12.

Procuratores Baronum, vel Titulatorum, etiam ſi ſint Regentes, quo loco in Comitijs ſuffragia præſtent, p.1.f.325.n.14. Et quid in Procuratore Titulati de ſanguine Regio, n.28.

Procuratores Baronum, vel aliorum, quam differentiam inter ſe agnoſcant, p.1.f.326.à nu.18. ad 21.

Procuratores Cæſaris, & Rationales tempore Rom. an ſint hodiè Locumtenens, & Præſidentes Reg.Cameræ, p.4.f.12.n.9.& 10.& n.14. & 15.

Profeſſio mercium facta in faciem domini, diricti-bus verò ab alio ſolutis, an illæ incidant in commiſſum, p.1.f.550.à n.1.ad 5.

Profeſſio, ſeù denunciatio mercium, quando dicatur falſa, p.1.f.550.à n.8.ad 13.

Profiteri, an liceat inſtitori, negotiorum geſtori, procuratori, vſufructuario, alijſque, p.1.f.550. nu.6.& 7.

Proreges cum voto R.Coll.Conſilij publica imminente neceſſitate nouas impoſitiones indicunt, p.1 f.187.n.31.

Proreges, quando concedant extractionem bonorum extrà Regnum, p.2.f.266. n 1. Et an ex licentia poſſint pecuniam accipere, n.2.

Prouentus Magiſtri Portulani ob literas reſponſales, & alia quot ſint, p.2. f.259. à n.1. ad 3. Et quid nuper in Regia Iuncta Commercij ordinatum ſit, n.4.

Prouentus, ſiuè pœnæ pecuniariæ, an in fructuum liquidatione computentur, p.1. f. 401. n.1. Et quid ſi ſint percepti ex iuribus Portulaniæ, Siclæ, & ſecundarum cauſarum, n.2.

Prouentus, ſeù fructus iuriſdictionum, ad quam rationem æſtimandi ſint, p.1.f.404.n.10.& 11.

Prouincia regulari debet ſecundùm leges Regni, cui acceſſoriè vnitur, p.1.f.205.n.93.

Pro uincia prima Regni Neapolitani eſt Terralaboris, ſeù Campania felix, ſub cuius appellatione non venit Vrbs Neapolis Metropolis ob eius excellentiam, p.1.f.205. n.94. Et de alijs Prouincijs. remiſſiuè, n.95.& 96.

Prouinciæ nomen, vndè exortum, eiuſq; diſtinctio, quæ ſit, p.1.f.203.n.83. & 84.

Prouinciæ Rectori, cui exactio antiquitùs collata erat, non licebat remittere tributa, p.1.f. 167. nu.99. Et an talis remiſſio valeat in exactoris præiudicium, n. 100.

Prouinciæ Regni Neap. ſunt duodecim amplæ regiones, quarum nonnullæ olim Regna fuere, p.1 f.203.n 85.

Præfecturis Romanorum aſſimilantur, in quas mittuntur ſinguli Præſides, n.86.& 87.

Prouinciæ Regni, quando fuerint diuiſæ, & de ijs Caſſiodori *elogium affertur, p.1. f.204. à nu. 89.ad 91.*

Prouinciæ vnius Theſaurario mortuo, proximioris Prouinciæ Theſaurario ſolutio eſt facienda p.1. f.204.n.92.

Publicanorum nomine quinam veniant, p. 1. fol. 510. n. 3. Et an in ijs negligentia præſumatur, nu. 4.

Publicani pro damno ab eorum familia illato, vel ſi plus exigant, ad quid teneantur, p.1.fol.510. nu.1. & 2.

Publicani, an poſſint merces propria authoritate occupare, vel in iudicium deducere, vel poſſit decerni ſequeſtrum, p.1.f.500.à n.24.ad 27. Recenſetur praxis Reg. Cameræ in cauſis interceptorum, n.28.& 29.

Q

QVæſtores, qui dicantur, & cui magiſtratui in hoc Regno comparentur, p.4.fol. 12.à n. 5. ad 8.

Quæſtoris officium apud Romanos, *p.1.f.165.nu. 91.& p.4.f.31.à n.1.ad ſeqq.*

Quartaria chalybis, &) vide verb.Tertiaria.
Quintaria picis,)

R

RAguſei, an ſint immunes in Regijs Dohanis? adducitur Reſponſum pro illis elucubratum, p.1.f.516. à n.33.ad 46.

Ratiocinijs obligati, an ad Sacros Ordines poſſint promoueri, p.3.f.55.n.1.

Rationales Regiæ Cameræ, an præcedant Iudices M.C.Vicariæ, p.1.f.344.à n.123.ad 128.

Rationales Reg. Cameræ in relationibus computorum cur votent ſimul cum Præſidentibus, p.4. f 23. n.21.

Reatus quid ſignificet, p.2.f.333.n.16.

Redituum notitia, quare ſit Principi neceſſaria, eique Rationarium, ſeù Breuiarium ſit conficiundum, p.1.f.23.à n.1.ad ſeq.

Refectio viarum, pontium, fontium, ac turrium, ad quem ſpectet, p.1.f.389. n.12. & à nu.18. ad 22.

Refutatio omnium feudorum, an ſit fraudulenta, p.3. f.83.à n.41.

Refutatio facta filio pro ſe, & filijs maſculis tantùm, excluſis fœminis an ſit valida abſq; aſſenſu, p.3.f.151.n.1.& 4.

Refutationes proximè ſucceſſuris factæ conditionaliter, & non purè, an abſq; aſſenſu valeant, p.3.f.152.n.2.& 3. Et quid in contractu obligationis feudi, vel reſeruato vſufructu, vel aliqua annua quantitate, à n.5. ad 7.

Regalia, an veniant ſub conceſſione Caſtri cum iuriſdictione, & Imperio, p. 2.f. 262. à nu.1. ad 4.

Regem quendam Galliæ gloriatum fuiſſe ferunt, ſibi aureum eſſe pratum, quod meteret, quotieſcumque vellet, p.1.f.156.n.52.

Regem noſtrum, ſeù Reges Catholicos Hiſp. ex Aug. Domo Auſtriaca iuſtiſſimis titulis hoc Regnum Neap. poſſidere, ex hiſtorijs, alijſq; ponderationibus indubitabilitèr oſtenditur, p.4.f.6. à n.24.ad 33.

Regens in Supremo Italiæ Conſilio antiquior, an præcedat Decanum Reg. Cancell. Neap. p. 1. fol.335. nu.67. Et quid ſi fuerit electus Præſes S.R.Conſ. an alios præcedat, n. 69. Et affertur determinatio Regia inter Præſ.de Franchis,& Reg.Fornarium,*n.70.*

Regentes Reg. Collateralis Conſilij, qualiter ſint immunes p.1.f.247.n.21.

Regentes Supremi rerum Italicarũ Conſilij, quare vt plurimùm eligantur ex cœtu Præſidentiũ Reg.Cameræ, p.4.f.56.ſub n.5.

Regi collectam extraordinariam imponenti extrà Regnum commoranti, an ſubditi illam eò afferre debeant, p.1.f.191. n.44.

Regia Camera, an cognoſcere poſſit de cauſis inter priuatos, ſi Fiſcus in illis habeat intereſſe, vel vni ex litigantibus ſuccedat, vel ſit illius creditor, p.4.f.25.n.32. & 33. Et quid in debitore ſui debitoris, n.34.

Regiæ Cameræ Summariæ Tribunal, quænàm alia Tribunalia inferiora ſub ſe habeat, p.4. f.24. n.27.

An cum Magna Curia Vic. vel Curia Magni Admirati procedat per literas hortatoriales, p. 4.f.27. nu. 49. Et quid reſpectu S.R.Conſilij, n.50. & 51.

Regna plura, quæ Rex Catholicus dominatur, an diuerſa cenſeantur Patrimonia, p. 1. fol. 204. n 88. & f.434. à n.10. ad 15.

Regna, & Imperia, ſunt caduca, p.4.f.2.n.1.

Regnum Neapolitanum in duodecim Prouincias, ſeù Regiones diuiſum, in quarum ſingulis reſidet vnus Præſes, p.1.f.171.n.112.

Olim vna Prouincia fuit, & diuiſum deindè pro commodiori tributorum exactione, & regimine, prout in fundicis, p.1.f.203.n.82.

Regnum Neapolitanum quot Regibus ſubiectum fuerit, & quomodò ad Auguſtiſſ. Auſtriacos legitimè peruenerit, p 4.f.2.n.2.& 31. Quomodò paruerit Romanis, *Gothis, Wandalis, Longobardis, Græcis, ac Saracenis, à n.7.ad 11.*

Regnum Neap. an ſit hæreditarium, p. 4. fol. 10. *n. 34. Et an in eo præter annuum cenſum aliquid habeat S.R. Eccleſia, vel omnia in Regem translata ſint, etiam directum dominium, à nu. 34.ad 38.*

Regula, Si vinco vincentem te, multò fortiùs vinco te, *qualiter procedat, p.1.f.324.nu.12. & 127.*

Releuij dup'icati pœna, vel cum intereſſe ad electionem Reg Fiſci, quando ſtatuta fuerit, p. 3. f.57.n.4.

An ſit quoq; ſoluenda à minoribus, vel Balijs, f.58.n.8.& 9. Et quid in Curatore patrimonij dececti, n.10. & 11.

Releuij ſoluendi praxis, p.3.f.58.n.12.

Releuij tempus, & quantitas interpretatur ex ſtylo, & Conſuetudine, p.3.f.100.n.44.

Releuium, quomodò introductum in Regno, & vndè denominetur, p.3.f.57. n.3.& 5.

Soluitur à ſucceſſore, f.58. n.6. Et quid in Eccleſijs, ac Vniuerſitatibus, n.7. & latè f. 96. à n.2.ad ſeqq.

Releuium, an ſit medietas fructuum illius anni, quo moritur feudatarius, an verò facta coacernatione trium annorum præcedentium, p.3.fol. 59.à n.1.ad 4.

Et quid ſi ex feudo percepti ſint fructus, ex aliquo verò corpore feudali nihil, n.5.

Releuium, an debeatur, ſi feudum, quod Baro vendidit cum pacto de retrouendendo, eius hæres intrà annum mortis recuperauit, p.3. f.64. nu.1. & 2.

Et an pro rata retrouendentis, ac reementis, nu. 3.& 4.

Et quid ſi hæres reemerit in vita alienantis, n.5. Vel in feudo redhibito per reſciſſionem contractus? tranſcribitur Reſponſum Federici Viualdi, *à n.6.ad 12.*

Releuium, an debeatur, ſi venditor reemit feudum ab hærede feudatarij emptoris cum pacto retrouendendi, p.3.f.67.à n.1.ad 4.

Et quid per mortem emptoris, qui Regio aſſenſu ſuper feudi diſtractione non impetrato deceſſit, n.5.

Releuium ſoluendi onus, an ſit reale, vel perſonale, & quemcumque poſſeſſorem ſequatur, p. 3. f.72.à n.1.ad 4.

Et quid in releuio duplicato, vel in habente cauſam à Fiſco, ſiuè poſt deuolutionem feudi, nu.5. & 6.

Releuium, an ſit onus feudi extrinſecum, an verò intrinſecum, p.3. f.73.n.7.& 8.

Et an cedat in damnum hæredis, vel creditoris, n.9. & à f.96. à n.15.ad ſeqq.

Releuium, an debeatur ex feudi refutatione proximè ſucceſſuro facta, p.3.f.75. n.1. Et ad materiam inſeritur Conſultatio per Auctorem *elucubrata, à n.2. ad 53. Et refertur notabilis Reg.Cameræ Conſultatio, n.54.*

Releuium, an moribus, odioſè, ac irrationabiliter ſecundùm DD. introductum, p.3.f.77.n.7.& 8.

Et an debeatur ex contractu inter viuos, aut ex refutatione, à n.9.ad 16.

Releuium, qualitèr exigi poſſit ex pacto ob refutantis, ac refutatarij obitum, vbi refutatio aſſenſu indiget, p.3.f.79.n.20.& 21.

Declaratur gratia anni 1557. in Pragm. 14. & 15. de feudis, *in refutationibus* ex nunc pro tunc ſequuta morte, *& quid reſeruato vſufructu, vel purè, à n.22. ad 34.*

Releuium, an ſolui debeat de prouentibus iuriſdictionis

ctionis criminalis, vel ciuilis, p.3.f.85. à n.1. ad 4.

Et quid in iuribus Portulaniæ, ponderum, & menſurarum, Niue, Pice, Saccharo, Manna, & alijs, à n.5.ad 8.

Releuium, an duplex debeatur, ſi intrà annum petendæ inueſtituræ duo feudi ſucceſſores moriantur, p.3.f.87.à n.1.ad 5.

Et quid ſi veniat ex iure accreſcendi, n.6.

Releuium, an ſolui debeat pro omnibus fructibus induſtrialibus, qui fuerint anno mortis, an verò ſolùm pro fructibus terratici, & hortagiorum, quos percipiſſet Baro, etiam ſi induſtrius non fuiſſet, p.3.f.88.& 89.

Releuium, an debeatur de medietate fructuum perceptorum ex molendino ædificato per hæredem infrà annum mortis feudatarij in fluuio, qui erat ſine fructu, p.3.f.89.& 90.

Et an deducenda ſit rata reditus ex melioramento Molendini, f.90.n.2.

Releuium, an debeatur ab hæredibus viduæ, pro feudo, quod illa priùs ſibi adiudicari fecerat pro dote, & antefato, p.3.f.92.à n.1.ad ſeq.

Releuium, an comprehendatur ſub reſeruatione ſeruitij, p.3.f.100.n.42.

Religio eſt perfectionis ſtatus, eiuſq; fauor amplus in iure, p.2.f.33.n.13.& 14.& f.34.n.2.

Remiſſio, an, & quæ requiratur in abolitione, p.2. f.114.n.22.

Remiſſiones cauſarum ad Regiam Cameram, cùr crebræ ſint, & vbi iudicandum, an Fiſcus habeat intereſſe, p.4.f.25.n.30. & 31.

Remotus ab officio, an interim manuteneri debeat, donec videatur cauſa, p.2.f.290.n.12.

Res empta ex pecunia dotali, an ſit dotalis, p.1. f.562.à n.55.ad ſeq.

Res ſolutioni pedagij ſubiecta, an ad perſonas immunes transferri poſſint, vel ſibi priuilegium accommodare, p.2.f.201.n.26.& 27.

Reſignans officium, an poſſit ſe pœnitere antè acceptationem Regis, p.3.f.171.n.4. Et refertur recens controuerſia in Reg. Camera agitata, n.5.

Reſponſales, qui ſint, & à quo expediantur, p.2. f.251.n.16.& 17.

Reſtitutio facienda eſt ijs, qui tributa conduxerunt, p.1.f.149. n. 31. Et quid in pœnis contrabannorum, quæ fiunt in Regno ob dationem inſolutum Conſignatarijs factam, n.32.

Reſtitutio in integrum, an competat Vniuerſitatibus pro demanio, p.3.f.191.à n.1.ad 3.

Reſtitutus à Principe, quæ recuperet, p.2.f.339. à n.5.ad 7.& n.11.

Retentio ob meliorationes in feudo factas, qualiter detur hæredi, p.3.f.136.n.9.& 10.

Quid ſi ſint illiquidæ, n.11. Et an ſit in electione Domini, vel ſoluere æſtimationem, vel pati, quod ædificium tollatur, p. 3.f.137. à n. 12. ad 14.

Reus in iudicio deuolutionis, quis ſit, p.3.f.196. n.19.

Reus poſtulatus, atq; delatus, quomodò intelligendus ſit, p.2.f.332.à n.12.ad 15. Et Taciti locus nouitèr elucidatur, à n.17.ad 23.

Rex, ordinarijs reditibus non ſufficientibus noua tributa indicere, necnon ſeruitia extraordinaria à feudatarijs petere poteſt, p.1.fol.188. n.32.& 33.

Ex quibuſuis cauſis iuſtis extraordinaria onera imperare poteſt, n. 41. Qui luè ſi culpa ſua in egeſtatem inciderit, n.42.

Rex, an poſſit exigere ſeruitia ab aliquo Regno pro ſeruitio alterius, p.1.f.433.à n.1.ad ſeqq.

Rex, an poſſit cogere Ciuitatem ad retrocedendam ſibi gabellam vini, vel vnitim locare, p.2. f.123.à n.1.ad 4.

Rex, an teneatur aſſentire, ſi Eccleſia offert quindennium, p.3.f.98.n.30.

Rex Catholicus, eiuſq, Succeſſores, an teneantur obſeruare diſpoſitiones Regis Federici, eiuſque prædeceſſorum, p.3.f.164.n.3 & 4.

Rex noſter Auguſtiſs. an teneatur ſeruare priuilegia Reginæ Ioannæ II.p.3.f.165.n.5.

Rex Neapolis primus fuit Rogerius Normannus, p.4.f.5.n.19. Et an tunc Neapolis fuerit Reſpublica, n.20. Aliorumq; Regum ſeries vſque ad Auguſtiſs. Auſtriacos, à n.21.ad 23.

Rex Alphonſus. cùr priuatos fundos pro certa penſione pro paſcuis ſumpſerit, ac omnes Paſtores teneri in Apuliam deſcendere ſtatuerit, p. 2. f.235. à n.1. ad 4. Et quid ſi herbarum pretiũ decreſceret, vel augeretur, n.8.

Ripaticum vectigal quid ſit, p.1.f.479.n.10.

Ritus Reg.Cam.Summariæ, qu.Præſid. Iacobi de Gello *ſunt correctiores, & conſeruantur in Archiuo d. Reg.Cam. vigore cuiuſdam legati, p.1.f.486.n.12.*

Ritus R. C. de Iure quartucij *transcribuntur, p.2.f.157.à n.28.ad 33.*

Ritus R.C. de Magiſtris Rationalibus, & Magno Camerario *inſeruntur, p.4.f. 16.n.29. & 30.*

Ritus R.C. *ſeruari debent inſtar legis, p. 4.f.15. n.27.*

S

SAcrum Conſilium, an præcedat Reg.Cameram Summariæ, p.4.f.29.n.65.

Salarium ante adminiſtrationem, an Officialibus debeatur, p.1.f.249.n.30.

Salarium, an debeatur ſubſtituto, qui officium exercuit, vel alteri ex officio falſo ratione laboris, itemq; Officialibus carentibus Regali priuilegio, ſed ex Proregis permiſſu ſeruientibus, p.2.f.353.n.21. & 22.

Salinæ, an poſſint per vaſallos poſſideri, p.3.f.46. n. 29. Et quid in conceſſione feudi, cum ſalinis, *vel* cum mero, & mixto imperio, *aliiſq; clauſulis generalibus, n.30.& 31.*

Salinarum donationes, cùr ab Inuictiſſimo Rege

Phi-

Philippo II. reuocatæ, p. 3. f. 44. n. 14. & ſub n. 33.

Salinas, ac ſalinarum vectigal in hoc Regno Neap. eſſe de Regalibus cum iure prohibendi, oſtenditur, p. 3. f. 44. à n. 15. ad 19.

Salis confectio generalitèr in Regno prohibita in Pragm. 2. de Sale vendendo, *an comprehendat Salinas alijs conceſſas, p. 3. fol. 48. à n. 38. ad 44.*

Salis præſtantia commendatur, p. 3. f. 41. n. 1.

Salis præſtatio tumuli vnius, fuit circà annum 1607. in generali Parlamento Regiæ Curiæ legitimè remiſſa, p. 1. f. 154. n. 47. Et Horatius Montanus *dubitans de validitate d. remiſſionis, latè reprobatur, n. 48.*

Salis pretium in hoc Regno, quomodo fuerit varijs temporibus auctum, p. 3. f. 45. n. 20. & 21. Illudq; vocari ſuperindictum, & cuius naturæ ſit, n. 22.

Salis vectigal, quomodò Romæ, ac Athenis fuerit impoſitum, ac Salinæ de Regalibus cum iure prohibendi ordinatæ, p. 3. fol. 42. à n. 6. ad 13.

Salis venditionem, etiam ad minutum prohiberi poſſe tempore noui Arrendatoris ad fraudes euitandas, ex Ritu 6. de Iure Salis, *indicatur, p. 3. f. 45. à n. 23. ad 25.*

Quidue fuerit nuper obſeruatum, n. 26. & 27.

Salium nouæ impoſitiones, an ſoluendæ ſint à dominis particularibus? Examinatur latè in cauſa Ill. Marchionis Rugiani *pro puteo Salis in eius Terra Gryptæ Caſtanearum, p. 3. f. 47. à n. 32. ad ſeq.*

Salium variæ ſpecies dilucidantur, p. 3. f. 41. à n. 2. ad 5.

Salnitrum, vndè dicatur, & quomodò conficiatur, p. 2. f. 258. n. 5.

Scaphæ exactio, quomodò facienda, & an etiam priuilegiati ad eam teneantur, p. 2. f. 166. à n. 27. ad 30.

Quæ in flumine fiebat, an deindè constructo ponte, ſuper eo fieri poſſit, p. 2. f. 216. n. 64.

Scholaſticorum, & Academiarum tractationem quinàm inſtituerint, p. 1. fol. 273. n. 43. & 44.

Sclauones, & Albanenſes tempore Regis Alphonſi, & Ferdinandi I. ex inuaſione Albaniæ, ac Dalmatiæ ad Regnum Neap. appulere, ac nouam Coloniam inſtituerunt, dicuntur foculares vagabundi, & extraordinarij, & quolibet anno numerantur; eorumq; Villæ dicuntur feuda quaternata, & quid de adoha, & alijs, p. 1. f. 205. à n. 97. & f. 443.

Scientia, & ignorantia quomodò præſumantur in Ciue, vel forenſi pro vectigalibus ſoluendis, p. 1. f. 504. à n. 46. ad 51.

Scientia à verborum cognitione incipit, p. 2. f. 79. n. 1.

Scientia Principis, eiuſq; Officialium, an requiratur in præſcribendis pedagijs per tempus immemoriale, p. 2. f. 177. à n. 33. ad 36.

Scribendi antiquæ formulæ per Reg. Cameram Sacro Conſilio, vel Conſiliarijs, Straticoto Meſſanæ, Senatori Romano, Principi Salerni, aliiſque, p. 4. f. 28. à n. 54. ad 64.

Scriptura non originalis, ſed exemplata, an pro Fiſco fidem faciat, p. 2. f. 105. n. 5. & 6.

Seculares, vide verb. Laici.

Sedilia in Ciuitate Neap. qualitèr ſint à Regibus approbata, poſſintq; fidem facere de attinentibus ad ipſa, p. 2. f. 73. à n. 8. ad 12.

Senatores Supremarum Curiarum à collectis exempti ſunt, p. 1. f. 243. n. 3. Et quid de Senatore priuato, n. 5.

Sententia contrà vnum mercatorem lata in ſolutione pedagij, an alijs noceat, p. 2. fol. 225. n. 11.

Sententiæ Regiæ Cameræ reclamatio, ad inſtar Præfecti Prætorio, ab eadem cognoſcitur, p. 4. f. 26. n. 40.

Septem Regni officia, quæ ſint, & qualitèr præcedant, p. 1. f. 346. n. 133. & 134.

Sequeſtrum, cùr fiat per Fiſcum, mortuo feudatario ſine legitima prole, ex Cap Regni, *incip.* ex præſumptuoſæ, *ſiue* Dudum, *p. 3. fol. 193. n. 1. & 2.*

Serici exactio, an omnibus prohibita ſit, p. 3. f. 31. n. 23.

Serici gabellæ augmentum, aut intercepta in Calabria, an ſpectent ad Ill. Principem Biſiniari, p. 3. f. 30. n. 18. & 19.

Serici impoſitiones in hoc Regno, quando ordinatæ, & quot ſint, p. 3. f. 28. à n. 7. ad 17.

Serici ius, quanti valeat pro Reg. Curia, p. 3. f. 31. n. 27.

Serificij diuiſio, & origo, p. 3. fol. 27. n. 1. 2. 5. & 6.

Seruitia feudalia vaſallorum ergà Dominum, quæ ſint, & vndè orta, p. 1. f. 393. n. 1. & 2. Etiam à vaſallo inhabili, vel ſi in conceſſione de ijs mentio facta non fuerit, præſtantur, n. 3. & 4.

Seruitus, an ſit viuere ſub Baronibus, p. 3. f. 182. n. 17. & 18.

Siciliæ Inſula, cùr olim Neap. Regno vnita, ac deindè diuiſa, & Vtriuſque Siciliæ nomen deriuatum, p. 4. f. 3. n. 5. & 6.

Significatoriarum ſpecies aduerſùs Officiales pecuniarios quot ſint, p. 2. f. 287. n. 23.

Sobolis procreandæ fauor quantus fuerit apud Romanos, aliaſque gentes, p. 2. fol. 3. à n. 5. ad 8.

Socij immunitas, an alteri ſocio proſit, p. 1. f. 547. nu. 9. & 10.

Socius immunis, nùm poſſit nomen ſuum accomodare alteri ſocio non immuni, p. 1. f. 547. nu. 5. Et an rem communem celans, prò parte ſua tantùm quis committat, à n. 6. ad 8.

Socius inuito conſocio nil poteſt in re communi, ſecùs in Fiſco, p. 1. f. 565. à n. 2. ad 4.

Sta-

Statuta dicuntur Seminaria litium, p.3.f.157. num.4.
Statutum, an valeat, vt pro dote, vel matrimonio Gabella ſoluatur, p,2.f.128.n.3,& 5.
Stipendia Iudicum ſunt, vt tanquàm Paſtores gregem ſuæ curæ commiſſum rectè paſcere debeant, p.1.f.145.n.29.
Stipendia militibus virtutis cauſa conceſſa vulgò vantaggia *appellantur, p.1.f.145. n.18.*
Studentes ſunt immunes à Collectis, p.2.f.38.n.5.
Studium publicum in hac Ciuitate Neap. quando fuit reformatum, p.2.f.37.n.4.
Stylus, & obſeruantia quodnàm robur obtineat, p.1.f.314.n.5.
Subditi Regis, an poſſint recedere à Regno, vt habitent extrà, p.1.f.361.à n.19.ad 21.
Subditi cogi poſſunt ad mutuandas Principi pecunias neceſſitatis tempore, & quid Neap. p.1. f.379.n.6.& 7.
Subditos nouis tributis onerare quantum fuerit alienum à pia mente Magni Regis Philippi IV. oſtenditur, p.1.f.156.nu.54.
Subditus recedens extrà Prouinciam ſub alio Principe, an origini renunciaſſe dicatur, p.1. f.363.n.22.
Subrogatum, qualitèr ſapiat naturam ſubrogati, p.1.f.413.nu.23.
Subſcriptio, Vidit Fiſcus, *an præiudicet Regio Fiſco, p.3.f.82.n.35.*
Subſtituere, an poſſint Officiales in hoc Regno, p.2. f.345.à nu.4. ad 6. Et an Proreges poſſint diſpenſare, n.7.
Et quid in caſu abſentiæ, aut infirmitatis? Recenſentur Regiæ literæ, ac varia referuntur exempla in Prorege, Regente M.C. Regni Secretario, Curſore Maiore, Actuarijs, Cardinalibus, Canonicis, Vicarijs, Lectoribus, & locorũ Gubernatoribus, à n.8.ad 22.
Subſtituendi facultas, an requiratur ſpecificè in conceſſione Officij, an verò ſufficiat relatiuè ad priuilegia prædeceſſorum, qui ſubſtituendi poteſtatem habebant, p.2.f.348.à n.1.ad 4.
Et quid ſi concedatur Officium perſonæ inhabili ad ſeruiendum, n.9.& 10
Subſtituens, an teneatur de exceſſibus, ac delictis ſubſtituti, p.2.f.350.à n.1.ad 4. Et quid ſi ſubſtituit ex cauſa neceſſaria, vel mutatis ex poſtfacto moribus ſubſtituti, aut decreto Iudicis ſine licentia Proregis, à n.5.ad 11.
Subſtituens in caſu, quo tenetur de culpis ſubſtituti, an intelligendum ſit ciuilitèr, vel in ſubſidium, & quid ſi illum exhibeat, p.2.f.352.à n.13.ad 15.
Subſtitutus, an debeat eſſe idòneus, p.2.fol.348. num.23,
Succeſſio legitima in Portugalliæ Regno pro Rege Catholico firmatur, in Mantiſſa.f.3.& ſeq.
Succeſſio in Ducatu Britanniæ pro Ser. Infanta Heliſabeth conſtabilitur, in Mantiſſa fol.20. & ſeqq.
Succeſſor, quando dicatur venire claro iure ratione inueſtituræ, Conſtitut. & gratiarum Regni, p.3.f.197.à n.22.ad 25. Et quid in extraneo poſſeſſore, cui fuerat feudum alienatum à feudatario defuncto ex facultate diſponendi in conceſſione feudi tributa, n.26.& 27.
Sulphuris vſus, an ſit vtilis, & quot eius genera, p.2.f.256.n.1.& 2.
Summariæ nomen, cur Regiæ Cameræ adiunctũ fuerit, p.4.f.21.à n.8.ad 11.
Surripiens Ciuitati pecuniam, an peculatus, vel furti crimen committat, p.2.f.269. à num.4. ad 10.
Syla in Calabria deſcribitur, & an ibi pix effici, ac arbores incidi poſſint, & quomodò locetur per Regiam Curiam, p. 3.f.39.à nu.33.ad 37. Et quid de niue, ac Manna, n.38.
Syndici, & Electi, ſi ſunt in mora ſoluendi fiſcalia, an poſſint carcerari, p.1.f.308.nu.5.

T.

TEmpus, cur dicatur rerum omnium ſapientiſſimum, ex Thaletis *oraculo, p.2.f.225. num.1.*
Tempus, an præfigi poſſit Vniuerſitati petenti admitti ad demanium, p.3.f.187.nu.2.
En an requiratur iuſta cauſa, & quæ ſit, à nu. 3.ad 5.
Terminus vnius anni præfinitus Vniuerſitati ad petendum demanium abſq; ſpe reſtitutionis in integrum, an militet in remedio nullitatum, aliiſq; caſibus recenſitis, p.3.f.192. n.4. Vel in priuilegio demanij conceſſi, n.5.
Et an ob hunc terminum indiſtinctè Vniuerſitas ad demanium admittatur, abſq; alia cõſideratione, n.6.
Terminus pro remiſſione partis obtinenda conceſſus, an currat, ſtante impedimento litis pendentis, p.2.f.114.n.21.
Territoria, quæ nàm Regijs paſcuis reintegrata, & quæ pro cultura reſeruata. p.2.f.248. n.3. & 4.& in Mantiſſa.f.36. & ſeq.
Tertiaria ferri, quartaria chalybis, & quintaria picis, quæ ſint, & de quo ferro intelligenda, p. 3.f.34.à n.5.ad 7.
Teſtes pro pedagijs probandis, quales, & quot eſſe debeant, p.2.f.224.à n.5.ad 8.
Theſaurarij, ac exactores pecuniæ fiſcalis, an poſſint de ea mercari, p.2.f.285.à n.17.ad 19.
Theſaurarius Regni Generalis, cuius dignitatis ſit, & an præcedat R.Cameræ Præſidentes, etiã Decanum? Tranſcribuntur pro vtraq; parte Allegationes, *p.4.f.29.n.67.& ſeq.*
Theſauri inuenti materiam, qui nàm DD. tractarint, p.3.f.25.n.12.
Theſaurus quid ſit, p.3.f.22. n.1. Et quomodò acquiratur, n.2. An malis artibus vnquàm inuentus, nu.2.
Theſaurus inuentus cui acquiratur? Diſtinguuntur

tur plures locorum ſpecies, p.3.f.23.à n.4. ad 8. Et quid in Regno, n.9.
Refertur praxis procedendi in his Cauſis, n.10. Et memoratur recens caſus cum inſtantia Regij Fiſci, ac deciſione, nu.11.
Titulati refutantes feuda primogenitis quam præcedentiam habeant. p.1.f.327.n.26.
Titulati de Sanguine Regio cæteris præferuntur, p.1.f.328.à nu.29. ad 32.
Tituli, aut habitus Equeſtres, an licitè vendi queant, p.2.f.297.n.18.& 20.
Titulum ſuæ poſſeſſionis, an quis allegare teneatur, vide ver. poſſeſſionis.
Tractarum conceſſiones, an poſſint reuocari, p.2. f.266.à n.5. ad 7.
Tribunal Regiæ Cameræ vocatur Sacrum, Eminentiſſimum, magnum, ac ſupremum. p.4.f.22 n.12.& 13. Et an antiquitùs ſeparatum fuerit a Magiſtris Rationalibus, & vbi regebatur, n.14.& 15. In quot Aulis diuiſum, & à quibus adminiſtretur, n.16.17.& 22.
Eius origo ex varijs Regum temporibus elucidatur, f.13.à n.16. ad 21.
Tribunal Regiæ Siclæ, quid ſit, p.1.f.480.n.6.
Tributa, & vectigalia ſunt Reip. nerui, p.1.f.140. n.3. Ornamenta pacis, & belli ſubſidia, patrimonium Imperij, ſolatia Ciuitatum, ibid.
Tributa apud Romanos, quæ caput, & bona ligabant, p.1.f.143.n.14.
Tributa, quæ omnibus ſubditis indicuntur, cur in proprias eorum vtilitates redundant, p.1. f.143.n.16. Conſtituta Principi dicuntur, vt ſubditos in pace contrà hoſtium vim protegat, n.17 Et præſertim pro militiæ ſtipendio, n.20.
Tributa ante Reges, & à Mundi principio fuiſſe oſtenditur, p.1.f.145.à n.22. ad 24.
Tributa perſolui debere negans, publicæ ſaluti detrahit, & iuſtitiam, ac ius publicum offendit, p.1.f.146.n.25.& n.58.
Commune illud dicterium, quod fraudans Gabellas, nec Deo, nec Mundo teneatur, quomodò intelligendum ſit, latè enucleatur, à num.26. ad ſeqq.
Tributa ad menſuram publicæ vtilitatis, & ex iuſta cauſa imponenda ſunt, p.1.f.150. n.33. & 34. Et an cauſa iuſta præſumatur in Principe, n.35.
Tributa ordinaria, & extraordinaria, quæ ſint, p.1.f.150.n.36. An ſint de Regalibus, n.37. Et an concedi poſſit facultas ea imponendi, n.38. Releuanda ob deteriorationem, vel ſterilitatē prædiorum, n.78.
Tributa, Collectas, aliaſq; ſubuentiones indicendi facultas ad Supremum Principem ſpectat, p.1. f.176.n.1.3.14.
Tributa, aut Collectas imponere nequeunt Barones, p.1.f.177.n.5.& 6. Exempla de Ducibus Allobrogum, Ferrariæ, & Vicecomitibus Mediolani, n.7.
Tributa liberè indicere valent Ciuitates Superiorem non recognoſcentes, p.1.f.178.num.8. Et quid in Ciuitatibus magnis, n.9.
Tributa ex iuſta cauſa imponi, vel augeri poſſunt, p.1.f.172.n.16. Et quæ ſint iuſtæ cauſæ, à n.17 ad 19.
Tributa, neceſſitate, vel cauſa ceſſante, ſunt remouenda, niſi de facili poſſet redire, vel ſubintrare alia cauſa, p.1.f.378.n.2.& à n.23. ad 28.
Tributorum exactionis forma, qualitèr antiquitùs fiebat, p.1.f.165.n.92.
Tributorum innouatio pro nouo vectigali reputatur, p.1.f.177.n.2.
Tributorum indicendorum modus, & qualitas in Regno declarari videntur ex Capitulis Papæ Honorij, p.1.f.184.n.22.
Tributum, vnde denominetur, p.1.fol.141.n.5. Vnum perſonarum, ſeù Capitis, alterum rei, ſiuè ſoli, n.6. Extraordinarium, ſiuè Temerarium quid, n.7. Tyronicum, n.8. Columnarium, & Oſtiarium, n.42.
Tributum, quod imponitur rebus ad luxum, ac delicias ſpectantibus honeſtiſſimum, p.1.f.142. n.10. In quo differat à Vectigali, n.12. Eiuſq; ſpecies plures, & Auctores de ijs agentes, n.13. & 24.
Typographiæ ars laudatur, & quando Neapoli cæpta, p.1.f.119.n.5.
Typographorum, & Bibliopolarum præcedentia quæ, p.1.f.339.n.92.

V.

Valor mercium, an æſtimetur tempore immiſſionis in Dobanam, an vero venditionis, ſiuè traditionis, & cui gabellario debeantur dirictus, p.2.f.226.à n.2. ad 6.
Et quid ex Edicto Ser. Regis Roberti, num.7. & 13.
Valor monetæ in ſoluendo vectigali, an attendatur ille, qui tempore impoſitionis erat, an verò ſolutionis. p.2.f.228.à n.17. ad 20.
Vaſalli vnius Regni, an teneantur contribuere, & ſeruire pro bello alterius, p.1.f.188. num.35. & 36.
Vaſalli demaniales, an poſſint à Rege reuocari à Terris Baronum. p.1.f.360.n.12.& 13. n.17. & 18. Et quid ſi Neapolim petant, n.14.
Vaſalli, quomodò contribuere teneantur feudatario adoham ſoluenti, p.1.f.398. n.23.& 24.
Vaſalli huius Regni, an teneantur gratis præſtare lignamina pro triremibus aliorum Regnorum S.Cath.Maieſt. p.1.f.425.n.16.& 17. Et quid ſoluto iuſto pretio, nu.18. Et an cogi poſſint ad exhibendos rhemigantes, & foſſatores, ibid.
Vaſalli Baronum, an extrà territorium, vel alteri ſeruire teneantur, p.1.f.439.n.38.& 39.
Vaſalli Baronum, an ſub indultu generali comprehendantur, & nunquid ad omnes caſus, & cauſas, p.2.f.111.à n.6. ad 20.
Vaſallo decedente, cuiuſnam intereſſe conſideretur

tur

tur, p.1.fol.361.n.15.& 16.

Vaſallus feudatarius ad ſeruitium perſonale belli tempore Domino tenetur, p.1.fol.394.n.5.& 6.

Et quid in Regno Neap. n.7.& 8.

Vectigal pro vmbra, & pro aere exactum, p.1.f.142.n.9.

Vectigal quid ſit ſtrictè, vel analogè ſumptum, p.1.f.445.n.2. Et quomodò in Hiſpania vocetur Portazgo. n.3.

Vectigal rerum venalium olim erat octaua, p.1.f.446.n.6. Et diuidebatur inter Fiſcum, & Ciuitatem, ſed hæc diuiſio receſſit ab vſu, n.7. Hodiè diuerſis moribus, nominibuſq; regionũ ſoluitur, n.8.

Vectigal earum rerum, quarum nunquàm præſtitum eſt, præſtari non debet, p.1.f.465.n.1. Et quid reſpectu iuris fundici, n.2.7.& 8.

Vectigal cereuiſiæ quid ſit, p.2.f.118.n.6.

Vectigal macelli apud Romanos, alioſq; quid, p.2.f.154.n.3.& 4.

Vectigal pro rebus ad quotidianum victum pertinentibus, graue, ac ſubditis odioſum eſt, & pro quibus exigendum, p.2.f.197.à n.1. ad 4.

Vectigal, an ex conſuetudine exigi poſſit pro mercibus, quas vſus gratia quis ducit, p.2.f.202.n.32.& 33.

Et an obſtet Bulla Cœnæ Domini, n.34 Quiduè ſeruetur, n.35.& 36.

Vectigal pro ſepultura, an accipi valeat, p.2.fol.207.n.8.

Vectigal in ipſis mercibus, an in pecunia ſolui debeat, p.2.f.227.n.15.& 16.

Vectigal ex gregibus Apuliæ antiquiſſimum, an fuerit indictum ante Ser.Regem Alphonſum I. p.2.f.231.à n.12.ad 15.& n.21.

Vectigal metallorum apud Romanos, quid, p.3.f.34.n.4.

Vectigali ex negligentia, vel remiſſione publicani non ſoluto, an ipſe remittens, vel mercator Fiſco teneatur, p.1.f.510.n.5.& 6.

Diſtinguitur inter Conductores, & Credenzerios nomine Reg.Curiæ exigentes, à n.7. ad 9. Et quid reſpectu medietatis pœnæ ad Fiſcum ſpectantis, n.13.

Vectigalia, ſeù pedagia, an exigi poſſint pro rebus, quæ ad vſum, vel ruris cauſa, vel Fiſco deferuntur, p.2.f.197.n.5.& 6.

Vectigalis remiſſio à publicano, ſeù conducto re facta, an Fiſco, vel ſucceſſori Conductori præiudicet, p.1.f.512.à n.14.ad 16.

Vectigalium apud Romanos tria tantùm genera fuere, Decuma, Scriptura, & Portorium, p.1.f.445.n.1.

Vectigalium conſuetudines, & ſtatuta, vti odioſa, ſtrictè ſunt interpretanda, p.1.f.508.à n.86. ad 89.

Vectore mercium exiſtente non ſoluendo, in integrum reſtitutio largitur Domino, p.1.f.552.n.21.& 22.

Et pendente inter eos mandati iudicio, quid inſpiciendum, n.28. Et quid ſi vterq; in culpa eſt, n.29.

Vendito Caſtro, ad quod reficiendum vicini obligantur, an tranſeat hoc ius in emptorem, p.1.f.374.n.7. Et quid ſtante clauſula, cum iuribus ſuis, n.8.

Veneti, an ſint immunes pro oleis contractatis, & contractandis, p.1.f.513.n.22.

Verba, ſint, & eſſe debeant, cuius ſint ponderis, p.2.f.70.n.4.& 9.

Victualium nomine quid veniat, p.2.f.130.n.6.

Vinarium forum, ac vini portorium memorantur, p.2.f.117.n.4.& 5.

Vini genera, ac effectus, quinàm Auctores explanarint, p.2.f.117.n.3.

Vini nouum impoſitum ſuper illius extractione, quando introductum, & quomodò exigatur, p.2.f.255.n.1.& 2.

Vini vaſa, an pro vectigali ſoluendo aperiri poſſint, p.2.f.118.n.7.

Vinum, an poſſit vendi in priuatis ædibus in Ciuitate Neap. & quæ tabernæ ſint immunes, p.2.f.119.n.17.& 18.

Viro immuni, vtrùm liceat nomen ſuum accommodare vxori, p.1.f.547.n.11. Et quid in filijs, n.12.

Vita conceſſionarij, qualiter probanda ſit pro ſoluenda penſione ad vitam, p.3.fol.26.n.1. Et quid circà functiones fiſcales venditas ad vitam commorantibus extrà Regnum, n.2.

Vita, & militia, an deducenda ſit in releuio, p.3.f.68.à n.1. ad 5. Et an procedat in omni vita, & militia aut paragio, à n.6.ad 8.

Vita, & militia debita ſecundogenito, an quæratur Fiſco ob rebellionem illius, durante vita eiuſdem, p.3.f.176.à n.1.ad ſeqq.

Vita, & militia, an veniat loco legitimæ, ſeù loco portionis ſuper feudo, vel alimentorũ, p.3.f.176.n.3.

Vnio Eccleſiæ, & beneficiorum, quæ ſit, remiſſiuè, p.3.f.51.n.3.

Vniuerſitas quid ſit, & an recipiat diminutionem, vel augmentum, p.1.fol.224.n.10.11.& 17.

Vniuerſitas ſemper eadem dicitur, mutatis Ciuibus, p.1.f.225.n.12. immortalis eſſe, ac ſpiritum habere videtur, n.24. Et illuſtratur Alpheni I.C. reſponſum in l.proponebatur, D. de iudic. n.13.

Vniuerſitas, ſi diminuatur, an ad integram debiti quantitatem iuxtà calculum numerationis teneatur, p.1.f.282.n.1. Et refertur praxis pro alleuiatione in damnum Fiſci, n.2.& 3. Declaraturq; ex diſtinctione Reg. Rouiti, n.9.& 10.

Vniuerſitas, quomodò delinquat, & ex delicto condemnetur, p.1.f.304.à n.7.ad 11.

Vniuerſitas, an teneatur ædificare Pretoria, vel Carceres, p.1.f.374.n.6.

INDEX.

Vniuerſitas , an ad prælationem admittatur , ſi Baro vendat iuriſdictionem Criminalem , & Ciuilem retineat alter, p.3.f.186.à n.1.ad 4.

Vniuerſitas ad demanium admiſſa , an teneatur pretium ſoluere emptori cum intereſſe, compenſatis fructibus per ipſum perceptis , p. 3. f.189.à n.1.ad 4.

Vniuerſitate in neceſſitate exiſtente , etiam inuitis Ciuibus collecta imponitur, poſſuntq; vendi paſcua , & Ciues diuites cogi ad mutuandam pecuniam, p.1.f.311. à n.17.ad 19.

Vniuerſitate in totum deſtructa, licet alibi Ciues habitent , an poſſit Fiſcus ab illis aliquid exigere, p.1.f.303.n.1 & 3. Quid ſi vnus remanſerit, n.5. Et qualitèr in donatiuis, n.2.& 4.

Vniuerſitate non ſoluente ob diminutionem , an poſſit alijs imperari ſuperindictum, p.1.f.283. n.4. Et quid in donatiuis, n.5. & notatur incuria Paſqualini, *n.6.*

Vniuerſitates multæ ſunt in Regno Neap. immunes à functionibus fiſcalibus, p.1.f.207.n.1.

Vniuerſitates pro muneribus publicis collectas imponunt, p.1.f. 164. n.86.

Vniuerſitates Regni, an ſint debitrices functionum fiſcalium in communi , n. 11. Et expenditur Montan. *ibid.*

Vniuerſitates poſſunt exequi realitèr , ac perſonalitèr contrà debitores fiſcales, p.1.fol.308.n.4. Et quid ſi æs alienum contraxiſſent, n.6.

Vniuerſitates immunes à fiſcalibus functionibus, an debeant pro rata contribuere in donatiuo conuento, nè fiat numeratio Regni, p.1.f.441. n.7. Et an immunitas cedat in damnum Fiſci, vel Regni, n.8.

Vniuerſitatibus, an licitum ſit donare, & in quibus caſibus collectas imponere, p.1.f.179. à n. 11.ad 13.

Vniuerſitatis priuilegia , an cenſeantur extincta, mortuis omnibus de Vniuerſitate, vel ſi diruatur, p.1.f.304.n.6.& 12. Et cui cedant bona demanialia, n.14.

Voluntatis mutatio quadriſariàm impeditur, p.1.f.571.n.2.

Vſuræ centeſimæ, vel ſemiſſes, quæ ſint, p.2.f.283. n.3.

Vſusfructus, an veniat in confiſcatione, p.3.f.177. à n.10.ad 12.

Vſus proprij cauſa res duci, an probari poſſit iuramento, p.2.f.202.n.28.& 29. Et an paſſuum domini iuramentum deferre poſſint, n.30. & 31.

Vtilitas publica præferenda eſt priuatæ, p. 1.fol. 288.n.15.

Vxorem ducere, cùr ſignificet matrimonium, p.2. f.55.n.8.

Vxores, etiam viduæ, nobilitatem, forum, ac immunitatem virorum retinent, p.2.f.23. à nu. 14.ad 16.

FINIS.

	ERRATA	EMENDANDA;
Part.1.	pag.21.linea 17. Criſtophorus	Io: Chryſoſtomus
	linea 28. *D.de ſec.nupt.*	*C.de ſec.nupt.*
	pag.32.linea 4. Romanorum	Romanum
	pag.40.linea 4. Madera,Gregor.Lopez	Gregor.Lopez Madera
	pag.56.linea 45. 3000000.	300000.
	pag.97.linea 33. cenſent	cenſet
	pag.115.linea 2. tribuitur	tribuunt
	pag.117.linea 10. Hieroglyphiorum	Hieroglyphicorum
	pag.144.linea 49. Symnachus	Symmachus
	pag.246.linea 23. patrimonia	patrimonialia
	pag.263.linea 31. quem	quam
	pag.275.linea 2. eſt	eſſe
	pag.286.linea 51. Senatuſconſultus	Senatuſconſultis
	pag.347.linea 21. *alleg.*34. & in alia	*alleg.*35. cum contraria
	pag.401.linea 16. affirmant	negant
	pag.488.linea 21. fundant	fundat
	pag.576.linea 25. fructum	fructuum
Part.2.	pag. 25.linea 9. *diſcept.* 90.	*diſcept.*398.
	pag.116.linea 8. *conſ.*106.	*conſ.*105.
	pag.219.linea 24. 1601.	1691.
	pag.256.linea 34. Admiratus	Admirati
	pag.365.linea 22. habentem	habente
	pag.365 linea 25. gabellarum	gabellam
Part.3.	pag.156.linea 9. *alleg.*36.	*alleg.*18. & 36.
Part.4.	pag.24.linea 40. Cariſi	Calitri

At

HVMANISSIME LECTOR;

PErlege, & inſiſte, quiſquis es(ſapientibus æquè , ac inſipientibus lucubrationes haſcè publicè legendas emittimus)*Rhadamantheum* adhibe iudicium, & veluti *Argus*, perſpicacior ipſo *Lynceo* , acutiorq; quàm *aut Aquila* , *aut Serpens Epidaurius*, frequentibus erratorum næuis incandeſce, quibus Archetypa noſtra, non *Plantinus* ille pulcherrimæ artis Columen, ſed Typographi manus,&ſi diligens, at illiterata conſperſit: Vndè cum *Martial. lib.2. epigr.*8.

Si qua videbuntur chartis tibi, Lector, in iſtis,
Siuè obſcura nimis, ſiuè latina parum:
Non meus eſt error: nocuit librarius illis,
Dùm properat verſus annumerare tibi.
Quod ſi non illum, ſed me peccaſſe putabis:
Tùnc ego te credam cordis habere nihil.
Iſta tamen mala ſunt: quæ ſi manifeſta negamus;
Hæc mala ſunt; ſed tu non meliora facis:

Sed quid nunc agemus? Neſcit vox miſſa reuerti: Quod ſi *Horatij* monitum in *Arte Poet.*

Nonumque prematur in annum.

haud pro lege retinuerimus; quinque tamen annorum internallo Operi huic inſudauimus; Ni malimus *Iuſtiniani Imp.* ſequi veſtigium, qui in ſua *Græca Conſtitutione* legum Opus (quod omnem ferè ſpem ſuperabat) perfectum, abſolutumque compoſuiſſe, *trinus duntaxat annorum celeritate* teſtatur. Ea igitur, quæ forſan irrepſerunt menda, inuerſis literis, additis, manciſuè, aut ſenſum interrumpentibus, æquè eſt agnoſcere, atque ſcribenti ignoſcere; Communis enim error. Typographiæ errores tàm longa ſerie notare in calce librorum, à noſtro experimento abhorret; cum Scriptorum vitia legantur planè; correctiones aut raro, aut nunquàm. Perſuaſum tamen habere poteris, Nos diligentèr emendationi vacaſſe; ſed ſi quandoque bonus dormitat *Homerus*, & *opere in longo fas eſt obrepere*

k *ſom-*

ſomnum, ob laborem tandem aliquandò indulgendum ingenio forenſibus curis implicito; Imò cū *Franciſco Petrarcha epiſt.fam.lib.9.epiſt.5. Sic habe, ſæpè vt agros diuitum, ſic libros doctorum hominum incultiores eſſe quàm reliquos. Generoſum ingenium altiùs aſpirat, humiliora præteruolans, maiora quædam, & laudabiliora pertractat. Plebei ſuum opus ingenij eſt præparare, quod nobile conſumet ingenium ; Sic apud Nos alij membranas radunt, alij libros ſcribunt, alij corrigunt, alij illuminant, alij ligant, & ſuperficiem comunt.* Abſint Zoili morſus, qui poſtquàm Nos non poteſt retrahere à ſtudio, & tranſdere in ocium, maledictis deterrere, ne ſcribamus, parat; Tecum alloquimur, Candide Lector, & homo homini ſcribit, in hac vita, errorum ſcilicet labyrintho, ac ſcena fallaciarum ; *Omnes enim* (iuxtà *Ciceronis* monitum *lib. 1. de offic.*) *trahimur, & ducimur ad cognitionis, & ſcientiæ cupiditatem, in qua excellere pulchrum putamus; labi autem, errare, neſcire, decipi, & malum, & turpe ducimus.* Quid? Proh DEVS immortalis! libertas iram parit, veritas odium, admonitio faſtidium: In vno igitur Deo, cui velut ſummæ Veri Arci, tanquàm vni literarum verarum immobili fundamento, tutè ſuperædificat labor humanus, confidimus, eiuſque Sponſæ S. R. E. iudicio cuncta ſubijcimus. Hactenùs ergò da veniam calamo attrito: ignoſce digitis fatigatis: parce animo occupato: Et vale.

Eccleſiaſtes cap. 7. n. 9.

Melior eſt finis orationis, quàm principium.

CATA-

Catalogus eorum, qui in hoc quadripartito Annotationum opere inter alios nonnullos laudantur.

A

D. *Adrianus de Lanzina, & Vlloa Reg. Cam. Præſ. p. 3. fol. 25. ſub n. 11.*
Ægidius Gonzalez Dauila, p. 1. fol. 39. col. 1.
Æmilius Lucius Flor. p. 1. fol. 109. col. 1.
Agatius Aſſantus I. C. Neap p. 2. fol. 144. n. 39.
Aloyſius Manſi I. C. Luc. p. 1 fol. 99. n. 4. & p. 2. fol. 43. n 19.
Alphonſus à Caranza I. C. Hiſp. p. 2. fol. 15. n. 13. & 15. & fol. 16. n. 23. & fol. 58. n. 2.
Amatus Danius R. Conſil. p. 1. fol. 21. col. 2.
Ambroſius Roſanus I. C. Neap. p. 3. fol. 172. n. 5.
Andreas Alciatus I. C. Mediol. p. 1. fol. 1. n. 1. & p. 4. fol. 20. n. 2.
Andreas Barbatia R. Conſil. p. 1. fol. 19 col. 2.
D. Andreas Guerrero de Torres R. C. Præſ. p. 2. fol. 219. n. 77.
Andreas de Iſernia p. 1. fol. 13. n. 7.
Anellus de Amato R. C. Præſ. p. 1. fol. 16. col. 2.
Angelus Politianus p. 1. fol. 1. n. 3.
D. Annibal Moles Regens p. 1. f. 15. col. 1. f. 40. n. 1. & alibi.
Anſaldus de Anſaldis S. Pont. Auditor p. 3. fol. 43. n. 11.
Antonius de Alexandro S. C. Præſ. p. 1. fol. 14. col. 1.
Antonius Baraptutius p. 1. fol. 14. col. 2.
Antonius de Bononia ſeù Panormita p. 1. f. 13. col. 2.
Antonius Capycius R. Conſil. p. 1 fol. 19. col. 2.
Antonius Faber I. C p. 1. fol. 106. col. 1.
Antonius Florillus Regens p. 1. fol. 17. col. 2. et p. 3 fol. 113. n 14 & n. 74.
D Antonius de Gaeta Regens p. 1. fol. 13. col. 2. & p. 2 fol. 252. n. 19. p. 4. fol. 56. n. 6
D. Antonius Ioan. de Centellas R C. Locumtenens p 1. f. 17. col 2. & f. 331 n 46. & p. 2. f. 241. n. 11.
Antonius Magliabecus Flor. p. 1. fol 108. col. 2.
D. Antonius Matina Can. Neap. p. 2 fol. 342. n. 1.
D. Antonius Miroballus p. 1 f. 229 n. 35. & p. 4. f. 29. n. 75.
Antonius Palmerius, p. 1. fol. 19. col. 2.
D. Antonius Petrone I. C. Neap. p. 2. f. 261. n. 7. & p 3. fol. 104. n. 10.
Antonius Plaſtena Trib. Pop. Neap. p. 2. fol. 366. col 2.
D. Antonius de Ponte R. Conſil. p. 3. fol. 180. n. 8.
Aſcanius Raetanus R. C. Præſ. p. 1. fol. 410. n. 7.

B

B*artholomæus Camerarius I. C. p. 1. fol. 15. col 1.*
Bartholomæus de Capua p. 1. fol. 18. col. 2.
Benedictus Menzinus Flor. p 1. fol. 1. n. 1.
D. Blaſius Altimarus R. Conſil. p. 1. fol. 16. col. 2. fol. 21 col. 2. & fol. 228. n. 27. & p. 2. f. 109. n. 3. & p. 4 f. 6. n. 20.
D. Bonauentura Triſtany, p. 2. fol. 275. n. 33.
P. D. Bonauentura de Tundis Oliuet. p. 1. fol. 53. col. 1.

C

D. *Cæſar Natalis R. C. Præſ. p. 1. fol. 286. col. 1. & fol. 474. n. 25.*
Cæſar Nicolaus Piſanus p. 1. fol. 13. col. 2.
P. D. Caietanus de Andrea Theat p. 1 f. 276. n. 60.
Camillus Borrellus I. C. p. 2 fol. 14 n. 11.
Camillus de Curtis I. C. p. 1 f. 16. col. 1 f. 401. n. 2.
Camillus Finettus, p. 1 fol. 109. n. 4.
Em. Card. de Laurea p. 3. fol. 7 n. 29.
D. Carolus Brancatius R Conſil p. 1. fol. 20. et 21.
D. Carolus Calà Regens p. 1. fol. 17. col. 1. & p. 2. fol 161. n. 55.
Carolus Cito I. C. Neap. p. 2. fol 365. col. 2.
Carolus Antonius de Luca I. C. p. 1. fol. 198. n. 69. fol 267. n. 5. fol. 410 n. 6. & p. 2. f. 5. nu. 19. fol. 221. n. 91. & alibi.
Carolus Mirella Marchio Calitri, p. 4 fol 24. n. 24.
D. Carolus Petra R. Conſil. Dux Vaſti Girardi p 1. fol. 21. col. 2. & p. 2. fol. 109. n. 3. & 4. & f 232 n. 19. p. 3. fol. 78. n. 13.
Carolus Pignatarus Medicus p. 2. fol. 51. n. 75.
Carolus Ant de Roſa R. Conſil. p. 1. fol. 21 col. 2.
Carolus Rota I. C. Neap. p. 1. fol. 16. col. 2. & p. 2. f. 35?. n. 21.
Carolus Tapia Regens p. 1. f. 15. col. 2. f. 19. col. 1.
Carolus Vergara R. Conſil. p. 3 fol. 180. n. 7.
D. Chriſtophorus Creſpi de Valdaura, p. 1. fol. 188. n. 35. & 36.
Chriſtophorus Pellerus, I. C. p. 1. fol. 3. num. 8.

D

D. *Didacus de Balmaſeda I. C. Hiſp. par. 4. in Mantiſſa f. 134.*
D. Didacus Bolero I. C. Hiſp. p. 1. fol. 39. col. 1. & alibi.
D. Didacus Moles R C. Præſ. p. 1. fol. 15. col. 1. & fol 340. n. 95. & p. 3. fol. 104. n. 11.
D. Didacus Saauedra I. C. Hiſp. p. 1. f. 9 ſub n. 11.
Diomedes Mariconda p. 1. fol 14. col. 1.
Dominicus Bottonus Medic. Sicul. p. 2. f. 51. n. 75.
D. Dominicus Florillus Regni Secret. p. 1. fol. 17. col. 2.
Dominicus Petrone Regens p. 1. f. 25. n. 5. et f. 354.
Dominicus Manfrella I. C. Neap. p. 2. fol. 86. n. 7.
Donatus Antonius de Marinis Regens p. 1. fol. 17. col. 1.
Donatus Mazza I. C. Neap. p. 2. fol. 366. col. 2.

E

D. *Emanuel Gonzalez Tellez I. C. Hiſp. p. 1. fol. 145. n. 21. f. 152. n. 38. & f. 182. n. 17.*

F

F*abius Capyc. Galeota Regens p. 1. f. 16. col. 2.*
Fabius Marcheſius p. 2. fol. 251. n. 13.

Fe

Federicus Bonauentura Medic.p.2.fol.15. n.15.
Federicus Meninni Medicus, p.2 fol.17.col.1.
D.Felix Aquadies Lector p.1.fol.238.n.81.
D.Felix de Lanzina, & Vlloa S.R.C. Præſes p.1. fol.335.n.60.
Fernandez Miñanus, in Mantiſſa fol.25.in fin.
Flauius Gurgus I.C. p.2 fol.354.
D.Franciſcus de Amaya I.C. Hiſp. p.1. f.143. n. 13.fol.204.n.91.fol.212.n.14.
Franciſcus Antonius Andreaſſus R.C.Præſ.p.2.fol. 25.n.7. et f.353 n.22.
D.Fräciſcus de Andrea R.Conſ.R.Ærar.Patron. p.1 f.17. col.2.p.2 f.180.n.52 fol 298.n.6. fol.336.n.27.& p.3.fol.24.n.11.et alibi.
Franciſcus Feronus p.1.fol.109.col.1.
D.Franciſcus Merlinus Regens p.1.fol.16.col.2.
D.Franciſcus Ortiz Cortes Regens p.1.fol.17.col. 2.& fol.331.n 46.
Franciſcus Antonius Prota I.C.Neap. p.2 f.366. col.2.
Franciſcus Raetanus R Conſil p.2.fol.125.n.17.
D.Franciſcus Ramos del Manzano I.C.Hiſp. p.1. f.241.n.4.p.2.f.3.n.8.p.4.fol.9.n.32. & in Mantiſſa fol.17.n.1.& 7.
D.Franciſcus Reuerter. Regens p.1.fol.15.col.1. f.314.n.4.& 5.
D.Franciſcus Aluarez de Ribera Regens, p.1.fol. 15.col.2.& fol.365.n.30.
D.Franciſcus Romaguera I.C.Hiſp. p.1 fol.180. n.11.& fol.376.n.15.
Franciſcus Sadarinus I.C.Mediol.p.2 f.14. n.13.
D.Franciſcus Verde Epiſc.Viciæquenſis p.2.f.16. n 23.
D.Fuluius Caracciolus R.Conſil. p.1 f 21.col.2.
Fuluius Lanarius R.C.Præſ.p.1 fol.16. col.2.

G

D. Gaſpar Moles Hiſp.p.1.fol.447.n.14.
Goffredus de Gaeta, p.1.fol 13 ſub n.7. & fol.452.n.41.
D.Gregorius de Ganauerro R.C.Præſ. p.1.fol.16. col.2.

H

D. Hector Capyce.latro Regens p.1.f.19.col.1.
D.Hieronymus Borgia Epiſcop.Trop.p.2. fol.17.col.1.& fol.344.n.15.
D.Hieronymus Caimus Regens p.2.fol.336. n.27.
D.Hieronymus Calà Dux Diani p.4. f.27 n.48.
D.Hieronymus Cappella prim.Lector, p.1.f.338. n 81.
D.Hieronymus Capycius Piſcicello Eques Neap. p.2.fol.366.col.2.
D.Hieronymus Rocca Epiſcop.Iſclan. p.1 f.199. n.71 fol.219.n.33.in fin.
Honofrius Parrillo I.C.Neap.p.3.f.180.n.9.
Hyacinthus de Mari I.C.p.2 fol.366.col 2.& p.4. in Mantiſſa fol.100.

I

IAcobus de Ayello, ſeù de Gello R.C.Præſ.p.1. f.14.col.2.
P.Iacobus Lubranus Soc.Ieſu p.1 f.102.col.2.
D.Iacobus Pignatellus,p.1 fol.299 n.5.
Iacobus Salutius R.C.Præſ.p.1. fol.513.n.23.& p.2.fol.10.n.12.
D.Ianuarius de Andrea Regens p.1.fol.18.col.1. & fol.276.n.60.& f.480.n.15.& alibi.
Ignatius Gaſtone I.C.Sic.p.1.fol.65.col.1. p.3.fol. 20.n 12.
D.Ioannes del Caſtillo I.C.Hiſp.p.1.f.380.n.10.
Ioannes Mabillon p.1 fol.108.col.2.
Ioannes Torre p.1. fol 111. n.1.col.2.
Ioannes Aloyſius Artaldus, p.1.fol.13.col.2.
Ioannes Andreas de Georgio R.Conſ.p.1.f.20.col.2
Ioannes Angelus Piſanellus p.1.fol.14. col.2.
Ioannes Aloyſius Mormile p.1.fol.16.col.1.
Ioannes Sepulueda Cordub.p.1.fol.7.n.5.
Ioannes, dictus Iouianus Pontanus p.1.f.14.col.1.
Ioannes Baptiſta Ogeda R.C.Præſ.p.1.f.15.col.2. & p.2.fol.232 n.19.
Ioannes Franciſcus de Ponte Regens, p.1. fol.16. & p.2.fol.278.n.50.
Ioannes Camillus Cacacius Regens par.1.fol.16. col.2. & f.403. n.10.
D.Io:Franciſcus Marcianus R Cõſ.p.1.f.17.col.2.
Io: Hieronymus de Philippo Regens p.1. f.17. col. 2.fol.340.n.44.
Io: Baptiſta Valenzuela Regens p.1.fol.19.col.1.
Io:Franciſcus Sanfelicius Regens p.1.fol.19.col.2.
Io: Chryſoſtomus de Vargas Machuca R. Conſil. p.1.fol.21.col.1.& p.2 fol.282.n.65.
Io: Vincentius Caualcerius I.C. Neap.p.2.fol.290. n.15.
Io: Petrus Maffeius p.1.fol.121.n.1.col.2.
Io: Solorzanus I.C.Hiſp p.1.fol.182.n.17.
D.Io: Baptiſta Larrea I.C.Hiſp.p 1. fol.223.n.2.
Ioannes Aloyſius Riccius p.1 f.269 n.22.
Io:Leonardus Rodoerius I.C.Neap. p.1. f.267. n. 5.& f.385.n.27.& p.3.fol.153.n.8.
D.Io:Franciſcus Puga R.C.Præſ. p.2. f.241.n.11.
Io:Baptiſta Confalonus R.C.Præſ p.3 fol.180 n.8.
Io:Caſimirus Morconus I.C.Neap.p.3 f.104.n.10.
D Ioſeph Alciatus Adu.Paup. p.2 f.353.n.22.
Ioſeph Andreoni I.C.Luc.p.1.f.108 col.1.
Ioſeph Lucà p.1.f.19.col 2.
Ioſeph Altogradus p.1.fol.231.n.41.
D.Ioſeph Ledeſma I.C.Hiſp.R.Conſ.p.2.f.338. ſub n.31.
D.Ioſeph Pardus R.Conſil.p.4. in Mantiſſa f.vlt.
Ioſeph de Roſa R.Conſ.p.1.fol.17. col.1. & f.186. n.26.& alibi.
Ioſeph Valle I.C.Neap.p.2.f.367.col.2.
Ioſeph Valletta I.C.Neap.p.2.fol.336.n.27.
Ioſeph Vrceolus p 1.fol.109.n.4.
D.Ioſeph de Zunica R.C.Præſ.p.3.fol.39.n.35.
D.Iulius Capycius Galeota M.C. Iudex p.1.fol.16. col.2.
D.Iulius Cæſar Bonitus R. Conſ. Dux Inſulæ p.2. f.236.n.17.
Iulius Cæſar Minadous R.C.Præſ.p.2.f.144.n.30.

Lu-

L

L*Vcas Potus I.C.Neap.p.2.f.367.col.2.*

M

D. *Marcellus Bonitus Marchio S.Ioannis, p.1. fol 163 ſub n.80.*
Marcellus Gazella R.Conſ.p.1.f.14.col.2.
D.Marcellus Marcianus Regens,p.1.fol 17 col.1.
Marcellus de Mauro R.C.Præſ p.1.fol.16 col.2.
Marcellus Pignonus Regens p.1.fol.15.col.2.& p.2.f.232.n.18.
Marcus Antonius Piſcione I.C. p.2 f.367. col.2.& p.3 fol.104.n.10.
Marcus Antonius Sabellus,p.1.fol 109.n.4.
Marinus Freccia R.Conſil.p.1.f.20.col.1.
Matthæus de Afflicto R.C.Præſ.p.1.fol 14. col.2.
Michael Hieronymus Cataneus I.C.Flor. p.1. fol. 108.col.1.
D.Michael Cortiada Regens p.1. f.541. n.12. & p.2.f.80 n.11.
D.Michael Muſcettula R.C.Præſid. p.1.f.21.col.1.& fol.344.n.122.
Michael Riccius, p.1.fol.13.col.2.
D.Michael Vargas Machuca Iudex,p.1.f.21.col.2.
Mutius Surgens R.C.Præſ.p.1.fol.16.col.1.

N

N*Icolaus Benincaſa I.C.Neap p. 1. fol.474. ſub n.26.*
D.Nicolaus Carauita I.C.Neap.p.3.f.100.n.46.
D Nicolaus Confalonus I.C.Neap.p.1.f.474.ſub n.26.
Nicolaus Gambardella I.C.Neap.p.1.f.276.n.60.
D.Nicolaus Gaſcon Regens, p.3. fol.196.n.15.& alibi.
Nicolaus Mariconda, p.1 fol.14 col 1.
Nicolaus Vinc.Scoppa I.C.Neap. p.2. fol.88.ſub n.20.

O

D. *Octauius Capycius Scondito R.C.Præſ.p.3. fol.204.n.9.*

P

P*Aulus Staibanus R.Conſ.p.1. fol.21.col.1.*
Petrus de Angelis, p.1.fol.109.n.4.
D.Petrus Antonius de Chauarri R.Conſ. p.1.fol. 142.n.8.& p.2.fol.280.n.54.f.226.n.16.p.3.f 79.n.18.
Petrus Carauita R.Conſ.p.3.fol.93.ſub n.8.& f. 100.n.46.
D.Petrus Cortes R.Conſ.p.1.fol.21.col.2.
Petrus Marcellinus Corradinus, p.1.fol.565.n.1.
Petrus Fuſcus I.C.Neap.p.1.fol.201.n.77.col.2.p.2.fol.366 col.2.et p.3.fol.180.n.3.
Petrus Æmilius Guaſcus Iudex, p. 2. fol.337. ſub n.27.
Petrus Maſturtius R C.Præſ.p.1.fol.451.n.36.
Petrus Mattheus Magius, p.1.fol 109.n.4.
Petrus Pacionus, p.1 fol.109.n.4.
D.Petrus Iordanus Vrſinus S.R.C. Præſ. p.1.fol. 16.col.1.et p.3.fol.131.n.2.
D.Philippus Anaſtaſius prim. Lector, p.1. f.339. n.87.
Philippus Caſtaldus, p.1.fol.111.n.1.col.1.
Philippus Andreas Oldenburgerus,p.1.fol.3. n.82. col.2.
Philippus Paſchalis R.Conſil.p.1 f.20.col.2.
Pomponius Magaldus,p.1.f.432.n.23.
Proſper Petra,p.2.f.232.n.19.

R

D. *Raphael Maria Filamondi ord. Prædic. p.1. in Panegyr.orat.lit.H.*
D.Raphael de Viloſa Regens, p.1. fol.17.col.2. et fol.291.n.26.et p.3.fol.116.n.32.
Rolandus à Valle I.C. p.1.fol.240.n.12.

S

S*Aluator Ciauarella I.C.Neap p.3.f.40. n.37.*
D.Sancius de Loſſada Regens, vbiq; integerrimus,p.1.f 464.n.45.
Scipio Bucinus, p.1 fol. 14 col.1.
Scipio Martinus R.Conſ.p.3.fol.113.n.14.
Scipio Rouitus Regens, p.1.fol.16.col.2.
Scipio Theodorus R.Conſ.p.1.fol.20.col.2.
D.Sebaſtianus de Cotes Regens, p.1. f.301. n.64. et p.3.fol.46.n.26.et p.4 f.56.n.6.
Seraphinus Biſcardus I.C.Neap.p.3.fol.132. n.4.
Sigiſmundus Loffredus Regens, p.1.f.14.col.2.
D.Stephanus de Carrillo Regens.p.1.fol.18.col.1.
D.Stephanus Padilla Regens, p.1. fol.464. n.46.

T

T*Homas Cepparellus Flor.p.1.fol.109.n.4.*
Thomas Grammaticus R.Conſ. p.1.fol.20. col.1.
Thomas Mazzaccara I.C.Neap.p.2.f.367.col.2.
Thomas Salernitanus Regens, p.1.f.15.col.2.

V

V*Incentius de Franchis S.C.Præſ. p.1.fol.19. col.1.et f.314.n.4.*
Vincentius Prothoſpatarus Med.p.2.f.52.n.78.
Vincentius Vidman R.Conſ.p.1.fol.21.col.2.

Et alij paſſim.

BINDING SECT. JUN 16 1969

HJ 2759 A44 1692 t.3-4

Ageta, Nicolaus Cajetanus
Annotationes pro Regio Aerario ad Supremi Regiae Camerae Summariae Senatus Regni Neapolis decisiones

PLEASE DO NOT REMOVE
CARDS OR SLIPS FROM THIS POCKET

UNIVERSITY OF TORONTO LIBRARY